ليسوا منا

Bizden Olmayanlar

Ebu Muaz Seyfullah el-Çubukâbâdî

www.darussunne.com

بسم الله الرحمن الرحيم

MUKADDİME

Şüphesiz hamd yalnız Allah'adır. O'na hamd eder, O'ndan yardım ve mağfiret dileriz. Nefislerimizin şerlerinden, amellerimizin kötülüklerinden Allah'a sığınırız. Allah'ın hidayet verdiğini kimse saptıramaz. O'nun saptırdığını da kimse doğru yola iletemez. Şehadet ederim ki, Allah'tan başka ibadete layık hak ilâh yoktur. O, bir ve tektir, O'nun ortağı yoktur. Yine şehadet ederim ki, Muhammed Allah'ın kulu ve Rasûlüdür.

"**Ey iman edenler! Allah'tan nasıl korkmak gerekirse öyle korkun ve siz ancak Müslümanlar olarak ölünüz."** (Al-i İmran; 103)

"Ey insanlar! Sizi tek bir candan yaratan ve ondan da eşini var eden, her ikisinden birçok erkek ve kadın türeten Rabbinizden korkun. Kendisi adına birbirinizden dileklerde bulunduğunuz Allah'tan ve akrabalık bağlarını kesmekten de sakının. Şüphesiz Allah üzerinizde tam bir gözetleyicidir." (en-Nisâ; 1),

"Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve dosdoğru söz söyleyin. O da amellerinizi lehinize olmak üzere düzeltsin, günahlarınızı da mağfiret etsin. Kim Allah'a ve Rasûlüne itaat ederse büyük bir kurtuluşla kurtulmuş olur." (el-Ahzâb; 70-71)

Bundan sonra, Şüphesiz sözlerin en güzeli Allah'ın Kelam'ı, yolların en hayırlısı Muhammed Sallallahu aleyhi ve sellem'in yoludur. İşlerin en kötüsü sonradan çıkarılanlarıdır. Her sonradan çıkarılan şey bid'attir ve her bid'at sapıklıktır. Her sapıklık da ateştedir.

Muhakkak ki dinde hak ile bâtıl arasında kesin çizgiler vardır. Hak ile bâtılın safları birbirinden ayrıdır. Hakka tâbi olmak isteyenler net çizgilere uyarak bâtıldan teberri etmeli, ateşten sakındığı gibi ondan sakınarak uzak durmalıdır. Nitekim Enes radıyallahu anh'ın rivayet ettiği hadiste Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

ثَلاَثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ وَجَدَ حَلاَوَةَ الإِيمَانِ: أَنْ يَكُونَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِمَّا سِوَاهُمَا، وَأَنْ يُحِبَّ المَرْءَ لاَ يُحِبُّهُ إِلَّا لِلَّهِ، وَأَنْ يَكْرَهَ أَنْ يَعُودَ فِي الكُفْرِ كَمَا يَكْرَهُ أَنْ يُقْذَفَ فِي النَّارِ

"**Şu üç şey kimde bulunursa imanın tadını bulur: Allah ve rasulünü, bu ikisi dışındaki herşeyden daha fazla seven, bir kimseyi sadece Allah için seven ve Allah kendisini ondan kurtardıktan sonra küfre dönmekten tıpkı ateşe atılmaktan nefret ettiği gibi nefret eden**."[1]

[1] **Sahih.** Buhari (16) Muslim (43)

Bâtıldan ve bâtıl ehlinden nefret etmeyen, bâtıla hoşgörü duyan, zikrettiğimiz kesin çizgileri koymayan kimse hakkın ehlinden olamaz.

Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur: "**Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve sadıklarla beraber olun**." (Tevbe 119)

Ali radıyallahu anh de şöyle demiştir: "Şayet bir kimse bütün ömrünü oruçla ve namazla geçirse, sonra (Mekke'de) rükn ile makam arasında öldürülse, kıyamet günü elbette Allah onu, doğru yol üzerinde olduklarını düşündüğü kimselerle beraber haşreder."[2]

Ali radıyallahu anh'ın bu sözü, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şu hadisine muvafıktır: Abdullah b. Mes'ud radıyallahu anh dedi ki: "Bir adam Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e geldi ve: "Ey Allah'ın rasulü! Bir topluluğu seven fakat onlara katılamayan kimse hakkında ne dersin?" dedi. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**Kişi sevdiğiyle beraberdir**."[3]

Muhakkak ki bu hadise göre; nebîleri, sadıkları, şehitleri, velîleri, salihleri seven onlarla beraber olduğu gibi, Allah ve rasul düşmanlarını, kafirleri, müşrikleri, münafıkları, bid'at ehlini, fasıkları seven de onlarla beraberdir. Şüphesiz hakkın tarafında olmak için hakkı bilmek, batıldan uzaklaşmak için de batılı bilmek zorunludur.

Ömer b. el-Hattâb radıyallahu anh şöyle demiştir: "Kabe'nin rabbine yemin ederim ki, Arapların (müslümanların) ne zaman helak olacağını anladım. İşlerinin başına Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e sahabelik yapmamış ve Cahiliyye'yi bilmeyen kimseler gelirse, İslam'ın bağları birer birer çözülür."[4]

Haris b. Havt el-Leysî, Ali radıyallahu anh'e şöyle dedi: "Aişe, Talha ve Zubeyr'in (Allah hepsinden razı olsun) batıl üzerinde toplanacaklarını mı zannediyorsun?" Ali radıyallahu anh dedi ki: "**Ey Haris! İş sana karışık gelmiş! Aşağı bakarsan yukarıyı göremezsin. Hak ve batıl kişilerle tanınmazlar! Sen hakkı öğren, hakkın ehlini de bilirsin. Batıl'ı öğren, onun da kimden geldiğini anlarsın!**"[5]

---

[2] **Hasen**. Darimi (318)

[3] **Sahih.** Buhari (6169) Muslim (2640)

[4] **Sahih mevkuf.** Hakim (4/475) Ebu Nuaym Hilye (7/243) İbn Sa'd (6/129) İbn Ebi Şeybe (6/410) Beyhaki, Şuab (6/69) İbnu'l-Ca'd, Musned (1/344)

[5] **Hasen mevkuf.** Ya'kûbî, Tarih (s.192), Tûsî, el-Emali (134) Belazurî Ensabu'l-Eşraf (2/239 no: 296 ve 2/274 no: 358), el-Muhtar, Nehcu'l-Belaga (262) Meclisî Biharu'l-Envar (22/105).

* Kadı Abdulcebbar Tesbitu Delailu'n-Nubuvve adlı kitabında (1/211) **muallak** olarak Ali radıyallahu anh'den rivayet etmiş, Ebu'l-Muzaffer es-Sem'anî (Tefsirinde), Ragıb el-İsfehani (ez-Zeria'da) Gazali (el-Munkız, İhya ve Mizanu'l-Amel'de), Zemahşeri Keşşaf'ta, İbnu'l-Cevzi Telbisu İlbis'te **muallak** olarak Ali

Bâtıl bilindikten sonra da ondan uzaklaşılması zorunludur:

Amr b. el-Haris'ten: "Birisi İbn Mes'ud radıyallahu anh'ı bir düğün yemeğine davet etti. İbn Mesud radıyallahu anh oraya gidince eğlence sesi işitti ve girmeden geri döndü. Neden döndüğü sorulunca şöyle dedi: Ben Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu işittim: "**Kim bir topluluğun kalabalığını artırırsa onlardandır. Kim bir topluluğun amelinden razı olursa onu işleyene ortak olur**."[6]

Abdurrahman b. Ziyad şöyle dedi: "Ebu Zerr el-Gıfari radıyallahu anh bir düğün yemeğine davet edildi. Oraya gittiğinde eğlence sesleri işitti ve geri döndü. Ona: "Girmeyecek misin?" denilince: "Ben bazı sesler işittim. Kim bir topluluğun kalabalığını artırırsa onun ehlinden olur. Kim bir amelden razı olursa onu işleyene ortak olur" dedi."[7]

Enes b. Malik radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**Kim bir topluluğun karartısını (kalabalığını) artırırsa onlardandır.**"[8]

Urs b. Umeyra el-Kindî radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**Yeryüzünde bir günah işlenildiğinde orada bulunup da bundan nefret eden orada bulunmamış gibidir. Kim de orada olmadığı halde razı olursa, ona şahit olmuş gibidir**."[9] Aynısı İbn Mes'ud radıyallahu anh'den rivayet edilmiştir.[10]

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

وَإِنْ كَادُوا لَيَفْتِنُونَكَ عَنِ الَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ لِتَفْتَرِيَ عَلَيْنَا غَيْرَهُ وَإِذًا

---

radıyallahu anh'ten nakletmişler, ilim ehli bu sözün anlamının doğruluğunu tasdikleyerek telakki bi'l-kabul ile kabul etmişlerdir.

[6] **Sahih.** Deylemi (5621) eş-Şenterini, ez-Zahire Fi Mehasini Ehli'l-Cezire (4/777) Zehebi, Teşbihu'l-Hamis (s.17) Ebu Ya'lâ'dan naklen: Fethu'l-Bari (13/37) Zeylai Nasbu'r-Raye (4/346) Metalibu Aliye (1660) Busayrî İthaf (3297/1) Ali b. Ma'bed'in Kitabu't-Taat ve'l-Ma'siyet'inden naklen; İbn Hacer, ed-Diraye (1015) Keşfu'l-Hafa (2588)

[7] **Munkatı**. İbnu'l-Mubarek, Kitabu'z-Zuhd (42) Begavi Şerhu's-Sunne (9/149) ez-Zeylaî Nasbu'r-Raye (4/346) Abdurrahman b. Ziyad ile Ebu Zerr radıyallahu anh arasında inkıta vardır.

[8] **Hasen ligayrihi.** Hatib Tarih (10/40) İbn Ebi Asım, es-Sunne (1464) Ebu Amr el-Buhayri, Fevaidu'l-Muntabe Li'l-Mahledî (el yazma no:788) el-Elbani ed-Daife (4608) isnadında el-Haris b. en-Numan ve Said b. Umare zayıftır. İbn Mes'ud radıyallahu anh hadisi ile hasen derecesine çıkmaktadır.

[9] **Hasen.** Ebu Davud (4345-46) Taberani (1/139) Ebu Nuaym Tarihu İsbehan (1/169) İbn Kani Mucem (850) Fesevi Meşyeha (171)

[10] **Sahih mevkuf.** İbn Ebi Şeybe (7/484) Beyhaki (7/266) el-Uşeyb Cüz (no:27) İbn Dust, Emaliyu'n-Neccad (el yazma no: 8) Busayri, İthaf (3297/2)

لَاتَّخَذُوكَ خَلِيلًا * وَلَوْلَا أَنْ ثَبَّتْنَاكَ لَقَدْ كِدْتَ تَرْكَنُ إِلَيْهِمْ شَيْئًا قَلِيلًا * إِذًا لَأَذَقْنَاكَ ضِعْفَ الْحَيَاةِ وَضِعْفَ الْمَمَاتِ ثُمَّ لَا تَجِدُ لَكَ عَلَيْنَا نَصِيرًا

"**Müşrikler neredeyse seni, başkasını bize iftira etmen için sana vahyettiğimizden uzaklaştırarak fitneye düşürecekler ve işte o zaman seni dost edineceklerdi. Eğer seni sağlam tutmamış olsaydık, neredeyse onlara azıcık meyledecektin. O takdirde de sana, hayatın da, ölümün de kat kat azabını taddırırdık; sonra sen, bize karşı kendine bir yardımcı da bulamazdın**." (İsra 73-75)

Bu ayetler açıkça gösteriyor ki, müşriklerin tevhid ehlini dost edinmeleri ancak tevhid ehlinin onlara meylederek fitnelerine düşmelerinden sonra olur. Bu durumda azıcık bir meyil bile Allah Azze ve Celle'nin gazabını çekmektedir. Müşriklerin, fasıkların ve bid'at ehlinin arasına girip, beraberce yaşamak mutlaka böylesi bir meyle sebep olur. İnsanın tabiati buna karşı duramaz. Allah Azze ve Celle, Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in dahi kendisinin sebat ettirmesi sayesinde onlara meyletmediğini belirtmiştir. Şeklen isyan ehline benzemek, ya onlara meyletmenin bir sebebi olur yahut da onlara meyletmenin sonucudur.

Yine Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur: "**Onlar, senin kendilerine yumuşak davranmanı arzu ettiler. O zaman onlar da sana yumuşak davranacaklardı**." (Kalem 9)

Mucahid rahimehullah bu ayet hakkında dedi ki: "Onları ilahlarına bıraksaydın, onlar da seni üzerinde bulunduğun hakka bırakacak ve kendilerine meylettireceklerdi."[11]

Bu çalışmamda Kitap ve sünnette varid olan, bâtıl ehline benzemekten yasaklama ifade eden nasları toplamaya çalıştım. Bu nasların bazısı kâfir ve müşriklere, bazısı cahiliyye ehline, bazısı münafıklara, bazısı şeytana, bazısı bid'at ehline ve bazısı da fasıklara benzemekten yasaklamaktadır. Bu benzeme türlerinin hükümleri de birbirinden farklıdır. Kitabın girişinde genel kapsamlı olarak bâtıl ehline benzemekten yasaklayan nasları ve işleyenler hakkında: "bizden değildir" denilen fiillerin ne anlama geldiğine dair açıklamalar ekledim.

Allah Azze ve Celle'den bu çalışmamı, hak ile bâtıl arasındaki çizginin netleştirilmesine vesile ve bana ahiret azığı kılmasını dilerim. Tevfik Allah'tandır.

Ebû Muâz Seyfullah Erdoğmuş el-Çubukâbâdî

28 Ramazan 1433 / 17 Ağustos 2012 Çubuk/Ankara

[11] Taberi, Tefsir (23/534)

BİZDEN OLMAYANLAR

Başkalarına Benzeyenler Bizden Değildir:

Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem, söz, fiil, ahlak, düşünce, giyim ve şekil olarak herhangi bir topluluğa benzeyen kimsenin o topluluktan olduğunu, veciz bir ifadeyle, genel kapsamlı bir sözle ifade etmiş: "**Kim kendisini bir kavme benzetirse onlardandır**" buyurmuştur. Bu hadis birçok sahabeden gelmiş, mütevatir bir hadistir:

1- İbn Ömer radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

بُعِثْتُ بَيْنَ يَدَيِ السَّاعَةِ بِالسَّيْفِ حَتَّى يُعْبَدَ اللهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَجُعِلَ رِزْقِي تَحْتَ ظِلِّ رُمْحِي، وَجُعِلَ الذِّلَّةُ وَالصَّغَارُ عَلَى مَنْ خَالَفَ أَمْرِي، وَمَنْ تَشَبَّهَ بِقَوْمٍ فَهُوَ مِنْهُمْ

"**Kıyametin önünde, kılıçkla gönderildim ki hiçbir şey ortak koşulmadan yalnızca Allah'a ibadet edilsin. Rızkım mızrağımın gölgesi altında kılındı. Emrime muhalefet edenlere zillet ve küçüklük yazıldı. Kim kendini bir kavme benzetirse onlardandır**."[12]

İbn Teymiyye şöyle demiştir: "Hadisin zahiri onlara benzeyenin küfrünü gerektirse de, bu tehditin en düşük derecesi onlara benzemeyi haram kılmasıdır."[13]

Es-San'ani bu hadisi şerh ederken şöyle demiştir: "Âlimler dediler ki; görünüşte kâfire benzemek ve onun gibi itikad etmek küfürdür. Eğer onun gibi itikad etmezse bu hususta fakihler arasında ihtilaf vardır. Hadisin zahirinde geldiği üzere "kâfir olur" diyen de, "kâfir olmaz fakat te'dip edilir"

---

[12] **Sahih.** Ahmed (2/50, 92) Ebu Davud (4031) İbn Ebi Şeybe (4/212) Taberani Musnedu'ş-Şamiyyin (216) Tahavi Muşkilu'l-Asar (231) Abd b. Humeyd (848). El-Elbani, el-İrva (1269) Ebu Davud ve Ahmed b. Hanbel'in isnadlarında hakkında ihtilaf edilen Abdurrahman b. Sabit b. Sevban bulunmasından dolayı Şuayb el-Arnaut zayıf demiştir. Lakin Ahmed b. Hazlem'in, Hadisu'l-Evzai cüzünde (s.31 no:30) ve Tahavi'nin Muşkilu'l-Asar adlı eserinde (1/238) İbn Ömer radıyallahu anhuma'dan rivayetinde İbn Sabit yerinde el-Evzai vardır. Bu mutabi ile hadis **sahih**tir. Ayrıca hadisin şahitleri de vardır. Bu hadisi muhaddislerin geneli hasen ve sahih olarak değerlendirmişlerdir. Bkz.: Darekutni el-İlel (9/272) Iraki el-Muğni (1/217) İbn Hacer Fethu'l-Bari (10/271) Busayri İthafu's-Sadetil-Mahera (4/484) Zehebi Siyeru A'lami'n-Nubela (15/509) Suyuti Camiu's-Sagir (8593) Elbani (Sahihu Ebi Davud, Gayetu'l-Meram, Cilbabu'l-Mer'e)

[13] el-İktiza (1/241)

diyen de vardır."[14]

2- Huzeyfe radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

مَنْ تَشَبَّهَ بِقَوْمٍ فَهُوَ مِنْهُمْ

"**Kim kendisini bir kavme benzetirse onlardandır.**"[15]

Diğer rivayette:

لَا يشبه الزي بالزي حَتَّى يشبه الْخلق بالخلق وَمن تشبه بِقوم فَهُوَ مِنْهُم

"**Huy, huya benzemedikçe, görünüş de görünüşe benzemez. Kim kendisini bir kavme benzetirse onlardandır**."[16]

3- Abdullah b. Amr radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu

لَيْسَ مِنَّا مِنْ تَشَبَّهَ بِغَيْرِنَا، لَا تَشَبَّهُوا بِالْيَهُودِ وَلَا بِالنَّصَارَى، فَإِنَّ تَسْلِيمَ الْيَهُودِ الْإِشَارَةُ بِالْأَصَابِعِ، وَإِنَّ تَسْلِيمَ النَّصَارَى بِالْأَكُفِّ،

"**Kendisini bizden başkalarına benzetenler bizden değildir. Yahudi ve Hristiyanlara benzemeyin. Şüphesiz Yahudilerin selamı parmaklarla işarettir. Hristiyanların selamı ise avuç içiyledir.**"[17]

Taberani'nin rivayetinde şu ziyade vardır:

وَلَا تَقُصُّوا النَّوَاصِي، وَأَحْفُوا الشَّوَارِبَ، وَأَعْفُوا اللِّحَى، وَلَا تَمْشُوا فِي الْمَسَاجِدِ وَالْأَسْوَاقِ وَعَلَيْكُمُ الْقُمُصُ إِلَّا وتَحْتَها الْأُزُرُ

"**Perçemleri kesmeyin, bıyıkları kısaltın, sakalları serbest bırakın. Üzerinizde altında izar bulunmayan entari/gömlek olduğu halde mescidlerde ve çarşılarda yürümeyin**."[18]

---

[14] Subulu's-Selam (4/338)

[15] **Hasen.** Bezzar (7/368) Taberani Evsat (8/179) Musnedu'ş-Şamiyyin (1/135, 3/94 no: 1862) Bkz.: İbn Hacer ed-Diraye (2/267) Zeylai Nasbu'r-Raye (4/347).

[16] **Hasen ligayrihi.** Deylemi (7824, 7845) İbn Hacer, Garaibu'l-Multekita (el yazma no: 3018) isnadında Ahmed b. Nasr meçhuldür. Bkz.: Tenzihu'ş-Şeria (2/312)

[17] **Hasen.** Tirmizi (2695) Taberani Evsat (7/238) Kudai (2/105) Deylemi (5270) el-Elbani bunun hasen olduğunu söylemiştir: es-Sahiha (2194) Sahihu'l-Cami (5434) Abdulkadir el-Arnaut da el-Ezkar tahkikinde (1/210) isnadı zayıf olup bunu takviye eden şahitleri vardır" dedi.

[18] **Hasen ligayrihi.** Taberani Evsat (7/238) bkz.: el-Elbani es-Sahiha (2194)

4- Ebu Hureyre radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

بُعِثْتُ بَيْنَ يَدَيِ السَّاعَةِ بِالسَّيْفِ وَجُعِلَ رِزْقِي تَحْتَ ظِلِّ رُمْحِي وَجُعِلَ الذُّلُ وَالصَّغَارُ عَلَى مَنْ خَالَفَنِي وَمَنْ تشبه بِقوم فَهُوَ مِنْهُم

"**Kıyametin önünde kılıçla gönderildim. Rızkım mızrağımın gölgesinde kılındı. Emrime muhalefet edene zillet ve küçüklük yazıldı. Kim kendisini bir kavme benzetirse onlardandır**."[19]

5- Enes b. Mâlik radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

بُعِثْتُ بَيْنَ يَدَيِ السَّاعَةِ وَجُعِلَ رِزْقِي تَحْتَ ظِلِّ رُمْحِي وَجُعِلَ الذُّلُ وَالصَّغَارُ عَلَى مَنْ خَالَفَنِي وَمَنْ تشبه بِقوم فَهُوَ مِنْهُم

"**Kıyametin önünde gönderildim ve rızkım mızrağımın gölgesinde kılındı. Bana muhalefet edene zillet ve küçüklük yazıldı. Kim kendisini bir kavme benzetirse onlardandır**."[20]

6- Cabir radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

مَنْ تَشَبَّهَ بِغَيْرِنَا فَلَيْسَ مِنَّا وَلَا تُسَلِّمُوا بِتَسْلِيمِ الْيَهُودِ وَالنَّصَارَى , فَإِنَّ تَسْلِيمَ الْيَهُودِ بِالْأَكُفِّ , وَتَسْلِيمَ النَّصَارَى بِالْإِشَارَةِ

"Kendisini bizden başkalarına benzeten bizden değildir. Yahudi ve Hristiyanların selamıyla selam vermeyin. Zira Yahudilerin selamı avuç içiyle selamlamalarıdır. Hristiyanların selamı ise işarettir."[21]

7- Ebu Umame radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve

---

Sahihu't-Tergib (2723) isnadında Ebu'l-Museyyeb Sellam b. Muslim mesturdur.

[19] **Hasen ligayrihi.** Bezzar (15/204) Darekutni İlel (9/272 no: 1754) İbn Ebi Hatim İlel (1/319) Herevi Zemmu'l-Kelam (2/388 no:474) Tarsusi Musnedu Ebi Hureyre (el yazma no: 56) Zehebi Siyeru A'lami'n-Nubela (16/242) isnadında Sadaka b. Abdillah es-Semin zayıftır. Diğer ravileri güvenilirdir. Bkz.: İbn Hacer ed-Diraye (2/267) Zeylai Nasbu'r-Raye (4/347)

[20] **Hasen ligayrihi.** Ebu Nuaym Ahbaru Esbahan (2/85) Tarihu Esbehan (1/69) Herevî Zemmu'l-Kelam (2/390 no:475) Ebu'l-Leys es-Semerkandi, Bustanu'l-Arifin (s.345) Bkz.: İbn Hacer ed-Diraye (2/267) Zeylai Nasbu'r-Raye (4/347) İsnadında Bişr b. El-Huseyn el-Esbahani zayıftır.

[21] **Hasen.** Taberani Musnedu'ş-Şamiyyin (1/289 no: 503) Bkz.: Nesai Sunenu'l-Kubra (6/92)

sellem şöyle buyurdu:

مَنْ تَشَبَّهَ بِقَوْمٍ فَهُوَ مِنْهُمْ ، و مَنْ أَحَبَّ قَوْماً حُشِرَ مَعَهُمْ

"**Kim kendisini bir kavme benzetirse onlardandır ve kim bir kavmi severse onlarla beraber haşredilir**."[22]

8- Ali radıyallahu anh'den: Ebu Kerime şöyle dedi:

سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ، وَهُوَ يَخْطُبُ عَلَى مِنْبَرِ الْكُوفَةِ، وَهُوَ يَقُولُ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ، إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِيَّاكُمْ وَلِبَاسَ الرُّهْبَانِ، فَإِنَّهُ مَنْ تَرَهَّبَ أَوْ تَشَبَّهَ فَلَيْسَ مِنِّي»

"Ali b. Ebi Talib'i Kufe minberi üzerinde şöyle hutbe verirken işittim: "Ey insanlar! Muhakkak ben Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu işittim: "**Sizleri rahiplerin elbiselerinden sakındırırım. Zira kim rahipleşirse veya kendisini rahiplere benzetirse benden değildir**."[23]

Deylemi'nin rivayetinde şu ziyade vardır:

وَمَنْ تَرَكَ اللَّحْم وَحَرَّمَهُ عَلَى نَفْسِهِ فَلَيْسَ مِنِّيّ وَمَنْ تَرَكَ النِّسَاء كَرَاهِيَة فَلَيْسَ مِنِّيّ

"**Kim et yemeyi terk eder ve kendisine haram kılarsa benden değildir. Kim kadınlarla evlenmeyi çirkin görerek terk ederse benden değildir**."[24]

9- İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem Mekke'yi feth ettiği zaman şöyle buyurdu:

إِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ وَرَسُولَهُ حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْخَمْرَ وَثَمَنَهَا، وَحَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَثَمَنَهَا، وَحَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْخَنَازِيرَ وَأَكْلَهَا وَثَمَنَهَا وقال: قُصُّوا الشَّوَارِبَ، وَاعْفُوا اللِّحَى، وَلَا تَمْشُوا فِيَ الْأَسْوَاقِ إِلَّا وَعَلَيْكُمُ الْأُزُرُ إِنَّهُ لَيْسَ مِنَّا مَنْ عَمِلَ بِسُنَّةِ غَيْرِنَا

"**Şüphesiz Allah Azze ve Celle ve rasulü size sarhoş edici içkileri**

---

[22] **Hasen ligayrihi.** Ebu Ali el-Ensari, Min Hadisi Ebi Zavale (el yazma no:3) isnadında Ebu Zevale Esbag b. Abdilaziz, babası ve dedesi meçhuldürler

[23] **Hasen ligayrihi.** Taberani Evsat (4/178) Bkz. El-Elbani ed-Daife (3234) Hafız İbn Hacer Fethu'l-Bari'de (10/272) isnadı sakıncasız demiştir.

[24] Deylemi (1534) Bu ziyadenin isnadını bulamadım.

ve onun ücretini haram kılmıştır. Ölü etini ve ücretini size haram kılmıştır. Domuzları, onu yemeyi ve ücretini size haram kılmıştır." Yine şöyle buyurdu: "**Bıyıkları kısaltın, sakalı serbest bırakın. Üzerinizde izar olmadıkça çarşılarda yürümeyin. Muhakkak ki bizden başkasının sünnetiyle amel eden bizden değildir.**"[25]

10- Tavus rahimehullah'dan; Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إِنَّ اللَّهَ بَعَثَنِي بِالسَّيْفِ بَيْنَ يَدَيَ السَّاعَةِ ، وَجُعِلَ رِزْقِي تَحْتَ ظِلِّ رُمْحِي وَجُعِلَ الذُّلُّ وَالصَّغَارُ عَلَى مَنْ خَالَفَنِي وَمَنْ تَشَبَّهَ بِقَوْمٍ فَهُوَ مِنْهُمْ

"**Şüphesiz Allah beni kıyametin önünde kılıç ile gönderdi. Rızkım mızrağımın altında kılındı. Bana muhalefet edene zillet ve küçüklük yazıldı. Kim kendisini bir kavme benzetirse onlardandır**."[26]

11- Hasen el-Basri rahimehullah'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إِنَّ اللَّهَ بَعَثَنِي بِسَيْفِي بَيْنَ يَدَيِ السَّاعَةِ، وَجَعَلَ رِزْقِي تَحْتَ ظِلِّ رُمْحِي، وَجَعَلَ الذُّلَّ وَالصَّغَارَ عَلَى مَنْ خَالَفَنِي، وَمَنْ تَشَبَّهَ بِقَوْمٍ فَهُوَ مِنْهُمْ

"**Şüphesiz Allah beni kıyametin önünde kılıçla gönderdi. Rızkım mızrağımın gölgesinde kılındı. Bana muhalefet edene zillet ve küçüklük yazıldı. Kim kendisini bir kavme benzetirse onlardandır**."[27]

12- Katade, Ömer radıyallahu anh'den rivayet ediyor:

أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَأَى رَجُلًا قَدْ حَلَقَ قَفَاهُ، وَلَبِسَ حَرِيرًا، فَقَالَ: «مَنْ تَشَبَّهَ بِقَوْمٍ فَهُوَ مِنْهُمْ»

"Ömer b. El-Hattab radıyallahu anh ensesini traş etmiş ve ipek giyinmiş birini görünce: "Kim kendisini bir kavme benzetirse onlardandır" dedi.[28]

---

[25] **Hasen ligayrihi.** Taberani (11/152) Deylemi (5268) el-Elbani Sahihu'l-Cami (5439) isnadında Yusuf b. Meymun zayıftır.

[26] **Hasen.** İbn Ebi Şeybe (4/216, 6/470) Kudai Musnedu Şihab (1/244 no: 390) İbn Mubarek Cihad (105) Serahsi, Şerhu Siyeri'l-Kebir (1/13) isnadı hasendir. Bkz.: İbn Hacer ed-Diraye (2/267) Zeylai Nasbu'r-Raye (4/347)

[27] **Hasen ligayrihi.** Said b. Mansur Sünen (2/177 no:2370)

[28] **Munkatı' mevkuf**. Abdurrazzak (11/453) Mamer Cami (s.371) Katade, Ömer radıyallahu anh'e yetişmemiştir.

13- Ali radıyallahu anh şöyle demiştir:

مَنْ تزيا بزى قَوْمٍ فَهُوَ مِنْهُمْ

“Kim bir kavmin şekline girerse onlardandır.”[29]

13- Ebu Ubeyde, Huzeyfe radıyallahu anh’den şöyle rivayet etmiştir:

دعى حذيفة الى شيء قال فرأى شيئا من زى الاعاجم قال فخرج وقال مَنْ تَشَبَّهَ بِقَوْمٍ فَهُوَ مِنْهُمْ

“Huzeyfe radıyallahu anh bir şey için davet edildiğinde acemlere ait bir şekil gördü ve hemen çıkarak: “Kim kendisini bir kavme benzetirse onlardandır” dedi.”[30]

Ebu Bekr el-Hallâl, isnadıyla Muhammed b. Sirin’den rivayet ediyor:

أن حذيفة بن اليمان أتى بيتاً فرأى فيه حادثتين فيه أباريق الصفر والرصاص فلم يدخله، وقال مَنْ تَشَبَّهَ بِقَوْمٍ فَهُوَ مِنْهُمْ

Huzeyfe b. El-Yeman radıyallahu anh bir eve geldi ve orada sarı ve kurşundan ibrikler görünce girmedi. Dedi ki: “Kim kendisini bir kavme benzetirse onlardandır.”[31]

14- Abdullah b. Amr radıyallahu anhuma'dan rivâyet olunduğuna göre, o şöyle demiştir:

مَنْ مَرَّ بِبِلاَدِ الْأَعَاجِمِ (وفي رواية: بَنَى بِأَرْضِ الْمُشْرِكِينَ) فَصَنَعَ نَيْرُوزَهُمْ وَمِهْرَجَانَهُمْ، وَتَشَبَّهَ بِهِمْ حَتَّى يَمُوتَ وَهُوَ كَذَلِكَ، حُشِرَ مَعَهُمْ يَوْم الْقِيَامَة.

"Her kim, acemlerin ülkesinden geçerse (başka bir rivâyette: Müşriklerin diyârında ikâmet ederse), onlarla beraber onların Nevruz ve Mihricân bayramlarını kutlar ve ölünceye kadar bu hâl üzere onlara benzerse, kıyâmet günü onlarla beraber haşrolur."[32]

---

[29] **Meçhul**. Ebu Talib el-Mekkî Kutu’l-Kulub (1/428) Gazali İhya (4/234) Zubeydi İthaf (2/23) isnadını bulamadım.

[30] **Sahih mevkuf.** Ahmed el-Vera (s.178) Ebu Talib el-Mekki Kutu’l-Kulub (2/320)

[31] **Sahih mevkuf**. el-Elbani Cilbabu’l-Mer’e (s.56)

[32] **Sahih mevkuf.** Beyhakî (9/234) Hakîm et-Tirmizi Nevadiru’l-Usul (1/255) Dulabi el-Kuna (3/1048) İbn Kayyım, Ahkamu Ehli’z-Zimme (1/723-724)

15- İbn Ömer radıyallahu anhuma şöyle demiştir:

خَالِفُوا سُنَنَ الْمُشْرِكِينَ

"Müşriklerin âdetlerine muhalefet edin."[33]

15- Hasen el-Basrî rahimehullah şöyle demiştir: "Kişi bir kavme benzediğinde mutlaka onlardan olur."[34]

16- Amr b. Amir el-Becelî şöyle demiştir: "Kim kendisini bir kavme benzetirse onlara katılır."[35]

Bizden Değildir Sözünün Tefsiri

Mucahid b. Cebr rahimehullah dedi ki: "Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in: "**Sen bizden değilsin**" sözünün anlamı; "Sen Müslüman değilsin" demek değildir. Lakin: "Bizim gibi değilsin" demektir."[36]

İlim ehlinden biri, Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in: "**Bizden değildir**" sözünün anlamı hakkında şöyle demiştir: "Bizim sünnetimizden, yolumuzdan, bizim edebimizden değildir. Ali b. El-Medinî dedi ki: Yahya b. Said şöyle dedi: Sufyan es-Sevri, "bizden değildir" sözünün "bizim gibi değildir" şeklinde açıklanmasını çirkin görürdü."[37]

Er-Rabî' şöyle dedi: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem: "Bizi aldatan bizden değildir, bizi tercih etmeyen bizden değildir, İslam'da bir yenilik çıkaran bizden değildir, büyüklerimize saygı göstermeyen, küçüklerimize merhamet etmeyen bizden değildir buyurmuştur. Bütün bunların anlamı, bu kimselerden teberrî/uzak olmaktır."[38]

Ebu Ubeyd dedi ki: "Bizden değildir sözünün anlamı: bu fiiller ve ahlaklar bizim fiillerimizden değil, kâfirlerin üzerinde bulundukları işlerdir."[39]

Hafız İbn Hacer şöyle demiştir: "Kastedilen; "Yolumu terk edip başka yola tutunanlar benden değildir" manasıdır."[40]

Kâfirlere Benzemek

Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'den sabit olduğuna göre, imanı zayıf

---

[33] **Sahih mevkuf.** İbn Ebi Şeybe (7/119).

[34] **Sahih maktu.** Askerî el-Emsal, Zubeydi İthaf (2/23, 8/26) İbnu'l-Cevzî, Adabu'l-Hasen el-Basri (s.48) Sehavi Mekasidu'l-Hasene (s.184)

[35] **Sahih maktu.** Askerî el-Emsal, Zubeydi İthaf (2/23, 8/26) Sehavi Mekasidu'l-Hasene (s.184)

[36] **Sahih maktu.** Beyhaki (8/38)

[37] Tirmizi (4/322)

[38] Musnedu Rabi (753)

[39] Ebu Nuaym, Musnedu'l-Mustahrac (1/174)

[40] Fethu'l-Bari (9/105)

olanların kâfirlere benzeyeceklerini, kendilerini kâfirlerin karşısında eksik ve hâkir hissedeceklerini, bu yaptıklarını çirkin görerek şöylece haber vermiştir: Ebu Said el-Hudrî radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لَتَتَّبِعُنَّ سَنَن مَنْ كان قبلكم شِبْرًا بِشِبر، وَذِرَاعا بِذِراع حتى لو دَخَلُوا جُحْرَ ضَبّ لَتَبِعْتُموهُمْ قَالَ أَبُو سَعِيدٍ الْخُدْرِيُّ قُلْنَا: يَا رَسُولَ اللهِ الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى قَالَ: فَمَنْ

"**Elbette sizden öncekilerin yoluna adım adım, karış karış uyacaksınız. Hatta öyle ki, onlar bir kertenkele deliğine girseler siz de onları takip edeceksiniz**." Ebu Said el-Hudri radıyallahu anh dedi ki: "Biz: Ey Allah'ın rasulü! Yahudi ve Hıristiyanları mı (kastediyorsun)? Dedik. Buyurdu ki: "**(Başka) kimler olacaktı ki?**"[41]

Sünen; yollar demektir. Bu hadis Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in mucizelerindendir. Bu yüzden Müslüman erkek ve kadınların çoğunun bugün pek çok konuda, hatta kendilerine hiçbir faydası olmayan giyim, saçların şekli, yanaklardaki tüyleri ve sakalları tıraş etmeleri gibi hususlarda bile kâfirleri taklit ettiklerini görürsün. Öyle ki Müslüman erkek ve kadınlar gazete ve dergilerde batıdaki veya doğudaki kâfirlerin son modalarını araştırıp aynısını yapmaktadırlar.

Sehl b. Sa'd radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَتَرْكَبُنَّ سُنَنَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ مِثْلًا بِمِثْلٍ

"**Nefsim elinde olana yemin olsun ki, sizden öncekilerin yaptıklarını aynısıyla siz de yapacaksınız**"[42]

Şeddad b. Evs radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لَيَحْمِلَنَّ شِرَارُ هَذِهِ الْأُمَّةِ عَلَى سَنَنِ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِهِمْ أَهْلِ الْكِتَابِ حَذْوَ الْقُذَّةِ بِالْقُذَّةِ

"**Bu ümmetin kötüleri, daha önce yaşayan Ehl-i Kitab'ın**

[41] **Sahih.** Buhari (3456) Müslim (2669) benzerini Ebu Hureyre radıyallahu anh'den Buhari (7319) rivayet etmiştir.

[42] **Hasen ligayrihi.** Ahmed (5/340) Taberani (8/204)

yaptıklarını eksiksiz bir şekilde, adım adım aynen yapacaktır.”[43]

Pek çok mütevatir hadislerde birçok fiillerden yasaklama gelmiş, bunların illeti Yahudilere ve Hıristiyanlara benzemek olarak ifade edilmiştir. Bu da onlara muhalefet etmenin dinen istenen bir şey olduğunu ve onlara benzemenin haram olduğunu göstermektedir.

Nitekim ilim ehli kâfirlere benzemenin haram olduğunda icma etmişlerdir.[44]

Mısır Allamesi Ahmed Muhammed Şakir Nebi sallallahu aleyhi ve sellem’in Abdullah b. Amr radıyallahu anhuma’ya: “**Kâfirlerin elbisesini giyme**” buyurduğu hadisin dipnotunda şöyle demiştir: “Bu hadis, giyim ve görünüm konusunda kâfirlere benzemenin haram olduğunu açıkça ifade etmektedir. Nitekim diğer bir sahih hadiste: “**Kim kendisini bir kavme benzetirse onlardandır**” buyrulmuştur. İlim ehli ilk asırlardan bu son asırlara kadar, kâfirlere benzemenin haramlığı hususunda ihtilaf etmemişlerdir. Müslümanlar arasında köleleşmeye çalışan zelil nesiller çıkmış, her konuda kâfirlere benzeyerek onlara alay konusu olmuş ve köleleşmişlerdir. Sonra ilme yapışan ve kendilerini ilme nispet edip, giyim, görünüm, şekil, ahlak ve her konuda kâfirlere benzeme işini onlara süsleyen kimseler buldular. Durum o hale geldi ki, ümmet arasında içine bidat soktukları namaz, oruç ve hac görüntüleri dışında kâfirlere benzetmedik bir İslam alameti kalmadı.”[45]

Bazı âlimler kâfirlere benzeme kastı olmaksızın sadece benzemeyi haram, kâfirlere benzeme kastı varsa dinden çıkaran küfür olarak görmüşlerdir. Bu görüşe göre onlara benzeme kastı olmasa da teşebbüh gerçekleşmiş olur. Şayet bu amelini beğenir ve hoşlanırsa küfür olmayıp, haramdır.

Kadı Huseyn eş-Şâfiî şöyle demiştir: “Şayet Müslüman bir kimse Mecûsî şapkası giyerse veya Hristiyan zünnârı takarsa kâfir olur. Zira ortaya koyduğu bu işi ancak akidesinde küfür olan kimse yapar.”

Şeyh Cemil el-Luveyhik bu görüşü zikrederken şöyle demiştir: “Hanefi, Maliki ve Şafiilerin cumhurundan bunu mutlak olarak belirtenler vardır. Onların illet olarak öne sürdükleri şey; kâfirlere has, küfür alameti olan adetleri bir kimse ancak küfürden dolayı yapar. Alametten delil getirip onun delalet ettiği şeye göre hüküm vermek; akıl ve şeriat tarafından ikrar edilmiştir.”[46]

Nitekim bu görüşün sahipleri Allah Teâla’nın: “**Sizden kim onları dost**

---

[43] **Hasen.** Ahmed (4/125) Tayalisi (1217) Taberani (7/281)
[44] Keşşafu’l-Kına (3/131). Ayrıca bkz.: el-İktiza (1/165, 350, 420)
[45] Musned (10/19)
[46] Cemil el-Luveyhik et-Teşebbuhu’l-Menhi Anh (s.81-84)

edinirse onlardandır" (Maide 51) ayetini delil getirmişlerdir. Teşebbüh, tevelli (dost edinme)dendir. Yine Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in: "**Kim kendisini bir kavme benzetirse onlardandır**" hadisini delil getirdiler. Doğruya yakın olanı; bu benzemenin dinden çıkarmayan bir haram olmasıdır. Bu ilim ehlinin çoğunluğunun görüşüdür. Bu naslar tehdit babındandır.[47]

Bazı ilim ehli şayet fiilin aslı bizim dinimizde meşru olup, mesela tek aşura günü oruç tutmak, iftarı geciktirmek gibi şeklen kâfirlere muhalefet emredilmişse, kâfirlere bu şekilde benzemenin haram olmayıp mekruh olduğunu belirtmişlerdir.[48]

İbn Haldun şöyle demiştir: "Yenilmiş kavimler, giyim ve kuşam, mezhep, diyanet ve başkaca hal ve itiyatlarında kendilerine galip gelen kavim ve hükümdarları örnek edinirler. Bunun sebebi şudur; nefis ve kalp daima kendi kavimlerine galebe çalmış ve kendi kavmine boyun eğdirmiş olanların olgunluk ve üstünlüklerine inanır. Buda kendisine galebe çalanı ululamak, kalbinde yerleşmiş yahut kendisinin ona boyun eğmesinin tabii sebeplerinden olmayarak kendisini yenen kimsenin kemal ve fazilet sahibi olmasından ileri gelmiş olduğuna inanmasından ve bu hususta yanılmasından ileri gelir. Yenilen kimse buna inandıktan sonra bütün iş ve hareketlerinde kendisini yeneni örnek edinir ve ona benzemeye çalışır… Oğulların babalarına benzemesi hususundaki hallerine dikkat edersen, oğulların daima babalarını kendilerine örnek edindiğini görürsün. Bu da oğulların babalarının olgunluk ve üstünlüklerine inanmalarından ileri gelir…

Bu hal çağımızda Endülüs'te de görülmektedir. Bu ülkedeki Müslümanlar kendilerine galebe çalan Gal'leri örnek alarak giyim-kuşam, birçok adet ve halleriyle onlara benzemeye çalışmaktadırlar. Bu durumu gören bunların birer istila belgesi olduğunu hikmet gözüyle görür…"[49]

Kâfirlere has olup onlarla Müslümanlar arasında ayırıcı alamet olan şeylerde onlara benzemek, Müslümanın onlara has ibadet, adet, gelenek ve görünüşlerde onları taklid etmesi haramdır. Bunun aslının bizim dinimizde mubah olmasıyla haram olması fark etmez.[50]

Müslüman erkek veya kadının onları giyimde, yeme içme şeklinde, saç veya sakal tarama veya tıraş şeklinde, yeme ve içme usullerinde, oturma ve yürüme usullerinde, selamlama şekillerinde, evlerini yapma şekillerinde, hüküm, idare ve iktisad düzenlerinde ve buna benzer

---

[47] Bkz.: Ravdatu't-Talibin (10/6) el-İktiza (1/242, 420, 491) el-Fetava'l-Bezzaziye (6/332) Teşbihu'l-Hamis (s.24, 50) Mecmuatu't-Tevhid (1/340-365)

[48] Bkz.: İbn Teymiyye el-İktiza (1/492)

[49] İbni Haldun Mukaddime (1/374)

[50] Bkz.: İktizau's-Sırati'l-Mustakim (s.242) el-Feth (1/272, 307) Subulu's-Selam (4/338) Cemil el-Luveyhik et-Teşebbuhu'l-Menhi Anh (s.96-127)

Müslümanlara faydası olmayan konularda taklid etmeleri haramdır.

Müslümanların maslahatı bulunan keşifler, icatlar, idare usulü, malı muhafaza ve artırma usulü gibi onların keşfettikleri, İslam dininin aslında mubah olan dünyevi ve tıbbi konularda faydalı olan meseleler bundan istisna edilir. Müslümanın zarara uğrayacağı konular da bundan istisna edilir.

Şeyh Muhammed b. Useymin şöyle demiştir: "Benzemede ölçü; benzenilen şeyin kendisine benzenilen şeye has olmasıdır. Kâfirlere benzemek; Müslümanın onların özelliklerinden olan bir şeyi yapmasıdır. Ama Müslümanlar arasında bu şey yaygınlaşmış ve kâfirlerin ayırıcı özelliği olmaktan çıkmışsa ve başka bir yönden haram kılınmamışsa, böyle bir benzeme haram olmaz."[51]

Fetava'l-Lecneti'd-Daime'de şu karar yer almıştır: "Onlara benzemenin hükümleri muhteliftir. Kabir sahiplerinden yardım istemede, haç ile teberrük ve şiar edinmede benzeme gibi küfür olanı ve sakal tıraş etme ve bayramlarında onları kutlama gibi haram olanı vardır. Bazen haram olan benzeme hafife alınıp küfre götürebilir. Allaha sığınırız."[52]

Malumdur ki, başkasını taklid etmek, şahsın kendisini hakir hissetmesinin delilidir. Bu taklitçi, taklit ettiği kimseyi daha faziletli ve daha üstün görür.[53] Bu yüzden ona benzemek ister. Böyle bir tavır ise, kâfire karşı bir Müslümana asla yakışmaz. Kur'ân nassı ve Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in sünnetiyle sabittir ki, Müslüman bütün kâfirlerden üstün ve kıymetlidir. Allah Teâla şöyle buyurmuştur:

الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ أُولَئِكَ الَّذِينَ هَدَاهُمُ اللَّهُ وَأُولَئِكَ هُمْ أُولُو الْأَلْبَابِ

"**Sözü dinleyip de güzeline uyan kullarımı müjdele. Bunlar Allah'ın kendilerine hidayet ettiği kimselerdir; akıl sahipleri de bunlardır.**" (Zümer 18)

فَاتَّقُوا اللَّهَ يَا أُولِي الْأَلْبَابِ الَّذِينَ آمَنُوا قَدْ أَنْزَلَ اللَّهُ إِلَيْكُمْ ذِكْرًا

"**Ey îman eden akıl sahipleri, Allah'tan korkun; Allah, size Zikri indirmiştir**." (Talak 10)

Bu ayetlerde geçen "elbâb" eksiklik şaibelerinden salim olan akıllardır.[54] Âiz b. Amr radıyallahu anh'den: Nebi sallallahu aleyhi ve sellem

[51] Mecmuu Fetava (3/47)
[52] Fetava'l-Lecneti'd-Daime (3/308)
[53] Bkz.: İbn Haldun, Mukaddime (s.147).
[54] Bkz.: Tefsiru İbn Kesir, Tefsiru'ş-Şevkani, Tefsiru's-Sa'di (Al-i İmran 19. Ayet)

de şöyle buyurmuştur:

الإِسْلَامُ يَعْلُوْ ولا يُعْلَى عَلَيْهِ

"**İslam üstün gelir, ona üstün gelinmez**."[55]

İbn Abbas radıyallahu anhuma şöyle demiştir: "Hristiyan veya Yahudi bir erkeğin nikahı altında bulunan bir kadın Müslüman olursa, araları ayrılır. İslam üstün gelir, ona üstün gelinmez"[56]

Ömer radıyallahu anh'den: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**Muhakkak ki bu din üstün gelir, ona üstün gelinmez**."[57]

Müslümanın kâfirlere sahih şeriat nazarından bakması gerekir. Allah Teâla şöyle buyurmuştur:

يَعْلَمُونَ ظَاهِرًا مِنَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ عَنِ الْآخِرَةِ هُمْ غَافِلُونَ

"**Onlar; dünya hayatının açık olanını bilirler; âhiretten ise, gafildirler**." (Rum 7)

وَالَّذِينَ كَفَرُوا يَتَمَتَّعُونَ وَيَأْكُلُونَ كَمَا تَأْكُلُ الْأَنْعَامُ وَالنَّارُ مَثْوًى لَهُمْ

"**İnkâr edenler ise, dünyada faydalanırlar, hayvanların yedikleri gibi yerler; fakat ateş, onların meskenleridir**." (Muhammed 12)

أَمْ تَحْسَبُ أَنَّ أَكْثَرَهُمْ يَسْمَعُونَ أَوْ يَعْقِلُونَ إِنْ هُمْ إِلَّا كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ سَبِيلًا

---

[55] **Hasen.** Halife b. Hayyat Müsned (39) Ziyau'l-Makdisi el-Muhtare (8/240) Beyhaki (6/205) Darekutni (3/252) er-Ru'yani (783) Ebu Nuaym Tarihu İsbehan (1/38) İbn Hacer, et-Taglik (2/489) Hafız İbn Hacer Fethu'l-Bari'de (3/220) **hasen** demiş, el-Aynî Umdetu'l-Kari'de (8/169) **sahih** demiştir. el-Elbani, el-İrva'da (1268): "Aiz ve Muaz radıyallahu anhuma'dan gelen tariklerle hadis merfu olarak **hasen**, mevkuf olarak da **sahih**tir." Bu hadisin anlamı için bakınız: Subulu's-Selam (4/132)

* **Muaz b. Cebel radıyallahu anh'den şahidi**: Bahşel, Tarihu Vasıt (1/155) İsnadında zayıf bir ravi vardır. Diğer ravileri güvenilirdir. Hadisin hasen olması muhtemeldir.

[56] **Sahih mevkuf**. Tahavî Şerhu Meani'l-Asar (3/257) Ebu Ubeyd el-Emval (327) İbn Zencuye el-Emval (506) Buharî Cenaiz babında muallak olarak rivayet etmiştir. El-Elbani el-İrva'da (1268) **sahih** demiştir.

[57] **Sahih**. Taberani Evsat (6/126) Abdurrahman Makdisi, Hadisu İsa b.Meryem ve't-Tayr ve'd-Dub (el yazma no: 2) İbn Asakir Tarih (4/383) Beyhaki Delailu'n-Nubuvve (6/37) Ebu Nuaym Delail (275) Abdurrahman el-Makdisi'nin isnadı sahihtir.

“**Yoksa sen onlardan çoğunun söz dinleyip akıl ettiklerini mi sanıyorsun? Oysa onlar hayvanlar gibidirler; hatta yol itibariyle onlardan daha sapıktırlar**.” (Furkan 44)

Yine Müslümanlardan mertebe bakımından aşağıda olan kâfirlere benzemeye: küfür ve sapıklık olan itikatlarına inanmak, onların sıfatlarıyla vasıflanmak, onların Müslümanlara yakışmayan ahlaklarıyla ahlaklanmak da dâhildir. Dış görünüşte onlara benzemek, birbirine benzeyen şeyler arasında sevgi ve yakınlaşmaya sebep olur. Benzeyen kimse, benzediği kimsenin ahlakına uyar veya onun amelleri gibi amel eder. Bazen işin sonunda sapık küfür itikatlarında da onun gibi inanmaya başlar.

Bu şahit olunan bir şeydir. Asker elbisesi giyen kimse kendisinde onun gibi davranma şuuru hisseder. Böylece tabiati, bir engel söz konusu olmadıkça ona boyun eğer. Bu yüzden kâfirlere ve mertebesi Müslümandan aşağı olan her şeye veya Müslümana yakışmayacak sıfatlara benzeme hakkında yasak varid olmuştur. Bu konuda şeytana, hayvanlara, cahiliye ehline, fasıklara, kadınlara, yabancılara ve bedevilere benzemekten yasaklayan hadisler vardır. Bu yasaklarla kastedilen; Müslüman olsalar dahi yabancılara ve bedevilere has olup selefin yapmadığı şeylerden sakındırmaktır. Zira selefin bir şeyi terk etmesi, onların terk ettiği şeyin en azından faziletli olmadığına delildir.[58]

İhtilâf ve Çeşitleri

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

تَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ * الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا وَهُوَ الْعَزِيزُ الْغَفُورُ * الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ طِبَاقًا

“**Her şeye hakkıyle kadir olarak hükümranlığı elinde bulunduran, dâima gâlib ve çok bağışlayıcı olduğu halde, hanginizin daha güzel amel sahibi olduğunuzu denemek için ölümü ve hayatı yaratan, yedi kat göğü tabaka tabaka yoktan var eden Allah'ın şanı ne yücedir**.” (Mülk 1, 3)

إِنَّا جَعَلْنَا مَا عَلَى الْأَرْضِ زِينَةً لَهَا لِنَبْلُوَهُمْ أَيُّهُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا

“**Biz, yeryüzünde bulunan şeyleri, insanlardan hangilerinin daha güzel iş işlediklerini denemek için yeryüzüne süs kıldık**.” (Kehf 7)

[58] Bkz.: el-İktiza (1/80-83, 164, 366, 371-411, 486-488) Feydu’l-Kadir (6/104)

وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا

"**Hanginizin amelinin daha güzel olduğunu denemek için gökleri ve yeri altı günde yaratan O'dur. (Kâinatı yaratırken) O'nun Arş'ı su üzerinde idi**." (Hud 7)

Bu ayetler, varlıkların yaratılışında Allah Teala'nın hikmetinin kulları imtihan etmek olduğunu yani, iyilik işleyenin kötülük işleyenlerden seçilip, en güzel amel edenin ortaya çıkarılması olduğunu göstermektedir. Bu hayat bir imtihan meydanıdır. Bu yolculuk bir imtihanla başlamıştır. Allah'ın Adem'i iblis ile imtihan etmesiyle başlamıştır. İblis büyüklenme ve hasedi sebebiyle Ademe secde etmekten kaçınmıştı. Allah ebeveynimizi cennette yerleştirmiş, onları ağaçtan yemekten yasaklamıştı. İblisi onlara iptila etmiş, o da onları saptırarak o ağaçtan yemeyi onlara süslemişti:

فَدَلَّاهُمَا بِغُرُورٍ فَلَمَّا ذَاقَا الشَّجَرَةَ بَدَتْ لَهُمَا سَوْآتُهُمَا وَطَفِقَا يَخْصِفَانِ عَلَيْهِمَا مِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ وَنَادَاهُمَا رَبُّهُمَا أَلَمْ أَنْهَكُمَا عَنْ تِلْكُمَا الشَّجَرَةِ وَأَقُلْ لَكُمَا إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمَا عَدُوٌّ مُبِينٌ * قَالَا رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنْفُسَنَا وَإِنْ لَمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ * قَالَ اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ وَلَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ إِلَى حِينٍ

"**Böylece onları hile ile (bulundukları mevkiden) indirmişti. Adem ve eşi, ağacı tattıkları anda, avret yerleri kendilerine görünmüş, onlar da cennet yapraklarından üzerlerine örtmeye başlamışlardı. Rableri onlara şöyle hitab etmişti: "Bu ağaçtan sizi menetmedim mi ve şeytan size apaçık bir düşmandır, demedim mi?" Onlar da şöyle demişlerdi: "Rabbimiz! Kendimize zulmettik. Eğer bizi bağışlamaz ve bize merhamet etmezsen, mutlaka hüsrana uğrayanlardan oluruz." (Rableri onlara şöyle) buyurmuştu: "Birbirinize düşman olarak inin. Yeryüzünde (belirli) bir süreye kadar sizin için yerleşebileceğiniz bir mekân ve geçinebileceğiniz bir nimet bulunacaktır.**" (A'raf 22-24)

Allah, Adem'i, eşini ve iblisi yeryüzüne indirmiş ve yeryüzündeki imtihan yolculuğu başlamıştır. Allah kullarını verdikleriyle, hayırla ve şerle imtihan eder, onları birbirleriyle imtihan eder, dostlarını düşmanlarıyla, düşmanlarını da dostlarıyla imtihan eder. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

وَكَذَلِكَ فَتَنَّا بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لِيَقُولُوا أَهَؤُلَاءِ مَنَّ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنْ بَيْنِنَا أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَعْلَمَ بِالشَّاكِرِينَ

"**Biz, bazılarını, "Allah, aramızdan bunlara mı ihsanda bulundu?" demeleri için diğer bazıları ile böyle imtihan etmişizdir. Allah, şükredenleri daha iyi bilmez mi?**" (En'am 53)

Allah kullarını, onlara indirdiği, emirler ve yasaklar içeren kanunlarıyla imtihan eder. Adem aleyhi's-selâm ve zürriyeti de bu yolda yürümüşler, lakin onlar Allah'ın hidayeti ve tevhidi üzerinde gitmişlerdir. Bu şekilde on asır tevhid üzerine devam etmiştir. Nitekim İbn Abbas radıyallahu anhuma Allah Teâlâ'nın:

كَانَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً فَبَعَثَ اللَّهُ النَّبِيِّينَ مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ وَأَنْزَلَ مَعَهُمُ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِيَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ فِيمَا اخْتَلَفُوا فِيهِ وَمَا اخْتَلَفَ فِيهِ إِلَّا الَّذِينَ أُوتُوهُ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمُ الْبَيِّنَاتُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ فَهَدَى اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا لِمَا اخْتَلَفُوا فِيهِ مِنَ الْحَقِّ بِإِذْنِهِ وَاللَّهُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

"**İnsanlar tek bir ümmetti. Allah (onlara) müjdeleyen ve korkutan peygamberler göndermiş, onlarla birlikte, insanlar arasında, ihtilâf ettikleri hususlarda kendisiyle hükmetmek için hak olan Kitabı da indirmişti. Oysa kendilerine apaçık deliller geldikten sonra, aralarındaki hased yüzünden Kitap üzerinde ihtilâfa düşenler, kendilerine Kitap verilenlerden başkası değildi. Ne var ki Allah, îman edenleri, üzerinde ihtilâf ettikleri hakka, kendi izniyle hidayet etmiştir. Zaten Allah, dilediği kimseyi doğru yola hidayet eder**" (Bakara 213) ayetinin tefsirinde şöyle demiştir:

"Allah Nuh aleyhi's-selâm'ı, kavmini şirkten sakındırması için gönderdi. O da Allah'ın azabından sakındırdı. Aralarında dokuz yüz elli sene kaldı. Kullardan Allah'ın diledikleri ona iman ettiler. Allah Teâlâ şöyle buyurdu:

وَأُوحِيَ إِلَى نُوحٍ أَنَّهُ لَنْ يُؤْمِنَ مِنْ قَوْمِكَ إِلَّا مَنْ قَدْ آمَنَ فَلَا تَبْتَئِسْ بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ

"**Nûh'a şöyle vahyedilmişti: Kavminden, artık şimdiye kadar îman edenlerden başkası îman etmeyecektir. Bu itibarla onların yapmış oldukları şeylerden dolayı üzülme**" (Hud 36)

Bu tarihten itibaren insanlar; iman edenler ve kafirler olarak iki fırka oldular. Allah, her bir peygamber gönderdiğinde, onun daveti karşısında insanlar;bu davete icabet eden müminler ve yüz çevirerek yalanlayanlar olarak iki kısım oldular. Allah'a davet yolculuğu böylece devam etti. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

ثُمَّ أَنْشَأْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ قُرُونًا آخَرِينَ * مَا تَسْبِقُ مِنْ أُمَّةٍ أَجَلَهَا وَمَا يَسْتَأْخِرُونَ * ثُمَّ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا تَتْرَى كُلَّ مَا جَاءَ أُمَّةً رَسُولُهَا كَذَّبُوهُ فَأَتْبَعْنَا بَعْضَهُمْ بَعْضًا وَجَعَلْنَاهُمْ أَحَادِيثَ فَبُعْدًا لِقَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ

"**Sonra bunların ardından başka nesiller var ettik. Hiçbir ümmet ne kendi ecelinin önüne geçebilir; ne de ondan geri kalır. Sonra birbiri arkasına rasullerimizi gönderdik. Her ümmete rasulü gelince, onu yine yalanladılar. Biz de onları birbiri arkasına helak ettik ve onları, (halkın biribirlerine anlattıkları) efsaneler yaptık. İman etmeyen böyle kavimler yok olsun.**" (Muminun 42-44)

İnsanlar; mümin ve kafir, itaat eden ve isyan eden, iyi ve kötü olarak iki sınıftır. Dünyada böyle olduğu gibi, ahirette de böyledir. Bu en büyük ihtilaftır. Bu, iman ve küfür, taat ve isyan, takva ve fücur ihtilafıdır. Allah Teala şöyle buyurmuştur:

هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ فَمِنْكُمْ كَافِرٌ وَمِنْكُمْ مُؤْمِنٌ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

"**Sizi yaratan O'dur. Bir kısmınız kâfir, bir kısmınız da mü'mindir. Allah, yaptıklarınızı hakkıyle görendir**." (Tegabun 2)

Bu Allah Teâlâ'nın dilemesi ve takdiridir ve bunda büyük bir hikmet vardır. Bu ihtilaftan kinleşme, savaş ve ayrılıklar meydana gelmiştir. Zira bu, köklü bir ihtilaftır, iman ve küfür ihtilafıdır. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ مِنْهُمْ مَنْ كَلَّمَ اللَّهُ وَرَفَعَ بَعْضَهُمْ دَرَجَاتٍ وَآتَيْنَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيِّنَاتِ وَأَيَّدْنَاهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا اقْتَتَلَ الَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَلَكِنِ اخْتَلَفُوا فَمِنْهُمْ مَنْ آمَنَ وَمِنْهُمْ مَنْ كَفَرَ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا اقْتَتَلُوا وَلَكِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ

"**İşte bu rasuller... Onlardan bazılarını bazılarına üstün kılmışızdır. Allah'ın konuştuğu ve bazılarının da derecelerini yükselttiği kimseler onlardandır. Meryemoğlu İsa'ya apaçık deliller vermiş ve onu Ruhu'l-Kudüs ile desteklemişizdir. Eğer Allah dileseydi, onlardan sonra gelen**

(millet)leri kendilerine gelen apaçık delillerden sonra, birbirlerini öldürmezlerdi, fakat ihtilâfa düştüler. Onlardan bir kısmı îman etti; bir kısmı da küfretti. Eğer Allah dileseydi, birbirlerini öldürmezlerdi. Fakat Allah, dilediğini yapar" (Bakara 253)

Bu ihtilaf Allah'ın kaza ve kaderidir. Insanlar bu şekilde ihtilaf etmeye devam ederler. Allah Teala şöyle buyurmuştur:

وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَجَعَلَ النَّاسَ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَا يَزَالُونَ مُخْتَلِفِينَ * إِلَّا مَنْ رَحِمَ رَبُّكَ وَلِذَلِكَ خَلَقَهُمْ وَتَمَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ

"**Eğer Rabbin dileseydi, insanları tek bir ümmet yapardı. Oysa, işte ihtilaf edip durmaktadırlar. Ancak Rabbinin merhamet ettikleri, (bu ihtilaftan) istisna teşkil ederler. Zaten Allah, insanları bunun için yaratmıştır. Ve böylece, Rabbinin "Muhakkak cehennemi bütün cin ve insanlarla dolduracağım" sözü yerine gelmiş olacaktır**." (Hud 118-119)

Bu ayet, hak ile batıl, Allah'ın dostları ile düşmanları ve Allah'ın taraftarları ile şeytanın taraftarları arasındaki bu ihtilafın devam edeceğine delildir. Bu iki grup yeryüzünde ihtilaf ederler. Bu, açık ve hak bir ihtilaftır. Hak, rasullerin ve onlara tabi olanların üzerinde bulundukları şeydir. Kim kurtuluş, mutluluk ve başarı istiyorsa bu tarafta olmalıdır. Kim de diğer tarafta olursa Allah'a ve rasulüne muhalefet etmiştir. Nitekim Allah Teala şöyle buyurmuştur:

ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ شَاقُّوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَمَنْ يُشَاقِقِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ

"**Her kim Allah'a ve Rasûlüne muhalefet ederse, şüphesiz, (böylelerine karşı) Allah'ın azabı çok şiddetlidir.**" (Enfal 13)

Hem dünya hem de ahiret hayatındaki hayır, iyilik, başarı ve saadet rasullerin ve onlara tabi olanların yolundadır. Şer, kötülük ve sapıklık, haktan yüz çeviren, rasullerin yolundan sapan, kalpleri kaydırılmış kimselerin yolunu tutanlardadır. Allah Teala şöyle buyurmuştur:

وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ ذَلِكُمْ وَصَّاكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ

"**Bu, hiç şüphesiz, benim dosdoğru yolumdur; bu itibarla ona uyun; diğer yollara uymayın. Aksi halde sizi O'nun yolundan ayırır. İşte sakınasınız diye Allah size bunları tavsiye etmiştir**." (En'am 153)

Halkın çoğunluğu şeytanın taraftarıdır. Allah Teala şöyle buyurmuştur:

وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

“**Fakat insanların çoğu iman etmezler**” (Mumin 59)

وَقَلِيلٌ مِنْ عِبَادِيَ الشَّكُورُ

“**Kullarımdan şükredenler azdır**” (Sebe 13)

وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ

“**Lakin insanların çoğu şükretmezler**” (Yusuf 38)

وَإِنْ تُطِعْ أَكْثَرَ مَنْ فِي الْأَرْضِ يُضِلُّوكَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ

“**Yeryüzündekilerin çoğuna itaat edecek olursa seni Allah’ın yolundan saptırırlar**” (En’am 116)

وَمَا يُؤْمِنُ أَكْثَرُهُمْ بِاللَّهِ إِلَّا وَهُمْ مُشْرِكُونَ

“**Onların çoğu Allah’a şirk koşmadan iman etmezler**” (Yusuf 106)

Allah’ın ihtilaf hakkındaki hükmü işte budur. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

الَّذِينَ آمَنُوا يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ الطَّاغُوتِ فَقَاتِلُوا أَوْلِيَاءَ الشَّيْطَانِ إِنَّ كَيْدَ الشَّيْطَانِ كَانَ ضَعِيفًا

“**Oysa iman edenler Allah yolunda, küfredenler de, (tagut) bâtıl inançları uğrunda savaşırlar. O halde siz (ey mü'minler!) şeytanın dostlarıyla savaşın. Şüphe yoktur ki, şeytanın hilesi zayıftır**” (Nisa 76)

Allah Teâlâ hakkın delillerini ikame etmiştir. dostlarına destek için hidayet ehlinin üzerinde yürüyecekleri işaretleri koymuş, azlıkları ve zayıflıklarına rağmen onları kurtarmış, çoklukları ve kuvvetlerine rağmen düşmanlarını rezil etmiş, onlara azabını indirmiştir. Basiret sahipleri için bunda ibretler vardır. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

إِذْ أَنْتُمْ بِالْعُدْوَةِ الدُّنْيَا وَهُمْ بِالْعُدْوَةِ الْقُصْوَى وَالرَّكْبُ أَسْفَلَ مِنْكُمْ وَلَوْ تَوَاعَدْتُمْ لَاخْتَلَفْتُمْ فِي الْمِيعَادِ وَلَكِنْ لِيَقْضِيَ اللَّهُ أَمْرًا كَانَ مَفْعُولًا لِيَهْلِكَ مَنْ هَلَكَ عَنْ بَيِّنَةٍ وَيَحْيَى مَنْ حَيَّ عَنْ بَيِّنَةٍ وَإِنَّ اللَّهَ لَسَمِيعٌ عَلِيمٌ

“(Bedir günü) siz, vadînin yakın bir kenarında idiniz; onlar da uzak bir yanında idiler; kervan ise, sizden daha aşağıda bulunuyordu.

Sözleşmiş olsanız bile, buluşma vaktinde yine de ayrılığa düşerdiniz. Fakat Allah, yapılmış olması gereken bir işi gerçekleştirmesi ve böylece helak olacak kişinin apaçık bir delille helak olması, yaşayacak olan kişinin de apaçık bir delille yaşaması için (sizi, savaş alanında böylece yerleştirmişti). Allah, şüphesiz, her şeyi hakkıyla işiten, hakkıyle bilendir" (Enfal 42)

Allah Teâlâ, nebisine ve müminlere, az olmalarına rağmen, kendilerinden sayı ve donanım olarak kalabalık olan düşmanlarına karşı yardım etmişti. Başarılı kılınan kimse için bu ayette hidayet vardır. Yüz çevirerek helak olmuş kimseler ise bunu göremezler.

Rasullere düşmanlık edenlerin aralarında da ihtilaflar vardır, ancak bu ihtilaflar onları sapıklık dairesinden çıkarmamaktadır. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ نَزَّلَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ وَإِنَّ الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِي الْكِتَابِ لَفِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ

"**Bu da, Allah'ın, Kitab'ı hak olarak indirmiş olması sebebiyledir. Kitap üzerinde ihtilaf edenler ise, muhakkak ki hak yoldan uzak bir ayrılık içindedirler**." (Bakara 176)

وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الْحُبُكِ * إِنَّكُمْ لَفِي قَوْلٍ مُخْتَلِفٍ * يُؤْفَكُ عَنْهُ مَنْ أُفِكَ

"**Çeşitli yolları olan göğe kasem olsun ki, ey müşrikler siz, birbirini tutmaz sözler içindesiniz. Döndürülecek olan kimse ondan döndürülür**" (Zariyat 7-9)

Bütün bunlar, batıl üzerinde ihtilaf edenler hakkındadır. ilk ihtilaf ise hak ile batıl, hak ehli ile batıl ehli arasındaydı. Bu ihtilafta bir grup övülürken, diğeri yerilmektedir. Küfür milletleri ve sapıklık yolları arasındaki ihtilaf ise, yerilmenin dışına çıkmaz. Onların hepsi de batıldır ve kınanmıştır. Her ne kadar bazısı haktan diğerine nazaran daha fazla uzak ise de, hepsi de sapıklık yoludur.

Rasullerin dinine – İslam dairesine – girenlere gelince, onların aralarında meydana gelen ihtilaflar kevnî bir sünnettir. İnsan tabiatinin ve Allah Teâlâ'nın mahlukatı üzerindeki hikmetinin bir gereğidir. Akılları ve alışkanlıkları, tercihleri ve etkilenmelerine göre ihtilaf ederler. Hepsi de kendilerini İslam'a nispet etseler de, onların aralarında zahiren müslüman görünüp nifakını gizleyenler de vardır. Onlara itibar edilmez. Çünkü onlar da şeytanın taraftarlarına dahildirler. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ جَمِيعًا فَيَحْلِفُونَ لَهُ كَمَا يَحْلِفُونَ لَكُمْ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ عَلَى

شَيْءٍ أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ الْكَاذِبُونَ * اسْتَحْوَذَ عَلَيْهِمُ الشَّيْطَانُ فَأَنْسَاهُمْ ذِكْرَ اللَّهِ أُولَئِكَ حِزْبُ الشَّيْطَانِ أَلَا إِنَّ حِزْبَ الشَّيْطَانِ هُمُ الْخَاسِرُونَ

"**Allah, onların hepsini dirilttiği gün, size yemin ettikleri gibi O'na da yemin edecekler ve kendilerinin bir şey üzerinde olduklarını zannedeceklerdir. Haberiniz olsun ki, işte asıl yalancılar onlardır. Şeytan onları hükmü altına almış ve Allah'ın zikrini unutturmuştur. İşte bunlar, şeytanın taraftarlarıdır. Haberiniz olsun ki, asıl hüsrana uğrayacak olanlar, muhakkak ki şeytanın taraftarlarıdır.**" (Mucadele 18, 19)

Lakin aslen mümin ve müslümanlar arasında da ihtilaf meydana gelmiştir. İlim ehli arasındaki ihtilaf bu türden sayılır. Yine ümmetin bazı grupları arasında ihtilaflar vardır. Bu ihtilaflar, Allah'ın kitabına ve Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sünnetine sarılmadaki farklılıktan kaynaklanmaktadır. Müslümanların çoğu bu farz hakkında gevşek davranmış ve karanlıklara düşmüşlerdir. İnsan ve cin şeytanlarından olan düşmanlarının ellerinde lokma haline gelmişlerdir. Allah'ın meşru kılmadığı şeyleri din edinmişlerdir. Allah'ın hakkında delil indirmediği şeylere itikad etmişlerdir. İtikadî veya amelî bidatleri din edinerek bidat çıkaran heva ehli ümmetin fırkalarındandır. Onlar Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat'e muhalefet ettikleri gibi, kendi aralarında da ihtilaf ederler. Bu da ihtilafın bir türüdür.

Yine kendilerini İslam'a nispet edenler arasındaki bu ihtilaf da tehlikelidir. İbn Amr radıyallahu anhuma'nın rivayet ettiği hadiste Nebî sallallahu aleyhi ve sellem bunu haber vererek şöyle buyurmuştur:

افْتَرَقَتِ الْيَهُودُ عَلَى إِحْدَى وَسَبْعِينَ فِرْقَةً، وَافْتَرَقَتِ النَّصَارَى عَلَى ثِنْتَيْنِ وَسَبْعِينَ فِرْقَةً ، وستفترق هذه الأمة عَلَى ثَلَاثٍ وَسَبْعِينَ فِرْقَةً كلها فِي النَّارِ إلا وَاحِدَةٌ قِيلَ: وَمَنْ هِيَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قال: (مَنْ كان على مثل ما أنا عليه وأصحابي) وفي رواية: قال: (هِيَ الْجَمَاعَةُ)

"**Yahudiler yetmiş bir fırkaya ayrıldılar. Hristiyanlar yetmiş iki fırkaya ayrıldılar. Bu ümmet ise yetmiş üç fırkaya ayrılacaktır. Biri dışında hepsi de ateştedir**." Denildi ki: "O (kurtulan) biri hangisidir ey Allah'ın rasulü?" buyurdu ki: "**Benim ve ashabımın üzerinde bulunduğumuz yolda olanlardır.**"[59] Diğer rivayette: "**O el-cemaattir**"

[59] **Sahih.** Tirmizi (2641) İbn Vaddah el-Bid'a (s.85) Mervezi es-Sunne (59) Acurri eş-Şeria (15-16) İbn Batta el-İbane (264, 265) Hakim (1/129) Lalekaî es-

buyurmuştur.[60]

Bu ihtilaf, bir açıdan, müminler ile kafirler arasındaki ihtilafa benzer. Zira bu zıtlık ihtilafıdır. Üzerine dayanılan ve her fırkanın kendisine tutunduğu kaynağın farklılığından meydana gelmektedir. Ehl-i sünnet ve'l-Cemaat ile diğerleri arasındaki ihtilaf, zıtlık ihtilafıdır. Hak daima ehl-i sünnet ile beraberdir. Bu ümmet içinde ehl-i sünnetin durumu, diğer ümmetler arasında İslam ümmetinin durumu gibidir. Hakkın ve doğrunun tamamı ehl-i sünnet ile beraberdir.

İhtilâfın Boyutları

Herhangi bir konuda Ehl-i sünnete muhalefet eden, bu muhalefeti oranında dosdoğru yoldan sapmış demektir. Bu fırkalardan bazısı haktan, diğer bazısına göre daha uzaktır.

Yürürlükte olan bu ihtilafa Kur'an ve sünnet delalet etmektedir. Zira Allah Azze ve Celle geçmiş ümmetlerle ilgili olarak şöyle buyurmuştur:

وَمَا تَفَرَّقُوا إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ

"**Milletler, kendilerine ancak ilim geldikten sonra aralarındaki çekememezlik yüzünden ayrılığa düşmüşlerdir**." (Şura 14)

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ تَفَرَّقُوا وَاخْتَلَفُوا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَأُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ

"**Kendilerine apaçık deliller geldikten sonra parçalanıp ayrılığa düşenler gibi olmayın. İşte bunlar için büyük bir azap vardır**." (Al-I İmran 105)

وَمَا تَفَرَّقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمُ الْبَيِّنَةُ

"**Kendilerine kitap verilenler ancak o açık delil kendilerine geldikten sonra ayrılığa düştüler**" (Beyyine 4)

Ebu Said el-Hudrî radıyallahu anh'den: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: "**Elbette sizden öncekilerin yollarını karış karış izleyeceksiniz**."[61]

Sunne (145-147) el-Esbahani el-Hucce (16, 17) Ukayli ed-Duafa (2/262)

* Enes radıyallahu anh'den: Eslem b. Sehl, Tarihu Vasıt (s.196) Ukayli (2/262) Taberani Sagir (1/256)

[60] **Sahih.** Birçok sahabeden sabit olmuştur. Bkz.: İbn Ebi Asım es-Sunne (1/32-36) Acurri eş-Şeria (14-18) el-Lalekai (99-104) İbn Batta el-İbane (1/366) el-Esbehani el-Hucce (1/106)

[61] **Sahih.** Buhari (3456) Muslim (2669)

Yine Ehl-i Sünnet arasında da ihtilaf meydana gelmiştir. Lakin Ehl-i sünnetin kendi arasındaki ihtilafı ile, başkaları arasındaki ihtilafı ve başkalarının kendi aralarındaki ihtilafı arasında fark vardır. Ehl-i Sünnet, asla itikadi bir meselede ihtilaf etmez. Ancak cüz'î bir meselede ihtilaf eder ve bu ihtilaf ancak amelî konudadır. Ehli sünnetin kendi aralarındaki ihtilafı, sahabelerin arasında meydana gelen ihtilaf gibidir. Sahabenin ve onlara tabi olanların ihtilafları ise iki türdür:

Birincisi: Tenevvû (çeşit) ihtilafıdır. Bu tür ihtilafta her iki taraf da isabetlidir. Tıpkı sahabelerin Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem zamanında, şu hadis hakkındaki ihtilafında olduğu gibi: "**Hiçbiriniz Benî Kurayza yurdu dışında ikindiyi kılmasın**."[62]

Bazısı namazı yolda kıldı, bazısı Beni Kurayza'ya gelince kıldı. "Bu, isabet edenin açıklanmadığı bir zıtlık ihtilafıdır" denilebilir. Lakin ihtilaf edenlerden herbiri içtihad ettikleri için övülür. Zira tenevvu ihtilafı, her iki tarafın da isabet ettiği ve her ikisinin de övüldüğü ihtilaftır. Belki de tenevvu ihtilafına en güzel örnek, kıraat farklılığıdır. Allah Teala'nın kullarının tasarruflarını onayladığı ihtilaf böyledir. Allah Teala şöyle buyurmuştur:

مَا قَطَعْتُمْ مِنْ لِينَةٍ أَوْ تَرَكْتُمُوهَا قَائِمَةً عَلَى أُصُولِهَا فَبِإِذْنِ اللَّهِ وَلِيُخْزِيَ الْفَاسِقِينَ

"**Hurma ağaçlarından her neyi kesmiş, yahut kesmeyip kökleri üzerinde dikili bırakmışsanız, o da Allah'ın izniyle ve fâsıkları rezil etmesi içindir"** (Haşr 5)

Bütün bunlar tenevvu ihtilafıdır, ihtilaf edenlerden hiçbiri bu konuda kınanmaz. Hatta her biri övülür, her biri hak üzeredir. Ancak bunlar, her biri de hak üzere ve isabetli olmasına rağmen, birbirlerine karşı taşkınlık yaptıklarında ve biri diğerinde olanı inkar ettiğinde kınanır.

İkincisi: Salih selef ve onlara tabi olanların arasında meydana gelen, zıtlık ihtilafları. Bunların da iki tür olduğunu söyleyebiliriz:

a- Zıtlık İhtilafının Birincisi: İki görüşten doğru olanına dair delil bulunmasına rağmen ihtilaf. Böyle bir durumda delile uygun olan hak, delile aykırı olan ise hatadır. Lakin ihtilaf edenler müçtehit iseler, her biri övülür ve ona ecir vardır. İhtilaf edenlerden biri diğerinden üstün olsa dahi, içtihad edip hakka isabet edene iki ecir, içtihad edip de hata edene ise bir ecir vardır. Nebi sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

إِذَا حَكَمَ الْحَاكِمُ فَاجْتَهَدَ ثُمَّ أَصَابَ، فَلَهُ أَجْرَانِ، وَإِذَا حَكَمَ فَاجْتَهَدَ ثُمَّ

[62] **Sahih.** Buhari (946) Muslim (1770)

أَخْطَأَ، فَلَهُ أَجْرٌ

“**Hakim hüküm vereceği zaman içtihad ettiğinde isabet ederse ona iki ecir vardır. Hükmedeceğinde içtihat edip hata ederse ona bir ecir vardır**.”[63]

Yani onun hatası bağışlanır. Allah Teala şöyle buyurmuştur:

وَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ فِيمَا أَخْطَأْتُمْ بِهِ وَلَكِنْ مَا تَعَمَّدَتْ قُلُوبُكُمْ

“**Hata yaptığınız hususlarda üzerinize bir günâh yoktur. Fakat kalplerinizin kasıtlı olarak yaptıkları böyle değildir**.” (Ahzab 5)

O zaman ihtilaf edenlerin her biri, birbirine zıt görüşe sahip olsalar da, övülmüştür ve hak ikisinden birinde olsa da, ikisi de ecir alırlar.

b- Zıtlık İhtilafının İkincisi: Doğrunun açıkça ortada olmadığı ihtilaftır. Burada iki görüşten birinin üzerine dayanabileceği bir delil yoktur. Hatta her iki görüş de sırf içtihattan kaynaklanmıştır. Bu ihtilaf, şer’î bir delile aykırı olmadığı ve iki görüşten hangisinin isabetli olduğunun delili açık olmadığı zaman, her iki görüşe de genişlik vardır. Ihtilaf edenlerden her biri, içtihadında ecir alır ve övülmüştür.

İhtilafın çeşitlerine dair bu açıklamadan sonra, müslümanın Allah’ın ipine sarılması gerekir. Bu da, ilimde, amelde ve insanlar arasında hüküm vermede; Allah Teala’nın kitabına ve Rasulü sallallahu aleyhi ve sellem’in sünnetine tutunmakla olur. Allah Teala şöyle buyurmuştur:

إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَى أَهْلِهَا وَإِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ أَنْ تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ إِنَّ اللَّهَ نِعِمَّا يَعِظُكُمْ بِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ سَمِيعًا بَصِيرًا

“**Allah size emanetleri ehline vermenizi, insanlar arasında hükmettiğiniz zaman da adaletle hükmetmenizi emrediyor. Allah bununla size ne güzel öğüt veriyor. Şüphe yoktur ki Allah, her şeyi hakkıyle işiten, hakkıyle görendir**” (Nisa 58)

وَإِذَا قُلْتُمْ فَاعْدِلُوا

“**Söylediğinizde adil olun**.” (En’am 152)

Müslümana gereken şey, Allah’ın kitabına ve rasulü sallallahu aleyhi ve sellem’in sünnetine sarılması, hükmünde ve sözünde adil olmasıdır. Şahsi görüşüne taassup göstermemelidir. Kendisine intisap ettiği bir imamın görüşüne de taassup göstermemelidir. Kim olursa olsun

[63] **Sahih.** Buhari (7352), Muslim (1716)

insanlardan hiçkimsenin görüşüne de taassup göstermemelidir. Bilakis kendi görüşünü de, insanların görüşlerini de Allah'ın kitabına ve rasulünün sünnetine arz etmelidir. Bu, Allah Azze ve Celle'nin şu emrini uygulamaktır:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا

"**Ey iman edenler! Allah'a itaat edin. Rasule itaat edin ve sizden olan emir sahiplerine de. Eğer bir şeyde anlaşmazlığa düşerseniz. Allah'a ve âhiret gününe inandığınız takdirde, onu, Allah'a ve rasule arz edin. Bu, netice itibariyle daha hayırlı ve daha güzeldir.**" (Nisa 59)

Şu halde, ihtilaf edenler, hakkında ihtilaf ettikleri şeyi Allah'ın kitabına ve rasulünün sünnetine arz etmelidir.

Allah Teala'nın kitabı ve rasulü sallallahu aleyhi ve sellem'in sünneti kıyamete kadar kalıcıdır ve bu ikisi Allah'ın kulları üzerindeki hüccetidir. Ihtilaf ve çekişme anında bu ikisine dönülmesi zorunludur. Allah Teala şöyle buyurmuştur:

وَمَا اخْتَلَفْتُمْ فِيهِ مِنْ شَيْءٍ فَحُكْمُهُ إِلَى اللَّهِ ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبِّي عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ

"**Üzerinde ihtilâf ettiğiniz şeyin hükmü Allah'a aittir. İşte benim rabbim bu. O'na güvenip dayandım; O'na döneceğim**." (Şura 10)

Bunu ancak kitap ve sünnet hakkında basireti olan, bu ikisinin naslarını bilen, delalet ettiği manaları anlayan kimse takdir eder. Şayet bu özellikler kendisinde bulunmazsa, ilmine ve dindarlığına güvendiği kimseye müracaat eder, onun açıklamasına uyar. Allah Teala şöyle buyurmuştur:

فَاسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ

"**Eğer bilmiyorsanız zikir (hadis) ehline sorun**." (Enbiya 7)

O halde ehl-i sünnet ve'l-Cemaat ile başkaları arasında bulunan ihtilafta müslüman hakkı açıkça bilir. Hak; sahabe, tabiin ve onlara en güzel şekilde uyanların üzerinde yürüdükleridir. Ehl-i Sünnete muhalif olan fırkalarda ise hak ile beraber batıl bulunur. Bunlardan hak olanı kabul, batıl olanı reddetmek gerekir. Nitekim alimler bu hususu açıklamışlardır. Bu, adalet ve insafı gözetmek ve hasmında bulunan hakkı itiraf ve onda bulunan batılı reddetmektir. Insaf edip zulmetmemek gerekir. Kötülenmeyi ve buğzedilmeyi hak etmeyen kimseye yüklenmemelidir. Zira adalet her

durumda farzdır. Müslüman ve kafir arasında hükümde de adalet farzdır, sünnet ehli ile bidat ehli arasında ve itaatkar ile isyankar arasında da adalet farzdır. Delilleri ve özellikleri ikame edildiği zaman hakkı getiren kimseden kabul etmek gerekir.

Heva fırkalarının Ehl-i sünnet ve'l-cemaate muhalif olduğu zikredilen herşeyin batıl olduğu anlaşılır. Zira bu fırkalar, bazı konularda Ehl-i sünnete uygun görüşe sahiptirler. Ehli sünnete uygun olanları kabul edilir, aykırı olanları ise reddedilir.

Ehl-i sünnet arasında amelî meselelerdeki ihtilaflar ise, ya tenevvu ihtilafına, ya da zıtlık ihtilafına girer. Bu durumda ya isabet eden, getirdiği delil sebebiyle bilinir, ya da iki taraftan hangisinin isabetli olduğu açıkça ortaya çıkmamış olabilir. İlim ehli böyle ihtilaf hakkında: "İhtilaflı meselelerde muhalife karşı çıkılmaz. İki taraftan birinin isabet edip, diğerinin hata ettiği açıkça ortaya çıkarsa o zaman, delile aykırı olan hata, sahibine reddedilir. Bu hatanın sahibi delile muhalefetinde mazur olsa da, hakka isabet edemeyen bir müçtehittir. Bu konuda mazereti olabilir. Hatta Şeyhulislam İbn Teymiyye'nin "Ref'u'l-Melam" adlı meşhur risalesinde açıkladığı gibi, ilim ehlinin açıkladıkları daha başka mazeretler de olabilir. Orada şöyle demiştir: "İmam delile ya bu delil kendisine ulaşmadığı için, ya ulaşsa da kendisine göre sabit olmadığı için muhalefet etmiştir. zira bu delil ona zayıf bir tarikten gelmiş olabilir. Yahut kendisinde bulunan delilinin buna aykırı olduğunu, mesela kendisinin delilinin, bu delili neshettiğini zannetmiş olabilir. Bu durumda bu gibi özürler sebebiyle mazur olur."[64]

Ehl-i Sünnet ile Bid'at Ehli Arasındaki Ayrım

Bir müslümanın sünnet ehli veya bidat ehli olmasının kayıtları önemli bir meseledir. Zira delil olmaksızın onun sünnet dairesinden çıkarılması zorlu bir iştir. Yine onun sünnet ehlinden olmadığı halde sünnet dairesinde görülmesi de öyledir. İlim ehli, ifrat ve tefritten uzak bir şekilde bu meselenin muteber kayıtlarını araştırmışlardır.

İbn Teymiyye rahimehullah şöyle demiştir: "Kitap, sünnet ve icma ile konuşan ehl-i sünnet ve'l-cemaattendir."[65]

Yine şöyle demiştir: "Bidat ehlinin alameti, selefe uymayı terk etmeleridir. Bu yüzden İmam Ahmed, Abdus b. Malik'e yazdığı risalesinde şöyle demiştir: "Bize göre sünnetin esasları; Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabının üzerinde bulunduklarına sarılmaktır."[66]

Yine şöyle demiştir: "Hiçbir imam yoktur ki kendisine uyulamayacak sözleri ve fiilleri olmasın. Bununla beraber bundan dolayı

[64] Bkz.: Mecmuu'l-Fetava (20/231)
[65] Mecmuu'l-Fetava (3/346)
[66] Mecmuu'l-Fetava (4/155)

kınanmazlar da. Ama kitap ve sünnete aykırı olduğu kesin olarak bilinmeyen, hatta hakkında ilim ve iman ehlinin içtihadlarında niza ettikleri konulardaki söz ve fiillere gelince, Allah'ın kendilerine hakkı açık kıldığı kimselere göre bu meselelerde kesinlik bulunabilir. Lakin bunlar için açık olan şey, bu açıklığın kendilerine belli olmadığı insanlara bağlayıcı kılınamaz."[67]

Yine şöyle demiştir: "Kişiyi heva ehlinden kılan bid'at; sünnet alimleri katında kitap ve sünnete muhalif oluşu meşhur olan; Haricilik, Rafizilik, Kaderiyye ve Mürcie gibi bidatlerdir."[68]

Zehebî, şöyle demiştir: "Alimler ihtilaf etmeye devam etmişlerdir. Bir alim, diğer bir alim hakkında kendi içtihadına göre konuşmuştur. Hepsi de mazur ve ecir sahibidir. (Batılda) İnat eden veya icmaya muhalefet eden ise suçludur.."[69]

Şatıbî, şöyle demiştir: "Bu fırkalar, cüz'î meselelerde değil, ancak dinde ve dinin kaidelerinden birinde küllî manada Fırkatu'n-Naciye'ye (Ehl-i Sünnete) muhalefet etmeleri sebebiyle bir fırka haline gelmişlerdir. Zira cüz'î ve ayrıntı meselelerde şazlık, fırkalaşmaya götüren bir muhalefet değildir. Ancak külli meselelerde muhalefete düşmek fırkalaşmaya sebep olur…"[70]

Şeyh Mukbil el-Vadiî rahimehullah şöyle demiştir: "Şahıs ne zaman salih selefin menhecinden ayrılırsa bid'at işler. Selefin menhecinden ayrıldığı zaman ya tasavvufa, ya şiiliğe, ya mevlid törenleri kutlamaya, ya beşeri kanunları beğenmeye, ya hizipçilik gibi sınırlamacı dostluğa sapar. Böylece hizbi/partisi/grubu için dostluk yapar ve partisi (grubu) için düşmanlık eder.[71]

İlim ehlinin sözlerinden şu ortaya çıkmaktadır: Sünnet ehli; şu üç sabit esasa uymakla bilinen kimsedir; Kur'an, sünnet ve selefin üzerinde bulundukları yol. Bu ittiba hem zahirde, hem de batında olur. Bu üç sabit esasa uyup sarılana dostluk eder. Kişi, bu üç esasa İslam'dan çıkanlar gibi ya tamamen muhalefet ederek bir bidatçi olur, ya İslamda bilinmesi zorunlu olan bir cüze muhalefet ederek bidatçi olur. Sonra dostluk ve düşmanlığını bu bidati üzerine kurar.

Şeyhulislam İbn Teymiyye şöyle demiştir: "..bu yüzden bid'at ehlinin alametlerinden birisi de, bir söz veya fiil ortaya çıkarıp bunu insanlara bağlayıcı kılmaları, bundan dolayı insanlara ikramda bulunup dostluk etmeleri ve uydurdukları bu şeyleri terk edene düşmanlık etmeleridir.

---

[67] Mecmuu'l-Fetava (10/383-384)
[68] Fetava'l-Kubra (4/193)
[69] Siyeru A'lam (19/327)
[70] el-İ'tisam (2/712, 713)
[71] Tuhfetu'l-Mucib (111)

Nitekim Hariciler bidat olarak ortaya attıkları görüşlerini insanlara zorunlu tutmuşlar, bu görüşleri için dostluk veya düşmanlık kurmuşlardır. Rafiziler kendi görüşlerini uydurmuşlar ve insanlara bağlayıcı kılarak, dostluk ve düşmanlıklarını bunun üzerine kurmuşlardır."[72]

Şeyh Muhammed el-İmam hafizehullah şöyle demiştir: "Bidat ehlinin çoğunun Kitap ve sünnete uymaya çağırdıkları bilinmektedir. Ancak selefe uymayı önemsemezler. Böylece, selefin üzerinde bulundukları yoldan ayrılmak, bidat ehlinin açık bir alameti olmuştur. Bazı fırka ve gruplar selefin alametlerini yükseltmişler ve kendi zanlarına göre bunu selefe sadece akide hususunda tabi olmakla sınırlamışlar, menheci önemsemişlerdir. Onların sözleri "Menhecimiz selefîdir, yönelişimiz moderndir" lafı etrafında döner. İşte bu, bid'atçi bir çıkıştır! Bu tıpkı eski bidat ehlinin: "Dinin bir şeriati ve bir de hakikati vardır", "Dinin bir kabuğu, bir de özü vardır" ve "Şeriatın zahiri ve batını vardır" kaidelerine benzemektedir.

Geçen açıklamalara göre sünnet ehli bir kimse, sünnetlerden biri hakkındaki gevşekliği sebebiyle bidatçi olmaz. Yine o, sünnet ehlini sevmesi ve onlar gibi bir akideye sahip olmakla birlikte, dünyevi bir iş için bir grup veya bir fırka ile beraber bulunması sebebiyle bidatçi olmaz. Ehli Sünnet şeyhlerinden birine desteği sebebiyle o kimse bir bidatçi ya da hizipçi sayılmaz. Ancak bu destek, hataya rağmen taassub derecesinde olursa bundan dolayı kınanır. Özellikle sünnet alimlerinden nasihat kabul edenler hizipçi/grupçu olmazlar."[73]

Ehli Sünnetin Gaye Birliği

Ehl-i sünnet olanlar, aralarında maksat üzerinde ittifak etmişlerdir ki, bu maksat Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e tabi olma hususunda birleşmektir. Aralarında caiz olan ihtilafta bulunmaları onlara zarar vermez. Caiz olan ihtilaf; ibadet veya başka konularda, tenevvu (tür) ihtilafıdır. Anlayışlardaki farklılık onlara zarar vermez.

İmam Şatibi rahimehullah şöyle demiştir: "…bundan dolayı içtihat meselelerinde ihtilaf edenler arasındaki dostluk, sevgi ve şefkat gruplaşmaya ve fırkalaşmaya götürmez. Çünkü onlar din sahibinin maksadını talep konusunda birleşmişlerdir."[74]

Allame İbnu'l-Kayyım rahimehullah şöyle demiştir: "İradelerinin, anlayışlarının ve idrak kuvvetlerinin farklılığından dolayı insanlar arasında ihtilaf meydana gelmesi kaçınılmaz bir zorunluluktur. Lakin kınanmış olan ihtilaf; birbirlerine haddi aşıp düşmanlık etmeleridir… Lakin asıl ve talep olunan gaye tek, tutulan yol bir olursa neredeyse ihtilafa düşülmez. Bu

[72] Mecmuu'l-Fetava (6/338)
[73] el-İbane (s.37)
[74] el-Muvafakat (4/221)

durumda ihtilafa düşülse de, daha önce sahabenin ihtilafında olduğu gibi, bu zarar vermez. Eğer üzerine bina olunan asıl tek ise o; Allah'ın kitabı ve rasulünün sünnetidir. Maksat bir ise o; Allah'a ve rasulüne itaattir. Yol bir ise o; Kur'an ve sünnet delillerine bakmayı, her türlü sözün, görüşün, kıyasın, zevkin ve siyasetin önüne geçirmektir."[75]

Ebu'l-Muzaffer es-Sem'anî, şöyle demiştir: "Şayet onların (Hadis ehlinin), ülkelerinin ve zamanlarının farklılığına rağmen ve aralarındaki yurt uzaklığına rağmen, başından sonuna kadar, eskisiyle ve yenisiyle tasnif edilmiş bütün kitaplarına muttali olursan, itikadlarını tek çizgide ve tek üslupta açıkladıklarını, dışına çıkmadıkları ve sapmadıkları bir yolda yürüdüklerini görürsün. Bu konuda sözleri birdir, fiileri birdir. Aralarında ihtilaf görmezsin. Az da olsa, herhangi bir konuda fırkalaşmamışlardır. Hatta onların dillerinden çıkan herşeyi ve seleflerinden naklettiklerini toplasan, onun sanki tek bir kalpten geldiğini ve tek bir dilden söylendiğini görürsün. Hakka bundan daha açık bir delil olabilir mi?... Hadis ehlinin ittifakının sebebi, onların dini Kitap ve sünnetten ve nakil yolundan almış olmalarıdır. Onlar ittifak ve uyuma varis olmuşlardır."[76]

Şeyh Muhammed el-İmam, şöyle demiştir: "Ey sünnet ehli! İç halini düzeltmeye özen göster ki, maksadın hak ve nübüvvet menhecine tabi olma arzusu olsun. Kendini beğenmekten ve gururdan sakın! Nefsin intikam, haddi aşma ve düşmanlığa çekişlerinden uzaklaş. Zira sen kendini bu şekilde ıslah edersen, senin de kastettiğin yola tabi olanlarla aranda zararlı bir ihtilafta bulunmazsın. Hareket ve kuvvet ancak Allah'tandır."[77]

Müslümanın hak ile beraber dönmesi, hakka talib olması ve hakkı araştırması, hevâya değil, hüdâya tabi olması gerekir. falana ve filana taassup göstermemelidir. Dört mezhebe mensup olanlar arasında meydana gelenler gibi taassup göstermemelidir. Bu imamların görüşlerinden ve anlayışlarından istifade etmekte sakınca yoktur. Sakıncalı olan; delil çıkarmaya gücü yeten kimsenin, taklid etmesi ve delili bilmeye gücü yettiği halde, alimin delilini bilmeden onun görüşünü almasıdır. Farz olan; delile tabi olmak ve alimlere saygı göstermektir. İnsanlar alimler hakkında üç kısımdırlar:

1- Alimleri hafife alan, onların değerini tanımayan, sözlerinden istifade etmeyen, onların anlayış ve açıklamalarından aydınlanmayanlar. Bunlar delili alma iddiasıyla nefsinin gururuna kapılan ve aşırılığa düşenlerdendir. Delil konusunda ifrata saparken, alimler konusunda tefrite sapmışlardır.

2- Alimler hakkında aşırı gidenlerdir. Her grup bir imam edinir,

[75] es-Savaiku'l-Mursele (2/519)
[76] el-İntisar Li Ashab'il-Hadis (s.44)
[77] el-İbane (s.41)

sadece onun görüşlerini bilir, bunun dışına çıkmazlar. Ne kitaba ne de sünnete bakarlar. Bu, alimlere saygıda ifrat ve Kitap ve sünnete sarılma hususunda tefrittir.

3- Kitap ve sünneti hakem kılarak bu ikisine muhakeme olan, orta yolu tutanlardır. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem dışında herkesin sözünün alınmasının ya da reddedilmesinin mümkün olduğuna iman ederler. Nitekim bizzat imamlar buna irşat etmişlerdir. İbn Abbas radıyallahu anhuma, Ebu Bekr ve Ömer radıyallahu anhuma'ya taassup gösterenleri reddederek şöyle demiştir: "Başımıza semadan taş yağacak. Ben: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu diyorum, siz hala Ebu Bekir ve Ömer diyorsunuz"[78]

Peki ya Allah'ın kitabına ve Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sünnetine, Ebu Bekir ve Ömer radıyallahu anhuma'dan kat kat düşük olan kimselerin sözüyle itiraz edene ne demeli?

Müslüman yalnızca Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e mutlak ittibada ve itaatte bulunur. Lakin sahabenin ve alimlerin değerlerini takdir eder. Her birinin konumunu muhafaza eder. Bununla beraber kendi yerini de bilir. Allah, kendi nefsinin yerini tanıyana rahmet etsin denilmiştir.

İhtilaflar ve görüşler konusunda bu giriş akılda tutulmalıdır. Tutunulacak asıl, Allah'ın kitabı ve Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sünnetine sarılmaktır ki, bu aynı zamanda kişinin ilim ve adaletten ayrılmamasını, ilminde, amelinde ve hükmünde rabbinden sakınmasını gerektirir. Allah Teâlâ'dan bizleri doğru yola eriştirmesini, sapıklık şubelerinden korumasını, sözde ve amelde ayak kaymalarından muhafaza etmesini dileriz. Allah'ın salat ve selamı, Muhammed'e, ailesine, ashabına ve onlara en güzel şekilde tabi olanların üzerine olsun.

Ehli Sünnetin Üzerinde Buluşacağı Kayıtlar

1- Sünneti uygulamaya ve yaymaya davet üzerinde ittifak

2- Davet menhecinde hikmete uymak, basiret üzere yürümek, selefin üzerinde bulunduğu yolun dışına çıkmamak

3- Tenkid edilmeyi kabul edecek gönül genişliği. Zira Allah'a davet eden masum değildir. Kendisinin elinde pekçok hayrın gerçekleşmiş olması bu konuda lehine bir hüccet değildir. Bu sayede hayır artar ve yapıcı tenkidi kabul etmekle şer azalır.

4- Nefisle mücahede, ucubdan, gururdan, yapmacıklıktan, riyadan, hırstan uzaklaşmak, Allah için ihlaslı olmaktan ayrılmamak ve Allah'a karşı

[78] **Sahih mevkuf.** Ahmed (1/337) Hatib el-Fakih (1/144, 145) İbn Abdilberr, el-Cami (s.570) İshak b. Rahuye (1/360 no:1214) Ebu Muslim el-Kecci, (Zadu'l-Mead 2/206) Hafız ibn Hacer isnadı sahih demiştir.

sadık olmak.

5- Sünneti her yer, her zaman ve her durumu kuşatıcı şekilde kapsamlı olarak anlamak.

6- Kişilerin bidatçi ve fasık olduğuna hüküm vermede, onlardan ayrılma hususunda acele etmekten uzak durmak ve bu meseleleri ilim ehline bırakmak.

7- Kıble ehlini tekfir etmekten selamette olmak.

İLİM KİTABI

Kitap ve Sünnet Dışında Hidayet Arayan Sapar

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

فَمَاذَا بَعْدَ الْحَقِّ إِلَّا الضَّلَالُ

"**Haktan sonra sapıklıktan başka ne vardır?**" (Yunus 32)

Ebû Hureyre radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

خَلَّفْتُ فِيكُمْ شَيْئَيْنِ لَنْ تَضِلُّوا بَعْدَهُمَا كِتَابَ اللَّهِ وَسُنَّتِي وَلَنْ يَتَفَرَّقَا حَتَّى يَرِدَا عَلَيَّ الْحَوْضَ

"**Size onlardan sonra sapıtmayacağınız iki şey bıraktım; Allah'ın kitabı ve sünnetim. Bu ikisi havz akıncaya kadar ayrılmadan gelecektir**."[79]

İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي قَدْ تَرَكْتُ فِيكُمْ مَا إِنِ اعْتَصَمْتُمْ بِهِ فَلَنْ تَضِلُّوا أَبَدًا كِتَابَ اللَّهِ وَسُنَّةَ نَبِيِّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

"**Ey insanlar! Muhakkak ki ben aranızda, kendisine sarıldığınız takdirde asla sapıtmayacağınız Allah'ın kitabını ve nebîsi sallallahu aleyhi ve sellem'in sünnetini bıraktım**."[80]

---

[79] **Hasen, Sahih.** Darekutnî (4/245); Hâkim; sahih kaydıyla (1/172); Beyhakî (10/114); Hatîb, *el-Fakih,* (271); Lalekâ'î, *İ'tikâd,* (1/80); Bezzar (15/385) İbn Şahin et-Tergib (528) el-Gaylaniyat (2/109); İbn Abdilberr *et-Temhid* (24/331); İbn Hazm *el-İhkam* (6/243) Rafii et-Tedvin (4/178) el-Elbânî, Menziletu's-Sunneti Fi'l-İslâm'da (s.18) hasen demiştir. Hadis rivayet yollarıyla sahihtir. Suyuti Miftahu'l-Cenne'de (s.12) şahitlerini zikrederek sahih demiştir. Yine Camiu's-Sagir'de (3932) sahih demiştir. El-Elbani el-Mişkat tahkikinde (1/140) hasen demiştir. Sahihu'l-Cami'de (2937, 3232) sahih demiştir. Camiu'l-Usul muhakkiki el-Arnaut hasen demiştir. İbn Hazm el-İhkam'da (6/810) sahih demiştir.

[80] **Sahih ligayrihi.** Hâkim, (1/171); Beyhakî, (10/114); Beyhaki, Delail (5/449) Beyhaki *el-İtikad* (206); İbn Ebi Asım, *es-Sunne* (1557) Mervezî, *es-Sunne,* (54); Bu isnadda İsmail İbn Ebi Uveys ve babası Ebu Uveys eleştirilmiştir. Derim ki: Acurri'nin eş-Şeria'da (1704) Muhammed b. İshak – ez-Zuhri – İkrime – İbn Abbas radıyallahu anhuma yoluyla rivayeti buna mutabaat etmektedir. İsmail b. Abdillah b.

Enes radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لَقَدْ تَرَكْتُ فِيكُمْ مَا إِنَّ أَخَذْتُمْ بِهِ لَنْ تَضِلُّوا: كِتَابَ اللَّهِ، وَسُنَّةَ نَبِيِّهِ

"**Aranızda, tutunduğunuz takdirde asla sapmayacağınız; Allah'ın kitabını ve nebîsinin sünnetini bıraktım**."[81]

Ebu Said el-Hudrî radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

يا أيها الناس ، إني قد تركت فيكم الثقلين : كتاب الله وسنتي فاستنطقوا القرآن بسنتي ، ولا تعسفوه ، فإنه لن تعمى أبصاركم، ولن تزل أقدامكم ، ولن تقصر أيديكم ما أخذتم بهما

"**Ey insanlar! Muhakkak ki ben aranızda iki ağırlık bıraktım. Allah'ın kitabı ve sünnetim. Kur'an'ı sünnetim ile konuşturun, Gelişigüzel davranmayın. Zira bu ikisine tutunduğunuz sürece gözleriniz kör olmaz, ayaklarınız kaymaz ve elleriniz geri kalmaz**."[82]

Abdillah b. Ebi Uveys'e gelince: Buhari ve Muslim onunla hüccet getirmişlerdir. Ahmed b. Hanbel, Osman b. Said ed-Darimi ve Yahya b. Main: "Onda sakınca yoktur" dediler. Ebu Hatim: Mahallus-Sıdk, onda biraz gaflet vardır dedi. Nesai onun zayıf olduğunu söylemiştir. Yahya b. Main'den de onu eleştirdiğine dair rivayet vardır. Et-Takrib'de İsmail b. Ebi Uveys hakkında şöyle denilir: "Saduktur. Ezberinden yaptığı rivayetlerde hata eder." El-Kaşif'te ise şöyle denilir: "Ebu Hatim: gafleti vardır, kendisi saduktur dedi. Nesai zayıf dedi" **Ebu Uveys'e gelince:** Et-Takrib'de şöyle denilir: "Saduktur, yanılır." El-Kaşif'te şöyle denilir: "İbn Main ve başkaları dediler ki: Salihtir. (Yani rivayeti şahid getirmeye elverişlidir) Aradığın gibi kuvvetli değildir." Zehebi, Hakim'in el-Mustedrek kitabına telhisinde şöyle demiştir: "Muslim Ebu Uveys Abdullah ile delil getirmiştir." Yine Zehebi "Rivayetlerinin reddedilmesi gerekmediği halde haklarında konuşulan raviler"e dair Marifetu'r-Ruvvat kitabında (s.195 no:392) Ebu Uveys hakkında şöyle demiştir: "Saduktur. Hakkında zararsız bir eleştiri vardır. Nesai ve başkaları: "Kuvvetli değil" dedi. Darekutni: "Hafızasında bir şey var" dedi." Derim ki: Bu durumda olan bir ravinin rivayeti hasen sayılmaya elverişlidir. Zira bu tabirler adalet yönüyle kusursuz olmakla beraber, zabtları itibarıyla sika ravilere nispetle hatası daha fazla olan raviler hakkında kullanılan ibarelerdir. Zabt yönündeki zayıflığın telafisi ise hem İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan gelen mutabaat tariki ile ve hem de diğer sahabelerden gelen mevsul rivayetlerin ve Mürsel tariklerin şahitliği ile sabit olmuştur. Neticede hadis sahih derecesine çıkmıştır

[81] **Hasen ligayrihi.** Ebû'ş-Şeyh, *Tabakât,* (4/187 no:1149); Ebu Nuaym Ahbaru İsbehan (1/405 no:311) İsnadında Yezid er-Rakaşî vardır.

[82] **Hasen ligayrihi.** Hâtib el-Bağdadî, el-Fakih ve'l-Mutefekkih, (1/306, no:272)

Amr b. Avf el-Muzenî radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

تَرَكْتُ فِيكُمْ أَمْرَيْنِ لَنْ تَضِلُّوا مَا تَمَسَّكْتُمْ بِهِمَا: كِتَابَ اللَّهِ وَسُنَّةَ نَبِيِّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

"**Aranızda sarıldığınız takdirde asla sapıtmayacağınız iki şey bıraktım: Allah'ın kitabı ve nebîsi sallallahu aleyhi ve sellem'in sünneti**"[83]

Ka'b b. Ucra radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem veda haccında şöyle buyurdu:

أَيّهَا النّاسُ، إنِّي كَائِنٌ لَكُمْ فَرَطًا ، وَقَدْ تَرَكْت فِيكُمْ مَا إنْ أَخَذْتُمْ بِهِ لَمْ تَضِلّوا، كِتَابَ اللهِ وَسُنّةَ نَبِيّهِ

"**Ey insanlar! Muhakkak ki ben havzda sulayıcınız olacağım. Aranızda, kendisine tutunduğunuz takdirde asla sapıtmayacağınız; Allah'ın kitabını ve nebinisinin sünnetini bıraktım**"[84]

Urve b. ez-Zubeyr rahimehullah'tan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem Veda haccında şöyle buyurdu:

يَا أَيُّهَا النَّاسُ! اسْمَعُوا مَا أَقُولُ لَكُمْ، فَإِنِّي لَا أَدْرِي لَعَلِّي لَا أَلْقَاكُمْ بَعْدَ عَامِي هَذَا فِي هَذَا الْمَوْقِفِ، اسْمَعُوا أَيُّهَا النَّاسُ قَوْلِي فَإِنِّي قَدْ تَرَكْتُ فِيكُمْ مَا إِنِ اعْتَصَمْتُمْ بِهِ لَنْ تَضِلُّوا أَبَدًا: أَمْرَيْنِ بِيّنَيْنِ: كِتَابَ اللهِ وَسُنَّةَ نَبِيّكُمْ

"**Ey insanlar! Size ne söylüyorsam onu yapın. Zira bilmiyorum, belki de bu yılımdan sonra sizinle burada karşılaşamam. Sözümü dinleyin ey insanlar! Muhakkak ben aranızda, kendisine sarıldığınız takdirde asla sapıtmayacağınız Allah'ın kitabını ve nebinizin sünnetini bırakıyorum**."[85]

Kadı Iyaz el-İlma (s.9) İbnu'l-Muzaffer ve İbn Ebi'd-Dunya'ya nispetle; İbn Hacer Heytemi, *es-Savaiku'l-Muhrika* (2/367)

[83] **Hasen ligayrihi.** İbn Abdilberr *et-Temhid* (24/331) İbn 'Abdilberr, *Cami'u Beyâni'l-'İlm,* (870); Şecerî Emalî, (1/126);

[84] **Hasen ligayrihi.** Vakıdî, Megazî (2/579) Muhammed b. Ömer el-Vakıdî dışında ravileri sikadır.

[85] **Hasen ligayrihi.** Beyhaki Delail (5/448) Suyuti; *Hasais* (2/61) *Miftahu'l-Cenne* (sy.12) Mürseldir.

Musa b. Ukbe'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem veda haccında şöyle buyurdu:

لَنْ تَضِلُّوا بَعْدَهُ أَبَدًا أَمْرًا بَيِّنًا: كِتَابَ اللهِ، وَسُنَّةَ نَبِيِّهِ

"**Apaçık olan Allah'ın kitabı ve nebisinin sünnetinden sonra asla sapıtmazsınız**."[86]

Ebu'z-Zinâd rahimehullah dedi ki: "Sünnetler İslam'dandır. Zira Allah onu dinin temeli ve İslam'ın üzerine bina edildiği direği kılmıştır. Hangi söz Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in veda haccında insanlara hitap ederken söylediği şu sözden daha büyük ve daha önemli olabilir?: "**Aranızda sarıldığınız takdirde asla sapıtmayacağınız iki açık şey bıraktım ey insanlar: Allah'ın kitabı ve nebisinin sünneti**" Böylece Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem ikisinin arasını birleştirmiştir."[87]

Malik b. Enes rahimehullah'tan: "Bana ulaştığına göre Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: "**Aranızda, sarıldığınız takdirde asla sapıtmayacağınız iki şey bıraktım: "Allah'ın kitabı ve nebisinin sünneti**."[88]

Câbir radıyallahu anh'den: Ömer b. El-Hattâb radıyallahu anh, Kitap ehlinden birinden aldığı bir kitabı Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'e getirdi ve şöyle dedi: "Ey Allah'ın rasulü! Kitap ehlinden birinden güzel bir kitap aldım." Bunun üzerine Nebî sallallahu aleyhi ve sellem öfkelendi ve şöyle buyurdu:

أَمُتَهَوِّكُونَ فِيهَا يَا ابْنَ الْخَطَّابِ، وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَقَدْ جِئْتُكُمْ بِهَا بَيْضَاءَ نَقِيَّةً، لاَ تَسْأَلُوهُمْ عَنْ شَيْءٍ، فَيُخْبِرُوكُمْ بِحَقٍّ فَتُكَذِّبُوا بِهِ، أَوْ بِبَاطِلٍ فَتُصَدِّقُوا بِهِ، وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، لَوْ أَنَّ مُوسَى كَانَ حَيًّا مَا وَسِعَهُ إِلاَّ أَنْ يَتَّبِعَنِي

"**Ey Hattâb'ın oğlu! O kitaptakiler hoşuna mı gitti? Nefsim elinde olana yemin ederim ki, ben size tamamen hâlis (karışık ve şüpheli olmayan) bir din getirdim. Onlardan bir şey sormayın. Size doğru bir şey anlatırlar da yalanlayabilirsiniz. Yahut bâtıl bir şey anlatırlar da doğrulayabilirsiniz. Nefsim elinde olana yemin ederim ki şayet Mûsâ (aleyhi's-selam) hayatta olsaydı benden başkasına tabi olma hakkı yoktu**."[89]

---

[86] **Sahih ligayrihi.** Beyhaki Delail (5/448) mürseldir.

[87] **Sahih ligayrihi.** Hatib, el-Fakih ve'l-Mutefekkih (1/457 no: 406) Esbehani, el-Hucce (141)

[88] **Sahih ligayrihi.** el-Muvatta (1395) muallak.

[89] **Hasen.** Ahmed (3/387); el-Elbânî, İrvâu'l-Galil'de (6/34) hasen demiştir.

Meymûn b. Mihran rahimehullah'tan: "Ömer b. el-Hattab radıyallahu anh'e bir adam geldi ve: "Ey Müminlerin emiri! Biz Medain'i feth ettiğimiz zaman içinde güzel sözler bulunan kitaplar ele geçirdik" dedi. Ömer radıyallahu anh: "Allah'ın kitabından mı?" dedi. Adam: "Hayır" dedi. Bunun üzerine Ömer radıyallahu anh kamçı getirtti ve vurmaya başladı. Şu ayetleri okuyordu: "**Elif Lâm. Râ. Bunlar, apaçık Kitab'ın âyetleridir. Biz onu iyice anlayasınız diye arapça bir Kur'ân olarak indirdik. Biz bu Kur'ân'ı sana vahyetmekle, kıssaların en güzelini anlatmış oluyoruz; halbuki sen, önceden, bunlardan tamamıyla habersizdin**." (Yusuf 1-3) Sonra şöyle dedi:

إنما هلك من كان قبلكم أنهم أقبلوا على كتب علمائهم، وأساقفتهم، وتركوا التوراة والإنجيل، حتى درسا وذهب ما فيهما من العلم

"Sizden öncekiler ancak alimlerinin ve zahitlerinin kitaplarına yönelip Tevrat ve İncil'i terk etmeleri sebebiyle helak oldular. Öyleki Tevrat ve İncil'de bulunan ilim gitti."[90]

Ebû Murre el-Kindî Şam'dan bir kitapla geldi ve onu Abdullah b. Mes'ûd radıyallahu anh'e getirerek verdi. İbn Mes'ûd radıyallahu anh ona baktı, sonra bir tas ve su istedi. Kitabı bu suyun içinde sildikten sonra şöyle dedi: "Sizden öncekiler ancak kitaplarını terk edip başka kitaplara tabi olmaları sebebiyle helak oldular."[91]

Diğer bir rivayet şu şekildedir: "İbn Mesud radıyallahu anh'e bazı insanların kitaplardan hoşlandıkları ulaştı. O kitapları İbn Mes'ûd'a getirdiklerinde onları sildi ve şöyle dedi: "Sizden önceki kitap ehli ancak âlimlerinin kitaplarını kabul edip, rablerinin kitabını terk etmeleri sebebiyle helak oldular"[92]

Abdullah b. Amr b. El-Âs radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

مِنَ اقْتِرَابِ السَّاعَةِ أَنْ تُرْفَعَ الْأَشْرَارُ وَتُوضَعَ الْأَخْيَارُ، وَيُفْتَحَ الْقَوْلُ وَيُخْزَنَ الْعَمَلُ، وَيُقْرَأَ بِالْقَوْمِ الْمُثَنَّاةُ لَيْسَ فِيهِمْ أَحَدٌ يُنْكِرُهَا» قِيلَ: وَمَا الْمُثَنَّاةُ؟ قَالَ: «مَا

[90] **Hasen mevkuf.** İbn Dureys, Fadailu'l-Kur'ân (s.76) Ebu Nasr el-Makdisi, el-Hucce (661) İbnu'l-Cevzi, Menakıbu Ömer (s.123)

[91] **Sahih mevkuf.** Dârimî (1/134); el-Hatîb, Takyidu'l-İlm (s.53) Yahya el-Hacuri, el-Urfu'l-Verdi'de (s.204) isnadı sahih demiştir.

[92] **Sahih mevkuf.** Dârimî (no:485) Yahya el-Hacuri isnadının sahih olduğunu söylemiştir. El-Urfu'l-Verdi (s.201)

اكْتُتِبَتْ سِوَى كِتَابِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ

"**Şerli kimselerin yükselip hayırlı kimselerin alçalması, lafın ortaya çıkıp amelin mahzun olması ve bir topluluğun "mesna" okuyup da ona kimsenin karşı çıkmaması kıyametin yaklaşma alametlerindendir**." Denildi ki: "Mesnâ nedir?" şöyle buyurdu: "**Allah Azze ve Celle'nin kitabı dışında yazdırılan kitaplardır**"[93]

Şeyh el-Elbani bu hadis hakkında şöyle demiştir: "Bu hadis peygamberlik alametlerindendir. Nitekim haber verilen herşey ortaya çıkmıştır. Özellikle de "mesnâ" ile ilgili olanı! Bu, ravinin açıkladığı gibi, Allah'ın kitabı, onunla alakalı olan hadisler ve selefe ait eserler dışında yazılan kitaplardır.

Sanki "Mesna" kelimesi ile taklitçilere dayatılan mezhep kitapları kastedilmektedir. Bu kitaplar uzun süre onları Allah'ın kitabından ve Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sünnetinden alıkoymaktadır. Nitekim maalesef mezheplere uyanlarda bugün şahid olunan durum budur. İlahiyat fakültelerinden doktora yaparak çıkanların çoğu mezhepleri din edinmekte, insanlara bu mezheplere göre cevap vermektedirler. Hatta âlimleri de böyle yapmaktadır.

İşte onların büyüklerinden Ebu'l-Hasen el-Kerhî el-Hanefî, şu meşhur sözünü söylemiştir: "Mezhebimizden arkadaşlarımızın görüşüne muhalif olan her ayet ya te'vil edilmiştir, ya da mensuhtur. Yine görüşümüze muhalif olan her hadis de ya tevil edilir, ya da mensuhtur"[94]

Mezhebi esas dayanak edinmişler, Kur'an-ı Kerim'i de ona tâbî kılmışlardır. İşte bu hiç şüphesiz "mesna"dır."[95]

Şeyh Muhammed Takıyuddin el-Hilali rahimehullah, şöyle demiştir: "**Kendi elleriyle kitap yazanlara veyl olsun! Kazandıkları şeyden dolayı onlara veyl olsun**…" (Bakara 79) Nitekim bu ümmette de onların yollarına tabi olanlar bulunmaktadır. Din hükümlerine dair ciltler dolusu kitaplar yazmışlar, bunları Allah'a ve rasulüne nispet etmişlerdir. Halbuki bu kitaplarda "Allah buyurdu" ve "Rasulü buyurdu" sözleri yoktur. Namusları helal saymışlar, bir şahsın malını başka bir şahsa nakletmişler, Allah'a iftira ederek kanlar dökmüşlerdir. Bu özellik, "fıkıh" diye adlandırılan, lakin kitap ve sünnet delillerinden yoksun olan meselelerle dolu kitap yazan herkesin haline uygun düşmektedir. Bu kitapların çoğunluğu karanlıktır. Allah, Muvahhidî'lerin alim kralı Abdulmu'min b. Ali'ye rahmet etsin, O memlekette

---

[93] **Sahih.** Hakim (4/597) Taberani Musnedu'ş-Şamiyyin (482) Darimi (476) el-Elbani es-Sahiha (2821)

[94] Kerhî, Usulu'l-Fikh (s.38)

[95] El-Elbani, es-Sahiha (6/320)

bulunan bütün füru (fıkhî detay) kitaplarının yakılmasını, kadı ve müftülerin kitap ve sünnet delilinden başkasıyla fetva ve hüküm vermemelerini emretmiştir."[96]

İhtilafları Kitap ve Sünnete Arz Etmemek İmana Aykırıdır

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا

"**Ey iman edenler! Allah'a itaat edin, rasule itaat edin ve sizden olan yetki sahiplerine de. Eğer bir şey hakkında çekişirseniz onu Allah'a ve rasule döndürün. Eğer Allah'a ve ahiret gününe iman ediyorsanız bu daha hayırlı ve sonuç bakımından daha güzeldir**." (Nisa 59)

İbnu'l-Kayyım rahimehullah, şöyle demiştir: "…Şurası unutulmamalı ki, Allah Teâlâ, mü'minlere, kendi aralarındaki ihtilaflı konuları, Allah'a ve rasulüne havale etmelerini, "**eğer iman etmiş iseler**" ifadesiyle emretmiştir. Onlara bunun hem dünyada, hem ahirette kendileri için en hayırlı sonucu vereceğini de haber vermiştir.

Mü'minler fıkhî konularda tartışmışlar ancak bu tartışmaları ile dinden çıkmamışlardır. Ashab-ı kiram da müminlerin efendileri ve onların en kâmil imanlıları olmalarına rağmen fıkhî hükümlerin birçoğunda tartışmışlardır. Ne var ki onlar, Allah Teâlâ'nın isimleri, sıfatları ve fiillerinden tek bir meseleyi bile tartışma konusu yapmamışlardır. Aksine başından sonuna kadar istisnasız olarak kitap ve sünnetin söylediğini kabul etmiş, O'nun isim, sıfat ve fiillerini te'vile zorlamamış, manalarını bozmamış, herhangi birini iptal edici bir tavır içine girmedikleri gibi, onlar hakkında örneklendirme yoluna da gitmemişlerdir. Onlar bu meselelerin ne başı, ne de sonu ile ilgilenmemişlerdir. Herhangi biri, "O'nun isim ve sıfatları hakiki manalarının dışına taşınmalı, mecazi manalara yorumlanmalıdır" dememiştir. Onlar, O'nun isim ve sıfatlarını kabul etmiş, teslim olmuş, iman ve saygı ile karşılamış, hepsini tek parça olarak değerlendirmiş, hepsi hakkında tek yol izlemişlerdir. Hevâ ehli ve bid'at ehlinin yaptıkları gibi parçalara ayırıp, ellerinde açık bir delil olmaksızın bazısını kabul edip bazısını reddetme yoluna gitmemişlerdir. Hâlbuki hevâ ve bid'at ehli kimselerin, kabul etme hususunda takındıkları tavrın aynısını, inkâr etme hususunda da takınmaları gerekirdi.

[96] Sebilu'r-Reşad (3/22)

Hükümlerin bazılarında tartışma, kişiyi imandan çıkarmaz. Bundan maksat, müminlerin: "Allah Teâlâ'nın: "**Eğer Allah'a ve ahiret gününe iman ediyorsanız o (tartıştığınız konuları) Allah'a ve rasulüne götürün**" (Nisa 59) ayetinde emrettiği gibi, ihtilaf ettikleri konuları Allah'a ve rasulüne havale ederek tartıştıkları zaman imandan çıkmayacaklarıdır. Çünkü bir şarta bağlanan hüküm, o şartın ortadan kalkması ile ortadan kalkar.

Ayette geçen "**herhangi bir şeyde tartışırsanız**" ifadesindeki "bir şey" şartın devamında nekre olarak gelmiştir. Bu da, müminlerin, dinin ince-kaba, açık-kapalı her türlüsü ile tartıştıkları dinî konuların tamamını kapsar. Allah'ın kitabı ve Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in sünnetinde bunlarla ilgili herhangi bir açıklama bulunmasa ve bulunanlar da yeterli olmasaydı Allah Teâlâ böyle bir emri vermezdi. Çünkü ihtilaflı bir konuyu, hakkında çözüm bulunmayan bir kaynağa havale etmek imkânsızdır.

Diğer taraftan "Allaha havale"nin manası; O'nun kitabına, rasulüne havalenin manası da hayatta iken kendisine, vefatından sonra da sünnetine havale demek olduğu hususunda âlimler icma etmişlerdir.

Ayrıca bu havale, imanın gereklerinden sayıldığı için; bunun olmaması, imanın olmamasını gerektirir. Zira lazımın olmadığı yerde melzum da olmaz. Özellikle bu iki şey arasında lazımiyet-melzumiyet birbirine daha fazla bağlıdır. Bunlardan birisi olmazsa, diğeri de olmaz. Sonra bu havalenin kendileri için daha hayırlı olduğunu bildirmiş, sonuç olarak da bunun en hayırlı sonuç olduğu ifade edilmiştir.

Allah Subhanehu ve Teâlâ, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in getirdiğinden başkasını hakem tayin edip onun hakemliğine müracaat etmenin, tagutu hakem olarak benimsemek ve ona müracaat etmek olduğunu haber vermiştir. **Tagut: Kulun kendisiyle haddini aştığı her türlü ma'bud, kendisine uyulan ve itaat edilen varlıktır. Her kavmin tagutu, Allah ve rasulü dışında kendisinin hakemliğine başvurulan, Allah dışında ibadet edilen, Allah'tan bir yol gösterme olmaksızın kendisine ittiba edilen veya insanların bilmedikleri konularda kendisine itaat etmeyi Allah'a itaat kabul ettikleri kimselerdir. İşte bunlar dünyanın tagutlarıdırlar.** Düşünüp incelediğin zaman, insanların çoğunun Allah'a ibadetten onlara kulluğa, Allaha ve rasulünün hakemliğinden onların hakemliğine, Allah'a itaat ve rasulüne ittibâdan, onlara itaat ve ittibaya yöneldiklerini görürsün. Onlar bu ümmetin kurtuluşa ermişleri olan sahabe ve tabiun'un yolunu tutmamış, onların hedeflerine yönelmemişler, hem menhec hem de hedef olarak onlardan ayrılmışlardır.

Sonra Allah Teâlâ haber veriyor ki; "Onlara: Allah'a ve rasulüne gelin" denildiği zaman bundan yüz çevirir, davetçiye icabet etmez ve başkalarının hükümlerine razı olurlar. Ardından onları Allah ve rasulünden yüz çevirip, başkalarının hâkimliğine müracaat etmelerinin, malları, bedenleri, basiretleri, dinleri ve akıllarına büyük musibetler getireceği ile

tehdit etmiştir. “**Eğer yüz çevirirlerse bil ki, Allah onların bazı günahları sebebiyle başlarına bir felaket getirmek iste**r.” (Maide 49) Onlar maksatlarının yalnızca iyilik ve uyumdan ibaret olduğunu ileri sürerek mazeret beyan ederler. Yani ana gayeleri her iki zümreyi razı edip aralarını bulmaktı. Bunların bu davranışları aynen Rasulün getirdiği ile onun zıddı olanların arasını bulmaya çalışıp, bununla da iyilik yaptığını ve tarafların arasını düzeltip, uyumlu hale getirdiğini sananlara benzemektedir. Halbuki iman, rasulün getirdiği ile onun karşıtları arasında yol, hakikat, inanç, siyaset ve yorum bakımından tam bir savaş hali ilan etmeyi gerektirmektedir. Katıksız iman işte bu savaşı başarmakla mümkündür, uyum sağlamakla değil. Başarı Allah’tandır.

Allah Teâlâ yine bu ayeti kerimede insanlar aralarında meydana gelen küçük büyük her türlü tartışmada Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’i hakem tayin etmedikçe imanın meydana gelmeyeceğine yemin etmektedir. Dahası, iman için hakem tayin etmenin yetmediği, aksine O’nun vereceği hüküm karşısında en ufak bir sıkıntı ve darlık duymadan bunu kabul etmek gerektiğini, bununla da yetinmeyip tam manasıyla bu hükme teslim olup, boyun eğmenin, imanın gerçekleşmesi için şart olduğunu beyan etmiştir.

Allah Teâlâ, diğer bir ayette de, bununla beraber şöyle buyurmuştur: “**Allah ve rasulü bir işe hükmettiği zaman gerek mümin erkek, gerekse mü’mine kadın için, o işlerinde başka bir tercih hakkı yoktur. Her kim de Allah ve rasulüne âsî olursa apaçık bir sapıklık etmiş olur**” (Ahzab 36) Bu ayette O, Allah ve rasulü bir konuda karar verdikten sonra, hiçbir müminin seçme hakkının olmadığını haber vermiştir. Bundan sonra başka şeyleri seçenlerin de apaçık bir şekilde sapıklığa düştüğünü bildirmiştir.

Allah Teâlâ: “**Ey iman edenler! Allah’ın ve rasulünün önüne geçmeyin, Allah’tan korkun. Şüphesiz Allah işitendir, bilendir**.” (Hucurat 1) buyurmaktadır. Yani O konuşmadan siz konuşmayın, o emretmeden siz emretmeyin, O fetva vermeden siz fetva vermeyin, bir konuda O nihâî kararı verip onaylamadan, siz kesin hükümler vermeyin demektir.

Ali b. Ebi Talha’nın rivayetine göre İbn Abbas radıyallahu anhuma: “Yani kitap ve sünnete aykırı konuşmayın” demiştir. Avfî’nin İbn Abbas radıyallahu anhuma’dan rivayeti ise şöyledir: “O’nun sözü önünde konuşmalar yasaklandı.”[97]

Bu ayetin en özlü yorumu şudur: Bir konuda Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’den önce konuşmaya veya bir iş yapmaya acele etmeyin. Nitekim Allah Teâlâ: “**Ey iman edenler! Seslerinizi Nebi’nin sesinden fazla yükseltmeyin. Biribirinize bağırdığınız gibi, Nebi’ye yüksek sesle**

[97] Taberi Tefsiri, (26/116)

bağırmayın. Öyle yaparsanız farkına varmadan amelleriniz boşa gider" (Hucurat 2) buyurmaktadır. Bu ayete göre Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in yanında seslerini yükseltmeleri, amellerin boşa çıkmasına sebep oluyorsa, re'y, akıl yürütme, zevk, siyaset ve bilgilerin onun önüne geçirilmesi ve onun tercih edilmesi durumunda halleri nice olur?

Bunlar amelleri boşa çıkarmada ötekinden daha öncelikli olmaz mı? Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: "**Müminler ancak Allah'a ve rasulüne gönülden inanmış kimselerdir. Onlar, o nebî ile beraber bir iş üzerinde bir araya geldikleri vakit, O'ndan izin istemedikçe bırakıp gitmezler**" (Nur 62) Bu ayete göre, O'nunla birlikte oldukları zaman gidilecek bir yere izin almadan gitmemek, imanın bir gereği olduğuna göre, bir konuda yorum yapmadan, görüş belirtmeden önce izin almak daha evla olarak imanın bir gereği olacaktır. O'nun izin vermesi ise, izin verdiğini gösteren bir delil ile bilinir…"[98]

Allah'ın İndirdiklerinden Başkasıyla Hükmedenler Bizden Değildir

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ

"**Kim Allah'ın indirdikleri ile hükmetmemişse onlar kâfirlerin ta kendileridir**." (Maide 44)

Huzeyfe radıyallahu anh'ın yanında bu ayet okunduğunda birisi: "Şüphesiz bu İsrailoğulları hakkındadır" dedi. Bunun üzerine Huzeyfe radıyallahu anh dedi ki: "Eğer tatlı şeyler sizin, acı şeyler onların olacaksa İsrailoğulları ne iyi kardeştirler! Hayır! Nefsim elinde olana yemin ederim ki, adım adım aynen onlar gibi aynı yolu izleyeceksiniz."[99]

Allah'tan başka bir kimsenin hükmünün Allah'ın hükmünden daha üstün veya eşit olduğuna inanmak dinden çıkaran büyük bir şirktir. Zira bu, Kuran'ı yalanlamaktır. Allah Teâla şöyle buyurmuştur:

أَفَحُكْمَ الْجَاهِلِيَّةِ يَبْغُونَ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ حُكْمًا لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ

"**Onlar, yine de câhiliyye devrinin (o kokuşmuş) hükmünü mü arıyorlar? Oysa yakînen bilen insanlar için, Allah'tan daha güzel hüküm sahibi olan kim vardır?**" (Maide 50)

أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَحْكَمِ الْحَاكِمِينَ

[98] İ'lamu'l-Muvakkiîn (1/39 vd.)

[99] **Sahih mevkuf.** Hakim (2/312) Ebu Nuaym, Hilye (4/179) Mervezi, es-Sunne (75) Vekî, Ahbaru Kudat (1/40)

“**Allah, hükmedenlerin en iyi hükmedeni değil midir?**” (Tîn 8) Bu istifham (soru) takrirîdir. Yani Allah Teâla hükmedenlerin en iyi hükmedenidir. Ondan başka kimsenin hükmü O’nun hükmünden daha güzel olamayacağı gibi, ona denk de olamaz.

Bir kimsenin Allah’ın indirdiği dışında bir hükmün caiz olduğuna inanması büyük şirktir. Zira bu, Kitap ve sünnetin kesin naslarının ve Müslümanların Allah’ın indirdiğinden başkasıyla hükmetmenin haram olduğuna dair kesin icmalarının zıddına inanmaktır

Allah’ın Kitabı ve Rasulü sallallahu aleyhi ve sellem’in sünnetinde gelene muhalif şeriat veya kanun koyup bu kanunla hükmetmenin caiz olduğuna inanarak veya bu kanunun Allah’ın hükmünden daha hayırlı olduğuna veya eşit olduğuna inanarak onunla hükmetmek dinden çıkaran bir şirktir.

Babalarının, dedelerinin veya kabilesinin – bazılarının “es-Sulum” dedikleri adetleriyle, bunların Allah’ın hükmüne muhalif olduğunu bildikleri halde, bunların Allah’ın hükmünden daha üstün veya ona eşit olduğuna veya onunla hükmetmenin caiz olduğuna inanarak hükmetmek, dinden çıkaran büyük bir şirktir

Allah’ın şeriatından başkasıyla hükmeden kimseye razı olarak itaat etmek, onların sözünü Allah’ın hükmüne öfkelenerek veya başkasıyla hükmetmenin caiz olduğuna inanarak ya da bu hükmün Allah’ın hükmünden üstün yahut ona eşit olduğuna inanarak Allah’ın şeriatı önüne geçirmek dinden çıkaran büyük şirktir.

Allah’ın şeriatıyla hükmetmemeye, İslam ile savaşarak ve ona buğzederek beşeri kanunlarla hükmetmeye çağırmak küfürdür. Mesela kadınların açılmasına, kadınların okullarda ve işyerlerinde yabancı erkeklerle birlikte bulunmasına, faiz uygulamasına, çok evliliği yasaklamaya ve Allah’ın şeriatına harp açan diğer şeylere çağırmak gibi. Bunların kötülüğe ve Allah’ın diniyle çarpışmaya davet etmek olduğunu bildiği halde bir kimse zaten böyle bir şeye başvurduysa, onun zahirdeki durumu; bunları ancak kâfirlere ve kanunlarına olan sevgisinden, bunların Allah’ın şeriatından üstün olduğuna inanmasından ve kalbinde İslam dinine ve hükümlerine karşı hoşnutsuzluk bulunduğundan yapmıştır.

Bütün bunlar dinden çıkaran şirk ve küfürdür. Durumunun hakikati böyle olan bir kimse büyük şirke düşmüştür. Eğer Müslümanlardan olduğunu izhar ediyorsa yine o münafıktır. Bir şeye davet etmek, ona sadece tabi olmaktan daha kötüdür.

Hafız İbn Kayyım, Kitabu’s-Salat’ta itikad küfrü ile amel küfrünü birbirinden ayırmış, Allah’ın indirdiklerinden başkasıyla hükmetmenin amel küfrü olduğunu zikretmiş ve bu konuda seleften açık naslar nakletmiştir. Bu küfrün dinden çıkaran bir küfür olmadığını zikrederek sonra şöyle demiştir:

“Bu tafsilat, Allah’ın Kitabını, İslam’ı, Küfrü ve levazımını, insanların en iyi bilenleri olan sahabelerin görüşüdür. Bu meseleler ancak onlardan alınır. Sonrakiler bunlarda kastedileni anlamamışlar ve iki fırkaya ayrılmışlardır…”[100]

Münafıkların en bariz sıfatlarından birisi de vekillerin veya öncekilerin görüşlerinden yahut geçmiş kanun ve anayasalardan oluşturulan beşeri görüşlerle hükmetmeleridir. Kitap ve sünneti terk ederek arkalarına atan münafıklar, insanların ellerine tutuşturdukları, fikirlerinin çöplüklerinden ibaret olan bu kanunlar ile hükmederler. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’in asrında bu şekilde Allah’ın ve rasulünün hükmünden yüz çevirip insanların görüşleriyle hükmetmek istiyorlardı. İşte onlar bu gün de önceki münafık babalarının yolunu izleyerek, Allah’ın hükmünü terk ediyor ve beşeri hükümlere koşuyorlar. Allah şöyle buyururken ne de doğru söylüyor;

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَنْ يَتَحَاكَمُوا إِلَى الطَّاغُوتِ وَقَدْ أُمِرُوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ وَيُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُضِلَّهُمْ ضَلَالًا بَعِيدًا * وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا إِلَى مَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَإِلَى الرَّسُولِ رَأَيْتَ الْمُنَافِقِينَ يَصُدُّونَ عَنْكَ صُدُودًا

“**Sana indirilene ve senden önce indirilenlere inandıklarını ileri sürenleri görmedin mi? Tâğut'a inanmamaları kendilerine emrolunduğu halde, Tâğut'un önünde muhakemeleşmek istiyorlar. Hâlbuki şeytan onları büsbütün saptırmak istiyor. Onlara: Allah'ın indirdiğine (Kitab'a) ve Resûl'e gelin (onlara başvuralım), denildiği zaman, münafıkların senden iyice uzaklaştıklarını görürsün.**” (Nisa 60-61)

Şevkanî, diyor ki; “Burada kendilerinin Allah’ın rasule indirdiği Kuran’a ve ondan önceki peygamberlere indirilenlere iman ettiklerini iddia eden bu kimselerin haline Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’in şaşırması söz konusu ediliyor. Bu iddiaları boşa çıkarılıyor ve onların hiçbir esas üzere olmadıkları açıklanıyor. Zira onlara Allah rasulüne indirilene ve ondan öncekilere müracaat etmeleri emredilmişken, onlar tağuta muhakeme olmak istemekle küfretmiş oluyorlar.

Onların beşeri kanunlarla muhakeme olma istekleri durmadı, hatta insanları bu kanunlara muhakeme olmaya çağırır hale geldiler. Allah’ın Kitabı ve Rasulü sallallahu aleyhi ve sellem’in sünneti ile muhakeme olmak isteyenlere engel oldular. Bunun neticesinde yönetenlerin ve yönetilenlerin

[100] Kitabu’s-Salat (s.55-59)

çoğunun müslüman olduğu bu günlerde, Kitap ve sünnet ile muhakeme olma hususunda müslümanın akidesi ayakaltına alınır oldu. Olan oldu, dünya başkalaştı, asır değişti, Kitap ve sünnet ile hüküm vermek arkaya atıldı. Modern dünyanın alay konusu oldular. Bu sözlerin sahipleri küfre düştüler. Allah bizlere Kitab'ında başka bir şekil daha gösteriyor;

وَيَقُولُونَ آمَنَّا بِاللَّهِ وَبِالرَّسُولِ وَأَطَعْنَا ثُمَّ يَتَوَلَّى فَرِيقٌ مِنْهُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَمَا أُولَئِكَ بِالْمُؤْمِنِينَ * وَإِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ إِذَا فَرِيقٌ مِنْهُمْ مُعْرِضُونَ * وَإِنْ يَكُنْ لَهُمُ الْحَقُّ يَأْتُوا إِلَيْهِ مُذْعِنِينَ * أَفِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ أَمِ ارْتَابُوا أَمْ يَخَافُونَ أَنْ يَحِيفَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَرَسُولُهُ بَلْ أُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ

"**(Bazı insanlar:) "Allah'a ve Peygamber'e inandık ve itaat ettik" diyorlar; ondan sonra da içlerinden bir gurup yüz çeviriyor. Bunlar inanmış değillerdir. Onlar, aralarında hüküm vermesi için Allah'a ve Peygamber'e çağırıldıklarında, bakarsın ki içlerinden bir kısmı yüz çevirip dönerler. Ama eğer (Allah ve Rasûlünün hükmettiği) hak kendi lehlerine ise, ona boyun eğip gelirler. Kalplerinde bir hastalık mı var; yoksa şüphe içinde midirler yahut Allah ve Rasûlünün kendilerine zulüm ve haksızlık edeceğinden mi korkuyorlar? Hayır, asıl zalimler kendileridir!**" (Nur 47-50)

İbn Cerir, bu ayetler hakkında şöyle der; "Münafıklar, "Allah'a ve Peygamberine iman ettik ve onların emirlerine itaat ettik." derler. Sonra da içlerinden bir gurup yüz çevirerek uzaklaşır. Böylece sözleri davranışlarına uymaz. Yapmayacakları bir şeyi söylerler. Bu sebeple onlar, mümin değillerdir. Bu münafıklar, anlaşmazlığa düştükleri hususlarda, Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'in, aralarında hüküm vermesi için, Allah'ın kitabına ve Resulünün hakemliğine davet edildikleri zaman, içlerinden bir gurup hakkı kabulden yüz çevirir ve Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in verdiği hükme razı olmaz…"

Onların hali bugün böyledir ve hatta daha da şiddetlidir. "**Yoksa onlar (İslâm öncesi) cahiliye hükmünü mü arıyorlar? İyi anlayan bir topluma göre, hükümranlığı Allah'tan daha güzel kim vardır?**" (Maide 50) Okunanlar, onların münafık babalarının gidişatıdır. Ayetler onlar hakkında inmiştir. Zira onlar bu minval üzere yol almışlardır. Hâlbuki Allah'ın Kitab'ında şunları da okurlar;

فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّى يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنْفُسِهِمْ حَرَجًا مِمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا

“**Hayır, Rabbine and olsun ki aralarında çıkan anlaşmazlık hususunda seni hakem kılıp sonra da verdiğin hükümden içlerinde hiçbir sıkıntı duymaksızın (onu) tam manasıyla kabullenmedikçe iman etmiş olmazlar**.” (Nisa 65) Evet, onlar bu ayetleri de okuyorlar lakin nifak ve dine tuzak kurmak için, ahirete karşı dünyayı tercih ederek okurlar!

Sünnetin Bağlayıcılığını İnkâr Edenler Bizden Değildir

İbn Abdilberr şöyle demiştir: “Bidat ehli, sünnetten yüz çevirmekte icma ederek Allah’ın Kitabını sünnetin beyan ettiğinden farklı şekilde tevil etmişler, hem sapmışlar hem de saptırmışlardır. Yardımın kesilmesinden Allah’a sığınırız ve rahmetiyle Tevfik ve ismet dileriz. Nitekim Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’den bunu yasakladığı rivayet edilmiştir: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: “**Ümmetim hakkında en çok korktuğum şey; âlim dilli olup Kuran ile mücadele eden münafıktır**.”[101]

Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur:

إِذَا جَاءَكَ الْمُنَافِقُونَ قَالُوا نَشْهَدُ إِنَّكَ لَرَسُولُ اللَّهِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّكَ لَرَسُولُهُ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَكَاذِبُونَ * اتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ * ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ آمَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا فَطُبِعَ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ

"**Münafıklar sana gelince: “Senin şüphesiz Allah'ın peygamberi olduğuna şehadet ederiz” derler. Allah, senin kendisinin peygamberi olduğunu, bilir; bunun yanında Allah, ikiyüzlülerin yalancı olduklarını da bilir. Onlar, yeminlerini kalkan edinerek Allah'ın yolundan alıkoyarlar. İşledikleri işler gerçekten ne kötüdür! Bu, önce inanıp sonra inkâr etmiş olmalarındandır. Bu yüzden kalpleri mühürlenmiştir; artık anlamazlar."** (Münafikun 1-3)

فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّى يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنْفُسِهِمْ حَرَجًا مِمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا

“**Hayır, Rabbın hakkı için onlar, aralarında çıkan çekişmeli işlerde seni hakem yapıp, sonra da senin verdiğin hükme karşı içlerinde bir burukluk duymadan tam anlamıyla teslim olmadıkça iman**

[101] **Sahih.** el-Firyabî Sıfatu’n-Nifak (s.13) el-Mecma (1/187) el-Elbani, es-Sahiha (1013) Sahihu’t-Tergib (128, 129)

etmiş olamazlar." (Nisa 65)

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا إِلَى مَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَإِلَى الرَّسُولِ رَأَيْتَ الْمُنَافِقِينَ يَصُدُّونَ عَنْكَ صُدُودًا

"Onlara; "Allah'ın indirdiğine ve (Muhakeme olmak üzere) peygambere gelin!" denildiği zaman, münafıkların senden (tam) bir çevriliş ile yüz çevirdiğini görürsün." (Nisa 61)

وَمَنْ يُشَاقِقِ الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُ الْهُدَى وَيَتَّبِعْ غَيْرَ سَبِيلِ الْمُؤْمِنِينَ نُوَلِّهِ مَا تَوَلَّى وَنُصْلِهِ جَهَنَّمَ وَسَاءَتْ مَصِيرًا

"Kim de kendisine doğru yol belli olduktan sonra Peygambere karşı gelir ve mü'minlerin yolundan başka bir yola uyarsa, onu döndüğü yolda bırakırız ve Cehennem'e sokarız. Ne kötü bir gidiş yeridir orası!" (Nisa 115)

وَيَقُولُونَ آمَنَّا بِاللَّهِ وَبِالرَّسُولِ وَأَطَعْنَا ثُمَّ يَتَوَلَّى فَرِيقٌ مِنْهُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَمَا أُولَئِكَ بِالْمُؤْمِنِينَ * وَإِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ إِذَا فَرِيقٌ مِنْهُمْ مُعْرِضُونَ * وَإِنْ يَكُنْ لَهُمُ الْحَقُّ يَأْتُوا إِلَيْهِ مُذْعِنِينَ * أَفِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ أَمِ ارْتَابُوا أَمْ يَخَافُونَ أَنْ يَحِيفَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَرَسُولُهُ بَلْ أُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ

"(Münafıklar;) "Allah'a ve Peygamber'e itaat ettik!" diyorlar. Sonra da içlerinden bir taife bunun ardından yüz çeviriyor. İşte bunlar mü'min kimseler değildirler. Aralarında hüküm vermesi için Allah'a ve Rasulüne çağırıldıkları zaman bir de bakarsın ki, onlardan bir taife yüz çeviricidirler. Eğer hak, kendi lehlerine olursa, ona itaat eden kimseler olarak gelirler. Kalplerinde bir hastalık mı var? Yoksa (Onun peygamberliğinden) şüphe mi ettiler? Yahut Allah'ın ve Rasulünün kendilerine haksızlık edeceğinden mi korkuyorlar? Hayır! İşte onlar zalimlerin ta kendileridir!" (Nur 47-50)

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَشَاقُّوا الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ الْهُدَى لَنْ يَضُرُّوا اللَّهَ شَيْئًا وَسَيُحْبِطُ أَعْمَالَهُمْ

"Şüphesiz ki inkâr edip Allah yolundan men edenler ve kendilerine hidayet belli olduktan sonra Peygamber'e karşı gelenler, elbette Allah'a hiçbir zarar veremezler. Çünkü Allah, onların amellerini

boşa çıkaracaktır.” (Muhammed 32)

Mikdam b. Madikerb radıyallahu anh’den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: “**Şunu kesin olarak biliniz ki; Bana Kur’an ve onun bir misli daha verilmiştir. Karnı tok olduğu halde rahat koltuğuna oturarak; “Şu Kur’an’a sarılınız; onda helal olarak neyi görüyorsanız onu helal kabul ediniz, neyi de haram görüyorsanız onu da haram biliniz” diyecek bazı kimseler gelmek üzeredir. Dikkat edin! Hiç şüphesiz Allah Rasulünün yasak ettiği şey de Allah’ın haram ettiği şey gibidir**.”[102]

* İrbad b. Sâriye radıyallahu anh’den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki: “**Bekliyorum ki, biriniz koltuğuna kurulmuş halde Kur’ân’dakiler dışında bir haram olmadığını zannetsin! Dikkat edin! Benim emrettiklerim, öğütlerim ve yasakladıklarım Kur’ân’ın hükmü gibi veya ondan fazlasıdır**...”[103]

* Ebu Rafi radıyallahu anh’den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki: “**Sizden birinin koltuğuna yaslanmış halde, kendisine emrettiğim veya yasakladığım bir şey ulaştığı zaman: “Onu bilmem, biz yalnız Allah’ın kitabında bulduğumuza tabi oluruz** (diğer rivayette: “**Biz bunu bilmeyiz, İşte bu Allah’ın kitabıdır, bu onda yoktur”) dediğini görmeyeyim**”[104]

Halid b. el-Velid radıyallahu anh’den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki: “**Dikkat edin! hiçkimse koltuğuna yaslanmış halde: “Allahın kitabında helal bulduğumuzu helal, haram bulduğumuzu haram sayarız demesin. Dikkat edin! anlaşmalıların mallarını haram**

---

[102] **Sahih.** Ebu Davud (4604) Tirmizi (2664) İbn Mace (12) İbn Hibban (1/189) Darimi (606) Hakim (1/191) Ahmed (4/131, 132) Darekutni (4/287) Taberani (20/274, 283) Taberani Musnedu’ş-Şamiyyin (1061) İbn Abdilberr et-Temhid (1/150) Beyhaki (9/332) Beyhaki Delail (1/24, 6/549) Hatib el-Fakih ve’l-Mutefekkih (257-259) Hatib, el-Kifaye (5-7) Herevi Zemmu’l-Kelam (211, 212) İbn Batta el-İbane (62, 63) Tahavi Şerhu Meani’l-Asar (4/209, 242) Uşeyb, Cuz (no:50) Ebu Sa’d es-Sem’anî Edebu’l-İmla (s.3)

[103] **Sahih.** Ebu Davud (3050) Taberani (18/258) Taberani Evsat (7/184) Taberani Musnedu’ş-Şamiyyin (695) İbn Abdilberr et-Temhid (1/149) Beyhaki (9/204) İbni Hazm el İhkam (2/159) Hatib el-Kifaye (8)

[104] **Sahih.** Hakim (1/190, 191) İbni Hibban (1/190) Ebu Davud (4605) Tirmizi (2663) İbn Mace (13) Ahmed (6/8) Buhari Tarihul Kebir (7/288) Taberani (1/295, 316) Beyhaki (7/76) Beyhaki Delail (1/24, 6/549) Beyhaki Marife (1/67) İbni Abdilberr Camiul Beyanil İlm (2/189) Hatib, el-Fakih vel-Mütefekkıh (256) Hatib el-Kifaye (9, 10) Şafii Risale (s.89, 90, 225, 403) Şafii Müsned (32, 729, 1154) Humeydi (551) Acurri eş-Şeria (92-94) Begavi Şerhus Sünne (1/200) Tahavi Meanil Asar (4/209) İbni Abdilberr et-Temhid (1/151) Ru’yani (698) Herevi Zemmu’l-Kelam (207-208) İbni Hazm el İhkam (2/210)

kılıyorum."[105]

* Ebu Hureyre radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki: "**Sizden birine benden bir hadis ulaştığında koltuğuna yaslanmış olarak: "Bana Kur'ândan oku" derken bulmayayım**."[106]

* Ebu Said el-Hudri radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki: "**Belki de bir adam beni yalanlar, koltuğuna kurulmuş halde: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem bunu söylemez" der**."[107]

* İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki: "**Haşaya ashabına ne oluyor ki beni yalanlıyorlar? Belki biriniz koltuğuna yaslanmış olarak Allah'ın nimetlerini yerken, kendisine benim hadislerim getirilir de: "Bundan bana ne! Yanımızda Allah'ın kitabı var" der. Sizi yasakladığımız şeylere son verin, emrettiklerimize de tabi olun**."[108]

* Cabir radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki: "**Belki birinize benim hadisim getirildiğinde koltuğuna yaslanır da: "Bunu bırakın, biz Allah'ın kitabında bulduğumuza tabi oluruz" der**." Diğer rivayette: "Ya**kında karnı tok bir kimse rahat koltuğuna yaslanmış bir halde, kendisine benden bir hadis ulaştırıldığında: "İşte Allah'ın kitabı! Onda helal bulduğumuzu helal, haram bulduğumuzu haram sayarız" der**…"[109]

* Muhammed b. el-Munkedir'den mürsel olarak aynısı rivayet edilmiştir.[110]

* Tavus rahimehullah'dan mürsel olarak: "Nebî sallallahu aleyhi ve sellem vefat hastalığında şöyle buyurdu: "**Şüphesiz ben ancak Allah'ın kitabında helal kıldığını helal kıldım ve ancak Allah'ın kitabında haram kıldığını haram kıldım**."[111]

Ebû Hureyre radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**Size onlardan sonra sapıtmayacağınız iki şey bıraktım; Allah'ın kitabı ve sünnetim. Bu ikisi havz akıncaya kadar**

---

[105] **Hasen ligayrihi.** Taberani (4/111)

[106] **Sahih ligayrihi.** Ahmed (2/367, 483) İbn Mace (21) İbn Batta el-İbane (64) Acurri eş-Şeria (96) Herevi Zemmu'l-Kelam (214)

[107] Herevi Zemmu'l-Kelam (215)

[108] **Hasen ligayrihi.** Hatib el-Kifaye (13)

[109] **Sahih ligayrihi.** Ebu Ya'la (3/346) Hatib, el-Fakih (260) Hatib el-Kifaye (11, 12) Herevî Zemmu'l-Kelam (210, 213) İbn Abdilberr Camiu Beyani'l-İlm (1227) et-Temhid (1/152) Taberani Evsat (8/290)

[110] **Mürsel.** Şafii Musned (1/20) er-Risale (1107) Humeydi (551) Taberani (2/295) İbni Abdilberr Camiu Beyani'l-İm (1228) et-Temhid (1/150) Herevi Zemmu'l-Kelam (209)

[111] **Mürsel**. Abdurrazzak (4/533)

ayrılmadan gelecektir."[112]

Hatib el-Bağdadi, isnadıyla Ebu Said el-Hudrî radıyallahu anh'den rivayet ediyor: Rasulullah Sallallahu aleyhi ve sellem, vefat ettiği hastalığında yanımıza çıkageldi. Biz sabah namazında idik ve Ebu Bekir radıyallahu anh geri çekilmek istedi. Rasulullah Sallallahu aleyhi ve sellem ona yerinde kalmasını işaret etti ve insanlarla beraber namazı kıldı. Namaz bitince hamd-u sena ederek şöyle buyurdu: "**Ey insanlar! Size iki ağırlık bıraktım; Allah'ın kitabı ve sünnetim. Kur'anı sünnetimle konuşturunuz, bu hususta sapmayınız! Zira bu ikisine tutunduğunuz sürece gözleriniz kör olmaz, ayaklarını kaymaz ve elleriniz aciz kalmaz**."[113]

Ukbe b. Amir radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

هلاك أمتي في الكتاب واللبن قالوا يا رسول الله ما الكتاب واللبن قال يتعلمون القرآن فيتأولونه على غير ما انزل الله عز و جل يجادلون به الذين آمنوا ويحبون اللبن فيدعون الجماعات والجمع ويبدون

"**Ümmetimin helaki kitap ve süt hakkında olacak!**" Bunların kimler olduğu sorulduğunda Nebi sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki; "**Kur'ân'ı öğrenecekler ve onu Allah'ın indirdiğinden (sünnetten) başkasıyla tevil ederek iman edenlerle mücadele edecekler, sütü sevecek (şehvetlerine uyup) cemaati ve Cuma namazlarını terk ederek bedevileşeceklerdir.**"[114]

Huzeyfe radıyallahu anh şöyle demiştir: "**Dininizden ilk kaybedeceğiniz şey huşû, son kaybedeceğiniz şey ise namazdır. İslam'ın bağları birer birer çözülecek, kadınlar hayızlı iken namaz kılacak, bir ayakkabının şaşmadan diğer eşinin adımlarını izlemesi gibi aynen sizden öncekilerin yolunu adım adım izleyeceksiniz. Sonunda birçok fırkalardan iki fırka kalacak, bunlardan birisi: "Neden beş vakit namaz kılıyoruz? Bizden öncekiler sapıtmış. Allah Teâlâ sadece şöyle**

---

[112] **Hasen.** Darekutnî (4/245); Hâkim; sahih kaydıyla (1/172); Beyhakî (10/114); Hatîb, *el-Fakih,* (271); Lalekâ'î, *İ'tikâd,* (1/80); Bezzar (15/385) İbn Şahin et-Tergib (528) el-Gaylaniyat (2/109); İbn Abdilberr *et-Temhid* (24/331); İbn Hazm *el-İhkam* (6/243) Rafii et-Tedvin (4/178) el-Elbânî, Menziletu's-Sunneti Fi'l-İslâm'da (s.18) hasen demiştir.

[113] Hatib el-Bağdadi; el-Fakih ve'l-Mutefekkih (1/306 no:272)

[114] **Sahih.** Elbani Sahiha (2778) Hakim (2/406) Ahmed (4/146, 155) Ebu Ya'la (3/285) Buhari Halku Ef'alil İbad (615) Herevi Zemmu'l-Kelam (2/28) Ruyani (239) İbni Abdilberr Cami (2/193) Deylemi (6999) Fesevi Ma'rife (2/97) İbn Abdilhakem Futuhu Mısır (s.293) Taberani (17/296)

buyuruyor: "Gündüzün iki ucunda ve gecenin ilk saatlerinde namaz kıl" (Hud 114) **Böylece onlar sadece üç vakit namaz kılacaklar. Diğer fırka da şöyle der: "Müminlerin Allah'a imanı, meleklerin imanı gibidir. Aramızda kâfir ve münafık yoktur." Allah'ın onları Deccal ile beraber haşretmesi bir haktır**."[115]

Bir tarikinde ikinci fırkanın tarifi şu lafızla gelmiştir: "**Bir kavim gelecek, kıbleye yönelip namaz kılan kimsenin imanına şahitlik edecek**"[116]

el-Âcurrî'nin rivayetinde şu ziyade vardır: "**Hatta onlar arasında namaz kılmayanlar bile olur. Onlar kaderi yalanlarlar. Deccal'in çıkış sebebi onlardır. Allah'ın onları Deccal'e katması bir haktır**."[117]

Huzeyfe radıyallahu anh yine şöyle demiştir: "**Şüphesiz ben iki din biliyorum ki ikisinin mensupları da cehennemdedir. Bir topluluk: "Zina etse de, adam öldürse de, iman sözden ibarettir" der. Diğer topluluk: "Bizden öncekiler sapıklar idi" derler ve "Neden beş vakit namaz kılıyoruz, o sadece iki vakittir: yatsı namazı ve sabah namazı" derler**."[118]

Ömer b. El-Hattâb radıyallahu anh şöyle demiştir: "Muhakkak ki sizinle Kur'an'ın müteşâbihleri hakkında tartışacak insanlar gelecektir. Onların yakalarından sünnetlerle tutun. Zira sünnet ashâbı, Allah'ın kitabını en iyi bilenlerdir."[119]

Hubeyb b. Ebi Fudâle el-Mekkî'den: "Şu mescid yapılıp da Cami haline getirildiği zaman İmrân b. Husayn oturuyordu. Onun yanında şefaatten bahsettiler. Topluluktan birisi: "Ey Ebû Nuceyd! Muhakkak ki sizler bize Kur'ân'da aslını bulamadığımız hadisler anlatıyorsunuz" dedi. Bunun üzerine İmrân b. Husayn öfkelendi ve o adama:

"Kur'ân'ı okudun mu?" dedi. Adam: "Evet" deyince şöyle dedi:

"Orada akşam namazının üç rekât, yatsı namazının dört, sabah namazının iki, öğle namazının dört ve ikindi namazının dört rekât olarak zikredildiğini gördün mü?" Adam: "Hayır" dedi. İmrân:

---

[115] **Sahih.** Hakim (4/516) Taberi Tehzibu'l-Asar (2002) Ahmed Zühd (1000) İbn Vaddah el-Bid'a (153) Hallal es-Sunne (1292-93) Acurrî eş-Şeria (35) İbn Ebi Asım Zühd (1/179) Ebu Nuaym Hilye (1/281) İbn Batta el-İbane (1/174, 2/571 no:1260)

[116] Taberi Tehzibu'l-Asar (2003)

[117] Acurrî eş-Şeria (35)

[118] Hallal es-Sunne (1356, 1369) Abdullah b. Ahmed es-Sunne (1/323-324 no:663) İbn Ebi Şeybe İman (s.30) Ebu Ubeyd İman (s.33) Taberi Tehzibu'l-Asar (2004) Acurri eş-Şeria (s.143-144)

[119] **Sahih mevkuf.** Dârimî, (1/62) İbn Batta'nın el-İbâne'de (83, 84, 790) mutabi rivayetiyle eser sahihtir. Bu eseri ayrıca Âcurrî, eş-Şerîa'da (1/175); İbn Abdilberr, el-Câmi'de (1927); el-Lâlekâî, İtikad'da (1/94) rivayet etmişlerdir.

"O halde bunu nereden öğreniyorsunuz? Sizler bizlerden ve biz de Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'den öğrenmedik mi? Her kırk dirhemde bir dirhemini, şu kadar koyunda şu kadarını, şu kadar devede şu kadarını zekât olarak vermeyi orada gördünüz mü, Kur'ân'da buluyor musunuz?" dedi. Adam: "Hayır" dedi. İmrân radıyallahu anh:

"Peki, bunu nereden aldınız? Biz Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'den, siz de bizden almadınız mı? Kur'an'da "**Beytu'l-Atîk'i (Kâbe'yi) tavâf edin**" (Hac 29) emrini gördüğünüzde yedi tavâf yapın, makamın arkasında iki rekât namaz kılın emrini de gördünüz mü? Bunu Kur'ân'da buluyor musunuz? Bunları kimden öğrendiniz? Bizden almadınız mı? Bizler de Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'den öğrenmedik mi? Yine Kur'ân'da; "**İslâm'da celeb ve ceneb ile şigâr nikâhı yoktur**" hükmünü buluyor musunuz?" dedi. Adam: "Hayır" deyince İmrân radıyallahu anh şöyle dedi:

"Ben Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'i şöyle buyururken işittim: "**İslâm'da celeb[120], ceneb[121] ve şigâr nikâhı[122] yoktur**"[123]

Alkame, Abdullah (b. Mes'ud) radıyallahu anh'den şöyle dediğini rivayet ediyor: "Allah dövme yapana ve yaptırana, kaş aldırana, güzel görünmek için Allah'ın yarattığını değiştirerek dişlerini düzelttirene lânet etsin." Bu sözler Esed oğulları kabilesinden, kendisine Ummu Ya'kub denilen bir kadına ulaşınca, geldi ve şöyle dedi: "Senin şöyle ve şöyle yapanlara lânet ettiğin bana ulaştı." İbn Mes'ûd radıyallahu anh:

"Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in lanet ettiklerine ve Allah'ın Kitabında lânet ettiklerine ben neden lânet etmeyeyim?" dedi. Kadın: "Ben iki kapak arasındakileri okudum ama senin dediklerini göremedim" dedi. İbn Mes'ûd radıyallahu anh:

"Şayet okusaydın görürdün. Şu ayeti okumadın mı?: "**Peygamber size neyi verirse, onu alın; neden sizi nehyederse, ondan da sakının**" (Haşr 7)" dedi. Kadın: "Evet" dedi. Bunun üzerine İbn Mes'ûd radıyallahu anh: "İşte Nebî sallallahu aleyhi ve sellem de bundan yasaklamaktadır."[124]

Ya'lâ b. Hakîm, Saîd b. Cubeyr'den rivayet ediyor: "Saîd b. Cubeyr bir gün Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in bir hadisini rivayet etti. Birisi:

---

[120] **Celeb**: Zekât tahsildarlarının bir yerde konaklayıp, toplayıp getirecek kimseyi zekât mallarının bulunduğu mahallere göndermesi.

[121] **Ceneb**: Zekât tahsildarlarının uzak bir yerde konaklayıp zekâtın yanına getirilmesini emretmesi

[122] **Şigar nikâhı**: kız kardeşlerini birbirlerine vererek mehirsiz evlenmek.

[123] **Sahih.** Muhtasar olarak: Ahmed (4/429); Ebû Dâvûd (3/30); Tirmizî (3/431); Nesâî Sünenu's-Sugra (6/111) Uzun metniyle: Taberanî, Mu'cemu'l-Kebir'de Ebû Dâvûd'un rivayet yoluyla (18/219); İbn Ebî Asım, es-Sunne (2/386); İbn Batta, el-İbâne (1/233); el-Elbânî, Sahihu Ebî Dâvûd'da (2324) sahih demiştir.

[124] **Sahih.** Buhârî (4604); Muslim (2125).

“Allah’ın kitabında buna aykırı durum vardır” dedi. O da dedi ki: “Görüyorum ki, sana Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’den hadis rivayet ediyorum, sense Allah’ın kitabına aykırı olduğunu söylüyorsun. Hâlbuki Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem Allah’ın kitabını senden iyi bilirdi.”[125]

Kitaplarda Buldukları Kur’ân ve Sünnet Naslarıyla Amel Edenlerin Övülmesi

Ebu Cum’a el-Ensari radıyallahu anh dedi ki: “Biz şöyle dedik: “Ey Allah’ın rasulü! Bizden daha büyük ecir alacak bir topluluk var mı? Biz sana iman ettik ve tabi olduk.” Buyurdu ki:

وَمَا يَمْنَعُكُمْ مِنْ ذَلِكَ وَالوَحْيُ يَنْزِلُ عَلَيْكُمْ وَأنا بَيْنَ أظْهركُم أبلى قَوْمٌ يَأْتُونَ مِنْ بَعْدِكُمْ يَجِدُونَ كِتَابًا بَيْنَ لَوْحَيْنِ يُؤْمِنُون بِهِ وَيَعْمَلُونَ بِمَا فِيه أُولَئِكَ أَعْظمُ مِنكُمْ أَجْرًا

“**Sizin için buna ne engel olabilir ki, Allah’ın rasulü aranızdadır. Size semadan vahiy gelmektedir ve ben sizin aranızdayım. Bilakis sizden sonra bir toplum ki, kitap onlara iki levha arasında gelir, ona iman ederler ve onda olanlarla amel ederler. İşte onlara sizin ecrinizden daha büyüğü verilecektir**.”[126]

İbn Kesir dedi ki: “Bu hadiste vicade (kitapta bulma yolu) ile amel etmenin delili vardır. Zira bundan dolayı övülmüşler ve bu özellikten dolayı ecirlerinin büyüklüğü zikredilmiştir.

Abdullah b. Amr b. el-As radıyallahu anhuma’dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: “**İman bakımından halkın en hoşunuza gidenler kimlerdir**?” sahabeler: “Meleklerdir” dediler. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem: “**Onlar rableri katında oldukları halde nasıl iman etmesinler?**” buyurdu. Sahabeler: “Nebîlerdir” dediler. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem: “**Onlara vahiy indiği halde nasıl iman etmesinler?**” buyurdu. “O halde kimlerdir ey Allah’ın rasulü?” dediler. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

أَلَا إِنَّ أَعْجَبَ الْخَلْقِ إِلَيَّ إِيمَانًا لَقَوْمٌ يَكُونُونَ مِنْ بَعْدِكُمْ، يَجِدُونَ صُحُفًا

---

[125] **Sahih maktu.** Dârimî (1/154); İbn Batta, el-İbâne (1/249) Yahya el-Hacuri isnadı sahih demiştir. El-Urfu’l-Verdî (s.237)

[126] **Hasen.** Ebu Ya’la (3/129) Taberani (4/23) Ru’yani (1545) Fesevî, Marife (3/391) el-Hilaiyyat (el yazma no: 873) Ebu Abdillah el-Ferra Fevaid (17) Buhari, Halku Ef’ali’l-İbad (403) İbn Kani, Mucem (1/187-188) İbn Asakir Tarih (23/319) Herevi Zemmu’l-Kelam (1484) İbn Hacer Emaliyu’l-Mutlaka’da (s.40 ve 43) hasen demiştir. el-Elbani, es-Sahiha (3310)

فِيهَا كُتُبٌ يُؤْمِنُونَ بِمَا فِيهَا

“**Dikkat edin! İman bakımından halkın en hoşa gidenleri sizden sonra gelecek olup da sayfalar bulan, onda bulunan yazıya iman edenlerdir**.”[127]

Enes radıyallahu anh’den: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

أَيُّ الْخَلْقِ أَعْجَبُ إِيمَانًا؟ قَالُوا: الْمَلائِكَةُ، قَالَ: الْمَلائِكَةُ كَيْفَ لَا يُؤْمِنُونَ؟ قَالَ: النَّبِيُّونَ، قَالَ: النَّبِيُّونَ يُوحَى إِلَيْهِمْ فَكَيْفَ لَا يُؤْمِنُونَ؟ قَالُوا: الصَّحَابَةُ، قَالَ: الصَّحَابَةُ يَكُونُونَ مَعَ الأَنْبِيَاءِ، فَكَيْفَ لا يُؤْمِنُونَ، وَلكن أَعْجَبَ النَّاسِ إِيمَانًا: قَوْمٌ يجيؤون مِنْ بَعْدِكُمْ، فَيَجِدُونَ كِتَابًا مِنَ الْوَحْيِ، فَيُؤْمِنُونَ بِهِ، وَيَتَّبِعُونَهُ، فَهُمْ أَعْجَبُ النَّاسِ، أَوِ الْخَلْقِ، إِيمَانًا

“**İman bakımından en beğenilen topluluk kimlerdir**?” Sahabeler: “Meleklerdir” dediler. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem: “**Melekler nasıl iman etmesinler ki?**” buyurdu. “Nebîlerdir” dediler. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem: “**Nebilere vahiy inerken nasıl iman etmesinler**?” buyurdu. “Sahabelerdir” dediler. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: “**Sahabeler nebîlerler beraber oldukları halde nasıl iman etmezler? Lakin insanların iman bakımından en beğenilenleri sizden sonra gelecek olup, vahiyden bir kitabı bulan, ona iman eden ve ona tabi olanlardır. İşte onlar insanların – veya halkın – iman bakımından en beğenilenleridirler.**”[128]

Ömer b. el-Hattab radıyallahu anh’den: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem ile birlikte oturuyordum. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

«أَتَدْرُونَ أَيُّ أَهْلِ الْإِيمَانِ أَفْضَلُ إِيمَانًا؟» قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ الْمَلَائِكَةُ؟ قَالَ: «هُمْ كَذَلِكَ وَيَحِقُّ ذَلِكَ لَهُمْ وَمَا يَمْنَعُهُمْ وَقَدْ أَنْزَلَهُمُ اللَّهُ الْمَنْزِلَةَ الَّتِي أَنْزَلَهُمْ بِهَا بَلْ

[127] **Hasen ligayrihi.** Hasen b. Arafe, Cüz (19) Beyhaki Delail (6/538) Kadıyu’l-Maristan, Meşyeha (511) İbn Hacer Emaliyu’l-Mutlaka (s.38) İsbehanî, et-Tergib (48) Hatib Şerafu Ashabi’l-Hadis (s.32) Ebu’l-Fevaris ez-Zeynebi, Meclisu Yevmi’l-Cum’a (6) İbn Kesir, Şuabu’l-İman (s.32) el-Elbani, es-Sahiha (3215)

[128] **Hasen ligayrihi.** Bezzar (13/487) el-Elbani, es-Sahiha (3215)

غَيْرُهُمْ» قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ فَالْأَنْبِيَاءُ الَّذِينَ أَكْرَمَهُمُ اللَّهُ تَعَالَى بِالنُّبُوَّةِ وَالرِّسَالَةِ؟ قَالَ: «هُمْ كَذَلِكَ وَيَحِقُّ لَهُمْ ذَلِكَ وَمَا يَمْنَعُهُمْ وَقَدْ أَنْزَلَهُمُ اللَّهُ الْمَنْزِلَةَ الَّتِي أَنْزَلَهُمْ بِهَا بَلْ غَيْرُهُمْ» قَالَ: قُلْنَا: فَمَنْ هُمْ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: «أَقْوَامٌ يَأْتُونَ مِنْ بَعْدِي فِي أَصْلَابِ الرِّجَالِ فَيُؤْمِنُونَ بِي وَلَمْ يَرَوْنِي وَيَجِدُونَ الْوَرَقَ الْمُعَلَّقَ فَيَعْمَلُونَ بِمَا فِيهِ فَهَؤُلَاءِ أَفْضَلُ أَهْلِ الْإِيمَانِ إِيمَانًا»

"**İman ehli arasında en üstün olanların kimler olduklarını biliyor musunuz**?" Sahabeler: "Ey Allah'ın rasulü! Meleklerdir" dediler. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem: "**Evet onlar böyledir. Zaten böyle olmaları da onlar için bir haktır. Buna ne engel var ki? Allah onları bu makama yerleştirmiştir. Kastettiğim başkalarıdır**." Dediler ki: "Ey Allah'ın rasulü! O halde onlar Allah Teâlâ'nın nübüvvet ve risalet vererek ikramda bulunduğu nebilerdir." Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem: "**Evet, onlar böyledirler. Böyle olmak da onların hakkıdır. Allah onları bu makama yerleştirmişken böyle olmalarına ne mani var ki? Kastettiğim başkalarıdır**." Biz: "O halde kimlerdir ey Allah'ın rasulü?" dedik. Buyurdu ki: "**Erkeklerin sulblerinde bulunan, benden sonra gelecek kimselerdir. Beni görmedikleri halde iman edecekler. Asılı sayfalar bulacak ve içinde yazılı olanlarla amel edecekler. İşte bunlar iman ehlinin en faziletlileridirler**."[129]

Rasulullah Adına Yalan Söyleyenler Tehlikededir

Mugire radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إِنَّ كَذِبًا عَلَيَّ لَيْسَ كَكَذِبٍ عَلَى أَحَدٍ، مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا، فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ

"**Benim adıma yalan söylemek, sizden biri adına yalan söylemek gibi değildir**. **Kim benim adıma kasten yalan söylerse**

[129] **Hasen.** Hakim (1/96) Ebu Ya'la (1/147) Bezzar (1/412) İbn Abdilberr, et-Temhid (20/248) İbn Asakir (58/255) Herevî, Zemmu'l-Kelam (1486) Hatib, Şerafu Ashabi'l-Hadis (s.33) Begavi, Hadisu Mus'ab ez-Zubeyrî (128) Cuz'u Bibi bt. Abdissamed el-Hereviye (104) İbn Hacer, Emaliyu'l-Mutlaka (s.37) Bezzar dışındakiler Muhammed b. Ebi Humeyd yoluyla rivayet etmişlerdir. O zayıftır. Ancak Bezzar'ın isnadı hasen bir isnaddır.

cehennemde oturacağı yerini hazırlasın"[130]

Bu hadis, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem adına hadis uydurmanın tehlikesini ifade ettiği kadar, kendisine sahih yolla, güvenilir raviler kanalıyla ulaşan bir hadisi inkar etmenin tehlikesini de bildirmektedir. Zira böyle bir hadisi inkar eden kimse: "*Bunu rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem söylemedi*" diyerek, O'nun adına yalan söylemiş olmaktadır! Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur:

"**Bir takım kimseler) "Allah'a ve Peygambere îman ve itaat ettik" derler; sonra da onlardan bir gurup, bunun ardından yüz çevirir. Bunlar mü'min değillerdir**." (Nur 47)

"**Peygamberi kendi aranızda çağırmayı, birbirinizi çağırmakla bir tutmayın. Allah, içinizden birbiri arkasına gizlice sıvışanları elbette bilmektedir. Bu itibarla, O'nun emrine muhalefet edenler, başlarına bir belânın gelmesinden, yahut acı bir azaba uğramaktan sakınsınlar**." (Nur 63)

Ebû Saîd el-Himyerî şöyle demiştir: "Muâz b. Cebel radıyallahu anh, Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem'in ashabının işitmediği hadîsleri rivayet ederdi ve sahâbelerin işitmiş oldukları hadîslerden söz etmezdi. Onun rivayet ettiği hadîsler bir ara Abdullah b. Amr b. el-Âs radıyallahu anhuma'ya ulaştı. Bunun üzerine Abdullah b. Amr: "Vallahi, Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem'den bu hadîsleri ben (şahsen) işitmedim. Kazâ-i hacet hususunda Muaz sizi güçlüğe ve zahmete sokmak üzeredir." dedi. Bu söz, Muâz'a ulaştı. Daha sonra Muâz O'na rastladı ve dedi ki: "Ey Abdullah b. Amr! Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem'den yalan hadîsi bile bile rivayet etmek (yahut Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem'in hadisini yalanlamak) münafıklıktır, vebali de uydurana aittir. Şüphesiz ben Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem'den şöyle buyurduğunu işittim: "**Lanete sebep olan (şu) üç şeyden sakınınız: Su mecralarında, gölgelikte ve yol üstünde abdest bozmak**."[131]

İbn Burayde, babasından rivayet ediyor: "Medine'ye iki mil mesafede Leys oğullarından bir kabile vardı. Bir adam cahiliyye döneminde onlardan bir kadına talip oldu. Onu evlendirmediler. O da onlara bir elbise getirdi ve şöyle dedi: "Muhakkak ki bu elbiseyi bana Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem giydirdi ve benim sizin mallarınız ve canlarınız hakkında hüküm vermemi emretti." Sonra gitti ve talip olduğu kadının yanına yerleşti. Kavmi Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e birini göndererek durumu sordurdu. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem: "**Allah'ın düşmanı yalan**

[130] **Sahih mütevatir**. Buhari (1291) Muslim (933)

[131] **Hasen.** İbn Mâce (328) İbn Asakir, Tarih (58/424) el-Elbanî, Sahihu't-Tergib (146)

söylemiş” dedi. Sonra bir adamı göndererek şöyle buyurdu: “**Eğer onu diri olarak bulursan – ki onu diri olarak bulacağını sanmam – onun boynunu vur. Eğer ölü olarak bulursan ateşle yak**.” Adam oraya gittiğinde o adamın bir yılan tarafından sokulup öldüğünü gördü. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: “**Kim benim adıma kasten yalan söylerse cehennemde oturacağı yeri hazırlasın**.”[132]

İbn Amr radıyallahu anhuma’dan: “Bir adam Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’in hullesi gibi bir hulle giydi, sonra Medine’den bir eve geldi ve; “Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bana dilediğin evde dilediğin gibi kal diye emretti” dedi. Dediler ki; “Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bize çirkinlik emretmeyeceğine dair ahdetti.” Ona bir ev hazırlayıp Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’e bunu haber vermek üzere elçi gönderdiler. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem Ebu Bekir ve Ömer radıyallahu anhuma’ya; “**İkiniz ona gidin, diri bulursanız öldürün, sonra ateşte yakın. Onu ölü bulursanız yakın**” buyurdu. Gittiler ve onun gece bevletmek için çıktığını, bir yılanın onu sokup öldürdüğünü gördüler. Onu ateşte yaktılar sonra Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’e döndüler ve haber verdiler. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki; “**Kim benim adıma kasten yalan söylerse cehennemde oturacağı yeri hazırlasın**.”[133]

El-Muallimî, der ki; “Bu adam, şirk döneminde o kadını nikâhlamak istemiş ve reddedilmiştir. Ailesi Müslüman olunca, nefsine uymuş, Müslüman olmuş gibi gözükmüş ve sonra firar etmek düşüncesiyle, o kadınla yalnız kalmasına imkân vermeleri için onlara bu yalanı söylemiştir. Kendisi ile peygamber sallallahu aleyhi ve sellem arasında sadece iki mil mesafe olduğunu bildiği halde, bu yalanla orada fazla kalamayacağını düşünemedi. Halkı, böyle bir şeyin peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’in emri olamayacağını düşünerek karşı çıktı. O adamdan daha uyanık davrandılar ve onu peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’e göndererek durumunu bildirdiler.”[134]

İbn Teymiye şöyle demiştir: “İnsanların bu hadis hakkında iki görüşü vardır; Birincisi; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem adına kasten yalan

---

[132] **Hasen ligayrihi.** Ru’yanî Müsned (34) İbn Hazm el-İhkam Fi Usulil Ahkam(2/83) İbn Adiy el-Kamil (4/53-54) Zehebî, el-Mizan (2/293) İbn Teymiyye es-Sarimu’l-Meslul (s.169-170) Ebu’l-Kasım el-Begavi’nin Müsned’ine nispet ederek zikretmiştir. İsnadında Salih b. Hayyan zayıftır.

[133] **Hasen ligayrihi.** Taberani Cuz’un Men Kezzebe Aleyye (s.96) Mu’cemu’l-Evsat (Mecmau’l Bahreyn (s.290-291) Taberani; Ahmed – Ebu Talha Musa b. Abdillah el-Huzai – Ahmed b. İshak el-Hadramî – Vuheyb b. Halid – Ata b. es-Saib – babası – Abdullah b. Amr radıyallahu anhuma isnadıyla rivayet etti.

[134] el-Envarul Kaşife (s.273)

söyleyenin öldürülmesi hakkında bunun zahirinin alınmasıdır. Bunlar bunu yapanın tekfir edileceği görüşündedirler. Aralarında Ebu Muhammed el-Cuveynî'nin de bulunduğu bir topluluk bu görüştedir. Bu görüşün delili, Nebî sallallahu aleyhi ve sellem adına yalan söylemenin Allah adına yalan söylemek anlamında olmasıdır. Bu yüzden; "**Benim adıma yalan söylemek, sizden biri adına yalan söylemek gibi değildir**" buyurmuştur. Malumdur ki, kim Allah adına yalan söylerse o, Allah'ın rasulü veya peygamberi olduğunu iddia etmiş olur. Veya Museyleme, el-Ansî ve benzerleri gibi peygamberlik iddia edip Allah adına yalan haber verir. Şüphesiz o kâfirdir, kanı helaldir. Böylece kim Allah'ın rasulü adına kasten yalan söylerse bu yalan onu yalanlamak ile aynı menzilede olur. Bu ikisini Allah Azze ve Celle şöyle buyurarak bir tutmuştur; "**Allah'a karşı yalan uyduran yahut kendisine hak gelmişken onu yalan sayandan daha zalimi kimdir?**" (Ankebut 68)

Hatta onun adına yalan söyleyen, günah olarak onu yalanlamaktan daha büyüğünü işlemiştir. Bu yüzden Allah önce onu zikrediyor. Rasul sallallahu aleyhi ve sellem adına yalan söyleyen de Allah adına yalan söyleyen gibidir. Yine onun adına yalan söylerken alay etmeyi ve onu hafife almayı kastederse, onun emretmediği bir şeyi emrettiğini iddia ederse hatta emrolunması caiz olmayan bir şeyi ona düşüklük nispet etmek için atfederse veya onu yalancı çıkarmak için batıl bir şeyi ona nispet ederse bu apaçık küfürdür.

Aynı şekilde bir iddiacı kendi yalanını bilerek, Allah'ın ramazan dışında başka bir ayda da orucu farz kıldığını iddia ederse ittifakla kâfir olur. Kim Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in vacip kılmadığı bir şeyi vacip kıldığını iddia ederse veya haram kılmadığı bir şeyi haram kıldığını iddia ederse, Rasul sallallahu aleyhi ve sellem adına yalan söylemiş olduğu gibi Allah adına da yalan söylemiş olur.

Bir kimse onun adına kasten yalan söylerse veya onun adına gerçek dışı bir haber verirse, böylece onun adına ona kusur olan bir haber vererek, rasule kusur nispet ederse kâfir olur. Bil ki bu görüş, gördüğün gibi gayet kuvvetlidir. Lakin bizzat onun ağzından yalan söylemek ile arada vasıta olarak yalan söylemenin arası ayrılır. Mesela; "bana falanın oğlu falan ondan şöyle dediğini nakletti" derse bu sadece hadisi nispet ettiği adamın adınadır.

Ama eğer; "bu hadis sahihtir" veya "ondan sabittir" derse, bunun yalan olduğunu bilerek söylerse, peygamber sallallahu aleyhi ve sellem adına yalan söylemiş olur, münafıklardan ve benzerlerinden olmayan adalet sahibi kimselere ulaşmasından korumak için bu kimsenin cezası hemen verilir. Fakat yalan olduğunu bildiği bir hadisi rivayet eden kimse, şu sahih hadiste geldiği gibi haram işlemiş olur; "**Kim benden yalan olduğunu bildiği bir hadis rivayet ederse, o da yalancılardan biridir**." Lakin

rivayetinin muhtevasında küfrü gerektiren bir şey yoksa tekfir edilmez.

İkinci görüş; Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem adına yalan söyleyen cezalandırılmayı hak etmiştir ama tekfir edilmez, öldürülmesi caiz değildir. Zira küfrü ve öldürülmeyi gerektiren şeyler bilinmekte olup bu onlardan değildir. Onun için küfrü sabit kılmak caiz değildir. Bunu söyleyenler, görüşünü, onun peygamber adına yalan söylemekle açık bir kusur nispet etmemiş olmasıyla kayıtlandırmak zorundadır. Ama eğer atın teri hadisi ve benzerleri gibi onu tamamen açıkça ayıplı ve kusurlu gösterdiğine delalet eden şekilde işitmişse, o peygamber ile açıkça alay etmiş olur. Bu takdirde şüphesiz kâfirdir ve kanı helaldir.

Bu görüşte olanlara, peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in münafıkların yalan söylediklerini bilmesine rağmen onları öldürmemesi hadisiyle cevap verilmiştir. Ama bu cevabın kıymeti yoktur."[135]

"Lakin onun hakkında şöyle denilebilir; bu adam peygamber sallallahu aleyhi ve sellem adına onu ayıplı ve kusurlu gösteren bir yalan söylemiştir. Zira o, peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in onların kanları ve malları hakkında hüküm vermek üzere ve evlerinde dilediği kadar kalması için kendisine izin verdiğini iddia etmiştir. Burada amacı o kadın ile birlikte kalıp kötülük işlemektir. Kanları ve malları konusunda hakem olunca kendisine karşı çıkılmasına imkan bırakmamaktadır.

Malumdur ki, peygamber sallallahu aleyhi ve sellem haramı helal kılmaz. Kim onun kanlar ve mallar konusundaki haramları ve çirkinlikleri helal kıldığını iddia ederse, peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e ayıp ve kusur nispet etmiş olur. Bu adam da peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in kendisine o yabancı kadınla yalnız kalmak üzere ve Müslümanlar arasında dilediği gibi hükmetmesine izin verdiğini iddia etmiştir. Bu açıkça peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e hakarettir ve onu ayıplı kılmaktır.

Bu durumda kim onu ayıplı kılar veya hakaret ederse tevbe etmesi istenmeden öldürülmesi emredilir. Burada kastedilen budur. Hadisin her iki görüşe göre de peygambere hakaret eden kimsenin tevbesi istenmeden öldürüleceği hakkında bir delil olduğu sabit oldu.

Birinci görüşü destekleyen hususlardan birisi de şudur, o kavim bu sözlerin sövgü ve hakaret olduğunu anlayınca hemen ona karşı çıkmaya koşarlardı. Şöyle denilebilir; işleri onlara şüpheli gelmiştir, çekişme halinde rasule itaat vacip olduğundan ve bu melun'un onlara getirdiği haber dayanılmaz olduğundan, bu haber peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den sabit oluncaya kadar tevakkuf etmişlerdir.

Birinci görüşte olanlar dedi ki; peygamber adına söylenen her yalan, daha önce geçtiği gibi, ona hakaret demektir. Hem sonra bu adam bu

[135] Es-Sarimu'l-Meslul (s.171)

hadiste hakaret etmeyi kastetmiyor, amacı onun adına yalan söyleyerek şehvetine ulaşmaktır. Bu mesele, onun adına kasten yalan söyleyen herkes hakkındadır. Zira o, peygamberle alay etmeyi kastetmemişse de sadece hedefine ulaşmayı kastetmiştir. Hedefler ise genelde ya mal ya şeref hakkında olur. Kötülük işleyenin de – amacı mücerret saptırma olmasa da – kastettiği şeyin de; bir işin gerçekleştirilmesinde reis olmak, saygınlık kazanmak veya açık bir arzusunu gerçekleştirmek olabildiği gibi. Bilcümle, kim küfür olan bir şeyi söyler veya yaparsa, kastettiği şey kafir olmak olmasa da küfretmiş olur. Aksi halde Allah'ın dilediği dışında hiç kimse zaten kafir olmayı amaçlamaz."[136]

Sufiler sahih sünnette olmayan bazı metotlar koymuşlar, sünnete pek çok açıdan muhalefet sergilemişlerdir. Yaptıkları şeylere delil getirirken de genelde aslı olmayan uydurma rivayetlere veya zayıf hadislere dayanmışlardır. Bunu meşru göstermek için de "zayıf hadisler ile amel etmek caizdir" sözünü öne sürmeye başladılar. Hatta İsmail Hakkı Bursevi daha da ileri giderek Ruhu'l-Beyan adlı tefsirini uydurma rivayetlerle doldurmuş, surelerin faziletleri hakkında uydurulduğu tesbit edilen rivayetler hakkında utanmadan şunu söyleyebilmiştir; "Bunu uyduran Rasulullah'ın aleyhinde değil, şeriatı desteklemek için lehinde uydurmuştur"(!)[137] Başka bir yerde de regaib namazı gibi uydurma namazların aslında ibadet olması hasebiyle, bunların bidat olduğunu açıklayan Nevevi gibi bir imama karşı çıkarak; "İbadetin bid'at olduğuna inanan kafir olur" diyebilmiş, insanları bidatlere yönlendirmiştir.

İlmi ve Hakkı Gizleyenler Tehdit Altındadır

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنْزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَى مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّاهُ لِلنَّاسِ فِي الْكِتَابِ أُولَئِكَ يَلْعَنُهُمُ اللَّهُ وَيَلْعَنُهُمُ اللَّاعِنُونَ * إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا وَأَصْلَحُوا وَبَيَّنُوا

"**İndirdiğimiz apaçık delilleri ve irşat yollarını Kitapta insanlara açıklamamızdan sonra gizleyenler, işte onlara, hem Allah lanet eder, hem de lanet edebilecek olanlar lânet ederler. Ancak tevbe edenler, ıslah olanlar ve (doğruyu) açıklayanlar müstesnâ**." (Bakara 159-160)

Abdullah b. Amr b. el-As radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

[136] Es-Sarimu'l-Meslul (s.171)
[137] Bursevi Ruhu'l-Beyan (3/548)

مَنْ كَتَمَ عِلْمًا أَلْجَمَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِلِجَامٍ مِنْ نَارٍ

"**Kim bir ilmi gizlerse Allah onu kıyamet gününde ateşten bir gem ile gemler**."[138]

Enes radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

مَنْ سُئِلَ عَنْ عِلْمٍ فَكَتَمَهُ أُلْجِمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِلِجَامٍ مِنْ نَارٍ

"**Kime bir ilim hakkında sorulur da onu gizlerse, kıyamet gününde ateşten bir gem ile gemlenir**."[139]

Aynısını Ebu Hureyre radıyallahu anh de rivayet etmiştir.[140]

Müteşâbihlere Tâbî Olanlar Sapıklıktadır

Aişe radıyallahu anha'dan: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şu ayeti okudu: "**Size Kitab'ı indiren O'dur, O'nun (Kur'an'ın) bazı âyetleri muhkemdir ki, bunlar kitab'ın esasıdır. Diğerleri de müteşâbihtir. Kalplerinde eğrilik olanlar, fitne çıkarmak ve onu tevil etmek için ondaki müteşabih âyetlerin peşine düşerler. Hâlbuki onun tevilini ancak Allah bilir."** (Al-i İmran 7) Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

إذا رأيتم الذين يجادلون فيه فهم الذين عنى الله فاحذروهم قال مطر حفظت أنه قال لا تجالسوهم فهم الذين عنى الله فاحذروهم

"**Bu Kitab'ın müteşabih âyetleri hakkında tartışanları gördüğünüz zaman işte Allah'ın (kalplerinde eğrilik olanlar diye) isimlendirdiği kimseler bunlardır ve bunlardan sakınınız**."[141] Matar el-Verrak'ın rivayetinde: "**Onlarla oturmayınız. Allah'ın kastettiği bu kimselerden sakınınız**" şeklindedir.[142]

Abdullah b. Amr b. el-As radıyallahu anhuma şöyle dedi: "Ben ve kardeşim, benim için kızıl develerden daha sevimli olan bir mecliste oturuyorduk. Ben ve kardeşim gittiğimizde Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabından yaşlı kimselerin onun kapılarından birinin önünde oturduklarını gördük. Onların arasını ayırmak istemedik ve bir odada

---

[138] **Sahih.** İbn Hibban (1/298) Hakim (1/182)
[139] **Sahih.** İbn Mace (264)
[140] **Sahih.** Ahmed (2/495) İbn Hibban (1/297) Hakim (1/182) Tirmizi (2649) Ebu Davud (3658) İbn Mace (266)
[141] **Sahih.** Buhari (4548); Müslim (2665); Tirmizi (2996); Ebu Dâvud (4598) İ
[142] **Sahih.** İbn Hibban (1/278)

oturduk. Kur'ân'dan bir ayetten bahsettiler ve onun hakkında tartıştılar. (diğer rivayetlerde kader meselesi hakkında tartıştıkları belirtilir) Sesleri yükseldi ve Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem kızgın olarak, yüzü kızarmış bir halde çıktı. Onlara toprak atıyor ve şöyle diyordu:

مهلا يا قوم بهذا أهلكت الأمم من قبلكم باختلافهم على أنبيائهم وضربهم الكتب بعضها ببعض ان القرآن لم ينزل يكذب بعضه بعضا بل يصدق بعضه بعضا فما عرفتم منه فاعملوا به وما جهلتم منه فردوه إلى عالمه

"**Ey topluluk! Yavaş olun. Sizden önceki ümmetler peygamberlerine muhalefet etmeleri ve kitabın bir kısmını bir kısmına karşı kullanmaları sebebiyle helak oldu. Şüphesiz Kur'ân, bir kısmı diğer bir kısmını yalanlamak için inmemiştir. Bilakis bir kısmı diğer kısmını tasdik eder. Ondan bildiğinizle amel edin, bilmediğiniz kısmını âlimine arz edin**." Diğer lafzında: "**Müteşabih olanına iman edin**" şeklinde gelmiştir.[143]

Ömer b. El-Hattâb radıyallahu anh şöyle demiştir: "Muhakkak ki sizinle Kur'an'ın müteşâbihleri hakkında tartışacak insanlar gelecektir. Onların yakalarından sünnetlerle tutun. Zira sünnet ashâbı, Allah'ın kitabını en iyi bilenlerdir."[144]

Tâvus rahimehullah'tan: İbn Abbas radıyallahu anhuma, Hâricî'lerin Kur'ân hakkında söylediği şeylerden bahsederek şöyle dedi: "Muhkem ayetlerine iman ederler, müteşâbihlerine gelince helâk olurlar."[145]

Selefe Muhalefet Edenlerden Sakınma Emri

Selefî: Kur'ân ve sünneti anlama ve yaşama metotlarında bu ümmetin selefi olan sahabe, tabiin ve tebau't-tabiin'in anlayış ve menheclerini esas alan, sünnetlere uymakta sebat edip, dinde çıkarılan yeniliklere karşı çıkmada sabreden kimsedir. Selefî olduğunu iddia edip de ümmetin selefine muhalefet edenler selefî değillerdir.

Ebû Hureyre radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

---

[143] **Sahih.** Ahmed (2/178, 181) İbn Sad (4/179) İbn Mace (85) Herevi zemmu'l-Kelam (48) İbn Ebi Asım el-Ahad ve'l-Mesani (812) el-Lalekai (1120) Haris b. Ebi Usame Müsned (734) el-Elbani es-Sahiha (1522)

[144] **Sahih mevkuf.** Dârimî, (1/62) İbn Batta'nın el-İbâne'de (83, 84, 790) mutabi rivayetiyle eser sahihtir. Bu eseri ayrıca Âcurrî, eş-Şerîa'da (1/175); İbn Abdilberr, el-Câmi'de (1927); el-Lâlekâî, İtikad'da (1/94) rivayet etmişlerdir.

[145] **Sahih mevkuf.** İbn Ebî Şeybe (37902); Abdurrazzâk (11/423) el-Elbânî, Zılâlu'l-Cenne'de (485) isnadı sahih demiştir.

سَيَكُونُ فِي آخِرِ أُمَّتِي أُنَاسٌ يُحَدِّثُونَكُمْ مَا لَمْ تَسْمَعُوا أَنْتُمْ، وَلَا آبَاؤُكُمْ، فَإِيَّاكُمْ وَإِيَّاهُمْ

"**Ahir zamanda öyle kişiler çıkacak ki, (din konusunda) ne sizin ne de babalarınızın daha önce duymadığı şeyler anlatacaklar. Böylesi kişilerden sakının**."[146]

Abdullah b. Amr radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إِنَّ بَنِي إِسْرَائِيلَ تَفَرَّقَتْ عَلَى ثِنْتَيْنِ وَسَبْعِينَ مِلَّةً وَتَفْتَرِقُ أُمَّتِي عَلَى ثَلاَثٍ وَسَبْعِينَ مِلَّةً كُلُّهُمْ فِي النَّارِ إِلاَّ مِلَّةً وَاحِدَةً قَالُوا وَمَنْ هِيَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ مَا أَنَا عَلَيْهِ وَأَصْحَابِي

"**Muhakkak ki İsrail oğulları yetmiş iki millete bölündüler. Benim ümmetim de yetmiş üç fırkaya bölünecektir. Biri dışında hepsi de ateştedir**." Dediler ki: "O (kurtulan) biri hangisidir ey Allah'ın rasulü?" Şöyle buyurdu: "**Benim ve ashâbımın üzerinde bulunduğumuz yolda olanlardır**"[147]

Sahabenin Menhecine Uymayanlar Sapıklıktadır

Allah Azze ve Celle hidayeti sahabelerin iman ettikleri gibi iman etmeye bağlayarak, sahabelere hitaben şöyle buyurmuştur:

فَإِنْ آمَنُوا بِمِثْلِ مَا آمَنْتُمْ بِهِ فَقَدِ اهْتَدَوْا وَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا هُمْ فِي شِقَاقٍ

"**Eğer onlar da sizin iman ettiğiniz gibi iman ederlerse, şüphesiz hidayete ererler. Yok, eğer yüz çevirirlerse, onlar, muhakkak, ayrılık içindedirler**." (Bakara 137)

İrbâz b. Sâriye radıyallahu anh'den: "Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

فَإِنَّهُ مَنْ يَعِشْ مِنْكُمْ يَرَى بَعْدِي اخْتِلَافًا كَثِيرًا، فَعَلَيْكُمْ بِسُنَّتِي وَسُنَّةِ الْخُلَفَاءِ الرَّاشِدِينَ الْمَهْدِيِّينَ، وَعَضُّوا عَلَيْهَا بِالنَّوَاجِذِ، وَإِيَّاكُمْ وَمُحْدَثَاتِ الْأُمُورِ، فَإِنَّ كُلَّ مُحْدَثَةٍ بِدْعَةٌ، وَإِنَّ كُلَّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ

[146] **Sahih.** Muslim (6) Ahmed (2/321) İbn Hibban (15/168) Hakim (1/184)
[147] **Hasen.** Tirmizî (5/26); Sahihu't-Tirmizî (2641) el-Elbânî hasen dedi.

"**Şüphesiz aranızda yaşayacak olanlarınız, benden sonra birçok ihtilaflar görecektir. Size sünnetime ve hidayet edilmiş râşid halifelerin sünnetine sarılmak düşer. Ona azı dişlerinizle tutunun. Sizleri dinde sonradan çıkarılan işlerden sakındırırım. Zira dinde sonradan çıkarılan her yenilik bid'attir ve muhakkak ki her bid'at sapıklıktır**."[148]

Abdullah b. Mes'ûd radıyallahu anh'den: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem bize bir çizgi çizdi ve:

هَذَا سَبِيلُ اللهِ ثُمَّ خَطَّ خُطُوطًا عَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ شِمَالِهِ ثُمَّ قَالَ هَذِهِ سُبُلٌ عَلَى كُلِّ سَبِيلٍ مِنْهَا شَيْطَانٌ يَدْعُو إِلَيْهِ ثُمَّ تَلَا: وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ

"**Bu Allah'ın yoludur**" dedi. Sonra sağına ve soluna çizgiler çizerek: "**Bunlar da yollardır. Her yolun başında ona davet eden bir şeytan vardır**" dedi. Sonra da "**Bu, hiç şüphesiz, benim dosdoğru yolumdur; bu itibarla ona uyun; diğer yollara uymayın. Aksi halde sizi O'nun yolundan ayırır**." (En'am 153) ayetini okudu."[149]

Abdullah b. Amr radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إِنَّ بَنِي إِسْرَائِيلَ تَفَرَّقَتْ عَلَى ثِنْتَيْنِ وَسَبْعِينَ مِلَّةً وَتَفْتَرِقُ أُمَّتِي عَلَى ثَلاَثٍ وَسَبْعِينَ مِلَّةً كُلُّهُمْ فِي النَّارِ إِلاَّ مِلَّةً وَاحِدَةً قَالُوا وَمَنْ هِيَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ مَا أَنَا عَلَيْهِ وَأَصْحَابِي

"**Muhakkak ki İsrail oğulları yetmiş iki millete bölündüler. Benim ümmetim de yetmiş üç fırkaya bölünecektir. Biri dışında hepsi de ateştedir**." Dediler ki: "O (kurtulan) biri hangisidir ey Allah'ın rasulü?" Şöyle buyurdu: "**Benim ve ashâbımın üzerinde bulunduğumuz yolda olanlardır**"[150]

Sevâdu'l-A'zâm (büyük karaltı) diye lakaplanan Muhammed b. Eslem, bu iki hadisi zikrettikten sonra şöyle demiştir: "Hadis, tek bir şeyi göstermektedir. İbn Mes'ûd hadisinde zikredilen yol, diğer hadiste; "Benim ve ashâbımın yolu" diye nitelenen yoldur. Allah'ın dininde yol birdir.

---

[148] **Sahih.** Ahmed (4/126); Ebû Dâvûd (4/200); Tirmizî (5/44); İbn Mâce (1/18); el-Elbânî, es-Sahîha'da (2735) sahih demiştir.

[149] **Hasen.** Ahmed (1/435); Nesâî Sunenu'l-Kubrâ (6/343); el-Elbânî, Mişkât'te (1/36) hasen dedi.

[150] **Hasen.** Tirmizî (5/26); Sahihu't-Tirmizî (2641) el-Elbânî hasen dedi.

Yaptığım bütün amelleri bu iki hadise arz ederim. Uygun gelirse onu işlerim, aykırı düşerse terk ederim. Şayet ilim ehli bunu yaparlarsa, Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in yolu üzerinde olurlar."[151]

Âsım el-Ahvel şöyle demiştir: "Ebu'l-Âliye dedi ki: "İslâm'ı öğrenin. İslâm'ı öğrendiğinizde sağa ve sola sapmak suretiyle ondan yüz çevirmeyin. Dosdoğru yola uymalısınız. Nebî'niz sallallahu aleyhi ve sellem'in sünnetine ve ashâbının üzerinde bulundukları yola uymalısınız. Sizleri insanlar arasında düşmanlık ve kin bırakan şu hevâlardan (sonradan çıkmış dinî görüşlerden) sakındırırım." Bunu el-Hasen (el-Basrî)'ye anlattım. "Doğru söylemiş ve nasihat etmiş" dedi. Hafsa bt. Sîrîn'e anlattığımda ise: "Ey evladım! Bunu Muhammed (b. Sîrîn)'e de anlattın mı?" dedi. Ben: "Hayır" deyince; "O halde ona da söyle" dedi."[152]

İmam Ahmed şöyle dedi: "Bize göre sünnetin esasları şunlardır: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ashâbının üzerinde bulundukları yola sarılmak ve onlara uymak, bid'atleri terk etmek, her bid'ati sapıklık olarak bilmek…"[153]

Ebû Nasr es-Secezî şöyle demiştir: "Ehl-i Sünnet; sâlih selefin – Allah onlara rahmet etsin – Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'den veya hakkında kitap ve sünnette nas sabit olmamış konularda sahabe radıyallahu anhumden naklettikleri itikad üzerinde sabit kalanlardır. Zira sahabeler razı olunmuş imamlardır. Onların eserlerine uymamız ve sünnetlerine tâbî olmamız emredilmiştir. Bu husus, hakkında delil ve hüccet ikamesine ihtiyaç bırakmayacak kadar açıktır."[154]

Sahabelerden Yüz Çeviren Bizden Değildir

Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur:

وَمَنْ يُشَاقِقِ الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُ الْهُدَى وَيَتَّبِعْ غَيْرَ سَبِيلِ الْمُؤْمِنِينَ نُوَلِّهِ مَا تَوَلَّى وَنُصْلِهِ جَهَنَّمَ وَسَاءَتْ مَصِيرًا

"**Her kim, kendisi için doğru yol apaçık belli olduktan**

---

[151] **Sahih maktu.** Ebû Nuaym, Hilyetu'l-Evliya (9/242).

[152] **Sahih maktu.** İbn Batta, el-İbâne (1/299); el-Lâlekâî, Usul (1/43); Ma'mer b. Raşid, el-Câmi (11/367); Mervezî, es-Sunne (26); İbn Adiy, el-Kâmil (3/163); Âcurrî, eş-Şerîa (no:19) El-İbâne muhakkiki Seyyid İmran isnadının sahih olduğunu söylemiştir. El-İbâne (no:202)

[153] **Sahih maktu.** El-Lâlekâî, Usulu İtikadi Ehli's-Sunne (1/156) İbn Ebi Ya'lâ, Tabakat (1/241) İbn Kudame, Tahrimu'n-Nazar Fi Kutubi'l-Kelam (s.45) İbn Kudame Zemmu't-Te'vil (no:71) İbn Muflih, el-Âdabu'ş-Şer'iyye (1/221) Zehebî, el-Arş (s.6).

[154] Er-Risâle İlâ Ehli'z-Zubeyd (s.99).

sonra, rasule muhalefet eder ve mü'minlerin yolundan başka bir yola tâbi olursa, onu girdiği yolda bırakırız ve cehenneme sokarız. Orası ne kötü bir yerdir." (Nisa 115) Bu ayetin muhatabı olan ilk müminler; sahabelerdir. Dolayısıyla sahabelerin yolundan başkasına uyanlar tehdit edilmişlerdir.

Raşid b. Sa'd dedi ki: "Ebu'd-Derda radıyallahu anh bir topluluğun teravih namazlarının aralarında namaz kıldığını gördü ve şöyle dedi: "**Bu namaz da nedir? İmamın önünde oturduğu halde namaz mı kılıyorsun? Bizden yüzçeviren bizden değildir**."[155]

Sünnetin direği Ebu'l-Kasım et-Teymî el-Esbehanî şöyle demiştir: "Lugat âlimleri şöyle demişlerdir: Sünnet; gidişât ve yol demektir. "Falan sünnet üzeredir" veya "Ehl-i Sünnet'tendir" demelerinin anlamı; fiil ve sözde vahye ve esere/rivayetlere uyan kimse demektir. Zira Allah ve rasulüne muhalefet edilmesine rağmen sünnetten bahsedilemez."[156]

İbn Receb şöyle demiştir: "Sünnet; tutulan yol demektir. Bu, râşid halifelerin üzerinde bulundukları itikad, amel ve görüşlere sarılmayı da kapsar. Bu kâmil sünnettir. Bu yüzden selef, önceden sünnet ismini ancak bunların hepsini kapsayacak şekilde kullanırlardı. Bu anlam, el-Hasen (el-Basrî), el-Evzâî, Fudayl b. Iyâz ve sonraki âlimlerin birçoğundan rivayet edilmiştir. Onlar, sünnet kelimesini; dinin aslı olmasından ve bu konudaki muhalefetin tehlikesinin büyük olmasından dolayı itikad/inanç ile ilgili konularda kullanmışlardır."[157]

İbn Hazm şöyle demiştir: "Hak ehli olarak zikrettiğimiz; Ehl-i Sünnet'tir ve onların dışındakiler bid'at ehlidir. Zira onlar sahabeler – radıyallahu anhum – ve onların menhecinde yürüyen tabiîn'in hayırlıları – rahimehumullah -, sonra hadis ashâbı ve bu güne gelinceye kadar onlara tabî olan fakihler topluluğudur. Veya yeryüzünün doğusunda ve batısında onlara uyan halktır. Allah'ın rahmeti onların üzerine olsun."[158]

İbn Mes'ud radıyallahu anh şöyle demiştir: "Sizden her kim birisini örnek almak istiyorsa Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'in sahabelerini örnek alsın. Zira onlar bu ümmetin kalp bakımından en iyileri, ilim bakımından en köklüleri, zorlaması en az olanları, yol bakımından en sağlam olanları ve hal bakımından en güzel olanlarıdır. Onlar Allah'ın, Nebîsine sahabelik ve dinini ikâme etmeleri/yerine getirmeleri için seçtiği topluluktur. Onların üstünlüğünü bilin ve rivayetlerine tabî olun. Zira onlar dosdoğru yol üzerinde idiler."[159]

---

[155] **Sahih mevkuf.** İbn Abdilberr et-Temhid (8/118)
[156] El-Esbehani, El-Hucce Fî Beyâni'l-Mahacce (2/384).
[157] Câmiu'l-Ulûm ve'l-Hikem (1/263).
[158] El-Fisal Fi'l-Milel ve'l-Ehvâ ve'n-Nihal (2/90).
[159] **Hasen ligayrihi mevkuf.** İbn Abdilberr, Camiu Beyani'l-İlm ve Fadlih (1810);

Dinde Mezhep ve Tarikatlara Ayrılanlar Tehlikededir

Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur:

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ تَفَرَّقُوا وَاخْتَلَفُوا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَأُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ

"**Fırkalara ayrılan ve kendilerine açık deliller geldikten sonra ihtilaf edenler gibi olmayın. Onlara büyük bir azap vardır**." (Al-i İmran 105)

Taberi dedi ki: "Allah Teâlâ şunu kastediyor: Ey iman edenler, fırkalara ayrılan kitap ehli gibi olmayın. Allah'ın dini, emri ve yasakları konusunda onlar, kendilerine açık delillerin ve Allah'ın hüccetlerinin gelmesinden sonra ihtilaf ettiler. Hakkı öğrendikten sonra ona muhalefet ettiler. Allah'ın emrine uymadılar. Allah'ın kendilerinden aldığı ahdi bozdular. Onlara; yani fırkalaşan ve kendilerine gelen delillerden sonra ihtilaf eden kitap ehline Allah katından büyük bir azap vardır. Allah Teâlâ buyuruyor ki; ey iman edenler topluluğu! Dininizde onların dinlerinde fırkalaştıkları gibi fırkalaşmayın. Onların yaptıklarını yapmayın. Dininizde onların adetlerine uymayın. Aksi halde Allah'ın büyük azabı onlara olduğu gibi size de isabet eder."[160]

Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur:

وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُشْرِكِينَ * مِنَ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيَعًا كُلُّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ

"**Namazı dosdoğru kılın, dinlerini parçalayan, fırka fırka olan ve her fırkası, kendi elindekiyle sevinen müşriklerden olmayın.**" (Rum 31-32)

إِنَّ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيَعًا لَسْتَ مِنْهُمْ فِي شَيْءٍ إِنَّمَا أَمْرُهُمْ إِلَى اللَّهِ ثُمَّ يُنَبِّئُهُمْ بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ

"**Dînlerini, (bir kısmına inanıp bir kısmına da inanmayarak) parçalayanlar ve böylece fırka fırka olanlar, işte hiçbir hususta sen onlardan olmadın. Onların işi artık Allah'a kalmıştır; sonra da yapmış**

Ebû Nuaym, el-Hilye (1/305) Halid b. Kasım er-Redadî bu eserin tahrici ve şerhi hakkında Kevâkibu'n-Neyyirât adında bir risale telif etmiştir. Şeyh el-Elbânî bu eseri es-Sahîha'da (6/147) zikretmiştir.

[160] Taberi Tefsiri (7/92)

oldukları şeyi kendilerine haber verecektir.” (En’âm 159)

Taberi şöyle demiştir: “Ey Muhammed! Sen dinleri hakkında ihtilafa düşüp bölünerek fırka ve hiziplere ayrılan Yahudiler, Hıristiyanlar, bid'atçiler, şüpheciler ve sapıklardan uzaksın. Sen, hak olan dininden ayrılan müşriklerden, putperestlerden, Yahudilerden, Hıristiyanlardan ve mürtedlerden değilsin. Onlar da senden değildir. Onların cezalandırılmaları Allaha aittir. Sonra Allah ahirette onlara yaptıkları amelleri bildirecek ve ona göre hesaba çekecektir.

Ebu Hureyre radıyallahu anh’e göre ise bu âyette, dinlerini parça parça edip ayrılığa düşmeleri beyan edilen insanlardan maksat, bu ümmetin bid'atçileri, Kuran’ın muhkem âyetlerini bırakarak müteşabih âyetlerine uyanlarıdır.[161]

Taberi, diyor ki; “Bana göre bu konuda doğru olan söz, Allah Teâla’nın, bu âyetle hak dinini bölük pörçük eden ve ayrılığa düşen bütün insanları kastettiğini söyleyen sözdür. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’in üzerinde bulunduğu Hanif dininden ayrılan putperest müşrikler de, Yahudiler de, Hıristiyanlar da, Hanif dinindeymiş gibi görünüp de bid'atlar icad edip insanları doğru yoldan saptıranlar da bu âyetin genel ifadesine dâhildirler. Allah Teâla bu âyetle, Peygamberi Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'e, ümmetinin bid'atçilerinden, inkârcılarından, kavminin müşriklerinden, Yahudi ve Hıristiyanlardan beri olduğunu bildirmektedir.”[162]

Ebu Hureyre radıyallahu anh’den: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إِنَّ الَّذِينَ فَارَقُوا دِينَهُمْ، وَكَانُوا شِيَعًا لَسْتَ مِنْهُمْ فِي شَيْءٍ» قَالَ: هُمْ أَهْلُ الْبِدَعِ وَالْأَهْوَاءِ مِنْ هَذِهِ الْأُمَّةِ

“**Dînlerini, (bir kısmına inanıp bir kısmına da inanmayarak) parçalayanlar ve böylece fırka fırka olanlar, işte hiçbir hususta sen onlardan olmadın”** (En’am 159) **ayetinde bahsedilenler bu ümmetin bid’at ve hevâ ehlidir.**”[163]

Ömer radıyallahu anh’den: “Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: “**Ey Aişe! Dinlerini parça parça edip gruplara**

---

[161] **Sahih mevkuf.** el-Uşeyb, Cuz (no:44) Buhari Halku Ef’ali’l-İbad (s.66) Taberi (12/270).

[162] Taberi Tefsiri (12/268-272)

[163] **Sahih.** Taberani, Mucemu’l-Evsat (1/207) isnadında Muallel b. Nufeyl vardır. İbn Hibban onu es-Sikat’ta zikretmiş ve Taberani, Mucemu’s-Sagir’de sika olduğunu söylemiştir. Taberî, Tefsir’inde (12/270) diğer bir rivayet yoluyla mutabisini rivayet etmiştir.

ayrılanlar…" ayetinde kastedilenler bu ümmetin bid'at, hevâ ve sapıklık ehlidir. Bunların tevbesi yoktur. Ey Aişe! Bid'at ve hevâ ehli dışındaki her günâhkarın tevbesi vardır. Sadece bunların tevbesi yoktur. Ben onlardan uzağım ve onlar da benden uzaktır."[164]

Dört Mezhep Nasıl Yayıldı?

İlim talebesi olduğunu iddia eden ve insanların ilim ve alimlere ait lakaplar verdikleri, kendilerine "hatip" ve "davetçi" denilen birçok kimsenin zihinlerinde kökleşen fitnelerden birisi, dört mezhebin İslâm'ın direklerinden olduğu, mezhebi olmayanın dininin de olmayacağı, fırka ve ihtilafların dinin ruhu ve zirvesi olduğu, hatta ihtilafın rahmet (!) olduğu gibi düşüncelerdir. Öyle ki, Kitap ve sünnetten delil sormanın küfrün esaslarından olduğu iddia edilmiştir

es-Savî el-Malikî, Celaleyn haşiyesinde şu habis iddiaya cüret etmiştir: "Kitap ve sünnetin zahirini almak küfrün asıllarındandır"[165]

Bu çirkinliğin bir benzeri de Hanefilerden el-Kerhî'nin: "Ashabımızın (Hanefilerin) muhalif oldukları her ayet veya her hadis ya te'vil edilir, ya da nesh edilmiştir"[166] sözüdür.

Halbuki Allah bu ümmete tek kitap indirmiş, tek peygamber göndermiş ve şöyle buyurmuştur: "**Fırkalara bölünen ve ihtilaf edenler gibi olmayın**" (Al-i İmran 105)

"**Rabbinin merhamet ettiklerinin dışındakiler ihtilaf etmeye devam ederler**" (Hud 118, 119)

"**Allah, îman edenleri, üzerinde ihtilâf ettikleri hakka, kendi izniyle hidayet etmiştir**" (Bakara 213)

Nebî sallallahu aleyhi ve sellem geride bir ümmet bırakmış, bu ümmet en hayırlı ümmet olmuştur. Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in vefatının ardından, yerleri doldurulamayan kimseler de vefat etmişler, hayırdan sonra şer gelmiş, şu mezhepler ortaya çıkmaya başlamıştır. Şeytan bu fitneyi çeşitli kılıklarla süslemiş, hayatlarını Allaha ve rasulüne davetle geçiren faziletli insanlar olan hadis alimlerinin isimlerini bu

---

[164] **Hasen**. Hakîm et-Tirmizî Nevadir (906) İbn Ebî Hâtim(8157) Taberânî Sagir (560) Ebû Nuaym Hilye (4/137) Beyhakî Şuab (7239-40) İbn Batta el-İbane (140)

[165] Haşiyetu's-Sâvî Ala Tefsiri'l-Celaleyn (3/10 – İhyau't-Turasi'l-Arabi baskısı) Mukallit avamın tepkilerinden ürkenler: "Kıyası kabul etmeyen ve mezheb taklid etmeyen Ehl-i sünnet dışıdır" demeye başladılar! Halbuki seleften hiç kimse "Kıyası kabul etmeyen ehl-i sünnet dışıdır" dememiş, bilakis kıyas ve kıyas ashabı hakkında ağır sözler söylemişlerdir. Selefin üzerinde bulundukları menheci ters yüz etmek için ellerinden geleni yapadursunlar, Allah onların zulmünü er yada geç bertaraf edecektir!

[166] Ebu'l-Hasen el-Kerhi, Usulu Fikh (s.38)

mezheplere takmıştır.

Sonra gelenler kör taklitten başkasını kabul etmemişler, bu alimler adına yalancı şahitlik yaparak iftira etmiş, buhtanda bulunmuşlar, hiçbir nesep bağları olmadığı halde kendilerini bu alimlere nispet etmişlerdir. Böylece "İmam Malik'in mezhebi", "İmam Şafii'nin mezhebi" ve "İmam Ahmed'in mezhebi" gibi sözler işitilmeye başlanmıştır.

"İmam Ahmed şu meselede şu görüştedir, İmam Malik şu görüşüyle ona muhalefet etmiştir" dediklerini işitiriz! Şayet meseleyi araştıracak olursak, o imamların bu işle alakalarının olmadığını ve güzel bulmadıklarını görürüz. Bilakis bunlar ancak fırka ve ihtilafa dayanmış, sonra gözleri şaşmış ve oyalanıp durmakta olan sonrakilerin sözleridir. Bu ihtilaf ve fırkalaşmalarına: "İmam Ahmed'e ait" veya "İmam Malik'e ait" diyerek kılıf uydurmuşlar, böylece iblis bu ümmete fırkalaşmayı yerleştirmiş, bunun sonucu olarak da ümmet başarısızlığa uğramıştır.

Ebu Şame el-Makdisi rahimehullah, şöyle diyor: "Kimisi insanların zihinlerinin kalıntısı ve fikirlerinin çöplüğü ile kanaat ederek mezhebinin mensuplarından nakilde bulunmaktadır. Ariflerden birine mezhebin anlamı sorulunca: "Değiştirilmiş din demektir" diye cevap vermiştir. Allah Teâlâ: "**Dinlerini parçalayan, gruplara bölünen ve her grubun kendilerinde bulunanlarla sevindikleri müşrikler gibi olmayın**" (Rum 31-32) buyurmuştur. Dikkat edin! Buna rağmen alimlerin önderleri gibi görünen bazıları, Allah katında ve hakiki din alimlerine göre cahillerden de cahildirler! Hatta onlar hristiyanların rahipleri ve yahudi alimleri mesabesindedir! Çünkü Yahudiler ve Hristiyanlar, kendilerinin bidat olarak çıkardıkları şeyler dışında usul ve furu'yu inkar etmişlerdir. Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğu sahih olarak gelmiştir: "**Sizden öncekilerin yollarına aynen uyacaksınız**"[167]

İmam Ahmed'in Taklid, Mezhep, Re'y ve Kıyasa Karşı Tutumu

Burada bizzat İmam Ahmed'in, bunların iftira olduğunu ortaya koyan ve kendisinin menhecinin Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e ittiba olduğunu, falan ve filanın görüşlerini şiddetle çirkin gördüğünü açıklayan sözlerinden bazılarını zikredeceğiz:

Sünen sahibi İmam Ebu Davud şöyle demiştir: "Ahmed'in şöyle dediğini işittim: "Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in dışında herkesin sözünü almak da, terk etmek de mümkündür."[168]

Ebu Davud dedi ki: "Ahmed'e şöyle dedim: "el-Evzâî'ye mi, yoksa Malik'e mi uyayım?" Dedi ki: "Dininde bunlardan hiçbirini taklid etme! Nebî

[167] Muhtasaru'l-Muemmel Fi'r-Reddi İle'l-Emri'l-Evvel kitabında (Mektebetu's-Sahveti'l-İslamiyye- Kuveyt baskısı, s.36)

[168] El-Mesail (276)

sallallahu aleyhi ve sellem'den gelenleri al"[169]

Ebu Davud dedi ki: "Ahmed b. Hanbel'in şöyle dediğini işittim: "Ne Malik'in ne de herhangi bir şahsın görüşü hoşuma gider."[170]

İmam Ahmed rahimehullah işte böyle sakındırmıştır. Lakin Allah'ın gurura düşürdüğü bu kimseler Allah'ın kitabını ve Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sünnetini arkalarına atmışlar, onun yerine re'y ve kıyası almışlardır. Daha hayırlı olanı, düşük olanla değişmişlerdir.

İbn Hânî, İmam Ahmed'in şöyle dediğini nakletmiştir: "Ebu Hanife ve ashabının görüşlerini terk et!"

Ebu Davud dedi ki: "İmam Ahmed'in re'y ashabının durumundan bahsettiğini işittim. Şöyle dedi: "Onlar Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sünnetlerini eksiltmeye çalışıyorlar"

El-Meymûnî şöyle demiştir: "Ebu Abdillah Ahmed b. Hanbel'e: "Re'y ashabı'ndan ilim yazalım mı?" diye sorulunca şöyle dediğini işittim: "Abdurrahman b. Mehdî dedi ki: "Kişi, şu kitaplardan (şahsi görüşlerine dair) bir kitap ortaya koyarsa ondan hadis yazılmasını uygun görmem." Ahmed dedi ki: "Re'yi/Görüşü ne yapacaksın? Hadis bunlara ihtiyaç bırakmaz." Yine şöyle demiştir: "Kim re'y sahibini (meselelere şahsi görüşüyle hüküm vereni) tavsiye ederse İslâm'ın yıkılmasına yardım etmiş olur."[171]

Ebu Mes'ud Ahmed b. Furat b. Halid er-Razi ed-Dubbî el-Esbehanî, İmam Ahmed'in şu sözünü rivayet etmiştir: "Fitneye düşürmek için re'y ashabını tavsiye eden, İslâm'ın yıkılmasına yardım etmiş olur."

İmam Ahmed rahimehullah, hayatında dini re'y ile alanlar hakkında bu gibi sözler söylemiş, böyle kimselerin İslâm'ı yıktıklarını belirtmiştir. Bu yüzden İmam Ahmed rahimehullah hadisi şerifler içeren kitapları tavsiye etmiştir. Sonra insanların görüşleriyle bu hadisleri birbirine katan, habis ile tayyibi karıştıran kitaplar yazılmıştır. İmam Ahmed bu görüşlerin atılmasını ve silinmesini, kitapta sadece hadislerin bırakılmasını emrederdi. Kalbi olan için bu yeterlidir. Allah'ın basiretini aydınlattığı kimseler için ayet ve hadislerden başkasına ihtiyaç yoktur. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in hadisiyle yetinmeyene cehennem yeter!

İbn Hânî şöyle demiştir: "Ahmed b. Hanbel'e Ebu Hanife'den rivayet edilip edilmeyeceği soruldu. "Hayır" dedi. "(Ebu Hanife'nin öğrencisi) Ebu Yusuf?" diye sorulunca: "O da onlar gibidir" dedi. Sonra şöyle dedi: "(Görüşlerine dair) kitap yazan ve hadisleri yazmayan kimselerden

---

[169] El-Mesail (276)

[170] El-Mesail (275)

[171] Bkz.: İbn Abdilhadi, Fîmen Tekelleme Fihi'l-İmam Ahmed (5. Madde) Tabakatu'l-Hanabile (1/53-54).

hoşlanmam."[172]

İmam Ahmed rahimehullah şöyle demiştir: "(Şahsi görüşlere dair) yazılan kitapların hiçbirinden hoşlanmam. Kim böyle bir kitap yazarsa o bir bidatçidir." İbn Hani dedi ki: "Ahmed'e; "Malik ve Şafii'nin kitaplarını mı yoksa Ebu Hanife ve Ebu Yusuf'un kitaplarını mı tercih edersin?" diye sordum. Dedi ki: "Şafii daha hoşuma gider. (Malik ve Şafii) kitap yazmış olsalar da hadisle fetva veriyorlar. Şu ise (yani Ebu Hanife) re'y ile fetva veriyor! Bu ikisi arasında ne kadar çok fark var!"[173]

İbn Hânî şöyle demiştir: "Erdebil'den birisi İmam Ahmed'e, kitap yazmış olan Abdurrahman adlı birisi hakkında soruldu. İmam Ahmed dedi ki: "Ona Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in sahabelerinden birinin veya tabiinden birinin bunu yaptığını mı söylemişler?" İmam Ahmed öfkelendi ve bu konuda sert konuşarak yasakladı. Dedi ki: "İnsanları ondan sakındırın! Sana hadis yeter."[174]

Abdulvehhab el-Verrak şöyle dedi: "Ahmed b. Hanbel gibisini görmedim." Ona: "Ahmed'in ilmini ve başkalarından üstünlüğünü anlamanı sağlayan husus nedir?" diye sorulunca şöyle dedi: "Bir adam ona altmış bin mesele sordu, bunlara "ahberana: bize şöyle haber verildi" ve "haddesena: bize şöyle hadis rivayet edildi" diyerek cevap verdi."[175]

Tabakatu'l-Hanabile'de; el-Mubarek – Ali b. Ömer el-Bermekî – Ahmed b. Abdillah el-Maliki – babası – Muhammed b. İbrahim b. Abdillah b. Yakub b. Zevran - Ebu'l-Abbas Ahmed b. Cafer b. Yakub b. Abdillah el-Farisi el-Istahari isnadıyla şöyle rivayet edilmiştir: "Ebu Abdillah Ahmed b. Muhammed b. Hanbel dedi ki: "Din ancak Allah'ın kitabı, eserler, sünnetler, birbirini tasdik eden, sahih ve kuvvetli haberleri nakleden güvenilir ravilerin aktardıkları sahih rivayetlerden ibarettir. Bu, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e, sahabelerine – Allah onlardan razı olsun – tabiîne, tebau't-tabiine ve onlardan sonra kendilerine uyulan, sünnete sarılan, rivayetlere bağlanan, bid'atle bilinmeyen, yalanla eleştirilmeyen, muhalefetle suçlanmayan meşhur imamlara kadar ulaşır. Bu imamlar kıyas ve re'y ashabı değillerdir. Zira dinde kıyas batıldır. Re'y de aynı şekilde, ondan daha batıldır. Dinde re'y ve kıyas ashabı sapık bidatçilerdir… Re'y ashabı sapık bidatçilerdir ve onlar sünnet ve eser (rivayetler)in düşmanlarıdırlar. Hadisi iptal eder, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'i reddederler, Ebu Hanife'yi ve ona yakın olanları imam edinerek onların dinlerini din edinirler! Hangi sapıklık bundan daha açık olabilir? Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ve ashabının sözlerini terk ederler, Ebu Hanife ve ashabının

[172] Mesailu İbn Hani (2368-2369)
[173] Mesailu İbn Hani (1908-1909)
[174] Mesailu İbn Hani (1911).
[175] Tabakatu'l-Hanabile (1/6)

sözlerine uyarlar! Alçak bir sapkınlık ve tugyan olarak bu yeter!... Re'y ashabına gelince, onlar sünnet ashabına: "Nabita ve Haşeviye" derler. Allah'ın düşmanı olan re'y ashabı yalan söylemişlerdir! Bilakis kendileri Nabita ve Haşeviyedirler. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in hadisini ve rivayetleri terk ederek şahsi görüşlerini söylemişler, dinde kıyas ve istihsan yaparak Kitap ve sünnete aykırı hükümler vermişlerdir. Onlar bidatçi, cahil, sapık, yalan ve iftira ederek dünya peşinde koşan kimselerdir."[176]

İmam Hafız Ebu Nasr el-Vâilî es-Secezî (v.444 hicrî) şöyle diyor: "…Allah Subhanehu onu Ebu Abdillah Ahmed b. Muhammed b. Hanbel eş-Şeybanî rahimehullah ile destekledi ve kapsayıcı olan ilk menheci ortaya koydu. Fıkıhta öne geçti. Önce Ebu Hanife ve Sufyan'ın mezhebini araştırdı. Sonra Malik'in mezhebini araştırdı. Sonra Şafii'nin mezhebini araştırdı ve kendisi için hadis yolunu seçti. Bilgisi ileri boyutta idi. Kuvvetli bir verâ'ı vardı. Seleften gelen rivayetlere sarılırdı. Sağlam bir akıl ve hilim sahibi idi. Selefin üzerinde bulundukları yolu yaydı. Mihne'de (Kur'an'ın mahluk olduğunun iddia edildiği fitne döneminde) sebat etti. Sadece sabit sünnette gelenlere yöneldi."[177]

Harb el-Kirmâni, İmam Ahmed'in şöyle dediğini nakletmiştir: "Kıyası terk etmek ve sünnete uymak en selametli yoldur."[178]

Herevi, Harb b. İsmail'den naklediyor: "Ahmed b. Hanbel'e re'y hakkında soruldu, bundan hoşlanmadı ve yasakladı."[179]

İbn Kayyım naklediyor: "Mervezi, İmam Ahmed'in kıyas ashabı hakkında şiddetli sözler söyleyerek karşı çıktığını rivayet etmiştir."[180]

İmam Ahmed'in Tabi Olduğu Menhec

İmam Ahmed ile aynı asırda Davud b. Ali ez-Zahirî, Buhârî ve Muslim gelmişler, dosdoğru bir yol olan aynı menhec üzerinde ilerlemişlerdir. Onlardan sonra hicrî beşinci asrın övüncü İmam İbn Hazm gelmiş ve aynı menhece tabi olmuştur. Bu menhec sahabe, tabiin ve onlara güzellikle uyanların menhecidir. Bu yol, Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in ve ashabının üzerinde bulundukları yoldur. Bu menhece uyanlar her asırda ve her ülkede şahsi görüş, zan ve taklidi terk eden, ihtilafı ve fırkalaşmayı iptal eden kimselerdir. İşte İmam Ahmed'in ashabından insaf sahipleri, bu menheci korumuşlar, kıyası ve re'yi reddetmişler, bilakis İmam Davud'un da üzerinde bulunduğu İmam Ahmed'in menhecine uyum göstermişlerdir.

---

[176] Tabakatu'l-Hanabile (1/24-35)
[177] er-Reddu Ala Men Enkera's-Savt ve'l-Harf (s.215 Daru'r-Raye baskısı)
[178] Harb el-Kirmani, Mesail (s.40).
[179] Zemmu'l-Kelam (411)
[180] İ'lamu'l-Muvakkiin (1/257)

Er-Resâilu'l-Kemâliye sahibi Allâme Şattî el-Hanbelî şöyle diyor: "İmam Ahmed, zahiri imamlardandır. İmam Ahmed; Davud b. Ali ez-Zahirî, İbn Hazm ve başkaları gibi zahir imamlarından olduğu için, önceki Hanbelî fakihlerinden bazısı Davud'un ve başkalarının mezhebinin hükümlerini de nakletmeye özen göstermişlerdir. Mesela Ebu'l-Hattâb el-Kelvezanî'nin "Ruusu'l-Mesâil" kitabı, İbn Hamdan'ın "er-Riayetu's-Sugra" ve "er-Riayetu'l-Kubra" kitapları ve bunlardan başka mezhepte mutemed olan diğer kitaplar böyledir."

Burada allâme eş-Şattî'nin İmam Ahmed'i zahiriliğe nispet ettiğini ve onu zahiri imamlarından saydığını görüyoruz. Bunun anlamı, tevil etmeksizin, hakiki zahir anlamının dışına çıkmaksızın, kıyas ve re'yden uzak durarak, nasların zahirini almaktır. İşte zahir ehlinin menheci budur. Hatta bu, hadis ve eser ashabının tamamının menhecidir. Onların bundan başka bir menheci yoktur. İmam Ahmed'den re'y ve kıyası zemmettiğine dair gelen rivayetler bunu pekiştirmektedir. Bu rivayetleri bazı hanbeliler çeşitli yollarla tevil etmeye kalkışmışlardır. Ancak bazıları da anayoldan ayrılmamışlar, re'y ve kıyası reddetmişlerdir. Allah yardımcımız olsun.

Öyleyse İmam Ahmed adına nispet edilerek uydurulan bu mezhep nereden çıktı?!

İmam Ahmed'in fıkhî mezhebi denilen şeyin tedvini, Kadı Ebu Ya'lâ el-Ferrâ tarafından hicrî dördüncü asırda yapılmıştır. Aradan uzun süre geçtiği için rivayetler farklı ve çelişkili hale gelmiştir. Halbuki İmam Ahmed kendisinin sözlerinin yazılmasını yasaklamış ve Kitap ve sünnette gelenin alınmasını teşvik etmiştir.

Dördüncü asırdan sonra doğuda mezhebe nispet edilme yayılmış, kendilerini İmam Ahmed'e nispet eden bir azınlık, O'nun tabi olunan bir mezhep haline getirmeye kalkışarak, Şafiilerden ve Hanefilerden olan düşmanlarına benzemişlerdir. Ancak Hanbelîler, re'y ve kıyasa tabi olma ve İmam Ahmed rahimehullah'ı taklid etme konusunda diğer mezheplere yaklaşmışlar, diğer mezheplerde olduğu gibi İmam Ahmed'in sözlerini sanki şer'î bir nas gibi, mantuk ve mefhum olarak ele almışlardır. Kıyas ve re'yi reddeden ve naslara sarılmakta devam eden halis grupları cumhura muhalefet etmekle suçlamışlardır.

Hicrî yedinci asırda İbn Teymiyye ve İbnu'l-Kayyım rahimehumallah ve öğrencileri ortaya çıkmışlar, tecdid ruhunu ve delillere tabi olmayı canlandırmışlar, akide ve fıkha dair birçok meselede delile tabi olarak cumhura muhalefet etmişlerdir. Ancak bu kalkınma tamamlanamamıştır.

Islahatçı imam Muhammed b. Abdilvehhab'ın asrında, bu imam delile tabi olmuş ve cahiller kendisine hücum etmişler, onun beşinci bir mezhep çıkardığını iddia etmişlerdir. Kendisinden sonra O'nu siyaset olarak takip edenler, hezimete uğramış söze dönüş yaparak: "Biz Hanbelileriz"

demeye başlamışlardır!!

Onları buna iten sebep, eski bir psikolojik düğüm olan: "Cumhura muhalefetten kaçınmak" kompleksidir. Buna rağmen onlar akidede cumhura muhalefet etmişler, fakat re'y ve kıyas konusunu hafife almışlar ve bunları emretmişlerdir. Vahhabiyye davetine uyanların sonrakilerine farz olan şey, akide ve ahlakta uydukları gibi, fıkıh ve fıkıh usulü konularında da naslara ittiba menhecinden ayrılmamaları idi.

Suudilerin devleti kurulduktan sonra da selefiyyenin sonraki mensupları aynı menhecde yürümüşler, lakin mezhebin görüşü delile aykırı olsa dahi onları taklid etmeyi eklemişlerdir! İmamların mantuk ve mefhum olarak sözlerini kabulleri, tıpkı şer'î bir nas gibi kabul edilir olmuştur!

Hatta ülkelerinde dinî üniversiteler kurulduktan sonra el-Cuveynî ve el-Eşarî'nin kitaplarından fıkıh usulü okutmaya başlamışlardır! İşte o zaman Abdullah b. Ahmed'in es-Sunne kitabını bastıklarında, Hanefilere şirin gözükmek için orada geçen re'yin ve Ebu Hanife'nin metodunun kınanmasına dair bölümü çıkarmışlardır! Hatta ve hatta içtihatla ve naslara bağlanmakla savaşarak re'y ehlinin bir ordusu haline gelmişlerdir. Allah yardımcımız olsun.

Hanbeli Mezhebinin Tabakaları

Birinci tabaka: Hicrî 241-403 yılları arasındaki mutekaddimin tabakasıdır. Bu merhale İmam Ahmed'in bazı öğrencilerinden başlar, İbn Hâmid'in zamanına kadar devam eder. Burada Hanbeli mezhebinin oluşması hususunda hicrî 343 yılında vefat eden Ömer b. Huseyn el-Harakî ve Gulamu Hallal diye meşhur Ebu Bekr Abdulaziz b. Cafer'e işaret etmeliyiz. Bilinmektedir ki bu ikisi Hallal'ın el-Cami'ini özetlemişler, Hallal'ın el-Cami'inde her mesele hakkında zikrettiği rivayetler arasında, her biri farklı rivayetleri tercihte bulunmuşlardır. Mezhep olarak bunlara dayanmışlardır. İkisinin ittifak ettikleri tercihler ancak seksen küsur meseledir ki, bunları İbn Ebi Ya'la, Tabakat'ında, Gulamu Hallal'ın biyografisinde zikretmiştir. İbn Kudame, el-Mugnî'de genelde el-Harakî'nin tercihlerine dayanmıştır. Zira el-Mugnî, Muhtasaru'l-Harakî'nin şerhidir. El-Harakî'nin tercih ettiği rivayetten sonra en meşhur olan Ebu Bekir'in tercih ettiği rivayetlerdir.

İkinci Tabaka: Hicri 403-884 yılları arasındaki orta tabakadır. Bu merhale İbn Hamid'in öğrencilerinin zamanından başlar, ki onların başında Kadı Ebu Ya'lâ gelir. Hanbeli fıkhının imamlarının çoğu bu tabakadandır. Bu tabakanın en bariz etkisi, Kadı Ebu Ya'lâ'ya tecsim görüşüne meyletmek suçlamasının yapılması ve İbn Akil'in Mutezile'ye meyledip, sonra bu görüşten dönmesidir. Diğer bir önemli sima Ebu'l-Hattab el-Kelvezanî'dir. Onlar çoğunlukla İmam Ahmed'den nakledilen meselelere dayanmışlardır. Lakin onlar İmam Ahmed'in sözlerini tam bir istikra ile mülahaza eden

kimseler değildirler. Ashabı tahricden de değildirler. Bu yüzden Kadı Ebu Ya'lâ, gerek itikadi meselelerde, gerekse fıkıh usulü ve fıkhî meselelerinde İmam Ahmed adına birçok hatalar yapmıştır. Onun kitapları bu hatalarla birlikte yayılmış ve sonrakilerin ellerine ulaşmıştır.

Hanbeli mezhebinin fıkıh usulüne bakıldığında, üç şahsa dayandığı görülür: Birincisi: Kadı Ebu Ya'lâ. En önemli kitabı el-Udde'dir. İkincisi: İbn Akil el-Bağdadî (hicrî 431-513 yılları arasında yaşamıştır) en önemli kitabı el-Vadıh'tır. Üçüncüsü: Ebu'l-Hattab. En önemli kitabı et-Temhid'dir.

Onların metotlarına bakıldığı zaman, Hanbeli mezhebine hizmet etmek istedikleri ve bunun için diğer mezheplerden alarak fıkıh usulü kitapları yazdıkları görülür. Dolayısıyla bu kitaplar İmam Ahmed'in savaş açtığı kelam ilmi merkezli kitaplar olmuştur. El-Udde kitabına bakan, bunu bütün açıklığıyla anlar. Bu yüzden Kadı Ebu Ya'lâ'nın İmam Ahmed'e nispeten söylediği şeyler ancak imâ yoluyladır. Hatta İmam Ahmed'in söylemesi kesinlikle mümkün olmayan sözleri dahi O'na nispet etmiştir!

Diğer taraftan İbn Teymiyye ve İbn Receb, İmam Ahmed'in usulünü insanların en iyi bilenleridirler. Kitapları buna delalet etmektedir. Bunun en açık sebebi, her ikisinin de İmam Ahmed'in fıkıhta, hadiste, sahabe ve imamların rivayetlerine özen gösterme ve kelam ilminin etkisinden uzaklığındaki usulünü bildikleri gibi, O'nun sözlerine de hakim olmalarıdır.

Belki de Hanbeli mezhebine en güzel hizmeti yapanlar Kudame ailesidir. Muvaffakuddin el-Makdisi, Ravzatu'n-Nazır'ı yazmıştır. Bundan sonra Hanbelî fıkıh usulünde en önemli kitap sayılan eseri, ed-Dımeşki es-Salihî (hicri 541-620) yazmıştır. Bu eser Şafiilerden el-Gazalî'nin el-Mustasfa kitabının özetine benzemektedir. Lakin önceki üç kitabın kapsamı dışına çıkmamıştır. Bu yüzden çoğunlukla "Bu Ahmedin mezhebidir" veya "Ondan rivayet edilmiştir" diye kesin ifade kullanır. Halbuki o, bu konuda kendisinden öncekilere tabi olmuştur. Onun İmam Ahmed'in meselelerini, usul kaideleri çıkarmak için araştırdığı görülmez. Bununla beraber İbn Kudame, İbn Teymiyye'nin dediği gibi: "El-Evzâî'den sonra Şam'a gelenlerin en fakihidir." Aynı şekilde onun el-Mugni kitabı, Hanbelilerden başkaları için dahi en önemli fıkıh kitaplarından biri haline gelmiştir. İbn Kudame, diğer mezheplerin görüşlerini de toplamaya önem vermiştir. Lakin daha önce söylediğimiz gibi, Hanbelî mezhebi genelde el-Harakî'nin tercihlerine dayanır. Mezhebi ıslah etmek için en önemli çabaları harcayan Takıyuddin İbn Teymiyye'dir. Çünkü o İmam Ahmed'in menheci ve sözlerine hakim idi. Yine diğer mezhep fakihlerini taklid edenleri ve tercihlerini de iyi biliyordu. İbnu'l-Kayyım ve İbn Receb de, İbn Muflih gelinceye kadar aynı çizgide gitmişlerdir.

Üçüncü Tabaka: Hicrî 885 yılından başlayıp günümüze kadar gelen muteahhirin tabakasıdır. Bu merhale mezhebin zamanındaki şeyhi el-Merdavî'den başlayıp, günümüze kadar devam etmiştir. Necdiyye davetinin

uyandırması ile diğer mezheplerde olduğu gibi Hanbeli mezhebi de düşüşe geçmiş, önce Kitap ve sünnete dönüş yapmaya çalışmışlardır. Yakın zamanlara kadar İmam Ahmed'in sözlerini yeniden inceleme daveti başarılı olamamıştır. Şeyh Muhammed b. Abdilvehhab şöyle demiştir: "Onlar Hanbelilerdir! Buna rağmen insanların bid'ati en az olanları onlardır. El-İkna ve el-Munteha kitapları, sonraki fakihlerinin temel dayanağı olsa da, bu kitaplar İmam Ahmed'in mezhebine ve sözlerine aykırıdır. Bunu bilen bilir."[181]

Peki ya diğer mezheplerin kitaplarını ne zannediyorsun?

Her tabaka, kendisinden önceki tabakadan devralarak Hanbelî mezhebi merhaleler geçirmiş, tashih, içtihat, ittiba ve taklit hususlarında halden hale girmiştir. Mesela aynı tabakadan olmalarına rağmen el-Hallal, İbn Hâmid ile hiçbir durumda karşılaştırılamaz. Aynı şekilde orta tabakada o zamanın alimleri arasında birçok ihtilaflar görürüz. Bu ince bir fayda ifade etmektedir! O da şudur: Yazarların çoğu bu yaşanılan bütün tabakalardaki bu devreleri örnek vermiyorlar! Bilakis onların tamamen mezhebi tashih için çalıştıklarına dair örnekler veriyorlar. Merdâvî'nin yaptığı tashihler, sonrakilerin mezhebi değildir. Bilakis muteahhirinin (sonraki Hanbelilerin) dayanağı el-İknâ ve el-Munteha'dır.

El-Medhal kitabında şöyle geçer: "Bil ki, ashabımızın oldukça meşhur olan üç metni vardır. Bunların birincisi Muhtasaru'l-Harakî'dir. Öncekiler indinde bu kitabın şöhreti doğuya ve batıya ulaşmıştı. El-Muvaffak bu kitap üzerine el-Mukni'yi yazdı. Dokuzuncu asra kadar alimler katında el-Harakî'nin şöhretine yakın bir şöhrete ulaştı. Kadı Alauddin el-Merdavî, et-Tenkihu'l-Muşba' kitabını yazdı. Ondan sonra el-Futuhî diye meşhur, Takıyuddin Ahmed b. Neccar (hicri 898-972) geldi ve el-Mukni' ile et-Tenkih'i cem etti. Bu kitabına "Munteha'l-İradat Fi Cem'il-Mukni Maa't-Tenkih ve Ziyadat" adını verdi. İnsanlar tembelliklerinden ve bu mezhebin az önce zikrettiğimiz alimlerin maksatlarını unuttuklarından dolayı, bu kitaba bağlandılar ve öncelileri ait diğer kitapları terk ettiler. Aynı şekilde Şeyh Musa el-Hicavî el-Makdisî (v.968) el-İkna kitabını yazdı. Bu hususta es-Samiri'nin (hicri 535-616) el-Mustev'ib kitabını örnek aldı. Hatta kitabının büyük kısmı, (İbn Teymiyye'nin dedesinin (v.652h.) el-Muharrar, el-Furu' ve el-Mukni' kitaplarından oluşmaktadır. Bunları tek sözde toplamıştır. Böylece sonrakiler bu iki kitaba ve şerhlerine yöneldiler." [182]

İbn Teymiyye Hanbelî Mezhebini Taklid Etti mi?

İbn Teymiyye İmam Ahmed'in mezhebine ve görüşlerine bağlanmamıştır. Hatta onun diğer mezheplerden ayrı bir mezhebi olduğunu

[181] Ed-Dureru's-Seniyye (1/45)
[182] İbn Bedran el-Medhal (s.434)

söylemek de mümkündür. Tercihlerinin çoğunda dört mezhebin ittifaklarına muhalefet etmiştir. Yine onun, bazı insanların icma zannettikleri görüşlere muhalif tercihleri vardır. Bundan dolayı İbn Teymiyye ve Hanbeli'lerden olan İbn Muflih, İbn Kayyım, İbn Abdilhadi gibi öğrencilerini ayrı bir tabaka saymak yerinde olur. Bu, başlangıcında Hanbeli mezhebinden farklı, yeni bir tabakadır. İbn Teymiyye asla el-Harakî'nin ve Gulamu Hallal'ın tercihlerine bağlanmamıştır. Buna rağmen İmam Ahmed'den gelen rivayetlere ve Hanbeli'lerin görüşlerine geniş bir vukufiyeti vardı. Bunlara bağlanmamıştı. Bilakis bazen mezhepte mutemet görüş haline gelmiş olan, İmam Ahmed'in sözlerine de muhalefet etmiştir.

İbn Teymiyye, Hanbeli mezhebinde tercihte bulunmuş, bunları İmam Ahmed'den gelen rivayetlere, Hanbelilerin takrirlerine ve Harakî'nin tercihlerine dayandırmamıştır. Bilakis, İmam Ahmed'in sözüne aykırı bile olsa, şahsi içtihatları üzerine bina etmiştir. Burada kimsenin muhalefet etmeyeceği bir örnek verebiliriz: İbn Teymiyye Fetava'sında şöyle der: "İzar giymeye gücü yettiği halde dizleri açık olarak namaz kılan kimsenin namazı caiz değildir. Bu hususta ihtilaf edilemez (!!) Bir grubun yaptığı gibi, bu konuda uyluğun avret olması hakkında gelen iki rivayete dayananlar hata etmişlerdir. Ne Ahmed , ne de başkaları "Kişi böyle bir durumda namaz kılabilir" dememişlerdir! İmam Ahmed, omuzların örtülmesi gerektiğini söylediği halde, uyluğun açılmasının mubah olduğunu nasıl söyleyebilir?"[183]

Muhammed b. Abdilvehhab'ın Hanbeli Mezhebini Islah Etmeye Çalışması

Şeyh Abdullatif rahimehullah'ın oğlu Şeyh Abdullah rahimehullah şöyle der: "Şayet burada alimlerimizin ve şeyhlerimizin İslami davet zamanında, özellikle de şeyhleri Muhammed (b. Abdilvehhab'ın) takrirlerini anladıktan sonra, kararlaştırdıkları şeye özen gösterilseydi, onlar bize önder ve örnek olurlardı. Şeyh Muhammed b. Abdilvehhab rahimehullah risalelerinde şöyle demiştir: "el-İkna ve el-Munteha kitaplarında bulunanların çoğu, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sözleri bir yana, İmam Ahmed'in sözlerine de aykırıdır. Bunu bilen bilir."

Şeyh İbrahim b. Şeyh Abdillatif de (rahimehumallah) şöyle demiştir: "Sonrakilerden bazıları, muhalifleri sahih olan herşeyi kabul etseler dahi, öncelikli ve tercihe şayan olanla hüküm vermiyorlar. Bütün insanları tercih ettikleri şeye bağlamak istiyor ve ağlarına düşürüyorlar. Onları helake sürüklüyorlar." Akıl sahipleri için uyarı olarak bu söz yeter."[184]

Şeyh Mennâ' el-Kattan rahimehullah, İmam Muhammed b. Abdilvehhab'ın daveti hakkında bir kitap derlemiş, orada Muhammed b.

[183] El-Fetava (22/116)
[184] Ed-Dureru's-Seniyye (4/105-106)

Abdilvehhab rahimehullah'ın davetinin kitap ve sünnete dayandığını açıklamıştır. Şeyhin biyografisine dair bir kitap yazmış, orada Muhammed b. Abdilvehhab'ın yetiştiği ortam ve asrı hakkında bilgi vermiş, sonra akide hususundaki davetinin kitap ve sünnet merkezli olduğu gibi, fıkıh konusundaki menhecinin de kitap ve sünnet delillerine dayalı olduğunu anlatmıştır. Sonraki Hanbeliler ise Muhammed b. Abdilvehhab'ın Hanbeli mezhebini taklid ettiğini iddia etmektedirler!

Şeyh Muhammed b. Abdilvehhab rahimehullah delile tabi olanlardan idi. Cahiller kendilerine hucum edip: "Bunlar mezheplerin dışına çıkıyor" diye saldırdıklarında, maalesef Şeyhi takip edenlerin iddia ettikleri gibi; Hanbeli mezhebini taklit etmiyordu!

İşte onların bu yalpalamalarının sebebi, eski bir psikolojik kompleks olan cumhura muhalefet çekincesidir!

Allame Hasen el-Kettânî, "el-Ecvibetu'l-Vefiyye An Es'ileti'z-Zekiyye ve Munakaşati'l-Hareketi'l-Vehhabiyye" adıyla bilinen "el-Uzru bi'l-Cehl" adlı risalesinde şöyle demiştir: "Bununla beraber Necdîler Hanbelî olmuşlardır. Ancak onlar delil, mezhepte meşhur olana muhalif ise, mezhebi terk ederek delili almışlardır. Nitekim hicrî 1349 yılında vefat eden Sa'd b. Hamd b. Atîk rahimehullah, fıkıhta Hanbeli'lerin mutemed kitabı olan Zadu'l-Mustakni nazmında şöyle demiştir: "İbn Abdilvehhab, mezhep taklidi ve delili terk hususunda aşırı giden taklitçileri uyarmıştır. Nitekim kendisi ve ashabı bu meselede mutedildirler. Mezheplere hürmet eder, imamlarına saygı gösterirlerdi. Onlar Hanbelilere, ancak delilinin sahih olduğu hususlarda uyarlardı…"

Yine şöyle demiştir: "el-Elbani'nin İbn Abdilvehhab'ı ve ashabını eleştirme sebebi, onların Hanbeli mezhebine tutunmalarıdır. Hatta onları mezhep mutaassıbı olmakla itham etmiştir. Nitekim öğrencisi Muhammed Iyd el-Abbasi, "Bid'atit-Taassubu'l-Mezhebî" kitabında onlara karşı çıkmış, Necid'de meşhur olan "Her kim ez-Zâd(u'l-Mustaknî'yi) ezberlerse kullar arasında hüküm verebilir" sözünü reddetmiştir.

Bütün bu nakledilenler, İmam Ahmed b. Hanbel rahimehullah'ın üzerinde yaşadığı ve üzerinde vefat ettiği menheci ve insanların onun adına uydurdukları mezheple Ahmed'e söylettikleri şeylerden berî olduğunu açıkça ifade etmektedir.

İmam Ahmed'in kıyası, re'yi veya şimdikilerin neredeyse hiç anlamadıkları buna benzer şeyleri kabul ettiğine dair bütün söylenenler bâtıldır.

İmam Ahmed, kör taklidi terk etmeye ve Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'e tabi olmaya davet ederek yaşamıştır. İmam Ahmed, isterse Malik, Şafii, el-Evzai gibi büyüklerden gelmiş olsun, re'yler arasında fark görmemiş, bütün re'ylerin (kişisel görüşlerin) İslam'ı yıktığını

söylemiştir.

Elimizde mevcut olan karanlık mezheplerin fıkıh kitapları insanların görüşleriyle doludur. Ahmed b. Hanbel, hidayetin Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in hadislerinde olduğunu, bunun yeterli geleceğine, bunun dışındakilerin ise, büyük alimlerden gelseler dahi sapıklık ve körlük olduğuna inanıyordu.

Allah, İmam Ahmed'e rahmet etsin, onu kıyamet gününde sevdiği ve tabi olduğuyla beraber haşreylesin.

Ebu Hanife Bid'atinden Döndü mü?

Şeyh el-Elbani, İbn Useymin, İbn Baz ve Şeyh Mukbil gibi müçtehit alimlerin vefatlarından sonra özellikle Suud'da bulunan Hanbeli Mezhebinin ve diğer mezheplerin mutaassıpları, mezhep taklidi bidatini yeniden diriltmek için habis faaliyetlerine hız vermişlerdir. Önce "dört imamın akideleri birdir" gibi söylemler ortaya atarak Ebu Hanife'nin akidesinin de diğer üç imamla aynı olduğu zannını uyandırmışlar, sonra güya "sünnete en uygun mezhep Hanbeli'liktir" söylemiyle, isimlerinin sonuna "el-Hanbeli", başkaları da "el-Hanefi", "eş-Şafii" gibi nispetler eklemeye başlamışlardır. Halbuki muayyen bir mezhebe nispet edilmenin kendisi sünnete ve selefin menhecine muhaliftir.

Ebu Hanife'yi Şeyhulislam İbn Teymiyye gelene kadar doğru dürüst savunan bir ehl-i sünnet alimi de olmamıştır. Lakin İbn Teymiyye rahimehullah, Ebu Hanife ile kendilerini Ebu Hanife'ye nispet eden Maturidilerin akidelerinin birbirinden uzak oluşuna işaret ederken, Ebu Hanife'nin iman konusunda mürcie oluşunu da belirtir.

Günümüzde mezhepleri revaca getirmeye çalışanlar ise, Ebu Hanife'yi sütten çıkmış ak kaşık gibi sunmak için mürcielik bidatinden döndüğü iddiasını da ortaya atmışlardır.

Bunlardan birisi Dr. Muhammed el-Humeyyis'in, Dört İmamın İtikadı kitabında Ebu Hanife'nin "iman artmaz ve eksilmez" görüşünü zikrettikten sonra şöyle demesidir:

"*Ebu Hanife'nin imanın artıp eksilmesi hakkındaki görüşüyle, onun imanı tarif ederken "iman kalp ile tasdik, dil ile ikrardır, amel iman hakikatinin dışındadır" sözü, O'nu Malik, Şafii, Ahmed, İshak, Buhari vb. imamlardan ayıran en bariz farklılığıdır. Hak ise saymış olduğumuz diğer imamların dediğidir. Ebu Hanife bu sözü ile hakka isabet edememiştir. Ancak o, bu halde de ecir sahibidir. İbn Abdilberr ve İbn Ebi'l-İz'in dediklerine bakılırsa, Ebu Hanife, bu görşünden vazgeçmiştir. Allah daha iyi bilir" Bkz.: et-Temhid (9/247) Tahavi Akidesi (s.395)*

Bu ifadeler şu çarpıtmaları içermektedir:

Birincisi: Ebu Hanife, Sahabe ve Tabiinin icma ettikleri bir akide

esasına muhalefet etmesine rağmen, içtihadında hata eden bir hakim gibi, hatasında da ecir sahibi olarak lanse edilmiştir. Halbuki selefin icma ettikleri bir akide konusunda böyle bir hata, sahibine değil ecir kazandırmak, ehl-i sünnetin dışına çıkarır. Üstelik kitap ve sünnet nasları açıkça "imanın artmasından" bahsederken, Ebu Hanife hangi ayete yahut hangi hadise dayandı da içtihat etti? Humeyyis, bunun kitap ve sünnete dayalı bir içtihat olamayacağını bilmesine rağmen rağmen Ebu Hanife'nin ecir aldığını iddia etmektedir! Üstelik şayet Ebu Hanife'nin bu konuda dayandığı bir nas olsaydı bile, Selefin icma'ına muhalefet ettiği için yine mazur görülemezdi.

İkincisi: Ebu Hanife'nin bu sapık görüşünden de dönmüş olduğu ima edilerek aklanmaya çalışılmıştır. Buna kaynak olarak da İbn Abdilberr ve İbn Ebi'l-İz verilerek iftira edilmiştir. İbn Ebi'l-İz muteahhirundan olduğu için onun sözü hüccet değildir. - Yine de İbn Ebi'l-İz Ebu hanife'nin bu görüşünden döndüğüne dair herhangi bir şey dememiş, sadece aradaki farklılığın lafzî olduğunu iddia etmiştir - İbn Abdilberr'in et-Temhid'inde kaynak verilen bölümünü aktaralım ki, nasıl iftira edildiği açıkça ortaya çıksın: "Muemmel, Hammad b. Zeyd'in şöyle dediğini nakletti: "Ebu Hanife ile irca hakkında konuştum. "Ben şöyle derim" demeye başladı. Ben de ona dedim ki: "Bize Eyyub, Ebu Kılabe'den, o da Şam'lı bir adamdan, o da babasından rivayet etti. Sonra hadisi sonuna kadar zikretti. Hammad dedi ki: "Ebu Hanife'ye: "Görüyor musun, hangi islam ve hangi iman en üstündür diyor, sonra hicret ve cihad imandan sayılıyor" dedim." Bunun üzerine Ebu Hanife sustu. Arkadaşları ona: "Ey Ebu Hanife cevap vermeyecek misin?" dediler. O da: "Cevap veremem. O bana bunu Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'den rivayet etti" dedi. Diğer rivayette Muemmel ve başkaları şöyle rivayet ettiler: "Hammad b. Zeyd dedi ki: "Ben Mekke'de Ebu Hanife ile beraberdim. Bir adam gelip iman ve islam hakkında sordu. Ebu Hanife: "İman ile islam birdir" dedi. Ben de ona dedim ki: "Ey Ebu Hanife, bize Eyyub, Ebu Kılabe'den rivayet etti…" böylece hadisi zikretti.[185]

Evet, İbn Abdilberr'in nakli böyle. Muemmel, ezberi iyi olmayan bir ravi olduğu için isnadında zayıflık olmakla beraber, Humeyyis'in çarpıtmaları şu noktadadır:

1- Humeyyis, Ebu Hanife'nin "iman artmaz ve eksilmez" görüşünden döndüğüne İbn Abdilberr'in bu naklini delil getirmiştir. Halbuki burada imanın artması ve eksilmesi değil, amellerin imandan bir cüz olması ve iman ile islamın birbirinden farklı oluşu söz konusu edilmektedir.

2- Humeyyis, "İbn Abdilberr'in ifadesine bakılırsa Ebu Hanife bu görüşünden vaz geçmiştir" diyor. Oysa burada Ebu Hanife'nin görüşünden döndüğüne dair bir ifade yoktur. Sadece kendisine getirilen delil karşısında cevap veremeyişi zikredilmiştir.

[185] et-Temhid (9/247)

Hulasa, Ebu Hanife'nin, "iman artmaz ve eksilmez" şeklindeki mürcie akidesinden döndüğüne dair bir delil yoktur. Ebu Hanife'ye aşırı hüsnüzanla hareket eden muasır araştırmacılar işin şurasını gözden kaçırıyorlar: Onların Ebu Hanife'yi her konuda aklamak adına yaptıkları bu girişim, aslında Ebu Hanife'yi Ehl-i Sünnet dışı sayan Veki b. el-Cerrah, Şa'bî, Hammad b. Zeyd, el-Evzai, Sufyan es-Sevrî, Malik b. Enes, Abdullah b. Mubarek, Buhari, Nesai, Fesevî, Ahmed b. Hanbel, Abdullah b. Ahmed ve diğerleri gibi imamları itham etmektir!

Zâhirîlik İthamının Hakikati

Zahirîlik, eğer bir mezheb olsaydı, beşinci mezheb değil, ilk mezheb olurdu. Günümüzde "Zahirilik"le nitelenen kimselerin menheci, ümmetin selefinin, müçtehitlerin, hadis ehlinin ve günümüze kadar taasubu reddedip, taklidi terk eden herkesin üzerinde bulunduğu yoldur. Şeyh Mukbil rahimehullah'ın "Her müslümana zahiri olmasını öğütleriz" derken kastettiği mana da budur.

İmam Şevkani'nin dediği gibi: "İnsaf ile rızıklandırılan ve aslı bozulmamış zekası olanlara göre bu, önce tefekkür, sonra ameldir. Bu yalnız Davud ez-Zahiri'nin ve ona tabi olanların mezhebi değildir. Bilakis Sahabe asrından bugüne kadar dinin naslarına bağlanan büyüklerin mezhebidir. İmam Davud onlardan sadece biridir… Delilerle meşgul olan büyük müçtehitlerin makalelerine dikkatle baktığın zaman, onların bizzat Zahir mezhebinde olduklarını görürsün. Hatta insaf ile rızıklandırılmışsan, gerektiği gibi içtihat bilgilerini öğrenmişsen ve kitap ve sünnet ilimleri üzerinde hakkıyla düşünürsen sen bir zahiri olursun. Yani Kitap ve sünnetin zahiri ile amel edersin. Bu, Davud ez-Zahiri'ye nispet edilmek demek değildir. Çünkü burada "Zahirilik" ile kastedilen, ittifak edilen zahire nispet edilmek demektir. Bu nispet ise iman'a, islam'a ve rasulllerin sonuncusu Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'e nispet edilmenin kendisidir."[186]

Alimlerin zahiriliğe karşı konumlarına gelince, bütün alimler aynı konumda değildirler. Onların çoğu zahir ehli olduklarını açıklamasalar da aynı yolu izlemişlerdir. İmam Şevkani'nin dediği gibi büyük müçtehitler de böyledir. Sonrakiler ise bu menheci veya bazı meselelerini tenkid ediyor ya da ondan sakındırıyorlar! Bunun birçok sebeplerinden bazıları şunlardır:

* İmam Ebu Suleyman Davud b. Ali ve İmam Ebu Muhammed b. Hazm'ın veya bu ikisinden başkalarının dile getirdikleri az sayıdaki meseleleri, batını olmaksızın zahirine göre icra etmeleri, ihmali mümkün olmayan kıyas-ı celî'yi ihmal etmeleri

* İbn Hazm rahimehullah'ın muhalifi reddetmedeki üslubunda bulunan sertlik ve yumuşaklığı terk etmesi

[186] Bedru't-Tali (2/290)

* Bu mezhebin, diğer mezheplerde olduğu gibi kazanç sağlama, makam edinme veya dünya mansıplarına ulaşma mezhebi olmaması, zahirilerin imamlık, fetva ve kadılık makamlarına getirilmemeleri. Zahiri mezhebi, üçüncü ve dördüncü asır ile beşinci asrın başlarında Hanbeli mezhebinden daha meşhur idi.

* İbn Hazm'ın felsefe ve kelam ile uğraşmış olması, kendisini sıfatlar ile ilgili meselelerde haktan saptırmıştır. Onu zemmeden de bu yüzden zemmeder.

İbn Hazm'ın "Zahirî" değil de, koyu bir Cehmî olduğunun iddia edilmesine gelince: Bu sözü İbn Abdilhadi söylemiş ve aşırı gitmiştir. Kendisi ilimde köklü kimselerden değildir. Genç yaşta vefat etmiştir. Allah ona rahmet etsin. İbn Hazm isimleri ispat eder, Kur'ân'ın mahluk olduğunu söylemez, Allah'ın arşa istiva ettiğini söyler, Cebriye ve Mürcie akidelerini kabul etmez, Kaderi inkar etmez, Cennet'in son bulacağını söylemez. Cehm b. Safvan'ın tek kaldığı hiçbir görüşünde ona uymamıştır. Ancak ispat etmesinden sonra bazı sıfat meselelerinde ayağı kaymış, bu konularda Mutezile'nin Cehmiyye ile ittifak ettiği bazı görüşlere uyum göstermiştir. İmam İbn Hazm rahimehullah, Ehl-i Hadis mezhebinin muvafakat ettiği sınırın dışına çıkmıştır. İbn Hazm'ı Cehmi'likle niteleyen kimse de mazur görülür. Çünkü alimler arasında Allah'ın sıfatlarını inkar edeni Cehmi'likle nitelemek meşhurdur.

İbn Hazm'ın nasları yorumlamadan, harfi harfine zahirine tutunması eleştirilmiştir.

* Aslında "Zahirilik" hakkında konuşanların çoğu, Zahiriyyenin istidlal metotlarını iyice incelemedikleri için bu menheci bilmemektedirler. Bazen İbn Hazm'ın zahire göre uyum gösterdiği cüz'î birkaç meseleye göre onun hakkında hüküm veriyorlar. Zahiriyyenin menheci hakkında hükümde bulunanların çoğu sadece İbn Hazm'dan işitilen meselelere göre hüküm vermektedir. İnsaflı hareket eden çok azdır.

Yine İbn Hazm'a nispet edilen bazı meseleler daha var ki, bunları İbn Hazm söylememiştir. Bazı ilim talebeleri, İbn Hazm rahimehullah'ın: "Safa ile Merve arasındaki say'in on dört şavt olduğunu" söylediğini, İbn Kayyım'dan naklederler. Hakikatte ise İbn Kayyım bunu İbn Hazm'dan nakletmemiştir. Bilakis İbn Hazm'ın hac meseleleri ile ilgili başka bir sözünü nakletmiş, sonra şöyle demiştir: "Bu hata, "Safa ile Merve arasında sa'y'in on dört şavt olduğunu" söyleyen kimsenin hatasına benzemektedir." Yoksa İbn Hazm, böyle söyleyen kimseyi naslarla reddetmekte ve şöyle demektedir: "Şayet bu on dört şavt olsaydı, sa'y, Merve'de değil, Safa'da biterdi."

Bundan daha acısı, bazı kıt anlayışlı kimselerin: "İbn Hazm'a göre kişinin babasına deynekle vurması caizdir, ancak "öf" demesi caiz değildir"

demeleridir. Halbuki İbn Hazm'ın eserlerinde böyle bir şey yoktur.

İlim iddia edenlerden birine bir mesele sorulur, o da: "Cevap Aişe radıyallahu anha hadisindedir" der. Bununla kastettiği şey: "Bâtını (iç yüzü) olmaksızın zahirini almakla yetinme! Nasta muhtemel bulunan bütün anlamları al" demektir. Yani maksada delalet eden bütün delil yollarını al demektir. Bu da; lafzın dolaylı olarak, mutabık olarak ve lüzum olarak delalet ettiği anlamlar, siyakın (söz akışının) delaleti, rabıta ve karinelerin delaleti ve nasların diğer delalet ettiği manalardır.

Bir kere, nassı harfiyyen almayı akıl sahipleri kınamaz. Nitekim Nebî sallallahu aleyhi ve sellem, Allah Teâlâ'nın: "**Onlar için yetmiş defa bağışlanma dilesen dahi Allah onları bağışlamaz**" ayeti inince, "**Bunu yetmişten fazla yapacağım**" buyurmuştur. Yine sahabelerin naslara harfiyyen tutunduklarını görürüz. Bunun örneklerinden birisi "**Beni Kurayza yurduna varmadan ikindi namazını kılmayın**" hadisinde gelmiştir.

Zahiri almak, İslam'ın başlangıcından beri mevcuttur. Davud ez-Zahiri bunun sadece usulunü ortaya koymuştur. Sonra İbn Hazm gelmiş ve bu usulü geliştirmiştir. Ehl-i Hadisin geneli bu menhec üzerinde olmuşlar, mecbur kalmadıkça kıyasa başvurmamışlardır. Alimin naslar hususundaki hakimiyeti ne kadar az olursa, onun yanında o kadar fazla kıyas bulunur. Şüphesiz İbn Hazm'ın ilimde hakimiyeti fazla olduğundan asla bağlı kalarak, kıyastan en uzak kalan kimselerden biri olmakla meşhur olmuştur. Bir topluluk onu beğenirken, bir topluluk öfkelenmiştir.

Şevkani, el-Elbani, Şeyh Mukbil, Sıddık Hasen Han el-Kannuci, Muslim, Buhari, el-Esfehani, İbn Akil, Ebu Hayyan ve başkaları gibi, belli bir mezhebe veya görüşe bağlanmadan araştırma yaparak nasların zahirini alana "zahirî" diyorlar. İbn Teymiyye ve İbn Kayyım gibi alimlerin asrında ise bu menhece uyanlara "Hanbelîler" deniyordu. Onlara, fıkıh mezhebi olarak Hanbeli mezhebine uydukları için değil, isim ve sıfatların ispat edilmesinde Eşari'lerin sapmalarına muhalefet ederek, İmam Ahmed'in temsil ettiği selefin menhecini korudukları için "Hanbeli" deniyordu. Yani Ehl-i Sünnet menheci, farklı tarih safhalarında; ehl-i hadis, ehl-i eser, hanbelîlik, zahirilik, selefilik gibi isimlerle anılmıştır. Bu isimlerin sebebi, sahabe asrında mevcut olan menhece muhalefet ettikleri halde kendilerini "Ehl-i sünnet" diye isimlendiren bid'at ehlinden hakiki sünnet ehlinin ayırt edilmesidir.

Hatta Ebu Osman es-Sabuni, Akidetu's-Selefi Ashabi'l-Hadis kitabında, Ehl-i Sünnet-i Hâssa olan hadis ehline, muhaliflerinin "Zahiri" dediklerini zikreder. Akide konusunda eser te'lif eden önceki alimlerden, aynı durumu dile getiren daha başka kimseler de vardır. Nasları muhtemel manalara yorumlamayana "Zahirî" demişlerdir. Buna göre isimleri sayılan bu alimler ve daha başkaları ve Ehli Beyt imamlarının çoğunluğu "Zahiri"dir. Bu asırda müslümanlar taklidi terk etmeye yönelmişlerdir. Rasulullah

sallallahu aleyhi ve sellem'den başka hatadan korunmuş kimse yoktur. O'ndan başkasına taassub söz konusu olamaz. Bazen bu hakikatten insanları uzaklaştırmak için "Zahirilik Ehl-i sünnet dışı bir mezheptir" şeklinde sözler edilmektedir. Şüphesiz bu menhec hakkında bu iddiayı yapanlar ancak kör taassup ehli kimselerdir.

İnsanlar, beşeri kanunlara uyar gibi, belli bir mezhebe bağlanmanın, fırka ve cemaat taassubunun caiz olmadığını anlamaya başlamışlardır. Çünkü bu, insanların kalplerinin birliğini bozmaktadır. Nitekim Mescidu'l-Haram'da Malikiler, Hanefiler, Hanbeliler ve Şafiiler olarak her mezhep için birer tane olmak üzere dört mihrap vardı, her bir mezhep mensubu, diğer mezhep mensubunun ardında namaz kılmazdı. Hatta Camiu'l-Emevi'de şu ana kadar bu şekilde devam etmiştir. Böyle bir durumda bir Zahirî'ye göre; imamın Maliki, Şafii, Hanefi, Hanbeli, Zeydi, Hadevî veya İbazî olması yahut salih ya da günahkar olması fark etmez. Zahirî, herbirinin de arkasında namaz kılar. Haktan başkasına taasup gösterilmez.

Zahirilerle diğer dört mezhep arasındaki ihtilaflar kıyas etrafında döner. Nitekim bu mezhepler kendi aralarında da ihtilaf etmektedirler. Zahir ehlinin başkalarına muhalefet ettikleri meseleler genelde zahirilerin umum ile delil getirdiği hususlarda, başkalarının kıyas ile delil getirmeleridir. Halbuki çoğunlukla ihtilaf lafzî olup, hükümde ittifak etmektedirler. İbn Hazm'ın dört imama muhalefet ettiği meseleleri araştıran bir araştırmacı bunun iki yüz yirmi meseleyi bulduğunu görmüştür.

Zahirîlerin şiddet, sertlik ve kabalıkla nitelenmelerine gelince, onlar aslen kaba tabiatli kimseler değil, bilakis ince ruhlu kimselerdir. Lakin hakkı savunma konusunda en kuvvetli, en şiddetli kimselerdir. Naslara muhalefet edenlere ve delilsiz olarak te'vil edenlere öfkelenirler. İbn Hazm rahimehullah bu konuda fazlasıyla nasibini almıştır. Yine İbn Teymiyye rahimehullah da muhalifini reddetmedeki sertliğiyle bilinir.

Akli muhakemesinde bozukluk olan bazı kimseler İbn Hazm'ın bazı fetvalarının "*hem ağlatan, hem güldüren fetvalar*" olduğunu öne sürerek Ehl-i Hadisin de metodu olan Zahiriyye menheci hakkında karalama yapmaya çalışmaktadırlar. Nitekim bazı cahiller, Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in "**Yetmişten fazla bağışlanma dileyeceğim**" sözünde olduğu gibi naslara harfiyyen uymayı komik bulmaktadırlar!

Diğer taraftan diğer dört mezhepte de, İbn Hazm'ın fetvalarını komik bulanların yadırgayacakları, garip fetvalar bulunmaktadır. Bu mezheplerden kimisi domuz dışındaki bütün hayvanların yenebileceğini söylemiş, kimisi, kişinin zinadan olan çocuğuyla evlenebileceğini söylemiş, bazısı ezan, ikamet, tavaf ve abdestin yarıya indirilebileceğini söylemiş, kimisi hamrın (ayette yasaklanan içkinin) yalnızca üzüm ve hurmadan yapılan içkiler olduğunu söylemiştir. Bazısı namazda imamlığa layık olanların sıralamasında en iyi okuyan, sonra sünneti en iyi bilen, sonra yaşca en

büyük olan diye sıraladıktan sonra, bu hususlarda eşit oldukları takdirde en güzel yüzlü olan, bunda eşitseler, karısı en güzel olan diye devam etmişler, hatta burada da durmayıp, yazmaya haya ettiğimiz şartlar öne sürmüşlerdir. Bu türden örnekler sayılamayacak kadar çoktur. Buna rağmen biz bu görüşleri dile getiren imamları ve alimleri "şaz kalan", "yalnız kendilerinden menkul görüşleri bulunan" kimseler olarak değerlendirmeyiz. Fakat mezhep mutaassıpları, İbn Hazm'ın adı geçince hemen benzeri diğer imamlarda da görülen cüz'i bir takım örnekler öne sürerek "şaz bir şahıs" olduğunu iddia ediyorlar!

Bir diğer iddia; "Zahiriler, hadis ehli, yahut selefiler, içtihat edilmesi gerektiğini söylüyor, mezhebe bağlanmayı kabul etmiyorlar, fakat kendileri hakikatte İbn Hazm'ın, Ahmed b. Hanbel'in veya İbn Teymiyye'nin hadisler hakkındaki içtihatlarının dışına çıkmıyorlar" denilmesidir.

Bu doğru değildir. İbn Hazm'ı, Ahmed b. Hanbel'i, İbn Teymiyye'yi veya bir başkasını taklid ettiği halde kendisinin zahir ehlinden olduğunu veya hadis ehlinden olduğunu, ya da selefî olduğunu söyleyen kimse, dinin zahirine nispet edilen bir zahiri değildir. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in hadislerine nispet edilen bir hadis ehli değildir. Yine o, bu ümmetin selefine nispet edilen bir selefî değildir. Çünkü selefin asrında belli bir şahıs ya da mezhebi taklid etmek yoktu. O ancak Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem dışındaki bir şahsa ya da gruba nispet edilen biridir. Hatta zahirînin, ehl-i hadisin ve selefînin ayırıcı alameti, hadisler hakkındaki hükümde veya fıkhi bir meselede, naslara muhatap olma hususunda bağımsız olup, taklid etmemesi, bilakis içtihat etmesi yahut buna gücü yetmiyorsa, alimin görüşüne değil de, deliline tâbi olmasıdır.

Delilsiz Amel Eden Taklitçiler Yahudilere Benzeşir

Ebu Hureyre radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لَوْ آمَنَ بِي عَشْرَةٌ مِنْ أَحْبَارِ الْيَهُودِ، لَآمَنَ بِي كُلُّ يَهُودِيٍّ عَلَى وَجْهِ الْأَرْضِ

"**Şayet Yahudi alimlerden on tanesi bana iman etseydi yeryüzündeki bütün Yahudiler bana iman ederlerdi**."[187]

Bu hadis, alimleri delilsiz taklit ve taassup ile bağlanmanın Yahudilerin bir özelliği olduğunu göstermektedir.

أَفَمَنْ كَانَ عَلَى بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّهِ كَمَنْ زُيِّنَ لَهُ سُوءُ عَمَلِهِ وَاتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ

"**Rabbinden apaçık bir delil üzerinde olan kimse, kötü ameli kendisi için süslenilen ve heveslerine uyan kimse gibi olur mu?**"

[187] **Sahih.** Buhârî (3725) Ahmed (2/346, 416)

(Muhammed 14)

وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّنِ اتَّبَعَ هَوَاهُ بِغَيْرِ هُدًى مِنَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

"**Oysa Allah'tan bir hidayet olmaksızın kendi bâtıl hevesine uyan kimseden daha sapık kim vardır? Allah, zâlim olan kimselere asla hidayet etmez**." (Kasas 50)

قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

"Eğer sahiden doğru söylüyorsanız delilinizi getirin." (Bakara 111)

Huzeyfe radıyallahu anh'den: "Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لَا تَكُونُوا إِمَّعَةً، تَقُولُونَ: إِنْ أَحْسَنَ النَّاسُ أَحْسَنَّا، وَإِنْ ظَلَمُوا ظَلَمْنَا، وَلَكِنْ وَطِّنُوا أَنْفُسَكُمْ، إِنْ أَحْسَنَ النَّاسُ أَنْ تُحْسِنُوا، وَإِنْ أَسَاءُوا فَلَا تَظْلِمُوا

"**İnsanlar iyilik yaparsa biz de yaparız, zulmederlerse biz de zulmederiz" diyen uydu/taklitçi kimseler olmayın! Lakin kendinize hakim olurn, insanlar iyilik yaparsa siz de iyilik yapın, onlar kötülük yaparlarsa siz zulmetmeyin**."[188]

İbn Mes'ud radıyallahu anh şöyle demiştir: "Kişi kendisini, yeryüzündekilerin tamamı küfre girse bile küfre girmeyecek şekilde şartlandırsın. Sizden biriniz uydu/taklitçi olmasın." Uydu nedir diye sorulunca şöyle dedi: "Ben insanlarla beraberim diyen kimsedir. Şüphesiz kötülük örnek alınamaz."[189]

İbn Mes'ûd radıyallahu anh dedi ki: 'Sizden biriniz dininde bir kimseyi taklit etmesin! Zira o iman etmişse iman etmiş, küfretmişse küfretmiş olur. İlle de birine uyacaksanız ölmüş olan sahâbelere uyunuz. Zira hayatta olanın fitneye düşmesinden emin olunamaz.'[190]

Mu'âz b. Cebel radıyallahu anh de dedi ki: 'Şu üç şeyden sakının!

---

[188] **Hasen.** Tirmizî (2007) Bezzar (7/229)

[189] **Hasen mevkuf.** İbn Batta el-İbane (29) Ebu Nuaym Hilye (1/136-137) İbn Hazm el-İhkam (6/293)

[190] **Sahih mevkuf.** Taberânî, (9/152) Beyhakî, (10/116); Lalekâ'î, *İtikâdu Ehli's-Sunne,* (1/93); İbn Hazm, *el-İhkâm,* (6/255); Ebû Nu'aym, *Hilye,* (1/136) İbnu'l-Cevzî, *Safvetu's-Safve,* (1/421) Heysemî, *Mecma'u'z-Zevâ'id,* (1/180).

Âlimin sürçmesi, münafığın Kur'ân ile (Kur'ân'ı alet ederek) mücadelesi ve boyunlarınızı koparan dünya. Âlimin sürçmesine gelince; hidâyet üzere olsa bile onu dininizde taklit etmeyin! Lakin ondan ümidinizi de kesmeyin. Münafığın Kur'ân ile mücadelesine gelince, şüphesiz Kur'ân, yolu aydınlatan bir fener gibidir. Bildiğinizi alın, bilmediğinizi alimine havale edin. Boyunlarınızı koparan dünyaya gelince, Allah kimin kalbini zengin kılmışsa işte gerçek zengin odur!'[191]

İbn 'Abbâs radıyallahu anhuma da şöyle demiştir: "'Hataları olan alime tabi olana yazıklar olsun.' Oradakiler: 'Bu nasıl olur?' deyince o şöyle cevap verdi: 'Bir alim kendi görüşüne göre bir şey söyler. Sonra Rasûlüllâh sallallahu aleyhi ve sellem'den gelen ilim ona ulaşınca, hatalı olan görüşünden döner. Fakat kişi hala bu âlimin hatalı görüşünü taklit etmeye devam eder. İşte böyle kimselere yazıklar olsun.'"[192]

Mu'âz b. Cebel radıyallahu anh'den: Rasûlüllâh sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إِنَّكُمْ عَلَى بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ مَا لَمْ تَظْهَرْ فِيكُمْ سَكْرَتَانِ، سَكْرَةُ الْجَهْلِ، وَسَكْرَةُ حُبِّ الْعَيْشِ، وَأَنْتُمْ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ، وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ، وَتُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَإِذَا ظَهَرَ فِيكُمْ حُبُّ الدُّنْيَا فَلَا تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ، وَلَا تَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ، وَلَا تُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، الْقَائِلُونَ يَوْمَئِذٍ بِالْكِتَابِ، وَالسُّنَّةِ كَالسَّابِقِينَ الْأَوَّلِينَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ، وَالْأَنْصَارِ

'Şüphesiz sizler aranızda iki sarhoşluk ortaya çıkmadığı sürece Rabbinizin açık delili üzere olacaksınız; Cehalet sarhoşluğu ve yaşama sevgisi sarhoşluğu! Sizler iyiliği emreder ve kötülüğü yasaklarsınız. Allah yolunda da cihad edersiniz. Aranızda dünya sevgisi ortaya çıkarsa ne iyiliği emredip kötülükten yasaklarsınız ve ne de Allah yolunda cihad edersiniz! İşte o gün Kitap ve Sünnet ile konuşanlar, Ensâr ve Muhacirlerden öne geçenler gibidirler!'[193]

---

[191] **Sahih mevkuf.** Lâlekâ'î, *İ'tikâdu Ehli's-Sunne,* (1/116-117); Taberanî, *el-Evsat,* (8/307); Darekutnî, *'İlel,* (6/81); İbn Hazm, *el-İhkâm,* (6/236); Ebû Nu'aym, *Hilye,* (5/97); İbn Asâkir, (58/438) ve Heysemî, *Mecma'u'z-Zevâ'id,* (1/186).

[192] **Sahih mevkuf.** İbn 'Abdilberr, *Camî'u'l-Beyâni'l-'İlm,* (12019); İbn Hazm, *el-İhkâm,* (6/824); İbn Kayyım, *'İlâmu'l-Muvakkî'in,* (2/296, 4/54); Elbânî; *el-Hadîsu Huccetun bi Nefsihi fi'l-Akâ'id ve'l-Ahkâm,* (sy. 78).

[193] **Hasen.** Bezzâr, (7/80); Hâkim et-Tirmizî, *Nevadiru'l-Usûl* (2/330); Deylemî (4293) Mizzî, *Tehzîbu'l-Kemâl,* (3/221). İbn Vaddah'ın el-Bid'a ve'n-Nehyu Anha kitabında şahitleri vardır.

İbn Abbâs radıyallahu anhuma insanlara hacda temettû yapmalarını emredince, birisi itiraz ederek şöyle dedi: "Ebû Bekr ve Ömer (radıyallahu anhuma) temettu haccından yasaklıyorlardı." Bunun üzerine İbn Abbas radıyallahu anhuma: "Görüyorum ki, helak olacaklar. Ben Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem dedi diyorum, o ise Ebû Bekir ve Ömer yasakladı diyor!"[194]

İbn Ömer radıyallahu anhuma insanlara temettû haccını emrederdi. Bazı insanlar Ömer radıyallahu anh'ın uygulamasını öne sürerek itirazı çoğaltınca İbn Ömer radıyallahu anhuma onlara şöyle dedi: "Allah'ın kitabı mı uyulmaya daha layık yoksa Ömer mi?"[195]

Sâlim b. Abdillah b. Ömer diyor ki: "Mescidde İbn Ömer radıyallahu anhuma ile otururken Şamlılardan bir adam geldi ve ona hac zamanına kadar umreden faydalanmayı sordu? İbn Ömer radıyallahu anhuma dedi ki: 'Bu güzel bir şeydir.' Adam dedi ki: 'Ancak baban bunu yasaklıyordu.' Adama şöyle dedi: 'Yazıklar olsun sana! Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bunu yapmışken babam bunu yasaklasa, sen kimin Rasûlüllâh sallallahu aleyhi ve sellem'in emrine mi, babamın yasağına mı uyarsın? Dedi ki: 'Rasûlüllâh sallallahu aleyhi ve sellem'in emrine uyarım.' İbn Ömer radıyallahu anhuma, Adama dedi ki: 'Haydi kalk, git.'"[196]

İbn Abbâs radıyallahu anhuma parmakların diyeti hakkında: "Parmakların diyeti onar onardır" dedi. Mervân b. El-Hakem ona birini göndererek: "Parmaklar hakkında onar onar diyete mi fetva veriyorsun? Hâlbuki sana Ömer radıyallahu anh'ın parmakların diyeti hakkında senin sözünün aksine fetvası ulaşmıştır" dedi. Bunun üzerine İbn Abbas radıyallahu anhuma şöyle dedi: "Allah Ömer'e rahmet etsin. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sözü, Ömer radıyallahu anh'ın sözünden uyulmaya daha layıktır."[197]

Ebû Seleme, Ebû Hureyre radıyallahu anh'den, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu nakletti: "**Peynir artığı olsa bile, ateşin dokunduğu şeylerden dolayı abdest almak gerekir**." İbn Abbas radıyallahu anhuma ona: "Ey Ebû Hureyre! Yağdan dolayı ve ısıtılmış sudan dolayı abdest mi alalım?" dedi. Ebû Hureyre radıyallahu anh şöyle dedi: "Ey kardeşimin oğlu! Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'den bir

---

[194] **Sahih mevkuf.** Ahmed (1/337) Ziyâu'l-Makdisî, el-Muhtâre (10/331) İbn Abdilberr Câmiu Beyâni'l-İlm (2/196) Hatîb el-Fakîh ve'l-Mutefekkih (373) İbn Hazm Haccetu'l-Vedâ' (369).

[195] **Sahih mevkuf.** Beyhakî (5/21); İbn Abdilberr, el-İstizkâr (4/61); et-Temhid (8/210); İbn Hazm, el-İhkâm (2/147).

[196] **Sahih mevkuf.** Tahâvî, *Şerhu Me'âni'l-Âsâr,* (1/372); Ebû Ya'lâ (3/1317) Ahmed (no: 5700) benzerini rivayet etmiştir. Tirmizî (2/82)

[197] **Sahih mevkuf.** Beyhakî, (8/93). el-Elbânî, İrvâu'l-Galil (2271).

hadis işittiğin zaman ona misal getirme!”[198]

Şeyh Mukbil b. Hâdî el-Vadiî rahimehullah şöyle demiştir: “Malik, Şafii, Ahmed gibi imamlar – Allah onlardan razı olsun – taklidi caiz görmemişlerdir... Onları taklid etmeyiz. Zira taklid haramdır. Müslümanın, Allah’ın dininde taklid etmesi caiz değildir. Avam dahi olsa, Allah’ın kitabından ve Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’in sünnetinden sormalıdır. Avam da Allah Teâlâ’nın: şu ayetlerinin kapsamındadır: “**Rabbinizden size indirilen bu Kitaba uyun; O'nun dışındakileri dostlar edinip de onlara uymayın. Zaten ne kadar da az öğüt alıyorsunuz.**” (A’raf 3)

“**Peygamber size neyi verirse, onu alın; neden sizi nehyederse, ondan da sakının**” (Haşr 7)

“**O’nun emrine muhalefet edenler, başlarına bir belânın gelmesinden yahut acı bir azaba uğramaktan sakınsınlar.**” (Nur 63) Avam bu delillerin kapsamı içerisinde mi yoksa değil mi? Öyleyse neden: “Avam taklid eder” diyorsunuz? Avam da Allah Teâlâ’nın şu ayetinin kapsamındadır: “**Allah ve Rasülü bir şeye hükmettikleri zaman, mü'min erkek ve mümin kadının kendi işlerinde artık başka bir şeyi seçmeye hakları yoktur. Kim Allah'a ve Rasûlüne karşı gelirse, apaçık bir sapıklığa düşmüş olur.**” (Ahzab 36)

Avamın öğrenmesi gerekir. Âlime gider ve: “Bu meselede Allah’ın hükmü nedir?” diye fetva sorar. Sonra ona delil zikredilir. Delili anlarsa anlar, anlamazsa ona: “Bu meselede Allah’ın hükmü budur” denilmiş olur. Allah’a hamd olsun avamdan birçok kimse görüyoruz; kimisi işçi, kimisi hamallık yapıyor, kimisi çiftçi, türlü zorluklar altında çalışan kimseler oldukları halde delil soruyorlar. Onlar, tahrif eden kimseleri aciz bırakıyorlar! Bazen bir çiftçi bir bidatçinin önüne durarak: “Bu meselede delilin ne?” diyor. Bidatçi ne diyebilir? Bunun üzerine o kimse de: “Biz ancak delile tabi oluruz. Bizi delilden başkasıyla aciz bırakamazsın” der. Ben her Müslümana delili talep etmelerini nasihat ederim.

Size soruyorum ey Allah için kardeşlerim! Avam mı daha çok, yoksa ilim ehli mi? Elbette avam çok. Neden çoğunluğun kalabalığını artıralım da onları Komünistlerin, Baasçıların, Hristiyanların ve İslam düşmanlarının

[198] **Sahih.** Tirmizî (1/114); İbn Mâce (1/163); el-Elbânî sahih demiştir. Ateşte pişen şeylerden dolayı abdest alma emrinin neshedildiği ve bu emrin mustehap olarak kaldığı fıkıhta bilinen bir husustur. Bu eseri zikretmedeki gaye, sahabenin sünnete şahsi görüş veya kıyas gibi gerekçelerle itiraz edilmesi hususundaki hassasiyetlerine dikkat çekmektir.

kucağına bırakalım? Neden onları Allah'ın kitabıyla ve Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sünnetiyle bağlantıya geçirmeyelim? Neden onlara Allah'ın kendilerine farz kıldığı ilim talebini öğretmeyelim? Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem: "**İlim talebi her Müslümana farzdır**" buyuruyor. "İlim talebi avam dışında her Müslümana farzdır" demiyor! Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem: "**Allah kimin hayrını murad ederse, onu dinde fakih (anlayış sahibi) kılar**" buyuruyor. Avam dışındakilerin hayrını dilerse demiyor!

Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'in ümmetini her bağıranın peşine giden, otlayan hayvanlar gibi mi bırakalım? Bilakis onların aralarında onların Allah'a kitabıyla ibadet edeceklerini ve Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sünnetiyle ibadet edeceklerini açıklamalıyız ki, bundan sorumlu olduklarının farkına varsınlar! Mevlid merasimi düzenleyenlerden, Allah'tan başkasına dua edenlerden, ölülerin türbelerini mesh edenlerden, boncukçu ve muskacılardan delilleri talep etsinler!

Ey toplumda Allah'a davet eden kişi! Ne oluyor? Nebî sallallahu aleyhi ve sellemin hutbesine avam, âlim, cahil herkes katılıyordu. Meclislerinin çoğunda: "**Allah benim sözümü işitip kavrayan, sonra işittiği gibi nakleden kimseye rahmet etsin**" diyordu.

Yine birçok meclisinde: "**Burada bulunan, burada olmayana tebliğ etsin. Nice fıkıh taşıyan kimse vardır ki, fakih değildir**" buyuruyor, Nebî sallallahu aleyhi ve sellem, tebliğ etmeye teşvik ediyordu.

İşte bu Müslümanın ve Allah'a davet edenin durumudur! Bu, davetini, sınıflardan bir sınıfa tahsis etmemektir. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem hakkında Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur: "**De ki Ey insanlar! Ben, sizin hepinize birden Allah'ın rasulüyüm**" (A'raf 158) O, Allah'ın bütün mükelleflere gönderilmiş rasulüdür! Bazı davetlerde, taklid ve sapıklık davetçilerinin durumunda olduğu gibi sadece falan ve filana özel değildir! Şüphesiz sapıklık davetçilerinin çoğu geride kör topluluklar bırakmayı önemsiyorlar. Bu yüzden adalet adı altında komünizme davet edildiğinde, bu insanlar da icabet ediveriyorlar! Hürriyet/özgürlük adı altında açılıp saçılmaya davet ediyorlar, onlar da icabet ediyorlar, iktisad/ekonomi adı altında faizli bankalara davet ediyorlar, onlar da icabet ediyorlar! Herhangi bir isim altında fesada davet edildiklerinde icabet ediyorlar!

Avam hakkında Allah'tan korkmamız ve onların Allah'ın kitabı ve Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sünnetinden sorumlu olduklarını hissettirmemiz gerekir…"[199]

[199] Mukbil b. Hâdî el-Vadiî, el-Mukterah (s.189-192)

Şahıslara Bağlanıp Mezhep Taklid Etmek Caiz Değildir

Allâme Muhyiddîn er-Rûmî, Risâle adlı kitabında şöyle demiştir: “Hiç kimse için dört mezhepten birisine bağlı kalmak gerekli değildir.” Bilakis faziletli sahabe ve tabiîn asırlarında olduğu gibi, herkes her konuda istediği, beğendiği her müftüye “Allah'ın hükmü nedir?” diye sorabilir. Cumhurun kabul ettiği görüş budur.

İmâm İbnu'l-Humâm bu görüşü İmâm Nevevî'den ve el-Ikdu'l-Ferid müellifinden naklederek desteklemiş ve şöyle demiştir: “Kur'ân ve sünnete baktığımızda hiç kimsenin dört mezhepten birisine bağlı kalmasının gerekmediğini görürüz. Bilakis kasıtlı olarak ruhsatları araştırmaksızın, kişi istediği müctehide veya karşılaştığı bir müftüye fetvâ sorup, ona uyabilir. Sanırım buna cevaz vermeyenlerin tavrı, insanların kasıtlı bir şekilde ruhsatları araştırmaları endişesinden kaynaklanıyor.

Bazı âlimler “Avâmdan bir kimse, belli bir mezhebe bağlı kalmalı mıdır, yoksa istediği kişiden fetvâ alır ve ona uyar mı?” şeklinde sorarak meseleyi ele almışlardır. Meselâ Allâme İbn Hacer Tuhfe kitabında Herevî'nin şöyle dediğini nakletmiştir: “Bize göre avâmın herhangi bir mezhebe bağlı kalması gerekmez. Kalâid kitabında da şöyle denilmiştir: “Belli bir mezhebe bağlı kalmak gerekmez ve mezhebimize göre avâm insanların mezhepleri yoktur.”

İkâz kitabında ise şöyle denmiştir: “Doğrusu herhangi bir mezhebe bağlı kalmak farz değildir. Çünkü farz, ancak Allah ve Rasulünün farz kıldığıdır. Oysa Allah ve Resulü hiç kimseye herhangi bir insanın mezhebini alıp ancak ona uymasını farz kılmış değildir. Şüphesiz selefin yaşadığı faziletli asırlar gelip geçti, böyle bir şeye asla rastlanmadı. Doğrusu, her ne kadar avam kendisini bir mezhebe nispet etse de, avâmın mezhebi olmaz. Çünkü ancak hükümleri delillerinden alabilen, usûl sahibi olan veya belli bir mezhebin fıkıh kitaplarını okuyup, mezhep imâmının fetvâlarını bilen birinin mezhebi olur. Böyle olmayan, meselâ İmâm Mâlik'e uyduğunu sanan kimse sadece sözle “Ben Mâlikîyim” demesiyle Mâlikî olmaz. Bu, nahiv ilminin ne olduğunu bilmediği halde, “Ben nahivciyim” diyen kimsenin iddiası gibi, faydasız bir söz ve ancak yalan bir iddiadır.

Avâmın belli bir mezhebe nispet edilmesinin doğruluğu asla düşünülmez. Nispet edilmesini kabul etsek bile, ona, ya da başka bir kimseye, herhangi bir âlimin görüşlerini alıp sadece ona uyması ve başka âlimlerin sözlerini reddetmesi gerekmez. Şüphesiz bu, İslâm ümmetinde yeni oluşan çirkin bir bid'atır. İslâm ümmetinin âlimlerinden asla bunu kabul eden olmamıştır. Zira onlar insanlara böyle bir şeyi gerekli kılmaktan beridirler.

Bu bid'atın daha çirkini âlimlerden sadece birisine uymak gerektiği bid'atıdır. Daha da çirkini sadece dört mezhepten birisine uymanın gerektiği

bid'atıdır. Bu ne saçma bir şeydir! Sahabe tabiîn ve tebe-i tabiîn ve İslâm ümmetinin diğer âlimlerinin mezhepleri yok olup bitti; imamlar ve fakihler arasında sadece dört kişinin mezhepleri mi kaldı? Hiçbir imâm bunu söylememiştir ve kimse savunmamıştır. Bunu ifâde eden tek bir kelime bile dile getirilmiş değildir. Allah sahabe ve tabiîne neyi farz kılmışsa, onlardan sonrakilere de aynısını farz kılmıştır ve kıyâmet gününe kadar Allah'ın hükümleri, keyfiyet açısından farklı olsa da mâhiyet itibarıyla asla değişmeyecektir.

Ancak avâmdan olanların herhangi bir mezhebe bağlı kalmasını doğru bulanlar şöyle diyorlar: "*Avâm, mensup olduğu mezhebin ancak hak olduğu inancındadır. Bu yüzden inancı gereğince o mezhebe bağlanmalıdır*." Şüphesiz bu açık bir hatadır. Çünkü şayet böyle olsaydı, o zaman mensup olduğu mezhepten olmayan herhangi bir âlimden fetvâ istemesi ve daha râcih olsa bile başka bir mezhebe uyması haram olur ve hatta Rasulullah'ın, imâmının mezhebine muhâlif olan bir hadîsini veya sahabe ve dört halifenin sözünü gördüğünde hadîs ve sahabe sözünü bırakıp mensup olduğu İmâmın mezhebine uyması lâzım gelirdi.

Oysa bu asla kabul edilir bir şey değildir. Bunun da doğru olmadığının ortaya çıkması ile "Avâm istediği kişiden fetva alır. Dört mezhebe tabi olanlara ve başka diğer âlimlere de uyabilir" görüşünün doğru olduğu ortaya çıkmaktadır ve ümmetin icmâsıyla avâma da, müftüye de dört mezhepten birisine bağlanmaları farz değildir.

Taklide gelince, o hiçbir delile dayanmadan başkasının sözünü kabul etmektir. Mukallid katî bir delile dayanmadan uyduğu kişinin sözlerinin doğruluğunu nereden bilsin? Ayrıca avâmın bağlı kalarak sadece bir mezhebe uyması zaten sonradan oluşan bir bid'attir. Çünkü örnek aldığımız sahabeler gelip geçtiler.

Zamanlarında uyulan ve okunan mezhep sahibi herhangi bir kimseyi göremiyoruz. Karşılaştıkları yeni bir hâdise olduğu zamanlarda ancak ve ancak Kur'ân ve sünnete ya da şer'î bir nassın bulunmadığı zaman görüşe müracaat ederlerdi. Tabiîn de aynı şekilde Kur'ân ve sünnete müracaât ederdi. Kur'ân ve sünnette cevap bulamadıkları zaman sahabe icmâına müracaât ederdi, icmâ da olamayınca ictihâd ederlerdi ve bir kısmı sahabe sözünü ictihâddan daha güçlü bularak sahabe sözünü alırdı.

Tabiînden sonra h. 179'da vefât eden İmâm Mâlik, h. 150'de vefât eden Ebû Hanîfe, h. 150'de dünyaya gelen İmâm Şâfiî ve h. 164'de dünyaya gelen İmâm Ahmed b. Hanbel'in bulundukları üçüncü asır geldi. Hakezâ onlar da aynı seleflerinin çizgisinde yürüdüler. Zamanlarında uyulan ve okunan herhangi bir kişiye mensup bir mezhep yoktu.

Bu imâmların taraftarları ve talebeleri de bu çizgiden kaymadılar. İmâm Mâlik'in taraftarlarından kendisine çok meselede muhalefet eden nice

talebelerinin olması bunu doğrulayan bir delildir. Çünkü onlar da ictihâd etme gücüne sahip idiler ve ictihâd malzemelerini toplamışlardı.

İşte Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem bu ilk üç asırda yaşayanları överek şöyle buyurmuştur: "**Nesillerin en hayırlısı benim çağdaşlarım, sonra onları takip edenler, daha sonra ardından gelenlerdir**." Ayrıca taklidçilerin şaşırtıcı yönleri, taklid etmeyi meşru göstermek için selefin de taklid ettiği ve mezhep edindiği iddiaları olmuştur.

Şayet taklidçilerden birisine "İmâm Mâlik hangi mezhebe uyardı?" diye sorarsan sana cevap veremez. İsâ b. Dinâr, İmâm Mâlik'in mezhebini Endülüs'te yaymadan önce Endülüslüler İmâm Evzâî ve Mekhûl'ün mezhebine uyarlardı. Bu târihî gerçek göz önünde olduğu halde dört mezhepten hariç başka mezhebin olmadığı iddiasında nasıl bulunuyorlar?

Ancak taklitçiler bu gerçeklere karşı cevapsız kaldıklarında ve aklen kabul edip nefsen reddettiklerinde şöyle derler: "Biz fetvâ ve hükümlerin kaynağının ancak Kur'ân, sünnet ve icmâ olduğunu inkâr etmiyoruz. Yalnız bu kaynaklara dayalı hüküm çıkartma ve ictihâd etme yükünün altından kim çıkar?"

Onlara cevaben deriz ki: "Biz bunun altından çıkarız ve bu kaynaklara dayanarak biz hüküm çıkartırız. Kuşkusuz İmâm Mâlik'in zamanında var olan her ilmin günümüzde de kapısı açıktır. Öğrenip kullanmak isteyene hiçbir engel yoktur ve ictihâd etmek isteyenin her ilimde uzman olması şartı da yoktur. Çünkü biz biliyoruz ki sahabeler ilimde farklı seviyelerde idiler. Halifenin sıradan herhangi bir Müslümana fetvâ sorduğu ve onun görüşü ile hüküm verdiği defalarca tekrarlanmıştır. Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur: "**Dilediğimizi derecelerle yükseltiriz. Her ilim sahibinden üstün bir bilen bulunur**" (Yusuf 76)

El-Fullânî, İkâz kitabında bu konunun önemli bir noktasına değinerek şöyle demiştir: "Ağızlarda dolaşan uygulamada hadîsle değil, fıkıhla amel edilir sözü bir saçmalıktır. Çünkü fıkhın dayanağı, bilindiği gibi Kur'ân ve sünnettir. İcmâ ve kıyâsın dayanağı da Kur'ân ve sünnettir. Fıkıhla amel etmek hadîsle amel etmenin aynısı olduğuna göre uygulamada hadîsle değil fıkıhla amel edilmesinin ne mânâsı vardır? Ayrıca fıkıh re'y değil, ilmin kendisidir. Ağızlarda dolaşan bu söz haşarat gibi olan avâma mahsustur... Bu söz asla Müslümana yakışan bir söz değildir.

Bazıları bu sınırı da aşarak, hadîsle amel etmenin haram olduğunu iddia ederek şöyle saçmalamışlardır: "*Hadîsle amel etmek caiz değildir, hatta tahrimen mekruhtur ve onunla amel edenin akıbetinin kötü olmasından korkulur. Bir mesele hakkında yüz sahîh hadîs olsa bile mukallid uyduğu müctehid o hadîslerle amel etmediği müddetçe amel etmez...*" Kuşkusuz bu dînden irtidâd değilse, ona yakın bir şeydir...

Allâme Molla Aliyyü'l-Kârî, namazda işâret parmağı ile işâret etmekle

ilgili risalesinde şöyle demiştir: “Keydânî saçmalayarak şöyle demiştir: “Ehl-i hadîs gibi işâret parmağıyla işâret etmek haramdır.” Kuşkusuz bu usûl kaidelerini ve furû’un konumunu bilmemekten kaynaklanan büyük bir hatâ ve affedilemeyecek bir suçtur. Hakkında hüsnü zanda bulunarak sözünü tevil etmeseydik, küfrünü açıkça ilân eder, dinden çıktığını açıklardık...”

Allâme Allân, yanında Buhârî, Müslim ve Muvattâ gibi güvenilir bir hadîs kitabı bulunan kişinin kitapta bulduğu hadîsle amel etmesi gerektiğini açıkladıktan sonra şöyle demiştir: “Nitekim sahabîler de Rasulullah'ın kendilerine bir hadîsi ulaştığında hiç ara vermeden ve “Falanca zât onu delil olarak almış mıdır?” diye sormadan hemen onunla amel etmeye koşarlardı ve bu şekilde davranmayan azarlanırdı.”

Celaluddin İbn Şâs el-Cevâhiru's-Semîne kitabında İmâm Ebû Bekir Tartûşî'nin şöyle dediğini nakletmiştir: “Mâliki, Hanefî, Şâfiî ve bunlara benzer bir mezhebe uyan bir vâli kendisi gibi aynı mezhebe mensup olmayan bir zâtı bir beldede kâdî olarak tayin edebilir. Çünkü kâdî için gerekli olan hüküm vereceği mesele hakkında kendi ictihadı ile hüküm vermesidir. Meselâ; Mâlikî olan bir kâdî'nın hüküm verirken Mâlikî mezhebine göre hüküm vermesi gerekli değildir. Ancak ictihadı gereğince hükmeder. Kâdîya “Sadece şu mezhebe göre hüküm verirsen seni kâdî olarak tayin ederiz” diye koşulan şart geçersiz, akit ise geçerlidir. Ebu'l-Velid el-Bâcî'nin şöyle dediği sabit olmuştur: “Endülüs'ün Kurtuba şehrinde vâli, bir zâtı kâdîlığa atadığı zaman, “Varsa İbn Kâsım’ın görüşüyle hüküm vermeyi” şart koşardı. Oysa bu sakıncalı bir cehalettir.”

İmâm Karâfî, İkâz kitabında nakledildiğine göre şöyle demiştir: “Şüphesiz herhangi müctehid bir imâmın mezhebine Kur'ân ve sünnetten deliline bakmaksızın uymak büyük bir cehâlettir. Çünkü bu mezhep taassubu, hevâ ve heveslerine kapılmaktır. Müctehid imâmlar delilini bilmeden birisine uymayı men ederek böylesi mezhep taassubunu reddetmişlerdir.”

Müctehid imâmlardan birisine uyan, gücü nispetinde meselelerin delillerini araştırıp uyduğu imâmın görüşüne muhâlif bir delili gördüğü zaman imâmının görüşünü bırakır ve delile göre amel eder. Böylece imâmına, diğer müctehidlere, Allah'ın Kitabına ve Rasulullah'ın sünnetine uymuş olur. Ancak Kitap, sünnet ve icmâdan uyduğu imâmın görüşüne muhâlif delil kendisine göründüğü halde imâmına uymakta ısrar eden kişi imâmına uymamış ve onun mezhebinden çıkmış olur. Çünkü şayet imâmına her tür illetten sâlim, sahih hadîs ulaşmış olsaydı, görüşünü bırakır, sahih hadîse uyardı. Uyduğu müctehidin görüşüne muhâlif delili bildiği halde imamına uymakta ısrar eden Allah'a, Resulüne ve dört imâma isyan etmiş ve şeytânın hizbine girmiş olur.”

Allâme Muhammed Hayyât es-Sindî şöyle demiştir: “Kitab ve sünnetin nasslarını incelediğimizde re’y ile değil, nasslarla amel edilmesinin

gerektiğini görürüz. Bu gereği destekleyen deliller sayılmayacak kadar çoktur. Yalnız şeytân, çoğu insanlara nasslarla değil, re'yle amel etmeyi güzel göstererek re'yle amel etmenin nassla amel etmekten daha uygun olduğu zannıyla onları kandırmıştır. Böylece onlara Resulullah Sallallahu aleyhi ve sellem'in hadîsleriyle amel etmeyi yasaklamıştır. İşte İslâm ümmetinin başına gelen en büyük âfet budur."

"Bu belânın en şaşırtıcı yönü ise mel'ûn şeytânın bu oyuna gelenlere sahabeden sahih hadîse muhâlif bir söz ulaştığı zaman doğrusunu söyleyerek: "Ona Resululah sallallahu aleyhi ve sellem'in hadîsi ulaşmamış olabilir" dedirttiği halde; uydukları müctehidden sahih hadîse muhâlif bir görüş söz konusu olunca var güçleriyle imâmlarının sözlerini geçersiz bir te'vil ile te'vil etmeye sevk etmesidir. Onlara "Uyduğunuz müctehide hadîs ulaşmamış olabilir" denildiği zaman adamın başına kıyâmeti kopartırlar ve tasavvur edilemeyecek bir şekilde ona yüklenirler. Hatta adamı sapık fırkalardan sayarlar. Te'vil etmekten âciz kaldıklarında "İmâmımız hadîsleri bizden daha iyi bilir" derler.

"Aklınızla düşünün, aralarındaki farka rağmen Ebû Bekir radıyallahu anh gibi bir sahabeye hadîsin ulaşamadığını kabul ederler de, asırlar sonra dünyaya gelen müctehid imâmlarına hadîsin ulaşmadığını kabul etmezler."

İkâz kitabının sahibi Allâme es-Sindî'nin bu sözlerini naklettikten sonra şöyle demiştir: "Kuşkusuz Şeyh es-Sindî doğruyu söylemiş, nasihat etmiş ve hakkı göstermiştir."

Her Müslümana farz olan, Kur'ân'ı anlamaya çalışıp Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in hadîslerini araştırarak, hükümleri onlardan öğrenmesidir. Zamanımızda yaygın bir fenomen haline gelen sadece bir mezhebe bağlı kalma ve başka bir mezhebe intikâl etmenin yasak olması görüntüsü bir bid'at ve cehâletten kaynaklanan bir zorlamadır. Allâme Muhammed Sâlih el-Fullânî İkâz kitabında bu ibâreyi naklederken, şöyle demiştir: "Belli bir müctehidin mezhebine bağlı kalma o müctehidi peygamber edinmek de değil, aslında onu rab edinmektir! Nitekim Allah Teâlâ'nın: "**Onlar Allah'ı bırakıp hahamlarını, papazlarını ve Meryem oğlu Mesih'i rableri olarak kabul ettiler**" (Tevbe 31) ayetini açıklayan hadîsin bu doğrultuda âyeti açıkladığını nakletmiştik."

İkâz kitabının sahibi, Kitab ve sünnetin nasslarıyla amel etmenin gerekliliğini anlattıktan sonra şöyle demiştir: "Kuşkusuz bu herkesçe malumdur ve Resulullah'ın sözleri hiçbir zaman geçersiz olmaz. Her ne kadar söylendiği üzere asırlar geçtiyse de sözleri halen tazeliğini korumuştur. Hiçbir müctehidin sözleri delil olmadığı gibi, hadîslerle amel etmek için de ölçü olmaz. Çünkü Allah ancak Resulünü insanlara örnek ve hüccet kılmıştır. Başka kimseyi değil. Ayrıca Resulullah, ümmetine hadîslerini insanlara ulaştırmayı emretmiştir. Kendisine Resulullah'ın hadîsi ulaşan Müslümanın uyduğu müctehid imâm o hadîsle amel etmeden

kendisi amel etmeyecek olursa, o zaman peygamberin hadîslerini tebliğ etme emrinin faydası olmaz, herkes uyduğu müctehidin sözleri ile yetinirdi!..

Ümmetin üzerinde ittifak ettiği mensuh hadîslerin sayısı beş-on hadîsi geçmez ve mensuh bir hadîsle amel etme ihtimali, tasavvur edilemeyecek kadar zayıftır. Oysa bir mesele hakkında bin bir görüş belirten, söylediği bir sözünden hemen vazgeçen, sözleri birbirine uymayan müctehide uymadaki hataya düşme ihtimali oldukça güçlüdür. Hadîsleri yanlış anlama korkusu, neyi doğru neyi yanlış bilinmeyen müctehidlerin sözlerini anlamak için de geçerlidir.

Kişinin uyduğu müctehid imâmın yazdığı fetvâlara güvenip ona uyması caiz ise, Resulullah'ın güvenilir hadîs âlimlerinin toplayıp yazdıkları hadîslerine güvenip onlara uymanın caiz olması daha evlâ değil midir? Nasıl ki uyduğu müctehid imâmın bazı sözlerini anlamayınca anlayana soruyorsa, Peygamberin hadîslerini de anlamayınca anlayana sormalıdır.

Bazı âlimler mukallidlerin "*Hadîse göre değil, fıkha göre amel edilmelidir*" sözleri için bunun hadîse hakaret olduğunu ve hakaretinde küfür olduğunu ve re'yin fıkıhla hiçbir alâkasının olmadığını, fıkhın ancak hadîs olduğunu söylemişlerdir.

Allâme Molla Aliyyü'l-Karî el-Bahru'r-Raik kitabından naklederek şöyle demiştir: "Çağımızda olduğu gibi mezhepler yazılmış olsa bile kişi, istediği müctehide uyabilir ve istediği zaman başka müctehidin mezhebine geçebilir."

Allâme Sindî, Molla Aliyyü'l-Karî'nin bu sözleri için şöyle demiştir: "Kitab, sünnet ve seçkin âlimlere göre doğru olanı budur. Bunun aksini söyleyenlerin sözlerine asla itibar edilmez. Kitab, sünnet ve selef âlimlerin sözlerine muhalif her görüş reddedilmelidir. Bu vasıftaki görüşleri kabul eden ya cahil veya koyu bir taassub sahibidir. Allah bizi sevdiği ve razı olduğu yolu takip etmeye muvaffak kılsın."[200]

Selefî Alimler İcma Ettiklerinde Taklit Edilir mi?

Soru: "Sünnet şeyhlerini özellikle icma ettikleri zaman taklid etmenin selefî menhec olduğunu zannedenler hakkında ne dersiniz?"

Şeyh Salih b. Abdillah el-Bekrî (Hafizehullah)'ın cevabı: "Doğudan batıya ümmetin tamamı bir hadise muhalefet üzerinde birleşmezler. Böyle bir icma olmaz. Bilakis bu Şeyhulislam (İbn Teymiyye) ve İbn Kayyım'ın dedikleri gibi bozuk bir iddiadır.

Es-San'anî şöyle demiştir: "İcma; ümmetin yeryüzünün her tarafından, Yemen'den, Suud'dan ve diğer bütün alimlerden müçtehit alimlerinin söz birliği etmesidir."

[200] Muhammed b. Ali es-Senûsi, İkazu'l-Vesenan (s.98 vd.) özetle.

Şeyhu'l-İslam Muhammed b. Abdilvehhab'a birçok alimler karşı çıkmıştır. İbn Teymiyye'ye birçok alimler karşı çıkmıştır. Alimin sözünü ancak Allah'ın kitabından veya Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sünnetinden bir delil ile kabul ederiz. Bu dindir. Aksi halde kabrinde sorgulandığı zaman "O mu, o mu, o mu? İnsanlar bir şey diyordu ben de onu söyledim" diyen şüpheci münafık gibi oluruz.

Alimlerin çoğunluğu fitnede sapıklık üzere olabilir. Yahut hata üzerinde olabilirler. Buna dair birçok kıssalar vardır. Mesela fakihlerin çoğu Haccac'a karşı ayaklandıklarında "Basrada Hasen el-Basrî ve İbn Sirin dışında herkes ayaklandı" dediler. Çoğunluk huruc etmişti. Hasen el-Basrî ise onlara karşı çıkıyordu. Sonra onlardan pişman olan oldu. Çoğunluk hak üzere veya batıl üzere olmanın delili değildir. Selef şöyle derdi: "Cemaat; tek başına dahi olsan, hakka uymandır"

Bazıları "Bir beldenin halkı, kendi arkadaşlarını daha iyi bilir" derler. Bunu söylediğiniz zaman: "Kendilerine muhalif olan şahıs: "Ben kendi beldemden olan arkadaşlarımı daha iyi bilirim" der. Fakat onlara haset, nefsi destekleme ve daha başka şeyler girmiş olabilir.

Cerh ve Ta'dil meselesi delilller ve bürhanlar üzerine kuruludur. Saptırma, zanlar ve taklid üzerine kurulu değildir. Delilsiz olarak ırzlara ta'n edilemez. Delil ve burhanlar bulunması zorunludur. İmam Ebu Davud es-Sicistani, oğlu Ebu Bekr'i eleştirirdi. Hadis ehli onun bu sözünü kabul etmemişler, "O, kendi oğlunu daha iyi bilir" dememişlerdir.

Buhari rahimehullah ile beldesindeki bazı alimler arasında sorunlar olmuştu. Hatta Buhari rahimehullah beldesini terk etmek zorunda kaldı.

Birisi yüz kişi hakkında konuşur, yanında haklı olduğuna delil vardır, onun sözünü kabul ederiz. Yüz kişi de birisi hakkında da delilsiz olarak konuşurlar. Onların sözünü kabul etmeyiz. İtibar çokluğa değil, hakkadır. Hak ve delil varsa buna itibar edilir. İmam Malik rahimehullah Medine halkının fiilini hüccet görürdü. Zira orada Sahabelerin çocukları vardı. Lakin alimler bu hususta ona muhalefet etmişlerdir. Hüccet; kitap, sünnet ve salih selefin üzerinde olduklarıdır. Bu konuda birçok naslar vardır ve ben bunları "el-Cerh Davabituhu ve Meta Yukbel ve Meta Yurad Sıfatu Ehlih" adlı risalemde cem ettim.

İmam Ahmed'e Harran bölgesinden birisi soruldu. İmam Ahmed: "Sikadır" dedi. Dediler ki: "Harran'lılar onu eleştiriyorlar" İmam Ahmed: "Harranlıların bir kimseden razı olmaları pek nadirdir" dedi.

Şevkani rahimehullah el-Bedru't-Tali kitabında ülkesinin alimlerinden şikayetçi idi. şöyle derdi: "Yemen halkı alimlerini düşürüyorlar"

Soruda bahsedilen sözü ancak bir cahil söyler. Bu terördür! Bu da

terörün bir türüdür!”[201]

İcmaya Muhalefet Eden Müminlerin Yolundan Başkasına Uyar

Allah Teâla şöyle buyurmuştur:

وَمَنْ يُشَاقِقِ الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُ الْهُدَى وَيَتَّبِعْ غَيْرَ سَبِيلِ الْمُؤْمِنِينَ نُوَلِّهِ مَا تَوَلَّى وَنُصْلِهِ جَهَنَّمَ وَسَاءَتْ مَصِيرًا

“**Her kim, kendisi için doğru yol apaçık belli olduktan sonra, Peygambere muhalefet eder ve mü'minlerin yolundan başka bir yola tâbi olursa, onu girdiği yolda bırakırız ve cehenneme sokarız.**” (Nisa 115)

Bu ayette müminler ifadesinin ilk muhatapları, şüphesiz sahabe asrıdır. Dolayısıyla icma’nın da asırlara göre çeşitli durumları söz konusu olabilmiştir.

Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem de: “**Ümmetim sapıklık üzerinde birleşmez**” buyurmuştur.[202]

Sahabenin icmaının hüccet olduğunda ittifak vardır.[203]

Şeyhulislam İbn Teymiyye ayeti tefsir ederken şöyle demiştir: “Bu ayet, müminlerin icmaının hüccet olduğunu göstermektedir. Bir bakımdan onlara muhalefet, Rasul sallallahu aleyhi ve sellem’e muhalefeti gerektirmektedir. Onların icma ettiği her şey hakkında Rasul sallallahu aleyhi ve sellem’den nas bulunması zorunludur. Hakkında icma kesinleşmiş olan her mesele, müminler için tartışmaya kapanmıştır. Zira Allah onda hidayet olduğunu beyan etmiştir. Böyle bir icmaya muhalefet eden kimse, açık bir nassa muhalefet edenin tekfir edildiği gibi tekfir edilir. Ama icma kesinleşmeyip de o konuda icma olduğu zannedilirse, onda Rasul tarafından hidayetin beyan edilmiş olduğu da kesinleşmemiştir. Böyle bir icmaya muhalefet eden tekfir edilmez.”[204]

Hafız es-Suyuti şöyle demiştir: “Üzerinde icma edilmiş hususları inkâr edenlerin kısımları vardır.

Birincisi: Kesin olarak onu tekfir etmeyiz. Bu, hakkında nas ve dinden zaruri olarak bilinen ilim olmayan bir konu hakkındadır.

---

[201] Link: http://www.albakre.net/play-186.html
[202] **Sahih**. Ebu Davud (4253) Tirmizi (2167) İbn Mace (3590)
[203] Bkz.: Şevkani İrşadu’l-Fuhul (1/217)
[204] Mecmuu’l-Fetava’da (7/38, 39)

İkincisi: Kesin olarak tekfir etmediklerimizden olmayanlar. Bu, hakkında nas olmayıp ancak özel kesimin bildiği bir icma hakkındadır. Mesela vakfelerden önce yapılan cimanın haccı bozması gibi.

Üçüncüsü: Sahih olan görüşe göre tekfir edilmeyecek olanlar. Bu hakkında varid olan naslar sebebiyle meşhur olan fakat zaruri ilim derecesine çıkmayan meselelerdir. Mesela Nevevi'nin sahih bulduğu; "alışverişin bozulması" meselesinde, hakkında nas olmaması gibi.

Dördüncüsü: Sahih görüşe uygun olmayan ve hakkında meşhur olmayan bir nas bulunan meseleler. Kişinin sulbünden olan oğlunun kızına altıda bir miras düşmesi gibi."[205]

Dinden zaruri olarak bilinen şeyler; hakkında genel ve özel nakillerle birçok mütevatir naslar varid olması sebebiyle insanın nefsinde tasdiklemek mecburiyeti hissettiği kesin işlerdir. İnsan kalbinde, kendisini inkâra götürecek en ufak bir şüphe bulamaz. Bunları yalanlayan, o nasları ve ümmetin kesin icmaını da yalanlamış olur. Mesela; İslam'ın beş rüknünün farz olması, zina ve hırsızlığın haram olması ve benzerleri gibi.

İbn Abdilberr, der ki: "Zaruretin sınırı; âlimin nefsinde şüpheye imkânı olmadığı şeydir. İlim de böylece ona tefekkürden önce vaki olmuştur. Bunu his ve aklı ile idrak eder. Hareketli bir şeyin bir anda durması gibi. Yine insanlar zaruri olarak bilirler ki; Mekke, Hindistan, Mısır ve Çin bildiğimiz beldeler olup ümmetler geçmiştir."[206]

İcmanın farklı mertebeleri:

1 - Sahabe asrında akdolunup sonraki asırlardan birinde ihtilaf vuku bulan icma

Sahabe asrında herhangi bir ayet veya hadisin delalet ettiği anlam hususunda sahabeler icma etmiş ve o konuda ihtilaf etmemişler, ancak sonraki asırlarda birileri sahabenin ittifak ettikleri hususta muhalefet etmişlerdir. Böyle bir durumda asıl olan sahabelerin icmaıdır. Sahabelerin icmaından ayrılan bizi bağlamaz. Mesela namazın terkinin dinden çıkaran küfür olduğunda sahabeler ittifak etmişlerdir. Bu konudaki nasların namazın terkinin küfür olduğuna delalet ettiği hususunda bu icma bağlayıcıdır. Onlardan sonra tabiin döneminde bu icma devam etmiş, lakin tebau't-tabiîn döneminde bu icma o sıralarda net olarak onlara ulaşmadığından, namazın terkinin küfür olmadığını dile getiren, bu konuda deliller getiren bazı imamlar olmuştur. Şayet bu imamlar gün ışığı gibi bu icmayı bozan bir nas ile delil ortaya koymuş olsalardı sahabe asrındaki icma fesh olur, o delile göre hükmetmek gerekirdi. Böyle bir durumda da sahabenin hata

[205] el-Eşbah ve'n-Nezair (s.488) Bkz.: Ravzatu't-Talibin (2/146)
[206] Camiu Beyani'l-İlm (s.788) Bkz.: et-Tarifat (Darar) maddesi

üzerinde ittifakları mümkün olmayacağından, aralarında muhalefet eden bir sahabenin varlığını tespit edememiş olduğumuza hükmederdik. Ama bu görüşü öne süren imamlarımızın böyle bir delili olmadığı için sahabenin icmaı aslı üzere kalmış ve bizi bağlayan husus namazın terkinin küfür olduğu şeklinde devam etmiştir.

2 - Sahabe asrında ihtilaf vaki olmuş fakat sonrakiler; tabiin, tebe-i tabiin veya daha sonraki imamlar ittifak ve icma etmişlerdir.

Böyle bir durumda bu icma ancak bir şart ile delil olur: Sonrakiler şayet, sahabelerin ihtilaf ettikleri meseleyi halleden apaçık nas ile delil getirirlerse bu icma bağlayıcı olur. Burada da zaten asıl bağlayıcı olan icma değil, nastır. Fakat sonradan da olsa, meydana gelen bu icmaya muhalefet sapıklık olur.

Mesela "**Su sudan dolayıdır**" hadisi bu konuda örnek verilebilir. Sahabelerden kimine bunu nesheden hadisler ulaşmadığından bu konuda ihtilaf etmişlerdir. Ancak bu konuda sonrakiler ittifak etmişlerdir.

Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: **'Erkek, kadının dört uzvu arasına çöker ve hitân, hitanı geçince (kadına mübaşeret ederse) inzal olmasa bile gusül vacib olur.'**[207]

'Ubey İbn Ka'b radıyallahu anh anlatıyor: "**'Su, sudan dolayı gerekir'** hükmü İslâm'ın başlangıcında bir ruhsattı. Sonra bundan yasaklanıldı. 'Ubey ilave olarak der ki: **'Su, sudan dolayı gerekir'** hükmü ihtilâm hakkında muteberdir."[208]

Yine Mut'a nikâhı hakkında sahabenin ihtilaf etmiş olmasını gerekçe göstererek sonrakilerin icmaına muhalefet eden de ancak bir sapıktır.

3 - Sahabe ve tabiin asrında üzerinde icma olduğu bilinmeyen, sonradan üzerinde icma edilen mesele.

Mesela yöneticilere karşı ayaklanmaktan yasaklayan birçok hadisler vardır. Fasık ve zalim idareciye karşı ayaklanmanın haram olduğu hususunda sahabenin icmaı tespit edilememiştir. Tabiin asrında farklı görüşlere sahip olan imamlar bulunmuştur. Lakin meydana gelen çeşitli ayaklanmaların ümmete daha büyük zararlar ile geri döndüğü anlaşılınca, ilim ehli zalim de olsa idareciye karşı ayaklanmamak gerektiğini gösteren nasları zikretmişler, bunun şartlarını beyan etmişler ve bu konular etrafında

---

[207] **Sahih**. Buhârî, (*Gusl,* 28); Muslim, (348); *Muvattâ',* (1/45-46); Ebû Dâvud, (216); Nesâ'î, (1/110-111) İbn Mâce, (610).

[208] **Sahih**. Ebû Dâvud, (214-215); Tirmizî, (110-111); Dârimî, (1/194); İbn Huzeyme, (225); Tahâvî, (1/54); Darekutnî, (1/124); İbn Hibbân, (228)

ehl-i sünnet icma etmiştir.

Bu konu, modern asrın getirdiği meselelerden bir mesele hakkında da olabilir. Bu durumda âlimler nassı getirir ve "Şu nas (ayet veya hadis) bu meseledeki hükmün şöyle olduğunu gösteriyor" derler ve bu konuda ilim ehli icma ve ittifak ederler. O zaman bu bağlayıcı olur. Haşhaş, afyon, eroin gibi maddelerin haram oluşunda ittifak edilmesi buna bir örnektir. Bu maddeler önceki asırlarda mevcut olmadığından, hakkında fetva verilmemiş meselelerdendir. Ama bu maddelerin ortaya çıktığı zamandaki ilim ehli sarhoşluk verici maddeler hakkındaki nasların bunların da haramlığını gösterdiğinde ittifak etmişlerdir. Bu durumda bu nasların o meseleye delaleti üzerindeki ittifak ve icma edilmesi, ümmet için kesin bir delil haline gelir. Yine böyle bir durumda delil, icmanın kendisi değil, delaleti üzerinde icma edilen nastır.

4 - Bütün asırlarda ittifak edilen, hiç değişmeyen icma.

Misal olarak öğlen namazının dört rekat kılınmasının farz olması naslarla sabit bir husus olup, bunun üzerinde sahabe asrından beri icma hâsıl olmuştur.

Allah'ın indirdiğini inkar etmeksizin, ondan başkasıyla hükmetmeyi helal saymaksızın, beşeri hükmü Allah'ın hükmünden üstün veya onunla eşit görmeksizin Allahın indirdiğinden başkasıyla hükmetmenin dinden çıkarmayan küçük küfür olduğunda sahabe asrından beri icma hâsıl olmuştur. Buna hariciler ve benzerleri muhalefet ederek sapmışlardır.

Kim bu icmadan saparsa artık o sapıktır.

5 – Nastan bir delil üzerinde olmadığı halde zikredilen icma.

Böylece zikredilen bir icma, nastan o konunun dayandığı delil ortaya koyuluncaya kadar bağlayıcı değildir.

Şeyhulislam İbn Teymiyye rahimehullah şöyle demiştir: "Üzerinde icma edilen her konuda mutlaka Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'den bir beyan vardır. Lakin bazı insanlara bu nas gizli kalmış, sadece icma ile delil getirildiği zannedilmiştir…"[209]

Şeyh Abdurrahman es-Sa'dî rahmetullahi aleyh şöyle demiştir: "İcma; müçtehit âlimlerin ortaya çıkan bir hükümde ittifak etmeleridir. Kesinleştiği zaman icmalarına müracaat etmek vacip olur ve buna muhalefet etmek helal olmaz. Bu icma kitap ve sünnetin delaleti üzerinde olmak

[209] Mecmuu'l-Fetava (19/195)

zorundadır."[210]

6- Nassa aykırı olduğu halde icma iddiası.

Bu iddia kabul edilemez. Mesela Aişe radıyallahu anha'nın şu rivayetinin icmaya aykırı olduğu iddia edilmiştir: "Bir kadın bazı kimselerden takı ödünç aldı, sonra onu sattı. Bu durum Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'e haber verilince kadının elinin kesilmesini emretti."[211] İbn Kuteybe bazı kimselerin şöyle dediklerini nakleder: "İnsanlar ödünç alan kimsenin elinin kesilmeyeceğinde icma etmişlerdir. Çünkü emanet alan kimsedir. İcma bu hadisin batıl olduğunu gösterir"[212]

Öncelikle burada icma iddiası doğru değildir. Bu sadece cumhurun görüşüdür. İmam Ahmed, İshak b. Rahuye, Zufer, Zahir ehli ve İbn Hazm ödünç aldığını inkâr edenin elinin kesileceği görüşündedirler.

Şeyh Selim el-Hilalî hafazahullah, el-İs'ardî rahimehullah'ın matbuatın'dan (s.64-65) naklen şöyle der: "Burada İbn Kuteybe bu konuda icma zikretmemiş, bu iddiayı kelamcılardan nakletmiştir. Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in sünnetini iptal etmek için icma iddia ederler lakin iki hususta gafildirler:

1- Sahih bir nassa aykırı bir icma kesinlikle bulunamaz. Bunu iddia eden delil getirsin ki, araştıralım.

2- Bu meselelerde icma ispat edebilmeleri için bir fırın ekmek yemeleri gerekir. Nereden bilecekler, insanlar belki ihtilaf ettiler?! Nitekim büyük usul âlimleri, bir meselede karşı görüş bilinmemesi sebebiyle icma iddia edilemeyeceğini belirtmişlerdir. Peki, muhalif bilindiği zaman nasıl icma iddia edilebilir?"[213]

Yine İbn Kuteybe rahimehullah'ın zamanında sarıklara ve başörtüsü üzerine mesh hakkındaki hadislerle[214] amel edilmeyeceği üzerinde bir icma iddia edilmiştir. İb Kuteybe de bu konuda nesh yahut hadisin isnadıyla ilgili kusurlar olabileceği gibi ihtimaller zikrederek icmanın daha sağlam ve

---

[210] Risaletu'l-Latife Fi Usuli'l-Fıkh (s.14)

[211] **Sahih**. Buhari (3475, 3732, 3733, 4304, 6887, 6888) Muslim (1688) Ebu Davud (4373, 4396, 4397) Nesai (8/72) İbn Mace (2547) İbn Carud (804-806) Beyhaki (8/253-254)

[212] İbn Kuteybe Te'vilu'l-Muhtelefi'l-Hadis (s.202)

[213] Selim Hilali, Te'vilu'l-Muhtelef tahkiki (s.203)

[214] Bkz.: Buhari (204, 205) Muslim (275)

korunmuş olacağı şeklinde görüş belirtmiştir.[215]

Lakin böyle ihtimaller öne süren kimsenin sözüne delil getirmedikçe itibar edilemez. Mesela nesh iddiası varsa nasihi (nesh edici nassı) getirmelidir, hadisin isnadıyla ilgili kusur varsa bunu ispat etmelidir. Sözkonusu edilen hadisler ise sahihayn hadisleridir. Bu hadislerle amelin terk edilmesine dair icma iddiası reddedilmiştir. Hafız İbn Receb Şerhu ileli't-Tirmizi'de bunu genişçe açıklar.[216] Nitekim seleften bir topluluk bu hadisler doğrultusunda hareket etmişlerdir.[217]

İbn Kayyım rahimehullah şöyle demiştir: "…Bundan daha çirkini, sabit olmuş bir sünnete aykırı bir icmanın gerçekleştiğini zannetmektir. Bu müslümanlar cemaatine karşı kötü bir zandır. Zira onları Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sünnetine muhalefette ittifaka nispet etmektedir. Bundan daha çirkini, o hadisle amel eden kimseyi bilmemesine dayanarak böyle bir icma iddia etmesidir. Böylece iş, cahilliğini Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sünnetinin önüne geçirmesine dönmektedir. Allah'tan yardım isteriz. Kesinlikle islam imamlarından hiçbir imamın: "Onunla amel eden birini bilmediğimiz sürece Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in hadisiyle amel etmeyiz" dediği bilinmemektedir."[218]

İbn Hazm, İbn Kayyım gibi muhakkik usul âlimlerinin zikrettikleri gibi, nassa aykırı bir icma bulunmamaktadır.[219]

Yine mazeretsiz olarak namazların cem edilmesi meselesinde bu konudaki hadislerle amel edilmesinin terkinde icma iddia edilmiştir. Bu icma iddiası da batıldır. Sahabe, tabiin ve tebau't-tabiin ile daha sonrakilerden bu sahih hadislerle amel eden ve bununla fetva veren birçok ilim ehli vardır. Nitekim Hafız İbn Receb Fethu'l-Bari adlı Buhari şerhinde, İmam Nevevi rahimehullah da Muslim şerhinde mazeretsiz cemin terki hakkındaki icma iddiasının geçersiz olduğunu delilleriyle açıklamışlardır.[220]

---

[215] Te'vilu'l-Muhtelef (s.483)

[216] İbn Receb, Şerhu İleli't-Tirmizi (s.40)

[217] Tirmizi (1/171)

[218] İ'lamu'l-Muvakkiin (4/212)

[219] Bkz.: İbn Hazm, Usulu'l-Ahkam (2/71-72) İbn Kayyım, İ'lamu'l-Muvakkiin (1/32-33)

[220] Nevevi, Şerhu Sahihi Muslim (5/218) Bu konuda "Hazarda Namazların Mutlak Cem'i" adlı risaleme bakınız.

Re'y Ashabı Kınanmış ve Onlardan Sakındırılmıştır

Re'y ashabı: Bunların ashabu'r-re'y diye isimlendirilmesi, çaba ve ihtimamlarının çoğunu kıyas vecihlerini tahsile ve ahkâmdan çıkarılan manalara yöneltmeleri, hâdiseleri bunlar üzerine bina etmeleri, bazen celî kıyası ahad haberlere tercih etmeleri sebebiyledir.[221] Kelamcı gruplar ile uzantılarına "Hanefîler" denilen Kûfe fakihleri de bunlardandır.

İbn Abdilberr re'y ashabını anlatırken şöyle demiştir: "Kötülenmiş re'y; dinin şeriatlarının hükümleri hakkında istihsan ve zanlar ile görüş belirtmek, saptırıcı hataları ezberlemekle meşgul olmak, yeni meydana gelen hadiseleri illetlerine bakmaksızın asıllara göre değil de fürûlara göre birbirine kıyaslamak ve meydana gelmeden önce re'y ile görüş belirterek amel etmektir. Olay meydana gelmeden önce re'y belirtilirse bu zannı ifade eder. Dediler ki: Bununla meşgul olmak sünnetleri iptal eder ve cehalete sebep olarak, tevakkuf edilmesi gereken yerlerde tevakkuf etmeyi terke yol açar."

Abdullah b. Amr b. El-Âs radıyallahu anhuma'dan: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu işittim:

إِنَّ اللَّهَ لاَ يَنْزِعُ الْعِلْمَ بَعْدَ أَنْ أَعْطَاهُمُوهُ انْتِزَاعًا ، وَلَكِنْ يَنْتَزِعُهُ مِنْهُمْ مَعَ قَبْضِ الْعُلَمَاءِ بِعِلْمِهِمْ ، فَيَبْقَى نَاسٌ جُهَّالٌ يُسْتَفْتَوْنَ فَيُفْتُونَ بِرَأْيِهِمْ ، فَيُضِلُّونَ وَيَضِلُّونَ

"**Muhakkak ki Allah ilmi, insanlara verdikten sonra çekip almak suretiyle kaldırmaz. Lakin aralarından âlimlerin canlarını ilimleriyle beraber almak suretiyle kaldırır. Geriye cahil insanlar kalır ve fetva sorarlar. Onlar da kendi görüşleriyle fetva verirler. Böylece hem kendileri sapar, hem de insanları saptırırlar**."[222]

Sa'îd b. el-Museyyeb şöyle demektedir: Ömer b. el-Hattab radıyallahu anh şöyle demiştir: "Ey insanlar! Dikkat edin! Muhakkak ki re'y ashabı Sünnet'in düşmanlarıdır. Hadisleri ezberlemekten aciz kalırlar. Onlardan birine insanlar sorduğu zaman bilmiyorum demekten utanırlar ve şahsi görüşleriyle Sünnet'e karşı inat ederler. Böylece hem saparlar hem de birçoklarını saptırırlar. Ömer'in nefsi elinde olana yemin olsun ki Allah, dinini şahsi görüşlere ihtiyaçsız bırakmadıkça Nebîsinin ruhunu almamış ve vahyi kaldırmamıştır. Şayet din re'y ile alınacak olsaydı mestlerin üstünü değil, altını mesh etmek daha layık olurdu. Bu kimselerden sakının ve sakındırın!"[223]

---

[221] Şehristani el-Milel ve'n-Nihal (s.207)

[222] **Sahih.** Buhârî (100) lafız ona aittir; Muslim (2673).

[223] **Sahih mevkuf.** Herevî, *Zemmu'l-Kelâm,* (2/200 no: 267, 268); el-Esbehani el-Hucce (1/221) el-Lalekai İtikad (2/92) İbn Hazm el-İhkam (6/213-214) İbn Ebi

Diğer rivayette lafzı şu şekildedir: “Sizleri re’y ashabı ile oturmaktan sakındırırım. Zira onlar sünnetin düşmanlarıdırlar. Sünneti ezberlemekten aciz kalırlar, hadisleri kavramayı terk ederler. Kendilerine bilmedikleri konular sorulunca “bilmiyoruz” demekten çekinirler, görüşleriyle fetva vererek hem sapmışlar, hem de birçoklarını saptırırlar. Doğru yolu kaybetmişlerdir. Şüphesiz Allah Teâlâ, peygamberiniz sallallahu aleyhi ve sellem’in canını, vahiy sayesinde şahsi görüşlere muhtaç bırakmadıkça almamıştır. Şayet görüş, sünnetten daha uygun olsaydı, mestlerin üzerini değil, içini mesh etmek daha uygun olurdu.”[224]

Ata b. Ebi Rabah’tan: Ömer b. el-Hattab radıyallahu anh dedi ki: “Re’y (görüş) ashabı sünnetin düşmanlarıdır. Şayet din, görüş ile olsaydı, elbette mestlerin altını mesh etmek, üzerini mesh etmekten daha uygun olurdu.”[225]

Ali radıyallahu anh’den: “Şayet din re’y/şahsî görüşle olsaydı, elbette mestlerin altını mesh etmek, üzerini mesh etmekten daha uygun olurdu. Fakat ben Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’in mestlerinin üzerini mesh ettiğini gördüm.”[226]

İsam b. Yusuf şöyle dedi: “Sizlere eserleri (rivayetleri) tavsiye eder, re’y’den/görüşten sakındırırım. Zira re’y ashabı sünnetin düşmanlarıdırlar. Hadisleri ezberlemekten aciz kalmışlardır. Şüphesiz: “Şöyle olursa” ve “görüşün nedir” sözleri ilim değildir.”[227]

Yezid b. Zurey’ şöyle demiştir: “Re’y ashabı sünnetin düşmanlarıdırlar.”[228]

Abdurrahman b. Ömer Rusteh şöyle demiştir: Abdurrahman b. Mehdi’nin yanında re’y ashabından bahsedilince şöyle dedi:

{لَا تَتَّبِعُوا أَهْوَاءَ قَوْمٍ قَدْ ضَلُّوا مِنْ قَبْلُ وَأَضَلُّوا كَثِيرًا وَضَلُّوا عَنْ سَوَاءِ السَّبِيلِ} "

“**Dîninizde haksız yere haddi aşmayın ve daha önce sapan, birçoklarını saptıran ve doğru yoldan uzaklaşan kimselerin hevâ ve**

Zemeneyn Şerhu’s-Sunne (8) İbn Abdilberr Cami (1034-38) İbn Kayyım, *İ’lâmu’l-Muvakkî’în,* (1/55); *Telhîsu’l-Habîr,* (3/208).

[224] **Hasen mevkuf.** Hatib el-Fakih (478)

[225] **Sahih ligayrihi mevkuf**. Hatib, el-Fakih ve’l-Mutefekkih (474)

[226] **Sahih mevkuf.** Ebû Dâvûd (1/42); el-Elbânî, İrvau’l-Galîl (1/140)

[227] **Sahih maktû**. Herevi Zemmu’l-Kelam (2/262)

[228] **Sahih maktû**. Hatib, Şerafu Ashabi’l-Hadis (s.7) Ebu Tahir es-Silefi Meşihatu’l-Bağdadiye (el yazma no:16)

heveslerine uymayın” (Maide 77)”[229]

Şeyh el-Elbânî rahimehullah şöyle der: “Bazı insanlar bu imâmların gâlip gelen taife ve kurtuluş fırkasını hadis ehli olarak açıklamalarını garipsemişlerdir. Şunları düşünecek olursak, burada garipsenecek bir şey yoktur.

Birincisi: Şüphesiz hadis ehli, sünnet derslerinde uzmanlaşmalarından dolayı onunla alâkalı olan; râvilerin durumlarını, hadisin illetlerini ve rivâyet yollarını bilme konusunda insanların en bilgilileridir. Peygamberlerinin sünnetini, yolunu, ahlâkını, savaşlarını ve Nebî sallallahu aleyhi ve sellem’e ulaşan her bilgiyi kendilerine hedef edinmişlerdir.

İkincisi: Ümmet ilk asırda olmayan fırkalara ve mezheplere bölünmüşlerdir. Her mezhebin esasları, detayları ve hadisleri bu sünnete dayanır ve onunla delil getirirler. Bu mezheplerden birine bağlanan, diğer mezheplere bakmadan kendi mezhebine taassup gösterir ve onda olan herşeye tutunur. Baksa, taklid ettiği mezhepte bulamadığı hadisler görecektir. İlim ehli katında sâbit olan bir şeydir ki, her mezhepte diğer mezhepte bulunmayan sünnet ve hadisler vardır. Tek bir mezhebe bağlanan sapar. Mutlaka diğer mezheplerde korunmuş olan sünnetin büyük bir kısmı vardır. Hadis ehlinde ise böyle bir durum yoktur. Zira onlar, hangi mezhepte ve hangi taifede olursa olsun, râvisi Müslüman ve güvenilir olduğu sürece, isnâdı sahih olan her hadisi alırlar. Hatta bırak Hanefî, Mâlikî veya diğer mezhepleri, bu bir Şiî, bir Kaderî veya bir Haricî dahi olsa durum böyledir. Nitekim İmâm Şâfiî rahimehullah İmâm Ahmed’e şu sözleri söylerken bunu dile getirerek açıklamıştır: “Sizler hadisi benden daha iyi bilirsiniz. Size hadis sahih olarak geldiği zaman onu bana haber verin ki ben de ona göre amel edeyim. İster Hicâz’lı, ister Kûfe’li veya Mısır’lı birinden gelsin fark etmez.”[230]

Ehl-i Hadis, - Allah bizi onlarla haşreylesin – Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem dışında ne kadar üstün bir şahsiyet olursa olsun, belli bir şahsın görüşüne taassup göstermezler. Hadise önem vermeyen ve onunla amel etmeyen başkaları ise böyle değildir. Onlar imâmlarının görüşlerine, tıpkı hadis ehlinin Nebî sallallahu aleyhi ve sellem’in sözlerine bağlanmaları gibi taassup gösterirler. Hâlbuki o imâmlar kendilerinin görüşlerinin taklîd edilmesinden yasaklamışlardır. Bu açıklamadan sonra, hadis ehlinin, hadiste geçen gâlip taife ve kurtuluş fırkası, hatta insanlar üzerinde şâhitler olan vasat ümmet olduklarında şaşılacak bir şey olmadığı anlaşılmıştır.

---

[229] **Sahih maktu**. Ebu Nuaym Hilye (9/10)

[230] Bkz.: el-Elbanî, Sıfatu’s-Salâti’n-Nebî sallallahu aleyhi ve sellem adlı kitabın mukaddimesi.

Hatîb el-Bağdâdî'nin Şerafu Ashâbi'l-Hadis kitâbının mukaddimesinde, hadis ashâbını desteklemek ve onlara muhâlefet edenleri reddetmek için söylediği şu sözler hoşuma gitti:

"Şâyet kötülenmiş re'y sahipleri kendilerine faydalı olan ilimlerden ve âlemlerin rabbinin rasulünün sünnetlerinden, fakihlerin ve muhaddislerin eserlerini kabul etmekten kendilerini alıkoyarlarsa, elbette bunların dışındaki şeylere muhtaç olacaklar, görüşlerden uygun gördükleri ile yetineceklerdir. Şüphesiz hadis, tevhîdin esâslarını bilmeyi, vaâd ve tehdîdin açıklamasını, mülhidlerin sözlerinden alıkoyan, âlemlerin rabbinin sıfatlarını, cennet ve cehennemin vasıflarını, Allah Azze ve Celle'nin takvâ sahipleri ve fâcirler için hazırladıklarını, Allah'ın yer ehlinden ve göklerde yarattığı alâmetleri, yakın meleklerin saf tutan ve tesbih eden meleklerin zikrini kapsayıcıdır.

Hadislerin kapsamında; peygamberlerin kıssaları, zâhit ve velîlerin haberleri, edebiyâtı güçlü kimselerin vaâzları, fakihlerin sözleri, arap ve acem yöneticilerinin siyeri, geçmiş ümmetlerin kıssaları, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in savaşları, seriyyeleri, ahkâm ve kazâları, hutbeleri, vaâzları, mucizeleri, hanımları, çocukları, akraba ve ashabının sayıları, fazîletleri, haberleri, menkıbeleri, ömürleri ve neseplerinin beyânı, Kur'ân-ı Azîm'in tefsîri, ondaki haberler, zikir ve hikmetler, sahabelerden mahfûz olarak gelen ahkâma dâir sözleri, sonraki imâmlardan ve müçtehit fakihlerden her birinin görüşüne uyanların isimleri de yer almaktadır.

Allah Azze ve Celle sünnet ehlini dinin direkleri kılmış, onlarla her çirkin bid'ati yıkmıştır. Onlar mahlûkatı arasında Allah'ın eminleri, ümmet ile Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem arasındaki vasıtadırlar ve dinini korumada müçtehitlerdir. Nurları göz alıcı, fazîletleri artıcı, alâmetleri parlak, mezhepleri gâlip, hüccetleri kahredicidir. Hadis ashâbı dışında hevâsına meyleden her grup hevâya müracaat eder veya yöneldiği görüşünü güzel görür. Şüphesiz Kitap hadis ashabının teçhizâtı, sünnet hüccetleri, Rasul sallallahu aleyhi ve sellem mercîleridir. Onlar sünnete nispet edilir, hevâlara ve şahsî görüşlere iltifât etmezler. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'den rivâyet edilenleri kabul ederler, onlar güvenilir ve âdildirler. Dini muhafaza eder, ilmi yüklenir ve taşırlar. Hadiste ihtilâf edildiği zaman onlara müracaât edilir. Onların verdikleri hükümler, dinleyenler tarafından kabul edilir.

Bütün âlim ve fakihler, yüksek imâmlar, kabilesinde zâhid olanlar, faziletiyle özel olanlar, sağlam Kur'ân okuyucuları ve güzel hatipler onlardandır. Onlar büyük çoğunluktur. Yolları istikâmet yoludur. Her bid'at sahibi onların akîdesine yenik düşer, onların mezhebi hâricinde bir açıklamaya cesaret edemezler. Onlara tuzak kurandan Allah intikâm alır. Onlara karşı inât edeni Allah rezil eder. Onlara karşı çıkanlar onlara zarar veremezler ve onlardan uzaklaşan iflâh olmaz. Onların irşâtlarına engel

olmaya çalışan fakir olur, onlara kötü gözle bakan hüsrâna uğrar. Şüphesiz Allah Azze ve Celle onları desteklemeye kâdirdir."

Hatîb el-Bağdâdî der ki: "Âlemlerin rabbi, desteklenmiş taifeyi dinin koruyucuları kılmıştır. Sağlam şeriata tutundukları ve sahabe ile tabiînin eserlerine uydukları için inatçıların tuzaklarını onlardan savmıştır. Onlar eserleri muhafaza için çöller aştılar, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in dininden bir parça öğrenmek için gemi yolculukları yaptılar, re'y ve hevâya meyletmediler. Söz ile ve fiilî olarak O'nun şeriatını kabul ettiler, sünnetini korudular, aslını tespit edinceye kadar naklettiler. Onlar hadise ve onun ehli olmaya en lâyık olanlardır. Nice mülhitler dine, dinden olmayan şeyler karıştırmış, Allah Teâlâ hadis ashabı ile dini savunmuştur. Onlar dinin direklerinin koruyucularıdır, Allah'ın emirlerini hâkim kılanlardır. Ona karşı bir saldırı görürlerse mücâdele ederler. "**İşte onlar, Allah'ın tarafında olanlardır. İyi bilin ki, kurtuluşa erecekler de sadece Allah'ın tarafında olanlardır**." (Mücâdele 22)"[231]

Kıyas Ashabı Kınanmış ve Sakındırılmıştır

Kıyas Ashabı ile kastedilen; kıyası helal ve haram belirlemede esas kabul eden, nas bulunan konuda kıyas yapan, kıyasa aykırı düştüğü zaman hadisi reddeden veya te'vil eden gruplardır.

Allah Azze ve Celle faizi alışverişle kıyaslayanları zemmederek şöyle buyurmuştur:

الَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبَا لَا يَقُومُونَ إِلَّا كَمَا يَقُومُ الَّذِي يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطَانُ مِنَ الْمَسِّ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا إِنَّمَا الْبَيْعُ مِثْلُ الرِّبَا وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا

"**Ribâ (faiz) yiyenler, "alışveriş de ribâ (faiz) gibidir" demiş olmaları dolayısıyla, ancak kendisini şeytan çarpmış mecnûn kimsenin kalktığı gibi kalkarlar. Halbuki Allah, alışverişi helâl, ribâyı ise, haram kılmıştır**." (Bakara 275)

'Avf b. Mâlik el Eşcâ'i radıyallahu anh'den gelen bir rivayette, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

(تَفْتَرِقُ أُمَّتِي عَلَى بِضْعٍ وَسَبْعِينَ فِرْقَةً أَعْظَمُهُمْ فِتْنَةً عَلَى أُمَّتِي قَوْمٌ يَقِيسُونَ الأُمُورَ بِآرَائِهِمْ فَيُحِلُّونَ الْحَرَامَ وَيُحَرِّمُونَ الْحَلاَلَ.)

'**Ümmetim yetmiş küsur fırkaya ayrılır, onların fitne bakımından**

[231] Şeyh Elbani bütün bunları es-Sahiha (270) nolu hadisin açıklamasında zikretmiştir.

en büyükleri; meseleleri kendi şahsî görüşleriyle kıyas eden, Allah'ın helal kıldığını haram kılan ve haram kıldığını helal kılan bir kavimdir.'[232]

Vâsile b. Eska radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لَمْ يَزَلْ أَمْرُ بَنِي إِسْرَائِيلَ مُسْتَقِيمًا، حَتَّى كَثُرَتْ فِيهِمْ أَوْلَادُ السَّبَايَا، فَقَاسُوا مَا لَمْ يَكُنْ بِمَا كَانَ فَضَلُّوا، وَأَضَلُّوا

"**İsrailoğullarının işi aralarında köle çocukları çoğalıncaya kadar düzgün idi. Onlar henüz meydana gelmemiş işlerde kıyas yaptılar ve hem saptılar, hem de saptırdılar**."[233]

İbn Amr radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لَمْ يَزَلْ أَمْرُ بَنِي إِسْرَائِيلَ مُعْتَدِلًا حَتَّى نَشَأَ فِيهِمُ الْمُوَلَّدُونَ، وَأَبْنَاءُ سَبَايَا الْأُمَمِ، فَقَالُوا بِالرَّأْيِ، فَضَلُّوا وَأَضَلُّوا

"**İsrailoğullarının durumu aralarında başkalarından esir aldıkları kimselerin çocukları yayılıncaya kadar mutedil devam etti. Onlar re'yleriyle görüş belirttiler, hem saptılar, hem de saptırdılar**."[234]

Ebu Hureyre radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إِنَّمَا هَلَكَتْ بَنُو إِسْرَائِيلَ حِينَ حَدَّثَ فِيهِمُ الْمُوَلَّدُونَ أَبْنَاءُ سَبَايَا الْأُمَمِ , فَوَضَعُوا الرَّأْيَ فَضَلُّوا

"**İsrailoğulları ancak aralarında diğer milletlerden esir aldıkları kimselerin çocukları türediği zaman helak oldular. Onlar re'y (şahsî**

---

[232] **Sahih.** Ebû Zur'a ed-Dımeşkî, *et-Târîh,* (1/622); Hâkim, (3/457, 4/430); Bezzâr, (7/186); Taberânî, (18/50); İbn Ebî 'Asım, *es-Sunne,* (68); el-Lalekâ'î, (149); Ebû Sa'îd en-Nakkâş, *Fevâ'idu'l-'Irakiyyin,* (s. 46); Hâtîb, (13/307); İbn 'Abdilberr, *Câmî',* (2/891); İbn Battâ, *el-İbâne,* (272); Beyhakî, *Medhal,* (207); İbn 'Asakir, (62/151); Herevî, *Zemmu'l-Kelâm,* (261); Heysemî, *Mecmâ'u'z-Zevâ'id,* (1/179) İbn Hazm, *Muhallâ,* (1/62). Heysemî dedi ki: 'Taberânî ve Bezzâr *Sahîh*'in ricali ile rivayet ettiler.' Hâkim: 'Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre **sahih**tir' demiştir. Hadisin geniş tahricini Kıyas ve Taklid risalesinde yapmış bulunuyorum.

[233] **Hasen ligayrihi.** İbn Batta el-İbane (814) Deylemi (5387)

[234] **Hasen.** İbn Mace (56) Bezzar (6/402) Taberani (13/642) Ebu Nuaym Marife (4357) İbn Katan Beyanu'l-Vehm'de (2/348) **hasen** demiştir.

görüş) ile hüküm koydular ve saptılar."[235]

Aişe radıyallahu anha'dan: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

ما هلكت بنو إسرائيل حتى كثر فيهم المولدون أبناء سبايا الأمم فأخذوا في دينهم بالمقاييس فهلكوا وأهلكوا

"**İsrailoğulları, aralarında esir aldıkları kimselerin çocukları çoğalmadıkça helak olmadılar. Onlar dinlerinde kıyaslamalar yaptılar, hem kendileri helak oldular ve hem de başkalarını helak ettiler**."[236]

İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إِنَّمَا هَلَكت بَنو إِسْرَائِيل حَيْثُ أطاعوا الْأَحْبَار حَيْثُ أمروهم بِمَعْصِيَة الله فأطاعوهم وَكَذَلِكَ طوائف من أَحْبَار أمتِي يهْلكُونَ أنفسهم فيضلون أنفسهم ويضلون كثيرا

"**İsrailoğulları ancak Allah'a isyanı emreden din adamlarına itaat ettiklerinde helak oldular. Aynı şekilde ümmetimden bazı din adamları da hem kendilerini hem de birçok kimseleri saptırırlar**."[237]

Kıyasın Hüccet Olduğunu İddia Edenlerin Şüpheleri

El-Ciyzânî'nin Kıyas Hakkında Yazdıklarının Değerlendirmesi

Muhammed b. Huseyn b. Hasen el-Ciyzânî, "Meâlimu Usûli'l-Fıkh İnde Ehli's-Sunne ve'l-Cemaa adını verdiği bir fıkıh usulü kitabı yazmıştır. Daha önce incelediğim fıkıh usulü kitaplarının genelinde kıyas başlığına gelince bariz bir şekilde, papağan gibi önceki kelamcıların dediklerinin tekrarından ibaret mugalatalar dikkatimi çekiyordu. El-Ciyzani'nin kitabında kendisinin diğer fıkıh usulü kitaplarından farklı olarak şahsi çabalar harcadığını ve bir takım ıslahlarda bulunduğunu gördüm. Lakin kıyas babında, her ne kadar değişik ifadeler ve farklı deliller zikretmiş olsa da, yine de kelamcıların fakihleri hapsettiği sınırların dışına pek çıkamadığını

---

[235] **Hasen ligayrihi.** Darekutni (4/146) Herevi Zemmu'l-Kelam (63) Mervan b. Salim zayıftır.

[236] **Hasen ligayrihi.** İbn Katan, Beyanu'l-Vehm (2/348) isnadında Halid b. İsmail el-Mahzumi zayıftır.

* Başka bir yol ile **Aişe radıyallahu anha'dan**: Hatib, el-Fakih (468) Abdullah b. Muhammed b. Yahya b. Urve zayıftır.

[237] Deylemi (1377)

gördüm.

Bu kitabında çoğunlukla Ebu'l-Abbas İbn Teymiyye en-Numeyrî ve Ebu Abdillah b. el-Kayyım ez-Zer'î rahimehumallah'tan nakilde bulunmuştur. Bu iki imam sünnetin yayılmasında ve değerinin yüceltilmesinde gayret göstermişlerdir. Ancak alimin, ihtilaf edilen konuda hükmetmek için alimlerin sözlerini delil getirmesi, bunlarla itirazda bulunması veya bu sözleri kaide kılması mümkün değildir. Zira bu, büyük bir hatadır. İhtilaf anında bu ihtilafın sadece iki vahye (kitap ve sünnete) ve bu ikisinin delillerine döndürülmesi hususunda icma vardır. Zira kitap ve sünnet, her türlü eksiklik, şaşkınlık ve kötülükten korunmuştur.

Bu kitabın kıyas ve delil olması bölümünde – Allah kendisine selamet versin – kıyas-ı celî hakkında şöyle diyor: "Bu tür kıyasın üzerinde ittifak vardır."[238] Peki nerede bu ittifak?

Kıyas-ı celî'ye, Allah Teâlâ'nın şu ayetini örnek veriyor: "**Yetimlerin mallarını zulümle yiyenler**…" (Nisa 10) Bu ayette geçen yetim malı yemeye kıyasla, yetimin malını yakmak ve batırmak da haramdır diyor. Bu açık bir hatadır. Çünkü bu ayet yetimin malını yemenin haramlığını belirtmektedir. Diğer bir ayette ise "**Kim Allah'ın sınırlarını aşarsa nefsine zulmetmiş olur**" (Talak 1) buyrulmaktadır. Bu ayetle ilahî sınırları aşmak yasaklanmıştır. Bu meselenin bir açısıdır. Diğer açıdan, yetimin malını yakmak veya batırmak sabit ve açık naslarla yasaklanmıştır. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

"**Ergenlik çağına erişinceye kadar, en güzel bir şekilde olmadıkça yetimin malına yaklaşmayın"** (Enam 152, İsra 34)

Nebî sallallahu aleyhi ve sellem de şöyle buyurmuştur: "**Müslüman kişinin malı, ancak kendisinin gönül hoşluğuyla helal olur.**"

"**Her müslümanın diğer müslümana kanı, malı ve şerefi haramdır**."

Bunun gibi daha birçok naslar, bu konuda "kıyas-ı celî" denilen kıyasa ihtiyaç bırakmamaktadır.

İllet kıyasına Allah Teâlâ'nın şu ayetini örnek veriyor: "**Sizden önce, (ibret alınması gereken pek çok) hâdise olup bitmiştir. Bu itibarla, yeryüzünde şöyle bir dolaşın sonra da, yalanlayanların akıbetlerinin ne olduğunu görün.**" (Al-i İmran 137) Yani onlar asıl, siz fer'siniz, aradaki cami illet yalanlama, hüküm de helaktir."[239]

Şu sebeplerden dolayı bu sözleri gerçekten tuhaftır:

* Helak hükmü kaderî bir meseledir. Burada haramlık, farzlık,

[238] Mealimu Usuli'l-Fıkh (s.187)
[239] Mealimu Usuli'l-Fıkh (s.188)

mekruhluk ve bunun gibi şer'î hükümler nerede?

* Bunun illet kıyası olduğu varsayılsa, şöyle itiraz etmek mümkündür: Fertler veya cemaatler halinde bulunan kafirler görüyoruz. Onların hakkında bu yalanlama illeti gerçekleşmiştir. Lakin helak hükmü onlara uygulanmamıştır! Bilakis nimetler ve rızık içindedirler. Malları ve çocukları boldur. Beldeler hakkındaki hüküm, halklarını da kuşatır. Burada iki şeyden biriyle cevap vermek zorunludur:

- Ya helak hükmü mutlaka gerçekleşmiştir denilir ki, bunu diyen gerçeğe karşı inat etmiştir. çünkü kendisi de bunun batıl olduğunu bilir.

- Ya da illetinden dolayı bu hüküm zorunluluğu gerektirmez, cevazı ifade eder denilir.

O zaman biz de deriz ki; illetin mevcut olmasından dolayı, fer'de aslın hükmünün bulunmasını gerektirmeyen bütün illet kıyasları çelişkidir. Bunun itibar edilecek bir tarafı yoktur.

Sonra şöyle diyor: "Yine bundan dolayı Kur'ân'da bunun (kıyasın) medhi, zemmi, emri veya yasağı gelmemiştir. Zira bu (kıyas) sahih ve fasid diye taksim edilir."[240] Kıyastan bahsederken işte böyle diyor! Sonra da bu söylediklerine bütün açıklığıyla muhalefet ederek, kıyasın hücciyeti için: "**İbret alın ey akıl sahipleri**" ayetini delil getiriyor![241] Az önce Kur'ân'da kıyasın emredilmediğini söylerken, burada kıyasın emredildiğini iddia ediyor! Bu tehlikeli bir tökezlemedir!

Allah onu affetsin, sonra meşhur Muaz b. Cebel radıyallahu anh hadisini delil getiriyor. Halbuki bu rivayet isnad olarak zayıf, metin olarak münkerdir. Bunun zayıf oluşunu Buhari, Darekutni, İbn Hazm, el-Elbânî ve daha birçok uzman muhaddisler açıklamışlardır. Bu hadis Ebu Davud'un Sünen'inde Şu'be – Ebu Avn – el-Haris b. Amr – Mugira b. Şube'nin yeğeni – Muaz b. Cebel radıyallahu anh'ın ashabından Humus'lu bazı insanlar tarikiyle, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu… şeklinde gelir.[242]

Sonra diğer bir tarikle; Şube – Ebu Avn – el-Haris b. Amr – Muaz'ın ashabından bazı insanlar – Muaz radıyallahu anh isnadıyla rivayet eder.[243]

Tirmizi de bir rivayette Muaz radıyallahu anh'ı zikrederek, diğerinde zikretmeksizin rivayet eder ve sonra şöyle der: "Bu hadisi sadece bu tarikten biliyoruz. Bana göre isnadı muttasıl/kesintisiz değildir. Ebu Avn es-Sekafi'nin ismi Muhammed b. Ubeydillah'tır."[244]

---

[240] Mealimu Usuli'l-Fıkh (s.191)
[241] Mealimu Usuli'l-Fıkh (s.198)
[242] **Zayıf.** Ebu Davud (3592)
[243] **Zayıf**. Ebu Davud (3593)
[244] **Zayıf.** Tirmizi (1327, 1328)

Görüldüğü gibi hadisin isnadında meçhul kimseler ve kopukluk vardır. Bu şiddetli bir zayıflıktır. Şeyh el-Elbânî rahimehullah, rivayet yolları, ravileri ve metni hakkında faydalı açıklamalar yapmış, önceki imamların bu rivayetin zayıf oluşuna dair hükümlerini zikretmiştir.[245] Hadis ilimlerinden bir nasipleri olmayan mutaassıp fakihlerin bu hadisi sahih saymalarına da reddiye vermiştir.

El-Elbanî rahimehullah'ın zikrettiği şu rivayet hakkında uyarıda bulunmak gerekir: Ali b. el-Ca'd'ın, Şu'be'den rivayetinde o Ebu Avn'dan, o da el-Haris b. Amr'dan, o da Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabından, o da Muaz radıyallahu anh'den şeklinde gelmiştir. Sonra bunu İbn Abdilberr'e nispet etmiş ve şaz olduğuna hükmetmiştir.

Yani diğer rivayetlerde "Muaz'ın ashabı" şeklinde geçen ifade: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabı" şeklinde geçmektedir. Denilir ki: bilakis bu asla mevcut değildir! Zira el-Cami'nin muhakkiki Ebu'l-İşbal ez-Zuheyrî, şöyle demiştir: "(ta) nüshasında "sahabe" diye zikredilirken, (elif) nüshasında "Muaz'ın ashabı" şeklinde geçmektedir. Doğrusu da budur. Şüphesiz bu ancak istinsah hatasıdır ve buna itibar edilmez. Böylece Ali b. el-Ca'd'ın rivayetinin de Şu'beden rivayet eden diğer ravilerin rivayetlerine uygundur. Allaha hamd olsun."[246]

Bütün bu açıklamalardan sonra, Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat mezhebi için münker ve zayıf rivayetlerle delil getirmeye nasıl müsaade edilebilir!! Halbuki ehl-i sünnet, hadisin sahihini sakiminden ayırmaya insanların en layık olanlarıdırlar! Onlar gerçek hadis ehlidir! Onlar, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sahih hadislerine insanların en çok ittiba edenleri, batılları ve bu haber gibi uydurmaları en çok terk edenleridirler. El-Ciyzanî, nasıl olur da el-Burhan'da, Muaz radıyallahu anh rivayeti hakkında: "Bu rivayet sahih kitaplarda geçer. Sahih oluşunda ittifak vardır. Tevile yol yoktur"(!!!)[247]diyen Ebu'l-Meali el-Cuveynî gibi bir adamı örnek alabilir?!! Allah yardımcımız olsun.

Bazı Ayetleri Kıyasa Delil Getirme Yanlışı

İmam İbnu'l-Kayyım rahimehullah, kıyasa işaret eden ayetler zikretmiştir. Bu sözleri, kıyasçıların dili üzerinden naklederek şöyle demiştir:

"Allah Azze ve Celle'nin: "**Kendi yaratılışını unutup bize misal veriyor ve diyor ki: "Çürümüş olduğu halde bu kemikleri kim diriltecek?**" (Yasin 78) ayetinde, ölülerin öldükten sonra diriltilmeleri, yeryüzünün ölümünden sonra bitki bitirerek diriltilmesine kıyas vardır. (Burada şu ayete işaret etmiştir: "**O'nun âyetlerinden biri de şudur: Sen,**

[245] Daha fazla bilgi için bkz.: el-Elbani, ed-Daife (2/273 no:286)
[246] Camiu Beyani'l-İlm (2/845, 1 nolu dipnot)
[247] El-Burhan (2/505, mesele no:720)

yeryüzünü kupkuru görürsün; üzerine su indirdiğimiz zaman da, toprak harekete geçer ve kabarır. işte, yeryüzüne böyle hayat veren, muhakkak ki ölüleri de diriltendir." (Fussilet 39)

Yeniden yaratma, göklerle yerin yaratılmasına kıyas edilerek neticeye ulaşılmıştır. Bu da bir şeyin aynısı olan diğer şeyin hükmünü almasıdır"

Bu sözler, şu açılardan fasittir:

Birincisi: Kıyas ehlinin hüccet getirdikleri şey, naslarda hükmü belirtilen şeyin hükmünü, aralarındaki ortak illet sebebiyle, naslarda belirtilmeyen şeye vermektir. Kıyas ehline göre bu illetin nas ile gelmiş olması ile kendilerinin istinbat etmiş oldukları bir illet olması arasında fark yoktur. Bir şeye verilen hüküm; farz, haram, mubah, mustehap veya mekruh gibi hükümlerdir.

Bu, Allah Azze ve Celle'nin yaratma, öldürme, helak etme, hidayet etme vb. fiilleri hakkındaki hükümler değildir. Bu tür, fıkıhtaki kıyasın kaynaklarından değildir.

Mesela kıyas ehli, Allah Azze ve Celle'nin kafirleri, rasullerine isyan etmeleri sebebiyle kendilerinden önceki kafirlerin başlarına gelenlerle sakındırmasını delil getirmezler. Hiç kimse: "Hud kavminin fiilini işledikleri takdirde, Allah Azze ve Celle onlara akim bir rüzgar gönderecektir" dememiştir. Yine, Semud kavminin fiilini işledikleri takdirde Allah Azze ve Celle'nin onlara sayha gönderecektir demezler. Üzerinde konuşulan konu bu değildir. Kıyas ehlinin maksatları da bu değildir. Böyle bir istidlal, öne sürülen kayıtlara uymaz ve reddedilmiş, batıl bir iddiadır. O halde İbn Kayyım'ın kıyas ehlinden naklederek zikrettiği bu misalin, kıyas ehlinin delil getirdikleri şeyle alakası yoktur. Bu batıl bir istidlaldir. Hatta bunu delil getirmenin anlamı da yoktur.

Yine burada ne kıyas zikredilmiştir, ne kıyasın uygulanma şekli, ne şartları ve ne de emri! O halde kulun, emrolunmadığı bir şeyi kıyasla hükme kaynak edinmesi nasıl helal olur? Hatta şayet Allah Azze ve Celle, kıyasçıların şartlarına göre kıyas yapmış olsaydı bile, O Allah Azze ve Celle'dir, yapar, biz ise hükümler çıkarmak için kıyas yapamayız derdik. Çünkü Allah Azze ve Celle yaptıklarından sorulmaz, insanlar ise sorumludur!

Görmüyor musun, O bir şeye hükmeder, sonra bu sizin için hayırlı olandır der. Yani bu bize caizdir ve onun bizim için hayırlı olduğuna hükmederiz?

Onlardan biri itiraz eder ve şöyle diyebilir: "Bu, sizin inkar etmek istediğiniz kıyastır. Kulların rabbi, haramlığa kıyas yaptığı gibi, kulları da haramlığa kıyas yapar."

Cevap olarak şöyle denilir: Birincisi: Bizim kastettiğimiz istidlal bu

değildir. Buna rağmen itiraz ettiğiniz şey de kıyas değildir. Zira kulların hüküm vermesi, Allah Azze ve Celle'nin izin vermediği bir teşrî (din koyma)dır. Kulların kıyas yapmaları da, Allah Azze ve Celle'nin izin vermediği bir din koymadır. Allah Azze ve Celle'nin kıyası emrettiğine dair delil bulunmadığı sürece, Allah Azze ve Celle izin vermediği şeyi din kılmayı da haram kılmıştır. Kulların hükmü ve kıyasları haramdır. Zira her ikisi de Allah Azze ve Celle'nin izin vermediği bir teşridir.

İkincisi: Bizim delil getirdiğimiz şey şudur: Sizler Allah Azze ve Celle'nin yaptığı herşeyi yapmanın kulları için de caiz olduğunu zannediyorsunuz. İşte bu zannınıza uygun olarak da: "Allah Azze ve Celle kıyas yapmıştır, kulları da kıyas yapabilirler" demeye devam ediyorsunuz. Allah Azze ve Celle haram kıldıkça veya helal kıldıkça kulların da haram kılmaları ve helal kılmalarının caiz olduğunu söylersiniz. İşte bu da apaçık bir küfürdür! Akibetini görünce zannınız iptal olmuştur!

*"**Allah'ın indirdiğinden başkasıyla hükmedenler kafirlerin ta kendileridir**" ayetini, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ve sahabelerinin açıklamalarına aykırı bir anlayışla ele alarak, bütün yöneticileri, hakimleri, belediye başkanlarını, muhtarları, hatta oy kullananları tekfir eden muasır haricilerin kıyası savunmaları bu bakımdan büyük bir tezattır! Çünkü tekfir ettikleri şahıslar belki küçük küfrü işlemektelerken, kendileri büyük küfür olan teşrî'yi/din koyma fiilini meşru görmektedirler!*

Yine kıyasçıların Kur'ânda kıyasa işaret ettiğini düşündükleri ayet, kendilerinin aleyhlerine delil olmaktadır. Onlar: "Allah Azze ve Celle'nin ikinci diriltmesini, birinci diriltmesine kıyasladığını söylüyorlar. Böylece birinin hükmünü diğeri de alıyor. Onların bu sözleri, şu anlama gelir: "Şayet bu konuda Allah Azze ve Celle katından bir nas olmasaydı, bizler kıyas yoluyla yeniden diriltileceğimizi anlardık!" İşte bu Allah Azze ve Celle'ye iftiradır! Böylece bu ayeti kıyasa delil getirmeyi terk etmeleri farz olmuştur!

Şayet şöyle derlerse: "Bilakis, bu mümkündür. İbnu'l-Kayyım, "İkinci dirilişin, birinci dirilişe kıyaslanması, bunun mümkün olduğunu gösterir" demiştir."

Cevap: Sizinle bu konuda tartışmayız. Biz ancak kıyas metodunun dinî bir hüküm çıkarmak için kaynak edinilmesine karşı çıkarız. Bu imkan, hükmün Allah Azze ve Celle katından olmasını gerektirmez. Bizler Allah Azze ve Celle'nin tıpkı arpayı arpaya karşı fazlalıkla satmayı haram kıldığı gibi, mercimeğin, mercimeğe karşı fazlalıkla satılmasını da haram kılmaya kâdir olduğunu inkar etmeyiz. Biz ancak Allah Azze ve Celle bize haram kılmadığını bildirdiği halde, bunun kıyas yoluyla haram kılınmasına karşı çıkarız.

Yine İbnu'l-Kayyım rahimehullah, kıyasçıların dili üzerinden, Allah

Azze ve Celle'nin kitabında misaller vermesini zikreder. Burada da az önce söylediğimizi söyleriz. Zira Allah Azze ve Celle bize darbı mesel yapmamızı emretmemiştir. Bu, Ebu Hureyre radıyallahu anh'ın, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şu hadisini rivayeti esnasında yapmadığı bir şeydir: ": **'Ateşin değdiği her şeyden hatta peynir parçasından bile abdest lazım gelir.'** Bunun üzerine İbn Abbâs radıyallahu anhuma, ona şöyle dedi: "Ey Ebû Hureyre! (Yani şimdi) yağdan yersek abdest mi alacaz? Sıcak sudan içersek abdest mi alıcaz?" Bunun üzerine Ebû Hureyre radıyallahu anh, İbn Abbâs radıyallahu anhuma'ya şöyle dedi: "Ey kardeşimin oğlu! Eğer Rasûlüllâh sallallahu aleyhi ve sellem'den bir hadis işitirsen sakın ona darbı mesel yapma!'"[248]

İşte Ebu Hureyre radıyallahu anh, ancak Allah Azze ve Celle katından hüküm bildiren Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in hadisine darbı mesel yapmaktan sakındırmıştır! İbn Abbas radıyallahu anhuma da Ebu Hureyre radıyallahu anh'ın yasakladığı şeyi reddedecek bir şey bulamamıştır. Her ikisi de büyük sahabelerdir ve Allah Azze ve Celle'nin hükümlerine misal getirmeyi uygun görmemişlerdir.

Yine İbnu'l-Kayyım rahimehullah, kıyasçıların bir şeyin hükmünü, aynısı olan başka şeye giydirmelerini zikreder.

Bir kilo buğdaya karşı iki kilo buğdayı fazlalıkla satmanın hükmü, iki kilo buğdayı bir kilo buğdaya karşı satmakla birdir. Ama mercimeği fazlalıkla satmak zorunlu olarak aynı hükümde değildir. Zira buğday başka bir şey, mercimek başka bir şeydir. İkisinin aynı olduğunu iddia eden büyüklenen bir inatçıdır.

Yine şöyle der: Kur'an'da zikredilen misaller, benzerleriyle hükümde aralarının eşitlenmesini gerektirir.

Bu doğrudur, Allah Azze ve Celle dilediğini yapar. Ancak bizler deriz ki: şayet Allah Azze ve Celle bize bir şeyin benzerinin hükmünü haber vermemişse hiçkimse bunun hükmünden haberdar olamaz. Bu da kıyası yıkar. Eğer: "Biz Allah Azze ve Celle'nin böyle hükmetmesinin mümkün olduğunu biliriz" derlerse, denilir ki: buna daha önce cevap verdik. Bizler sizinle, Allah Azze ve Celle'nin herşeye kadir olması hakkında tartışmıyoruz. Nitekim Kur'ân'da bir şey ile diğeri benzetilerek aralarındaki hükmün eşitlenmesine dair misaller vardır. Yine bir şey, diğerine benzediği halde hükümlerinin farklı oluşuna da misaller vardır.

Yine kıyas ehli, itibar ayetini de kıyasa delil getirmişlerdir. Bu ayet şudur:

"**Kitap ehlinden inkâr edenleri kendi ülkelerinden ilk sürgünde çıkaran O'dur. Oysa siz (ey mü'minler), onların çıkacaklarını**

[248] **Sahih.** Tirmizî, (79); Ebû Dâvud, (1/194) İbn Mâce, (2/485).

sanmamıştınız. Onlar da kalelerinin, kendilerini Allah'ın cezasından koruyacağını zannediyorlardı. Fakat Allah'ın azabı hiç hesab etmedikleri bir yerden kendilerine gelmiş ve kalblerine bir korku salmıştır. Öyle ki evlerini kendi elleriyle, hem de mü'minlerin elleriyle tahrib etmişlerdir. Ey akıl sahipleri! Bundan ibret alın" (Haşr 2)

Diyorlar ki: Allah Teâlâ'nın: "ibret alın" sözü, "Kıyaslayın" demektir. Halbuki bu tefsiri şer'î naslar onaylamaz! Hatta Allah Azze ve Celle'nin bize hitap ettiği arap dili de onaylamaz.

Kısaca şöyle diyelim: Şayet "ibret alın" sözünün, "kıyaslayın" manasında olduğunu varsayarsak, durum burada mücmeldir, açık değildir. Ne Kur'an'da, ne sünnette, ne de icmada kıyasın açıklaması gelmemiştir!

Kıyası İptal Eden Delili Kıyasa Delil Getirenlerin Reddi

İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'e bir kadın geldi ve şöyle dedi: "Annem hac yapmayı adadı, fakat hac yapamadan vefat etti. Ben onun yerine hac yapabilir miyim?" Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**Evet, onun yerine hac yap, ne dersin, şayet annenin borcu olsaydı onu ödemez miydin?"** kadın: "Evet" dedi. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem: "**O halde bunu da öde. Zira Allah'ın hakkı yerine getirilmeye daha layıktır**." (Buhari 7315)

Kıyas ehli Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in burada kıyas yaptığını iddia etmişlerdir. Ancak iyi düşünülürse Nebî sallallahu aleyhi ve sellem kıyas yapmamış, ancak Allah Azze ve Celle'nin vahyiyle hükmetmiştir. Zira Allah Azze ve Celle: "…**Ölenin vasîyyet ettiği miktarın çıkmasından ve borcun ödenmesinden sonra (bakiyye üzerinden)dir**" (Nisa 11) buyurmuştur. Hakikatte kıyas ehli, fer' hakkında nas olsa dahi, bu nasları kıyasın hüccet oluşuna delil getirmekten geri durmazlar. Halbuki onlar, fer' hakkında nas bulunduğunu görmektedirler.

Burada açıkça görülmektedir ki Nebî sallallahu aleyhi ve sellem asla kıyas yapmamıştır. Elimizde iki hüküm vardır:

1- Allah'a olan borcun ödenmesi

2- İnsanlara olan borcun ödenmesi

Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in hükmünün kıyas olabilmesi için kıyas ehlinin, Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in nasıl istinbatta bulunduğunu açıklamaları gerekir. ya da Nebî sallallahu aleyhi ve sellem, insana olan borcun hükmünü, Allah Azze ve Celle'ye olan borcun hükmüne nasıl istinbat ettiğini öğretmesi gerekirdi. Zira şayet bu, kıyas kaidelerini uygulayarak bir istinbat olsaydı, Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in kıyas yaptığını söylememiz gerekirdi. Böyle bir durumda ise bu kıyas hatadan korunmuş olan Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in kıyası olurdu ve başkalarının kıyası ile bir görülemezdi.

Lakin bizler, bu istinbatın kıyas kaidelerine uymadığını görüyoruz! Bilakis bu hadis, kıyasın hüccet olması bir tarafa, Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in kıyas yaptığını iddia edenlerin delilini de iptal etmektedir. Kıyas ehli ise bunun Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in bir kıyası olduğunu iddia ediyorlar. Onlara göre kıyas-ı evlâ için; asılda mevcut olan illetin, fer'de de daha kuvvetli bir şekilde bulunması gerekir.

Biz de deriz ki; Allah Azze ve Celle'nin borcunun ödenmeye daha layık olduğu belirtildiği için, herkes, insana olan borcun ödenmesinin vacip olduğu gibi, Allah'a olan borcun ödenmesinin de vacip olduğunu öğrenmiştir. Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'e Allah'a olan borcu soran kimsenin iki durumu vardır:

- Ya insana olan borcun ödenmesini vacip biliyordu
- Ya da borcu ödemeyi vacip bilmiyordu

Nebî sallallahu aleyhi ve sellem soru soran kimsenin, insana olan borcun ödenmesinin vacip olduğunu bilip bilmediğini öğrenmek istedi. Nebî sallallahu aleyhi ve sellem onun insana olan borcun ödenmesinin vacip olduğunu bildiğini görünce, ona diğer bir nas ile cevap verdi. İşte bu da Allah'a olan borcun ödenmesinin daha layık olmasıdır. Bu, soru soranın bilmediği nastır. Şayet bilseydi, cevabı da bilecekti. Bu illet değil, nastır! Allah'a olan borcun ödenmesini vacip kılan vasfı soran kimseye, "Allah'a olan borç ödenmeye daha layıktır" diye cevap vermemiz uygun değildir. Zira bizler ona Allah'a olan borcu ödemenin hükmünü söylemiş oluruz. Bu hükmün sebebi olan vasfı değil.

Şayet Nebî sallallahu aleyhi ve sellem kıyas yapmış olsaydı şöyle derdi: "Allah'a olan borcu ödemede çaba ve gayret var mı?" Soru soran: "Evet" derdi. Bunun üzerine Nebî sallallahu aleyhi ve sellem: "Görmez misin, bu çaba ve gayret insana olan borcun ödenmesinde de söz konusu" derdi. Böylece ikisi aynı hükümde olurdu.

Bu hadisin kıyasa delil getirilmesi batıldır. Hatta burada "Allah'a olan borcun ödenmesi daha layıktır" sözü bir nastır. Bu da kıyası iptal eden bir ifadedir. Çünkü fakir insan, mala muhtaçtır. Allah Azze ve Celle ise Ganî'dir, hiç kimseye muhtaç değildir. Şayet kıyas kaideleriyle, özellikle de "kıyas-ı evlâ" ile amel edecek olsaydık, insana olan borcun, Allah Azze ve Celle'ye olan borcun ödenmesinden daha layık olduğunu söylememiz gerekirdi. İşte bu kıyası iptal etmeye yeter.

Mazmaza Hadisinin Kıyasa Delil Getirilmesinin Reddi

İmam İbn Kayyım rahimehullah'ın kıyasın hucciyetine getirdiği delillerden birisi şu hadistir:

Cabir radıyallahu anh'den: Ömer b. el-Hattab radıyallahu anh dedi ki: "Ey Allah'ın rasulü! Bugün büyük bir iş yaptım. Oruçlu olduğum halde öptüm." Nebî sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki: "**Oruçlu olduğun**

halde suyla mazmaza yapsan ne dersin?" Ömer radıyallahu anh: "Bunda sakınca yoktur" dedi. Nebî sallallahu aleyhi ve sellem: "**O halde**?" buyurdu.

İbn Kayyım dedi ki: "Bu, benzerin hükmünün benzerine uygulanmasına delildir. Öpmek cimaya bir vesiledir. Ağza su alınması da içmeye vesiledir. Önceki orucu etkilemiyorsa, diğeri de etkilemez."

İbn Kayyım'ın zikrettiği bu kıyas tek anlama geliyor, bu da benzetmedir. Öpmenin cimaya nispeti, mazmazanın içmeye nispetine benzetilmiştir. Yani diğer bir ifadeyle, öpme ve mazmazadan her biri, orucu bozan şeylerin mukaddimeleridir.

Meselenin karışmaması için şöyle diyelim: elimizde iki mesele var:

Birincisi: Eşini oruçlu iken öpen kimsenin hükmü

İkincisi: Oruçlu iken mazmaza yapan kimsenin hükmü

Ömer b. el-Hattab radıyallahu anh, yaptığı şeyin kaza mı, keffaret mi, yoksa tevbe mi gerektirdiğini bilmediği için sordu.

Asıl olan, bu iki fiilden hangisi olursa olsun buna ne kaza, ne keffaret ne de tevbe gerekir. Çünkü, mazmazada orucu etkileyecek sebep mevcut olmadığı gibi, öpmede de mevcut değildir. Şu halde Ömer radıyallahu anh esasında, eşini oruçlu iken öpmede herhangi bir hüküm gerektirmeyen sebebi bilmiyordu.

Şayet bu etkinin bulunmadığı anlaşıldıysa, biz de zorunlu olarak anlarız ki, eşini oruçlu iken öpene ne kaza, ne keffaret ve ne de tevbe gerekir. Bunu öğrenmek için kıyas yapmaya ihtiyaç yoktur. Nebî sallallahu aleyhi ve sellem kime: "Terlemek orucu etkilemez" demiş? Bundan dolayı "Bana keffaret gerekir mi?" demek veya üzerine kıyas yapacak nas aramak mantıklı değildir.

Ama şayet orucu etkileyen sebebin bulunduğunu anlarsak, zorunlu olarak bunun sonucunu da öğrenmiş oluruz. İşte o zaman "Keffaret mi gerekir, kaza mı?" diye sorarız. Sanki Ömer radıyallahu anh: "Kişinin oruçlu iken eşini öpmesi, orucunu etkiler mi?" diye sormuş gibidir. İlk hükme göre, eşini öpen kimsenin orucunun etkilenmesine bağlıdır. Peki bu etki mevcut mudur?

Kıyas ehli diyor ki; Nebî sallallahu aleyhi ve sellem aslın hükmünü göstererek ikinci bir hüküm verdi, o da mazmaza yapanın orucunun etkilenmemesi hükmüdür.

Bunun üzerine diyorlar ki: "Etki, asılda mevcut değildir. Fer'de de mevcut değildir."

Biz de deriz ki, Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in sözünde kıyas ile delil getirme yoktur. Kıyas ehli ise: "Bilakis, bu söz kıyas ile delil getirmedir" diyorlar.

Onlara soruyoruz: "Mazmaza yapanın orucunun etkilenmemesinin

sebebi olan illet nedir?"

Bazıları diyecekler ki: "Mazmaza orucu bozan bir şey olan içmenin mukaddimesidir."

Biz de onlara deriz ki: "Bu açıklamaya bir yol yoktur. Aksi halde, biz her mukaddimede, mukaddimesi olduğu şeyin zıddı olan bir etki bulunduğunu öğrenmiş olurduk. Bu ise batıldır.

Mesela abdest alan kimse elini suya daldırdığı zaman, bu mazmazanın mukaddimesidir. Bununla beraber, eli suya daldırmada, mazamazanın oruca etkisinin zıddı olan bir hüküm yoktur. Bilakis ikisi aynı etki hükmündedir.

Yine görmez misin ki, cima, inzalin mukaddimesidir. Bununla beraber cimanın oruca etkisi ile inzalin oruca etkisi aynı hükümdedir.

Bu gösteriyor ki, mazmazanın içmeye mukaddime olması, orucu etkilememesinin sebebi değildir. Bunu kimse inkar edemez. Öyleyse aslı etkileyen nitelik bu olmadığına göre, asılda bulunmayan bu nitelik, fer'e nasıl uygulanabilir?

Bu istidlal, Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in etkileyici olmayan bir niteliği fer'e uyguladığını iddia etmek anlamına gelir. Halbuki kıyas ehli, etkileyici olmayan niteliğin fer'e uygulandığı bütün kıyasların batıl olduğunu söylerler. Böylece bu istidlal de düşmüştür.

Bu, illet kıyasına delil getirilmişti ve istidlalleri düşmüş olduğuna göre bunu terk etmek zorundalar. Bunu, ancak kıyas-ı şebehe yani benzerlik kıyasına delil getirirler, ki İbn Kayyım rahimehullah'ın istidlalinden anlaşılan budur. O şöyle demiştir: "Şayet birbirinin aynı olan şeylerden birinin hükmü diğerinin de hükmü olmasaydı ve nefiy ve ispat olarak hükümlerde mana ve illetler etkileyici olmasaydı, bu benzetmeyi zikretmenin anlamı olmazdı." Böylece benzerin hükmünü, benzere uygulamaya ve öpmenin cimaya vesile olmasının tıpkı ağza su almanın içmeye vesile olması gibi olduğuna delil getirmiş, bu oruca zarar vermiyorsa, diğeri de oruca zarar vermez demiştir.

İbnu'l-Kayyım, öpmenin cimaya nispetle bir vesile olmasını, ağza su almanın, içmeye nispetle bir vesile olmasına benzetmiştir. Az önce ağza su almanın, içmeye mukaddime olmasının, hükmü etkileyici sebep sayılması iddiasının batıl olduğunu açıklamıştık. Dolayısıyla burada etkileyici nitelik mevcut değildir, sadece benzerlik vardır. Böyle bir kıyası yani kıyas-ı şebeh/benzerlik kıyasını İbnu'l-Kayyım rahimehullah iptal ederek şöyle demiştir: "Kıyas-ı şebeh/benzerlik kıyasını Allah Teâlâ ancak batıl ehlinin işi olarak nakletmiştir."

Yusuf aleyhi's-selâm'ın kardeşleri hakkında getirilen benzetmeyi zikrettikten sonra şöyle demiştir: "Bu, boş bir benzetme ve eşitlemeyi

gerektiren illetten yoksun bir şeklî kıyastır. Bu kıyas fasittir."[249]

Yine şöyle der: "Özetle bu kıyas türü Kur'ân'da ancak reddedilmiş ve kınanmış olarak gelmiştir."

Peki Nebî sallallahu aleyhi ve sellem – hâşâ – batıl ehlinden midir ki kıyas-ı şebeh yapsın? Böylece bu istidlal de düşmüştür! Dolayısıyla Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in kıyas yaptığı iddiası da batıldır.

O halde Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem neden mazmaza yapanı misal verdi?

Cevabı basit. Ömer radıyallahu anh eşini öpmesinin, cima ile aynı hükümde olduğunu zannetmişti. Ömer radıyallahu anh bunu, öpmeyi cimaya kıyas ederek söylemedi. Zira şayet kıyas yapsaydı, bunu sormazdı. Peki Ömer radıyallahu anh neden böyle zannetti? Bu, kıyas ehlinin kaçtıkları sorudur. Ömer radıyallahu anh, cimanın mukaddimesi olan öpmenin, cima ile aynı hükümde olmasını mümkün zannetti. Veya Nebî sallallahu aleyhi ve sellem Ömer radıyallahu anh'ın bu zannını anladı ve bu zannı iptal etti. Nebî sallallahu aleyhi ve sellem bir misal vererek: "Mazmaza yapmış olsan ne dersin?" dedi ve bu kaideyi yıktı. Mazmaza içmenin mukaddimesi olmasına rağmen, orucu bozan bir etki bulunmadığı için, içme ile aynı hükümde değildir. Böylece "bir şeyin mukaddimesi olan şey, mukaddimesi olduğu şeyin hükmünü alır" kaidesi iptal oldu. Alemlerin rabbi olan Allah'a hamd olsun.

Sadaka Hadisinin Kıyasa Delil Getirilmesinin Reddi

İmam İbnu'l-Kayyım rahimehullah'ın İ'lamu'l-Muvakkiin'de kıyasın hüccet oluşuna getirilen delillere dair zikrettiği hadislerden birisi, Muslim'in rivayet ettiği şu hadistir: "Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabından bazı insanlar, Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in: "…**Eşinizle cima etmeniz de bir sadakadır**" sözünü duyunca dediler ki: "Ey Allah'ın rasulü! Birimiz şehvetini giderdiğinde de mi ecir kazanıyor?" Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki: "**Ne dersiniz, şayet bunu haram yoldan giderseydi bu günah olmaz mıydı? İşte helal yoldan gidermesi de ecir kazandırır**"[250]

İmam İbnu'l-Kayyım rahimehullah diyor ki: "İşte bu kıyasu'l-aksi'l-celî'dir. Bu illetin zıddının sabit olmasıyla, aslın hükmünün fer'e uygulanmasının ispatıdır."

Kıyasçılara göre burada aslın hükmü: günah, aslın illeti: haram ilişki, fer'in illeti: helal ilişkidir. Böylece fer'in hükmü de: ecir olmaktadır. Lakin şu sebeplerden dolayı hakikatte bu hadiste kıyasçıların uygulamakta oldukları bir kıyas yoktur:

Birincisi: Kıyasçıların kıyaslarında istinbat ettikleri illet, helal işlemek

[249] İ'lamu'l-Muvakkiin (1/148)
[250] **Sahih.** Muslim (1006)

veya haram işlemek değildir. Veya haramı terk ya da farzı yerine getirmek de değildir. Kıyasçılardan hiçbiri şunları dememiştir: "Mercimeğin fazlalıkla satışının haram olmasının illeti, onun haram bir şekilde satışıdır. İllet, arpayı fazlalıkla satan kimsede mevcuttur. Öyleyse mercimeğin fazlalıkla satışının hükmü de, arpanın fazlalıkla satışının hükmüyle aynıdır."

Şayet müslüman, mercimeğin fazlalıkla satışının, haram bir satış şekli olduğunu anlarsa, bu satışında haram olduğunda tereddüt etmez.

Müslümanın, kendisine haram olan kadınla ilişki kurması, müslümanların üzerinde çekiştikleri bir illet olmaya uygun değildir. İki müslüman, haram olan bir kadınla ilişkide bulunmanın günah oluşunda ihtilaf etmez. Bu, kıyasçılarla, kıyası reddedenlerin çekiştikleri husus değildir.

Müslümanın, kendisine helal olan kadınla ilişkisi de, müslümanların üzerinde çekişecekleri bir illet olmaya uygun değildir. İki müslüman, kişinin kendisine helal olan eşiyle ilişkisinin caiz oluşunda ihtilaf etmez. Öyleyse Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem, kıyasçıların kullandıkları istidlali kullanmamıştır. Hepimiz biliriz ki, kişinin kendi eşiyle ilişkisi caizdir. Allah Azze ve Celle dilerse bundan dolayı ecir yazar.

İkincisi: Hadiste Nebî sallallahu aleyhi ve sellem kıyasçıların istidlalini kullanmış değildir. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem onlara şöyle dememiştir: "Ne dersiniz, şayet haram ilişkiye girse bu kendisine günah olmaz mıydı?" Onlar da: "Evet" deyince: "O zaman bunu helal yoldan gidermesinin hükmünü nasıl anlamazsınız?" Evet, Nebî sallallahu aleyhi ve sellem böyle dememiştir. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem, haram ilişkinin hükmünü, helal ilişkinin hükmünü bilmeye bir sebep kılmamıştır.

Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şunu kastetti: "Şunu yapan günah kazandığı gibi, şunu yapan da ecir kazanır."

Öyleyse Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in kıyasçıların istidlal metodunu kullandığı iddiası zandan ibarettir.

Üçüncüsü: Kıyasçıların bu hadisi, kıyasın hüccet olmasına delil getirmeleri, kıyasın hücciyetini zayıflatmaktadır. Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabından olan insanlar, zina edenin günaha girdiğini biliyorlardı ve helal ilişkiden ecir kazanıldığını öğrenmek için kıyasçıların metodunu kullanmadılar! İşte bu kıyasçıların istidlalini zayıflatmaktadır. Hadiste bu durum açıktır. Şurası kesindir ki, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabı kıyasçıların istidlal metodunu kullanmıyorlardı. Dolayısıyla bu hadisin kıyasın hüccet oluşuna delil getirilmesi, bizzat kıyasın hüccet olduğu görüşünü zayıflatmaktadır. Hatta şayet bir kimse bu hadisi kıyasın hüccet olmadığına delil getirse, bu mümkündür.

Çünkü müslümanın kendi eşiyle ilişkiye girmesi ya mubah, ya farz, ya da mustehaptır. Mubah olması halinde, bunu işleyen ecir kazanmaz. İbn

Hazm'ın dediği gibi, mubah: bir şeyi yapmakla terk etmenin eşit olması, bundan dolayı sevabın da cezanın da gerekmemesidir.

Bu hadiste ise ecrin ispatı vardır. O zaman bunu işleyen, usulcülerin tarifine göre mubah işlemiş olamaz.

Farz olması halinde; farz; terk edenin kınandığı ve işleyenin ecir aldığı bir fiildir. Mustehap olması halinde ise, işleyenin ecir aldığı, terk edenin ne günah ne de ecir kazandığı fiildir.

İmam Nevevi rahimehullah bu hadisin şerhinde şöyle der: "Burada mubahların, niyetlere göre taate dönüşeceğine delil vardır." İki müslüman, cimanın her zaman farz olmadığı hususunda ihtilaf etmezler. Şayet müslümanın kendi eşiyle cima etmesinin farz olmadığı bir anda bulunursak, o müslümanın kendisine haram olan kadınla ilişkiyle girmeyi terk etmesi ecir kazandırır. Eğer kendi eşiyle cimayı terk ederse günah işlemiş olmaz. Şayet aslın hükmünün zıddını, fer' için ispat söz konusu olsaydı, burada illetin zıddı olan: "günah işlemiş" olmanın sözkonusu olması gerekirdi!

Zina etmediği zaman ecir kazandığına göre ve kişinin kendi eşiyle cima etmediği zaman günahkar olmadığına göre, aslın hükmünün zıddı nerede?

Şayet bir kimse bu istidlal ile delil getirmek istese şöyle demeliydi: "Namazı vaktinde kılmak failine ecir kazandırır, bu da kendisine helal olmayan kadınla ilişkiye giren kimsenin zıddıdır. Birincisini yapmak farz, ikincisi ise haramdır." Yine şöyle demeliydi: "Namazı vaktinde kılmayı terk eden günah kazanır, bu da kendisine helal olmayan kadınla ilişkiyi terk edenin zıddıdır. Birincisini terk etmek haram, ikincisini terk etmek farzdır" Demek ki, bu istidlal uygun değildir. Kıyas ehli ise illet olarak bu sıfatı kıyaslarında zikretmezler!

Yine hadisten anladıkları bu istidlal ile delil getirenlere şöyle denir: Ebu Hureyre radıyallahu anh'den rivayet ediyor: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki: "**Sizden birinin ateş koru üzerine oturarak elbisesini yakması ve bunun cildine ulaşması, kendisi için bir kabir üzerine oturmasından iyidir**."[251]

Yine Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki: "**Kabirler üzerine oturmayın ve onlara doğru namaz kılmayın**"[252]

Kabir üzerine oturmak haramdır ve günah kazandırır. Sandalyeye veya yere oturmak ise helaldir ve ecir kazandırmaz! Kıyasçıların istidlaline göre sandalyeye oturmasından dolayı ecir uman olabilir mi? Şayet Nebî sallallahu aleyhi ve sellem kıyasçıların hadisten anladığı manayı murad etseydi, elbette sandalyeye veya yere oturmak, failine ecir kazandırırdı!

[251] **Sahih.** Ebu Davud (3228)
[252] **Sahih.** Ebu Davud (3229)

Alemlerin rabbine hamd olsun.

İki Alametten Birinin Diğerine Delil Getirilmesi Kıyas mıdır?

İbnu'l-Kayyım rahimehullah, kıyasçıların, istidlal türlerinden biri olarak şöyle zikretmiştir: İki alametten birini diğerine delil getirmek, birbirinin aynısı olan iki şeyin hükmünü eşitlemektir. Buna, yakma ve dumanı örnek vermişlerdir. Her iki alamet de birbirlerine delalet ederler. Bu da birbirinin aynı olan iki şeyi eşitlemektir.

İbnu'l-Kayyım'ın sözlerinden anlaşılan şu ki, bir etkinin varlığı, diğer etkinin varlığına delalet eder. Her ikisinin de tek şeye alamet oluşu, birbirinin aynı olan iki şeyin hükmünün eşitlenmesidir.

Bu yanlış bir düşüncedir. Şöyle ki: Kıyasçıların savundukları şey: birbirinden farklı iki şeyin, aralarında ortak bir illet bulunması sebebiyle birinin hükmünü, diğerine uygulamaktır.

İbn Kayyım'ın burada zikrettiği şey ise, aynı hükümde olan iki fiilin, alametlerinin aynı neticeyi vermesidir. Sarhoş edici içki içmenin haram olduğuna dair nas vardır. Kıyas ehli, içki içmenin nasıl içki içme cezası hükmüne kıyaslandığını araştırmazlar. Onlar ancak şarap içmenin nasıl başka içki içmeye kıyaslanacağını araştırırlar.

Mercimeğin hükmünü araştırdığımızda, bunun yenilmesinin hükmünü mü, yoksa fazlalıkla satışının hükmünü mü araştırdığımızı açıklamamız gerekir.

Yakmak, bir şey üzerinde ateşin alametini bırakır. O zaman yakmanın hükmünü ve bu alametin mevcut olup olmadığını araştırırız. Bir şey ateşten etkilenmişse, yanmanın mevcut olduğunu söyleriz. Duman da ateşin diğer bir alametidir. Ateşin alameti duman şeklinde de olabilir. Her ikisi de ateşin alametidir. Ateş ve duman aynı hükümdedir. Bazıları bunu kıyas zanneder. İbnu'l-Kayyım'ın zikrettiği bu misalde akıl sahiplerinden iki kişi dahi ihtilaf etmez. Bunu kimse söylememiştir. Ancak Allah Azze ve Celle'nin sadece ateşi yakıcı ve duman çıkarıcı kıldığını bildiğimize göre, bir şeyin yanmış olduğunu gördüğümüzde onun üzerinde ateş olduğunu anlarız. Ateş devam ettikçe ondan duman da çıkar.

Şayet Allah Azze ve Celle bir şeyi ateşin etkisiyle dondurmayı dileseydi, donma ile yanmanın aynı şey olduğunu söyleyeceklerdi. Bundan kolay ne var! Yine bunun da kıyas olduğunu söylemeyiz.

Şayet bizim için orucu bozulan herkesin üzerine altmış gün keffaret gerekeceğine dair bir nas olsaydı ve orucu bozulan herkesin üzerine bir gün kaza gerektiğine dair başka bir nas olsaydı, bir kimsenin keffaret olarak altmış gün oruç tuttuğunu gördüğümüzde, kesin olarak anlardık ki, ona bir gün de kaza gerekir. Bunun zıddı da sahihtir. Bu kıyas değildir. Kıyas ancak şudur: Allah Azze ve Celle, Ramazan ayında eşiyle cima edene altmış gün

keffareti vacip kılmıştır. Sonra cima eden kimseye kaza gerekip gerekmediğinin hükmüne değil, Ramazanda yiyen, gıybet eden veya bunun dışında herhangi bir günah işleyenin keffaretinin hükmüne bakılır.

Nitekim bazıları, Ramazan ayında yemek yiyerek orucunu bozanın hükmünü, cima edene keffaret gerekmesi hükmüne kıyaslayarak, "neticede ikisi de orucu bozmaktadır, öyleyse yiyerek oruç bozan da; keffaret olarak altmış gün tutar" derler. Lakin Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem, cima ile oruç bozana keffaret emrettiği halde, yeme veya içme ile oruç bozana keffaret emrettiği nakledilmemiştir. Şüphesiz din kamildir. Şayet yiyerek oruç bozmaktan dolayı keffaret gerekseydi, tıpkı cimadan dolayı keffaret gerektiğinin açıklandığı gibi, bunun da açıklanması gerekirdi. Çünkü ramazanda cimadan sakınmak, yeme ve içmeden sakınmaktan daha kolaydır. Kıyasçıların kaidelerine göre dahi böyle bir kıyas batıldır. Çünkü asıl ile fer arasında eşitlik yoktur. Cima başka şey, yeme ve içme başka bir şeydir. Nitekim bu kıyasın batıl oluşunu ispat eden rivayet de gelmiştir ancak, bu konuyu değerlendirmenin yeri burası değildir.

Ama İbnu'l-Kayyım rahimehullah'ın zikrettiği şekil şunları gerektirir:

Ateşin kitabın yanmasına sebep olduğunu biliriz. Bu şahit olunan bir şeydir ve sanki nas gibidir. Sonra başka bir şahıs gelir, hayatında demirin yandığına şahit olmamıştır ve "ateş demir üzerinde yanma tesiri yapar mı?" diye sorar. Kıyas ile: "yanar" deriz. Ama kıyas yapmazsak: Allah Azze ve Celle'nin ateşin tutuşturduğu herşeyi yanıcı kıldığını ispat etmemiz gerekir. Eğer demir üzerinde ateş tutuşturduğumuzda yanarsa, anlarız ki Allah Azze ve Celle bunu dilemiştir. Şayet başka bir şey dilemişse o olur. İşte bu nassa tabi olmak ve kıyası inkar etmektir.

Cinslerin Eşitliği ve Kıyas İle Alakası

İbnu'l-Kayyım rahimehullah, kıyasçıların dillerinden, onların her zaman şöyle dediklerini naklediyor: "Allah insanların fıtratlarını ve akıllarını birbirinin aynı olan iki şeyin arasını eşitlemek, bu ikisinin ayrılmasına karşı çıkmak, birbirinden farklı olan iki şeyi farklı görmek ve bu ikisini birleştirmeye karşı çıkmak üzere odaklamıştır."

Bu, batıl oluşunda şüphe bulunmayan bir batıldır. Bunu diyenlere şöyle denir: "Birbirinin aynı olan iki şey nedir?" Şayet: "Aynı cinsten olan bir şey ile başka bir şeydir" derlerse, onlara şöyle denir: "Aynı cinsten olan bir şey ile diğer şeyi eşitlemeye karşı çıkılmaz. Mesela buğday, buğdayın hükmündedir. Mercimek, mercimeğin hükmündedir." Lakin onların kasttettikleri bu değildir.

Şayet: "Bu, aynı cinsten olmasa da bir şeyin benzeri olan başka bir şeyle eşitlenmesidir" derlerse, onlara: "Bunun, diğerinin benzeri olduğunu nereden bildiniz?" denilir. Diyecekler ki: "Nas ile belirtilen hükümde etkileyici olan sıfatı, hakkında sükut edilen şeyde mevcut bulduk" Onlara denilir ki:

“Size Allah’ın birbirinin benzeri olan şeyler arasını ayırmasını açıklayacağız:

Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur: “**Allah'ın gökten bir su indirdiğini görmüyor musun? Biz o su ile renkleri muhtelif meyveler çıkarmış, dağlarda da beyaz, kırmızı, simsiyah, renkleri muhtelif yollar yapmışızdır**.” (Fâtır 27)

Bütün meyveler tek sudan yaratılmıştır. Kur’an, suyun eserde etkileyici olarak mevcut olduğunu bildirmiştir. Ancak Allah Azze ve Celle’nin kudreti, birbirine – aynı sudan sulanmaları bakımından - benzeyen şeyler arasında farklı hükümler belirlemiştir. Onlardan bazısını sarı, diğerini kırmızı renkte kılmış, bazısını yeşil, diğerini beyaz renkte kılmıştır. Hata bundan dolayı birinin yenmesini helal, diğerinin yenmesini haram kılmıştır.

Bu misal bize, varlıklar arasındaki benzerliklerin, hükümlerde eşitliği gerektirmediğini gösteriyor.

Eğer birisi: “İlk zikrettiğin örnekteki benzetme hükümlerde eşitliği gerektirmez” derse, ona denilir ki: “Bunun, sizin kabul ettiğiniz bir benzetme olduğunu açıklayacağız. Bu, İbnu’l-Kayyım rahimehullah’ın zikrettiği benzetmedir.

İbnu’l-Kayyım şöyle der: “İkinci dirilişin, birinci dirilişe kıyaslanması, imkanı gösterir. Birinci diriliş asıl, ikinci diriliş fer’dir.”

Derim ki: Buna daha önce cevap vermiştim. İbn Hazm, sizin kabul ettiğiniz benzetmenin hükümlerde eşitlemeyi gerektirmediğini açıklar.

İbn Hazm, el-İhkam’da şöyle der: “Şayet Allah Teâlâ’nın kemikleri ilk diriltmesi, ikinci diriltmesini gerektirdeysi, zorunlu olarak, birincisinin fani olması gibi, ikincisinin de fani olması gerekirdi. Ancak ikinci dirilişten sonra fani olmayacaktır. Müslümanlardan hiçkimse ikinci dirilişten sonra fani olunacağını söylememiştir. Ancak sadece Cehm b. Safvan buna muhalefet etmiştir. Şayet öyle olsaydı, birincisinde dünyada yaratıldıkları gibi, ikincisinde de dünyaya iade edilmeleri gerekirdi. Bu açık bir küfürdür. Bunu ancak reenkarnasyona inanan kafirler söyler.” İbn Hazm’dan nakil bitti.

Derim ki: kıyas ehline göre iki diriliş birbirine benzemektedir. Lakin birincinin hükmü fani olmak, ikincisinin hükmü ise ebedîliktir. Birincisinin hükmü dünyada diriliş, ikincisinin hükmü ahirette diriliştir. İkinci dirilişten sonra da fani olunacağını söyleyen ve: “Delilin nedir?” denildiğinde: “İlk dirilişten sonra fani olduk, buna kıyasla ikinci dirilişten sonra da fani oluruz” diyen akıl sahibi değildir.

Böylece Allah Azze ve Celle’nin birbirinin benzeri olan iki şeyin hükmünü eşit kılmasının da, hükümlerini farklı kılmasının da mümkün olduğu ortaya çıkmıştır.

Sonra İbnu’l-Kayyım şöyle diyor: “Ölülerin, öldükten sonra dirilmeleri, yeryüzünün ölümünden sonra bitkilerle diriltilmesine kıyaslanmıştır.”

Kıyas ehli, ölülerin, öldükten sonra dirilmeleri ile yeryüzünün ölümünden sonra dirilmesini birbirine benzeyen iki şey olarak görüyorlar. İbn Hazm, bu iki şeyin hükmünü Allah Azze ve Celle'nin eşit kılmadığını açıklamıştır.

İbn Hazm, el-İhkâm'da şöyle der: "Şayet bu bir kıyas olsaydı, bütün bitkilerde olduğu gibi, Allah Teâlâ'nın her sene baharın başında ölüleri diriltmesi ve her kışın başında da öldürmesi gerekirdi." İbn Hazm'dan nakil bitti.

Ölülerin, ölümden sonra dirilmeleri ile yeryüzünün ölümünden sonra dirilmesi arasındaki benzerlik, Allah Azze ve Celle'nin bu ikisini farklı hükümlerde kılmasına mani değildir. Böylece: "Allah insanların fıtratlarını ve akıllarını birbirinin aynı olan iki şeyin arasını eşitlemek ve bu ikisinin ayrılmasına karşı çıkmak üzere odaklamıştır" sözü iptal olmuştur.

Allah Azze ve Celle'nin; fıtratları birbirinden farklı olan şeyleri ayırmak ve bu ikisinin birleştirilmesine karşı çıkmak üzere odakladığı sözüne gelince, şüphe yok ki, bir şey, ondan başka olan şey ile aynı değildir. Ama bir şeyin hükmü ve başka bir şeyin hükmü, bazen farklı olur, bazen de aynı olur.

Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur: "**İki deniz bir değildir: Biri, suyu tatlı, doyurucu ve içimi kolaydır; diğeri tuzlu ve acıdır. Fakat siz herbirinden de taze bir et yersiniz ve takınacağınız kolyelik süs eşyası çıkarırsınız**." (Fâtır 12)

İki denizden biri tatlı, diğeri acıdır. Lakin her ikisinden de taze etler yenir ve süs eşyası çıkarılır. Denizlerin tatlarının farklı olması, onlardan çıkan et ve süs eşyalarının hükmünün eşit olmasına mani olmamıştır.

Bu da gösteriyor ki, iki şeyde bundan daha fazla zıtlık da bulunsa, hükümlerinde farklılığı gerektirmez.

Şayet birisi: "İkinci örnekte zikrettiğiniz şey, birbirinden farklı iki şeyin ayrılmasını gerektiren ihtilaf değildir" derse, ona şöyle denilir: "Bunun sizin birbirinden farklı iki şey olduğunu kabul ettiğiniz türden olduğunu açıklayacağız:

İbnu'l-Kayyım şöyle der: "Nitekim Allah Teâlâ, hükmü ve hikmetiyle, birbirinden farklı olan iki şeyi hükümde eşitlemeyi nefyetmiştir. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: "**Müslümanları o günahkârlarla bir mi tutacağız**" (Kalem 35)

Derim ki: Günahkar olmayan Müslümanı Allah Azze ve Celle, karşılıkta eşit kılmamıştır. Bu ancak ahiret yurdunda olur. Bu inkar edilemez. Lakin Allah Azze ve Celle bu ikisini ahiret yurdunda ve dünyadaki birçok şeyde eşit kılmadığı gibi, yaratılışta eşit kılmıştır. Yaratılış bakımından günahkar ile müslüman arasında farklılık yoktur. Mürted, dinden çıktığı anda gözleri alınmaz, azaları eksilmez. Müslüman bu

bakımdan, günahkardan farklı değildir. Bir müslümanın yüzünü insanlar güzel bulmaz, yine bir günahkarın da yüzü çirkin görülebilir. Güzel yüzlü müslüman olduğu gibi, güzel yüzlü günahkar da vardır. Sıhhat bakımından müslüman ile günahkar eşit olabilir. Geçim bakımından da eşit olabilirler. Müslüman zengin olabildiği gibi, günahkar da zengin olabilir. Bunun aksi de böyledir. Peki bu durumlarda Allah Azze ve Celle, bu ikisini birbirinden farklı kılmış mıdır? Bu şahit olunan bir gerçektir ve inatçıdan başkası inkar etmez. Bütün bunlar, dünyada olan şeylerdir ve kıyasçılara göre kıyasın icra edildiği dünyadır. Ahiret yurdu değildir. O halde Allah Azze ve Celle'nin dünyada müslüman ile günahkarı farklı kıldığı şey nedir? Buna karşılık, ahirette şarap ile süt hükümde birdir. Çünkü şarap, dünyada haramdır. Süt, dünyada helaldir. Bu iki şey birbirinden farklıdır. Ancak Allah Azze ve Celle ahirette ikisinin hükmünü kullarının içmeleri için bir kılmıştır!

Böylece dinin, birbirinin benzeri olan şeylerin hükmünü eşitlediği ve birbirinden faklı olan şeylerin hükmünü ayırdığı iddiasının batıl olduğuna dair hüccet ikame olmuştur. Hamd ve minnet Allah'adır.

Muayyenin, Umuma Delil Getirilmesi ve Kıyas

İbnu'l-Kayyım, kıyasçıların dili üzerinden şöyle nakleder: "Muayyen'in (belirli bir şeyin) umum olana (genele) delil getirilmesi, ancak birbirinin benzeri olan iki şeyin eşitlenmesiyle tamam olur."

Derim ki: Eğer Allah Azze ve Celle, birbirine benzeyen iki şeyin aynı hükümde olduğunu nas ile belirtmişse, buna kimse karşı çıkamaz.

Muayyenin umum olana delil getirilmesinin ise iki açısı vardır:

Birincisi: Burada muayyen, mükellef midir? Eğer şeriat koyucu tek bir şahsa hitap ediyorsa, bu hitabın bütün insanları kapsadığına delil getirebilir miyiz?

İkincisi: Burada muayyen, üzerine fiilin hükmünün işlediği bir şey midir? Şeriat koyucu muayyen bir şey yapmanın hükmünü açıklarsa, bunu muayyen olan o şeyin umumuna da delil getirebilir miyiz?

Her iki açıda da kıyasa asla bir yol yoktur. Birinci açıya gelince: Tek bir mükellef kulun hükmü, delil tahsis etmedikçe bütün mükelleflerin de hükmüdür. Buna kıyas delil getirilemez.

İbn Hazm, el-İhkam'da şöyle der: "Nebî sallallahu aleyhi ve sellem, kendi asrında hayatta olan insan ve cinlere gönderildiği gibi, kendisinden sonra kıyamete kadar doğacak olanlara da gönderilmiştir. Allah Teâlâ'nın kıyamet gününe kadar yaratacağı herkes ve heryer için de hüküm vermiştir. Bu konuda ümmetin, Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'e ulaşan kesin icmaı sahih ve dinin kıyamete kadar devam edeceğine dair zikrettiğimiz naslar sabit olduğundan, bütün insanları ve cinleri bağlayıcıdır. Hislerle zorunlu olarak anlarız ki, Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in kendisinden sonrakilere şahit olmasına imkan yoktur. Onun türlerden bir şeyi emretmiş olması, o

türün tamamını emretmiş olması demektir. Dinde, tek bir şeye veya tek bir kavme has olan şeyleri Nebî sallallahu aleyhi ve sellem nas ile beyan etmiştir. Bu, tahsis/özel kılma olarak bilinir." İbn Hazm'dan nakil bitti.

Bundan dolayı Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: "**Benim bir kadına sözüm, yüz kadına sözümle birdir.**"

Hiçkimse Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in bir kadına sözünün, sadece yüz kadını bağladığını söyleyemez. Bilakis bu, delil has kılmadığı sürece, dünyadaki bütün kadınları bağlar. Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in hadiste "yüz kadın" demesi, hitabın kendisine yönlendirildiği her yüz kadından birine söylenen sözün, diğerlerini de kapsadığına delalet eder. Böylece bütün dünya kadınlarını kapsar.

Yine Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur: "**Biz seni, ancak bütün insanlara müjdeci ve uyarıcı olarak gönderdik**" (Sebe 28) Bu ayetten, Allah Azze ve Celle'nin gönderdiği risaletin bütün insanları kapsadığını ve Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in hevasından konuşmadığını öğreniyoruz. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: "**O asla hevasından konuşmaz. Söyledikleri kendisine vahyedilen vahiyden başkası değildir**." (Necm 3-4) Demek ki Nebî sallallahu aleyhi ve sellem bir kişiye hitap ettiği zaman, Allah Teâlâ'nın dini ve risaleti ile hitap etmektedir. Ve bunda asıl olan, din ve risaletin bütün insanları kuşatmasıdır.

Yine Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur: "**Bu Kur'an, sizi ve ulaştığı kimseleri, kendisiyle uyarmam için bana vahyolunmuştur.**" (En'am 19) Bizler, "Sizi uyarmam için" sözündeki muhataplara dahil değiliz. Lakin, "ulaştığı kimseler" sözüyle kastedilenleriz.

Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şu sözü de böyledir: "**Size birşeyi yasakladığımda ondan uzaklaşın. Bir şey emrettiğimde de gücünüz yettiği kadar onu yerine getirin**." Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in hitabı bütün müslümanlaradır. Bunun delili Allah Azze ve Celle'nin şu ayetidir: "**De ki: Ey insanlar! Ben Allah'ın hepinize gönderdiği rasulüyüm**." Nebî sallallahu aleyhi ve sellem bir şey emrettiğinde veya yasakladığında, bu hitaba bizler de dahil oluruz.

İkinci açıya gelince: Burada da kıyasçıların kıyaslarında kullandıkları kıyas söz konusu değildir. İbn Hazm'ın yukarıda nakledilen açıklaması gayet açıktır. Bunu kimse inkar edemez. Nebî sallallahu aleyhi ve sellem, türlerden birini emrettiği zaman, bu emir o türün tamamını kapsar. Nebî sallallahu aleyhi ve sellem buğdayın fazlalıkla satışını haram kıldığında, dünyada bulunan bütün buğdayların fazlalıkla satışı haram kılınmış demektir. Zira hepsi buğday ismine dahildir. Aksi halde şeriat iptal olurdu. Bunun delili açıktır. Muayyeni, umuma delil getirmeye ihtiyaç yoktur. Bunun delili, az önce zikredilen: "**Sizi bir şeyden yasakladığımda ondan**

uzaklaşın, bir şeyi emrettiğimde de gücünüz yettiği kadarıyla onu yerine getirin" hadisi buna açıkça delalet etmektedir. Nebî sallallahu aleyhi ve sellem bize bir şeyi yasakladığında ondan uzak durmamızı emretmiştir. Bir şeyi emrettiğinde de gücümüz yettiğince onu yerine getirmemizi emretmiştir. Bizi buğdayı fazlalıkla satmaktan yasakladığına göre, onu fazlalıkla satmaktan uzaklaşmamız gerekir. Buğday hakkındaki bu yasak, başka bir şeye geçmez.

Sonra İbnu'l-Kayyım, bunun misallerini zikreder. Bunlardan birisi şu ayettir: "**Şimdi sizin kâfirleriniz, bu saydıklarımızdan daha mı hayırlıdır; yoksa kitaplarda, sizi azâbtan kurtaran bir ayrıcalığınız mı vardır**?" (Kamer 43)

Daha önce kıyasçıların helal, haram, mubah gibi hükümlerde kullandıkları kıyasın, insanların öldürülmesi, diriltilmesi, azaplandırılması ve yeryüzüne zelzele verilmesi gibi hükümlerle alakalı olmadığını söylemiştik.

Ayete gelince, burada kesinlikle kıyasa bir yol yoktur. Kafirler Allah Azze ve Celle'nin azabında emin olup, kendilerinin azabı def edebileceklerini zannettiklerinde, Allah Azze ve Celle onları azaba uğratabileceğini haber vermiş, onları kendilerini, rasulleri yalanlayan önceki ümmetlerden üstün olduklarını ve önceki ümmetlere dokunan azabın kendilerine dokunmayacağını zannetmelerinden sakındırmıştır. Kıyas ehli buna karşı çıkmazlar. Allah Azze ve Celle, onlardan öncekilere yaptığı gibi, onlara da azabı indirmeyi dilerse bunu yapar. Dilemezse yapmaz. Bu kıyas değildir. Zira kıyasçıların metoduna göre değerlendirilecek olsaydı, Allah Azze ve Celle'nin üzerine hükümler vacip olur ve bunun varlığı da zorunlu olurdu!

Yine kimse şuna karşı çıkmaz: Bizler, önceki ümmetlere dokunan azabın müşriklere dokunmadığını görürüz. Hatta bunlardan bazısı Kureyş kafirleri gibi ayette doğrudan kendilerine hitap edilen kimselerdir. Azap dünyada onlara ulaşmamıştır. Onlar tevbe etmeleri ve Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'in risaletine iman etmeleri için mühlet verilenlerdendir. Şayet umum hakkındaki hüküm, mutlak olsaydı, bütün müşriklerin bir günde öldürülmeleri gerekirdi. Onlardan hiçbiri kurtulamaz, bundan sonra müslüman olamazlardı ve bu, müşriklerden birinin cezasının o savaşta hemen öldürülmesi olduğuna bir delil olurdu.

Şayet kıyasçılar bu ayeti iyi düşünürlerse Allah Azze ve Celle'nin onların hükümlerini farklı kıldığını anlarlardı. Kafirler, kendilerinin öncekilerden üstün olduklarını zannettiklerinde Allah'ın azabından emin oldular. Bunlar onlardan farklıdırlar. Dolayısıyla aynı hükümde olmadılar. Onlar, birbirinden farklı olanların ayrılması kaidesini kullanırlar. Lakin Allah Azze ve Celle dilediği gibi eşitler veya ayrım yapar.

İbn Kayyım'ın zikrettiği misallerden birisi de, Allah Azze ve Celle'nin

Ad kavminin cezasını zikrettikten sonra: "**Oysa onlara, size vermediğimiz şeyleri vermiştik**" (Ahkaf 26) buyurmasıdır.

Derim ki, bu ayet çeşitli yönlerden kıyası yıkmaktadır: Birincisi: Kıyas ehli, illetin genel kapsamında zikredilenlerin dışındakilere de, bu hükmün geçeceğini zannederler. Bizler ise Allah Azze ve Celle'nin şeyler ile fertlerin arasını hükümde eşitlemesini inkar etmeyiz. Lakin insanların, nas gelmeden önce birbirine benzeyen eşyaların hükümlerde de eşit olduğunu haber vermeye hakları yoktur. Aksi halde ayette geçen kafirler bunu yapmış ve hata etmişlerdir. Onlar, dünya hayatlarındaki yaşam ve kuvvet sebeplerini, insanın diğer insanlara karşı kendisini savunma imkanını gördüklerinde, düşmanda bulunan illeti, insanlardan olmayana da uygulayarak hükmettiler. Onlar kendilerinde bulunan imkanların, Allah Azze ve Celle'nin azabını da uzaklaştıracağını zannettiler. Bunun üzerine Allah Azze ve Celle, kendilerinde bulunan imkanların, azabı def etmeye bir sebep olamayacağını haber verdi. Onlara, kendilerinden öncekilerden ibret almak düşer.

Bu sözümüze şöyle karşılık vereceklerinden gafil değiliz: "Bu sözünüz, şayet beşerin imkanları Allah Azze ve Celle gibi olsaydı doğru olurdu. Malumdur ki Allah Azze ve Celle'nin kudreti, beşerin kudreti gibi değildir."

Onlara deriz ki: Peki size kureyş kafirlerinin kuvvetinin, Ad kavminin kuvveti gibi olduğunu kim haber verdi? Kureyş kafirlerinin kuvveti de Ad kavminin kuvvetinden büyük olabilir!

Zorunlu olarak şöyle diyecekler: Kureyş kafirlerinin kuvveti, Ad kavminin kuvvetinden büyük olsa dahi, Allah Azze ve Cellenin cezasını geri çeviremezdi." O zaman onlara deriz ki: Öyleyse Kureyş kafirlerinin kendilerinden azabı uzaklaştırma imkanlarının bulunmadığını naslardan ve Allah Azze ve Celle'nin herşeye kadir olduğuna dair kesin delillerden öğrendiniz. Bu hükmün Ad kavmini de kapsamasından değil. Bununla beraber Allah Azze ve Celle dilerse, Ad kavmine yaptığının aynısıyla onları azaplandırabilir, dilemezse azaplandırmaz. Bu kıyasçıların görüşü değildir. Onların görüşleri, pirincin de tıpkı buğdayda olduğu gibi, fazlalıkla satışının caiz olmamasıdır. Onlar; "Allah pirincin satışını dilerse haram kılar, dilerse helal kılar" demiyor, bunun caiz olmadığını söylüyorlar!

Yine Aişe radıyallahu anha hadisinde, O, Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in bulut veya fırtına gördüğü zaman yüzünde bir hoşnutsuzluk hissetmiş ve sebebini sorduğunda Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: "**Ey Aişe! Bunun içinde azap olmayacağından emin olamıyorum. Nitekim bir kavim rüzgarla azaplandırıldı. O kavim de azabı gördüklerinde: "Bu yağmur yağmasının alametidir" demişlerdi.**"

Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in kavmi, Ad kavmi gibi olmamasına

rağmen, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem neden onların musibetine uğramalarından endişe ediyordu? Şayet Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in kavmi Ad kavmi gibiyse, neden aynı musibete uğramadılar? İşte zikredilen ayetin kıyasa delil getirilmesi böylece bâtıl olmaktadır.

Salih Selefin Re'y ve Kıyastan Uzak Oluşları

Ebu Bekr Radıyallahu anh'ın Re'y ve Kıyas Hakkındaki Sözü

Ebû Bekr radıyallahu anh şöyle demiştir:

أَيُّ سَمَاءٍ تُظِلُّنِي، وَأَيُّ أَرْضٍ تُقِلُّنِي, إِذَا قُلْتُ فِي كِتَابِ اللهِ بِرَأْيِ

'Allah'ın Kitâbı('ndaki bir ayet) hakkında görüşümle bir şey söylersem, hangi yer beni barındırır, hangi gök beni gölgelendirir.'[253]

Ömer Radıyallahu anh'ın Re'y ve Kıyas Hakkındaki Sözü

İbn Şihab'dan: "Ömer b. el-Hattâb radıyallahu anh minber üzerinde şöyle demiştir:

يَا أَيُّهَا النَّاسُ، إِنَّ الرَّأْيَ إِنَّمَا كَانَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُصِيبًا لِأَنَّ اللَّهَ كَانَ يُرِيهِ، وَإِنَّمَا هُوَ مِنَّا الظَّنُّ وَالتَّكَلُّفُ

'Ey insanlar! Şüphesiz ki şahsî görüş, ancak Rasûlüllâh sallallahu aleyhi ve sellem'den gelmişse isabetlidir. Zira Allah ona gösteriyordu. Bize gelince, bizim görüşlerimiz ancak zan ve zorlamadır.'[254]

İbn Ömer radıyallahu anhuma'dan: "Ömer radıyallahu anh şöyle demiştir:

اتَّهِمُوا الرَّأْيَ عَلَى الدِّينِ وَإِنَّ الرَّأْيَ مِنَّا هُوَ الظَّنُّ وَالتَّكَلُّفُ

'Dinde şahsi görüşlerinizi daima itham edin. Muhakkak ki şahsi görüş ancak zan ve zorlamadır.'[255]

---

[253] **Sahih mevkuf.** İbn Ebî Şeybe, (6/136); Bezzar (18/236) İbn Hazm, *el-Muhallâ,* (1/72); Sa'lebî, el-Keşfu ve'l-Beyan (s.2437) Ebu Ubeyd Fadailu'l-Kur'an (s.227) Hâtîb, *Câmî',* (1585); Beyhakî, *Şu'ab,* (2/424) Beyhakî *Medhal,* (792); İbn 'Abdilberr, *Câmî',* (2/52); İbn Kayyım, *İ'lâmu'l-Muvakkî'în,* (1/54); İbn Hacer, *Telhîsu'l-Hâbir,* (3/208) İbn Hacer, *Metâlibu'l-'Alîye,* (3512).

[254] **Sahih ligayrihi mevkuf.** İbn 'Abdilberr, *Câmî',* (1033); Beyhaki (10/117); Ebû Dâvud, (3586) Suyûtî, *Savnu'l-Mantık,* (s. 123).

[255] **Sahih mevkuf.** Herevî, *Zemmu'l-Kelâm,* (273); Ahmed, *Fedâ'ilu's-Sahâbe,* (558); Bezzâr, (1/253); Ebû Ya'lâ, (*Maksâdu'l-'Alî,* 64); İbnu'l-'Arâbî, *Mu'cem,* (1108); Taberânî, (1/72); Ebû Bekr el-Kati'î, *Cüz'ü'l-Elfe Dinâr,* (203); Lalekâ'i, *İ'tikâd,* (208); İbn Hazm, *el-İhkâm,* (6/1022); *el-Muhallâ,* (1/72); Beyhakî, *el-Medhal,*

Mucâhid rahimehullah şöyle naklediyor: Ömer radıyallahu anh şöyle demiştir: ‘Ölçüştürmekten yani kıyas yapmaktan sakın.’[256]

Sa‘îd b. el-Museyyeb şöyle demektedir: “Ömer radıyallahu anh’ın insanlar arasında ayağa kalktı ve şöyle dedi:

أَيُّهَا النَّاسُ أَلَا إِنَّ أَصْحَابَ الرَّأْيِ أَعْدَاءُ السُّنَّةِ أَعْيَتْهُمُ الْأَحَادِيثُ أَنْ يَحْفَظُوهَا وَتَفَلَّتَتْ مِنْهُمْ أَنْ يَعُوهَا وَاسْتَحْيَوْا إِذْا سَأَلَهُمُ النَّاسُ أَنْ يَقُولُوا لَا نَدْرِي فَعَانَدُوا السُّنَنَ بِرَأْيِهِمْ فَضَلُّوا وَأَضَلُّوا كَثِيرًا وَالَّذِي نَفْسُ عُمَرَ بِيَدِهِ مَا قَبَضَ اللَّهُ نَبِيَّهُ وَلَا رَفَعَ الْوَحْيَ عَنَهُمْ حتَّى أَغْنَاهُمْ عَنِ الرَّأْيِ وَلَوْ كَانَ الدِّينُ يُؤْخَذُ بِالرَّأْيِ لَكَانَ أَسْفَلُ الْخُفِّ أَحَقَّ بِالْمَسْحِ مِنْ ظَاهِرِهِ فَإِيَّاكَ وَإِيَّاهُمْ ثُمَّ إِيَّاكَ وَإِيَّاهُمْ

‘Ey insanlar! Dikkat edin! Muhakkak ki re’y ashabı Sünnet’in düşmanlarıdır. Hadisleri ezberlemekten aciz kalırlar. Onlardan birine insanlar sorduğu zaman bilmiyorum demekten utanırlar ve şahsi görüşleriyle sünnetlere karşı inat ederler. Böylece hem saparlar hem de birçoklarını saptırırlar. Ömer’in nefsi elinde olana yemin olsun ki Allah, dinini şahsi görüşlere ihtiyaçsız bırakmadıkça Nebîsinin ruhunu almamış ve vahyi kaldırmamıştır. Şayet din re’y ile alınacak olsaydı mestlerin üstünü değil, altını mesh etmek daha layık olurdu. Bu kimselerden sakının ve sakındırın!’”[257]

Osman Radıyallahu anh’ın Re’y ve Kıyas Hakkındaki Sözü

Osman radıyallahu anh şöyle demiştir:

إِنَّمَا كَانَ رَأْيًا رَأَيْتُهُ فَمَنْ شَاءَ أَخَذَهُ وَمَنْ شَاءَ تَرَكَهُ

“Bu sadece benim görüşümdür, dileyen alır, dileyen terk eder”[258]

Ali Radıyallahu anh’ın Re’y ve Kıyas Hakkındaki Sözü

Ali radıyallahu anh’den:

لَوْ كَانَ الدِّينُ بِالرَّأْيِ لَكَانَ أَسْفَلُ الْخُفِّ أَوْلَى بِالْمَسْحِ مِنْ أَعْلَاهُ وقد رأيت

(sy. 192); Siczî, *er-Reddu ‘Alâ men Enkerâ’l-Harf ve’s-Savt,* (s. 92-93).

[256] Darimî, (197); Ebû Hayseme, *‘İlm,* (65); Hâtîb, *el-Fakih,* (2/35-36 no: 475); Ebû ‘Ubeyd, *Garîbu’l-Hadîs,* (3/408) ve İbn Kayyım, *İ‘lâmu’l-Muvakkî‘în,* (1/254).

[257] **Sahih mevkuf.** Herevî, *Zemmu’l-Kelâm,* (267); İbn Kayyım, *İ‘lâmu’l-Muvakkî‘în,* (1/55); *Telhîsu’l-Habîr,* (3/208).

[258] **Hasen.** Ahmed (1/92) El-Muhalla (1/72) İbn Abdilberr Cami (2/67) Şuayb el-Arnaut: isnadı hasendir dedi.

رسول الله صلى الله عليه و سلم يمسح على ظاهر الخفين

"Şayet din re'y/şahsî görüşle olsaydı, elbette mestlerin altını mesh etmek, üzerini mesh etmekten daha uygun olurdu. Fakat ben Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in mestlerinin üzerini mesh ettiğini gördüm."[259]

İbn Abbas radıyallahu anhuma'nın Re'y ve Kıyas Hakkındaki Sözü

İbn 'Abbâs radıyallahu anhuma şöyle demiştir:

مَنْ قَالَ فِي الْقُرْآنِ بِرَأْيِهِ فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنْ جَهَنَّمَ

'Kim Kur'ân hakkında şahsi görüşüyle bir şey söylerse Cehennemdeki yerine hazırlansın.'[260]

Yine İbn 'Abbâs radıyallahu anhuma şöyle demiştir:

إِيَّاكُمْ وَالرَّأْيَ فَإِنَّ اللَّهَ رَدَّ عَلَى الْمَلَائِكَةِ الرَّأْيَ {قَالَ إِنِّي أَعْلَمُ مَا لَا تعلمُونَ} وَقَالَ لِنَبِيِّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ {وَأَنِ احْكُمْ بَيْنَهُمْ بِمَا أنزل الله} وَلَمْ يَقُلْ بِمَا رَأَيْتَ

"Şahsi görüşten (re'yden) sakının! Zira Allah, meleklerin re'y ile söyledikleri sözü: '…**muhakkak ki ben sizin bilmediklerinizi bilirim**' (Bakara, 30) buyurarak reddetmiştir. Nebî'si sallallahu aleyhi ve sellem'e de: '**Onların arasında Allah'ın indirdiği ile hükmet**' (Mâ'ide 49) buyurmuş: 'Görüşünle hükmet' buyurmamıştır."[261]

Yine İbn Abbâs radıyallahu anhuma şöyle demiştir:

مَنْ أَحْدَثَ رَأْيًا لَيْسَ فِي كِتَابِ اللَّهِ وَلَمْ تَمْضِ بِهِ سُنَّةٌ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمْ يَدْرِ عَلَى مَا هُوَ مِنْهُ إِذَا لَقِيَ اللَّهَ

'Kim Allah'ın Kitâbı'nda bulunmayan ve Rasûlullâh sallallahu aleyhi ve sellem'in sünneti'nde geçmeyen bir görüş ortaya koyarsa Allah Azze ve Celle ile karşılaştığında durumunun ne olacağı bilinmez.'[262]

Ata'dan: "Bir adam İbn 'Abbâs radıyallahu anhuma'ya gelerek

---

[259] **Sahih.** Ebû Dâvûd (1/42); el-Elbânî, İrvau'l-Galîl'de (1/140) sahih demiştir.

[260] el-Muhallâ, (1/72) ve Taberi Tefsiri, (1/78).

[261] **Zayıf.** İbn Ebî Hâtim, *Tefsir,* (4/343) İbnu'l-Munzir el-Evsat (6/533) Herevî, *Zemmu'l-Kelâm,* (2/117 no:275) isnadında Ebu Bekr el-Huzelî vardır.

[262] **Sahih mevkuf.** Darimî, (158); Herevî, *Zemmu'l-Kelâm,* (2/124 no:280).

görüşünü sordu. O da dedi ki:

إِنِّي أَخَافُ أَنْ أَتَكَلَّمَ بِرَأْيِي أَنْ تَزَلَّ قَدَمٌ بَعْدَ ثُبُوتِهَا

'Görüşümle bir söz söyleyip ayağımın sabit olduktan sonra kaymasından korkarım.'"[263]

İbn Mes'ud Radıyallahu anh'ın Kıyas Hakkındaki Sözü

İbn Mes'ûd radıyallahu anh şöyle demiştir:

لَيْسَ عَامٌ إِلَّا الَّذِي بَعْدَهُ شَرٌّ مِنْهُ وَلَا عَامَ خَيْرٌ مِنْ عَامٍ وَلَا أُمَّةً خَيْرٌ مِنْ أُمَّةٍ وَلَكِنَّ ذِهَابَ خِيَارِكُمْ وَعُلَمَائِكُمْ ثم يَحْدُثُ قَوْمٌ يَقِيسُونَ الْأُمُورَ بِرَأْيِهِمْ فَيَنْهَدِمُ الْإِسْلَامَ وَيَنْثَلِمُ

'Hiçbir sene yoktur ki ondan sonra gelen sene daha şerli olmasın. Ben daha yağmurlu, daha verimli bir yıl veya daha hayırlı idareci demiyorum! Lakin hayırlılarınız ve âlimleriniz gider ve sonra bir topluluk çıkar, meselelerde görüşleriyle kıyas yaparlar. Böylece İslâm'ı yıkar ve onda gedik açarlar.'[264]

İbn Mes'ud radıyallahu anh şöyle demiştir: "Şüphesiz sizler dininizde kıyasla amel ederseniz, size haram kılınmış birçok şeyi helal sayarsınız ve size helal kılınmış birçok şeyi de haram sayarsınız."[265]

İbn Mes'ûd radıyallahu anh şöyle demiştir:

سأقول فيها بجهد رأيي فان كان صوابا فمن الله وحده وان كان خطأ فمني ومن الشيطان والله ورسوله برئ

'Şahsi görüşümle cehd ederek söyleyeceğim, bunda isabet edersem bu yalnız Allah'tandır. Eğer hata edersem bu da benden ve şeytandandır. Allah ve Rasûlü bundan uzaktır.'[266]

---

[263] **Hasen mevkuf.** Herevî, *Zemmu'l-Kelâm,* (281).

[264] **Hasen mevkuf.** Beyhakî, *el-Medhal,* (146); Taberanî, (9/105); Darimî, (194); İbn Vaddâh, *el-Bid'a,* (76, 229); Hâtîb, *el-Fakih,* (2/37-38); İbn 'Abdilberr, *Câmî',* (1039-1042); İbn Ebî Zameneyn, *Usûlu's-Sunne,* (s. 55). Fullanî dedi ki: 'Beyhakî ravileri güvenilir olan bir isnad ile rivayet etti.' Fullanî, *İkâzu'l-Himem,* (s. 12-13). Hâfız İbn Hacer isnadının hasen olduğunu söylemiştir. Bkz. *Fethu'l-Bârî,* (13/20-22).

[265] **Sahih mevkuf.** Hatib, el-Fakih (480) Darimi (1/61)

[266] **Sahih.** Abdurrezzâk, (6/294); İbn Ebî Şeybe, (4/301); İbn Hibbân, (9/411); Hâkim, (2/180); Nesâ'î, (3358); Tayâlisî, (1369); Beyhakî, (7/245) ve İbn Hazm, *el-*

Muaz b. Cebel Radıyallahu anh'ın Re'y ve Kıyas Hakkındaki Sözü

Mu'âz b. Cebel radıyallahu anh şöyle demiştir:

تَبْتَدِعُ كَلَامًا لَيْسَ مِنْ كِتَابِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ وَلَا مِنْ سُنَّةِ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَإِيَّاكُمْ وَإِيَّاهُ; فَإِنَّهُ بِدْعَةٌ وَضَلَالَةٌ

'Allah Azze ve Celle'nin Kitâbı'nda ve Rasûlünün Sünneti'nde olmayan bir söz çıkarmaktan sakının. Zira o bidat ve sapıklıktır.'[267]

Mu'âz b. Cebel radıyallahu anh şöyle söylüyor: "Zaman gelecek Kur'ân insanlara açılacak öyle ki onu kadın, çocuk, erkek herkes okuyacak. Derken adam diyecek ki Kur'ân'ı okudum ama bana uyan olmadı. Vallahi onu onların içinde uygulayacağım veya onlara okuyarak içlerinde namaz kılacağım belki bana uyan olur. Bunun üzerine onu onların içinde tatbik eder. Ama yinede kendisine uyan olmaz. O zaman der ki Kur'ân'ı okudum bana uyan olmadı. Onu içlerine uyguladım bana uyan olmadı. Vallahi evimde bir mescit yeri çevireceğim belki bana uyarlar. Bu sebeple evinde bir mescit yeri yapar. Ama yine kendisine uyulmaz. O zaman der ki Kur'ân'ı okudum bana uyan olmadı. Onu içlerine uyguladım bana uyan olmadı. Evimde bir mescit yeri çevirdim bana yine uyan olmadı. Vallahi onlara mutlaka Allah'ın Kitâbı'nda bulamayacakları ve Rasûlüllâh sallallahu aleyhi ve sellem'den duymadıkları bir haber getireceğim. Belki bana uyulur. Mu'âz radıyallahu anh dedi ki: 'İşte onun getirdiğinden sakının, çünkü onun getirdiği şey sapıklıktır.'"[268]

Sehl b. Huneyf Radıyallahu anh'ın Re'y ve Kıyas Hakkındaki Sözü

Sehl b. Huneyf radıyallahu anh şöyle demiştir:

يا أيها الناس اتَّهِمُوا آرَاءَكُمْ عَلَى دِينِكُمْ

'Ey insanlar dininizde şahsi görüşlerinizi itham ediniz.'[269]

Muhallâ, (1/72).

[267] İbn Hazm, *el-Muhallâ,* (1/72).

[268] **Sahih.** Ebû Dâvud, (4611); Hâkim, (4/466); Beyhakî, (10/210) ve *Şu'abu'l-İmân,* (6/484); Firyâbî, *Sıfâtu'l-Munafık,* (s. 58) Lalekâ'î, *İ'tikâd,* (1/88); 'Abdurrezzâk, (11/363); Darimî, (199); Âcurrî, *eş-Şerî'a,* (sy. 45); İbn 'Asakir, *Târîhu Dımaşk,* (65/337); Ebû Nu'aym, *Hilyetu'l-Evliyâ,* (1/230); İbn Teymiye, *Fetavâ,* (5/89) İbn Kesîr, *Câmi'u'l-Mesânid,* (11/487).

[269] **Sahih mevkuf.** Buhârî, (7308) Müslim, (1785).

İbn Ömer Radıyallahu anh'ın Re'y ve Kıyas Hakkındaki Sözü

İbn Ömer radıyallahu anhuma ile tavaf sırasında Câbir b. Zeyd ile karşılaşır ve İbn Ömer radıyallahu anhuma ona şöyle der:

يَا أَبَا الشَّعْثَاءِ إِنَّكَ مِنْ فُقَهَاءِ الْبَصْرَةِ فَلَا تُفْتِ إِلَّا بِقُرْآنٍ نَاطِقٍ أَوْ سُنَّةٍ مَاضِيَّةٍ فَإِنَّكَ إِنْ فَعَلْتَ غَيْرَ ذَلِكَ هَلَكْتُ وَأَهْلَكْتُ

'Ey Ebû'ş-Şa'sâ'! Sen Basra'nın fakihlerindensin. Ancak konuşan Kur'ân veya geçmiş bir sünnet ile fetva ver. Zira başka türlü yaparsan hem kendin helak olur ve hem de başkalarını da helak edersin.'[270]

Abdullah b. Amr b. el-Âs radıyallahu anhuma'nın Kıyas Hakkındaki Sözü

Abdullah b. Amr radıyallahu anhuma'dan:

لَمْ يَزَلْ أَمْرُ بَنِي إِسْرَائِيلَ مُعْتَدِلاً حَتَّى نَشَأَ فِيهِمْ أَبْنَاءُ سَبَايَا الأُمَمِ، فَقَالُوا فِيهِمْ بِالرَّأْيِ فَضَلُّوا وَأَضَلُّوا

"İsrailoğullarının durumu aralarında başkalarından esir aldıkları kimselerin çocukları yayılıncaya kadar mutedil devam etti. Onlar re'yleriyle görüş belirttiler, hem saptılar, hem de saptırdılar."[271]

Ebu Hureyre Radıyallahu anh'ın Kıyas Hakkındaki Sözü

- Ebû Hureyre ﷺ'dan, o dedi ki: 'Rasûlüllâh ﷺ buyurdu ki: **'Ateşin değdiği her şeyden hatta peynir parçasından bile abdest lazım gelir.'** Râvî dedi ki: Bunun üzerine İbn Abbâs radıyallahu anhuma, Ebû Hureyre radıyallahu anh'e şöyle dedi: 'Ey Ebû Hureyre! (Yani şimdi) yağdan yersek abdest mi alıcaz? Sıcak sudan içersek abdest mi alıcaz?' Râvî dedi ki: Bunun üzerine Ebû Hureyre radıyallahu anh İbn Abbâs radıyallahu anhuma'ya şöyle dedi: 'Ey kardeşimin oğlu! Eğer Rasûlullâh sallallahu aleyhi ve sellem'den bir hadis işitirsen sakın ona darb-ı mesel yapma!'"[272]

"Ebû Hureyre radıyallahu anh ateşte pişen yemeği yedikten sonra abdest alırdı. Bu kanaatte olmayan İbn Abbâs radıyallahu anhuma bunu duyunca Ebû Hureyre radıyallahu anh'e: 'Ne dersin güzel koku alıp onu sakalıma sürsem, abdest almış sayılır mıyım' diye haber göndermiş. Ebû Hureyre radıyallahu anh de dedi ki: 'Ey kardeşimin oğlu! Rasûlullâh sallallahu aleyhi ve sellem'den hadis anlattığımda ona cedelleşerek darb-ı

---

[270] **Hasen.** Darimî, (164); Hâtîb, *el-Fakih,* (2/41) Herevî, *Zemmu'l-Kelâm,* (282)
[271] **Sahih mevkuf.** İbn Ebi Şeybe (7/506)
[272] **Sahih mevkuf.** Tirmizî, (79); Ebû Dâvud, (1/194) İbn Mâce, (2/485)

mesel yapma.'"[273]

Ateşte pişen yemeği yedikten sonra abdest almanın hükmü nesh edilmiştir. Burada vurgulamak istediğimiz. Rasûlullâh sallallahu aleyhi ve sellem'den bir hadis nakledildiğinde ona akıl ve kıyas ile darb-ı mesel yapılmayacağını ve bu konuda sahâbenin anlayışını vurgulamaktır. İbn Abbâs radıyallahu anhuma, 'Ne dersin güzel koku alıp onu sakalıma sürsem, abdest almış sayılır mıyım' sözü ile yemeğin kokusunu gidermek için abdest alınıyorsa güzel koku sürerek de yemeğin kokusunu giderilir demek istemiştir ve böylece burada kastedilenin yani her türlü kokunun giderilmesi olduğunu düşünmüştür.

Zeyd b. Sâbit radıyallahu anh'ın Kıyas Hakkındaki Sözü

Harice b. Zeyd b. Sabit'ten: Zeyd b. Sabit radıyallahu anh'e bir şey hakkında soruldu. "Bu oldu mu?" dedi. "Hayır" denildi. Bunun üzerine şöyle söyledi:

«دَعْهُ حَتَّى يَكُونَ، فَإِنَّمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ، بِأَنَّهُمْ قَاسُوا مَا لَمْ يَكُنْ بِمَا قَدْ كَانَ حَتَّى تَرَكُوا دِينَ اللَّهِ»

"Öyleyse bunu meydana gelinceye kadar bırak. Sizden öncekiler meydana gelmemiş şeyler hakkında olmuş gibi kıyas yaparak Allah'ın dinini terk ettikleri için helak oldular." [274]

Aişe Radıyallahu anha'nın Kıyas Hakkındaki Sözü

Muâze radıyallahu anha'dan: "Bir kadın 'Â'işe radıyallahu anha'ya: 'Herhangi birimiz hayızdan temizlendiğinde orucu kaza ettiği halde namazlarını neden kaza etmiyor?' diye sordu. 'Â'işe radıyallahu anha: 'Sen Harurî'lerden (Haricî'lerden) misin? Biz Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in yanında hayız olurduk, orucu kaza etmemizi emreder, lakin namazı kaza etmemizi emretmezdi."[275]

Urve b. ez-Zubeyr'in Kıyas Hakkındaki Sözü

Urve b. ez-Zubeyr radıyallahu anhuma'dan:

مَا زَالَ أَمْرُ بَنِي إِسْرَائِيلَ مُعْتَدِلًا لَيْسَ فِيهِ شَيْءٌ حَتَّى نَشَأَ فِيهِمُ الْمُوَلَّدُونَ أَبْنَاءُ سَبَايَا الْأُمَمِ أَبْنَاءُ النِّسَاءِ الَّتِي سَبَتْ بَنُو إِسْرَائِيلَ مِنْ غَيْرِهِمْ فَقَالُوا فِيهِمْ بِالرَّأْيِ

[273] **Sahih mevkuf.** Abdurrezzâk, *Musannef,* (1/174, no: 672)

[274] **Hasen mevkuf.** İbn Batta, el-İbane (318)

[275] **Sahih.** Buhârî (321, 325), Muslim (265, 335); Ahmed (6/232) Ebu Davud (262) Tirmizi (130) Nesai (1/191) İbn Mace (631).

فَأَضَلُّوهُمْ

"İsrailoğullarının durumu aralarında İsrailoğullarının başkalarından esir aldıkları kadınların çocukları yayılana kadar mutedil olarak devam etti. Onlar re'yleriyle söz söylediler ve onları saptırdılar."[276]

Şâ'bî'nin Kıyas Hakkındaki Görüşü

Ebu Hamza dedi ki: "Şa'bi'ye bir mesele soruldu. Dedi ki: "Kıyas ashabıyla oturmayın. Aksi halde haramı helal, helali de haram sayarsınız."[277]

Şa'bî şöyle demiştir: 'Vallahi şüphe yok ki siz kıyas aletlerini, kıyaslamaları alır kabul ederseniz muhakkak helali haram ve haramı da helal yaparsınız.'[278]

Yine Şa'bî'ye bir mesele hakkında fetva sorarlar, o da onun hükmünü açıklar delillerini açıklar, sonra soru soranlar: 'Bu kıyasa uymuyor' dediler. O da bunun üzerine erkeğin tenasül uzvuyla söverek kıyasa tepkisini bu şekilde göstermiştir.[279]

Ebû Bekr el-Huzelî şöyle demiştir: "eş-Şa'bî şöyle dedi: "Murâd kabilesinden bir adamın Şureyh'e gelerek şöyle dediğine şahit oldum: "Ey Ebû Umeyye! Parmakların diyeti nedir?" Şureyh: "Onar, onar'dır" dedi. Adam: "Subhanallah! Şu ikisi eşit midir?" – Bu sırada serçe parmağı ile başparmağını bir araya getirmişti – Şureyh dedi ki: "Ya Subhanallah! Kulağınla elin eşit midir? Kulağını saç, şapka ve sarık örter, ona yarım diyet gerekir. Elde de yarım diyet gerekir. Sana yazıklar olsun! Muhakkak ki sünnet sizin kıyasınızı geçmiştir. Tabi olun, bid'at çıkarmayın. Şüphesiz sen rivayetleri kabul ettiğin sürece sapıtmazsın."

Ebû Bekr dedi ki: "Sonra eş-Şa'bî bana şöyle dedi: "Ey Huzelî! Şayet sizin Ahnef'iniz (en akıllı olanınız) ve beşiğindeki şu bebek öldürülse bunların diyeti bir olur mu?" Ben: "Evet" dedim. "Peki, kıyas nerede?" dedi.[280]

---

[276] **Sahih maktu.** Darimi (120) Hatib Tarih (13/413)

[277] **Sahih ligayrihi maktu**. İbn Batta el-İbane (414) Hatib, el-Fakih (490)

[278] **Sahih maktu.** Darimî, (192); İbn 'Abdilber, *Câmî',* (1048); Hâtîb, *el-Fakih,* (1/183); Beyhakî, *Medhal,* (225) ve Herevî, *Zemmu'l-Kelâm,* (366). İbn Mes'ûd radıyallahu anh'den gelen rivayet için bkz. Hâtîb, *el-Fakih,* (2/40).

[279] İbn Kuteybe, *Te'vilu'l-Muhtelefi'l-Hadîs,* (s.141) İbn Kuteybe, *Garîbu'l-Hadîs,* (2/652).

[280] **Hasen maktu**. Dârimî (1/77) Yahyâ el-Hacûrî Ebû Bekr el-Huzelî'nin metruk bir ravi olması sebebiyle isnadı zayıf demiştir. El-Urfu'l-Verdi (s.110). Ancak İbn Hazm, el-İhkâm'da (8/1073) başka bir tarikle rivayet etmiştir. Bu eseri ayrıca; Şafiî, el-Umm (7/389); İbn Abdilberr, el-Câmi (2/137); İbn Asâkir, Tarih (23/39) rivayet

Hasen el-Basri'nin Kıyas Hakkındaki Görüşü

"Hasen el-Basrî'den, o: '**Beni ateşten yarattın, onu ise çamurdan yarattın**' (A'râf, 7/12) ayetini okudu. Sonra dedi ki: 'İblis kıyas yaptı, o kıyas yapanların ilkidir' dedi."[281]

Mesruk b. Ecda'nın Kıyas Hakkındaki Görüşü

Şa'bî'nin rivayetine göre Mesrûk şöyle demiştir: 'Doğrusu ben kıyas yapıp ta ayağımın hak yoldan kaymasından korkuyor ürperiyorum.'[282]

İbn Sirin'in Kıyas Hakkındaki Görüşü

İbn Sîrîn şöyle demiştir: 'Kıyas yapanların ilki iblistir. Güneş ve aya'da başka yolla değil ancak kıyas aletleriyle kıyas sebebiyle tapılmıştır.'[283]

Cafer es-Sadık'ın Kıyas Hakkındaki Görüşü

İbn Şubrume dedi ki: "Ben ve Ebû Hanife Ca'fer (es-Sadık)'ın yanına girdik. Ca'fer, Ebû Hanife'ye şöyle dedi: 'Allah'tan kork! Dinde görüşünle kıyas yapma! Zira kıyas yapanların ilki iblistir.'"[284]

Ebu Hanife'nin Kıyas Hakkındaki Görüşü

Hammâd b. Ebî Hanife dedi ki: "Babam (Ebû Hanife) dedi ki: 'Hüküm konusunda kıyası terk etmeyen fakih olamaz.'"[285]

Vekî b. El-Cerrah'ın Kıyas Hakkındaki Görüşü

Vekî b. El-Cerrah dedi ki: "Sizleri Ebu Hanife'nin görüşlerinden sakındırırım! Onun kıyasa tutunmadan önce şöyle dediğini işittim: "Mescide bevletmek kıyasın bazısından daha iyidir."[286]

---

etmişlerdir. Şeyh el-Elbânî, Mecelletu'l-Muslimûn dergisindeki Avdet İle's-Sunne başlıklı makalesinde (1375 Cemâdiye'l-ûla, 5/172-176) zikretmiştir.

[281] **Hasen maktu**. Darimî, (190); İbn 'Abdilber, *Câmî',* (874) ve Herevî, *Zemmu'l-Kelâm,* (363). İbn Kesir: "İsnadı sahih" demiştir.

[282] **Sahih maktu.** Darimî, (191); İbn 'Abdilber, *Câmî',* (876-877); Hâtîb, *el-Fakih,* (1/183); Taberânî, (9/254) Herevî, *Zemmu'l-Kelâm,* (298).

[283] **Sahih maktu.** Darimî, (189); İbn 'Abdilber, *Câmî',* (875); Hâtîb, *el-Fakih,* (1/196); Beyhakî, *el-Medhal,* (223); Herevî, *Zemmu'l-Kelâm,* (364).

[284] **Hasen maktu**. Ebû Nu'aym, *Hilye,* (3/197); Hatîb el-Bagdâdî, *el-Fakih ve'l-Mutefekkih,* (no: 499), *Şerafu Ashâbi'l-Hadîs,* (157); Vekî', *Ahbâru Kudât,* (3/78) Herevî, *Zemmu'l-Kelâm,* (2/199).

[285] 'Abdurrezzâk, (8/214); İbn Hazm, *el-İhkâm,* (s.1073) İbn Kayyîm, *İ'lâmu'l-Muvakkî'in,* (1/257).

[286] **Sahih maktu**. Abdullah b. Ahmed e-Sunne (404) Cuzekani el-Ebatil (1/253) Hatib; el-Fakih (551)

İshak b. Rahuye'nin Re'y ve Kıyas Hakkındaki Görüşü

İbn Râhûye, *Re'y* ehli hakkında şöyle derdi: 'Allah'ın Kitâbı'nı ve Rasûlü'nün Sünneti'ni attılar da kıyasa sarıldılar.'[287]

Şafiî'nin Kıyas Hakkındaki Görüşü

İmam Ahmed şöyle demiştir: "Şafii'ye kıyas hakkında sordum, "Ancak zaruret halinde kıyas olur" dedi."[288]

İmam Şafii şöyle der: "Kıyas yapanlardan her biri ulaştığı içtihadını söyleyerek ihtilaf ederlerse, başkalarının onun içtihadına tabi olmasında genişlik yoktur. ihtilaf iki çeşittir: nas bulunan hususta ihtilaf helal değildir. Tevil edilmesi mümkün olan ve kıyas yoluyla ulaşılan hükümlerde, yorumcu veya kıyasçının haber ya da kıyasın delalet edebileceği bir manayı ileri sürmesi ve başkasının ona muhalefet etmesini, hakkında nas bulunan bir konuda ihtilafa düşmesi gibi görmem."[289]

Ahmed b. Hanbel'in Kıyas Hakkındaki Görüşü

İbn Teymiyye rahimehullah, el-Musvedde kitabının kıyas bölümünde şöyle demiştir: "El-Meymûnî'nin rivayetinde İmam Ahmed dedi ki: "Fıkıh hakkında konuşan kimse şu iki usulden; mücmel (kapalı lafızlardan) ve kıyastan uzak durmalıdır."[290]

"Ebu'l-Haris'in rivayetinde şöyle demiştir: "Re'y ve kıyası ne yapacaksın? Hadis bunlara ihtiyaç bırakmaz."[291]

"Diğer bir rivayette İmam Ahmed'e: "Re'y ile kıyas yapabilir miyiz?" diye sorulunca şöyle demiştir: "Hayır. Aksi halde kişi hadisi işittiği halde ona kıyas yapar."[292]

Ebu Bekr el-Mervezi şöyle demiştir: "Ebu Abdillah Ahmed b. Hanbel'in Kıyas ashabına karşı çıkarak onlar hakkında şiddetli sözler söylediğini işittim."[293]

"Ebu Talib'in rivayetinde şöyle demiştir: "Ebu Hanife'nin ashabı kıyasa aykırı bir şey söylediklerinde: "Bunu güzel gördük (istihsan yaptık) ve kıyası terk ettik" derler. Böylece hak olduğunu iddia ettikleri şeyi, istihsan

---

[287] İbn Kuteybe, Te'vilu Muhtelefi'l-Hadîs, (s.132).

[288] Herevi Zemmu'l-Kelam (406) İbn Hacer isnadı sahih demiştir. Bkz.: Feyzu'l-Kadir (5/376)

[289] İbn Abdilber Tehzibu Camiu Beyanil İlm (s.48)

[290] El-Musvedde (s.367)

[291] El-Musvedde (s.404) bkz.: İbn Kasım'ın derlediği el-Mustedrek Al'e'l-Fetava İbn Teymiyye (s.185)

[292] El-Musvedde (s.452)

[293] Hatib el-Fakih (496)

sebebiyle terk ederler. Ben ise tamamen hadiste geldiği gibi söylerim, kıyas yapmam."[294]

"Abdus'un rivayetinde ise şöyle demiştir: "Sünnette kıyas yoktur. Ona misal getirilmez ve akıllarla idrak edilmez. Ona (sünnete) sadece tabi olunur"[295]

İbn Kuteybe'nin Kıyas Hakkındaki Görüşü

İbn Kuteybe şöyle demiştir: "Fürû asla tabi olduğuna göre, asıllarına uymayan furû (teferruat) meselelerde, sen nasıl düzenli bir kıyas yapabilirsin? Nasıl olur da kıyasta, on dirhem çalanın eli kesilir de, yüz bin dirhemi gasp edenin eli kesilmez? Yine nasıl olur da facir olan hür bir kimseye iftira edene kazf cezası olarak sopa vurulur da iffetli (namuslu) bir köleye iftira edene kazf cezası tatbik edilmez? Nasıl olur da cariyelerin rahimlerinin temiz olduğu bir hayz ile anlaşılır da, hür olan kadınların temizliği üç hayız ile anlaşılır? Nasıl olur, bir adam (hür olan) ihtiyar ve çirkin siyah bir kadınla evlendiğinde evli sayılır da, yüzü güzel cariyeye sahip olduğu halde evli sayılmaz?"[296]

İbn Huzeyme'nin Kıyas Hakkında Görüşü

Sahihu İbn Huzeyme'de bir bab başlığı şu şekildedir: "Nifas'lı kadına, ihrama girmek istediğinde gusletmesinin ve istisfar[297] yapmasının emredilmesi babı. Şayet gusletmek, hayızlı ve nifaslı olmayanları temizlediği gibi, hayızlı ve nifaslı olanları da temizlemeseydi, hayız ve nifas kanının kesilmesiyle temizlenmedikleri sürece gusletmeleri emredilmezdi. Burada ancak sünnete tabî olunması gerektiği açıklanmaktadır. Zira şayet akıl veya re'y cihetinden baksak, hayızlı ve nifaslı kadın, akıl ve re'y bakımından (kan kesilmesi suretiyle) temizlenmedikçe gusletmez derdik. Lakin Nebî sallallahu aleyhi ve sellem nifaslı ve hayızlı kadına gusletmesini emrettiğine göre ancak O'nun emrini kabul etmek ve re'y ile kıyası terk etmek gerekir."[298]

İmam Buhari'nin Kıyas Hakkındaki Görüşü

Yusuf b. Rayhan dedi ki: Ebu Abdillah Muhammed b. İsmail (el-

---

[294] El-Musvedde (s.452)

[295] El-Musvedde (s.481)

[296] Te'vilu Muhtelefi'l-Hadis (s.141)

[297] İstisfar kelimesi, Mahir Yasin Fahl neşrinde tahrif edilerek "İstigfar" şeklinde yazılmıştır. Doğrusu el-Azami neşrinde olduğu gibi "el-İstisfar"dır. İbnu'l-Esir, en-Nihaye'de (4/234) istihaza hadisiyle ilgili olarak şöyle der: "İstesfiri ve teleccimî: yani kan çıkan yere, kanamayı önleyen tampon koy demektir. Bu, hayvanın ağzına vurulan geme benzetilmiştir."

[298] Sahihu İbn Huzeyme (2/1233)

Buharî)'nin şöyle dediğini işittim: "Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabı Allah'ın kitabını ve Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sünnetini birbirlerine anlatırlardı. Onların arasında re'y ve kıyas yoktu."[299]

İmam Buharî Sahih'inde, "*Kitabu'l-İ'tisam bi'l-Kitabi ve's-Sünneh*"[300] diye bir bölüm açmıştır. Yani: Her hangi bir kimse İçin hükmün var olması halinde, kurtuluş ancak ya Allah'ın Kitabında, ya Peygamberinin sünnetindedir. O bakımdan (adı geçen bölümün içerisinde) şu anlamda başlıklar açtığını görüyoruz: "*Yüce Allah'ın hükümlerini beyan etmiş olduğu bilinen bir aslı (aynı şekilde beyan ettiği) mübeyyen bir asla -soranın kavraması kastıyla- benzetme yapan*."[301] Bundan sonra da şöyle bir başlık açmaktadır: "*Deliller ile bilinen hükümler ve delaletin anlamı ile bunun açıklanması.*"[302]

İmam Ebu'l-Hasen el-Kercî'nin Kıyas Hakkındaki Sözü

İmam Ebu'l-Hasen el-Kercî el-Kassâb, en-Nuketu'd-Dâlleti Ale'l-Beyan adlı tefsirinde pek çok yerde kıyasa reddiyeler vermiştir. Nahl suresi 114-117 ayetlerinin tefsirinde de şöyle demiştir: "Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur: "**O halde (ey mü'minler!), eğer Allah'a ibadet ediyorsanız, O'nun helâl ve temiz olarak size verdiği rızıktan yiyin ve Allah'ın nimetine şükredin. O size sadece ölüyü, kanı, domuz etini ve Allah'tan başkasının adına kesilenleri haram kılmıştır. Her kim (ölüm korkusuyla) yemek zorunda kalırsa saldırmadan ve aşırı gitmeden (bunlardan yiyebilir); şüphesiz Allah, çok bağışlayıcıdır; çok merhametlidir. Dillerinizin yalan vasfetmesi dolayısıyla 'şu helâldir; bu da haramdır" demeyin; aksi halde Allah'a iftira etmiş olursunuz. Allah'a iftira edenler ise, asla felah bulmazlar. Onlar için (dünyada) az bir menfâat (âhirette de) acı bir azâb vardır.**" (Nahl 114-117)

Bu ayetlerde Allah'ın anlamaya muvaffak kıldığı, zorlama ve inadı bir tarafa bırakan, helal ve haram kılmada nefsinin kıyastan aldığı tada itibar etmeyen kimseler için kıyasın batıl oluşuna dair hüccet açıktır.

Bu ayet Allah'ın helal kıldığı bütün rızıklara teşvikle başlamakta, bunun üzerimizde bir nimet olduğunu haber vermekte ve şükretmemizi emretmektedir. Sonra haram kısmına geçmekte ve şöyle buyrulmaktadır: "**O size sadece ölüyü, kanı, domuz etini ve Allah'tan başkasının adına**

---

[299] Cuzekanî, el-Ebatil ve'l-Menakir (1/253) Muhammed b. Tahir el-Makdisî, el-Hucce Fi Beyani Mahacce (2/574)

[300] Buhâri'nin 96. Kitabı

[301] Buhâri, İ'tisâm 12. bâb

[302] Buhari, İ'tisâm 24. bâb

kesilenleri haram kılmıştır." Bunun dışında kalan her şey rızık, helal ve tayyibe dahil olup, şükretmemiz gereken nimetlerden sayılmıştır. Ayrıma ibtida olarak değil, ancak önceki kısımdan istisna anlamında gidilmiştir. Allah Azze ve Celle bununla da yetinmemiş, peşinden şöyle buyurmuştur: "**Dillerinizin yalan vasfetmesi dolayısıyla 'şu helâldir; bu da haramdır" demeyin; aksi halde Allah'a iftira etmiş olursunuz. Allah'a iftira edenler ise, asla felah bulmazlar. Onlar için (dünyada) az bir menfâat (âhirette de) acı bir azâb vardır**."

Kendisine itaat edilmesi farz kılınmış olan, helal ve haram kılması ancak Allah Azze ve Celle'nin emriyle olan Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem dışında, insanlardan hiç kimsenin helal ve tayyib rızık cümlesinden istisna edilen bu dört şeye ekleme yapma hakkı yoktur. Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem yırtıcı hayvanlardan azı dişi olanları, kuşlardan pençeli olanları ve ismen sayılı olan bazı şeyleri haram kılmıştır. Yine zinakârın kazancını, köpek ücretini, hayvan çiftleştirme ücretini haram kılmış, güvenilir kimselerin rivayetleriyle gelen hadislerinde bazı alış verişleri yasaklamıştır. Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem'den nas olarak bulduğumuz her şey bu dört maddeye katılır. Hakkında nas bulunmayan şeyin haram kılınması kişilerin görüşleridir. İyice düşünen ve ayetin inceliklerine dalanlara göre ayetin hükmüyle bunlar iftiradır."[303]

Berbehârî'nin Kıyas Hakkındaki Görüşü

İmam Berbeharî Şerhu's-Sunne'de şöyle der: "Şunu bil ki sünnette kıyas yoktur. Buna örnek verilemez. Onda hevalara tabi olunamaz. Bilakis o, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in eserlerini keyfiyetsiz ve kayıtsız olarak tasdik etmektir. Niçin ya da nasıl denmez. O konuda konuşmak, husumet, cedel ve anlaşmazlık sonradan çıkan bidatlerdendir. Sahibi hakka ve sünnete isabet etse dahi kalbe şüphe sokar"[304]

Fahreddin Razi'nin Kıyas Hakkındaki Görüşü

Fahreddin Razi, Mefatihu'l-Gayb adlı tefsirinde, Nisa suresi 65. Ayeti hakkında şöyle demiştir: "Âyetin zahiri, nassın kıyas ile tahsis edilemeyeceğine delâlet etmektedir. Çünkü bu, insanın, mutlak olarak Allah'ın ve Resulünün hükmüne tabî olması ve onların hükmünden başkasına başvurmaması gerektiğine delâlet eder. Bu âyette zikredilen böyle bir te'kid, mükellefiyetlerin pek azında zikredilir. Bu da, Kur'ân ve Hadis'in umumiliğinin, kıyasın hükmüne takdim edilmesini gerektirir. Hak Teâlâ'nın, "**Sonra da verdiğin hükümden yürekleri hiçbir sıkıntı**

[303] Nuketu'd-Dâlleti Ale'l-Beyan Fi Envai'l-Ulum ve'l-Ahkâm (2/90 ayrıca bkz.: 1/166, 372, 431, 465, 2/22, 144, 428, 3/534, 570, 613, 4/93, 421)

[304] Berbehari Şerhu's-Sunne (s.24)

duymadan...” ifadesi de bunu ihsas ettirmektedir. Çünkü hatıra nassın manasının aksine bir kıyas geldiğinde, insanın yüreğinde bir darlık (harec) hissedilir. Böylece Allah Teâlâ insanın imanının, o harece itibar etmemesi ve nassa tam olarak teslim olmasından sonra, kâmil olacağını beyân buyurmuştur. İşte bu söz insaflı kimselere göre, çok kuvvetli ve güzel bir sözdür.”[305]

İbn Teymiyye'nin Kıyas Hakkındaki Görüşü

Şeyhulislam İbn Teymiyye, *İkametu'd-Delil 'alâ İbtâli't-Tahlîl* adlı risalesinde, helal ve haram kılmada kıyasa başvurulamayacağını açıklamıştır.[306]

İbn Teymiyye şöyle demiştir: “Allah'ın onlara en büyük nimetlerinden birisi, Kitap ve sünnete sarılmalarıdır. Sahabe ve onlara güzellikle uyan Tabiin arasında üzerinde ittifak edilen esaslardan birisi; hiç kimsenin Kur'an'a aykırı olan görüşü, zevki, aklî yorumu, kıyası ve vecdinin asla kabul edilmemesidir.”[307]

Yine şöyle demiştir: “Hadiste imamlıkla meşhur olan; Şafiî, Ahmed, İshâk, Ebû Ubeyd ve diğer hadis imamları gibi imamların yolu, ne haberî meselelerde, ne dinî konularda, ne usulde ve ne de ayrıntı meselelerinde sahih hadislerden hiçbirini reddetmemeleridir. Onlar kıyasa, akla veya mücerred olarak Kur'ân'ın zahirine aykırı olduğu zannıyla sahih hadisi reddetmezler.”[308]

İbn Teymiyye, el-Musvedde'de şöyle demiştir: “Zeydiyye, aklen ve dinen bunu (kıyası) yasak kabul etmişlerdir. Aynı şekilde Ebu'l-Hattab, en-Nazzam ve Davud ile el-Kaşânî, el-Mearrî, en-Nehravânî ve diğerleri gibi zahir ehlinden naklederek aynısını tasrih etmiştir. Demiştir ki: “Ahmed de buna işaret etmiş ve şöyle demiştir: “Fıkıh hakkında konuşan kimse şu iki usulden; mücmel ve kıyastan uzak durmalıdır.” Nitekim şeyhimiz bunu sünnet bulunduğu ve zahire aykırı olduğu zaman kıyas yapmanın yasaklanmasına yorumlamıştır…”[309]

İmam Ahmed rahimehullah'ın sözünün bu şekilde yorumlanması bâtıldır. İmam Ahmed, Ebu'l-Haris'in rivayetinde: “Re'y ve kıyası ne yapacaksın, hadis bunlara ihtiyaç bırakmaz” dediği halde nasıl bu yorum kabul edilebilir?

İmam Ahmed rahimehullah, Kitap ve sünnetin kıyamet gününe kadar meydana gelecek bütün olayları kapsadığını söylemekte haklıdır.

---

[305] Mefâtihu'l-Gayb (8/137)
[306] Özellikle bkz. (1/194-196).
[307] Mecmuu'l-Fetava (13/28).
[308] Cevabu'l-İ'tirazâti'l-Mısriyye Ale'l-Futya'l-Hameviyye (s.85).
[309] El-Musvedde (s.368)

Olayların yaratıcısı, Kur'ân ve sünneti indirmiştir. Bu ikisi, bu olayların hükümlerini de içermektedir.

İbn Teymiyye ve İbnu'l-Kayyım, nasların bütün olayları kapsadığını, bunları bilenin bildiğini, bilmeyenin bilmediğini itiraf etmişlerdir. Hatta onlar, İmamu'l-Harameyn el-Cuveyni'nin: "Naslarla dinin ancak onda biri yerine getirilebilir" şeklindeki çirkin sözüne şiddetle karşı çıkmışlardır.

İbn Teymiyye, Hanbelî'lerden kıyasın hüccet olmadığını söyleyen ve bu konuda İmam Ahmed'den gelen rivayetleri delil getirenleri zikretmiştir.[310]

Hak olan budur. İmam Ahmed rahimehullah'ın sözlerinin dinde kıyası açıkça men etttiği hususunda hiçbir şüphemiz yoktur. Ancak Hanbelî'lerin çoğunluğu, özellikle de sonradan gelenler, kıyasın hüccet olduğunu söylemişler, zikretmiş olduğumuz, İmam Ahmed'den gelen rivayetleri reddetmeye güç yetirememişlerdir. Ancak türlü yollarla te'vil etmeye kalkışmışlardır. Şüpheleri şu şekildedir:

1- İmam Ahmed'in ancak nas bulunan konularda kıyası reddettiğini iddia etmişlerdir. El-Musvedde'de şöyle denilmiştir: "Bu kıyasın hüccet olmadığını değil, ancak nas bulunan konuda kıyas yapmanın caiz olmadığını gösterir.."

2- İmam Ahmed'den nakledilen şu gibi ifadeleri delil getirmişlerdir: "Şafiî'ye kıyas hakkında sordum, dedi ki: "Ancak zaruret halinde yapılabilir" Bu cevabı beğendim."

Yine Muhammed b. el-Hakem'in rivayetinde şöyle demiştir: "Herkes kıyasa mecburdur. İmama bir mesele geldiği zaman insanları toplar ve kıyas yapar" Yine aynı şekilde Ahmed b. el-Kasım, İmam Ahmed'den şöyle nakleder: "Demir ve kurşunun, altın ve gümüşe kıyas olarak, aralarında fazlalıkla satışı caiz olmaz."

Bu son rivayetler, şu sebeplerden dolayı sahih değildir:

1- İmam Ahmed, "Fıkıh hakkında konuşan kimsenin mücmel ve kıyastan sakınması gerektiğini" açıklamıştır. Bu rivayetler daha önce geçti.

Bunu Hanbelî mezhebine uyanlar zikretmektedirler ve bir şeyi bir şeye kıyas ettiğine dair diğer rivayetlerle üstün gelmeye çalışmaktadırlar. Bu, söze muhalefettir. Zira itibar bakımından bir kimsenin sözü, fiilinden önceliklidir. Belki de bu görüşü kıyas olarak benimsememiştir. Aksi halde bir sözü, diğer sözüne çelişik olur. İmam Ahmed ise bundan uzaktır.

2- İmam Ahmed'in; "Hadis kıyasa ihtiyaç bırakmaz" sözü gayet açıktır. Yani naslar, mükelleflerin başına gelecek olaylarda ihtiyaç duydukları her hükmü kapsamaktadır. İbn Teymiyye ve İbnu'l-Kayyım da bunu itiraf etmişler ve İmamu'l-Harameyn el-Cuveynî gibi, nasların olayları

[310] El-Musvedde (s.372-272)

kuşatmadığını iddia edenlere şiddetle karşı çıkmışlardır.

İbn Teymiyye rahimehullah, Mearicu'l-Vusul risalesinde şöyle der: "Bu tıpkı: "Hadiselerin çoğunda, naslar bunlara delil olmadığı için kıyasa ihtiyaç vardır" demeleri gibidir. Bu ancak kitap ve sünnet ile bu ikisinin hükümlere delaletlerini bilmeyen bir kimsenin sözüdür…"[311]

3- İmam Ahmed'e nispet edilen kıyas – eğer rivayet sahihse – naslardan istinbat ile anlaşılan genel ifadedir. Bu yoruma delil getirebilecek bir re'y değildir. İbn Teymiyye, İmam Ahmed'in şöyle dediğini nakleder: "Bir şeyi bir şeye kıyaslamak, ancak bütün hallerinde iki şeyin aynı olması durumunda söz konusudur. Ama bir yönden benzerlik var, diğer bir yönden farklılık varsa ikisi aynı değildir."[312]

İmam Ahmed'in kıyası, ancak bütün hallerinde eşit ve aynı olan şeylerde sınırladığını bu ifade açıkça göstermektedir. Bu da ancak naslardaki genel ifadelerin veya genel kapsamlı fiillerin kapsamına giren şeyler hakkında söz konusu olur. Bu re'y ile kıyas değil, nasların umumu ile delil getirmektir. Hatta şayet İmam Ahmed'in sadece bazı hususlarda birbirine benzeyen şeylerin kıyaslanmasını yasakladığı görüşünü kabul edersek, kıyasların çoğu ve hatta sonrakilerin kıyaslarının tamamı iptal olurdu.

İbn Kayyım'ın Kıyas Hakkındaki Görüşü

İbn Kayyım el-Cevziyye şöyle der: "Kıyas ve batıl hadis dinden değildir. Çünkü kim naslara muttali olamıyorsa, naslarda olmayan bir şeyi ona ilave ederek: 'Bu kıyastır' diyor. Bazen de nasların ihtiva ettiği hükümlerden bir kısmını eksilterek: 'Bu tahsistir' diyor. Veya nasların hepsini, toptan terk ederek: 'Bu naslarla amel edilmez' yahut: 'Bu kıyasa veya usûle ters düşüyor' diyor. İşte bundan dolayı görüyoruz ki bir kişi kıyasa başvurmada ne kadar ileri gidiyorsa, bununla doğru orantılı olarak söz konusu kişi bir o kadar da Sünnet'e muhalefetinde ileri gidiyor. Sünnet ve hadislere *Re'y* ve kıyas ehlinden başka kimsenin muhalefet ettiğini görmemiz mümkün değildir. Allah için söyleyin, bu yüzden kaç hadisin hükmü öğrenildi? Nice sarih/apaçık olan Sünnet terk edilmedi mi?..."[313]

İbnu'l-Kayyım, İ'lamu'l-Muvakkiin'de şöyle der: "Bir grup şöyle dedi: "Naslar, meydana gelen olayların hepsini kuşatmaz." Bunlardan bazısı ileri giderek: "Naslarla dinin ancak onda biri yerine getirilir" dedi. Bunlar dediler ki: "Kıyasa olan ihtiyaç, naslara olan ihtiyaçtan daha büyüktür. Allah'a yemin olsun, bu miktar nasları anlamak, öğrenmek ve bilgisine ulaşmak, hakikatte bu kadar değildir. Bunu söyleyen kimse, nasların sınırlı, kulların

---

311 Mecmuatu'r-Resâili'l-Kubrâ (s.209)
312 El-Musvedde (s.377)
313 İbn Kayyîm, *İ'lâmu'l-Muvakkî'in,* (1/299).

olaylarının ise sınırsız olduğunu ve sınırlı olanın, sınırsız olanı kuşatamayacağını gerekçe gösteriyor. Bu gerekçe, birçok açıdan gayet bozuktur:

Birincisi: Tek başına sınırlı olan şeyin türleri olabilir. Bu türlerden her biriyle tek hükme varılır ve sınırsız olanlar bunun hükmünün kapsamına girerler.

İkincisi: Fiillerin türleri ve hatta a'razların tamamı sınırlıdır.

Üçüncüsü: Şayet bunların sınırsız olduğu varsayılsa bile kulların kıyamete kadar olacak fiilleri sınırlı olarak mevcuttur. Bu tıpkı akrabaların iki çeşit kılınması gibidir. Bir çeşidi (nikahlanması) mubahtır. Bunlar amca ve teyze kızları, dayı ve hala kızlarıdır. Bunun dışındakiler haramdır. Aynı şekilde abdesti bozan şeyler bellidir, bunun dışındakiler bozmaz. Yine orucu bozanlar bellidir, guslü gerektiren şeyler, iddetin gerektirdiği şeyler, ihramlıya yasak olan şeyler bellidir. Mezhep sahipleri, mezheplerini kayıt altına almışlar ve beyanlarındaki eksiklikle beraber, kendilerine göre helal ve haram olanları özetlemişlerdir. Allah ise, Rasulünü bunlardan daha güçlü olan cevamiu'l-kelim (özlü ve kapsamlı ifadeler) ile göndermiştir. Zira Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem kapsamlı bir cümle söyler, bu genel bir kaide ve kullî bir hüküm olur. Bu cümle, kapsamına giren türleri ve ferdleri kuşatarak, dışında kalma delaleti ve zıtlık delaleti ile delil olur.

Nitekim Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e arpa ve benzeri maddelerden elde edilen içecek türleri sorulduğunda, özlü ve kapsamlı cümle kullanarak: "**Her sarhoşluk veren haramdır**" buyurmuştur. Yine "**Her kim emrimiz olmayan bir amelde bulunursa o reddolunur**", "**Faydalanma içeren her borçlanma faizdir**", "**Allah'ın kitabından bulunmayan her şart bâtıldır**", "**Her Müslümanın, diğer müslümana kanı, malı ve namusu haramdır**", "**Herkes kendi malına çocuğundan, babasından ve bütün insanlardan daha çok hak sahibidir**", **"(Dinde) her sonradan çıkarılan yenilik bidattir ve her bid'at sapıklıktır**", "**Her iyilik sadakadır**" gibi özlü cümlelerle ifadede bulunmuştur. Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şu ayetin benzersiz şekilde kapsamlı olduğunu söylemiştir: "**Kim zerre kadar hayır işlerse onun karşılığını görür. Kim de zerre kadar kötülük işlerse onun karşılığını görür**" (Zilzal 7-8)"[314] İbn Kayyım rahimehullah, bu konuya dair birçok örnekler zikreder.

Kastallanî'nin Kıyas Hakkındaki Görüşü

İmam Kastallanî, Mevâhibu'l-Leduniyye'de şöyle demiştir: "Nisa suresi 65. Ayetinin zahiri, kıyas ile nassın tahsis edilmesinin caiz olmadığına delalet eder. Zira ayet, şerefli sözüne ve hükmüne uymak gerektiğine delalet eder. Bundan başkasına başvurmak caiz değildir.

[314] İ'lamu'l-Muvakkiin (1/333)

Nitekim ayetin devamında: “**Sonra da senin verdiğin hükme karşı içlerinde bir sıkıntı duymadan, tam anlamıyla teslim olmadıkça… iman etmiş olmazlar**” (Nisa 65) buyrulması bu manayı bildirmektedir. Zira kalpte vicdan, nassın delalet ettiği harecin (darlığın) aksini gerektirir. Zira kıyas hatıra geldiği takdirde nefste darlık hasıl olur. Böylece Allah Teâlâ beyan etti ki; kişinin imanı, bu sıkıntıya iltifat etmedikçe ve nassa teslim olmadıkça kamil olmaz.”[315]

Fevatihu’r-Rahamut Sahibi İbn Nizamuddin el-Ensari’nin Kıyas Hakkındaki Görüşü

Şeyh Muhammed Ahmed el-Adevî şöyle der: “Fevatihu’r-Rahamut’ta şöyle deniliyor: “Şunu bil ki şeriatın asılları üçtür: Kitap, sünnet ve icma. Dördüncü asıl ise bu asıllardan çıkartılan kıyastır. Sonra kıyasın ifadesi şüphelidir. Cumhurun nazarında onunla yakîn elde edilmez. Dolayısıyla onunla akide ispat edilemez. Aynı şekilde, dört imamın da ittifakı ile, kıyas bu üç asıldan birine aykırı olduğu zaman ona itibar edilmez. Üç asıldan birinin bulunması halinde ise ona ihtiyaç duyulmaz. Şarî tarafından tevcih edilmişse, hakkında üç delilden birinin bulunmadığı hadiselerde kıyasla amel zorunlu olur.”[316]

Birgivî’nin Kıyas Hakkındaki Görüşü

İmam Birgivi rahimehullah şöyle demiştir: “Kıyas ancak (Kitap ve sünnette mevcut) bir hükmü izah edebilir, hüküm ispat etmez. Bu bakımdan hükmü ispat eden bir asıla ihtiyaç vardır. Hükümlerin mercii ve hükümleri ispat eden şey hakikatte Kitap ve sünnet olmak üzere ikidir.”[317]

Sıddık Hasen Han el-Kannûcî’nin Kıyas Hakkındaki Görüşü

Sıddık Hasen Han el-Kannuci rahimehullah, Fıkıh ilminden bahsederken şöyle demiştir: "Bil ki, dinin esasları, üçüncüsü olmayan iki şeydir: Kitap ve Sünnet." Kitap, sünnet, icma, kıyas diye dört delil zikredilmesinin ilimden bir alameti yoktur. Nitekim sünnet imamı Ahmed b. Hanbel, bugün ıstılah haline getirdikleri icmaya karşı çıkmıştır. Bir taifenin önderi İmam Davud ez-Zahiri kıyasın dinde hüccet oluşunu kabul etmemiştir. Bu hususta icma değil, ihtilaf bulunduğuna, bu iki imamın sözleri delildir. Bu yüzden ehli İslam'dan eskilerden ve yenilerden zamanımıza gelinceye kadar büyük bir topluluk bu konuda bu iki imama uymuşlar, icma ve kıyası tutunulacak bir esas olarak görmemişlerdir. Özellikle de İndirilmiş Kitabın ve Sahih Sünnetin naslarıyla çeliştiğinde… Bu mesele taklitçilerle tabi olanlar arasında çarpışma meselelerindendir. Bu

[315] Mevâhibu’l-Leduniyye (2/164)
[316] Usulun Fi’l-Bid’a ve’s-Sunen (s.88)
[317] Birgivi Tarikatu Muhammediye (s.39)

konuda insanların en çok muhalefet edenleri Hanefilerdir. Zira onlar insanların en şiddetli mezhep mutaassıplarıdır. Şeyhulislam İbn Teymiyye'nin, biricik öğrencisi Hafız İbn Kayyım'ın ve onların izinden giden hadis ve Kur'an âlimlerinin, özellikle de bereketli Yemen imamlarıyla öğrencilerinin eserlerine bakan bilir ki, hak olan, Allah'tan yardım gören görüş, tercih edilmesi gereken yol ve güvenilecek söz, bu görüştür. Bunun dışındakiler hayal ve helaktır."[318]

Rızaeddin b. Fahreddin'in Kıyas Hakkındaki Görüşü

Şeyh Rızaeddin b. Fahreddin şöyle der: "Kıyasın daimi olmayıp, icma meclisinde görüşülene kadar devam etmesi, icma edilen meseleler arasına girmesi gerekir… İslam âleminde kıyasî meselelerin devam etmesi, dinimiz için problem, delilsiz amel etme ve masum olmayan kimseleri şeriat koyucu konumuna getirme olur."[319]

Rızaeddin b. Fahreddin şöyle demiştir: "Kıyasın şer'î bir hüccet olduğuna dair şer'î bir delil bulunamamıştır. Son ve orta çağların müelliflerince getirilen delillerin hiçbirinin buna delaleti yoktur. Ancak kıyasın, şer'î delil sayılmaması halinde bazı meseleler geçici de olsa çözümsüz, şer'î mahkemelerle kadılar davaları halletmekten aciz kalacaklardır."[320] Rızaeddin b. Fahreddin, kıyasın geçerliliğin ancak zaruret halinde ve geçici bir durum olduğuna dikkat çekmektedir.

Allâme Şeyh Mukbil'in Kıyas Hakkındaki Fetvalarından

Soru 157: "Kıyası inkar eden dinin üçte birini yok sayar" diyen kimsenin sözü doğru mudur?

Cevap 157: Allah Subhanehu ve Teâlâ, kerim kitabında şöyle buyuruyor: "**Bugün dininizi kemale erdirdim ve üzerinizdeki nimetimi tamamladım. Ve sizin için din olarak İslam'dan razı oldum**." (Maide 3) Allah Azze ve Celle yine şöyle buyurmuştur: "**Sizlere neleri haram kıldığını açıklamıştır**." (En'am 119) Nitekim Allah Teâlâ her şeyi açıklamıştır. Bundan sonra kıyasın durumuna gelelim. Kıyas ehli, sarhoş ediciliği sebebiyle nebizi hamr'a (şaraba) kıyaslıyorlar. Halbuki sen, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in "Her sarhoşluk veren şey hamr'dır, her hamr da haramdır" buyurduğunu görüyorsun. Böylece kıyasa ihtiyaç kalmadığını öğrendin. Dinde umumî delil gelmiştir. Bazen kıyas ashabı bu delilden haberdar olamıyorlar. Allah yardımcımız olsun. Ebu Muhammed b. Hazm'ın "İhkamu'l-İhkam" kitabında kıyas hakkında yazdığı kısmı

[318] Ebcedu'l-Ulum'da (2/406)
[319] Rızaeddin b. Fahreddin, Dini ve İctimai Meseleler (s.176-177)
[320] Dini ve İctimai Meseleler (s.175)

okumanızı tavsiye ederim."[321]

Soru 320- "Zahiri mezhebinden olmakla bilinen İbn Hazm'ın, el-Muhalla kitabında söylediği her söz alınır mı? Çünkü siz el-Muhalla kitabını tavsiye ediyorsunuz."

Cevap 320- İbn Hazm'ın el-Muhalla kitabı, cerh ve ta'dil kitabı ve hadislerin sahihlik ve zayıflıkları hakkında bir kitap olarak muteberdir. Fıkıh kitaplarında bunlar bulunmaz. Sen el-Mugnî'ye veya Zeydî'lerin; Şerhu'l-Ezhar'ına ya da Hanefilerin kitaplarına baktığında, hatta en güzel fıkıh kitaplarından sayılan Nevevi'nin el-Mecmu'una baktığında hadislere dair bu sıhhat ve zayıflık hükümlerini, cerh ve ta'dil hükümlerini göremezsin. Ama İbn Hazm'ın Kitap ve Sünnete aykırı olan görüşleri veya bazı imamlara saldırılarından biz berîyiz. Zahiri mezhebine gelince, biz her müslümana zahiri olmasını nasihat ederiz. Nitekim Şevkanî rahimehullah, Bahru'l-Muhit sahibi Ebu Hayyan'ın biyografisinde onun şöyle dediğini zikreder: "Zahiri mezhebini bilen bir kimse onu terk edemez ve ondan ayrı kalamaz." Şevkani der ki: "Çünkü hak, beni Ebu Muhammed b. Hazm rahimehullah'ın mezhebine bağlanmaktan alıkoymaz. Bizler onu taklid etmeye davet etmiyoruz… Şayet taklid caiz olsaydı, elbette sahabeleri – Allah onlardan razı olsun – taklid ederdik."[322]

Şeyh el-Elbani'nin Kıyas Hakkındaki Sözü

Şeyh el-Elbani rahimehullah, ses kasetinde, el-Kardavi denen habise reddiyesinde şöyle demiştir: "Kardavi'nin kendisi diyor ki: "Deliller; kitap, sünnet, icma ve kıyastır." Halbuki kıyas kesin bir delil değildir. Çünkü o bir içtihattır. İçtihat ise, sahih hadiste belirtildiği gibi; hata da edebilir, isabet de edebilir. Lakin o (Kardavi) bu mırıltıyı getiriyor, çünkü kurtulmak ve birçok dini hükümleri helal saymak için kesin bir delil bulamıyor…"

Şeyh Elbânî *(rahimehullâh)* şöyle demiştir: 'Kıyas ancak zaruret halinde başvurulabilecek bir yöntemdir.'[323]

Salahuddin b. İbrahim Ebu Arafe'nin Kıyas Hakkındaki Sözü

Salahuddin b. İbrahim Ebu Arafe şöyle demiştir: "… Kul bilmelidir ki Allah, onu gözetmekte, işitmekte ve yaptığı her işi yazmaktadır. Allah'tan okumakta olduğumuz bu makamda bizi razı olduğuna ulaşmada yardım etmesini, bize hakkı söyletmesini, bizi hakka tabi oldurmasını ve bizi dinimizde şehvetlerimize re'ylerimize, zanlarımıza bırakmamasını dileriz. Allah Azze ve Celle Hakka suresinde şöyle buyurmaktadır:

"**Görebildiklerinize ve göremediklerinize yemin ederim ki, o,**

---

[321] Şeyh Mukbil b. Hâdî, İcabetu's-Sail Ala Ehemmi'l-Mesail (soru 157)
[322] Şeyh Mukbil, İcabetu's-Sâil (s.562)
[323] Elbânî, el-Hadîsu Huccetun bi-Nefsihi, (sy. 68).

muhakkak şerefli bir rasulün/elçinin sözüdür. Yoksa o, bir şâirin sözü değildir. Ne kadar da az îman ediyorsunuz. O bir kâhin sözü de değildir. Ne kadar az düşünüyorsunuz. O alemlerin rabbinden bir indirilmedir. Eğer Muhammed, bize karşı bazı sözler iftira etmiş olsaydı, elbette ondan gücünü kuvvetini alır, sonra onun şah damarını elbette keserdik. İçinizden hiçbiri de buna engel olamazdı." (Hakka 38-47)

Burada kıyası batıl olduğu kastedilmektedir. Allah meseleye: "**Görebildiklerinize ve göremediklerinize yemin ederim ki muhakkak o şerefli bir rasulün sözüdür**" ifadesiyle başlıyor. Burada rasul/elçi ile kastedilen Cibril de olsa, Nebi sallallahu aleyhi ve sellem de olsa, her iki ihtimalde de sözün aslı vahye dönmektedir. Bu açıktır. Allah vahyinde, gördüklerinize ve göremediklerinize yemin ediyor.

Yalnızca görülen herşeyin Allah'ın vahyi olduğuna hükmedilemez. Allah'ın vahyi, görebildiklerinizden de, göremediklerinizden de gelir. Allahın vahyini yalnız gördüklerinizle hakem kıldığınızda ve kıyasladığınızda hata edersiniz. Çünkü Allah, indirdiğine yemin etmeden önce, görebildiklerinize ve göremediklerinize yemin etmekle başlıyor. Kıyası ise ancak görebildikleriniz üzerinden yaparsınız. Allah, indirdiği vahiyden önce görebildiklerinize ve göremediklerinize yemin ediyor. Görebildiğiniz herşeyi ve göremediğiniz herşeyi bir araya getirebilirseniz, peygamberlerden sonra dilediğiniz gibi kıyaslayın.

Bundan sonra Allah şöyle buyuruyor: "**O bir kâhin sözü de değildir**" Peki kahin nedir? Yani kahin ne kadar isabet eder ve ne kadar hata eder? Bir defa isabet etse, yüz defa hata eder. İşte kıyasın sonucu budur. Kahin görmediklerini, görebildiklerine kıyaslar, remil ile bakıp ölçtükten sonra kıyasla kehanette bulunur. Kehanet, kendisine ulaşılan yolları bulunan bir ilimdir. Putlardan, cinlerden ve ifritlerden ibaret şeyhlerden yardım da isterler…

Sonra Allah Azze ve Celle şöyle buyuruyor: "**Eğer Muhammed, bize karşı bazı sözler iftira etmiş olsaydı..**" yani kıyasla bizim adımıza bir şey söyleseydi demektir. Yani kıyas, Allah'a söylemediği şeyi söylemiş gibi nispet etmektir. Çünkü kıyas yapan, belli olmayan bir şey için kıyas yapar. Helal bellidir, haram bellidir. Kıyas yapan kimse, Allah'ın hakkında sükut ettiği bir şey hakkında kıyas yapar. Böylece kıyas ile şu helaldir, şu haramdır dediğinde zorunlu olarak Allah'a iftira etmiş olur. Allah Azze ve Celle ise kendisine vahiyde bulunduğu Nebî sallallahu aleyhi ve sellem hakkında; şayet kendisi adına söylemediği şeyi nispet edecek olursa **"elbette ondan gücünü kuvvetini alır, sonra onun şah damarını elbette keserdik. İçinizden hiçbiri de buna engel olamazdı**" buyuruyor.

Sonra Allah Azze ve Celle şöyle tamamlıyor "**Gerçek şu ki Kur'ân, Allah'tan sakınanlar için bir öğüttür**." Böylece delil getirir ve açıklarız ki,

Nebimiz sallallahu aleyhi ve sellem'den sonra salih emirimiz Ömer radıyallahu anh'e nispet edilen kıyas iddiası da batıldır…"

Hükümlerde Nesh'i İnkâr Edenler Beyinsizlere Benzemiştir

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

سَيَقُولُ السُّفَهَاءُ مِنَ النَّاسِ مَا وَلَّاهُمْ عَنْ قِبْلَتِهِمُ الَّتِي كَانُوا عَلَيْهَا قُلْ لِلَّهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ* وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا وَمَا جَعَلْنَا الْقِبْلَةَ الَّتِي كُنْتَ عَلَيْهَا إِلَّا لِنَعْلَمَ مَنْ يَتَّبِعُ الرَّسُولَ مِمَّنْ يَنْقَلِبُ عَلَى عَقِبَيْهِ

"**İnsanlardan bir takım beyinsizler: "Üzerinde bulundukları kıblelerinden onları döndüren nedir?" diyeceklerdir. De ki; Doğu da batı da Allah' a aittir. O, dilediği kimseyi doğru yola iletir. Böylece sizi vasat bir ümmet kıldık ki, insanların üzerine şâhidler olasınız. Peygamber de sizin üzerinize şâhid olsun. Ve senin üzerinde bulunduğun kıbleyi, peygambere uyanları, ayağının iki ökçesi üzerinde geri döneceklerden ayırdetmek için kıble yaptık."** (Bakara 142-143)

İbn Abbâs radıyallahu anhuma'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Medine'ye hicret ettiğinde, Allah Teâlâ Kudüs'e doğru yönelip namaz kılmasını emretti. Bunun üzerine Yahûdîler sevindiler. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem on küsur ay boyunca Kudüs'e doğru namaz kıldı. Fakat kendisi İbrahim'in kıblesine döndürülmesini arzuluyordu. Allah'a duâ ediyor ve göğe bakıyordu. Nihayet Allah Azze ve Celle "**Yüzünü Mescid-i Harâm'a doğru çevir**" (Bakara 144) âyetini inzal buyurdu. Yahûdîler bunu şüpheyle karşıladılar ve dediler ki: "Onları bulundukları kıblelerinden çeviren nedir?" Bunun üzerine Allah Teâlâ: "De ki: Doğu da, Batı da Allah'ındır..." âyetini inzal buvurdu."[324]

Nesh: Şer'i bir hükmün daha sonra gelen şer'î bir delil ile kaldırılmasıdır. Kaldırılan hükme "mensuh" denilir. O hükmü kaldıran delile "nasih" denilir, hükmün kaldırılmasına da "nesh" adı verilir.

Nasih adı bu âyette olduğu gibi Allah hakkında kullanılır. Ayet hakkında da kullanılarak: Bu âyet şu âyeti nâsihtir (nesh edicidir) denilerek, bir başka hükmü nesh eden hüküm hakkında da kullanılır.

1- Buna örnek: Seleme b. el-Ekva' Radıyallahu anh'dan şöyle dediği

[324] **Hasen.** İbn Ebi Hatim Tefsir (1/248, 253) Sahifetu İbn Ebi Talha (s.7) Nesai Sunenu'l-Kubra (2/20)

rivayet edilmiştir: "Yüce Allah'ın: "**Ona güç yetirenler de bir fakir doyumu fidye versinler**." (Bakara, 184) buyruğu nâzil olunca oruç açmak isteyen fidye verdi. Nihayet ondan sonraki âyet nâzil olup, onu nesh etti."

Bir başka rivayette: "**Sizden her kim bu aya erişirse orucunu tutsun**." (Bakara, 185) âyeti nâzil oluncaya kadar denilmektedir.

Abdullah b. Amr Radıyallahu anhuma da "**ona güç yetirenler de bir fakir doyumu fidye versinler**" (Bakara, 184) âyetini okuyarak bu nesh olmuştur demiştir.

Buhârî'nin Ata'dan rivayetine göre İbn Abbas Radıyallahu anhuma yüce Allah'ın: "**Ona güç yetirenler de bir fakir doyumu fidye versinler**" âyetini okuduktan sonra: "Bu nesh olmuş değildir. Bu oruç tutamayan, oldukça yaşlanmış kadın ve erkek hakkındadır. Bunlar her gün bir yoksul yedirirler." diye açıklanmıştır. Buna göre "yutikunehu: güç yetirenler" lafzının anlamı; güçleri bu işe yetenler demek değildir. Bunun anlamı büyük bir zorluk ve külfetle oruç tutabilenler demektir.

Bu ayette nesih bulunmadığını söyleyenlere göre, "güç yetirenler" ifadesi: gençliklerinde ve sağlıklı hallerinde oruç tutmaya güç yetirebilenler, ihtiyarladıklarında veya hastalandıklarına oruç tutamadıkları zaman fidye verirler demektir.

İbn Abbas radıyallahu anhuma, ayetin, çok yaşlı erkek ve kadınlar hakkında dilerlerse oruç tutmayıp fidye verebilecekleri hakkında ruhsat olduğunu, sonra "**Sizden her kim bu aya erişirse orucunu tutsun**" ayetiyle bunun nesh edildiğini, ancak oruca güç yetiremeyenler için ruhsatın devam ettiğini açıklamıştır.[325]

2- Bir başka örnek yüce Allah'ın: "**İçinizdekini açıklasanız da, gizleseniz de Allah ondan dolayı sizi hesaba çeker**." (Bakara, 284) ayetidir. Bu ayet yüce Allah'ın: "**Allah hiçbir kimseye gücünün yeteceğinden başkasını yüklemez**." (Bakara, 286) ayeti ile nesh olmuştur.

3- Yüce Allah'ın: "**Kadınlarınızdan fuhuş yapanlara karşı içinizden dört şahit getirin. Şayet şehâdet ederlerse, ölüm onları alıp götürünceye yahut Allah onlara bir çıkar yol gösterinceye kadar onları evlerde alıkoyun. Sizlerden fuhuş yapanların her ikisine de eziyet edin. Eğer tevbe edip hallerini düzeltirlerse artık onları bırakın**." (Nisâ, 15-16) âyeti Nur sûresinde yer alan ve evlenmemiş bekârlar için celde (sopa) cezasını emreden âyet ile nesh olmuşlardır: "**Zina eden dişi ile zina eden erkeğin her birine yüzer değnek vurun**." (Nur, 2)

Ubey b. Ka'b radıyallahu anh şöyle demiştir: "Ahzab suresi Bakara suresi kadar idi. "**Evlilik yaşamış erkek ve evlilik yaşamış kadın zina ettiklerinde her ikisini kesinlikle recmedin**" ayeti de bu surede idi.

[325] **Sahih.** Buhari (8/135) Taberi (3/425) Ebu Davud (2318)

(Tilaveti) kaldırılan kaldırıldı."[326]

Ebu Umame b. Sehl b. Huneyf radıyallahu anh, halası el-Acmâ'dan rivayet ediyor: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem bize Kur'ân'da recm ayetini şöylece okumuştu: "**Evlilik yaşamış erkek ve evlilik yaşamış kadın zina ettiklerinde her ikisini kesinlikle recmedin**"[327]

Kesir b. Salt şöyle anlatmıştır: "İbnu'l-As ve Zeyd b. Sabit radıyallahu anhuma mushafı yazıyorlardı. Recm ayetine gelince Zeyd radıyallahu anh dedi ki: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'den: "E**vlilik yaşamış erkek ve evlilik yaşamış kadın zina ettiklerinde her ikisini kesinlikle recmedin**" sözünü işittim. Amr radıyallahu anh dedi ki: "Bu ayet nazil olduğu zaman Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e gittim ve: "Bunu yazayım mı?" dedim. Bunu istemiyor gibiydi."[328]

Ömer b. El-Hattab radıyallahu anh'den: "Korktum ki insanlar üzerine zaman uzayacak, ta ki birisi şöyle diyecektir: "Allah'ın kitabında recm cezasını bulamıyoruz" böylece Allah'ın indirdiği bir farzı terk etmek suretiyle sapacaklar. Dikkat edin! Zina eden muhsan kişi (evlilik yaşamış kimse) için delil ile veya hamilelikle yahut itirafla anlaşılması üzerine recm haktır. Nitekim şunu (Kur'andan olarak) okudum: "**evlilik yaşamış erkek ve evlilik yaşamış kadın zina ettiklerinde her ikisini kesinlikle recmedin**"[329]

4- Yüce Allah'ın: "**Sizden sabırlı yirmi kişi bulunursa iki yüz (kâfir)e galip gelirler**." (Enfal, 65) buyruğu yüce Allah'ın: "**Şimdi Allah zaafınız olduğunu bildiğinden sizden (o ağır yükü) hafifletti. O halde eğer sizden sabırlı yüz kişi olursa iki yüz kişiyi yenerler**." (Enfal, 66) âyeti ile nesh olmuştur.

5- Yüce Allah buyuruyor ki: "**Biz yüzünü göğe doğru evirip çevirmeni elbette görüyoruz. Onun için and olsun, seni hoşnut olacağın kıbleye döndüreceğiz. Artık yüzünü Mescid-i Harama (Kabeye) doğru çevir**." (Bakara, 144)

Rasûlullah Salallahu aleyhi vesellem Medine'ye gelince on altı ya da on yedi ay Beytu'l-Makdis'e doğru namaz kıldı. Bununla birlikte Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Kabe'ye doğru yüzünü çevirmeyi arzu ediyordu. Bunun üzerine: "**Biz yüzünü göğe doğru evirip çevirmeni elbette görüyoruz..."** âyeti nâzil oldu, o da yüzünü Kâbe'ye çevirdi.

---

[326] **Sahih.** İbn Hibban (4428) Hakim (2/450, 4/400) Ziyau'l-Makdisi, el-Muhtare (3/371) Ahmed (5/132) Tayalisi (542) Taberani Evsat (4/332) Taberi Tehzibu'l-Asar (992, 995)

[327] **Sahih.** Hakim (4/400) Taberani (24/350, 25/185) Ebu Nuaym, Marife (7776)

[328] **Sahih.** Hakim (4/400) Ahmed (5/183) Darimi (2368) Nesai Sunenu'l-Kubra (7145) Tayalisi (615)

[329] **Sahih.** Buhari (6829) Muslim (1691) İbn Mace (2553) El-Elbânî, es-Sahiha (2913)

Kur'ân'da neshin şekli dört kısımdır:

1- Yazılışı kaldırılıp yerine başka bir şey gelmeyen, fakat icma ile hükmü baki kalan. Recm ayeti buna örnektir.

2- Başka bir ayetin hükmüyle hükmü kaldırılan ve Kur'anda yazılışı kalan ayetler. icma ile her iki ayet de yazılışı ve okunuşu ile Kur'an'da bulunur. Mensuhun en yaygın şekli budur. Vefattan sonraki iki iddet ayeti buna örnektir. Kur'an-ı Kerimde bu şekilde 63 surede mensuh ayet olduğu söylenmiştir.

3- Hükmü ve yazılışı kaldırılan ve ezberlenmesi kalplerden silinen ayetler. Bakara 106. ayetinde bu zikredilmektedir.

4- Yazılışı ve hükmü kaldırılıp kalplerden ezberlenmesi silinmeyen ayetler. Muslim'in Aişe radıyallahu anha'dan rivayet ettiği hadiste "Allah'ın indirdiklerinde ancak on tam emzirme ile sütkardeş olunur hükmü vardı, daha sonra bu beş emzirme ile sütkardeş olunur hükmüyle nesh edildi. Ancak on emzirme ile sütkardeş olunacağı hükmüyle amel edilmemesi hususunda icma vardır.

Ebû Ubeyd şöyle demiştir: "Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e bir sûre indirilir sonra bu sûre kaldırılır, şu sûre okunmaz ve mushafa da yazılmazdı."

Ubey b. Ka'b ve Aişe radıyallahu anhuma'dan gelen Ahzab Sûresi'nin uzunluk itibariyle Bakara Sûresi'ne denk olduğuna dair rivayet de bu türdendir. Buna delil olan hususlardan birisi de, Ebu Bekr el-Enbarî'nin zikrettiği şu hususdur:

"Ebu Umame b. Sehl b. Huneyf, Said b. el-Müseyyeb'in meclisinde anlattığına göre; adamın birisi geceleyin Kur'ân-ı Kerim'den bir sûre okumak üzere kalktı, fakat o sûreden bir şey okuyamadı. Bir başkası kalktı o da bir şey okumaya güç yetiremedi. Bir başkası da kalktı, o da o sûreden bir şey okuyamadı. Sabah Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in huzuruna gittiler. Onlardan birisi şöyle dedi: Ey Allah'ın Rasûlü, geceleyin Kur'ân-ı Kerim'den bir sûre okumak üzere kalktım da ondan hiçbir şey okuyamadım. Bir diğeri kalkıp o da: Allah'a yemin ederim, aynı durum benim de başıma geldi ey Allah'ın peygamberi, dedi. Öteki de: Allah'a yemin ederim, aynı durum benim de başıma geldi ey Allah'ın Rasûlü, dedi. Bunun üzerine Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: "**Bu, yüce Allah'ın dün nesh ettiği şeylerdendir**" diye buyurdu. Rivâyetlerden birisinde de Said b. el-Müseyyeb, Ebu Umame'nin anlattıklarını işittiği halde bunlara karşı çıkmıyordu, ifadesi de yer almaktadır.[330]

---

[330] **Sahih.** Tahavi, Şerhu Muşkili'l-Asar (2034); Sa'lebi, el-Keşfu ve'l-Beyan (1/114); İbn Hacer, el-Ucab (s.341)

Sünnet İmamlarına Buğz Edenler Bid'at Ehlidir

Ahmed b. Salih el-Mısri şöyle dedi: "Ebu Zur'â er-Razî rahimehullah'ın şöyle dediğini işittim: "Kufe'li birinin Sufyan es-Sevrî ve Zaide (b. Kudame)yi eleştirdiğini görürsen onun bir Rafizi olduğundan şüphe etme. Şam'lı birinin Mekhul ve el-Evzai'yi eleştirdiğini görürsen onun bir Nasibî olduğundan şüphe etme. Basra'lı birinin Eyyub es-Sahtiyani ve İbn Avn'ı eleştirdiğini görürsen onun bir Kaderî olduğundan şüphe etme. Horasan'lı birinin Abdullah b. Mubarek'i eleştirdiğini görürsen onun bir Mürciî olduğundan şüphe etme. Bil ki bu grupların hepsi Ahmed b. Hanbel'e buğz etmekte birleşmiştir. Zira onlardan hiçbir kimse yoktur ki, onun kalbinde Ahmed'e karşı uzaklıktan bir pay olmasın."[331]

Kuteybe şöyle demiştir: "Zamanımızın en hayırlısı İbnu'l-Mubarek, ondan sonra da bu gençtir (Yani Ahmed b. Hanbel'i kastediyor) Bir adamın Ahmed'i sevdiğini görürsen bil ki o sünnet ehlidir."[332]

Bunlar Ehl-i Sünneti'l-Muhammediye'nin önderleri olduğu için bu gruplar, onlara buğzetmişler, insanları onlardan sakındırarak haklarında ağır sözler söylemişlerdir. Malumdur ki her bidat sahibi, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in bidatine aykırı hadisine kin güder. Bu sünnete sarılan ve ona davet edenlere de elbette düşmanlık etmişlerdir. Allah o imamlara hayırlı karşılıklar versin.

İmam Hâfız Ebû Osmân es-Sâbûnî rahimehullah şöyle diyor: "Bid'atlerin, bid'at ehli üzerinde açıkça görünen alâmetleri vardır:

Onların en belirgin alâmetleri, Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in rivayetlerini yüklenen kimselere şiddetli düşmanlıkları, onlara hakaret etmeleri, küçümsemeleri, onlara Haşevîler[333], cahiller, Zahirîler ve Müşebbihe diye isim takmalarıdır. Onlar Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sözlerinin ilimden ayırdığına, ilmin ise şeytanın kendilerine attığı, bozuk akıllarının ürettiği fikirlerde, karanlık gönüllerinin vesveselerinde, hayırdan yana boş olan kalplerinin kuruntularında, geçersiz delillerinde ve hatta bâtıl şüphelerinde bulunduğuna inanırlar.

"**İşte bunlar, Allah'ın kendilerine lanet ettiği ve bu yüzden kulaklarını sağır, gözlerini kör ettiği kimselerdir**" (Muhammed 23)

"**Allah kimi hor yaparsa, artık ona ikram edecek kimse yoktur. Allah, şüphesiz dilediğini yapar.**" (Hac 18)

Ahmed b. Sinân el-Kattân şöyle demiştir: "Dünyada hadis ehline buğz etmeyen hiçbir bid'at ehli yoktur. Bir kimse bid'at çıkardığı zaman

---

[331] Ebu Tahir es-Silefi Tuyuriyyat (1027) İbn Muflih, Maksadu'l-Erşed (2/70)

[332] Bkz. Siyeru A'lami'n-Nubela (11/195)

[333] Bunlar bozukluk, kışkırtma ve nefret ettirmeden başka anlamı olmayan sözlerdir.

onun kalbinden hadisin tadı alınır."[334]

Muhammed b. İsmail et-Tirmizî şöyle der: "Ben, Ahmed b. Hasen et-Tirmizî ile birlikte din imamı Ebû Abdillah Ahmed b. Hanbel'in yanında idik. Ahmed b. Hasen ona dedi ki: "Ey Ebû Abdillah! Mekke'de İbn Ebi Kuteyle'nin hadis ashabı hakkında: "Hadis ashabı kötü bir topluluktur" dediğini söylüyorlar." Bunun üzerine Ahmed b. Hanbel elbisesini toplayarak kalktı ve "Zındık! Zındık! Zındık!" diyerek evine gitti.[335]

Ebû Nasr b. Sellâm el-Fakîh şöyle demiştir: "İlhâd ehline (haktan sapanlara) hadisi ve isnadıyla rivayetini dinlemekten daha ağır ve daha nefret ettirici gelen bir şey yoktur."[336]

El-Hâkim'i şöyle derken işittim: "Şeyh Ebû Bekr Ahmed b. İshâk b. Eyyûb el-Fakîh, birisiyle münazara ederken dinledim. Şeyh Ebû Bekr: "Haddesenâ fulan.. (bize falan kimse rivayet etti)" deyince, adam: "Kimin rivâyet ettiğini bırak! Ne zamana kadar haddesenâ diyeceksin?" dedi. Bunun üzerine şeyh ona şöyle dedi: "Kalk ey kâfir![337] Evime girmen bundan sonra asla helal değildir!" Sonra bize dönerek şöyle dedi: "Bu kimseden başka hiç kimseye "evime girme" demedim."[338]

Ebû Hâtim Muhammed b. İdris el-Hanzalî er-Râzî şöyle demiştir: "Bid'at ehlinin alâmeti eser (rivayet) ehline sövmeleridir. Zındıkların alâmeti, eser/rivayet ehlini "Haşeviyye" olarak isimlendirmeleridir.- Böylece rivâyetleri iptal etmek isterler – Kaderiyye fırkasının alâmeti, rivâyet ehlini "Müşebbihe" diye isimlendirmeleridir. Râfizîlerin alâmeti, rivâyet ehlini "Nâbite ve Nâsıbîler" diye isimlendirmeleridir. Ben diyorum ki: "Bütün bunlar asabiyedir. (taassuptur) Ehl-i Sünnet'in bir tane adı vardır, o da "Ehl-i Hadîs"tir.[339]

Bid'at ehlinin, sünnet ehline taktıkları isimlerden ve yakıştırmalardan hiçbirinin – Allah'ın lütfu ile - Ehl-i Sünnet'e ait olmadığını gördüm. Bid'at ehli, bu konuda müşriklerin – Allah onlara lânet etsin - Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'e karşı tuttukları yoldan gitmişler, yakıştırmalar yapmışlardır. Onlardan bazısı Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'i "sihirbaz", bazısı "kâhin", bazısı "şâir", bazısı "deli", bazısı "büyülenmiş" ve bazısı "Yalan uyduran iftiracı" diye isimlendirmişlerdi.

---

[334] Hakim Marifetu Ulumi'l-Hadis (s.4) Herevi Zemmu'l-Kelam (s.61) Hatibu'l-Bagdadi, Şerafu Ashabi'l-Hadis (s.73)

[335] Hakim Marifetu Ulumi'l-Hadis (s.4) Herevi Zemmu'l-Kelam (s.62) Hatibu'l-Bagdadi, Şerafu Ashabi'l-Hadis (s.74)

[336] Hakim Marifetu Ulumi'l-Hadis (s.4) Herevi Zemmu'l-Kelam (s.62) Hatibu'l-Bagdadi, Şerafu Ashabi'l-Hadis (s.74)

[337] Çünkü o sünneti hevâsı ile inkâr etmiştir.

[338] Hakim Marifetu Ulumi'l-Hadis (s.4) Herevi Zemmu'l-Kelam (s.61)

[339] El-Lalekai İtikad (1/179)

Nebî sallallahu aleyhi ve sellem bu yakıştırmalardan fersah fersah uzaktı. O, seçilmiş bir rasulden başkası değildi. Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur: "**Bak, sana nasıl misal getiriyorlar. Onlar doğru yoldan sapmışlardır ve bir daha da o yolu bulamayacaklardır**" (Furkan 9, İsra 48)

Bid'atçiler de – Allah onları başarısız kılsın – böyledirler. Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in haberlerini yüklenip, sözlerini nakledenlere, hadisini rivayet edenlere, bunlara uyanlara, sünnetiyle hidayet bulanlara ve hadis ashabı olarak bilinenlere yakıştırmalar yaparlar. Bazıları onlara "Haşeviyye" der! Bazıları "Müşebbihe" der! Bazıları "Nâbite" der! Bazısı "Nâsıbe" der! Bazısı "Cebriyye" der!

Hadis ashabı, yakıştırılan bu kusurlardan uzak ve temizdirler! Onlar sadece aydınlık sünnetin, razı olunmuş gidişâtın, doğru yolların, kuvvetli ve etkili delillerin ehlidirler. Allah Azze ve Celle onları Kitâb'ına, vahyine ve hitabına tâbî olmaya, haberleri, sözleri ve amelleriyle ümmetine iyiliği emreden rasulü (sallallahu aleyhi ve sellem)e uymaya ve yasaklarından sakınmaya muvaffak kılmıştır. Nebî'sinin siyerine sarılmada ve sünnetinin hidayetinden ayrılmamak konusunda onlara yardım etmiştir. Onları en yakın ve en değerli velilerinin takipçileri kılmıştır. Onların göğüslerini kendisinin, din imamlarının ve ümmetin âlimlerinin sevgisi için genişletmiştir.

Kim bir topluluğu severse kıyamet gününde onlarla beraber olur. Çünkü Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem: "**Kişi sevdiğiyle beraberdir**" buyurmuştur.[340]

Ehl-i Sünnetin alametlerinden birisi de sünnet imamlarını, sünnet âlimlerini, sünnet yardımcılarını ve dostlarını sevmeleri, cehenneme davet eden, arkadaşlarına azap yurdunu gösteren bid'at imamlarına buğz etmeleridir." Ebu Osman es-Sabunî'den nakil bitti.[341]

Âlimimizin Hakkını Tanımayan Bizden Değildir

Ubade b. Samit radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

وسلم ليس منا من لم يجل كبيرنا ويرحم صغيرنا ويعرف لعالمنا حقه

"**Büyüklerimize saygı göstermeyen, küçüklerimize merhamet etmeyen ve âlimimizin hakkını tanımayan bizden değildir** (diğer rivayette "**Ümmetimden değildir**" lafzıyla gelmiştir)"[342]

---

[340] **Sahih.** Buhârî (3688) ve Muslim (2639) Enes radıyallahu anh'den.

[341] Akîdetu's-Selef (s.299-311)

[342] **Hasen.** Ahmed (5/323) Hakim (1/122) Buhari Tarih (7/312) Bezzar (2718)

Hakkı Bâtıl İle Gizleyenler Kafirlere Benzemiştir

Batıl ehli, Allah'ın ayetlerini ve İslamî kavramları bile bile tahrif ederek hakkı gizlerler. Kendi elleriyle bir takım uydurma kitaplar ortaya koyup, bunları Allah'a nisbet ederler.

Allah Azze ve Celle şöyle buyuruyor:

فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ يَكْتُبُونَ الْكِتَابَ بِأَيْدِيهِمْ ثُمَّ يَقُولُونَ هَذَا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ لِيَشْتَرُوا بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا فَوَيْلٌ لَهُمْ مِمَّا كَتَبَتْ أَيْدِيهِمْ وَوَيْلٌ لَهُمْ مِمَّا يَكْسِبُونَ

"Elleriyle Kitabı (Tevrat'ı) **yazıp, sonra onu az bir para karşılığında satmak için "Bu Allah katındandır" diyenlere yazıklar olsun!"** (Bakara 79)

أَفَتَطْمَعُونَ أَنْ يُؤْمِنُوا لَكُمْ وَقَدْ كَانَ فَرِيقٌ مِنْهُمْ يَسْمَعُونَ كَلَامَ اللَّهِ ثُمَّ يُحَرِّفُونَهُ مِنْ بَعْدِ مَا عَقَلُوهُ وَهُمْ يَعْلَمُونَ

"(Ey mü'minler!) **Siz onların** (sizin iman ettiğiniz gibi) **iman etmelerini mi arzuluyorsunuz? Oysa onlardan, Allah'ın kelamını işitip de anladıktan sonra bile bile tahrif edenler vardı."** (Bakara 75)

وَلَا تَلْبِسُوا الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ وَتَكْتُمُوا الْحَقَّ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ

"Hakkı bâtıl ile karıştırmayın. Hakkı gizlemeyin." (Bakara 42)

Şiî ve Bâtınî'lerin Hilekârlıkları

Bu hususta perde arkasından birçok hile ve oyunlar sergilenmektedir. ki bunların batıl hedeflerinin deşifre edilmesi gerekir. Ümmeti bölmek ve sünnetten uzaklaştırmak için Ehl-i sünnet itikadına yönelik eskiden beri süren batini bir oyun mevcuttur. Ehl-i sünnete müntesip görünen bazı cahil ve gafil kimseler de kimi zamanlar bilerek veya bilmeyerek bu oyuna alet olmuşlardır. Hatta bu kimselerden bir zat "Mezhepsiz İslam"[343] adında bir kitap yazarak Ehl-i Sünnet'in fıkhî mezhepleriyle kâfir İsmailiyye

---

Beyhaki el-Medhal (1/383) Tahavi Şehu Muşkili'l-Asar (1328) Rafii (4/176) Ziyau'l-Makdisi (8/361) Hakim et-Tirmizi Nevadiru'l-Usul (1/187) Şaşî Müsned (1209) Taberani Mekarimu'l-Ahlak (147) Heysemi Mecma (1/127) Elbani Sahihu't-Tergib (96)

[343] Bu kitabın yazarı meşhur arab edebiyat hocası Mustafa Şeka'dır. İhtisası dışına çıkarak söz konusu kitabı yazdı. Kitabında amacının İslam birliğini sağlamak olarak ifade etti. Fakat İslam ile hiçbir ilgisi olmayan İsmailiye, Kadıyaniye, Nusayriyye gibi ulamanın küfürlerinde ittifak ettikleri sapık akımları da İslam mezheplerinden kabul etmek gibi büyük bir hata işledi.

mezheplerini bir arada değerlendirmiştir. Diğer meşhur bir şahıs da aynen dört mezhebe uymak gibi Şia mezheplerine uymanın da caiz olduğuna dair fetva vermiştir.[344]

Hatta bazı bid'atçi ve Batınî guruplar sünniler arasında yaygın olan dört fıkhî mezhebe kendilerini nispet ederek, sapık fikirlerini yaymak için kendilerine daha elverişli ortamlar oluşturmuşlar ve imamlara kendi sapık eğilimlerini teyit anlamına gelecek birtakım sözler nispet etmekten dahi geri durmamışlardır.[345]

Bu bid'atçilerden bazıları bu mezheplerin fıkhı ile ilgili kitaplar yazarak, hadisleri reddedip bunun yerine kıyasla amel, fuhşun bazı çeşitlerine cevaz gibi rezil fikirleri sanki o mezhebin görüşüymüş gibi yaymaya çalışırlar. Tuhfe-i İsna Aşeriyye kitabının yazarı 'Muhtasar' isimli bir kitap yazarak bunu İmam Malik'e isnat ettiklerini itiraf etmiştir. Bu kitapta İmam Malik'in adını karalamak için köle ile livatanın caiz olduğunu yazmıştır.[346]

Bunlardan Seyyid Süleyman el-Hanefî (el-Kunduzi) en-Nakşibendî, (Yenabiu'l-Mevedde kitabında) Peygamber *(sallallahu aleyhi ve sellem)*'in "***Bu din, hepsi Kureyş'ten gelecek olan on iki halifeye kadar aziz ve güçlü olacaktır***" hadisini Şia akidesine uygun bir şekilde açıklamıştır. Bu nedenle çağımız Şiilerinden Muhammed Hasan ez-Zeyn 'eş-Şia fit-Tarih'[347] isimli kitabında Şii itikadını zahiren Hanefî ve Sünnî olan bu şahsın görüşleri ile desteklemiştir. Fakat gerçek şu ki Ehl-i Sünnet'in bu açıklamalarla hiçbir ilgisi yoktur. Bu, bir diğer Şii Mustafa Kamil eş-Şeybî'nin de ifade ettiği gibi Şia eğilimli tasavvufçuların görüşüdür ki, Nakşibendiyye tarikatı da onlardandır.[348] Müellifin Hanefî sıfatına aldanmamak gerekir.

Ayrıca bu hadisin, Şia'nın on iki imam inancıyla hiçbir ilgisi yoktur.[349] Dört mezhepten birine bağlı görünerek ortaya gerçek inancını teyit edecek fikirler atıp bu yolla batıl taifelerine hizmet edenlerin sayısı az değildir. Muhammed Ebu Zehra'nın tespitine göre Necmüddin et-Tufî de maslahatın nassa mukaddem olduğu konusundaki iddialarıyla aslında aynı görüşteki Şia'nın propagandasını yapmayı hedeflemiştir. Çünkü Şia'ya göre

---

[344] Bu fetvanın sahibi meşhur âlim Şeyh Şeltut'dür. Şiiler bugün dahi bu fetvayı milyonlarca adet bastırarak her yere dağıtıyorlar. Fakat 'Takrib Meselesi' isimli kitapta da açıklandığı gibi Şeyh Şeltut diğer kitaplarında bu fetvaya aykırı görüşler beyan etmiştir. Şeyh Abdurrazzak el-Afifi'nin dediğine göre Şeyh Şeltut kolay aldanan bir şahısmış. Her halde Şiilerin takiye ve tatlı dillerine aldanmıştır.

[345] Minhacu's-Sunne (2/179)

[346] Tuhfe (s. 45)

[347] eş-Şia fi't Tarih (s.118)

[348] es-Sıla Beyne't-Tasavvuf ve't-Teşeyyu, (s. 110)

[349] Minhacu's-Sunne, (4/206)

Rasulullah *(sallallahu aleyhi ve sellem)*'in vefatından sonra, imam nassı iptal veya nesh edebilir. Ebu Zehra'nın da dediği gibi Tufî, imam kelimesini anmadan Şiilerin bu konudaki fikirlerini aynen sahiplenmiş ve nassın nesh veya maslahatı mürsele ile tahsisi fikrini öne sürerek, İslam Cemaati'nin Şari'nin naslarına verdikleri kudsiyeti hafife alarak izale etmeye çalışmıştır."[350]

Bazen de meşhur Sünni imamları ile kendi önderleri arsındaki isim, lakap ve künye benzerliğini kullanarak, kendi önderlerinin sözlerini Sünni imamlara nispet ederler. İşin hakikatini bilmeyenler Kur'an ve Sünnet'e aykırı bu sözlerin gerçekten İslam İmamlarına ait olduğunu sanırlar. Oysaki gerçekte bu sözler Rafızi şeyhlerine aittir.

Rafizilerin isim, künye ve lakap benzerliklerini insanları dinde aldatmak için kullandıklarını ilk fark edenlerden birisi İmam ed-Dehlevî ve arkadaşlarıdır. Bunlar şöyle dediler. "Rafizilerin hilelerinden birisi de: İsmen Sünnî imamlara benzeyen kendi adamlarının uydurdukları hadisleri, imamlara nispet etmektir. Ehl-i Sünnet'ten durumun farkında olmayanlar ismi geçen şahsın kendi imamlarından birisi olduğunu zannetmekte ve böylece bu rivayeti kabul etmektedirler. Mesela; iki tane Suddî vardır. Bir tanesi büyük Suddî, diğeri de küçük Suddî'dir. Büyüğü Ehl-i Sünnet'in sika imamlarından[351], küçüğü ise hadis uydurmakla meşhur aşırı Rafizilerdendir.[352]

Aynı şekilde iki tane İbn Kuteybe vardır. Bir tanesi aşırı Rafizi Abdullah b. Kuteybe, diğeri ise ehl-i sünnet imamlarından Abdullah b. Müslim b. Kuteybe'dir.[353] Sünni İbn Kuteybe 'el-Maarif' isimli bir kitap yazmasından sonra bu Rafizi de insanları saptırmak amacıyla aynı isimde bir kitap yazmıştır.[354]

Şiilerin bu şekilde isim benzerliklerin suiistimal etmeleri birçok ehli sünnet alimi gibi büyük imam Muhammed b. Cerir et-Taberî'yi de derinden yaralamıştır. Şöyle ki O'nunla aynı zaman ve aynı beldede yaşayan Muhammed b. Cerir b. Rüstem et-Taberî isimli bir Şiî, bu isimle Şiiliği teyit eden bazı kitaplar yayınladı. Bu isimle sadece İmam İbn Cerir'i tanıyan halk ve hatta bazı âlimler bu kitapları onun yazdığını sanarak ona karşı cephe

---

[350] Ebu Zehra, Ahmed b. Hanbel, (s. 326).

[351] İsmail b. Abdirrahman es-Suddî, Hicazî, tabiindendir. Kufe'de oturdu. Müslim ve Sunen Ashabı ondan hadis rivayet etmişlerdir. H. 127 yılında vefat etti. Bkz. el-Hulasa, (s. 35).

[352] Muhammed b. Mervan b. Abdillah b. İsmail el-Kufî. Hadis uydurmakla meşhurdur. Bkz. el-Cerh ve't-Tadil (8/86) el-Hulasa (358).

[353] Ebu Muhammed Abdullah b. Müslim b. Kuteybe. H. 276 yılında Bağdad'da vefat etti. Birçok eserlerinden bazıları şunlardır: Te'vilu Muhtelifi'l-Hadis, El-Maarif, Müşkilu'l-Kur'an...

[354] Bkz: Muhtasaru't-Tuhfe (s. 32).

aldılar. Öyle ki İmam İbn Cerir vefat ettiği zaman halkın tepkisinden korkularak gece evine gömülmüştür."[355]

İşte imam İbn Cerir bu olaydan böylesine çok eziyet görmüştür. Bu nedenle İbn Kesir şöyle dedi: "O'nu Rafizilik ve hatta bazı cahiller de ilhad ile suçladılar ki o bu iftiralardan beridir. Bilakis O, Allah'ın kitabı ve Rasulü'nün sünnetini ilim ve amel olarak bilip yaşayan en büyük İslam âlimlerinden birisidir."[356]

Şiiler İmam İbn Cerir'e ayaklara meshin cevazı ve ayrıca iki ciltlik bir hadis kitabı isnat etmişlerdir.[357] İbn Cerir'e isnat edilen Şia kaynaklı bir diğer kitap da 'el-Müsterşid fi'l-İmame' isimli kitaptır.[358]

İbn Kesir bu gizli oyuna dikkat çekerek şöyle dedi: "Bazı âlimler biri İmam İbn Cerir, diğeri de Şii İbn Cerir olmak üzere iki ayrı şahsın bulunduğunu ve söz konusu kitapların Şii olana ait olduğunu söylediler."[359]

İbn Kesir'in işaret ettiği bu hususun kesin bir hakikat olduğu, bugün artık ayan beyan açığa çıkmıştır.

Şia kaynakları Muhammed b. Cerir b. Rüstem b. Cerir et-Taberî, Ebu Cafer'in H.310 yılında Bağdad'da vefat eden İmamiye âlimlerinden olduğunu yazmaktadır. (İmam İbn Cerir de aynı tarihte vefat etmiştir.) Bu Şii'nin 'el- Müsterşid fi'l-İmame' ve 'Nuru'l-Mucizat fi Menakibi'l-Eimme İsna Aşere' gibi kitapları vardır.[360]

Ebu Ca'fer et-Taberî denilen bir başka Şii daha vardır ki o da aynı hileli yola başvurmuştur.[361]

6. yüzyılda Şia'nın önderliğini yapan, Muhammed b. Ebi'l Kasım b. Ali Et-Taberî denilen bir diğer şahıs ise İslam ümmetini tekfir etmiştir. Şöyle diyor: Kim Ali'nin Ebu Bekr'e karşı üstünlüğünden şüphe ederse, Müslüman görünse ve üzerinde İslam ahkâmı cari olsa dahi, o kimsenin hakkında küfür ile hüküm verilir."[362]

Bazıları[363] bunun ile bir önceki Rafizi'yi birbirlerine karıştırmışlardır. Fakat aralarında iki yüzyıl zaman farkı vardır.

Şiilerin bir benzer hileleri de Sünni imam İbn Kuteybe'ye yöneliktir. Şii

---

[355] el-Bidaye ve'n Nihaye (11/146).
[356] el-Bidaye ve'n-Nihaye (11/146).
[357] el-Bidaye ve'n-Nihaye (11/147).
[358] Bkz. İbn Nedim el-Fihrist (s. 3335)
[359] el-Bidaye ve'n-Nihaye, (11/147)
[360] Bkz: Tenkihu'l-Makal (2/91), Mukaddimetu'l-Bihar (1/177).
[361] İsim benzerliğinden dolayı Medine gazetesi 4621. Sayısında ona ait bir makale yayınlamıştır.
[362] Beşaret'l-Mustafa, (s. 51).
[363] Prof. Fuad Sezgin, Kültür Tarihi isimli eserinde: (2/260).

İbn Kuteybe'nin yazdığı 'el-İmame ve's-Siyase' adlı kitabı meşhur Sünni âlim İbn Kuteybe'ye nispet etmişlerdir ki bu durum birçok kişiye gizli kalmıştır. Öyle ki Sünni bir âlimin kitabında Şiileri destekleyici görüşler beyan etmesi, birçok araştırmacıyı hayretlere sevk etmiş, bundan dolayı da müellifin gerçek kişiliğini araştırmışlar, fakat net bir bilgiye ulaşamamışlardır.[364]

Kitapta sahabeye yöneltilen suçlamalar ve Ali radıyallahu anh'ın, Ebu Bekr radıyallahu anh'ın hilafetini reddettiği yolundaki açık Şia taraftarlığına rağmen, bazı araştırmacılar bu hileleri dikkate almayarak kitabın yazarının Malikî olduğunu söylemişlerdir.[365] İşte Şia'nın bu hilesini ilk keşfedenlerden biri de, onları yakından tanıyan ve onların Yahudilerden daha hilekâr olduklarını söyleyen Tuhfetu İsna Aşeriyye kitabının yazarı Allame ed-Dehlevî olmuştur.

İmamlara yönelik bir diğer iftira da, hiçbir delile dayanmaksızın sadece hasımlarının dedikodularından hareketle, imamların bazı konularda sünnet ve cemaatten ayrıldıkları iddiasıdır. Bu şekilde birçok imama nice iftiralar atılmıştır. İmamların İmamı Peygamber *(sallallahu aleyhi ve sellem)*'e iftira atılır da tabiilerine atılmaz mı?

Son çağlarda en çok iftiraya maruz kalan imamlardan biri de İmam Muhammed b. Abdulvahhab rahimehullah'dır. İmam'ın yöneltilen iftiraları bildikten sonra, O'nun yazdığı kitapları inceleyenler, iftiraların ne denli büyük olduğunu görürler. Davetinin hakikatini bilmeden dedikodulardan yola çıkarak İmam'ı şiddetle eleştiren bir hocaya, İmam'ın hakikatini bilen bir öğrencisi, bir gün İmam'ın 'Tevhid' isimli kitabından imamın ismini sildikten sonra onu hocasına gösterir. Hoca yazarını bilmediği bu kitabı okur ve çok beğenir. Bunun üzerine zeki talebesi bu kitabın, onun sürekli eleştirdiği Şeyh Muhammed b. Abdulvahhab'a ait oluğunu söyler. Hoca mahcup olur hatalı olduğunu anlayıp, gerçeği görür.

İmamların kendi eserlerine başvurulduğunda onlara karşı yürütülen hile ve desiselerin farkına varılacaktır.

Bid'atçiler, imamlar ve mezhepleri hakkında her dönemde yalan ve iftiralar düzmekten geri durmamışlardır. Fakat bunların yalan olduğu, imamların kendi asli kaynaklarına başvurulduğu zaman hemen anlaşılır.[366]

Kendi inançlarını yansıtan eserler yazıp sonra bunu Sünnî âlimlere nispet etmek Batinîlerin ve Rafizîlerin öteden beri başvurdukları hilelerdendir. İmam Şevkanî 'el-Fevaidu'l Mecmua' isimli eserinde bu hususa dikkat çekmiştir.

---

[364] Abdullah Useylan, el-İmame ve's-Siyase (s. 20)

[365] Abdullah Useylan, el-İmame ve's Siyase: sh. 20

[366] Bkz.: Dr. Abdulaziz b. Abdillatif, Davetu'l-Munaviin.

Aynı noktaya dikkat çekenlerden biri de, Tuhfe'nin yazarıdır. Şiilerin içinde batıl inançların bulunduğu 'Sırru'l-Âlemin (Âlemlerin Sırrı) ismindeki bir kitabı İmam Ebu Hamid el-Gazalî'ye nispet ettiklerini, sonrada bu kitaptan ehl-i sünnete karşı delil getirdiklerini tespit etmiştir.[367] Bu kitap H.1314 yılında Bombay, H.1324 ve 1327 yıllarında Kahire ve tarihsiz olarak Tahran'da basılmıştır.[368] Türkçe'ye de birkaç defa tercüme edilmiştir.

Dr. Abdurrahman Bedevî bazı müsteşriklerle beraber kendisinin de bu kitabın Gazalî'ye ait olmadığı görüşünde olduğunu bildirmektedir.[369] Çünkü yazar el-Mearrî'nin sohbetlerine katıldığından bahsetmektedir.[370] Fakat bu doğru değildir. Çünkü el-Mearrî h.448'de vefat ederken, Gazalî h.450 yılında doğmuştur. Dolayısıyla onun sohbetlerine katılması mümkün değildir.[371]

Suveydî, batıl görüşleri içeren daha başka birçok kitabın bu yolla ehl-i sünnet âlimlerine nispet edildiğini söyler. Ki bunu ancak ilimde ince zevk sahibi olanlar fark edebilirler.[372]

Bidat ehlinin bir diğer hilesi de, ümmeti bölmek amacıyla bidatlerini teyit anlamında birtakım sözler uydurarak onları imamlara nispet etmeleridir. Alusi'nin, zamanının bir tanesi, en büyük âlimi dediği Hoca Nasrullah el-Hindî olarak meşhur Şeyh Muhammed, Rafizîlerin bu hilelerine şöyle dikkat çekiyor: "Hiç var olmayan birtakım kitap isimleri vererek oradan sahabeyi yerici ve Şia'yı övücü ibareler naklederler. Bazen de ehl-i sünnetçe muteber kitapların isimlerini vererek, o kitaplarda asla bulunmayan, kendi uydurdukları cümleleri naklederler.[373]

Ve şöyle diyor: "Keşfu'l Ğumme" isimli eserinde Erdebilî sık sık bu hileli yollara başvurmaktadır."

Bir diğer hileleri de şudur: Ehl-i sünnet görünümünde kitaplar yazarak içine kendi inançlarını destekleyen cümleler serpiştirirler. İmam ed-Dehlevî şöyle diyor: "Rafizilerin başvurdukları bir diğer hile de şudur: İçinde sahih hadislere de yer verdikleri kitaplar yazarlar ve bu kitaplarda 'Dört Halife'den de övgüyle bahsederler. Sonra dördüncü halife Ali *(radiyallahu anh)*'den bahsederlerken diğer halifelerden öyle olumsuz bir şekilde bahsederler ki okuyucu şaşırıp kalır ve ehl-i sünnetin de ilk üç halife hakkında bazı iddiaları kabul ettiğini sanır.[374]

---

[367] Muhtasaru't-Tuhfe, (s. 33).
[368] Abdurrahman Bedevî, 'Muellefatu'l-Gazalî' (s.225).
[369] Abdurrahman Bedevî, 'Muellefatu'l-Gazalî' (s.271).
[370] Sırru'l-Âlemin (s.82) Tercümesi: Âlemlerin Sırrı, Hisar yay. (s.111)
[371] Abdurrahman Bedevî, 'Muellefatu'l-Gazalî' (s 271).
[372] Nakdu Akaidi'ş-Şia. (s.25).
[373] Muhtasaru's Savaik (s.51)
[374] Bkz: Minhacu'l-Kerame, Rafizi İbn Mutahher el-Hıllî, (s. 133)

Bir diğer hileleri de şudur: Sahih birtakım hadislere veya imamların muteber sözlerine kendi inançları doğrultusuna eklemeler yaparlar. Mesela; Rasulullah *(sallallahu aleyhi ve sellem)*'in Tebük harbinde Ali radıyallahu anh'ı Medine'ye halife bırakması olayına şu eklemeyi yapmışlardır: (Sen Medine'de halife olmadıkça benim gitmem mümkün değildir).[375] Oysa sahih hadisler ve tarihen sabittir ki Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem Tebuk'den önce ve sonra birçok gazvede Ali'yi Medine'de halife bırakmamış bilakis, yanında cihada götürmüştür.

Bidatçilerin gizli hilelerinden biri de hayali hadis ve metinler uydurarak bunları muteber kitaplardan aldıklarını iddia etmeleridir. Buna örnek olarak İbn Mutahher el-Hıllî'nin "Minhacu'l-Kerame" adlı eserini verebiliriz.

İbn Mutahhar kitabında ehl-i sünnetin muteber kaynaklarından alıntılar yapacağını iddia etmesine rağmen, kitabında sahihten çok mevzu hadis ve itimada şayan olmayan kaynaklara yer vermiştir.[376]

Sa'lebî'nin tefsirinden[377] ve Ebu Nuaym'ın Hilye'sinden[378] ayrıca Havarizmî, Firdevsî ve Mağazilî'den mevzu hadisleri seçerek almış ve bunların sahih olduklarını iddia etmiştir.

Mesela: *"***Eğer ikiniz de Allah'a tevbe ederseniz, (yerinde olur). Çünkü kalpleriniz sapmıştı. Ve eğer Peygamber'e karşı birbirinize arka verirseniz bilesiniz ki onun dostu ve yardımcısı Allah, Cebrail ve müminlerin iyileridir. Bunların ardından melekler de (ona) yardımcıdır**." (Tahrim: 4) ayetindeki 'Müminlerin iyileri' ifadesinden muradın Ali olduğunu söyledi ve şöyle dedi: "Müfessirler müminlerin iyisinin Ali olduğu konusunda icma ettiler." Sonra bazı açıklamalar yaparak bunu Ebu Nuaym'e isnad etti. İbn Teymiyye bu konuda icma bulunduğu yalanını reddederek bu rivayetin mevzu olduğunu bildirdi.[379]

İbn Teymiyye Sa'lebî hakkında şöyle dedi: "Cumhur ulema Salebî ve benzerlerinin rivayetlerinin hüccet teşkil etmediği hususunda ittifak ettiler... Ancak hadisin sübutunun başka yolla bilinmesi hariç..."[380]

"Ebu Nuaym'ın Hilye veya Fadailu'l-Hulefa'da rivayet ettiklerinin çoğunun batıl ve mevzu rivayetler olduğu hadis ilminden nasibi olan herkesin bildiği bir husustur."[381]

İbn Teymiyye Minhac'ının birçok yerinde Havarizmi, Firdevsi ve Mağazili'nin durumlarına da değinerek onların yalan ve hadis uydurma

[375] Bkz. Minhac's-Sunne (3/907, 3/16, 4/94).
[376] Minhacu'l Kerame, (s.119)
[377] Minhacu'l Kerame, (s.149, 158, 161, 162)
[378] Minhacu'l Kerame, (s.150, 155, 160-165)
[379] Minhacu's-Sunne (4/79)
[380] Minhacu's-Sunne (4/25)
[381] Minhacu's-Sunne (4/10)

ehlinden olduklarını beyan etti.[382]

İbn Teymiyye yine şöyle demiştir: “Nesai’nin Ali radıyallahu anh’ın faziletleri konusundaki bazı hadisleri mevzuudur. Tirmizi’nin de Ali’nin faziletleri konusundaki bazı hadisleri zayıftır. İbn İshak ve benzeri siyer âlimlerinin faziletlerle ilgili rivayet ettikleri hadislerin çoğu zayıftır.”[383]

Şeyhu’l İslam İbn Teymiyye Minhac’ının özellikle de son cildinde bu konuya dikkat çekerek bu kitaplardaki yanlışlıkları böylece düzeltmiş ve şöyle demiştir: “Nasıl ki nahiv, kıraat ilminin, dil ilminin ve tıp ilminin erbabı varsa, hadis ilminin de onlardan daha üstün erbabı vardır ve bu konuda onlara müracaat edilmelidir. Onların sıhhatinde ittifak ettikleri hak, zayıflığı ve uydurulduğu konusunda icma ettikleri ise batıldır. Üzerinde ihtilaf ettikleri hususlar ise adalet üzere araştırma ve inceleme sahasıdır.

Bu ilmin erbabından bazıları şunlardır: Malik, Şube, Evzaî, Leys, Süfyan es-Sevri, Sufyan b. Uyeyne, Hammad b. Zeyd, Hammad b. Seleme, İbnu’l-Mubarek, Yahya el-Kattan, Abdurrahman b. Mehdî, Vekî, İbn Uleyye, Şafii, Abdurrazzak, Firyabî, Ebu Nuaym, Ka’nebî, Humeydî, Ebu Ubeyd, İbnu’l-Medinî, Ahmed b. Hanbel, İshak b. Rahuye, Yahya İbn Main, Ebu Bekr b. Ebi Şeybe, Yahya ez-Zuhlî, Buharî, Ebu Zur’a, Ebu Hatim, Ebu Davud, Muslim, Musa b. Harun, Nesaî, İbn Huzeyme, Ebu Ahmed b. Adiy, İbn Hibban, Darekutni ve daha birçok ilim, nakil, rical, cerh ve ta’dil âlimi.”

Buradan hareketle, ehli tarafından tevsik edilmedikçe Rafizî, Batinî ve diğer bidatçilerin ehl-i sünnet kitaplarından yaptıkları nakillere güvenilemeyeceği açıkça ortadadır.

İlimsiz Amel Edenler ve Bildikleriyle Amel Etmeyenler Sapıtan ve Gazaba Uğrayanlara Benzemiştir

اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ * صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ

“**Bizi doğru yola ulaştır; Kendilerine nimet verdiğin kimselerin yoluna. Gazabına uğrayanların ve sapık olanların yoluna değil**.” (Fatiha 6-7)

Tefsir âlimlerinin çoğunluğu, “gazaba uğrayanlar”ın: Yahudiler, “sapıtanlar”ın ise: Hristiyanlar olduklarını söylemişlerdir. Hristiyanların sapmalarının sebebi hakkı öğrenmeyen cahiller olmalarıdır. Sapıklık onların en özel sıfatlarıdır. Nitekim Hristiyanlar’ın sapıtanlar oldukları Allah Teâlâ’nın şu ayetinde açıklanmıştır:

[382] Minhacu’s-Sunne (4/4-5, 38)
[383] Minhacu’s-Sunne (4/48)

وَلَا تَتَّبِعُوا أَهْوَاءَ قَوْمٍ قَدْ ضَلُّوا مِنْ قَبْلُ وَأَضَلُّوا كَثِيرًا وَضَلُّوا عَنْ سَوَاءِ السَّبِيلِ

"**Daha önce sapan, birçoklarını saptıran ve doğru yoldan uzaklaşan kimselerin hevâlarına uymayın**" (Mâide 77)[384]

Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur:

مَثَلُ الَّذِينَ حُمِّلُوا التَّوْرَاةَ ثُمَّ لَمْ يَحْمِلُوهَا كَمَثَلِ الْحِمَارِ يَحْمِلُ أَسْفَارًا بِئْسَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

"**Kendilerine Tevrat yükletilip de, sonra onu taşımayanların hâli, kitaplar yüklenmiş eşeğin hali gibidir. Allah'ın âyetlerini yalanlayanların hâli ne kötüdür. Allah, zâlimler güruhuna hidayet etmez**" (Cuma 5)

Ebû Hureyre radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

مَنْ تَعَلَّمَ عِلْمًا مِمَّا يُبْتَغَى بِهِ وَجْهُ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ لَا يَتَعَلَّمُهُ إِلَّا لِيُصِيبَ بِهِ عَرَضًا مِنَ الدُّنْيَا، لَمْ يَجِدْ عَرْفَ الْجَنَّةِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

"**Allah Azze ve Celle'nin vechi için aranması gereken bir ilmi ancak dünyalık bir mala kavuşmak için öğrenen kimse kıyamet gününde cennetin kokusunu duyamaz**."[385]

Kâ'b b. Mâlik radıyallahu anh'den: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

مَنْ طَلَبَ العِلْمَ لِيُجَارِيَ بِهِ العُلَمَاءَ أَوْ لِيُمَارِيَ بِهِ السُّفَهَاءَ أَوْ يَصْرِفَ بِهِ وُجُوهَ النَّاسِ إِلَيْهِ أَدْخَلَهُ اللَّهُ النَّارَ

"**Kim ilmi alimlere karşı övünmek, düşük kimselerle tartışmak veya insanların yüzlerini kendisine çevirmek için öğrenirse Allah onu cehenneme sokar**."[386]

Ebu Vail şöyle demiştir: "Fitne zamanında Usame b. Zeyd radıyallahu anh'e: "Osman radıyallahu anh ile konuşsana" denilince dedi ki: "Siz de biliyorsunuz ki, onunla her konuştuğumu size duyuruyorum. Fitneye

---

[384] Bkz.: Şankıtî, Advâu'l-Beyân (1/44)
[385] **Sahih.** Ahmed (8457) Ebû Dâvûd (3664) İbn Mâce (252)
[386] **Hasen.** Tirmizî (2654)

sebep olmayacak şekilde onunla başbaşa da konuşuyoruz. Zira bir fitneye sebep olmak da istemem. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'den işittiğim bir sözden sonra vallahi halife de olsa ona: "İnsanların en hayırlısı sensin demem." Ona: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ne dediğini işittin?" diye sorulunca şöyle dedi: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu işittim:

يُجَاءُ بِالرَّجُلِ يَوْمَ القِيَامَةِ فَيُلْقَى فِي النَّارِ، فَتَنْدَلِقُ أَقْتَابُهُ فِي النَّارِ، فَيَدُورُ كَمَا يَدُورُ الحِمَارُ بِرَحَاهُ، فَيَجْتَمِعُ أَهْلُ النَّارِ عَلَيْهِ فَيَقُولُونَ: أَيْ فُلاَنُ مَا شَأْنُكَ؟ أَلَيْسَ كُنْتَ تَأْمُرُنَا بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَانَا عَنِ المُنْكَرِ؟ قَالَ: كُنْتُ آمُرُكُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَلاَ آتِيهِ، وَأَنْهَاكُمْ عَنِ المُنْكَرِ وَآتِيهِ

"**Kıyamet gününde kişi getirilip cehennem ateşine atılır. Ateşte bağırsakları dışarıya dökülür. Merkebin değirmen taşı etrafında dönmesi gibi o da ateşin içinde bağırsaklarıyla dönmeye başlar. Cehennemlikler yanına gelip: "Ey filan! Ne oldu sana? Sen bize iyiliği emredip kötülükten sakındırmaz mıydın?" diye sorduklarında o: "Size iyiliği emreder, ama kendim yapmazdım. Sizi kötülüklerden sakındırır, ama kendim işlerdim" karşılığını verir**."[387]

İbn Mes'ud radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

مَا مِنْ نَبِيٍّ بَعَثَهُ اللهُ فِي أُمَّةٍ قَبْلِي إِلَّا كَانَ لَهُ مِنْ أُمَّتِهِ حَوَارِيُّونَ، وَأَصْحَابٌ يَأْخُذُونَ بِسُنَّتِهِ وَيَقْتَدُونَ بِأَمْرِهِ، ثُمَّ إِنَّهَا تَخْلُفُ مِنْ بَعْدِهِمْ خُلُوفٌ يَقُولُونَ مَا لَا يَفْعَلُونَ، وَيَفْعَلُونَ مَا لَا يُؤْمَرُونَ، فَمَنْ جَاهَدَهُمْ بِيَدِهِ فَهُوَ مُؤْمِنٌ، وَمَنْ جَاهَدَهُمْ بِلِسَانِهِ فَهُوَ مُؤْمِنٌ، وَمَنْ جَاهَدَهُمْ بِقَلْبِهِ فَهُوَ مُؤْمِنٌ، وَلَيْسَ وَرَاءَ ذَلِكَ مِنَ الْإِيمَانِ حَبَّةُ خَرْدَلٍ

"**Allah'ın benden önceki ümmetlere gönderdiği her bir nebînin kendi ümmetinden havarî ve dostları olmuştur. Bunlar o nebîden sonra sünnetine tutunur, emirlerine uyarlar. Bunlardan sonra ise**

[387] **Sahih.** Buhari (3267) Muslim (2989)

yapmadıklarını söyleyen (kendileri yapmadıkları halde başkalarına emreden) ve emrolunmadıkları şeyleri yapan halefler çıkar. Kim onlarla eliyle cihad ederse mümindir. Kim diliyle cihad ederse mümindir. Kim kalbiyle cihad ederse mümindir. Bundan sonrasında ise hardal tanesi kadar iman yoktur."[388]

Ahiret İşlerini Değil de Dünya İşlerini İsteyenlere Allah Buğzeder

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

فَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَقُولُ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا وَمَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ خَلَاقٍ

"**İnsanlardan öyle kimseler vardır ki, "Rabbimiz! Bize dünyada (nasibimizi) ver" derler; böyleleri için âhirette nasîb yoktur**." (Bakara 200)

Ebu Hureyre radıyallahu anh'den: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إِنَّ اللَّهَ يُبْغِضُ عَالِمٍ بِأَمْرِ الدُّنْيَا جَاهِلٍ بِأَمْرِ الْآخِرَةِ

"**Allah Azze ve Celle, dünya işlerinin alimi, Ahiret işlerinin cahili olan kimseye buğz eder**"[389]

"…Kur'an, Allah adıyla başlaması ve gelen ilk vahyin de insana "Rabbinin adıyla oku" diye hitap etmesi çok anlamlıdır. Ne var ki bu, en çok istismar edilen, Allah'ın davası dışındaki gayelere zaman zaman alet edilen bir hususdur. Millete okuma mı öğretilecek; hemen siyah çerçeve gözlüklü bir profesör televizyon ekranlarına çıkartılır ve şöyle konuşturulur; "Sayın dinleyicilerim, gerici olmayın; kız çocuklarınızı da okullara gönderin..başlarını açsınlar medeni olsunlar..Onun için okuma yazma seferberliği başlattık. Zaten Allah'ın ilk emri de, "oku" değil midir?... okumayı öğrenin..gazete, dergi okuyun da kültürünüz artsın!.. Kur'an kurslarına gidip gerici olmayın.. Medeni ve çağdaş insanlar olun!.."

Diyelim ki; bunlar güzel şeyler de, bunun Allah'ın emriyle alakası yok! Allah, "Rabbinin adıyla oku!" diye emrediyor.. Rabbin adıyla okumak, Onun emrettiği şekilde okumak, Onun emrettiği şekilde de yaşamaktır. Kur'an'ın ilk emri olan "oku", dergi, gazete, magazin okumak değil, Rabbin kanunu olan Kur'anı okumak ve Onun istediği gibi yaşamaktır. Bir taraftan, yazdığımız bir kitabın başına Allah'ın adını, Besmeleyi koymayı

[388] **Sahih.** Muslim (50) Ahmed (1/458, 461)

[389] **Sahih.** İbn Hibban (1/273) Beyhaki (10/194) Deylemi (558) Hatib (4/426) Elbani es-Sahiha (195)

yasaklayacaksınız, diğer yandan da, hangi kültüre hizmet ettiği bilinmeyen kitabınızı okutmak için Allah'ın "Oku!" emrini hatırlatacaksınız. Bu göz göre göre ayetin, Kur'anın sömürüsüdür, münafıklıktır. Allah'a savaş açmış bir zihniyet, bu zihniyeti işlediği kitabı satmak ve okutmak için Allah'ın emri olan "Oku"yu hatırlatıyor! Ve onların öyle yapabilmeleri, Müslümanların gerçek dinlerini bilmemelerinden, dinlerini, bu gibi Allah düşmanlarının yazmış oldukları "din kitapları"ndan öğrenmelerinden kaynaklanıyor…

"**…İnsan, kendisini zengin olmuş görünce muhakkak azar**." (Alak; 6-7) ayetinde geçen "gına", sadece zenginlik değil, aynı zamanda makamdır; ve Allah, beşeri makamların tehlikesine işaret ediyor ve diyor ki; "insan makamlara gelince, bağı olur, yani sapıtır. O makama oturduktan sonra, sadece kendisini ve makamının devamını düşünür..

Günde beş defa namaz kılıyorsa da kıldığı o namaz, onu Allah'ın rızası dahilinde değil, makamının rızası dahilinde, düşünmeye, hareket etmeye sevk ve idareye götürür. Burada şu inceliği kaybetmemek lazım; insan ve insanın sahip olduğu bütün dünyevi makamlar Allah içindir, öyle olmak lazım… Çünkü hüküm, sadece O'na aittir. İni'l-hükmü illa lillah! İşte bu incelik unutulduğundan, bazı dünyevi makamlara gelen Müslümanlar; "*Efendim, gerçi ben falan dinsizin emrine göre hareket ediyorum amma; beş vakit namazımı kılıyor, oruç tutuyor, hacca gidebiliyorum. Mühim olan, Müslüman'ın bu makamlara gelebilmesidir. Beynamaz birisi bu makama gelse, daha mı iyi olur?*"

Ona diyoruz ki; namaz kılan bir Müslüman'ın, dinsiz bir amirin emirlerine göre oturup, kalkması elbette binamazın böyle hareket etmesinden daha büyük bir cinayettir! Namaz kılıyorsun amma amirinin emriyle Müslümanlar aleyhinde soruşturmalar açıyor, Müslüman üniversiteli kızların başörtülerini açıyor, Müslüman gençlerin sakalını kestiriyor, İslam'ı tebliğ etmek isteyen elemanına yasaklar koyabiliyorsan, kıldığın namaz, seni hiçbir şekilde yönetmiyor demektir. Sen, Allah'ın, tehlikesine işaret ettiği makamın cazibesine kapılmış, Allah'ın değil, dinsiz amirinin hoşnutluğunu, rızasını gözetir olmuşsun!.."[390]

Yüksek öğrenim yapmak kişiye ancak üzerine farz olan ilimleri öğrendikten sonra mümkün olur. Demek istediğimiz budur.

İbn Ömer radıyallahu anhuma der ki; "İlim üçtür; şeriatı anlatan Kitab (Kur'an), Sünnet, bir de "bilmiyorum" demek."[391]

El-Evzâî rahimehullah dedi ki: "İlim, Rasulullah sallallahu aleyhi ve

---

[390] Mekke Dönemi ve İşkence (s.28-30)

[391] **Hasen mevkuf.** Taberani Evsat (1/299) Hatib (4/24) İbn Abdilberr Cami (2/24) İbn Hazm el-İhkam (8/1072) İbn Adiy (1/175) Temhid (4/266) Hatib, el-Fakih ve'l-Mutefekkih (2/172)

sellem'in ashabından nakledilendir. Onlardan gelmeyen ilim değildir."[392]

Ebu Hureyre radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

مَنْ تَعَلَّمَ عِلْمًا مِمَّا يُبْتَغَى بِهِ وَجْهُ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ لَا يَتَعَلَّمُهُ إِلَّا لِيُصِيبَ بِهِ عَرَضًا مِنَ الدُّنْيَا، لَمْ يَجِدْ عَرْفَ الْجَنَّةِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

"**Kim kendisinde Allah'ın rızası talep edilecek bir ilmi, dünyalık bir şey elde etmek için öğrenirse, kıyamet gününde cennetin kokusunu bile duyamaz**."[393]

İbn Mes'ud radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

مَنْ جَعَلَ الْهُمُومَ هَمًّا وَاحِدًا، هَمَّ آخِرَتِهِ، كَفَاهُ اللَّهُ هَمَّ دُنْيَاهُ، وَمَنْ تَشَعَّبَتْ بِهِ الْهُمُومُ فِي أَحْوَالِ الدُّنْيَا لَمْ يُبَالِ اللَّهُ فِي أَيِّ أَوْدِيَتِهَا هَلَكَ

"**Kim tüm tasaları tek tasa; Ahiret tasası kılarsa, dünya tasalarına karşı Allah ona yeter. Kimin de dünya ahvali, tasalarını çoğaltırsa, Allah, dünya vadilerinin hangisinde helak olursa olsun, onunla ilgilenmez.**"[394]

İmam Şafii der ki; "Kur'an'dan başka ilimlerin hepsi boş uğraştır. Ancak hadis ve dinde fıkıh hariç"[395]

Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem faydasız ilimden Allah'a sığınırdı.[396]

Süfyan es-Sevri şöyle demiştir: "İlim, ancak Allah'a takva üzere kul olmak için öğrenilir. İlmin diğer şeylere karşı fazileti, kendisiyle Allah'tan korkulduğu içindir."[397]

---

[392] **Sahih maktu.** İbn Abdilberr Camiu Beyani'l-İlm (1420-21) İbn Asakir Tarih (35/201) İbn Kesir el-Bidaye (10/117)

[393] **Sahih.** Ahmed (2/338) Ebu Davud (3664) İbn Hibban (78) Hakim (1/85)

[394] **Hasen.** İbni Mace (257) İbn Ebi Asım Zuhd (s.80) Acurri Ahlaku'l-Ulema (s.97) İbn Ebi Şeybe (8/126) Hakim (2/443) Hakiym et-Tirmizi Nevadir (4/134) Ebû Nuaym, Hilye (2/105)

[395] Ebu Nuaym el-Hilye (9/153) İbn Cevzi Sıfatu's-Safve (2/165) İbn Kesir el-Bidaye (10/428)

[396] **Sahih.** Muslim (2722) İbn Mace (3837) Ebu Davud (1553) Nesai (5442) Tirmizi (3478) İbn Hibban (2426) Ahmed (2/340) Hakim (1/404, 534)

[397] Şatıbi el-Muvafakat (1/32) Ebu Nuaym el-Hilye (6/631)

İMAN KİTABI

Kitapsız Kâfirlere Benzeyenler

Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur:

قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ إِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرَآءُ مِنْكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَاءُ أَبَدًا حَتَّى تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَحْدَهُ

"**İbrahim'de ve onunla beraber olanlarda, sizin için uyulacak güzel bir örnek vardır. Hani onlar kavimlerine demişlerdi ki: "Biz sizden ve sizin Allah'tan başka ibadet ettiğiniz şeylerden uzağız. Biz, sizi inkâr ediyoruz. Siz, Allah'ı birliğine îman etmedikçe, bizimle sizin aranızda ebedî olarak kin ve düşmanlık belirmiştir.**" (Mumtehine 4)

Dikkat edilecek olursa ayette önce "düşmanlık" bunun ardından "öfke" zikredilmiştir. Zira birinci durum ikincisinden çok daha önemlidir. İnsan kimi zaman müşriklere öfke duyabilir; fakat onlara düşmanlık göstermez. Fakat kişinin müslüman olabilmesi için müşriklere karşı öfke duymanın yanında onlara açık bir şekilde düşmanlık da göstermesi gerekir. Böyle olmadığı takdirde üzerine düşeni yapmış olmaz.

Öfke ve kin kalple ilgilidir. Bunun alametleri dışa vurulmadıkça herhangi bir faydası olmaz. Kişi müşriklere düşmanlık edip onlarla bağlarını kesmedikçe onlara sadece öfke ve kin duymakla müslüman olamaz. Yani kin, nefret ve öfke düşmanlıkla birlikte olmalıdır ki, kâfirlerle bağlar koparılsın. Müslümanlar buna rağmen onlarla bağlarını sürdürür ve dostluk gösterirlerse, bu onlarla aralarında herhangi bir buğz ve öfke olmadığını gösterir.

Bu, üzerinde düşünülmesi gereken çok ciddi bir meseledir. Gereğince düşünüldüğü takdirde, birçok gerçek ortaya çıkacaktır.

Nebi sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

لاَ يُحِبُّ رَجُلٌ قَوْمًا إِلاَّ جَاءَ مَعَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

"**Bir kimse bir topluluğu severse mutlaka kıyamet gününde onlarla beraber gelir.**"[398]

Müslümanın bütün kâfirlere ve müşriklere buğz edip onlardan

[398] **Sahih.** Ebu Ya'la (4666) Ravileri sahihayn ricalidir. Diğer rivayet yolları ve şahitleri için bkz.: Mecmau'z-Zevaid (1/37) es-Silsiletu's-Sahiha (1387)

uzaklaşması vaciptir. Bu konuda Müslümanlar arasında icma vardır.

Şeyh Abdulaziz b. Baz şöyle der: "Kitap, sünnet ve müslümanların icmaı; Müslümanların Yahudi, Hıristiyan ve diğer müşriklere düşman olmasının, onları sevmekten ve dostlar edinmekten sakınmasının vacip olduğuna delalet etmektedir."[399]

Şeyh Muhammed Haseneyn Mahluf, şöyle der: "Selef, zalimlere, fasıklara ve Allah Teâla'ya adam öldürmek, hırsızlık, gasp gibi günahlarla isyan eden Müslümanlara dahi sevgi göstermenin caiz olmadığında ittifak etmişlerken gayri müslimler nasıl sevilir?"[400]

Zira kâfirler Allah Teâla'ya en büyük günahları işleyerek, O'na ibadette ortak koşarak, O'nun eşi veya çocuğu olduğunu iddia ederek ve Allah Teâla hakkında eksiltme yaparak savaş açıyorlar. Onlar Allah Teâlâ'nın düşmanlarıdır. Onlara buğz ve düşmanlık ederek ve onlara güvenmeyerek Allah Teâlâ'ya yaklaşmak gerekir. Onlara güvenmek; onlara sevgi göstermek, onlara yaltaklık etmek veya onların amellerinden razı olmaktır. [401]

Şeyh Muhammed b. Useymin şöyle demiştir: "Kâfir; Allah'ın, rasulünün ve müminlerin düşmanıdır. Bizim de tüm kalbimizle onlardan tiksinmemiz gerekir."[402]

Muhammed Sallallahu aleyhi ve sellem'e İman Edip Tâbî Olmayan Kimse Kitap Ehli Kafirlere Benzemiştir

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْتُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَاةِ وَالْإِنْجِيلِ يَأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ فَالَّذِينَ آمَنُوا بِهِ وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِي أُنْزِلَ مَعَهُ أُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ * قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ

[399] Mecmuu Fetava (3/1028) Ayrıca bkz.: Mecmuu Fetava (3/1021-1054)

[400] el-Kavlu'l-Mubin (s.87) bkz.: Şeyhulislam el-İman (s.38) ez-Zevacir (1/110-111) Şeyh Muhammed b. Useymin Fetava (3/27, 28, 31, 40)

[401] Bkz.: Celaleyn Tefsiri ve Tefsiru'ş-Şevkani; Hud 113. Ayetinin tefsiri, Sebilu'n-Necat (1/339)

[402] Bkz. Mecmuu Fetava (3/12) bkz. Fetava'l-Lecneti'd-Daime (3/313)

فَآمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ الَّذِي يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَكَلِمَاتِهِ وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ

"**Yanlarındaki Tevrat ve İncil'de yazılı buldukları o elçiye, o ümmî Peygamber'e uyanlar (var ya), işte o Peygamber onlara iyiliği emreder, onları kötülükten meneder, onlara temiz şeyleri helâl, pis şeyleri haram kılar. Ağırlıklarını ve üzerlerindeki zincirleri indirir. O Peygamber'e inanıp ona saygı gösteren, ona yardım eden ve onunla birlikte gönderilen nûr'a (Kur'an'a) uyanlar var ya, işte kurtuluşa erenler onlardır**. **De ki; "Ey insanlar! Muhakkak ki ben, sizin hepinize göklerin ve yerin mülkü kendisinin olan Allah'ın peygamberiyim. O'ndan başka ilah yoktur. O hayat verir ve O öldürür. Öyleyse Allah'a ve O'nun ümmi peygamber olan rasulüne iman edin; O ki, Allah'a ve O'nun kelimelerine (kitaplarına) iman eder, Ona tabi olun ki, hidayete eresiniz**." (A'raf 157-158)

İbn Abbas radıyallahu anhuma şöyle demiştir: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

مَا مِنْ أَحَدٍ يَسْمَعُ بِي مِنْ هَذِهِ الْأُمَّةِ، وَلَا يَهُودِيٌّ وَلَا نَصْرَانِيٌّ، وَلَا يُؤْمِنُ بِي إِلَّا دَخَلَ النَّارَ، فَجَعَلْتُ أَقُولُ: أَيْنَ تَصْدِيقُهَا فِي كِتَابِ اللَّهِ؟ حَتَّى وَجَدْتُ هَذِهِ الْآيَةَ {وَمَنْ يَكْفُرْ بِهِ مِنَ الْأَحْزَابِ، فَالنَّارُ مَوْعِدُهُ} قَالَ: الْأَحْزَابُ الْمِلَلُ كُلُّهَا

"**Bu ümmetten Yahudi ve Hristiyan kim beni işitip de bana iman etmeyecek olursa mutlaka cehenneme girer**." İbn Abbas radıyallahu anhuma dedi ki: "Ben Allah'ın kitabında bunu doğrulayan nerede demeye başladım. Sonunda şu ayeti buldum: "**Artık bu gruplardan kim onu tanımaz ve inkar ederse bilsin ki ona vaad edilen yer ateştir**." (Hud 17) Gruplar (ahzab) ise bütün din mensuplarıdır."[403]

Ebu Hureyre radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَا يَسْمَعُ بِي أَحَدٌ مِنْ هَذِهِ الْأُمَّةِ، وَلَا يَهُودِيٌّ، وَلَا نَصْرَانِيٌّ، ثُمَّ يَمُوتُ وَلَمْ يُؤْمِنْ بِالَّذِي أُرْسِلْتُ بِهِ إِلَّا كَانَ مِنْ أَصْحَابِ النَّارِ

"**Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) nefsi elinde olan Allah'a yemin olsun ki, şu Yahudi ve Hristiyanlardan, beni işitip de haberdar olan, sonra beraber gönderilmiş olduğum hükümlere inanmadığı halde ölen bir kimse yoktur ki cehennem ashabından olmasın!**"[404]

---

[403] **Sahih.** Hakim (2/372)

[404] **Sahih.** Hemmam b. Munebbih, Sahife (90) Muslim (153) Ebu Avane (1/97)

Ebu Musa el-Eşarî radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لَا يَسْمَعُ بِي أَحَدٌ مِنْ أُمَّتِي، أَوْ يَهُودِيٌّ، أَوْ نَصْرَانِيٌّ، ثُمَّ لَا يُؤْمِنُ بِي إِلَّا دَخَلَ النَّارَ

"**Ümmetimden beni işiten biri ister Yahudi olsun, ister Hristiyan olsun, bana iman etmezse ancak cahenneme girer**."[405]

Safvân b. Assâl radıyallahu anh'den:

قَالَ يَهُودِيٌّ لِصَاحِبِهِ: اذْهَبْ بِنَا إِلَى هَذَا النَّبِيِّ فَقَالَ صَاحِبُهُ: لَا تَقُلْ نَبِيٌّ، إِنَّهُ لَوْ سَمِعَكَ كَانَ لَهُ أَرْبَعَةُ أَعْيُنٍ، فَأَتَيَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَأَلَاهُ عَنْ تِسْعِ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ. فَقَالَ لَهُمْ: «لَا تُشْرِكُوا بِاللَّهِ شَيْئًا، وَلَا تَسْرِقُوا، وَلَا تَزْنُوا، وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالحَقِّ، وَلَا تَمْشُوا بِبَرِيءٍ إِلَى ذِي سُلْطَانٍ لِيَقْتُلَهُ، وَلَا تَسْحَرُوا، وَلَا تَأْكُلُوا الرِّبَا، وَلَا تَقْذِفُوا مُحْصَنَةً، وَلَا تُوَلُّوا الفِرَارَ يَوْمَ الزَّحْفِ، وَعَلَيْكُمْ خَاصَّةً اليَهُودَ أَنْ لَا تَعْتَدُوا فِي السَّبْتِ»، قَالَ: فَقَبَّلُوا يَدَيْهِ وَرِجْلَيْهِ. فَقَالَا: نَشْهَدُ أَنَّكَ نَبِيٌّ. قَالَ: «فَمَا يَمْنَعُكُمْ أَنْ تَتَّبِعُونِي»؟ قَالُوا: إِنَّ دَاوُدَ دَعَا رَبَّهُ أَنْ لَا يَزَالَ مِنْ ذُرِّيَّتِهِ نَبِيٌّ، وَإِنَّا نَخَافُ إِنْ تَبِعْنَاكَ أَنْ تَقْتُلَنَا اليَهُودُ

"Bir Yahudi arkadaşına dedi ki: "Bizi şu peygambere götür." Arkadaşı dedi ki: "Ona peygamber deme. Çünkü senin ona peygamber dediğini işitmiş olsa sevinir ve gözü dört açılır." Sonra Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem'e gelerek, Musa'ya verilen dokuz ayeti sordular. Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem de onlara şöyle buyurdu: "**Hiçbir şeyi Allah'a ortak koşmayın, hırsızlık etmeyin, zina yapmayın, Allah'ın öldürülmesini haram kıldığı cana kıymayın, suçsuz bir kimseyi öldürülmesi için idarecilerin yanına götürmeyin, sihirle uğraşmayın, faiz yemeyin, iffetli bir kadına zina iftirasında bulunmayın, savaş günü cepheden kaçmayın, yalnız siz Yahudilere mahsus olmak üzere**

Ahmed (2/317, 350) Şerhus Sünne (1/104) İbni Mende İman (88) İbni Mende Tevhid (s.194) Tayalisi (43) Taberi (2/235) Ebu Nuaym Hilye (4/308) el-Elbani es-Sahiha (157)

[405] **Sahih.** Nesai, Sunenu'l-Kubra (11241) Tayalisi (509) Ahmed (4/396, 398) Said b. Mansur, Sunen (5/341)

Cumartesi günü yasağına tecavüz etmeyin." Bunun üzerine o Yahudiler: "Senin peygamber olduğuna şâhitlik ederiz" dediler ve peygamberin elini ve ayağını öptüler. Bunun üzerine Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**O halde bana tabi olmaktan sizi engelleyen nedir?**" Yahudiler şöyle dediler: "Davud, zürriyetinden daima bir peygamber bulunması için duâ etmiştir. Şayet sana uyacak olursak Yahudilerin bizi öldürmelerinden korkarız."[406]

Bu hadiste görüldüğü üzere Yahudiler Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem'in peygamber olduğuna şahitlik ettikleri halde, Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem, kendisine tabi olmadıkları için onları Müslüman saymamıştır.

Yahudi ve Hristiyanlara Benzeyenler

Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur:

اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ * صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ

"Bizi doğru yola ulaştır; Kendilerine nimet verdiğin kimselerin yoluna. Gazabına uğrayanların ve sapık olanların yoluna değil" (Fatiha 6-7)

Taberi diyor ki: "Âyeti şu şekilde izah etmek daha uygundur. "Ey Allah'ım, sen bizi, razı olduğun şeylerde ve kendilerine nimet verdiğin kullarını muvaffak kıldığın doğru söz ve amellerde kararlı olmaya muvaffak kıl." Evet, işte "Sıratu'l-müstakim"in mânâsı budur. Zira Allah'ın, kendilerine nimet verdiği Peygamberlerin, sıddıkların ve şehitlerin muvaffak kılındıkları şeylere muvaffak kılınan bir kul İslâm'ı kabule, Peygamberleri tasdike, Allah'ın kitabına sımsıkı sarılmaya, Allah'ın emrettiklerini yapmaya, yasaklarından kaçınmaya, Peygamberin usulüne uymaya, Ebubekir, Ömer, Osman, Ali radıyallahu anhum ve bütün sâlih kulların izini takip etmeye muvaffak kılınmış olur. İşte bütün bunlar "Sıratu'l-mustakim"dir."[407]

Taberi yine diyor ki: "Gazaba uğrayanlardan maksadın, Yahudiler olduğu, Adiy b. Hatim ve Abdullah b. Şakik'in Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'den rivayet ettikleri bir hadiste de zikredilmiştir. Ayrıca, Abdullah b. Abbas, Abdullah b. Mes'ud, Rebi' b. Enes, Abdullah b. Zeyd ve babası Zeyd de "Gazaba uğrayanlardan maksadın, Yahudiler olduğunu

---

[406] **Hasen.** Ahmed (4/239) Ziyau'l-Makdisi, el-Muhtare (8/28) İbn Ebi Şeybe (8/436) Tirmizi (2733) Nesai (4078) İbn Mace (3705) Taberani (8/69) Hakim (1/9) Ebu Nuaym Hilye (5/97) Tayalisi (1164)

[407] Taberi (1/171)

söylemişlerdir."[408]

Adiy b. Hatim diyor ki: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem mescidde oturur iken onun yanına vardım, orada bulunanlar benim için "Bu, Adiy b. Hâtim'dir" dediler. Ben emansız (herhangi bir kişinin himayesine sığınmadan) ve yazısız olarak (Bir müsaade yazısı olmadan) Medine'ye gelmiştim. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e doğru yönelince elimden tuttu. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem daha önce şöyle buyurmuştu:

"**Umarım ki Allah, onun elini benim elime verir**." Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem ayağa kalktı. O sırada huzuruna, yanında bir çocuk bulunan bir kadın geldi. O ikisi, "Senden bir isteğimiz var" dediler. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem varıp onların ihtiyaçlarını karşıladı. Sonra benim elimden tutup evine kadar götürdü. Hizmetçi, altına minder koydu. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem üzerine oturdu. Ben de önüne oturdum. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem Allah'a hamd edip onu övdükten sonra şöyle buyurdu: "**La ilahe İllallah (Allah'dan başka ibadete layık bir ilah yoktur) demekten seni kaçıran nedir? Sen, Allah'tan başka bir ilah olduğunu biliyor musun?**" Dedim ki: "Hayır." Sonra biraz konuştu, daha sonra şöyle buyurdu: "**Sen, herhangi bir şeyin Allah'tan daha büyük olduğunu biliyor da mı "Allahu Ekber" (Allah en büyüktür) demekten kaçınıyorsun?**" dedim ki: "Hayır." Buyurdu ki: "**Şüphesiz ki Yahudiler kendilerine gazap edilenlerdir. Hristiyanlarsa sapanlardır**." Dedim ki: "Ben Müslüman olarak geldim." Bu sırada baktım ki, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in yüzü sevinçten parlıyor."[409]

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

ثُمَّ جَعَلْنَاكَ عَلَى شَرِيعَةٍ مِنَ الْأَمْرِ فَاتَّبِعْهَا وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

"**Sonra sana dinden yeni bir şeriat verdik. Ona uy. Bilmeyenlerin hevâlarına uyma**." (Câsiye 18)

Onlar; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in dinine muhalefet eden herkestir. Hevaları; müşriklerin üzerinde oldukları, dinlerinin gereği olan zahirdeki ve batındaki yollarıdır. Onlar hevalarına tabi olurlar. Onlara uyum göstermek de onların hevalarına uymaktır.

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

{أَلَمْ يَأْنِ لِلَّذِينَ آمَنُوا أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ اللَّهِ وَمَا نَزَلَ مِنَ الْحَقِّ وَلَا يَكُونُوا كَالَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلُ فَطَالَ عَلَيْهِمُ الْأَمَدُ فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ وَكَثِيرٌ

[408] Taberi (1/186)
[409] **Hasen.** Tirmizi (2953).

مِنْهُمْ فَاسِقُونَ}

“**İman edenlere, Allah'ın ve Hak’tan indirilenlerin zikri için, kalblerinin titreme vakti henüz gelmedi mi? Sakın ola ki evvelce kendilerine kitap verilip de aradan geçen zamanın uzaması dolayısıyle kalpleri katılaşan ve çoğu da fâsık olan Yahudî ve hıristiyanlar gibi olmasınlar**.” (Hadîd 16)

Allah Teâlâ’nın: “Olmasınlar..” sözü, mutlak olarak onlara benzemekten yasaklamadır. İbn Kesîr şöyle demiştir: “Bu yüzden Allah, müminlerin aslî ve ferî olan her meselede onlara benzemesini yasaklamıştır.”

Muhakkak ki amellerinde, sözlerinde ve hevalarında kâfirlere benzemeyi terk etmek, Kur’ân-ı Kerim’in temel kıldığı maksat ve gayelerdendir. Bunu ayrıntılarıyla Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem açıklamış ve dinin fürû’undan olan; namaz, cenazeler, oruç, yeme içme, giyim, süslenme, edep, adetler ve bunlardan başka birçok konularda gerçekleştirmiştir. Hatta Medine’de bulunan Yahudiler bunu biliyorlar ve Nebi sallallahu aleyhi ve sellem’in her meselelerinde kendilerine muhalefet ettiğini fark ediyorlardı. Özellikle onlar şöyle demişlerdi:

مَا يُرِيدُ هَذَا الرَّجُلُ أَنْ يَدَعَ شَيْئًا مِنْ أَمْرِنَا إِلَّا خَالَفَنَا فِيهِ

“Bu adam ne yapmak istiyor? Bize muhalefet etmedik bir şey bırakmadı!”[410]

Akide İle Amel Meselelerini Ayıranlar Bid’at Ehlidir

İmam Berbeharî şöyle der: “İşlerin sonradan uydurulan küçüklerinden sakın! Çünkü bid’atlerin küçükleri gün gelir büyük olur. Bu ümmette ihdas edilen her bid’at böyledir. Başlangıcı küçük olup hakka benzerdi. Ona giren bu şekilde aldanır, sonra da ondan çıkmaya güç yetiremez. Böylelikle o küçük bid’at büyür, kendisine boyun eğilen bir din haline dönüşür. Böylece doğru yola muhalefet eder ve İslam’dan çıkar.

Allah sana rahmet etsin, özellikle kendi zamanının ehlinden sözünü işittiğin her bir kişiye bak! O konuda Nebî sallallahu aleyhi ve sellem’in ashabından ya da (selef) alimlerinden birisi konuşmuş mu? Sorup araştırana kadar onun hakkında aceleci ve şüpheci davranma. Eğer o konuda onlardan bir eser (rivayet) bulursan derhal ona temessük et ve ona hiçbir şeyi tercih etme. Yoksa ateşe düşersin.

[410] **Sahih.** Muslim (302)

Bil ki, yoldan çıkmak iki şekilde olur: Birincisi hayırdan başka bir şey istemediği halde hata yapıp yoldan çıkan bir adamın misalidir. Onun hatasına uyulmaz. Çünkü ona hatasında uyan helak olur.

İkincisi ise hakka karşı çıkıp direnen, kendisinden önceki muttakilere muhalefet eden bir adamın misalidir. O haktan sapan ve saptırandır! Şeytan bu ümmete karşı isteklidir. Onu bilenin üzerine, insanları ondan sakındırmak bir haktır. İnsanlara onun durumunu anlatır ki, hiç kimse onun bidatine düşüp de helak olmasın.

Allah sana rahmet etsin, şunu da bil ki, kulun İslam'ı; ittiba edip, tasdik edip, teslim olmadıkça tamam olmaz. Her kim İslam'ın işinden, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabının koruyup muhafaza etmedikleri bir şeyin kaldığını zannederse onları yalanlamış olur. Bu da bölücülük ve onlara hakaret olarak yeter. İşte o, bid'atçi, sapan ve saptıran, İslam'da ondan olmayan bir şeyi ihdas edendir"[411]

İmam el-Evzai rahimehullah şöyle der: "İlim; Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabından gelendir, Onlardan birinden gelmeyen şey ilim değildir"[412]

Berbahari'nin bu sözlerine açıklama olarak Ali el-Halebî, şöyle demiştir: "İşte bu harika söz bilgisiz davetçilerin(!) ya da avamın ya da kültürlü(!) bir takım kimselerin tekrar edip durdukları bazı sözlere karşı konulmaz bir cevaptır. İrtikap etmiş oldukları bir bid'ati ya da bulaşmış oldukları bir muhdesi inkar eden biri ile karşılaştıkları zaman onların şöyle dediğini görürsün:

"Bunlar formalitedir"!, "Bunlar küçük şeylerdir"!, "Bunlar önemsiz, cüziyyattan sayılan şeylerdir"!

Bütün bunlar bu yüce dinin hakikati hakkında anlayış kıtlığına işaret eden faydasız sözlerdir. Onlar aslında ancak kendisine insanların aşina olup, alışmış oldukları, dine sonradan yamanan ve dinin onlardan uzak olduğu bid'atler ve muhdesatta insanların peşi sıra gitmenin ve onlara dalkavukluk yapmanın esiri olan ihmalkarların ya da avamın duygularını okşayan ya da heveslerini kaşıyanlardan sadır olur.

Sonra derler ki: "Özle ilgilenin" "Büyük işlerle ilgilenin"

Bir cevap ve açıklama olarak derim ki: Sizler ne tuhaf insanlarsınız! Kendinizde olan bir bidati engellemeye ya da bir sünneti tatbik etmeye güç yetiremezsiniz, sonra kalkıp kendinizden başkasından ondan daha büyük bir şeyi (!) talep edersiniz. Bu şaşılacak, acayip bir şeydir!

Salih Selef'ten sabit olan eserleri düşünen birisi kabuk ve öz şeklinde yapılan bu batıl ayrımın onların aklının ucundan dahi geçmediğini

[411] Şerhu's-Sunne (s.23)
[412] İbn Abdilberr, Camiu Beyani'l-İlm (1/18-19)

açık olarak görür…

Her kim – onların tabirine göre – teferruatta gevşek davranırsa özde de ihmalkar davranır. "Kim azda gevşek olursa, bu alışkanlık onu çokta da gevşekliğe götürür"[413]

İmam Şatıbî, şöyle der: "Aslî konuların yerine gelmesinde tâlî konular dikkate alınır. Aksi halde teşrî ile istenilen maslahat kaybolur gider."[414]

İmam Buharî, Sahih'inde Allah Teâlâ'nın: "**Bilakis şöyle demesi gerekir: Okutmakta ve öğretmekte olduğunuz kitap uyarınca Rabbaniler olunuz**" (Al-i İmran 79) ayetinin tefsirinde şunu nakletmiştir: "Rabbanî: insanları büyüğünden önce ilmin küçüğü ile terbiye edendir"[415] İşte bu en mükemmel tanımlardandır.[416]

Şeyh Muhammed Şakra, bu önemli meseleyi güçlü kelimeleriyle tartışarak şöyle der: "İçinde bulunduğumuz bu zamanda insanların ihdas etmiş oldukları şeylerden birisi de çok geniş, sınırları alabildiğine kapsamlı, başlangıcı olmayan, sonu bilinmeyen bir sözdür. Acizlik, cehalet ve heva hep beraber onu insanların gözünde süslemiştir. O söz şudur: "Bugün müslümanların yapması gereken şey, teferruatla alakalı meseleleri bırakıp öze önem vermeleridir!..." (Daha sonra müellif bu konunun ayrıntılarıyla ilgili kuvvetli cevaplar zikretmiştir.)"[417]

Şüphe: *İslam davetçilerinin kadın-erkek karışıklığı ve müslüman kadınların yüzlerini örtmeleri gibi meseleleri önemsememeleri gerekir. Zira bu dinin asıllarından değil, füru'undandır*.

Cevap:

1- İslam, dinin hem asıllarına hem de fer'lerine davet eder. Davet açısından asıl ile fer arasında ayrım yoktur. Selefin ve imamların üzerinde devam ettikleri menhec budur. Ancak son zamanda çıkmış olan ve dinin hükümlerini hayatlarına geçirmede gevşek davranan bazı bozuk menhec sahipleri, "önce tevhid" sözünü; iyiliği emir ve kötülüğü yasaklama vacibini iptal etmek için slogan edinmişlerdir.

Şeyh Abdulaziz el-Abdullatif, akide meselelerinde varid olmuş olan füru konularına dair risalesinde şöyle der: "Allah Teâlâ'nın dini usul ve füruyu, itikadları ve amelleri kapsar. Nitekim Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: "**İyilik (hayır), yüzlerinizi doğu ve batı tarafına çevirmeniz değildir. Fakat iyilik, o kimselerin iyiliğidir ki, Allah'a, âhiret gününe,**

[413] İbn Badis, Asar (1/243)
[414] el-Muvafakat (2/61)
[415] Sahihu'l-Buhari (1/160)
[416] İlmu Usuli'l-Bid'a (s.193)
[417] Tenviru'l-Efham (s.36-44)

meleklere, Kitaba ve peygamberlere îman etmişlerdir. Mal sevgisine rağmen, onu, yakınlarına, yetimlere, düşkünlere, yolda kalmışlara ve kölelerin kurtuluşuna vermişlerdir. Namazı dosdoğru kılmış, zekâtı vermiş, ahitleştikleri zaman, ahitlerini yerine getirmişlerdir. Zorda, darda ve savaşta sabırlıdırlar, işte, doğruyu söyleyenler onlardır; takva sahibi olanlar da onlardır." (Bakara 177)

Yine Amr b. Abese radıyallahu anh, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e: "Ne ile gönderildin?" diye sorunca Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: "**Akrabalık bağlarını korumak, putları kırmak ve Allah'a hiçbir şeyin ortak koşulmaksızın birlenmesi ile gönderildim**."[418]

Din ismi; akide ve amelleri kapsadığına göre şeriat ismi de Allah'ın akide ve amel olarak koyduğu her şeyi düzenler." Nitekim Cibril hadisinde "**dininizi öğretmeye geldi**" buyrulmuş, bu hadiste iman, islam, ihsan hasletleriyle kıyamet alametleri zikredilmiştir.

2- Sünnet alimlerinin çoğu akide kitaplarına bir çok füru meselelerini koymuşlardır. Onların bazı füru meselelerinde keskin duruşları olmuştur. Hakkında çekişme yapılan bazı konularda İslam için muhalefet farkını ortaya koymuşlar, insanların sükut ettikleri, doğru hükmü açıklamadıkları konularda, Allah'ın dini için hırs göstererek yüksek ses çıkarmışlardır. Yine insanlar arasında münker yayılıp da ona karşı çıkan olmadığı, aralarında bu münker sıradanlaşıp ülfet eder hale geldikleri, marufu münker, münkeri de maruf görmeye başladıkları zaman, bu davranışlar onların tabiatleri ve fıkıhlarıdır.

Bu konuya dair, alimlerin fer'î denilen konularda sünneti ispat etmelerine örnek vermek gerekirse:

a**) Mestler Üzerine Mesh Etmek**:

İmam Sufyan es-Sevri rahimehullah, akidesini soran kimseye şöyle demiştir: "Ey Şuayb b. Harb! Senin ayakkabılarından mestlerini çıkarmaksızın mestlerine mesh etmeyi, ayaklarını yıkamaktan daha uygun görmediğin sürece sana yazdıklarımın faydası olmaz."[419]

Hatta Sufyan es-Sevrî şöyle demiştir: "Mestlerine mesh etmeyeni dininiz konusunda itham ediniz."[420]

---

[418] **Sahih.** Muslim (832)

[419] El-Lalekai, Usulu's-Sunne (1/154) Bkz.: İbn Teymiyye, Minhacu's-Sunne (4/151)

[420] Ebu Nuaym, el-Hilye (7/32) Hanefilerin Ebu Hanife adına uydurdukları Fıkhu'l-Ekber'de (s.4), Ebu'l-Hasen el-Eşari'nin el-İbane'de (s.61) Tahavi Akidesi Şerhinde (2/552), İbn Batta'nın el-İbanetu's-Sugra'sında (s.287) Berbahari'nin Şerhu's-Sunne'sinde (s.30) İbn Hafif'in akidesinde (Bkz.: İbn Teymiyye, Fetava'l-Hameviye s.443) Ebu Amr ed-Dânî'nin Risaletu'l-Vafiye'sinde (s.145) mestlere

Şeyh Abdulaziz el-Abdullatif, Mesailu'l-Furui'l-Varide Fi Mesaili'l-Akide risalesinde şöyle der: "Mestlere mesh etme meselesinin itikat kitaplarında zikredilmesinin sebebi; mestler üzerine mesh etmeyi caiz görmeyen Rafizi ve Haricilere muhalefet etmektir." Nitekim İmam Muhammed b. Nasr el-Mervezi şöyle demiştir: "Heva ve bid'at ehli taifelerden hariciler ile rafiziler mestlere mesh etmeye karşı çıkmışlardır."[421]

b) **Cehrî Namazlarda Besmeleyi Gizli Okumak**

Kıraatin sesli yapıldığı namazlarda besmeleyi sesli okumamak hakkında İmam Sufyan es-Sevri, İtikad'ında şöyle demiştir: "Besmeleyi gizli okumak, açıktan okumaktan faziletlidir."[422]

Şeyh Abdulaziz el-Abdullatif şöyle der: "Sufyan es-Sevrî Kufe'lilerin imamı idi. Aralarında Rafiziler zuhur etmişti. Hatta Abdullah b. el-Mubarek rahimehullah şöyle dedi: "Kufe'lilerden rafiziliğe dair bir şey almayın."[423]

Bu yüzden Sufyan es-Sevri, Rafizilere muhalefetini besmeleyi sesli okumayı terk ederek izhar etti. Özellikle Rafiziler besmelenin sesli okunmasına dair hadisler uydurmuşlardı.

Bu mesele Ehl-i sünnet arasında da ihtilaflıdır. Bazısı delillere dayanarak sesli okumayı müstehap saymış, yine diğerleri delillere dayanarak gizli okunmasını müstehap saymışlardır.[424]

Bunları zikretmedeki gayemiz, selef imamlarının bid'atçilerden uzaklaşmalarını ve onlara benzemekten sakınmalarını açıklamaktır. Böyle bir durumda bid'atçilere muhalefet ve onlardan ayırt edilmek maslahat olur. Zira besmeleyi sesli okumak da, sessiz okumak da sünnette gelmiştir.

Yine ayakkabılarla namaz kılmak da, ayakkabısız namaz kılmak da sünnette varid olmuş, hatta Yahudilere muhalefet için ayakkabılarla namaz kılmak emredilmiştir. Bu yüzden asrın müceddidlerinden Şeyh Mukbil rahimehullah, ayakkabılarla namazın meşru oluşuna dair risale telif etmiş, bunu meşru görmeyen bid'at ehline muhalefetin açıkça ortaya konmasına teşvik etmiştir.

Şeyhulislam İbn Teymiyye besmeleyi sesli okuma meselesini inceden inceye tahkik ederek şöyle demiştir: "İslam imamlarının üzerinde bulundukları yol; meşru olan bir fiilin, ister Rafizilerin, ister başkalarının fiili olsun, sırf bid'at ehlinin fiili olması sebebiyle terk edilmemesidir. İmamların

---

mesh etme meselesi böylece zikredilir.

[421] es-Sunne (s.104) Bkz.: Nevevi, el-Mecmu (1/500) İbn Kudame, el-Mugni (1/360) el-Eşari, Makalat (2/161)

[422] El-Lalekai Usulu's-Sunne (1/152)

[423] Berbehari, Şerhu's-Sunne (s.52)

[424] Bkz.: Nevevi, el-Mecmu (3/289) el-Mugni (2/149)

tamamının usulleri buna göredir."[425] Nevevi de bunu kabul etmiştir.[426]

Bu hususu pekiştiren şeylerden birisi de İmam Ahmed rahimehullah'tan besmeleyi açıktan okumayı sünnet saymadığına dair rivayettir.[427] Bununla beraber besmeleyi açıktan okumada da ağır basan maslahat olabilir. Hatta Medine'de namaz kılanın besmeleyi cehrî okuması belirtilmiştir. Zira Medine'liler besmelenin sesli okunmasına karşı çıkıyorlardı.[428]

c)- Her İyi ve Facir İmamın Arkasında Cemaat ve Cuma Namazlarını Kılmak

Sufyan es-Sevrî rahimehullah akidesinde şöyle demiştir: "Ey Şuayb! Her iyi ve facir kimse arkasında namazı doğru görmedikçe yazdıklarımın sana faydası olmaz…" Şuayb dedi ki: "Süfyan'a: "Ey Ebu Abdillah! Bütün namazları mı?" dedim. Dedi ki: "Hayır, bunu yalnızca Cuma ve bayram namazları için söylüyorum. Bu namazları kimin arkasında idrak edersen kıl. Bunun dışındaki diğer namazlara gelince, bu hususta muhayyersin. Ancak güvendiğin ve ehl-i sünnet ve'l-cemaatten olduğunu bildiğin kimseler arkasında kıl."[429]

Sufyan rahimehullah'ın Cuma ve bayram namazlarını her imamın arkasında kılmayı tavsiye etmesinin sebebi, o dönemlerde müslümanların halifesinden ve cemaatinden ayrılmamak içindir.

Günümüzde ise müslümanların halifesi ve cemaati olmadığından Huzeyfe radıyallahu anh'ın rivayet ettiği hadiste olduğu gibi bid'at ehli fırkalardan uzaklaşmak, Cuma ve bayram namazlarını da ehl-i sünnet ve'l-cemaat ile beraber kılmak gerekmektedir.

İmam Ahmed'in itikadında şöyle gelmiştir: "Müslümanların halifesinin ve onun görevlendirdiği kimselerin arkasında Cuma namazı kılmak caizdir, eksiksizdir ve iki rekat kılınır. Kim bu iki rekati terk edecek olursa bid'atçidir. Bu hususdaki rivayetleri terk etmiş, sünnete muhalefet etmiş olur."[430]

Sünnet alimlerinin bu meselelere önem vermelerinin sebebi:

* Selef imamları füru ve ibadetlere dair meseleleri akideye dair

---

[425] Minhacu's-Sunne (4/149-154)

[426] bkz.: Şerhu Sahihi Muslim (5/264)

[427] Bkz.: el-Mugni (2/149)

[428] Bkz.: İbn Teymiyye, Mecmuu'l-Fetava (22/407)

[429] El-Lalekai, Usulu's-Sunne (1/154)

[430] el-Lalekai, Usulu's-Sunne (1/161) Ali İbnu'l-Medinin Akidesi için bkz.: el-Lalekai, (1/163) Sehl b. Abdillah et-Tusteri'nin akidesi için bkz.: el-Lalekai (1/183) ayrıca bkz.: Ebu'l-Hasen el-Eşari, el-İbane (s.71) İbn Batta, el-İbanetu's-Sugra (s.278) Berbehari, Şerhu's-Sunne (s.29, 50) Kıvamus'-sunne el-Esbehani, el-Hucce (2/477)

eserlerinde zikretmişlerdir. Zira Allah Teâlâ'nın dini usul ve füru olarak itikadları ve amelleri kuşatmaktadır.

* Bu aktarılanlardan da anlaşıldığı gibi, Salih selef sünnete tazim ediyor ve yüceltiyorlardı. Bunların yok olması endişesi olduğu zaman izhar edip yayıyorlardı.

* Bundan dolayı İmam Sufyan es-Sevri şöyle diyordu: "Şam'da olduğun zaman Ali radıyallahu anh'ın faziletlerini zikret. Kufe'de olduğun zaman ise Ebu Bekr ve Ömer radıyallahu anhuma'nın faziletlerini zikret."

* İmam Ahmed, Bağdad'da üzüm dışında elde edilen ve çok içildiğinde sarhoş eden nebizin/hoşafın haram olduğunu açıkladı. Bu yüzden el-Eşribe kitabını yazdı. Hatta bir kişi Bağdat'a girdiğinde: "Burada nebizi haram sayan var mı?" diye sorar, onlar da: "Hayır, sadece Ahmed b. Hanbel haram görüyor" derlerdi.

* Salih selefin hayatlarında füruya dair meselelerdeki şiddetli hırsları, kafirlere ve bidatçilere muhalefeti açıkça sergilemek içindir. Onlar, ister akide ister füru meseleleri olsun, kafirlerin ve bid'atçilerin yollarına aykırılığı açıkça ortaya koymaya özen gösteriyorlardı.

* İbn Abbas radıyallahu anhuma şöyle demiştir: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem dışında herhangi bir kimseye salat edilmesini uygun görmem." Onun bunu söylemesinin sebebi Şia'nın zuhur edip başkalarına değil de sadece Ali radıyallahu anh'e salat okumalarıdır.

3- Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in fer'i hükümlere davet ettiği sabit olmuştur. Her kim bunlara davet ederse en güzel örnek olan Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sünnetine uymuş olur.

4- Yukarıda bahsi geçen iddia, müslümanların Nebileri Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'in sünnetine ittiba etmekten mahrum kalmalarına sebep olur. Örnek olarak, sohbet edilen mekanlarda erkeklerle kadınların aralarında birbirlerini görmelerini engelleyen perde veya duvar hicabının bulunması hususunda ehl-i sünnet müslümanların icmaı vardır. Müslüman kadınların yüzlerini örtmeleri hakkında muteber alimlerin ittifakı vardır.

Muteber muasır alimler arasında bunun hükmü farz mıdır, yoksa sünnet midir ihtilafı vardır. Buna göre müslüman kadını yüzünü örtmeye davet etmek, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sünnetlerinden bir sünneti ihya etme davetidir. Kim bir sünnete davet ederse, onunla amel edenlerin ecri kıyamet gününe kadar kendisine yazılır. Bu ecir, bir sünnetin terk edildiği bir beldede ihya edilmesi halinde daha da artar.

Nice faziletler ve ecirler vardır ki, dinî hükümlere davet edilmesinden dolayı katlanılan ezalar neticesinde müslümanların bunlara uymaları sebebiyle ona ulaşılır. Bunun aksini de unutmamak gerekir; sabit bir şer'î hükmün veya sünnetin terkine, küfür ve bid'at ehline benzemeye sebep olan kötü bir adeti başlatmanın veya buna devam etmenin vebali de

böyledir.

Münâfıklar Bizden Değildir:

Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ كَفَرُوا وَقَالُوا لِإِخْوَانِهِمْ إِذَا ضَرَبُوا فِي الْأَرْضِ أَوْ كَانُوا غُزًّى لَوْ كَانُوا عِنْدَنَا مَا مَاتُوا وَمَا قُتِلُوا لِيَجْعَلَ اللَّهُ ذَلِكَ حَسْرَةً فِي قُلُوبِهِمْ وَاللَّهُ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

"**Ey îman edenler! Küfreden ve yeryüzünde (herhangi bir sebeple) yolculuğa çıktıkları yahut savaşa katıldıkları zaman, (ölen) kardeşleri hakkında Allah'ın, kendi kalplerinde (onlara karşı) bir hasret (ve bir üzüntü) yaratmak için (söylettiği yanımızda kalsalardı, ölmezler ve öldürülmezlerdi sözünü) söyleyenler gibi olmayın; zira yaşatan da öldüren de Allah'tır. Allah yaptıklarınızı hakkıyla görendir**." (Al-i İmran 156)

Taberî şöyle demiştir: "Allah Azze ve Celle şunu kastediyor: "Ey Allah'ı ve rasulünü tasdik edip, Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'in Allah katından getirdiklerini kabul edenler! Allah'a ve rasulüne küfreden, Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'in nübüvvetini inkâr eden ve kâfir kardeşlerine bu sözü söyleyenler gibi olmayın."[431]

İbn Ömer radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu işittim: "**Kıyamet gününde mü'min Rabbi Azze ve Celle'ye yaklaşacak, o derece ki, Allah onun üzerine yanını indirecek ve ona günahlarını itiraf ettirecektir. Kendisine: "İtiraf ediyor musun?" diye soracak, Mü'min: "Ey Rabbim! İtiraf ediyorum" diyecek. Allah Teâlâ: "Onu ben dünyada sana örtbas etmiştim. İşte bugün de onu sana bağışlıyorum" diyecek. Bunun üzerine iyiliklerinin sahifesi verilecektir. Kâfirlerle münafıklara gelince, onlar için mahlûkat huzurunda: "İşte Allah adına yalan söyleyenler bunlardır" diye nida edilecektir!**"[432]

Dinde Şüphe Edenler Münafıklara Benzer

Münafıkların en bariz alametlerinden birisi, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem ile gelen Allah'ın davetinin doğruluğu hakkında şüphe etmeleridir. Onların bu şüphesi süreklidir. Üzerinde oldukları şüpheyi destekleyen bir ipucu gördüklerinde hemen şüpheden küfre çıkarlar. Bunun için Allah Teâla şöyle buyurmuştur;

---

[431] Tefsiru't-Taberi (7/330)

[432] **Sahih.** Buhârî (4685) Muslim (2768)

فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ فَزَادَهُمُ اللَّهُ مَرَضًا وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ

"**Onların kalplerinde hastalık vardır ve Allah da hastalıklarını artırmıştır.**" (Bakara 10) yani şüphe hastalığı vardır.

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَعْبُدُ اللَّهَ عَلَى حَرْفٍ فَإِنْ أَصَابَهُ خَيْرٌ اطْمَأَنَّ بِهِ وَإِنْ أَصَابَتْهُ فِتْنَةٌ انْقَلَبَ عَلَى وَجْهِهِ خَسِرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةَ ذَلِكَ هُوَ الْخُسْرَانُ الْمُبِينُ

"**İnsanlardan kimi Allah'a yalnız bir yönden kulluk eder. Şöyle ki: Kendisine bir iyilik dokunursa buna pek memnun olur, bir de musibete uğrarsa çehresi değişir (dinden yüz çevirir). O, dünyasını da, ahiretini de kaybetmiştir. İşte bu, apaçık ziyanın ta kendisidir.**"(Hac 11)

Abdurrahman b. Zeyd b. Eslem şöyle demiştir; "O, (ayette kastedilen) münafıktır. Eğer dünyası onun için düzgün olursa ibadete devam eder, eğer dünyası onun için bozulur ve değişirse yüzüstü dönüp gider, ibadete ancak dünyası için uygun gelecek şeylerde devam ederdi. Ona bir musibet, bir zorluk, bir deneme ve darlık gelirse; dinini terk eder ve küfre dönerdi."

Peygamberlere Eziyet Edenler Yahudilere Benzer

Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ آذَوْا مُوسَى

"**Ey îman edenler! Musa'ya eziyet edenler gibi olmayın"** (Ahzab 69)

Taberi şöyle dedi: "Allah Teâlâ, Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabına şöyle diyor: "Ey Allah'a ve rasulüne iman edenler! Allah'ın rasulüne, hoşlanmayacağı sözlerinizle ve sevmediği fiillerle eziyet etmeyin. Allah'ın peygamberi Musa aleyhi's-selâm'a eziyet ederek ona yalan ve batıl yere kusur bulanlar gibi olmayın."[433]

Birisi çıkıp; "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem vefat ettiğine göre ona artık eziyet edilemez, bu sıfatı zikretmeye gerek yok" diyebilir. Lakin Rasulullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e vefatından sonra da ona hakaret ederek, onunla alay ederek, ona kusur bularak veya sünnetlerine karşı savaş açarak eziyet edilmesi söz konusu olmaktadır. Bizler biliyoruz ki, hayatta iken veya vefatından sonra Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e eziyet etmek münafıkların sıfatlarındandır. Nitekim müşrikler ona şiddetli eziyetler yapmışlardı. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

[433] Tefsiru't-Taberi (20/331-332)

وَمِنْهُمُ الَّذِينَ يُؤْذُونَ النَّبِيَّ وَيَقُولُونَ هُوَ أُذُنٌ

“Onlardan: “O (Peygamber, her söyleneni dinleyen) bir kulaktır, diyerek peygamberi incitenler de vardır.” (Tevbe 61)

Muavvizat’ın (Felak ve Nas surelerinin) nüzul sebebi, münafıkların Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’e düşmanlıklarını kınamaktır. Nitekim Sahihayn’de geçtiği gibi Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’e içinde küfrü gizleyip, İslam’ı izhar eden münafıklardan biri sihir yapmıştı. Buyurmuştu ki;

يَا عَائِشَةُ، أَشَعَرْتِ أَنَّ اللَّهَ أَفْتَانِي فِيمَا اسْتَفْتَيْتُهُ فِيهِ، أَتَانِي رَجُلاَنِ، فَقَعَدَ أَحَدُهُمَا عِنْدَ رَأْسِي، وَالآخَرُ عِنْدَ رِجْلَيَّ، فَقَالَ أَحَدُهُمَا لِصَاحِبِهِ: مَا وَجَعُ الرَّجُلِ؟ فَقَالَ: مَطْبُوبٌ، قَالَ: مَنْ طَبَّهُ؟ قَالَ: لَبِيدُ بْنُ الأَعْصَمِ

“**Ey Aişe! Anladın mı, sorduğum hususta Allah bana ne fetva verdi? İki kişi bana gelip, biri başucumda, diğeri de ayak tarafımda oturdu. Biri diğerine: “Bu zatın rahatsızlığı nedir?” dedi. Öbürü: “Büyüdür!” dedi. Önceki tekrar sordu: “Kim büyüledi?” Diğeri: “Lebîd İbnu'l-Asam** -Benî Züreykli bir Yahudi müttefiki – “ diye cevap verdi.[434]

O adam bir münafık idi. Allah, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’e eziyet verenleri, lanet ve can yakıcı azap ile tehdit etmektedir:

إِنَّ الَّذِينَ يُؤْذُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا مُهِينًا

“**Allah ve Rasûlünü incitenlere Allah, dünyada ve ahirette lânet etmiş ve onlar için hor kılıcı bir azap hazırlamıştır**.” (Ahzab 57)

Onların işi Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’i öldürmek haddine ulaşmış, ona tuzak kurmuşlar, Allah peygamberine onları bildirmiş, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem onların isimlerini Huzeyfe radıyallahu anh’e sır olarak vermiştir.

Kadere İman Etmeyenler Mü’minlerden Değildir

Ubâde b. Sâmit radıyallahu anh (kendi) oğluna: “Ey oğulcuğum. (Kaderinde) sana isabet eden şeyin (sana ulaşmakta) şaşmayacağını, (kaderinde) sana isabet etmeyen şeyin de sana erişemeyeceğini (iyice) bilmedikçe hakiki imânın tadını bulamazsın. Nitekim, ben Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'i şöyle derken işittim: “**Allah'ın ilk yarattığı şey**

[434] **Sahih.** Buhari (5763) Muslim (2189)

kalemdir. Yüce Allah kalemi yaratınca ona: "Yaz!" emrini verdi. Kalem: "Ey Rabbim neyi yazayım?" dedi. Yüce Allah da: "Kıyamet kopuncaya kadar (olacak) herşeyin kaderini yaz!" buyurdu." Ey Oğulcuğum! Ben Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'i; "**Bundan başka (bir inanç) üzerinde ölen kimse benden değildir**" derken de işittim."[435]

Zeyd b. Sabit radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu işittim: "**Eğer Allah, göklerin halkını ve yerin halkını azaplandırsaydı onlara zulüm etmiş olmadan azab vermiş olurdu. Eğer onlara merhamet etseydi Allah'ın rahmeti, onlar için kendilerinin işledikleri amellerinin karşılığından daha hayırlı olurdu ve eğer sen Uhud dağı kadar altını Allah yolunda harcasaydın sen kadere inanmadıkça ve senin başına gelmiş olan şeylerin gelmemesinin imkânsızlığını ve başına gelmemiş olan bir şeyin gelmesinin imkânsız olduğunu bilmedikçe; Allah onu kabul etmezdi. Şayet bu itikaddan başka bir inanç üzerinde ölürsen muhakkak Cehenneme girerdin**."[436]

Abdullah b. Amr radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لَا يُؤْمِنُ الْمَرْءُ حَتَّى يُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ

"**Kişi hayrı ve şerriyle kadere iman etmedikçe iman etmiş olmaz.**"[437]

Ali radıyallahu anh'den: Nebi sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لَا يُؤْمِنُ عَبْدٌ حَتَّى يُؤْمِنَ بِأَرْبَعٍ: بِاللَّهِ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَنِّي رَسُولُ اللَّهِ، وَبِالْبَعْثِ بَعْدَ الْمَوْتِ، وَالْقَدَرِ

"**Kul, şu dört şeye iman etmedikçe iman etmiş olmaz: Allah'tan başka ibadete layık hak ilah olmadığına ve benim Allah'ın hak ile gönderdiği rasulü olduğuma şahitlik etmesi, öldükten sonra dirilmeye iman etmesi ve kadere iman etmesi**."[438]

Ömer b. El-Hattab radıyallahu anh'den: Cibril aleyhi's-selam Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'e: "İman nedir?" diye sorunca şöyle buyurdu: "**Allaha, meleklerine, kitaplarına, rasullerine, ahiret gününe, hayrı ve**

---

[435] **Sahih.** Ebu Davud (4700) Ziyau'l-Makdisi (8/274) Beyhaki (10/204)
[436] **Sahih.** Ahmed (21589, 21611, 21653) Ebu Davud (4699) İbn Mace (77)
[437] **Sahih.** Ahmed (6703, 6985) İbn Ebi Asım, es-Sunne (134) Lalekâî (1387)
[438] **Sahih.** Ahmed (758) Tirmizi (2145) İbn Mace (81)

şerriyle kadere iman etmendir." O da: "Doğru söyledin" dedi. Biz onun hem sorup hem de tasdik etmesine şaşırdık. Sonra şöyle buyurdu: "**Bu Cibril idi, size dininizi öğretmeye geldi.**"[439]

İbn Ömer radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

يَكُونُ فِي آخِرِ الزَّمَنِ قَوْمٌ يُكَذِّبُونَ بِالْقَدَرِ أَلَا أُولَئِكَ مَجُوسُ هَذِهِ الْأُمَّةِ , فَإِنْ مَرِضُوا فَلَا تَعُودُوهُمْ , وَإِنْ مَاتُوا فَلَا تَشْهَدُوهُمْ

"**Ahir zamanda kaderi yalanlayan bir topluluk olacak. Dikkat edin! Onlar bu ümmetin Mecusîleridirler. Hastalandıklarında onları ziyaret etmeyin, öldüklerinde cenazelerine katılmayın**."[440] Bir rivayette şu ziyade vardır:

لَا تُجَالِسُوهُمْ وَلَا تُسَلِّمُوا عَلَيْهِمْ

"**Onlarla oturmayın, onlara selam vermeyin**."[441]

Ebu Hureyre radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إِنَّ لِكُلِّ أُمَّةٍ مَجُوسًا وَإِنَّ مَجُوسَ هَذِهِ الأُمَّةِ الْقَدَرِيَّةُ فَلا تَعُودُوهُمْ إِذَا مَرِضُوا وَلا تُصَلُّوا عَلَى جَنَائِزِهِمْ إِذَا مَاتُوا

"**Şüphesiz her ümmetin Mecusileri vardır. Bu ümmetin Mecusileri de Kaderiyye (kaderi inkâr eden, "Allah, dileyeni hidayet eder, dileyeni saptırır" diyenler)'dir. Hastalandıklarında onları ziyaret etmeyin. Öldüklerinde cenaze namazlarını kılmayın**."[442]

Cabir radıyallahu anh'den: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إن مجوس هذه الأمة المكذبون بأقدار الله عز وجل فإن مرضوا فلا تعودوهم

---

[439] **Sahih.** Muslim (8)

[440] **Sahih.** Ebu Davud (4691) Hakim (1/159) Beyhaki (10/203) Lalkai İtikad (1161) Taberani Evsat (5/276) Taberani Sagir (800) Beyhaki el-Kaza ve'l-Kader (407-411) İbn Ebi Asım es-Sunne (338-341) İbn Batta el-İbane (1510-12) Firyabi Kader (220) Acurri eş-Şeria (383)

[441] İbn Batta el-İbane (1601)

[442] **Sahih.** İbn Ebi Asım es-Sunne (342) İbn Batta el-İbane (1514-1515) Acurri eş-Şeria (385-386) Elbani sahih dedi.

وإن لقيتموهم فلا تسلموا عليهم وإن ماتوا فلا تشهدوهم

"**Şüphesiz bu ümmetin Mecusileri Allah Azze ve Celle'nin kaderlerini yalanlayanlardır. Hastalandıklarında ziyaret etmeyin, karşılaştığınızda onlara selam vermeyin ve öldüklerinde cenaze namazlarına katılmayın**."[443]

Huzeyfe radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لكل أمة مجوس، ومجوس هذه الأمة الذين يقولون: لا قدر، إن مرضوا فلا تعودوهم، وإن ماتوا فلا تشيعوا جنائزهم، هم شيعة الدجال، وحق على الله أن يلحقهم بالدجال

"**Her ümmetin Mecusileri vardır. Bu ümmetin Mecusileri ise "kader yok" diyenlerdir. Onlar hastalandıklarında ziyaret etmeyin, öldüklerinde cenazelerine katılmayın. Onlar Deccal'in taraftarlarıdırlar. Onları Deccal'e katması Allah üzerine bir haktır**."[444]

Yahya b. Ya'mer dedi ki: "Kader hakkında ilk konuşan Basra'da Ma'bed el-Cuheni oldu. Ben ve Humeyd b. Abdirrahman el-Himyeri hac veya umre için yola çıktık. Dedik ki: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sahabelerinden biriyle karşılaşsak da ona şu kimselerin kader hakkında söyledikleri sözleri sorsak." Mescide girerken Abdullah b. Ömer b. El-Hattab radıyallahu anhuma ile karşılaştık. Ben ve arkadaşım, birimiz sağına, birimiz soluna geçtik. Arkadaşımın benim sormam için sözü bana bıraktığını düşündüm ve dedim ki: "Ey Ebu Abdirrahman! Bizim o taraflarda bazı insanlar çıktı ki, bunlar Kur'ân okuyorlar, ilim öğreniyorlar - böylece onların durumu anlattı – kaderin olmadığını, herşeyin yeni başladığını iddia ediyorlar." Dedi ki: "Onlarla karşılaştığın zaman benim onlardan berî/uzak olduğumu, onların da benden berî/uzak oduklarını haber ver." Abdullah b. Ömer radıyallahu anhuma yemin ederek şöyle dedi: "Şayet onlardan biri Uhud dağı kadar altın infak etse, hayrı ve şerriyle kaderin tümüne iman etmedikçe Allah onu kabul etmez."[445]

---

[443] **Hasen.** İbn Mace (92) Taberani Sagir (615) Taberani Evsat (4/368) İbn Ebi Asım es-Sunne (328) Firyabi el-Kader (219) Acurri eş-Şeria (384)

[444] **Hasen ligayrihi.** İbn Batta el-İbane (1513) Ebu Davud (4692) Ahmed (2/86) İbn Bişran Emali (392) Acurri eş-Şeria (35) Abdullah b. Ahmed es-Sunne (959)

[445] **Sahih.** Muslim (8) Ebu Davud (4695) Tirmizi (2610) Ahmed (1/27, 53) İbn Hibban (1/392) Ebu Nuaym Hilye (8/202) Firyabi el-Kader (209) Beyhaki (10/203) Beyhaki İtikad (s.132) İbn Mende el-İman (1, 4, 8, 10)

Sonra İbn Ömer radıyallahu anhuma, içinde kadere imanın şart koşulduğu Cibril hadisini zikretmiştir.

Yahya b. Ya'mer'den: "İbn Ömer radıyallahu anhuma'ya dedim ki: "Bizim yanımızda Irak'ta bazı kimseler var ki, şöyle diyorlar: İsterlerse amel ederler, isterlerse amel etmezler. Dilerlerse cennete girerler, dilerlerse cehenemme girerler." İbn Ömer radıyallahu anhuma dedi ki: "Ben onlardan berîyim, onlar da benden berîdirler."[446]

Muaz b. Cebel radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

يَأْتِي مِنْ بَعْدِي قَوْمٌ يُكَذِّبُونَ بِالْقَدَرِ، فَمَنْ أَدْرَكَهُمْ مِنْكُمْ فَلْيُبَلِّغْهُمْ عَنِّي أَنِّي مِنْهُمْ بَرِيءٌ وَهُمْ مِنِّي بَرَاءٌ، حَقٌّ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ أَدْرَكَهُمْ أَنْ يُجَاهِدَهُمْ كَمَا يُجَاهِدُ التُّرْكَ وَالدَّيْلَمَ

"**Benden sonra kaderi yalanlayan bir topluluk olacaktır. Sizden kim onlara yetişirse, benden onlara bildirsin ki ben onlardan berîyim, onlar da benden berîdirler. Onlara yetişen her Müslümanın Türk ve Deylem'le cihad edildiği gibi onlarla cihad etmesi bir haktır**."[447]

İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

يا ابن عباس لعلك أن تبقى بعدي فتلقى قوماً يكذبون بقدر الله عز وجل اشتقوا كلامهم ذلك من النصرانية، فإن رأيت أحداً منهم فابرأ إلى الله تعالى منهم، فإني بريء منهم)) . قال: وكان ابن عباس رحمه الله إذا رأى أحداً منهم رفع يديه، ثم قال: اللهم إني أبرأ إليك منهم كما أمرني نبيك صلى الله عليه وسلم.

"**Ey İbn Abbas! Belki de sen benden sonra Allah Azze ve Celle'nin kaderini yalanlayan bir toplulukla karşılaşırsın. Bu sözlerini Hristiyanlardan alırlar. Onlardan birini görürsen, onlardan Allah Teâlâ'ya uzaklaş, şüphesiz ben onlardan berîyim**." İbn Abbas radıyallahu anhuma onlardan birini gördüğü zaman ellerini kaldırır ve şöyle derdi: "Allahım! Nebin sallallahu aleyhi ve sellem'in bana emrettiği gibi, ben

---

[446] **Sahih ligayrihi.** İbn Batta el-İbane (1602-1603) Ahmed (2/107) Mervezi Tazimu Kadri's-Salat (371)

[447] **Hasen.** İbn Batta el-İbane (1539) Deylemi (3435) İbn Hacer Garaibu'l-Multekita (el yazma no:1776) isnadında Ru'ye b. Ruveybe meçhuldür.

onlardan sana uzaklaşıyorum."[448]

Amr b. Şuayb demiştir ki: Ben, Saîd b. el-Museyyeb'in yanında oturuyordum. Topluluktan biri dedi ki: "Bazı insanlar Allah şer dışında (diğer rivayette: ameller dışında) her şeyi takdir etmiştir diyorlar." Vallahi Saîd'in o günkü öfkesi gibi öfkelendiğini hiç görmemiştim. Hatta kalkıp gitmeye yeltendi. Sonra: "Demek onu da yaptılar. Yazıklar olsun onlara. Keşke gerçeğin idrakinde olsalardı. Hakikat şu ki, vallahi ben onlar hakkında bir söz duydum ki, kendilerine şer olarak yeter" dedi. "Allah iyiliğini versin Ebû Muhammed, nedir o söz?" diye sordum. Bana baktı, öfkesi dinmişti. Sonra dedi ki: Bana Râfi' b. Hadîc bildirdi. Dedi ki: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'i şöyle buyururken işittim: "**Ümmetimde, Yahudi ve Hristiyanların inkâr ettikleri gibi Allah'ı ve Kur'ân'ı farkında olmadan inkâr edecek bir topluluk olacaktır**." Dedim ki: "Allah beni sana feda kılsın, bu nasıl olacak ey Allah'ın rasulü?" şöyle buyurdu:

"**Kaderin bir kısmını kabul, bir kısmını inkâr edecekler**" Ben: "Ne diyecekler ey Allah'ın rasulü?" Şöyle buyurdu:

"**Hayr Allah'tan, şer ise Iblis'tendir diyorlar. Bu düşünceyle Allah'ın kitabını okurlar. Böylece iman ettikten ve bilgisine ulaştıktan sonra Kur'ân'ı inkâr ederler. Ümmetim bunlardan nice düşmanlık, kin ve tartışmalar görecektir. Onlar, bu ümmetin zındıklarıdırlar. Onların zamanında yönetici zulmeder. Keşke mesele zulüm, taşkınlık ve kayırmacılıkla kalsaydı. Ayrıca Allah onların üzerine bir veba gönderecek ve genelini yok edecektir. Ardından suretleri hayvan suretine dönüştürülecek ve yerin dibine geçirileceklerdir. Bundan pek az kimse kurtulacaktır. O gün mü'minin sevinci az, üzüntüsü büyük olacaktır. Sonra Allah, onların genelini maymunlara ve domuzlara dönüştürecektir**. **Bundan sonra yakın bir zamanda Deccal çıkar**." Sonra Allah Rasulü sallallahu aleyhi ve sellem ağladı. Onun ağlamasıyla biz de ağladık. "Niçin ağlıyorsun, ya Resûlallah?" diye sorulunca:

"**O bahtsızlara merhametten dolayı. Çünkü içlerinde çok çaba göstereni var, çok ibadet edeni var. Bununla beraber onlar bu görüşü ilk olarak savunup başarısız olanlar da değillerdir. Zira İsrail oğullarından helak olanların geneli kaderi yalanlama yüzünden helak olmuştur**" buyurdu. "Allah beni sana feda kılsın, ey Allah'ın Resulü! Kadere iman nasıl olur bana söyle?" dedim. Buyurdu ki:

"**Allah'ın birliğine inanman, ondan başka kimsenin zarar ya da fayda veremeyeceğini bilmen, cennete ve cehenneme inanman, Allah'ın cennet ve cehennemi diğer mahlukâttan önce yarattığını, sonra mahlukâtı yarattığını, adaletiyle onlardan dilediğini cennetlik, dilediğini de cehennemlik yaptığını, herkesin kendisi hakkında**

[448] Ebu Amr ed-Dani, Risaletu'l-Vafiye (no:218)

yazılana göre amel ettiğini ve kendisi için yaratılan şeye varacağını bilmendir" buyurdu."[449]

İbn Ömer radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

سَيَكُونُ فِي أُمَّتِي مَسْخٌ وَذَلِكَ فِي الْقَدَرِيَّةِ وَالزَّنْدَقِيَّةِ

"**Ümmetimde suret değiştirilmesi olacaktır. Bu da Kaderiyye ve zındıklarda olacaktır**."[450]

Zeyd b. Eslem rahimehullah şöyle demiştir: "Allah'a yemin olsun Kaderiyye Allah Azze ve Celle'nin söylediği gibi söylemiyor. Meleklerin söyledikleri gibi de söylemiyor. Nebilerin söyledikleri gibi de söylemiyor. Cennetliklerin söyledikleri gibi de söylemiyor, cehennemliklerin söyledikleri gibi de söylemiyor, kardeşleri İblis gibi de söylemiyorlar. Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur: "**Allah dilemedikçe siz dileyemezsiniz**" (Tekvir 29) Melekler şöyle demişlerdir: "**Sen noksanlardan münezzehsin, bize öğrettiklerin dışında bir şey bilmeyiz.**" (Bakara 32) Şuayb aleyhi's-selâm şöyle demiştir: "**Rabbimiz Allah dilemedikçe sizin dine geri dönecek değiliz**." (A'raf 89) Cennetlikler şöyle demiştir: "**Eğer Allah bize hidayet etmeseydi, kendi başımıza hidayete ermiş olmazdık**." (A'raf 43) Cehennemlikler şöyle demiştir: "**Rabbimiz! Şekavetimiz (bahtsızlığımız), üzerimize galebe çalmıştı**" (Muminun 106) Kardeşleri İblis de şöyle demiştir: "**Rabbim! Beni azdırmış olman dolayısıyla**" (Hicr 39)"[451]

Şa'bî rahimehullah'dan: "Ali radıyallahu anh'ı Kufe minberi üzerinden insanlara şöyle hitap ettiğini gördüm: "Kaderin hayrına ve şerrine iman etmeyen bizden değildir."[452]

Muhammed b. Yezid er-Rahabi dedi ki: "İbn Ömer radıyallahu anhuma'nın azatlısı Nafi'ye şöyle dedim: "Bizim bu tarafta bir topluluk şöyle

---

[449] **Hasen.** İbn Batta el-İbane (1517) el-Lalekai (1100) Haris (735) Begavi Mucem (1022) Taberani (4/245) Hatib el-Muttefak (306) Acurri eş-Şeria (389) Beyhaki Kader (201) Ebu Ahmed Hakim Fevaid (7) Ukayli Duafa (3/358) Deylemi (8271) Bunu Amr b. Şuayb'dan üç kişi rivayet etmiştir: Atiyye b.Atiyye – Ata b. Ebi Rabah – Amr b. Şuayb yoluyla, Abdullah b. Lehia – Amr b. Şuayb yoluyla ve İbrahim b. İsmail b. Ebi Habibe – Amr b. Şuayb yoluyla. Atiyye b. Atiyye meçhuldür. İbn Ebi Habibe zayıftır. İbnu'l-Mukri, İbn Lehia'dan kitapları yanmadan önce işittiği için bu tarik hasendir. Diğer tariklerle isnadı kuvvetlenmektedir. Allah en iyi bilendir.

[450] **Sahih.** İbn Batta el-İbane (1518) Firyabi el-Kader (217) Ahmed (2/127) Ebu Davud (4613) Tirmizi (2152) Hakim (1/84) el-Lalekai (1135)

[451] **Sahih maktu.** Firyabi el-Kader (222) Acurri eş-Şeria (507) İbn Batta, el-İbane (1303, 1807) el-Lalekai (1012)

[452] Beyhaki (10/204) İbn Husrev, Musnedu Ebi Hanife (1134) İbn Bişran Emali (212) Hatib el-Muttefak (1419) İsnadında Ebu Hanife vardır.

diyorlar: “Şüphesiz Allah Azze ve Celle sahipleri için günahları takdir etmemiştir. İnsanlar hayır ile şer arasında muhayyerdirler.” Dedi ki: “Onlar imanlarından sonra kâfir olmuş bir topluluktur.”[453]

İkrime b. Ammar şöyle demiştir: “Salim b. Abdillah ve el-Kasım b. Muhammed’in Kaderiyye’ye lanet ettiklerini işittim. Onlara dedim ki: “Allah size merhamet etsin, Kaderiyye kimlerdir?” dediler ki: “Onlar “zinâ kader ile değildir” diyenlerdir.”[454]

El-Velid b. Ziyad, Mucahid’in şöyle dediğini rivayet etmiştir: “Onlar başlangıçta mürcie olurlar, sonra Kaderiyye olurlar, sonra da Mecusiler haline gelirler.”[455]

Şehristani şöyle der: “Hasen el-Basrî’ye nispet edilen, Abdulmelik b. Mervan’ın kader ve cebr konularındaki soruları üzerine yazılmış, Kur’ân ayetleri ve aklî delillerle istidlalde bulunan fakat verilen cevaplar tamamen Kaderiyye’nin düşüncelerine uygun bir risale gördüm. Öyle anlaşılıyor ki bu risale Vasıl b. Ata’ya aittir. Zira Hasen el-Basri kadere, hayr ve şerrin Allah’tan olduğuna – ki bu kelimeler, onlara göre üzerinde ittifak edilmiş bir ifade idi – Selefe muhalefet etmezdi. Haberde varid olan bu kader lafzını, insanların kazancı sonucu ortaya çıkan hayır, şer, iyi ve kötü gibi şeyler ötesinde bela, afiyet, şiddet, rahatlık, hastalık, şifa, ölüm, hayat ve diğerleri gibi, ilahî fiillere hamletmesi oldukça düşündürücüdür. Mutezile, kendi mensuplarının görüşlerini bu şekilde ortaya koymuştur.”[456]

Abdulaziz Bayındır ve Mustafa İslamoğlu’nun Meşîet Konusundaki Bir Saptırmalarına Reddiye

Birçok kimse söylemlerinin çok cüz’i bir kısmında Selefî’lerin söylemlerine benzettikleri için; Ehl-i Sünnet haricinde her türlü sapık fırkanın görüşlerini pislik böceği gibi yumak yapan ve şakirtlerine helva diye yutturan Mustafa İslamoğlu’yu ve Sapkın fırkalardan biri olan Mutezile’nin ülkemizdeki temsilcilerinden Prof. Dr. Abdulaziz Bayındır’ı “selefî” zannetmektedirler! Onların habis akidelerini ümmetin selefine nispet etmek, selefe büyük bir iftiradır. Burada Abdulaziz Bayındır’ın Mutezile’nin en bariz özelliği olan “kader inkârı” özelliklerine nasıl intibak ettiğini, hatta mutezileden olan öncülerini de solladığını göstererek, şüpheye düşürdüğü zihinlere, hakkın delillerinden bir huzme sunmaya çalışacağım. Başarı Allah’tandır.

Bayındır, Doğru Bildiğimiz Yanlışlar adlı kitabında (s.116) Ehl-i

[453] **Hasen maktu.** İbn Batta (1547)
[454] **Hasen maktu.** İbn Batta (1553)
[455] **Sahih maktu.** İbn Batta el-İbane (1554) Lalekai İtikad (1168) Hatib, Muvazzahu Evham (1/416)
[456] Şehristani el-Milel ve’n-Nihal (s.60-61 terc. Mustafa Öz)

Sünnet ve'l-Cemaat'in kader inancını eleştirdiği satırlarında şöyle diyor:

"Allah Teâlâ şöyle buyurur:

وَمَا أَرْسَلْنَا مِن رَّسُولٍ إِلاَّ بِلِسَانِ قَوْمِهِ لِيُبَيِّنَ لَهُمْ فَيُضِلُّ اللّهُ مَن يَشَاء وَيَهْدِي مَن يَشَاء وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

"Biz, her elçiyi kendi toplumunun dili ile gönderdik ki onlara iyice açıklasın. Bundan sonra Allah dileyeni sapıklıkta bırakır, dileyeni de yola getirir. Güçlü olan o, doğru karar veren odur." *(İbrahim 14/4)*

Tefsir ve meallerin çoğunda âyete şu şekilde anlam verilmiştir: "Biz, her elçiyi kendi toplumunun dili ile gönderdik ki onlara iyice açıklasın. Bundan sonra Allah, dilediğini saptırır, dilediğini de yola getirir. Güçlü olan o, doğru karar veren odur."

Ayete bu şekilde anlam verenler şunları düşünmeliydiler: Allah dilediğini yola getirecek ve dilediğini saptıracaksa neden elçi gönderir? Bu durumda elçinin, o toplumun dili ile açıklama yapmasının ne anlamı olur? Böyle anlamsız bir iş "doğru karar veren" Allah'a yakıştırılır mı? İçinde ciddi çelişkiler olan ifadeler, Allah'ın sözü olabilir mi?

*Çelişkiler "**yeşâ**"nın faili olan "o" zamirinin Allah lafzını gösterir sayılmasından kaynaklanmıştır. Hâlbuki burada zamir, yalnız "men= kim"i gösterir. Uzağında olan Allah lafzını göstermesi için karine gerekir. Burada böyle bir karine yoktur. Üstelik konu ile ilgili âyetler, yola gelmeyi ve sapmayı kişinin fiili olarak göstermektedir..."*

Bayındır, kendisi için "Arap dili konusunda mahir bir kimse" görüntüsü vermeye çalışsa da aslında bu söyledikleri, Arap dilinde uzman hiç kimse tarafından kabul edilmemiştir.

Hatta öyle ki Mutezile'nin ileri gelenlerinden ve arap dilinin uzmanlarından olan Zemahşeri dahi, bu ayetin (İbrahim 4 ayetinin) tefsirinde Ehl-i Sünnete muhalif bir yorumda bulunmasına rağmen, Bayındır'ınki gibi fasid bir yoruma gitmemiş, şöyle demiştir:

{فَيُضِلُّ الله مَن يَشَآءُ وَيَهْدِى مَن يَشَآء} كقوله {فَمِنكُمْ كَافِرٌ وَمِنكُمْ مُّؤْمِنٌ} [التغابن: 2] لأنّ الله لا يضلّ إلا من يعلم أنه لن يؤمن. ولا يهدي إلا من يعلم أنه يؤمن. والمراد بالإضلال التخلية ومنع الألطاف، وبالهداية: التوفيق

واللطف، فكان ذلك كناية عن الكفر والإيمان

"**Allah dilediğini saptırır, dilediğini hidayet eder**" ayeti tıpkı "**Bir kısmınız kâfir, bir kısmınız da mü'mindir.**" (Tegabun 2) ayetindeki gibidir. Zira Allah ancak iman etmeyeceğini bildiği kimseyi saptırır ve ancak iman edeceğini bildiği kimseyi hidayet eder. Saptırmakla kastedilen, yardımsız bırakmak ve lütufta bulunmamaktır. Hidayet ise başarı vermek ve lütufta bulunmaktır. Böylece küfür ve imandan kinaye olmaktadır."[457]

Görüldüğü gibi Mutezile imamı Zemahşerî dahi, Arap lügatinde söz sahibi bir kimse olmakla beraber, "men yeşa" kalıbındaki dilemek fiilinin zamirini Allah'a ait olarak yorumlamıştır. Bayındır, mutezilî bir imam olan Zemahşeri'yi burada sollamıştır. Zira bu sözlerinde görülen o ki, Zemahşeri, kadere imanın rükünlerin biri olan "ilm"i yani Allah'ın ezelden her şeyi bilici olmasını kabul etmektedir. Bayındır'ın açıklaması ise ancak kadere imanın ilim rüknünü inkâr eden kimselerin tarzını ifade etmektedir.

Bayındır şöyle diyordu: *"Çelişkiler "**yeşâ**"nın faili olan "o" zamirinin Allah lafzını gösterir sayılmasından kaynaklanmıştır. Hâlbuki burada zamir, yalnız "men= kim"i gösterir. Uzağında olan Allah lafzını göstermesi için karine gerekir."*

Burada ayetin doğru i'râbı şu şekildedir: "yudillullah" fiil-i muzari olup faildir. "Men" ise mef'uldür. "yeşâ" sıladır. "yehdî men yeşâ"; "yudillullahu men yeşa" üzerine atıftır.

Bayındır'ın açıklaması, arap diline uygun olmayıp, "men"in mef'ul değil, fail olduğunu söylemekte ve "yeşâ"nın sıla olmasını inkâr ettiğini göstermektedir.

Bu sapmanın boyutunu herkesin açıkça müşahede edebilmesi için, burada hemen aynı kalıpta başka bir ayeti örnek olarak zikredelim:

Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur:

لِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ يَهَبُ لِمَنْ يَشَاءُ إِنَاثًا وَيَهَبُ لِمَنْ يَشَاءُ الذُّكُورَ (49) أَوْ يُزَوِّجُهُمْ ذُكْرَانًا وَإِنَاثًا وَيَجْعَلُ مَنْ يَشَاءُ عَقِيمًا إِنَّهُ عَلِيمٌ قَدِيرٌ (50)

[457] Zemahşerî, el-Keşşaf (3/264)

“**Göklerin ve yerin hükümranlığı Allah'a aittir. Dilediğini yaratır. Dilediği kimseye kızlar ihsan eder; dilediği kimseye de erkek evlatlar verir. Yahut onları erkekler ve kızlar olarak çift verir; dilediğini de kısır yapar. O, şüphesiz her şeyi hakkıyla bilendir; her şeye hakkıyla kadirdir**.”(Şura 49-50)

Şimdi de bu ayetlere, Bayındır’ın zikrettiği kaideye göre anlam verelim, bakalım ne çıkacak?:

يَهَبُ لِمَنْ يَشَاءُ إِنَاثًا وَيَهَبُ لِمَنْ يَشَاءُ الذُّكُورَ

“**Dilediği kimseye kızlar ihsan eder, dilediği kimseye de erkek evlatlar verir**…” bu ayetlerde de Bayındır’ın zikrettiği kaideye(!) göre “yeşa: dileme” fiilinin zamiri “men: kim” olması gerekir. Buna göre mana: “*Dileyene kızlar ihsan eder, dileyene de erkek evlatlar verir*…” şekline gelir ki bu ayetleri bu şekilde tercüme edene herkes güler. “*Burada “limen” şeklinde, “li” edatı olduğu için bunu kabul etmeyiz*” de denilemez. Çünkü kendi zikrettiği kaide gereği, burada “li” edatı, “dileme” fiilinin mef’ulünü etkilemez. Hemen bir sonraki ayete geçelim:

وَيَجْعَلُ مَنْ يَشَاءُ عَقِيمًا

“**dilediğini de kısır yapar**…”

Yani “yec’alu” fiil-i muzari olup faildir. “Men” mef’uldür. “Yeşâ” sıladır.

Bayındır’ın zikrettiği kaideye göre anlamı: “*Dileyeni de kısır yapar*” şeklinde olması gerekirdi ki akıl sahibi birinin böyle bir tercümeyi kabul etmeyeceği malum. İşte burada bize: “*Karineler” olduğu için “Allah dilediğini kısır yapar*” *diye tercüme ederim*” demek zorunda kalacaktır. İşte o zaman biz de – her ne kadar ayetin i’rabı doğru tercümenin Bayındır’ın açıkladığı gibi olmadığını gösterse de, ek olarak - deriz ki: “Tıpkı bunun gibi, “**Allah dilediğini hidayet eder**…” şeklindeki tercümeyi destekleyen karineler vardır.”

İşte bu karinelerden birisi: Allah Azze ve Celle bizlere, kendisine nasıl dua edeceğimizi öğreterek şöyle buyurmuştur: “**Bizi dosdoğru yola hidayet et**…” (Fatiha 5)

Dilediğini hidayet eden, dilediğini saptıran Allah değil de, kulların hidayeti veya sapıklığı, kendilerinin dilemelerine göre şekilleniyorsa, Allah’ın bize kendisinden hidayet talebinde bulunmamızı öğretmesinin sebebi nedir? Allah’ın hidayetimizi dilemesi için değil mi?

Yine diğer bir karine şu ayettir: Allah Azze ve Celle, İbrahim aleyhi's-selâm'ın şöyle dediğini haber veriyor:

قَالَ لَئِنْ لَمْ يَهْدِنِي رَبِّي لَأَكُونَنَّ مِنَ الْقَوْمِ الضَّالِّينَ

"**Rabbim beni hidayet etmeseydi, muhakkak sapıklığa düşmüş kimselerden olurdum" demişti**." (En'am 77)

Bu ayete Bayındır'ın kader inkârcısı mantığıyla baksaydık, ona göre hidayet ve sapıklık kulun dilemesine göre olduğu için(!), İbrahim aleyhi's-selâm'ın hidayeti istemeyen ve sapıklığı dilediğinden dolayı sapıklığa düşebilecek bir kimse olduğunu düşünebilir miydik? İbrahim aleyhi's-selâm'ın sapıklığı dileyen biri olabileceğini düşünemeyiz. Şüphesiz böyle bir düşünceyi ayet reddetmekte, İbrahim aleyhi's-selâm'ın hidayeti isteyen biri olmasına rağmen, rabbi hidayet etmedikçe sapıklığa düşeceğini itiraf ettiğini bildirmektedir. İbrahim aleyhi's-selâm'ın hidayeti, kendisinin dilemesine değil, Rabbinin hidayet etmesine bağlanmaktadır.

Yine Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

مَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِي وَمَنْ يُضْلِلْ فَأُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ

"**Allah kimi hidayet ederse o, hak yola ulaşandır ve kimi de saptırırsa, işte bunlar ziyana uğrayanlardır**" (A'raf 178)

Hadislerden karine olarak da şu iki rivayet yeterli olacaktır: Abdullah b. Mes'ûd radıyallahu anh şöyle dedi: Doğru olan ve tasdik edilmiş olan; Allah Rasûlü sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**Sizden birinizin yaratılışında, ilk kırk gün anne karnında meni şeklinde kalır. İkinci kırk günde bu meni bir kan pıhtısı şeklini alır. Üçüncü kırk günde ise bu kan pıhtısı bir çiğnemlik et haline gelir. Yüz yirmi günü doldurunca Allah Azze ve Celle ona bir melek gönderir. Bu melek ona şu dört şeyi yazmakla emrolunur. O meleğe denilir ki: Onun amelini, rızkını, cennetlik mi yoksa cehennemlik mi olacağını yaz. Sonra ona ruh üflenir. Sizden biriniz, cennetliklerin amelini işler. Öyle ki kendisiyle cennet arasında bir kol boyu mesafe kalır. Onun yazgısı öne geçer de cehennem ehlinin amelini işler ve cehenneme girer. Yine bir kimse cehennem ehlinin amelini işler. Öyle ki cehennemle kendisi arasında bir kol boyu mesafe kalır. Bunun da önüne yazgısı geçer. Cennet**

ehlinin amelini işler de cennete girer"[458]

Sürâka b. Mâlik b. Cu'şum Allah Rasûlü sallallahu aleyhi ve sellemin yanına gelip şöyle dedi: "Ey Allah'ın Rasûlü! Bize sanki şimdi yaratılmışız gibi dinimizi beyân et! Bugün neden amel ediyoruz? Hakkında kalemlerin kuruduğu ve yazılanların cereyan ettiği konuda mı, yoksa önüne geçebileceğimiz bir konuda mı?" Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**Hayır! Bilâkis hakkında kalemlerin kuruduğu ve yazılanların cereyan ettiği hususta!**" Sürâka: "O halde niçin amel ediyoruz?" dedi. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**Siz amel edin. Herkese (takdir edilen ameli) kolaylaştırılır**."[459]

"Biz, her elçiyi kendi toplumunun dili ile gönderdik ki onlara iyice açıklasın. Bundan sonra Allah, dilediğini saptırır, dilediğini de yola getirir"

Diğer bir ifadeyle: Bayındır hidayeti istedi, fakat Allah onu hidayet etmeyi – belki de henüz - dilemediği için, o Rasul (sallallahu aleyhi ve sellem) ile gelen beyana uymadığı gibi, Rasulün yolunda giden müminlerin de yoluna uymadı. Gitti Leopold Weis/Muhammed Esed adında sonradan Müslüman(!) olmuş birinin arap diline de uymayan yorumunu tercih etti!

Bayındır'ın bu sapıklığa düşmesi bile bu ayete yanlış anlam verdiğinin delilidir. Çünkü Muhammed Esed Müslüman olana kadar müminlerden hiç kimse bu ayete böyle iman etmedi. Bu tutum ise Kur'an'da doğru yolda olanların sıfatı olarak bildirilen şu hususa aykırı düşmektedir: "**Her kim, kendisi için doğru yol apaçık belli olduktan sonra, Peygambere muhalefet eder ve mü'minlerin yolundan başka bir yola tâbi olursa, onu girdiği yolda bırakırız ve cehenneme sokarız. Orası ne kötü bir yerdir**." (Nisa 115)

Evet, Muhammed Esed, Mustafa İslamoğlu ve Abdulaziz Bayındır ortaya çıkıncaya kadar mü'minler "Allah dilediğini hidayet eder" şeklinde iman ettiler. Bu üçünden sonra da mü'minler aynı şekilde iman etmeye devam ediyorlar ve edecekler. Hak, asr-ı saadetten beri müminlerin inandıkları şey olduğuna göre, haktan sonra sapıklıktan başka ne vardır?

Bayındır şöyle diyordu: "*Ayete bu şekilde anlam verenler şunları düşünmeliydiler: Allah dilediğini yola getirecek ve dilediğini saptıracaksa neden elçi gönderir? Bu durumda elçinin, o toplumun dili ile açıklama yapmasının ne anlamı olur? Böyle anlamsız bir iş "doğru karar veren" Allah'a yakıştırılır mı? İçinde ciddi çelişkiler olan ifadeler, Allah'ın sözü*

[458] **Sahih.** Buhari (328), Muslim (2643)
[459] **Sahih.** Muslim (2648)

olabilir mi?"

Bunun cevabı Ebu Hayyan'ın şu açıklamasıdır: "Allah Teâlâ gönderilen rasullerden her birinin, kavminin diliyle gönderilmesinin illetinin, onlara açıklamak olduğunu beyan ediyor. Sonra Allah Teâlâ saptırmayı dilediğini saptırdığını ve hidayet etmeyi dilediğini hidayet ettiğini zikrediyor ki, bu konuda rasulün tebliğ edip açıklamaktan başka görevi yoktur. Rasul, hidayet etmekle mükellef değildir. Bilakis bu, daha öncesinde takdir edilmiş olup Allah'ın elindedir. O kendisine galip gelinemeyen el-Aziz'dir. Her şeyi hikmeti ve dilemesinin gerektirdiği yere koyan el-Hakim'dir."[460]

Kurtubi İbrahim 4. Ayetinin tefsirinde şöyle demiştir: "Artık Allah, kimi dilerse saptırır, kimi dilerse de doğru yola iletir" buyruğu ilahî meşîetin etkin olduğunu belirtmekte ve bu hususta Kaderiye'nin görüşünü reddetmektedir. Bu cümle yeni bir cümle olup "Apaçık anlatsın diye" buyruğuna atfedilmiş değildir. Çünkü peygamber göndermek saptırmak için değil, apaçık beyan etmek içindir. Bununla birlikte; "Saptırır" kelimesinin nasb ile okunması da caizdir. Çünkü Peygamber gönderilmesi (hidayeti kabul etmeyenler için) saptırılmaya sebep olmuştur. O takdirde bu da yüce Allah'ın: "Çünkü sonunda onlara bir düşman ve bir tasa (sebebi) olacaktı" (el-Kasas 8) ayetindeki gibi olur. Peygamber göndermenin saptırmaya sebep olması, onların peygamberler kendilerine geldiğinde, peygamberi inkâr etmeleri sebebiyledir. O bakımdan adeta bu onların küfürlerine sebep gibi olmuştur."

Burada irade/dilemenin kısımları hakkında da şu açıklamayı nakledelim ki, Bayındır'a reddiye sadedinde söylediklerimiz, okuyucuyu Cebriye mantığına sürüklemesin. Şeyh İbn Useymin rahimehullah, Vasitiye şerhinde şöyle demiştir:

İrade/Dilemenin Kısımları:

İrade/dileme iki kısma ayrılır: Birinci kısım kevnî irade/dilemedir. Bu irade tamamen meşiet/dileme kelimesiyle aynıdır. Bu irade;

Birincisi: Allah'ın sevdiği şeyler hakkında olabildiği gibi sevmediği şeyler hakkında da olabilir. Buna göre bir kimse: "*Allah küfrü diler mi?*" diye sorarsa şöyle dersin: "Evet, kevnî iradesiyle diler. Şayet Allah Azze ve Celle bunu dilemeseydi meydana gelmezdi."

İkincisi: Dilenen şeyin meydana gelmesi gerekir. Yani Allah her ne dilerse mutlaka gerçekleşir. Bunun meydana gelmemesi mümkün değildir.

İkinci kısım ise şer'î iradedir. Bu irade sevme/isteme anlamındadır.

Birincisi: Allah'ın sevdiği şeylere hastır. Allah ne küfrü ne de günahı şer'î dilemesiyle dilemez.

İkincisi: şer'î irade ile dilenen şeyin gerçekleşmesi gerekmez. Yani,

[460] Bahru'l-Muhit (7/145)

Allah'ın şer'î iradeyle dilediği bir şey gerçekleşmeyebilir. Allah Subhanehu yarattıklarından kendisine kulluk etmelerini ister. Bu dilemesi mutlaka gerçekleşmeyebilir. Nitekim Allah'a kulluk edenler de, etmeyenler de vardır. Kevnî iradesi/dilemesi ise böyle değildir.

Böylece bu iki irade arasında iki açıdan fark söz konusu olmaktadır:

1- Kevnî iradede, dilenen şey mutlaka gerçekleşir. Şer'î irade bu mutlak değildir.

2- Şer'î irade Allah'ın sevdiği hususlara özeldir. Kevnî irade ise sevdiği ve sevmediği şeyler hakkında geneldir.

Bir kimse "*Allah Teala sevmediği bir şeyi kevnî olarak nasıl diler? Yani küfrü, günahı veya isyanı sevmediği halde bunları nasıl diler?*" derse,

Cevap: Bu, Allah Teala'nın bir yönden sevdiği, bir yönden de sevmediği bir şeydir. Büyük maslahatlar içermesinden dolayı Allah bunu sever. Masiyet/günah olmasından dolayı da sevmez.

Bir şeyin hem sevilen ve hem sevilmeyen olmasına bir engel yoktur. Bir kimse ciğerinin parçası ve kalbinin meyvesi olan çocuğunu, cildini yarması ve ona eziyet veren maddeyi çıkarması için tabibe götürür. Şayet insanlardan biri gelip neşterle de değil, tırnağıyla onu yaralasa onunla vuruşur. Ama cildini yarması için tabibe kendisi götürür, onu sevinerek seyreder. Çocuğunu kor haline gelmiş kızgın demirle dağlaması için tabibe götürür ve çocuğunu dağlamasına razı olur. O, bu kimsenin çocuğu değil mi, buna nasıl razı oluyor? Çünkü bundan başka dilediği büyük bir maslahat vardır.

İradeyi anlamamız sebebiyle tutulacak yol açısından şu iki hususta istifade ederiz:

Birincisi: ümidimiz, korkumuz, bütün hallerimiz ve amellerimizi Allah ile alakalandırırız. Zira her şey O'nun iradesiyledir ve bu bizim tevekkülü gerçekleştirmemizi sağlar.

İkincisi: Allah'ın şer'î olarak dilediklerini işleriz. Bir şeyi Allah'ın şer'î olarak dilediğini öğrendiğimizde onu sevdiğini anlarız. Şüphesiz bunu işlemek için azmimiz kuvvetlenir.

Bunlar, iradeyi anlamamızın tutulacak yol açısından faydalarıdır. Birincisi Allah'ın kevnî iradesine itibarla, ikincisi ise şer'î iradesine itibarladır.

Tevhid kitabında Kaderî'ler bizden değildir başlığında kader inkarı meselesine tekrar dönülecektir.

İsâ Aleyhi's-selâm'ın Öldürüldüğüne İnanan Bizden Değildir

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

وَقَوْلِهِمْ إِنَّا قَتَلْنَا الْمَسِيحَ عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ رَسُولَ اللَّهِ وَمَا قَتَلُوهُ وَمَا صَلَبُوهُ

وَلَكِنْ شُبِّهَ لَهُمْ وَإِنَّ الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِيهِ لَفِي شَكٍّ مِنْهُ مَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ إِلَّا اتِّبَاعَ الظَّنِّ وَمَا قَتَلُوهُ يَقِينًا * بَلْ رَفَعَهُ اللَّهُ إِلَيْهِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا * وَإِنْ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ إِلَّا لَيُؤْمِنَنَّ بِهِ قَبْلَ مَوْتِهِ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكُونُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا

"**Biz, Allah'ın peygamberi Meryem oğlu Îsâ Mesih'i öldürdük" demeleridir. Oysa onu ne öldürmüşler ve ne de asmışlardır; fakat kendilerine öyle gösterilmiştir. Bu hususta görüş ayrılığına düşenler, işin doğrusundan şüphe içindedirler ve zanna tâbi olmaktan başka hiçbir bilgileri yoktur. Şu var ki onlar, İsa'yı kesinlikle öldürmemişlerdir. Fakat Allah onu kendisine yükseltmiştir. Allah, Aziz'dir, Hakîm'dir. Şüphe yoktur ki, kitap ehlinden olan her ferd, (İsa aleyhi's-selâm'ın) ölümünden önce mutlaka İsa'ya îman edecek, o da kıyamet günü, onlar aleyhine (şahadette bulunan) bir şâhid olacaktır**." (Nisa 157-159)

Allah subhanehu, İsa aleyhisselam'ı astıklarını ve öldürdüklerini iddia eden Yahudileri yalanlamakta, onlara öldürdükleri kimsenin İsa aleyhisselam'a benzetildiğini haber vermekte, – ki O en doğru haberi verendir – tabilerinden veya düşmanlarından bir adamın ona benzer gösterildiğini, onların da onu İsa zannederek o adamı asıp öldürdüklerini bildirmektedir. Sonra da onların bu konuda şüphe ve şaşkınlığa düştüklerini, kesin bilgiden uzak bir zan ile, İsa aleyhisselam'ı öldürdükleri hususunda emin olmadıklarını bildirmektedir.

Onların öldürme ve asma iddialarına karşılık olarak Allah, onu kendisine yükselttiğini belirtiyor ve ayeti isimlerinden iki değerli ismi ile bitiriyor; el-Aziz (izzet sahibi) ve el-Hakim (hikmet sahibi). Bu O'nun düşmanlarını kahretmesini ve tuzaklarını bozmasını gösterir. Hikmeti ise İsa aleyhisselam'ı onlardan koruyup semaya yükselterek kurtarmasıdır. Bu ayet İsa aleyhisselam'ın diri olarak yükseltildiği hususunda gayet açıktır. Zira yükseltilmenin zikredildiği yerde onun öldürüldüğü ve asıldığı reddedilmektedir.

Şayet İsa aleyhisselam yeryüzünde ölmüş ve defnedilmiş olsaydı, yükseltme ile kastedilen – inkârcıların iddia ettiği gibi - ruhunun veya derecesinin yükseltilmesi olurdu. Ama öldürme ve asma iddiası karşılığı olarak yükseltildiği zikredilmiştir. Şüphesiz öldürme ve asma iddiasının reddedilişi, onun ölmeden, diri olarak yükseltildiğine uygun düşer. Ancak şöyle derler; "Onu öldürmediler ve asmadılar. Lakin onu Allah öldürdü."

O halde kuruntu sahipleri "**Bilakis Allah onu kendisine yükseltti**" (Nisa 158) ayeti ile kastedilenin ruhunun yükseltilmesi olduğunu nasıl düşünürler? Onu öldürdüklerini ve astıklarını iddia edenlere karşı ruhunun

yükseltildiğini söylemek, öldürme ve asma iddiasını iptal etmez. Zira şayet onu katlettikleri varsayılsa yine ruhu Allah'a yükselecektir. Allah Azze ve Celle'nin onu kendisine yükselttiğini haber vermesi, onu bununla has kıldığını düşündürmektedir. İsa aleyhisselam'ın ruhu ve bedeni ile diri olarak yükseltilmek ile has kılınmış olması mümkündür. Zira bütün peygamberlerin – hatta müminlerin – ruhları ölümden sonra Allah'a yükselir. Bu durumda İsa aleyhisselam ile başkaları arasında bir fark olmaz ve onun buradaki hususiyeti ortaya çıkmaz.

Sonra ayet, Allah'ın izzet ve hikmetinin tecelli ettiğine şahitlik edildiğini gösteren "**Allah izzet ve hikmet sahibidir**" kavliyle bitiyor. Bu tecelli ancak nadir ve etkileyici bir şey olmakla tamam olur. Onun ölümünde ve ruhunun yükseltilmesinde ne gibi bir nadirlik ve etkileyicilik vardır? Biz zaten bunun bütün müminler hakkında umumi olduğunu söylüyoruz!

İbn Kesir, İbn Cerir'den[461], "**Ölümünden önce**" ifadesindeki zamirin İsa aleyhisselam'a değil de ehli kitaba ait olduğunu – yani ister Yahudi ister Hıristiyan olsun ehli kitaptan her bir kimse ölmeden önce mutlaka İsa aleyhisselam'a iman edecektir anlamına - söyleyenlerin görüşünü ve bu ayetin ehli kitaptan her birinin ölümlerinden önce Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'e iman edeceği anlamında olduğu şeklindeki görüşü naklettikten sonra der ki;

"Sonra İbn Cerir şöyle dedi; bu görüşler içinde doğru olanı ve önceliklisi birinci görüştür. Bu da; "İsa aleyhisselam nüzul ettikten sonra ehli kitaptan, İsa aleyhisselam'ın ölümünden önce ona iman etmeyen kimse kalmayacaktır"[462] şeklindeki görüştür. İbn Cerir'in bu sözünün doğruluğunda şüphe yoktur. Zira ayetlerin siyakından, Yahudilerin İsa aleyhisselam'ı öldürüp çarmıha germe iddialarının ve bilgisiz Hıristiyanların bunu kabullenmelerinin batıl oluşu kastedilmektedir. Allah Azze ve Celle bunun böyle olmadığını haber vermiş, onların öldürdüğü kimsenin kendilerine İsa aleyhisselam gibi gösterildiğini ve onların bunu anlayamadıklarını bildirmiştir. İsa aleyhisselam'ı kendisine yükseltmiş, onu diri bırakmıştır ve yakında Allah'ın izniyle sıralayacağımız mütevatir hadislerin de gösterdiği gibi kıyamet gününden önce nüzul edecek, sapıklık Mesih'ini öldürecek, haçı kıracak, domuzu öldürecek, cizye koyacaktır. Yani İslam dışında başka bir din kabul etmeyecek, ya İslam'ı kabul edecekler yahut kılıca razı olacaklardır. Bu ayeti Kerime işte o zaman bütün ehli kitabın iman edeceklerini, hiçbirinin tasdik etmekten geri durmayacağını haber vermektedir; "**Ehl-i kitaptan her biri, ölümünden önce ona muhakkak**

---

[461] Camiul Beyan (6/386)

[462] Hafız İbn Hacer, Fethu'l-Bari'de (6/492) der ki; "ayette geçen "**ve in**" edatı "**ma**" anlamındadır. Yani "İsa aleyhisselam nüzul ettiğinde ehli kitaptan – Yahudi ve Hıristiyanlardan – ona iman etmeyen hiç kimse kalmayacaktır" demektir.

iman edecektir” (Nisa 159). Yani; onu öldürdüklerini ve astığını iddia eden Yahudiler ile onlara muvafakat eden Hıristiyanlar, İsa aleyhisselam ölmeden önce ona iman edecekler, “**Kıyamet gününde de o, onlara şahit olacaktır**” (Nisa 159). Yani; semaya yükselmeden önce ve yeryüzüne nüzulden sonra onlarda gördüğü amellerine şahitlik edecektir…[463]

وَإِنَّهُ لَعِلْمٌ لِلسَّاعَةِ فَلَا تَمْتَرُنَّ بِهَا وَاتَّبِعُونِ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ

“**Şüphe yoktur ki o (İsa aleyhi's-selâm), kıyamet vaktinin bir alametidir. Bu itibarla sakın ondan şüphe etmeyin. Bana uyun. Bu dosdoğru bir yoldur**.” (Zuhruf 61)

Abdullah el-Gımarî, “İkametul Burhan Ala Nuzuli İsa Aleyhisselam Fi Ahiriz Zaman” adlı kitabında bu ayet hakkında şöyle diyor; “Yani İsa aleyhisselam kıyamet için bir alamettir. Onun nüzul edeceği şüphesiz olarak buradan anlaşılır. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’in tefsiri bu şekildedir.

İbn Hibban, Sahih’inde[464] “Meryem oğlu İsa’nın Kıyamet Alameti Olarak Nüzul Edeceğinin Beyanı” diye bir başlık açmış ve İbn Abbas radıyallahu anhuma’dan şöyle rivayet etmiştir; Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, “**Şüphesiz ki o, kıyametin (ne zaman kopacağının) bilgisidir.**” (Zuhruf 61) ayeti hakkında buyurdu ki; “**Meryem oğlu İsa kıyamet gününden önce nüzul eder**.”

İbn Abbas, Ebu Malik, el-Hasen, Mücahid, Katade, es-Süddî, ed-Dahhak, İbn Zeyd ve daha başkalarından, peygamber sallallallahu aleyhi ve sellem’in bu hadisinde gelenin aynısı rivayet edilmiştir. Bu rivayetler İbn Cerir’in Tefsir’inde muhtelif isnadlarla pek çok yoldan rivayet edilmiş olup hepsi de bu ayette kastedilenin İsa aleyhisselam’ın kıyamet gününden önce nüzul edeceği olduğunu ifade etmektedir.

Bu ayetin tefsiri, başka şekilde tefsir edilemeyecek şekilde tayin edilmiştir. Bunun delillerine gelince;

Birincisi; yukarıda geçtiği gibi Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’in tefsiri sahih olarak gelmiştir.

İkincisi; İsa aleyhisselam’dan bahseden ayetlerin siyakı bunu göstermektedir. Allah Teala’nın ayetlerini oku; “**Meryem oğlu İsa, bir misal olarak anlatılınca senin kavmin hemen bağrışmaya başladılar. “Bizim tanrılarımız mı hayırlı, yoksa o mu?” dediler. Bunu sana ancak tartışmak için söylediler. Doğrusu onlar kavgacı bir toplumdur. O, sadece kendisine nimet verdiğimiz ve İsrailoğullarına örnek kıldığımız bir kuldur. Eğer dileseydik, içinizden, yeryüzünde yerinize geçecek**

[463] Tefsiru Kur’ani’l-Azim (1/577)
[464] **Sahih.** İbn Hibban (8/288)

melekler yaratırdık. Şüphesiz ki o (İsa), kıyametin (ne zaman kopacağının) bilgisidir. Ondan hiç şüphe etmeyin ve bana uyun; çünkü bu, dosdoğru yoldur." (Zuhruf 57-61)

Ayetin akışını başka bir şekle değiştirerek konuşmak caiz değildir. İbn Cerir'in daha önce belirttiği gibi bu ancak teslim olmayı gerektiren, delaleti açık olan, açık bir ayet veya Rasul'ün açık bir haberi ile mümkün olur.

Üçüncüsü; Şayet söylenildiği gibi zamir İsa aleyhisselam'dan başkasına ait olsa, bu Kitabul Hakim'in belagatinin tenzih edilmesi gerektiği bir zayıflık olurdu.

Bu ayette kastedilen, İsa aleyhisselam'ın kıyamet gününden önce yeryüzüne inmesidir. Nitekim Allah Teâlâ başka bir ayet-i kerime'de: "**Kitâb ehlinden hiç kimse yoktur ki; ölümünden önce ona inanacak olmasın. O da kıyamet günü aleyhlerinde şâhid olacaktır.**" (Nisa, 159) buyurmaktadır. Ayrıca bu ayetin: "**Şüphesiz ki o, beklenen saat için bir işarettir**" şeklindeki kıraati de bu anlamı güçlendirmektedir. Yani o, kıyametin meydana geleceğine bir işaret ve delildir.

Ebu Hureyre, İbn Abbâs, Ebul-Âliye, Ebu Mâlik, İkrime, el-Hasen, Katâde, ed-Dahhâk ve başkalarından da bu şekilde rivayet edilmiştir. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'den mütevâtir olarak rivayet edilen hadislere göre; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem, İsa aleyhisselam'ın kıyamet gününden önce adaletli bir imam ve hakem olarak ineceğini haber vermiştir.

إِذْ قَالَ اللّهُ يَا عِيسَى إِنِّي مُتَوَفِّيكَ وَرَافِعُكَ إِلَيَّ وَمُطَهِّرُكَ مِنَ الَّذِينَ كَفَرُواْ وَجَاعِلُ الَّذِينَ اتَّبَعُوكَ فَوْقَ الَّذِينَ كَفَرُواْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ ثُمَّ إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأَحْكُمُ بَيْنَكُمْ فِيمَا كُنتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ

"**Allah buyurmuştu ki: Ey İsa! Seni vefat ettireceğim, seni nezdime yükselteceğim, seni inkâr edenlerden arındıracağım ve sana uyanları kıyamete kadar kâfirlerden üstün kılacağım. Sonra dönüşünüz bana olacak. İşte o zaman ayrılığa düştüğünüz şeyler hakkında aranızda ben hükmedeceğim**." (Al-i İmran 55)

Burada vefat kelimesi ile kastedilen uykudur." Şevkani rahimehullah, der ki; "Müfessirlerin vefat kelimesini ancak bu şekilde açıklamaları gerekir. Zira müfessirlerin çoğunluğunun da belirttiği gibi doğru olanı, Allah'ın onu öldürmeden katına yükseltmiş olduğudur.[465] İbn Cerir et Taberî'nin de tercihi bu şekildedir. Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem'den, İsa aleyhisselam'ın nüzul edeceği ve Deccali öldüreceği konusunda sahih

[465] Fethu'l-Kadir (1/344)

olarak gelen haberler de bunun delilidir. Nitekim Allah Teâlâ başka ayetlerde şöyle buyurur:

وَهُوَ الَّذِي يَتَوَفَّاكُم بِاللَّيْلِ

"**Geceleyin sizi öldüren (öldürür gibi uyutan) O'dur**." (En'am, 60)

اللَّهُ يَتَوَفَّى الْأَنفُسَ حِينَ مَوْتِهَا وَالَّتِي لَمْ تَمُتْ فِي مَنَامِهَا

"**Allah, ölenin ölüm zamanı gelince, ölmeyenin de uykusunda iken canlarını alır**." (Zumer, 42)

Huzeyfe radıyallahu anh'den: "Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem uykudan uyandığında; "**Bizi öldürdükten sonra dirilten Allah'a hamd olsun**…" derdi.[466]

İbn Ebi Hatim rivayet ediyor; el-Hasen; "**Seni vefat ettireceğim**..." ayeti hakkında şöyle dedi; "Burada anlam "Seni uyku ölümü ile vefat ettireceğim" demektir ki, Allah Teâlâ İsâ aleyhisselam'ı uykuda iken göğe kaldırmıştır." el-Hasen diyor ki: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem Yahudilere şöyle dedi; "**Muhakkak ki İsâ ölmedi. O, kıyamet gününden önce size dönecektir**."[467]

"Seni inkâr edenlerden arındıracağım" (Al-i İmran 55) Yani; kâfirlerin içinden, seni semâya kaldırmak suretiyle tertemiz çıkaracağım demektir…"

İbn Kesir bu ayet hakkında yapılan tefsirleri sıralar, sonra da çoğunluğun bu ayette geçen "vefat" kelimesini "uyutmak" anlamında yaptıkları tefsiri tercih eder. Buna vefat ettirme fiilinin Kur'an'da uyutmak anlamında kullanıldığı iki ayeti ve uykuyu ölüm, uyanmayı diriliş olarak ifade eden hadisi delil getirmiştir. Bunu Allah Azze ve Celle'nin Nisa suresindeki şu kavli de desteklemektedir; "**Ehl-i kitaptan her biri, ölümünden önce ona muhakkak iman edecektir**." (Nisa 159) Bu ayette geçen "Ölümünden önce" kavlindeki zamir İsa aleyhisselam'a aittir. Yani; Ehli Kitaptan her biri mutlaka İsa aleyhisselam'a iman edecektir. Bu da – daha sonra açıklaması geleceği üzere - onun kıyamet gününden önce yeryüzüne indiği zaman olacaktır. O zaman bütün ehl-i Kitap ona iman edecektir. Zira o İslam'ı kabul edenlerin dışındakilere cizye koyacaktır.

Biz İbn Kesir ile birlikte bu ayetin anlaşılması gereken doğru anlamını görmüş olduk. Zira bu, Kuran'ın emrine sarılarak, onun manasını anlamak için müteşabih olanı muhkem olana döndürmektir. Bu ayetteki "teveffa" kelimesi için; ölüm, uyku ve bir şeyi tamamen almak gibi anlamlar ihtimal

---

[466] **Sahih.** Buhari (6312), İbnu's-Sunnî Amelu'l Yevm vel-Leyle (No:647, 856, 857, 885)

[467] **Mürsel**. İbn Ebî Hâtim (6232) Taberî (5/448) İbn Kesir, Tefsir (1/366)

dâhilinde olduğu için müteşabihtir. Lakin Allah'a yükseltilme ifadesi muhkemdir ve "vefat" kelimesinde kastedilenin anlaşılması hususunda açıktır. Bunun, "ruhunun yükseltilmesi" veya "derecesinin yükseltilmesi" olarak yorumlanması ise ayete karşı çıkmaktır ve kelimeyi anlamından saptırmaktır!

Bu anlaşıldıysa, Allah'a yükseltilme ile birlikte "vefat" fiilinin anlamı, ölü olarak Allah'a yükselmenin anlamı olmadığı için ölüm değil, uyutmak anlamındadır.

Onun yükseltilmesi ile kastedilen, Yahudilerden arındırılması ve onların İsa aleyhisselam'ı öldürmek istediklerinde tuzaklarından korunmasıdır. "Vefat" kelimesi ölüm anlamında takdir edildiği zaman, bu arındırılma ve korunma şeklindeki müjdeleme gerçekleşmiş olmaz, aksine bu Yahudilerin maksadına yardım etmek olur. Bu da onların gerek İsa aleyhisselam'ın ölümü ile gerekse onu bizzat kendilerinin katletmeleri ile ondan kurtulmaları anlamına gelir!

Bu ayetteki "vefat" fiili öldürme anlamında tefsir edilirse o halde; "**(Yahudiler) tuzak kurdular; Allah da onların tuzaklarını bozdu**." (Al-i İmran 54) ayeti nasıl anlaşılacaktır? Yahudilerin İsa aleyhisselam'ı öldürmek için kurdukları tuzaklarına Allah'ın onu onlardan önce öldürmesi uygun bir karşılık mıdır?! Yoksa onu kendisine yükseltip ahir zamanda indirmesi ve onun da kendisine tuzak kurup eza eden Yahudilerden, onlara karşı yalnız İslam üzere savaşarak, yüz çevirenlerin kanını dökerek, Müslüman olanların da kurtularak intikam alması mı daha uygundur?

Deccal'in Çıkacağını İnkar Edenler Haktan Sapmıştır

İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan: Ömer radıyallahu anh hutbesinde dedi ki: "Şüphesiz bu ümmetten bir topluluk gelecek… deccal(in çıkışını) yalanlayacaklar."[468]

Deccâl Âdemoğullarından bir insandır. İnsanlar onu iyi tanısınlar ve kötülüklerinden kaçınsınlar diye hadislerde onun bir çok özellikleri geçmektedir. Öyleki Deccâl çıktığında müminler onu tanır, onun fitnesine düşmezler. Aksine doğru sözlü Rasûlüllâh ﷺ'in haber verdiği özellikleriyle onu bilmektedirler. Onun bu özellikleri kendisini diğer insanlardan ayırır. Ona ancak bu özelliklerini bilmeyen cahil kişi kanar. Allah bizleri korusun.

Deccâl'in özellikleri şunlardır: Kırmızı yüzlü, kısa boylu, apışık, kıvrık

[468] **Sahih.** Ahmed (1/23) Abdurrazzak (7/330) İbnu'l-Carud el-Munteka (812) Nesai Sunenu'l-Kubra (4/274) Ebu Ya'la (1/136) Tayalisi (25) İbn Ebi Şeybe (5/539-540) İbn Abdilberr et-Temhid (9/83, 19/69, 70, 23/98) Haris Musned (736) Mehamili Emali (220) İbn Ebi Zemeneyn es-Sunne (112, 243) Acurri eş-Şeria (765-768) Beyhaki el-Ba's ve'n-Nuşur (149) el-Lalekai (2083-84) Mervezi es-Sunne (354) İbn Ebi Asım es-Sunne (343) el-Elbani Zılalu'l-Cenne'de (697) sahih demiştir.

saçlı, alnı açık, kalın boyunlu ve sağ gözü silik genç bir adamdır. Bu sağ göz, dışarı doğru belli olmayacak şekildedir ama içe doğruda değildir. Göz sanki sönmüş üzüm gibidir. Sol gözünün üzerinde kalın bir et parçası vardır. Alnında kafir anlamında (ك ف ر) harfleri tek tek yazılıdır veya birleşik olarak (كافر) kafir yazılıdır. Bunu okuma yazma bilen ve bilmeyen her Müslüman okur. Ayrıca o kısırdır ve çocuğu da olmaz.

İbn Ömer ﷺ, Rasûlüllâh ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: "**Ben bir defasında uyumuştum (rüyamda) Kâbe'yi tavaf ediyordum... ('Îsâ عليه السلام'ı gördükten sonra Deccâl'i gördüğünü söylemiş ve onu şu şekilde vasfetmiştir): İri yarı, kırmızı yüzlü, kıvırcık saçlı, gözü sakat bir adam gördüm. Sanki onun gözü salkımından dışarı çıkan iri üzüm tanesi gibiydi. 'Bu Deccâl'dir' dediler. Ona benzerlikçe insanların en yakını İbn Katan'dır ki bu zat Huzâ'a kabilesinden bir adamdı**."[469]

İbn Ömer ﷺ şöyle demiştir: "Rasûlüllâh ﷺ insanlar arasında iken Deccâl'den bahsetti ve: '**Muhakkak ki Yüce Allah şaşı (veya sakat gözlü) değildir. Haberiniz olsun ki mesih Deccâl'in sağ gözü sakattır. Sanki onun gözü salkımından dışarı çıkmış iri bir üzüm tanesi gibidir**.'"[470]

Nevvâs b. Sem'ân ﷺ'dan gelen hadiste Rasûlüllâh ﷺ onu şöyle tarif etmiştir: '**O çok kıvırcık saçlı bir gençtir. Gözü dışarı çıkmıştır. Ben onu 'Abdul'uzzâ b. Katan'a benzetiyorum**.'[471]

Ubâde b. Sâmit ﷺ'dan gelen hadiste Rasûlüllâh ﷺ şöyle buyurmuştur: **'Muhakkak ki Mesîh Deccâl kısa boylu, apışık, kıvırcık saçlı, gözü sakat ve gözü siliktir. Gözü ne kabarık ne de basıktır. Eğer sizi kandırırsa, bilin ki sizin Rabbiniz sakat gözlü değildir.'**[472]

Ebû Hureyre ﷺ, Rasûlüllâh ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: **'İnsanları sapıttıran Mesîh ise gözü sakat, alnı açık, boynu kalın ve eğri birisidir.'**[473]

Deccâl'in ahir zamanda çıkacağına dair hadisler **mütevâtirdir.** O, Allah'ın kendisine dilediğince olağan üstü haller verdiği gerçek bir şahıstır. Hadislerde açıkça geldiğine göre Deccâl'in kendisi belirli bir adamdır. Onun hurafe, yalan veya batılın sembolü olduğuna dair hiç bir delil yoktur.

---

[469] **Sahih.** Buhârî, (7128)

[470] **Sahih.** Buhârî, (7127)

[471] **Sahih.** Muslim, (*Nevevî Şerhi,* 18/65).

[472] **Sahih.** Ziyau'l-Makdisi el-Muhtare (8/264) Ahmed (5/324) Ebû Dâvud, (*4320*) *Sahîhu'l-Câmi,* (2455).

[473] **Hasen.** Ahmed, (15/28-30). Ahmed Şakir '**sahih**' demiştir. İbn Kesîr ise **hasen** olduğunu söylemiştir. Bkz. *en-Nihâye,* (1/130).

Güneşin Batıdan Doğacağını İnkar Edenler Haktan Sapmıştır

İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan: Ömer radıyallahu anh hutbesinde dedi ki: "Şüphesiz bu ümmetten bir topluluk gelecek… güneşin batıdan doğacak olmasını yalanlayacaklar…"[474]

Huzeyfe b. Esîd el-Gıfârî radıyallahu anh şöyle dedi:

اطَّلَعَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَيْنَا وَنَحْنُ نَتَذَاكَرُ، فَقَالَ: «مَا تَذَاكَرُونَ؟» قَالُوا: نَذْكُرُ السَّاعَةَ، قَالَ: " إِنَّهَا لَنْ تَقُومَ حَتَّى تَرَوْنَ قَبْلَهَا عَشْرَ آيَاتٍ – فَذَكَرَ – الدُّخَانَ، وَالدَّجَّالَ، وَالدَّابَّةَ، وَطُلُوعَ الشَّمْسِ مِنْ مَغْرِبِهَا، وَنُزُولَ عِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَيَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ، وَثَلَاثَةَ خُسُوفٍ: خَسْفٌ بِالْمَشْرِقِ، وَخَسْفٌ بِالْمَغْرِبِ، وَخَسْفٌ بِجَزِيرَةِ الْعَرَبِ، وَآخِرُ ذَلِكَ نَارٌ تَخْرُجُ مِنَ الْيَمَنِ، تَطْرُدُ النَّاسَ إِلَى مَحْشَرِهِمْ

"Nebî sallallahu aleyhi ve sellem yanımıza geldi, biz birşeylerden bahsediyorduk. "**Ne anlatıyorsunuz?**" buyurdu. "Kıyametten bahsediyorduk" dediler. Şöyle buyurdu: "**Şüphesiz o (kıyamet), siz onun öncesinde şu on alameti görmedikçe kopmaz.**" Böylece duman, deccâl, dabbe, güneşin batıdan doğması, Meryem oğlu İsâ aleyhi's-selâm'ın nüzulü, Ye'cûc ve Me'cûc, doğuda, batıda ve arap yarımadasında olmak üzere üç batış ve son olarak Yemen'den ortaya çıkıp insanları mahşerlerine sürükleyen bir ateşi zikretti."[475]

Ebu Hureyre radıyallahu anh'den Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**Altı şey gelmeden önce iyi ameller yapmaya çalışın: Deccal, Duhan, Dâbbetü'l-Arz, güneşin batıdan doğması, herkesin başına gelecek olan şey, birinizin başına gelecek olan şey**"[476]

---

[474] **Sahih.** Ahmed (1/23) Abdurrazzak (7/330) İbnu'l-Carud el-Munteka (812) Nesai Sunenu'l-Kubra (4/274) Ebu Ya'la (1/136) Tayalisi (25) İbn Ebi Şeybe (5/539-540) İbn Abdilberr et-Temhid (9/83, 19/69, 70, 23/98) Haris Musned (736) Mehamili Emali (220) İbn Ebi Zemeneyn es-Sunne (112, 243) Acurri eş-Şeria (765-768) Beyhaki el-Ba's ve'n-Nuşur (149) el-Lalekai (2083-84) Mervezi es-Sunne (354) İbn Ebi Asım es-Sunne (343) el-Elbani Zılalu'l-Cenne (697).

[475] **Sahih.** Muslim (2901) İbn Hibban (6791) Hakim (3/686)

[476] **Sahih.** Müslim (2947) İbni Hibban (15/96) Hakim (4/561) Ebu Avane (1/55)

Abdullah b. Amr radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu işittim:

إِنَّ أَوَّلَ الْآيَاتِ خُرُوجًا، طُلُوعُ الشَّمْسِ مِنْ مَغْرِبِهَا، وَخُرُوجُ الدَّابَّةِ عَلَى النَّاسِ ضُحًى، وَأَيُّهُمَا مَا كَانَتْ قَبْلَ صَاحِبَتِهَا، فَالْأُخْرَى عَلَى إِثْرِهَا قَرِيبًا

"**Muhakkak ki çıkış bakımından alametlerin ilkleri güneşin battığı yerden doğması ve kuşluk vakti insanlara dabbenin çıkmasıdır. Bunlardan hangisi diğerinden önce olursa, diğer alametler de hemen onun peşinden gelir.**"[477]

Bir kıyamet alameti olarak güneşin batıdan doğması hakkındaki hadisler mütevatir olup, şu yollardan gelmiştir:

1- Ebu Saîd el-Hudrî[478]
2- Ebu Hureyre[479]
3- Abdullah b. Ömer[480]
4- Huzeyfe b. el-Yeman[481]
5- Ebu Zerr[482]
6- Abdullah b. Abbâs[483]
7- Abdullah b. Ebi Evfâ[484]
8- Safvân b. Assâl[485]
9- Muâviye b. Ebi Süfyân[486]
10- Abdurrahman b. Avf[487]
11- Enes b. Malik[488]

İbni Mace (4056) Ahmed (2/303, 337, 372, 407, 511, 523) Tayalisi (1/332) Ebu Ya'la (11/396) Taberani (18/36) ed-Dani Sünenül Varide Fil Fiten (5/1006) Deylemi (2073-74) el-Hüseyni el-Beyan vet-Ta'rif (2/2)

[477] **Sahih.** Muslim (2941) Hakim (4/590)

[478] **Sahih ligayrihi.** Ahmed (3/31, 98) Tirmizi (3071)

[479] **Sahih.** Buhari (4635, 4636, 6506) Muslim (157)

[480] **Sahih ligayrihi.** Hakim (47531)

[481] Taberi Tefsir (17/87) Abdulmelik b. Habib, Eşratu's-Sa'a (14, 18) ed-Dani, Sunenu'l-Varide fi'l-Fiten (596) Kettani, Nazmu'l-Mutenasir (s.230)

[482] **Sahih.** Ebu Nuaym, el-Mustahrac (397) Tirmizi (2196)

[483] **Sahih.** Abdulmelik b. Habib, Eşratu's-Sa'a (14) ed-Dani Sunenu'l-Varide (714) İbn Ebi Zemeneyn es-Sunne (107) Nuaym b. Hammad, el-Fiten (s.397) Deylemi (3961, 7529)

[484] Kettani, Nazmu'l-Mutenasir (s.230)

[485] **Hasen.** İbn Huzeyme (196) Ziyau'l-Makdisi, el-Muhtare (8/32) Taberani (8/54)

[486] **Sahih.** Ebu Davud (2479) Ahmed (4/99) Darimi (2555)

[487] Tahavi, Şerhu Muşkili'l-Asar (7/47)

12- Ebu Ümâme[489]
13- Huzeyfe b. Useyd[490]
14- Ebu Musa el-Eş'arî[491]
15- Abdullah b. Mes'ud[492]
16- Vasile b. Eska[493]
17- Abdullah b. Amr b. el-As[494]
18- Abdullah b. Selam[495]
19- Haris b. Abdillah[496]
20- Ali b. Ebi Talib[497] radıyallahu anhum ecmain ve daha bir çokları.

Kabir Azabını İnkar Eden Haktan Sapmıştır

Abdullah ed-Danac (er-Rumî) şöyle dedi: "Enes b. Malik'e birisi: "Bir topluluk kabir azabını yalanlıyor" dedi. Enes radıyallahu anh dedi ki: "Onlarla da oturmayın."[498]

İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan: Ömer radıyallahu anh hutbesinde dedi ki: "Şüphesiz bu ümmetten bir topluluk gelecek… kabir azabını yalanlayacaklar ve bir topluluğun cehenneme girmelerinden sonra çıkarılacaklarını yalanlayacaklar."[499]

Bera b. Azib radıyallahu anh, Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

إِذَا أُقْعِدَ المُؤْمِنُ فِي قَبْرِهِ أُتِيَ، ثُمَّ شَهِدَ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ،

---

[488] **Sahih.** İbn Mace (4056) Tirmizi (2196)
[489] **Sahih ligayrihi.** Taberani (8/263) Hatib Tarih (2/156, 5/23) Buhari, Tarihu'l-Kebir (8/341) İbn Asakir, Tarih (5/365) bkz. el-Elbani es-Sahiha (3305)
[490] **Sahih.** Muslim (2901) İbn Hibban (6791) Hakim (3/686)
[491] **Sahih.** Muslim (2759) İbn Hibban (266) Ahmed (4/395)
[492] **Sahih.** Hakim (2/553, 4/566, 588) Serrac, Musned (2698)
[493] **Sahih.** Hakim (4/474) Taberani (22/79)
[494] **Sahih.** Muslim (2941) Hakim (4/590) Ahmed (2/164) Ebu Davud (4310)
[495] Taberani (13/161)
[496] Nuaym b. Hammad, el-Fiten (s.354)
[497] Ed-Dani, Sunenu'l-Varide fi'l-Fiten (664)
[498] **Sahih mevkuf.** El-Lalekai İtikad (2120, 2143) İbn Batta el-İbane (408) Musedded b. Muserhed'den naklen: İbn Hacer, Metalibu'l-Aliye (4534)
[499] **Sahih.** Ahmed (1/23) Abdurrazzak (7/330) İbnu'l-Carud el-Munteka (812) Nesai Sunenu'l-Kubra (4/274) Ebu Ya'la (1/136) Tayalisi (25) İbn Ebi Şeybe (5/539-540) İbn Abdilberr et-Temhid (9/83, 19/69, 70, 23/98) Haris Musned (736) Mehamili Emali (220) İbn Ebi Zemeneyn es-Sunne (112, 243) Acurri eş-Şeria (765-768) Beyhaki el-Ba's ve'n-Nuşur (149) el-Lalekai (2083-84) Mervezi es-Sunne (354) İbn Ebi Asım es-Sunne (343) el-Elbani Zılalu'l-Cenne (697).

فَذَلِكَ قَوْلُهُ: {يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالقَوْلِ الثَّابِتِ} نَزَلَتْ فِي عَذَابِ القَبْرِ

"Mümin kabrinde oturtulduğu zaman, Allah'tan başka ibadete layık hak ilah olmadığına ve Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) Allah'ın rasulü olduğuna şehadet eder. Bu yüzden Allah Azze ve Celle: "**Allah, îman edenleri, dünya hayatında ve âhirette sağlam bir söz üzerinde tutar**" buyurmuştur. Bu kabir azabı hakkında nazil olmuştur."[500]

Allah Teala şöyle buyurmuştur:

النَّارُ يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا غُدُوًّا وَعَشِيًّا وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ أَدْخِلُوا آلَ فِرْعَوْنَ أَشَدَّ الْعَذَابِ

"**Onlar, sabah akşam ateşe sunulmaktadırlar. Kıyametin koptuğu gün de, "Firavun ailesini en şiddetli azaba sokun denilecektir.**" (Mümin 46)

Katade şöyle demiştir: "Onlara: "Ey Firavun ailesi! Çirkinlik, aşağılık ve eksiklik olarak yeriniz burasıdır" denilir."[501]

İbn Sirin de şöyle demiştir: "Ebu Hureyre radıyallahu anh ikindi namazından sonra bize gelir şöyle derdi; "Bazı melekler çıkar, bazı melekler iner ve Firavun ailesine ateşi arz ederler. Ateşten Allah'a sığınanlar dışında kimse onu işitmez."[502]

Allah Teala şöyle buyurmuştur:

وَإِنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا عَذَابًا دُونَ ذَلِكَ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

"**Hiç şüphesiz, küfürleriyle kendilerine zulmedenler için başka azâblar da vardır; fakat onların çoğu bilmiyor.**" (Tur 47)

İbn Cerir et-Taberi şöyle demiştir: "Müfessirler Allah Teala'nın kendilerine zulmeden bu kimselere diriliş gününden önce vaad edilen bu azab hakkında ihtilaf ettiler. Bazıları bunun kabir azabı olduğunu söylediler.

---

500 **Sahih.** Buhari (1369) Muslim (2871)
501 **Sahih maktu.** Taberi (21/396)
502 Suyuti ed-Durru'l-Mensur (7/291)

Bu konuda el-Bera b. Azib ve İbn Abbas radıyallahu anhum'den rivayetler nakledilmiştir."[503]

Yüce Allah şöyle buyurmuştur:

وَمِنْ وَرَائِهِمْ بَرْزَخٌ إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ

"Onların önünde de diriltilecekleri güne kadar bir berzah vardır." (el-Mu'minun, 100)

وَلَوْ تَرَى إِذِ الظَّالِمُونَ فِي غَمَرَاتِ الْمَوْتِ وَالْمَلَائِكَةُ بَاسِطُو أَيْدِيهِمْ أَخْرِجُوا أَنْفُسَكُمُ الْيَوْمَ تُجْزَوْنَ عَذَابَ الْهُونِ بِمَا كُنْتُمْ تَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ غَيْرَ الْحَقِّ وَكُنْتُمْ عَنْ آيَاتِهِ تَسْتَكْبِرُونَ

"Sen zalimleri ölümün sıkıntıları içinde meleklerin ellerini uzatarak: 'Ruhlarınızı çıkarın, Allah'a karşı haksız yere söylediklerinizden, O'nun âyetlerine karşı kibirlendiğinizden dolayı bugün zillet azabıyla cezalandırılacaksınız.' derken bir görsen!" (el-En'âm, 93)

Mutezile fırkası; "**(İşte o zaman:) Eyvah, eyvah! Bizi kabrimizden kim kaldırdı? Bu, Rahmân'ın vâad ettiğidir. Peygamberler gerçekten doğru söylemişler!" derler.**" (Yasin 51) âyetini öne sürerek kabir azabını ve bu konuda vârid olmuş hadisleri inkâr etmektedirler. Bu şüphenin izahı Allahu â'lem şudur; Yasin suresi 51. âyetinde bahsedilen kimseler inkârcı kâfirlerdir. Onlar, kabir azabını, kendilerine vaat edilmiş olup korkuyla bekledikleri daha büyük bir azap olan cehennem azabına tercih edeceklerdir. Nitekim Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur;

سَنُعَذِّبُهُمْ مَرَّتَيْنِ ثُمَّ يُرَدُّونَ إِلَى عَذَابٍ عَظِيمٍ

"Biz onları iki kere azaba uğratacağız. Sonra da büyük bir azaba döndürüleceklerdir." (et-Tevbe, 101) İşte tehdit edilip durdukları bu büyük azap gelip çatınca "**Eyvah! Bizi kabrimizden kim kaldırdı? Bu, Rahman'ın vaat ettiğidir**" diyeceklerdir.

Sünnetten Deliller:

Kabir sorgusu ve azabı hakkında mütevatir hadisler gelmiştir:

Ebu Hureyre radıyallahu anh'den: Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle dua ederdi:

[503] Taberi el-Camiu'l-Beyan (27/36)

اللَّهُمَّ إِنِّي أعوذ بك من عَذَاب الْقَبْر

"**Allah'ım! Kabir azabından sana sığınırım**."[504]

Âişe radıyallahu anhâ'dan: Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**Kabir azabı haktır**."[505]

Zeyd b. Sabit radıyallahu anh'den rivayet ediyorlar: "Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem Neccar oğullarına âit bir duvarın yanında, katırın üzerinde gidiyordu. Biz de onunla beraberdik. Birden binek koşup nerdeyse Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'i yere düşürecekti. Orada altı veya beş veya dört kabir vardı. Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem: "**Kim bu kabirlerin sahiplerini tanır?**" diye buyurdu. Bir adam: "Ben tanıyorum" dedi. Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem: "**Ne zaman öldüler?**" diye sordu. O da: "Bunlar şirk üzere öldüler" dedi. Sonra Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**Bu ümmet kabirlerinde mutlaka imtihana çekilirler. Eğer siz ölüleri defnediyor olmasaydınız, Allah'a duâ edip benim işittiğim kabir azabını size de işittirmesini dileyecektim**."[506]

Âişe radıyallahu anhâ'dan: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: "**Kabir ehli, kabirlerinde azap görürler ve hayvanlar o azabın sesini işitirler**."[507]

Câbir radıyallahu anh'den: "Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, Neccar oğullarına ait bir hurma bahçesine girdi. Neccâr oğullarından, cahiliyye döneminde ölen bazı kimselerin kabirlerinde gördükleri azabın seslerini işitti. Hemen korkulu bir halde çıkıp sahabelerine kabir azabından Allah'a sığınmalarını emretti."[508]

Ebû Said el-Hudri radıyallahu anh'den: Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**Kâfirin başına kabrinde doksan dokuz ejderha musallat olur. Kıyamet kopuncaya kadar, onu ısırırlar**."[509]

Ebû Hureyre radıyallahu anh'den: Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: "**Mümin kabrinde bir bahçe içindedir. Kabri yetmiş zira boyunda genişletilir ve dolunay gibi aydınlatılır.** "**Kim**

---

[504] **Sahih.** Buhari (1377) Muslim (588)

[505] **Sahih.** Buhari (1372)

[506] **Sahih.** Muslim (2867) İbn Hibban (3/281) İbn Ebi Şeybe, Müsned (122)

[507] **Sahih.** Buhari (6366) Muslim (586) İbn Ebi Şeybe Musannef (3/50)

[508] **Sahih.** Ahmed (3/295) Abdurrazzak (3/584) Bezzar (Keşfu'l-Estar 871) Abdullah b. Ahmed es-Sunne (1360) Elbani es-Sahiha (3954)

[509] **Hasen ligayrihi.** Ahmed (3/38) Darimi (2815) İbn Hibban (7/391) Acurri eş-Şeria (841) Ebu Ya'la (2/491) Abd b. Humeyd (929) İbn Ebi Şeybe (7/58) İsnadında Derrac Ebu's-Semh vardır. Ancak bir sonraki rivayetle birlikte hasen ligayrihi derecesine çıkmaktadır.

zikrimden yüz çevirirse muhakkak ona dar bir geçim vardır” (Taha 124) **Ayetinin hangi konuda indiğini bilir misiniz?**” Sahabeler: “Allah ve Rasûlu daha iyi bilir” dediler. Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem buyurdu ki: “**O dar geçim, kabir azabıdır. Nefsim elinde olan Allah'a yemin ederim ki, ona doksan dokuz ejderha musallat olur. Vücudunu şişirirler, onu sokarlar ve kıyamete kadar cesedini tahriş ederler**.”[510]

Ebu Hureyre radıyallahu anh'den: Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: “**İdrardan sakınınız, çünkü kabir azabının çoğu ondandır**.”[511]

İbn Abbâs radıyallahu anhuma’dan: Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem iki kabrin yanından geçerken şöyle buyurdu: “**Şüphesiz bu ikisi azap görmektedirler. Azapları da büyük günahlardan dolayı değildir. Birisi idrar sıçrantılarından sakınmıyordu, diğeri de laf taşırdı**.” Sonra, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem elinde bulunan yaş bir değneği ikiye bölüp kabirlerine dikti. Sahabeler: “Bunu neden yaptın ey Allah’ın rasulü?” deyince: “**Umulur ki bunlar yaş kaldıkça azapları hafifletilir**” buyurdu.”[512]

Meymûne radıyallahu anhâ'dan: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: “**Ey Meymûne! Kabir azabından Allah'a sığın. Kabrin en şiddetli azabı gıybet ve idrardan dolayıdır**.”[513]

Ya'la b. Siyabe radıyallahu anh’den: “Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem sahibi azap gören bir kabrin başına geldi ve: “**Bu, insanların etlerini yiyordu**” dedi. Sonra yaş bir dal istedi. Onu kabrine dikti ve: “**Umulur ki, bu dal yaş kaldıkça azabı hafifler**” buyurdu.[514]

Enes radıyallahu anh'den: “Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem Ebû Talha radıyallahu anh'ın bir hurma bahçesinde iken Bilal radıyallahu anh de arkasında yürüyordu; bir kabrin yanından geçtiler. “**Ey Bilâl! Benim işittiğimi sen de işitiyor musun? Bu kabrin sahibi, azap görüyor. Sorguya çekildiğinde, bir yahudi olduğu anlaşılmış**” buyurdu.[515]

---

[510] **Hasen.** İbn Hibban (7/392) Ebu Ya’la (11/521) Beyhaki, İsbatu Azabi’l-Kabr (68) Acurri eş-Şeria (840)

[511] **Sahih.** Ahmed (2/326, 388, 389) İbn Mace (348) Beyhaki (2/578) Darekutni (464, 465) İbn Ebi Şeybe (1/115) Bezzar (16/119) Acurri, eş-Şeria (852, 853) Hakim (1/293)

[512] **Sahih.** Buhari (218, 1361, 1378, 6052) Muslim (292) İbn Ebi Şeybe (1/115, 3/51) İbn Hibban (7/398) İbn Carud el-Munteka (130) Ahmed (1/225)

[513] **Hasen.** Beyhaki, İsbatu Azabi’l-Kabr (210)

[514] **Hasen.** Taberani, Evsat (3/41) el-Esbehani, et-Tergib (592) el-Elbani, Sahihu’t-Tergib (2842)

[515] **Sahih.** Ziyau’l-Makdisi, el-Muhtare (6/281, 282) Ahmed (3/151) Buhari, Edebu’l-Mufred (853) Beyhaki, İsbatu Azabi’l-Kabr (94) Ebu’l-Hattab İbn Dihye, Ayatu’l-Beyyinat (s.248) Elbani, Sahihu Edebi’l-Mufred (659)

Ümm Mübeşşir radıyallahu anha'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**Kabir azabından Allah'a sığının**." Ben: "Ey Allah'ın rasulü! İnsanlar kabirlerinde azap mı görecekler?" dedim. "**Evet, hayvanların işiteceği bir azapla, azap görecekler**" buyurdu.[516]

İbn Mes'ûd radıyallahu anh'den: Nebi sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**Şüphesiz ölüler, kabirlerinde azap görürler. Öyle ki hayvanlar onların seslerini işitir.**"[517]

"**Nasıl ki kâfirler kabirdekilerden ümitsizliğe düştüler**" (Mumtehine 13) âyeti hakkında İkrime şöyle demiştir: "Kâfirler kabirlerine konuldukları zaman, Allah'ın onlara hazırladığı azabı görüp, Allah'ın rahmetinden ümitsizliğe düşerler."[518]

el-Huveyris b. er-Riâb dedi ki: "Ben seferden dönerken, üstü başı alev tutmuş demir bir çerçeve içinde bir adam kabirden çıkıp üzerime geldi. İki sefer "Bana su ver" dedi. Ardından birisi çıkıp: "Bu kâfire su verme" dedi. Ona kavuşup, zincirinden tuttu. Yerde çekip beraber kabre girdiler. Huveyris dedi ki: "Deve öyle olmuştu ki, ona hiç bir şey yapamıyordum. Boynundan tutunca çöktü. Ben indim, akşam ve yatsı namazlarını kıldım. Sonra bindim ve Medine'de sabahladım. Ömer b. el-Hattab radıyallahu anh'e vardım. Ona meseleyi anlattım. Halife: "Ey Huveyris! Ben seni yalanla suçlamıyorum. Bana doğru bir haber verdin" dedi. Kunfa es-Suğra'dan cahiliye dönemini görmüş bâzı ihtiyarları çağırdı. Sonra Hüveyris'i de çağırdı ve şöyle dedi: "Bu bana bir şeyler anlattı. Onu yalanla suçlamıyorum. Ey Huveyris! Bana anlattığını onlara da anlat." Huveyris anlattı. Onlar: "Ey Müminlerin emiri! Biz bunu tanıyoruz. Gıfar oğullarından bir adamdır. Cahiliyede öldü. Misafirlere hak tanımıyordu" dediler."[519]

Hişam b. Urve, babasından rivayet ediyor: "Mekke ile Medine arasında binekli birisi gidiyordu. Bir kabristandan geçerken, demire vurulmuş, üstü başı alev tutmuş bir adam "Ey Allah'ın kulu! Bana su ver. Ey Allah'ın kulu! Bana su ver" dedi. Ardından birisi çıkarak: "Ey Allah'ın kulu! Su verme. Ey Allah'ın kulu! Su verme!" dedi. Bunun üzerine binekli şahıs bayıldı. Saçları ağardı. Olay Osman radıyallahu anh'e anlatıldığında, kişinin yalnız olarak sefere çıkmasını yasakladı."[520]

Ebu Rafi radıyallahu anh'den: "Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem

---

[516] **Sahih.** İbn Hibban (7/395) Ahmed (6/362) İbn Ebi Şeybe (6/19) Taberani (25/103) Beyhaki, İsbatu Azabi'l-Kabr (95) İbn Ebi Asım, es-Sunne (875) Acurri eş-Şeria (856)

[517] **Sahih.** Taberani (10/200) Darekutni İlel (5/109) Ebu Nuaym, Ahbaru İsbehan (704) Elbani, Sahihu'l-Cami (1965)

[518] **Hasen maktu.** İbn Ebi Şeybe (7/216) Ebu Nuaym, Hilye (3/335)

[519] **Hasen mevkuf.** İbn Ebi'd-Dunya, el-Kubur (114) Men Aşe Ba'de'l-Mevt (56)

[520] **Hasen maktu.** İbn Ebi'd-Dunya el-Kubur (95)

ile beraber Baki' kabristanından geçiyordum. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem: "**Üf, üf**" dedi. Beni kastettiğini sandım. "Ey Allah'ın Rasûlü! Ben mi bir şey yaptım?" dedim. "**Ne demek istiyorsun**?" dedi. Ben: "Bana üf dedin" dedim. O: "**Hayır, bu kabir sahibi filan kişiyi, filan kabileye zekât memuru olarak göndermiştim. Bir zırh çaldı. Şimdi ona ateşten bir zırh giydirilmiş olduğunu görüyorum**" buyurdu.[521]

Semûra b. Cündüb radıyallahu anh'den: "Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in, ashabına çok fazla söylediği şeylerden birisi de: "**İçinizden kimse rüya gördü mü?**" sözü idi. Bir gün sabahleyin, şöyle buyurdu: "**Bu gece iki kişi gelip bana: "Hazırlan" dediler. Onlarla beraber çıktım. Beni Arz-ı Mukaddes'e götürdüler. Yatan bir adamın yanına geldik. Elinde taş olan diğer bir adam başında duruyordu. Taşı başına vurup başını sıyırıyor, taş yuvarlanıp gidiyordu. Peşinden gidip taşı alıyordu. Vuran adam daha dönmeden, vurulanın başı eski haline gelip iyileşiyordu. Döndüğü vakit ilk sefer yaptığı gibi bir daha onun başına vuruyordu. Ben o arkadaşlarıma "Subhanallah! Nedir bunlar?" dedim. Onlar: "Devam et" dediler. İlerledik, baş üstü yatmış bir adama vardık. Elinde çengel olan diğer bir adam onun yanında idi. Yanaklarına çengeli takıp kafasına kadar yırtıyor, burnuna koyup kafasına kadar yırtıyor, gözüne takıp kafasına kadar yırtıyordu. Sonra dönüp diğer tarafı da aynen öyle yapıyordu. Onu bitirmeden diğer taraf eski haline dönüp iyileşiyordu. Yine diğer tarafa yaptığını bu tarafa yapıyordu. Ben arkadaşlarıma: "Subhanallah! Nedir bunlar?" dedim. Onlar: "Devam et" dediler. İlerledik. Tandır gibi bir şeyin yanına vardık, içinde sesler ve gürültü vardı. İçine baktık, çıplak kadın ve erkek dolu. Altlarından alev kendilerine vuruyor, alev vurdukça bağrışıyorlardı. Ben arkadaşlarıma: "Nedir bunlar?" dedim. Onlar: "Devam et" dediler. İlerledik. Kan gibi kızıl bir nehrin yanına vardık. Nehirde yüzen bir adam vardı. Nehir kenarında da ellerinde küçük çakıllar olan bir adam vardı. O arada, adam, yüzdüğü kadar yüzüyor, sonra, çakılları biriktirenin yanına gelip ağzını ona açıyordu. Ağzına bir taş atınca gidip yüzüyor, sonra bir daha ona dönüyor, ağzını açıp adamdan bir taş daha yutuyordu. "Bunlar kimlerdir?" dedim. "Devam et" dediler. İlerledik. Hiç benzerini görmediğim çirkin bir adamın yanına vardık. Yanındaki ateşi karıştırıp etrafında dolaşıyordu. Arkadaşlarıma: "Bu kimdir?" dedim. Onlar: "Devam et" dediler. İlerledik. Yemyeşil, içinde baharın her tür çiçeği olan bir bahçeye girdik. Bahçe ortasında başını göremeyeceğim kadar uzun bir adam vardı. Etrafında hiç görmediğim çocuklar vardı. Arkadaşlarım bana: "Devam et" dediler. İlerledik. Büyüklükte ve güzellikte benzerini göremediğim büyük bir bahçeye**

[521] **Hasen.** İbn Huzeyme (2337) Ahmed (6/392) Nesai (862) Beyhaki Şuab (4/63) Taberani (1/323) Ru'yani (707) Ebu İshak el-Fezari, Siyer (186).

vardık. Arkadaşlarım bana: "Yüksel" dediler. Yükseldik, binaları altın ve gümüş kerpiçten olan bir şehre vardık. Şehrin kapısını çaldık, bize açıldı. İçine girdik, bir tarafları çok güzel, bir tarafları çok çirkin adamlar bizi karşıladılar. Arkadaşlarım onlara: "Gidin şu nehirde yıkanın" dediler. Orada suyu bembeyaz geniş bir nehir vardı. Onlar gidip yıkandılar. Sonra bize döndüler. Çirkinlik onlardan gidip en güzel şekle girdiler. Arkadaşlarım: "İşte bu senin evindir" dediler. Ben: "Allah'ın bereketi üzerinize olsun bırakın, içine gireyim" dedim. Onlar: "Fakat şimdi giremezsin" dediler. Ben, o arkadaşlarıma: "Bu gece çok acaip şeyler gördüm, nedir bu gördüklerim?" dedim. Onlar dediler ki: "Başı sıyrılan adam; Kur'an'ın hükümlerini terk eden, uykudan dolayı farz namazlarını kaçırandır. Kıyamete kadar ona öyle yapılacaktır. Yüzü, gözü ve burnu kafasına kadar yırtılan adam ise, sabahleyin evinden çıkıp her tarafta yalan söyleyendir. Kıyamete kadar ona öyle yapılacaktır. Tandır gibi yerdeki çıplak kadın ve erkekler ise, zina edenlerdir. Nehirde yüzüp taş yutan adam ise, faiz yiyendir. Ateş karıştıran adam ise, Cehennemin bekçisi ve sahibidir. Bahçedeki uzun boylu adam; İbrahim aleyhi's-selâm'dır. Etrafındaki çocuklar ise, İslam fıtratı üzere ölen çocuklardır." Sahabeler: "Ey Allah'ın rasulü! Müşriklerin çocukları da mı?" dediler. Nebî sallallahu aleyhi ve sellem: "**Evet, müşriklerin çocukları da..." dedi. Bir tarafı çok güzel bir tarafı çok çirkin olan o topluluk ise; salih bir ameli, kötü bir amelle karıştıranlardır. Allah onları affetti. Ben ise Cibril'im. Bu da Mikail'dir**."[522]

Kabir sorgusu ve azabı hakkında yukarıda zikredilenler dışında şu sahabelerden de gelen rivayetler şüphesiz mütevatir haddine ulaşmıştır;

1- Enes b. Mâlik[523],
2- el-Bera' b. Âzib[524],
3- Temîm ed-Dârî[525],
4- Beşir b. Ukkâl[526],

---

[522] **Sahih.** Buhari (7047) İbn Huzeyme (942) İbn Hibban (2/427) Ahmed (5/8) Beyhaki (2/188, 5/275)

[523] **Sahih.** Buhari (1273, 1308); Muslim (2870); İbn Hibban (7/390); Ebu Davud (4751) Nesai (2050-2051); Ahmed (3/126, 233); Beyhaki (1/659, 4/80); Beyhaki, İsbatu Azabi'l-Kabr (14, 15); İbn Ebi Asım, es-Sunne (863) Acurri, eş-Şeria (850) Abdullah b. Ahmed, es-Sunne (1427)

[524] **Sahih.** Ahmed (4/287) Ebu Davud (4753) Hakim (1/93, 98) İbn Ebi Şeybe (3/54) Beyhaki, Azabu'l-Kabr (s.37) Tayalisi (s.102 no:753) Hennad, Zühd (339) Taberi Tefsiri (8/176) İbn Ebi Hatim Tefsir (4/1307) İbnu'l-Mubarek Zühd (1219) Abdullah b. Ahmed es-Sunne (1438) İbn Huzeyme Tevhid (s.119) Ru'yani (392) Beyhaki Şuab (1/355) Elbani Sahihu'l-Cami (1672)

[525] İbn Ebi'd-Dunya Zikru'l-Mevt (254)

5- Sevban[527],
6- Cabir b. Abdillah[528],
7- Abdullah b. Ravaha[529],
8- Ubade b. Sâmit[530],
9- Huzeyfe b. el-Yeman[531],
10- Damra b. Habib[532],
11- İbn Abbâs[533],
12- İbn Ömer[534],
13- İbn Amr[535],
14- İbn Mes'ud[536],
15- Osman b. Affan[537],

---

[526] **Zayıf.** Taberani (2/46); Ebu Nuaym Marife (1138) Bezzar (Keşfu'l-Estar – 870) isnadına Ömer b. Muhammed b. Sahban zayıftır.

[527] Ebu Nuaym Hilye (6/147)

[528] **Sahih.** Ahmed (3/346); Taberani Evsat (9/39); Beyhaki, İsbatu Azabi'l-Kabr (215, 216); İbn Abdilberr, et-Temhid (14/108); İbn Ebi Zemeneyn es-Sunne (81) İbn Ebi Asım, es-Sunne (866); el-Elbani, isnadı ceyyid demiştir.

[529] **Hasen ligayrihi.** Taberani (13/414) İbn Hacer, Garaibu'l-Multekita (el yazma no:2703)

[530] **Zayıf.** İbn Ebi'd-Dunya, et-Teheccüd (31); İbn Durays, Fadailu'l-Kur'an (s.116); Haris b. Ebi Usame, Müsned (Bugyetu'l-Bahis 730); Acurri, Ahlaku Hameleti'l-Kur'an (94) Hatib el-Bağdadi, el-Muttefak ve'l-Mufterak (3/279) Muhammed b. Nasr el-Mervezi, Muhtasaru Kiyami'l-Leyl (159) Şevkani, el-Fevaidu'l-Mecmua (s.305). Ukayli, ed-Duafa (2/38 no:466) İsnadında Davud b. Raşid et-Tafavi leyyin bir ravidir. Metninde nekaret vardır.

[531] **Hasen ligayrihi mevkuf.** İbn Ebi'd-Dunya, el-Menâmât (7) isnadı munkatıdır.

[532] **Hasen maktu.** Ebu Nuaym, Hilye (6/104) İbnu'l-Cevzi, Mevduat (3/235); İbn Arrak, Tenzihu'ş-Şeria (2/456). Merfu olarak zayıf isnadla: Rafii, et-Tedvin (3/346) İbnu'l-Cevzi el-Mevduat (3/234) İbn Arrak, Tenzihu'ş-Şeria (2/456) İbn Cevzi; Ahmed b. Ali b. Lal yoluyla rivayet etmiştir. Mürseldir

[533] **Hasen.** Beyhaki, İsbatu Azabi'l-Kabr (104, 233) Taberani (11/88) Taberani, Evsat (3/130) Hatib, Tarih (2/46) İbn Ebi Hatim, Tefsir (9/33) Taberi (16/603)

[534] **Hasen mevkuf.** Beyhaki Zühd (584); Şuabu'l-İman (2/214) İbn Asakir, Tarihu Dımeşk (31/174) Deylemi (347) İbn Hacer, Garaibu'l-Multekita (el yazma no: 111)

[535] **Hasen.** Ahmed (2/172) İbn Hibban (7/384) İbn Adiy el-Kamil (2/449) Abdulmelik b. Habib es-Sulemi, Vasfu'l-Firdevs (282) Acurri eş-Şeria (s.367) Hakîm et-Tirmizi, Nevadir (181, 1523) Elbani Ta'liku'r-Ragıbda (4/183) hasen dedi. Şuayb el-Arnaut da İbn Hibban ta'likinde hasen demiştir.

[536] **Hasen mevkuf.** İbn Ebi Şeybe (3/52) Acurri eş-Şeria (s.367) Beyhaki İsbatu Azabi'l-Kabr (225) Taberi, Tehzibu'l-Asar (184) İbn Kuteybe, Te'vilu Muhtelefi'l-Hadis (s.248).

[537] **Sahih.** Ebu Davud (3221); Hakim (1/526); Beyhaki (4/56); Beyhaki, İsbatu Azabi'l-Kabr (211) Ziyau'l-Makdisi, el-Muhtare (1/522) Elbani, Sahihu'l-Cami (945).

16- Ömer b. El-Hattab[538],
17- Amr b. El-Âs[539],
18- Muâz b. Cebel[540],
19- Ebû Umâme[541],
20- Ebû'd-Derdâ[542],
21- Ebu Rafi[543],
22- Ebu Said el-Hudrî[544],
23- Ebu Katade[545],
24- Ebu Hureyre[546],
25- Ebu Musa[547],
26- Esma bt. Ebi Bekr[548],
27- Esma bt. Umeys[549] ve
28- Âişe[550] radıyallahû anhum ecmain.

---

[538] **Hasen ligayrihi.** Acurri, eş-Şeria (s.366) Haris b. Ebi Usame, Musned (281) Mürseldir.

[539] **Sahih mevkuf.** Muslim (121).

[540] Bezzar (7/97) el-Gafiki, Lemhatu'l-Envar (249, 255) isnadında meçhul kimseler vardır.

[541] Taberani (8/249); Ebu Suleyman er-Rib'î, Vesaya'l-Ulema (31) el-Kasım es-Sekafi el-Esbahani, Erbain (s.214); Ziyau'l-Makdisi, el-Muntek min Mesmuat (no 21 el yazma)

[542] **Hasen mevkuf.** İbnu'l-Mubarek, Zühd (1090); İbn Ebi Şeybe (3/53); Acurri, eş-Şeria (s.366); Beyhaki, İsbatu Azabi'l-Kabr (229).

[543] Taberani (1/322, 325) Bezzar (9/320) Beyhaki, İsbatu Azabi'l-Kabr (99)

[544] **Sahih.** Ahmed (3/3); Bezzar (Keşfu'l-Estar 872); Abdullah b. Ahmed es-Sunne (1456) İbn Ebi Asım, es-Sunne (718); Beyhaki İsbatu Azabi'l-Kabr (32) Taberi Tefsiri (16/591) İbn Ebi Hatim, Tefsir (9/35) Fesevi Meşyeha (el yazma 87) Elbani es-Sahiha (3394)

[545] **Hasen mevkuf.** İbn Ebi Hatim, Tefsir (9/32) Taberani Evsat (2/90)

[546] **Sahih.** Tirmizi (1071) İbn Mace (4268) İbn Abdilberr el-İstizkar (3/88) Bezzar (15/29, 17/154) Taberi Tehzibu'l-Asar (2/217 no 176). İbn Hibban (7/380, 386) Acurri, eş-Şeria (s.365) İbn Ebi Asım, es-Sunne (864) Hennad, Zühd (1/204) İbn Ebi Şeybe (3/56) İbn Cerir et-Taberi, Tefsir (13/216) Taberani Evsat (3/106, 9/166) Hakim (1/535) Beyhaki, İsbatu Azabi'l-Kabr (56, 67) Şeceri, Emali (1/109) Makdisi, Atrafu'l-Garaib ve'l-Efrad (5533) Elbani Sahihu't-Tergib (3/220) Elbani, es-Sahiha (1391).

[547] **Sahih mevkuf.** Beyhaki, İsbatu Azabi'l-Kabr (227) İbn Sad, Tabakat (4/115)

[548] **Sahih.** İbn Ebi Şeybe (7/496) Buhari (36, 86, 880, 1005)

[549] **Sahih.** Ahmed (6/352) Taberani (24/105)

[550] **Sahih.** Ahmed (6/139) Beyhaki İsbatu Azabi'l-Kabr (29) Abdulhak el-İşbili, Ahkamu'ş-Şer'iyyeti'l-Kubra (3/360) İshak b. Rahuye (1170) İbn Mende el-İman (1067) Abdullah b. Ahmed es-Sunne (1448) Mukbil b. Hadi, Camiu's-Sahih (1439)

Şefaati ve Bir Topluluğun Cehennemden Çıkacağını İnkar Edenler Haktan Sapmıştır

Abdullah ed-Danac (er-Rumî) şöyle dedi: “Enes b. Malik’e birisinin: “Ey Ebu Hamza! Bir topluluk şefaati yalanlıyor” dediğine, onun da şöyle cevap verdiğine şahit oldum: “Onlarla oturmayın.”[551]

Katade rahimehullah dedi ki: “Enes b. Malik radıyallahu anh Allah Teâlâ’nın:

{ فَأَمَّا الَّذِينَ شَقُوا فَفِي النَّارِ } قَالَ: " يَخْرُجُ قَوْمٌ مِنَ النَّارِ، وَلَا نُكَذِّبُ بِهَا، كَمَا كَذَّبَ أَهْلُ حَرُورَاءَ

“**İsyan edenler cehennemdedirler**” (Hud 106) ayeti hakkında şöyle dedi: “Bir topluluk cehennemden çıkacaktır. Biz Harura halkının (haricîlerin) yalanladıkları gibi bunu yalanlamayız.”[552]

İbn Abbas radıyallahu anhuma’dan: Ömer radıyallahu anh hutbesinde dedi ki: “Şüphesiz bu ümmetten bir topluluk gelecek… şefaati yalanlayacaklar… ve bir topluluğun cehenneme girmelerinden sonra çıkarılacaklarını yalanlayacaklar.”[553]

Yezid el-Fakir’den: Cabir b. Abdillah radıyallahu anhuma’ya dedik ki: “Ey Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem’in ashabı! Siz bazı toplulukların cehennemden çıkacağını iddia ediyorsunuz. Allah Azze ve Celle ise: “**Cehennemden çıkmak isterler, ama oradan çıkıcı değillerdir**” (Miade 37) buyuruyor.” Cabir radıyallahu anh dedi ki:

إِنَّكُمْ تَجْعَلُونَ الْخَاصَّ عَامًّا، ثُمَّ قَالَ: اقرؤوا مَا قَبْلَهَا إِنَّمَا هِيَ لِلْكُفَّارِ

“Muhakkak ki sizler özel olanı genel kabul ediyorsunuz. Ayetin öncesini okuyun. Bu ayet ancak kafirler hakkındadır.”[554]

Talk b. Habib’den: “Ben herkesten fazla şefaati yalanlayanlardan biri

---

[551] **Sahih mevkuf.** El-Lalekai İtikad (2120, 2143) İbn Batta el-İbane (408) Musedded b. Muserhed’den naklen: İbn Hacer, Metalibu’l-Aliye (4534)

[552] **Hasen mevkuf.** Tahavî, Şerhu Muşkili’l-Asar (14/346) el-Esbehani, el-Hucce (330)

[553] **Sahih.** Ahmed (1/23) Abdurrazzak (7/330) İbnu’l-Carud el-Munteka (812) Nesai Sunenu’l-Kubra (4/274) Ebu Ya’la (1/136) Tayalisi (25) İbn Ebi Şeybe (5/539-540) İbn Abdilberr et-Temhid (9/83, 19/69, 70, 23/98) Haris Musned (736) Mehamili Emali (220) İbn Ebi Zemeneyn es-Sunne (112, 243) Acurri eş-Şeria (765-768) Beyhaki el-Ba’s ve’n-Nuşur (149) el-Lalekai (2083-84) Mervezi es-Sunne (354) İbn Ebi Asım es-Sunne (343) el-Elbani Zılalu’l-Cenne’de (697) sahih demiştir.

[554] **Sahih mevkuf.** Muslim (320) El-Esbehani, el-Hucce (328-329) Vahidî, Tefsir (2/184) el-Harisi, Musnedu Ebi Hanife (1521)

idim. Cabir b. Abdillah radıyallahu anhuma ile karşılaştığımda, Allah'ın cehennem ahalisinin ebedî olarak orada kalacaklarını zikrettiği ayetlerden bildiklerimin tümünü ona okudum. Bunun üzerine o: "Ey Talk! Sen Allah'ın Kitabını ve Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sünnetini benden daha iyi bildiğini mi düşünüyorsun? Okumuş olduğun ayetler müşrikler hakkındadır. Fakat Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in kastettiği bu topluluklar günah işleyip de azaplandırılan topluluklardır. Bunlar cehennemden çıkarılırlar" dedikten sonra ellerini kulaklarına götürerek: "Eğer ben Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in: "**Onlar cehenneme girdikten sonra tekrar çıkacaklardır**" buyurduğunu işitmediysem bunlar sağır olsun. Biz de bu ayetleri senin okuduğun gibi okumaktayız" dedi."[555]

İkrime'den: "Nafi b. Ezrak, İbn Abbas radıyallahu anhuma'ya: "Allah Teâlâ: "**Ateşten çıkmak isterler, ama ondan çıkabilecek değillerdir**…" (Maide 37) buyurmuşken sen bazı toplulukların Cehennem'den çıkacağını mı iddia ediyorsun?" deyince İbn Abbas radıyallahu anhuma dedi ki: "Yazık sana! Bir önceki ayeti okusana! Bu ayette kafirler kastedilmektedir."[556]

Tevhid üzere ölenlerin şefaat ile cehennemden çıkacaklarına dair mütevatir hadisler gelmiştir. Bunlardan bazıları şöyledir:

1- İmran b. Husayn radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

يَخْرُجُ قَوْمٌ مِنَ النَّارِ بِشَفَاعَةِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَدْخُلُونَ الجَنَّةَ، يُسَمَّوْنَ الجَهَنَّمِيِّينَ

"**Bir toplulum Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'in şefaatiyle cehennemden çıkarılacak ve cennete sokulacaklar, onlara "cehennemliler" ismi verilecektir**."[557]

2- Enes b. Malik radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

يَخْرُجُ قَوْمٌ مِنَ النَّارِ بَعْدَ مَا مَسَّهُمْ مِنْهَا سَفْعٌ، فَيَدْخُلُونَ الجَنَّةَ، فَيُسَمِّيهِمْ أَهْلُ الجَنَّةِ: الجَهَنَّمِيِّينَ

"**Bir topluluk cehennemde kendilerine dokunan ateşten dolayı kararmış olarak cehennemden çıkacak, sonra cennete sokulacaklar ve**

[555] **Hasen**. Buhârî Edebu'l-Mufred (818) Beyhaki Şuabu'l-İman (323)
[556] **Hasen mevkuf**. Taberî (8/406)
[557] **Sahih.** Buhari (6566) Ebu Davud (4740) Taberani (18/137)

cennet halkı onlara "cehennemliler" ismini verecektir."[558]

3- Huzeyfe radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

يَخْرُجُ قَوْمٌ مِنَ النَّارِ بَعْدَ مَا مَحَشَتْهُمُ النَّارُ، يُقَالُ لَهُمْ: الْجَهَنَّمِيُّونَ

"**Bir topluluk cehennemde yandıktan sonra çıkarılacak ve onlara "cehennemliler" adı verilecektir**."[559]

4- Mugira b. Şu'be radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

يَخْرُجُ قَوْمٌ مِنَ النَّارِ فَيَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ فَيُسَمَّوْنَ الْجَهَنَّمِيُّونَ فِي الْجَنَّةِ , فَيَدْعُونَ اللهَ أَنْ يُحَوِّلَ عَنْهُمْ ذَلِكَ الِاسْمَ , فَيَمْحُو اللهُ عَنْهُمْ , فَإِذَا خَرَجُوا مِنَ النَّارِ

"**Bir topluluk cehennemden çıkıp cennete girecek ve onlara cennette: "cehennemliler" denilecektir. Onlar bu ismin kendilerinden kaldırılması için Allah'a dua edecekler, bunun üzerine Allah onlardan cehennemden çıktıkları sıradaki izlerini silecektir**."[560]

5- Cabir b. Abdillah radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

يُخْرَجُ قَوْمٌ مِنَ النَّارِ بَعْدَمَا امْتُحِشُوا, فَيَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ

"**Bir topluluk cehennemde yandıktan sonra çıkarılacak ve cennete sokulacaktır.**"[561]

6- Ebu Said el-Hudrî radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

يخرجُ قومٌ مِن النارِ وقد احترَقوا فيَدخُلون الجنةَ، ...، فيُقالُ لهم: هل تَشتَهون شيئاً؟ فيَقولونَ: يُرفَعُ عنَّا هذا الاسمُ، فيُرفعُ عَنهم

"**Bir topluluk cehennemde yandıktan sonra çıkacak ve cennete gireceklerdir… Onlara bir şey istiyor musunuz denilecek de onlar:**

---

[558] **Sahih.** Buhari (6559) Ahmed (3/134, 268) Ebu Ya'la (2886) ilk cümle ile: Taberi Tefsir (15/482) Sa'lebî, Tefsir (1/537)

[559] **Sahih.** Ahmed (5/391) Tayalisi (419) el-Lâlekâî, İtikad (2080) İbn Ebi Asım, es-Sunne (835) İbn Huzeyme, Tevhid (2/666)

[560] **Hasen ligayrihi.** Taberani (20/425) İbn Huzeyme Tevhid (2/691) Mehamili, Emali (420)

[561] **Sahih.** Buhari (6190) Beyhaki Şuabu'l-İman (1/294) Tayalisi (1703) Hatib, Tarih (12/176) el-Lâlekâî, İtikad (2048)

“Bizden bu ismin kaldırılmasını istiyoruz” diyecekler. Bunun üzerine onlardan bu isim kaldırılacak.”[562]

Şefaatin Türleri:

1- Nebi sallallahu aleyhi ve sellem’in, büyük günah işleyenlere cehenneme girmelerinden önce yapacağı şefaat.

2- Nebi sallallahu aleyhi ve sellem’in büyük günah işleyenlere cehenneme girmelerinden sonra yapacağı şefaat.

3- Müminlerin büyük günah işleyenlere cehennemden çıkarılmaları için yapacakları şefaat.

Ehl-i sünnet imamlarından bazılarının sözleri şöyledir:

İmam Ahmed, şefaat hakkında şöyle demiştir: “Muhakkak ki Allah, Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem’in şefaatiyle bazı toplulukları cehennemden çıkaracaktır.”[563]

İbn Huzeyme Kitabu’t-Tevhid’de şu başlığı açmıştır: “Diğer peygamberler (aleyhimusselam) dışında Nebi sallallahu aleyhi ve sellem’e özel, ümmetine şefaat edeceği, onun ümmetinden bazılarının bu ümmetten Allah’ın bağışlamadığı günahları sebebiyle cehenneme girmiş olanlara şefaat ederek, günahları kadar azap edildikten sonra Allah’ın fazlıyla çıkarılacakları babı” sonra Nebi sallallahu aleyhi ve sellem’in şefaatini ispat eden rivayetleri zikretmiştir.[564]

Ebu’l-Hasen el-Eşari şefaati inkar edenleri reddetmiş ve “Müslümanlar Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’in şefaati hususunda icma etmişlerdir” demiştir.[565]

İmam Acurri “Şefaata imanın gerekliliği” diye başlık açmış ve şöyle demiştir: “Allah size merhamet etsin, şunu iyi bilin ki, şefaati inkar edenler cehenneme girenin oradan çıkamayacağını iddia ederler. Bu şefaati ve başka şeyleri yalanlayan mutezilenin mezhebidir…”[566]

es-Sabuni şöyle demiştir: “Din ve sünnet ehli Nebi sallallahu aleyhi ve sellem’in tevhid ehlinden günahkar olanlara ve büyük günah işleyenlere şefaat edeceğine iman ederler. Nitekim bu konuda Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem sahih rivayetler gelmiştir.”[567]

---

[562] **Sahih.** El-Muhlisiyyat (319) Abd b. Humeyd (863) Beyhaki İtikad (s.198) Ebu Abdillah el-Attar, Cüz (el yazma no:10) bkz.: Taberani Evsat (8/106)

[563] Tabakatu’l-Hanabile (1/344)

[564] Kitabu’t-Tevhid (241)

[565] El-İbane (s.162)

[566] Acurri eş-Şeria (331)

[567] Sabuni Akidetu’s-Selef (58)

Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in ve şefaat edecek olan diğerlerinin şefaatini ispat konusunda Kitap ve Sünnetten deliller getirmişlerdir.

Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur: "**Nitekim göklerde nice melekler vardır ki, ancak Allah'ın, dilediği ve hoşnud olduğu kimse için izin vermesinden sonra şefâatları bir işe yarar.**" (Necm 26)

"**Yine o gün, Rahman'ın izin verdiği ve sözünden hoşnud olduğu kimseden başkasının şefaati fayda vermez**." (Taha 109)

"**O'nun izni olmadan, O'nun yanında Kim şefâat edebilir?**" (Bakara 255)

Bu ve daha birçok ayette Allah Azze ve Celle'nin izninden sonra ve şefaat ediciden razı olması halinde şefaatin sabit olduğuna delalet etmektedir.

Ebu Hureyre radıyallahu anh'ın rivayet ettiği uzun bir hadiste Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: "**Kıyamet gününde insanların efendisi benim. Bu neden biliyor musunuz? Kıyamet gününde Allah gelmiş geçmiş bütün insanları düz bir yere toplayacak, öyleki çağıran, sesini hepsine duyurabilecek, göz hepsini görebilecek. Güneş yaklaşacak insanların gam ve gussası dayanamayacakları ve tahammül edemeyecekleri dereceyi bulacak. Bunun üzerine insanlar birbirlerine: "Halinizi görmüyor musunuz? Başınıza geleni görmüyor musunuz? Rabbiniz huzurunda kendinize şefaat edecek bir zat arasanıza" diyecekler. Bâzıları birbirlerine: "Babanız Âdem'e gidin" diyecekler**. Sonra onların sırayla Adem'e, Nuh'a, İbrahim'e, Musa'ya, İsa'ya ve diğer peygamberlere (Aleyhimusselam) gideceklerini, hepsinin de: "Siz benden başkasına gidin" diyeceklerini zikretmiştir. Sonra Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle devam etti:

"En sonunda bana gelirler ve: "Ey Muhammed! Sen Allah'ın rasulüsün ve peygamberlerin sonuncususun. Allah seni gelmiş ve gelecek günahlardan korumuştur. Rabbine şefaat etmek üzere git, içinde bulunduğumuz halimizi görmüyor musun?" diyecekler. Ben de kalkarak arşın altına geleceğim ve (orada) Rabbime secdeye kapanacağım. Sonra Allah bana öyle fütuhat verecek ve bana güzel hamdu senalardan öyle şeyler ilham buyuracak ki, öyle fütuhatı benden önce kimseye ihsan etmemiştir. Sonra: "Ey Muhammed! Başını kaldır: İste ki isteğin verilsin! Şefaat dile sana şefaat hakkı verilsin" denilecek. Ben başımı kaldırarak: "Yarabbi! Ümmetim, ümmetim" diyeceğim…"[568] Hadis böylece devam etmektedir.

Enes b. Malik radıyallahu anh'ın rivayet ettiği hadiste Rasulullah

[568] **Sahih.** Buhari (4712) Muslim (194)

sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: “**Cennette şefaat edecek insanların ilki benim ve peygamberler içinde tabi olanları en kalabalık olan ben olacağım**.”[569]

Ebu Hureyre radıyallahu anh’ın rivayet ettiği diğer bir hadiste şöyle buyrulmuştur: “**Her peygamberin kabul edilen bir duası vardır. her peygamber duasında acele etmiştir. lakin ben kabul edilen duamı kıyamet gününde ümmetime şefaat etmek için erteledim. Allah dilerse ümmetimden Allah’a hiçbir şeyi ortak koşmadan ölen herkes bu şefaate ulaşacaktır**.”[570]

İnsanlar Şefaati kabul ve red konusunda üç kısma ayrılmışlardır:

Birinci kısım: İspat etmekte aşırı gitmişler, öyle ki putların ve Salihlerin şefaat edecekleri inancıyla onlara yönelerek kendilerine Allah katında şefaat etmeleri için dua etmişler, onlara yaklaşmaya çalışmışlardır. Allah Teâlâ onları şöyle haber veriyor:

“**(O müşrikler), Allah'ı bırakarak, kendilerine zararı da faydası da dokunmayan şeylere ibadet ederler ve 'bunlar, Allah katında bizim şefâatçilerimizdir" derler. (Ey Muhammedi Onlara) de ki: "Siz, göklerde ve yerde olup da Allah'ın bilmediği bir şeyi mi O'na haber veriyorsunuz? Allah, onların şirk koştukları şeylerden münezzehtir ve çok yücedir.**” (Yunus 18)

“**Bilesiniz ki, hâlis dîn Allah'ındır. O'ndan başkasını "biz onlara, ancak bizi Allah'a daha çok yaklaştırmaları için ibadet ediyoruz" diyerek dost edinenler ise, Allah, onların ihtilâf ettikleri hususlarda, aralarında elbette hüküm verecektir. Elbette Allah, kâfir yalancı olan kimseye hidayet etmez.**” (Zümer 3)

İkinci kısım: Şefaati inkarda aşırı gidenlerdir. Onlar Hariciler ve Mu’teziledir. Nebî sallallahu aleyhi ve sellem’in ümmetinden büyük günah işleyenlere şefaat edeceğini inkar etmişlerdir.

Üçüncü kısım: Ehl-i Sünnet ve’l-Cemâat Nebî sallallahu aleyhi ve sellem’in, diğer peygamberlerin, sadık müminlerin ve başkalarının şefaat edeceklerini kabul ederler. Bu şefaat de iki kısımdır:

1- Menfî şefaat: Kafir ve müşrik için şefaattir. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: “**Artık şefâatçıların şefaati onlara layda vermez**” (Muddessir 48)

2- Müsbet şefaat: Kur’ân’da ispat edilen şefaattir. Bunun da iki şartı vardır.

a- Allah’ın şefaat edecek kimse için izin vermesi

---

[569] **Sahih.** Muslim (196)

[570] **Sahih.** Buhari (6305) Muslim (199)

b-Kendisine şefaat edilecek kimseden razı olması.

Nitekim Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: “**Nitekim göklerde nice melekler vardır ki, ancak Allah'ın, dilediği ve hoşnud olduğu kimse için izin vermesinden sonra şefâatları bir işe yarar.**” (Necm 26)

Allah Teâlâ ancak tevhid ehlinden razı olacaktır. Sahih’te rivayet edildiğine göre Ebu Hureyre radıyallahu anh, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’e şöyle demiştir: “Ey Allah’ın rasulü! Senin şefaatinle en mutlu olacak kişi kimdir?” Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: “**Kalbinden samimiyetle la ilahe illallah (Allah’tan başka ibadete layık bir ilah yoktur) diyen kimsedir**.”

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

وَإِنْ مِنْكُمْ إِلَّا وَارِدُهَا كَانَ عَلَى رَبِّكَ حَتْمًا مَقْضِيًّا

“**İçinizde hiç kimse yoktur ki, cehenneme uğramış olmasın. Bu, rabbinin yapmayı üzerine aldığı kesinleşmiş bir hükümdür**.” (Meryem 71)

Bu ayette geçen “vurud:uğrama” giriş manasındadır. Nitekim sahih bir rivayette bu şekilde gelmiştir. Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

«لَا يَدْخُلُ النَّارَ، إِنْ شَاءَ اللهُ، مِنْ أَصْحَابِ الشَّجَرَةِ أَحَدٌ، الَّذِينَ بَايَعُوا تَحْتَهَا»

“**Allah dilerse (Rıdvan) ağacı altında biat edenlerden hiçkimse cehenneme girmeyecektir**.” Hafsa radıyallahu anha dediki: “Nasıl olur ey Allah’ın rasulü? Allah Azze ve Celle şöyle buyuruyor: “**İçinizde hiç kimse yoktur ki, cehenneme uğramış olmasın.**” (Meryem 71)” Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

قَدْ قَالَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: {ثُمَّ نُنَجِّي الَّذِينَ اتَّقَوْا وَنَذَرُ الظَّالِمِينَ فِيهَا جِثِيًّا} [مريم: 72]

“(**Ondan sonraki ayette) Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur**: “**Sonra Allah'tan sakınanları kurtarır, zâlimleri ise, orada dizüstü bırakırız**.” (Meryem 72)”[571]

Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’in rıdvan biatine katılanlardan

[571] **Sahih.** Muslim (2496)

hiçbirinin cehenneme girmeyeceğini açıkça belirtmesi, Hafsa radıyallahu anha'nın anlayışıyla örtüşmedi ve Hafsa radıyallahu anhaya göre hadis ayete muhalif göründü. Ayetin ilk kısmını doğru anlamıştı. Zira: "**İçinizden hiçkimse yoktur ki cehenneme uğramış olmasın**" ayetiyle kastedilen girmektir. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in burada Hafsa radıyallahu anha'nın "vurûd" kelimesini "giriş" manasında anlamasını onayladığını görüyoruz. Lakin problemi ayetin devamı ile açıklıyor: "**Sonra Allah'tan sakınanları kurtarır, zâlimleri ise, orada dizüstü bırakırız**." (Meryem 72)

Öyleyse salihleri ve günahkârlarıyla bütün insanlara nispetle hakiki anlamda giriş zorunludur. Ancak burada salih ile günahkâr arasında özde bir farklılık vardır. Salihin girmesi uğramaktan ibarettir. Günahkârın girişi ise azaba düşmek şeklindedir.

Hafsa radıyallahu anha hadisindeki bu manayı, Buhari ve Muslim'in rivayet ettikleri Ebu Hureyre radıyallahu anh hadisi pekiştirmektedir. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

لَا يَمُوتُ لِأَحَدٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ ثَلَاثَةٌ مِنَ الْوَلَدِ فَتَمَسَّهُ النَّارُ، إِلَّا تَحِلَّةَ الْقَسَمِ

"**Müslümanlardan birinin üç çocuğu ölsün de, kendisine cehennem ateşi dokunsun olamaz. Yalnız yemini bozmayacak kadarı müstesna!**"[572]

Kastedilen yemin, ayette geçen: "**İçinizden hiçkimse yoktur ki cehenneme uğramış olmasın**" ifadesidir. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem bu hadiste, buluğ çağına ermemiş üç çocuklarını vefat ettiren Allah Azze ve Celle'nin takdirine sabreden ve buna razı olan ana babanın faziletine şahitlik etmekte, yemini bozmayacak kadarı müstesna olmak üzere onlara cehennem ateşinin dokunmayacağını, yani Hafsa radıyallahu anha hadisinde geçtiği gibi, cehenneme uğrayacaklarını bildirmektedir.

Kevser Havuzunu Yalanlayanlar Haktan Sapmıştır

Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur:

إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ

"**Sana kevseri verdik**" (Kevser 1)

İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan: Ömer radıyallahu anh hutbesinde dedi ki: "Şüphesiz bu ümmetten bir topluluk gelecek… havzı

[572] **Sahih.** Buhari (6656) Muslim (2632)

yalanlayacaklar.”[573]

Humeyd rahimehullah, Enes radıyallahu anh’ın şöyle dediğini rivayet ediyor: “Ubeydullah b. Ziyad’ın yanına girdim. Kendi aralarında havzı söz konusu etmiş müzakere ediyorlardı. Ubeydullah: “İşte Enes geldi” dedi ve bana dönerek: “Ey Enes! Havz hakkında ne dersin?” dedi. Ben şöyle dedim: “Sizin gibi havz hakkında şüphe edip tartışacak kimseleri görünceye kadar yaşayacağımı beklemiyordum. Ben geride öyle yaşlı kadınlar bıraktım ki, onlardan birisi namaz kıldı mı, mutlaka Rabbinden Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem’in havzına gitmeyi kendisine nasip etmesini diliyordu.”[574]

Enes radıyallahu anh’den: “Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem bir gün aramızda iken biraz dalar gibi oldu. Sonra başını gülümseyerek kaldırdı. Ben: “Neden güldün ey Allah’ın rasulü?” dedim. Şöyle buyurdu: “**Az önce bana şu sure nazil oldu: “Rahman ve Rahim olan Allah’ın adı ile, sana kevseri verdik**. **Bu itibarla Rabbın için namaz kıl ve kurban kes. Gerçek olan şudur ki, asıl soyu kesik olan, sana kin besleyen kimsedir.**” (Kevser suresi**) bilir misiniz Kevser nedir?**” biz: “Allah ve rasulü daha iyi bilir” dedik. Şöyle buyurdu: “**O, bir ırmaktır. Azîz ve Celîl olan Rabbım onu cennette bana vermiştir. Onun üzerinde pekçok hayır vardır. Ümmetler kıyamet gününde ona gelir ve onun kapları yıldızlar sayısıncadır. Kullar kendi aralarında tartışırlar, ben derim ki: “Ey Rabbim; o, benim ümmetimdendir.” Bana denilir ki: “Senden sonra ne yaptıklarını nereden bileceksin?**”[575]

Burada aynı zamanda tasavvufçulara reddiye vardır. Onlar Nebî sallallahu aleyhi ve sellem`nin vefatından sonra ümmetinin halini bildiği söylerler. Bu hadiste ise “Senden sonra ne yaptıklarını bilemezsin” deniliyor.

Bu ayeti kerime iki hususu ispat etmektedir:,

1- Kevserin Nebi sallallahu aleyhi ve sellem’e vaad edilen ve sadece ona has kılınan cennet nehirlerinden bir nehir olduğu

2- Kevser suyunun toplandığı, Kıyamet arasatında bulunan havzın ispatı. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’in sünnetine sarılanlar bu

---

[573] **Sahih.** Ahmed (1/23) Abdurrazzak (7/330) İbnu’l-Carud el-Munteka (812) Nesai Sunenu’l-Kubra (4/274) Ebu Ya’la (1/136) Tayalisi (25) İbn Ebi Şeybe (5/539-540) İbn Abdilberr et-Temhid (9/83, 19/69, 70, 23/98) Haris Musned (736) Mehamili Emali (220) İbn Ebi Zemeneyn es-Sunne (112, 243) Acurri eş-Şeria (765-768) Beyhaki el-Ba’s ve’n-Nuşur (149) el-Lalekai (2083-84) Mervezi es-Sunne (354) İbn Ebi Asım es-Sunne (343) el-Elbani Zılalu’l-Cenne’de (697) sahih demiştir.

[574] **Sahih mevkuf.** Hakim (1/150)

[575] **Sahih.** Müslim (400)

havuza uğrarlar ve ondan bir kez içen bir daha susamaz.

Sehl b. Sad es-Saidi radıyallahu anh Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: "**Ben havzın başına sizden önce varacağım, kim gelirse ondan içecek ve kim içerse ebediyen susamayacaktır. Muhakkak benim üzerime beni tanıyan, benim de kendilerini tanıdığım bir takım kavimler gelecek, sonra benimle onların arasına girilecektir**"[576]

Enes b. Malik radıyallahu anh Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: "**Havzımın mikdârı Eyle ile Yemen'deki San'a arası gibidir. Onda gökyüzünün yıldızları sayısınca bardaklar vardır**"[577]

Yine Enes b. Malik radıyallahu anh'ın rivayet ettiği hadiste Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: "**Muhakkak ki havuz başında benim yanıma bana sahâbilik etmiş bazı kimseler geleceklerdir. Onları tanıdığım zaman benden uzaklaştırılacaklar. Ben: "Ey Rabbim! Sahabelerim! Sahabelerim!" diyeceğim. Bana da: "Hakikaten sen onların senden sonra neler çıkardıklarını bilmiyorsun!" denilecektir**"[578]

Hesâba ve Mizâna İman Etmeyen Mü'minlerden Değildir

Ebû Âmir el-Eş'arî radıyallahu anh'den: "…Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

أَنْ تُؤْمِنَ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ وَالْمَوْتِ وَالْحَيَاةِ بَعْدَ الْمَوْتِ وَالْجَنَّةِ وَالنَّارِ وَالْحِسَابِ وَالْمِيزَانِ وَالْقَدَرِ كُلِّهِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ

"**İman, senin Allah'a, âhiret gününe, meleklere, kitaplara ve peygamberlere iman etmendir. Ölüme ve ölümden sonraki dirilişe iman etmen, (ayrıca) cennete, ceheneme, hesaba, mîzâna ve hayırla şer itibariyle kadere iman etmendir**."[579]

İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem iman hakkında şöyle buyurdu:

وتُؤْمِنَ بِالْجَنَّةِ وَالنَّارِ وَالْحِسَابِ وَالْمِيزَانِ وَتُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ كُلِّهِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ

"… **Cennete, cehenneme, hesaba, mizana, hayrı ve şerriyle**

---

[576] **Sahih.** Buhari (6583) Müslim (2290)
[577] **Sahih.** Buhari (6580) Müslim (2303)
[578] **Sahih.** Buhari (6582) Müslim (2304)
[579] **Hasen.** Ahmed (4/129)

kaderin tümüne iman etmendir."[580]

Hesaba ve mizana iman etmenin gerekliliği; Enes[581], İbn Ömer[582], Abdurrahman b. Ganem[583], Ebu Umame[584] radıyallahu anhum ve başklarından rivayet edilmiştir.

Dünyanın Döndüğüne İnananlar Kafirlere Benzemiştir

Dünyanın kendi etrafında ve güneş etrafında döndüğünü ilk söyleyen kişi, İsa aleyhi's-selam'ın doğumundan 150 sene önce yaşayan Yunan filozofu Pisagor'dur. Sonra 24 Mayıs 1543 yılında vefat etmiş olan Nikolas Kopernik aynı teoriyi savunmuş, 1642 yılında ölen Galileo Gelilei de Kopernik'i desteklemiştir.

Şeyh Yahya el-Hacurî hafazahullah, der ki: "Dünyanın dönmesi görüşü Müslümanlardan kaynaklanmamıştır. Bu ancak Yahudilerin, Hristiyanların ve materyalistlerin bir tuzağıdır."[585]

Dünyanın döndüğü görüşünün önderleri Yahudiler, Hristiyanlar ve materyalist filozoflardır. Bu meselede ve her meselede hak ehli olanlar ise Kitap ve sünneti salih selefin anlayışıyla delil edinenlerdir.

Ferid Vecdi, şöyle demiştir: "Yunan felsefesi, eski Mısır ilminden ruhunu alarak ortaya çıkıp da Sokrates, Aristotales ve Platon gibi âlimler yetişince Yunan ilmi Dünya hakkında ilerleme kaydetti. Çünkü bu bilginler, dünyanın küre şeklinde olduğunu ve ülkelerinin de bu dünyanın küçük bir parçası olduğunu ikrar etmeye başladılar. İsa aleyhi's-selâm'dan yaklaşık 500 yıl önce yaşamış olan filozofları Fisagor 'un, yerin Güneş etrafında döndüğünü söylediği rivayet edilmektedir. İnsanlar uzun zaman bu teoriyi kabul ettiler. Ta ki İskenderiye'li Batlaymus yetişinceye kadar. Bu kişi Hz. İsa'dan bir buçuk asır kadar önce yaşamıştır. "Dünya küre şeklinde olmakla birlikte sakindir hareketsizdir; o Güneş'in etrafında değil, Güneş onun etrafında dönmektedir" demiştir. Onun bu teorisi zihinlerde kabul gördü ve 16'ıncı milâdî yüz yılında Polonyalı Poincaré ortaya çıkıncaya kadar yayıldı. Bu şahıs Fisagor'un teorisini savundu ve hesaplara dayalı delillerle de teyit etti. Astronomi âlimleri bunu her yerde böyle algıladılar."[586]

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

---

[580] **Hasen.** Ahmed (1/319) Ziyau'l-Makdisi, el-Muhtare (11/18) Haris b. Ebi Usame, Müsned (9) el-Elbani, el-İrva (1/34)

[581] **Hasen.** Bezzar (13/334) Mecmau'z-Zevaid (1/40)

[582] **Hasen ligayrihi.** Ru'yanî (1425) İbn Batta, el-İbane (832)

[583] **Hasen ligayrihi.** İbn Asakir Tarih (35/311)

[584] **Hasen ligayrihi.** Ru'yani (1253)

[585] Es-Subhu'ş-Şarık (s.202)

[586] Dairetu'l-Mearif (s.183)

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ تَقُومَ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ بِأَمْرِهِ ثُمَّ إِذَا دَعَاكُمْ دَعْوَةً مِنَ الْأَرْضِ إِذَا أَنْتُمْ تَخْرُجُونَ

"Göğün ve yerin O'nun emriyle (hareketten kesilip olduğu yerde veya bu düzen içinde) durması da, O'nun ayetlerindendir." (Rum 25)

İbn Kesir şöyle demiştir: "Allah Teâlâ'nın: "Göğün ve yerin O'nun emri ile ayakta durması da yine O'nun ayetlerindendir." kavli şu âyetler gibidir: "**Buyruğu olmadıkça göğü düşmemesi için O tutar.**" (Hacc, 65), "**Muhakkak ki, zail olmasınlar diye gökleri ve yeri tutan Allah'tır**." (Fâtır, 41) Ömer İbn Hattâb radıyallahu anh yeminde zorlandığı zaman şöyle dermiş: Hayır, göğün ve yerin, emriyle ayakta durduğu Allah'a yemîn ederim. Yani gökler ve yeryüzü O'nun emri ve buyruğu altına almasıyla ayakta sabit durmaktadır."[587]

أَمَّنْ جَعَلَ الْأَرْضَ قَرَارًا وَجَعَلَ خِلَالَهَا أَنْهَارًا وَجَعَلَ لَهَا رَوَاسِيَ وَجَعَلَ بَيْنَ الْبَحْرَيْنِ حَاجِزًا أَإِلَهٌ مَعَ اللَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

"(Onlar mı daha hayırlıdır,) yoksa yeryüzünü durgun yapan, aralarına ırmaklar koyan, üzerine sabit dağlar diken ve iki deniz arasına bir engel koyan mı? Allah ile birlikte bir de ilâh mı? Hayır, onların çoğu bilmiyorlar." (Neml 61)

Bu ayette karra/karar kelimesi geçmektedir. Ragıb şöyle der: "Karra fi mekanihi yakirru kararan": Yerinde hareketsiz bir şekilde donakaldı. Bu kelimenin aslı soğukluk anlamındaki kurra'dan gelmektedir. Bu da durgunluğu gerektirir. Harra/sıcaklık ise hareketi gerektirir. Ahzab 33. Ayeti: "Vekırne fi buyutikunne: evlerinizde oturun" şeklinde de okunmuştur… yevmu'l-karra: kurban bayramından sonraki güne denir. Çünkü insanlar o günde Mina'da durmaktadırlar."[588]

Buna göre dünyanın "karar" kılınması; durgun, sabit kılınması anlamına gelir.

İbn Kesir rahimehullah bu ayetin (Neml 61) tefsirinde: "Kârre; durgun, sabit, meyletmeyen ve hareket etmeyen demektir…" demiştir.

جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ قَرَارًا

"Yeryüzünü sizin için durgun yer, göğü de bina yapan," (Gafir/Mu'min 64)

---

[587] İbn Kesir (6/310)

[588] Ragıb el-İsfehani, Mufradat (2/374-375)

Allame es-Sa'dî rahimehullah Gafir/Mu'min suresi 64. Ayetinin tefsirinde: "Kârre; her türlü maslahatınız için sakin/durgun kılınmış, ekmeniz, dikmeniz, üzerine bina yapmanız, üzerinde yolculuk yapmanız ve ikamet etmeniz için sabitlenmiştir" der.[589]

إِنَّ اللَّهَ يُمْسِكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ أَنْ تَزُولَا وَلَئِنْ زَالَتَا إِنْ أَمْسَكَهُمَا مِنْ أَحَدٍ مِنْ بَعْدِهِ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا

"Yerlerinden oynamamaları için gökleri ve yeri Allah tutmaktadır. Onlar yerlerinden oynarsa, Allah'tan başka hiç kimse onları tutamaz. Onun içindir ki Allah, Halîm'dir; çok bağışlayıcıdır." (Fatır 41)

İbn Kesir dedi ki: "Sonra Allah Teâlâ gökleri ve yeri ayakta tutan ve ikisi arasında bulunan varlıkları birbirine cezbeden yüce kudretini haber vererek buyuruyor ki: "**Muhakkak ki zail olmasınlar diye gökleri ve yeri tutan Allah'tır."** Yerlerinden kayıp gitmelerini önleyen O'dur. **"İzni olmadıkça, göğü yerin üzerine düşmemesi için O tutar**." (Hacc, 65) Bir başka âyette de şöyle buyurulur: "**Göğün ve yerin, O'nun emriyle ayakta durması da yine O'nun âyetlerindendir.**" (Rûm, 25), "**Göklerle yer zail olurlarsa and olsun ki bundan sonra onları kimse tutamaz**?" (Fâtır, 41), Göğün ve yerin oldukları şekilde devamlarını sağlamaya O'ndan başka kimsenin gücü yetmez. O, bunca güç ve kudretine rağmen yine de Halîm'dir, Gafûr'dur. Kullarının kendisine isyan, edip küfrettiklerini görür, hilm ile muamele eder, onların cezasını hemen çabucak vermez, te'hîr eder ve bir süreye kadar bekletir. Başkalarının da suçunu örter ve bağışlar. "**Şüphesiz ki O; Halim, Gafur olandır**."[590]

وَجَعَلْنَا فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيَ أَنْ تَمِيدَ بِهِمْ وَجَعَلْنَا فِيهَا فِجَاجًا سُبُلًا لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ

"**Yeryüzünde insanları sarsmaması için üzerinde sabit dağlar, dosdoğru gidebilsinler diye dağlar arasında geniş yollar yarattık**." (Enbiya 31)

Kurtubi dedi ki: "Meyd; dönmek anlamına gelmektedir. Mâde re'sehu: başını döndürdü demektir."[591]

Begavi, Mukatil ve İbn Kesir dedi ki: "En temîde bihim: dünyanın dönmemesi için demektir."[592] Firuzabadi bunu Tebviru'l-Mikbas'ta İbn Abbas radıyallahu anhumanın tefsiri olarak nakleder.[593]

---

589 Tefsiru's-Sa'di (4/391) bkz.: Fethu'l-Kadir (4/498)
590 İbn Kesir (6/557)
591 Kurtubi (11/285)
592 Begavi Tefsiri (5/316) Tefsiru Mukatil (2/353) İbn Kesir (5/340)
593 Tenviru'l-Mikbas (1/338)

أَأَمِنتُم مَّن فِي السَّمَاء أَن يَخْسِفَ بِكُمُ الأَرْضَ فَإِذَا هِيَ تَمُورُ

"**Göktekinin sizi yere batırmayacağından emîn misiniz? İşte o vakit yer sarsılır durur**" (Mülk 16)

İmam Şevkanî rahimehullah bu ayetin tefsirinde şöyle demiştir: "Yani daha önce bulunduğu durgunluk halinden sonra sarsılıp hareket etmesi demektir"[594]

وَهُوَ الَّذِي مَدَّ الأَرْضَ وَجَعَلَ فِيهَا رَوَاسِيَ وَأَنْهَاراً وَمِن كُلِّ الثَّمَرَاتِ جَعَلَ فِيهَا زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ يُغْشِي اللَّيْلَ النَّهَارَ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

"**Keza yeryüzünü yayan, üzerinde sabit dağlar ve nehirler vücûda getiren, her çeşitten ikişer çift meyve yaratan ve geceyi gündüze örtü yapan yine O'dur. İşte bütün bunlarda düşünen kimseler için mutlaka deliller vardır**." (Ra'd 3)

İmam Alûsî rahimehullah bu ayetin tefsirinde şöyle demiştir: "Bu ayetin işaret ettiği şeyi diğer ayetler de ifade etmektedir. Buna göre, dağlar, yeryüzünün durması için bir sebeptir. Şayet dağlar olmasaydı yeryüzü hareket ederdi. Usulümüze göre bu gerçekten yüz çevirecek bir delil yoktur. Bunun hakiki şeklini bilmesek de buna iman ederiz."[595]

خَلَقَ السَّمَاوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا وَأَلْقَى فِي الأَرْضِ رَوَاسِيَ أَنْ تَمِيدَ بِكُمْ وَبَثَّ فِيهَا مِنْ كُلِّ دَابَّةٍ وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ كَرِيمٍ

"**Gördüğünüz gibi, gökleri direksiz yaratmış, sizi sarsmasın diye de, yeryüzüne sabit dağlar atmış ve orada her çeşit hayvanı yaymıştır. Gökten bir su indirip orada her güzel çifti bitirmişizdir**" (Lokman 10)

وَأَلْقَى فِي الأَرْضِ رَوَاسِيَ أَن تَمِيدَ بِكُمْ وَأَنْهَاراً وَسُبُلاً لَّعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ

"**Yeryüzünde sizi sarsılmaktan koruması için sabit dağlar, yolunuzu bulmanız için de nehirler ve yollar yaratmıştır**." (Nahl 15)

İmam Begavî rahimehullah Tefsir'inde bu ayeti açıklarken şöyle demiştir: "Meyd etmesin, yani kımıldamasın. "Meyd" sallantıdır, o yana bu yana sarsılıp durmaktır. Bu cümleden olarak gemi yolcusunun çarpıldığı baş dönmesine "meyd" denilmiştir."[596]

İmam Taberi bu ayeti şöyle açıklamıştır: "Ey insanlar! Yüce Allah'ın

[594] Fethu'l-Kadir (5/262)
[595] Ruhu'l-Meani (13/95)
[596] Mealimu't-Tenzil (3/421)

size ihsan buyurduğu nimetlerden biri de O'nun yeryüzüne dağları serpiştirmiş olmasıdır. Âyette geçen "rawâsî", "rasiye" nin çoğuludur. O da yerin üzerinde sabit duran dağlardır. Âyette geçen "En temîd'e bikum", (ki sizi sarsmasın), aslında "en lâ temid'e bikum", (sizi sarsmasın diye) anlamına gelmektedir."

Allah'ın şu buyruğunda da aynı özellik vardır: **"Yubeyyinullah'u lekum en tadıllû: Sapmanızdan dolayı Allah size açıklıyor"** yani **"En lâ tadillû: sapmayasınız diye"** demektir."[597]

Safvan b. Assal radıyallahu anh'den: "…Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem bize anlatmaya devam etti. Hatta bize batı tarafında genişliği bir bineklinin kırk yılda veya yetmiş yılda gidebileceği bir kapıdan bahsetti. Allah onu göklerle yeri yarattığı günde yaratmış ve tevbe için açık bırakmıştır. Güneş batından doğmadıkça da o kapı kapanmayacaktır."[598]

Şeyh Yahya el-Hacuri Hafazahullah, şöyle der: "Hadisin delil olan kısmı, sonundaki; "Batı tarafında güneş oradan doğuncaya kadar tevbe için açık bırakılan kapının" yaratılmış olmasıdır. Bu kapı bazen güneyde, bazen doğuda, bazen kuzeyde, bazen de bunlar arasında kalacak şekilde dönmez. Bilakis o, Allah'ın göklerle yeri yaratmasından beri hep batı yönündedir. Şayet dünya dönse idi bu kapının da farklı yönlerde kalması gerekirdi. Lakin dünya, Allah Azze ve Celle'nin buyurduğu gibi sabittir."[599]

İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

البيت المعمور في السماء يقال له الضراح وهو على مثل البيت الحرام بحياله

لو سقط لسقط عليه

"**Beytu'l-Mamur'un semada: "ed-Durah" denilen karşılığı vardır. Bu, Beytu'l-Haram'ın (Kabenin) tam üzerine karşılık gelir. Şayet o düşerse, Beytu'l-Haramın üzerine düşer**"[600]

Bu hadiste delil olan yön şudur: Şayet dünya dönseydi Beytu'l-Haram'ın Beytu'l-Mamur karşısında olan ve düşecek olsa Kabe'nin üzerine

---

[597] Taberi (17/183)

[598] **Hasen.** Tirmizi (3535) Elbani hasen demiştir.

[599] Es-Subhu'ş-Şarık (s.200)

[600] **Sahih ligayrihi.** Taberani (11/417) Beyhaki Şuab (3/439) Abdurrazzak (5/28) İbn Asakir (8/192) Ezraki Ahbaru Mekke (1/25, 2/117) Ebu İshak el-Haşimi, Emali (73) Bkz.: Elbani es-Sahiha (1/476)

- **Ali radıyallahu anh'den mevkuf olarak şahidini**: Ziyau'l-Makdisi, el-Muhtare (1/304) Beyhaki Şuab (3/436) Abdurrazzak (5/29) İbn Asakir (17/335) Ezraki Ahbaru Mekke (1/10, 25)

düşeceği yeri değişirdi.[601]

Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabından olan salih selef, az önce zikredilen nasları ve diğerlerini göklerle yerin sabit olduğu şeklinde anlamışlar, dünyanın dönmesini söyleyenleri reddetmeleri bir tarafa, göklerin döndüğünü söyleyenlere dahi karşı çıkmışlardır.

İbn Cerir et-Taberî, el-A'meş yoluyla Ebu Vail rahimehullah'tan rivayet ediyor: "Bir adam Abdullah b. Mesud radıyallahu anh'e geldi. Ona: "Nereden geliyorsun?" dedi. O da: "Şam'dan" dedi. Adama:"Kiminle karşılaştın?" diye sordu. O da: "Ka'b (el-Ahbar) ile karşılaştım" dedi. "Sana ne anlattı?" diye sordu. Adam: "Bana göklerin bir meleğin omuzunda döndüğünü söyledi" dedi. İbn Mes'ud radıyallahu anh: "Onu tasdik mi ettin, yoksa yalanladın mı?" dedi. Adam: "Ne tasdik ettim, ne de yalanladım" dedi. İbn Mes'ud radıyallahu anh dedi ki: "Senin bu yolculuktan sonra Ka'b'a bir daha giderek onu yalanlamanı isterim. Zira Allah Teâla şöyle buyurmuştur: "**Yerlerinden oynamamaları için gökleri ve yeri Allah tutmaktadır. Onlar yerlerinden oynarsa, Allah'tan başka hiç kimse onları tutamaz.**"[602]

İslam âlimleri ve meşhur imamlar dünyanın sabit ve hareketsiz oluşunda icma etmişlerdir. Bu icmayı ilim ehlinden birçok kimse zikretmiştir. Bunlardan birisi Abdulkahir el-Bağdadi'dir. O, el-Farku Beyne'l-Firak adlı eserinde şöyle demiştir:

"Dünyanın durgun ve hareketsiz olduğunda icma etmişlerdir. Şayet hareket etseydi zelzeleler ve benzerleri olurdu. Dehrîler (materyalistler) ise bunun aksini iddia ederek dünyanın sürekli bir düşüş hareketi içinde olduğunu söylemişlerdir."[603]

İmam Kurtubi rahimehullah Tefsir'inde şöyle der: "Müslümanların ve Kitap ehlinin kabul ettiği görüş, yeryüzünün durduğu, sakin olduğu ve uzanıp döşenmiş olduğudur. Yeryüzünün hareketinin adeten meydana gelen zelzeleler ile ortaya çıktığı şeklindedir."[604]

Kitap ve sünnetin, dünyanın sabit oluşuna ve dünyanın döndüğü görüşünün sapıklık olduğuna delalet eden nasları ile beraber, bazı âlimler faydanın tamamlanması ve bazılarının akıl ile nakil arasında çelişki iddialarını reddetmek için akli deliller zikretmişlerdir. Şüphesiz doğru bir akıl naklî delillerle çelişmez.

---

[601] Hidayetu'l-Hayran Fi Meseleti'd-Devran (s.92)

[602] **Sahih mevkuf.** Taberi (22/94) İbn Kesir (6/558) Ka'b'a ve İbn Mesud radıyallahu anh'e ulaşan isnadının sahih olduğunu söylemiştir. Zeylaî de Tahricu'l-Keşşaf'ta (3/157) isnadının sahih olduğunu söylemiştir.

[603] El-Fark (s.354)

[604] Kurtubi Tefsiri (9/280)

Bu akli delillerden birisi şudur: Avcı uzaktaki hedefine ok attığı zaman ona isabet eder. Şayet dünya hareket halinde olsaydı ok hedefe isabet etmezdi. Zira atılan ok veya mermi, dünyanın hareketinden dolayı isabet etmezdi. Ava atılan ok veya merminin hedefini vurması, dünyanın hareketsiz olduğunu gösterir.

Diğer bir aklî delil şudur: Belirli yerlere gönderilen yapay uydular sabit yerlerinde kalmaktadır. Onların bu hareketsizliği dünyanın dönmediğini gösterir. Şayet dünya dönse idi bu uyduların da dünya ile beraber dönmeleri gerekirdi. Bu uyduların hareket etme özellikleri yoktur. Bulundukları yerlerde sabit kalırlar. Dünya dönse idi bu uyduları geride bırakırdı.

Bir diğer aklî delil, rüzgârların bulutları bazen doğudan batıya, bazen kuzeyden güneye, bazen batıdan doğuya, bazen de güneyden kuzeye sürüklemesidir. Şayet dünya dönüyor olsaydı, bulutlar dünya ile beraber hep aynı istikamete dönerdi.

Allah Azze ve Celle'nin insanları yarattığı fıtrat gereği, hareketli gördüklerinin hareketli olduğuna ve durgun gördüklerinin durgun olduğuna kesin olarak karar verirler. Önceki ve sonraki ümmetlerin geneli dünyanın durgun olduğuna, güneşin, ayın ve yıldızların hareketli olduklarına şahitlik etmektedirler. Hiç kimsenin dünyayı hareket ederken gördüğü nakledilmemiştir. İnsanlar zelzele olduğuna şahit olsalar da bu dünyanın bir parçasında olmuştur. Nitekim "Dünyanın falan yerinde deprem oldu" derler.

Fıtratlarına aykırı hareket edenler ise, buna şahit olmadıkları halde dünyanın döndüğünü söylemektedirler.

Hisler, dünyanın döndüğünü onaylamaz. Şayet dünya dönseydi bunu hissederdik. Zira bizler üzerimizde bir karınca yürüse, ayaklarının etkisi çok ince olmasına rağmen bunu hissederiz. Dünyanın üzerinde olan bizlerin, onun hareketli olduğunu hissetmemiz ise daha önceliklidir. Fakat bunu hissetmiyoruz.

Nitekim Şeyh Abdulaziz b. Baz, Salih el-Fevzan, Bekr Ebu Zeyd, İbn Kuud, Abdurrazzak Afifi, İbn Gudeyyan ve Abdulaziz Alu'ş-Şeyh'in Fetava'l-Lecneti'd-Daime kararı olarak, dünyanın dönmediğine dair yayınladıkları fetvanın sonunda Şeyh Muhammed Emin eş-Şankıtî'nin şu sözünü nakletmişlerdir: "Ben gözlerimle dünyanın sabit olduğunu görüyorum!"[605]

Bu mesele hakkında daha fazla açıklama ve muhaliflerin şüphelerine reddiye için Dünya ve Kubbesi (Modern Hurafelere Reddiye) kitabıma bakınız.

[605] Fetava'l-Lecneti'd-Daime (no:9129)

"Güneş Sabittir" Diyenler Kafirlere Benzemiştir

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

اللَّهُ الَّذِي رَفَعَ السَّمَاوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُسَمًّى يُدَبِّرُ الْأَمْرَ يُفَصِّلُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ بِلِقَاءِ رَبِّكُمْ تُوقِنُونَ

"**Gördüğünüz gibi gökleri direksiz yükselten, sonra Arş üzerinde istiva eden, her ikisi de belirli bir süreyle hareket eden güneşi ve ayı emri altında tutan, her işi (bir nizam içinde) idare eden ve (bütün bunlara delâlet etmek üzere) Rabbınıza kavuşacağınızı yakînen bilesiniz diye âyetlerini uzun uzun açıklayan Allah'tır."** (Ra'd 2)

Müfessirlerin şeyhi İmam Ebu Cafer b. Cerîr (et-Taberi) bu ayet-i kerime ile ilgili olarak aynen şunları kaydediyor: "Güneşi ve ayı –kullarının faydası için- gökte âmâde kılmıştır. Yarattıklarının faydası için onları zelil kılmıştır, ta ki onların turları sayesinde senelerin sayısını ve hesap yapmasını bilsinler. Böylece gece ile gündüzün arası da ayrılmıştır."

"Ayet-i Kerime'de, **"Her biri belli bir süre tur atacaktır."** mealindeki sözlerin anlamı şudur: Onların her biri, beli bir süre semada dönüp duracaktır. Yani Allah tarafından bilinen bir vadeye kadar döneceklerdir. O vade de dünyanın son bulacağı, kıyametin kopacağı zamandır ki güneşin harareti o zaman yok olur; ay kararır ve yıldızlar söner"

وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَهَا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ وَالْقَمَرَ قَدَّرْنَاهُ مَنَازِلَ حَتَّى عَادَ كَالْعُرْجُونِ الْقَدِيمِ لَا الشَّمْسُ يَنْبَغِي لَهَا أَنْ تُدْرِكَ الْقَمَرَ وَلَا اللَّيْلُ سَابِقُ النَّهَارِ وَكُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ

"Güneş, karargahına akar gider. Bu, daima galip olan ve her şeyi hakkıyla bilen Allah'ın takdiridir. Aya da, eski hurma salkımının eğri dalı haline gelinceye kadar konaklar tayin etmişizdir. Ne güneşin aya yetişip onunla birleşmesi mümkündür, ne de gecenin gündüzü geçmesi. Hepsi de bir yörüngede yüzerler." (Yasin 38-40)

Ebu'ş-Şeyh İbn Abbas radıyallahu anhuma "**Bir yörüngede yüzerler**" (Yasin 40) ayeti hakkında şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Semanın kapılarında tıpkı yün eğirme aletindeki topaç gibi dönerler."[606]

[606] **Sahih mevkuf.** İbn Ebi Hatim Tefsir (9/321) Ebu'ş-Şeyh Azamet (4/1186, 1211) Taberi (23/8) Durru'l-Mensur (5/627) İbn Teymiyye er-Reddu Ale'l-

İbn Cerîr de – Allah rahmet eylesin – bu âyete şöyle anlam veriyor: "Güneş, ay, gece ve gündüz diye sözünü ettiklerimizin hepsi bir felekte yüzerler"

وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ

"Geceyi, gündüzü, güneşi ve ayı yaratan Odur; bunların her biri bir yörüngede yüzer." (Enbiya 33)

يُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُسَمًّى

"Geceyi gündüze sokar, gündüzü de geceye sokar. Güneşi ve ayı emre âmâde kılmıştır. Hepsi de belirli bir süreye kadar akıp gider." (Fatır 13)

(وَسَخَّرَ لَكُمُ الشَمسَ وَالقَمَرَ دائِبَينِ)؛

"**Yörüngelerinde biteviye hareket eden güneşi ve ayı, gece ile gündüzü, sizin istifadenize sunan.**" (İbrahim 33)

Ebu Zerr radıyallahu anh'den: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bir gün: "**Bu güneş nereye gider biliyor musunuz?**" buyurdu. Sahabeler: "Allah ve Rasulü bilir" dediler. Rasulullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem: "**O, arşın altındaki karargâhına varıncaya kadar gider ve orada secdeye kapanır. Kendisine: "Kalk, geldiğin yere dön!" denilinceye kadar o halde kalır. Bunun üzerine geri döner ve sabahleyin doğduğu yerden tekrar doğar. Sonra yine Arş'ın altındaki karargâhına varıncaya kadar akıp gider ve (yine) secdeye kapanır. Kendisine: "Kalk, geldiğin yere dön!" deninceye kadar o halde kalır. Ve tekrar dönerek sabahleyin doğduğu yerden doğar. Daha sonra artık insanlar onun hiç bir halini yadırgamaz olarak Arş'ın altındaki o karargâhına varıncaya kadar akıp gider. Nihayet kendisine: "Kalk, yarın sabah battığın yerden doğ!" denilir; o da battığı yerden doğar.**" buyurdu ve sözüne şöyle devam etti: "**Bu ne zaman olacak biliyor musunuz? Bu: daha önce iman etmeyen yahut imanında bir hayır kazanmayan hiç bir kimseye, o günkü imanının fayda vermeyeceği zamandır**."[607]

Reşit Rıza, Tefsiru'l-Menar'da, Şeyhi Muhammed Abduh'tan aldığı; eksik akılla idrak edilemeyen gaybî meselelerde akıl ile hükmederek te'vil veya inkâr usulüyle, bu rivayetin isnadını ve metnini, delil ve açıklama

Mantikiyyin (s.261) İbn Hacer Tağliku't-Ta'lik (4/258)

[607] **Sahih.** Müslim (159) Buhari iki yerde muhtasar olarak: (4525, 6996)

ortaya koymadan, akla muhalif olması iddiası ile eleştirmiştir. Bu metod, Mu'tezile'yi Sahabe ve tabiinden olan Sâlih Selef'in menhecinden ayıran esastır.

İsnadındaki eleştirisine gelince; Ebu Zerr radıyallahu anh'den rivayet eden ravi; İbrahim b. Yezid b. Şüreyk et-Teymî'nin güvenilir olmakla birlikte müdellis olmasıdır. Nitekim bunu Ebu Zerr radıyallahu anh'den - iddiasına göre - tedlis sigası olan an'ane ile nakletmiştir. Halbuki bu apaçık hatadır. Müslim'in uzunca rivayeti âlî isnaddır. Yine Buhari'nin muhtasar iki rivayetinden birinin isnadında: İbrahim et- Teymî – babası – Ebu Zerr yoluyla gelmiştir. İbrahim'in babasından işitmesinin ispatı Müslim'in rivayetinde gelmiştir.

Metnine karşı çıkmasına gelince, bu da merduttur. Zira güneşin Arş altında secdesinin âdemoğullarının secdesi gibi olması gerekmez. Her mahlûk ister istemez Rab Azze ve Celle'ye yalnızca Allah'ın bildiği, yaratılış sıfatına uygun şekilde secde eder. Bu her mahlûkatın Allah'ı bilinmeyen değişik şekillerde tesbih etmesi gibidir. Nitekim Allah Azze ve Celle şöyle buyurur:

"**Yedi gök, yer ve bunlarda bulunan herkes O'nu tesbih eder. O'nu övgü ile tesbih etmeyen hiçbir şey yoktur. Ne var ki siz, onların tesbihini anlamazsınız**."(İsra 44)

Güneşin Arşın altında bulunan karargâhına akıp gitmesi ile kastedilen şey hakkında iki görüş vardır. Bunları İbn Kesir, Yasin suresinin tefsirinde zikreder:

"Birincisi, mekânda karar kılınan yerin kastedilmiş olmasıdır ki bu Arş'ın altında o yönden dünyadan sonra gelen kısımdır. O nerede bulunursa orası ve bütün yaratıklar Arş'ın altında yer alırlar. Çünkü o, dünyanın tavanıdır. Felekiyat ilminin mensuplarından birçoğunun iddia ettiği gibi, o küre biçiminde değildir. Meleklerin taşıdığı ayakların üzerine konulmuş bir kubbedir. Bu, insanların baş tarafına gelen tarafta âlemin üst kısmında olandır. Öyleyse gün dönümü vaktinde felek kubbesinde bulunduğu zaman Arşa en yakın noktada bulunmaktadır. Bu durağın karşısında yer alan dördüncü yörüngesinde döndüğü zaman ise gece yarısı vaktidir. Ve o zaman, Arş'a en uzak noktada bulunur. İşte bu vakitte secdeye kapanarak doğmak için izin ister. Nitekim bu konuda pek çok hadis-i şerif vârid olmuştur…" sonra şöyle devam eder:

"İkinci kavle gelince; "yörüngesinden" maksat; onun fiilinin son bulduğu zamandır ki bu da kıyamet günüdür. O gün güneşin seyri bozulur, hareketi durur ve bu âlem artık sona erer ki işte güneşin zaman bakımından karar kıldığı yer burasıdır."

Derim ki; ayet iki görüşe muhtemeldir: "Karargahı" ifadesi umumî olup zaman olarak ve mekan olarak anlamını kapsar. Allah sana rahmet etsin,

Sahabe'nin yolundan giden Salih seleften âlimlerin istinbatını ve fıkhını görüyor musun? Onlar bir adamın Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den rivayet ederek Allah'tan geldiği sabit olan, gözlerinin görmediği ve akıllarının idrak edemediği gaybî haber naslarını akıllarıyla inatlaşarak karşılamıyorlar ve sahih iman ve düzgün akıl ile kabul ediyorlar!

Gaybî naslara karşı künhünü idrakten aciz akıllarıyla harp açan akılcılar buna muhalefet ederler. Allah'tan utanıp da cahilliklerini veya Allah'ın kendisine has kıldığı gaybı tamamen bilme heveslerini engellemezler. Bilmiyorum şunu neden akıl edemiyorlar; muhakkak ki gaybe iman: Rasulullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'den gelen haberlere teslim olmaktır. Bu Allah'ın sadık ile yalancıyı ayırt ettiği, imanın en önemli özelliklerindendir. Allamu'l-guyub olan Allah Subhan'dır! [608]

Ebu'ş-Şeyh, İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Muhakkak ki güneşin üç yüz altmış çizgisi vardır. Her gün bir çizgiden doğar. Bir sonraki yıl gelene kadar bir doğduğu çizgiye bir daha dönmez. Güneş ancak istemeyerek doğar ve şöyle der: "Ya rabbi! Beni kullarına doğdurma, görüyorum ki onlar sana isyan ediyorlar"[609]

Ebu'ş-Şeyh, Said b. Abdirrahman b. Ebza'nın, "**Doğuların ve batıların rabbi**" ayeti hakkında şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Güneşin doğuda üç yüz altmış ve batıda üç yüz altmış burcu vardır. İki gün üst üste bir burçtan doğmaz ve iki gün üst üste bir burçtan batmaz."[610]

Ebu'ş-Şeyh, İbn Âdem'den şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Güneş her burçta bir ay bekler. Burcun otuz doğuş yeri vardır. Her iki doğuş yeri arası ibadet yeridir. Otuz gün tamamlanana kadar saat eksilmeye devam eder. Sonra diğer burca geçer."[611]

Ensar'a Buğzedenler Münafıklara Benzer

Enes radıyallahu anh'den Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

آيَةُ الإِيمَانِ حُبُّ الأَنْصَارِ، وَآيَةُ النِّفَاقِ بُغْضُ الأَنْصَارِ

---

[608] Tefsiru İbn Kesir (3/741)

[609] **Sahih mevkuf.** Ebu'ş-Şeyh (4/1183) Taberi (23/622) Salebi el-Keşf ve'l-Beyan (8/139) İbn Asakir (9/271) hükmen merfu olduğu söylenemez. Zira Ebu Şeyh'in rivayetine göre İbn Abbas radıyallahu anhuma, bu sözünde Ümeyye b. Ebi's-Salt'ın şiirinden istidlalde bulunmuştur.

[610] **Hasen maktu**. Ebu'ş-Şeyh Azamet (4/1181) Taberi (27/127) ravilerinden Yakub el-Kummi ve Cafer saduk birer ravi olup bazen yanılırlar. Bu yüzden isnadı hasendir.

[611] **Hasen maktu.** Ebu'ş-Şeyh Azamet (4/1199) isnadında el-Huseyn b. Ali el-Esved saduk olup çok hata eden bir ravidir. Bkz.: Takrib (s.74)

"**Ensarı sevmek imanın alametidir ve Ensar'a buğz etmek nifakın alametidir**."[612]

Ensar: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'i ve beraberindekileri sığındıran, onların işlerini gören, canları, malları ve pek çok hususta eşitlik gözeterek onları kendilerine tercih eden sahabelerdir. Onların böyle davranmış olmaları sebebiyle arap ve acemlerden mevcut olan bütün fırkalardan onlara düşmanlık ve buğz edenlere düşman olmak gerekir. Zikredilen bu özellikleri sebebiyle onlara haset etmişler ve bu haset onları buğz etmeye sürüklemiştir. İşte bu sebeple onlara buğz etmekten sakındırılmış hatta bu nifak sayılmıştır. Aralarında vaki olan harplere gelince, onların birbirleriyle olan kavgaları başka bir yöndedir. Hatta muhalefetin gerektirdiği öfke sebebiyle bunlar olabilmiştir. Bu yüzden onlardan bazılarının münafık olduğuna hükmedilemez. Onların durumu ancak hükümlerde içtihad edip, isabet ettiğinde iki, hata ettiğinde bir ecir alan müçtehitlerin durumudur.

Ensar'ın mertebesini, İslam dinine olan desteklerini, İslam'ı seçerek diğer insanlara düşman olmalarını, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e olan sevgilerini ve Onun da onlara olan sevgisini bilen kimse için onlara buğz etmenin nifak ve fesat göstergesi olduğu ortaya çıkar. Allah en iyi bilendir.

Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabına buğz eden Münafıklar, genel anlamda bütün sahabelere, özel anlamda Ensar'a buğz ederek bunu şu ana kadar devam ettirmektedirler. Bu nifak alameti, Rafızîlerde, onların benzeri felsefecilerde, kelamcılarda veya zındıklarda mevcut olup devam etmektedir.

Sahabenin Değerini Düşüren Haktan Sapmıştır

Muhammed b. Said'den: "Usame b. Zeyd radıyallahu anhuma'nın azatlısı İbn Ebi'l-Furat, Hasen b. Usame ile tartıştı ve çekişti. İbn Ebi'l-Furat sözleri arasında Umm Eymen'i kastederek: "Ey Bereke'nin oğlu!" diye hitap etti. el-Hasen: "Şahit oldum" dedi ve onu Ebu Bekr b. Muhammed b. Amz b. Hazm'a dava etti. Ebu Bekr o sırada Medine'de hakim idi. Ona olayı anlatınca Ebu Bekr, İbn Ebi'l-Furat'a: "Sen ona "Ey Bereke'nin oğlu" derken neyi kastettin?" diye sordu. O: "Ben o kadını kendi ismiyle andım" dedi. Ebu Bekr: "Hayır, sen ancak bu sözlerinle O'nu küçültmek istedin. Halbuki O'nun İslam'daki hali ve durumu bellidir. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem ona: "Ey anacığım Umm Eymen" diye hitap ederdi. Eğer senin bu mazeretini kabul edersem, Allah Azze ve Celle de benim mazeretimi kabul etmesin" deyip ona yetmiş kamçı vurdu."[613]

---

[612] **Sahih.** Buhari (17) Muslim (74)

[613] **Sahih maktu.** Hakim (4/71) İbn Asakir, Tarih (13/27) İbn Sad (8/226)

İbn Batta rahimehullah, en-Nehyu Ani'l-Havd Fi Ahdasi'l-Fitneti'l-Kubra'da diyor ki; "Bundan sonra Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabı arasında geçenler hususunda uzak dururuz. Nitekim onlar Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ile beraber savaşlara katılmış, fazilette insanları geride bırakmışlardır. Allah onları bağışlamış, onlar için bağışlanma dilemeyi ve kendisine onların sevgisiyle yaklaşılmasını emretmiş, bunu peygamberinin dili ile farz kılmıştır. Allah onların ne yapacaklarını, birbirleriyle savaşacaklarını biliyordu. Şüphesiz onları diğer insanlardan üstün kılmıştır. Zira hata ile ve kasten yaptıkları, aralarında geçen hadiseler onlardan affedilmiştir. Kitabu Sıffin vel-Cemel'e ve aralarında geçen diğer çekişmelerine bakılmaz. Bunları ne kendin için ne de başkaları için yazma, kimseye gösterme, başkalarına okutma, bunu rivayet edenleri de dinleme.

Bu ümmetin seçkin alimleri anlattığımız şekil üzere ittifak etmişlerdir. Bu alimlerden bazıları; Hammad b. Zeyd, Yunus b. Ubeyd, Sufyan es-Sevrî, Süfyan b. Uyeyne, Abdullah b. İdris, Malik b. Enes, İbn Ebi Zi'b, İbnu'l-Munkedir, İbnu'l-Mubarek, Şuayb b. Harb, Ebu İshak el-Fezarî, Yusuf b. Esbat, Ahmed b. Hanbel, Bişr b. el-Haris, Abdulvehhab el-Verrak bütün bu alimler bunlara bakmanın ve dinlemenin yasaklanması görüşündedirler. Bu rivayetleri bir araya getirme talebinden sakındırmışlardır. Onlardan bu işi yapanlar hakkında çeşitli lafızlarla bunun çirkinliğini belirten sözler rivayet edilmiş, onlar bu hadiselerin rivayet edilmesine ve bunları dinlemeye karşı çıkmışlardır."[614]

Ömer b. Abdilaziz rahimehullah'a Sıffin ve Cemel savaşları sorulduğu zaman şöyle derdi; "Allah ellerimizi ona bulaştırmamıştır, biz de dilimizi bulaştırmayız."[615]

El-Hallal; Ebu Bekir el-Mervezî'den rivayet ediyor; "Biz el-Asker'de idik. Halife'nin Yakub adlı bir elçisi gelmişti. Ebu Abdullah'a dedi ki; "Ey Ebu Abdullah! Ali ile Muaviye arasındakilere ne diyorsun?" Ebu Abdillah dedi ki; "Ancak güzel şeyler söyleriz. Allah hepsine de rahmet eylesin."[616]

Ahmed, Musedded b. Muserhed'e şöyle bir mektup yazdı; "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabının kötülüklerinden bahsetmekten uzak durup faziletlerini anlatınız. Onların arasında geçenlerden kendinizi tutun. Dinin hakkında hiçbir bidatçi ile istişare etme ve onunla beraber yolculuk yapma."[617]

Ahmed rahimehullah, Abdus b. Malik'e sünnetin esasları hakkında şöyle yazdı; "Şunlar sünnetin esaslarındandır; Rasulullah sallallahu aleyhi

[614] İbn Batta el-İbane (s.268)
[615] Hallal es-Sunne (717)
[616] Hallal es-Sunne (713)
[617] Tabakatu'l-Hanabile (1/344)

ve sellem'in sahabelerinden birine kusur bulan, ona buğzeden veya kötülüklerinden bahseden kişi, onların hepsine karşı hürmet edip kalbini onlara karşı selim tutuncaya kadar bidatçidir."[618]

Ebu Osman İsmail b. Abdirrahman es-Sabunî rahimehullah, Akidetu's-Selefi Ashabi'l-Hadis kitabında diyor ki; "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabı arasında geçenler hakkında uzak durmak, dilleri onlara kusur ve eksiklik içeren sözlerden temiz tutmak görüşündedirler."

İbn Kudame el-Makdisî, Lum'atu'l-İtikad adlı eserinde der ki; "Sahabelerin kötülüklerinden ve onların arasında geçenlerden bahsetmekten uzak durmak, üstünlüklerine inanmak ve önceliklerini tanımak sünnettendir."

Şeyhul İslam İbn Teymiye, Akidetu'l-Vasıtıye'de der ki; "Sahabeler arasında geçenler hakkında söz söylemekten kaçınılır ve şöyle denir: Onların bu olumsuz halleri ile ilgili olarak gelmiş olan bu rivayetlerin kimisi yalandır, kimisine ilaveler yapılmış veya eksiltmelerde bulunulmuş ve gerçek şekli değiştirilmiştir. Bunların sahih olanlarında ise onlar mazurdurlar. Gerek içtihad edip isabet etmişler gerekse içtihad edip hata etmişlerdir."

El-Eşari, el-İbane'de der ki; "Ali, Zubeyr ve Aişe radıyallahu anhum arasında geçenlere gelince, bu ancak onların ictihat ettiklerine yorumlanır. Ali radıyallahu anh imamdır, hepsi de içtihada ehildir. Nebî sallallahu aleyhi ve sellem onların cennetlik ve şehit olduklarına şahitlik etmiştir. Bu onların hepsinin de içtihatlarında hak üzere olduklarını gösterir. Aynı şekilde Ali ile Muaviye radıyallahu anhuma arasında geçenler de böyle olup içtihat etmiş olmalarıyla yorumlanır. Sahabelerin hepsi de güvenilir olup, dinde itham edilemezler."

Kadı Iyaz, Sahihu Muslim şerhinde şöyle der; "Muaviye radıyallahu anh, sahabenin adaletlilerinden ve faziletlilerindendir. Onunla Ali radıyallahu anh arasında meydana gelen savaşlar ve sahabeler arasında geçenler, içtihat ile yorumlanır. Hepsinin de isabetli hareket ettiğine itikad edilir."

Allah Teala buyurur ki; "**Onlardan sonra gelenler derler ki: "Rabbimiz, bizi ve bizden önce inanan kardeşlerimizi bağışla, kalplerimizde inananlara karşı bir kin bırakma! Rabbimiz! Sen çok şefkatli, çok merhametlisin!**" (Haşir 10)

Urve rahimehullah'tan: "Aişe radıyallahu anha bana dedi ki; Ey yeğenim! Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabı için bağışlanma dilemek emrediliyor, onlar ise sövüyorlar."[619]

---

[618] Tabakatu'l-Hanabile (1/345)

[619] **Sahih mevkuf.** Muslim (3022)

Katade rahimehullah'tan rivayet ediyor; "Allah teala, Resulullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in, muhacir ve Ensar'dan olan sahabilerini zikrettikten sonra bu ayette, onlardan sonra gelen üçüncü bir taifeyi şu şekilde zikretmiştir; "**Onlardan sonra gelenler derler ki: "Rabbimiz, bizi ve bizden önce inanan kardeşlerimizi bağışla, kalplerimizde inananlara karşı bir kin bırakma! Rabbimiz! Sen çok şefkatli, çok merhametlisin!"** bu müslümanların, Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in sahabeleri hakkında bağışlanma dilemelerini emretmiş, onlara dil uzatmayı yasaklamıştır."[620]

İbn Ömer radıyallahu anhuma'dan: "Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabına dil uzatmayınız! Onların bir saatlik kıyamı, sizden birinin ömür boyu işlediği amelden hayırlıdır."[621]

Abdullah b. Mes'ud radıyallahu anh'den: "Allah kullarının kalplerine baktı, Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'in kalbinin kulların kalpleri içerisinde en güzeli olduğunu gördü ve o kalbi kendisi için seçti. Risaletini de onun vasıtasıyla gönderdi. Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'in kalbinden sonra sair kullarının kalplerine baktı, Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabının kalplerinin kulların kalpleri içerisinde en güzelleri olduğunu gördü ve onları Peygamberine yardımcılar kıldı. Bu yardımcılar Allah'ın dini uğrunda mücadele ettiler. Müslümanların iyi gördüğü Allah katında da iyidir, kötü gördükleri (tasvip etmedikleri) Allah katında da kötüdür"[622]

Abdurabbih rahimehullah'tan: "Bir mecliste el-Hasen rahimehullah'ın yanındaydık. Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabından bahsedildi. Bunun üzerine dedi ki; "Onlar Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'in sahabeleridir. Kalp bakımından bu ümmetin en temizleri, ilim bakımından en derinleri, teklif bakımından en azları idiler. Onlar Allah Azze ve Celle'nin peygamberine sahabelik ve dininin ikamesi için seçtiği bir topluluktur. Onların ahlakına ve gidişatlarına benzemeye çalışınız. Zira Kabe'nin Rabbine yemin olsun onlar dosdoğru hidayet üzere idiler."[623]

el-Avvam b. Havşeb rahimehullah'tan: "Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'in sahabelerinin, üzerinde kalplerin birleştiği güzelliklerini anınız. İnsanları onlara karşı kışkırtacak olumsuzluklarını anlatmayınız."[624]

---

[620] **Sahih maktu.** Taberi Tefsir (no:33888)

[621] **Sahih mevkuf.** Ahmed, Fadailu's-Sahabe (15) Beyhaki el-İtikad.

[622] **Hasen mevkuf.** Ahmed (1/379) Ebu Davud et-Tayalisi (246) Beyhaki el-İtikad.

[623] El-Acurri, eş-Şeria (1161) Ebu Nuaym Hilye (1/305); el-Hasen – Abdullah b. Ömer radıyallahu anhuma'dan diye rivayet etti. Begavi Şerhus-Sunne'de (1/214) bunu İbn Mesud radıyallahu anh'den rivayet etti.

[624] **Sahih maktu.** El-Hallal, es-Sunne (829)

Meymun b. Mihran rahimehullah'tan: "Şu üçünden uzak dur; Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabına dil uzatmak, yıldızlara bakmak ve kader hakkında konuşmak"[625]

Eyyub es-Sahtiyanî rahimehullah'tan: "Kim Ebu Bekir es-Sıddîk'ı severse dini ikame etmiştir. Kim Ömer'i severse yolu aydınlatmıştır. Kim Osman'ı severse din nuruyla aydınlanmıştır. Kim Ali'yi severse sağlam kulpa tutunmuştur. Kim Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabı hakkında güzel konuşursa nifaktan uzaklaşmıştır."[626]

İmam Ahmed b. Hanbel rahimehullah dedi ki; "Hücceti apaçık sabit bilinmektedir ki; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in bütün sahabelerinin iyilikleri zikredilir… Hatta onları sevmek sünnettir. Onlar için dua etmek yakınlıktır. Onlara uymak vesiledir. Eserlerini alıp kabul etmek fazilettir."[627]

Et-Tahavî rahimehullah der ki; "Rasûlullah Sallallahu aleyhi vesellem'in sahabelerini sever, onlardan herhangi birisinin sevgisinde aşırıya kaçmayız. Onlardan herhangi birisinden de berî (uzak) olduğumuzu söylemeyiz. Onlara buğzedenlere ve onları hayırdan başka türlü ananlara biz de buğz ederiz. Onlardan ancak hayırla söz ederiz. Onları sevmek dindir, imandır, ihsandır. Onlara buğz etmek ise küfürdür, nifaktır ve tuğyandır."[628]

El-Acurrî rahimehullah der ki; "Allah Azze ve Celle'nin hakkında hayır dileyip dinini selamette kıldığı ve Kerim olan Allah'ın ilimle faydalandırdığı kimsenin sıfatlarından birisi de, bütün sahabeleri, Rasulullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in ehli beytini ve Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in eşlerini sevmek, onlara uymak, fiil veya söz ile onların mezheplerinden ayrılmamak ve yollarından yüz çevirmemektir."[629]

Ebu Osman es-Sabunî rahimehullah der ki; "Kim onları sever, dost edinir, onlara dua eder, haklarını gözetir ve üstünlüklerini tanırsa kazananlarla birlikte kazanır. Kim de onlara buğz eder, dil uzatır, Rafızi ve haricilerin – Allah onlara lanet etsin - onlara nispet ettikleri şeyleri onlara nispet ederse helak olanlarla birlikte helak olur."[630]

Şeyhulislam İbn Teymiye rahimehullah der ki; "Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaatin esaslarından birisi de Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabına karşı kalplerin ve dillerin selamette olmasıdır. Allah Azze ve

---

[625] **Sahih maktu.** Ahmed Fadailu's-Sahabe (19).

[626] el-Lalkâî, Usulu'l-İtikad (2333) el-Asbahanî, el-Hucce Fi Beyani'l-Mahacce (362)

[627] Tabakatu'l-Hanabile (1/30)

[628] Akidetu't-Tahaviye

[629] Acurri eş-Şeria (4/1691)

[630] Akidetu's-Selefi Ashabi'l-Hadis.

Celle'nin şu ayette anlattığı gibi; "**Onlardan sonra gelenler derler ki: "Rabbimiz, bizi ve bizden önce inanan kardeşlerimizi bağışla, kalplerimizde inananlara karşı bir kin bırakma! Rabbimiz! Sen çok şefkatli, çok merhametlisin!**" (Haşr 10)

İbnu's-Salah rahimehullah dedi ki; "Hiçbir sahabenin adaletinden sorulamaz. Bilakis bu karara bağlanmış bir meseledir. Onlar mutlak olarak Kitap, sünnet ve bu konuda ümmetin icması olduğunu belirtenlere göre icma delili ile adildirler."[631]

İbn Kesir rahimehullah der ki; "Ehl-i Sunnet ve'l-Cemaate göre bütün sahabeler adaletlidir. Zira Allah, aziz kitabında onları övmüş, vahiyle konuşan Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in sünneti de onların bütün ahlakını, fiilerini, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in huzurunda Allah katında olan bol sevaba ve güzel karşılığa rağbet ederek mallarından ve canlarından feda etmelerini methetmiştir."[632]

Bunlar ümmetin selefinin sahabeler hakkındaki akidesi konusunda özetle naklettiğimiz görüşlerdir. Doğru yola iletecek olan Allah Azze ve Celle'dir. İbn Batta rahimehullah der ki; "Bütün muhacirler ve Ensar'ın cennetlik ve razı olunmuş olduklarına şahitlik ederler, onlar için Allah'tan rahmet dilerler. Kesin ilim ve kalpte yakin ile bilirler ki; Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'i bir saatliğine de olsa gören, ona iman eden ona tabi olan bir kimse, cennet amelleriyle de gelse onu görmeyen kimseden üstündür.

Sonra Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in küçük büyük, önceki sonraki bütün sahabelerine hürmet edilir. Onların iyilikleri zikredilir, faziletleri yayılır, onların yoluna uyulur, onlardan gelen eserlerle yetinilir. Şüphesiz onların söyledikleri haktır, yaptıkları doğrudur."[633]

İbn Hazm dedi ki; "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in diğer ashabı da hepsi cennettedir. Nebî sallallahu aleyhi ve sellem ile sahabelik edenlere Allah Teala Hüsna'yı vaat etmiştir. Yine Allah Azze ve Celle; "**Şüphesiz Allah vaadinden dönmez**" buyurmuştur. Allah Teala'nın kendilerine hüsna'yı vaad ettiği kimseler cehennemden uzaklaştırılmıştır. Onlar onun sesini de işitmezler. Arzuladıkları şeyde kalacaklar, büyük korku onları mahzun etmeyecektir."[634]

İşte bu Ehl-i Sunnet ve'l-Cemaat'in akidesidir; Bütün sahabeler radıyallahu anhum ecmain adildirler, Allah Azze ve Celle ve Rasulü sallallahu aleyhi ve sellem ta'dil ettikten sonra artık onlardan birinin adaleti sorgulanamaz. Bu sahabeler için yüksek derece olarak yeter. Onların derecesine onlardan sonra gelenler, onlar gibi amel etse de yetişemez.

---

631 İbn Salah, Mukaddime.

632 İbn Kesir el-Baisu'l-Hasis.

633 Eş-Şerh vel-İbane Ala Usuli's-Sunne ved-Diyane (s.263)

634 İbn Hazm el-Muhalla (1/44)

Sahabelerin veya onlardan birinin adaleti hakkında dil uzatan, İslam dinine dil uzatmıştır. el-Meymunî dedi ki; İmam Ahmed b. Hanbel şöyle dedi; "Ey Ebu'l-Hasen! Bir kimsenin Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabı biri hakkında kötü konuştuğunu görürsen onu İslam hakkında itham et (dininden şüphe et)"[635]

Ebu Zür'a er-Razî rahimehullah dedi ki; "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabından birine dil uzatan bir kimse görürsen bil ki o zındıktır. Bize göre Rasul sallallahu aleyhi ve sellem haktır, Kur'an haktır. Biz bu Kur'an'ı ancak Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabının sünnetleri ile eda ederiz. Onlar ise ancak şahitlerimizi cerh etmek istiyorlar ki Kitap ve sünneti boşa çıkarsınlar. Onları cerh etmek zındıklıktır."[636]

Allah bu imamlara, bu dini savunmak ve korumak için gösterdikleri gayretlerden dolayı rahmet etsin. Ashabın düşmanlarına gelince, gerçekte onların işi Allah'ın rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e düşmanlıktır. Batıl getiren kişi bu batıl işiyle insan ve cin şeytanlarını geride bırakır. Allah Teala buyurur ki; "**Böylece biz, her peygambere insan ve cin şeytanlarını düşman kıldık. (Bunlar), aldatmak için birbirlerine yaldızlı sözler fısıldarlar. Rabbin dileseydi onu da yapamazlardı. Artık onları uydurdukları şeylerle başbaşa bırak.**"(En'am 112)

Behiy dedi ki: "Ubeydullah b. Ömer ile Mikdat arasında bir konuşma geçti. Ubeydullah Mikdat'a hakaret etti. Bunun üzerine Ömer radıyallahu anh dedi ki; "Bana kılıç getirin onun dilini keseyim. Bundan sonra hiç kimse Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sahabelerinden birine hakaret etmeye kalkmasın."[637]

Said b. Abdirrahman b. Ebza'dan; "Babama; "Ebu Bekir aleyhisselam'a dil uzatan bir adam gelirse ona ne yaparsın?" diye sordum. Dedi ki; "Boynunu vururum." "Ya Ömer'e söven kişiye?" dedim. Yine; "Boynunu vururum" dedi."[638]

Ebu Bekir el-Mervezî 'den: Ebu Abdullah'a (Ahmed b. Hanbel'e) Ebu Bekir, Ömer ve Aişe radıyallahu anhum'e söven kişi hakkında sordum. Dedi ki; "Onu müslüman saymam." Ebu Abdillah'ı şöyle derken işittim; "Malik dedi ki; "Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabına dil uzatanın ganimetten payı olmaz. " veya; "İslam'dan nasibi olmaz" dedi.

Abdulmelik b. Abdulhamid'den: Ebu Abdillah'ın şöyle dediğini işittim; "Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabına dil uzatan kişinin Rafıziler gibi kafir olmasından korkarım." Sonra dedi ki; "Nebî sallallahu aleyhi ve

635 İbnu'l-Cevzî, Menakıbu İmam Ahmed b. Hanbel

636 Bkz.: Hatib el-Bağdadî; el-Kifaye, İbn Asakir, Tarihu Dımeşk, İbn Hacer, el-İsabe Fi Temyizis Sahabe, Mizzî, Tehzibu'l-Kemal.

637 El-Lalkai (2376)

638 El-Lalkai (2378)

sellem'in ashabına söven kişinin dinden çıkmamış olmasından emin olamayız."

Abdullah b. Ahmed b. Hanbel'den: "Babama Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabına dil uzatan bir kimse hakkında sordum. Dedi ki; "Onu müslüman görmem."

Musa b. Harun b. Ziyad'dan: "Birisi el-Firyabî'ye Ebu Bekir radıyallahu anh'e söven kişi hakkında sordu. "Kafirdir" dedi. "Cenaze namazı kılınır mı?" dedi. "Hayır" dedi. "O La ilahe illallah dediği halde ona ne yapılır?" diye sorunca da; "Ona ellerinizi sürmeyin. Çukuruna atılıncaya kadar odunla kaldırılır" dedi.

Ahmed b. Cafer b. Yakub el-Istaharî'nin rivayet ettiği risalesinde İmam Ahmed der ki; "Onların kötülüklerinden bir şey zikredilmesi, onlardan birine hakaret etmek ve kusur bulmak caiz değildir. Kim böyle yaparsa sultanın onu te'dip ederek cezalandırması gerekir. O affedilemez. Bilakis mutlaka cezalandırılmalı ve tevbe etmesi istenmelidir. Tevbe ederse kabul edilir. Etmezse ölünceye yahut dönünceye kadar hapsedilir."

Ebû Hureyre radıyallahu anh'ı Sevmeyen Mü'minlerden Değildir

Ebu Hureyre radıyallahu anh dedi ki; "Müşrike olan annemi İslam'a davet ediyordum. Bir gün yine onu davet ettim de bana Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem hakkında hoşlanmadığım sözler işittirdi. Bunun üzerine ağlayarak Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e geldim: "Ey Allah'ın rasulü! Ben annemi İslâm'a davet ediyordum da kabulden çekiniyordu. Bugün kendisini yine davet ettim; bana senin hakkında hoşlanmadığım sözler işittirdi. Ebu Hureyre'nin annesine hidayet vermesi için Allah'a dua et!" dedim. Bunun üzerine Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem; "**Allah'ım! Ebû Hureyre'nin annesine hidayet ver**" diye dua etti. Ben Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in duasına sevinerek çıktım. Eve gelerek kapıya dayandığımda onun kapalı olduğunu gördüm. Derken annem ayak seslerimi işitti ve: "Yerinde dur ey Ebû Hureyre!" dedi. Bir de suyun şırıltısını işittim. Annem yıkandı, gömleğini giydi. Acele başörtüsünü sardı. Ardından kapıyı açtı. Sonra şunu söyledi: "Ey Ebu Hureyre! Ben Allah'tan başka ibadete layık hak ilâh olmadığına şehâdet ederim. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem)'in onun kulu ve Rasulü olduğuna da şehâdet ederim." Ben hemen Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e döndüm. Sevincimden ona ağlayarak geldim:

"Ey Allah'ın rasulü, müjde! Allah senin duanı kabul etti ve Ebû Hüreyre'nin annesine hidayet verdi" dedim. Bunun üzerine Allah'a hamdü sena etti ve hayırlı sözler söyledi. "Ey Allah'ın rasulü! Annemle beni mü'min kullarına, onları da bize sevdirmesi için Allah'a dua et!" dedim. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

اللهُمَّ حَبِّبْ عُبَيْدَكَ هَذَا – يَعْنِي أَبَا هُرَيْرَةَ – وَأُمَّهُ إِلَى عِبَادِكَ الْمُؤْمِنِينَ، وَحَبِّبْ إِلَيْهِمِ الْمُؤْمِنِينَ

"**Allah'ım! Şu kulcağızını - yani Ebû Hureyre'yi - ve annesini mümin kullarına, mü'minleri de bunlara sevdir!**" Artık yaratılmış hiç bir mümin yoktu ki, beni işitsin veya görsün de beni sevmemiş olsun"[639]

Ebu Bekr b. Yahya, (Hafız Muhammed b. İshak b. Huzeyme) dedi ki: "Ebu Hureyre radıyallahu anh hakkında O'nun haberlerini reddetmek için konuşan kimseler ancak Allah'ın kalplerini körelttiği ve buna bağlı olarak haberlerin manalarını anlamayan kimselerdir. Böyle olan bir kimse ya Muattıl (Allah'ın isim ve sıfatlarını iptal eden) Cehmiyye'den birisidir ki, küfrün kendisi olan mezheplerine aykırı gördükleri rivayetini bu Cehmî kişi işitince bu defa Ebu Hureyre radıyallahu anh'e sövüp saymaya koyulur. Allah Teâlâ'nın kendisini uzak tuttuğu hallerle O'na iftirada bulunurlar. Bundan maksatları ise çobanların ve sıradan kimselerin gözlerini boyayarak güya, O'nun rivayetleri ile bir delilin ispat edilemeyeceğini göstermeye kalkışırlar.

Ya da O'nun rivayetlerini redden kişi bir Haricî'dir. Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'in ümmetine karşı kılıç çekebileceği görüşünde olmakla birlikte hiçbir halifeye, hiçbir imama itaati de doğru bulmaz. Sapıklığın ta kendisi olan mezheplerine aykırı olan ve Ebu Hureyre radıyallahu anh'ın Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'den naklettiği rivayetlerini işittikleri vakit, O'nun rivayetlerini herhangi bir delil ile de çürütmenin çaresini bulamayacak olursa sığınacağı yer Ebu Hureyre radıyallahu anh'e dil uzatıp O'nu tenkit etmek olur.

Yahut bu kişi İslam'dan ve Müslümanlardan uzaklaşmış (İtizal etmiş/Mutezile) Allah Azze ve Celle'nin kullar tarafından kazanılmadan önce takdir edip kazaya bağlamış olduğu geçmişteki kaderlere uyan müslümanları tekfir eden, Kaderiye'den bir kimsedir. Böyle bir kimse Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'den kaderin sabit olduğuna dair rivayet etmiş olduğu haberleri gördüğü takdirde küfür ve şirkin ta kendisi olan görüşünün doğruluğunu ortaya koymak için hiçbir delil bulamaz. Böyle bir kimsenin kendince bütün delili Ebu Hureyre radıyallahu anh'ın naklettiği rivayetleri delil getirmenin caiz olamayacağını iddia etmekten ibarettir.

Yahut Ebu Hureyre radıyallahu anh'ın rivayetlerini reddeden kimse güya fıkıhla uğraşan ve onu asıl öğreneceği kaynaklardan başka yerde arayan cahil bir kimsedir. Bu kişi, herhangi bir delil ve belgeye dayanmadan

[639] **Sahih.** Muslim (2491) Hakim (4298)

sadece bir taklit olmak üzere mezhebini seçip, haberlerini takip ettiği kimsenin mezhebine aykırı hususlarda Ebu Hureyre radıyallahu anh'ın rivayetlerini işitecek olursa, Ebu Hureyre radıyallahu anh hakkında konuşmaya başlar ve kendi mezhebine muhalif olan rivayetlerini çürütmeye kalkışır. Onun rivayetleri kendi mezhebine uygun düştüğü takdirde yine O'nun rivayetleriyle O'na muhalefete delil gösterir.

Bu fırkaların bazıları Ebu Hureyre radıyallahu anh'ın anlamını kavrayamadıkları bazı rivayetlerini reddetmişlerdir…"[640]

İmam İbn Huzeyme'nin sözünü ettiği bu kimselerin çoğunluğu sapıklığa düşmekle meşhur olmuşlardır. Onların sapıklıkta oldukları da ümmete gizli değildir. Ancak son olarak sözünü ettiği Fukaha kılığına girmiş cahil kişi – ki o Ebu Hanife'dir – müstesna. Sonra bu kişi (Ebu Hanife) böbürlenerek kıyasa aykırı olduğu gerekçesiyle Ebu Hureyre radıyallahu anh'ın sözünü reddetmeye kalkışır. Nitekim Fıkıh Usulü ilmine müntesip bazı kimseler bunu zikrederler. Bu gibilerin görüşleri katıksız bir sapıklıktır. Ayrıca İmam Zehebi'nin bu gibi kimselere cevabını Siyeru A'lami'n-Nubela'da[641] görebilirsiniz.

Cemaatten Ayrılan Kınanmış Bir Fırka Olur

Huzeyfe b. El-Yemân radıyallahu anh şöyle dedi: "İnsanlar Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e hayırdan sorarlardı. Ben ise yetişirim korkusuyla şer/kötülükler hakkında sorardım. Dedim ki: "Ey Allah'ın rasulü! Bizler cahiliyye ve şer içindeydik. Allah bize bu hayrı getirdi. Bu hayırdan sonra şer var mıdır? "**Evet**" buyurdu. Dedim ki: "Bu şerden sonra hayır dönemi olacak mı?" "**Evet, onda bulanıklık da olacak**" buyurdu. "Onun bulanıklığı nedir?" dedim. "**Bir topluluk benim yolumdan başka bir yol tutacaklar. Onları tanır ve karşı çıkarsın**" buyurdu. "Bu hayırdan sonra şer olacak mı?" diye sordum. "**Evet, cehennem kapılarına çağıran davetçiler olacak, kendilerine icabet edenleri oraya atacaklar**" buyurdu. "Ey Allah'ın rasulü! Bize onları anlat" dedim. "**Onlar bizim derimizden olup, bizim dilimizden konuşacaklar**" buyurdu. Ben: "Bu zamana yetişirsem ne yapmamı emredersin?" dedim. "**Müslümanların cemâatinden ve imamlarından/yöneticilerinden ayrılma**" buyurdu. "Eğer onların cemâati ve imamı yoksa (ne yapayım)?" dedim. "**Bir ağaç kökü dişlemek zorunda kalsan bile, sana bu halde iken ölüm gelinceye kadar o fırkaların hepsinden ayrıl**" buyurdu.[642]

Enes b. Mâlik radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

---

[640] **Sahih maktu.** Hakim, el-Mustedrek (3/586)
[641] Siyeru A'lam (2/620-621)
[642] **Sahih.** Buharî (3411); Muslim (1847).

إِنَّ بَنِي إِسْرَائِيلَ افْتَرَقَتْ عَلَى إِحْدَى وَسَبْعِينَ فِرْقَةً، وَإِنَّ أُمَّتِي سَتَفْتَرِقُ عَلَى اثْنَتَيْنِ وَسَبْعِينَ فِرْقَةً، كُلُّهُمْ فِي النَّارِ إِلاَّ وَاحِدَةً فَقِيلَ يَا رَسُولَ اللهِ وَمَا هَذِهِ الْوَاحِدَةُ فَقَبَضَ يَدَهُ وَقَالَ الْجَمَاعَةُ فَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللهِ جَمِيعاً وَلاَ تَفَرَّقُوا

"**Muhakkak ki İsrailoğulları yetmiş bir fırkaya ayrıldılar. Şüphesiz ümmetim yetmiş iki fırkaya ayrılacak, biri dışında hepsi ateşte olacaktır**." Denildi ki: "Ey Allah'ın rasulü! O (kurtulan) hangisidir?" Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem elini yumdu ve şöyle buyurdu: "**el-Cemâat'tir. Allah'ın ipine toptan sarılın, ayrılığa düşmeyin**"[643]

İbn Abbâs radıyallahu anhuma'dan: Nebi sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

مَنْ رَأَى مِنْ أَمِيرِه شَيْئًا فَكَرِهَهُ فَلْيَصْبِرْ فَإِنَّهُ لَيْسَ أَحَد يُفَارِق الْجَمَاعَة شِبْرًا فَيَمُوت إِلَّا مَاتَ مِيتَة جَاهِلِيَّة

"**Emîrinde/yöneticisinde hoşlanmadığı bir şey gören kimse sabretsin. Zira cemâatten bir karış ayrılan ancak cahiliyye üzere ölür**."[644]

Fudâle b. Ubeyd radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

ثَلَاثَةٌ لَا تَسْأَلْ عَنْهُمْ: رَجُلٌ فَارَقَ الْجَمَاعَةَ، وَعَصَى إِمَامَهُ، وَمَاتَ عَاصِيًا، وَأَمَةٌ أَوْ عَبْدٌ أَبَقَ فَمَاتَ، وَامْرَأَةٌ غَابَ عَنْهَا زَوْجُهَا، قَدْ كَفَاهَا مُؤْنَةَ الدُّنْيَا فَتَبَرَّجَتْ بَعْدَهُ، فَلَا تَسْأَلْ عَنْهُمْ

"**Şu üç kişiyi sorma: Cemâatten ayrılan ve imamına/yöneticisine isyan edip isyankâr olarak ölen, efendisinden kaçıp bu şekilde ölen cariye veya köle ve dünya geçimini sağlamış bulunan kocasının yokluğunda süslenip dışarı çıkan ve dolaşan kadın. Bunları sorma**"[645]

---

[643] **Hasen.** Ahmed (3/145); İbn Mâce (2/1322); el-Elbânî Zilalu'l-Cenne'de (1/27) sahih demiştir. Taberî Tefsir'inde (7/74); Sa'lebî, el-Keşfu ve'l-Beyan'da (3/163); Fesevî el-Ma'rife'de (3/373); el-Esbahanî, el-Hucce Fi Beyani'l-Mahacce (1/120 no:18) Lâlekâî Usulu itikad (1/100 no:148) İsnadında Yezid er-Rakkaşî vardır. Ancak şahitleriyle hadis hasendir.

[644] **Sahih.** Buharî (6646); Muslim (1849).

[645] **Sahih.** Ahmed (6/19); el-Elbânî, es-Sahîha'da (542) **sahih** demiştir.

İbn Ömer radıyallahu anhuma şöyle demiştir: “Ömer radıyallahu anh bize Câbiye’de şöyle hitap etti: “Ben aranızda, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’in aramızda bulunduğu ve şöyle buyurduğu yerde duruyorum:

وَإِيَّاكُمْ وَالْفُرْقَةَ فَإِنَّ الشَّيْطَانَ مَعَ الْوَاحِدِ وَهُوَ مِنْ الِاثْنَيْنِ أَبْعَدُ مَنْ أَرَادَ بُحْبُوحَةَ الْجَنَّةِ فَلْيَلْزَمْ الْجَمَاعَةَ

“**Cemâatten ayrılmamanız gerekir. Sizleri ayrılıktan sakındırırım. Zira şeytan tek kişiyle beraber ve iki kişiden daha uzaktır. Cennetin ortasını isteyen cemâatten ayrılmasın.**”[646]

İbn Mes’ûd radıyallahu anh şöyle demiştir: “Ey insanlar! İtaat etmeniz ve cemâatten ayrılmamanız gerekir. Zira bu Allah’ın kendisine sarılmayı emrettiği ipidir. Muhakkak ki, cemâat ve itaatte hoşlanmadığınız bir durum, fırkada hoşlandığınız durumdan daha hayırlıdır."[647]

Abdullah b. Rabah şöyle demiştir: “Ben ve Ebû Katâde, kuşatma altında bulunan Osmân radıyallahu anh’ın yanına girdik. Hac yapmak için ondan izin istedik. Bize izin verince şöyle dedik: “Ey Mü’minlerin emiri! Gördüğün gibi şu kimselerin durumu ortadadır. Bize ne emredersin?” Osmân radıyallahu anh; “Cemâatten ayrılmamalısınız” dedi. Biz: “Bizler cemâatin sana muhalefet eden şu kimselerle beraber olmasından korkuyoruz” dedik. Dedi ki: “Nerede olursa olsun, cemâatten ayrılmayın!”[648]

El-Evzâî şöyle demiştir: “Şöyle denilirdi: “Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’in sahabeleri ve onlara güzellikle uyanlar şu beş esas üzerindeydiler: Cemâatten ayrılmamak, sünnete tâbî olmak, Mescidleri îmâr etmek, Kur’ân okumak ve Allah yolunda cihâd etmek.”[649]

Amr b. Meymûn el-Evdî şöyle dedi: “Yemen’de Muaz radıyallahu anh ile arkadaşlık ettim. O Şam topraklarına yerleşinceye kadar ondan ayrılmadım. Ondan sonra insanların en fakihi olan Abdullah b. Mes’ud radıyallahu anh ile arkadaşlık ettim. Onun şöyle dediğini işittim: “Size

---

[646] **Sahih.** Tirmizî (4/465); el-Elbânî, es-Sahîha’da (430) **sahih** demiştir.

[647] **Sahih mevkuf.** Taberânî, Mu’cemu’l-Kebîr (9/198); el-Lâlekâî (1/108); İbn Cerîr et-Taberî, Tefsir (Al-i İmrân 103. Ayetin tefsiri). Hâkim (4/598); İbn Ebî Şeybe (7/474); Ebû Nuaym, el-Hilye (9/249); İbn Abdilberr, et-Temhid (21/273)

[648] **Sahih mevkuf.** Abdurrazzak, Musannef (11/446) Abdurrazzak’ın isnadında Eban b. Ayyâş metruktur. Ancak Ahmed b. Hanbel, Fadâilu’s-Sahabe’de (725) ve Abdullah b. Ahmed, Fadailu Osmân’da (42) **sahih** isnadla rivayet etmişlerdir.

[649] **Sahih maktu.** El-Lâlekâî (1/64); Beyhakî, Şuabu’l-İmân (3/79) Ebû Nuaym, el-Hilye (6/142); İbn Nasr, Ta’zîmu Kadri’s-Salat (745); İbn Abdilberr, et-Temhîd (21/282) İbn Nasr’ın **hasen** isnadla rivayetinde; el-Evzaî dedi ki: Hassân b. Atiyye şöyle demiştir: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’in ashabı şöyle derlerdi…” şeklindedir.

cemaati tavsiye ederim. Zira Allah'ın eli cemaat üzerindedir." Cemaate böylece teşvik etti. Sonra günlerden bir gün şöyle dediğini işittim: "Üzerinize namazı vakitlerinden geciktirecek yöneticiler gelecek. Siz namazı vakitlerinde kılın. Bu farz namazdır, onlarla beraber kıldığınız ise sizin için nafiledir." Dedim ki: "Ey Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabı! Ne söylediğinizi anlamıyorum." Dedi ki: "Anlamadığın nedir?" ben de şöyle dedim: "Bana cemaati emrettin ve ona teşvik ettin. Şimdi de bana namazı kendi başına kıl, bu farz namazdır, cemaatle de kıl, bu ise nafiledir diyorsun." O da şöyle dedi: "Ey Amr b. Meymûn! Ben senin bu beldenin en fakihi olduğunu sanıyordum. Cemaatin ne olduğunu bilmiyor musun?" Ben: "Hayır" dedim. Şöyle dedi: "**Cemaatin çoğunluğu cemaatten ayrılmışlardır. Cemaat; yalnız başına olsan dahi, sadece hakka uygun olandır**."[650]

Diğer rivayette: "Cemaat; yalnız başına olsan dahi, Allah'ın taatine uygun olandır" şeklindedir. Hatîb el-Bağdadî'nin rivayetinde lafzı: "**Yalnız başına dahi olsan cemaat; kitap ve sünnettir**" şeklindedir[651]

Nuaym b. Hammad bu hadis hakkında şöyle dedi: "Cemaat ifsad olduğu zaman, ifsad olmasından önceki duruma sarılman gerekir. İşte o zaman yalnız başına dahi olsan cemaat sen olursun."[652]

İshâk b. Rahuye dedi ki: "Cahillere sevâdu'l-a'zâm (büyük karaltı) nedir diye sorsan, "İnsanlar cemaatidir" derler. Bilmezler ki, cemaat; Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in izine ve yoluna sarılan âlimdir. Onunla beraber olup, ona uyan cemaattir. Ona muhalefet eden ise cemaati terk etmiştir."[653]

El-Askerî, Suleym b. Kays el-Amiri'den rivayet ediyor: İbnu'l-Kevvâ, Ali radıyallahu anh'e sünnet, bid'at, cemaat ve fırka hakkında sordu. Dedi ki: "**Ey İbnu'l-Kevvâ! Sorunu ezberledim, sen de cevabı iyi anla: Sünnet, Allah'a yemin olsun Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sünnetidir. Bid'at; ondan ayrılmaktır. Cemaat, Allah'a yemin olsun, az da olsalar hak ehliyle bir araya gelmektir. Fırka ise çok olsalar dahi batıl ehliyle bir araya gelmektir**."[654]

---

[650] **Sahih mevkuf.** El-Lâlekâî, Usûlu İtikadi Ehl-i's-Sunne (1/108) İbn Asâkir Tarihu Dımeşk (46/409); Ebû Şâme el-Makdisî, el-Bâis (s.22); Mizzî, Tehzibu'l-Kemal (22/264).

[651] **Sahih mevkuf.** Hatîb el-Bagdadî, el-Fakîh ve'l-Mutefakkih (1171)

[652] Beyhaki el-Medhal (s.15) İbn Asakir (46/409)

[653] **Sahih maktu.** Ebû Nuaym, Hilyetu'l-Evliya (9/239) Şatibî, el-İ'tisam (2/28)

[654] Necmuddin en-Nesefi, el-Kand Fi Ahbari Semerkand (s.233) Kenzu'l-Ummal (1644)

TAHÂRET KİTABI

Avlularını Temiz Tutmayanlar Yahudilere Benzemiştir

Sa'd b. Ebi Vakkas radıyallahu anh'den Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إن الله طيبٌ يحب الطيب، نظيفٌ يحب النظافة، كريمٌ يحب الكرم، جوادٌ يحب الجود، فنظفوا أفنيتكم ولا تشبهوا باليهود، تجمع الأكباء في دورهم

"**Şüphesiz Allah tayyibdir, tayyibi sever. Temizdir, temizi sever. Kerim'dir, kerim olanı sever. Cömerttir, cömerdi sever. Evlerinizi (avlularınızı) temiz tutun ve yahudilere benzemeyin. Onlar süprüntülerini evlerinde yığarlar**."[655]

Abdestte Elini Yıkamadan Başlayan Kafirlere Benzemiştir

Cubeyr b. Nufeyr radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem babama abdest almasını emretti. Babam önce ağzını yıkadı. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لَا تَبْتَدِئْ بِفِيكَ يَا أَبَا جُبَيْرٍ، فَإِنَّ الْكَافِرَ يَبْتَدِئُ بِفِيهِ ". ثُمَّ دَعَا رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِوَضُوءٍ، فَغَسَلَ كَفَّيْهِ حَتَّى أَنْقَاهُمَا، ثُمَّ تَمَضْمَضَ وَاسْتَنْشَقَ ثَلَاثًا، وَغَسَلَ وَجْهَهُ ثَلَاثًا، وَغَسَلَ يَدَهُ الْيُمْنَى إِلَى الْمِرْفَقِ ثَلَاثًا، وَالْيُسْرَى ثَلَاثًا، وَمَسَحَ رَأْسَهُ وَغَسَلَ رِجْلَيْهِ

"**Ey Ebâ Cubeyr! Ağzını yıkamakla başlama. Zira kafirler böyle yapıyor.**" Daha sonra Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem abdesti bizzat öğretmek için su istedi. Önce tam olarak temizleninceye kadar ellerini yıkadı. Sonra üç kere ağzını, üç kere de burnunu yıkadı. Üç kere yüzünü, üç kere de dirsekleriyle birlikte önce sağ kolunu, sonra sol kolunu yıkadı. Başını meshetti ve ayaklarını yıkadı."[656]

Kemik ve Tezekle Taharetlenen Rasul'den Uzaktır

Ruveyfi radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem

---

[655] **Hasen.** Bezzar (3/320) el-Burculani, el-Kerem ve'l-Cûd (12) Tirmizi (2800) Devraki Musnedu Sa'd (31) Ebu Ya'la (2/121) İbn Adiy (3/5) Dulabî el-Kuna (1203) el-Elbani es-Sahiha (236)

[656] **Sahih.** Beyhaki (1/46)

şöyle buyurdu:

يَا رُوَيْفِعُ لَعَلَّ الْحَيَاةَ سَتَطُولُ بِكَ بَعْدِي، فَأَخْبِرِ النَّاسَ أَنَّهُ مَنْ عَقَدَ لِحْيَتَهُ، أَوْ تَقَلَّدَ وَتَرًا، أَوْ اسْتَنْجَى بِرَجِيعِ دَابَّةٍ، أَوْ عَظْمٍ فَإِنَّ مُحَمَّدًا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْهُ بَرِيءٌ

"**Ey Ruveyfi! Benden sonra belki uzun zaman yaşarsın. İnsanlara şöyle bildir: "Kim sakalına düğümler atarsa, boynuna nazarlık gibi şeyler takarsa, hayvan tezeği ve kemik ile taharetlenirse Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem ondan berîdir**."[657]

Ayakkabılarla Namaz Kılmayı Çirkin Gören Kitap Ehline Benzer

Şeddad b. Evs radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

خالفوا اليهود والنصارى فإنهم لا يصلون في خفافهم ولا في نعالهم

"**Yahudi ve Hristiyanlara muhalefet edin. Şüphesiz onlar mestleri ve ayakkabılarıyla namaz kılmazlar**."[658]

Ebu Davud, Hâkim ve Beyhaki'nin rivayetlerinde "**Yahudilere muhalefet edin**" şeklinde gelmiştir. Taberani'nin rivayetinde ise lafzı şöyledir:

صلوا في نعالكم ولا تشبهوا باليهود

"**Ayakkabılarınızla namaz kılın, Yahudilere benzemeyin**."[659]

Enes radıyallahu anh'den: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

خالفوا اليهود وصلوا في خفافكم ونعالكم فإنهم لا يصلون في خفافهم، ولاَ في نعالهم

"**Yahudilere muhalefet edin, mestleriniz ve ayakkabılarınızla**

---

[657] **Sahih.** Ebu Davud (36) Nesai (5067) Ahmed (4/108, 109) Taberani (5/28) Deylemi (8591) Ebu Nuaym Marife (2704) Begavi Mu'cemu's-Sahabe (1052)

[658] **Sahih.** İbn Hibban (5/561) Hakim (1/391) Ebu Davud (652) Beyhaki (2/432) Bezzar (8/406) Dulabi el-Kuna (1/409) Deylemi (2848) el-Elbani Sahihu'l-Cami (3210)

[659] **Hasen.** Taberani (7/290)

namaz kılınız. Şüphesiz onlar mestleri ve ayakkabılarıyla namaz kılmazlar."[660]

Abdullah b. Mes'ud radıyallahu anh, Ebu Musa el-Eş'arî radıyallahu anh'ın evine gelmişti. Namaz vakti gelince Ebu Musâ: "Ey Ebu Abdirrahman! Sen bizden daha yaşlı ve daha alimsin, buyur imam ol" dedi. Abdullah: "Aksine sen öne geçip imam ol! Zira evine ve mescidine gelen bizleriz. İmam olmayı sen daha fazla hak edersin" dedi. Bunun üzerine Ebu Musa namazı kıldırmak üzere öne geçti ve ayakkabılarını çıkarıp namazı kıldırdı. Namaz bitince Abdullah ona: "Neden ayakkabılarını çıkarıyorsun? Kutsal vadide misin ki? Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in de mestleri ve ayakkabılarıyla namaz kıldığını gördüm."[661]

Hayızlı Kadınlar Hakkında Aşırılık Edenler Yahudilere Benzer

Enes b. Malik radıyallahu anh'den: "Yahudiler, kadınlar hayıza girince onunla beraber evde yemek yemezler, cinsi münasebette bulunmazlardı. Sahabeler Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'den bu konu hakkında malumat istediler. Bunun üzerine Allah Teâlâ şu ayeti kerimeyi indirdi:

وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَذًى فَاعْتَزِلُوا النِّسَاءَ فِي الْمَحِيضِ وَلَا تَقْرَبُوهُنَّ حَتَّى يَطْهُرْنَ فَإِذَا تَطَهَّرْنَ فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ أَمَرَكُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ * نِسَاؤُكُمْ حَرْثٌ لَكُمْ فَأْتُوا حَرْثَكُمْ أَنَّى شِئْتُمْ وَقَدِّمُوا لِأَنْفُسِكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ مُلَاقُوهُ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ

"**Sana kadınların ay halini de sorarlar. Deki: o bir ezâdır. Onun için hayız zamanında da kadınlarınızla cinsi münasebetten ayrılın. Temizlendikleri vakte kadar kendilerine yaklaşmayın. İyice temizlendiler mi Allah'ın size emretiği yerden onlara gidin. Herhalde Allah hem çok tevbe edenleri sever, hem de çok temizlenenleri sever. Kadınlarınız sizin tarlanızdır. O halde onlara dilediğiniz gibi gelin. Kendiniz için önceden iyi ameller gönderin. Bir de Allah'dan korkun ve bilin ki herhalde siz ona kavuşacaksınız. İman edenlere müjdele**." (Bakara 222-223) Bunun üzerine Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

---

[660] **Sahih ligayrihi.** Bezzar (13/456) isnadında Ömer b. Nebhan zayıftır.

[661] **Sahih.** Ahmed (1/461) Abdurrazzak (1/386) İbn Ebi Şeybe (1/282) Taberani (9/255)

اصنعوا كل شيء إلا النكاح فبلغ ذلك اليهود فقالوا: ما يريد هذا الرجل أن يدع من أمرنا شيئا إلا خالفنا

"**Hayızlı anlarında hanımlarınıza cinsi münasebetten başka her şeyi yapabilirsiniz.**" Bu durum Yahudilere ulaşınca ileri gelenleri dediler ki: "Bu adam bize muhalefet etmedik hiç bir şey bırakmayacak"[662]

Hayızlının Artığında Sakınca Yoktur: Şureyh İbn Hâni, 'Â'işe radıyallahu anha'ya: 'Bir kadın hayızlı iken kocası ile birlikte yemek yer mi?' diye sordu. 'Â'işe radıyallahu anha: 'Evet' dedi. Sonra: 'Benim kanamam varken Rasûlüllâh sallallâhu aleyhi ve sellem beni çağırırdı, ben de onunla birlikte yerdim. (Bu sırada) etli kemiği alır, (bana uzatır, önce benim başlamam için) bana yemin verirdi. Ben de onu alır ve bir miktar dişler (sonra Rasûlüllâh sallallâhu aleyhi ve sellem'e uzatırdım). O da ağzını, kemikte tam benim ağzımı koyduğum yere koyar(ak yemeye başlar)dı. İçecek bir şey istediği olur, getirince ondan önce benim içmem için bana yemin verirdi, bunun üzerine ben de kabı alır bir miktar içer, sonra bırakırdım. Bu sefer onu Rasûlüllâh sallallâhu aleyhi ve sellem alır ve kabın tam benim ağzımı koyduğum yerine ağzını koyarak içerdi' dedi."[663]

Kişi, hayızlı eşinin kucağında Kur'ân okuyabilir: 'Â'işe radıyallahu anha anlatıyor: 'Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem ben hayızlı iken başını göğsüme dayar ve Kur'ân okurdu.'[664]

Hayızlı kadın eşinin başını tarayabilir: 'Â'işe radıyallahu anha diyor ki: 'Ben hayızlı iken Rasûlüllâh sallallâhu aleyhi ve sellem'in saçlarını tarardım.'[665]

Hayızlı kadınların mescidlere girmesine mani olacak bir delil varid olmamıştır: Daha önce geçtiği gibi 'Â'işe radıyallahu anha hayızlı olmasına rağmen Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem onun Mescidi Haram'a girmesine izin vermiş, fakat tavaf etmemesini istemişti.

Bayramlara ve Müslümanların davetine icabet edebilir ve namazgâha gider fakat namaza katılamaz: Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem: '**Genç kızlar, perde arkasında yaşayan hanımlar ve hayızlı hanımlar hayra şahit olsunlar. Müminlerin davetine katılsınlar. Ancak hayızlı hanımlar namazgahın gerisinde dursunlar**' buyurmuştur.[666]

Hayızlı kadınlar mushafa dokunabilir, Kur'ân okuyabilirler:

---

662 **Sahih.** Muslim (302)
663 **Sahih.** Muslim, (300).
664 **Sahih.** Buhârî, (7549) Muslim, (246).
665 **Sahih.** Buhârî, (295) Muslim, (297).
666 **Sahih.** Buhârî, (324) Muslim, (890).

Naslarda buna bir engel yoktur.

Hayızlı kadınlar tilavet secdesi yapabilirler: Tilavet secdesi namaz değildir. Bu sebeple bunda taharet şart değildir. Zuhri ve Katâde de böyle demişlerdir.[667]

Hayızlı kadın, eşiyle birlikte aynı yatakta yatabilir: Um Seleme radıyallahu anha'dan: "Ben Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem ile birlikte kadife bir yorgan altında yatarken hayız oldum. Sessizce kalktım ve hayız elbisemi giydim. Bana: 'Hayız mı oldun?' dedi. Ben: 'Evet' dedim. Bunun üzerine beni yanına çağırdı ve aynı yorganın altında onunla birlikte yattım."[668]

Hayızlı ve nifaslı kadın, ihrama girmek için gusleder: Câbir radıyallahu anh'den: "…Zulhuleyfe denilen yere geldiğimizde Esmâ' bt. Umeys, Muhammed b. Ebi Bekr'i doğurdu. Rasûlüllâh sallallâhu aleyhi ve sellem'e: 'Nasıl hareket edeyim?' diye haber gönderdi. Ona: '**Yıkan (kanamalı bölgeye) bir bez sar ve ihrama gir**' buyurdu.[669]

Hayızlı Kadınların Namaz Kılabileceklerini Söyleyen Bid'at Ehlidir

Muâze radıyallahu anha'dan: "Bir kadın 'Â'işe radıyallahu anha'ya: 'Herhangi birimiz hayızdan temizlendiğinde orucu kaza ettiği halde namazlarını neden kaza etmiyor?' diye sordu. 'Â'işe radıyallahu anha: 'Sen Harurî'lerden (Haricî'lerden) misin? Biz Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem'in yanında hayız olurduk, orucu kaza etmemizi emreder, lakin namazı kaza etmemizi emretmezdi."[670]

İbnu'l-Munzir, Nevevî ve başkaları; Müslümanların, hayızlı kadının namazı kaza etmeyeceği ve orucu kaza etmesi gerektiği konusunda icma ettiklerini nakletmişlerdir.[671]

Ebu Said el-Hudrî radıyallahu anh'den: Rasûlüllâh sallallâhu aleyhi ve sellem kadınlara hitaben şöyle buyurdu: '…Kadın ay hali olduğu vakit namaz kılmayı ve oruç tutmayı bırakmıyor mu? İşte bu da dinlerinin eksikliğidir…[672]

Mercâne Mevlâ 'Â'işe ('Â'işe radıyallahu anha'nın azatlısı Ummu 'Alkâme) anlatıyor: "Kadınlar 'Â'işe radıyallahu anha'ya içerisinde pamuk bulunan bez (veya kap) gönderirlerdi. Bu pamuklar hayız kanıyla sarı

---

667 **Sahih maktu.** 'Abdurrezzâk (1/321).

668 **Sahih.** Buhârî (298) Muslim (296).

669 **Sahih.** Muslim (1218).

670 **Sahih.** Buhârî (321, 325), Muslim (265, 335); Ahmed (6/232) Ebu Davud (262) Tirmizi (130) Nesai (1/191) İbn Mace (631).

671 İbnu'l-Munzir el-İcma (s.37 no:29) Nevevi el-Mecmu (2/351, 355).

672 **Sahih.** Buhârî, (304) Muslim, (80).

lekeler taşırdı. (Bu safhada) namaz kılınıp kılınmayacağını sorarlardı. ‘Â’işe radıyallahu anha: ‘Beyaz akıntıyı görünceye kadar acele etmeyin!’ diye cevap verirdi. Beyaz akıntıdan ise temizliği kastederdi.”[673]

Fatıma bt. Ebî Hubeyş radıyallahu anha’dan: “İstihaze (özür kanaması) olmuştum. Rasûlüllâh sallallâhu aleyhi ve sellem bana şöyle buyurdu: ‘**Kan, hayız kanı olursa siyahtır, bilinir. Böyle durumlarda namazı bırak. Başka kan olursa abdest al. Çünkü o, damardan gelen bir kandır.**’”[674]

Aişe radıyallahu anha’dan: “Fatıma bt. Ebi Hubeyş, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’e: “Ey Allah’ın rasulü! Ben temizlik görmüyorum. (Kanamam sürekli devam ediyor). Namazı terk mi edeyim?” dedi. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: “**Bu ancak damardan gelen bir kanamadır, hayız değildir. Hayız günlerin geldiğinde namazı terk et. Hayzın bulanıklığı gidince, kanı kendinden yıka ve namaz kıl**.”[675]

Ummu Seleme radıyallahu anha Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’e kanaması kesilmeyen kadın hakkında fetva sordu. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki: “**Normal zamanlarında hayız olduğu günleri ve gecelerine göre ay içindeki hayız süresini takdir eder, bu sürede namazı terk eder. Sonra gusledip, kanamayı durduracak tampon koyar ve namaz kılar.**”[676]

Rasûlüllâh sallallahu aleyhi ve sellem‘Â’işe radıyallahu anha ay hali olunca şöyle demiştir: ‘**Hacc eden kimsenin yaptığı her işi yap. Şu var ki temizleninceye kadar Beyti tavaf etme**!’[677]

İbn Abbas radıyallahu anhuma’dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki: “**Beyt’i (Kabe’yi) tavaf da bir namazdır. Ancak Allah bunda size konuşmayı helal kılmıştır. Kim de konuşacaksa hayır konuşsun**.”[678]

Hamama veya Denize Giren Kadınlar Tehdit Edilmiştir

Aişe radıyallahu anha’dan: “Aişe radıyallahu anha’nın yanına hamama giren kadınlar gelince, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’in şöyle buyurduğunu rivayet etti:

ما من امرأة وضعت ثيابها في غير بيتها إلا هتكت سترا بينها وبين الله عز و

[673] **Sahih ligayrihi.** Buhârî (Muallak olarak; *Hayz* 19) Mâlik (75) Beyhakî (1/335)
[674] **Hasen.** Ebû Dâvud, (286); Nesai (1/185) İbn Hibbân, (2/318).
[675] **Sahih.** Buhari (306)
[676] **Sahih.** Ahmed (6/320); Ebu Davud (274).
[677] **Sahih.** Buhârî, (290) ve Muslim, (1211).
[678] **Sahih.** Hakim (1/459) Tirmizi (960) İbn Huzeyme (2739) Darimi (2/44)

جل

"**Herhangi bir kadın evinin dışında dış elbisesini (çarşafını) çıkarırsa Allah Azze ve Celle onun üzerinden hıfzu himayesini kaldırır**."[679]

Saib rahimehullah anlatıyor: "Bazı kadınlar Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in eşi Ummu Seleme radıyallahu anha'nın yanına girdiler. Onlara: "Sizler kimlersiniz?" diye sordu. Dediler ki: "Humus'luyuz." Umm Seleme radıyallahu anha: "Şu hamamları olan yerin halkı mısınız?" dedi. Onlar: "Bir sakıncası mı var?" dediler. Umm Seleme radıyallahu anha da dedi ki: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu işittim:

أَيُّمَا امْرَأَةٍ نَزَعَتْ ثِيَابَهَا فِي غَيْرِ بَيْتِهَا خَرَقَ اللَّهُ عَنْهَا سِتْرَهُ

"**Herhangi bir kadın, elbisesini evi dışında çıkarırsa, Allah onun perdesini parçalar**"[680]

Muaz b. Enes rahimehullah ve başkaları anlatıyor: "Nebî sallallahu aleyhi ve sellem Ummu'd-Derda radıyallahu anha'yı hamamdan gelirken görünce: "Nereden geliyorsun ey Ummu'd-Derda?" dedi. O da: "Hamamdan geliyorum ey Allah'ın rasulü!" dedi. Bunun üzerine Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem:

أيما امرأة وضعت ثيابها في غير بيتها هتكت مابينها وبين الله من ستر

"**Herhangi bir kadın elbisesini evinden başka yerde çıkarırsa Allah ile kendisi arasındaki perdeyi parçalamış olur**" buyurdu."[681]

Cabir radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

من كَانَ يُؤمن بِاللَّه وَالْيَوْم الآخر فَلَا يدْخل حليلته الْحمام وَمن كَانَ يُؤمن بِاللَّه وَالْيَوْم الآخر فَلَا يدْخل الْحمام إِلَّا بمئزر وَمن كَانَ يُؤمن بِاللَّه وَالْيَوْم الآخر فَلَا

---

679 **Sahih.** Ahmed (6/41, 173, 198, 267) Ebu Davud (4010) Ebu Davud Tayalisi (1518) Tirmizi (2803) İbni Mace (3750) Darimi (2651) İshak b. Rahuye (3/915) Beyhaki Şuab (6/157) Hakim (4/321) Taberani Evsat (5/84, 7/100) Ebu Ya'la (8/139) Nuaym b. Hammad Fiten (2/620) Hatib Tarih (3/58) Hatib Muvaddahu Evham (1/357) Abdurrezzak (1/294)

680 **Hasen.** Hakim (4/321) Ahmed (6/301) Ebu Ya'la (12/460) Taberani (23/314, 402) Beyhaki Şuab (6/158)

681 **Hasen.** Taberani (24/252, 255, 25/73) Ahmed (6/361) Dulabi, el-Kuna (1891) İbn Asakir Tarih (37/313) el-Elbani es-Sahiha (3442)

يجلس على مائدة يدار عَلَيْهَا الْخمر

“**Allah’a ve ahiret gününe iman eden kimse hanımını hamama sokmasın. Allah’a ve ahiret gününe iman eden kimse hamama peştemalsiz girmesin. Allah’a ve ahiret gününe iman eden kimse üzerinde içki içilen sofraya oturmasın**.”[682]

Şeyh Ebu Zerr el-Kalmuni bu hadislerle ilgili olarak şöyle demiştir: “Buradaki hamamlar, umumi ifade olup, kadınlara has olanlardır. Bu hadis, yüzme yerleri ve yazlıkları da kapsar. Allah Müslümanların kadınlarını buralardan korusun. Buna göre Müslüman kadının, avretini muhafaza eden Müslüman kadınların yanında, erkeklerin görmesinden emin olduğu yerde dış elbisesini indirmesi caizdir. Bilinmektedir ki, kadının kadına karşı avreti diz ile göbek arasıdır.[683] Bunun dışındaki yerlere Müslüman kadın bakabilir. Ancak müşrike kadın yabancı erkek hükmündedir. Mecbur kalmadıkça Müslüman kadının, müşrike kadın yanında avretini açmaması gerekir. Bundan dolayı Müslüman kadının avretini başka bir kadının yanında açması caiz değildir. Hatta annesi, kızkardeşi ve kızı dahi olsa, doğum ve hastalığın tedavisi gibi zaruretler dışında avretini açamaz.”[684]

---

[682] **Sahih.** Hakim (4/320) Tirmizi (2801) Ahmed (3/339) Ebu Ya’la (3/435) Taberani Evsat (1/212, 2/194, 3/69, 8/141) Beyhaki Şuab (5/12)

[683] Kadının kadına karşı avretinin diz ile göbek arası olduğuna dair herhangi bir delil yoktur. Bilakis kadının Müslüman kadına ve mahremlerine karşı; zinet yerleri olan elleri, kolları, başı, ayağı ve boynu dışında her yeri avrettir.

[684] El-Kalmuni, Fefirru İlallah (s.270)

NAMAZ KİTABI

Namaz Kılmayanlar Bizden Değildir

Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur:

فَإِذَا انْسَلَخَ الْأَشْهُرُ الْحُرُمُ فَاقْتُلُوا الْمُشْرِكِينَ حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ وَخُذُوهُمْ وَاحْصُرُوهُمْ وَاقْعُدُوا لَهُمْ كُلَّ مَرْصَدٍ فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَخَلُّوا سَبِيلَهُمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

"**Haram aylar çıkınca, müşrikleri bulduğunuz yerde öldürün; onları tutun; hapsedin; bütün gözetleme yerlerinde onları gözetlemek için oturun. Fakat tövbe ederler, namazı dosdoğru kılarlar ve zekâtı da verirlerse, artık yollarını serbest bırakın. Allah, şüphesiz, çok bağışlayıcıdır; çok merhametlidir**." (Tevbe 5)

فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَإِخْوَانُكُمْ فِي الدِّينِ وَنُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ

"**Bununla beraber, eğer bu hallerinden tövbe ederler, namazı dosdoğru kılarlar ve zekâtı da verirlerse, bu takdirde, sizin dîn kardeşinizdirler. Biz, bilen kimselere âyetleri işte böyle uzun uzun açıklarız**" (Tevbe 11)

وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُشْرِكِينَ * مِنَ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيَعًا كُلُّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ

"**Namazı dosdoğru kılın, dinlerini parçalayan, fırka fırka olan ve her fırkası, kendi elindekiyle sevinen müşriklerden olmayın.**" (Rum 31-32)

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ ارْكَعُوا لَا يَرْكَعُونَ * وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ * فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ

"**Onlara: 'namaz kılın denildiği zaman' itaat edip namaz kılmazlar. (Namaz kılmayarak Kur'ân'ın ayetlerini) yalanlayanların O gün vay haline. Artık (bu ahmaklar) Kur'ân'ın ayetlerinden sonra neye inanacaklar.**" (Murselât, 48-50)

فَلَا صَدَّقَ وَلَا صَلَّى * وَلَكِنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّى

‘**Tasdik etmedi, namaz da kılmadı. Ancak (Kur’ân’ın ayetlerini) yalanladı, (amel etmekten) yüz çevirdi.**’ (Kıyamet, 31-32)

يَوْمَ يُكْشَفُ عَنْ سَاقٍ وَيُدْعَوْنَ إِلَى السُّجُودِ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ * خَاشِعَةً أَبْصَارُهُمْ تَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ وَقَدْ كَانُوا يُدْعَوْنَ إِلَى السُّجُودِ وَهُمْ سَالِمُونَ * فَذَرْنِي وَمَنْ يُكَذِّبُ بِهَذَا الْحَدِيثِ سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ * وَأُمْلِي لَهُمْ إِنَّ كَيْدِي مَتِينٌ

“**O kıyamet gününde Rabbul-İzzet’in baldırı açılacak da bütün mücrimler secdeye çağrılacaklar. Fakat güçleri yetmeyecek. Gözleri düşkün bir halde, kendilerini bir zillet saracaktır. Hâlbuki vaktiyle (dünya’da) başları selâmette iken, bu namaza davet olunuyorlardı da kılmıyorlardı. O halde (namaz kılmayarak) bu Kur’ân-ı yalanlayanları, sen bana bırak. Biz onları, bilemeyecekleri yönden derece derece azaba yaklaştırırız. Ben onlara mühlet veririm; çünkü benim azabım çok şiddetlidir**.” (Kalem, 42-45)

Câbir radıyallahu anh‘den: “Rasûlüllâh sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

بَيْنَ العَبْدِ وَبَيْنَ الشِّرْكِ أَوِ الكُفْرِ تَرْكُ الصَّلَاةِ

“Kişi ile şirk veya küfür arasında namazın terki vardır.” Diğer rivayetlerde: **‘Küfür ile iman arasında’** ve: **‘Kul ile küfür arasında’** lafızlarıyla da gelmiştir.[685]

Enes radıyallahu anh’den: “Rasûlullâh sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

لَيْسَ بَيْنَ الْعَبْدِ وَالشِّرْكِ إِلَّا تَرْكُ الصَّلَاةِ، فَإِذَا تَرَكَهَا فَقَدْ أَشْرَكَ

“Kişi ile şirk arasında namazı terk etmekten başka bir şey yoktur. Onu terk ettiği zaman şirk koşmuştur.”[686]

Sevbân ve Burayde radıyallahu anhuma’dan: “Rasûlullâh sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

---

[685] **Sahih.** Ahmed, (3/370); Muslim, (82); Tirmizî, (2618-2619); Ebû Dâvud, (4678); İbn Mâce, (1078); İbn Hibbân, (1451); Darimî, (1236)

[686] **Sahih.** İbn Mâce, (1080); Muhammed İbn Nasr, *Kitâbu’s-Salât,* (897).

الْعَهْدُ الَّذِي بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمُ الصَّلَاةُ، فَمَنْ تَرَكَهَا فَقَدْ كَفَرَ

“Bizimle kâfirler arasındaki fark namazdır. Kim namazı terk ederse kâfir olur.”[687]

Ebû Hureyre radıyallahu anh’den:

كَانَ أَصْحَابُ رسول الله –صلى الله عليه وسلم– لَا يَرَوْنَ شَيْئًا مِنَ الْأَعْمَالِ تَرْكُهُ كُفْرٌ إلا الصَّلَاةِ

“Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’in sahabeleri namazdan başka amellerden herhangi bir şeyin terkini küfür saymazlardı.”[688]

‘Ubâde b. es-Sâmit radıyallahu anh‘den, şöyle dedi: “Rasûlüllâh sallallahu aleyhi ve sellem bize şöyle tavsiyede bulundu:

لا تتركوا الصلاة متعمدين فمن تركها متعمدا فقد خرج من الملة

“Namazı da bilerek terk etmeyin. Her kim ki, bilerek kasten namazı terk ederse İslâm millet’inden çıkmıştır.”[689]

Namazı Önemsemeyenler Münafıklara Benzer

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

إِنَّ ٱلْمُنَٰفِقِينَ يُخَٰدِعُونَ ٱللَّهَ وَهُوَ خَٰدِعُهُمْ وَإِذَا قَامُوٓاْ إِلَى ٱلصَّلَوٰةِ قَامُواْ كُسَالَىٰ يُرَآءُونَ ٱلنَّاسَ وَلَا يَذْكُرُونَ ٱللَّهَ إِلَّا قَلِيلًا

“**Münafıklar, hilelerini Allah bozduğu halde, Allah'a hile yapmaya kalkışırlar. Namaza kalktıklarında üşenerek kalkarlar; insanlara gösteriş yaparlar; Allah'ı da çok az zikrederler**.” (Nisa 142)

el-Alâ b. Abdirrahman’dan: “O, öğle namazından dönerken, Basra’daki evinde bulunan Enes b. Malik’in yanına girmiş. O’nun evi mescidden uzakta idi. Onun yanına girdiğimizde: “İkindiyi kıldınız mı?” dedi. Biz de ona: “Biz ancak öğle namazı vaktinde dönüyoruz” dedik. O da: “İkindiyi kılın” dedi. Bunun üzerine kalktık ve kıldık. Namaz bitince dedi ki:

---

687 **Sahih.** Ahmed, (5/346); Tirmizî, (2621); Nesâ‘î, (1/231); İbn Mâce, (1079); Hâkim, (1/7); İbn Hibbân, (3/10)

688 **Sahih.** Tirmizî, (2622); Hâkim, (1/7); İbn Ebî Şeybe, *İmân,* (137); Muhammed İbn Nasr, *Kitâbu’s-Salât,* (948)

689 **Hasen.** Ziyau’l-Makdisi el-Muhtare (8/287) Muhammed İbn Nasr, *Kitâbu’s-Salât,* (920); el-Lalekâî İtikad (1522) Heysem b. Kuleyb eş-Şâşî Musned (1309).

“Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’in şöyle buyurduğunu işittim:

تِلْكَ صَلَاةُ الْمُنَافِقِ، يَجْلِسُ يَرْقُبُ الشَّمْسَ حَتَّى إِذَا كَانَتْ بَيْنَ قَرْنَيِ الشَّيْطَانِ، قَامَ فَنَقَرَهَا أَرْبَعًا، لَا يَذْكُرُ اللهَ فِيهَا إِلَّا قَلِيلًا

“**İşte münafığın namazı odur ki, oturur, güneş şeytanın iki boynuzu arasına gelinceye kadar bekler, sonra kalkar dört rekât gagalar, bu namazda Allahı da çok az zikreder**.”[690]

Sabah ve Yatsı Namazlarında Tembellik Gösterenler Münafıklara Benzer

Ebû Hureyre radıyallahu anh’den: Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لَيْسَ صَلَاةٌ أَثْقَلَ عَلَى المُنَافِقِينَ مِنَ الفَجْرِ وَالعِشَاءِ، وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِيهِمَا لَأَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبْوًا

“**Münafıklara sabah ve yatsı namazından daha ağır gelen bir namaz yoktur. Şayet bu iki namazda ne olduğunu bilselerdi sürünerek de olsa gelirlerdi**.”[691]

Akşam Namazını Yıldızlar Görününceye Kadar Erteleyenler Fıtrattan Sapar

Mersed b. Abdillah el-Yezenî’den: “Bir savaşa çıktığı sırada Ebu Eyyub el-Ensarî radıyallahu anh yanımıza uğradı. Ukbe b. Amir radıyallahu anh’ın Mısır valiliği zamanındaydı. Ukbe b. Amir akşam namazını geç kıldırınca Ebu Eyyub radıyallahu anh yanına gitti ve: “Ey Ukbe! Bu nasıl bir namazdır böyle?” dedi. Ukbe: “Meşguliyetten dolayı geç kıldırdık” dedi. Rbu Eyyub radıyallahu anh şöyle dedi: “Vallahi insanlar senin Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’i bu şekilde geç kıldırırken gördüğünü zannedecek! Halbuki Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

لَا تَزَالُ أُمَّتِي بِخَيْرٍ» -أَوْ قَالَ: عَلَى الْفِطْرَةِ- مَا لَمْ يُؤَخِّرُوا الْمَغْرِبَ إِلَى أَنْ تَشْتَبِكَ النُّجُومُ

“**Ümmetim akşam namazını yıldızlar birbirine girinceye kadar**

690 **Sahih.** Muslim (622)

ertelemedikleri sürece hayır üzere (veya fıtrat üzere) bulunmaya devam ederler."[692]

Saib b. Yezid radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لَا تَزَالُ أُمَّتِي عَلَى الْفِطْرَةِ مَا صَلَّوْا الْمَغْرِبَ، قَبْلَ طُلُوعِ النُّجُومِ

"**Ümmetim akşam namazını yıldızlar görünmeden önce kıldıkları sürece fıtrat üzerinde kalırlar**."[693]

Enes radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لا تَزالُ أُمتي على الفِطرةِ ما صَلُّوا المغربَ ما لم تَبدو النجومُ

"**Ümmetim yıldızlar görünmeden akşam namazını kıldıkları sürece fıtrat üzerine olmaya devam eder**."[694]

El-Abbas b. Abdilmuttalib radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لَا تَزَالُ أُمَّتِي عَلَى الْفِطْرَةِ مَا لَمْ يُؤَخِّرُوا الْمَغْرِبَ حَتَّى تَشْتَبِكَ النُّجُومُ

"**Ümmetim, akşam namazını yıldızlar görününceye kadar geciktirmedikleri sürece fıtrat üzere olmaya devam ederler**."[695]

Güneş Doğarken, Tam Tepedeyken ve Batarken Namaz Kılan Kafirlere Benzer

Amr b. Abese radıyallahu anh'den: "Dedim ki: "Ey Allah'ın nebisi! Allah'ın sana öğrettiklerinden bilmediğim şeyleri bana da öğret. Bana namazdan haber ver." Bunun üzerine Nebî sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

صَلِّ صَلَاةَ الصُّبْحِ، ثُمَّ أَقْصِرْ عَنِ الصَّلَاةِ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ حَتَّى تَرْتَفِعَ،

---

[691] Buhârî (2/141 no. 657) Muslim (651)

[692] **Sahih.** Ebu Davud (418) İbn Mace (689) Ahmed (4/147, 5/417) Hakim (1/190-191) İbn Huzeyme (339)

[693] **Sahih ligayrihi.** Ahmed (3/449) Taberani (7/154) Hatib Tarih (14/14) Beyhaki (1/448)

[694] **Hasen ligayrihi.** Ebu Bekr eş-Şafii, Fevaid (el yazma no: 123) Ebu Muhammed el-Muhalledî, el-Muntehab (el yazma no:72)

[695] **Sahih.** İbn Huzeyme (340) İbn Mace (689) Taberani Evsat (2/214) Taberani, Sagir (56) Beyhaki (1/448)

فَإِنَّهَا تَطْلُعُ حِينَ تَطْلُعُ بَيْنَ قَرْنَيْ شَيْطَانٍ، وَحِينَئِذٍ يَسْجُدُ لَهَا الْكُفَّارُ، ثُمَّ صَلِّ فَإِنَّ الصَّلَاةَ مَشْهُودَةٌ مَحْضُورَةٌ حَتَّى يَسْتَقِلَّ الظِّلُّ بِالرُّمْحِ، ثُمَّ أَقْصِرْ عَنِ الصَّلَاةِ، فَإِنَّ حِينَئِذٍ تُسْجَرُ جَهَنَّمُ، فَإِذَا أَقْبَلَ الْفَيْءُ فَصَلِّ، فَإِنَّ الصَّلَاةَ مَشْهُودَةٌ مَحْضُورَةٌ حَتَّى تُصَلِّيَ الْعَصْرَ، ثُمَّ أَقْصِرْ عَنِ الصَّلَاةِ حَتَّى تَغْرُبَ الشَّمْسُ، فَإِنَّهَا تَغْرُبُ بَيْنَ قَرْنَيْ شَيْطَانٍ، وَحِينَئِذٍ يَسْجُدُ لَهَا الْكُفَّارُ

“**Sabah namazını kıl. Sonra güneş doğarken, yükselinceye kadar namaz kılma. Zira güneş, şeytanın iki boynuzu arasından doğar. O zaman kâfirler ona secde ederler. Bundan sonra güneş bir mızrak boyu yükselince namaz kılabilirsin. Şüphesiz bu namaz şahitlidir. Zeval anında namaz kılma. Çünkü o zaman cehennem kızdırılır. Bundan sonra ikindiye kadar namaz kılabilirsin. Zira bu namaz şahitlidir. Ancak ikindiden sonra güneş batarken namaz kılmayı bırak. Çünkü güneş şeytanın iki boynuzu arasından batar ve kâfirler işte bu vakitte güneşe secde ederler**.”[696]

Namaza Çağrıda Kâfirlere Muhalefet:

Ebu Umeyra b. Enes, Ensar’dan olan halasından rivayet ediyor:

اهْتَمَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِلصَّلَاةِ كَيْفَ يَجْمَعُ النَّاسَ لَهَا، فَقِيلَ لَهُ: انْصِبْ رَايَةً عِنْدَ حُضُورِ الصَّلَاةِ فَإِذَا رَأَوْهَا آذَنَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا، فَلَمْ يُعْجِبْهُ ذَلِكَ، قَالَ: فَذُكِرَ لَهُ الْقُنْعُ – يَعْنِي الشَّبُّورَ وَقَالَ زِيَادٌ: شَبُّورُ الْيَهُودِ – فَلَمْ يُعْجِبْهُ ذَلِكَ، وَقَالَ: «هُوَ مِنْ أَمْرِ الْيَهُودِ» قَالَ: فَذُكِرَ لَهُ النَّاقُوسُ، فَقَالَ: «هُوَ مِنْ أَمْرِ النَّصَارَى» فَانْصَرَفَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ زَيْدِ بْنِ عَبْدِ رَبِّهِ وَهُوَ مُهْتَمٌّ لِهَمِّ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَأُرِيَ الْأَذَانَ فِي مَنَامِهِ

“Nebî sallallahu aleyhi ve sellem halkı namaz vakitlerinde camiye nasıl toplamak gerektiğini düşünüyordu. Ona dediler ki: “Bir sancak dikelim, namaz vaktinde bu sancağı gören herkes birbirine duyursun.” Nebî sallallahu aleyhi ve sellem bunu beğenmedi. Başka birisi boru çalınmasını (bir rivayette: Yahudi borusu çalınmasını) teklif etti. Nebî sallallahu aleyhi

[696] **Sahih.** Muslim (832) Ebu Avane (1147)

ve sellem bunu kabul etmedi ve: "**O yahudilerin işidir**" buyurdu. Çan çalalım diyenler oldu. Nebî sallallahu aleyhi ve sellem onu da kabul etmedi ve: "**O Hristiyanların işidir**" buyurdu. Abdullah b. Zeyd b. Abdirabbih Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in bahsettiği bu konuyu düşünerek ayrıldı. Rüyasında ezanı gördü…"[697]

Ezanda Tegannî Yapanlar Cahiliyye Ehline Benzer

İbn Mes'ud radıyallahu anh ezanda teganni yapılmasını (makamlarla okunmasını) çirkin görür ve: "Şüphesiz bu cahiliye işlerindendir" derdi."[698]

Birisi Ömer radıyallahu anh'e geldi ve: 'Ben seni Allah için seviyorum' dedi. Ömer radıyallahu anh ise: 'Ben de sana Allah için buğz ediyorum. Duyduğuma göre sen ezan okurken teganni ve lahin yapıyorsun' dedi."[699]

Bu çirkin bid'at, Ka'be'de ve Mescidu'l-Haram'da dahi şahit olunan bir hale gelmiş, nasları ve selefin uygulamasını gözardı eden kimseler, hevâlara hoş gelen bu bid'ate karşı lâkayd kalmışlar, hatta Mekke ve Medine'de işlenen bu cürmü hüccet getirir olmuşlardır.

Halbuki eski Suud Müftüsü Şeyh Muhammed b. İbrahim rahimehullah'ın bu bid'ate karşı uyarıda bulunduğu, Fetvalarının derlendiği kitapta şöylece yer almış:

"Şeyh Muhammed b. İbrahim'den Mescidu'l-Haram Müezzinleri başkanına: Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketleri üzerinize olsun. Bundan sonra: Mescidu'l-Haram'ın bütün müezzinlerine müsamahalı, kolay bir ezan okumalarını, sesi dalgalandırıp uzatmaktan kaçınmalarını tebliğ etmeniz gerekir. Çünkü şu an yapmış oldukları bu dalgalandırma ve uzatmalar, ezanın meşru oluşunu engellemektedir. Onların bundan kaçınmaları ve meşru olanı gözetmeleri gerekir. Ezanları zemzemde ezan okuyan müezzinin ezanı gibi olmalıdır. Sizlerin de bunu onlara haber vermeniz ve bunu ihlal edip etmediklerini kontrol etmeniz gerekir. Vesselamu aleykum."[700]

Tegannîsiz Ezan Nasıl Olur?

Aralarında müezzinlerin de bulunduğu insanların çoğu ezandaki uzatma ve lahinler için Mescidu'l-Haram'daki ezanı mazeret göstermektedir.

---

[697] **Sahih.** Ebu Davud (498) Beyhaki (1/390)

[698] Hevarizmi Camiu'l-Mesanid (2/300) isnadında Meymun el-Aver ve Ebu Hanife vardır.

[699] **Sahih mevkuf.** Abdurrezzâk, (1852); Taberânî, (13059); Tahâvî, (4/128); Serahsî, *Mebsut,* (1/138) es-*Sahîhâ,* (42).

[700] Şeyh Muhammed b. İbrahim, Fetava (2/94 tarih: 21.7.1983)

Şeyh Abdulaziz er-Racihî şöyle demiştir: "… Hatta Kur'an kıraatinde dahi bazı kurrâlar – bundan Allah'a sığınırız – teganni yapıyorlar. Teganni yapanlardan birinden "Kul huvallahu ehad" diye okurken teganni yaptığını işittim. Bundan Allah'a sığınırız. Allah'tan selamet ve afiyet dileriz. Ya da hadiste teganni yapar! Hatta ezanda ve Kur'ân kıraatinde de teganni yaparlar. Onu sıradan bir okuyuşla, sesi dalgalandırmadan okumak gerekir. Bu yüzden Sahihu'l-Buhari'de Ömer b. Abdulaziz'in müezzinine şöyle dediği sabit olmuştur: "Ya kolay bir ezan oku ya da seni görevden alırız." Bazı insanlar ezan okuduğunda sesi dalgalandırıyor. Bu lahindir. "Allah" dedikten sonra ses bitince tekrar "Allah" derken diğer bir ses getiriyor, "aaaa" diye uzatıyor. Bu nedir? Bu sesi dalgalandırmadır. (Allâhu ekberullaaaahu ekber şeklinde okuyanlar gibi) Bilakis kolayca ezan okur: "Allâhu ekber." "Allâhu ekber." "Allâhu ekber." "Allâhu ekber." şeklinde okumalıdır. Uzatma yapsan dahi, sesi dalgalandırmamalıdır. Bir ses biter bitmez arkasından diğer bir sesi getirmek telhindir.

Alimler telhin ile ezan okumanın ve telhin ile kıraatin çirkin olduğunu söylemişlerdir. Yine bazı müezzinlerin ezan kelimelerini uzatmada eşit davranmadıklarını görürsün. Tekbirleri birbirine münasip yapmaz. İlk tekbiri kısa, ikincisini uzun okur. İlk tekbirde "Allâhu ekber" der, sonra ikincisini ilkine yükleyerek ve daha fazla uzatarak "Allaaaahu ekber" der. Halbuki tekbirler eşit uzatılmalıdır. İlk tekbir ile ikincisi arasında denge olmalıdır. Şehadette: "Eşhedu en la ilahe illallah" derken, ikincisi, uzatmada birincisine eşit olmalıdır. Böyle yapılırsa telhin olmaz. Bazı müezzinler şarkıcıların okudukları ezanı beğeniyor, sonra da onları taklid etmeye kalkıyorlar. Sonra, yine her tekbir kendisi sınırında olmalı, "Allahu ekber" deyince durulmalı, her tekbir arasında nefes alınmalıdır…"

Ezanı İşittikten Sonra Mescidden Çıkanlar Münafıklara Benzer

Osman radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

مَنْ أَدْرَكَهُ الْأَذَانُ فِي الْمَسْجِدِ، ثُمَّ خَرَجَ، لَمْ يَخْرُجْ لِحَاجَةٍ، وَهُوَ لَا يُرِيدُ الرَّجْعَةَ، فَهُوَ مُنَافِقٌ

"**Kim mescidde ezana yetişir de bir ihtiyaç söz konusu olmaksızın ve geri dönmeyi istemeden çıkarsa o bir münafıktır**."[701]

Ebu Hureyre radıyallahu anh'den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

[701] **Sahih.** İbn Mâce (734) Ebu Nuaym, Sıfatu'n-Nifak (61) Deylemi (5815)

لَا يَسْمَعُ النِّدَاءَ فِي مَسْجِدِي هَذَا ثُمَّ يَخْرُجُ مِنْهُ، إِلَّا لِحَاجَةٍ، ثُمَّ لَا يَرْجِعُ إِلَيْهِ إِلَّا مُنَافِقٌ

"**Şu mescidimde ezanı işittikten sonra bir ihtiyacı olması haricinde ancak bir münafık geri dönmemek üzere dışarı çıkar**."[702]

Ebuş Şa'sâ dedi ki; "Biz mescitte Ebu Hureyre radıyallahu anh'ın yanında idik. Müezzin ikindi ezanını okuduğu sırada birisi dışarı çıktı. Bunun üzerine Ebu Hureyre radıyallahu anh dedi ki; "**Şu adam Ebu'l-Kasım sallallahu aleyhi ve sellem'e isyan etmiştir**."[703]

Mescidde bir bid'at işlenmesi hali bundan müstesnadır: Ebu Davud, Sünen'inde Mücahid rahimehullah'dan rivayet ediyor; "İbn Ömer radıyallahu anhuma ile beraber idim. Bir adam öğle veya ikindi vaktinde tesvib yaptı. Bunun üzerine İbn Ömer radıyallahu anhuma;

اخْرُجْ بِنَا فَإِنَّ هَذِهِ بِدْعَةٌ

"Benimle gel de gidelim. Zira bu bidattir" dedi.[704]

Tesvib; onların mescidlerin kapılarında durup "Namaza! Namaza!" diye nida etmeleridir.[705]

Kıblemizden Başkasına Yönelen Bizden Değildir

Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur:

وَلَئِنْ أَتَيْتَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ بِكُلِّ آيَةٍ مَا تَبِعُوا قِبْلَتَكَ وَمَا أَنْتَ بِتَابِعٍ قِبْلَتَهُمْ وَمَا بَعْضُهُمْ بِتَابِعٍ قِبْلَةَ بَعْضٍ وَلَئِنِ اتَّبَعْتَ أَهْوَاءَهُمْ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ إِنَّكَ إِذًا لَمِنَ الظَّالِمِينَ

"**Celâlim için, sen o kitap verilmiş olanlara, bütün delilleri de getirsen, yine de senin kıblene tabi olmazlar, sen de onların kıblesine tabi olmazsın. Zaten onlar da birbirlerinin kıblesine tabi değiller. Celâlim hakkı için, sana gelen bunca ilmin arkasından sen tutar da onların arzu ve heveslerine uyacak olursan, o zaman hiç şüphesiz, sen de zâlimlerden olursun**." (Bakara 145)

---

[702] **Sahih.** Taberani Evsat (4/149) Ebu Nuaym Sıfatu'l-Munafık (60) el-Elbani, es-Sahiha (2518)

[703] **Sahih.** Muslim (454)

[704] **Hasen.** Ebu Davud (538) Abdurrazzak (1832) Taberani (12/403) Beyhaki (1/424) el-Elbani el-İrva (236)

[705] Et-Tartuşi el-Havadis ve'l-Bid'a (s.149)

Bu ayet, Ehli Kitabın boş ümitlerini kesmek için indirilmiştir. Çünkü Yahudiler Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'i aldatmak için; "eğer (Kudüs'e yönelerek) bizim kıblemize devam etseydin, senin beklemekte olduğumuz peygamber olacağını ümit ederdik" dediler. Yahudiler ve Hristiyanlar birbirlerinin kıblesine dönmezler. Zira her iki grup da İsrailoğullarından olmalarına rağmen, aralarında şiddetli ihtilaf ve düşmanlık vardır.

Enes b. Malik radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَقُولُوا لاَ إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، فَإِذَا قَالُوهَا، وَصَلَّوْا صَلاَتَنَا، وَاسْتَقْبَلُوا قِبْلَتَنَا، وَذَبَحُوا ذَبِيحَتَنَا، فَقَدْ حَرُمَتْ عَلَيْنَا دِمَاؤُهُمْ وَأَمْوَالُهُمْ، إِلَّا بِحَقِّهَا وَحِسَابُهُمْ عَلَى اللَّهِ

"**İnsanlarla Allah'tan başka ibadete layık hak ilah olmadığına, Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem)'in Allah'ın rasulü olduğuna şahitlik edene kadar savaşmam emredildi. Şayet buna şehadet eder, kıblemizi kıble edinir, kestiklerimizden yer ve namazlarımızı da kılarsa, hak etmedikten sonra canlarını ve mallarını bize karşı korumuş olurlar. Sonrasında müslümanların lehine olan onların da lehine, müslümanların aleyhine olan, onların da aleyhine olur**."[706]

Mescidlerde Mihrap Edinenler Hristiyanlara Benzemiştir

İbn Amr radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

اتقوا هذه المذابح يعني المحاريب

"**Şu mezbahalardan yani mihraplardan sakının**"[707]

İbn Mesud radıyallahu anh, mihrapta namaz kılmayı caiz görmez ve şöyle derdi:

إِنَّمَا كَانَتِ الْكَنَائِسُ فَلَا تَشَبَّهُوا بِأَهْلِ الْكِتَابِ

"Bu ancak kiliselerde olur. Ehl-i Kitab'a benzemeyin!" Yani o kemerlerde (mihrapta) namaz kılmayı çirkin görüyordu."[708]

---

[706] **Sahih.** Buhari (392) Ebu Davud (2641) Tirmizi (2608) Nesai (7/76) Ahmed (3/199)

[707] **Hasen.** Beyhaki (2/439) Taberani (13/540) Suyuti İ'lamu'l-Erib'de (s.21) "Hadis sabittir" demiştir. el-Elbani Sahihu'l-Cami (120)

[708] **Hasen mevkuf.** Bezzar (5/21) el-Heysemi Mecmau'z-Zevaid (2/15)

Abdullah b. Mesud radıyallahu anh şöyle dedi: "Şu mihraplardan sakınınız" İbrahim (en-Nehaî) de mihraplarda namaz kılmazdı."[709]

Salim b. Ebi'l-Ca'd şöyle demiştir: "Mescidlerde mezbahalar (mihraplar) edinmeyin"[710]

Musa b. Ubeyde'den şöyle demiştir: "Ebu Zerr'in mescidini gördüm. O mescidde kemer (mihrap) görmedim."[711]

Seleften mescitlerde mihrapları çirkin gördüklerine dair rivayetler çok olup, naklettiklerimiz yeterlidir.

Musa el-Cuheni radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**Bu ümmet (veya ümmetim dedi) mescidlerinde Hristiyanların mezbahaları gibi mezbahalar (mihraplar) edinmediği sürece hayırda kalmaya devam ederler**."[712]

Şeyh el-Elbani bu hadis hakkında şu açıklamayı yapmıştır: "Hadisin metninde geçen "Mezabih: mezbahalar" kelimesi mihraplar demektir. Nitekim Lisanu'l-Arab'da ve başka lügat kitaplarında bu şekilde geçer. Suyuti İ'lamu'l-Erib Bihudusi Bid'ati'l-Meharib adlı risalesinde mescitlerdeki mihrapların bidat olduğunu söylemiştir. Şeyh Aliyu'l-Kari de ona tabi olmuştur.[713] Bunun bidat oluşunu tespit için zayıf hadise ihtiyaç yoktur. Bu zayıf hadiste yasaklık açıkça belirtilse de bizler sabit olmayan rivayetle delil getirmeyi caiz görmeyiz.

Kevseri'nin ve başkalarının mihrapları, sağladığı faydayı gerekçe göstererek güzel görmelerine gelince, bu fayda mihrabın kıbleye delil olmasıdır. Bu gerekçe ise şu açılardan dolayı çürüktür:

Birincisi: Mescidlerin çoğunda minberler vardır. Bu fayda bu minberler sayesinde kesinlikle sağlanmaktadır. Öyleyse oralarda mihraplara gerek yoktur. Şayet insaflı olurlarsa muhalefet edenlerin bu meselede ittifak etmeleri, çoğunluğun razı edilmesi amaçlanarak mazeretlerin büyütülmemesi ve bu şekilde bırakılmaması gerekir.

İkincisi: İhtiyaç ve maslahat sebebiyle meşru kılınanların sağladığı fayda kadar kullanılması bundan fazla yapılmaması gerekir. Mescidlerde mihraplar edinmekteki gaye şayet kıbleye delalet etmesi ise, bu fayda daha küçük bir şeyle sağlanabilir. Mescidlerin çoğunda mihrapların imamın içerisinde kaybolacağı şekilde geniş ve hacimli olduğunu görüyoruz. Üstelik

---

[709] **Sahih mevkuf.** İbn Ebi Şeybe (1/408) Tahavi (1/133), İbn Sad Tabakat'ta (6/272) ve Ebu Zür'a Tarihu Dımeşk'te (121/2) sahih isnadla mevsul olarak İbn Mesud radıyallahu anh'den rivayet etmişlerdir.

[710] **Sahih maktu.** İbn Ebi Şeybe (1/408)

[711] **Sahih mevkuf**. İbn Ebi Şeybe (1/409)

[712] **Mürsel.** İbn Ebi Şeybe (1/408) El-Elbani ed-Daife (448)

[713] Mirkatu'l-Mefatih (1/473)

bunlar, namaz kılanları namazda huşudan ve fikrini toplamaktan alıkoyacak şekilde ziynetlerin, süslemelerin ve işlemelerin yeri haline gelmiştir. Bu ise kesin olarak yasaklanmıştır.

Üçüncüsü: Mihrapların, Hristiyanların kiliselerdeki âdeti olduğu sabit olursa o zaman mihrapların tamamen terk edilmesi, bunların yerine ittifak edilen başka bir şey getirilmesi gerekir. Mesela imamın duracağı yere bir direk konabilir. Zira sünnette bunun bir aslı vardır. Nitekim Cabir b. Usame el-Cuhenî radıyallahu anh şöyle demiştir: "Çarşıda Nebi sallallahu aleyhi ve sellem ve ashabı ile karşılaştım. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabına: "Nereye gidiyorsunuz?" diye sordum. Dediler ki: "Kavmin için mescid belirlemeye gidiyoruz" Bunun üzerine geri döndüm. Kavim ayakta bekliyordu. Ben: "Size ne oluyor?" dedim. "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem bize bir mescid belirledi. Kıblesine de bir odun dikti ve orada namaz kıldı" dediler."[714]

Özetle, Mescidlerde mihraplar edinmek bidattir. Maslahat-ı Mürsele'den sayarak buna müsaade edilemez. Kıbleyi göstermesi için Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in meşru kıldığı başka şeyler vardır ve bunlar daha kolaydır. Hem külfete sokmaz hem de süslemelerden uzaktır."[715]

Mescidleri Süsleyenler Kitap Ehline Benzer

İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

مَا أُمِرْتُ بِتَشْيِيدِ الْمَسَاجِدِ، قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: لَتُزَخْرِفُنَّهَا كَمَا زَخْرَفَتِ الْيَهُودُ وَالنَّصَارَى

"**Mescidleri yükseltmekle emrolunmadım**." İbn Abbas radıyallahu anhuma dedi ki: "Elbette mescidleri Yahudilerin ve Hristiyanların süsledikleri gibi süsleyeceksiniz."[716]

Enes radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَتَبَاهَى النَّاسُ فِي الْمَسَاجِدِ

[714] **Hasen.** Taberani (2/193-194, 257) Taberani Evsat (9/67) İbn Şebbe Tarihu'l-Medine (1/63, 79) Ebu Nuaym Marife (1520).

[715] El-Elbani ed-Daife (1/639 vd.)

[716] **Sahih.** Buhari (446) İbn Hibban (4/493) Ebu Davud (448) Abdurrazzak (3/152) İbn Ebi Şeybe (1/274) Ebu Ya'la (4/340) Ebu Nuaym Hilye (7/313)

“**İnsanlar mescidler hakkında övünmedikçe kıyamet kopmaz**.”[717] Hadisin diğer rivayetinde: “**Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem insanların mescidlerle övünmesini yasaklamıştır**” şeklindedir.[718]

Ebu’d-Derdâ radıyallahu anh’den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إِذَا زَخْرَفْتُمْ مَسَاجِدَكُمْ وَحَلَّيْتُمْ مَصَاحِفَكُمْ فَالدَّمَارُ عَلَيْكُمْ

“**Mescidlerinizi nakışladığınız ve mushaflarınızı (altın ve gümüşle) süslediğiniz zaman felaket başınıza gelmiş demektir**.”[719]

Ömer radıyallahu anh’den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

ما ساء عمل قوم قط الا زخرفوا مساجدهم

“**Amelleri kötüleşen hiçbir kavim yoktur ki mescidlerini süslemesinler**.”[720]

İbn Abbas radıyallahu anhuma’dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

أَرَاكُمْ سَتُشَرِّفُونَ مَسَاجِدَكُمْ بَعْدِي، كَمَا شَرَّفَتِ الْيَهُودُ كَنَائِسَهَا، وَكَمَا شَرَّفَتِ النَّصَارَى بِيَعَهَا

“**Sizin benden sonra mescidlerinizi tıpkı Yahudilerin havralarını süsledikleri ve Hristiyanların kiliselerini süsledikleri gibi süsleyeceğinizi görüyorum**.”[721]

Ömer radıyallahu anh, mescid yapılırken ustaya şöyle emretmiştir:

---

[717] **Sahih.** Ebu Davud (449) İbn Mace (739) Nesai (689) İbn Huzeyme (1323) İbn Hibban (4/492, 15/162) Ziyau’l-Makdisi el-Muhtare (6/222, 223) Ahmed (3/134, 145, 152, 230, 283) Darimi (1448) Ebu Ya’la (5/184)

[718] **Sahih.** İbn Hibban’dan naklen: el-Elbanî, Sahihu’l-Cami (6816)

[719] **Sahih.** Hakîm et-Tirmizi Kitabu’l-Ekyâs ve’l-Mugterrin (s.78) Nevadiru’l-Usul (6/85, no:1346) Begavî Şerhu’s-Sunne (2/350) İbnu’l-Mubarek ez-Zuhd (797) Firyabî, Fadailu’l-Kurân (179) Sahihu’l-Câmî (585) es-Sahiha (1351)

[720] **Zayıf.** İbn Mace (741) Ebu Nuaym Hilye (4/152) İbn Kesir, Musnedu’l-Faruk (1/153) Deylemi (6319) Ahadisu Ebu Bekr el-Attar (no:816) Rafii et-Tedvin (3/29) isnadında Cubare b. el-Mugallis zayıftır.

* Benzer bir ifade Ali radıyallahu anh’den **mevkuf** olarak: Abdurrazzak (3/153)

[721] **Zayıf.** İbn Mace (740) isnadında Leys b. Ebi Suleym ve Cubare b. el-Mugallis zayıftır.

* Ubeydullah b. Yezid, Şeyhlerinden birinden **Mürsel** olarak: Abdurrazzak (3/153)

“İnsanları yağmurdan korusun yeter. Seni kırmızı ve sarı boyalar kullanmaktan sakındırırım. Aksi halde insanları fitneye düşürürsün.”[722]

Muslim el-Batin şöyle demiştir:

كَانَ عَلِيٌّ يَمُرُّ عَلَى مَسْجِدٍ لِتَيْمٍ مُشَرَّفٍ، فَيَقُولُ: هَذِهِ بِيَعَةُ التَّيْمِ

“Ali radıyallahu anh, Teym kabilesinin süslenmiş olan bir mescidine uğrayınca şöyle dedi: “İşte bu, Teym’in kilisesidir.”[723]

Mescidleri Tahrip Etmeye Çalışanlar Zâlimlerdir

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ مَنَعَ مَسَاجِدَ اللَّهِ أَنْ يُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ وَسَعَى فِي خَرَابِهَا أُولَئِكَ مَا كَانَ لَهُمْ أَنْ يَدْخُلُوهَا إِلَّا خَائِفِينَ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ

“**Allah'ın mescitlerinde O'nun isminin anılmasını engelleyenlerden ve onların tahribine çalışanlardan daha zâlim kim olabilir? Onların oralara ancak korkarak girmeleri gerekir. Dünyada onlar için rüsvalık vardır; âhirette de en büyük azab, yine onlar içindir**.” (Bakara 114)

مَا كَانَ لِلْمُشْرِكِينَ أَنْ يَعْمُرُوا مَسَاجِدَ اللَّهِ شَاهِدِينَ عَلَى أَنْفُسِهِمْ بِالْكُفْرِ أُولَئِكَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ وَفِي النَّارِ هُمْ خَالِدُونَ * إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسَاجِدَ اللَّهِ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَلَمْ يَخْشَ إِلَّا اللَّهَ فَعَسَى أُولَئِكَ أَنْ يَكُونُوا مِنَ الْمُهْتَدِينَ

“**Müşriklerin, kendi küfürlerine bizzat kendileri şâhidlik edip dururken, Allah'ın mescidlerini tamir etmeleri olacak iş değildir. Bunlar, iyi amelleri boşa gitmiş kimselerdir; cehennemde de onlar dâimidirler. Oysa Allah'ın mescidlerini, yalnız Allah'a ve âhiret gününe îman eden, namazı dosdoğru kılan, zekâtı veren ve sadece Allah'tan korkan kimseler imar ederler, işte onların doğru yolda olmaları muhtemeldir**.” (Tevbe 17-18)

---

[722] Buhari (1/448) muallak olarak rivayet etmiştir.

[723] **Sahih maktu.** Ahmed el-Vera (s.183) Abdurrazzak Musannef (3/152) İbn Hazm el-Muhalla (4/248) Muhammed b. Hasen eş-Şeybani, el-İktisab (s.81)

Enes b. Malik radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إنَّ اللهَ تعالى يُنادي يومَ القيامةِ أينَ جِيراني؟ أينَ جِيراني؟ فتقولُ الملائكةُ: ربَّنا ومَن يَنبغي له أَن يُجاورَكَ؟ فيقولُ: أينَ عُمارِ المساجدِ

"**Muhakkak ki Allah Teâlâ kıyamet gününde: "Komşularım nerede? Komşularım nerede?" diye seslenir. Melekler: "Ey rabbimiz? Senin komşun olmaya layık olanlar kimlerdir?" derler. O da: "Mescidleri imar edenler nerede?" buyurur**."[724]

Dünyalık Kelam İçin Mescidlerde Halka Olanlardan Sakındırılmıştır

İbn Mes'ud radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

سَيأْتي على الناسِ زمانٌ يَقعدونَ في المساجد حِلَقاً حِلَقاً، مُناهُم الدُّنيا، لا تُجالِسوهم، ليسَ للهِ فِيهم حاجةٌ

"**İnsanlar üzerine bir zaman gelecek, mescidlerde halka halka oturacaklar, bütün gayeleri dünya olacaktır. Onlarla oturmayın. Allah için onlara ihtiyaç yoktur**."[725] Şecerî'nin rivayetinde lafzı şöyledir:

سيكونُ في آخرِ الزمانِ قومٌ يجلسونَ في المجالسِ حِلقاً حِلقاً أمامهم الدُّنيا

"**Ahir zamanda bir topluluk olacak, meclislerde halka halka oturacaklar, önlerinde de dünya olacak**…"

Enes b. Malik radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

---

[724] **Sahih.** Ebu Bekr eş-Şafii, Gaylaniyyat (1095) Min Hadisi İbn Zeyyat (el yazma s.8) Haris b. Ebi Usame Musned (Bugyetu'l-Bahis 126) el-Elbani, es-Sahiha (2728)

[725] **Hasen.** Ebu İshak el-Muzekki, El-Muzekkiyyat (51) İbn Hibban (15/162) Taberani (10/198) Şeceri Emali (1/119 no:459) Ebu Nuaym Hilye (4/109) İbn Batta el-İbane (342) Ebu Ahmed Hakim el-Esami ve'l-Kuna (4/329) Hatib Cami Ahlaki'r-Rabi (1285) İbn Ebi Asım Zühd (284) Deylemi (3445) Mecmau'z-Zevaid (2/24) isnadında Buzey' Ebu Halil metruktür. Ancak mutabileri vardır. İbn Hibban başka bir yoldan rivayet etmiştir. Bkz.: el-Elbani es-Sahiha (1163)

* **Hasen el-Basri** rahimehullah'dan Mürsel olarak: Beyhaki Şuab (3/86) İbn Batta el-İbane (344) Ahmed el-Vera (s.59) Semerkani Tenbihu'l-Gafilin (432)

يأتي على الناس زمان يتحلقون في مساجدهم وليس همتهم إلا الدنيا ليس لله فيهم حاجة فلا تجالسوهم

"**İnsanlar üzerine bir zaman gelecek, mescidlerinde halka olacaklar, dünyadan başka düşünceleri olmayacak. Allah için onlara bir ihtiyaç yoktur. Onlarla oturmayın**."[726]

Abdullah b. Mes'ud radıyallahu anh'den: "Dininizden ilk kaybedeceğiniz şey emanettir. Dinden son kalan şey ise namaz olacak, dini olmayan bir topluluk namaz kılacaktır."[727] Diğer rivayette: "İmanları olmayan bir topluluk namaz kılacaktır" şeklindedir.[728]

Huzeyfe radıyallahu anh şöyle demiştir: "İnsanlar üzerine bir zaman gelecek, şayet Cuma günü bir ok atsan, ancak bir kâfire veya münafığa isabet edecektir."[729]

İbn Amr radıyallahu anhuma şöyle demiştir: "İnsanlar mescidlerde oturdukları halde aralarında mümin bulunmayacaktır. Konuşmaları dünya hakkındadır."[730]

İbn Ömer radıyallahu anhuma'dan: "İnsanlar üzerine bir zaman gelecek, onlardan bin kişi ve daha fazlası mescidde namaz kılacak fakat aralarında mümin bulunmayacak."[731]

İbn Ömer radıyallahu anhuma'dan: "İnsanlar üzerine bir zaman gelecek, mescidlerinde toplanacak, Kur'an okuyacaklar, aralarında mümin bulunmayacak."[732]

Zehebi bu hadisin açıklamasında şöyle demiştir: "Bunun anlamı imanı kâmil mümin bulunmayacak demektir. Kastedilen; nifak hasletlerinden olan; yalan, hıyanet, sözden dönme, günah ve benzeri fiilleri işlemeyen, nifaktan selamette olan mümin aralarında bulunmayacak demektir… Bu konu geniştir. Kişinin Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'in ümmetine rıfk ile davranması, Kıble ehlini tekfir eden Harici ve Mutezile'nin yaptığı gibi onlardan iman ve İslam sıfatını kaldırmaması gerekir. Yine Mürcie'nin yaptığı gibi onları kâmil iman ile de vasıflayamayız. Müslüman,

---

[726] **Hasen ligayrihi.** Hâkim (4/359) Ebu Abdillah el-Felaki Fevaid (1/88) el-Elbani es-Sahiha (1163)

[727] **Hasen mevkuf.** Taberani (9/312) İbn Ebi'd-Dunya Mekarimu'l-Ahlak (267)

[728] **Hasen mevkuf.** Taberani (9/141)

[729] **Hasen mevkuf.** İbn Batta el-İbane (9)

[730] **Sahih mevkuf.** İbn Batta el-İbane (343) Hakim (4/489) Hallal es-Sunne (1308)

[731] **Sahih mevkuf.** İbn Ebi Şeybe (6/163) Deylemi (3447)

[732] **Sahih mevkuf.** Veki Zühd (271) İbn Ebi Şeybe (7/505) Hallal es-Sunne (1609) Firyabi Sıfatu'l-Munafık (101-103) Acurri eş-Şeria (236-238)

Müslümanları elinden ve dilinden selamette kılan kimsedir.”[733]

Dergâh, Zaviye, Medrese ve Cem Evlerinde Toplananlar Bid’at Ehlidir

Dergah, cem evi ve dînî dernek gibi mekanlar, İslam’da mescidde icra edilmesi gereken zikir, namaz ve ilim meclisleri gibi ibadetlerin mescidlerden ayrıcalıklı olarak tahsis edildiği mekanlardır. Kitab ehli de ruhbanlık icad ederek dinlerinde belirlenmiş ibadet mekanlarından ayrı olarak manastırlar edindiler.

Mus’ab b. Sa’d b. Ebi Vakkas şöyle demiştir: “Babama: “**De ki: Amelleri bakımından en çok ziyana uğrayanları size haber verelim mi? Onlar o kimselerdir ki, dünya hayatında yaptıkları boşa gitmiştir. Üstelik kendilerinin muhakkak iyi yaptıklarını zannederler**.” (Kehf 103-104) ayetinde bahsedilen kimseler Harurîler (Haricîler) midir?” dedim. Dedi ki: “Hayır, onlar manastırlara çekilen kimselerdir. Harurîler ise doğru yoldan sapan, bundan dolayı Allah’ın da kalplerini saptırdığı kimselerdir.”[734]

Enes radıyallahu anh’den:

مَرَرْتُ مَعَ رَسُولِ اللهِ صَلى الله عَلَيه وَسَلم فِي طَرِيقٍ مِنْ طُرُقِ الْمَدِينَةِ، قَالَ: فَرَأَى قُبَّةً مِنْ لَبِنٍ، فَقَالَ: لِمَنْ هَذِهِ؟ قِيلَ: لِفُلاَنٍ، فَقَالَ: أَمَا إِنَّ كُلَّ بِنَاءٍ وَبَالٌ عَلَى صَاحِبِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ, إِلاَّ مَا كَانَ فِي مَسْجِدٍ، أَوْ بِنَاءِ مَسْجِدٍ, أَوْ قَالَ: ثُمَّ مَرَّ فَلَمْ يَرَهَا، فَقَالَ: مَا فَعَلَتِ الْقُبَّةُ؟ قَالَ: قُلْتُ: بَلَغَ صَاحِبَهَا مَا قُلْتَ, فَهَدَمَهَا, فَقَالَ: رَحِمَهُ اللهُ

“Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem ile beraber Medine yollarından birinden geçiyordum. Kerpiçten bir kubbe gördü ve: “Bu kimin?” dedi. “Falanın” dediler. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: “**Bir mescid veya mescid binası için olanlar dışında her bina kıyamet gününde sahibi için bir vebaldir**.” Sonra o kubbeyi göremedi. “Kubbeye ne oldu?” dedi. Ben: “Söylediğin sözler kubbenin sahibine ulaşınca onu yıktı” dedim. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem: “**Allah ona rahmet etsin**” buyurdu.[735]

---

[733] Zehebi Mizanu’l-İtidal (3/39)

[734] **Sahih.** Hakim (2/401)

[735] **Hasen.** Ahmed (3/220) Ziyau’l-Makdisi el-Muhtare (4/370) Ebu Nuaym Tarihu İsbehan (2/186, 276) Taberani Evsat (3/258) İbn Ebi’d-Dunya Kasru’l-Emel (235) Darekutni İlel (12/216) Esbehani et-Tergib (2/206) Beyhaki Şuabu’l-İman

İbrahim en-Nehâî'den: Abdullah b. Mes'ud radıyallahu anh şöyle demiştir:

نَفَقَةُ الرَّجُلِ عَلَى نَفْسِهِ وَأَهْلِهِ وَصَدِيقِهِ وَبَهِيمَتِهِ لَهُ مِنْهَا أَجْرٌ، إِلَّا نَفَقَتَهُ فِي بِنَاءٍ، إِلَّا أَنْ يَكُونَ مَسْجِدًا» ، فَقِيلَ لَهُ: فَإِنْ كَانَ بِنَاءً كَفَافًا؟، قَالَ: «فَذَلِكَ لَا لَهُ وَلَا عَلَيْهِ» . فَقِيلَ لَهُ: فَإِنْ كَانَ فَوْقَ الْكَفَافِ؟، قَالَ: «عَلَيْهِ وِزْرُهُ، وَلَا أَجْرَ لَهُ فِيهِ»

"Kişinin nefsi, ailesi, arkadaşı ve hayvanı için yaptığı harcamadan dolayı ecir vardır. Ancak mescid dışındaki bir bina için yaptığı harcamadan ecir yoktur." Ona denildi ki: "Kişinin kendisine yetecek kadar bina yapmasına ne dersin?" Şöyle dedi: "Bu ne lehine, ne de aleyhinedir." Ona denildi ki: "Peki ya kendisine yeten miktarın üstünde bir bina için yaptığı harcamaya ne dersin?" Şöyle dedi: "Bundan dolayı ona günah vardır. Bundan dolayı ona ecir yoktur."[736]

Bu rivayetlerden anlaşılmaktadır ki; Mescid dışında binalar olan; medrese, dernek, dergah gibi ibadet maksatlı yapılan binalar için yapılan harcamalardan ecir ummak bid'attir.

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

فِي بُيُوتٍ أَذِنَ اللَّهُ أَنْ تُرْفَعَ وَيُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ يُسَبِّحُ لَهُ فِيهَا بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ

"**O mescidler ki, Allah, onların temiz tutulup yüceltilmesine ve içinde isminin anılmasına izin vermiştir. Adamlar, sabah akşam O'nu oralarda tesbih ederler**." (Nur 36)

Ayetten anlaşılacağı üzere, Allah'ı zikretmek üzere mekan tahsisi ancak Allah'ın izniyle olabilir ve Allah'ın izin verdiği özel mekanlar ancak mescidlerdir. İbn Abbas radıyallahu anhuma ayette geçen evlerle kastedilenin mescidler olduğunu, tesbih ile kastedilenin ise namaz olduğunu söylemiştir. Aynısını İkrime, Mucahid, Katade, Ebu Salih, Dahhak, Nafi b. Cubeyr, İbn Ebi Hayseme ve Sufyan b. El-Huseyn de söylemişlerdir.[737]

Sinagoglar Yahudilere, Manastırlar (savma'a, zâviye, tekke) rahiplere ve Kiliseler de Hristiyanlara ait yerlerdir. Müslümanların ibadet için toplanma yerleri sadece mescidlerdir. Yahudiler Tevrat dersleri yapmak üzere "Beytu'l-Midras" denilen özel mekanlar yapmışlardı. Yahudi bilginleri

---

(7/390-391)

[736] **Mevkuf.** İbn Ebi'd-Dunya Kasru'l-Emel (302) Beyhaki Şuabu'l-İman (7/391)

* Aynısını **İbrahim en-Nehâi** mürsel olarak merfuan rivayet etmiştir: İbn Ebi'd-Dunya Kasru'l-Emel (285) Beyhaki Şuabu'l-İman (7/391)

[737] **Hasen**. İbn Ebî Hâtim (14627)

orada toplanırlardı. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onları İslam'a davet etmek üzere oraya gitmişti.[738] Ancak ne Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, ne ashabı, ne de tabiîn Kur'an ve sünnet dersi yapmak için özel mekanlar yapmamışlardır.

Sufîlik bidatını çıkaran kimseler, rahiplerin Savma'a'larını taklit ederek dergâh kültürünü Müslümanlar arasına sokmuşlar ve buralarda İslâm dışı ayinler yapmışlardır. Sufiyye fırkasının Bektaşiyye kolu ise dergâhlarına cem evi adını verirler.

İlk dergâhı Remle şehrinde Hristiyanlar yapmışlardır: Hace Abdullah el-Ensarî şöyle anlatmıştır: "İlk hankâhı (tekkeyi) bir Hristiyan emiri yaptırmıştı. Ava çıkan bu emir, yolda başka taraflardan gelip karşılaşan, birbirine sarılan, oturup beraberce tatlı bir muhabbet içinde çıkınlarındaki azığı çıkarıp yedikten sonra ayrılan iki kişi gördü. Hırıstiyan emir bunlardan birini çağırıp sordu:

"O adam kimdi?"
"Bilmiyorum."
"Senin neyin olur?"
"Hiçbir şeyim."
"Nereli idi?"
"Bilmem"
"Peki sizi böylesine birleştiren, bu ülfet ve muhabbet nereden geliyor?"
"O bizim tarikatımızdandır. Yolumuz bir."
"Sizin toplandığınız bir yeriniz var mı?"
"Hayır"
"O halde size bir yer yapayım da orada toplanın" Bunun üzerine o Hristiyan emir, Ramle şehrinde ilk dergâhı yaptı.[739]

Bu durum, Sehl b. Sa'd radıyallahu anh'ın rivayet ettiği şu hadisin gerçekleşmesidir:

والذي نفسي بيده لتركبن سنن من كان قبلكم مثلا بمثل

"**Nefsim elinde olana yemin ederim ki, elbette sizler, sizden öncekileri tıpatıp izleyeceksiniz**."[740]

Ebu Hureyre radıyallahu anh şöyle rivayet etmiştir: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَتَرْكَبُنَّ سُنَنَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ شِبْرًا فَشِبْرًا وَذِرَاعًا فَذِرَاعًا

[738] **Sahih**. Bkz.: Buhârî (3167) Ebû Dâvûd (4449)
[739] Hace Abdullah el-Ensari, Tabakat (el yazma varak 5/b, Nuruosmaniye no:200)
[740] **Sahih.** Ahmed (5/340) Taberani (6/186, 204) Ru'yani (1056)

, حَتَّى لَوْ دَخَلُوا جُحْرَ ضَبٍّ لَدَخَلْتُمُوهُ» . قَالُوا: «وَمَنْ هُمْ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟» قَالُوا: «أَهْلُ الْكِتَابِ؟» قَالَ: «فَمَهْ»

"**Nefsim elinde olana yemin olsun ki, sizden öncekilerin yollarını karış karış, dirsek dirsek izleyeceksiniz. Hatta onlar keler deliğine girecek olsalar, siz de gireceksiniz."** Dediler ki: "Onlar kimlerdir ey Allah'ın rasulü? Kitap ehli (Yahudi ve Hristiyanlar) mı? (Diğer rivayette: "Faris ve Rumlar mı?)" Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem: **"Ya kim olacak**?" buyurdu.[741]

Ömer b. el-Hattab radıyallahu anh şöyle demiştir: "İslam'da kilise de yoktur, hadımlaşmak da."[742]

İbn Abbas radıyallahu anhuma şöyle demiştir: "Müslümanların şehri haline gelen hiçbir şehirde kilise veya manastır yapılamaz. Orada çan çalınamaz ve domuz eti satılamaz."[743]

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

وَرَهْبَانِيَّةً ابْتَدَعُوهَا مَا كَتَبْنَاهَا عَلَيْهِمْ إِلَّا ابْتِغَاءَ رِضْوَانِ اللَّهِ فَمَا رَعَوْهَا حَقَّ رِعَايَتِهَا فَآتَيْنَا الَّذِينَ آمَنُوا مِنْهُمْ أَجْرَهُمْ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ

"**Sırf Allah'ın rızasını kazanmak için ilk defa kendilerinin İhdas ettikleri ruhbanlığı, biz onlara farz kılmamıştık. Buna rağmen ona da hakkıyla riayet etmediler, içlerinden îman edenlere mükâfatlarını yine de verdik; çoğu İse fâsık idiler**." (Hadid 27)

Dinî İlim Tahsili İçin Mescid Dışında; Dernek, Okul ve Medreseler Gibi Binalar Tahsis Etmek Bid'attir

Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sünnetinde ilim mecliseleri için Mescid dışında binalar tahsis etmek yoktur.

Ebû Hureyre radıyallahu anh'den şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Rasûlullâh sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki: '**Her kim bizim bu mescidimize ya bir hayır öğrenmek yahut öğretmek için girerse, Allah yolunda cihad eden kimse gibi olur ve her kim başka bir maksatla girerse, kendisine ait olmayan bir şeye bakıp duran bir kimseye**

---

741 **Sahih.** Buhari (6888, 7319) Ahmed (2/367, 511) İbn Mace (3994) Bezzar (15/114) Ebu Ya'la (11/184)

742 **Sahih mevkuf.** İbn Zuber er-Rib'î, Şurutu'n-Nasara (no:3, 5) Ebu Ubeyd el-Emval (235) İbn Zencuye el-Emval (399) Nasbu'r-Raye (3/454)

743 **Hasen mevkuf.** İbn Ebi Şeybe (6/467) Beyhakî (9/202) Meşyehatu Danyal (el yazma s.22)

benzer.”[744]

Rasûlullâh sallallahu aleyhi ve sellem mescidde, ilim meclislerinde hazır bulunmaya teşvikte bulunarak şöyle buyurmaktadır: ‘...**Bir topluluk Allah’ın evlerinden (mescidlerden) bir evde, Allah’ın Kitâbı’nı okumak, kendi aralarında onu incelemek üzere toplanacak olurlarsa mutlaka (ilâhî) huzur ve sükûn üzerlerine iner, rahmet onları kaplar, melekler etraflarını çevirir ve Allah kendi nezdinde bulunanlar arasında onları anar**...”[745]

İnsanlardan birçoğu amel etmiş olduğu bir bid'at ya da bulaşmış olduğu muhdes bir şey reddedildiğinde, yapmış olduğu fiilin meşru olduğunu ispat etmek için hemencecik sana der ki: "*Bu bir vesiledir. Maksat Allah'a ibadet etmektir. Vesileler için gayelerin ya da maksatların hükmü geçerlidir*." Peki vesileler için maksatların hükmü geçerlidir kaidesi genel bir kaide midir?

Şer'î ilimlerin tahsili ve vaazu nasihat için mescid dışında; medrese, okul, üniversite gibi tahsis edilen binalar yapmak asırlardır karşı çıkılmayan, göz yumulan bir bid'attir. Şatıbî rahimehullah el-İtisam adlı eserinde Sufilerin dergah ve zaviyelerinin bid'at olduğunu, onların Ashab-ı Suffe'ye benzeterek bunları ihdas ettiklerini reddiye vererek açıklar. Lakin garip bir tutum sergileyerek medreselerin bid'at olmayacağını, çünkü ilmî meclislerin çarşıda, dükkanlarda, evlerde vs. kurulduğunu zikreder. Fakat şer'i ilimler ve vaazu nasihat için tahsis edilen mescid haricinde bir bina için sünnetten harhangi bir delil getirmemiştir! Belki de bu, Şatibi'nin farkında olmadan iltizam ettiği bir çifte standarttır!

Kazvini'nin Asaru'l-Bilad adlı kitabında zikrettiğine göre İslam tarihinde ilk medrese Sultan Alparslan zamanında Nizamu'l-Mülk tarafından yapılmış ve bu adet Nizamiye medreseleri ile başlamıştır. O zamanlar medreseler mescidlere bitişik yapılırdı. Sonradan mustakil okullar haline getirildi.

İbnu'l-Cevzi, şöyle der: "Bugün medreseler tehlikeli hale gelmiştir. Fakih geçinenlerin çoğu şer'i ilimlerden yüz çevirip cedele dalmışlar, mescidlere gidip gelmeyi terk ederek, medreselerden ünvanlar edinmişlerdir."[746]

Bu bid'at dile getirildiği zaman "hangi alim buna bid'at demiş" diyenler görürüz! hem de "*delil ancak kitap ve sünnettir*" diyenler dahi böyle söyler! Selefi menhece sahip Ehl-i Hadis için durum gayet açıktır: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem: "**Her kim emrimiz olmayan bir amelde bulunursa reddolunur**" buyurmuştur ve "**her ihdas edilen şey**

[744] **Hasen.** Ahmed (2/350); Hâkim (1/91)
[745] **Sahih.** Muslim, (2699).
[746] Saydu’l-Hâtır (s.122)

bid'attir ve her bid'at sapıklıktır." İbn Ömer radıyallahu anhuma'nın dediği gibi; "**İnsanlar güzel görseler dahi her bid'at sapıklıktır**."

Bu konuda sünnete muhalefet edenler: "*Medrese ve dernek binaları meşru bir amel olan davetin vesilesidir*" şüphesini dile getirirler.

İbn Kayyım şöyle der: "Bir şey mubah, hatta vacip olabilir. Bununla birlikte vesilesi mekruh olur. Taat için yapılan adağa vefa göstermek böyledir. Böyle bir adağa vefa göstermek vacip olmakla beraber, vesilesi olan adak adamak mekruhtur, yasaklanmıştır... Yine aynı şekilde ihtiyaç anında mahlukattan istemek mekruhtur. Bununla beraber isteme neticesinde elde ettiği şeyden faydalanmak mubahtır. Bunun örnekleri çoktur..."[747]

Selefi Salihin'in uygulamasına bakan kimse, onların ibadetle alakalı olan şeylerde sonradan ortaya çıkan vesileler ya da maksat olarak isimlendirilen ayırıma bakmaksızın son derece titiz ve dikkatli davrandıklarını görür.

Mesela Abdullah b. Mes'ud radıyallahu anh küçük çakıl taşları ile Allah'ı zikreden bir topluluğa karşı çıkmıştır.

Onlar Allah'ı zikretmek gibi meşru bir ibadette tekbir ve tesbihi sayabilmek için küçük çakıl taşlarını vesile olarak kullandılar. Bu yaptıklarında niyetleri de güzel idi. Bununla birlikte İbn Mes'ud radıyallahu anh, söz konusu vesileyi içeren amellerine karşı çıkıp kabul etmemiştir. Çünkü böyle bir şey, zamanında gerekçeli sebebi olmasına rağmen Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'den bilinmeyen bir şeydir. Sünnete muhalefet etmeleri ve bid'atte vuku bulmaları sebebiyle onların muhdes olan amellerine böylesi bir günah takdir etmiştir.

İbn Mes'ud radıyallahu anh onların güzel niyetleri sebebiyle yapmış oldukları amellerini görmezden gelmemiş ya da onu yapmış oldukları şeyin sıhhatine bir delil olarak kabul etmemiştir. Zira iyi niyet ne bir bid'ati sünnet, ne de çirkin bir şeyi güzel yapamaz. Bilakis iyi niyet ve ihlasla birlikte sünnete uygunluk ve selefe mutabaat olması gerekir.

Bizler şayet şer'î maksatlar için bid'at vesileler ihdasına imkan veren kapıyı açarsak o zaman din başka bir dine, şeriat başka bir şeriate dönüşür. zira Allah'a sadece kendisinin meşru kıldığı bir fiille ve meşru kıldığı bir şekilde yaklaşılabilir.

Kendisine yakınlaşma vesilesi olarak meşru kılmadığı şeylere gelince; Allah bunlara sevap vermez. Bilakis ihdas eden, bu fiilinden dolayı günah kazanır.

Mescid dışındaki mekanlarda; şer'î ilim tahsili veya vaaz için tahsis edilen binalarda, medreselerde, okullarda, üniversitelerde, derneklerde

[747] Medaricu's-Salikin (1/116)

sohbet, konferans gibi düzenlemelerde bid'at şaibesi olan husus: bahsedilen mekanların şer'î ilim ve sohbetler için tahsis edilmesidir. Sünnet olan ise bu meclislerin mescidlerde akdedilmesidir.

Derneklerin Fitneleri

Şeyh Salih b. Abdillah b. Halef el-Bekrî el-Yafiî'nin "el-Berahin ve'l-Beyyinat Fi't-Tahzir Min Fiteni'l-Cem'iyyat (Derneklerin Fitnelerinden Sakındırma Hususunda Apaçık Hüccet ve Deliller) kitabından:

- Derneklerin fitnelerinden birisi; sabit hadislerin reddedilmesi, bunlara muhalefet edilerek şahsi görüş, kıyas, zevk, taklid ve taassupla itiraz edilmesidir

- Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in, ashabının ve onlara güzelce uyanların yapmadıkları şeylerin yapılması

-Fırka, ihtilaf, nefretleşme ve kinleşme derneklerin fitnelerindendir

- Hizipçilik (particilik, grupçuluk) veya buna vesile olma fitnesi

- Kafirlere benzemek ve onların kurallarını uygulama fitnesi

- Ruhsatlara, (delile aykırı olan) şaz görüşlere ve zellelere tabi olma fitnesi

- Dünya ve mal sevgisi ve bunların peşinden koşma fitnesi

- Bid'at ve günahlarda ısrar fitnesi

- Bankalara mal ve para yatırma fitnesi

- Dernek kuran ve yönetenlerin dinî hükümlerden cahil olması ve işlerin ehli olmayana verilmesi fitnesi

- Seçimlerde oy kullanma fitnesi

- Fitnelerin vukuunda hükümetlerle işbirliği fitnesi

- Bağış dilenme ve sadaka isteme fitnesi

- Dernekler için, şaz görüş ve ameller için, şahıslar için taassup gösterip, bâtıl ve sapıklıklarına muhalefet edenlere karşı çıkılması fitnesi

- Bâtıllarına muhalefet edenleri eleştirmek, onlara hakaret, çirkin tanıtma, ondan nefret ettirme, gıybetini yapma, onlara karşı kışkırtma ve düşmanlık gösterme fitnesi

- Tekfir, derneklerin fitnelerindendir

- Dinde aşırılık ve zorlama fitnesi

- Tasvir (suretler) fitnesi – ki Ademoğlunun şirkinin temelinde suretler vardır

- Allah adına, rasulü adına, alimler adına ve kendilerine muhalefet edenler adına yalan söyleme fitnesi

- Davet, bağış toplama, dul ve yetimlere kefalet konularında yeni

metotlar türetilmesi fitnesi

- Şer'î naslara aykırı aklî ve zevkî fikirleri beğenme fitnesi

- İçine düşülen fitneler, sapıklık ve muhalefetler hususunda müteşabih sözlere tabi olma fitnesi

- Meşru olmayan siyasete dalma ve ona ulaşmak için haramlar işleme fitnesi

- Kaybolma, çözülme ve renkten renge girme fitnesi

- Bid'at olan hizipçi biat fitnesi

- Daveti çirkinleştirme ve kendini küçük düşürme fitnesi

- Önce itikad edip, sonra delil getirmek derneklerin fitnelerindendir

- İçine düşülen bid'at ve masiyetleri hafife alma fitnesi

- Sonradan çıkma olan gizli hizipçilik fitnesi

- Hakka karşı savaşma ve ondan alıkoyma fitnesi

- Fakir ve yoksulları teşhir ederek derneklerle alakalandırma fitnesi

- Müslümanların mallarına haksız yere dalmak

- Riya (gösteriş)

- Başkanlık sevdalıları, tamahkârlar, düzenbazlar ve fitne davetçileri için kapı açılması

- Dinî ilimlerden uzaklaştırma, buna önem vermeme, dünyevî ilimlere, mal ve paraya, yolculuklara, neşitlere yönelme, güncel vakaya bid'at bir bakış açısı getirme, meşru olmayan siyaset gütme

- Sayı artırmaya ve mal toplamaya önem verildiği kadar davetin aslına önem vermeme

- Dinin kaideleri hakkında cehalet, karıştırma, hakkı batıl, batılı hak gösterme fitnesi

- İşlerde sertlik ve sözleşmelerle bağlama

- İslam düşmanlarının istediği bazı şeylerin gerçekleşmesi

- Başkanlarını ve hocalarını taklid, derneklerin fitnelerindendir

- Hevaya tabi olmak

- Yöneticilere ve alimlere karşı ayaklanma

- Alimlere ve avama karşı işleri karıştırma

- Başa kakma ve eziyet

- Kendisine bulunmayan şeyle övünme

- Zenginler ile fakirler arasında engel olma, fakirlerin, yoksulların ve benzerlerinin haklarının zayi edilmesi

- Selefilik ve selefileri fakirler ve yoksullarla aldatma

- Yolcu olunmadığı halde emir tayin etme
- Şöhret ve duyurma sevgisi derneklerin fitnelerindendir
- Vakitlerin, ömürlerin ve fakirlerin haklarının zayi edilmesi
- Sonradan çıkma bölücü isimler kullanmak
- Dernek başkanının veya çoğunluğun hükmüne başvurmak
- Nefisleri itham ve kötü zanna arz etme
- Bidat ehline karşı hüccet ve beyan ile cihadın terk edilmesi, hevalarına uyan şeyler dışında buna ilgi gösterilmemesi

Salih el-Bekrî, kitabında, sayılan bu noktaları ayrıntılarıyla açıkladıktan sonra şöyle demiştir: "Derneklerin fitne ve kötülükleri bundan çok daha fazladır. Bunlardan bazısının bulunmadığı bir dernek yoktur. Şayet bunlar bir dernekte bulunmuyorsa, kapı açmayı bekleyenler, zelleleri takip edenler, delilden yüz çevirerek aykırı meselelere tutunanlar vardır. Bu da hevaya, hakka aykırılığa tabi olma hususunda açık bir delildir. Nitekim şöyle demişlerdir: "Kim delile muhalefet ederse, yoldan çıkar." Rasul sallallahu aleyhi ve sellem'den gelenler dışında da delil yoktur.

Dernekçilerin Şüphelerine Cevaplar

Şeyh Salih b. Abdillah el-Bekrî el-Yafii hafazahullah'ın; El-Berahin ve'l-Beyyinat Fi Beyani Fiteni'l-Cem'iyyat kitabından (s.137-143) özetle:

Birinci şüphe: "*Dernekler; yetimlere ve davetçilere kefalet, muhtaçların evlendirilmesi ve buna benzer hayırlı işler ile Allah'a davet üzere kurulmuştur*"

Cevap: 1- Bu amelleri Nebî sallallahu aleyhi ve sellem ve selef, bu derneklerin varlığından önce de en kamil şekliyle yerine getirmişlerdir. Yine ilim ehli, davetçiler, zengin kimseler ve sadaka verenler de bu işleri dernekler yokken bugüne kadar yapmışlardır. Bu ameller derneklere, hükümetlere ve devletlere bağlı işler değildir. Dernek kurmak, bu amellerin şart ve gereklerinden de değildir.

2- Bahsedilen hayırlı işler, Allah için halis kılındıktan ve sünnete uygun olduktan sonra karşı çıkılacak işler değildir. Karşı çıkılan şey ancak bu amellerin grupçuluğa ve dünyalık menfaatlere vesile kılınmasıdır.

3- Derneklerin hepsinde olmasa da, birçoğunda bu ameller grupçuluk ve fitnelere vesile edinilmektedir.

İkinci Şüphe: "*Dernekler sebebiyle insanlar faydalanmaktadırlar*."

Cevap: 1- Bidatler ve günahların sahipleri de bunların faydalı olduğunu zannederler. Lakin bunlar dünyevî ve özel faydalardır. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: "**Sana içkiyi ve kumarı soruyorlar. (Onlara) de ki: İkisinde de insanlar için hem büyük günâh, hem de faydalar vardır; fakat günâhları faydalarından daha büyüktür. Yine sana (sadaka**

olarak) ne vereceklerini soruyorlar. De ki: ihtiyaçtan fazlasını. İşte Allah, dünya ve âhiret işlerini iyice düşünesiniz diye âyetleri böyle açıklar" (Bakara 219)…

2- Derneklerin faydaları özeldir, terkindeki fayda ise umumidir. Umumun maslahatı özel maslahatın önüne geçer.

3- Genellikle dernekler faydasından büyük kötülükler içermektedir. Alimlerin üzerinde ittifak ettikleri ve şer'î delillerin gösterdiği şey, kötülüklerin giderilmesinin, eşit oldukları takdirde iyiliklerin elde edilmesinden öncelikli olmasıdır…

4- Ancak Allah'ın ve rasulünün yasakladıkları şeyleri işlemekle ulaşılan maslahat geçersizdir.

5- Ancak dernek kurmak vasıtasıyla gerçekleşen faydalar zannî veya geçicidir. Nice derneklere hizipçiler ve tamahkarlar hakim olmuş, bunun sebebiyle insanlar fitnelere düşmüş, malları olmadık yerlere harcanmıştır.

Üçüncü şüphe: "*İslam için çalışmak ve daveti yaymak ancak dernekler kurmak ve bazı muhalefetleri işlemek suretiyle mümkün olmaktadır. Vacibin kendisiyle tamamlandığı şey de vaciptir*."

Cevap: 1- Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'den sonra insanların en şereflileri, içlerinden bazılarının muhalefeti sebebiyle Uhud'da yenilgiye uğramışlardır. Bidatler ve günahlar ise bütün şer ve belanın sebebidir.

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: "**Eğer seni sağlam tutmamış olsaydık, neredeyse onlara azıcık meyledecektin. O takdirde de sana, hayatın da, ölümün de kat kat azabını tattırırdık; sonra sen, bize karşı kendine bir yardımcı da bulamazdın**" (İsra 74-75)

"**Başınıza gelen her musîbet, sizin kendi ellerinizin yaptıkları işler yüzündendir.**" (Şura 30)

Ebu Bekr es-Sıddık radıyallahu anh şöyle demiştir: "Muhakkak ki ben (Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in) emrini terk edersem sapmaktan korkarım."

Cubeyr b. Nufeyr'den: "Kıbrıs feth edilip de, halkı birbirinden ayrı düşünce ağlaşmaya başladılar. Ebu'd-Derda'yı gördüm, tek başına oturmuş, ağlıyordu. Dedim ki: "Ey Ebu'd-Derda! Allah'ın İslam'ı ve Müslümanları aziz kıldığı bir günde sen niçin ağlıyorsun?" diye sordum. Ebu'd-Derda: "Yazıklar olsun sana ey Cubeyr! Hakimiyet ve mülk sahibi bir ümmet olduğu halde, Allah'ın emrini terk ettiklerinden dolayı insanlar Allah'ın katında ne kadar da basittirler! Allah'ın emrini terk ettiler ve bu

gördüğün hale düştüler" dedi.[748]

Şeyh el-Elbani'ye dernekler ve dernek paralarının bankalara yatırılması hakkında sorulduğu zaman şöyle demiştir: "Bu muhalefet bunun meşru bir iş olmadığına yeter. Batıl üzerine kurulan şey ancak batıldır."…

2- Alimler, dünyevî bakımdan zayıf olmalarına rağmen, dernekler bir tarafa, devletlerin dahi maddi kuvvetleriyle yaptıklarından fazlasıyla İslam için çalışmışlardır. Nitekim Şeyh Rebi'nin, Şeyh el-Elbani'nin oğluna telefonda şöyle dediğini işittim: "Allaha yemin olsun ki baban, devletlerin aciz oldukları konularda İslam ve sünnete hizmet etmiştir."

İmam Ahmed, Buhari, Muslim ve diğer imamlar da aynı şekilde, devletlerin ordularıyla, işçileriyle, komutanlarıyla ve mallarıyla aciz kaldığı konularda İslam ve sünnete hizmetler etmişlerdir. Bu alimler buna ancak sadakat ve sünnete ittiba ile ulaşmışlardır…

3- "Vacibin ancak kendisiyle tamamlandığı şey de vaciptir" sözüne gelince, kendilerinin aleyhinedir. Zira yetimlere kefalet, muhtaçlara yardım ve Allah'a davet gibi meşru vaciplerin meşru olmayan yollardan başkasıyla yerine getirilmesi mümkündür. Helaller, harama ihtiyaç bırakmayacak kadar çoktur.

Dördüncü şüphe: "*Selefî ve meşhur alimler tarafından kurulan dernekler de var*"

Cevap: 1- Alimler hata da eder, isabet de ederler. Onların Kitap, sünnet ve selef menhecine uygun sözleri alınır, kabul edilir, uygun olmayan ise reddedilir.

2- Takva ve vera sahibi, zahid ve güvenilir olup dernek kuran alim ile cahil veya yarım alim, meçhul, dini ve vera'ı zayıf kimseler arasında fark açıktır.

3- Meşhur alimlerin yönettikleri dernekler ayrılık ve ihtilafa sebep olmamaktadır.

4- Alimlerin yönettikleri dernekler; Kur'an ezberi, hak sahiplerinin evlendirilmesi, mescid bina etmek, yetimlere kefil olmak ve buna benzer işler için kurulmuştur.

5- Bütün bunlarla beraber bu dernekler hilekar bidat ehlinin saptırmalarından selamette değillerdir.

6- Onlar gibi diğer bazı alimler de vardır ki dernek kurmuyorlar. Daha doğrusunu yapmalarına rağmen neden bu alimlere tabi olunmuyor? Bu ancak hevaya uymak değil midir?

7- Bu fiil o alimlerden meşhur olmamış ve onlara nispet edilmemektedir.

---

[748] Ahmed, Zühd, (762)

Beşinci şüphe: "*Hükümetler, bu dernekler olmadıkça davete izin vermiyorlar. Derneklere ise bankalara para yatırmadıkça, suretler asmadıkça, başkan tayin etmedikçe izin vermiyorlar. Bu "zaruretler, mahzurları mubah kılar" ve "iki kötülükten hafif olanını işleme" türündendir*.

Cevap: 1- Günah konusunda itaat edilmeyeceği İslam esaslarındandır. Bunun delilleri pek çoktur.

2- Davet ve bu hayırlı ameller, devlet ve dernek kurulmasına bağlı değildir.

3- Mahzurları mubah kılacak olan zaruretler, def edilmesi ancak sakıncalı işin işlenmesiyle mümkün olan işlerdir. Böyle bir durumda sakıncalı olandan başka bir yol yoktur. Canının telef olmasından korkan kimsenin leş yemesi gibidir. Eğer leşten başkası bulunamazsa leş yemek zorunda kalınır. Ancak leşten başkası varsa leş yemek caiz değildir. Davet dernekler, suretler, faiz, yalan, hile, ayrılık ve diğer fitneler olmadan da yerine getirilebilir ve yayılabilir. Davet eğer mescidlerden engellenirse, evlerde, çarşılarda, yollarda, iş yerlerinde, caddelerde, kitaplarda, yazılarda, alimlere yolculukla yapılır. İslam ve sünnet düşmanlarının dikkatlerini çeken büyük dernekler kurmak davetin şartı değildir. Bu şekilde düşmanlar tedbirler almakta, tuzaklar kurmakta, ehlinin arasını ayırmaktadır. Yetimlerin, fakirlerin, yoksulların kefaleti için onların resimlerini çekmek, sakıncaları mubah kılan zaruretlerden değildir. zira suretler ve dernek olmadan da onların kefaleti mümkündür. Nitekim heva ehli bu kaideyi genişletmişler, Allah'ın ve rasulünün haram kıldıkları şeyleri bu isim altında işlemişlerdir…

Altıncı Şüphe: "*Suretlere nasıl karşı çıkarsınız? Sizler de Hac ve Umre için araba ruhsatlarında ve pasaportlarda suret kullanmaktasınız*?"

Cevap: Bu zaruretler türündendir. Zira bu ameller ancak bu yolla yerine getirilebilmektedir. Bununla beraber bu günahtan kalben de ikrah duymak gerekir. Şayet bu amelleri yerine getirmek için başka bir yol varsa suretler caiz olmaz. İşte burada "zaruretler mahzurları mubah kılar" kaidesi tatbik edilir.

Yedinci şüphe: "*Dernekler için fetva veren alimler vardır."*

Cevap: 1- Buna fetva vermeyen alimler de vardır. Neden buna fetva veren alimlere tutundunuz da muhalifin sözünü terk ettiniz? Zira Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in üzerinde olduğu yola ve salih selefin menhecine uygun olan diğeri idi.

2- Dernekler için fetva veren alimler; mescidler kurulması, kuyular açılması, yetimlere kefalet ve buna benzer hayırlı ameller için fetva vermişlerdir. Hizipçilik, taassup, yalan, hile, malları batıl yolla yemek, hak ehline düşmanlık, suretler, bankalara para yatırmak ve daha önce zikri geçen diğer fitneler için fetva vermemişlerdir. Şayet bunların bazısına fetva

veren alim varsa onun sözü reddedilir. Zira Kitap ve sünnete muhalif olan her şey reddedilmiştir.

3- Dernekler için fetva veren alimler, derneklerin hakikatlerini ve işin nereye varacağını bilememişlerdir. Veya durum kendilerine karışık gösterilmiştir.

Sekizinci Şüphe: "*Derneklere karşı çıkanlar cemaat halinde ve düzenli çalışmaya karşı çıkıyorlar"*

Cevap: 1- Cemaat halinde ve düzenli çalışmalar iki kısımdır:

Meşru olanı: Cemaatle namaz, safların düzeltilmesi, hac, Müslüman olan ulu'l-emr ile beraber cihad ve buna benzer meşru, farz, müstehap veya caiz olan amellerdir. Bundaki düzen dine uygun olmasıdır. Selefiler de bu görüştedir, buna karşı çıkmazlar.

Meşru olmayıp bid'at olanı: Hizipçilik, gruplar için sayı artırma, bid'at olan biat ve başkanlık/emirlik gibi şeylerdir. Selefilerin karşı çıktıkları şey, niteliğinde ve yolunda dine aykırı olan her amel ve düzendir."

Şeyh Mukbil b. Hâdi'nin Dernekler Hakkındaki Fetvası

Şeyh Mukbil b. Hadi rahimehullah'a şöyle soruldu: "Dernekçi hizipçilere selam vermenin hükmü nedir?

Cevap: Evet, bunun hizipçilikle takyid edilmesi gerekir. Onlar bizim derneklerin kendisine karşı çıktığımızı söylüyorlar. Biz derneklerin kendisine mi karşı çıkıyoruz? Neye karşıyız ey kardeşler? Biz derneklerin kendisine karşı değiliz ey kardeşler! Bu Ehli sünnete karşı bir yalandır. Ehl-i Sünnet: "Mescid bina edilmez der mi? Su kuyuları yaptırılmaz der mi? Yetimlere kefil olunmaz der mi? Ehl-i Sünnet böyle demez ey kardeşler! Ehli sünnet bu derneklerin ne için kurulduğunu sorar! İnşaallah ileride yayınlayacağımız birçok sebeplerden ötürü bunun sebebi bir hizipçiliktir…."

Şeyh Mukbil burada İhyau't-Turas derneği ve Sururî'lerden, onların hizipçiliğinden bahseder, sonra şöyle der: "Ben diyorum ki: Mallar sizin olsun, insanlar bizim olsun" bu doğrudur. Ey kardeşler! Önemli olan insanlara Allah'ın kitabını ve Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sünnetini öğretmeye hırs göstermektir. Davetimiz İhvanu'l-Muslimin'in daveti gibi olmasın. Onlar insanları neye davet ediyor? Seçimlere katılmaya ve oy kullanmaya davet ediyorlar! Ehl-i Sünnet ise Allah'a hamd olsun insanları Allah'ın kitabına ve Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sünnetine davet ediyorlar."[749]

Şeyh Rebi b. Hâdi el-Medhalî'nin Dernekler Hakkında Fetvası

Şeyh Rebi şöyle demiştir: "Selef bu dini yaydılar. İyilik ve takva

[749] Tuhfetu'l-Mucîb (s.190)

üzere yardımlaşarak dünyayı feth ettiler. onlar mallarıyla ve canlarıyla cihada yardım ettiler. Lakin bunu batıdan alınma nizamlar yoluyla yapmadılar. Ancak sen canınla ve malınla öne geçtin, o canıyla ve malıyla öne çıktı, benim gayretim senin gayretinle birleşti böylece iyilik ve takva üzere yardımlaşıldı. Allah'ın kelimesi bizi öne çıkardı. Bu belde böyle feth edildi. Allah bu dünyanın fethini nasip edince onlardan sonrakiler de alimlere tabi oldu. Alimler bu ilmin sancağını yükselttiler, bu ilmi yaydılar. Bu dersler mescidde oldu! Bu dersler mescidde oldu! Gayretler birleşti. Falan ilim talibi ve falan ilim talibi Allah'ın kitabı ve rasulünün sünneti üzere tek menhecle yetişti. Bunun sonucunda güzel eserler ortaya çıktı. Bu sonuçlar, alimler yetiştirmek bir yana, ilim talebesi dahi yetiştirmekten aciz kalan derneklerin sonuçlarından üstündür.

Şeyh Mukbil rahimehullah derneklere ve bu metotlara karşı çıkardı. (Mescidde) İlim merkezi kurdu ve talebelere öğretti. Hatta onların arasından alimler yetişti, her biri kendi beldesine dönerek orada medrese kurdu. Allah'ın kitabı ve Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sünneti üzere yeni nesiller yetişti. Şu an bu dernekler yeryüzünün doğusunda ve batısında mevcut, söyleyin bana kaç tane alim çıkardılar, ne sonuç aldılar? Hiçbir şey! Şu zayıf adam ne bir mala sahiptir ne de ihlas ve ciddiyeti vardır… Bütün bu derneklerin aciz kaldıklarını görürüz. Zira onların alimler çıkarmaya güçleri yetmez. Sonra onlara hizipçilik ve dernekleri için velâ ve bera uygulama galebe çaldı. (Dostluk ve düşmanlıklarını dernekleri için yapar oldular) ayrılıklar ortaya çıktı. Birçok beldelerde selefilerin bölünmesine sebep olan şey derneklerdir."[750]

Yahyâ el-Hacûrî'nin Dernekler Hakkındaki Fetvası

Selamî el-Cezairî'nin sorusu: "Bizler Bû Seâde bölgesinde bulunan gençler topluluğuyuz. Değerli Şeyh'ten; Yetkililer karşısında resmî belge bulunması ve bu sayede Selefî davete imkan sağlanması, ilmî devreler ve faydalı dersler gibi davet ve talim hususunda yararlanabileceğimiz hayır derneği kurmanın hükmünü öğrenmek istiyoruz. Siyasetten uzak olduğunu bildiğimiz ve bu bölgede ihtiyaç duyulan bu dernek hakkında ne dersiniz?"

Şeyh Yahya el-Hacurî'nin cevabı: Size derneklerden uzak durmanızı nasihat ederim. Çünkü derneklerde dîne aykırılık vardır ve bunda bereket yoktur."[751]

Şeyh Salih el-Bekrî'nin Dernekler Hakkındaki Fetvası

Şeyh Mukbil b. Hadi rahimehullah'ın öğrencilerinden Şeyh Salih el-Bekrî selefilik hakkındaki bir soruya cevabında şöyle demiştir: "…Salih selefin zamanında – Allah onlara rahmet etsin – bulunmayan şeyler,

[750] Salih el-Bekrî, el-Berahin ve'l-Beyanat (s.111-112)

[751] link: http://www.sh-yahia.net/show_fatawa_189.html Fetva tarihi: 30.04.2010

sonradan türetilmedir. Seleften birinin yapmadığı bir şeyle - mesela mevlid gibi - Allah'a yakınlaşmaya çalışmak bidattir. Sahabe hizipçilik, (grupçuluk, particilik) yapmamıştır, bu bir bid'attir. Dernekler de yine bid'attir. Sahabede dernekler yoktu. Bu İslam düşmanlarının bir tuzağıdır. Buna ihtiyaç yoktur."[752]

Namaz Kılanın Önünden Geçmeye Çalışan Şeytana Benzer

Ebû Sa'îd el-Hudrî radıyallahu anh'den: "Rasûlüllâh sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ إِلَى شَيْءٍ يَسْتُرُهُ مِنَ النَّاسِ فَأَرَادَ أَحَدٌ أَنْ يَجْتَازَ بَيْنَ يَدَيْهِ، فَلْيَدْفَعْهُ فَإِنْ أَبَى فَلْيُقَاتِلْهُ فَإِنَّمَا هُوَ شَيْطَانٌ

'**İçinizden birisi namaza durduğu zaman, önünden geçecek olan hiç bir kimseyi bırakmasın. Gücü yettiği nisbette onun geçmesine mani olsun. Eğer dinlemezse onunla boğuşsun. Çünkü o ancak bir şeytandır**.'"[753]

Sehl b. Hasme radıyallahu anh'den: 'Rasûlüllâh sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ إِلَى سُتْرَةٍ فَلْيَدْنُ مِنْهَا لَا يَقْطَعِ الشَّيْطَانُ عَلَيْهِ صَلَاتَهُ

'**Sizden biriniz sütreye doğru namaz kılacağı vakit, sütreye yakın dursun ki şeytan onun namazını kesmesin**."[754]

Ebû Cuheym şöyle dedi: "Rasûlüllâh sallallâhu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

لَوْ يَعْلَمُ المَارُّ بَيْنَ يَدَيِ المُصَلِّي مَاذَا عَلَيْهِ، لَكَانَ أَنْ يَقِفَ أَرْبَعِينَ خَيْرًا لَهُ مِنْ أَنْ يَمُرَّ بَيْنَ يَدَيْهِ» قَالَ أَبُو النَّضْرِ: لاَ أَدْرِي، أَقَالَ أَرْبَعِينَ يَوْمًا، أَوْ شَهْرًا، أَوْ سَنَةً

'**Namaz kılanın önünden geçen kimse, üzerine ne kadar (günah aldığını) bilse idi. O namaz kılanın önünden geçmektense kırk (bilmem ne kadar zaman, yerinde) durması daha hayırlı olur**.' Ravi Ebû Nadr dedi ki: 'Kırk gün mü, ay mı yoksa sene mi dedi bilmiyorum.'"[755]

Namazda Ağzını Örten Mecusilere Benzer

Mecusiler ateşe ibadet ederlerken ağızlarını örterler. Ebu Hureyre

---

[752] Fetva Tarihi: 01/02/2013 Link: http://www.albakre.net/play-184.html
[753] **Sahih.** Buhârî, (509) Muslim, (505).
[754] **Sahih.** Ebû Dâvud, (695) Hâkim, (1/251)
[755] **Sahih.** Buhârî, (510) Muslim, (507) Mâlik, (1/154).

radıyallahu anh rivayet ediyor:

أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنِ السَّدْلِ فِي الصَّلَاةِ، وَأَنْ يُغَطِّيَ الرَّجُلُ فَاهُ

"**Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem namazda elbiseyi sarkıtmayı ve kişinin ağzını örtmesini yasakladı.**"[756]

El-Aynî şöyle demiştir: "Namazda ağzı örtmenin yasaklanmasının hikmeti; Mecusilerin ateşe ibadetleri esnasında yaptıklarına benzemesidir. Nitekim el-Muhit sahibi de böyle demiştir."[757]

Namazda Elbiseyi Sarınanlar Yahudilere Benzer

Nafi rahimehullah şöyle anlatmıştır: Abdullah b. Ömer radıyallahu anhuma beni tek elbise içinde namaz kılarken gördü ve şöyle dedi: "Sana elbise vermedim mi?" Ben: "Evet" dedim. Dedi ki: "Şayet seni göndersem bu halde çıkar mıydın?" ben: "Hayır" dedim. O da şöyle dedi: "Allah kendisi için süslenilmeye daha layık değil midir?" Sonra şöyle dedi: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ فِي ثَوْبٍ فَلْيَشُدَّهُ عَلَى حَقْوِهِ وَلَا تَشْتَمِلُوا كَاشْتِمَالِ الْيَهُودِ

"**Sizden biriniz üst elbiseyle namaz kılarsa düğmelerini iyice pekiştirsin. Yahudiler gibi sarınmayın.**"[758]

Ebu Hureyre radıyallahu anh'den: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem kolları içeride bırakacak şekilde tulum gibi sarınmayı ve oturunca havaya doğru açıkta bırakacak şekilde tek parçalık giysi giyinmeyi yasakladı."[759]

Ömer b. El-Hattâb radıyallahu anh birisinin tek elbiseye sarınmış olarak namaz kıldığını görünce şöyle dedi: "Yahudilere benzemeyin! Biriniz tek elbiseden başka bir şey bulamamışsa onu izar edinsin."[760]

Burayde b. Husayb radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

---

[756] **Hasen.** İbn Huzeyme (772, 918) İbn Hibban (6/117) Hakim (1/384) Ebu Davud (643) İbn Mace (966)

[757] El-Aynî, Şerhu Suneni Ebi Davud (3/181).

[758] **Sahih.** Beyhaki (2/236) Ebu Tahir es-Silefi, Mecmu'un Fihi Musannefati Ebi'l-Abbas el-Asam ve İsmail es-Saffar (619) sadece merfu kısmı: İbn Huzeyme (769) Hakim (1/383)

[759] **Sahih.** Ahmed (2/496, 503) Muslim (1511) İbn Mace (1248, 2169, 3560)

[760] **Sahih mevkuf.** Abdurrazzak (1/352) İbn Ebi Şeybe (1/278)

لا تُصَلِّ فِي سَرَاوِيلَ لَيْسَ عَلَيْكَ رِدَاءٌ

"**Üzerinde rida (cübbe gibi uzun elbise) olmadan şalvar ile namaz kılma**."[761]

İbn Ömer radıyallahu anhum'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ فَلْيُصَلِّ فِي ثَوْبَيْنِ، فَإِنْ لَمْ يَكُنْ عَلَيْهِ إِلَّا ثَوْبٌ فَلْيَأْتَزِرْ بِهِ، ثُمَّ لِيُصَلِّ، وَلَا تَشْتَمِلُوا اشْتِمَالَ الْيَهُودِ، فَإِنَّ اللَّهَ أَحَقُّ أَنْ يُتَزَيَّنَ لَهُ

"**Biriniz namaz kıldığı zaman iki elbise içinde kılsın. Eğer sadece bir elbisesi varsa onu izar edinsin, sonra namaz kılsın. Yahudilerin sarınması gibi sarınmayın. Zira Allah, kendisi için süslenilmeye en layık olandır**."[762]

Bu hadiste müslümanın namaza en mükemmel halde girmesi emredilmektedir. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e: "Kişi tek elbiseyle namaz kılabilir mi?" diye sorulduğunda: "**Her birinizin iki elbisesi var mı ki?**" buyurmuştur.[763]

Bu hadis tek elbiseyle namaz kılmanın caiz olduğunu ifade etmektedir. Bu da avreti örten izardır. Lakin işaret edildiği gibi, iki elbisesi olan kimsenin sadece tek elbiseyle namaz kılması uygun değildir. Bu elbise, namazda veya namaz dışında avret sayılan yerleri örtmesiyle bilinen elbisedir. Hatta kişinin namazla ilgili olan avretini de örtmesi gerekir. Ebu Hureyre radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لاَ يُصَلِّي أَحَدُكُمْ فِي الثَّوْبِ الوَاحِدِ لَيْسَ عَلَى عَاتِقَيْهِ شَيْءٌ

"**Biriniz iki omuzunda elbiseden bir şey olmaksızın tek elbise içinde namaz kılmasın**."[764]

Bu yüzden İmam Ahmed, iki omuzu açık halde namaz kılan kimsenin namazının bâtıl olduğunu açıkça söylemiştir. Allah'ın bize din kıldığı hak budur.

---

[761] **Hasen.** Hakim (4/303) Ebu Davud (636) Beyhaki (2/236)

[762] **Hasen.** Taberani, Evsat (7/127) İbnu'l-Munzir, el-Evsat (5/36) Beyhaki (2/236)

[763] **Sahih.** Buhari (365)

[764] **Sahih.** Buhari (359) Muslim (516)

Fatihadan Sonra Yüksek Sesle Amin Denilmesine Kızan Yahudilere Benzer

‘Â’işe radıyallahu anha şöyle dedi: “Nebî sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

إِنَّ الْيَهُودَ قَوْمٌ حُسَّدٌ، وَهُمْ لَا يَحْسُدُونَا عَلَى شَيْءٍ كَمَا يَحْسُدُونَا عَلَى السَّلَامِ، وَعَلَى آمِينَ

“**Şüphesiz Yahûdîler hasetçi bir kavimdir. Onlar bizim hiç bir şeyimize selâm ve âmin sözüne haset ettikleri gibi haset etmezler**.”[765]

İmam İbn Huzeyme Sahih’inde şöyle bab başlığı açmıştır: “Yahudilerin “âmin” sözünde müminlere hased etmeleri, bazı cahil namaz imamlarının, imam Fatiha okuduğunda cemaatin amin demelerinden sakındırmalarının, Nebî sallallahu aleyhi ve sellem’e tabi olanlara haset eden yahudilerin fiillerinden bir şube olduğunun zikri bâbı”[766]

İmam Ahmed’in rivayet lafzı şu şekildedir: “Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’in yanında Yahudilerden bahsedildi. Bunun üzerine şöyle buyurdu:

إنهم لم يحسدوننا على شيء كما يحسدوننا على الجمعة التي هدانا الله لها، وضلوا عنها، وعن القبلة التي هدانا الله لها وضلوا عنها، وعلى قولنا خلف الإمام: آمين

“**Muhakkak ki onlar bize, Allah’ın bizi Cuma’ya hidayet edip de onları bundan saptırmasına, kıbleye bizi hidayet edip de onları bundan saptırmasına ve imamın arkasında amin dememize haset ettikleri kadar başka bir şeye haset etmezler**.”[767]

Taberani’nin Muaz radıyallahu anh’den rivayetinde şu şekildedir:

وهم قوم حُسَّد، ولم يحسدوا المسلمين على أفضل من ثلاث: السلام، وإقامة الصفوف، وقولهم خلف إمامهم في المكتوبة: آمين

---

[765] **Sahih.** İbn Huzeyme (574) Buhârî, *Kıraatu Halfe’l-İmam* (988); Ahmed, (6/135) İbn Mâce, (856)

[766] Sahihu İbn Huzeyme (1/287)

[767] **Sahih.** Ahmed (6/134) Beyhaki (2/56)

“**Onlar hasetçi bir kavimdir. Müslümanlara şu üç şeyden faziletlisiyle haset etmezler: selam, safları düzeltmek ve farz namazlarda imamlarının arkasında âmîn demeleri**.”[768]

Vâ’il b. Hucr radıyallahu anh şöyle dedi:

كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا قَرَأَ {وَلَا الضَّالِّينَ}، قَالَ: «آمِينَ»، وَرَفَعَ بِهَا صَوْتَهُ

“Rasûlullâh sallallahu aleyhi ve sellem: “Vele’d-dâllîn”i okuduktan sonra ‘âmin’ der ve sesini de yükseltirdi” (bir rivayette: sesini uzatırdı).”[769]

Ebu Hureyre radıyallahu anh’den:

كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا فَرَغَ مِنْ قِرَاءَةِ أُمِّ الْقُرْآنِ رَفَعَ صَوْتَهُ قَالَ: «آمِينَ»

“Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem kıraati bitirdiğinde sesini yükselterek “âmîn” derdi.”[770]

İbn Ömer radıyallahu anhuma’dan:

أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " كَانَ إِذَا قَالَ: {وَلَا الضَّالِّينَ}" , قَالَ: «آمِينَ» وَرَفَعَ بِهَا صَوْتَهُ.

“Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem “vele’d-dâllîn” dediğinde “âmîn” der ve bununla sesini yükseltirdi.”[771]

Ebu Hureyre radıyallahu anh şöyle demiştir:

تَرَكَ النَّاسُ التَّأْمِينَ، وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ – صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ – إِذَا قَالَ: {غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ} قَالَ: آمِينَ حَتَّى يَسْمَعَهَا أَهْلُ الصَّفِّ الْأَوَّلِ، فَيَرْتَجُّ بِهَا الْمَسْجِدُ

---

[768] **Hasen ligayrihi.** Taberani Evsat (5/146)

[769] **Sahih.** Ebû Dâvud, (932); Tirmizî, (248); Ahmed, (4/316); İbn Mâce, (855)

[770] **Sahih.** İbn Hibban (5/111) İbn Huzeyme (571) Hakim (1/345) Darekutni (1/235) Beyhaki (2/60) bkz.: Elbanî, es-Sahiha (464) Sıfatu Salati’n-Nebi (s.82) İmam Darekutni “bu isnad hasendir” demiştir. İmam Beyhaki de “Hasen, sahih” demiştir.

[771] **Hasen ligayrihi**. Darekutni (1272)

“İnsanlar âmin demeyi terk ettiler! Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem “gayri’l-magdubi aleyhim vele’d-dâllîn” dediği zaman ilk saftakiler işitir, bu sesle mescid inlerdi.”[772]

İbn Cureyc, ‘Atâ’dan (rivayet ediyor:) ‘Atâ’ya dedim ki:

أَكَانَ ابْنُ الزُّبَيْرِ يُؤَمِّنُ عَلَى إِثْرِ أُمِّ الْقُرْآنِ؟ قَالَ: «نَعَمْ، وَيُؤَمِّنُ مَنْ وَرَاءَهُ حَتَّى أَنَّ لِلْمَسْجِدِ لَلَجَّةً»

“İbn Zubeyr radıyallahu anhuma Fatihâ’dan sonra ‘Amîn’ der miydi? ‘Atâ’ dedi ki: ‘Evet derdi. Arkasında olanlar da derdi. Hatta Amîn sesinden mescit inlerdi’ dedi.”[773]

Tekbirlerde Elleri Kaldırmayı Yasaklayan Bid’at Ehlidir

Nafi şöyle demiştir: ‘Abdullah b. ‘Umer radıyallahu anhuma her iniş ve kalkışta ellerini kaldırmadan namaz kılan birini gördüğü zaman ellerini kaldırana kadar taşlardı.’[774]

el-Evzai dedi ki: “Bize Hicaz’lı, Basra’lı ve Şam’lı âlimlerin üzerinde icma ettikleri sünnet şu şekilde ulaşmıştır: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem ellerini namaza başlangıç için tekbir aldığında, rükû için tekbir aldığında, secdeye giderken ve başını rükûdan kaldırırken omuzları hizasına kadar kaldırırdı. Ancak Kufe’liler bu konuda ümmetlerine muhalefet etmişlerdir.” El-Evzai’ye denildi ki: “Bundan bir eksiklik yaparsa ne olur?” o da: “Namazından eksilmiş olur” dedi.”[775]

Ömer b. ‘Abdilazîz’den şöyle dediği rivayet edilmiştir: ‘Bizler Medine’de (namazda) ellerimizi kaldırmadığımızda bundan dolayı te’dip edilirdik.’[776]

Hadis yazanlardan biri İbn Mehdî’nin yanında namaz kıldı ve ellerini kaldırmadı. Selâm verince İbn Mehdî ona şöyle dedi: ‘Sen İbn ‘Uyeyne - Zuhrî - Sâlim - babası (İbn ‘Umer ﷺ) yoluyla gelen: Rasûlüllâhsallallahu aleyhi ve sellemher tekbirle birlikte ellerini kaldırırdı hadisini yazmamış mıydın? Adam: ‘Evet’ dedi. Bunun üzerine İbn Mehdî şöyle dedi: ‘Bunu terk ettiğin ve amel etmediğin halde Rabbinle karşılaştığın zaman ne diyeceksin?’”[777]

---

[772] **Sahih.** İbn Mace (853) Ebu Davud (934)

[773] **Sahih.** Abdurrezzâk (2640) Şafiî (1/76) Beyhakî, (2/59)

[774] **Sahih mevkuf.** Humeydi (615) Darekutnî (1/290) Târîhu Curcân (952)

[775] **Sahih maktu.** İbn Abdilberr, et-Temhid (9/226).

[776] **Sahih maktu.** Buhari, Refu’l-Yedeyn (s.57); İbn ‘Abdilberr, *el-İstizkâr* (1/407) et-Temhid (9/219) Fesevi, Marife (2/233) Ebu’l-Arab et-Temimi, Mihen (s.343); Ebu Zur’a ed-Dımeşkî, Tarih (s.34); İbn Asakir, Tarih (29/281).

[777] es-Sehavî, Fethu’l-Mugîs (2/360) el-Kasımî, Kavaidu’t-Tahdis (s.309).

Ahmed b. Ebi Musa'nın rivayetine göre Horasan'lı birisi İmam Ahmed'e şöyle sordu: "Yanımızda bir topluluk bize namazda elleri kaldırmayı emrediyor, diğer bir topluluk bundan yasaklıyor" O da şöyle dedi: "Seni ancak bir bid'atçi yasaklar. Bunu Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem yapmıştır. İbn Ömer radıyallahu anhuma ellerini kaldırmayanı taşlardı. Elleri kaldırmaktan yasaklamadıkça ve onu çirkin görmedikçe bidatçi olarak görülmez. Terk edişinde te'vilde bulunan fakat bundan yasaklamayan kimse ise bidatçi sayılmaz."[778]

Ebû'l-Velîd el-Fakîh dedi ki: "Ebu Bekir el-Cârudî'nin meclisinde idik. Ebû'l-'Abbâs el-Kevkebî girdiğinde ona dedi ki: 'Ey Ebû'l-'Abbâs, buraya gel.' O da: 'İkindi namazını kılacağım' dedi. Namazı bitirince el-Cârudî ona şöyle dedi: 'Bizim şiarımız namazda elleri kaldırmaktır. Ya ellerini kaldırırsın ya da bizimle arkadaşlık etmezsin.'"[779]

Rusteh dedi ki: "İbn Mehdî'ye Ebu Davud (et-Tayalisi)'nin Esbehan'da ellerini rükuya giderken ve rükûdan kalkarken kaldırmadığı söylendi. O da bana bu durumu sordu. Ben de dedim ki: "Hepsinde de elbisesinin altından kaldırıyordu" Bunun üzerine şöyle dedi: "Ne kadar kötü yapmış! Bunu açıkça yapsa da insanlar onu görüp örnek alsalar olmaz mıydı?"[780]

Rükû ve Secdeleri Tam Yapmayanlar Sünnetten Sapmıştır

Huzeyfe radıyallahu anh bir adamın rükû ve secdelerini tam yapmadığını gördü. Namazını bitirince Huzeyfe radıyallahu anh ona şöyle dedi:

«مَا صَلَّيْتَ؟» قَالَ: وَأَحْسِبُهُ قَالَ: «لَوْ مُتَّ مُتَّ عَلَى غَيْرِ سُنَّةِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ»

"Sen namaz kılmış olmadın." Zannederim şunu da dedi: "Şayet bu hal üzere ölseydin, Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'in sünnetinden başkası üzerine ölmüş olurdun."[781]

Ubâde b. Sâmit radıyallahu anh, bir adamın rükû ve secdelerini tam yapmadığını görünce onun yanına gitti, elinden tutup şöyle dedi: "Buna ve benzerlerine benzemeyin. Zira Ummu'l-Kitab'ı (Fatiha'yı) okumayanın namazı yoktur. İmamın arkasında olduğun zaman içinden oku. Yalnız namaz kıldığın zaman kulaklarınla işitebileceğin, sağında ve solundakine

778 İbn Receb, Fethu'l-Bari (4/307); İbn Muflih, en-Nuket ve'l-Fevaid (1/53).
779 **Sahih maktu.** Sem'anî, el-Ensab (2/8)
780 Ebu'ş-Şeyh el-Esbehani, Tabakat (1/347 no:233).
781 **Sahih mevkuf.** Buhari (389) İbn Hibban (1894)

eza etmeyeceğin şekilde oku."[782]

Namazda Saçı ve Elbiseyi Sarkıtanlar Yahudilere Benzer

Said b. Vehb dedi ki:

أَنَّ عَلِيًّا رَأَى قَوْمًا يُصَلُّونَ وَقَدْ سَدَلُوا ، فَقَالَ : كَأَنَّهُمُ الْيَهُودُ خَرَجُوا مِنْ فِهْرِهِمْ

"Ali radıyallahu anh namazda (saç ve elbiselerini) sarkıtan kimseleri görünce: "Sanki havralarından çıkan Yahudilere benziyorlar" dedi.[783]

Nafi rahimehullah şöyle demiştir:

أَنَّهُ كَرِهَ السَّدْلَ فِي الصَّلَاةِ مُخَالَفَةً لِلْيَهُودِ وَقَالَ: «إِنَّهُمْ يَسْدُلُونَ»

İbn Ömer radıyallahu anhuma Yahudilere muhalefet olması için namazda (saç ve elbiseyi) sarkıtmayı çirkin görür ve şöyle derdi: "Yahudiler sarkıtırlar."[784]

İbrahim en-Nehâî şöyle demiştir: "Namazda (saç ve elbiseyi) sarkıtmak mekruhtur. Yahudilere benzemeyin."[785]

Bu rivayetlerde geçen sedl/sarkıtma; elbisenin iki tarafından birini önünde toplamayıp sarkıtmaktır.[786] Saçların sarkıtılmasından kastedilen ise; saçların alın üzerinden sarkıtılmasıdır. İbn Abbas radıyallahu anhuma şöyle demiştir:

أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، كَانَ يَسْدِلُ شَعَرَهُ، وَكَانَ المُشْرِكُونَ يَفْرُقُونَ رُءُوسَهُمْ، فَكَانَ أَهْلُ الكِتَابِ يَسْدِلُونَ رُءُوسَهُمْ، وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُحِبُّ مُوَافَقَةَ أَهْلِ الكِتَابِ فِيمَا لَمْ يُؤْمَرْ فِيهِ بِشَيْءٍ، ثُمَّ فَرَقَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأْسَهُ

"Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem, saçlarını (alnı üzerinden)

---

[782] **Zayıf mevkuf.** Beyhaki (2/168), İbn Ebi Şeybe (1/258) Hamele b. Abdirrahman ve Ebu'n-Nadr meçhuldürler.

[783] **Sahih mevkuf**. İbn Ebi Şeybe (2/62) Abdurrazzak (1/364) İbnu'l-Munzir el-Evsat (2383) Beyhaki (2/243)

[784] **Sahih mevkuf.** İbn Ebi Şeybe (2/63)

[785] Muhammed b. Hasen eş-Şeybani el-Asar (149) Ebu Yusuf el-Asar (201) isnadında Ebu Hanife vardır.

[786] El-Faik (2/168)

sarkıtır, müşrikler ise başlarının iki yanına ayırırlardı. Kitap ehli ise saçlarını başları üzerinden sarkıtırlardı. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem (vahiyle) emrolunmadığı hususlarda ehl-i kitaba uyum göstermeyi severdi. Sonra (sarkıtmayı terk ederek) saçlarını ortadan ayırmaya başladı." [787]

Namazda Elleri Bele Koyanlar Yahudilere Benzer

Aişe radıyallahu anha namazda eli bele koymayı çirkin görürdü. Şöyle demiştir: "Yahudilere benzemeyin"[788]

Ebu Hureyre radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

الِاخْتِصَارُ فِي الصَّلَاةِ رَاحَةُ أَهْلِ النَّارِ

"**Namazda elleri bele koymak, cehennem ehlinin rahatıdır**."[789]

Ebû Hureyre ﷺ'dan şöyle dediği rivayet edilmiştir: 'Adamın tehassur halinde (ellerini belinin üzerine koyarak) namaz kılması yasaklandı.'[790]

el-Hâsira, kalçanın üst tarafındaki karnın ince yerine (bele) denir. Bu yasağın illeti de 'Â'işe ﷺ'nın rivayet ettiği hadiste belirtildiği üzere, bu işin Yahûdîlerin yaptıkları işlerden oluşundan ötürüdür.[791]

Ziyâd b. Subeyh anlatıyor: İbn Ömer ﷺ'nın yanında namaz kıldım. (Namaz kılarken) ellerimi böğrüme koydum. Namazı bitirince: 'Namazda bu duruş, çarmıha geriliştir/hac işaretidir. Rasûlüllah ﷺ bunu yasaklamıştır.'[792]

es-Sindî ﷺ şöyle demiştir: 'Namazda çarmıha geriliş/hac işareti, kıyamda iken iki elini böğrüne koyup ve pazuları yanlardan ayrı tutmaktır.'

Namazda Sol Eline Dayananlar Yahudilere Benzer

İbn Ömer radıyallahu anhuma'dan: "Nebî sallallahu aleyhi ve sellem namazda sol eline dayanarak oturan bir adama böyle yapmasını yasakladı ve şöyle buyurdu:

إنها صلاة اليهود وفي رواية : لا تجلس هكذا إنما هذه جلسة الذين يعذبون

"**Bu Yahudilerin namaz kılma şeklidir**."[793] Başka bir rivayette ise hadisinin sonu şu şekildedir: "**Bu şekilde oturma. Zira bu şekilde oturuş,**

---

[787] **Sahih.** Buhari (3558, 3944, 5917) Muslim (2336)
[788] **Sahih mevkuf.** İbn Ebi Şeybe (1/400).
[789] **Sahih.** İbn Huzeyme (909) İbn Hibban (6/63) Taberani Evsat (7/84) Beyhaki Şuab (3/137)
[790] **Sahih.** Buhârî (1220) Muslim (545)
[791] **Sahih.** Buhârî (3458).
[792] **Sahih.** Ebû Dâvud (903); Nesâ'î (2/127) Ahmed (2/30).
[793] **Sahih.** Hakim (1/406) Beyhaki (2/136) Sahihu'l-Cami (6822)

azaba uğrayanların oturuşudur.”[794]

Ellerini Kenetleyerek Namaz Kılanlar Yahudilere Benzer

İsmail b. Umeyye dedi ki: Nafi rahimehullah’a ellerini kenetleyerek namaz kılan kimse hakkında sordum. Dedi ki: İbn Ömer radıyallahu anhuma şöyle dedi:

«تِلْكَ صَلَاةُ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ»

“Bu gazaba uğrayanların namazıdır.”[795]

Farz Namazdan Sonra Fasıla Koymadan Nafile Namaz Kılan Kitap Ehline Benzer

Ebu Rimse radıyallahu anh’den:

أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى الْعَصْرَ فَقَامَ رَجُلٌ يُصَلِّي، فَرَآهُ عُمَرُ فَقَالَ لَهُ: اجْلِسْ، فَإِنَّمَا هَلَكَ أَهْلُ الْكِتَابِ أَنَّهُ لَمْ يَكُنْ لِصَلَاتِهِمْ فَصْلٌ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: " أَحْسَنَ ابْنُ الْخَطَّابِ

Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem ikindi namazını kıldırdıktan sonra adamın biri nafile namaz kılmak üzere kalktı. Ömer radıyallahu anh onu görünce: “Otur! Ehl-i Kitaptan olanlar namazları arasında fasıla olmadığı için helak oldular” diye çıkıştı. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem bunu görünce: “İbnu’l-Hattab (bunu söylemekle) iyi yaptı” buyurdu.[796]

Tesbihleri Taşlarla veya Boncuklarla Yapan Kafirlere Benzer

‘Abdullah b. ‘Amr radıyallahu anhuma şöyle dedi: “Rasûlüllâh sallallahu aleyhi ve sellem‘i, tesbihi (zikri) sağ eliyle yaparken gördüm.’[797]

Bu hadisi şerifler, zamanımızda yayılmış olan ve terk edilmez bir sünnet imiş gibi ihtimam gösterilen boncukları, zikrin adedini bilmek için kullanmanın bid’at olduğuna delildir. Sıla b. Behram şöyle demiştir: “Elindeki tesbihle zikreden bir kadının yanından geçen İbn Mes’ûd radıyallahu anh (tesbihi kadının elinden alarak) parça parça edip attı. Sonra ufak çakıl taşları ile zikreden bir adamın yanından geçti. Adamı

---

[794] **Sahih.** Ahmed (2/116) Ebu Davud (994)

[795] **Sahih** hükmen merfu. Ebu Davud (993) Beyhaki (2/289)

[796] **Sahih.** Taberani (22/284) Ebu Davud (1007) Hakim (1/404) Ahmed (5/368) Ebu Ya’la (13/107) Abdurrazzak (2/432) el-Elbani, es-Sahiha (2549)

[797] **Sahih.** Ahmed, (2/160-161, 204-205); Ebû Dâvud, (1502, 5065); Tirmizî, (3482); Nesâ‘î, (3/84) ve İbn Hibbân, (2343)

tekmeleyerek: “Ne çabuk sapıttınız, böyle kötü bid’atler ihdas ettiniz. Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem’in ashabını ilimde geçtiniz’ dedi.”[798]

Allah Azze ve Celle'yi taşlarla ve boncuklarla zikretmenin bid'at olduğunu bilen bazı müslümanlar, 11'lik veya buna benzer tesbih aletlerini ellerinde taşımak konusunda işi gevşek tutmakta, “Bununla Allah'ı zikretmedikleri için” sakınca görmemektedirler. Ancak mesele bu kadar basit değildir. Çünkü sözü edilen boncuklu tesbih aletleri, Budistlerin ve Hristiyanların ibadet amaçlı olarak kullandıkları eşyalardandır. Her bir boncuğun da onlara göre kutsal bir anlamı vardır.

Binaenaleyh, bu boncukları stres atmak vs. gayelerle dahi elde taşımak, kâfirlere ibadetlerinde benzemek olacağından caiz değildir. Bunu öğrendikten sonra “*Benim onlara benzemek gibi bir niyetim yok*” diyenin mazereti de geçerli değildir. Zira Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem, güneş doğarken, tepedeyken ve batarken namaz kılmayı yasaklamış, bunun sebebini de güneşe tapan müşriklere benzemek olarak açıklamıştır. Bu vakitlerde namaz kılacak olan bir müslümanın niyeti, Allah'a ibadet olmasına rağmen, şeklen de olsa kâfirlere benzemek yasaklanmıştır.

Parmakların sayıya yetmediği şeklinde getirilen şüphe ise bidatle amel etmekten kaynaklanmaktadır. Zira Allah’ı zikrederken sınırlı sayıda zikir yapmak ancak delil ile olur. Delil olmadan zikir sayısını sınırlamak bidattir. Bu yüzden İbn Mesud radıyallahu anh, taşlarla zikreden bidatçi topluluğa: “Korkmayın, Allah ecrinizi zayi etmez, sayacaksanız günahlarınızı sayın” demiştir[799]

Sahih hadislerde gelen sınırlı zikir sayıları ise 100’ü geçmemektedir. Bunların parmakla yapılması ise zor değildir. Şeyh el-Elbânî rahimehullah’ın bu konuda bir fetvası şu şekildedir:

“Tesbih aletinin sünnete aykırı bir bid’at olduğu görüşündeyiz. Dikkat edin bu sünnet: parmak boğumlarıyla tesbih etmektir! Özellikle bunun illeti bildirilmiş, bu parmakların kıyamet gününde sorgulanacağına ve konuşturulacağına dair hadis gelmiştir. Tesbih aleti ne Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’in zamanında ve ne de sahabenin zamanında vardı.

Bu alet Hıristiyanlar gibi diğer ümmetlerden intikal etmiştir. Hristiyanlar ise bunu Budistlerden ve benzerlerinden almışlardır. Bugüne kadar hâlâ bazı hristiyan keşişlerinin ve rahiplerinin ortalarına ve haçlarına tesbih astıklarını görmeye devam ederiz.

Bu aynı zamanda kâfirlere benzemeye girer. Diğer taraftan bu, tehlikeli bir benzemedir. Çünkü bu ibadette kâfirlere benzemektir. Bu yüzden biz tesbih edinmeye karşı çıkarız. Özellikle de bunları edinmenin

[798] İbn Vaddâh, *el-Bid‘a ve’n Nehyu ‘Anhâ,* (sy. 18, 23, no:16, 21).
[799] **Sahih.** Darimi (210)

ihlas ile bir alakası vardır. (Bu aleti edinenler ihlâs sahibiymiş gibi bir intibâ oluşur.)"[800]

Gece Namazı Kılıp da Vitr Yapmayan Bizden Değildir

Burayde radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

الوتر حق فمن لم يوتر فليس منا قالها ثلاثا

"**Vitr haktır. Kim vitir yapmazsa bizden değildir**" bunu üç defa tekrar etti."[801]

Ebu Hureyre radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

مَنْ لَمْ يُوتِرْ فَلَيْسَ مِنَّا

"**Vitir yapmayan bizden değildir**."[802]

Aişe radıyallahu anha'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'den şöyle işittim:

يا أهل القرآن أوتروا ، من لم يوتر فليس منا

"**Ey Kur'ân ehli (yani ey gece namazı kılanlar, namazın rekatlerini tekleyerek) vitir yapınız. Kim vitir yapmazsa bizden değildir**."[803]

İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

ليس منا من لم يوقر كبيرنا ويرحم صغيرنا ومن لم يوتر فلَيْسَ مِنَّا

"**Büyüklerimize saygı göstermeyen ve küçüklerimize merhamet etmeyen bizden değildir. (Gece namazının sonunu tekleyerek) vitir yapmayan bizden değildir**."[804]

Hasen el-Basri rahimehullah'tan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve

---

[800] El-Elbani, Fetava'l-Medine (58)

[801] **Hasen.** Hakim (1/448) Ebu Davud (1419) Ahmed (5/357) İbn Ebi Şeybe (2/92) Hatib Tarih (5/175) Hatib el-Kifaye (s.418) Tahavi Şerhu Muşkili'l-Asar (1343) Beyhaki (2/470) Deylemi (7247) Ebu'l-Munib el-Uteki'de zayıflık vardır.

[802] **Hasen ligayrihi.** Ahmed (2/443) İshak b. Rahuye (97) İbn Ebi Şeybe (2/92) Ebu Nuaym Hilye (10/26) İbn Bişran Emali (1324) isnadında Halil b. Murre zayıftır.

[803] **Hasen ligayrihi.** İbn Adiy (5/373)Ebu Bekr el-Attar en-Nasibi, Fevaid (el yazma no:49) isnadında Ubeys b. Meymun zayıftır.

[804] **Hasen ligayrihi.** İbn Adiy el-Kamil (6/354) isnadında Mugira b. Ziyad zayıftır.

sellem şöyle buyurdu: “**Şüphesiz Allah vitr/tektir. Vitri sever. Kim vitr yapmazsa bizden değildir**.”[805]

Cuma Namazını Üç Kere Terk Eden Nifakla Tehdit Edilmiştir

Ebu’l-Ca’d ed-Damrî ve Yahya b. Es’ad b. Zurare radıyallahu anhuma’dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

مَنْ سَمِعَ النِّدَاءَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَلَمْ يَأْتِهَا، طَبَعَ اللهُ عَلَى قَلْبِهِ، وَجَعَلَ قَلْبَهُ قَلْبَ مُنَافِقٍ

“**Kim Cuma ezanını işitir namaza gelmezse, sonra yine işitip yine gelmezse ve sonra yine işitip yine gelmezse Allah onun kalbini mühürler ve onun kalbini münafık kalbi yapar**.”[806]

Mesele: Tekfir düşünceleriyle bilinen Haricî gruplardan bazı kimseler, yeryüzünde Müslümanların halifesi bulunmaması gerekçesiyle Allah’ın müslümanlara farz kıldığı Cuma namazının farz olduğunu inkâr etmekte, Cuma namazlarını terk etmektedirler. Cuma günü Allah Cuma namazını farz kılmıştır, o gün meşru bir mazereti olmadan Cuma namazını terk eden kimsenin öğle namazı kılması caiz değildir. Namazın terki ise küfürdür. Bunun üç sefer tekrar etmesi halinde bunu işleyen kimsenin kalbinin münafıklıkla mühürleneceği mütevatir hadislerde net bir hüküm olarak bildirilmiştir. Bu konuda Haricîler ve Mürcie Hanefîler, “Cuma namazının Mekke döneminde farz kılındığı halde, orada İslam devleti olmadığı için Cuma namazı kılınmadı” şeklinde bir iddia ortaya atarak Cuma namazlarına karşı çıkmaktadırlar.

Cuma namazı için İslam devleti şartı yoktur:

Abdurrahman b. Ka'b b. Mâlik radıyallahu anhumâ şöyle demiştir: “…Babama dedim ki: “Cuma ezanını ne zaman işitirsen Es'ad b. Zurâre için duâ ediyorsun. Bunun sebebinin ne olduğunu bana bildir” dedim. Dedi ki: “Ey oğulcuğum! Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem, henüz Mekke'den gelmeden önce, Nakiu'l-Hadamât (mıntıkasın)daki Beni Beyâda'ya âit Harre (köyü)nün Hezm (denilen semtinde bize ilk Cuma namazını kıldıran zât odur."[807]

Bu rivayete göre Medine’de bulunan sahabeler Cuma namazı

---

[805] **Hasen ligayrihi**, **Mürsel.** Abdurrazzak (3/6) Muhlis, el-Muhlisiyyat (2226)

[806] **Hasen.** Beyhaki Şuab (3/102) et-Tûsî Mustahrac (470) Hallal es-Sunne (1597) Mervezi el-Cum’a (61) el-Elbani Sahihu’t-Tergib (775)

[807] **Hasen.** İbn Hibban (15/477) İbn Huzeyme (1724) Hakim (1/417) İbn Mace (1082) Fethul Bari (2/355) İbn Hacer ve el-Elbani hasen demiştir.

kılmışlardır. O sırada ne Mekke'de ne de Medine'de İslam devleti mevcut değildi.

Ebu Davud es-Sicistanî şöyle demiştir: "Ahmed b. Hanbel'e dedim ki: "Re'y ashabı şöyle diyorlar: "Cuma namazı had cezalarının uygulandığı yerde kılınır" Ahmed dedi ki: "Medine'de hangi had cezası uygulanıyordu? Mus'ab b. Umeyr Medine'ye geldiğinde onlar bir evde gizleniyorlar, onlara Cuma namazı kıldırıyordu. O zaman onlar kırk kişi idiler." Ahmed'e: "Köy halkı Cuma kılarlar mı?" diye soruldu. Dedi ki: "Evet, emirleri varsa kılarlar." Ahmed'in "Cuma şehir camisinde kılınır" sözüyle camiyi mi kastettiğini sordum. Dedi ki: "Cemaat oluyorlarsa Cuma kılarlar."[808]

Köylerde Cuma namazı kılınmasının deliline gelince, yukarıda geçtiği gibi ilk Cuma namazı bir köyde kılınmıştı. Ebu Hureyre radıyallahu anh şöyle rivayet etmiştir: "Ömer radıyallahu anh'e Cuma namazı hakkında soru yazdılar. O da cevap olarak şöyle yazdı: "Nerede olursanız olun, Cuma namazını kılın."[809]

Bazı kimseler de, beşeri kanunların uygulandığı ülkelerde yaşayan müslümanların köle hükmünde oldukları gibi garip ve hakikatten uzak bir görüş dile getiriyorlar! Durum böyle olsaydı, başta Nebi sallallahu aleyhi ve sellem olmak üzere bütün sahabenin Mekke devrinde kendilerinden köle diye bahsetmeleri, Medine'li müslümanların da Cuma kılmamaları gerekirdi.

Cuma namazı için halife izni şart değildir:

Ebu Ubeyd Mevla Abdirrahman b. Ezher şöyle demiştir: "Osman radıyallahu anh muhasara altında iken Ali radıyallahu anh ile beraber bayram namazına katıldım."[810]

Ubeydullah b. Abdillah b. Adiy b. el-Hiyar şöyle demiştir: "Osman radıyallahu anh kuşatma altında iken ona gittim. Bir adam öne geçip insanlara namaz kıldırdı. Dedim ki: "Fitneye düşmüş şu kimselerle namaz kılayım mı?" dedi ki: "Ey kardeşimin oğlu! Şüphesiz namaz, insanların yaptığı en güzel şeylerdendir. Güzellik yaparlarsa sen de yap. Kötülük yaparlarsa sen yapma."[811]

Malik, Ebu Cafer el-Kârî'den rivayet ediyor: "Osman radıyallahu anh'ın evini kuşatan isyancıların lideri, fitne günlerinde Cuma namazının

---

[808] Ebu Davud, Mesailu Ahmed (s.56-57)

[809] **Sahih mevkuf.** İbn Ebi Şeybe (2/101) İbn Hazm el-Muhalla (5/50) el-Elbani İrvau'l-Galil (3/66)

[810] **Sahih mevkuf.** İbnu'l-Munzir el-Evsat (1814) Musnedu'ş-Şafii (267); Malik (1/179) Ebu Nuaym Musnedu'l-Mustahrac (2584) İbn Hibban (8/364) Mehamili, Emali (184) Firyabi Ahkamu'l-İydeyn (63) İbn Şebbe, Tarihu Medine (2124) İbn Mulakkin sahih demiştir: Bedru'l-Munir (4/686)

[811] **Sahih mevkuf.** İbnu'l-Munzir el-Evsat (1813)

vakti gelince insanlara namaz kıldıracak bir imam aramak üzere çıktı. Abdullah b. Ömer radıyallahu anhuma'nın yanına gitti. O da dedi ki: "O halde sen öne geç ve insanlara namazı kıldır."[812]

Allah Azze ve Celle bu namazı farz kılarken devlet ya da halifenin bulunmasını şart koşmamıştır. İbn Kudame şöyle der: "Cuma namazı da öğle namazı gibi farz ibadetlerdendir. Bu yüzden bu konuda imamın (devlet başkanının) izni şart değildir. O da diğer namazlar gibi bir namazdır."[813]

İbnu'l-Munzir şöyle demiştir: Ebu Sevr dedi ki: Medine valisi Said b. El-As Medine dışına çıktığı zaman herhangi bir izin söz konusu olmaksızın Ebu Musa el-Eşari radıyallahu anh Cuma namazını kıldırmıştır. Kufe valisi Velid b. Ukbe birgün Cuma namazına gecikince İbn Mesud radıyallahu anh onun izni olmaksızın Cuma namazını kıldırmıştır.[814]

Zaruret Dışında Evde Kılınan Cuma Namazı Geçersizdir

Zurare b. Ebi Evfa'dan: Ebu Hureyre radıyallahu anh şöyle demiştir: "Cuma günü mescidde namaz kılmayanın Cuma namazı yoktur."[815]

Aynısı Ebu Katade radıyallahu anh'den[816] ve Kays b. Ubbad rahimehullah'dan rivayet edilmiştir.[817]

Zaruret halinde Mescid dışında Cuma namazı kılınmasının deliline gelince, Mus'âb b. Umeyr'in ve diğer sahabelerin Medine'de bir evde gizlenerek Cuma namazı kılmalarıdır.

Şeyh Mukbil b. Hadi rahimehullah'a şöyle soruldu: "Bir yerleşim yerinde aralarında birkaç metre uzaklık bulunan iki ayrı mescidde iki hutbe okunması caiz midir?

Cevap: el-Cum'a kelimesi tecemmu' (toplanmak) kelimesinden alınmadır. Meşru olan; sahih bir gaye bulunmadıkca Müslümanların tek bir mescidde toplanmasıdır. (Bu sahih gaye); mesela Cuma namazı kılınacak mescidde değiştirmeye güç yetmeyen bid'atler bulunması, ya da imamın fasık veya bid'atçi olmasıdır.

Böyle bir durumda sünneti ikame etmek için başka bir yerde Cuma ikame etmekte sakınca yoktur."[818]

---

[812] **Sahih.** Malik, Muvatta (Suveyd el-Hadesani rivayeti no:181) İbn Asakir (65/348) Beyhaki Marife (4/418) bkz: Fethu'l-Bari (2/222)

[813] İbn Kudame el-Mugni (2/90)

[814] İbnu'l-Munzir el-Evsat (6/23) Kurtubi Tefsir (18/113)

[815] **Sahih mevkuf.** İbn Munzir el-Evsat (1821) Ebu Ya'kub ed-Deberi, Hadisu Abdirrazzak (el yazma no: 50)

[816] **Sahih mevkuf.** Abdurrazzak (3/230)

[817] **Sahih maktu.** İbn Munzir el-Evsat (1822)

[818] Şeyh Mukbil b. Hadi el-Vadii rahimehullah, İcabetu's-Sail (s.688, fetva no: 419)

Yolculukta Namazı Kısaltmayanlar Sünnete Aykırı Düşer

Hafs dedi ki: "Enes b. Mâlik radıyallahu anh, kırk kişilik bir grupla maaşa bağlaması içim bizi Şam'a Abdulmelik'e götürdü. Dönüşte Feccu'n-Nake'ye uğradığımızda Enes radıyallahu anh bize öğle namazını iki rekat olarak kıldırdı. Namazı kıldırdıktan sonra da çadırına girdi. Geriye kalanlar kalkıp iki rekat daha kılmak isteyince Enes radıyallahu anh şöyle dedi:

قَبَّحَ اللَّهُ الْوُجُوهَ فَوَاللَّهِ مَا أَصَابَتِ السُّنَّةَ وَلا قَبِلَتِ الرُّخْصَةَ فَأَشْهَدُ لَسَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِنَّ أَقْوَامًا يَتَعَمَّقُونَ فِي الدِّينِ يَمْرُقُونَ كَمَا يَمْرُقُ السَّهْمُ مِنَ الرَّمِية

"Allah yüzlerini çirkin kılsın! Vallahi bu yaptıkları ne sünnete, ne de verilen ruhsata uygundur! Şehadet ederim ki Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in: "**Bazıları dinde o kadar aşırıya kaçarlar ki, okun hedefi delip geçmesi gibi dinden çıkarlar**" buyurduğunu işittim."[819]

Muverrik el-'Iclî'den: "İbn Ömer radıyallahu anhuma'ya seferde namazdan soruldu. Dedi ki: 'İkişer ikişer kılınız. Kim Sünnet'e muhalefet ederse küfre sapar.'"[820]

İbn Abdilberr rahimehullah, et-Temhid kitabında burada küfürle kastedilen mananın nimete nankörlük olduğunu söylemiştir.[821]

Bişr b. Harb'den: "İbn Ömer radıyallahu anhuma'ya: 'Yolcunun namazı nasıl olacak ey Ebû Abdirrahman?' diye sordum. Dedi ki: 'Eğer Peygamberiniz sallallahu aleyhi ve sellem'in sünneti'ne uyacaksanız size haber vereyim, peygamberinizin sünneti'ne uymayacaksanız haber vermeyeyim.' Biz de: 'En hayırlı sünnet peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem'in sünneti'dir ey Ebû 'Abdirrahman!' dedik. Bunun üzerine dedi ki: 'Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Medine'den çıktığı zaman dönünceye kadar iki rekât kılardı.'"[822]

İbn 'Abbas radıyallahu anhuma'dan: 'Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, Allah Azze ve Celle'nin korkusu dışında hiçbir korku olmadığı halde Medine'ye yolculuk yapar ve dönünceye kadar namazları iki rekât kılardı.'[823]

---

819 **Hasen.** Ziyau'l-Makdisi, el-Muhtare (5/264) Ahmed (3/159) Said b. Mansur Sunen (2/314)

820 **Sahih.** 'Abdurrezzâk, (2/519); Abd b. Humeyd (830) Bezzar (12/222) Taberani (13/260, 294-296, 301) Serrac Musned (1700, 1702) Ebu Nuaym Hilye (7/185) Tahâvî (1/422) Beyhakî (3/201)

821 Fethu'l-Berr Fi Tertibi'l-Fıkhî Li Temhidi İbn Abdilberr (5/424)

822 **Hasen.** Ahmed, (2/99, 124) İbn Mace (1067).

823 **Sahih.** İbn Ebî Şeybe; Tirmizî (547) Nesâî (1435) Taberî Tehzibu'l-Asar

Hârise b. Vehb radıyallahu anh anlatıyor: 'Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Mina'da bize, sayıca en çok olduğumuz ve en ziyade güven içinde olduğumuz bir zamanda namazı iki rekât kıldırdı.'[824]

Ya'lâ b. Umeyye'den şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Ben Ömer b. el-Hattâb radıyallahu anh'e: *'***Yeryüzünde sefere çıktığınız zaman eğer kâfirlerin size bir fenalık yapmasından korkarsanız, namazı kısaltmanızda üzerinize bir vebal yoktur***.'* (Nisâ', 4/101) buyruğu ile ilgili olarak: 'İnsanlar artık güvenliğe kavuşmuş bulunuyorlar' dedim. Bana şu cevabı verdi: Senin hayret ettiğin şeye ben de hayret ettim, bunun üzerine Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e buna dair soru sordum, şöyle buyurdu: **'Bu Allah'ın size verdiği bir sadakadır. O'nun sadakasını kabul ediniz.'"**[825]

'A'îşe radıyallahu anha anlatıyor: 'Allah namazı (ilk defa farz ettiği zaman iki rekât olarak farz etmişti. Sonra onu hazer için (dörde) tamamladı. Yolcu namazı ilk farz edildiği şekilde sabit tutuldu.'[826]

İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan: "Allah namazı nebînizin diliyle hazarda dört rekat, seferde iki rekat ve korku halinde bir rekat olarak farz kılmıştır"[827]

Ömer radıyallahu anh şöyle demiştir: "Yolcu namazı iki rekattir. Kurban bayramı iki rekattir. Ramazan bayramı iki rekattir. Cuma namazı iki rekattir. Bu namazlar kısaltılmış değil, Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in dili üzerinden böylece tam olarak farz kılınmıştır."[828]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ister hacca gitmek, ister umre yapmak, isterse de gaza yapmak üzere bütün seferlerinde namazlarını kasr/kısaltma ile kıldığına dair haberler tevatür derecesindedir.

İbn Ömer radıyallahu anhuma dedi ki: "Ben Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile birlikte yolculuklarda bulundum. Yüce Allah vefat ettirinceye kadar iki rekatten fazla kılmadı. Ebû Bekir ile de yolculuklarda bulundum, o da Allah vefat ettirinceye kadar iki rekâtten fazlasını kılmadı. Ömer ile de birlikte oldum, o da Allah vefat ettirinceye kadar iki rekâtten fazla kılmadı. Daha sonra Osman ile birlikte yolculuklarda bulundum. O da Allah vefat ettirinceye kadar iki rekâtten fazla kılmadı. Yüce Allah da: *'**Andolsun ki sizin için Rasûlullah'da güzel bir örnek vardır**.'* (Ahzab,

---

(455) bkz. el-Elbani, *el-İrvâ',* (3/6).

[824] **Sahih.** Buharî, (1573); Muslim, (696); Ebû Dâvud, (1965); Tirmizî, (882) Nesâ'î, (3/119-120).

[825] **Sahih.** Muslim, (686); Ahmed, (1/25); Ebû Dâvud, (1199); Tirmizî, (3034); Nesâ'î, (1433); İbn Mâce, (1065) Ebû Ya'lâ, (1/163).

[826] **Sahih.** Buhârî, (350, 3935); Muslim, (685).

[827] **Sahih.** Muslim (687)

[828] **Sahih.** Ahmed (1/37) Nesai (3/111) İbn Mace (1063) İbn Hibban (2783)

33/21) diye buyurmaktadır."[829]

'Abdullah b. Mes'ûd radıyallahu anh dedi ki: 'Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile birlikte Minâ'da (farzı) iki rekât olarak kıldım. Ebû Bekir es-Sıddîk ile birlikte Minâ'da iki rekât kıldım, Ömer ile birlikte Minâ'da iki rekât kıldım. Dört rekât kılmak yerine, keşke kabul olunan iki rekât nasib olsa.'[830]

Namazların iki rekat farz kılınıp daha sonra bunların mukimler için dört rekâte çıkarılması ile ilgili rivayetler, seferde akşam namazı dışındaki namazları ikişer rekat kılmanın farz olduğuna delalet etmektedir. Zira yolcunun iki rekat kıldığı namaz tamdır. Şayet yolcu, seferde iken dört rekât kılacak olursa dinde aslı olmayan bir ekleme yapmış olur.

Aişe radıyallahu anha'nın kendisinin, mü'minlerin annesi olduğu için seferî olmayacağı gerekçesiyle seferde tam kıldığı rivayet edilmiştir. Bu konuda İbn Abdilberr şöyle rivayet etmiştir: "el-Kasım b. Muhammed'e birisi: "Aişe radıyallahu anha'ya şaşıyorum, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem seferde iki rekat kıldığı halde o dört rekat kılıyor" dedi. Kasım b. Muhammed dedi ki: "Sana Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sünnetine uymak düşer. İnsanlardan bazısının kusuru görmezden gelinir."[831]

[829] **Sahih.** Buharî, (1101); Muslim, (689) Nesâ'î, (3/121).
[830] **Sahih.** Muslim, (695).
[831] Fethu'l-Berr (5/419)

CENÂZELER KİTABI

Musibet Sebebiyle Ağıt Yapan Bizden Değildir

Ebu Musa radıyallahu anh baygınlık geçirdi ve ümmü veled cariyesinden olan çocuğu onun için ağlamaya başladı. Ebu Musa radıyallahu anh kendisine gelince ona dedi ki: "Sana Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ne dediği ulaşmadı mı?" çocuğu bunu sorunca dedi ki: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

ليس منا من سلق وحلق وخرق

"Musibet anında sesini yükseltenler, saç baş yolanlar ve elbisesini yırtanlar bizden değildir."[832]

Abdullah b. Mes'ud radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

لَيْسَ مِنَّا مَنْ ضَرَبَ الْخُدُودَ، أَوْ شَقَّ الْجُيُوبَ، أَوْ دَعَا بِدَعْوَى الْجَاهِلِيَّةِ

"**Yanaklara vuranlar, yakalarını yırtanlar veya cahiliye davasında bulunanlar bizden değildir**."[833]

Ebû Mâlik el-Eşarî radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

أَرْبَعٌ فِي أُمَّتِي مِنْ أَمْرِ الْجَاهِلِيَّةِ، لَا يَتْرُكُونَهُنَّ: الْفَخْرُ فِي الْأَحْسَابِ، وَالطَّعْنُ فِي الْأَنْسَابِ، وَالْاسْتِسْقَاءُ بِالنُّجُومِ، وَالنِّيَاحَةُ " وَقَالَ: «النَّائِحَةُ إِذَا لَمْ تَتُبْ قَبْلَ مَوْتِهَا، تُقَامُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَعَلَيْهَا سِرْبَالٌ مِنْ قَطِرَانٍ، وَدِرْعٌ مِنْ جَرَبٍ»

"**Ümmetimde terk etmedikleri şu dört şey cahiliyye hasletlerindendir: Asaleti ile övünme, neseplere hakaret, yıldızlarla**

---

832 **Sahih.** Muslim (104) Nesai (1865) Ebu Davud (3130) Ahmed (4/396) İbn Hibban (7/422) İshak b. Rahuye (2318) Ru'yani (569) Bezzar (8/10)

- Cabir radıyallahu anh'den: İbn Ebi Şeybe (3/290) Bezzar (Keşfu'l-Estar – 801) Ebu Ya'la (4/100) Deylemi (5273)
- Umm Abdillah radıyallahu anha'dan: Taberani (25/175)
- Safvan b. Muhriz'den: Bezzar (8/11) İbn Sad Tabakat (7/147)

833 **Sahih.** Buhari (1294, 1297, 1298) Muslim (103) İbn Hibban (7/419) İbnu'l-Carud Munteka (501) Nesai (1862) İbn Mace (1584) Ahmed (1/386, 432, 442, 456, 465) İbn Ebi Şeybe (2/486) Ebu Ya'la (9/163) Bezzar (5/317)

* Aynısını Aişe radıyallahu anha'dan: Abdurrazzak (3/558)
* Ebu Hureyre radıyallahu anh'den: Taberani Evsat (4/199)

yağmur isteme ve ağıt yakmadır." Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şunu da sözlerine ekledi: "**Ağıtçılık yapan kadın, ölmezden önce tevbe etmezse, kıyamet gününde üzerinde katrandan bir elbise ve uyuzlu bir gömlek olduğu hâlde kabrinden kaldırılır**."[834]

Ağıt İçin Yardımlaşanlar Bizden Değildir

Enes b. Malik radıyallahu anh'den: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem kadınlardan ağıt yakmamak üzere biat aldı. Kadınlar dediler ki: "Ey Allah'ın rasulü! Kadınlar cahiliyede ağıt yakma konusunda birbirlerine yardıma giderlerdi. İslam'da da bunu yapabilir miyiz?" Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لَا إِسْعَادَ فِي الْإِسْلَامِ، وَلَا شِغَارَ فِي الْإِسْلَامِ، وَلَا عَقْرَ فِي الْإِسْلَامِ، وَلَا جَلَبَ، وَلَا جَنَبَ وَمَنِ انْتَهَبَ فَلَيْسَ مِنَّا

"**İslam'da ağıt için yardımlaşma yoktur. İslam'da şigar (takas) nikâhı yoktur. İslamda kabirlerin yanında kurban kesmek yoktur. İslam'da celeb ve ceneb de yoktur. Yağma yapan bizden değildir**."[835]

Ölümü Bağrışarak İlan Edenler Cahiliyye Ehline Benzer

Huzeyfe b. el-Yeman radıyallahu anh'den:

إِذَا مِتُّ فَلَا تُؤْذِنُوا بِي، إِنِّي أَخَافُ أَنْ يَكُونَ نَعْيًا، فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَنْهَى عَنِ النَّعْيِ

"Öldüğüm zaman benim için ilan yapmayın. Zira ben bunun bir na'y olmasından korkarım. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in na'y'den (ölümü ilan etmekten) yasakladığını işittim."[836]

Abdullah b. Mes'ud radıyallahu anh na'y'den (ölümü ilan etmekten) yasakladı ve dedi ki:

نَهَى عَنِ النَّعْيِ وَقَالَ: «إِنَّهُ مِنْ أَمْرِ الْجَاهِلِيَّةِ»

"Na'y (cenazeyi ilan etmek) cahiliye işlerindendir."[837]

Alkame rahimehullah ölümünün hiç kimseye duyurulmamasını

---

[834] **Sahih.** Muslim (934)

[835] **Sahih.** İbn Hibban (7/415) Ziyau'l-Makdisi el-Muhtare (5/165) Ahmed (3/197) Abdurrazzak (3/559) Abd b. Humeyd (1251) Bezzar (13/318)

[836] **Hasen.** Ahmed (5/406) Tirmizi (986) İbn Mace (1476)

[837] **Sahih mevkuf.** İbn Ebi Şeybe (2/475) Bezzar (5/19) Taberani (10/70) İbn Sa'ad, Cuz'u Sani Min Hadisi Abdillah b. Mes'ud (el yazma no:36)

vasiyet etti ve şöyle dedi: “Şüphesiz ben cenazeyi ilan etmenin cahiliye işinden olmasından korkuyorum.”[838]

Ebû Hureyre radıyallahu anh’den: “Nebi sallallahu aleyhi ve sellem ashabında Necaşi’nin ölüm haberini verdi. Sonra öne geçti biz de arkasında saf olduk, dört tekbir (ile cenaze namazını kıldırdı).”[839]

Nevevi şöyle demiştir: “Muhakkik alimler, ashabımızın çoğu ve başkaları şöyle demişlerdir: “Bu hadislerden ötürü, ölü sahipleri ile yakınlarının ölüm haberini bildirmeleri müstahabdır. Yasaklanan ilân, cahiliyet âdetleri üzere olan âdetlerdir. Onlar, kabilelerinde şerefli bir kimse öldüğü zaman, diğer kabilelere bir atlı gönderirlerdi ve o, şöyle seslenirdi: “Falancanın ölmesiyle araplar helak oldu!” Bu ilân yanında da bağırıp çağırışma ve ağlama olurdu. “[840]

Beyhaki dedi ki: “Bana ulaştığına göre Enes radıyallahu anh şöyle demiştir:

لَا أُحِبُّ الصِّيَاحَ لِمَوْتِ الرَّجُلِ عَلَى أَبْوَابِ الْمَسَاجِدِ وَلَوْ وَقَفَ عَلَى حِلَقِ الْمَسَاجِدِ فَأَعْلَمَ النَّاسِ بِمَوْتِهِ لَمْ يَكُنْ بِهِ بَأْسٌ

“Kişinin ölümü içi mescidlerin kapılarında bağırılmasını istemem. Şayet mescidlerin halkaları üzerinde durulsa ve insanlara onun ölümü bildirilse bunda sakınca yoktur.”[841]

Ölülerin Yüzünü Örtmeyenler Yahudilere Benzer

İbn Mes’ud radıyallahu anh’den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

خمروا وجوه موتاكم لا تشبهوا باليهود

“**Ölülerinizin yüzünü örtün, Yahudilere benzemeyin**.”[842]

İbn Abbas radıyallahu anhuma’dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

خَمِّرُوا وُجُوهَ مَوْتَاكُمْ، وَلا تَشَبَّهُوا بِالْيَهُودِ

“**Ölülerinizin yüzünü örtün, Yahudilere benzemeyin**.”[843]

---

[838] **Sahih maktu.** İbn Ebi Şeybe (2/475) İbn Abdilberr el-İstizkar (3/26)
[839] **Sahih.** Buhârî (1327, 1328, 3881) Muslim (951, 36)
[840] El-Ezkar (s.277)
[841] Beyhaki (4/74)
[842] **Hasen.** Ebu Nuaym Tarihu İsbehan (1/355)
[843] **Hasen.** Ziyau’l-Makdisi, el-Muhtare (11/232) Darekutni (3/368) Taberani

Cenazeyi Tütsü veya Meşale İle Takip Eden Kitap Ehline Benzer

Abdula'lâ şöyle demiştir:

كُنْتُ مَعَ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ وَهُوَ يتَّبِعُ جِنَازَةً مَعَهَا مِجْمَرٌ يُتَّبَعُ بِهَا، فَرَمَى بِهَا فَكَسَرَهَا وَقَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ يَقُولُ: «لَا تَشَبَّهُوا بِأَهْلِ الْكِتَابِ»

"Said b. Cubeyr ile beraberdim. O bir cenazeyi takip ediyordu. Cenaze tütsü/meşale ile takip ediliyordu. Onu atıp kırdı ve şöyle dedi: "İbn Abbas radıyallahu anhuma'nın şöyle dediğini işittim: "Ehl-i Kitaba benzemeyin."[844]

Cenazeyi Kabre Koymadan Önce Oturmayanlar Yahudilere Benzer

Ubâde b. Sâmit radıyallahu anh'den:

كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُومُ فِي الْجَنَازَةِ حَتَّى تُوضَعَ فِي اللَّحْدِ، فَمَرَّ بِهِ حَبْرٌ مِنَ الْيَهُودِ، فَقَالَ: هَكَذَا نَفْعَلُ، فَجَلَسَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَقَالَ: «اجْلِسُوا خَالِفُوهُمْ»

"Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem cenazeyi takip ettiği zaman, ölü lahdine konulmadan oturmazdı. Yahudi âlimlerinden biri: "Ey Muhammed! Biz de böyle yapıyoruz" dedi. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem bize şöyle buyurdu: "**Siz onlara muhalefet edin ve (cenaze kabrine konmadan) oturun**."[845]

Kabri Lahit Yapmayanlar Kitap Ehline Benzer

Cerir b. Abdillah radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

اللحد لنا، والشِّق لأهل الكتاب

(11/183) Beyhaki (3/394) Ebu'l-Abbas el-Asami, Cüz (89) Deylemi (2846) el-Elbani ed-Daife'de (3556) Hafs b. Gıyas'ın bunu merfu olarak rivayet etmekle yanıldığını söyleyerek zayıf demiştir. Lakin el-Asamî'nin Cüz'ünde İbrahim b. el-Muhtar buna mutabaat etmiştir.

[844] **Sahih mevkuf.** Abdurrazzak (3/419) İbn Ebi Şeybe (2/472)

[845] **Hasen.** Ebu Davud (3176) Tirmizi (1020) İbn Mace (1545) el-Elbani Sahihu Suneni Ebi Davud (2719)

"**Kabir hususunda bizim işimiz lahid yapmaktır. Kitap Ehli ise şakk/yarık çukur yaparlar**."[846]

Cerir b. Abdillah radıyallahu anh'den: "Bir gün Nebî sallallahu aleyhi ve sellem ile yola çıktık. Medine'den ayrılınca bir bineklinin hızla bize doğru geldiğini gördük. Adam bize yetişti ve selam verdi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: "**Nereden geliyorsun?"** dedi. Adam: "Ailem, çocukların ve kabilemden, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'i görmek için geldim" dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: **"İsabet ettin**" buyurdu. Adam: "Ey Allah'ın rasulü! İmanın ne olduğunu bana öğret" dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: "**İman Allah'tan başka ibadete layık hak ilah olmadığına ve Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem)'in Allah'ın rasulü olduğuna şahitlik etmen, namazı kılman, zekâtı vermen, Ramazan orucunu tutman ve Beyt'i haccetmendir**" buyurdu. Adam: "Kabul ettim" dedi. Sonra bineğinin ön ayağı, yerde açılmış olan bir fare deliğine girip düşünce adam da kafası üzerine düşerek öldü. Nebî sallallahu aleyhi ve sellem: "**Adama bakın**" dedi. Ammar b. Yasir ve Huzeyfe radıyallahu anhum adama koşup oturttular ve: "Ey Allah'In rasulü! Adam ölmüş" dediler. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onlardan yüzünü çevirdi. Sonra onlara dedi ki: "**Adama yüzümü çevirdiğimi gördüğünüzde iki meleğin adamın ağzına cennet meyvelerinden koyduklarını gördüm. Anladım ki bu adam aç olarak ölmüş. Allah'a yemin olsun ki bu adam Allah Azze ve Celle'nin haklarında: "İman edenler ve imanlarına zulüm bulaştırmayanlara gelince, işte güven onlar içindir, hidayete erenler de onlardır" (En'am 82) buyurduğu kimselerdendir**." Sonra: "**Kardeşinizi getirin"** buyurdu. Onu suya götürdük, yıkadık, kokuladık, kefenledik ve kabrine taşıdık. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem geldi ve kabrin kenarına oturdu. Sonra şöyle buyurdu: "**Lahit (kıbleye meyilli çukur) kazın, şak (yarık çukur) yapmayın. Zira lahid bizim için, şak bizden başkaları içindir**."[847]

İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

اللَّحْدُ لَنَا، وَالشَّقُّ لِغَيْرِنَا

"**Kabir hususunda bizim işimiz lahid yapmaktır. Bizden başkaları ise şakk/yarık çukur yaparlar**."[848]

---

[846] **Sahih.** Ahmed (4/362) Tahavi Şerhu Muşkili'l-Asar (2829) Mehamili Emali (383) İbn Mace (1555) Abdurrazzak (3/476) İbn Ebi Şeybe (3/13) Tayalisi (704) Deylemi (5457)

[847] **Hasen**. Ahmed (4/357, 359) Taberânî (2327, 2329-30) Beyhaki Şuabu'l-İman (4318)

[848] **Sahih.** Nesai (2009) Ebu Davud (3208) Tirmizi (1045) İbn Mace (1554)

Cenazesinde Yemek Veren ve Cenaze Sahibiyle Geceleyen Cahiliyye Ehline Benzer

Kurtubi rahimehullah şöyle demiştir[849]: "Acurrî, en-Nasiha'da dedi ki:… "Âlimler şöyle demişlerdir: "Cenaze etrafında Allah'ı zikretmek ve benzerlerini yapmak, kabirler üzerine bina yapmak, ölüye Kur'ân okumak için ve başka sebeplerle mescidlerde, çadırlarda veya buna benzer yerlerde toplanmak, ölünün evinde taziye için toplanmak, ölünün ailesinin yemek yapması ve onun yanında gecelenmesi. Bütün bunlar cahiliye işlerindendir. Bunun bir benzeri de ölünün ailesinin yedinci gün yemek yapması, insanların bu günde toplanarak ölü için yakınlık ve rahmet dilemeleridir. Bu daha önce olmayan, sonradan çıkmış bir iştir. Bu, alimlerin övdükleri şeylerden değildir. Onlar demişlerdir ki: "Müslümanların Küfür ehline uymamaları gerekir. Herkes ailesini böyle meclislerden ve buna benzer; yanakların tokatlandığı, saçların yolunduğu, yakaların yırtıldığı, ağıt dinlenen meclislerden yasaklamalıdır. Ölünün ailesinin yemek yapıp kadınların ve erkeklerin orada toplanmaları da böyledir. Bu Allah katında bir nasipleri olmayan kavimlerin işidir. Ahmed b. Hanbel: "Bu cahiliye işlerdindendir" demiştir. Ona: "Nebî sallallahu aleyhi ve sellem:

اصْنَعُوا لِآلِ جَعْفَرٍ طَعَامًا، فَقَدْ أَتَاهُمْ مَا يَشْغَلُهُمْ

"**Cafer'in ailesi için yemek yapın. Zira başlarına kendilerini meşgul edecek bir iş gelmiştir.**"[850] buyurmadı mı? Denilince şöyle dedi: "Bu ölünün ailesi tarafından yapılmadı, başkaları tarafından ölünün ailesi için yapıldı."

Bütün bunlardan dolayı kişinin ailesini buna katılmaktan engel olması, buna izin vermemesi gerekir. Ailesi için bunu mubah sayan Allah Azze ve Celle'ye isyan etmiş, günah ve düşmanlık hususunda yardımlaşmış olur. Allah Teâlâ: "**Kendiniz ve ailenizi ateşten koruyun**" (Tahrim 6) buyurmuştur. Âlimler dediler ki: "Bunun anlamı, onları edeplendirin ve öğretin demektir."

İbn Mace, Sünen'inde Cerir b. Abdillah el-Becelî radıyallahu anh'den rivayet ediyor:

كُنَّا نَرَى الِاجْتِمَاعَ إِلَى أَهْلِ الْمَيِّتِ وَصَنْعَةَ الطَّعَامِ مِنَ النِّيَاحَةِ

"Bizler ölünün ailesinin yanında toplanmayı ve yemek yapılmasını niyaha'dan (ağıttan) sayardık."[851]

---

[849] Et-Tezkira (1/130)

[850] **Sahih.** Ahmed (1/205) Ebu Davud (3132) İbn Mace (1610)

[851] **Sahih.** Ahmed (2/204) İbn Mace (1612) Taberani (2/307) el-Elbani Sahihu

El-Haraitî, Hilal b. Habbab'dan rivayet ediyor: "Ölü için yemek yapmak cahiliye işindendir."

(Hilal b. Habbab, Ebu'l-Buhteri'den şöyle dediğini rivayet etmiştir:

الطَّعَامُ عَلَى الْمَيِّتِ مِنْ أَمْرِ الْجَاهِلِيَّةِ، وَبَيْتُوتَةُ الْمَرْأَةِ عِنْدَ أَهْلِ الْمَيِّتِ مِنْ أَمْرِ الْجَاهِلِيَّةِ، وَالنِّيَاحَةُ مِنْ أَمْرِ الْجَاهِلِيَّةِ

"Ölü için yemek vermek cahiliye işidir. Kadının ölünün ailesiyle kalması cahiliye işidir. Ağıt yakmak cahiliye işidir."[852])

El-Âcurrî, Ebu Musa radıyallahu anh'den rivayet ediyor: "Abdullah b. Ömer radıyallahu anhuma'nın kız kardeşi vefat edince hanımıma: "Git ve onları taziye et, yanlarında kal. Benimle Ömer radıyallahu anh'ın ailesi arasında geçen geçti" dedim. Hanımım geri gelince: "Ben sana onların yanında kalmanı söylemedim mi?" dedim. Dedi ki: "Kalmak istedim fakat İbn Ömer radıyallahu anhuma gelip bizi çıkardı ve şöyle dedi: "Çıkın! Kız kardeşimi azapta bırakmayın!"

Ebu'l-Buhterî şöyle dedi: "İnsanların ölünün ailesinin yanında kalmaları ancak cahiliye işlerindendir."[853]

(Yine Said b. Cubeyr rahimehullah şöyle demiştir:

ثَلَاثٌ مِنْ أَمْرِ الْجَاهِلِيَّةِ: النِّيَاحَةُ، وَالطَّعَامُ عَلَى الْمَيِّتِ، وَبَيْتُوتَةُ الْمَرْأَةِ عِنْدَ أَهْلِ الْمَيِّتِ لَيْسَتْ مِنْهُمْ

"Üç şey cahiliye işlerindendir: Ağıt yakmak, ölü ailesinin yemek vermesi (diğer rivayette: musibetten dolayı hayvan kesmek) ve kadının onlardan olmadığı halde ölünün ailesiyle gecelemesi."[854])

Acurrî rahimehullah devamla dedi ki: "Bütün bu işler insanlar arasında bir sünnet ve terk edilmesi de bidat sayılır hale gelmiş, durumlar tersyüz olmuştur. İbn Abbas radıyallahu anhuma şöyle der: "İnsanlar üzerine hiçbir sene gelmez ki, o yıl bir sünnet öldürüp bir bid'at diriltmesinler. Sonunda sünnetler ölür ve bidatler dirilir."[855]

Sünnetlerle amel eden ve bidatlere karşı çıkan, ancak Allah'ın kendisine insanların gazaplarını kolaylaştırdığı kimsedir. Çünkü insanlar, bu

---

Suneni İbn Mace (1308)

[852] **Sahih maktu.** Abdurrazzak (3/559) İbn Ebi Şeybe (2/487)

[853] **Sahih maktu.** Tahrici geçti.

[854] **Sahih maktu.** Abdurrazzak (3/559) İbn Ebi Şeybe (2/487)

[855] **Sahih mevkuf.** İbn Ebi Zemeneyn Usulu's-Sunne (no:13) el-Esbehani el-Hucce (383)

kimsenin arzularına muhalefet etmesi ve alıştıkları şeylerden kendilerini yasaklaması sebebiyle öfkelenirler. Kim buna muvaffak kılınırsa Allah ona daha güzel karşılık verecektir. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

إنك لن تدع شيئا إلّا عوضك الله خيرا منه

"**Şüphesiz sen, (Allah için) bir şeyi terk ettiğinde Allah sana ondan daha hayırlısını bedel kılar**."[856]

Yine Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

لا يزال في هذه الأمة عصابة يقاتلون على أمر الله لا يضرهم جدال من جادلهم ولا عداوة من عاداهم

"**Bu ümmette Allah'ın emri üzere savaşmaya devam eden bir grup eksik olmayacak, onlarla tartışanların tartışmaları ve onlara düşmanlık edenlerin düşmanlıkları onlara bir zarar veremeyecektir**."[857]

Kabirleri Türbe Yapan ve Mescid Edinenler Kitap Ehline Benzer

Cundub b. Abdillah el-Becelî radıyallahu anh'den: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in vefat etmeden beş gün önce şöyle buyurduğunu işittim:

ألا وإن من كان قبلكم كانوا يتخذون قبور أنبيائهم وصالحيهم مساجد، ألا فلا تتخذوا القبور مساجد، إني أنهاكم عن ذلك

"…**Dikkat edin! Sizden öncekiler peygamberlerinin ve salih kişilerin kabirlerini mescid edindiler. Dikkat edin! Sakın kabirleri mescit edinmeyin. Ben sizi bundan kesinlikle yasaklıyorum**."[858]

İbn Mesud radıyallahu anh Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

إِنَّ مِنْ شِرَارِ النَّاسِ مَنْ تُدْرِكُهُ السَّاعَةُ وَهُمْ أَحْيَاءٌ وَمَنْ يَتَّخِذُ الْقُبُورَ مَسَاجِدَ

"**Şüphesiz insanların en kötüleri kıyamet saati geldiğinde**

---

856 **Sahih.** Ahmed (5/78-79, 363)

857 **Sahih.** Bu lafızla: İbn Asakir (1/265)

858 **Sahih.** Muslim (532) Ebu Avane (1192) İbn Ebi Şeybe (2/150) Taberani (2/168)

* **Ka'b b. Malik** radıyallahu anh'den aynısı **zayıf** isnad ile: Taberani (19/41) Ebu Nuaym Marife (5811)

hayatta olanlar ve kabirleri mescid edinenlerdir."[859]

Müminlerin annesi Aişe ve İbn Abbas radıyallahu anhum dediler ki: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve selemle baygınlık geldiği zaman örtüsünü yüzü üzerine attı. Birden endişelenerek yüzünü açtı ve şöyle buyurdu:

لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الْيَهُودِ وَالنَّصَارَى اتَّخَذُوا قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ مَسَاجِدَ

"**Allah'ın laneti Yahudilerin ve Hıristiyanların üzerine olsun. Peygamberlerinin kabirlerini mescid edindiler**." Onların yaptığı gibi yapmaktan sakındırdı.

Aişe radıyallahu anha dedi ki: "Eğer böyle bir endişe olmasaydı, Rasûlüllâh (sallallahu aleyhi ve sellem)'in kabri meydana çıkartılırdı. Ancak onun kabrinin mescit haline getirilmesinden endişe edildi"[860]

Hafız İbn Hacer Aişe radıyallahu anha'nın: "Şayet bu endişe olmasaydı kabri açığa çıkarılırdı" sözü hakkında şöyle demiştir: "Yani kabri örten bir engel koymazlar, kabri açıkta (boş alanda) bırakırlardı anlamına gelir. Bununla, evin dışına defnedilmesi kastedilmiştir. Aişe radıyallâhu anha bu sözü, Mescid-i Nebevî genişletilmeden önce söylemiştir. Mescit genişletilince Âişe radıyallahu anha'nın odası üçgen bir şekilde öyle ayrıldı ki, namaz kılan kimse kıbleye döndüğü anda Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in kabrine dönemesin."[861]

Ebu'l-Abbas el-Kurtubi bu hadisin şerhinde şöyle demiştir: "Bu yüzden Müslümanları Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in kabri hakkında kötülüklerin önü tıkanmıştır. Toprağının duvarları yükseltilmiş ve oraya girişler kapatılmış, Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in kabrinin etrafı çevrelenmiştir. Sonra namaz kılanların önünde olduğu için kabrinin bulunduğu yerin kıble edinilmesinden ve ona yönelerek namaz kılınacağından korkulmuş ve kabrin iki şimal direğine iki duvar yapılmış, kuzey tarafına doğru kimsenin kabre yönelmesi mümkün olmayacak şekilde üçgen halinde çevrelenmiştir. Bütün bu söylediklerimizi Aişe radıyallahu anha: "Şayet bu endişe olmasaydı Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in kabrini açığa çıkarırlardı" sözüyle ifade etmiştir."[862]

Mescidi Nebevi'nin genişletilmesi ve Aişe radıyallahu anha'nın oraya dahil edilmesi el-Velid b. Abdilmelik el-Emevi'nin döneminde onun emriyle, Medine'deki bütün sahabelerin vefatından sonra olmuştur. Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in hanımlarının odaları Mescid tarafındaydı. Buralar satın

---

[859] **Hasen.** Ahmed (3844, 4143, 4342) İbn Ebi Şeybe (3/345) Taberani (10413) İbn Huzeyme (789, 790) İbn Hibban (2325) el-Elbani el-Cenaiz (s.287)

[860] **Sahih.** Buhari (435, 436) Muslim (529, 531)

[861] Fethu'l-Bari (3/200)

[862] el-Mufhim (2/932)

alındı ve mescide katıldı. İçerisinde insanların en hayırlısı Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in kabrinin de bulunduğu Aişe radıyallahu anha'nın odası da bunlardan biriydi. Daha önce geçtiği gibi namaz anında kıbleye gelmemesi için odanın binası üçgen şeklinde yapıldı. Sonraki asırlarda kabrin üzerine bir kubbe yapıldı. Bunu sonraki Mısır krallarından biri hicri 678 yılında yaptırdı.[863]

Allame Muhammed b. İsmail es-San'ani, şöyle demiştir: "Eğer; *bak Allah'ın Rasulü'nün (sallallahu aleyhi ve sellem) bile kabrinin üzerinde kubbesi var ve bunun için epey para harcandı* derseniz, deriz ki; "Bu gerçekten meselenin aslını bilmemekten kaynaklanan büyük bir cehalettir. Bu kubbenin inşa edilmesi, Allah'ın Rasulü (sallallahu aleyhi ve sellem) izniyle olmadığı gibi, ne ashabının, ne tabiunun ve ne de onlara tabi olanların veya ümmetin âlimlerinin ve İslam imamlarının cevaz verdikleri bir şeydir. Allah'ın Rasulü'nün (sallallahu aleyhi ve sellem) kabrinin üzerine inşa edilen bu kubbe, son dönem Mısır sultanlarından olan ve el-Melik el-Mansur adıyla bilinen Sultan Kalavun es-Salihî tarafından hicri 678 yılında inşa ettirilmiştir. Tahkiku'n-Nusreti Bi Tahlisi Mealimi Dari'l-Hicre adlı eserde böyle zikredilmiştir. Bunlar, siyasi meselelerdir, delile dayanan meseleler değil. Arkadan gelenler önden gidenleri taklid edip dururlar."[864]

Ebu'l-Heyyac el-Esedi rahimehullah dedi ki: "Ali b. Ebi Talib radıyallahu anh bana şöyle dedi: "**Seni, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in beni gönderdiği vazife ile göndereyim mi? Yok etmedik hiçbir heykel bırakma ve yerden yüksek hiçbir kabri düzlemeden bırakma**."[865]

Cabir b. Abdillah radıyallahu anhuma şöyle demiştir: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem kabirlerin kireçlenmesini, üzerine oturulmasını ve üzerine bina yapılmasını yasakladı."[866]

Ebu Hureyre radıyallahu anh'den merfuan:

اَللَّهُمَّ لاَ تَجْعَلْ قَبْرِي وَثَناً لَعَنَ اللهُ قَوْماً اِتَّخَذُوا قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ مَسَاجِدَ

"**Allah'ım! Kabrimi, tapınılan bir put haline getirme. Allah, Peygamberlerinin mezarlarını mescid edinen bir topluluğa lanet etsin**."[867]

Aişe radıyallahu anh'dan: "Ümm Habibe ve Ümm Seleme

---

[863] Bkz.: Tarihu't-Taberi (6/435) İktizau's-Sırati'l-Mustakim (s.685) Mecmuu'l-Fetava (27/399) el-Bidaye ve'n-Nihaye (12/413-415) es-Sarimu'l-Menki (s.196-201) Fethu'l-Bari (3/257)

[864] Tathiru'l-İtikad (s.53)

[865] **Sahih.** Muslim (969)

[866] **Sahih.** Müslim (970)

[867] **Hasen.** Ahmed (2/246).

radıyallahu anhuma Habeşistan taraflarında gördükleri içinde suretler bulunan bir kiliseden bahsettiklerinde Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إِنَّ أُولَئِكَ إِذَا كَانَ فِيهِمُ الرَّجُلُ الصَّالِحُ فَمَاتَ بَنَوْا عَلَى قَبْرِهِ مَسْجِدًا وَصَوَّرُوا فِيهِ تِلْكَ الصُّوَرَ فَأُولَئِكَ شِرَارُ الْخَلْقِ عِنْدَ اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

"**İşte onlar, aralarında Salih bir kişi yaşayıp da öldüğünde kabrinin üzerine bir mescid yaparlar, içerisine de resimler çizerler. Kıyamet günün de Allah katında yaratıkların en kötüleri, işte onlardır**"[868]

Ebu Hureyre radıyallahu anh'den merfuan:

قَاتَلَ اللهُ الْيَهُودَ اِتَّخَذُوا قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ مَسَاجِدَ

"**Allah, Yahudilere lanet etsin; onlar, Peygamberlerinin mezarlarını mescid edindiler**"[869]

Muaviye b. Ebi Sufyan radıyallahu anhuma hadisi: "Kabirleri düzlemek sünnettendir. Yahudiler ve Hıristiyanlar yükseltirler. Siz onlara benzemeyin"[870]

Bu hadislerin birçok şahitleri vardır ve bütün sahabelerden gelen rivayetler mütevatir haddine ulaşmıştır.[871]

Kabirlerin Yanında Kurban Kesenler Bizden Değildir

Enes radıyallahu anh'den: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لا عقر في الإسلام والعقر هو الذبح عند القبر

"**İslam'da akr (kabir yanında kurban kesmek) yoktur**"[872]

Enes b. Malik radıyallahu anh'den: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem kadınlardan ağıt yakmamak üzere biat aldı. Kadınlar dediler ki: "Ey Allah'ın rasulü! Kadınlar cahiliyede ağıt yakma konusunda birbirlerine yardıma giderlerdi. İslam'da da bunu yapabilir miyiz?" Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

---

[868] **Sahih.** Buhari (434) Muslim (528)
[869] **Sahih.** Buhari (437) Müslim (530)
[870] **Hasen.** Taberani (19/352 no: 823) el-Elbani Ahkamu'l-Cenaiz (s.267)
[871] Bkz.: İbn Teymiye, el-İktiza (s.672) Suyuti el-Emru bi'l-İttiba (s.9) Birgivi, Ziyaretu'l-Kubur (s.6) Ebu Abdillah el-Kettani, Nazmu'l-Mutenasir (109)
[872] **Sahih.** Ahmed (3/197) Ebu Davud (3222) Beyhaki (4/57, 9/314) Ramehurmuzi Muhaddisu'l-Fasl (s.252) Deylemi (7902) el-Elbani es-Sahiha (2436)

لَا إِسْعَادَ فِي الْإِسْلَامِ، وَلَا شِغَارَ فِي الْإِسْلَامِ، وَلَا عَقْرَ فِي الْإِسْلَامِ، وَلَا جَلَبَ، وَلَا جَنَبَ وَمَنِ انْتَهَبَ فَلَيْسَ مِنَّا

"**İslam'da ağıt için yardımlaşma yoktur. İslam'da şigar (takas) nikâhı yoktur. İslam'da kabirlerin yanında kurban kesmek yoktur. İslam'da celeb ve ceneb de yoktur. Yağma yapan bizden değildir**."[873]

Abdurrazzâk b. Hemmam es-San'anî dedi ki: "Cahiliye dönemi insanları kabrin yanında bir inek ya da bir koyun keserlerdi."[874]

Şeyhu'l-İslâm İbn Teymiyye şunları söylemektedir: 'Orada -yani kabirlerin yakınında- hayvan kesmek kayıtsız ve şartsız olarak yasaklanmıştır. Bunu mezhebimize mensub âlimler de, başkaları da bu hadis sebebiyle böylece belirtmişlerdir. el-Mervezî'nin naklettiği rivayete göre Ahmed b. Hanbel şöyle demiştir: "Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bu işi yasaklamıştır. Ebû 'Abdillah böyle bir hayvanın etini yemeyi mekruh kabul etmiştir. Mezhebimize mensub ilim adamları şöyle demişlerdir: Zamanımızın insanlarının çoğu kabrin yanında ekmek ve benzeri şeyleri tasadduk kabilinden yaptıkları işler de bu anlamda değerlendirilir.'[875]

Nevevî rahimehullah, şöyle der: 'Kabrin yanında küçük ve büyük baş hayvan kesmek ise Enes'in bu hadisi dolayısıyla yerilmiş bir şeydir."[876]

Bu hüküm orada yapılan kesim Yüce Allah için olduğu takdirde böyledir. Şayet bazı cahillerin yaptığı gibi kabir sahibi için olursa bu apaçık bir şirktir, onu yemek de haram ve fısktır. Nitekim Yüce Allah şöyle buyurmaktadır: "**Üzerine Allah'ın adı anılmayanlardan yemeyin. Çünkü o elbetteki bir fısktır**." (En'âm, 121) Yani durum Allah'tan başkası için kesildiğinden dolayı hükmü böyledir. Zira buradaki fısk Yüce Allah'ın şu buyruğunda zikrettiği gibidir: "**Ve Allah'tan başkasının adına boğazlandığından dolayı fısk olanlar**.' (En'âm, 145)[877]

İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan: Nebi sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

لعن الله من ذبح لغير الله

---

[873] **Sahih.** İbn Hibban (7/415) Ziyau'l-Makdisi el-Muhtare (5/165) Ahmed (3/197) Abdurrazzak (3/559) Abd b. Humeyd (1251) Bezzar (13/318)

[874] Ebû Dâvud (2/71), 'Abdu'r-Rezzâk, *Musannef,* (6690); Beyhakî, (4/57); Ahmed, (3/197)

[875] İktidâ'u's-Sırati'l-Mustakîm, (s. 182)

[876] el-Mecmû', (5/320)

[877] Bkz. El-Heytemi, ez-Zevacir (1/171)

‘**Allah, Allah’tan başkası için hayvan boğazlayan kimseye lanet etmiştir.**’[878]

Türbelere Yolculuk Yapanlar Bizden Değildir

Ebû Hureyre radıyallahu anh’den, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

لاَ تُشَدُّ الرِّحَالُ إِلَّا إِلَى ثَلاَثَةِ مَسَاجِدَ: المِسْجِدِ الحَرَامِ، وَمَسْجِدِ الرَّسُولِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَمَسْجِدِ الأَقْصَى

“**Şu üç mescid dışında(ki mescitlere yolculuk yapmak için) yükler bağlanmaz: Mescid-i Haram, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in mescidi ve Mescid-i Aksa**.”[879] Bir diğer rivayet şu lafızladır:

إِنَّمَا يُسَافَرُ إِلَى ثَلَاثَةِ مَسَاجِدَ: مَسْجِدِ الْكَعْبَةِ، وَمَسْجِدِي، وَمَسْجِدِ إِيلِيَاءَ

“**Ancak üç mescide gitmek için yola çıkılır: Kâbe mescidi, benim mescidim ve İlya mescidi**.’[880]

Ebû Basra el-Gıfarî radıyallahu anh, Ebû Hureyre radıyallahu anh ile karşılaştı. Ona: “Nereden geliyorsun’ diye sordu. Ebû Hureyre radıyallahu anh: “Tur’dan geliyorum, orada namaz kıldım” dedi. Ebû Basra ona şöyle dedi: “Keşke gitmeden önce sana yetişmiş olsaydım. Çünkü ben Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’i şöyle buyururken dinledim: “**Üç mescid dışında yükler (herhangi bir mescid için) vurulmaz: Mescid-i Haram, benim bu mescidim ve Mescid-i Aksa**.”[881]

Bu hadislerde peygamberlerin ve salihlerin kabirleri gibi mübarek herhangi bir yere yolculuk yapmak haram kılınmaktadır. Her ne kadar bu ifadeler: ‘yükler vurulmaz’ şeklinde nefy lafzı ile varid olmuş ise de Hâfız İbn Hacer rahimehullah’ın belirttiği üzere maksat nehydir. Yüce Allah’ın şu buyruğunda olduğu gibi: ‘**Artık hacda kadına yaklaşmak, günah işlemek, kavga etmek yoktur**.’ (Bakara, 2/197) Bu et-Tıybî’nin de dediği gibi: açıkça nehy ifadesi kullanmaktan daha beliğdir. Sanki şöyle buyurmuş gibidir: Birtakım özelliklere sahip olduklarından ötürü bu yerler dışında ziyaret maksadıyla gitmek hiç de uygun değildir.’

Şah Veliyullah ed-Dıhlevî’nin bu hususta yaptığı açıklamaların bir

---

[878] **Sahih.** İbn Hibban (10/265) Hakim (4/396) Ziyau’l-Makdisi el-Muhtare (12/214) Ahmed (1/217, 309, 317)
- **Ali radıyallahu anh’den**: Muslim (1978)

[879] **Sahih.** Buhari (1189) Muslim (1397)

[880] **Sahih.** Müslim (1397).

[881] **Sahih.** Tayalisî, (1348); Ahmed (6/6)

kısmı şöyledir: ‘Cahiliye dönemi insanları kendi görüşlerine göre tazim edildiği kabul edilen birtakım yerlere ziyaretler yapar ve bundan bereket elde edeceklerini ümit ederlerdi. Bu yaptıklarındaki tahrif ve fesad açıkça ortadadır. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ibadet şiarları olmayan işlerin ibadet şiarlarına katılmaması için böyle fesada götüren yolları kapatmıştır. Böylelikle Allah’tan başkasına ibadete giden yolu tıkamış olmaktadır. Bana göre hakikat şudur: Kabir ve Yüce Allah’ın velilerinden herhangi birisinin ibadet yeri ile tur, bu hususta yasak bakımından birbirine eşittir.’[882]

Bu açıklamaların sonunda dikkat çekmemiz güzel olacak bir nokta şudur: Ticaret ve ilim talebi için yolculuk yapmak bu yasağın kapsamına girmez. Çünkü yolculuk burada böyle bir ihtiyacı elde etmek için yapılmaktadır. O yerin herhangi bir özelliği dolayısıyla değil. Aynı şekilde Allah için, kardeş bilinen bir kimseyi ziyaret etmek için yolculuk yapmak da böyledir. Şeyhu’l-İslâm İbn Teymiye’nin belirttiği gibi burada maksat o kardeşin ziyaretidir.[883]

[882] Huccetullahi’l-Baliga, (1/192)
[883] Mecmuu’l-Fetava (2/186)

ZEKÂT KİTABI

Zekât Vermeyenler Bizden Değildir

Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur:

فَإِذَا انْسَلَخَ الْأَشْهُرُ الْحُرُمُ فَاقْتُلُوا الْمُشْرِكِينَ حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ وَخُذُوهُمْ وَاحْصُرُوهُمْ وَاقْعُدُوا لَهُمْ كُلَّ مَرْصَدٍ فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَخَلُّوا سَبِيلَهُمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

"**Haram aylar çıkınca, müşrikleri bulduğunuz yerde öldürün; onları tutun; hapsedin; bütün gözetleme yerlerinde onları gözetlemek için oturun. Fakat tövbe ederler, namazı dosdoğru kılarlar ve zekâtı da verirlerse, artık yollarını serbest bırakın. Allah, şüphesiz, çok bağışlayıcıdır; çok merhametlidir**." (Tevbe 5)

فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَإِخْوَانُكُمْ فِي الدِّينِ وَنُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ

"**Bununla beraber, eğer bu hallerinden tövbe ederler, namazı dosdoğru kılarlar ve zekâtı da verirlerse, bu takdirde, sizin dîn kardeşinizdirler. Biz, bilen kimselere âyetleri işte böyle uzun uzun açıklarız**" (Tevbe 11)

İbn Ömer radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَشْهَدُوا أَنْ لاَ إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَيُقِيمُوا الصَّلاَةَ، وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ، فَإِذَا فَعَلُوا ذَلِكَ عَصَمُوا مِنِّي دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ إِلَّا بِحَقِّ الإِسْلاَمِ، وَحِسَابُهُمْ عَلَى اللَّهِ

"**İnsanlarla Allah'tan başka ibadete layık hak ilah olmadığına ve Muhammed'in Allah'ın rasulü olduğuna şahitlik etmeleri, namazı kılmaları ve zekatı vermelerine kadar savaşmakla emrolundum. Bunu yaptıkları zaman, İslam hakkı hariç, kanlarını ve mallarını benden korumuş olurlar. Hesapları ise Allah'a aittir**."[884] Bu hadis mütevatirdir.

Ebû Hureyre radıyallahu anh'den: Allah Resulü sallallahu aleyhi ve

[884] **Sahih.** Buhari (25) Muslim (22)

sellem, vefat edip Ebû Bekr radıyallahu anh halife olduğu zaman, Araplardan inkâr edip kâfir olanlar oldu. Ömer radıyallahu anh dedi ki: "Bu insanlarla nasıl savaşırsın? Allah Resulü sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَقُولُوا لا إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ، فَمَنْ قَالَ: لا إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ عَصَمَ مِنِّي مَالَهُ، وَنَفْسَهُ إِلاَّ بِحَقِّهِ وَحِسَابُهُ عَلَى اللَّهِ

"**İnsanlar Lâ ilahe illallah deyinceye kadar onlarla savaşmakla emrolundum. Kim Lâ ilahe illallah derse, canını ve malını benden korumuş olur. Ancak (kanının dökülmesini) hak ederse başka. Hesapları ise Allah'a aittir**." Bunun üzerine Ebû Bekr radıyallahu anh şu cevabı verdi: "Vallahi namazla zekât arasını ayıranlara karşı mutlaka savaşırım. Çünkü zekât malın hakkıdır. Vallahi Allah Resulü sallallahu aleyhi ve sellem zamanında ona zekât olarak vermiş oldukları dişi keçiyi bana (zekât olarak) vermemeye yeltenirlerse, bu zekâta engel olmak suçundan dolayı onlarla savaşırım." Sonradan Ömer radıyallahu anh dedi ki: "Vallahi onlarla savaşılması hususundaki hüküm, Allah'ın Ebû Bekr'in gönlünü açmasından dolayıdır. Ben bu sayede onlarla savaşmanın hak olduğunu anladım."[885]

Beşir b. el-Hassasiyye radıyallahu anh'den: "Biat etmek üzere Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e geldim. Bana Allah'tan başka ibadete layık hak ilah olmadığına, Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem)'in O'nun kulu ve rasulü olduğuna şahitlik etmem, namazı kılmam, zekatı vermem, İslam'daki haccı ifâ etmem, Ramazan ayı orucunu tutmam ve Allah yolunda cihad etmem şartlarını koşunca ona: "Ey Allah'ın rasulü! Bunlardan cihad ve zekat olmak üzere ikisine vallahi gücüm yetmez. Savaş meydanından kaçan kişinin Allah'ın öfkesine maruz kalacağını söylüyorlar. Öylesi bir durumda ölümü isteyip korkuya düşmekten endişe ederim. Zekata gelince, sadece on devem var. Bu on deveyle de ailemin sütünü karşılayıp işlerini görüyorum" dedi. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem elini önce geri çekti, sonra hareket ettirip:

فَلَا جِهَادَ وَلَا صَدَقَةَ، فَبِمَ تَدْخُلُ الْجَنَّةَ إِذًا

"**Cihad yok, zekat yok, o zaman ne ile cennete gireceksin**?" buyurdu. Bunun üzerine: "Ey Allah'ın rasulü! Sana biat ediyorum" dedim ve bütün şartlarını kabul ederek biatımı yaptım."[886]

---

[885] **Sahih.** Buhari (6924) Muslim (20)

[886] **Sahih.** Hakim (2/89) Ahmed (5/224) Taberani (2/28) Hatib, Tarih (1/195) Beyhaki, Şuabu'l-İman (3/186)

Ali b. Ebî Talib radıyallahu anh'den: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem Mekke'yi fethedince Kureyş'ten bazı kimseler yanına gelerek: "Azatlılarımızdan ve kölelelerimizden bazı kimseler sana katılmış bulunuyor. Aslında bunlar dinine girmeyi arzu eden kimseler değildir. Bütün bunların istedikleri bizim davarlarımızdan ve ekinlerimizden kaçmaktır" dediler. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

وَاللَّهِ يَا مَعْشَرَ قُرَيْشٍ لَتُقِيمُنَّ الصَّلَاةَ وَلَتُؤْتُنَّ الزَّكَاةَ أَوْ لَأَبْعَثَنَّ عَلَيْكُمْ رَجُلًا فَيَضْرِبُ أَعْنَاقَكُمْ عَلَى الدِّينِ

"**Allah'a yemin ederim ey Kureyş'liler! Ya namazı dosdoğru kılar, zekatı verirsiniz, yahut da üzerinize din adına boyunlarınızı vuracak bir adam gönderirim**."[887]

Zekâtı Vaktinden Geciktirenler Lanetlenmiştir

İbn Mes'ud radıyallahu anh şöyle demiştir:

آكِلُ الرِّبَا وَمُوكِلُهُ وَكَاتِبُهُ وَشَاهِدَاهُ، إِذَا عَلِمُوا بِهِ، وَالْوَاشِمَةُ وَالْمُسْتَوْشِمَةُ لِلْحُسْنِ، وَلَاوِي الصَّدَقَةِ، وَالْمُرْتَدُّ أَعْرَابِيًّا بَعْدَ هِجْرَتِهِ: مَلْعُونُونَ عَلَى لِسَانِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

"Faizi yiyen ve yediren, faizli bir akdi bilerek yazan ve buna şahit olan, güzellik için dövme yapan ve yaptıran, vakti geçene kadar zekatı geciktiren ve hicret ettikten sonra dönüp çöle yerleşenler kıyamet gününde Muhammed sallallâhu aleyhi ve sellem'in diliyle lanetlenmiştir."[888]

Zekat Vermeye Engel Olanlar Kafirlere Benzer

İbn Abbas radıyallahu anhuma şöyle demiştir: "Musa aleyhi's-selâm kavminin yanına gelince onlara zekat vermelerini emretti. Karun ise onları toplayıp şöyle dedi: "O size namaz kılma emrini ve daha başka şeyler getirdi. Bunlara katlandınız. Peki mallarınızı da O'na vermeye katlanacak mısınız?" Onlar: "Mallarımızı O'na vermeye katlanmayız. Senin görüşün nedir?" dediler. O da onlara şöyle dedi: "Görüşüme göre İsrailoğullarının fahişesine haber salalım. Onu Musa'nın yanına gönderelim. O da Musa'nın kendisine teslim olmasını istediğini söyleyerek O'na iftirada bulunsun." Musa aleyhi's-selâm Allah'a yalvarıp onlara beddua etti. Allah da arza O'na itaat etmesini emretti. Musa aleyhi's-selâm yere: "Onları al" dedi. Yer onları

[887] **Sahih.** Hakim (4/332) Tirmizi (3715)

[888] **Hasen.** Ahmed (1/409) İbn Huzeyme (2250) İbn Hibban (8/44) Hakim (1/545) Nesaî (5102)

topuklarına kadar aldı. Onlar: “Ey Musa! Ey Musa!” demeye başladılar. Sonra yine yere: “Onları al” dedi. Onları dizlerine kadar içine aldı. Onlar: “Ey Musa! Ey Musa!” diye yalvarmaya başladılar. Sonra yine yere: “Onları içine al” dedi. Bu sefer yer onları boyunlarına kadar içeri aldı. Onlar: “Ey Musa! Ey Musa” demeye başladılar. Musa aleyhi's-selâm yere: “Onları al” dedi. Yer onları içine alıp kaybetti ve görünmez oldular. Bunun neticesinde Allah, Musa aleyhi's-selâm’a şunu vahyetti: “Ey Musa! Kullarım senden dilekte bulundular, sana yalvardılar, sen onların dileklerini kabul etmedin. İzzetime yemin olsun ki, bana dua etmiş olsalardı, onların dualarını kabul edecektim.” İbn Abbas radıyallahu anhuma dedi ki: “İşte Allah Azze ve Celle’nin: “**Sonra biz onu da, evini de yere geçirdik**” (Kasas 81) ayeti bunu anlatmaktadır. Allah onu yerin en alt tabakasına geçirdi.”[889]

Cimrilik Yapan Zengin Münafıklara Benzer

Allah katında olanlara ve ahiret yurduna güvenmediklerinden ötürü münafıklar dünyaya ve mal toplamaya hırs gösterirler, Allah yolunda harcamazlar. Allah Teâla onlar hakkında şöyle buyurmaktadır;

الْمُنَافِقُونَ وَالْمُنَافِقَاتُ بَعْضُهُمْ مِنْ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمُنْكَرِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمَعْرُوفِ وَيَقْبِضُونَ أَيْدِيَهُمْ نَسُوا اللَّهَ فَنَسِيَهُمْ إِنَّ الْمُنَافِقِينَ هُمُ الْفَاسِقُونَ

“**Münafık erkekler ve münafık kadınlar (sizden değil), birbirlerindendir. Onlar kötülüğü emreder, iyilikten alıkoyar ve cimrilik ederler. Onlar Allah'ı unuttular. Allah da onları unuttu!**” (Tevbe 67)

İnfak etmek zorunda kalırlarsa bu onlara meşakkat verir. Allah Teâla buyurur ki

وَلَا يُنْفِقُونَ إِلَّا وَهُمْ كَارِهُونَ * فَلَا تُعْجِبْكَ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ بِهَا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَتَزْهَقَ أَنْفُسُهُمْ وَهُمْ كَافِرُونَ

“**Ve istemeye istemeye sadaka verirler**. **Onların malları ve çocukları seni imrendirmesin. Çünkü Allah bunlarla, ancak dünya hayatında onların azaplarını çoğaltmayı ve onların kâfir olarak canlarının çıkmasını istiyor.**” (Tevbe 54-55)

وَمِنْهُمْ مَنْ عَاهَدَ اللَّهَ لَئِنْ آتَانَا مِنْ فَضْلِهِ لَنَصَّدَّقَنَّ وَلَنَكُونَنَّ مِنَ الصَّالِحِينَ * فَلَمَّا آتَاهُمْ مِنْ فَضْلِهِ بَخِلُوا بِهِ وَتَوَلَّوْا وَهُمْ مُعْرِضُونَ

“**Onlardan kimi de, “Eğer Allah lütuf ve kereminden bize verirse,**

[889] **Sahih.** Hakim (2/443)

mutlaka sadaka vereceğiz ve elbette biz sâlihlerden olacağız!" diye Allah'a and içti. Fakat Allah lütfünden onlara (zenginlik) verince, onda cimrilik edip (Allah'ın emrinden) yüz çevirerek sözlerinden döndüler." (Tevbe 75-76)

Abdullah b. Amr radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem bir hutbe verip şöyle buyurdu:

إِيَّاكُمْ وَالشُّحَّ، فَإِنَّمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ بِالشُّحِّ، أَمَرَهُمْ بِالْبُخْلِ فَبَخِلُوا، وَأَمَرَهُمْ بِالْقَطِيعَةِ فَقَطَعُوا، وَأَمَرَهُمْ بِالْفُجُورِ فَفَجَرُوا

"**Cimrilikten sakının. Çünkü sizden öncekiler cimrilik ile helak oldular. Cimrilik duyguları onlara cimri davranmayı emretti, onlar da cimrilik ettiler. kendilerine akrabalık bağlarını kesmeyi emretti, onlar da akrabalık bağlarını kestiler. Kendilerine günah işlemeyi emretti, onlar da günah işlediler**."[890]

Enes radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

ثلاثٌ مُهْلِكاتٌ: هَوًى مُتَّبَعٌ وَشُحٌّ مُطاعٌ واعْجابُ المرءِ بِنَفْسِهِ

"**Üç şey helak edicidir: Tabî olunan bir hevâ, boyun eğilen bir cimrilik ve kişinin kendisini (bir rivayette kendi görüşünü) beğenmesi**."[891]

Ebu Hureyre radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لَا يَجْتَمِعَانِ فِي قَلْبِ عَبْدٍ الْإِيمَانُ وَالشُّحُّ

"**Şu iki şey bir kulun kalbinde bir arada bulunmaz: İman ve cimrilik**."[892]

Israrla İsteyen ve İhtiyacı Olmadığı Halde Dileneni Allah Sevmez

Ebû Hureyre radıyallahu anh'den: Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

---

[890] **Sahih.** Ebu Davud (1698) Hakim (1/576) Ahmed (2/191)

[891] **Sahih ligayrihi.** Ebu'ş-Şeyh, Tabakat (2/59) Şecerî, Emalî (2527) El-Elbani, Sahihu'l-Cami (3039)

[892] **Hasen.** İbn Hibban (8/43) Hakim (2/82) Nesai (3114) Ebu Avane (4/476) Ahmed (2/340) Buhari Tarihu'l-Kebir (4/307) İbn Bişran Emali (1448)

إِنّ اللهَ تَعَالَى يَبْغُضُ السَّائِلَ المُلْحِفَ

“**Muhakkak ki Allah Teâlâ ısrarla isteyen/dilenen kimseyi sevmez**.”[893]

Ebû Saîd el-Hudrî radıyallahu anh’den: Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

مَنْ اسْتَغْنَى أَغْنَاهُ اللهُ، وَمَنْ اسْتَعَفَّ أَعَفَّهُ اللهُ، وَمَنْ اسْتَكْفَى كَفَاهُ اللهُ، وَمَنْ سَأَلَ وَلَهُ قِيمَةُ أُوقِيَّةٍ فَقَدْ أَلْحَفَ

“**Kim dilenmez, müstağni olursa Allah onu zengin kılar. Kim iffet sahibi olmayı isterse Allah onu iffetli kılar. Kim Allah’tan kendine yetebilemeyi isterse Allah onu kendine yeterli kılar. Kim yanında bir ukiyye değerinde malı olduğu halde dilenirse ısrarla istemiş olur**.”[894]

Ebû Hureyre radıyallahu anh’den: Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

مَنْ سَأَلَ النَّاسَ أَمْوَالَهُمْ تَكَثُّرًا، فَإِنَّمَا يَسْأَلُ جَمْرَ جَهَنَّمَ، فَلْيَسْتَقِلَّ مِنْهُ أَوْ لِيُكْثِرْ

“**Malını artırmak için insanlardan mallarını isteyen kimse şüphesiz cehennemin ateş korlarını istemiş olur. Artık bunu ya azaltsın ya da çoğaltsın**.”[895]

Hubşî b. Cunade radıyallahu anh’den: Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

مَنْ سَأَلَ مِنْ غَيْرِ فَقْرٍ، فَإِنَّمَا يَأْكُلُ الْجَمْرَ

“**İhtiyacı olmadan dilenen kişi ancak ateş koru yer**.”[896]

Allah’ın Vechiyle İsteyen Lanetlenmiştir

Ebû Mûsâ radıyallahu anh’den: Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

---

[893] **Sahih.** Beyhaki Şuab (5/163) İsmailî, Mu’cem (234) Ebu Nuaym, Tarihu İsbehan (1/45) Ebu’ş-Şeyh Tabakat (2/304) es-Sehmî, Tarihu Curcan (s.101) El-Elbani es-Sahiha (1320)

[894] **Sahih ligayrihi.** Ahmed (3/7, 9) İbn Hibban (8/184) İbn Huzeyme (2447) Ebû Dâvûd (1628) Nesâî (2595) Darekutni (3/20)

[895] **Sahih.** Muslim (1041) Ahmed (2/231) İbn Mace (1838)

[896] **Sahih.** İbn Huzeyme (2446) Ahmed (4/165) İbn Kani Mu’cem (1/198) Taberani (4/15) Buhari Tarih (3/127)

مَلْعُونٌ مَنْ سَأَلَ بِوَجْهِ اللهِ، وَمَلْعُونٌ مَنْ سُئِلَ بِوَجْهِ اللهِ فَمَنَعَ سَائِلَهُ مَا لم يسْأَل هجرا

"**Allah'ın veçhiyle isteyen lanetlenmiştir. Günah olan bir şeyi istemediği sürece kendisinden Allah'ın veçhiyle isteyen kimseye vermeyen de lanetlenmiştir**."[897]

Rifaa b. Rafi radıyallahu anh'ın azatlısı Ebu Ubeyd'den: Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

مَلْعُونٌ مَنْ سَأَلَ بِوَجْهِ اللهِ، وَمَلْعُونٌ مَنْ سُئِلَ بِوَجْهِ اللهِ فَمَنَعَ سَائِلَهُ

"**Allah'ın veçhiyle isteyen lanetlenmiştir. Kendisinden Allah'ın veçhiyle isteyen kimseye vermeyen de lanetlenmiştir.**"[898]

Allah Adına İstendiği Halde Vermeyen Şerli İnsanlardandır

İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan: Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

أَفَأُخْبِرُكُمْ بِشَرِّ النَّاسِ مَنْزِلَةً؟ ، قَالُوا: نَعَمْ يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: الَّذِي يُسْأَلُ بِاللَّهِ وَلا يُعْطِي بِهِ

"**İnsanların en şerlisini size haber vereyim mi**?" Sahabeler: "Evet ey Allah'ın rasulü!" dediler. Şöyle buyurdu: "**Allah adına kendisinden bir şey istenip de vermeyen kimsedir**."[899]

Ebû Hureyre radıyallahu anh'den: Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِشَرِّ الْبَرِيَّةِ؟ " قَالُوا: بَلَى، قَالَ: " الَّذِي يُسْأَلُ بِاللهِ وَلَا يُعْطِي بِهِ

"**Dikkat edin! Size insanların en şerlisini haber vereyim mi**?" "Evet" dediler. Şöyle buyurdu: "**Kendisinden Allah adına istenip de vermeyen kimsedir.**"[900]

İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan: Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve

---

[897] **Hasen.** Taberani ed-Dua (2112) Ru'yanî, (495) İbn Asakir (26/58) Deylemi (6388) el-Elbani, Sahihu'l-Cami (5890)

[898] **Hasen ligayrihi.** Taberani (22/377) Ebu Nuaym Marife (6901) İbn Ebi Hatim, Merasil (942)

[899] **Sahih.** İbn Hibban (2/367) Ziya, el-Muhtare (11/255-258) Ahmed (1/237, 319) Tirmizi (1652) Nesâî (2569) Buhârî Tarih (1/362)

[900] **Sahih ligayrihi.** Ahmed (2/396)

sellem şöyle buyurdu:

مَنِ اسْتَعَاذَ بِاللهِ فَأَعِيذُوهُ، وَمَنْ سَأَلَكُمْ بِوَجْهِ اللهِ فَأَعْطُوهُ

"**Allah adına sığınma isteyeni sığındırın, sizden Allah'ın veçhiyle istekte bulunana verin**."[901]

İbn Ömer radıyallahu anhuma'dan: Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

مَنْ سَأَلَ بِاللَّهِ فَأَعْطُوهُ، وَمَنِ اسْتَعَاذَ بِاللَّهِ فَأَعِيذُوهُ، وَمَنْ دَعَاكُمْ فأجيبوه وَمَنْ أَهْدَى إِلَيْكُمْ فَكَافِئُوهُ، فَإِنْ لَمْ تَجِدُوا مَا تُكَافِئُونَهُ فَادْعُوا لَهُ حَتَّى تَرَوْنَ أَنْ قَدْ كَافَأْتُمُوهُ

"**Allah adına isteyene verin, Allah adına sığınanı sığındırın, sizi davet edene icabet edin**. **Size hediye verene karşılık verin. Eğer buna gücünüz yetmiyorsa onu ödediğinize kanaat edinceye kadar ona dua edin**."[902]

Ebû Hureyre radıyallahu anh'den: Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

مَنْ سَأَلَكُمْ بِاللَّهِ فَأَعْطُوهُ، وَمَنِ اسْتَعَاذَكُمْ بِاللَّهِ فَأَعِيذُوهُ، وَمَنْ دَعَاكُمْ فَأَجِيبُوهُ

"**Sizden Allah adına isteyene verin, Allah adına size sığınanı sığındırın. Sizi davet edene icabet edin**."[903]

---

[901] **Hasen.** Ahmed (1/249) Ebû Dâvûd (5108) Ebû Ya'la (4/412, 5/140)

[902] **Sahih.** Ahmed (2/68, 95, 127) İbn Hibban (8/169, 199) Hakim (1/572) Ebû Dâvûd (1672, 5109) İbn Mende Tevhid (390)

[903] **Sahih.** Hakim (1/573) Ahmed (2/512)

ORUÇ KİTABI

Ramazan Vaktini Hesapla Belirleyenler Bizden Değildir

Ramazan ayının ve bayramın tesbitinin hilalin görülmesiyle olacağında, bu konuda hesaplara itibar edilmeyeceğinde müslümanlar icma etmiştir.[904] Ramazan ayı adil bir kimse tarafından hilalin görülmesi veya Şaban ayının günlerinin otuzu tamamlaması ile tesbit edilir.

İbn Ömer radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

إِنَّا أُمَّةٌ أُمِّيَّةٌ، لَا نَكْتُبُ وَلَا نَحْسُبُ، الشَّهْرُ هَكَذَا وَهَكَذَا وَهَكَذَا وَعَقَدَ الْإِبْهَامَ فِي الثَّالِثَةِ وَالشَّهْرُ هَكَذَا، وَهَكَذَا، وَهَكَذَا يَعْنِي تَمَامَ ثَلَاثِينَ

"**'Biz ümmî bir ümmetiz, ne yazarız ne de hesap ederiz. Ay, şöyle şöyledir'** dedi. 'Yani bir defasında yirmi dokuz, bir defasında otuz gösterdi' denmiştir."[905]

Bu hadis, hesaba dayanılamayacağı hususunda açık bir nastır. Zira "Biz ümmi bir ümmetiz" sözü, yasaklama içermekte, kendisine tabi olan ümmetin ramazan ayını tespitte hesap yapmayacağını, kim de hesap yaparsa bu meselede ümmetten olmadığını haber vermektedir. Hatta o kimse müminlerin yolundan başkasına tabi olmuş, dinden olmayan bir iş yapmıştır. Böylece bu iş haram olmaktadır.

Şüphe: "Hadisin anlamı, hesaba itibar edilmemesini değil, hesap bilgisinin olmadığını gösteriyor. Zira "Biz yazmayız" deniliyor. Burada yazıya itibar etmeyiz demek değildir. "Yazmayız" sözü, yazı bilmeyiz demektir. Yani bu arapların işi değildir, yoksa yazıya itibar edilmeyeceği değildir"

Cevap iki açıdan olacaktır:

Birincisi: "Yazmayız" sözü, hilalin doğuşuna ve hareketlerine delalet etmesi için ayın günlerini yazmayı iptal etmekle alakalıdır. Mutlak olarak yazmayı yasaklamak kastedilmemiştir. Çünkü cümlenin devamı maksadı açıklamaktadır. Bu da: "Ay bazen otuz gün, bazen yirmi dokuz gündür" sözüdür. Bu da gösteriyor ki, kastedilen mana; hilalin tespiti için yazıya ve hesaba ihtiyaç duymayız demektir. Zira ay bazen yirmi dokuz, bazen otuz olduğu için hilalin görülmesi de farklı olacaktır.

---

[904] Bkz. İbn Teymiyye, *Mecmû'u'l-Fetavâ* (25/132).

[905] **Sahih.** Buhârî (*Savm,* 5, 11, 13; *Talak,* 29); Muslim, (1080); Ebû Dâvud, (2319-2321) ve Nesâ'î, (4/139-140).

İkincisi: Burada bilginin nefyedilmesi kastedilmemiştir. Zira Nebî sallallahu aleyhi ve sellem, okuryazarı bol olan bir topluluğa gönderilmişti. Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in de Ebu Bekr, Ömer, Osman, Ali, Zeyd ve Muaviye radıyallahu anhum gibi birçok kâtipleri vardı. Yine onların arasında hesabı bilen, feraiz hesapları yapan kimseler vardı. Bu da gösteriyor ki, kastedilen o ümmetin hesap ve yazı bilmeyen topluluk olması değil, hilalin tespitinde yazı ve hesaba dayanmayı yasaklamaktır.

Ramazanı Önceden Oruç Tutarak Karşılayanlar İsrailoğullarına Benzer

Cahiliyye ehli oruçlarına ekleme yaparlardı. Dinde ramazandan bir ya da iki gün önce oruç tutarak karşılamaktan ve onlara benzememek için bayram günü oruç tutmaktan yasaklanmıştır. Ebu Hureyre radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لاَ يَتَقَدَّمَنَّ أَحَدُكُمْ رَمَضَانَ بِصَوْمِ يَوْمٍ أَوْ يَوْمَيْنِ، إِلَّا أَنْ يَكُونَ رَجُلٌ كَانَ يَصُومُ صَوْمَهُ، فَلْيَصُمْ ذَلِكَ اليَوْمَ

"**Biriniz Ramazan'ı bir gün ya da iki gün önceden oruç tutarak karşılamasın. Ancak kişinin önceden tutmaya devam ettiği orucu varsa o gün oruç tutabilir**."[906]

Ubeyd el-Lehham'dan: "eş-Şa'bî ile beraber yürüyordum. Bir adam ona dedi ki: "Ey Eba Amr! Ramazan ayından bir gün önce ve bir gün sonra oruç tutan topluluk hakkında ne dersin?" Şa'bî: "Neden böyle yapıyorlar?" dedi. Adam: "Ramazan ayından hiçbir gün kaçırmamak için" dedi. Şa'bî dedi ki:

هَكَذَا هَلَكَتْ بَنُو إِسْرَائِيلَ، يُقَدِّمُوا قَبْلَ الشَّهْرِ يَوْمًا وَبَعْدَهُ يَوْمًا، فَصَامُوا اثْنَيْنِ وَثَلَاثِينَ يَوْمًا، فَلَمَّا ذَهَبَ ذَلِكَ الْقَرْنُ جَاءَ قَوْمٌ آخَرُونَ فَتَقَدَّمُوا قَبْلَ الشَّهْرِ بِيَوْمَيْنِ وَبَعْدَهُ بِيَوْمَيْنِ، حَتَّى صَامُوا أَرْبَعَةً وَثَلَاثِينَ يَوْمًا، حَتَّى بَلَغَ صَوْمُهُمْ خَمْسِينَ يَوْمًا، صُومُوا لِرُؤْيَتِهِ، وَأَفْطِرُوا لِرُؤْيَتِهِ

"İsrailoğulları böylece helak oldular. Ramazandan bir önce oruç tutarak karşıladılar ve bir gün de sonra tuttular. Böylece orucu otuz iki güne çıkardılar. Bu nesil gittikten sonra başka bir nesil geldi ve ramazandan iki gün önce, iki gün de sonra oruç tutmaya başladılar. Böylece otuz dört gün oruç tuttular. Bu iş oruçları elli güne çıkana kadar devam etti. Siz hilali

[906] **Sahih.** Buhari (1914) Muslim (1082)

görünce oruca başlayın, hilali görünce bayram edin."[907]

Receb Ayına Tazim İçin Oruç Tutan Cahiliyye Ehline Benzer

Haraşe b. el-Hurr'den:

رَأَيْتُ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ، يَضْرِبُ أَكُفَّ الرِّجَالِ فِي صَوْمِ رَجَبَ، حَتَّى يَضَعُونَهَا فِي الطَّعَامِ، وَيَقُولُ: رَجَبُ وَمَا رَجَبُ؟ إِنَّمَا رَجَبُ شَهْرٌ كَانَ يُعَظِّمُهُ أَهْلُ الْجَاهِلِيَّةِ، فَلَمَّا جَاءَ الْإِسْلَامُ تُرِكَ

"Ömer b. el-Hattâb radıyallahu anh'ı gördüm Receb ayında oruç tutanların omuzlarına, orucu bırakıp yiyinceye kadar vuruyor ve şöyle diyordu: 'Receb! Nedir o Receb! Receb ancak bir aydır ki, ona Cahiliyye'de tazim edilirdi. İslam gelince terk edildi."[908]

İbn Ömer radıyallahu anhuma Receb ayına tazim edenlerden hoşlanmazdı.[909]

İftar Etmeksizin Visal Orucu Tutanlar Hristiyanlara Benzer

Beşir radıyallahu anh'ın hanımı Leyla radıyallahu anha anlatıyor: "Ben iftar etmeksizin iki gün art arda (visal) orucu tutmak istedim. Beşir beni bundan men etti ve dedi ki: "Ben de bu şekilde oruç tutmak istedim. Ancak Nebî sallallahu aleyhi ve sellem bundan men ederek şöyle buyurdu:

إِنَّمَا يَفْعَلُ ذَلِكَ النَّصَارَى ، وَلَكِنْ صَوْمِي كَمَا أَمَرَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ، ثُمَّ أَتِمِّي الصِّيَامَ إِلَى اللَّيْلِ، فَإِذَا كَانَ اللَّيْلُ فَأَفْطِرِي

"**Bu şekilde ancak Hristiyanlar yapar. Allah'ın size emrettiği şekilde oruç tutun. Orucunuzu akşam iftar vaktine kadar sürdürerek tamamlayın. Akşam olunca iftar edin**."[910]

İftarda Acele Etmeyenler Kitap Ehline Benzer

Ebu Hureyre radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

---

[907] **Hasen maktu.** Ebu Nuaym Hilye (4/315)

[908] **Sahih mevkuf.** İbn Ebî Şeybe (2/345) Taberani Evsat (7/327) el-Elbânî *el-İrvâ',* (957).

[909] **Sahih mevkuf.** İbn Ebî Şeybe (2/345) *el-İrvâ',* (958).

[910] **Sahih.** Ahmed (5/225) Şuayb el-Arnaut sahih dedi. Tayalisi (1125) Abd b. Humeyd (429) Taberani (2/44)

لا يزال الدين ظاهرا ما عجل الناس الفطر لأن اليهود والنصارى يؤخرون

"**İnsanlar iftarda acele ettikleri müddetçe bu din zahir olacaktır. Çünkü Yahudi ve Hristiyanlar iftarı geciktirirler**."[911]

Sehl b. Sa'd radıyallahu anh'den: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

لاَ يَزَالُ النَّاسُ بِخَيْرٍ مَا عَجَّلُوا الفِطْرَ

"İnsanlar iftar etmekte acele ettikleri sürece hayır üzere devam ederler."[912] Bundan anlıyoruz ki, iftar etmekte acele etmediğimiz zaman hayır üzere olmuyoruz.

Şeyh Salih el-Fevzan (Yüce Allah onu korusun) "der ki: "Faziletli asırlardan sonra sapıklık fırkalarından iftarı geciktiren bid'atçiler ortaya çıktı. Tıpkı bu hadisin işaret ettiği gibi bu (durum) meydana geldi. İşte bu nubuvvet alametlerinden bir alamettir."[913]

İftarı geciktirme rafizilerin yaptığı bir şeydir. Onlar sünnet üzere değillerdir ve onlar hayır üzere de değillerdir. Bu sünnet, Allah Rasulü (Sallallahu aleyhi ve sellem)'in sünnetlerindendir. Müslümanların çoğu ona göre iftar eder. Hafız İbn Hacer rahimehullahu teala şöyle der:

"**Tenbih**: Bu zamanda ortaya çıkarılan çirkin bid'atlerden birisi de, Ramazan ayında ikinci ezanın, fecirden yaklaşık bir saatin üçte biri kadar erken okunması ve oruç tutmak isteyenlerin yeme içmeyi kesmeleri için lambaları söndürmeyi bir alamet kılmalarıdır. Bunu ortaya çıkaran kimse şüphesiz ibadetteki ihtiyatından/tedbirinden dolayı bunu ihdas etmiştir! Bunu insanların ancak çok azı bilmektedir. Bu bid'at onları, iddia ettikleri temkin derecesiyle, ancak güneş battıktan sonra ezan okumaya da sürüklemiştir. Böylece iftarı geciktirerek ve sahuru erkenleştirerek sünnete muhalefet etmektedirler. Bu yüzden hayır azaldı, kötülükler çoğaldı. Allah yardımcımız olsun."[914]

Sünnet olan güneş battığı zaman oruçlunun iftar etmesidir. İnsanlar ezan okudu mu yoksa okumadılar mı diye ezanı beklemez. Güneş battığı zaman oruçlunun orucu açılmıştır. Müslümanların çoğu müezzinin iki şehadet kelimesini de söylemesine kadar bekliyorlar. Bu cahilliktir. Allah'ın dininde böyle bir şey yoktur. Bilakis güneş battığı zaman oruçlunun orucu açılmıştır. Nitekim Allah Rasulü sallallahu aleyhi ve sellem öyle

---

[911] **Hasen.** İbn Huzeyme (2060) İbn Hibban (8/273, 277) Hakim (1/596) Ebu Davud (2353) Ahmed (2/450) İbn Ebi Şeybe (2/277) Bezzar (14/313)

[912] **Sahih.** Buhari (1957) Müslim (1098).

[913] Teshilu'l-İlmam bi Fikhi'l-Ahadisi min Buluği'l-Meram (3/210)

[914] Fethu'l-Bârî (6/220)

buyurmuştur.

Abdullah b. Evfa radiyallahu anh hadisinde geçtiği gibi, o şöyle demiştir: “Biz ramazan ayında Allah Rasulü sallallahu aleyhi ve sellem ile birlikte bir seferde idik. Henüz güneş kaybolmamıştı. Buyurdu ki: “**Ey fulan! İn ve bize sevik bulamacı hazırla**.” (O kişi) dedi ki: “Ey Allah’ın Rasulü! Henüz aydınlıktır (yani hava tam kararmadı).” (Allah Rasulü) buyurdu ki: “**Ey fulan! İn ve bize sevik bulamacı hazırla**.” (Abdullah b. Evfa) dedi ki: “(O kişi) indi ve sevik bulamacı hazırladı, onu getirdi. Peygamber (Sallallahu aleyhi ve sellem) (ondan) içti. Sonra eliyle (işaret ederek) buyurdu ki: “**Güneş buradan kaybolduğunda ve gece buraya geldiğinde oruçlunun orucu bozulmuştur**.”[915]

Hafız İbn Hacer, Fethu’l-Bari’de bu hadisin şerhinde şöyle demiştir: “Öyle anlaşılıyor ki, söz konusu sahabi ortalık hala aydınlık olduğu ve güneş ışınları tam olarak kaybolmadığı için güneşin batmadığını düşünmüş ve Nebî sallallahu aleyhi ve sellem’e bu şekilde karşılık vermiştir. Belki de dağ, tepe veya başka bir nedenle güneş görünmemiş ya da hava bulutlu olduğu için güneşin battığı kesin olarak bilinememiştir. Olayı nakleden ravinin güneşin battığını söylemesi mevcut durumu anlatmaktan ibarettir. Zira bu olayın kahramanı olan sahabi güneşin battığını kesin olarak bilseydi Nebî sallallahu aleyhi ve sellem’in talebi karşısında asla duraksamazdı. Çünkü Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in herhangi bir emri karşısında duraksayacak olursa itirazcı konumuna düşerdi. Söz konusu sahabi, olayın tam olarak açıklığa kavuşmasını istediği ve ihtiyata göre amel etme düşüncesinde olduğu için böyle davranmıştır.

Zeynüddin Ibnu'l-Müneyyir olayın kahramanı olan sahabinin bu tutumuyla ilgili olarak şu değerlendirmeyi yapmıştır: "Görünen, somut bazı olayların gerçek yüzünü anlamak için çaba gösterilebilir. Çünkü somut durumun, görüldüğü gibi olmaması ihtimal dahilindedir."…

Hadisten Çıkan Sonuçlar

1- İftar vakti girince orucu daha fazla beklemeden derhal açmak müstehabtır. Bu bakımdan hadis, ehl-i kitaba uymaktan da sakındırmaktadır. Çünkü onlar oruç tuttukları zaman güneş battıktan sonra da beklerler.

2- Güneş battıktan sonra akşam vaktinde bir süre boyunca oruçlu olmak farz değildir. İftar etmenin serbest olması için güneşin battığının kesin olarak bilinmesi yeterlidir.

3- Konu hakkında bilgi sahibi olanlara (alimlere) unutmuş olabileceklerini düşünerek üç defa hatırlatmada bulunulur ve bundan sonra bir şey söylenmez.

[915] Bunu Buhari (1955) ve Müslim (1101) rivayet etmişlerdir.

4- Şer'î hükümler, hissî hükümlere göre daha üstün ve etkindir. Akıl hiçbir şeriatın önüne geçemez, şeriata hâkim olamaz.

5- Konunun daha iyi anlaşılmasını sağlamak için birbiriyle karşılıklı ve zorunlu ilişki içerisinde olan unsurlar (lâzım ve melzûm) söylenmelidir.

İftar Vakti Girer Girmez Orucu Açmak

İbn Abdilberr, iftar vakti girer girmez oruç açmak ve sahur vaktini sonuna kadar geciktirmek hakkındaki hadisler sahih ve mütevatir rivayetlerdir, demiştir. Abdürrezzâk'm sahih bir senedle naklettiğine göre Amr İbn Meymûn şöyle demiştir: "Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabı iftar konusunda en aceleci, sahur konusunda ise en yavaş insanlardı."

"... İnsanlar hayır üzerindedir" ifadesi Ebû Hureyre rivayetinde "... din baskın (ve üstün) bir konumdadır' şeklinde geçmektedir. Zaten dinin baskın ve üstün bir konumda oluşu hayır üzerinde olmayı zorunlu olarak gerektirir.

Ahmed bin Hanbel'in Ebû Zer'den naklettiği rivayette "**İftar vakti girer girmez oruçlarını açtıkları sürece.**.." ifadesine ek olarak "**ve sahuru geciktirdikleri sürece**..." ifadesi vardır.

Hadis şu anlamdadır: "Sünnete tam anlamıyla uyup, sünnetin belirlediği sınırları aşmadıkları ve kendi akıllarına / kafalarına göre hareket edip bu kuralları değiştirmedikleri sürece hayır üzerindedirler."

…Bu rivayetlerde orucu bir an önce açmanın niçin hayırlı olduğu açıklanmış, bu hükmün gerekçesi belirtilmiştir. Mühelleb konu hakkında şu değerlendirmeyi yapmıştır: "Bu hükmün hikmeti, gündüz tutulan oruca geceden herhangi bir miktarda süre eklememektir. Çünkü bu durum oruçlunun daha rahat etmesine ve ibadetlerini daha dinç bir şekilde yapmasına imkân sağlar." Fakat burada alimlerin şu ortak görüşlerine işaret etmek gerekir: "Orucu bir an önce açma hükmü, güneşin battığına dair kesin bilginin elde edilmesinden sonrasıyla ilgilidir. Bu bilgi ise görme veya iki adil kimsenin tanıklığı ile sağlanır." Bununla birlikte tercih edilen görüşe göre adil olan bir kimsenin güneşin battığına dair tanıklığı da yeterlidir.

İbn Dakîki'l-İd şöyle demiştir: "Bu hadis, iftarı yıldızların ortaya çıkmasına kadar geciktiren Şiilerin uygulamasının yanlış olduğunu göstermektedir. Belki de güneş battıktan sonra hiç beklemeden iftarı yapmanın hayırlı oluşunun sebebi de budur. Çünkü İftarı geciktiren kimseler sünnete aykırı bir tutum sergilemiş olurlar." Fethu'l-Bari'den nakil bitti.

İmam Şafiî ei-Ümm adlı eserinde, iftarı bir an önce yapmanın müstehab olduğunu ve kasıtlı olarak geciktirilmedikçe mekruh olmayacağını söyledikten sonra iftarı geciktirmeden hemen yapmanın daha faziletli olduğuna değinmiştir…

Şeyh el-Elbânî rahimehullah, Avnu'l-Ma'bud yazarından şöyle nakletmiştir: "Vakitleri bilme hususunda ancak imama itimad edilir. İmam, vaktin girdiğine kesin kanaat getirmişse, tabi olan bazılarının şüphelerine itibar edilmez." Sonra bu ifadeye şu açıklamaları düşmüştür: "Derim ki: Yahut imamın görevlendirdiği güvenilir müezzinlere itimad edilir. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem onların bağışlanmaları için dua etmiştir. Onlar her namaz için vaktinde ezan okurlar. Nitekim onlar bu zamanda kibrit-i ahmer'den daha azdırlar. Onlardan şer'î vakitlere göre ezan okuyanları çok azdır. Hatta müezzinlerin çoğunluğu takvimlerde yazılı olan astronomik vakitlere göre ezan okumaktadırlar. Bu ise doğru değildir, gerçeğe aykırıdır!

Mesela bugün, hicrî 20 Muharrem 1406 tarihinde güneş dağın tepesinde saat beşi kırk beş geçe doğdu. Vakıflar bakanlığının takviminde saat beşi otuz üç geçe doğacağı yazıyordu. Ben Himlan dağı üzerindeyim. Amman'ın ortasında durumun nasıl olacağını düşünürsün? Şüphe yok ki şehir merkezinde doğuş vakti, Himlan'dakinden daha geç vakitte olacaktır.

Maalesef onlar burada sabah ezanını vaktinden yirmi ile otuz dakika arası bir zaman farkla, daha önce okuyorlar! Bundan dolayı bazı mescidlerde sabah namazını kılıp çıktıklarında fecir daha yeni doğmaktadır!

Bu musibet Kuveyt, Fas, Taif ve diğerleri gibi İslam beldelerinde yaygınlaşmıştır. Burada akşam ezanını, güneşin batmasından 5-10 dakika kadar daha sonra okuyorlar. Geçen sene Ramazan ayında umre yaptığımda Medine'nin en yüksek binasına çıktım. Orada güneşin batışını gözetleyen bir kardeşimizi ziyaret etmiştim ve oruçlu idim. Ezan, güneşin batmasından ancak 13 dakika sonra okundu! Cidde'de ise damadımın ikamet ettiği binaya çıktım. Güneş tam batacakken ezanı işittim ve bundan dolayı Allah'a hamd ettim."[916]

Şeyh el-Elbânî rahimehullah yine şöyle demiştir: "Bu sünnetler Şam beldelerinde terk edilmiştir. Amman da bunlardan birisidir. Zira benim evim Himlan dağlarından biri üzerindedir. Gözlerimle güneşin doğuşunu ve batışını görüyorum. Akşam ezanının güneşin batmasından on dakika kadar sonra okunduğunu işitiyorum. Amman'ın ortasında bulunanlar için güneşin, bize nazaran daha önce battığı da bilinmektedir!! Bunun tam aksine olarak da sabah ezanını vaktin girmesinden yaklaşık yarım saat önce okuyorlar!! İnna lillahi ve inna ileyhi raciun"[917]

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem oruç açmakta acele eder birkaç taze hurma ile orucunu açardı. Eğer yoksa birkaç kuru hurma ile orucunu açardı. Eğer o da yoksa birkaç yudum su yudumlardı. Sonra akşam namazını kılardı. Bundan sonra akşam yemeğine başlardı.

---

[916] Es-Silsiletu's-Sahiha (6/652 no:2780)

[917] Es-Silsiletu's-Sahiha (5/300)

İnsanların Garip Karşılaması Sahabeyi İftarda Acele Etmekten Alıkoymazdı

İbnu'l-Museyyeb dedi ki: Ömer b. el-Hattab radıyallahu anh şehirlerin valilerine: “İftarları konusunda "Birazdan yaparım" diyenler gibi olmayın! Akşam namazını kılmak için de yıldızların birbirine girmesini beklemeyin" şeklinde bir mektup yazdı.”[918]

Mucahid dedi ki: “İftar zamanında İbn Ömer'in yanına bir kase içecekle gelirdim. İbn Ömer iftarını o kadar acele yapardı ki bu konuda insanlardan utandığım için önünü kapatırdım.”[919]

Alkame dedi ki: "Abdullah b. Mes'ud'a yemek sahanı getirildi. Sonra topluluğa: "Yaklaşın ve yiyin" dedi. Gruptan bir adam ayrıldı. Bunun üzerine Abdullah ona: "Sana ne oluyor da yemiyorsun?" diye sorunca adam: "Ben oruçluyum" dedi. Abdullah da ona: "Kendisinden başka ilah olmayan Allah'a yemin ederim ki şu vakit, yiyen için yemeğin helal olduğu vakittir" dedi."[920]

Kays b. Ebi Hazım dedi ki: "Ömer radıyallahu anh güneş battığı zaman yanındaki kabı bir adama verdikten sonra ona: "İç. herhalde sen "sonra, sonra" diyerek iftarını geciktirenlerdensin." dedi.[921]

Ebu Cemre ed-Dubaî Ramazan ayında İbn Abbas ile iftar ederdi. Akşam olduğu zaman dadısını ona gönderir, evin üstüne çıkardı. Güneş kaybolduğu zaman ezan okurdu. İbn Abbas yemek yer, biz de yemek yerdik. Yemekten ayrıldığı zaman namaz için kamet getirilirdi. Ayağa kalkıp namaz kılar, biz de onunla kılardık."[922]

Sahur Yapmayanlar Kafirlere Benzer

Amr b. El-Âs radıyallahu anh’den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

فَصْلُ ما بين صيامنا وصيام أهل الكتاب أكلة السَحر

“**Bizim orucumuzla kâfirlerin orucu arasındaki fark sahur yemeğidir**.”[923]

Ebu’d-Derdâ radıyallahu anh’den: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem

---

[918] **Hasen mevkuf.** Abdurrazzak (7590) İbn Ebi Şeybe (9039).
[919] **Sahih mevkuf.** Abdurrazzak (7593) İbn Ebi Şeybe (9043).
[920] **Sahih mevkuf.** İbn Ebi Şeybe (9041)
[921] **Hasen mevkuf.** İbn Ebi Şeybe (9051)
[922] **Hasen mevkuf.** İbn Ebi şeybe (9036)
[923] **Sahih.** Muslim (1096) Ebu Avane (2756) Ahmed (4/197, 202) Ebu Davud (2343) Darimi (1739) Abdurrazzak (4/228) İbn Ebi Şeybe (2/275) Abd b. Humeyd (293) Ebu Ya’la (13/322)

şöyle buyurdu: “**Sahur yapın, kitap ehline muhalefet edin**.”[924]

Şeyh Abdullah el-Bessam rahimehullahu teala, sahur yemeğinden hâsıl olan bereketleri şöyle sayar: “Bunda dinî emre itaat vardır. Muhakkak ki bu yemek (sahur yemeği) oruç tutmaya, Yüce Allah’a itaat etmeye ve ibadet etmeye kuvvet kazanmak içindir. Muhakkak ki sahur yemeği, sahur yemeği yemeyenin aksine, oruçluya kuvvet verir ve ona oruçtan dolayı bıkkınlık gelmez. Doğrusu (oruç tutan insana), oruç ve ibadetten dolayı zaten ağır bir zorluk vardır. Muhakkak ki sahur yemeği, seher vaktinde uykudan uyanmış olmaya vesile olur. Öyle ki o (seher vakti) istiğfar dileme ve dua vaktidir. Ve o vakitte Rabb Celle ve Ala dünya semasına iner. Sabah namazının cemaatle (kılınmasına vesiledir). Öyle ki namaz kılanlar, ramazan ayında, diğer aylarda olduğundan daha fazla, sabah namazında (mescidde) bulunurlar. Aynı şekilde: sahur yemeği yemek, Müslim ve başkalarındaki sahih hadiste geldiği gibi Müslüman’ı ehli kitaptan ayırır: **“Bizim orucumuzla, ehli kitabın orucunu ayıran şey, sahur yemeğidir.”**[925]

Sahuru Geciktirmeyenler Fıtrattan Sapar

İbn Abbas radıyallahu anhuma’dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إِنَّا معشر الْأَنْبِيَاء أمرنَا بِتَأْخِير السّحُور وَأَن يعجل الْإِفْطَار وَأَن نمسك أَيْمَاننَا على شَمَائِلنَا فِي الصَّلَاة

“**Biz peygamberler topluluğu, sahurun geciktirmek, iftarda acele etmek ve namazda sağ ellerimizle, sol ellerimizi tutmakla emrolunduk**.”[926]

İbn Ömer radıyallahu anhuma’dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إِنَّا مَعْشَرَ الْأَنْبِيَاءِ أُمِرْنَا بِثَلَاثٍ: بِتَعْجِيلِ الْفِطْرِ , وَتَأْخِيرِ السَّحُورِ , وَوَضْعِ الْيُمْنَى عَلَى الْيُسْرَى فِي الصَّلَاةِ

“**Biz peygamberler topluluğu şu üç şeyle emrolunduk: iftarda acele etmek, sahuru geciktirmek ve namazda sağ eli, sol el üzerine**

---

[924] **Hasen.** Mehâmilî Emâlî (s.122 no:231)

[925] Tavdihu’l-Ahkam min Buluği’l-Meram (3/473)

[926] **Sahih.** İbn Hibban (5/67) Ziyau’l-Makdisi (11/209) Tayalisi (2776) Darekutni (1/284) Taberani (11/199) İshak b. Rahuye (909) Abd b. Humeyd (624) Beyhaki (4/238) Deylemi (141) el-Elbani Sahihu’l-Cami (2286)

koymak."[927]

Ebu Hureyre radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

أمرنا معاشر الأنبياء أن نعجل إفطارنا، ونؤخر سحورنا، ونضرب بأيماننا على شمائلنا في الصلاة

"**Peygamberler topluluğu olarak iftarımızda acele etmek, sahurumuzu geciktirmek ve sağ ellerimizi namazda sol ellerimiz üzerine koymakla emrolunduk**."[928]

Ebu Hureyre radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إِنَّ جُزْءًا مِنْ سَبْعِينَ جُزْءًا مِنَ النُّبُوَّةِ تَأْخِيرُ السُّحُورِ، وَتَبْكِيرُ الْإِفْطَارِ»، وَإِشَارَةُ الرَّجُلِ بِإِصْبَعِهِ فِي الصَّلَاةِ

"**Şüphesiz sahuru geciktirmek, iftarı erken yapmak ve kişinin namazda parmağıyla işaret etmesi nübüvvetin yetmiş cüzünden bir cüzdür**."[929]

Enes b. Malik radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

من أخلاق النبوة تعجيل الإفطار وتأخير السحور ووضع اليمين الأيدي على الأيدي في الصلاة

"**İftarda acele etmek, sahuru geciktirmek ve namazda sağ eli, sol el üzerine koymak peygamberlik ahlakındandır.**"[930]

Ebu'd-Derdâ radıyallahu anh dedi ki: "İftarda erken davranmak, sahuru geciktirmek ve namazda sağ eli sol el üzerine koymak nebilerin ahlakındandır."[931]

Huzeyfe radıyallahu anh'den: "Sahuru geciktirmek, iftarda acele

---

[927] **Sahih.** Taberani Mucemu's-Sagir (279) Mu'cemu'l-Evsat (3/238) Beyhaki Sunenu Sagir (1383)

[928] **Sahih.** Darekutni (1/284)

[929] **Zayıf.** Abdurrazzak (2/250, 4/231) Ebu Ahmed Hakim el-Esami ve'l-Kuna (4/15) Taberani ed-Dua (641)

[930] **Sahih ligayrihi.** Ebu Muhammed el-Cevheri Emali (el yazma no 24)

[931] **Sahih mevkuf.** İbn Ebi Şeybe (2/278) Bkz.: Elbani Sahihu'l-Cami (3038)

etmek ve sağ eli sol el üzerine koymak peygamberlerin ahlakındandır."[932]

Bu konuda Aişe[933] ve Ya'la b. Murre[934] radıyallahu anhum'den de rivayetler gelmiştir.[935]

Şeyh el-Elbânî rahimehullah şöyle demiştir: "Bil ki, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in fecr-i sadık'ın aydınlığını "kızıllık" ile nitelemesi ile Allah Teâlâ'nın: "beyaz iplik" diye nitelemesi arasında çelişki yoktur. Zira kastedilen – Allahu a'lem – kızıla çalan beyazlıktır. Veya bazen beyaz, bazen kızıl olur. Bu, zamana ve doğuş yerlerine göre değişir. Ben evimde defalarca Amman'ın güney doğusunda Himlan dağında bunu gördüm. Müslümanların ibadetlerini tashih hususunda gayret eden bazı kimselerin söylediklerinin doğruluğuna kesin kanaat getirdim.

Sabah ezanı bazı arap ülkelerinde fecr-i sadıktan yirmi ile otuz dakika arasında bir zaman önce okunuyor. Yani, fecr-i kazibden bile daha önce okunuyor! Bazı mescitlerden çoğunlukla fecr-i sadıkla beraber kamet okunduğunu işitiyorum. Onlar ezanı yaklaşık yarım saat kadar önce okuyorlar. Buna göre sabahın sünnetini vaktinden önce kılmış oluyorlar. Yine Ramazan ayında farz namazı da vaktinden önce kılmakta acele etmiş olabilirler. Yine 1406 yılı Ramazan ayında ben sahur yaparken Dımeşk radyosundan ezanı işittim. Bu durum, yemekten imsakı erkene almakla ve onları sabah namazlarını batıl kılacak bir duruma arz etmekle insanları sıkıntıya sokmaktadır. Bu ancak astronomların vakitlerine dayanıp, şer'î vakitlerden yüz çevirmeleri sebebiyledir. "Fecrin beyaz ipliği, siyah ipliğinden ayırt edilinceye kadar yiyin, için", "Kızıllığı görünceye kadar yiyin, için" Bu bir hatırlatmadır. "Hatırlatmak, müminlere fayda verir."[936]

Şeyh Ali el-Halebi ve Şeyh Selim b. İyd el-Hilalî rahimehumallah, fecr vakti tarif edildikten sonra şöyle demektedirler: "Fecrin doğuşunu bildiğin zaman yeme, içme ve cimadan imsak et. Elinde bir bardakta su veya içecek bir şey varsa onu yavaş yavaş iç. Zira bu, oruçlu kullarına karşı merhametlilerin en merhametlisi olandan büyük bir ruhsattır. Ezanı işitsen bile böyledir. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: "**Biriniz nidayı (ezanı) işittiğinde elinde kap varsa, ondan ihtiyacını bitirmeden elinden koymasın**."[937]

---

[932] **Hasen ligayrihi mevkuf.** Ebu Muhammed el-Cevheri Emali (el yazma no 23) Darekutni es-Salis ve's-Semanun Mine'l-Efrad (33)

[933] **Hasen ligayrihi.** Darekutni (1095) Beyhaki (2/29)

[934] **Hasen ligayrihi.** Bkz.: Elbani Daifu'l-Cami (2608)

[935] Bkz.: Muhammed Hayyat es-Sindi, Fethu'l-Gafur Fi Vad'il-Eydi Ale's-Sudur (s.3-4)

[936] Es-Sahiha (5/52 no:2031)

[937] **Hasen.** Ebu Davud (2350), İbn Cerir (3115), Hakim (1/426), Beyhaki (2/218), Ahmed (2/423).

Bu hadiste nida ile kastedilen; fecr-i sadık olan ikinci fecrin ezanıdır. Bunun delili hadisin ardından zikredilen şu ziyadedir: "Müezzin fecir doğduğunda ezan okuyordu"[938]

Bu manaya Ebu Umame radıyallahu anh'ın şu rivayeti şahitlik etmektedir: Namaz için kamet okundu ve Ömer'in elinde kap vardı. "Bunu içeyim mi ey Allah'ın rasulü?" dedi. O da: "**Evet onu iç**" buyurdu.[939]

Böylece ihtiyatlı olmak iddiasıyla fecri sadıktan önce yemeyi kesmenin sonradan çıkmış bir bidat olduğu sabit olmaktadır.

Hâfız İbn Hacer rahimehullah, şöyle der: 'Bu zamanda ihdas olunan kötü bid'atlardan bir tanesi de fecirden yirmi dakika önce ikinci ezanın okunmasıdır. Bunu ihdâs eden ibâdette ihtiyat inancıyla yapmaktadır. Bu durum onları güneşin batımından bir müddet sonra ezan okumaya başlamalarına götürmüştür. Zanlarına göre vaktin girdiğinden emin olacaklardı. Böylece iftârı geciktirip, sahûru da erkene aldılar. Sünnet'e muhalefet ettiler, dolayısıyla onlardan hayır azaldı ve aralarında kötülük çoğaldı, Allâh yardım edendir.'[940]

Deriz ki (Yani Ali el-Halebî ve Selim el-Hilalî): Fecrin doğmasından önce imsak bidati devam etmektedir. Vakitte temkin, eskiden ortaya çıkmış ve bu zamana kadar devam etmiştir. Şikayetimiz Allah'adır.[941]

Sonra şu uyarılarda bulunmuşlardır:

Birinci Tembih: Az önce zikrettiğimiz oruç hükümleri insan gözüyle görmekle alakalıdır. Fecrin ve hilalin gözetlenmesinde zorlama ve aşırılığa kaçıp modern astronomik cihazların kullanılması veya Müslümanları son nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in sünnetinden alıkoyarak hayrı ve bereketi azaltan ve aralarında kötülüğü yaygınlaştıran yıldız bilimcilerin takvimlerinin kullanılması gerekmez.[942]

İkinci Tembih: Bazı İslami ülkelerde müezzinler elli sene önce hazırlanmış takvimleri kullanmakta, iftarı geciktirmekte ve sahuru erkene almaktadırlar. Böylece bizzat Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in yoluna aykırı hareket etmektedirler!

Bu gibi ülkelerde güneşin batmasıyla iftar etmek ve fecrin doğmasıyla imsak yapmak suretiyle Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in sünnetine

---

* Ebu Hureyre radıyallahu anh'den **sahih** isnad ile: Ahmed (2/510) ve Hakim (1/320, 323, 588)

[938] **Sahih.** Ahmed (2/510) ve İbn Cerir et-Taberi (2/102)

[939] **Sahih.** İbn Cerir (2/102)

[940] Fethu'l-Bârî (4/199)

[941] Sıfatu Savmi'n-Nebi sallallahu aleyhi ve sellem (s.38)

[942] Daha fazla ayrıntı için bkz.: Şeyhulislam İbn Teymiyye, Mecmuu'l-Fetava (25/126-202) Nevevi, el-Mecmu (6/279) İbn Hacer, Telhisu'l-Habir (2/187-188)

sarılmada gayret gösteren kimselerin bu yaptıkları sahihtir, meşru bir fiildir, bu kınanamaz. Onların muhalefet ettiklerini zannedenler apaçık bir hata içindedirler. La havle ve la kuvvete illa billah!!

Bilinmektedir ki bu ibadet güneşin batması ve fecrin doğmasına bağlıdır. Bu asla bağlı kalanlar değil, buna muhalefet edenler asıl hata eden kimselerdir. Ezan, vaktin girdiğini ilan etme vasıtasıdır. Eğer vakit girer de ezan ertelenirse veya vakit girmediği halde ezan okunursa, asıl üzerinde bağlı kalmak farzdır. Bunu ezberle ve iyi düşün![943]

Tek Aşura Günü Oruç Tutanlar Yahudilere Benzer

İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem, şöyle buyurdu:

صوموا يوم عاشوراء وخالفوا اليهود صوموا قبله يوما أو بعده يوما

"**Aşura günü oruç tutun. Yahudilere de muhalefet edin; bir gün öncesinde veya bir gün sonrasında oruç tutun**."[944]

Abdullah b. Abbas radıyallahu anhuma'dan: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem aşura günü oruç tutmaya başlayınca bize de oruç tutmamızı emretti. Ashabtan dediler ki: "Ey Allah'ın Rasulü! Aşure günü Yahudi ve Hristiyanlar tarafından tazim edilen bir gün değil midir?" Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

فإذا كان العام المقبل إن شاء الله صُمنا اليوم التاسع

"**Önümüzdeki sene inşallah dokuzuncu günü oruç tutarız**." İbn Abbas radıyallahu anhuma diyor ki: "Ertesi sene aşura günü gelmeden Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem vefat etti.[945]

Nafi dedi ki: "İbn Ömer radıyallahu anhuma'ya Aşura günü oruç tutmak hakkında sorulunca:

كان يوما يعظمه أهل الجاهلية

"Cahiliyye halkının tazim ettikleri bir gün idi" dedi."[946]

---

[943] Sıfatu Savmi'n-Nebi sallallahu aleyhi ve sellem (s.41 vd.)

[944] **Hasen.** İbn Huzeyme (2095) Ahmed (1/241) Bezzar (11/399) Abdurrazzak (4/287) Beyhaki (4/287)

[945] **Sahih.** Muslim (1134)

[946] **Sahih mevkuf.** Tarsusi, Musnedu Abdillah b. Ömer (55)

Cumartesi ve Pazar Oruç Tutan Müşriklere Muhalefet Etmiş Olur

Ümmü Seleme radıyallahu anha'dan: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem Cumartesi ve pazar günleri diğer günlerdekinden daha çok oruç tutarlardı ve şöyle buyururdu:

إنهما يوما عيد المشركين فأنا أحب أن أخالفهم

"**Cumartesi ve Pazar müşriklerin bayramıdır. Ben onlara muhalefet olsun diye bu günlerde oruç tutmayı da daha çok seviyorum**."[947]

Hafız İbn Hacer, hadisi naklettikten sonra şu malumatı vermektedir: "Burada bayramdan maksat Yahudilerin Cumartesi günü Hıristiyanların da Pazar günü mübarek gün olarak kabul etmeleridir. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem bu günlerde oruç tutarak onlara muhalefet etmiştir. Bazı Şafii fakihlerinin yalnız Cumartesi veya yalnız Pazar günleri oruç tutmalarını iyi karşılamamaları da bu yüzdendir."

Susma Orucu Tutanlar Bid'at Çıkarır

İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan: "Nebî sallallahu aleyhi ve sellem hutbe verirken bir adamın güneşte ayakta durduğunu gördü ve onu sordu. Dediler ki: "Bu Ebu İsrail'dir. Oturmadan ayakta durmayı, gölgelenmemeyi, konuşmamayı ve oruç tutmayı adadı." Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki: "**Ona emredin konuşsun, gölgeye geçsin ve otursun. Orucunu da tamamlasın**."[948]

Zeyneb bt. El-Muhacir'den rivayet ediyor: "Hac için yola çıktım. Yanımda bana çadır kuran bir kadın vardı. Konuşmamayı adadım. Bir adam gelip çadırın kapısında durdu. "es-Selamu aleykum" dedi. Arkadaşım selamı cevapladı.

"Arkadaşının neyi var ki bana cevap vermiyor?" dedi. O da:

"Konuşmamak üzere susma orucu adadı" dedi. Adam:

"Konuş, bu cahiliye işlerindendir" dedi. Dedim ki:

"Allah sana rahmet etsin, sen kimsin?" o da:

"Muhacirlerden biriyim" dedi. Ben:

"Hangi muhacirlerden?" diye sordum.

"Kureyş'ten" dedi.

---

[947] **Hasen.** Ahmed (6/323) Taberani (23/402) Nesai Sunenu'l-Kubra (2789) İbn Hibban (8/382) Hakim (1/602) İbn Huzeyme (2167) Beyhaki (4/303)

[948] **Sahih.** Buhârî (6704) İbn Hibban (10/230) Ebu Davud (3300) Darekutni (4327) Abdurrazzak (8/436)

“Hangi Kureyş’ten?” dedim.

“Sen çok soru soruyorsun. Ben Ebu Bekr’im” dedi. Ben: “Ey Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’in halifesi! Bizler cahiliyeden yeni çıktık. Birbirimize güvenemiyoruz. Allah başımıza gördüğün durumu (İslâm’ı) getirdi. Ne zamana kadar böyle devam ederiz?” dedim.

“İmamlarınız sizi düzelttiği sürece” dedi. Ben:

“İmamlar kimlerdir?” dedim.

“Senin kavminde kendilerine itaat edilen şerefli kimseler yok mudur?” dedi. Ben:

“Evet, var” dedim.

“İmamlar işte onlardır” dedi.”[949]

[949] **Sahih.** İbn Sad Tabakat (10/436) Bahşel, Tarihu Vasıt (s.208) İbnu’l-A’rabi Mucem (2302) Abdullah b. Cabir el-Eslemi ve Zeyneb bt. El-Muhacir meçhuldürler. Ancak rivayet Kays b. Ebi Hazım’dan sahih yolla gelmiştir: Buhari (3834) Darimi (212) Beyhaki (10/76) İbn Ebi Şeybe (3/67)

HAC KİTABI

İmkânı Olduğu Halde Hac Yapmayan Bizden Değildir

Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur:

وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ

"**Oraya bir yol bulabilenlerin o Ev/Kâbe'yi haccetmesi Allah'ın insanlar üzerindeki bir hakkıdır. Artık kim inkâr ederse şüphesiz ki Allah âlemlere muhtaç değildir**." (Âl-i 'İmrân, 97)

Ömer b. el-Hattâb radıyallahu anh'den: "Şu ülkelere birtakım kimseler göndermeyi kararlaştırmak istedim. Onlar imkânı olup da haccetmeyen kimseleri tesbit etsinler ve bu gibi kimseleri cizyeye bağlasınlar. Böyleleri Müslüman değildir, böyleleri Müslüman değildir.'[950]

Bir diğer rivayette de şöyle dediği nakledilmektedir: "Genişlik ve imkân bulduğu halde yolu da açık ve serbest olmakla birlikte haccetmeyen bir adam -üç defa tekrar ederek- ister yahudi, ister hristiyan ölsün.'[951]

Hacca Azıksız Gelmek Cahiliye Âdetidir

İbn Abbas radıyallahu anhuma şöyle demiştir: "Yemen'liler yanlarına azık almadan hacca geliyor ve: "Biz tevekkül ediyoruz" diyorlardı. Mekke'ye geldiklerinde ise insanlardan dileniyorlardı. Bunun üzerine Allah Teâlâ: "**Azık edinin, en hayırlı azık takvadır**" (Bakara 197) ayetini indirdi."[952]

Hacca Yaya Gitmeyi Adayan Bid'at Çıkarır

Enes b. Malik radıyallahu anh'den: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem iki oğlunun arasında onlara dayanarak yürüyen bir ihtiyar gördü ve bunun sebebini sordu. Adamın oğulları, babalarının yürümeyi adadığını söylediler. Bunun üzerine Nebî sallallahu aleyhi ve sellem

إِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌّ عَنْ تَعْذِيبِ هَذَا نَفْسَهُ، وَأَمَرَهُ أَنْ يَرْكَبَ

"**Allah Teâlâ bunun kendisine eziyet etmesine muhtaç değildir**" buyurdu ve bineğe binmesini emretti.[953]

Ukbe b. Âmir Radıyallahu anh'den: "Kız kardeşi (Umm Hibbân Kâ'be'yi ziyaret etmek üzere) yalın ayak yürüyerek gitmeyi adadı. Ukbe

---

[950] **Sahih mevkuf.** Sa'îd b. Mansûr, *Sunen*' İbn Hacer, *et-Telhîsu'l-Habir* (2/223)
[951] **Sahih mevkuf.** Beyhakî, (4/334); İbn Hacer, *et-Telhîsu'l-Habir*, (2/223)
[952] **Sahih.** Buhari (1523)

radıyallahu anh bu durumu Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e anlattı ve kız kardeşinin yürüyerek gitmeye güçsüzlüğünü arz etti. Bunun üzerine Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem Ukbe'ye buyurdu ki: "**Kız kardeşine emret de bineğe binsin**"[954]

Müzdelife'den Güneş Doğduktan Sonra Ayrılanlar ve Arafat'tan Güneş Batmadan Ayrılanlar Müşriklere Benzer

Ömer b. El-Hattab radıyallahu anh'den: "Müşrikler gün doğuncaya kadar Müzdelife'den ayrılmazdı. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem onlara muhalefet olsun diye gün doğmadan önce ayrılmayı emretti."[955]

Misver b. Mahrame radıyallahu anh'den: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem hutbe vererek şöyle buyurdu:

إِنَّ أَهْلَ الْجَاهِلِيَّةِ كَانُوا يَدْفَعُونَ مِنْ عَرَفَةَ حِينَ تَكُونُ الشَّمْسُ كَأَنَّهَا عَمَائِمُ الرِّجَالِ فِي وُجُوهِهِمْ قَبْلَ أَنْ تَغْرُبَ، وَمِنَ الْمُزْدَلِفَةِ بَعْدَ أَنْ تَطْلُعَ الشَّمْسُ حِينَ تَكُونُ كَأَنَّهَا عَمَائِمُ الرِّجَالِ فِي وُجُوهِهِمْ، وَإِنَّا لَا نَدْفَعُ مِنْ عَرَفَةَ حَتَّى تَغْرُبَ الشَّمْسُ، وَنَدْفَعُ مِنَ الْمُزْدَلِفَةِ قَبْلَ أَنْ تَطْلُعَ الشَّمْسُ، هَدْيُنَا مُخَالِفٌ لِهَدْيِ أَهْلِ الْأَوْثَانِ وَالشِّرْكِ

"**Muhakkak ki cahiliyye halkı, güneş kişilerin yüzlerinde sarıklar gibi olduğunda, batmadan önce Arafat'tan ayrılır, güneş kişilerin yüzlerinde sarıklar gibi olduğunda, doğmadan önce Müzdelife'den ayrılırlardı. Bizler güneş batmadıkça Arafat'tan ayrılmayız ve güneş doğmadan önce Müzdelife'den ayrılırız. Bizim yolumuz elbette putperest müşriklerin yoluna aykırıdır**."[956]

Haram Ayları Erteleyenler ve Hac Aylarında Umreyi Çirkin Görenler Cahiliyye Ehline Benzer

İbn Abbas radıyallahu anhuma şöyle demiştir: "Hac aylarında umre yapmak yeryüzündeki en büyük çirkinliklerden biri olarak görülürdü. Muharrem ayı yerine Safer ayını haram aylardan sayarlar ve "Devenin

---

[953] **Sahih.** Buhari (1865) Muslim (1642) Ebu Davud (3301)

[954] **Sahih.** Buhari (1866) Ebu Davud (3297) Ahmed (4/143)

[955] **Sahih.** Buhari (3838) İbn Huzeyme (2859) İbn Hibban (9/173) Ebu Davud (1938) Ahmed (1/29, 39)

[956] **Sahih.** Şafii, Sunen (10120) Hakim (2/304, 3/602) Taberani (20/24) İbn Ebi Şeybe (15416) Beyhaki (5/125) Zubeyr b. Bekkar'dan naklen: İbnu'l-Cevzi, Mesiru'l-Garam (s.337)

arkasındaki yara iyileşir, izi de kaybolduktan sonra Safer ayı da çıkarsa işte o zaman umre yapmak isteyen için ancak bu durumda helal olur" derlerdi. Nebî sallallahu aleyhi ve sellem ve ashabı, Zilhicce'nin dördüncü gecesinin sabahı hac için telbiye ederek geldiler. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem ashabına umre yapmalarını emretti. Hac aylarında umre yapmak kötü karşılandığı için zorlarına gitti. Daha sonra: "Ey Allah'ın rasulü! (Umre yaptıktan sonra ihramdan çıkınca) neler helal olur?" diye sordular. Nebî sallallahu aleyhi ve sellem: "**Her şey**" buyurdu.[957]

Nevevî rahimehullah şöyle der: "Burada Cahiliyye dönemindeki nesî uygulaması hakkında bilgi verilmektedir. Onlar Muharrem ayını Safer olarak isimlendiriyor, Muharrem ayındaki haram ay olma özelliğini Safer ayına ertelemiş oluyorlardı. Böylece üç haram ay ardarda gelmemiş olduğu için birbirleri ile savaşamama sıkıntısından kurtulmuş oluyorlardı. Allah onların bu yaptığının sapıklık olduğunu şöyle açıklamıştır:

إِنَّمَا النَّسِيءُ زِيَادَةٌ فِي الْكُفْرِ يُضَلُّ بِهِ الَّذِينَ كَفَرُوا

"**Haram ayları ertelemek, sadece küfürde ileri gitmektir. Çünkü onunla kâfir olanlar saptırılır**." (Tevbe 37)

Harem Bölgesinde Cinayet İşleyen Azgındır

Abdullah b. Amr b. el-Âs radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إِنَّ أَعْدَى النَّاسِ عَلَى اللهِ مَنْ قَتَلَ فِي الْحَرَمِ، أَوْ قَتَلَ غَيْرَ قَاتِلِهِ، أَوْ قَتَلَ بِذُحُولِ الْجَاهِلِيَّةِ

"**Allah katında en azgın olan kişi Harem bölgesinde birini öldüren veya kendi katilinden başkasını öldüren veya cahiliyye'den kalma davalardan dolayı birini öldüren kişidir**."[958]

[957] **Sahih.** Buhari (1564) Muslim (1240)
[958] **Sahih.** Ahmed (2/179) İbn Ebi Şeybe (7/403)

ADAK VE YEMİNLER KİTABI

Allah'tan Başkası İçin Adak Adayan Müşriklere Benzer

İbn Amr radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

إِنَّمَا النَّذْرُ مَا ابْتُغِيَ بِهِ وَجْهُ اللهِ

"**Adak ancak Allah'ın vechi istenerek yapılandır**"[959]

Tahavi bu hadisle ilgili olarak şöyle der: "Bundan anladık ki, Müşrik, adağında (sadece) Allah'ın vechini istemez."[960]

Ebû Hureyre radıyallahu anh'den: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**Amr b. Âmir b. Luhay el-Huzâî'yi cehennemde bağırsaklarını sürüklerken gördüm. O ilk sâibe yapan kimse idi.**"[961]

Kişi "seferden dönersem yahut hastalığımdan iyileşirsem, devem sâibe olsun" diye adakta bulunur, artık bu hayvandan istifâde dahi haram sayılırdı.

Kerdem b. Sufyan radıyallahu anh, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e Cahiliyye'de yaptığı bir adak hakkında sordu. Nebî sallallahu aleyhi ve sellem ona: "**Bir vesen (heykel şeklinde bir put) veya nusb (dikili bir put) için mi adakta bulundun**?" diye sordu. O da: "Hayır. Lakin Allah Tebârek ve Teâlâ için adadım" dedi. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem: "**Allah Tebârek ve Teâlâ için yaptığın adağı yerine getir**" buyurdu."[962]

Sâbit b. ed-Dahhâk radıyallahu anh'den: "Bir adam Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem zamanında Buvane'de bir deve kesmeyi adadı. Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'e geldi ve: "Ben Buvâne'de bir deve kesmeyi adadım" dedi. Nebî sallallahu aleyhi ve sellem: "**Orada cahiliyye putlarından kendisine ibadet edilen bir put var mı?**" diye sordu. "Hayır" dediler. Nebî sallallahu aleyhi ve sellem: "**Orada bayram yaptıkları bir yer var mı?**" diye sordu. "Hayır" dediler. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem:

---

[959] **Sahih.** Ahmed (2/183, 211) Tahavî, Şerhu Meani'l-Asar (3/134) Darekutni (4/162) Hatib Tarih (6/48) İbn Asakir, Tarih (43/310) Beyhaki (10/67) el-Elbani, es-Sahiha (2859)

[960] Tahavî, Şerhu Muşkili'l-Asar (10/359)

[961] **Sahih.** Buhârî (3521) Muslim (2856)

[962] **Sahih.** Ahmed (15456) İbn Mâce (2131) Taberanî (25/74)

أَوْفِ بِنَذْرِكَ، فَإِنَّهُ لَا وَفَاءَ لِنَذْرٍ فِي مَعْصِيَةِ اللَّهِ، وَلَا فِيمَا لَا يَمْلِكُ ابْنُ آدَمَ

"**Adağını yerine getir. Zira Allah'a isyan olan konuda ve ademoğlunun sahip olmadığı şey hakkında adağı yerine getirmek yoktur**" buyurdu."[963]

Amr b. Şuayb, babasından, o da dedesinden rivayet ediyor: "Bir kadın dedi ki: "Ey Allah'ın rasulü! Ben şu ve şu mekanda kurban kesmeyi adadım. O mekanda cahiliyye halkı da kurban keserlerdi." Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem: "**Sanem (resim şeklindeki bir put) için mi**?" dedi. Kadın: "Hayır" dedi. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem: "**Vesen (heykel şeklindeki bir put) için mi?**" dedi. Kadın: "Hayır" dedi. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem: "**O halde adağını yerine getir**" buyurdu."[964]

Allah'a İsyan Olan Hususta Adak Yapan Kınanmıştır

Aişe radıyallahu anha'dan: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**Kim Allah'a itaat etmeyi adamışsa itaat etsin, kim de Allah'a isyanı adamışsa isyan etmesin**."[965]

Amr b. Şuayb, babasından, o da dedesinden rivayet ediyor: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem birbirlerine bağlı olarak Kabe'ye giden iki kişiye yetişti ve şöyle: "**Bu bağ da ne demek oluyor?**" dedi. İkisi dediler ki: "Ey Allah'ın rasulü! Biz Kabe'ye birbirimize bağlı olarak yürümeyi adadık." Bunun üzerine Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem: "**Böyle bir adak yoktur**" buyurdu ve onlar da bağlarını kestiler."[966]

Enes radıyallahu anh'den: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem iki oğlunun arasında götürülen bir ihtiyar görerek: "**Buna ne olmuş**?" diye sordu. "Yürümeyi nezretmiş" dediler. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem: "**Şüphesiz ki Allah bu adamın kendine azâb etmesinden müstağnidir**" buyurdu ve (hayvana) binmesini emretti."[967]

İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan: "Nebî sallallahu aleyhi ve sellem hutbe verirken bir adamın güneşte ayakta durduğunu gördü ve onu sordu. Dediler ki: "Bu Ebu İsrail'dir. Oturmadan ayakta durmayı, gölgelenmemeyi, konuşmamayı ve oruç tutmayı adadı." Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

---

963 **Sahih.** Ebû Dâvûd (3313)
964 **Hasen.** Ebû Dâvûd (3312)
965 **Sahih.** Buhârî (6696, 6700)
966 **Hasen**. Ahmed (2/183)
967 **Sahih.** Buharî (1865, 6701) Muslim (1642)

مُرُوهُ فَلْيَتَكَلَّمْ، وَلْيَسْتَظِلَّ، وَلْيَقْعُدْ، وَلْيُتِمَّ صَوْمَهُ

"**Ona emredin konuşsun, gölgeye geçsin ve otursun. Orucunu da tamamlasın**."[968]

İbn Amr radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem hutbe verirken, güneş altında ayakta durmakta olan bir bedeviyi gördü ve: "**Neyin var**?" dedi. O da: "Ey Allah'ın rasulü! Sen hutbeni bitirinceye kadar güneşten gölgelenmemeyi adadım" dedi. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem: "**Böyle bir adak olmaz. Adak ancak Allah Azze ve Celle'nin vechinin istendiği şekilde yapılandır**" buyurdu."[969]

İbn Ömer radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**Muhakkak ki adak bir şeyi ne öne alır, ne de geri bırakır. Ancak cimriden malın çıkmasını sağlar**." Muslim'in rivayetinde: "**Bir şeyi geri çevirmez**" şeklindedir.[970]

Ebû Hureyre radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**Adak adamak, ademoğluna takdir edilmeyen bir şeyi getirmez. Lâkin adak onu, kendisi hakkında takdir edilen kadere sürükler, bu adam sebebiyle Allah, cimrinin elinden mal çıkarır. Artık o kimse adağına sebep olan iş dolayısıyla daha önceden vermez olduğu malı getirip verir**."[971]

Şeyhülislâm İbn Teymiyye rahimehullah şöyle demiştir: "Nezir (adak) iki çeşittir: taat ve masiyet. Namaz, oruç veya sadaka adayan kimsenin onu yerine getirmesi gerekir. Eğer taat olmayan bir şey adamışsa, mesela; kabir ve türbelere kandil yağı, mum veya nafaka gibi şeyler adamışsa bu ma'siyettir. Bu bazı yönlerden tıpkı Lat, 'Uzza, üçüncüleri olan Menât gibi putlara nezirde bulunmak gibidir. İttifakla bu gibi nezirlere vefa göstermek caiz değildir."[972]

Masiyet olan nezirlerden biri de kişinin güç yetiremeyeceği veya sahip olmadığı bir şeyi adamasıdır. Buna vefa göstermek caiz değildir.

Birincisine gelince; şüphesiz kararlaştırılmış esaslara göre kişi ancak güç yetirebileceği bir şeyle mükelleftir. Gücünü aşan bir şeyi yerine getirmek kişiye vacip değildir. Zira bunda adakta bulunan kimseye zarar söz konusu olduğundan masiyet olan nezir hükmüne girmiştir. Bununla beraber daha sonra izahı geleceği üzere, ona yemin bozma kefareti gerekir

---

968 **Sahih.** Buhârî (6704) İbn Hibban (10/230) Ebu Davud (3300) Darekutni (4327) Abdurrazzak (8/436)

969 **Hasen**. Ahmed (2/211)

970 **Sahih.** Buhârî (2292) Muslim (1639, 3, 4, 1640)

971 **Sahih.** Buhârî (6609, 6694)

972 İbn Teymiyye, *Mecmû'u'l-Fetavâ* (11/354).

ve adakta bulunduğu şeyi yerine getirmemesi vaciptir.

İkincisine gelince; kişinin sahip olmadığı bir şeyde tasarruf hakkı yoktur. Mülkünde olmayan bir şeyde sahibinin izni olmaksızın tasarrufta bulunmak masiyetlerdendir.

Nitekim Sünnet'te buna delil olan hususlar varit olmuştur. 'İmrân b. Husayn radıyallahu anh'den: "Rasûlüllâh sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: **'Masiyet hususunda yapılan nezre ve kulun sahip olmadığı bir şey hakkında yaptığı nezre vefa (adağı yerine getirme) yoktur.'"**[973]

İmrân b. Husayn radıyallahu anh'den: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu işittim: "**Adak iki türlüdür: Allah'a itaat olan adak ki, bu Allah içindir ve yerine getirilir. Allah'a isyan olan adak ise şeytan içindir ve bu yerine getirilmez. Bunun keffareti, yemin keffaretidir**."[974]

Nevevî rahimehullah şöyle demiştir: "***Kulun elinde olmayan bir şeye yapılan adağın yerine getirilmesi yoktur***.' cümlesi, nezri, kendi mülkü olmayan bir şeye izafe etmesi hâline hamledilmiştir. Meselâ: 'Hastam düzelirse filânın kölesini azat etmek boynuma borç olsun' yahut: 'Filânın elbisesini veya evini tasadduk etmek borcum olsun!' gibi sözlerle yapılan nezirler bu kabildendir. Fakat henüz mülkünde olmayan bir şeyi iltizam eder de meselâ: 'Hastam iyileşirse bir köle azat etmek borcum olsun!' derse o anda köleye veya kıymetine sâhip olmadığı halde nezri sahihtir. Eğer hastası şifa bulursa zimmetinde köle azat etmek borç olur." [975]

Suyuti, el-Emru bi'l-İttiba'da şöyle demiştir: "Yine türbedarlık yapanlar veya bu mekânlarda kalanlar için gümüş, altın, koyun, sığır, deve veya keçi gibi mallar adamak da günah olan adaklardandır. Bunda puthane bekçiliği yapanlara adakta bulunmaya benzemek söz konusudur."

Allah'tan Başkası Adına Yemin Eden Bizden Değildir

El-Hasen b. Muhammed'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

ليس منا مِنْ حلِفَ بِغَيْرِ اللهِ ، أو قَالَ بِغَيْرِ الإسلام

"**Allah'tan başkası adına yemin eden veya İslam'dan başka bir din üzerinde olduğunu söyleyen bizden değildir**."[976]

İbn Ömer radıyallahu anhuma'dan: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

---

[973] **Sahih.** Muslim (3/1262); Ebû Dâvud (3316); Nesâ'î (7/19); İbn Mâce (2124).
[974] **Sahih.** Nesâî (3845)
[975] Şerhu Sahîhi Muslim (11/103).
[976] **Mürsel.** İbn Ebi Şeybe (7/549) Hallal es-Sunne (1456)

مَنْ حَلَفَ بِغَيْرِ اللَّهِ فَقَدْ كَفَرَ

"**Allah'tan başkası adına yemin eden küfre girmiştir**."[977]

İbn Ömer radıyallahu anhuma'dan gelen diğer bir rivayette Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

كُلُّ يَمِينٍ يُحْلَفُ بِهَا دُونَ اللَّهِ شِرْكٌ

"**Allah'tan başkası adına yapılan her yemin bir şirktir**."[978]

Sa'd b. Ubeyde'den: "Ben İbn Ömer radıyallahu anhuma'nın yanında idim. Bir adam Kâbe adına yemin etti. Bunun üzerine İbn Ömer radıyallahu anhuma dedi ki:

ويحك لا تفعل فإني سمعت رسول الله صلى الله عليه و سلم يقول : من حلف بغير الله فقد أشرك

"Sana yazıklar olsun. Böyle yapma. Zira ben Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu işittim: "**Kim Allah'tan başkası adına yemin ederse şirk koşmuştur.**"[979]

Mus'ab b. Sa'd b. Ebî Vakkas, babasından rivayet ediyor: Sa'd b. Ebi Vakkas radıyallahu anh dedi ki: "Lat ve Uzza'ya yemin ettim. Arkadaşlarım bana dediler ki: "Batıl söz söyledin." Bunun üzerine Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'e gittim ve: "Cahiliyye alışkanlığı sebebiyle Lat ve Uzza adına yemin ettim" dedim. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem bana dedi ki:

قل : لا إله إلا الله وحده ثلاثا وانفث عن شمالك ثلاثا وتعوذ بالله من الشيطان ولا تعد

"**Üç defa "La ilahe illallah" de ve üç sefer sol tarafına tükürerek şeytandan Allah'a sığın. Bunu bir daha da yapma**."[980]

Burayde radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

---

[977] **Sahih.** Hakim (1/65, 117) Humeydi (2/280) İbnu'l-Munzir el-Evsat (12/146)

[978] **Sahih.** Hakim (1/66) Taberani (13/223) Ebu Nuaym Tarihu İsbehan (1/380) İbn Bişran Emali (1297) İbn Mende, Tevhid (168) Deylemî (4756) el-Elbani, es-Sahiha (2042)

[979] **Sahih.** İbn Hibban (10/199) Hakim (4/330) Tirmizi (1535) Ebu Davud (3251) Ahmed (2/69, 86, 125) Bezzar (12/22) Tayalisi (2008) Taberani (13/205)

[980] **Sahih.** İbn Hibban (10/207)

مَنْ حَلَفَ أَنَّهُ بَرِيءٌ مِنَ الْإِسْلَامِ، فَإِنْ كَانَ صَادِقًا , لَمْ يَرْجِعْ إِلَى الْإِسْلَامِ سَالِمًا، وَإِنْ كَانَ كَاذِبًا , فَهُوَ كَمَا قَالَ

"**Kim kendisinin İslam'dan berî olduğuna sadık olarak yemin ederse bir daha İslâm'a selametle dönemez. Kim de bunu yalancı olarak söylerse o dediği gibi (İslam'dan berî)dir**."[981]

Atâ şöyle demiştir: "Halid b. El-As ve Şeybe b. Osman yemin edecekleri zaman: "ve ebî: babama yemin olsun" derlerdi. Ebu Hureyre radıyallahu anh onları babaları adına yemin etmekten yasakladı. Şeybe bu yeminini değiştirerek "ve amrî: ömrüm için" demeye başladı. Atâ'ya "Ömrüm için" demekte sakınca olup olmadığı soruldu. "Sakınca yok" dedi sonra Ebu Hureyre radıyallahu anh'den şu hadisi rivayet etti:

مَا لَمْ يَكُنْ حَلَفَ بِغَيْرِ اللَّهِ فَلَا بَأْسَ، فَلَيْسَ لَعَمْرِي بِقَسَمٍ

"**Yemin Allah'tan başkası adına olmadıkça sakınca yoktur. "Le amrî: ömrüm için" sözü ise kasem değildir**."[982]

İslâm'dan başka bir din üzerine yemin edene gelince, bunun iki yönü vardır:

Birincisi: Eğer kasten yalan yere yemin etmişse dediği gibi olur. Sâbit b. Dahhâk radıyallahu anh'ın rivayet ettiği hadiste Rasûlüllâh sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: **'Kim yalan yere İslâm'dan başka bir din üzerine yemin ederse o dediği gibidir.'**[983]

İkincisi: Eğer bu öfke halinde olmuşsa, mesela: 'Eğer şöyle yapmazsam Hıristiyan olayım' veya: 'Eğer şöyle yaparsam Allah'ı inkâr etmiş olayım' yahut: 'Yahudî olayım' demişse kefaret gerekir.

İmâm Mâlik rahimehullah bundan dolayı kefaret gerekmeyeceği, sadece Allah'tan bağışlanma dileneceği görüşündedir.[984] İbnu'l-Munzîr rahimehullah bunu çoğunluğun görüşü olarak nakletmiştir.

İbn Hacer rahimehullah[985] şöyle der: "İbnu'l-Munzîr şöyle demiştir: 'Şunu yaparsam Allah'ı inkâr etmiş olayım' gibi sözler söyleyip sonra o işi yapan kimse hakkında ihtilaf edildi. İbn 'Abbâs, Ebû Hureyre, 'Atâ, Katâde ve fakihlerin cumhuru bunda kefaret olmayacağı ve kalbinde bunu gizlemediği sürece kâfir de olmayacağı görüşündedirler. el-Evza'î, es-Sevrî,

---

[981] **Sahih.** Hakim (4/332) Ebu Davud (3258) İbn Mace (2100) Nesai (3772) Ahmed (5/355) Beyhaki (10/30) Bezzar (10/292)

[982] **Sahih.** Abdurrazzak (8/469) İbnu'l-Munzir el-Evsat (12/97)

[983] **Sahih.** Buhârî (1363) Muslim (110).

[984] İmâm Mâlik, *Muvattâ'* (2/478).

[985] İbn Hacer, *Fethu'l-Bârî* (11/546).

Ebû Hanife, Ahmed ve İshâk bunun bir yemin olduğunu ve kefaret gerektiğini söylemişlerdir. Birincisi daha doğrudur. Zira: 'Lat ve 'Uzzâ adına yemin eden hemen *lâ ilâhe illâ'llâh* desin' buyrulmuş ve kefaret zikredilmemiştir.

Emanete Yemin Eden Bizden Değildir

Emanet ile yemin; "Allah'ın emanetine yemin ederim ki…" şeklinde yapılan yemindir. Emanet, Allah'ın sıfatlarından olmadığı için emanet ile yemin etmek yasaklanmıştır.

Burayde radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

من حلف بالأمانة فليس منا

"**Emanet ile yemin eden bizden değildir**"[986]

Burayde radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

ليس منا من حلف بالأمانة ومن خبب على امرئ زوجته أو مملوكه فليس منا

"**Emanet ile yemin eden, bir kimseyi eşine karşı veya kölesine karşı ifsad eden bizden değildir**."[987]

Burayde radıyallahu anh'den diğer lafzı:

مَنْ حَلَفَ بِأَمَانَةٍ فَلَيْسَ مِنَّا ، وَمَنْ غَشَّ امْرَءًا مُسْلِمًا فِي أَهْلِهِ وَخَادِمِهِ فَلَيْسَ مِنَّا

"**Emanet ile yemin eden bizden değildir. Müslüman bir kimseyi eşi ve hizmetçisi hakkında aldatan bizden değildir**"[988]

Abdullah b. Yezid, babasından, o da Rasulullah sallallahu aleyhi ve

---

[986] **Sahih.** Ebu Davud (3253) İbn Hibban (1318) İbn Asakir (53/331) Elbani Sahiha (94)

[987] **Sahih.** Ahmed (5/352) İbn Hibban (10/205) Hakim (4/331) Beyhaki (10/30) Bezzar (10/99) Deylemi (5267) Ebu'ş-Şeyh el-Bercelani el-Kerem ve'l-Cud (96) Heysemi Mecma (4/332) Heysemi ravilerinin güvenilir olduğunu söylemiştir. Hakim sahih demiş, Zehebi de onaylamıştır. Elbani ve Şuayb el-Arnaut da hadisin sahih olduğunu belirtmiştir. Sahihu'l-Cami (5436) es-Sahiha (325)

[988] **Zayıf.** Ebu Ya'la'nın müsnedinden naklen: Busayri İthaf (4818) Dulabi el-Kuna (2/37) el-İsfehani Tergib (1/71) Ruyani (7, 11) ed-Dubbi Dua (75) Elbani ed-Daife (5307)

sellem'den rivayet ediyor:

ليس منا من حلف بالأمانة ومن خبب على امرىء زوجته أو مملوكه فليس منا

"**Emanet ile yemin eden bizden değildir. Müslüman bir kimseyi eşi ve hizmetçisi hakkında aldatan bizden değildir**.[989]

Hattabî, bu hadisi şerh ederken şöyle demiştir: "Emanetle yemin eden bizden değildir": Bu, Allah ve sıfatları adına yemin olmadığından çirkin görülmüş gibidir. Bu, Allah'ın sıfatı değil, ancak kullarına farz kılarak emrettiği bir şeydir. Bununla Allah Azze ve Celle'nin sıfatlarının arasının eşitlenmesinden dolayı böyle yemin etmek yasaklanmıştır. Hadiste geçen "Habbebe" kelimesi aldatmak ve ifsad etmek demektir. Kelimenin aslı el-Hib'dir. Bu da hile, pislik ve aldatmak demektir. "Raculun hibbun" ve "raculun habbun" denilir. Çokça hile yapan, habis ve münker kimse demektir."[990]

[989] İbnu'l-Cevzi, Zemmu'l-Heva (s.285)
[990] Mealimu's-Sunen (4/64)

BAYRAMLAR KİTABI

İslâm'da, Ramazan ve Kurban Bayramları'nın dışında üçüncü bir bayram yoktur. Müslümanlar, Allah'ın hakkında herhangi bir hüküm indirmediği, zaman ve mekâna bağlı olarak belirlenen pek çok bayramlarla sınanmışlardır.

Zamana Bağlı Bayramlar:

Bunlar pekçoktur. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in doğum günü, mirac gecesi, Şaban'ın 15. gecesi, salih veya salih olduğu sanılan bir insanın doğum günü, bazı kral ve padişahların iktidara geliş tarihi, bu bayram acem kavimlerde Nevruz bayramı olarak geçer ve onlardan alınmıştır. Bir iktidara karşı başlatılan direniş hareketi ve bir halkın diğer bir halka galip geldiği tarih olan ve Arab olmayan kavimler tarafından kutlanan Mihrican Bayramı vs.

"Mevlid-i Nebevî'yi kutlama işinde, Allah Teâlâ'nın izin vermediği bir ibâdeti dîne yerleştirme ve hristiyanlar gibi kâfir topluluklara benzeme söz konusudur. Anneler gününü kutlama ile millî günü (kurtuluş bayramını) kutlamada ise, kâfirlere benzeme söz konusudur"[991]

'Göç bayramı, şehitler günü, sevgililer günü, Cumhuriyet bayramı, ulusal egemenlik ve çocuk bayramı, kutlu doğum haftası gibi Allah Teâlânın cevaz vermediği, sevinç ve neşe kaynağı olan ve belirli günler için tahsis edilen uydurma kutlama günleri de bid'at bayramlardır.

Mekâna Bağlı Bayramlar:

Bu bayramlar, bir grup halkın, kabir ve anıtlarda ihdas etmiş oldukları toplantılar olup insanlar bu mekânlara ya belirli bir tarihte gelirler veya sürekli olarak buraların kapılarını aşındırırlar. Özellikle, Mısır'da el-Bedevî'nin, Kerbela'da Hüseyin radıyallahu anh'e nispet edilen kabrin, Bağdat'ta 'Abdulkadir Geylanî'nin, Nevşehirde Hacı Bektaşın, Konya'da Celalettin Rumî'nin kabri başında icra edilen kutlama ve törenler de böyledir ve bid'attir.

Bugün -özellikle de bayram günlerinde- Müslümanların hayatında birçok münkerat bulunmaktadır. Başlıcaları şunlardır:

* Kadınların süslenip püslenmesi,

* Erkeklerin sakal traşı olarak güzelleşmeye çalışmaları,

* Kabir ziyaretlerinin sadece bu güne tahsis edilmesi,

* Bayramlaşmak için ziyaretler yapılması, *sılayı rahîm*'in bayramlara tahsisi,

---

[991] Fetava'l-Lecneti'd-Daime (3/59)

* Ziyaretlerde kadın-erkek karışık oturulması, mahremi olmayan kadınların yanına girip çıkılması,

* Kâfirlerin cadılar bayramındaki adetlerinden müslümanlara bulaşan; çocukların şeker ve harçlık toplamaya çıkmaları, sonu gelmeyen savurganlıkların yapılması vb…

Başkalarının Bayramlarına, Festivallerine ve Özel Günlerine Katılanlar Bizden Değildir

Enes b. Mâlik radıyallahu anh'den rivâyet olunduğuna göre o şöyle demiştir: "Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem (hicretten sonra Mekke'den) Medine'ye geldiklerinde, Medine'lilerin (Nevruz günü ile Mihricân günü diye) oynayıp eğlendikleri iki günleri vardı. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: "**Bu günler nedir**?" diye sordu. Medineliler: "Biz (İslâm'dan önce), câhiliyet devrinden beri bu günlerde eğleniriz" dediler. Bunun üzerine Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**Şüphesiz Allah size, o iki günün yerine (dünya ve âhirette) daha hayırlı olan iki bayramı: Kurban bayramı ile Ramazan bayramını vermiştir**."[992]

Abdullah b. Amr radıyallahu anhuma'dan rivâyet olunduğuna göre, o şöyle demiştir: "Her kim, acemlerin ülkesinden geçerse (başka bir rivâyette: Müşriklerin diyârında ikâmet ederse), onlarla beraber onların Nevruz ve Mihricân bayramlarını kutlar ve ölünceye kadar bu hâl üzere onlara benzerse, kıyâmet günü onlarla beraber haşrolur."[993]

Ömer b. El-Hattâb radıyallahu anh'den rivâyet olunduğuna göre o şöyle demiştir: "Bayram günlerinde, kiliselerinde müşriklerin yanlarına girmeyin. Çünkü Allah'ın lâneti, onların üzerlerine inmektedir."[994]

Ömer b. el-Hattâb radıyallahu anh yine şöyle demiştir: "Bayramlarına katılma konusunda Allah'ın düşmanlarından kaçının (onlardan uzak durun)."[995]

Ömer b. El-Hattab radıyallahu anh şöyle demiştir: "Allah'ın düşmanları olan Yahudi ve Hristiyanların bayramlarından sakının. Zira onların bir araya geldikleri yerlerde üzerlerine gazap iner, size de isabet etmesinden korkarım. Onların dil üsluplarını öğrenmeyin. Aksi halde ahlakınız onların ahlakına döner."[996]

---

[992] **Sahih.** Ebu Davud (1134) Nesai (1556) el-Elbani es-Sahiha (2021)

[993] **Sahih mevkuf.** Beyhakî (9/234) Hakîm et-Tirmizi Nevadiru'l-Usul (1/255) Dulabi el-Kuna (3/1048) İbn Kayyım, Ahkamu Ehli'z-Zimme (1/723-724)

[994] **Sahih mevkuf.** Abdurrazzak (1/411) Beyhaki (9/234) Beyhaki Şuab (7/43) Ebu'l-Kasım el-Hurafi, Fevaid (no:24)

[995] **Sahih mevkuf.** Buhari Tarih (4/14) Beyhakî (9/234)

[996] **Sahih mevkuf.** Beyhaki Şuabu'l-İman (7/43) Makrizi el-Mevaiz ve'l-İtibar

Amr b. el-Haris'ten: "Birisi İbn Mes'ud radıyallahu anh'ı bir düğün yemeğine davet etti. İbn Mesud radıyallahu anh oraya gidince eğlence sesi işitti ve girmeden geri döndü. Neden döndüğü sorulunca şöyle dedi: Ben Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu işittim:

مَنْ كَثَّرَ سَوَادَ قَوْمٍ فَهُوَ مِنْهُمْ وَمَنْ رَضِيَ عَمَلَ قَوْمٍ كَانَ شَرِيكًا لِمَنْ عَمِلَهُ

"**Kim bir topluluğun kalabalığını artırırsa onlardandır. Kim bir topluluğun amelinden razı olursa onu işleyene ortak olur**."[997]

Abdurrahman b. Ziyad şöyle dedi: "Ebu Zerr el-Gıfari radıyallahu anh bir düğün yemeğine davet edildi. Oraya gittiğinde eğlence sesleri işitti ve geri döndü. Ona: "Girmeyecek misin?" denilince:

إِنِّي أَسْمَعُ صَوْتًا، وَمَنْ كَثَّرَ سَوَادًا كَانَ مِنْ أَهْلِهِ، وَمَنْ رَضِيَ عَمَلًا كَانَ شَرِيكَ مَنْ عَمِلَهُ

"Ben bazı sesler işittim. Kim bir topluluğun kalabalığını artırırsa onun ehlinden olur. Kim bir amelden razı olursa onu işleyene ortak olur" dedi."[998]

Enes b. Malik radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

مَنْ سَوَّدَ مَعَ قَوْمٍ فَهُوَ مِنْهُمْ

"**Kim bir topluluğun karartısını (kalabalığını) artırırsa onlardandır.**"[999]

Urs b. Umeyra el-Kindî radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إِذَا عُمِلَ بِالْخَطِيئَةِ فِي الْأَرْضِ كَانَ مَنْ شَهِدَهَا فَكَرِهَهَا كَمَنْ غَابَ عَنْهَا،

(1/330) İbn Kesir Musnedu'l-Faruk (2/494)

997 **Sahih.** Deylemi (5621) eş-Şenterini, ez-Zahire Fi Mehasini Ehli'l-Cezire (4/777) Zehebi, Teşbihu'l-Hamis (s.17) Ebu Ya'lâ'dan naklen: Fethu'l-Bari (13/37) Zeylai Nasbu'r-Raye (4/346) Metalibu Aliye (1660) Busayrî İthaf (3297/1) Ali b. Ma'bed'in Kitabu't-Taat ve'l-Ma'siyet'inden naklen; İbn Hacer, ed-Diraye (1015) Keşfu'l-Hafa (2588)

998 **Munkatı.** İbnu'l-Mubarek, Kitabu'z-Zuhd (42) Begavi Şerhu's-Sunne (9/149) ez-Zeylaî Nasbu'r-Raye (4/346) Abdurrahman b. Ziyad ile Ebu Zerr radıyallahu anh arasında inkıta vardır.

999 **Hasen ligayrihi.** Hatib Tarih (10/40) İbn Ebi Asım, es-Sunne (1464) Ebu Amr el-Buhayri, Fevaidu'l-Muntabe Li'l-Mahledî (el yazma no:788) el-Elbani ed-Daife (4608) isnadında el-Haris b. en-Numan ve Said b. Umare zayıftır.

وَمَنْ غَابَ عَنْهَا فَرَضِيهَا كَانَ كَمَنْ شَهِدَهَا

"**Yeryüzünde bir günah işlenildiğinde orada bulunup da bundan nefret eden orada bulunmamış gibidir. Kim de orada olmadığı halde razı olursa, ona şahit olmuş gibidir**."[1000] Aynısı İbn Mes'ud radıyallahu anh'den rivayet edilmiştir.[1001]

İlim ehlinin icmaı ile Müslümanın, yılbaşı gibi dini bayramlarında kâfirlerle bir araya gelmesi ve bu bayramlara iştirak etmesi caiz değildir. Zira bunda onların yaptıklarına razı olmak ve yardım etmek söz konusudur. Nitekim Allah Teâla şöyle buyurmuştur: "**Günâh işlemek ve düşmanlık etmek için yardımlaşmayın**." (Maide 2) Şüphe yok ki, onların batıl bayramlarına katılmak; günahta yardımlaşmak olup haramdır.[1002]

El-Kettani, şöyle der: "İlim ehli, dinlerinin şiarlarında onlarla beraber bulunmanın caiz olmadığında ittifak etmişlerdir. Abdulmelik b. Habib, el-Vadıha'da dedi ki: İbnu'l-Kasım'a Hristiyanların bayramlarını kutlamak için bindikleri gemiye binmenin hükmü soruldu. Üzerinde toplandıkları şirklerinden dolayı üzerlerine gazap inmesinden korkulacağından bunu çirkin gördü ve bunun onların dinlerine ta'zim anlamına gelip şirklerinde yardım etmek olduğunu belirtti… Bunun Malik ve diğer âlimlerin görüşü olduğunu söyledi. Bu konuda ihtilaf eden kimse bilmiyorum."[1003]

Yine ilim ehlinin icmaı ile bu bayramlarında onları kutlamak ve dünyevi bayramlarında bulunup kutlamak da haramdır. Zira bunlar bizim dinimizde bid'at ve haram olan bayramlardır. Yine içinde dini veya dünyevi bayram olan bu günleri bayram (tatil, kutlama günü) yapmak da haramdır. Zira bu yasaklanan benzemedendir.[1004]

İbn Kayyım şöyle der: "Onları kendilerine has, küfür şiarlarında kutlamak ittifakla haramdır. Mesela bayramlarında ve oruçlarında "Tebrik ederim, bayramınız kutlu olsun" ve buna benzer sözler söylemede olduğu gibi. Bunu söyleyen kimse küfürden selamette kalsa bile bu yaptığı

[1000] **Hasen.** Ebu Davud (4345-46) Taberani (1/139) Ebu Nuaym Tarihu İsbehan (1/169) İbn Kani Mucem (850) Fesevi Meşyeha (171)

[1001] **Sahih mevkuf.** İbn Ebi Şeybe (7/484) Beyhaki (7/266) el-Uşeyb Cüz (no:27) İbn Dust, Emaliyu'n-Neccad (el yazma no: 8) Busayri, İthaf (3297/2)

[1002] İktizau's-Sırati'l-Mustakim (1/424-488, 2/514-570) el-Adabu'ş-Şer'iyye (1/431-433) bkz.: İbn Cerir, Kurtubi ve Suyuti Tefsirlerinde Furkan suresi 72. Ayetinin tefsiri. Şeyh Muhammed b. Useymin Mecmuu Fetava (3/32, 33) Şeyh İbrahim el-Hukayl A'yadu'l-Kuffar (s.100) el-Muvalat ve'l-Muadat (2/732-737) en-Nevakidu'l-Kavliyye ve'l-Ameliyye (s.373-376)

[1003] ed-Devahiyu'l-Mudhiye (s.85)

[1004] El-İktiza (1/426-640, 2/581-616) Şeyh Abdulaziz b. Baz Fetava (s.894) el-Vela ve'l-Bera (s.331).

haramdır. Bu tıpkı puta secde etmelerini kutlamak gibidir."[1005]

Şeyh Muhammed b. Useymin şöyle demiştir: "Müşriklerin yaptıklarına bizzat katılsa da katılmasa da, onları bu şekilde kutlamak haramdır. Eğer biz onları bayramlarında kutlarsak bizim de onlardan farkımız kalmaz. Zira o bizim bayramımız değildir. Bu Allah'ın razı olduğu bir bayram değildir. Bunu ister dinlerinden bir bid'at olarak uydurmuş olsunlar, isterse dinlerine göre meşru olsun fark etmez, İslam bunları nesh etmiş, ortadan kaldırmıştır… Müslümanın bu gibi bayramlar münasebetiyle yapılan davete icabet etmesi de haramdır. Zira onlara iştiraki ifade etmesinden dolayı, bu onları kutlamanın en ileri boyutudur. Yine Müslümanların kafirlere benzemeleri, bu münasebetle törenlerine katılmaları, hediye alıp vermeleri, tatlı veya yemek dağıtmaları, tatil yapmaları haramdır… Her kim bunlardan birini yaparsa günahkârdır. İster güzel muamele için, ister sevgiden dolayı, ister çekindiğinden dolayı veya isterse başka bir sebeple yapmış olsun, durum değişmez. Zira bu, Allah'ın dininde taviz vermek ve müdahenede bulunmak olup, kâfirlerin nefislerini dinleriyle övünmelerinde desteklemektir."[1006]

Bayramlarda Şeker Toplamak Kâfirlerin Adetlerindendir

Müslümanların ülkelerinde Ramazan ve kurban bayramlarında çocukların harçlık ve şeker toplama adetleri yaygınlaşmıştır. Bu adet, Hristiyanların cadılar bayramındaki uygulamalarını taklid eden cahil müslümanlar tarafından geçmiştir.

İmam Zehebi, bazı cahil Müslümanların kutlama ve bayramlarında Hristiyanlara benzemesinden bahsederken şöyle demiştir: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem: "**Gazaba uğrayanlar; Yahudiler, sapıtanlar ise Hıristiyanlardır**" buyurmuştur.

Ey Müslüman! Allah sana her gün ve gecede on yedi defa; gazaba uğrayanların ve sapıtanların değil, Allah'ın kendilerine nimet verdiklerinin yolu olan sıratı müstakime iletmesi için Allah'a dua etmeni vacip kılmıştır! Sıfatları böyle olan ve cehennem odunları olan bir kavme benzemekten gönlün nasıl rahat olabilir?! Sana "kendini soytarıya benzet" denilse, bundan öfkelenirsin. Hâlbuki sen farkında olarak veya olmayarak bayramlarında çocuklarına elbise giydirerek, onlar için yumurta boyayarak, tütsüler satın alarak haça ibadet edenlere benzemeye çalışıyor, peygamberinin bayramını kutlar gibi düşmanının bayramını kutlayarak kâfirleri sevindiriyorsun. Böyle yaparsan götürüleceğin yer neresidir?

Eğer Allah seni bağışlamazsa ancak Allah'ın gazabına uğrarsın! Eğer bunu iyi anlarsan, Nebin Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'in

[1005] Ahkamu Ehli'z-Zimme'de (1/162)
[1006] Mecmuu Fetava (3/45, 46)

seni, onlara mahsus olan her şeyde kitap ehline muhalefet etmeye teşvik ettiğini de bilirsin."[1007]

Her ne şekilde olursa olsun, cahiliye bayramları, şenlik, festival ve galalarıyla ilgili olarak herhangi bir fiilin yapılması şiddetle ve kesin bir dille yasaklanmıştır. Buna mutlaka uymak gerekir. İster ehli kitap isterse diğer kâfirler olsun her iki topluluğun yaptığı da küfürdür. Aralarında hiçbir fark yoktur. Belki küfürlerinin daha ağır veya hafif olması yönüyle aralarında bir fark olabilir.

Allah Teâla'nın, kâfirlere ait bayramları kesin bir şeklide yasaklamasının sebebi, müslümanların inançlarının kâfirlere ait adet ve geleneklerle ve ehli kitabın eskiden kalan yanlışlarıyla kirletilmesi endişesidir. Bu bakımdan yasaklama çok daha şiddetlidir.

Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem ümmetinin hiç bir konuda kâfirlere benzememesini, onlara muhalefet etmelerini istemiştir. Çünkü mü'minle Cehennem ehli arasındaki muhalefet ne kadar artarsa, mü'min Cehennem ehlinin, amellerini işlemekten o kadar uzaklaşır.

Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ümmetine olan düşkünlüğü ve onlara nasihati Allah Teâlâ'nın kendisine ve halka bir fazlı ve keremidir ki, halkın çoğu bunu bilmezler.

Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem, görünürdeki işlerinde onlara benzemelerinden korkup endişe duyması sebebiyle, ümmetinin kâfirlere muhalefet etmesi konusunda çok titiz davranmıştır. Çünkü bir müslümanın görünürde kâfirlere benzemesi, zamanla onlarla uyum sağlamasına, onları sevip dost edinmesine yol açabilir. Nitekim müslüman olduğunu ileri süren birçok kimse, farkında olmadan böyle bir duruma bulaşmışlar, buna rağmen yaptıkları işi iyi görmüşlerdir.

Bayram Ziyaretleşmeleri Bid'attir

Şeyh allame Mukbil b. Hadi el-Vadiî rahimehullah'a şöyle soruldu: Soru 36: "Bayram günü tebrik etme ne zaman başlar ve ne zamana kadar devam eder?

Cevap: Tebrik etme hakkında gelen bir şey bilmiyorum. İnsanların birbirlerini bayram günü tebrik etmesinde sakınca yoktur. Bu konuda bir şey gelmemiştir. Bidat sınırına gelmedikçe bunda sakınca yoktur. Bu konuda vakitle sınırlama da yoktur. Lakin insanların bayramda yaptıkları şeylerin ve ziyaretlerle meşgul olmalarının bir delili yoktur. Allah yardımcımız olsun."[1008]

Şeyh el-Elbânî rahimehullah'a şöyle soruldu: "İnsanların bayram gününde birbirlerini ziyaret etmelerinin bidat olduğunu işittik. Bayramlarda

[1007] Teşebbuhu'l-Hamis Bi Ehli'l-Hamis (s.21-23)
[1008] Oruç Ahkamı ve diğer sorular adlı kaset, (33. Dakika, 42. Saniye)

kardeşlerin ve insanların ziyaretleriyle ilgili olan hükmü açıklamanızı rica ederiz."

Şeyh el-Elbani rahimehullah dedi ki: "Biz defalarca tekrar ettiğimiz için şu an ayrıntıları zikretmeye gerek görmüyoruz. Özetle şöyle deriz: "Bayram gününde dirilerin ölüleri ziyaret etmesi sonradan çıkarılmış işlerdendir. Zira bu, şeriat koyucunun mutlak kıldığı şeyi sınırlamaktır. Şeriat koyucu ise hikmet sahibidir. Sahih hadiste şöyle buyrulmuştur: "**Sizi kabirleri ziyaretten yasaklamıştım. Dikkat edin, artık ziyaret edebilirsiniz. Zira o size ahireti hatırlatır.**" Buradaki "ziyaret edin" sözü genel bir emirdir. Bu emri belli bir zamana ve özel bir mekana tahsis ederek sınırlamak caiz değildir. Zira nasları sınırlamak veya mutlaklaştırmak insanların vazifesi değildir. Bu sadece alemlerin rabbinin vazifesidir, ki O, rasulü kerimini bununla mükellef kılarak ona şöyle buyurmuştur: "**Sana da zikri indirdik ki, insanlara ne indirildiğini açıklayasın.**" (Nahl 44)

Mutlak olan bir nassın mukayyed olanını Nebî sallallahu aleyhi ve sellem açıklamıştır. Genel bir nassın özel olanını Nebî sallallahu aleyhi ve sellem açıklamıştır. Onun açıklamadıklarında ise takyid (sınırlama) ve tahsis (özel kılma) yoktur. O zaman "artık ziyaret edebilirsiniz" sözü senenin her günü için mutlaktır. Günler arasında fark yoktur. Gün içinde akşam, öğlen, gündüz veya gece gibi zaman dilimleri arasında da fark yoktur.

Yine deriz ki: bayram gününe özel olarak dirilerin ölüleri ziyaret etmesinde olduğu gibi, bayram gününe özel olarak dirilerin dirileri ziyaret etmeleri de böyledir. Bayram gününde meşru olan ziyaret; şiddetle üzücüdür ki, insanların bayram namazını mescidlerde kılıp sonra dağılmaları sebebiyle ortadan kalkmıştır. Onlara gereken şey, namazgahta hep birlikte toplanmalarıdır. Namazgah (musallâ); bir beldede, bütün halkın buluşabileceği şekilde belde dışında bulunur. Orada buluşur, bayram namazını kılar ve haliyle tanışırlar. Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in hayatı boyunca devam ettiği bu sünnet iptal edilmiştir.

Yine burada uyarılması gereken, gerçekten önemli bir husus vardır: "Hepimiz Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in şu sözünü biliriz: "**Şu mescidimde kılınan bir namaz, başka mescidlerdeki bin namaza bedeldir. Ancak Mescidu'l-Haram bundan hariçtir.**" Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in mescidinde kılınan bir namaz böyle olmasına rağmen, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem ramazan ve kurban bayramı namazlarını bu mescidin dışında kılıyordu. Neden musallâda (namazgahta) kılıyordu? Çünkü Müslümanların her yerden, civar karyelerden gelerek, hepsini kuşatacak tek bir yerde; Medine'de toplanmalarını istiyordu.

Zamanla insanlar bu namazgahlardan uzaklaşarak; öncelikle Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sünnetini bilmekten ve uygulamaktan uzak kalanların Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in sünnetine göre tanışmasından uzaklaştılar. Bayram namazını, Cuma namazında ve

beş vakit namazda olduğu gibi mescidlerde kılmakla yetindiler. Sünnete gelince, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem hayatı boyunca buna devam etmiştir. Bir kere olsun bayram namazını mescidde kılmamıştır. O bayram namazını sadece namazgahta kılardı."[1009]

Soru: İnsanların çoğunun yaptıkları gibi, ziyaretlerin bayram gününe tahsis edilmesi hakkındaki hüküm nedir? Bazıları bunun sünnette gelen bir şey olmaması gerekçesiyle uzak duruyorlar. Bu konuda ne söylenir?

Şeyh el-Elbani rahimehullah dedi ki: "O bazılarına Allah bunu mübarek kılsın. Allah'tan bizleri de o bazılarından kılmasını dileriz. Zira bizler her zaman ve daima deriz ki, bu gün kardeşlerimizden biriyle bu konuda konuşurken şöyle dedim: "Ey falan! Sen önceden bahsedilmemiş yeni bir davet işittin. Sen de: "Bu zamanda yaygın olan bidatlerden birisi, (bayram gününde) dirilerin ölüleri ziyaret etmesidir diyorsun. Aslında bu yeni işittiğin bir davet değil. Bunun aslı eskiden beri mevcuttur. Bu da: "Bayram gününde dirilerin dirileri ziyaret etmesinin bidat olmasıdır." Bundan dolayı ilk oturduğunda Ebu Evfa'ya uyarıda bulundum. Dedi ki: "Ben sana bayram tebriği için değil, ziyaret için geldim."

Soruyu soran: "Bayram tebriği için gitmek de ziyaret manasındadır" dedi. Şeyh Elbani: "Dil böyle gelmemiş midir? Gel falanı bayram tebriğine gidelim denince ne anlaşılır?" dedi.

Soruyu soran: "Bayramda ziyaret edelim demektir." El-Elbani: "Dirilerin bayram gününde ölüleri ziyaret etmesi bidat değil midir?

Soruyu soran: "Bu uzak bir kıyastır" El-Elbani: "Bu bir kıyas değildir."

Soruyu soran: Ölü bu ziyareti hissetmez ve bundan faydalanmaz. Fakat diriler arasındaki ziyaret sılayı rahim ve muhabbete sebeb olur Elbani: "Yani sen ziyaretini hissetmedikleri için mi ölüleri (bayramda) ziyaret etmiyorsun?"

Soruyu soran: "hayır." El-Elbani: "Güzel. Öyleyse bayram dışında ziyaret ettiğin güzel gaye için neden bayramda da ziyaret etmiyorsun?"

Soruyu soran: "Burada gaye güzeldir, ancak ölülere gitmek bayramın sevinci ile bu çelişir" el-Elbani: "İşte bu kıyastır. Bu cevap mı? (şeyh rahimehullah burada gülüyor) elcevap? Allah sana mübarek kılsın!"

Soruyu soran: "Öyleyse iyi bir adet bid'at sayılır mı?" el-Elbani: "Dinle! Dirilerin ölüleri zirayet etmesi konusu bu mantıkî, hatta felsefî illet için değildir! Felsefecinin biri gelir, senin felsefeni geçer. Lakin cevap şudur: "Şayet bu bir hayır olsaydı, (selef) bizi bunda geçerdi. Bu cevaba ne

---

[1009] Link: http://www.alalbany.ws/alalbany/audio/527/527_13.rm http://www.alalbany.ws/alalbany/audio/530/530_09.rm (kaset: 527, fetva no:9, 13)

dersin?" Soruyu soran: "Güzel…" dedi.[1010]

Aşura Gününü Bayram Edinenler Yahudilere Benzer

Ebû Mûsâ radıyallahu anh: "Yahudiler Aşura gününü bayram ediniyorlar" deyince Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

خالفوهم صوموا أنتم

"**Onlara muhalefet edin ve siz oruç tutun**."[1011]

Diğer lafzı şu şekildedir: "Aşura gününe Yahudiler tazim eder ve o günü ilan ederlerdi" diğer rivayette: "Hayber halkı Aşura günü oruç tutarlar, o günü bayram ederler ve kadınları süslerini takınırlardı."[1012]

Tarık b. Şihâb radıyallahu anh'den:

كان يوم عاشوراء لأهل يثرب عيدا يلبس فيه النساء شارتهن فقال رسول الله صلى الله عليه و سلم خالفوهم فصوموه

"Yesrib halkı Aşura gününü bayram ediniyor ve kadınları o gün güzel elbiseler giyiniyordu. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki: "**Onlara muhalefet edin, o gün oruç tutun**."[1013]

İbn Ömer radıyallahu anhuma'dan: "Nebî sallallahu aleyhi ve sellem Aşura günü oruç tutar ve bu günde oruç tutmayı emrederdi. Ramazan orucu farz kılınınca, bunu terk etti."[1014]

Hulasa: Yahudiler Aşura gününde oruç tutar, bu güne tazim ederler ve bayram sayarlar, kadınları süslerini takınarak güzel elbiseler giyerlerdi. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem o günün bayram edinilmesini yasaklamış, önce Aşura günü oruç tutulmasını emretmiş, sonra Ramazan orucu farz kılınınca Aşura orucu meşru olarak kalmış, fakat oruç hususunda da onlara muhalefeti emrederek bir gün öncesinde veya bir gün sonrasında oruç tutulmasını emretmiştir.

[1010] Link: http://www.alalbany.ws/alalbany/audio/531/531_01.rm (Kaset:531, fetva no:1)

[1011] **Sahih.** İbn Hibban (8/391) İbnu'l-Arabi Mu'cem (1806) Benzer lafızla: Buhari (2005) Muslim (1131)

[1012] **Sahih.** Ahmed (4/409) Ebu Ya'la (13/317) Şecerî Emali (2/116)

[1013] **Sahih.** Nesai Sunenu'l-Kubra (2/159) Ebu Nuaym Musnedu'l-Mustahrac (3/212)

[1014] **Sahih.** Buhari (1793)

Cahiliye Ehlinin Bayram Yerlerinde Kurban Kesmek Yasaklanmıştır

İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan: "Bir adam (Kurdum b. Sufyan es-Sekafi) Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'e geldi ve: "Ey Allah'ın rasulü! Buvâne'de kurban kesmeyi adadım" dedi. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem:

فِي نَفْسِكَ شَيْءٌ مِنْ أَمْرِ الْجَاهِلِيَّةِ؟ قَالَ: لَا، قَالَ: أَوْفِ بِنَذْرِكَ

"**Cahiliye işlerine ait bir düşüncen var mı?**" buyurdu. Adam: "Hayır" deyince: "**Adağını yerine getir**" buyurdu.[1015]

Sabit b. Ed-Dahhak radıyallahu anh'den: "Bir adam Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem zamanında Buvane'de kurban kesmeyi adadı ve Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e geldi. Dedi ki: "Ben Buvane'de kurban kesmeyi adadım." Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem ona:

هل كان فيها وثن من أوثان الجاهلية يعبد قال لا قال فهل كان فيها عيد من أعيادهم قال لا فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم أوف بنذرك فإنه لا وفاء لنذر في معصية الله ولا في قطيعة رحم ولا فيما لا يملك بن آدم

"**Orada cahiliye putlarından, kendisine tapılan bir şey var mı?**" buyurdu. Adam: "hayır" dedi. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem: "**Orada cahiliye ehlinin bayramlarından biri kutlanıyor mu?**" dedi. Adam: "Hayır" dedi. Bunun üzerine Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem: "**Adağını yerine getir. Zira Allah'a isyan, akrabalık bağını koparmak ve Âdemoğlunun gücünün yetmediği konularda adak yerine getirilmez**."[1016]

Mevlid Kandili ve Kandil Gecelerini Kutlayanlar Kafirlere Benzer

Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in doğum tarihinin ne ayı ne de günü hakkında mutemed bir şey sabit olmamıştır. Hatta bu, meşhur olana da aykırıdır.

Nitekim Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in Ramazan ayında, Receb ayında veya Rebiulevvel ayında doğduğu söylenmiştir. Rebiulevvel ayında doğduğunu söyleyenler de bu ayın hangi günü olduğu hususunda da ihtilaf etmişler, bazıları; 2. günü, bazıları; 8. günü, bazıları 10. günü, bazıları 12.

[1015] **Sahih.** İbn Mace (2130) İbn Sad (8/75) Beyhaki (10/84) Taberani (12/23)

[1016] **Sahih.** Ebu Davud (3313) Taberani (2/76) Abdurrazzak (3/96) Ahmed (4/64, 5/376, 6/366) Beyhaki (10/83)

günü, bazıları 17. günü, bazıları 18. günü ve bazıları da 20. günü demişlerdir. Bu konuda bunlardan dayanılabilecek bir delil yoktur.[1017] Rafızilerden Ubeydîler (Memlukler) hicri 4. asırda, tercih edilen görüş olmamasına rağmen, Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in Rebiulevvel ayında doğmuş olduğunu kararlaştırdılar.

Hâlbuki bu ay, Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in vefatıyla İslam ümmetinin en büyük bir musibete uğradığı aydır. Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğu sabit olmuştur: "**Sizden biriniz bir musibete uğradığında benim vefatımla uğradığı musibeti düşünsün. Zira bu musibetlerin en büyüğüdür**."[1018] Nitekim Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in Rebiulevvel ayında vefat ettiği hususunda ihtilaf yoktur.

Hatta Ubeydîler, Rebiulevvel ayının 12. gününü seçmişler ve Mısır'a hükmettikleri sırada Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in doğumu ile ferahladıklarını iddia ederek kutlamalar ve törenler ortaya çıkarmışlardır. Hâlbuki ilim ehlinin geneline göre bu tarih, Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in vefat tarihidir.[1019]

Bu zındık Ubeydîlerin çoğu İslam'a ve Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e kin güden kimselerdir. Hatta bazıları ilahlık iddia etmiştir. Bunların başında el-Hâkim Biemrillah el-Ubeydî gelir ki, bugüne kadar Dürzîler onun ilahlığına inanmaktadırlar.[1020]

Arafat'ta ve şerefli Ka'be'nin yanında hacıları katleden, Kâbe'nin bir kısmını yıkan, Haceru'l-Esved'i oradan alan ve ancak yıllar sonra iade eden Karamita fırkası da onların takipçilerindendir.

O zamanlar komutanları: Ebu Tahir el-Karmati idi. İnsanları Kâbe'de katlederken şu şiiri söylemiştir:

Ben Allah ileyim, Allah da benimledir
O halkı yaratır ben de öldürürüm [1021]

[1017] Bkz.: Tabakatu'l-Kubra (1/100-101) Siyretu İbn Hişam (1/158), Tarihu'l-İslam (s.25-26) Letaifu'l-Maarif (s.95) el-Bidaye ve'n-Nihaye (3/373-380) Muhammed b. Useymin Fetava (2/298)

[1018] **Hasen ligayrihi.** İbn Mace (1599) muttasıl olarak zayıf senedle rivayet etti. Darimi (85, 86) ve İbn Sad (2/75) sahih fakat mürsel olan iki tarikle rivayet ettiler. Rivayet yollarıyla hadis hsendir. Nitekim Şeyh Elbani es-Sahiha'da (1106) sahih demiştir.

[1019] Bkz.: İbn Sad Tabakatu'l-Kubra (2/272-275) Zehebi Tarihu'l-İslam (s.568-571) İbn Hacer Fethu'l-Bari (8/129, 130) el-Bidaye ve'n-Nihaye (3/373-380) Hafız İbn Receb Letaifu'l-Mearif (s.97-113)

[1020] İmam Zehebi Siyeru A'lami'n-Nubela'da (15/173) onun hal tercemedinde şöyle der: "Mısır sahibi, Hakim Biemrillah el-Ubeydi el-Mısrî er-Rafızi, hatta el-İsmailî. Zındıktır. Rablik iddiasında bulunmuştur." Bkz.: el-Bidaye ve'n-Nihaye (15/582-584)

[1021] Bkz.: İbnu'l-Esir el-Kamil fi't-Tarih (8/207, 208) el-Bidaye ve'n-Nihaye

Ubeydîler hicri dördüncü asırda 363 senesinde, Mısır'a hükmettikleri sırada ilk mevlid kutlamalarını başlatan kimselerdir.

es-Sendubi, bu günde mevlid kutlamalarını caiz gören sufilerdendir. Bununla beraber bu uygulamayı ilk başlatanların Ubeydîler olduğunu kabul etmektedir.[1022]

Bu dinden çıkmış Ubeydilerin Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'e kinlerinden dolayı kasten vefat ettiği ayı bu tür kutlamalar için seçmeleri, Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in vefatıyla sevinç duymaları ve insanlara Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in doğumuna seviniyormuş gibi davranmaları uzak bir ihtimal değildir.

Nitekim ilim ehli, başta Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabı olmak üzere faziletli ilk üç asırdaki Salih seleften hiç kimsenin böyle kutlamalar yapmadığı hususunda ittifak etmişlerdir. Bu yüzden faziletli ilk üç asırdan hiç kimsenin, Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'e olan şiddetli sevgilerine ve hayra karşı hırslı olmalarına rağmen, ne böyle bir şey yaptıkları ve ne de meşru olduğunu söyledikleri nakledilmemiştir.

Bu kutlamaları haram gören ilim ehlinden bir topluluk bu icmayı nakletmişlerdir. Bu kutlamaları mubah görenler de Selefin mevlid kutlamaları yapmadığı şeklindeki icmayı nakletmelerine muvafakat etmişlerdir.

İmam el-Fakihanî şöyle demiştir: "Bu mevlidin ne kitapta ne de sünnette bilinen bir aslı yoktur. Ümmetin dinde önder olan, öncekilerin yoluna sımsıkı sarılan âlimlerden hiçbiri de böyle bir şey yapmamıştır. Bilakis bu batıl ehlinin ve nefislerinin şehvetine uyan yiyicilerin çıkardığı bir bidattir. Şeriat buna izin vermez. Sahabe, tabiin ve bildiğimiz dindar âlimler bunu yapmamışlardır. Eğer bu konuda sorulacak olursa, Allah Teâla'nın huzurunda benim de cevabım budur."[1023]

İbnu'l-Hac, insanların mevlid merasimlerinde yaptıkları çirkinlikleri zikrettikten sonra şöyle der: "Bu çirkinlikler mevlid dinleme ameliyle bileşiktir. Eğer bu çirkin işler ve yemek yedirme işi olmasaydı ve mevlid niyetiyle kardeşler davet edilip daha önce bahsedilen kötülükler işlenmeseydi bile sadece bu niyet bidat olurdu. Zira bu, geçmiş selefin yapmadığı bir şeyle dinde ekleme yapmaktır. Selefe uymak daha uygundur. Hatta fazladan bir niyet eklemek, onların üzerinde bulunduğu şeye muhalif olmayı gerektirir. Zira onlar Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sünnetine uymada ve sünnete saygıda insanların en şiddetlileri idiler. Onların bu konuda öncelikleri vardır. Onlardan birinin mevlide niyet ettiği

(15/37-41) Letaifu'l-Maarif (s.96, 97)

[1022] Bkz.: es-Sendubi Tarihu'l-İhtifal bi'l-Mevlid (s.62) Ali Mahfuz da el-İbtida Fi Madarri'l-İbtida (s.251) Bkz.: Bekr Ebu Zeyd Iydu'l-Yubil (s.16).

[1023] el-Mevrid Fi Ameli'l-Mevlid'de (s.8-10)

nakledilmemiştir. Bizler de onlara tabi olanlarız ve onlara geniş geleni biz de geniş buluruz."[1024]

Şeyhulislam İbn Teymiye şöyle demiştir: "Rebiulevvel ayının "Mevlid gecesi" denilen gecesinde, Receb ayının bazı gecelerinde, Zilhicce'nin 18. Gecesinde, Receb ayının ilk Cuma gecesinde veya bazı cahillerin "Hayırlıların bayramı" dedikleri Şevval'in 8. gününde şer'i olmayan merasimler edinmek selefin müstehap görmedikleri ve işlemedikleri bidatlerdendir."[1025]

Hafız İbn Hacer el-Heytemi el-Mısri şöyle demiştir: "Mevlid amelinin aslı bidattir. İlk üç asırdaki Salih seleften nakledilmemiştir."[1026]

Şeyh Muhammed b. Abdisselam eş-Şukayri el-Mısri şöyle der: "Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in doğumunu kutlamak çirkin bir bidat ve sapıklıktır. Bunu şeriat de, akıl da uygun görmez. Şayet bunda bir hayır olsaydı, Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ali ve diğer sahabeler radıyallahu anhum, tabiin, tebeu't-tabiin ve imamlar bundan nasıl gafil kalabilirdi? Şüphe yok ki bunu ancak bidat ashabı olan yiyici sufiler uydurmuş ve insanlardan bir kısmı bunlara tabi olmuştur. ancak Allah Teala'nın koruyup islamın hakikatini anlamaya muvaffak kıldıkları bunların dışında kalmıştır."[1027]

Reşid Rıza şöyle demiştir: "Bu mevlid merasimlerinin bidat olduğunda tartışma yoktur. Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in doğum kıssasını okumak üzere toplanmayı ilk uyduran Mısırdaki Çerkez kralларından biridir."[1028]

Şeyh Muhammed b. Useymin şöyle demiştir: "Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in doğumunu bilindiği şekliyle kutlamak açık bir bidattir. Zira Nebi sallallahu aleyhi ve sellem ve sahabeler zamanında bu bilinmiyordu. Böyle bir şey yapmak gerekseydi onlara mani olan bir şey yoktu."[1029]

Bu, Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabının ve bu ümmetinin selefinin; bu kutlamaların ve bütün sonradan çıkan merasimlerin meşru olmadığına dair icmalarıdır.[1030]

Müslümanların çoğu bugünkü kutlamalarda o Ubeydî Şiaları ve İsa aleyhisselam hakkında aşırılık yaparak ona ibadet eden ve doğumunu

---

[1024] el-Medhal adlı eserinde (1/234, 235)

[1025] Mecmuu'l-Fetava'da (25/298)

[1026] Suyuti'nin Husnu'l-Maksad (1/196)

[1027] es-Sunen ve'l-Mubtediat (s.139)

[1028] Fetava'sında (4/1242, 1243)

[1029] el-Kavlu'l-Mufid (1/386, 387)

[1030] Bkz.: Abdulaziz b. Baz, Cem'ul-İfta (1/185, 230) Muhammed b. Useymin, Fetava (1/127) Hamud et-Tuveyciri er-Redd'ul-Kavi (1/70) Bekr Ebu Zeyd Iydu'l-Yubil (s.16)

hatırlamak üzere kutlamalar yapan Hristiyanları taklid ettiklerinden diğer bidatlere de düşmektedirler. Mesela bu merasimler esnasında bazı cahiller Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in bu merasimlerde hazır bulunduğunu zannederek ayağa kalkarlar. İşte bu, ilim iddiasında bulunup da bu merasimleri düzenleyen iftiracıların bir yalanıdır. Cahiller de bunu tasdik ederler.

Şeyh Abdulaziz b. Baz şöyle demiştir: Bazıları Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in mevlid merasimlerinde hazır bulunduğunu zannederek saygı ve selamlama için ayağa kalkarlar. Bu en büyük batıllardan ve en çirkin cahilliklerdendir. Zira Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem kıyamet gününden önce kabrinden çıkmayacaktır. Bu husus Müslüman âlimler arasında tartışmasız olarak icma edilen bir meseledir."[1031] Toplu halde zikretmek, davul çalmak gibi haramlar da bu bid'ate eklenmektedir.[1032]

Şeyhulislam ibn Teymiye der ki: "Mevlid merasiminde toplanıp müzik, raks ve benzeri şeyleri ibadet edinmeye gelince, ilim ve iman ehlinden hiç kimse bunların yasaklanmış çirkinliklerden olduğunda şüphe etmez. Bunu ancak ya bir cahil ya da bir zındık mustehap görebilir."[1033]

Hatta bu uydurma merasimler pek çok kimseyi büyük şirke düşmeye götürmektedir. Nebi sallallahu aleyhi ve sellem hakkında aşırılık, gayb ilmi, fayda ve zarar vermek gibi Allah Teâla'ya mahsus bazı sıfatların ona verilmesi gibi hususlar bunlardandır. Onlardan çoğu bu merasimlerde Busayri'nin içinde açık şirk bulunan kasidesini okumaktadırlar.

Şeyh İbn Useymin Busayri'nin Burde kasidesindeki bazı şirkleri zikretmiştir. Bunlardan biri de: "*Dünya ve ahiret senin cömertliğindendir, levh ve kalem ilmi senin ilimlerindendir*" sözüdür.

Sonra İbn Useymin şöyle der: "Ben bu sözleri konuşan kimseye hayret ediyorum. Eğer manasını akledebiliyorsa, bu sözleri Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'e hitaben söylemeyi kendisine nasıl yakıştırabiliyor?: "Dünya ve ahiret senin cömertliğindendir…" Eğer dünya ve ahiret Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in cömertliğinden ise, geride başka cömertlik kalmıyor. Peki Allah Azze ve Celle'ye ne kalıyor?! Geride dünya ve ahretten bir şey kalmıyor! Yine "Levh ve kalem ilmi senin ilimlerindendir" diyor. Eğer burada Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'ê hitap ediyorsa, bilmiyorum ki Allah Azze ve Celle'ye ne kalıyor?!"[1034]

Böylece bütün bidatleri işleyerek Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in şu

---

[1031] Mecmuu Fetava (1/186, 187, 232, 233) İbn Hacer el-Mekki Fetava'l-Hadisiye (s.60)

[1032] Bkz.: İbnu'l-Hac el-Medhal (1/229-239) Resail Fi Hukmi'l-İhtifal Bil-Mevlidi'n-Nebevi, eş-Şukayri es-Sunen ve'l-Mubtediat (s.139)

[1033] Bkz.: Hukmu'l-İhtifal bi'l-Mevlid (1/34)

[1034] Fetava'sında (1/127, 128)

hadisini gerçekleştirmiş oluyorlar: "**Her bid'at sapıklıktır**" Bir sapıklık diğer sapıklıklara götürmektedir.

Müslümanın Allah Teâla'yı ve Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'i canından ve çocuğundan daha fazla sevmesi gerekir. Bunun için Muhammed b. Abdillah sallallahu aleyhi ve sellem'in – annem ve babam ona feda olsun – menhecinde yürümeli, ona indirilen kitabı okumalı ve ezberlemeli, yılın hergün ve gecesinde Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in sünnetlerinin ve siyerinin dersini yapmalı, her zaman ona salat ve selam vermelidir. Özellikle her hafta Cuma günü ve gecesinde buna devam etmelidir.[1035]

El-Fakihani şöyle der: "Nebi sallallahu aleyhi ve sellem Rebiulevvel ayında doğmuş olmakla beraber, bu ay aynı zamanda vefat ettiği aydır. Bu ayda sevinmek, üzülmekten daha uygun değildir."[1036]

İbnu'l-Hac şöyle der: "En hayret verici hususlardan biri de, Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in doğumundan dolayı sevinme gayesiyle bu değerli ayda musikiyle mevlid okumaktır. Hâlbuki Nebi sallallahu aleyhi ve sellem bu ayda Rabbi Azze ve Celle'nin kerametine intikal etmiş ve ümmet musibete uğramıştır. Bundan daha büyük bir musibete bir daha uğrarlar mı? Bu musibetten dolayı bu ayda çokça üzülmek ve ağlamak gerekirdi. Bakınız bu kıymetli ayda nasıl da eğleniyor ve raks ediyorlar da hiç üzülüp ağlamıyorlar! Şayet üzülselerdi duruma daha uygun olurdu. Lakin bunu yapsalardı yine bu da bidat olurdu."[1037]

Muhammed b. Abdisselam eş-Şukayri el-Mısri şöyle der: "Nebi sallallahu aleyhi ve sellem bu ayda doğmuş ve yine bu ayda vefat etmiştir. O halde niçin doğumuna seviniyorlar fakat vefatına üzülmüyorlar?"[1038]

Rafızi Ubeydî'lerin Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in doğum günü olarak kesinleştirdikleri vefat vaktinde merasimler yapmamız, yılın herhangi bir gecesini tahsis ederek Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in siyerini, şirk içeren veya içermeyen kasideler okumak ona muhabbetten değildir. Zira bunlar onun sünnetine muhalefettir ve onun dinine haram olan bidatler eklemektir. Bu, Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in ve bütün ashabının yolunu bırakarak kâfirlerin ve Rafızilerin yollarını taklid etmektir. Artık Müslüman kendisi için bu iki yoldan dilediğini seçsin!

Hafız İbn Hacer "**Sünnetimden yüz çeviren benden değildir**" hadisini açıklarken şöyle demiştir: "Kastedilen: "Yolumu bırakıp benden

---

[1035] Bkz.:İbn Hibban (3/190-193 no:910) Fadlu's-Salat Ale'n-Nebi sallallahu aleyhi ve sellem (22) Cilau'l-Efham (s.32-38, 227)

[1036] el-Mevrid (s.14)

[1037] el-Medhal (1/238)

[1038] es-Sunen ve'l-Mubtediat (s.139)

başkasının yolunu alan benden değildir" anlamıdır."[1039]

Şeyhulislam şöyle der: "Bu tip bir olay da bazı kimselerin, ya İsa aleyhi's-selâm'ın doğum gününü yıldönümü olarak kutlayan Hristiyanlara özenerek veya Peygamberimize karşı duydukları sevgi ve saygıyı dile getirmek için O'nun doğum gününü anmalarıdır… Üstelik Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in hangi gün doğduğu kesinlikle belli değil, Müslümanlar arasında tartışmalı bir meseledir. İlk dönem Müslümanları, (selef) geçerli sebebi var olduğu (Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in sevgisi) ve önleyici hiç bir engeli bulunmadığı halde bu günü ne anmışlar ve ne de kutlamışlardır. Eğer anma töreni sırf hayırdan ibaret olsaydı veya hayır tarafı zararından daha baskın olsaydı, ilk dönem Müslümanlarının onu bize göre öncelikle ve haydi haydi kutlamaları gerekirdi. Çünkü onlar Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'i bizden daha çok sevip sayan ve hayırlı işler yapmaya bizden daha istekli kimselerdi.

Oysa kâmil anlamda Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'i sevip saymak, O'na uymak, bağlı kalmak, emirlerini yerine getirmek, sünnetini her yönü ile yaşatmak, getirdiği ilkeleri yaymak ve bu konuda gerek kalble gerek elle ve gerekse dille mücadele vermek (cihad etmek)tir. Muhacir olsun, ensar olsun ilk önce müslüman nesil ile titizlikle onlara uyan sonraki müslümanlar bu yolu benimsemişlerdi."[1040]

Şeyh Abdulaziz b. Baz rahimehullah bu kutlamaların mubah olduğunu söyleyenlerle tartışmasında şöyle demiştir: "Bunu söyleyen şunları deriz: Eğer bu sünnete uygun olsaydı ve Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e tabi olmaktan olsaydı, ashabı kiramdan ya da onlara en güzel şekilde tabi olanlardan biri olsun, bunu yapmaz mıydı? Yoksa bu Yahudi ve Hıristiyanlardan İslam düşmanlarının ve onlar gibi olanların körü körüne taklid edilmesi değil midir?

Mevlidi için kutlama törenleri yapmak Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'i sevmek değildir. Bilakis onu sevmek, emrettiklerini yapmak, haber verdiği şeyleri tasdik etmek, yasakladıklarından uzak durmak ve meşru kıldıklarından başkasıyla Allah'a ibadet etmemekle olur. Yine o zikredildiği zaman ona salat edilir. Salavat her vakitte ve her münasebetle yapılabilir. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in mevlidini kutlamaya engel olmak bidat değildir. Bu merasimlerde aşırılık veya şirk gibi gayri İslami unsurlar veya Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e ihanet vardır. Bu merasimlere engel olmak bilakis Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'e itaat ve emrine uymaktır. Zira o; "**Sizleri dinde aşırılıktan sakındırırım**" ve "**Hristiyanların Meryem oğlunu aşırı yücelttikleri gibi beni yüceltmeyin. Ben sadece**

[1039] Fethu'l-Bari (9/105)
[1040] el-İktiza (s.619)

bir kulum. Allah'ın kulu ve rasulü deyin" buyurmuştur."[1041]

Doğum Günü ve Millî Bayramları Kutlayanlar Kafirlere Benzer

El-Lecnetu'd-Daime Li'l-Buhusi'l-İlmiyye ve'l-İfta ilim heyetine sorulan bir soru ve cevabı şu şekildedir:

Soru: "Daha önce şarkı dinlemenin hükmünü sorduk. Bize müstehcen şarkıları dinlemenin haram olduğu cevabını verdiniz. Öyle olunca, bildiğiniz gibi, radyo ve televizyonda devamlı çalgı eşliğinde söyelenen dinî, millî şarkılarla çocuk ve doğum günü şarkılarının hükmü nedir?

Cevap: Çalgı kesinlikle haramdır. Dinî ve millî şarkılarla çocuk şarkılararı çalgı eşliğinde olduğunda haramdır. Doğum günleri ise bid'attir. Oralarda bulunmak ve onlara katılmak haramdır.[1042] Kur'an ve sünnetten şer'î deliller, doğum günlerini kutlamanın dînde sonradan çıkarılan yeniliklerden olduğuna ve temiz İslâm şeriatında bunun hiçbir aslının olmadığına delâlet etmiştir. Bu kutlama dâvetine icâbet etmek câiz değildir. Çünkü bu davranış, bid'atları onaylamak ve onlara teşvik etmek demektir. Oysa Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmuştur:

أَمْ لَهُمْ شُرَكَاء شَرَعُوا لَهُم مِنَ الدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَنْ بِهِ اللهُ وَلَوْلَا كَلِمَةُ الْفَصْلِ لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ وَإِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

"**Yoksa onların (müşriklerin) Allah'ın izin vermediği bir dîni meşrû kılan ortakları mı var? Eğer Allah'ın süre tanıyarak onlara dünyada azap etmeyeceğine dâir kazâ ve kaderi olmasaydı, derhal onların aralarında azap etmek sûretiyle hüküm verilirdi. Şüphesiz ki zâlim (kâfir)ler için (kıyâmette) acıklı bir azap vardır**." (Şûrâ 21)

ثُمَّ جَعَلْنَاكَ عَلَى شَرِيعَةٍ مِنَ الْأَمْرِ فَاتَّبِعْهَا وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ. إِنَّهُمْ لَنْ يُغْنُوا عَنْكَ مِنَ اللهِ شَيْئاً وَإِنَّ الظَّالِمِينَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَاللهُ وَلِيُّ الْمُتَّقِينَ

"(Ey Peygamber!) Sonra dîn işinde, seni apaçık bir yola koyduk. Sen ona (şeriata) uy ve gerçeği (Allah'ın şeriatını) bilmeyenlerin hevâlarına uyma. Çünkü (sen, eğer onların

[1041] Fetava (1/232-235)

[1042] Muhammed el-Musnid, Fetavâ İslamiyye (4/390).

hevâlarına uyarsan) Allah'tan gelecek herhangi bir azabı önleme hususunda, onlar sana hiçbir fayda veremezler. Zâlimler, (mü'minlere karşı) birbirlerinin yardımcılarıdır. Allah ise, takvâ sahiplerinin yardımcısıdır (velisidir)." (Câsiye 18)

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'den sahih olarak rivâyet olunduğuna göre o şöyle buyurmuştur:

مَنْ عَمِلَ عَمَلاً لَيْسَ عَلَيْهِ أَمْرُنَا فَهُوَ رَدٌّ

"**Her kim işimiz (dînimiz) üzere olmayan bir iş işlerse, o işlediği şey reddolunmuştur (bâtıldır ve ona itibar edilmez**)."[1043]

Bu anlamdaki hadisler, pek çoktur. Hiç şüphe yok ki bu kutlamaların, dînde aslı olmayan çirkin bir bid'at olmasının yanında yahudi ve hıristiyanların doğum günü kutlamalarında onlara benzemek de vardır. Bayramlara gelince bu, dîn ve akîde ile ilgili bir meseledir. Dünya ile ilgili bir gelenek ve görenek değildir. Nitekim Nebi sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

إِنَّ لِكُلِّ قَوْم عِيدًا وَهَذَا عِيدنَا

"**Şüphesiz her kavmin (milletin) bir bayramı vardır. Bu da bizim bayramımızdır**."[1044] Kâfirlerin bayramı, onların bozuk olan, şirk ve küfür içeren inançlarına delâlet eder. Müfessirler, Allah Teâlâ'nın: "**Onlar (Rahmân'ın kulları), bâtıla şâhitlik etmezler. (Bâtıl ehli ve) boş sözlerle karşılaştıklarında, (ondan yüz çevirmiş bir halde) vakarla oradan geçip giderler**." (Furkan 72) Emrini, "Onlar, müşriklerin bayramlarında hazır bulunmazlar" şeklinde tefsir etmişlerdir.

Şeyh İbn Useymin rahimehullah şöyle demiştir: "Bir müslümanın, onların bu merasimi ile dâvetine icâbet etmesi, haramdır. Çünkü bu hareket, onların bayramını kutlamaktan daha büyüktür. Zirâ hem onların bayramını kutlamış, hem de onların merasimine iştirak etmiş olur. Aynı şekilde bayram dolayısıyla törenler düzenlemek sûretiyle kâfirlere benzemeleri, karşılıklı hediyeler alıp vermeleri, tatlılar dağıtmaları, tabaklarda yemekler dağıtmaları veya o günde işi tatil etmeleri, müslümanların üzerine haramdır…

Şeyhulislâm İbn-i Teymiyye -Allah ona rahmet etsin-, "İktidâu's-Sırâti'l-Mustakîm" adlı kitabında şöyle demiştir: "Bazı bayramlarında kâfirlere benzemek, inandıkları bâtıl inançlarında kalplerine sevinç ve mutluluk girmesini gerektirir. Belki de onların bu hareketi fırsat bilmeleri ve zayıfları ezmeleri konusunda cesâretlendirir."

[1043] **Sahih.** Muslim (1718)

[1044] **Sahih.** Buhari (952) Muslim (892)

Kim bunlardan birisini yaparsa, ister onlara şirin görünmek için yapsın, ister sevgi ve muhabbet beslemek için yapsın, isterse utandığından veyahut da başka sebeplerden dolayı yapsın, günah işlemiş olur. Çünkü bu hareket, Allah'ın dîninde yağcılık yapmak ve ikiyüzlü davranmaktır. Yine bu hareket, kâfirlerin kalplerininin güç ve kuvvet kazanmasına ve dînleriyle övünmelerine sebep olur. Allah Teâlâ'dan, müslümanları dînleriyle güçlü kılmasını, onları dînlerinde sâbit kılmasını ve düşmanlarına karşı onlara yardım etmesini niyaz ederiz. Zirâ O, güç ve kuvvet sahibidir."[1045]

Öğretmenler Günü Kutlayanlar Kafirlere Benzer

Şeyh el-Elbanî rahimehullah'a sorulan bir soru ve cevabı şu şekildedir:

Soru: "Bazı ülkelerde kutlanan öğretmenler günü programına katılmak caiz midir? Kişinin bu münasebetle verilen bir hediyeyi alması caiz midir?"

Cevap: Bu problem, kâfirlerin düzenlerini taklid etmekten kaynaklanan bir problemdir. Hayata geçirilen bu metotlar değiştirilmedikçe bu gibi problemlere hükmetmek mümkün değildir. İslam'da üç gün dışında kutlama günü yoktur. İki tanesi senelik olan Ramazan bayramı ve kurban bayramıdır. Bir tanesi de haftalık olan Cuma günüdür.

Uzun yıllardan beri müslümanlar üzerine müptela olan kutlama günlerinden şikayet etmeye devam etmekteyiz. Dikkat edin bu; Mevlid-i Nebevî'dir. Bu sünnette aslı olmayan bir bid'attir. Sonra bu, müslümanların eski Hristiyanları taklid etmelerinden kaynaklanmıştır. Bu bida'ti çıkaran sözcüleri şöyle demiştir: "Hristiyanlar peygamberlerinin doğumunu kutluyorlar. Biz neden peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem'in doğumunu kutlamayalım?!"

Müslümanlar dinleri hakkında garip bir gaflet içindedirler. Bu sözün manası; Hristiyanların bize örnek ve önder olmalarıdır! Sanki Nebî sallallahu aleyhi ve sellem onlara tabi olmaktan ve onları taklit etmekten bizi hiç sakındırmamış gibi!! Muslim'in Sahih'inde Ebu Katade el-Ensârî radıyallahu anh'den şöyle rivayet edilir: "Bir adam Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'e geldi ve şöyle dedi: "Ey Allah'ın rasulü! Pazartesi günü oruç tutmak hakkında ne dersin?" Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

ذَاكَ يَوْمٌ وُلِدْتُ فِيهِ، وَ أُنْزِلَ عَلَيَّ فِيهِ

"**O gün benim doğduğum gündür ve bana vahiy o günde**

[1045] Mecmû'u Fetâvâ ve Resâili'ş-Şeyh İbn Useymîn; (3/369)

indirilmiştir."[1046] Sanki Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle demek istiyor: "Benim o günde doğumum ve o günde peygamber olarak gönderilmem suretiyle Allah'ın size olan nimetine şükrünüzü oruç tutarak yerine getirin" Biz pazartesi günleri oruç tutmakla; bu nimeti ve İslam dışında ondan daha üstün nimet olmadığını düşünürüz.

Allah'ın Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'i o günde göndermiş olması sebebiyle pazartesi günleri oruç tutarak Allah'a şükretmeyi düşünen gerçekten çok azdır.

Nitekim müslümanlar bu hayrı, daha düşük olanıyla değiştirmişlerdir. Çoğu kimsenin pazartesi günleri oruç tutmadıklarını ve Mevlid kandilini kutladıklarını görürsün. Onlara: "Neden bunu kutluyorsunuz?" denildiğinde: "Biz Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e saygı ve O'nu hatırlamak için kutluyoruz" derler. Lakin Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem size Allah'ın emriyle ondan daha hayırlısını meşru kılmıştır. Sizin bu kutlamalarınız ise İslam'da aslı olmayan, sonradan uydurulma bir kutlamadır. Hem sonra kâfirlere benzemedir. Sizler meşrû olmayan bu kutlamayı yılda bir defa yapıyorsunuz. Rasulünüz sallallahu aleyhi ve sellem ise size doğumunu her hafta kutlamanızı sünnet kılmıştır. Hangi kutlama daha üstündür?

O halde, az önce zikredilen bu üç kutlama günü dışında bir günü kutlamamız caiz değildir. Soruda zikredilen hediyeye gelince, bu da asla tâbidir. Asıl fasit olunca, fasit olan şey üzerine kurulu olan da fasit olur."[1047]

Soru: Hristiyanları ve diğer gayri müslimleri İslam'a davet etmek üzere İsa aleyhi's-selâm'ın anlatılacağı milâdî yılbaşı konferansı düzenlemek caiz midir?

Cevap: Gayri müslimleri İslam'a davet etme konusunda gerçekten hırslı olan kimse bu işi Hristiyanların bayramlarını kutlamayı fırsat bilmekle ve onları İslam'a davet etme iddiasıyla onlara iştirak ederek sınırlamasın! Yazılı ve sözlü olarak onlarınd davet edilecekleri daha başka pekçok imkânlar mevcuttur. Bahsedilen bu işleri temize çekmeye gerek yok!

Gaye, vesileyi temize çıkarır sözü İslam'dan değildir! Çünkü bu kaide İslamî kaidelerden değildir. Bazı müslümanlar bundan etkilenmişler ve maslahat iddiasıyla meşrû olmayan hükümler karıştırmışlardır.

Bugünkü İslamcıların çoğu Mevlid kandili (veya kutlu doğum haftasını) fırsat bilerek hutbe veriyor ve hatırlatma yapıyorlar! Fırsatı ganimet bilme iddiasıyla bazı Selefîler de onlara iştirak ediyorlar ve daveti onlara ulaştırmayı iddia ediyorlar! Biz bunu caiz görmeyiz. Zira bu, meşru olmayan bayramlara katılmaktır."[1048]

[1046] **Sahih.** Muslim (1162)
[1047] Şeyh el-Elbanî, Fetava'l-İmarat (107)
[1048] Şeyh el-Elbânî, Fetava'l-İmarat (123)

HAYVAN KESİMLERİ KİTABI

Övünmek İçin ve Allah'tan Başkası İçin Kurban Kesenler Bizden Değildir

İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan: Nebi sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

لعن الله من ذبح لغير الله

'**Allah, Allah'tan başkası için hayvan boğazlayan kimseye lanet etmiştir**.'[1049]

Alî b. Ebî Tâlib radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu işittim: "**Allah'tan başkası için kurban kesene Allah lanet etsin**."[1050]

Enes radıyallahu anh'den: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لا عقر في الإسلام والعقر هو الذبح عند القبر

"**İslam'da akr (kabir yanında kurban kesmek) yoktur**"[1051]

Enes b. Malik radıyallahu anh'den: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لَا إِسْعَادَ فِي الْإِسْلَامِ، وَلَا شِغَارَ فِي الْإِسْلَامِ، وَلَا عَقْرَ فِي الْإِسْلَامِ، وَلَا جَلَبَ، وَلَا جَنَبَ وَمَنِ انْتَهَبَ فَلَيْسَ مِنَّا

"**İslam'da ağıt için yardımlaşma yoktur. İslam'da şigar (takas) nikâhı yoktur. İslam'da kabirlerin yanında kurban kesmek yoktur. İslam'da celeb ve ceneb de yoktur. Yağma yapan bizden değildir**."[1052]

Abdurrazzâk b. Hemmam es-San'anî dedi ki: "Cahiliye dönemi insanları kabrin yanında bir inek ya da bir koyun keserlerdi."[1053]

[1049] **Sahih.** İbn Hibban (10/265) Hakim (4/396) Ziyau'l-Makdisi el-Muhtare (12/214) Ahmed (1/217, 309, 317)

[1050] **Sahih.** Muslim (1978) İbn Hibban (5896, 6604) Ahmed (855, 954, 1307)

[1051] **Sahih.** Ahmed (3/197) Ebu Davud (3222) Beyhaki (4/57, 9/314) Ramehurmuzi Muhaddisu'l-Fasl (s.252) Deylemi (7902) el-Elbani es-Sahiha (2436)

[1052] **Sahih.** İbn Hibban (7/415) Ziyau'l-Makdisi el-Muhtare (5/165) Ahmed (3/197) Abdurrazzak (3/559) Abd b. Humeyd (1251) Bezzar (13/318)

[1053] Ebû Dâvud (2/71), 'Abdu'r-Rezzâk, *Musannef,* (6690); Beyhakî, (4/57);

Bu hüküm orada yapılan kesim Yüce Allah için olduğu takdirde böyledir. Şayet bazı cahillerin yaptığı gibi kabir sahibi için olursa bu apaçık bir şirktir, onu yemek de haram ve fısktır. Nitekim Yüce Allah şöyle buyurmaktadır: "**Üzerine Allah'ın adı anılmayanlardan yemeyin. Çünkü o elbetteki bir fısktır**." (En'âm, 121) Yani durum Allah'tan başkası için kesildiğinden dolayı hükmü böyledir. Zira buradaki fısk Yüce Allah'ın şu buyruğunda zikrettiği gibidir: "**Ve Allah'tan başkasının adına boğazlandığından dolayı fısk olanlar**.' (En'âm, 145)[1054]

Aişe radıyallahu anha'dan: "Bir topluluk Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'e: "Bir kavim bize et getiriyor ve üzerine Allah'ın adının anılıp anılmadığını bilmiyoruz" dediler. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem: "**Onun üzerine siz Allah'ın adını zikredin ve yeyin**" buyurdu.[1055]

Abdullah b. Abbâs radıyallahu anhuma'dan: "Bazı insanlar Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'e geldiler ve: "Ey Allah'ın rasulü! Kendi öldürdüklerimizi yiyoruz da Allah'ın öldürdüklerini neden yemiyoruz?" dediler. Bunun üzerine Allah: "**Eğer O'nun ayetlerine iman edenlerden iseniz, üzerine Allah'ın adının anıldıklarını yeyiniz**." Ayetini indirdi."[1056]

İbn Abbas radıyallahu anhuma şöyle demiştir:

نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ مُعَاقَرَةِ الْأَعْرَابِ

"Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem bedevilerin cömertlik gösterisi için düzenledikleri deve kesme yarışında kesilen hayvanların etlerinden yemeyi yasakladı."[1057]

İbn Abbâs radıyallahu anhuma'dan:

إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنْ طَعَامِ الْمُتَبَارِيَيْنِ أَنْ يُؤْكَلَ

"Nebî sallallahu aleyhi ve sellem üstünlüklerini ortaya koyabilmek için yarışan kimselerin yemeklerinin yenmesini yasaklamıştır."[1058]

Ebu Hureyre radıyallahu anh'den:

نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عن طعام المتباريين

"Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem üstünlüklerini ortaya

---

Ahmed, (3/197)

[1054] Bkz. El-Heytemi, ez-Zevacir (1/171)

[1055] **Sahih.** Buhârî (2057, 5507, 7398)

[1056] **Sahih.** Ebû Dâvûd (2819) Tirmizî (3069)

[1057] **Sahih.** Ebu Davud (2820) Ziya el-Muhtare (11/131)

[1058] **Sahih.** Ebû Dâvûd (3754) Hâkim (4/143) Ziya el-Muhtare (11/384) Taberânî (11/340)

koyabilmek için yarışan kimselerin yemeklerinin yenmesini yasaklamıştır."[1059]

Boş Yere Hayvanları Öldürenler Fasıklardır

İbn Ömer radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إِنَّ أَعْظَمَ الذُّنُوبِ عِنْدَ اللَّهِ رَجُلٌ تَزَوَّجَ امْرَأَةً، فَلَمَّا قَضَى حَاجَتَهُ مِنْهَا، طَلَّقَهَا، وَذَهَبَ بِمَهْرِهَا، وَرَجُلٌ اسْتَعْمَلَ رَجُلًا، فَذَهَبَ بِأُجْرَتِهِ، وَآخَرُ يَقْتُلُ دَابَّةً عَبَثًا

"**Şüphesiz Allah katında günahların en büyüğü bir kadın ile evlenip, ondan ihtiyacını karşılayınca onu boşayan ve mehrini ona ödemeyen kimse ile bir adamı çalıştırdıktan sonra ücretini vermeyen, bir diğeri ise boş yere bir hayvanı öldürenin kimsenin günahıdır**."[1060]

Diş ve Tırnak İle Hayvan Kesenler Başkalarına Benzer

Râfi' b. Hadic radıyallahu anh anlatıyor: "Ben: 'Ey Allah'ın Rasûlü! Biz yarın düşmanla karşılaşacağız, yanımızda (hayvan kesecek) bir bıçağımız yok. İhtiyaç anında kamışla keselim mi?' diye sordum. Bana:

أَعْجِلْ – أَوْ أَرْنِي – مَا أَنْهَرَ الدَّمَ، وَذُكِرَ اسْمُ اللهِ، فَكُلْ، لَيْسَ السِّنَّ، وَالظُّفُرَ، وَسَأُحَدِّثُكَ، أَمَّا السِّنُّ فَعَظْمٌ، وَأَمَّا الظُّفُرُ فَمُدَى الْحَبَشَةِ"

'Bolca kanı akıtılan ve üzerine Allah'ın ismi zikredilenin etini yeyiniz. Diş ve tırnak(la kesmek caiz) değildir. Size (bunun sebebini) söyleyeceğim. Diş kemiktir, tırnak ise Habeşlilerin bıçağıdır' dedi."[1061]

Akika Kurbanının Kanını Çocuğun Başına Sürenler Cahiliyye Ehline Benzer

Burayde radıyallahu anh şöyle demiştir:

كُنَّا فِي الْجَاهِلِيَّةِ إِذَا وُلِدَ لِأَحَدِنَا غُلَامٌ ذَبَحَ شَاةً وَلَطَخَ رَأْسَهُ بِدَمِهَا، فَلَمَّا جَاءَ اللَّهُ بِالْإِسْلَامِ كُنَّا نَذْبَحُ شَاةً، وَنَحْلِقُ رَأْسَهُ وَنُلَطِّخُهُ بِزَعْفَرَانٍ

[1059] **Sahih.** Bezzar (16/161)

[1060] **Hasen.** Hakim (2/198) Beyhaki (7/241) el-Elbani, es-Sahiha (999)

[1061] **Sahih.** Buhârî, (*2488, 2507, 3075*) Müslim (1968); Tirmizî (1491-1492); Ebû Dâvud (2821) ve Nesâ'î (7/226-227).

“Bizler Cahiliyye’de çocuğumuz olduğu zaman bir koyun keser ve onun kanından çocuğun başına sürerdik. Allah bize İslam’ı getirince bir koyun kesip çocuğun başını traş ettik ve başına zaferan sürdük.”[1062]

Cahiliyye Usulüyle Fera’ ve Atîra Kurbanları Kesenler Bizden Değildir

Ebu Hureyre radıyallahu anh’den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لاَ فَرَعَ وَلاَ عَتِيرَةَ وَالفَرَعُ: أَوَّلُ النِّتَاجِ، كَانُوا يَذْبَحُونَهُ لِطَوَاغِيتِهِمْ، وَالعَتِيرَةُ فِي رَجَبٍ

“(**İslâm’da) Fera’ ve Atîra yoktur**.” Fera’: Tagutları için kesilen ve devenin ilk doğurduğu yavrudur. Atîra ise; Receb ayında kesilen kurbandır.”[1063]

Abdullah b. Amr radıyallahu anhuma’dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’e fer’a olarak kurban kesme konusu sorulunca şöyle buyurdu:

الْفَرَعُ حَقٌّ وَإِنْ تَرَكْتَهُ حَتَّى يَكُونَ ابْنَ مَخَاضٍ أَوِ ابْنَ لَبُونٍ فَتَحْمِلَ عَلَيْهِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ تُعْطِيَهُ أَرْمَلَةً خَيْرٌ مِنْ أَنْ تَذْبَحَهُ يَلْصَقَ لَحْمُهُ بِوَبَرِهِ وَتُولِهُ نَاقَتَكَ

“**Fera’ hak olan bir şeydir. Ancak etlenene, iki veya üç yaşına gelene kadar onu bırakıp sonra Allah yolunda binek olarak kullanmanız veya dul bir kadına vermeniz onu yavruyken kesmenizden iyidir. Zira yavruyken kesmeniz halinde eti postuna yapışık olacaktır. Sütünden mahrum kalacak, annesini de yavrusuz bırakacaksınız**.”[1064]

Atire kurbanının Receb ayına tahsis edilmeden kesilmesine de ruhsat verilmiştir. Nubeyşe radıyallahu anh’den: “Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’in yanında “Biz cahliyye döneminde (Receb ayında) atira kurbaı keserdik” denilince şöyle buyurdu:

اذْبَحُوا لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ فِي أَيِّ شَهْرٍ مَا كَانَ، وَبَرُّوا اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ وَأَطْعِمُوا

“**Herhangi bir ayda Allah Azze ve Celle için kesin, Allah Azze ve**

[1062] **Sahih.** Ebu Davud (2843) Hakim (4/266) Beyhaki (9/303)

[1063] **Sahih.** Buhari (5473) Muslim (1976)

[1064] **Hasen.** Ahmed (2/187) Hakim (4/263) Ebû Davud (2842) Nesâî (4225) İbn Ebî Şeybe (5/119) Beyhaki (9/312)

Celle için iyilik yapın ve ondan yedirin."[1065]

Hayvanların Kulaklarını Delenler Şeytana Uymuştur

Allah Teâlâ Şeytanın şöyle dediğini haber vermiştir:

وَلَأُضِلَّنَّهُمْ وَلَأُمَنِّيَنَّهُمْ وَلَآمُرَنَّهُمْ فَلَيُبَتِّكُنَّ آذَانَ الْأَنْعَامِ وَلَآمُرَنَّهُمْ فَلَيُغَيِّرُنَّ خَلْقَ اللَّهِ وَمَنْ يَتَّخِذِ الشَّيْطَانَ وَلِيًّا مِنْ دُونِ اللَّهِ فَقَدْ خَسِرَ خُسْرَانًا مُبِينًا

"**Onları -ne olursa olsun- şaşırtıp saptıracağım, en olmadık kuruntulara düşüreceğim ve onlara kesin olarak davarların kulaklarını kesmelerini emredeceğim ve Allah'ın yarattıklarını değiştirmelerini emredeceğim. Kim Allah'ı bırakıp da şeytanı dost (veli) edinirse, kuşkusuz o, apaçık bir hüsrana uğramıştır**." (Nisâ' 119)

Kulağına müdahalede bulunulmuş hayvanların kurban edilmesi yasaklanmıştır. 'Alî radıyallahu anh anlatıyor:

أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ نَسْتَشْرِفَ العَيْنَ وَالأُذُنَ، وَأَنْ لَا نُضَحِّيَ بِمُقَابَلَةٍ، وَلَا مُدَابَرَةٍ، وَلَا شَرْقَاءَ، وَلَا خَرْقَاءَ

"Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, (kurbanlık olarak keseceğimiz hayvanın) göz ve kulaklarına dikkat etmemizi: **'Kulağı önden delinmişi veya arkadan delinmişi veya ortadan yarılmışı veya yuvarlak delinmişi kurban yapmayın'** diye emretti."[1066]

Şureyh b. Nu'man şöyle demiştir: "Ali radıyallahu anh'ın yanında idim. Birisi ona kurbanlık hakkında sordu. Ali radıyallahu anh dedi ki:

لا مقابلة ولا مدابرة ولا شرفاء سليمة العين والأذن.

"Kulağı arkadan veya önden delinmişi, ortadan yarılmışı kurban olmaz. Gözü ve kulakları sağlam olmalıdır."[1067]

[1065] **Sahih.** Ahmed (5/76) Ebû Davud (2830) Nesâi (4228-29) İbn Mace (3167) Hakim (4/263)

[1066] **Sahih.** Ahmed (1/83, 101, 127, 129, 137, 150); Tirmizî (1498); Ebû Dâvud (2804-2806); Nesâ'î (4372-74); İbn Mâce (3142); Dârimî (1952); Ziyâ'u'l-Makdisî, el-*Muhtare* (2/113-116 no: 487-488); Hâkim (4/249); İbnu'l-Cârud, *el-Muntekâ* (906); Beyhakî (9/275); Darekutnî, *el-'İlel* (3/239) Darekutni el-Mu'telef ve'l-Muhtelef (2/49). Ravileri güvenilirdir. Ziyâ'u'l-Makdisî, Tirmizî, İbn Cerîr et-Taberî, İbn Hibbân, Hâkim ve Zehebî: isnadı **sahih** demişlerdir. İbn Hazm el-Muhallâ'da (360) rivayet yollarını zikrettikten sonra "Haber sahih olarak sabit olmuştur" dedi. Şu'ayb el-Arnâ'ut *Musned* tahkikinde **Hasen** demiştir.

[1067] **Sahih mevkuf.** Darekutni el-İlel (3/239) Vekî Ahbaru'l-Kudat (3/12) Buhari

Günümüzde tarım müdürlükleri tarafından hayvanların kulaklarına küpe takılmaktadır. Şüphesiz bu şeytanın saptırmalarının galip gelmesi sebebiyledir. ‘Alî radıyallahu anh hadisi, hayvanın kulağına delme ve yarma gibi her türlü müdahalede o hayvanın kurbanlık (akika ve adak dâhil) olamayacağı hususunda açıktır. Ancak hayvanın kulağına dağlama ile damga vurulabilir:

Enes radıyallahu anh’den: “Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem’in yanına girdiğimde zekat koyunlarını kulaklarından dağlıyordu.”[1068]

Hayvanlara İşkence Yapanlar Lanetlenmiştir

Cabir radıyallahu anh’den: Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem yüzüne damga vurulmuş burnundan duman çıkan bir eşek gördü ve şöyle buyurdu:

أَمَا بَلَغَكُمْ أَنِّي قَدْ لَعَنْتُ مَنْ وَسَمَ الْبَهِيمَةَ فِي وَجْهِهَا أَوْ ضَرَبَهَا فِي وَجْهِهَا؟

“**Hayvanın yüzünü ateşle damgalayan veya vuran kişilere lanet ettiğim size ulaşmadı mı?**”[1069]

İbn Abbas radıyallahu anhuma’dan: Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لَعَنَ مَنْ يَسِمُ فِي الْوَجْهِ

“**Yüze ateşle damga vuran lanetlenmiştir**.”[1070]

Said b. Cubeyr rahimehullah’tan: “İbn Ömer ve İbn Abbas radıyallahu anhum ile beraber Medine yollarından birinden geçerken, bazı çocukların bir tavuğu bağlayıp hedef tahtası yaparak ok attıklarını, ama bir türlü isabet ettiremediklerini gördük. İbn Ömer radıyallahu anhuma öfkelenip: “Bunu kim yaptı?” deyince çocuklar dağıldılar. İbn Ömer radıyallahu anhuma şöyle dedi:

لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ يُمَثِّلُ بِالْحَيَوَانِ

“**Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem hayvanlara işkence yapanları lanetlemiştir.**”[1071]

Tarih (4/229)

[1068] **Sahih.** Buhârî (1502) Muslim (2144) Ahmed (3/169, 259, 284)

[1069] **Sahih.** Buhârî Edebu’l-Mufred (175) İbn Hibban (12/443) Ebû Dâvûd (2564) Ahmed (3/297, 323) Ebû Ya’lâ (4/112) Abdurrazzak (9/444) Beyhakî (7/35) Benzeri: Muslim (2117)

[1070] **Sahih.** Taberânî (11/335) el-Elbânî, es-Sahiha (2149)

[1071] **Sahih.** Buhari (5195, 5196) Muslim (1958) Ahmed (1/338, 2/13, 43, 60, 86, 103) Hakim (4/261) Abdurrazzak (4/454) Taberani (13/82) Nesâî (4442) Beyhaki

Abdullah b. Mes'ud radıyallahu anh'den: Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

أَعَفُّ النَّاسِ قِتْلَةً أَهْلُ الْإِيمَانِ

"(Hayvan) **öldürürken bile en iyi davrananlar iman edenlerdir**."[1072]

Muâz b. Enes el-Cuhenî radıyallahu anh'den: Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem binekleri ve yük hayvanları üzerinde bekleyen bir grupla karşılaştı. Bunun üzerine şöyle buyurdu:

ارْكَبُوهَا سَالِمَةً وَدَعُوهَا سَالِمَةً، وَلَا تَتَّخِذُوهَا كَرَاسِيَّ، لِأَحَادِيثِكُمْ فِي الطُّرُقِ، وَالْأَسْوَاقِ فَرُبَّ مَرْكُوبَةٍ خَيْرٌ مِنْ رَاكِبِهَا هِيَ أَكْثَرُ ذِكْرًا لِلَّهِ تَعَالَى مِنْهُ

"**Onlara güzelce binin ve güzelce (inip) rahat bırakın. Onları yollarda ve çarşılarda sohbet etmek için oturaklar edinmeyin. Nice binilen hayvan vardır ki kendisine binenden daha hayırlıdır ve Allah'ı ondan daha çok zikretmektedir**."[1073]

(9/70)

[1072] **Hasen.** Ahmed (1/393) İbn Hibban (13/335) İbn Carud el-Munteka (840) Ebû Dâvûd (2666) İbn Mâce (2681) Abdurrazzak (10/21) İbn Ebi Şeybe (6/433)

[1073] **Hasen.** Ahmed (3/439, 440, 441, 4/234) Dârimî (2668, 2669) İbn Huzeyme (2544)

GİYİM VE ZİYNET KİTABI

Sakallarını Kesenler Müşriklere Benzemiştir

İbn Ömer radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

خَالِفُوا الْمُشْرِكِينَ أَحْفُوا الشَّوَارِبَ، وَأَوْفُوا اللِّحَى

"**Müşriklere muhalefet edin, bıyıkları kısaltın, sakalları serbest bırakın**."[1074]

Ebu Hureyre radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

جُزُّوا الشَّوَارِبَ، وَأَرْخُوا اللِّحَى خَالِفُوا الْمَجُوسَ

"**Bıyıkları kesin, sakalları salın, Mecusilere muhalefet edin.**"[1075]

İbn Ömer radıyallahu anhuma'dan: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

خالفوا المجوس أحفوا الشوارب وأعفوا اللحى

"**Mecusilere muhalefet edin, bıyıkları kısaltın, sakalları bırakın**."[1076]

Enes radıyallahu anh'den: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

خالفوا علي المجوس جزوا الشوارب وأوفوا اللحي

"**Mecusilere muhalefet edin, bıyıkları kesin, sakalları serbest bırakın**."[1077]

Kisrâ, Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'e iki elçi göndermişti. Onlar Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in yanına girdiklerinde sakalları traşlı ve bıyıkları uzamış idi. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem onlara bakmaktan tiksindi ve şöyle buyurdu: "**Size yazıklar olsun! Size bunu kim emretti?**" Onlar: "Bize bunu rabbimiz emretti" dediler. Bu sözleriyle Kisra'yı kastediyorlardı. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

[1074] **Sahih.** Buhari (5553) Muslim (259)
[1075] **Sahih.** Muslim (260) Ahmed (2/366) Beyhaki (1/150) İbn Hibban (4/24)
[1076] **Sahih.** Ebu Avane (1/162 no:468)
[1077] **Hasen.** Bezzar (13/90)

ولكن ربي أمرني بإعفاء لحيتي، وقص شاربي

“**Lakin benim rabbim de sakalımı serbest bırakmamı ve bıyığımı kesmemi emretti**.”[1078]

Aişe radıyallahu anha’dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

عَشْرٌ مِنَ الْفِطْرَةِ: قَصُّ الشَّارِبِ، وَإِعْفَاءُ اللِّحْيَةِ، وَالسِّوَاكُ، وَاسْتِنْشَاقُ الْمَاءِ، وَقَصُّ الْأَظْفَارِ، وَغَسْلُ الْبَرَاجِمِ، وَنَتْفُ الْإِبِطِ، وَحَلْقُ الْعَانَةِ، وَانْتِقَاصُ الْمَاءِ " قَالَ زَكَرِيَّا: قَالَ مُصْعَبٌ: وَنَسِيتُ الْعَاشِرَةَ إِلَّا أَنْ تَكُونَ الْمَضْمَضَةَ

“**On şey fıtrat'tandır. Bıyığı kırkmak, sakalı kendi haline bırakıp çoğaltmak, misvak kullanmak, burna su çekmek, tırnakları kesmek, parmaklardaki boğumları yıkamak, koltuk altı kıllarını yolmak, kasığı traş etmek, apış arasına su serpmek**.” Râvî Zekeriyya diyor ki: “Mus'âb dedi ki: “Onuncuyu unuttum, ağzı su ile çalkalamak olabilir.” Muslim rivayet etmiştir.[1079]

Fıtrat Hasletleri: Bunlar Allah Teâlâ’nın kullarını üzerinde yarattığı, işlenmesini, onlara meyletmeyi, güzel görmeyi, bunların zıtlarından nefret etmeyi tabiatlerine yerleştirdiği ilk şekildir. Öyle ki şayet insan bu hasletleri terk ederse şekli âdemoğullarının şekli üzere kalamaz. Peki ya fıtrat dini olan İslâm ehli olarak nasıl kalabilir?

Düzgün fıtrat sahibi kendisini kuşatan çevrenin etkisiyle bozulmaz, fıtratını bedenine çirkin gelen ve onun ziynetinden olmayan şeylerden korumaya devam eder. Şayet hakkında dinden bir emir ya da tavsiye gelmese dahi, yaratılış gereği olarak bu fıtrî hasletleri sever. Peki ya peygamberlerin getirdiği şeriatlerde gelenler hakkında nasıl olur?

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

{لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ}

[1078] **Hasen.** İbn Sa‘d, (1/449); Sa‘îd b. Mansûr, *Musannef,* (172); İbn Ebi Şeybe, (5/226); Ebû Nu‘aym, *Delâ’il,* (1/349); Muhammed b. İshak b. Yahya, el-Emali Fi’l-Kıraat (304) *Târîhu’t-Taberî,* (2/654); İbn Bişran el-Emalî (128) Şeyh Elbânî de hadisin **hasen** olduğunu açıklamıştır. Bkz. *Difa‘un ‘Ani’l-Hadisi’n-Nebevî,* (s.51) *Tahrîcu Fikhı’s-Sîre,* (s.359).

[1079] **Hasen.** Muslim (261); Ahmed (6/137); Nesai (5040); Tirmizi (2757); Ebu Davud (53); İbn Mace (293).

“**Allah’ın yaratışında hiçbir değişme yoktur**.” (Rum 30)

Bu ayetin tefsirinde şöyle denilmiştir: “Bu, talep anlamında haberdir. Yani Allah’ın yarattığını ve sizi üzerinde yarattığı şekil olan; Allah’ın bilinmesi ve birlenmesi ile bunlara bağlı olan fıtrat özelliklerini değiştirmeyin demektir.

Allah Teâlâ, İblis’in şöyle dediğini haber vermektedir:

{وَلَآمُرَنَّهُمْ فَلَيُغَيِّرُنَّ خَلْقَ اللَّهِ}

“**Onlara emredeceğim de Allah’ın yarattığını değiştirecekler**.” (Nisa 119)

Bu ayet, Allah Azze ve Celle’nin yarattığının, meşru bir izin olmaksızın değiştirilemeyeceği hakkında açık bir nastır. Bu, şeytanın emrine itaat ve Rahman Azze ve Celle’ye isyandır. Her değiştirme Allah’ın yarattığını değiştirme sayılmaz. Zira değiştirimesi hakkında din koyucunun izni olanlar farz veya müstehap da olabilir. Mesela ihramdan çıkarken başın traş edilmesi, koltuk altı ve etek kıllarının giderilmesi, sünnet olmak, tırnakları kesmek vs. böyledir. Kendisiyle Allah’a ibadet ettiğimiz değiştirmeler kınanan değiştirme değildir.

Belki de Allah Teâlâ’nın: “**O size şekil vermiştir ve şeklinizi de güzel yapmıştır**.” (Tegabun 3) ayeti, şeklin güzelleştirilmesi ve temizlenmesinin emredildiğine bir işarettir. Sanki şöyle buyurmaktadır: Allah sizleri en güzel surette ve en mükemmel şekilde yaratmıştır. Onu daha çirkin ve daha kötü olanıyla değiştirmeyin. Veya güzelliğini devam ettiren şeyi koruyun, şeytanın Allah’ın yarattığını değiştirmeye dair size emrine itaat etmeyin.

İmam İbn Hazm rahimehullah Meratibu’l-İcma’da şöyle demiştir: “Sakalının tamamının kesilmesinin caiz olmayan bir müsle olduğu hususunda ittifak edilmiştir.” Şeyhulislam İbn Teymiyye de şöyle der: “Sahih hadislerden dolayı sakalın traş edilmesi haramdır. Bunu kimse mubah görmemiştir.”

Ensar’ın yaşlılarından birisi: “Ey Allah’ın rasulü! Kitap ehli sakallarını kesiyor ve bıyıklarını bırakıyorlar” dedi. Nebi sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

قُصُّوا سِبَالَكُمْ وَوَفِّرُوا عَثَانِينَكُمْ وَخَالِفُوا أَهْلَ الْكِتَابِ

“**Bıyıklarınızı kesin ve sakallarınızı bolca bırakın, kitap ehline**

muhalefet edin."[1080]

Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in zamanında mevcut olan müşrikler sakallı idiler.[1081] Zira araplar ne cahiliyyede ne de İslam'da sakal ziynetini terk etmemişlerdir. İslam da onların bu durumunu ikrar etmiştir. Belki de bunu İbrahim aleyhisselam'ın dininden miras almışlardır. Batılılar ise Rus kralı Petro'nun krallığı on yedinci yüzyılın başlarında Avrupa'ya yayılıncaya kadar sakallarını bırakırlardı. Bundan sonra kimisi bu kötü âdeti Müslümanlara bulaştırdı. Onlar o zamanda sakallarını uzatmalarına rağmen müşriklere muhalefetin şekli; bıyıkların kısaltılması ve dudakları aşan bıyıkların kesilmesi idi. Yahut onlar sakalı kısalttıklarında sakalı bolca salıvermek idi. Burada muhalefet fiilin vasfındadır. Ama onlar sakallarını kestiklerinde bizler sakalı serbest bırakmakla fiilin aslında onlara muhalefet etmekteyiz.

Bu illetin bugünkü müşriklerde devam etmesi ve onların sakal bırakmaları durumu değiştirmez. Bunun sebepleri şu şekildedir:

1- Sakalı kesmek müşriklerin çoğunluğunun âdetidir. Hatta bu bid'at bize ancak onların yolundan bulaşmıştır.

2- Onların sakal bırakanlarına gelince, bu erkeklik ve saygınlık için veya peygamberlerine tabi olmalarındandır. Nitekim bu cüz'i meselelerde fıtratını koruyarak kendi dinleriyle beraber bizim dinimize de uyum göstermiş olabilir. Bununla beraber biz bıyıkları keserek onlara muhalefet ederiz ve dudakları aşan bıyıkları alırız.

Yahudiler gibi bazı kâfirler bugün sakal bıraksalar da, diğerleri sakalı kesmektedirler. Bizim emrolunduğumuz şey ise sakal bırakanlara değil, sakallarını kesenlere ve kısaltanlara muhalefet etmemizdir. Şayet mutlak olarak kâfirlerin yaptıkları her şeye muhalefet etmemiz gerekseydi, elbette sünnet olmayı da terk etmemiz gerekirdi. Zira Yahudiler sünnet olmaktadırlar.

3- Yine müşriklere muhalefet illetinin devam etmesi, bugün Müslümanların çoğunun sakallarını kesiyor olması ile değişmez. Zira Kur'ân ve sünnet onların aleyhine hüccettir. Nitekim Kur'an ve sünnet; Allah'ın yarattığını değiştirmenin ve kadınlara benzemenin haram oluşuna delalet etmektedir. Sünnet sakalların serbest bırakılmasının zamanın değişmesiyle ve bazılarının sapmasıyla değişmeyecek olan fıtrat hasletlerinden olduğuna delalet etmektedir. Allah'ın bizim için din kıldığı şeyi ve bizi yaratmış olduğu fıtratı, sırf bize dinde muhalif olanların karıştırması veya kendisini bu dine nispet edenlerin ihmalkârlığı sebebiyle terk etmemiz doğru olamaz.

[1080] **Hasen.** Ahmed (5/264) Beyhaki Şuab (8/396)

[1081] Bkz.: Sahihu Muslim (No:1800)

Sakallarını Kısaltanlar Mecusilere Benzemiştir

Ebu Hureyre radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إِنَّ فِطْرَةَ الْإِسْلَامِ الْغُسْلُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَالِاسْتِنَانُ وَأَخْذُ الشَّارِبِ وَإِعْفَاءُ اللِّحْيَةِ؛ فَإِنَّ الْمَجُوسَ تُعْفِي شَوَارِبَهَا، وَتُحْفِي لِحَاهَا، فَخَالِفُوهُمْ، فَخُذُوا شَوَارِبَكُمْ وَأَعْفُوا لِحَاكُمْ

"**Şüphesiz Cuma günü gusletmek, misvaklanmak, bıyıkları almak ve sakalı serbest bırakmak İslâm fıtratıdır. Muhakkak ki mecusîler bıyıklarını serbest bırakır ve sakallarını kısaltırlar. Onlara muhalefet edin; bıyıklarınızı kesin ve sakallarınızı serbest bırakın**."[1082]

Ebu Hureyre radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إِنَّ أَهْلَ الشِّرْكِ يُعِفُّونَ شَوَارِبَهُمْ ، وَيُحِفُّونَ لِحَاهُمْ ، فَخَالِفُوهُمْ ، فَأَعِفُّوا اللِّحَى ، وَأَحِفُّوا الشَّوَارِبَ

"**Şüphesiz şirk ehli bıyıklarını uzatır, sakallarını kısaltırlar. Siz onlara muhalefet edin, sakalları bırakın, bıyıkları kısaltın**."[1083]

Ebu Hureyre radıyallahu anh'den: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

كَانَتِ الْمَجُوسُ تُعْفِي شَوَارِبَهَا وَتُحْفِي لِحَاهَا، فَخَالِفُوهُمْ فَجُزُّوا شَوَارِبَكُمْ وَأَعْفُوا لِحَاكُمْ

"**Mecusiler bıyıklarını serbest bırakır, sakallarını kısaltırlardı. Siz onlara muhalefet edin: bıyıklarınızı kesin ve sakallarınızı serbest bırakın**."[1084]

Ebu Umame radıyallahu anh'den:

قُلْنَا: يَا رَسُولَ اللهِ إِنَّ أَهْلَ الْكِتَابِ يَقُصُّونَ عَثَانِينَهُمْ وَيُوَفِّرُونَ سِبَالَهُمْ.

[1082] **Hasen.** İbn Hibban (4/23) Mehâmilî, Emali (402) Tarsusi, Musnedu Ebi Hureyre (59)

[1083] **Sahih ligayrihi.** Bezzar (14/390) Keşfu'l-Estar (2970-2971) İbn Hacer, Muhtasaru Zevaidi'l-Bezzar (1222) İbn Hacer: "Hasen" demiştir.

[1084] **Hasen.** Buhari, Tarihu'l-Kebir (1/140)

قَالَ: فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "قُصُّوا سِبَالَكُمْ وَوَفِّرُوا عَثَانِينَكُمْ وَخَالِفُوا أَهْلَ الْكِتَابِ

"Dedik ki: "Ey Allah'ın Rasulu! Kitap ehli sakallarını kısaltır, bıyıklarını gür yaparlar" Buyurdu ki: "**Siz de bıyıklarınızı kesin, sakallarınızı bolca bırakın. Böylece Ehl-i Kitaba muhalefet edin**."[1085]

Ebû Şâme rahimehullah şöyle demiştir: "Sakallarını traş eden bir topluluk ortaya çıktı. Bu, Mecusiler'den nakledilenlerden daha beterdir. Zira onlar sakallarını kısaltırlardı."

Bıyığından Almayan Bizden Değildir

Zeyd b. Erkam radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki

مَنْ لَمْ يَأْخُذْ شَارِبَهُ فَلَيْسَ مِنَّا

"**Bıyığını almayan bizden değildir**."[1086] Diğer lafzında:

مَنْ لَمْ يَأْخُذْ مِنْ شَارِبِهِ، فَلَيْسَ مِنَّا

"**Bıyığından almayan bizden değildir**" şeklindedir.[1087]

Saç Traşında Kâfirlere Benzeyenler

İbn Ömer radıyallahu anhuma şöyle demiştir:

نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الْقَزَعِ، وَالْقَزَعُ: أَنْ يُحْلَقَ رَأْسُ الصَّبِيِّ فَيُتْرَكَ بَعْضُ شَعْرِهِ

"Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem kaz'a'dan (saçların bir kısmını uzun bırakıp diğer tarafını kısaltmaktan) nehyetti ve şöyle buyurdu: "**Ya saçların hepsini birden kısaltın veya tamamını bırakın**"[1088]

Hadisin ravilerinden Ubeydullah b. Ömer, hadiste geçen kaz'a'yı şöyle açıklamıştır: "Kaz'a; çocuğun başında şuralardaki saçları kesip şuralarda bırakmaktır." Bunu söylerken alnına ve başının iki yanına işaret

---

[1085] **Sahih.** Ahmed (5/264) Taberani (8/236) Beyhaki Şuab (5/214)

[1086] **Sahih.** İbn Hibban (12/190) Ahmed (4/336, 368) Nesai (13, 5047) Abd b. Humeyd (264) Taberani (5/185) Taberani Evsat (1/167, 8/36) Beyhaki Şuab (5/222) Hatib Tarih (11/324) Deylemi (5953)

* **İbn Ömer radıyallahu anhuma'dan**: Darekutni İlel (12/441)

[1087] **Sahih.** Ahmed (4/366) Tirmizi (2761) Bezzar (10/237) Taberani (5/185)

[1088] **Sahih.** Muslim (2120) Buhari (5920-21)

ediyordu. Ona: “Kız çocukları da erkekler gibi mi?” dediler. “Bilmiyorum, bu çocuk hakkındadır, o da buna alıştırılır. Perçem ve enseyi kesmeye gelince, erkek çocuk için bunda sakınca yoktur. Lakin kaz’a, alında saç bırakıp kafanın başka taraflarını traşlamaktır. Böylece başın yarısı başka, yarısı başka olur.”[1089]

Perçem Bırakanlar Yahudilere Benzer

El-Haccac b. Hassan şöyle dedi:

دَخَلْنَا عَلَى أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، فَحَدَّثَتْنِي أُخْتِي الْمُغِيرَةُ، قَالَتْ: وَأَنْتَ يَوْمَئِذٍ غُلَامٌ وَلَكَ قَرْنَانِ، أَوْ قُصَّتَانِ، فَمَسَحَ رَأْسَكَ، وَبَرَّكَ عَلَيْكَ، وَقَالَ: «احْلِقُوا هَذَيْنِ – أَوْ قُصُّوهُمَا – فَإِنَّ هَذَا زِيُّ الْيَهُودِ»

“Enes b. Malik radıyallahu anh’ın yanına girdik. Bana kızkardeşim el-Mugira şöyle dedi: “Sen küçük bir çocuktun ve başının iki tarafında iki belik örgü saç (veya iki tutam perçem) vardı. Senin başını okşayarak bereket duası etti ve şöyle dedi: “Bu iki belik saçı (veya iki perçemi) traş edin. Zira bu Yahudi şeklidir.”[1090]

Ağarmış Saç ve Sakalını Boyamayan Kitap Ehline Benzer

Ebu Hureyre radıyallahu anh’den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إِنَّ اليَهُودَ، وَالنَّصَارَى لاَ يَصْبُغُونَ، فَخَالِفُوهُمْ

“**Muhakkak ki Yahudiler ve Hristiyanlar saç ve sakallarını boyamazlar. Siz onlara muhalefet edin**.”[1091]

Ebu Hureyre radıyallahu anh’den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

غيروا الشيب ولا تشبهوا باليهود والنصارى

“**Ağaran kılları (boyayarak) değiştirin, Yahudi ve Hristiyanlara benzemeyin**.”[1092] Beyhaki’nin rivayetinde şu ziyade vardır: “(**Boyada)**

[1089] **Sahih maktu.** Beyhaki Şuabu’l-İman (5/230) Bkz.: İkmalu İkmali’l-Mu’lim (5/404-405)

[1090] **Hasen mevkuf.** Ebu Davud (4197) Beyhaki Şuabu’l-İman (5/231)

[1091] **Sahih.** Buhari (3462) Muslim (2103)

[1092] **Hasen.** İbn Hibban (12/287) Ahmed (2/261, 499) Tirmizi (1752) Beyhaki (7/311) Ebu Ya’la (10/381, 413)

Siyahtan kaçının."[1093]

Zubeyr radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

غَيِّرُوا الشَّيْبَ ، وَلا تَشَبَّهُوا بِالْيَهُودِ

"**Ağaran kılları değiştirin (boyayın). Yahudilere benzemeyin**."[1094]

Aişe radıyallahu anha'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

غيروا الشيب ولا تشبهوا باليهود والنصارى

"**Aklarınızı boyayın, Yahudi ve Hristiyanlara benzemeyin**."[1095]

İbn Ömer radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

غَيِّرُوا الشَّيْبَ، وَلَا تَشَبَّهُوا بِالْيَهُودِ

"**Ağaran kılları (boya ile) değiştirin. Yahudilere benzemeyin**."[1096]

Cabir radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

غَيِّرُوا الشَّيْبَ، وَلَا تُقَرِّبُوهُ السَّوَادَ، وَلَا تَشَبَّهُوا بِأَعْدَائِكُمْ مِنَ الْمُشْرِكِينَ، وَخَيْرُ مَا غَيَّرْتُمْ بِهِ الشَّيْبَ الْحِنَّاءُ، وَالْكَتَمُ

"**Ağaran kılları (boyayarak) değiştirin, siyah renge yanaşmayın. Müşriklerden olan düşmanlarınıza benzemeyin. Değiştirdiğiniz (boyadığınız) şeylerin en iyisi kına ve ketemdir**."[1097]

İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan: "Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لاَ تشبهوا بالأعاجم غيروا اللحى

"**Acemlere benzemeyin, sakallarınızı boyayın**."[1098]

Enes b. Malik radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve

---

[1093] **Hasen.** Beyhaki (7/311)
[1094] **Sahih.** Ahmed (1/165) Nesai (5074) Ebu Ya'la (2/43) Hatib (5/405)
[1095] **Sahih.** Taberani Evsat (2/55)
[1096] **Sahih.** Nesai (5073) Ebu Ya'la (10/46) Hatib (4/77)
[1097] **Sahih.** Taberani Evsat (5/227)
[1098] **Hasen ligayrihi.** Bezzar (11/384) Şecerî, Emali (2/340 no:2686) isnadında Ruşdeyn b. Kureyb zayıftır.

sellem şöyle buyurdu:

غيروا الشيب، ولا تقربوه السواد، ولا تشبهوا باليهود

"**Ağaran kıllarınızı değiştirin, siyahtan sakının, Yahudilere benzemeyin**."[1099]

Peruk Takan, Saç Ekleten Lanetlenmiştir

Esmâ' bt. Ebî Bekr radıyallahu anha'dan şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e bir kadın geldi ve dedi ki: 'Ey Allah Rasûlü! Gelinlik çağında bir kızım var. Kızamık geçirdi ve saçları döküldü. Ona saç takayım mı?' Rasûlullah şöyle buyurdu:

لَعَنَ اللَّهُ الوَاصِلَةَ وَالمسْتَوْصِلَةَ

'Allah saç takana ve saç taktırana lanet etsin.'"[1100] Aynısı Aişe radıyallahu anha'dan da rivayet edilmiştir.[1101]

Câbir b. 'Abdillah radıyallahu anhuma'dan: 'Nebî sallallahu aleyhi ve sellem kadının başına (saç türü) bir şey taktırmasını yasakladı.'[1102]

Bunun örneklerinden biri de günümüzde peruk olarak bilinen şeydir. Ve günümüzün saç takıcıları ise; salonları şer'an yasaklanmış kötülüklerle dolu olan kuaför kadınlardır. Bazı namussuz erkek ve kadın sanatçıların gösteri ve tiyatrolarında takma saç giymeleri de yine bu haramın örneklerindendir.

Humeyd b. 'Abdurrahmân b. 'Avf radıyallahu anh'den: "Muaviye b. Ebi Sufyân radıyallahu anh hacda minberde iken muhafızlardan birinin elinden bir peruk aldı ve dedi ki: 'Ey Medineliler! Âlimleriniz nerede? Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in bu perukları yasakladığını işittim. Buyuruyordu ki:

إِنَّمَا هَلَكَتْ بَنُو إِسْرَائِيلَ حِينَ اتَّخَذَ هَذِهِ نِسَاؤُهُمْ

"**İsrailoğullarının kadınları bunlardan edindikleri zaman helak oldular**.'"[1103]

[1099] **Hasen.** Hakîm et-Tirmizi Menhiyyat (s.197) Ahmed (3/247) Sahihu'l-Cami (4169)

[1100] **Sahih.** Muslim (2122)

[1101] **Sahih.** Buhari (5934) Muslim (2123)

[1102] **Sahih.** Müslim (2126).

[1103] **Sahih.** Buhârî (3468, 5932); Muslim, (2127).

Dövme Yaptıran, Kaş Aldıran Lanetlenmiştir

Abdullah b. Mes'ud radıyallahu anh'den; Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لَعَنَ اللهُ الْوَاشِمَاتِ وَالْمُسْتَوْشِمَاتِ، وَالنَّامِصَاتِ وَالْمُتَنَمِّصَاتِ، وَالْمُتَفَلِّجَاتِ لِلْحُسْنِ الْمُغَيِّرَاتِ خَلْقَ اللهِ

'**Allah dövme yapana ve yaptırana, namisaya (kaş alana) ve mutenammisaya (kaş aldırana), güzelleşmek için Allah'ın yarattığını değiştirerek dişlerini düzettirene lanet etsin**.'[1104]

Bu hadisi tercüme edenlerden bazısı: "Yüzden kıl alan ve aldıranlar" şeklinde, bazısı da "kaş alan ve aldıranlar" şeklinde tercüme etmektedir. Namisa kelimesinin aslı en-Nams'tır. Bunun mutlak olarak yüzden kıl almak olduğu söylendiği gibi, sadece kaş almak ve inceltmek olduğu da söylenmiştir. Burada tercihe şayan olan yüzden sadece kaş almak ve inceltmektir. Zira bu açıklama Aişe radıyallahu anha'dan rivayet edilmiştir ve O bu meseleleri başkalarından daha iyi bilir.[1105]

"İbn Ebi's-Sakr'ın hanımı, Aişe radıyallahu anha'nın yanında iken bir kadın: "Yüzümde tüyler bulunmaktadır. Kocama güzel görünmek için onları yolabilir miyim?" diye sorunca Aişe radıyallahu anha şöyle dedi: "Seni kötü gösterecek şeyleri kendinden gider. Birini ziyarete gittiğinde nasıl süsleniyorsan kocana karşı da öyle süslen. Kocan sana bir şey emrettiği zaman ona itaat et ve hakkında yemin ettiği zaman yeminini doğru çıkar. İstemediği kişileri de evine sokma"[1106]

en-Nams yüzden kıl yolmaktır. Bu konudaki yasak umumidir. Yasaktaki lanet ifadesi özellikle kadın hakkındadır ve kadının

---

[1104] **Sahih.** Buhârî (5931); Muslim (2125).

[1105] Bkz.: Ebu Malik Kemal b. Seyyid Salim, Sahihu Fıkhi's-Sunne (3/55) Esasu'l-Belaga'da (1/490) şöyle denilir: hadiste en-nâmisa ile kastedilen kaşların ince kalan arka taraflarını almaktır. Mucemu'l-Vesit'te de (2/955) aynı açıklama yapılır. Ebu Davud Sunen'inde (no:4170), Abdulmelik b. Habib el-Gaye ve'n-Nihaye'de (s.224) ve İbnu'l-Esir en-Nihaye'de bu açıklamayı tercih etmişlerdir. Lisanu'l-Arab'da ve diğer bazı lugat kitaplarında en-Nâmıs kelimesinin kaşları olmayan adam manasında kullanıldığı zikredilmektedir. es-Sahib b. Abbad, el-Muhit fi'l-Luga'da (2/228) yüzden kıl yolmak demektir demiştir. Tacu'l-Arus'ta (18/191) nakledildiğine göre el-Ferrâ da böyle demiştir. bkz. Lisanu'l-Arab (7/101)

[1106] **Sahih ligayrihi mevkuf.** Abdurrazzak (no:5104) Benzerini Aişe radıyallahu anha'dan: İbnu'l-Ca'd Müsned'inde (451) rivayet etti. Bunun isnadı sahihtir. Başka bir tarikle benzerini; İbn Husrev, Musnedu Ebi Hanife'de (458) ve Muhammed b. Hasen eş-Şeybânî, el-Asar'da (894-895) rivayet etmişlerdir. Bu isnadda Ebu Hanife zayıftır.

yüzünde normal olan kıllar; kaşları ve kirpikleridir. Yasak ve lanet de kadında anormal olan bir durum için değil, kadında asıl olan duruma göre varid olmuştur. Bu yüzden bazı lügat ehli ve şarihler en-namisa'yı kaş alan kadın olarak açıklamışlardır. Bundan dolayı el-Lecnetu'd-Daime fetva komisyonu, kadının iki kaş arasındaki kılları gidermesinin caiz olduğunu, bunun kaşlardan olmadığı için hadiste yasaklanan ifadeye dahil olmadığına fetva vermiştir.[1107]

Yüzden kıl yolarak süslenme genelde kadınlarda görülen bir durumdur. Bu sebeple hadiste kadınlar zikredilmiştir. Erkeklerin bu işi yapması adet dışıdır. Bu işi şayet erkekler yapacak olursa, kadınlara benzeme hakkındaki lanete müstahak olurlar. Allah en iyi bilendir.

Burnunu Deldiren Cahiliyye Ehline Benzer

İmran b. Husayn radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem bize her hutbe verdiğinde mutlaka sadaka vermemizi emredip müsle yapmamızı yasaklardı. Bir hutbesinde Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

أَلَا وَإِنَّ مِنَ الْمُثْلَةِ أَنْ يَنْذُرَ الرَّجُلُ أَنْ يَخْزِمَ أَنْفَهُ، أَلَا وَإِنَّ مِنَ الْمُثْلَةِ أَنْ يَنْذُرَ الرَّجُلُ أَنْ يَحُجَّ مَاشِيًا فَلْيُهْدِ هَدْيًا وَلْيَرْكَبْ

"**Bilmiş olun ki kişinin burnunu delmeyi adaması müsledendir. Kişinin yürüyerek hacca gitmeyi adaması yine müsledendir. Bu kimse Mekke'de kesilmek üzere bir kurban göndersin ve binekli olarak hacca gitsin**."[1108]

Giyimde Başkalarına Benzeyen Bizden Değildir:

Abdullah b. Amr radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu

ليس منا من تشبه بغيرنا لا تشبهوا باليهود ولا بالنصارى فإن تسليم اليهود الإشارة بالأصابع وتسليم النصارى الإشارة بالأكف ولا تقصوا النواصي وأحفوا الشوارب وأعفوا اللحى ولا تمشوا في المساجد والأسواق وعليكم القمص إلا وتحتها الأزر

"**Bizden başkalarına benzeyenler bizden değildir. Yahudi ve**

[1107] Fetava'l-Lecne (5/197)

[1108] **Sahih.** Ahmed (4/429, 439) Hakim (4/340) Tayalisi (836) Beyhaki (10/80)

Hristiyanlara benzemeyin. Şüphesiz Yahudilerin selamı parmaklarla işarettir. Hristiyanların selamı ise avuç içiyledir. Perçemleri kesmeyin, bıyıkları kısaltın, sakalları serbest bırakın. Üzerinizde altında izar bulunmayan entari/gömlek olduğu halde mescidlerde ve çarşılarda yürümeyin." [1109]

Abdullah b. Amr b. El-Âs radıyallahu anhuma'dan: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem benim üzerimde asfur ile boyanmış (sarı renkli) iki elbise gördü ve şöyle buyurdu:

إِنَّ هَذِهِ مِنْ ثِيَابِ الْكُفَّارِ فَلَا تَلْبَسْهَا

"**O kâfirlerin giydiği elbisedir. Sen giyme onları**."[1110]

Ömer radıyallahu anh, Utbe b. Ferkad'a gönderdiği mektupta: "Sizi aşırı nimetler içinde kendinizi kaybetmekten, müşriklere ait kıyafetler giyinmekten ve ipek giysi giymekten menederim" diye yazmıştır.[1111]

İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem Mekke'yi feth ettiği zaman şöyle buyurdu:

إن الله عز و جل ورسوله حرم عليكم الخمر وثمنها وحرم عليكم الميتة وثمنها وحرم عليكم الخنازير وأكلها وثمنها وقال : قصوا الشوارب واعفوا اللحى ولا تمشوا في الأسواق إلا وعليكم الأزر إنه ليس منا من عمل بسنة غيرنا

"**Şüphesiz Allah Azze ve Celle ve rasulü size sarhoş edici içkileri ve onun ücretini haram kılmıştır. Ölü etini ve ücretini size haram kılmıştır. Domuzları, onu yemeyi ve ücretini size haram kılmıştır**." Yine şöyle buyurdu: "**Bıyıkları kısaltın, sakalı serbest bırakın. Üzerinizde izar olmadıkça çarşılarda yürümeyin. Muhakkak ki bizden başkasının sünnetiyle amel eden bizden değildir.**"[1112]

Cabir b. Abdillah radıyallahu anhuma'dan: "Dediler ki:

قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ الْمُشْرِكِينَ يَتَسَرْبَلُونَ، وَلَا يَتَّزِرُونَ؟ قَالَ: «تَسَرْبَلُوا

[1109] **Hasen.** Tirmizi (2695) Taberani Evsat (7/238) Kudai (2/105) Deylemi (5270) Elbani bunun hasen olduğunu söylemiştir: es-Sahiha (2194) Sahihu'l-Cami (5434) Abdulkadir el-Arnaut da el-Ezkar tahkikinde (1/210) isnadı zayıf olup bunu takviye eden şahitleri vardır" dedi.

[1110] **Sahih.** Muslim (2077) Hakim (4/211) Nesai (5316) Ahmed (2/207, 211)

[1111] **Sahih mevkuf.** Buhari, (Libas: 25) Müslim, (Libas: 11, 21) Ahmed (1/16, 43)

[1112] **Hasen ligayrihi.** Taberani (11/158) Deylemi (5268) el-Elbani Sahihu'l-Cami (5439) isnadında Yusuf b. Meymun zayıftır.

أَنْتُمْ، وَائْتَزِرُوا» قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَإِنَّ الْمُشْرِكِينَ يَحْتَفُونَ وَلَا يَنْتَعِلُونَ؟ قَالَ: «فَاحْتَفُوا أَنْتُمْ، وَانْتَعِلُوا، خَالِفُوا أَوْلِيَاءَ الشَّيْطَانِ كُلَّمَا اسْتَطَعْتُمْ

"Ey Allah'ın rasulü! Müşrikler gömlek giyiniyor, izar giyinmiyorlar" Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki: "**Siz gömlek de giyin, izar da giyin**." Dediler ki: "Ey Allah'ın rasulü! Müşrikler (namazda) mest giyiniyor, ayakkabı giyinmiyorlar." Buyurdu ki: "**Sizler mest de giyin, ayakkabı da giyin. Şeytanın dostlarına gücünüz yettiği kadarıyla muhalefet edin**."[1113]

Ebu Umame'den diyor ki: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem sakalları beyazlaşmış Ensar'lı ihiyarların yanına gelip buyurdu ki:

يا معشر الأنصار حمروا وصفروا وخالفوا أهل الكتاب ، قيل يا رسول الله إن أهل الكتاب يتسرولون ولا يأتزرون فقال رسول الله: تسرولوا وائتزروا وخالفوا أهل الكتاب ، قلنا: يا رسول الله إن أهل الكتاب يتخففون ولا ينتعلون فقال: تخففوا وانتعلوا وخالفوا أهل الكتاب قلنا يا رسول الله إن أهل الكتاب يقصون عثانينهم ويوفرون سبالهم فقال: قصوا سبالكم ووفروا عثانينكم وخالفوا أهل الكتاب

"**Ey Ensar topluluğu sakallarınızı kırmızılaştırın veya sarılaştırın ve Ehl-i Kitaba muhalefet edin**." Denildi ki: "Ey Allah'ın rasulü! Onlar şalvar giyer, izar giymezler." Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki: "**Siz şalvar da giyin, izar da giyin, Kitap ehline muhalefet edin**." Dedik ki: "Ey Allah'ın Rasulu! Ehl-i kitap mest giyerler de ayakkabı giymezler." Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki: "**Mest de giyin ayakkabı da giyin ve Ehl-i Kitaba muhalefet edin**." Dedik ki: "Ey Allah'ın Rasulu! Kitap ehli sakallarını kısaltır, bıyıklarını gür yaparlar" Buyurdu ki: "**Siz de bıyıklarınızı kesin, sakallarınızı bolca bırakın. Böylece Ehl-i Kitaba muhalefet edin**."[1114]

İbni Kayyım rahimehullah şöyle demiştir; "Elbise ile kalp arasında zahir-batın (iç-dış) ilişkisi vardır. Böyle bir ilişki olduğu için dışa giyilen elbise kişinin kalbini, halini gösterir. Kalp ve elbise karşılıklı olarak

[1113] **Hasen.** Taberani Evsat (4/253)
[1114] **Sahih.** Ahmed (5/264) Taberani (8/237) Beyhaki Şuab (5/214)

birbirinden etkilenir."[1115]

Sarık Sarmak Hakkında:

Sarık sarmak hakkında Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'den teşvik varid olmuştur:

İbn Ömer radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

عَلَيْكُمْ بِالْعَمَائِمِ فَإِنَّهَا سِيمَاءُ الْمَلَائِكَةِ، وَأَرْخُوا لَهَا خَلْفَ ظُهُورِكُمْ

"**Sarıkları sarmalısınız. Zira o meleklerin simâsıdır. Ucunu da arkanızdan sırtınıza sarkıtın**."[1116]

Ubâde b. Samit radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

عَلَيْكُمْ بِالْعَمَائِمِ فَإِنَّهَا سِيمَاءُ الْمَلَائِكَةِ، وَأَرْخُوا لَهَا خَلْفَ ظُهُورِكُمْ

"**Sarıklar sarmalısınız. Zira o meleklerin simâsıdır. Ucunu da arkanızdan sırtınıza sarkıtın**."[1117]

Sarığın müstehap olduğunu gösteren başka deliller de varid olmuştur. Bunlardan bazısını, terceme edeceğim şu fetvaların içinde geçtiği yerlerde tahricini yaptım:

[1115] İbni Kayyım Medaricu's-Salikin (2/22)

[1116] **Hasen.** Taberani (12/383) İbn Merduye, el-İntika Ale't-Taberani (37) Taberani Mu'cemu'l-Kebir'de *Yahya b. Osman el-Mısrî – Muhammed b. el-Ferac el-Haşimî – İsa b. Yunus – Malik b. Migvel – Nafi – İbn Ömer radıyallahu anhuma* isnadıyla rivayet etmiştir.

* *Yahya b. Osman* saduktur. *Muhammed b. el-Ferac* ise Haşimoğullarının azatlısıdır. İmam Ahmed'in komşusudur. Saduktur. Muslim onunla hüccet getirmiştir. Yahya b. Osman'ın ondan rivayeti sabittir. Muhammed b. el-Ferac'ın da rivayette bulunduğu *İsa b. Yunus*; İbn Ebi İshak es-Sebiî'dir, sikadır. Diğer ravileri güvenilirdir. Bu isnad **hasen**dir.

*Zehebî, İbn Merduye'nin İntika'sında *Muhammed b. el-Ferac*'ın nispesini "*el-Mısrî*" olarak zikretmesi sebebiyle onun meçhul olduğunu zannetmiş ve bu haberin münker olduğuna hükmetmiştir. İbn Hacer ve Şeyh el-Elbani de ona tabi olmuşlardır. Ancak Taberani'nin Mu'cem'inden naklettiğim gibi, Muhammed b. el-Ferac'ın nispesi *el-Haşimî*'dir ve o maruf bir ravidir. Ubade b. Samit radıyallahu anh'den gelen rivayet de bunun şahididir. Zira onu da İsa Yunus, el-Ahvas b. Hakim yoluyla Halid b. Ma'dan'dan rivayet etmiştir.

[1117] **Hasen ligayrihi.** Beyhakî Şuab (5/176) İbn Adiy el-Kamil (2/114) isnadında *el-Ahvas b. el-Hakim* hafızası bakımından eleştirilmiştir. Yahya b. Said ve başkaları onu sika görmüşlerdir. İbn Ammar: "Salih" demiştir. Darekutni: "Eğer ondan rivayet eden sika birisi ise, rivayetine itibar edilir" demiştir. Bu hadisi el-Ahvas'tan; sika bir ravi olan İsa b. Yunus rivayet etmiştir. Şahit olmaya elverişlidir.

Şeyh Mukbil b. Hadi rahimehullaha şöyle soruldu: "Bazı hatipler Cuma günü başları açık ve sarıklar omuzları üzerinde olduğu halde hutbe veriyorlar. Bunun hükmü nedir? İmam olarak veya cemaat olarak başı açık namaz kılmak caiz midir?"

Cevap: Bunun haram olduğuna dair bir delil bilmiyorum. Lakin en faziletli olanı namazda ve namaz dışında Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e uymaktır. Nebî sallallahu aleyhi ve sellem Abdurrahman b. Avf'a siyah bir sarık sardı, ucunu da dört parmak sarkıttı ve şöyle buyurdu: "**Bu daha hoş ve daha güzeldir**."[1118]

Amr b. Hureys'ten gelen hadiste O Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'i sarığının ucu iki omuzunun arasında olduğu halde hutbe verirken görmüştür.[1119]

Sen, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e uymaktan dolayı sevap kazanırsın. (Sadece) sarık seni sünnet ehlinden yapmaz. Bu arapların adetlerindendir ve Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e uymak gerekir. Allah yardımcımız olsun.

Başı açmak İslam düşmanı olan Yahudi ve hristiyanların şiarlarından olduğu için, senin ne namazda ne namaz dışında onlara benzemen caiz değildir. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem İbn Ömer'in rivayet ettiği hadiste "**Kim kendisini bir kavme benzetirse onlardandır**"[1120] buyurmuştur.

Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem, bazı sahabileriyle beraber çıktı ve Ubade b. es-Samit'i çok sıcak bir havada ziyaret etti, başlarında sarık ve takke, ayaklarında da ayakkabı yoktu.[1121] Yani başın açık olmasının caiz olmasına bu delildir. Allah yardımcımız olsun.

Bizler sarığı terk etmeye cesaretlendirmeyiz. Bilakis bize yakışan Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e uymaya hırs göstermektir. Zira bunda sevap vardır. Allah yardımcımız olsun."[1122]

Şeyh Mukbil rahimehullah kendisine: "Bazı kardeşler sarıksız olarak namaz kılana karşı çıkıyorlar. Bunun delili nedir? Sarık sünnet midir, değil midir?" şeklinde sorulan soruya şöyle cevap vermiştir:

[1118] **Hasen.** Hakim (4/582) Bezzar (12/315) Taberani Evsat (5/62) Taberani Musnedu'ş-Şamiyyin (1558) İbn Asakir (35/260) el-Elbani ve Şeyh Mukbil: "**hasen"** demişlerdir: Mukbil b. Hadi, Delailu'n-Nubuvve (s.418) el-Elbani es-Sahiha (1/168)

[1119] **Sahih.** Muslim (1359)

[1120] **Sahih.** Tahrici daha önce geçti.

[1121] **Sahih.** Muslim (925) Ancak rivayetin metninde sarık zikredilmemekte, kalensuve (takke) yoktu denilmektedir.

[1122] Link: http://www.muqbel.net/fatwa.php?fatwa_id=112

“Sarık Arapların, İslam tarafından ikrar edilen adetlerindendir. Fakat bu kişiyi sünnet ehlinden kılmaz. Bu adetten sayılır. Lakin eğer Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’e uyma niyetiyle yapılırsa, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’e uymaktan dolayı kişi sevap kazanır. Sarıksız namaz kılmaya gelince, bu namaz sahihtir. Sarıksız olarak namaz kılan kimseye karşı çıkmak gerekmez. Bir kimseye Allah’ın kitabından ve Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’in sünnetinden delil olmaksızın karşı çıkılamaz. Nasihat ettiğimiz şey ise; namazda ve namaz dışında sarık kullanmaktır. Lakin bir kimse de çıkar başı açık namaz kılarsa ona karşı çıkmayız ve namazının batıl olduğunu da söylemeyiz.”[1123]

Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem muhayyer bırakıldığı konularda Mekke’li müşriklere muhalefet edip, Ehl-i Kitaba benzemeyi tercih ediyordu. Hatta saç tarama şeklinde bile böyle davrandığını İbn Abbas radıyallahu anhuma açıklamıştır.

İbn Abbas radıyallahu anhuma şöyle demiştir: “Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem, (vahiyle) emrolunmadığı hususlarda ehl-i kitaba uyum göstermeyi severdi. Mesela ehl-i kitap saçlarını sarkıtırlardı. (Kitapsız) Müşrikler ise saçlarını başlarının ortasından ikiye ayırırlardı. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem de (kitapsız müşriklere muhalefet için) ehl-i kitap gibi sarkıtırdı. Sonra saçlarını ortadan ayırmaya başladı.” [1124]

Sarık sarma konusunda Mekke’li müşriklere muhalefet etmemesi, sarığın İslamda ikrar edilmiş olduğunun delilidir. Zira sarık arapların âdeti idi. Bu yüzden İslam Tarihinde Zımmî’lerin Müslümanlara benzememeleri için onlara sarık sarmak yasaklanmıştır.[1125]

Şeyh el-Elbani rahimehullah şöyle demiştir: “Müslüman sarığa namaz dışında, namaz içinde olduğundan daha çok ihtiyaç duyar. Çünkü bu müslümanı kafirden ayıran bir alamettir. Özellikle de müminlerle kafirlerin görünüşlerinin birbirine karıştığı bu zamanda! Hatta müslümanın, tanıdığı ve tanımadığı müslümana selam vermesi zorlaşmıştır.”[1126]

Yine el-Elbâni, Kuveyt Fetvalarında şöyle demiştir: “Başı açmak bizim ülkelerimizde kâfirlerle kurulan ilişkilerde onların adetlerini taklid etmek sebebiyle müslümanların ülkelerine bulaşmıştır. Onlar kendi adetlerini ve kendilerinin taklid edilmesini yaygınlaştırmışlar, birçok müslümanlar da bu ülkelerden kâfirlerin çıkmasından sonra onların bazı

[1123] Tuhfetu’l-Mucib (no 120)

[1124] **Sahih.** Buhari (3558, 3944, 5917) Muslim (2336)

[1125] Bu konuda bkz.: Ebu Abdillah Halid b. Muhammed el-Gırbanî, et-Tezkir Biba’di Ahkami’l-Amame

[1126] ed-Daife (1/254)

adetlerinden etkilenmişlerdir. (Erkeklerin) başlarını açmaları da bu adetlerdendir. Bazı ülkelerde bu adetlere muhalefet edilse de, Suriye, Ürdün, Mısır ile suudi Arabistan ve Kuveyt gibi diğer arap ülkelerinin çoğunda da başı açma âdeti yaygınlaşmıştır."[1127]

Şeyhulislam İbn Teymiyye rahimehullah şöyle demiştir: "Dış görünüşte onlara benzemek, birbirine benzeyen şeyler arasında sevgi ve yakınlaşmaya sebep olur. Benzeyen kimse, benzediği kimsenin ahlakına uyar veya onun amelleri gibi amel eder. Bazen işin sonunda sapık küfür itikatlarında da onun gibi inanmaya başlar. Bu şahit olunan bir şeydir. Asker elbisesi giyen kimse kendisinde onun gibi davranma şuuru hisseder. Böylece tabiati, bir engel söz konusu olmadıkça ona boyun eğer. Bu yüzden kâfirlere ve mertebesi Müslümandan aşağı olan her şeye veya Müslümana yakışmayacak sıfatlara benzeme hakkında yasak varid olmuştur. Bu konuda şeytana, hayvanlara, cahiliye ehline, fasıklara, kadınlara, yabancılara ve bedevilere benzemekten yasaklayan hadisler vardır. Bu yasaklarla kastedilen; Müslüman olsalar dahi yabancılara ve bedevilere has olup selefin yapmadığı şeylerden sakındırmaktır. Zira selefin bir şeyi terk etmesi, onların terk ettiği şeyin en azından faziletli olmadığına delildir.[1128]

Elbiselerini Sarkıtanlar Yahudilere Benzer

Said b. Vehb şöyle demiştir: "Ali radıyallahu anh elbiselerini sarkıtan bir topluluk görünce şöyle dedi: "Sanki sinagoglarından çıkıp yürüyen Yahudiler gibiler."[1129]

Mugira b. Şu'be radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

يَا سُفْيَانَ بْنَ سَهْلٍ، لَا تُسْبِلْ فَإِنَّ اللهَ لَا يُحِبُّ الْمُسْبِلِينَ

"**Ey Süfyan b. Sehl! Elbiseni sarkıtma. Zira Allah elbisesini sarkıtanları sevmez**."[1130]

Elbiseyi Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in belirlediği sınırdan fazla uzatmak sünnete muhalefettir. Ebu Said el-Hudrî radıyallahu anh'den: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

إِزْرَةُ الْمُؤْمِنِ إِلَى أَنْصَافِ سَاقَيْهِ، لَا جُنَاحَ عَلَيْهِ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْكَعْبَيْنِ، وَمَا

[1127] El-Elbânî, Fetava'l-Kuveytiyye (s.63)

[1128] Bkz.: el-İktiza (1/80-83, 164, 366, 371-411, 486-488) Feydu'l-Kadir (6/104)

[1129] **Sahih mevkuf.** Ebu Ubeyd Garibu'l-Hadis (3/481) Beyhaki (2/243) Abdurrazzak (1/364) İbn Ebi Şeybe (2/62) İbnu'l-Munzir el-Evsat (2383) İbn Kuteybe el-Eşribe (s.12)

[1130] **Hasen.** İbn Mace (3574)

أَسْفَلَ مِنَ الْكَعْبَيْنِ فِي النَّارِ لَا يَنْظُرُ اللَّهُ إِلَى مَنْ جَرَّ إِزَارَهُ بَطَرًا

"**Mü'minin izarı baldırının yarısına kadardır. Diz ile ayak bilekleri arası kadar olanda sakınca yoktur. Ayak bileklerinden aşağısı ise ateştedir. Kim şımararak izarını sarkıtırsa Allah ona nazar etmez.**"[1131]

Cabir b. Suleym radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

وَارْفَعْ إِزَارَكَ إِلَى نِصْفِ السَّاقِ، فَإِنْ أَبَيْتَ فَإِلَى الْكَعْبَيْنِ، وَإِيَّاكَ وَإِسْبَالَ الْإِزَارِ، فَإِنَّهَا مِنَ المخِيلَةِ، وَإِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمَخِيلَةَ، وَإِنِ امْرُؤٌ شَتَمَكَ وَعَيَّرَكَ بِمَا يَعْلَمُ فِيكَ، فَلَا تُعَيِّرْهُ بِمَا تَعْلَمُ فِيهِ، فَإِنَّمَا وَبَالُ ذَلِكَ عَلَيْهِ

"**İzarını baldırının yarısına kadar kaldır. Olmazsa ayak bileklerine kadar kaldır. Seni elbiseyi sarkıtmaktan sakındırırım. Zira bu kendini beğenmişliktir. Şüphesiz Allah kendini beğenmişleri sevmez**."[1132]

el-Müsebbil: Elbisesini topuklara kadar sarkıtan kimsedir. Hadiste geçen ka'b; diz ile ayak arasındaki eklemdir. Ka'b kelimesinin ayağın yere dokunan arka kısmı yani topuk anlamında kullanılması yaygın bir yanlıştır.[1133] Hadiste Müslüman'ın izarının baldırının yarısına kadar olmasının müstehap olduğuna delil vardır. Ayak bileklerine kadar olan kısmı kerahatsiz olarak caizdir. Ayak eklemlerinden aşağısı ise yasaklanmış olup haramdır. Nitekim Nebî sallallahu aleyhi ve sellem kendini beğenmiş şekilde elbise sarkıtmanın kibir olduğunu ve Allah'ın kendini beğenmişleri sevmediğini haber vermiştir.

Elbisesini sarkıtan kimse için ahirette büyük bir tehlike ve can yakıcı bir azap vardır. Ebu Zerr radıyallahu anh'den: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

ثَلَاثَةٌ لَا يُكَلِّمُهُمُ اللَّهُ، وَلَا يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَلَا يُزَكِّيهِمْ، وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ الْمُسْبِلُ، وَالْمَنَّانُ، وَالْمُنَفِّقُ سِلْعَتَهُ بِالْحَلِفِ الْكَاذِبِ

"**Şu üç kimseyle Allah kıyamet gününde konuşmaz, onlara bakmaz, onları temize çekmez ve onlara elim bir azap vardır: Elbisesini sarkıtan, yaptığı iyiliği başa kakan ve yalan yere yemin**

[1131] **Sahih.** İbn Mace (3573) Ebi Davud (4093)
[1132] **Sahih.** Ebu Davud (4084)
[1133] el-Azimabadî; Avnu'l-Ma'bud (11/103-104)

ederek ticaret malına revaç veren."[1134]

Bahsedilen bu sarkıtma, gömlek veya sarıkta da olabilir. Zira İbn Ömer radıyallahu anhuma'nın rivayet ettiği hadiste Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

الْإِسْبَالُ فِي الْإِزَارِ، وَالْقَمِيصِ، وَالْعِمَامَةِ، مَنْ جَرَّ مِنْهَا شَيْئًا خُيَلَاءَ، لَمْ يَنْظُرِ اللَّهُ إِلَيْهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

"**Sarkıtma; izarda, kamiste (gömlekte) ve sarıkta olur. Kim böbürlenerek bunlardan birini sarkıtırsa kıyamet günü Allah ona bakmayacaktır**."[1135]

Kamis: Baldırın yarısına veya ayak bileklerine kadar ulaşıp örten gömlektir. Erkeklerin giydikleri; aba, mağrip bornozu, cellabiye gibi elbiselerde buna dâhildir. Sarığın sarkıtılması ile kastedilen, adetten daha uzun bir şekilde sarkıtmaktır. Gömleğin yenlerini adet olandan fazla olarak uzatmak da bu yasaklanan sarkıtmaya dâhildir. Aynı şekilde adet olandan daha fazla olan bütün genişletme ve uzatmalar bu hükmün kapsamındadır.

İpek Giyen Bizden Değildir

İbn Ömer radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

من لبس الحرير وشرب في الفضة فليس منا ومن خبب امرأة على زوجها أو عبدا على مواليه فليس منا

"**İpek giyen ve gümüş kaptan içen bizden değildir. Kadını kocasına karşı veya köleyi efendilerine karşı aldatarak kışkırtan bizden değildir**."[1136]

Huzeyfe radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لاَ تَشْرَبُوا فِي آنِيَةِ الذَّهَبِ وَالفِضَّةِ، وَلاَ تَلْبَسُوا الحَرِيرَ وَالدِّيبَاجَ، فَإِنَّهَا لَهُمْ فِي الدُّنْيَا وَلَكُمْ فِي الآخِرَةِ

"**Altın ve gümüş kaplarda içmeyin. İpek ve ibrişim elbise**

[1134] **Sahih.** Muslim (106) Ebu Davud (4087)

[1135] **Sahih.** Ebu Davud (4094)

[1136] **Sahih.** Taberani Mu'cemu's-Sagir (698) Mu'cemu'l-Evsat (5/115, 8/79) Ebu Nuaym Hilye (3/114) Hatib Tarih (14/54-55)

giymeyin. Zira bunlar dünyada onlar (müslüman olmayanlar) ve ahirette de sizler içindir."[1137]

İbn Ömer radıyallahu anhuma'dan:

رَأَى عُمَرُ حُلَّةَ سِيَرَاءَ تُبَاعُ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، ابْتَعْ هَذِهِ وَالبَسْهَا يَوْمَ الجُمُعَةِ، وَإِذَا جَاءَكَ الوُفُودُ. قَالَ: «إِنَّمَا يَلْبَسُ هَذِهِ مَنْ لاَ خَلاَقَ لَهُ» فَأُتِيَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْهَا بِحُلَلٍ، فَأَرْسَلَ إِلَى عُمَرَ بِحُلَّةٍ، فَقَالَ: كَيْفَ أَلْبَسُهَا وَقَدْ قُلْتَ فِيهَا مَا قُلْتَ؟ قَالَ: «إِنِّي لَمْ أُعْطِكَهَا لِتَلْبَسَهَا، وَلَكِنْ تَبِيعُهَا أَوْ تَكْسُوهَا» فَأَرْسَلَ بِهَا عُمَرُ إِلَى أَخٍ لَهُ مِنْ أَهْلِ مَكَّةَ قَبْلَ أَنْ يُسْلِمَ

"Ömer radıyallahu anh satılık bir ipek hulle gördü ve dedi ki: "Ey Allah'ın rasulü! Şunu satın alıp da Cuma günleri ve sana elçiler geldiği zaman giysen olmaz mı?" Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**Bunu ancak nasipsiz olanlar giyer**" Nebî sallallahu aleyhi ve sellem bu hullelerden getirildi. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem Ömer radıyallahu anh'e o hullelerden gönderdi. Ömer radıyallahu anh: "Bu elbiseler hakkında öyle dediğin halde bunu nasıl giyerim?" dedi. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem: "**Ben onu giymen için vermedim. Lakin onu satabilir veya (kadınlara) giydirebilirsi**n" buyurdu. Ömer radıyallahu anh onu Mekke'de henüz müslüman olmamış erkek kardeşine gönderdi."[1138]

Rahiplere Benzeyen Bizden Değildir:

Ebu Kerime şöyle dedi: "Ali b. Ebi Talib'i Kufe minberi üzerinde şöyle hutbe verirken işittim: "Ey insanlar! Muhakkak ben Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu işittim:

إياكم ولباس الرهبان فانه من ترهب او تشبه فليس مني

"**Sizleri rahiplerin elbiselerinden sakındırırım. Zira kim rahipleşirse veya kendisini rahiplere benzetirse benden değildir**."[1139]

Yırtıcı Hayvan Derilerini Kullananlar Mecusilere Benzer

Ebu'l-Melîh, babası Usame radıyallahu anh'den rivayet ediyor:

[1137] **Sahih.** Buhari (5632-33) Muslim (2067)

[1138] **Sahih.** Buharî (5981)

[1139] **Hasen ligayrihi.** Taberani Evsat (4/178) Bkz. El-Elbani ed-Daife (3234) Hafız İbn Hacer Fethu'l-Bari'de (10/272) isnadı sakıncasız demiştir.

نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ جُلُودِ السِّبَاعِ

"Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem yırtıcı hayvan derilerinden yasakladı."[1140]

İbn Ömer radıyallahu anhuma'dan:

نَهَى رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الْمِيثَرَةِ، وَالْقَسِّيَّةِ، وَحَلْقَةِ الذَّهَبِ، وَالْمُفْدَمِ" قَالَ يَزِيدُ: " وَالْمِيثَرَةُ: جُلُودُ السِّبَاعِ، وَالْقَسِّيَّةُ: ثِيَابٌ مُضَلَّعَةٌ مِنْ إِبْرَيْسَمٍ يُجَاءُ بِهَا مِنْ مِصْرَ، وَالْمُفْدَمُ: الْمُشَبَّعُ بِالْعُصْفُرِ "

"**Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem mesîre, kasî, altın halka ve mufeddem'den yasakladı**." Ravilerden Yezid dedi ki; "Mesire; yırtıcı hayvanların derisidir. Kasî; ibrişim/ipekten dokunmuş olan ve Mısır'dan getirilen bir kumaştır. Mufeddem ise asfur ile boyanmış kumaştır."[1141]

Ebu Ubeyd dedi ki: "el-Meyasir; acemlerin bineklerine sergi olarak kullandıkları ipekten mamul kumaşlardır." Başkaları ise yırtıcı hayvan derileridir demişlerdir.[1142] Bunun yasaklanmasının sebebinin o günkü acemlerin (ateşperest İran'lıların) zîneti olduğu veya kibirli zorbalara benzemek olduğu söylenmiştir.[1143]

Tesettürü Tam Olarak Yerine Getirmeyen Kadınlar Cahiliyye Ehline Benzer

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur

وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى

"**Evlerinizde kalın ve ilk câhiliye kadınları gibi açılıp saçılmayın.**" (Ahzâb 33)

Ayette geçen teberrüc kelimesi; Zemahşeri'ye göre; "Genelde; gizlenmesi gereken şeyleri açmada çaba sarf etme, özelde ise; kadınların ziynetlerini ve güzelliklerini açıp yabancı erkeklere göstermesidir"[1144]

İmam Suyuti; "Kadının endamlı endamlı yürümesi, başörtüsünü

[1140] **Sahih.** Ahmed (5/74, 75) Ebu Davud (4132) Tirmizi (1770, 1771) Nesai (4253) Darimi (2026) Hakim (1/242) Ziyau'l-Makdisi el-Muhtare (4/183-185) İbnu'l-Carud, el-Munteka (875) Bezzar (6/321) Taberani (1/191)

[1141] **Sahih.** Ahmed (2/99) Tahavi Muşkilu'l-Asar (3248)

[1142] Beyhaki, Sunen (3/277)

[1143] Bkz.: Munavi, Feyzu'l-Kadir (6/328) Aliyyu'l-Kari, Mirkatu'l-Mefatih (2/468)

[1144] Zemahşeri el-Keşşaf (2/9)

bağlamadan başına atıp kadınların tabii ve yapay güzelliklerini ve çekiciliklerini uygun olmayan yerlerde sergilemeleri, süs ve eylemleriyle kendilerinden yararlanma hakkı olmayanların dikkatini ve ilgilerini çekmeleridir" der.[1145]

Alusi der ki; "Bana göre zamanımızda müreffeh kadınların evlerinden çıkarken üstlük olarak örtündükleri örtüler de yabancıya gösterilmemesi gereken ziynet kabilindendir. Çünkü bunlar rengârenk çekici giysilerdir. Sanıyorum erkeklerin karılarının bu şekilde çıkmalarına göz yummaları iman gayreti eksikliğinden kaynaklanıyor. Bütün bunlar Allah ve Rasulünün izin vermediği şeylerdir."[1146]

Ebu Uzeynetu's-Sadefi radıyallahu anh'den Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

وَشَرُّ نِسَائِكُمُ الْمُتَبَرِّجَاتُ الْمُتَخَيِّلاَتُ وَهُنَّ الْمُنَافِقَاتُ لاَ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مِنْهُنَّ إِلاَّ مِثْلُ الْغُرَابِ الأَعْصَمِ

"**Kadınların şerlisi kendini beğenip kibirlenen ve (açılıp saçılarak) teberrüc yapanlardır. Onlar münafıktırlar. Bu yüzden kadınlardan cennete girecek olanlar ayağı sekili karga gibi azdır**."[1147]

İbn Mes'ûd radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

المختلعات والمتبرجات هن المنافقات

"**(Sebepsiz olarak) Boşanmak isteyen kadınlar ve açılıp saçılan kadınlar münafıklardır**."[1148]

İbni Abbas radıyallahu anhuma şöyle rivayet etmiştir;

أن رسوالله صلى الله عليه وسلم لعن المتبرجات من النساء

[1145] Suyuti el-İklil (192)

[1146] Alusi Ruhu'l-Meani (18/146) Bkz.: Fethu'l-Bari (10/106) Cessas Ahkamu'l-Kur'ân (7/172) Kurtubi Tefsiri (7/229) Sıddık Hasen Han, Fethu'l-Beyan (7/274) Elbani Hicab (41) Ferra Meani'l-Kur'an (2/342) İbn Kesir Tefsir (3/283)

[1147] **Sahih.** Beyhaki (7/82) İsmail el-İsbehani (Kıvamu's-Sunne), Tergib ve Terhib (1527) Taberi Tarih (11/590) İbni Hacer el-İsabe (7/9) Elbani Sahihu'l-Cami (3330) Feyzu'l-Kadir (3/493) Muhlis el-Aşir (214/2) İbn Katan Kitabu'n-Nazar (s.177) Ebu Ubeyd Garibu'l-Hadis (3/101) Elbani es-Sahiha (1849)

* **Enes radıyallahu anh'den** Zehiratu'l-Huffaz (5682) Elbani Adabu'z-Zifaf (s.16, 19)

[1148] **Hasen.** Ebu Nuaym (8/375-6) Hatib Tarih (3/358) Tuhfetul Ahvezi (4/307) Mirkatu'l-Mefatih (10/234) Sahiha (2/131, no 632)

“Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem teberrüc yapan (açılıp saçılan) kadınlara lanet etti.”[1149]

Ebu Hureyre radıyallahu anh’den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

صِنْفَانِ مِنْ أَهْلِ النَّارِ لَمْ أَرَهُمَا، قَوْمٌ مَعَهُمْ سِيَاطٌ كَأَذْنَابِ الْبَقَرِ يَضْرِبُونَ بِهَا النَّاسَ، وَنِسَاءٌ كَاسِيَاتٌ عَارِيَاتٌ مُمِيلَاتٌ مَائِلَاتٌ، رُءُوسُهُنَّ كَأَسْنِمَةِ الْبُخْتِ الْمَائِلَةِ، لَا يَدْخُلْنَ الْجَنَّةَ، وَلَا يَجِدْنَ رِيحَهَا، وَإِنَّ رِيحَهَا لَيُوجَدُ مِنْ مَسِيرَةِ كَذَا وَكَذَا

"**İki sınıf insan vardır ki, onlar cehennem ehlidirler; Bunlardan biri ellerinde sığırkuyruğu gibi kamçılar olup insanları dövecekler. Diğeri; vücutlarını belli edecek elbise giyen, bu elbiselerle erkekleri meylettirmek için kırıtarak yürüyen, saçlarını deve hörgücü gibi başlarında toplayan kadınlardır ki; bunlar cennete giremeyecek ve çok uzak mesafelerden bile hissedilen cennetin kokusunu dahi duyamayacaklardır**."[1150]

Abdullah b. Amr radıyallahu anhuma’dan gelen hadiste Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmaktadır:

سيكون في آخر أمتي رجال يركبون على السروج كأشباه الرجال ينزلون على أبواب المسجد نساؤهم كاسيات عاريات على رؤوسهم كأسنمة البخت العجاف العنوهن فإنهن ملعونات لو كانت ورائكم أمة من الأمم لخدمن نساؤكم نساءهم كما يخدمنكم نساء الأمم قبلكم

“**Ahir zamanda ümmetimden, deve semerine benzer bineklere binen adamlar olacak, mescit kapılarında inecekler. Onların kadınları örtülü çıplaktırlar. Saçları deve hörgücü gibi kabarıktır. Onlara lânet edin, çünkü onlar lanetlidir. Eğer sizden sonra başka ümmetler gelmiş olsaydı sizin kadınlarınız onların kadınlarına hizmetçi (cariye) olurdu, aynı sizden önceki ümmetlerin kadınlarının size (cariye olup) hizmet**

[1149] **Hasen.** Nesai Sünenül Kübra (5/396) İbni Adiy el-Kamil (2/408)

[1150] **Sahih.** Malik (Libas,7) Müslim (2128) Ahmed (2/355, 440) Deylemi (3783) Beyhaki (2/234) Şuabu’l-İman (7801) İbn Hibban (16/500) Taberani Evsat (2/224) Darimi (isti'zan,15) İbn Teymiye Mecmu (4/402) İbnu Katan Kitabu’n-Nazar (s177) İbn Habib El-Gaye ve’n-Nihaye (s.213)

ettiği gibi."[1151]

Bu hadisin isnadında Abdullah b. Ayyaş b. Abbas saduk bir ravi olup, Ebu Davud ve Nesai onu zayıflıkla nitelemişlerdir. Hadiste "**Onlara lanet edin**" kısmı münkerdir. Kalan lafzı, Muslim'in rivayetine uygundur.

Hâkim'deki rivayette ise şöyledir: "**Bu ümmetin sonunda lüks döşeklere binen adamlar olur da mescitlerinin kapılarında inerler. Onların kadınları örtülü çıplaktırlar.**"

Hasen el-Basri rahmetullahi aleyh'den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

ألا ومن لم رأى اهل النار فلينظر الى نساء كاسيات عاريات مائلات من غير ميل رؤوسهن كأسنمة البخت العجاف يذاب بالنار يوم القيامة

"Dikkat edin! Kim cehennemlikleri görmediyse, giyindikleri halde çıplak olan, meylettiren kadınlara baksın. Başlarını sıska develerin hörgücü gibi yapan kadınlar Kıyamet gününde ateş ile eritileceklerdir."[1152]

Abdullah b. Amr radıyallahu anhuma şöyle demiştir: "Muhakkak ki Allah'ın indirdiği kitapta iki sınıfın ateşte olduğunu buluruz: Bunlardan birisi: Ahir zamanda, yanlarında bulunan sığırkuyrukları gibi kamçılarla insanları suçsuz yere döven, karınlarına ancak pis (haram kazanç) sokan bir topluluktur. Diğeri ise; Giyinmiş fakat çıplak olan, meyleden ve meylettiren kadınlardır. Bunlar cennete giremeyecekleri gibi, kokusunu dahi alamayacaklar."[1153]

Ka'b el-Ahbar rahimehullah şöyle demiştir: "İnsanlar üzerine bir zaman gelecek, kadınların bazıları giyinik olmalarına rağmen çıplaktırlar. Süslenip kokular sürünmelerine rağmen kokuları olmayacaktır. Deve hörgücü gibi topuzları vardır. Deve yükü gibi salınacaklar. Cehenneme doğru koşacaklar."[1154]

Yine şöyle demiştir: "Bana ne oluyor ki, Tevratta henüz görmediğim bir topluluğun vasfını görüyorum? Onlar çirkinlik yapan ve yaptıranlardır. Ellerinde sığırkuyrukları gibi kamçılar vardır. Cehennem ehlidirler. Bana ne oluyor ki Tevratta henüz görmediğim kadınların vasfını görüyorum? Onlar

---

[1151] **Sahih ligayrihi**. Ahmed (2/223) İbn Hibban (13/64) Hakim (4/483) Taberani (13/63)

[1152] **Mürsel.** Abdulmelik b. Habib, el-Gaye ve'n-Nihaye (218)

[1153] **Sahih mevkuf.** İbn Ebi Şeybe (7/530)

[1154] **Maktu**. Haraitî, İ'tilâlu'l-Kulûb (206)

refah içinde, giyinmiş çıplak kadınlardır ve cehhennem ehlidirler."[1155]

Ebu Şakra radıyallahu anh'den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إذا رأيتم اللاتي ألقين على رؤوسهن مثل أسنمة البقر، فأعلموهن أنهن لا تقبل لهن صلاة

"**Başlarını deve (bir rivayette sığır) hörgücü gibi yapan kadınları gördüğünüzde onlara hiçbir namazlarının kabul olmayacağını bildiriniz**."[1156]

Kocasının Yokluğunda Açılıp Saçılan Kadınlar Bizden Değildir

Fudale b. Ubeyd radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

ثَلَاثَةٌ لَا تَسْأَلْ عَنْهُمْ: رَجُلٌ فَارَقَ الْجَمَاعَةَ وَعَصَى إِمَامَهُ فَمَاتَ عَاصِيًا، وَأَمَةٌ أَوْ عَبْدٌ آبِقٌ مِنْ سَيِّدِهِ فَمَاتَ، وَامْرَأَةٌ غَابَ عَنْهَا زَوْجُهَا وَقَدْ كَفَاهَا مُؤْنَةَ الدُّنْيَا فَتَبَرَّجَتْ بَعْدَهُ فَلَا تَسْأَلْ عَنْهُمْ

"**Üç kişinin halini hiç sorma. Cemaatten ayrılıp imamına isyan ederek ve isyankar haliyle ölen bir adam, efendisinden kaçıp giden ve bu haliyle ölen bir cariye yahut bir köle, kocası kendisine dünya maişetini yeteri kadar sağlayıp, yanından ayrıldığı vakit kocasından sonra açılıp saçılan bir kadın. İşte sen bunların halini hiç sorma**."[1157]

Erkeklere Benzeyen Kadınlar ve Kadınlara Benzeyen Erkekler Bizden Değildir

Huzeyl kabilesinden birinden: Abdullah b. Amr b. As radıyallahu anhuma'yı gördüm. Evi mahallede, mescidi Harem'de idi. Ben onun yanında iken Ebu Cehil'in kızı Umm Said'i gördü. Bir yay takmış, erkek gibi yürüyordu. Abdullah: "Bu kim?" dedi. Ben de: "O Ebu Cehil'in kızı Umm

---

[1155] **Maktu**. Hadisu İsmail b. Ca'fer (409)

[1156] **Zayıf.** Ebu Nuaym Marife (6860) Taberani (22/370) Bezzar, Keşfu'l-Estar (3015) İbni Hacer el-İsabe (7/206) Camiu's-Sagir (644) Mecmau'z-Zevaid (5/137) İsnadında bulunan Mahled b. Ukbe meçhuldür. bkz: Buhari Tarih (7/437) Ebu Hatim Cerh ve Ta'dil (8/348) İbn Hibban es-Sikat (9/185) İbn Hacer Lisan (6/9)

[1157] **Sahih.** Hakim (1/206) Ahmed (6/19) Bezzar (9/204) Taberani (18/306) Beyhaki Şuab (6/165) Buhari Edebu'l-Mufred (590) el-Elbanî, es-Sahiha (542)

Said'dir" dedim. Dedi ki: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu işittim:

ليس منا من تشبه بالرجال من النساء ولا من تشبه بالنساء من الرجال

"**Kadınlara benzemeye çalışan erkekler ve erkeklere benzemeye çalışan kadınlar bizden değildir**."[1158]

Abdullah b. Amr b. el-Âs radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

لَيْسَ مِنَّا مَنْ تَشَبَّهَ بِالرِّجَالِ مِنَ النِّسَاءِ، ولاَ مَنْ تَشَبَّهَ بِالنِّساءِ مِنَ الرِّجَالِ

"**Kadınlara benzemeye çalışan erkekler ve erkeklere benzemeye çalışan kadınlar bizden değildir**."[1159]

Şüphesiz ki sakalını kesenin kadınlara benzemesi, kadının yay asarak erkeklere benzemesinden daha barizdir.

Yine kadın yüzüne takma sakal taksa erkeklere benzemiş olur. Aynı şekilde erkeğin Allah'ın kendisine ziynet kıldığı sakalını gidermesi de kadınlara benzemedir. Sen sünnet ehlinin avamından birine; traş edilmiş bir yüzün kime benzemiş olduğunu sorsan elbette sana: "Kadın yüzüne, çocuk yüzüne ya da Yahudi ve Hristiyan yüzüne benzemiştir" der. Nitekim âlimler böyle bir benzeme hakkında "Tehannüs: kadınsılaşma" tabirini kullanmışlardır.

Magrib'in hafızı İbn Abdilberr rahimehullah şöyle der: "Sakalı traş etmek haramdır. Bunu erkeklerin ancak muhannes (çift cinsiyetli) olanları yapar."

Sakal, bıyık ve sarıklı olsa dahi el ve ayaklarını kına ile boyayan kimse kadınlara benzediği gibi, bıyığı, gömleği ve sarığı olsa dahi, sakalını traş eden de kadınlara benzemiş olur.

Telef etme, öldürme, dövme gibi amellerde kasıt ve niyet, nitelenme hususunda durumu değiştirmediği gibi, benzeşme olan amellerde de kasıt ve niyet durumu değiştirmez. Adam öldüren, bunu kasıtlı yapmamış olsa dahi katil diye isimlendirilir. Kasıtsız olsa dahi, benzeşmeden dolayı meydana gelen kötülük de böyledir. Bu yüzden Nebi sallallahu aleyhi ve sellem, işleyen kimsenin kastı olmasa ve yaptığı şeyin varacağı noktayı düşünmese dahi benzeşme amellerinden yasaklamıştır.

[1158] **Merfu kısmı Sahih.** Ahmed (2/199) Ukayli Duafa (2/232) Elbani Sahihu'l-Cami (5433)

[1159] **Sahih.** Taberani (13/467) Ebu Nuaym Hilye (3/321)

Güneş doğarken gölgesi bir mızrak oluncaya kadar ve güneş batarken namaz kılmayı yasaklaması, bu vakitlerde güneşe secde eden kâfirlere benzememek içindir. Bununla beraber Müslüman, bu vakitlerde Allah Teâla'dan başkasına secde etmeyi amaçlamaz.

ALIŞVERİŞ KİTABI

Bizi Aldatan Bizden Değildir

Ebu Hureyre radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem yiyecek satmakta olan bir adama uğradı. Ona nasıl sattığını sordu. O da anlattı. Bunun üzerine Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'e elini o kaba sokması vahyedildi. Nebi sallallahu aleyhi ve sellem elini kaba soktuğunda nemli olduğunu gördü. Bunun üzerine:

لَيْسَ مِنَّا مَنْ غَشَّ

"**Aldatan bizden değildir**" buyurdu.[1160]

Aynısını Ebu Burde[1161] ve Ebu Musa[1162] radıyallahu anhuma da rivayet ettiler.

Ebu Hureyre radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

مَنْ حَمَلَ عَلَيْنَا السِّلَاحَ فَلَيْسَ مِنَّا، وَمَنْ غَشَّنَا فَلَيْسَ مِنَّا

"**Bize karşı silah taşıyan bizden değildir. Bizi aldatan bizden değildir**."[1163]

Kuleyb el-Evdî'den: Ali radıyallahu anh kasaplara uğradı ve şöyle dedi: "Etleri şişirmeyin. Kim eti şişirirse bizden değildir."[1164]

Ölçü ve Tartıyı Eksik Yapan, Malzemeden Çalan Bizden Değildir

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

كَذَّبَ أَصْحَابُ الْأَيْكَةِ الْمُرْسَلِينَ * إِذْ قَالَ لَهُمْ شُعَيْبٌ أَلَا تَتَّقُونَ * إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ * فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُونِ * وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا

[1160] **Sahih.** Ahmed (2/242) Muslim (102) Ebu Davud (3454) İbn Mace (2224) Hakim (2/10) Beyhaki (5/320) Humeydi (1081) Elbani Sahihu'l-Cami (5440)

[1161] **Sahih ligayrihi.** Ahmed (3/466, 4/45) Taberani (22/198) Buhari Tarih (8/227)

[1162] **Sahih ligayrihi**. Taberani Evsat (4/293)

[1163] **Sahih.** Muslim (101) Ebu Nuaym Musnedu'l-Mustahrac (285) Ahmed (2/417) Musnedu Serrac (1936) el-Lalekai (1898) Kudai (351) İbn Bişran Emali (829) İbn Mende el-İman (547)

[1164] **Hasen mevkuf.** Abdurrazzak Emali Fi Asari's-Sahabe (164) İbn Ebi Şeybe (5/8) İbn Asakir (42/484) İbn Sad (3/26)

عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ * أَوْفُوا الْكَيْلَ وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُخْسِرِينَ * وَزِنُوا بِالْقِسْطَاسِ الْمُسْتَقِيمِ * وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تَعْثَوْا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ * وَاتَّقُوا الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالْجِبِلَّةَ الْأَوَّلِينَ

“**Eyke halkı da Peygamberleri yalanlamıştı. Şuayb onlara demişti ki: “Hiç Allah'tan korkmuyor musunuz? Ben sizin için güvenilir bir peygamberim. Bu itibarla Allah’tan korkun ve bana itaat edin. Bu işe karşılık sizden bir ücret istemiyorum. Benim ücretim, ancak âlemlerin Rabbi Allah'a âttir. Ölçüyü tam yapın ve eksik tartanlardan olmayın. Doğru terazi ile tartın. İnsanların hakkını eksiltmeyin; yeryüzünde bozgunculuk yapmayın. Sizi ve daha evvelki nesilleri yaratan Allah’tan korkun**.” (Şuara 176-184)

İbn Abbas radıyallahu anhuma’dan: “Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem Medine’ye geldiğinde (Medine halkı) insanlar arasında ölçekleri ile en çok hile yapıp aldatan kimseler idi. Bunun üzerine Allah Azze ve Celle: “**Ölçü ve tartılarında eksiklik yapanların vay haline**” (Mutaffifin suresi) ayetini indirdi. Bundan sonra güzelce ölçüp tartmaya başladılar.”[1165]

Henüz Mevcut Olmayan Şeyi Satanlar Cahiliyye Ehline Benzer

İbn Ömer radıyallahu anhuma’dan: ‘Rasûlullâh sallallahu aleyhi ve sellem, hablu’l-habele’den (vadesi, devenin karnındaki yavrunun yavrusunun doğumuna kadar belirlenerek yapılan satışı) yasakladı. Cahiliyye halkı bu şekilde alışveriş yapardı. Kişi, hayvanın karnındaki yavrunun doğum yapması zamanında bedelini vermek şartıyla deve satın alırdı.”[1166]

Haram Kılınan Şeylerin Ücretini Yiyenler Yahudilere Benzer

Câbir radıyallahu anh anlatıyor: “Mekke’nin fethedildiği sene Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’i Mekke’de işittim, şöyle buyuruyordu: ‘**Allah ve rasulü içki, ölmüş hayvan, domuz ve putun alım-satımını yasakladı**.’ Bunun üzerine: ‘Ey Allah’ın Rasûlü! Ölmüş hayvanların iç yağı hakkında ne buyurursunuz, zira onunla gemiler yağlanır, derilere sürülür, kandiller aydınlatılır’ dendi. Şöyle buyurdu:

لاَ، هُوَ حَرَامٌ قَاتَلَ اللَّهُ اليَهُودَ إِنَّ اللَّهَ لَمَّا حَرَّمَ شُحُومَهَا جَمَلُوهُ، ثُمَّ بَاعُوهُ،

[1165] **Hasen.** İbn Hibban (11/286) Hakim (2/38) İbn Mace (2223) Taberani (11/371) Beyhaki, Şuab (4/327) Muhalledî, Emali (7) Beyhaki (6/32)

[1166] **Sahih.** Buhari (2143) Muslim (1514).

فَأَكَلُوا ثَمَنَهُ

‘Hayır, Onun satışı haramdır. Allah Yahûdîlerin canını alsın. Allah onlara ölmüş hayvanların iç yağını haram kıldığı vakit bu yağı erittiler, sonra satıp parasını yediler.’”[1167]

Ömer radıyallahu anh’e bazı amillerinin domuzun ve içkinin ücretinden cizye aldıkları anlatıldı. Bunun üzerine Ömer radıyallahu anh şöyle dedi: “Bunların satışını onlara bırakın. Yahudilere benzemeyin. İç yağları onlara haram kılınınca onu satıp ücretini yediler.”[1168]

Faizle Alışveriş Yapanlar Allah’ın Düşmanıdır

Faiz yiyenlerin dışında hiç kimseye Allah, kitabında savaş ilan etmemiştir. Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur:

الَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبَا لَا يَقُومُونَ إِلَّا كَمَا يَقُومُ الَّذِي يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطَانُ مِنَ الْمَسِّ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا إِنَّمَا الْبَيْعُ مِثْلُ الرِّبَا وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا فَمَنْ جَاءَهُ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّهِ فَانْتَهَى فَلَهُ مَا سَلَفَ وَأَمْرُهُ إِلَى اللَّهِ وَمَنْ عَادَ فَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ * يَمْحَقُ اللَّهُ الرِّبَا وَيُرْبِي الصَّدَقَاتِ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ كَفَّارٍ أَثِيمٍ

“**Faiz yiyenler (kabirlerinden), şeytan çarpmış kimselerin cinnet nöbetinden kalktığı gibi kalkarlar. Bu hal onların “Alım-satım tıpkı faiz gibidir” demeleri yüzündendir. Hâlbuki Allah, alım-satımı helâl, faizi haram kılmıştır. Bundan sonra kime Rabbinden bir öğüt gelir de faizden vaz geçerse, geçmişte olan kendisinindir ve artık onun işi Allah'a kalmıştır. Kim tekrar faize dönerse, işte onlar cehennemliktir, orada devamlı kalırlar. Allah faizi tüketir (Faiz karışan malın bereketini giderir), sadakaları ise bereketlendirir. Allah küfürde ve günahta ısrar eden hiç kimseyi sevmez**.” (Bakara 275-276)

İbn Mes’ûd radıyallahu anh’den: “Faizi yiyen, yediren, kâtiplik yapan ve bilerek şahitlik yapanlar Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem’in diliyle kıyamet gününe kadar lanetlidirler.”[1169]

Ebu Hureyre radıyallahu anh şöyle dedi: “Faiz yetmiş iki kısımdır.

[1167] **Sahih.** Buhârî (2236); Müslim (1581)

[1168] **Sahih mevkuf.** İbn Zencuye el-Emval (198-199) Ebu Ubeyd el-Emval (114, 115) Abdurrazzak (6/23, 8/195, 10/369) Hatib el-Fakih (2/306) İbnu’l-Munzir el-Evsat (6/7)

[1169] **Sahih.** Ahmed (3881) Nesai (5102) Ebû Dâvud (3333); Tirmizî (1206); İbn Mâce (2277) Sahihu’t-Tergib (758) bkz: Muslim (1759)

En aşağısı kişinin anasına yanaşması gibidir.” Sonra dedi ki: “Elbette sizler, Kitap ehlini adım adım takip edeceksiniz**.**”[1170]

Bu suçun Yüce Allah katındaki kötülüğünü açıklamaya bu kadarı yeter. Devletlerin ve fertlerin yaşam seviyelerine bakan; faizle alışveriş yapmanın yol açtığı iflası, çöküntü ve yıkımı görür. İşlerin kesat gittiğini ve piyasa durgunluğunu, borçların ödenemediğini, iktisadî hayatın felç olduğunu, işsizlik oranının yükseldiğini, birçok şirket ve müessesenin battığını; günlük kazanç ve alın terinin, tefecilerin bitmek-tükenmek bilmeyen faizini ödeme yolunda akıtıldığını; büyük miktardaki sermayenin birkaç insanın tekelinde toplanması sebebiyle toplumda ortaya çıkan tabakalaşmayı görür. Ve belki de bu; Allah'ın, faizle muamelede bulunanları tehdit ettiği savaşın açıkça bir görüntüsüdür.

Faize karışan asıl tarafların, aracıların ve yardımcı olanların hepsi, Rasûlüllâh sallallahu aleyhi ve sellem'in diliyle lanetlenmişlerdir. Câbir radıyallahu anh'den şöyle dediği nakledilir:

لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ – صلى الله عليه وسلم – آكِلَ الرِّبَا , وَمُؤْكِلَهُ , وَكَاتِبَهُ , وَشَاهِدَيْهِ , وَقَالَ: هُمْ سَوَاءٌ

“**Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, faiz yiyene ve yedirene, faizi yazana ve şahit olanlara lanet etti ve şöyle buyurdu: “Hepsi de aynıdır.**”[1171]

Dolayısıyla; faizin yazılması, miktarının belirlenmesi ve kaydedilmesi, teslim edilmesi ve alınması, emanet bırakılması ve korunması işlerinde çalışmak caiz değildir. Genel anlamıyla, hangi surette olursa olsun faize karışmak ve yardım etmek haramdır.

'Abdullah b. Mes'ûd radıyallahu anh'den merfu olarak gelen hadiste Rasûlullâh sallallahu aleyhi ve sellem bu büyük günahın çirkinliğini açıklamaya özen gösterir. Şöyle buyurur:

الرِّبَا ثَلَاثَةٌ وَسَبْعُونَ بَابًا، أَيْسَرُهَا مِثْلُ أَنْ يَنْكِحَ الرَّجُلُ أُمَّهُ، وَإِنَّ أَرْبَى الرِّبَا عِرْضُ الرَّجُلِ الْمُسْلِمِ

‘Faiz yetmiş üç kısımdır. En basiti kişinin annesiyle nikâhlanması gibidir. Ve faizin en kötüsü Müslüman bir kimsenin ırzına dil uzatmak gibidir.’[1172]

[1170] **Hasen ligayrihi mevkuf.** Taberani Musnedu'ş-Şamiyyin (254)

[1171] **Sahih.** Muslim (1598).

[1172] **Sahih.** Hâkim, *Mustedrek* (2/43) İbn Mace (2275) Beyhaki Şuab (7/363)

‘Abdullah b. Hanzale radıyallahu anh’den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

دِرْهَمٌ رِبًا يَأْكُلُهُ الرَّجُلُ وَهُوَ يَعْلَمُ , أَشَدُّ مِنْ سِتَّةٍ وَثَلَاثِينَ زَنْيَةً

‘Kişinin bilerek yediği bir dirhem faiz otuz altı zinadan daha kötüdür.’[1173]

Faizin haramlığı geneldir. Bazılarının zannettiği gibi ‘zenginle fakir arasında olursa’ şeklinde bir kayıt yoktur. Tersine, her durumu ve her kişiyi kapsar. Birçok zengin insan ve büyük tüccar faiz sebebiyle iflas etmiştir. Yaşanılanlar buna şahittir. Miktar olarak artsa bile en azından malın bereketi kaybolur. Rasûlüllâh sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurur:

الرِّبَا وَإِنْ كَثُرَ , فَإِنَّ عَاقِبَتَهُ تَصِيرُ إِلَى قِلَّةٍ

‘Faiz çokluk getirse bile şüphesiz ki sonunda bir azlık olacaktır.’[1174]

Faizin haramlığı; yüzdesinin yüksekliğiyle, kıymetsizliği, azlığı ve çokluğuyla da kayıtlı değildir. Hepsi haramdır. Faiz yiyen; Kıyamet günü, şeytan çarpmış kimselerin cinnet nöbetinden ve saradan kalktığı gibi mezarından kalkar.

Allah, bu suçun çirkinliğine rağmen ondan tevbe edilebileceğini ve nasıl tevbe edilmesi gerektiğini bildirir. Ve bununla ilgili olarak faizcilere şöyle buyurur: ‘**Eğer tevbe edip vazgeçerseniz, ana sermayeniz sizindir; ne haksızlık etmiş, ne de haksızlığa uğramış olursunuz**.’ (Bakara, 279)

İşte bu adaletin ta kendisidir! İnanan insan bu büyük günahtan nefret etmeli ve çirkinliğini kalbinde hissetmelidir. Paralarını, kaybolmasından ya da çalınmasından korktukları için mecburen faizli bankalara koyanların da zaruret hissini duymaları gerekir. Onların durumu leş yemek gibi veya daha kötü bir durumdur. Bununla birlikte Yüce Allah’tan bağışlanma dilemeli ve mümkün olduğunca başka bir çare bulmak için uğraşmalıdırlar.

Bankalardan paralarının faizini talep etmeleri caiz değildir. Hatta parasının faizi hesabına işlense bile caiz olan bir şekilde bu faizden kurtulması gerekir. Sadaka olarak veremez. Çünkü Allah, temizdir; ancak temiz şeyleri kabul eder. Herhangi bir şekilde faizinden yararlanması da caiz değildir. Ne yemede, ne içmede, ne giyinmede, ne ev edinmede; ne

---

Bkz. El-Elbani, *Sahîhu’l-Câmi‘* (3533) es-Sahiha (1871)

[1173] **Sahih.** Ahmed, *Musned* (5/225). Bkz. El-Elbani, *Sahîhu’l-Câmi‘* (3375) es-Sahiha (1033).

[1174] **Sahih.** İbn Mace (2279) Hâkim, *Mustedrek* (2/43). Bkz. *Sahîhu’l-Câmi‘* (3542).

eşine, çocuğuna, anne ve babasına yapması gereken harcamada; ne zekât olarak vermede, ne vergilerini ödemede, ne de bir haksızlığı gidermede kullanılabilir. Sadece Yüce Allah'ın darbesinden korkarak ondan bir şekilde kurtulur.

Yiyeceği Karaborsa Yapan Bizden Değildir

Huzeyfe radıyallahu anh'den: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

مَنْ احْتَكَرَ طَعَامَ الْمُسْلِمِينَ فَلَيْسَ مِنَّا

"**Müslümanların yiyeceğini karaborsa yapan bizden değildir**."[1175]

İhtikâr (Karaborsacılık/stokçuluk): Bir yiyecek malını piyasada azaltıp pahalandırmak için satmadan bekletmektir.

Ebû Hureyre radıyallahu anh'den: Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

مَنِ احْتَكَرَ حُكْرَةً، يُرِيدُ أَنْ يُغْلِيَ بِهَا عَلَى الْمُسْلِمِينَ، فَهُوَ خَاطِئٌ

"**Kim Müslümanlara daha yüksek fiyattan satmak için stok yaparsa o günahkardır**."[1176]

Ma'mer b. Abdillah el-Adevî radıyallahu anh'den: Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لَا يَحْتَكِرُ إِلَّا خَاطِئٌ

"**Ancak günahkar olan kimse karaborsacılık yapar.**"[1177]

Rehine El Koyanlar Cahiliyye Ehline Benzer

Cahiliye devrinde bir kimse bir malını veya eşyalarını aldığı borç veya başka bir şey karşılığında rehin bırakırdı. Fakat borç ödenmeyince, rehin bırakılan şey, rehin alan kimseye kalır, sahibine iade edilmezdi. İslam bunu iptal etmiştir.

Ebu Hureyre radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

لَا يُغْلَقُ الرَّهْنُ , لِصَاحِبِهِ غُنْمُهُ , وَعَلَيْهِ غُرْمُهُ

"**Rehin bırakan kişinin bıraktığı şey bağlanmaz. Geliri de,**

[1175] **Hasen.** İbn Ebi Hatim İlel (2/45) Buhari Tarih (7/122)

[1176] **Hasen ligayrihi.** Ahmed (2/351) Hakim (2/12) el-Elbânî, es-Sahiha (3362)

[1177] **Sahih.** Muslim (1605) Ahmed (6/400) Ebu Davud (3442) Tirmizî (1267) İbn Mace (2154)

masrafı da sahibine aittir.”[1178]

Ma’mer dedi ki: “Zuhrî’ye: “Rehin bağlanmaz demek, kişinin “Eğer sana malını getirmezsem bu senindir” demesi midir?” diye sordum. “Evet” dedi. Sonra bana ulaşana göre o: “Telef olan rehin mal sahibinden gitmez. Rehin alan kişinin kesesinden gider. Ondan faydalandığı gibi, sorumluluğu da kendisinindir” demiştir.[1179]

İbn Sirin’den: “Bir kişi evini beş yüz dirhem karşılığında rehnetti. Dirhemleri rehin alan kişi: “Eğer bana filan zamana kadar alacağımı getirmezsen, ona karşılık evini alırım” dedi. Bu kişi belirlenen tarihte gelmedi. Ancak bu tarihten sonra gelebildi ve bu konuda Şureyh’in yanında davalaştılar. Kadı Şureyh: “Eli ayağı yanlış yaptıysa evini mi alacaksın? Ona evini iade et ve dirhemlerini geri al” dedi.[1180]

Amr b. Dinar’dan: “Tavus rahimehullah’a kişinin rehin bırakıp: “Eğer falan güne kadar sana hakkını getirmezsem rehin senindir” demesi hakkında sorulunca şöyle dedi: “Kişi yanında rehin olarak bırakılan şeyi alamaz. Ancak rehin satılır ve kişi hakkını aldıktan sonra fazlasını sahibine iade eder.”[1181]

Hibesinden (Yaptığı Bağıştan) Dönen Bizden Değildir

İbn Abbas radıyallahu anhuma’dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لَيْسَ مِنَّا مَثَلُ السَّوْءِ الْعَائِدُ فِي هِبَتِهِ كَالْكَلْبِ يَعُودُ فِي قَيْئِهِ

“**Hibesinden (yaptığı bağıştan) dönerek kustuğunu yiyen köpek gibi kötü sıfatı olan kimse bizden değildir**.”[1182]

Buhârî’nin mahfuz olan metinle rivayetinde:

العَائِدُ فِي هِبَتِهِ كَالكَلْبِ يَعُودُ فِي قَيْئِهِ، لَيْسَ لَنَا مَثَلُ السَّوْءِ

“**Hibesinden geri dönen kişi, kusan, sonra da kustuğuna dönen köpek gibidir, bizim böyle kötü bir sıfatımız olamaz**” şeklindedir.[1183]

İşçi Çalıştırıp da Ücretini Ödemeyen Günâhkârdır

İbn Ömer radıyallahu anhuma’dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

[1178] **Sahih.** İbn Hibban (13/258) Hakim (2/58-60) Malik Muvatta (2/728) İbn Mace (2441) Darekutni (2920-27)

[1179] **Sahih maktu.** Abdurrazzak (15033) Beyhaki (6/42)

[1180] **Sahih maktu.** Abdurrazzak (15035)

[1181] **Sahih maktu.** Abdurrazzak (15036)

[1182] **Hasen.** İbn Abdilberr, el-İstizkar (7/235) İbn Ebî Hâtim, Tefsir (12/447)

[1183] **Sahih.** Buhari (6975) Ahmed (1/217) Tirmizi (1298) Nesai (3699)

إِنَّ أَعْظَمَ الذُّنُوبِ عِنْدَ اللَّهِ رَجُلٌ تَزَوَّجَ امْرَأَةً، فَلَمَّا قَضَى حَاجَتَهُ مِنْهَا، طَلَّقَهَا، وَذَهَبَ بِمَهْرِهَا، وَرَجُلٌ اسْتَعْمَلَ رَجُلًا، فَذَهَبَ بِأُجْرَتِهِ، وَآخَرُ يَقْتُلُ دَابَّةً عَبَثًا

"**Şüphesiz Allah katında günahların en büyüğü bir kadın ile evlenip, ondan ihtiyacını karşılayınca onu boşayan ve mehrini ona ödemeyen kimse ile bir adamı çalıştırdıktan sonra ücretini vermeyen, bir diğeri ise boş yere bir hayvanı öldürenin kimsenin günahıdır**."[1184]

Sol Eliyle Alıp Verenler Şeytana Benzer

Ebû Hureyre radıyallahu anh'den: Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لِيَأْكُلْ أَحَدُكُمْ بِيَمِينِهِ، وَلْيَشْرَبْ بِيَمِينِهِ، وَلْيَأْخُذْ بِيَمِينِهِ، وَلْيُعْطِ بِيَمِينِهِ، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَأْكُلُ بِشِمَالِهِ، وَيَشْرَبُ بِشِمَالِهِ، وَيُعْطِي بِشِمَالِهِ، وَيَأْخُذُ بِشِمَالِهِ

"**Biriniz sağ eliyle yesin, sağ eliyle içsin, sağ eliyle alsın, sağ eliyle versin. Zira şeytan soluyla yer, soluyla içer, soluyla verir ve soluyla alır**."[1185]

[1184] **Hasen.** Hakim (2/198) Beyhaki (7/241) el-Elbani, es-Sahiha (999)

[1185] **Sahih.** İbn Mâce (3266) Taberani Evsat (7/35, 8/231) İbn Abdilberr, el-İstizkar (8/342) et-Temhid (11/114) Bedruddin eş-Şibli, Akamu'l-Mercan (s.57) Darekutni İlel (7/269) el-Elbani, ed-Sahiha (1236)

NİKÂH KİTABI

İbadet Maksadıyla Evlenmeyi Terk Eden Bizden Değildir

Ebu Umâme radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

تزوجوا فإني مكاثر بكم النبيين يوم القيامة ، ولا تكونوا كرهبانية النصارى

"**Evlenin. Zira ben kıyamet gününde peygamberlere sizin çokluğunuzla övüneceğim. Hristiyan rahipleri gibi olmayın**."[1186]

Ebu Nuceyh es-Sulemi radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

من قدر على ان ينكح فلم ينكح فليس منا

"**Evlenmeye gücü yettiği halde evlenmeyen bizden değildir**."[1187]

Ebu Kılabe'den, o da sahabeden birinden: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

من تبتل فليس منا

"**İbadet maksadıyla evlenmeyen bizden değildir**"[1188]

İhtiyacı Bitince Hanımını Boşayan ve Mehrini Ödemeyen Günahkârdır

İbn Ömer radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إِنَّ أَعْظَمَ الذُّنُوبِ عِنْدَ اللَّهِ رَجُلٌ تَزَوَّجَ امْرَأَةً، فَلَمَّا قَضَى حَاجَتَهُ مِنْهَا، طَلَّقَهَا، وَذَهَبَ بِمَهْرِهَا، وَرَجُلٌ اسْتَعْمَلَ رَجُلًا، فَذَهَبَ بِأُجْرَتِهِ، وَآخَرُ يَقْتُلُ دَابَّةً عَبَثًا

[1186] **Hasen.** Ru'yanî (1170) Beyhaki (7/78) Deylemi (2289) İbn Adiy (6/2147) el-Elbani es-Sahiha (1782)

[1187] **Sahih.** Darimi (2210) İbn Ebi Şeybe (3/453) Abdurrazzak (6/178) Haris Müsned (475) Hallal es-Sunne (1447) Ebu Davud Merasil (202) Beyhaki (7/78) Taberani (22/367) Taberani Evsat (1/297) Dulabi el-Kuna (491) Haris'in rivayetinde Ebu Nuceyh es-Sulemi, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'den işittiğini tasrih etmiştir. Böylece onun sahabe oluşu sabit olmuş, Mürsel olma şüphesi kalkmıştır.

[1188] **Hasen.** Abdurrazzak (7/150) Mamer b. Raşid Cami (1179)

"**Şüphesiz Allah katında günahların en büyüğü bir kadın ile evlenip, ondan ihtiyacını karşılayınca onu boşayan ve mehrini ona ödemeyen kimse ile bir adamı çalıştırdıktan sonra ücretini vermeyen, bir diğeri ise boş yere bir hayvanı öldürenin kimsenin günahıdır**."[1189]

Hadımlaşan Bizden Değildir

Sa'd b. Mes'ud dedi ki:

أَنَّ عُثْمَانَ بْنَ مَظْعُونٍ أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: ائْذَنْ لَنَا بِالِاخْتِصَاءِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَيْسَ مِنَّا مَنْ خَصَى، وَلَا اخْتَصَى، إِنَّ إِخْصَاءَ أُمَّتِي الصِّيَامُ» ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ: ائْذَنْ لَنَا فِي السِّيَاحَةِ، فَقَالَ: «إِنَّ سِيَاحَةَ أُمَّتِي الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ» ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، ائْذَنْ لَنَا فِي التَّرَهُّبِ، فَقَالَ: «إِنَّ تَرَهُّبَ أُمَّتِي الْجُلُوسُ فِي الْمَسَاجِدِ انْتِظَارَ الصَّلَاةِ»

"Osman b. Ma'zun radıyallahu anh Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'e geldi ve dedi ki: "Bizim için hadım olmamıza (kısırlaşmamıza) izin ver" Bunun üzerine Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**Hadım olan ve kendisini hadım ettirenler bizden değildir. Ümmetimin hadımlığı oruç tutmaktır**." Dedi ki: "Ey Allah'ın rasulü! Bizim için seyahat etmemize izin ver" buyurdu ki: "**Ümmetimin seyahati Allah yolunda cihad etmektir**." Dedi ki: "Ey Allah'ın rasulü! Bizim için ruhbanlığa (ibadete çekilmemize) izin ver." Buyurdu ki: "**Ümmetimin ruhbanlığı mescidlerde oturmak ve namazı beklemektir**."[1190]

[1189] **Hasen.** Hakim (2/198) Beyhaki (7/241) el-Elbani, es-Sahiha (999)

[1190] **Hasen ligayrihi.** İbn Mubarek Zühd (845) Begavi Şerhu's-Sunne (2/270-271) Mesabihu's-Sunne (1/225) İbn Abdilberr et-Temhid (21/226) Hadis isnadında bulunan Ruşdeyn b. Sa'd ve Abdurrahman b. Ziyad b. En'am sebebiyle zayıftır.

* İbn Sad Tabakat'ta (3/394) **ceyyid** isnadla İbn Şihab'dan benzerini rivayet etmiştir. Bkz.: Elbani es-Sahiha (1830)

* Başka bir **zayıf** isnadla: Hakim et-Tirmizi Nevadiru'l-Usul (4/8) İbn Beşkuval, ez-Zeyl Ala Havdi Kevser (s.149 no:77)

* "**Ümmetimin hadımlığı oruçtur**" lafzıyla İbn Amr radıyallahu anhuma'dan: Ahmed (2/173) İbn Adiy el-Kamil (2/450) Şuayb el-Arnaut sahih ligayrihi demiştir. Elbani sahih demiştir. Sahihu'l-Cami (3228) es-Sahiha (1830)

* **Ebu Umame radıyallahu anh'den**: "**Ümmetimin seyahati Allah yolunda cihad etmektir**" lafzıyla: Ebu Davud (2488) Hakim (2/83) Beyhaki (9/161) Taberani (8/168, 183) Elbani sahih demiştir. Sahihu'l-Cami (2093)

* **Cabir radıyallahu anh'den benzeri**: Huseyn el-Mervezi, Zevaidu'z-Zuhd (1107) Ahmed (3/378, 382, 383)

Erkeğin Birden Fazla Evlenmesine Karşı Çıkanlar Bizden Değildir

Feminizm dininin etkisinde kalan kimseler, İslam'da erkeğin aynı anda dörde kadar evlenmesine itiraz etmekte, kullarının maslahatını en iyi bilen Allah'ın hükmüne kafa tutmaktadırlar. Maalesef bu habis düşünce Müslüman erkek ve kadınlar arasında da yayılmaya başlamış, kendilerinin Müslüman olduğunu zanneden bazı kimseler çok eşliliğin aleyhinde sözler konuşur olmuşlardır. İşte bunlar bizden, bizim dinimizden değildirler. Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur:

وَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تُقْسِطُوا فِي الْيَتَامَى فَانْكِحُوا مَا طَابَ لَكُمْ مِنَ النِّسَاءِ مَثْنَى وَثُلَاثَ وَرُبَاعَ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تَعْدِلُوا فَوَاحِدَةً أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ ذَلِكَ أَدْنَى أَلَّا تَعُولُوا

'**Eğer (kendileriyle evlendiğiniz takdirde) yetimlerin haklarına riâyet edememekten korkarsanız beğendiğiniz kadınlardan ikişer, üçer, dörder alın. Haksızlık yapmaktan korkarsanız bir tane alın yahut da sahip olduğunuzla yetinin. Bu adaletten ayrılmamanız için en uygun olanıdır**.' (Nisâ', 3)

Şanı Yüce Allah, bu ayet-i kerîmede yetimlerin velilerine hitap etmekte ve onlara şöyle buyurmaktadır: Eğer sorumluluğunuzda bulunan yetimlerle evlendiğiniz takdirde, onların mehirlerini verememekten endişe ederseniz, onlarla değil, başka kadınlarla evlenmeyi tercih ediniz. Yüce Allah bu konuda sizi darda bırakmamış, birden dörde kadar evlenmenize izin vermiştir. Birden fazla hanımla evlendiği takdirde, onlara adil davranmayarak zulmedecek kimsenin bir evlilikle veya elinde bulunan cariyelerle yetinmesi vaciptir.[1191]

Mümin neslin çoğalması için evlenmeyi teşvik eden deliller de bu konuyu pekiştirir. İbn 'Abbâs radıyallahu anhuma, Sa'îd b. Cubeyr'e şöyle demiştir:

فَتَزَوَّجْ فَإِنَّ خَيْرَ هَذِهِ الأُمَّةِ أَكْثَرُهَا نِسَاءً

'Evlen! Hiç şüphesiz bu ümmetin en hayırlısı, hanımı en çok olanıdır.'[1192]

Bkz.: Elbani ed-Daife (3/479-480) Mişkatu'l-Mesabih (1/225) Heysemi Mecmau'z-Zevaid (4/254)

[1191] 'Â'işe radıyallahu anha bu şekilde tefsir etmiştir: Buhârî (5064)

[1192] **Sahih.** Buhârî (5069).

Bu ve daha birçok delil, bazı şartlarla birden fazla evliliğin müstehap olduğunu göstermektedir.

Birtakım nedenlerden dolayı, en adaletli ve en sağlıklı yolun birden fazla evliliğin mubahlığı olduğu konusunda hiçbir akıl sahibi şüphe duymaz. Bu nedenlerden bazıları şunlardır:

1. Kadınların hayızlı olduğu, hastalandığı ve loğusa olduğu durumlarda, evliliğin en önemli gereği olan cinsel ilişkide bulunulamamaktadır. Erkek ümmetin artmasına vesile olmaya hazır olduğu ve bu konuda hiçbir suçu bulunmadığı halde, kadının mazeretinden dolayı bunu yerine getirememektedir.

2. Allah'ın bir takdiri olarak, dünya nüfusunda, kadınlara oranla erkeklerin nüfusu daha azdır. Hayatın birçok alanlarında daha aktif bulunmaları nedeniyle ölüm oranları erkeklerde daha yüksektir. Erkeklerin tek evlilikle zorunlu tutulmaları durumunda, önemli oranda kadınlar, evlilikten mahrum kalacaklardır. Böylelikle fuhşa itilmiş olacaklardır.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, kıyametin alametleri arasında erkek nüfusunun azalacağını belirtmiş ve şöyle buyurmuştur: '...**erkekler azalacak, kadınlar çoğalacak; öyle ki, elli kadının ihtiyacını bir erkek karşılamak zorunda kalacak**...'[1193]

3. Bütün kadınlar evliliğe müsaittirler. Fakat erkeklerin birçoğu maddi imkânsızlıklar ve fakirlik nedeniyle evliliğe hazırlanamamaktadırlar. Dolayısıyla evlenebilecek erkeklerin oranı, evlenebilecek kadınların sayısından çok daha az olmaktadır.

4. Bazı erkekler, yaratılışlarının bir sonucu olarak, bir kadınla yetinemeyecek ölçüde cinsel arzuları kabarıktır. Meşru olmayan ahlak dışı ilişkilerin önlenmesi için bu arzularını meşru yoldan karşılamaları için çok evlilik mubah kılınmıştır.

5. Kocasından boşanmış ya da vefatı nedeniyle dul kalmış bakacak kimsesi bulunmayan bir kadın için, birden fazla evlilik bazen sığınak ve büyük bir nimet olabilmektedir.

Yukarıda belirtilen gerekçelere rağmen birden fazla evlilik, bir zorunluluk değil sadece müstehaptır. Müsamahakâr İslâm Şeriatı'nın bir hükmüdür. Ancak bazı insanların bunu suistimal etmeleri, birçok insanın gözünde bunun bir suç olarak algılanmasına, aşağılık ve kötü bir davranış olarak görülmesine ve asılsız birtakım töhmetlerle yerilmesine neden olmuştur.

Kadınları Değersiz Gören Cahiliye Ehline Benzer

İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan: "Ömer radıyallahu anh'e bir ayet

[1193] **Sahih.** Buhârî (5231) ve Müslim (2671).

hakkında sormak istiyordum. Bir sene bekledim heybetinden soramadım. Tâ ki hacc yapmak üzere çıktı. Ben de beraberinde çıktım. Dönüp biraz yürüdüğümüzde Ömer radıyallahu anh ihtiyacı için bir misvak ağacının yanına geçti. Ben onu bekledim. Nihayet işini bitirdi. Sonra beraberinde yürüdüm. Bir sırasını buldum, dedim ki:

"Ey Mü'minlerin emiri! Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in hanımlarından ona karşı bir davranış içinde bulunmuş olan o iki kadın kimdir?" Ömer radıyallahu anh de:

"Onlar Hafsa ile Aişe'dir" dedi. Bunun üzerine dedim ki:

"Vallahi ben bir seneden beri bunu sana sormak istiyordum fakat saygımdan soramıyordum." O da:

"Öyle yapma bende bir bilgi olduğunu zannettiğin bir şeyi hemen bana sor ki, bir bilgim varsa onu sana haber vereyim." dedi. Sonra Ömer radıyallahu anh şöyle devam etti:

"Vallahi biz doğrusu cahiliyye döneminde (Allah Teala onlar için indirdiğini indirinceye kadar ve haklarında verdiği payı verinceye kadar) kadınları bir şey saymazdık. Ben, kendi kendime bir iş hakkında düşünürken karım bana:

"Şöyle şöyle yapsan" dedi. Ben de:

"Senin neyine gerek, benim düşündüğüm bir işte senin sorumluluğun da ne oluyor?" dedim. Bana:

"Ey Hattaboğlu! Sen kendine karşı gevezelik edilmesini istemiyorsun, halbuki senin kızın Rasulullah'a karşı mırıldanıyor, hatta o günü öfkeli bırakıyor" deyiverdi. Bunun üzerine Ömer radıyallahu anh hemen kalktı, ridasını aldı, Hafsa radıyallahu anha'ya kadar gitti ve ona:

"Kızım sen Rasulullah'a karşı mırıldanıyor, onu bütün gün kızgın bırakacak kadar söyleniyor musun?" dedi. O da:

"Vallahi biz hepimiz ona söylenir, mırıldanırız" dedi. Ben de ona dedim ki:

"Bilirsin ben seni Allah'ın cezasından ve Rasulullah'ın gazabından daima sakındırmışımdır kızım! Sakın seni arkadaşının güzelliği ve Rasulullah'ın ona karşı olan sevgisi aldatmasın." - Bu sözüyle Aişe radıyallahu anha'yı kastediyordu. Sonra dedi ki:

"Oradan çıktım, akrabalığım olduğu için Ümm Seleme radıyallahu anha'nın yanına girdim, durumu ona söyledim. Ümm Seleme de bana şöyle dedi:

"Şaşarım ey Hattaboğlu! Herşeye girdin de Rasulullah ile hanımları arasına da mı girmek istiyorsun?" İşte bu söz bana öyle tesir etti ki; vicdanımdan duyduğum üzüntüyü kısmen ortadan kaldırdı. Bunun üzerine onun yanından da çıktım. Benim Ensardan bir arkadaşım vardı. Ben

gitmediğim zaman o bana haber getirir ve gitmediği zaman da ben ona haber getirirdim. Bu esnada Gassan krallarından biri hakkında endişe ediyorduk, üzerimize yürüyeceği söyleniyor, yüreklerimiz onunla dolu bulunuyordu. Bir baktım ki, arkadaşım Ensari kapıyı çalıyor bana: “Aç aç” diyordu. Bende:

“Gassani mi geldi?” dedim.

“Hayır ondan daha kötüsü, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem hanımlarından ayrılıp köşesine çekilmiş” dedi. İçimden

“Hafsa ile Aişe'nin burnu sürtülsün” dedim. Hemen elbisemi aldım, çıktım. Nihayet yanına vardığımda gördüm ki Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem birkaç basamakla çıkılır meşrebede (şerbetlik denilen divanlı bir odada) siyah bir uşağı da merdivenin başında duruyordu. Ona:

“Ömer b. El-Hattab'ın geldiğini söyle” dedim. Nihayet Rasulullah bana izin verdi. Ben de bu söylediğim sözleri O'na anlattım. Ümmü Seleme'nin sözlerine geldiğimde Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem tebessüm etti. Bir hasır üzerinde bulunuyordu ve hasırla arasında bir şey yoktu. Başının altında içi lif dolu bir meşin yastık vardı. Ayaklarının yanında biraz dökülmüş bedevi zamkı denilen selem, baş ucunda da asılı bir pösteki duruyordu. Böğründe hasırın izini gördüğümde ağlamaya başladım.

“**Niye ağlıyorsun?**” dedi:

“Ey Allah’ın rasulü! Kisra ve Kayser bulundukları haldeler, sen ise Allah'ın Rasulü'sün” dedim. Buyurdu ki:

"**Dünya onların ahiret bizim; sen buna razı olmuyor musun**?"[1194]

Nikahında Dörtten Fazla Kadın Bulunduranlar Cahiliyye Ehline Benzer

İbn Ömer radıyallahu anhuma’dan: “Gaylan b. Seleme Cahiliyye döneminde on kadın ile evli bulunduğu halde Müslüman oldu. Hanımları da onunla birlikte müslüman oldular. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem ona:

اخْتَرْ مِنْهُنَّ أَرْبَعًا

“**Onlardan dört tanesini seç**” buyurdu.[1195]

Cahiliye Devrinin Yasaklanan Nikâh Türleri

Âişe radıyallahu anha şöyle haber vermiştir: “Câhiliyet zamanında nikâh dört çeşit idi. Bunlardan biri, bugün insanların yapmakta oldukları

[1194] **Sahih**. Buhârî (4913)

[1195] **Sahih.** İbn Hibban (9/463) Hakim (2/210) Ahmed (2/13) Ebu Davud (2241) İbn Mace (1952) Tirmizi (1128)

nikâhtır. Şöyle ki: Erkek, diğer bir erkekten velâyetindeki kadını yâhud kızını ister, akabinde o kadının mehrini ta'yin edip miktârını belirler. Sonra da o kadını nikâh eder.

Diğer bir nikâh şekli şudur: Erkek, kendi karısı hayızından temizlendiği zaman karısına: "Kendini (şeriflerden) fulân kimseye gönder de, ondan seninle cinsî münâsebet yapmasını iste!" der ve kadının o cinsî münâsebet yapmasını istediği erkekten gebe kaldığı tebeyyün edinceye kadar kocası asla kadınına dokunmayıp, ondan ayrı durur. Kadının gebeliği belirince isterse kendi kocası o gebe kadınla cima yapar. Kocası bu başka erkekle cinsî münâsebet işini ancak çocuğun asaletine rağbet ettiği için yapar. İşte bu nikâh, "Nikâhu'l-istibdâ" (yânî başkasından cinsî münâsebet isteme nikâhı) olur.

Diğer bir nikâh çeşidi de şudur: On kişiden az bir cemâat toplanırlar da bunların hepsi bir kadının yanına girerler ve herbiri ayrı ayrı kadınla cima yapar. Netîcede kadın bundan gebe kalıp da doğurduğu ve çocuğunu doğurmasının ardından birkaç geceler geçtiği zaman o erkeklere haber gönderir. Artık o erkeklerden hiçbiri gelmemezlik edemez. Nihayet hepsi kadının yanında toplanırlar. Kadın onlara hitaben: "İşinizden meydana gelip de doğurmuş bulunduğum çocuğu tanıdınız. Bu çocuk, senin oğlundur ey Falân!" der ve kadın, onlardan arzu ettiği kimsenin ismini söyler. Böylece kadının çocuğu, o adamın nesebine katılır. İsmini söylediği o erkek, bu çocuktan çekinmeye, yânî onu kabul etmemeye muktedir olamaz.

Dördüncü çeşit nikâh şöyledir: Birçok insanlar toplanırlar da bir kadının yanına girerler. O kadının yanına gelen erkeklerden hiçbiri çekinemez. Bu kadınlar birtakım fahişelerdir ki, bunlar kendi kapıları üzerine bir alâmet olsun diye birer bayrak dikerlerdi. Artık kim isterse bu bayraklı kadınların yanına girer. Bunlardan biri gebe kalıp da çocuğunu doğurduğu zaman, o erkekler kadın için toplanırlar ve kendileri için birkaç kâşif, yânî iz sürmekte maharetli kimseler çağırırlar. Sonra bu kâşifler o kadının çocuğunu, karar verdikleri kimsenin nesebine katarlar. Böylece çocuk onun soyuna katılır ve o şahsın oğlu diye çağırılır. O zât bundan çekinemez.

Nihayet Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem hakk ile peygamber gönderilince insanların bugünkü nikâhı müstesna olmak üzere, bu câhiliyet nikâhlarının hepsini yıktı."[1196]

Şigar Nikâhı Yapanlar Bizden Değildir

Ebû Hureyre radıyallahu anh'den: "Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şigâr nikâhını yasaklamıştır. Şiğâr nikâhı, bir adamın, başka bir adama: 'Sen kızını benimle; ben de kızımı seninle evlendireyim veya sen

[1196] **Sahih.** Buhari (5127)

kız kardeşini benimle, ben de kız kardeşimi seninle evlendireyim' demesidir'[1197].

İbn Ömer radıyallahu anhuma'dan: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

وَلَا شِغَارَ فِي الْإِسْلَامِ

'**İslâm'da şiğâr yoktur'**.[1198]

Şigar nikâhı: İki kişinin kızlarını, kız kardeşlerini veya velisi bulundukları kızları, mehirli veya mehirsiz karşılıklı değişerek evlenmeleridir. Bu nikâh haram kılınmıştır. Değişme şartı nedeniyle bu nikâh fâsit/geçersiz olmuştur. Çünkü bu türden nikâhlar çok büyük fesatlar içermektedirler. Kadınlar, istemedikleri kimselerle evlenmeye mecbur bırakılmakta, erkeklerin menfaati, kadınların maslahatına tercih edilmektedir. Bu kadınlara zulümdür. Kadınları, emsallerinin mehirlerinden mahrum bırakmaktadır. Ayrıca bu nikâh, evlilik sonrası problemlere ve düşmanlıklara yol açmaktadır. Yüce Allah'ın şeriatına aykırı davranarak, bu türden akitlerde bulunanların bir an önce hak ettikleri cezaya çarptırılmaları gerekir.

Kâfirler Gibi Düğün Yapanlar Bizden Değildir

Amr b. el-Haris'ten: "Birisi İbn Mes'ud radıyallahu anh'ı bir düğün yemeğine davet etti. İbn Mesud radıyallahu anh oraya gidince eğlence sesi işitti ve girmeden geri döndü. Neden döndüğü sorulunca şöyle dedi: Ben Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu işittim:

مَنْ كَثَّرَ سَوَادَ قَوْمٍ فَهُوَ مِنْهُمْ وَمَنْ رَضِيَ عَمَلَ قَوْمٍ كَانَ شَرِيكًا لِمَنْ عَمِلَهُ

"**Kim bir topluluğun kalabalığını artırırsa onlardandır. Kim bir topluluğun amelinden razı olursa onu işleyene ortak olur**."[1199]

Abdurrahman b. Ziyad şöyle dedi: "Ebu Zerr el-Gıfari radıyallahu anh bir düğün yemeğine davet edildi. Oraya gittiğinde eğlence sesleri işitti ve geri döndü. Ona: "Girmeyecek misin?" denilince:

إِنِّي أَسْمَعُ صَوْتًا، وَمَنْ كَثَّرَ سَوَادًا كَانَ مِنْ أَهْلِهِ، وَمَنْ رَضِيَ عَمَلًا كَانَ

[1197] **Sahih.** Muslim (1416).

[1198] **Sahih.** Müslim (1415).

[1199] **Sahih.** Deylemi (5621) eş-Şenterini, ez-Zahire Fi Mehasini Ehli'l-Cezire (4/777) Zehebi, Teşbihu'l-Hamis (s.17) Ebu Ya'lâ'dan naklen: Fethu'l-Bari (13/37) Zeylai Nasbu'r-Raye (4/346) Metalibu Aliye (1660) Busayrî İthaf (3297/1) Ali b. Ma'bed'in Kitabu't-Taat ve'l-Ma'siyet'inden naklen; İbn Hacer, ed-Diraye (1015) Keşfu'l-Hafa (2588)

شَرِيكَ مَنْ عَمِلَهُ

“Ben bazı sesler işittim. Kim bir topluluğun kalabalığını artırırsa onun ehlinden olur. Kim bir amelden razı olursa onu işleyene ortak olur” dedi.”[1200]

Enes b. Malik radıyallahu anh’den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

مَنْ سَوَّدَ مَعَ قَوْمٍ فَهُوَ مِنْهُمْ

“**Kim bir topluluğun karartısını (kalabalığını) artırırsa onlardandır.**”[1201]

Ebu Ubeyde, Huzeyfe radıyallahu anh’den şöyle rivayet etmiştir:

دعى حذيفة الى شيء قال فرأى شيئا من زى الاعاجم قال فخرج وقال من تشبه بقوم فهو منهم

“Huzeyfe radıyallahu anh bir şey için davet edildiğinde acemlere ait bir şekil gördü ve hemen çıkarak: “Kim kendisini bir kavme benzetirse onlardandır” dedi.”[1202]

Ebu Bekr el-Hallâl, isnadıyla Muhammed b. Sirin’den rivayet ediyor:

أن حذيفة بن اليمان أتى بيتاً فرأى فيه حادثتين فيه أباريق الصفر والرصاص فلم يدخله، وقال من تشبه بقوم فهو منهم

Huzeyfe b. El-Yeman radıyallahu anh bir eve geldi ve orada sarı ve kurşundan ibrikler görünce girmedi. Dedi ki: “Kim kendisini bir kavme benzetirse onlardandır.”[1203]

Düğünlerde işlenen çirkinlikler şöyledir:

1. Gelinin gerdek gecesi kuaföre götürülmesi:

Günümüzde gelenek haline gelmiş, karşı konulamaz boyuta ulaşmış en kötü münkerlerdendir. Öyle ki bunu yapanlar değil, yapmak istemeyenler

---

[1200] **Zayıf mevkuf.** İbnu’l-Mubarek, Kitabu’z-Zuhd (42) Begavi Şerhu’s-Sunne (9/149) ez-Zeylaî Nasbu’r-Raye (4/346) Abdurrahman b. Ziyad ile Ebu Zerr radıyallahu anh arasında inkıta vardır.

[1201] **Hasen ligayrihi.** Hatib Tarih (10/40) İbn Ebi Asım, es-Sunne (1464) Ebu Amr el-Buhayri, Fevaidu’l-Muntabe Li’l-Mahledî (el yazma no:788) el-Elbani ed-Daife (4608) isnadında el-Haris b. en-Numan ve Said b. Umare zayıftır.

[1202] **Sahih mevkuf.** Ahmed el-Vera (s.178) Ebu Talib el-Mekki Kutu’l-Kulub (2/320)

[1203] El-Elbani Cilbabu’l-Mer’e (s.56)

engellenmektedir. Kuaförler genellikle erkeklerden oluşmakta. Bu tür yerlerde neler olup-bittiğini herkes bilmektedir. Müslüman bir genç kız, vücuduna yabancı bir erkeğin dokunmasına nasıl izin verebilir? Ailesini kıskanmayan bir koca için bu çok utanç verici bir durumdur!

2. Gerdeğe hazırlamak gerekçesiyle kadınların, gelinin avret yerlerine bakmaları: Hiçbir kadın, başka bir kadının avret yerine bakması caiz değildir. Bu haramdır. Çünkü Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem: **'Hiçbir erkek, başka bir erkeğin; hiçbir kadın da başka bir kadının avret yerine bakmasın'** buyurmuştur. Kadınlar arasındaki avret yeri, erkekler arasındaki avret yeri gibidir. Göbekten dize kadar olan bölgedir.

Cahil kadınlar birbirlerinin avret yerlerine bakmaktan sakınmamaktadırlar. Birbirleriyle akraba olmalarının bunu meşrulaştırdığını düşünmektedirler. İyi bilinmelidir ki, bir kız yedi yaşına ulaştığında, onun avret yerine ne annesinin, ne de kız kardeşlerinin bakması caiz değildir.[1204]

3. Evlilik törenlerinin, birçok münkerlerin ve günahların işlendiği düğün solanlannda veya otellerde yapılmasında ısrar edilmesi: Bu törenlerde, israf ve savurganlıklarla birlikte birçok günah işlenmektedir. Şarkıcı kadınlar ve erkekler çağrılmakta, nefislere hitap eden, kalplere kötülükleri aşılayan şarkılar ve sözler söylenmektedir. Bunlara gelin ve damatla birlikte bütün davetliler iştirak etmektedir. Bu törenlerin genelinde kadın erkek karışık bulunmakta, açıktan fuhşa, çıplaklığa ve ancak ahiretten nasipsiz kimselerin yapabileceği rezilliklere ortam hazırlanmaktadır. Bu törenlerin haram olduğunda hiçbir şüphe yoktur.

4. Açık ve dekolte gelinliklerin giyilmesi: Kadınların ve mahremlerin dışında başkalarının da görebileceği ortamlarda açık kıyafetlerin ve gelinliklerin giyilmesi haramdır ve caiz değildir.

Batının örf ve adetlerini taklid eden zümreler tarafından eski Cermen toplumunun âdeti olan ve kutsal anlamlar yükledikleri beyaz gelinlik kıyafeti, İslam diyarlarına yayılmaya başlamıştır. Bol ve tesettüre uygun olsa dahi kâfirlere benzememek için beyaz gelinlik giyilmemelidir. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem, beyaz rengi kefen olarak uygun görmüş, her an ölümden gafil kalmamaları, emellerini ahirete bağlamaları için hayattakilere tavsiye etmiştir:

البَسُوا مِنْ ثِيَابِكُمُ البَيَاضَ، فَإِنَّهَا مِنْ خَيْرِ ثِيَابِكُمْ، وَكَفِّنُوا فِيهَا مَوْتَاكُمْ

"**Elbiselerinizin hayırlısı beyaz olanıdır. Dirileriniz onu giysin ve ölülerinizi onunla kefenleyin**."[1205]

[1204] Bkz. İbnu'l-Cevzî, *Ahkâmu'n-Nisâ'* (76).

[1205] **Sahih.** İbn Hibban (12/242) Hakim (1/506) et-Temhid (22/145) Ziya Muhtare

كُنْ فِي الدُّنْيَا كَأَنَّكَ غَرِيبٌ أَوْ عَابِرُ سَبِيلٍ وَعُدَّ نَفْسَكَ فِي أَهْلِ الْقُبُورِ

"**Dünyada bir garib gibi veya geçip giden bir yolcu gibi ol ve kendini kabir ehlinden say**."[1206]

5. Damat ve gelinin kendilerine ayrılan köşede erkeklerin ve hanımların ortasında, oturmaları: Bu büyük bir hatadır. Birçok haramı birden işlemektir. Bu haramlardan biri, kadınlarla erkeklerin en çekici kıyafetler ve süslü oldukları bir zamanda aynı ortamda bulunmaları ve birbirlerini görmeleridir. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem:

إِيَّاكُمْ وَالدُّخُولَ عَلَى النِّسَاءِ

'Kadınların yanına girmekten sakınınız!' buyurmuştur.[1207]

6. Törenlerde kadınların dans etmesi: Kadınların oyun ve danslarını, erkeklerin gördüğü yerde yapmaları en kötü münkerlerdendir ve haramdır. Fakat sadece kadınlar görüyorsa yapılmaması daha güzeldir. Çünkü genellikle danslar, haram olan müziklerin ve şarkıların eşliğinde yapılmaktadır.

Oyun ve danslar sadece kadınlar arasında yapılsa dahi, bir kadının orada bulunan ve güzel raks eden bir kadını, kocasına anlatmayacağından emin olunamaz. Anlatımlar büyük fitne ve fesada neden olabilir.

7. Törenlerde fotoğraf çekilmesi ve video kayıt yapılması: Ruh taşıyan canlılarının suretlerinin fotoğraf ve video ile kaydedilmesi en büyük günahlardandır. Kadınların parfümleriyle, süsleriyle, dekolte kıyafetleriyle fotoğraflarının çekilmesi, video görüntülerinin kaydedilmesi çok çirkin ve kötü bir davranıştır. Büyük bir fitnedir. Avret yerlerinin görünmesi ve kayıt altına alınmasıdır. Şer ve fesat tohumlarının ekilmesidir. Hiç şüphesiz, fotoğraf ve görüntü kayıtları haramdır. Günahların açıktan işlenmesi beladır. Bu törenlerde bulunanlar, özellikle de kadınlar, bu gibi kötü davranışları ve günahları terk etmelidirler. Düğün törenlerinde Yüce Allah'ın helal kıldığı davranışlarda bulunmalı ve haramlardan sakınmalıdırlar.

8. Düğün yemeğinde İsraf: İnsanlar gösteriş amacıyla, özellikle de kadınların kışkırtmalarıyla düğün yemeklerinde aşırıya gitmekte, birbirleriyle yarışmaktadırlar. Davetli sayısının çok üzerinde, ihtiyaç fazlası yemekler ve

---

(10/201) Tirmizi (994) Beyhaki (3/245) Şafii Musned (1/364) Ebu Davud (3878) Nesai (8/205) İbn Mace (1472) Abdurrezzak (3/419) Taberani (12/45) Ahmed (1/247) Ru'yani (2/44) Humeydi (1/240)

[1206] **Sahih.** Buhari (6416) İbn Hibban (2/471) Tirmizi (2333) Beyhaki (3/369) İbn Mace (4114) İbni Ebi Şeybe (7/75) Ahmed (2/24) Ru'yani (2/412) İsmaili Mucem (1/400) Taberani (7/40)

[1207] **Sahih.** Buhârî (5232) ve Müslim (2172).

ziyafetler hazırlanmaktadır. Daha sonra -açlığını giderecek lokma bulamayan fakirlere rastlanmadığından!!)- bunlar çöpe atılmaktadır. Yüce Allah, *Kur'ânı Kerîm*'de 22 ayette israfı yermiş ve: ′**İsraf etmeyiniz, hiç kuşkusuz Allah, israf edenleri sevmez**' (Ahkaf, 31) buyurmuştur. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem israftan bizleri sakındırmış ve: **'Yiyiniz, içiniz, sadaka veriniz, israf etmeyiniz ve kibirlenmeyiniz. Hiç şüphesiz Allah, nimetini kulunun üzerinde görmekten hoşnut olur'** buyurmuştur.[1208]

9. Düğün günü gelinin namazları terk etmesi: Düğün ve gerdek gecesi için hazırlanma genellikle öğle namazından sonra başlamaktadır. Gelin hanım yıkanmakta, giyinmekte ve makyaj yapılmaktadır. Bu nedenlerle namazlar unutulmaktadır. Hâlbuki namazın terki küfürdür.

10. Düğün alayında meşale (ateş) yakmak: Ömer radıyallahu anh'ın Humus valiliğini yapan Abdullah b. Kurat es-Sumâlî'nin yanından, beraberindekiler tarafından önünde meşale yakılmış bir gelin geçiyordu. Elindeki küçük kamçı ile onlara gelinlerinin etrafından dağılıncaya kadar vurdu. Daha sonra bir hutbe vererek şöyle dedi:

ولعن الله أصحاب عروسكم أوقدوا النيران وتشبّهوا بأهل الشرك والله مطفئ نورهم يوم القيامة

"Sizin düğün alayınızdakilere Allah lanet etsin. Onlar ateş yaktılar ve şirk ehline benzediler. Allah ise kıyamet gününde onların nurunu söndürecektir."[1209]

11. 'Mutluluklar ve erkek evlatlar dileriz' diyerek gelin ve damadın tebrik edilmesi: Bu söz, cahiliye döneminden kalma çirkin bir gelenektir. Günümüzde evlenen çiftleri tebrik etmek ve dua amaçlı söylenmektedir. Bu ifadeyi kullanarak evlenenleri kutlamak nehyedilmiştir. Hasan radıyallahu anh anlatıyor: "Akil b. Ebî Tâlib, Casim oğullarından bir kadınla evlenmişti. Orada bulunanlar onlara: 'Mutluluklar ve erkek evlatlar dileriz' diye tebrik ettiler. Bunun üzerine 'Akil: 'Böyle demeyiniz! Rasûlüllah sallallahu aleyhi ve sellem'in söylediği gibi:

اللَّهُمَّ بَارِكْ لَهُمْ، وَبَارِكْ عَلَيْهِمْ

'Allah bu evliliği sizin hakkınızda hayırlı kılsın ve mübarek eylesin deyiniz' dedi.[1210]

[1208] **Hasen.** Nesâ'î (5/79) ve Hâkim (4/135).

[1209] **Hasen.** Sa'lebî el-Keşfu ve'l-Beyân (s.1591) Said b. Mansur ve Ebu'ş-Şeyh'ten naklen Fethu'l-Bârî (9/224) el-İsâbe (7/65-66) Umdetu'l-Kârî (29/363)

[1210] **Sahih.** Nesâ'î (3371) İbn Mâce (1906).

Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in böyle söylenilmesini yasaklamasının hikmeti, belki de cahiliye adetlerine muhalefet etmektir. Çünkü o dönemde, kız çocuklarının değil, sadece erkek çocukların olması için dua edilirdi. Ayrıca bu duada, Allah'ın ismi zikredilmemekte, O'na hamd ve senada bulunulmamaktadır. Bizim yapmamız gereken, Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in sözlerini ve davranışlarını kendimize örnek almamız ve ona uymamızdır. Nebî sallallahu aleyhi ve sellem evlenenlere şöyle dua etmiştir:

بَارَكَ اللَّهُ لَكُمْ، وَبَارَكَ عَلَيْكُمْ، وَجَمَعَ بَيْنَكُمَا فِي خَيْرٍ

"Allah evliliğinizi her ikinize de mübarek kılsın, bereketi ikinizin üzerinize olsun ve sizi hayırlarda birleştirsin."[1211]

Mahremiyeti Gizlemeyenler Önceki Ümmetlere Benzer

İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لَتَرْكَبُنَّ سُنَنَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ شِبْرًا بِشِبْرٍ، وَذِرَاعًا بِذِرَاعٍ حَتَّى لَوْ أَنَّ أَحَدَهُمْ دَخَلَ حُجْرَ ضَبٍّ لَدَخَلْتُمْ، وَحَتَّى لَوْ أَنَّ أَحَدَهُمْ جَامِعَ امْرَأَتَهُ بِالطَّرِيقِ لَفَعَلْتُمُوهُ

"**Sizden öncekilerin yollarını karış karış, dirsek dirsek izleyeceksiniz. Hatta onlardan biri keler deliğine girmişse siz de gireceksiniz. Ve hatta onlardan biri eşiyle yol ortasında cima etmişse siz de bunu yapacaksınız**."[1212]

Ebû Saîd radiyallahu anh'dan; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**Kıyamet gününde mertebe bakımından Allah indinde en kötü insan, karı koca birbirlerine bir sır söylerler de, sonra onlardan birisi ötekinin sırrını ifşa eder**."[1213]

Hasen el-Basri, (Abdurrahman b. Semura radıyallahu anh'den) rivayet ediyor: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki; **"Sizden biri eşiyle yalnız iken aralarında geçen şeyleri anlatır mı?"** cemaat sustu. Sonra kadınlara döndü ve buyurdu ki; "**Sizden biri kocasıyla yalnız iken aralarında geçen şeyleri anlatıyor mu?"** Bir kadın dedi ki; "Evet Ey Allah'ın Rasulü! Bunlar anlatıyorlar" bunun üzerine Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

[1211] **Hasen.** Ebu Davud (2130) Tirmizi (1091) İbn Mace (1905)

[1212] **Sahih.** Hakim (4/502) Deylemi (5346) Mervezi es-Sunne (43)

[1213] **Sahih.** Muslim (1437) Ahmed (3/69) Ebu Davud (4970) Beyhaki (7/193) Ebu Avane (3/87) Bezzar (Keşfu'l-Estar 1450)

لا تفعلوا فانما مثل ذالك كمثل شيطان لقي شيطانة فوثب عليها في جانب الطريق والناس ينظرون

“Böyle yapmayın! Şüphesiz bunun misali; bir şeytanın diğer şeytanla karşılaşınca yol kenarında ona saldırması ve insanların da onları seyretmeleri gibidir.”[1214]

Ebû Hureyre radıyallahu anh’den: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem erkeklere yönelerek şöyle buyurdu: “**Sizden bir kimse karısıyla cima'da bulunmak istediği zaman kapıyı üstüne kapayıp üzerine bir örtüyle örtüp, Allahın örtüsüyle örtünür mü?**” dedi. Onlar da: “Evet” dediler. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem: “**Sonra o kimse bu işten sonra bir meclise oturup ben bugün hanımımla şöyle şöyle yaptım diye anlatır mı?**” dedi. Onlar da sükût ettiler. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem biraz sonra da kadınlara yönelerek: “**Sizin içinizde de bu gibi sırları başkalarına anlatan kimse var mı?**” dedi. Onlar da sükût ettiler. Bunun üzerine bir genç kız dizlerinin biri üzerine çöktü ve sözünü iyi işitmesi ve kendisini görmesi için boynunu Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’e doğru uzatarak: “Ey Allahın Rasûlü! Bu erkekler bunu anlatıyorlar ve bu kadınlar da anlatıyorlar” dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem de: “**Bu neye benzer bilir misiniz? Bu bir şeytanın bir şeytanla yolda karşılaşıp halk kendilerine bakarken onunla cinsi münâsebette bulunmasına benzer**…” buyurdu.[1215]

Kız Evlat İstemeyenler Müşriklere Benzer

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُمْ بِالْأُنْثَى ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَظِيمٌ

“**İçlerinden birine kız (çocuk) müjdelendiği zaman, öfkesinden yüzü kapkara kesilir**” (Nahl 58)

İbn Abbas radıyallahu anhuma’dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

مَنْ وُلِدَتْ لَهُ أُنْثَى فَلَمْ يَئِدْهَا وَلَمْ يَنْهَهَا وَلَمْ يُؤْثِرْ وَلَدَهُ – يَعْنِي الذَّكَرَ –

[1214] **Sahih ligayrihi.** Abdulmelik b. Habib, Edebu’n-Nisa (75) Hadisu İbn Semmak ve’l-Huldî (40) Bkz.: Elbani İrvau’l-Galil (2011)

* **Esma bt. Yezid radıyallahu anha’dan zayıf** isnadla şahidi; Ahmed (6/456) Taberani (24/162) Hatib el-Muttefak (467)

[1215] **Hasen ligayrihi.** Ebu Davud (2174) Ahmed (2/541) Beyhaki (7/194) İbn Asakir (67/327) Bezzar (17/61) İbn Ebi Şeybe (7/67) Abd b. Humeyd (1456) Haraiti Mesaviu’l-Ahlak (413) Elbani Adabuz Zifaf (s.71) Sahihu’l-Cami (7037)

عَلَيْهَا، أَدْخَلَهُ اللَّهُ بِهَا الْجَنَّةَ

"**Kimin bir kız çocuğu doğar da onu diri diri gömmez, onu küçük düşürmez ve oğlunu ona tercih etmezse, ona sebep Allah onu cennete koyar**."[1216]

Deyyuslar (Ailesini Kıskanmayanlar) Cehennemliklere Benzer

İbn Ömer radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

ثَلَاثَةٌ لَا يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ، وَلَا يَنْظُرُ اللَّهُ إِلَيْهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ: الْعَاقُّ لِوَالِدَيْهِ، وَالْمَرْأَةُ الْمُتَرَجِّلَةُ –الْمُتَشَبِّهَةُ بِالرِّجَالِ –وَالدَّيُّوثُ. وَثَلَاثَةٌ لَا يَنْظُرُ اللَّهُ إِلَيْهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ: الْعَاقُّ لِوَالِدَيْهِ، ومُدْمِن الْخَمْرَ، والمنَّان بِمَا أَعْطَى

"**Şu üçü cennete giremez ve kıyamet gününde Allah onlara bakmaz: ana babasına isyan eden, erkeklere benzeyen kadın ve ailesinin işlediği kötülükleri kabullenen deyyus. Şu üçüne de Allah kıyamet gününde bakmaz: ana babasına isyan eden, içkiye devam eden ve verdiğini başa kakan**."[1217]

Ömer radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

ثَلاثَةٌ لَا يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ الْعَاقُّ بِوَالِدَيْهِ وَالدَّيُّوثُ وَرَجْلَةُ النِّسَاءِ

"**Şu üçü cennete giremez: ana babasına isyan eden, deyyus ve erkeklere benzeyen kadın.**"[1218]

Ammar b. Yasir radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

[1216] **Sahih.** Hakim (4/196) Ahmed (1/223) Ebu Davud (5146) İbn Ebi Şeybe (6/103) Beyhaki Şuab (6/410) İbn Nasr, Fevaid (42) İbn Ebi'd-Dunya, el-Iyal (8) el-Elbani ve Şuayb el-Arnaut, hadisin isnadında geçen İbn Hudeyr'in meçhul olduğu gerekçesiyle zayıf saymışlardır. Lakin Hakim ve İbn Ebi Şeybe'nin rivayetlerinde bu ravinin ismi "Ziyad b. Hudeyr" olarak tasrih edilmiş olup, o sika bir ravidir.

[1217] **Sahih.** Ahmed (2/69, 128, 134) Nesai (2562) Hakim (1/144) Ebu Ya'la (9/408) Bezzar (12/269, 270) Taberani (12/302) Beyhaki (10/226) Beyhaki Şuab (7/412) Elbani Sahihu't-Tergib (2366) es-Sahiha (674, 1397)

[1218] **Hasen.** Ziyau'l-Makdisi Muhtare (1/308) Taberi Tehzibu'l-Asar (1554) Deylemi (2506)

لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ دَيُّوث والرجلة من النساء ومدمن الخمر قيل يا رسول الله ما الديوث قال الذى لا يبالى من دخل على أهله

"**Deyyus, erkeklere benzeyen kadın ve içki bağımlısı cennete giremez**." Denildi ki: "Ey Allah'ın rasulü! Deyyus nedir?" Şöyle buyurdu: "**Ailesinin yanına girene aldırmayan kimsedir.**"[1219]

Malik b. Uhamir radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

لَا يَقْبَلُ اللَّهُ مِنَ الصُّقُورِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ صَرْفًا، وَلَا عَدْلًا " قُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا الصُّقُورُ؟ قَالَ: " الَّذِي يُدْخِلُ عَلَى أَهْلِهِ الرِّجَالَ

"**Allah kıyamet günü "sukûr"un iyiliğini kabul etmez**." Dedik ki: "Ey Allah'ın rasulü! Sukûr nedir?" buyurdu ki: "**Hanımının yanına erkekleri sokan kimsedir**."[1220]

Ebu Said el-Hudri radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى خَلَقَ ثَلاثَةَ أَشْيَاءَ بِيَدِهِ خَلَقَ آدَمَ بِيَدِهِ وَخَطَّ التَّوْرَاةَ الَّتِي أَنْزَلَهَا اللَّهُ بِيَدِهِ وَخَلَقَ الْجَنَّةَ فَشَقَّ أَنْهَارَهَا وَغَرَسَ أَشْجَارَهَا وَتَدَلَّتْ ثِمَارُهَا فَلَمَّا فَرَغَ مِنْهُمَا نَظَرَ إِلَيْهَا فَقَالَ حَرَامٌ عَلَيْكِ أَنْ يَدْخُلَكِ خَمْسَةٌ الْمُخَنَّثُونَ الْمُتَشَبِّهُونَ بِالنِّسَاءِ مِنَ الرِّجَالِ وَالْمُخَنَّثَاتُ الْمُتَشَبِّهَاتُ مِنَ النِّسَاءِ بِالرِّجَالِ وَالدَّيُّوثُ وَالْعَاقُّ والسكير حَتَّى يصحو

"**Muhakkak ki Allah Teâlâ üç şeyi eliyle yarattı: Ademi eliyle yarattı, Musa aleyhi's-selâm'a indirdiği tevratı eliyle yazdı, cenneti eliyle yarattı, nehirlerini yardı ve ağaçlarını dikti. Meyvelerini çıkardı. Bunları bitirdikten sonra ona baktı ve şöyle buyurdu: "Sana beş kişinin girmesini haram kıldım; kadınlara benzeyerek kadınlaşan erkeklerin, erkeklere benzeyerek erkekleşen kadınların, deyyusun, ana**

[1219] **Sahih.** Tayalisi (642) Beyhaki Şuab (7/412) Ebu Nuaym Marife (5219) Elbani Sahihu'l-Cami (3062)

[1220] **Sahih ligayrihi.** Buhari Tarih (7/304) Bezzar (Keşfu'l-Estar 1489) Haraiti Mesaviu'l-Ahlak (424) Taberani (19/294) Ebu Nuaym Marife (6016) Beyhaki Şuab (7/412) İbn Kani, Mucem (3/51) İbn Asakir Tarihu Dımeşk (56/519-20)

babasına isyan edenin ve ayıkıncaya kadar sarhoş olanın."[1221]

- Aynısını Haris b. Nevfel[1222] ve Ali[1223] radıyallahu anhuma da rivayet etmişlerdir.

Deyyus, hanımını ve aile halkını kıskanmayan kimsedir. Deyyusluğun çağımızdaki bir örneği de evden bir kadının veya kızın, yabancı bir erkekle telefonlaşarak-kur yapma olarak adlandırılan- karşılıklı konuşmalarına göz yummaktır. Evindeki kadınların birinin (mahremi olmayan) yabancı bir erkekle yalnız kalmasına razı olmaktır. Ayrıca, ailesinden bir kadının yalnız başına -şoför vb.- bir yabancıyla arabaya binmesine izin vermek ve şer'î tesettürleri olmadan dışarı çıkmalarına, gelip-geçenin onları seyretmesine razı olmaktır. Kötülük ve hayâsızlık yayan dergi ve filmleri getirip bunları eve sokmaktır.

Kadınlarla Arada Perde veya Duvar Olmadan Sohbet Edenler Haddi Aşanlardır

Zamanımızda kendilerini dine nispet eden birtakım günahkâr kimseler, ya kadın-erkek karışık ortamlarda, ya da kadınlar cemaatinin huzurunda dinî sohbet ve ders yapmaktadırlar. Hâlbuki birbirlerinin mahremi olmayan erkeklerin ve kadınların birbirlerini görmeleri – kadınlar tesettürlü olsalar dahi – caiz değildir. Erkeklerin kadınlara bakmaları yasaklandığı gibi, kadınların da erkeklere bakmaları yasaklanmıştır.

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

وَإِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَاسْأَلُوهُنَّ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ ذَلِكُمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ

"(Kadınlardan) bir şey istediğiniz zaman, perde arkasından isteyin; bu hem sizin kalbleriniz ve hem de onların kalbleri için daha temizdir" (Ahzab 53)

Âişe *radıyallahu anha*'dan; "Süt amcası Eflah hicabın nüzulunden sonra Aişe radıyallahu anha'nın yanına girmek üzere izin istemek için geldiğinde Nebî *sallallahu aleyhi ve sellem* amcasının girmesine izin verinceye kadar o da ona izin vermedi."[1224]

Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in izin vermesinin sebebi ise Eflah'ın

---

[1221] **Sahih ligayrihi.** Darekutni el-Mu'telef ve'l-Muhtelef (2/30) Hatib Muvazzahu Evham (1/539)

[1222] İbn Ebi'd-Dunya Sıfatu'l-Cenne (39) Ziyau'l-Makdisi, Sıfatu'l-Cenne (33) Haraiti Mesaviu'l-Ahlak (410) Beyhaki el-Esma ve's-Sifat (692)

[1223] Deylemi (675) İbn Hacer, Garaibu'l-Multekita (el yazma no: 717)

[1224] **Sahih.** Buhari (5103) ve Muslim.

onun süt amcası oluşudur.

Abdullah b. Mes'ûd radıyallahu anh'ın zevcesi Zeyneb radıyallâhu anhâ şöyle demiştir: "Yaşlı bir kadın yanımıza girip humre (denilen bir nevi veba) hastalığına okurdu. Ayakları uzun bir divanımız vardı. (Eşim) Abdullah eve gireceği zaman (geldiğini sezdirmek için) öksürüp seslenirdi. Günün birinde Abdullah eve girdi. Okuyucu yaşlı kadın onun sesini duyunca hemen perde arkasına geçerek saklandı…"[1225]

Enes radıyallahu anh şöyle anlatmıştır: Ömer b. el-Hattâb radıyallahu anh bir gün evine gelince hanımının yanında çarşaflı bir kadın gördü ve onu hür zannerek hemen dışarı çıktı. Tekrar geldiğinde kadın yine oradaydı. Kadın gidene kadar Ömer radıyallahu anh bunu tekrarladı. Eve girince; "Bizimle inatlaşan bu kadın kimdi?" diye sordu. Hanımı; "Ondan sana ne, falan cariyedir." Dedi. Dışarı çıkınca insanlara dedi ki; "Cariyeler efendilerine benzemeye çalışmasın! Onlar çarşaf giyip yüzlerini örterek evli hür kadınlara benzemesinler! Allah Azze ve Celle buyurur ki; "**Ey Peygamber! Hanımlarına, kızlarına ve müminlerin kadınlarına (bir ihtiyaç için dışarı çıktıkları zaman) dış örtülerini üstlerine almalarını söyle..**." (Ahzab 59)"[1226]

Bu rivayetten anlaşılacağı üzere, Ömer radıyallahu anh bahsi geçen cariyeyi, çarşaflı olmasından dolayı hür zannetmiş, derhal dışarı çıkmıştır. Şayet kadın çarşaflı ve yüzü örtülü diye onun yanında bulunmayı caiz görseydi tekrar tekrar dışarı çıkmazdı. Ayrıca pek çok rivayette açıkça belirtildiği üzere, erkek sahabeler, hanım sahabelerden naklettikleri rivayetlerde "perde arkasından dedi ki…" şeklinde ifadeler kullanmışlardır.

İbn Mulakkin, Bedru'l-Munir'de şöyle der: "Aişe radıyallahu anha ve müminlerin diğer anneleri perde arkasından rivayet ederler, onlardan işitenler böylece rivayette bulunurlardı." Bu malumdur, kaynak belirtmeye bile gerek yoktur"[1227]

Mesruk, Aişe radıyallahu anha'dan rivayet ediyor: "Ben Âişe radıyallahu anha'yı perde arkasından el çırparak şöyle derken işittim: "Ben Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in hedy kurbanının nişan iplerini ellerimle örerdim. Sonra kurbanı gönderir; kurbanı kesilinceye kadar ihrâmlı bir kimsenin çekindiği biç bir şeyden çekinmezdi."[1228]

[1225] **Sahih.** İbn Mâce (3530) Ebu Davud (3883)

[1226] **Sahih mevkuf.** Ali b. Hucr es-Sa'dî, Ehadisu İsmail b. Cafer ez-Zuraki (no:101) İbn Habib el-Gaye ve'n-Nihaye (s.228) muhtasar olarak: Begavi Şerhu's-Sunne (2/438) Ahmed Ahkamu'n-Nisa (103)

[1227] Bedru'l-Munir 9/675, İbn Hacer, Telhisu'l-Habir (4/495).

[1228] **Sahih.** Buhari (5246) Muslim (1321) Darimi (1935) Ahmed (6/190) Tahavî Muşkilu'l-Asar (5514-5515) Şerhu Meani'l-Asar'da (4179), İbn Abdilberr et-Temhid

Şehr b. Havşeb'den: Ümmü Seleme radıyallahu anha'ya perde arkasından "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in senin gününde en çok yaptığı dua hangisiydi?" diye sordum.."[1229]

Atâ b. Ebi Rabah rivayet ediyor: "Ben ve Ubeyd b. Umeyr, Aişe radıyallahu anha'nın yanına gittik. O Bi'r-i Meymun'da idi. Misvakının sesini perde arkasından işitiyorduk.."[1230]

Nesâî, Ebû Abdillah Salim Sebelân'dan rivayet ediyor: Âişe radiyallahu anhâ, ona Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in nasıl abdest aldığını gösterdi ki, onda şöyle geçmektedir: "Başını tam arkasına kadar bir kere mesh etti. Sonra elini (önce) kulaklarına, sonra da yanaklarına değdirdi." Salim der ki: "Ben Âişe'ye mukâteb (anlaşmalı köle) olarak geldim. Karşımda oturur, benimle konuşurdu (benden gizlenmezdi). Bir gün kendisine şöyle dedim: "Bana bereketle dua et!" "Ne oldu ki?" diye sorunca, "Beni Allah azat etti!" dedim. Şöyle dedi: "Allah bunu senin hakkında mübarek kılsın!" Sonra perdeyi indirdi, o günden sonra onu bir daha göremedim."[1231]

Bu rivayette görüldüğü gibi, Salim'in hürlüğüne kavuşması üzerine Aişe radıyallahu anha, perde arkasına geçmiştir. Bu perdeyi kadının ferdî tesettürü olarak yorumlamak mümkün değildir. Zira Salim, bir daha Aişe radıyallahu anhayı hiç göremediğini açıkça söylemiştir

Bu anlamda daha birçok rivayetler vardır ki, bir kısmını Hayâ Sigortası adını verdiğim tesettür hükümlerine dair kitabımda zikretmiş bulunuyorum.

Şeyh Ahmed Şakir rahimehullah; kendisiyle evlenilmek üzere talip olunan kadının görülebileceğine dair Ebu Hureyre radıyallahu anh hadisini açıklarken şunları söylemektedir: "Bu hadis-i şerif – ve bu anlamda erkeğin talip olduğu hanımı görebileceğini belirten diğer rivayetler - çağımız inkârcılarından Avrupa'ya kadınlara ve şehvetlerine köle olan günahkârların, oyuncak edinmek istediği rivayetlerdir. Onlar bu gibi rivayetleri olmadık yerde delil diye kullanmakta ve bunları sağlıklı İslâmî anlamlarından uzaklaştırmaktadırlar. Bu anlam, erkeğin inceden inceye olmayan ve geçici bir şekilde bakmasıdır. Fakat bu günahkâr kâfirler alabildiğine inceleyen, tam anlamıyla bir görmenin caiz olduğu kanaatini çıkarmaktadırlar. Hatta daha da ileriye giderek kadının görülmesi caiz olmayan yerlerinin de görülebileceğini söylemektedirler. Daha da ileri vararak haram olan halvetin cevazına hüküm verdiler. Bu kadarıyla da

---

(17/227)

[1229] **Hasen.** Dulabî, el-Kuna ve'l-Esma (1215)

[1230] **Sahih.** Beyhaki Sunen (10/49)

[1231] **Sahih.** Nesâî (1/73) Elbani, Sahihu Suneni'n-Nesai (97)

kalmayarak arkadaşlığa, birlikte oturup kalkmaya kadar işi götürdüler. Bunlarda hiç mahzur da görmezler. Allah onları da, onların kadınlarını ve onların bu kanaatlerini beğenen herkesi de kahretsin! Bu hususta aralarında günahları en ağır olanlar ise, dine müntesip görünen kimselerdir. Hâlbuki bu din onlardan uzaktır. Allah bize esenlik ihsan etsin ve bizleri dosdoğru yola iletsin!"[1232]

Şeyh Mukbil b. Hadi el-Vadiî rahimehullah'a şöyle soruldu: "Müslüman bir öğrencinin üniversiteye gitmesi uygun mudur? Hepimiz biliyoruz ki orda genç kızlarla karışık bulunulmaktadır?"

Cevap: Üniversiteye ve kadınlarla erkeklerin karışık olduğu okullara gitmek caiz değildir. Bu bir fitne sayılır. İlme kötülüktür, dine kötülüktür, gençlere kötülüktür, genç kızlara kötülüktür! Müslümanın, Allah kendisine bir yol ve çıkış nasip etmesine kadar bundan uzak durması gerekir. Allah yardım etsin. Nitekim bu hususu "Tahziru'd-Daris Min Fitneti'l-Medaris" adlı kasette açıkladık."[1233]

Şeyh Yahya el-Hacuri'ye, İngiltere'den Ebu Muhammed Abdullah eş-Şumeyri'inin sorusu: "Babam beni birçok fitnelerin bulunduğu ve kadın-erkek karışık eğitim yapılan üniversitede okumaya zorluyor. Ne yapmalıyım? Allah size bereket versin."

Şeyh Yahya el-Hacuri'nin cevabı: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem: "**Halık'a isyan olan konuda mahluka itaat yoktur**" buyurmuştur.[1234]

Kadını Kocasına Karşı, Köleyi Efendisine Karşı Kışkırtan Bizden Değildir.

Ebu Hureyre radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

لَيْسَ مِنَّا مَنْ خَبَّبَ امْرَأَةً عَلَى زَوْجِهَا أَوْ عَبْدًا عَلَى سَيِّدِهِ

"**Bir kadını kocasına karşı veya bir köleyi efendisine karşı kışkırtan bizden değildir**."[1235]

Eşine Arkadan Yanaşan Bizden Değildir

İmanları zayıf bir takım sapıklar karılarıyla dübüründen (pisliğin

---

[1232] İmam Ahmed'in Musned'inin tahkikinde (14/236)

[1233] Link: http://www.muqbel.net/fatwa.php?fatwa_id=3035

[1234] Fetva tarihi: 29.04.2010 Link: http://www.sh-yahia.net/show_fatawa_167.html

[1235] **Sahih.** Ebu Davud (2175) Hakim (2/214) Beyhaki Şuab (4/367) Hatib Tarih (4/285) Sahihu'l-Cami (5437)

çıktığı, bağırsakların sonundaki boşaltım organından) ilişkiye girmekten çekinmez. Bu büyük günahlardan biridir. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem böyle yapana lanet etmiştir. Ebû Hureyre radıyallahu anh'den: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurdu:

ملعون من أتى امرأة في دبرها

'Kadınla dübüründen ilişkiye giren mel'undur/lanetlenmiştir.'[1236]

Yine, Rasûlüllah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurur:

مَنْ أَتَى حَائِضًا أَوِ امْرَأَةً فِي دُبُرِهَا أَوْ كَاهِنًا فَصَدَّقَهُ بِمَا يَقُولُ فَقَدْ بَرِئَ مِمَّا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ

'Hayızlı eşine veya (hayızlı olmasa dahi) hanımına dübüründen ilişkiye giren veya kâhine giden Muhammed'e indirileni inkâr etmiştir.'[1237]

Düzgün fıtrat sahibi birçok kadının bu şekilde bir ilişkiyi reddetmesine rağmen, bazı kocalar onları kendilerine itaat etmemeleri durumunda boşayacaklarını söyleyerek tehdit ederler. Bazıları da âlimlere sormaktan utanan karısını kandırır ve bu işin helal olduğuna inandırır. Hatta Yüce Allah'ın şu kavlini delil olarak getirir: '**Kadınlarınız sizin için bir ürün alanıdır, artık o alanınıza dilediğiniz yerden yaklaşın**.' (Bakara 223)

Sünnet'in Kur'ân'ı açıkladığı bilinen bir şeydir ve Sünnet'te Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şunu bildirdiği rivayet edilir:

مُقْبِلَاتٍ وَمُدْبِرَاتٍ وَمُسْتَلْقِيَاتٍ يَعْنِي بِذَلِكَ مَوْضِعَ الْوَلَدِ

'Çocuğun doğduğu yerden olduğu müddetçe kişinin karısıyla önünden ya da arkasından dilediği şekilde ilişkide bulunması caizdir.'[1238]

Dübürün, çocuğun doğduğu yer olmadığı ve büyük pisliğin boşaltım yeri olduğu bilinmeyen bir şey değildir. Bu günahın varoluşunun nedenlerinden biri de temiz evlilik hayatına, haram olan sapık ilişkilerde ve seks filmlerinden kesitlerle dolu bir kafa yapısıyla, Allah'a tevbe etmeden girilmesidir. Kadın ve erkek, iki taraf da buna razı olsa bile bu ilişki haramdır. Çünkü haram işlemek için karşılıklı rıza göstermek o haramı helal

---

[1236] **Hasen.** Ebu Davud (2162) Ahmed (2/444, 479) Darimi (1140) Ebu Ya'la (11/350) Bkz. *Sahîhu'l-Câmi'* (5864).

[1237] **Hasen.** Ahmed (2/408, 476) Tirmizî (135) Ebu Davud (3904) İbn Mace (639) Bezzar (16/294) Bkz. *Sahîhu'l-Câmi'* (5918).

[1238] **Hasen.** Ebu Davud (2164) Hakim (2/212) Ziyau'l-Makdisi (13/75)

kılmaz.

Başkasından Hamile Kalan Cariye İle İlişki Kuran Bizden Değildir

İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لَيْسَ مِنَّا مَنْ وَطِئَ حُبْلَى

"(**Başkasından) hamile kadınla (esir kadın ya da cariye ile) ilişkiye giren kimse bizden değildir**."[1239]

Ruveyfi b. Sabit radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem cariye ile hayız görmeden önce, (başkasından) hamile olanlarla da doğumlarından önce ilişkiye girilmesini yasakladı."[1240]

Ebu Said el-Hudrî radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem Evtas gazvesinde şöyle buyurdu:

لَا تُوطَأُ حَامِلٌ حَتَّى تَضَعَ، وَلَا غَيْرُ ذَاتِ حَمْلٍ، حَتَّى تَحِيضَ حَيْضَةً

"(Savaşta esir olarak elinize geçen cariyelerden) hamile olanla doğum yapmadan ve hamile olmayanla bir defa hayız görmeden ilişkiye girilmez."[1241]

Zina Eden Mü'minlere Benzemez

Allah Teâla şöyle buyurmuştur:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ * إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ وَيَصُدَّكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ

"**Ey iman edenler! İçki, kumar, dikili taşlar (putlar) ve fal okları şeytan işi birer pisliktir. Bunlardan kaçının ki, kurtuluşa eresiniz. Şeytan, içki ve kumarla sizin aranıza düşmanlık ve kin sokmak ve sizi Allah'ı anmaktan ve namazdan alıkoymak ister. Artık bunlardan vazgeçtiniz değil mi?**"(Maide 90-91)

[1239] **Sahih ligayrihi.** Ahmed (1/256) İbn Ebi Şeybe (4/28) Ebu Ya'la (4/400) Taberani (11/390)

[1240] **Sahih.** Ahmed (4/108)

[1241] **Sahih.** Ahmed (3/28) Darimi (2/171) Ebû Davud (2157) Tirmizi (1132) Hakim (2/212)

Ebu Hureyre radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لاَ يَزْنِي الزَّانِي حِينَ يَزْنِي وَهُوَ مُؤْمِنٌ، وَلاَ يَشْرَبُ الخَمْرَ حِينَ يَشْرَبُ وَهُوَ مُؤْمِنٌ، وَلاَ يَسْرِقُ حِينَ يَسْرِقُ وَهُوَ مُؤْمِنٌ، وَلاَ يَنْتَهِبُ نُهْبَةً، يَرْفَعُ النَّاسُ إِلَيْهِ فِيهَا أَبْصَارَهُمْ حِينَ يَنْتَهِبُهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ

"**Zina eden, zina ettiği sırada mümin değildir. Sarhoş edici içki içen içtiği sırada mümin değildir. Hırsızlık yapan çaldığı sırada mümin değildir. İnsanların gözleri kendisine dikilmiş halde iken yağma yapan, yağmaladığı sırada mümin değildir**."[1242]

Mahremleriyle İlişki Kuranlar Mecusilere Benzer

Mahremleri nikâhlamayı helal saymak Mecusîlerin âdetidir. Cahiliyye döneminde de mahrem akrabalarla evlenenler vardı. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

وَلَا تَنْكِحُوا مَا نَكَحَ آبَاؤُكُمْ مِنَ النِّسَاءِ إِلَّا مَا قَدْ سَلَفَ إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَمَقْتًا وَسَاءَ سَبِيلًا

"**Babalarınızın evlendikleri kadınlarla evlenmeyin. Ancak geçmişte olan müstesna (bu yüzden size bir vebal yoktur), bu bir fuhuş, çirkin bir davranış ve kötü bir âdet idi**." (Nisa 22)

Abdullah b. Amr radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

ليأتين على أمتي ما أتى على بني إسرائيل مثلا بمثل حذو النعل بالنعل حتى لو كان فيهم من نكح أمه علانية كان في أمتي مثله إن بني إسرائيل افترقوا على إحدى وسبعين ملة وتفترق أمتي على ثلاث وسبعين ملة كلها في النار إلا ملة واحدة فقيل له ما الواحدة قال ما أنا عليه اليوم وأصحابي

"**İsrailoğullarının başına gelenlerin aynısı, tıpkı bir ayakkabının diğer eşine benzediği gibi, ümmetimin de başına gelecektir. Hatta onlardan birisi alenî olarak annesini nikâhlamışsa, ümmetimde de aynısını yapacak çıkacaktır. Şüphesiz ki İsrailoğulları yetmiş bir**

[1242] **Sahih.** Buhari (2475) Muslim (57)

millete (fırkaya) ayrıldılar. Ümmetim ise yetmiş üç millete (fırkaya) ayrılacaktır. Bir millet dışında hepsi de ateştedir." Dediler ki: "O kurtulan hangisidir?" Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**Bugün (Nebî hayatta iken) benim ve ashabımın üzerinde bulunduğumuz yolda olanlardır**."[1243]

Bera b. Azib radıyallahu anh'den: "Beraberinde sancak olduğu halde dayımla karşılaştım. "Nereye gideceksin?" dedim. O: "Nebî sallallahu aleyhi ve sellem beni babası öldükten sonra babasının karısıyla evlenen bir adamın üzerine gönderdi ve bana onun boynunu vurmamı ve malını almamı emretti" dedi.[1244]

Mahremler İle Otururken Ölçü

Selef'ten bazıları mahrem akrabalar hakkında şehvet uyandırabilecek hususlara karşı dikkat çekmişlerdir.

İmam Evzai der ki; "Kızına, oğluna ve diğer mahremlerine bile devamlı bakma." Çünkü nefsin en kuvvetli askeri gözdür. Bakarsın ki sevgi ve şefkat bakışı, şehvet bakışına çevrilir. Allah korusun, eğer şehvet söz konusu olursa yabancıya karşı şehvetten daha fazla günahtır.[1245]

İbni Hümam der ki; "Mahremi hakkında veya kendi nefsi hakkında şehvetten korkarsa o zaman ona bakmamalıdır."[1246]

İbni Cevzi de; "Mahrem olan kadınlarla halvet, eğer şehvetten emin değilse haramdır."der.[1247]

İkrime rahmetullahi aleyh der ki; "Kişinin kız kardeşine veya annesine sarılması zinadan bir şubedir."[1248]

El-Hasen el-Basri der ki; "Kadın, ne oğlunun, ne babasının ne de kardeşinin yanında avretini açamaz. Avretini sadece kocası görebilir."[1249]

Diğer rivayette Hasen el-Basri rahimehullah, başörtüsünü erkek kardeşinin yanında çıkaran kadın hakkında şöyle demiştir: "Vallahi bunu yapamaz."[1250]

Şa'bî rahimehullah, kişinin kızkardeşine, kızına veya annesine uzun

---

[1243] **Sahih.** Hakim (1/218) Tirmizi (2641) Hatib el-Bağdadi Emali (el yazma no:34) İbn Asakir Tarih (13/98)

[1244] **Sahih.** Ebu Davud (4457) Tirmizi (1362) Nesai (3332) İbn Mace (2607) Hakim (3/732) İbn Carud (681)

[1245] Bkz.: Zeylai Tebyinu'l-Hakayık (6/19)

[1246] İbn Humam Fethu'l-Kadir (22/210)

[1247] İbn Cevzi Telbisu İblis (324)

[1248] **Sahih maktu.** İbni Ebi Şeybe (4/12)

[1249] İbni Ebi Şeybe (4/38)

[1250] **Sahih maktu.** İbn Ebi Şeybe (4/12)

uzun devamlı bakmasını çirkin görürdü[1251]

Hullecilik Yapan Cahiliyye Ehline Benzer

Boşanan bir kadının boşanması üç talakın da gerçekleştiği bir boşanma ise, üç hayız müddeti bekledikten sonra başka bir erkekle evlenebilir. Bu evlenme gerçekleştikten sonra cinsel ilişkili bir dönemin sonunda ikinci eşi tarafından da boşanırsa, üç hayız döneminden sonra birinci eşiyle yeniden bir evlilik yapabilir. Bu arada ikinci eşle kâğıt üzerinden ya da cinsel ilişki olmadan veya bir cinsel ilişki olacak kadar bir süre için evlenmeye yani evlilik hilesi yapmaya hulle denir ki bu bir haramdır. Hulle, cahiliyye adetlerindendir:

Muhammed b. Basit el-Basrî'den: "Bekr b. Abdillah el-Muzenî'ye karısını kesin talakla boşayan kimse hakkında sordum. Şöyle dedi:

لُعِنَ الْحَالُّ، وَالْمُحَلَّلُ لَهُ، أُولَئِكَ كَانُوا يُسَمَّوْنَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ التَّيْسَ الْمُسْتَعَارَ

"Hulle yapana da, kendisi için hülle yapılana da lanet edilmiştir. Onlar cahiliyyede buna "ödünç keçi" derlerdi."[1252]

Ukbe b. Amir el-Cuhenî radıyallahu anh'den: Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

«أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِالتَّيْسِ الْمُسْتَعَارِ؟» قَالُوا: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَنْ هُوَ؟ قَالَ: «هُوَ الْمُحِلُّ، لَعَنَ اللَّهُ الْمُحِلَّ وَالْمُحَلَّلَ لَهُ»

"**Dikkat edin, size ödünç keçiyi haber vereyim mi?**" Sahabeler: "Evet et Allah'ın rasulü! O kimdir?" dediler. Şöyle buyurdu: "**O hulle yapandır. Allah hulle yapana da, kendisi için hulle yapılana da lanet etsin**."[1253]

Abdullah b. Mes'ud radıyallahu anh'den:

لَعَنَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، الْوَاشِمَةَ، وَالْمُتَوَشِّمَةَ، وَالْوَاصِلَةَ، وَالْمَوْصُولَةَ، وَالْمُحِلَّ، وَالْمُحَلَّلَ لَهُ، وَآكِلَ الرِّبَا، وَمُوكِلَهُ

"Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem dövme yapan ve yaptırana, saç ekleyen ve ekletene, hulleci olan adam ve bunu yaptıran kocaya, faizi

---

[1251] **Sahih maktu.** İbni Ebi Şeybe (4/11) Cessas Ahkamu'l-Kur'an (5/175) Kurtubi (12/223) Tarihu Yahya b. Main (4/42 no:3044)

[1252] **Sahih maktu.** Said b. Mansur, Sunen (1998)

[1253] **Hasen.** Hakim (2/217) İbn Mace (1936) Taberani (17/299)

yiyen ve yedirene lanet etti."[1254]

Livata Yapanlar Bizden Değildir

Livata, Lut kavminin günahıydı. Livata, erkeklerin (kadınları bırakıp) insanların erkekleri ile cinsel ilişki kurmasıdır. Yüce Allah şöyle buyurur:

أَئِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الرِّجَالَ وَتَقْطَعُونَ السَّبِيلَ وَتَأْتُونَ فِي نَادِيكُمُ الْمُنْكَرَ فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا ائْتِنَا بِعَذَابِ اللَّهِ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ

"**Lut'u da (peygamber olarak gönderdik) O, kavmine şöyle demişti: Gerçekten siz, daha önce hiç bir milletin yapmadığı bir hayâsızlığı yapıyorsunuz. Sizler, ille de erkeklere yaklaşacak, yol kesecek ve toplantılarınızda edepsizlikler yapacak mısınız?**" (Ankebut, 29)

İğrençliği, kötülüğü ve tehlikesi sebebiyle bu günahı işleyenleri Allah, başka bir kavim üzerine toplamadığı şu dört çeşit cezayla cezalandırmıştır. Gözlerini kör eder, ülkelerinin altını üstüne getirir, üzerlerine sert taşlar yağdırır ve bir çığlık gönderir.

Livata'nın, İslam şeriatındaki cezası -racih olan görüşe göre- kılıçla öldürmedir. Bu livatayı yapanın cezasıdır. Kendisine livata yapılan ise isteyerek ve kendisi seçerek bu olaya alet olmuşsa aynı şekilde cezalandırılır.

İbni Abbas radıyallahu anhuma'dan Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

مَنْ وَجَدْتُمُوهُ يَعْمَلُ عَمَلَ قَوْمِ لُوطٍ فَاقْتُلُوا الْفَاعِلَ وَالْمَفْعُولَ بِهِ

'Lut kavminin amelini (livatayı) yapanları bulduğunuz zaman livata yapanı da, kendisine livata yapılanı da öldürün.'[1255]

İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**…Allah Lut kavminin amelini işleyene lanet etsin"** (Bunu üç defa söyledi)[1256]

Geçmişte olmayıp zamanımızda ortaya çıkan öldürücü aids hastalığı gibi hastalıklar ve salgınlar buna benzer fuhşun yaygınlaşması dolayısıyladır. İbn Ebî Nuceyh, *Tefsîr*'inde 'Amr b. Dinâr'dan şöyle

---

[1254] **Sahih.** Ahmed (1/448) Tirmizi (1120) Nesâî (3416) Dârimî (2304)

[1255] **Sahih.** Ahmed, (1/300) Ziyau'l-Makdisi el-Muhtare (12/204) Hakim (4/395) Tirmizi (1456) Ebu Davud (4462) İbn Mace (2561) Taberani (11/226) Bkz. *Sahîhu'l-Câmi'* (6565).

[1256] **Sahih.** İbn Hibban (10/265) Ahmed (1/309) Ziya el-Muhtare (12/214) Hakim (4/356)

nakleder: ‘Bir erkek üzerine atlayan her erkek Lût kavmiyle beraber haşrolur.’[1257]

Lezbiyenlik Yapanlar Bizden Değildir

Kadın da erkek gibi gözünü haramdan korumakla, namus ve iffetini muhafaza etmekle emrolunmuştur. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ * وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ

“**Mü’min erkeklere de ki: ‘Gözlerini (haramdan) sakınsınlar, mahrem yerlerini de korusunlar. Böylesi onlar için daha temizdir. Şüphe yok ki Allah yaptıkları işlerden çok iyi haberdar olandır.’ Mümin kadılara da de ki: ‘Gözlerini (haramdan) sakınsınlar, mahrem yerlerini korusunlar**.” (Nûr, 30-31)

Enes radıyallahu anh’den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إِذَا اسْتَعْمَلَتْ أُمَّتِي خَمْسًا, فَعَلَيْهِمُ الدَّمَارُ، إِذَا ظَهَرَ فِيهِمُ التَّلاَعُنُ، وَلُبْسُ الْحَرِيرِ، وَاتَّخَذُوا الْقَيْنَاتِ، وَشَرِبُوا الْخُمُورَ، وَاكْتَفَى الرِّجَالُ بِالرِّجَالِ، وَالنِّسَاءُ بِالنِّسَاءِ

“**Ümmetim şu beş şeyi yaptıkları zaman yerle bir edilirler: Aralarında lanetleşme ortaya çıkar, içki içerler, ipek giyerler, şarkıcı kadınlar edinirler, erkekler erkeklerle yetinir (livata yapar) ve kadınlar kadınlarla yetinirse (lezbiyenlik yaparsa)**”[1258]

Ebu Musa el-Eşari radıyallahu anh’den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

إِذَا أَتَى الرَّجُلُ الرَّجُلَ فَهُمَا زَانِيَانِ وَإِذَا أَتَتِ الْمَرْأَةُ الْمَرْأَةَ فَهُمَا زَانِيَتَانِ

“**Erkek erkeğe ilişki kurarsa ikisi zina etmişlerdir. Kadın kadına ilişki kurarsa ikisi zina etmişlerdir**.”[1259]

Huzeyfe radıyallahu anh şöyle demiştir: “İslam’ın bağları halka halka çözülecek, hatta kula: “bırak, bırak” dahi denmeyecek. Sizden öncekilerin adetlerine adım adım uyacaksınız, onların yolundan şaşmayacaksınız. Hatta sizden önceki ümmetlerde yaş ya da kuru uzre yiyen olmuşsa siz de

---

[1257] İbnu’l-Kayyîm, *Ravdâtu’l-Muhibbîn* (s. 395)

[1258] **Hasen ligayrihi.** Taberani Evsat (2/17) Taberani Musnedu’ş-Şamiyyin (519) Beyhaki Şuab (4/377) Ebu Nuaym Hilye (6/123) el-Elbani Sahihu’t-Tergib (2054, 2386)

[1259] **Hasen.** Beyhaki (8/233) Beyhaki Şuab (4/375)

yiyeceksiniz. Sizler, sizden öncekilerde olmayan üç hasleti de yaparsınız: Kabirleri soymak, kadınları şişmanlatmak, hatta öyle ki cariye şişmanlayıp yağdan ölür. Erkekler erkeklerle, kadınlar, kadınlarla yetinmeye başlar. Allaha yemin oldun bunlar olacaktır. Bunlar olduğu zaman da Lut kavmine olduğu gibi yere batmalar ve taşlanmalar olacaktır. Allah'a yemin olsun bunu görüşümle söylemiyorum. Bu kesin bir haktır."[1260]

Ebu Hureyre radıyallahu anh'den: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

والذي بعثني بالحق لا تنقضي هذه الدنيا حتى يقع بهم الخسف والقذف والمسخ , قالوا : ومتى ذاك يانبي الله ؟ قال : إذا رأيت النساء ركبن السروج وكثرت القينات وفشت شهادة الزور واستغنى الرجال بالرجال والنساء بالنساء

"**Beni hak ile gönderene yemin ederim ki yere batma, taşlanma ve suretlerin değişmesi meydana gelmeden dünya yok olmaz**." Dediler ki: "Bu ne zaman olur ey Allah'ın nebisi?" şöyle buyurdu: "**Kadınların eğerlere bindiğini, şarkıcı kadınların çoğaldığını, yalancı şahitliğin yayıldığını, erkeklerin erkeklerle (livata yaparak) yetindiğini ve kadınların kadınlarla (lezbiyenlik yaparak) yetindiklerini gördüğün zaman**."[1261]

Şeyh Muhammed Emin eş-Şankitî, Advâ'u'l-Beyân adlı tefsirinde şunları söylemektedir: "Şanı Yüce Allah mümin erkeklerle mümin kadınlara gözlerini haramdan korumalarını ve iffetlerini sakınmalarını emretmiştir. İffetlerini korumanın kapsamına zinadan, Lût kavminin amelinden, lezbiyenlikten korunmak da dâhildir. Kişinin mahrem yerlerini insanlara açmaktan ve onlara göstermekten korumasını da kapsar… Yüce Allah erkek ve kadın olsun bu ayet-i kerimede vermiş olduğu emirleri yerine getiren kimselere mağfiret ve büyük mükâfat vaat etmiştir. Ancak bununla birlikte Ahzab Suresi'nde sözü edilen hasletleri de beraber yapmalıdır.

[1260] **Hasen.** İbn Vaddah el-Bid'a ve'n-Nehyu Anha (193) isnadında Eyyub b. Cundeb b. Bişr dışındaki ravileri güvenilirdir. Eyyub hakkında malumat bulamadım.

* **Ubeyd el-Cuheni radıyallahu anh'den şahidi**: Ebu Nuaym Marife (4807) İbn Hacer Garaibu'l-Multekita (el yazma no: 255)

[1261] **Hasen ligayrihi.** Hakim (4/483) Bezzar (15/220) Taberani Evsat (5/195) Şeceri Emali (2742, 2776) Deylemi (7103) isnadında Suleyman b. Davud el-Yemami zayıftır.

* **Ebu Hureyre radıyallahu anh'den mutabisini**: Ebu Nuaym, Ahbaru İsbehan'da (1/51) rivayet etmiştir.

* **İbn Mes'ud radıyallahu anh'den şahidini**: Taberani (10/228) Şeceri Emali (2803) isnadında Seyf b. Miskin zayıftır.

Yüce Allah şöyle buyurmuştur: '**Doğrusu Müslüman erkeklerle Müslüman kadınlar… gizli yerlerini koruyan erkeklerle (gizli yerlerini) koruyan kadınlar, Allah'ı çokça anan erkeklerle Allah'ı çokça anan kadınlar için Allah, bir mağfiret ve büyük bir mükâfat hazırlamıştır**.' (Ahzab, 35)"[1262]

Müsâhaka (lezbiyenlik); kadının kadına sürtünmesi demektir. Bu çok büyük bir suçtur. Bu işi yapan her iki kadın da bu işten vazgeçilecek şekilde bir ted'ib cezasını hak ederler. el-Mugnî'de[1263] şöyle denilmektedir: "İki kadın birbirine sürtünürse her ikisi de zinakârdır ve lanetlidirler. Çünkü Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:

السِّحَاقُ بَيْنَ النِّسَاءِ زِنًا بَيْنَهُنَّ

'Kadın kadına yaklaşacak olursa her ikisi de zinakârdır'[1264] ve her ikisine de tazir cezası verilir. Çünkü bu haddi (cezası) belirlenmemiş bir zinadır…" O halde Müslüman kadın ve özellikle onların gençleri, bu çirkin işi yapmaktan alabildiğine sakınmalıdır.

[1262] *Tarhu't-Tesrîb*, (6/186-187).

[1263] *el-Mugnî*, (8/198).

[1264] **Hasen.** Taberânî, (22/63); *Musnedu'ş-Şâmiyyin* (3402); Ebu Ya'la (13/476) Acurri Zemmu'l-Livat (22-23) Hatib (9/29) Beyhaki Şuab (4/376) İbn Ebi'd-Dunya Zemmu'l-Melahi (143) Abdulmelik b. Habib Edebu'n-Nisa (109) Heysem b. Halef ed-Devri Zemmu'l-Livat (78, 97) *Mecma'u'z-Zevâ'id* (6/256); Deylemî (3532); Suyutî, *Durru'l-Mensûr* (5/71); *Metâlibu'l-'Aliye* (1809); İbnu'l-Cevzî, *Ahkâmu'n-Nisâ',* (s. 65)

YEME VE İÇME KİTABI

İçki İçenler Müminlere Benzemez

Allah Teâla şöyle buyurmuştur:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ * إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ وَيَصُدَّكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ

"**Ey iman edenler! İçki, kumar, dikili taşlar (putlar) ve fal okları şeytan işi birer pisliktir. Bunlardan kaçının ki, kurtuluşa eresiniz. Şeytan, içki ve kumarla sizin aranıza düşmanlık ve kin sokmak ve sizi Allah'ı anmaktan ve namazdan alıkoymak ister. Artık bunlardan vazgeçtiniz değil mi?**" (Maide 90-91)

İbn Amr radıyallahu anhuma'dan: "Bu ayet, Tevrat'ta şöyle geçmektedir: "Allah Teâlâ bâtılı, oyunları, raks etmeyi, zurnaları, gitarları, defleri, tanburları, şiir okumayı ve içkiyi bir defa bile tatmayı yasak etmek için hakkı indirdi. Yice rabbim izzeti ve gücüne yemin ederek: "Onu haram kıldıktan içen her kişiyi kıyamet gününde mutlaka susuz bırakacağım. Onu haram kıldıktan sonra terk eden kişiye de mutlaka Kudüs harmanları hurmalarından yapılmış şaraptan içireceğim" buyurdu."[1265]

Osman Radıyallahu anh şöyle demiştir: "İçki içmekten uzak durun çünkü o kötülüklerin anasıdır. Sizden önceki ümmetler arasında ibadetle meşgul olan bir adam vardı. Fahişe bir kadın ona kafayı taktı ve hizmetçisini göndererek; "Şahitlik için seni istiyoruz" diye onu çağırttı, o hizmetçiyle beraber onun yanına kadar geldiler. Her bir kapıdan içeri girince hizmetçi kapıları kilitliyordu sonunda güzel bir kadının yanına geldi kadının yanında bir çocuk, bir kap içersinde de içki vardı. Kadın o gelen adama: "Allah'a yemin olsun ki ben seni şahitlik için çağırmadım ya benimle ilişki kurarsın veya bu içkiden içersin veya bu çocuğu öldürürsün." Adam: "Öyleyse bana bir kadeh içki ver" dedi. Kadın bir kadeh içki verdi. Adam: "Tekrar ver" dedi ve sarhoş olunca kadınla zina etti çocuğu da öldürdü. (İşte bu olaydan ibret alıp) içkiden uzak durun! Allah'a yemin ederim ki şarap alışkanlığı ile iman bir arada olamaz mutlaka biri diğerini uzaklaştırır."[1266]

[1265] **Sahih mevkuf.** İbn Ebî Hâtim (6744) Beyhaki (10/222)

[1266] **Sahih mevkuf.** Nesai (5666) Cuz'u Sa'dan (17) Hilaiyyat (el yazma no: 443) İbn Ebi'd-Dunya, Zemmu'l-Muskir (3)

İşte içkinin durumu budur. Aklı örttüğü zaman insan, çirkin olan ne varsa yapar. Kim bir kadeh içerse, aklının daha fazla zail olmasını talep etmiş olur. Bu yüzden içkinin azı dahi haramdır. Abdullah b. Amr b. el-As radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah (Sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

مَا أَسْكَرَ كَثِيرُهُ، فَقَلِيلُهُ حَرَامٌ

"**Çoğu sarhoş eden şeyin azı da haramdır.**"[1267] Aynısını Cabir radıyallahu anh de rivayet etmiştir.[1268]

Nitekim din, sarhoş edici şeylerin kapısını kapatmış, bir yudumunu dahi haram kılmıştır.

Rasulullah (Sallallahu aleyhi ve sellem), hamr'ın adının sonradan değiştirileceğini, hamr kelimesinin anlamının boşaltılacağını haber vermiştir. Bunun için Ebu Malik el-Eşari radıyallahu anh'ın rivayet ettiği hadiste Rasulullah (Sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

لَيَشْرَبَنَّ نَاسٌ مِنْ أُمَّتِي الْخَمْرَ يُسَمُّونَهَا بِغَيْرِ اسْمِهَا

"**Elbette ümmetimden bazı insanlar hamr'ı (içkiyi) içecek ve ona isminden başka bir isim vereceklerdir**."[1269] Aynısını Aişe[1270], Ebu Umame[1271], Ubade b. Samit[1272], Ebu Hureyre[1273], İbn Ömer[1274], İbn Abbas[1275], Hucr b. Adiy[1276] ve Keysan[1277] radıyallahu anhum de rivayet etmişlerdir.

İsmi hamr olmasa da sarhoş edici olan her şey haramdır. İsmi; nebiz, rakı, bira (arpa suyu), viski, şampanya, konyak, vodka, ruhi meşrubat veya başka bir şey olsun fark etmez. İsmi hamr olmaması sebebiyle buna kendini ikna etmesine mecal yoktur. İnsan ancak kendisini kandırmış olur.

[1267] **Sahih.** Ahmed (2/167, 179) Nesai (5607) İbn Mace (3394)

[1268] **Sahih.** Ebu Davud (3681) İbn Mace (3393) Tirmizi (1865)

[1269] **Sahih.** Ebu Davud (3688) İbn Hibban (15/160) Ahmed (5/342) İbn Mace (4020) İbn Ebi Şeybe (5/472) Buhari Tarih (1/305)

[1270] **Hasen.** Hakim (4/164) İbn Vehb, el-Cami (46) Darimi (2145) Ebu Ya'la (4390)

[1271] **Sahih.** İbn Mace (3384) İbn Asakir, Tarih (36/238)

[1272] **Sahih.** İbn Mace (3385) Tayalisi (586) Ebu'l-Kasım el-Harafî, Emali (26)

[1273] **Sahih ligayrihi.** Taberani, Musnedu'ş-Şamiyyin (430)

[1274] **Sahih ligayrihi.** Hatib, Tarih (6/204) Muhammed b. Mahled el-Attar, Munteka (el yazma no:30)

[1275] **Sahih.** Ziyau'l-Makdisi el-Muhtare (11/114) Taberani (11/118)

[1276] **Sahih ligayrihi.** İbn Kani, Mu'cem, İbn Hacer, el-İsabe (2/38)

[1277] **Sahih ligayrihi.** Ebu Nuaym, Marife (6408) Abdulcebbar el-Havlani, Tarihu Dariya (s.82) İbn Asakir, Tarih (61/414)

Hatta hiç kimse bu içkilerin hamr olmadığını söyleyemez. Zira İbn Ömer radıyallahu anhuma'nın rivayet ettiği hadiste Rasulullah (Sallallahu aleyhi ve sellem):

كُلُّ مُسْكِرٍ خَمْرٌ

"**Her sarhoş edici şey hamrdır**"[1278] buyurmuştur. Her sarhoş eden şey hamr olduğuna göre o haramdır. Aişe radıyallahu anha'nın rivayet ettiği hadiste Rasulullah (Sallallahu aleyhi ve sellem):

كُلُّ شَرَابٍ أَسْكَرَ فَهُوَ حَرَامٌ

"**Her sarhoş edici şey haramdır**"[1279] buyurmuştur.

Burada Allah'ı aldatmaya çalışan, fakat ancak kendilerini aldattıklarının farkında olmayan insanlara reddiye vardır. Onlar sarhoş olmayacak kadar hamr içtiklerini, bunun portakal veya elma gibi meyvelerin suyu nispetinde olduğunu söylerler. Başkalarını sarhoş eden şey zatıyla haramdır. Onu sarhoş etmeyecek kadar dahi içmek haramdır. Çoğu sarhoş eden şeyin, sarhoş etmeyecek kadar içse bile, azı da haramdır.

Allah Teala kullarına şeytanın ancak insanlar arasında içki sebebiyle düşmanlık ve nefret yaymak istediğini bildirmiştir. Kalplerinde kin bulunmayan nice toplantı arkadaşları vardır ki, içki içip sarhoş olunca kavga ederler, birbirlerini döverler, yaralarlar, yüzlerini çirkinleştirirler, aralarında düşmanlık ve buğza düşerler. Nice toplantı arkadaşları duymuşuzdur ki, içki içmek üzere bir araya geldiklerinde sarhoş olmuş, biri diğerini öldürmüş, sonra katile had uygulanmıştır. Bunun sebebi içki yudumundan başka bir şey midir? Ebu'd-Derda radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

لَا تَشْرَبِ الْخَمْرَ، فَإِنَّهَا مِفْتَاحُ كُلِّ شَرٍّ

"**İçki içmeyiniz! Zira o her kötülüğün anahtarıdır**."[1280] Aynısını İbn abbas radıyallahu anhuma rivayet etmiştir.[1281]

Allah Teala bu yüzden bizleri içkiden sakındırmış, bize onu yasaklamış ve bize ondan en şiddetli bir şekilde uzaklaşmamızı emretmiştir. İçki içmekten hariç, içkiyle alakası olan her muameleden de yasaklamıştır. Nitekim on yönden içki sebebiyle lanet varit olmuştur. İbn Ömer radıyallahu anhuma rivayet ediyor: Rasulullah (Sallallahu aleyhi ve

---

[1278] **Sahih.** Nesai (5584)

[1279] **Sahih.** Buhari (242) Muslim (2001)

[1280] **Hasen.** İbn Mace (3371, 4034) Buhari Edebu'l-Mufred (18) Bezzar (10/81) Beyhaki Şuab (5/11) Temmam, Fevaid (1791)

[1281] **Sahih.** Hakim (4/162) Beyhaki Şuab (5/10) Deylemi (3796)

sellem) şöyle buyurmuştur:

لَعَنَ اللَّهُ الْخَمْرَ، وَشَارِبَهَا، وَسَاقِيَهَا، وَبَائِعَهَا، وَمُبْتَاعَهَا، وَعَاصِرَهَا، وَمُعْتَصِرَهَا، وَحَامِلَهَا، وَالْمَحْمُولَةَ إِلَيْهِ

"**Allah hamra (sarhoş edici içkiye), içene, sunan kimseye, satana, satın alana, hazırlayana, hazırlatana, taşıyana, taşıtana ve kazancını yiyene lanet etsin**."[1282]

Hatta burada sayılan on durum dışında da dinin yasakladığı durumlar vardır. Bu da insanın, üzerinde içki dolaşan sofraya oturmasıdır. Cabir radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَاليَوْمِ الآخِرِ فَلَا يَجْلِسْ عَلَى مَائِدَةٍ يُدَارُ عَلَيْهَا بِالخَمْرِ

"**Allah'a ve ahiret gününe inanan bir kimse sakın üzerinde içki dolaşan bir sofraya oturmasın**."[1283]

Eğer bu insan içki içmese ve zikredilen diğer fiilleri de yapmasa bile bu durumda oluyorsa, o halde içki içenin durumu nasıl olur?

Ebu Hureyre radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لاَ يَزْنِي الزَّانِي حِينَ يَزْنِي وَهُوَ مُؤْمِنٌ، وَلاَ يَشْرَبُ الخَمْرَ حِينَ يَشْرَبُ وَهُوَ مُؤْمِنٌ، وَلاَ يَسْرِقُ حِينَ يَسْرِقُ وَهُوَ مُؤْمِنٌ، وَلاَ يَنْتَهِبُ نُهْبَةً، يَرْفَعُ النَّاسُ إِلَيْهِ فِيهَا أَبْصَارَهُمْ حِينَ يَنْتَهِبُهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ

"**Zina eden, zina ettiği sırada mümin değildir. Sarhoş edici içki içen içtiği sırada mümin değildir. Hırsızlık yapan çaldığı sırada mümin değildir. İnsanların gözleri kendisine dikilmiş halde iken yağma yapan, yağmaladığı sırada mümin değildir**."[1284]

Nebî sallallahu aleyhi ve sellem içki içenden iman vasfını nefyetmiştir. İmanın kendisinden nefyedildiği kimse bu halde ölürse, hesabı çok zor ve kıyamette akibeti vahim olur. Ebu'd-Derda radıyallahu anh'den: Rasulullah (Sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

[1282] **Sahih.** Ebu Davud (3674) İbn Mace (3380) Hakim (2/37, 4/160) Ahmed (2/25, 71, 97) İbn Ebi Şeybe (5/189) Ebu Ya'la (5583) Bezzar (12/233)

[1283] **Hasen.** Tirmizi (2801) Hakim (4/320) Nesai Sunenu'l-Kubra (6708) Taberani Evsat (8/141) Ebu'ş-Şeyh Tabakat (711)

[1284] **Sahih.** Buhari (2475, 5578) Muslim (57)

لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ، مُدْمِنُ خَمْرٍ

"**İçkiye devam eden kimse cennete giremez**."[1285] Aynısını İbn Abbas[1286], İbn Amr[1287], İbn Ömer[1288], Ebu Said[1289] ve Ebu Musa[1290] radıyallahu anhum de rivayet etmişlerdir.

Bu akibetlerin en düşüğü, dünyada içki içtiği halde cennete giren müslümanın ahiret içeceklerinden mahrum edilmesidir. İbn Ömer radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

مَنْ شَرِبَ الخَمْرَ فِي الدُّنْيَا، ثُمَّ لَمْ يَتُبْ مِنْهَا، حُرِمَهَا فِي الآخِرَةِ

"**Kim dünyada (sarhoş edici) içki içer de sonra bundan tevbe etmezse, ahrette ondan mahrum olur**."[1291]

Sarhoş etmeyecek kadar olsa dahi içki içen kimse hakkında tehdit vardır. Zira bu tehditi bildiren hadiste mücerret olarak içki içmek zikredilmiş, kayıtlama yapılmamıştır. Hattabî ve Şerhu's-Sunne adlı eserinde Begavî derler ki: "Bu hadisin anlamı: "O kimse cennete giremez" demektir. Zira hamr, cennet içkilerindendir. Onu içmekten mahrum edilmesi, cennete giremeyeceğini gösterir." İbn Abdilberr şöyle demiştir: "Bu, cennete girmekten mahrum edilmeyi ifade eden şiddetli bir tehdittir. Hadis, Ehli Sünnete göre şu şekilde yorumlanmıştır: Cennete giremez ve orada içkisinden içemez. Ancak diğer büyük günahlarda olduğu gibi, Allah onu affederse bu müstesnadır. Bu tamamen Allah'ın dilemesindedir."[1292] Durumun nasıl olacağını en iyi bilen Allah'tır.

Dünyadaki durumuna gelince, içki içenin tevbe etmeden ölme tehlikesi vardır. Allah Azze ve Celle içki içen kimseden kırk gece razı olmaz. Eğer ölürse, kâfir olarak ölür. Şeyh Abdulaziz b. Abdullah b. Baz'a bu mesele sorulunca şöyle dedi: "Bu tehdit ve korkutma babındandır. Kafir olması ile küçük küfür kastedilmiştir. Ancak içkiyi helal sayarsa büyük küfür ile kafir olur."

İçki, Allah'ın zikrinden ve namazdan engeller. Hatta namaz kılsa Allah Azze ve Celle onun namazını kırk sabah kabul etmez.

[1285] **Sahih.** İbn Mace (3376)
[1286] **Hasen.** Bezzar (11/188) Nesai Sunenu'l-Kubra (4900) Taberani (11/98)
[1287] **Sahih.** Nesai, Sunenu'l-Kubra (4896) Beyhaki Şuab (6/192) Hatib (11/16)
[1288] **Hasen.** Ebu Nuaym, Hilye (9/253) Taberani Evsat (3/19)
[1289] **Sahih.** Nesai, Sunenu'l-Kubra (4899) Ebu Nuaym, Hilye (3/309)
[1290] **Hasen.** İbn Hibban (13/507) Ebu Ya'la (13/223)
[1291] **Sahih.** Buhari (5575) Muslim (2003) İbn Mace (3373)
[1292] Bkz.: Fethu'l-Bari (10/32-33)

İbn Amr radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

مَنْ سَكِرَ مِنَ الْخَمْرِ لَمْ تُقْبَلْ لَهُ صَلاَةٌ أَرْبَعِينَ يَوْمًا ، فَإِنْ مَاتَ فِيهَا مَاتَ كَعَابِدِ وَثَنٍ

"**Kim içki içerek sarhoş olursa kırk gün namazı kabul edilmez. Eğer o halde ölürse puta tapan gibi ölmüş olur**."[1293]

İbn Amr radıyallahu anhuma'dan gelen diğer rivayette Rasulullah (Sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

مَنْ شَرِبَ الخَمْرَ لَمْ تُقْبَلْ لَهُ صَلَاةٌ أَرْبَعِينَ صَبَاحًا، فَإِنْ تَابَ تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِ، فَإِنْ عَادَ لَمْ يَقْبَلِ اللَّهُ لَهُ صَلَاةً أَرْبَعِينَ صَبَاحًا، فَإِنْ تَابَ تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِ، فَإِنْ عَادَ لَمْ يَقْبَلِ اللَّهُ لَهُ صَلَاةً أَرْبَعِينَ صَبَاحًا، فَإِنْ تَابَ تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِ، فَإِنْ عَادَ الرَّابِعَةَ لَمْ يَقْبَلِ اللَّهُ لَهُ صَلَاةً أَرْبَعِينَ صَبَاحًا، فَإِنْ تَابَ لَمْ يَتُبِ اللَّهُ عَلَيْهِ، وَسَقَاهُ مِنْ نَهْرِ الخَبَالِ» قِيلَ: يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ: وَمَا نَهْرُ الخَبَالِ؟ قَالَ: نَهْرٌ مِنْ صَدِيدِ أَهْلِ النَّارِ

"**İçki içen kimsenin namazını Allah Azze ve Celle kırk sabah namazını kabul etmez. Eğer tevbe ederse Allah onun tevbesini kabul eder. Eğer tekrar içerse Allah onun namazını kırk sabah kabul etmez. Eğer tevbe ederse Allah onun tevbesini kabul eder. Eğer tekrar içerse Allah onun namazını kırk sabah kabul etmez. Eğer tevbe ederse Allah onun tevbesini kabul eder. Eğer dördüncü defa tekrar içerse Allah onun namazını kırk sabah kabul etmez. Tevbe ederse Allah onun tevbesini de kabul etmez ve ona "tıynetu'l-habal" nehrinden içirir."** "Tıynetu'l-habal" nedir ey Ebu Abdurrahman?" dediler. "Tıynetu'l-habal cehennemliklerin irinlerinden oluşan bir nehirdir."[1294]

Allah Azze ve Celle, içki içmesi sebebiyle kişinin kırk gün namazını kabul etmez. Bununla beraber içmeye devam ederse, o kimse Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şu hadislerinde anlattığı gibidir:

İbn Amr radıyallahu anhuma'dan gelen diğer rivayette Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

[1293] **Hasen.** Bezzar (6/366, 367) Ali el-Harbi, Fevaidu'l-Munteka (el yazma no:57)

[1294] **Sahih.** İbn Hibban (12/180) İbn Mace (3377) Tirmizi (1862) Darimi (2136)

شَارِبُ الْخَمْرِ كَعَابِدِ وَثَنٍ، وَشَارِبُ الْخَمْرِ كَعَابِدِ اللَّاتِ وَالْعُزَّى

"İçki içen puta tapan gibidir. İçki içen Lat ve Uzza'ya tapan gibidir."[1295]

İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

مَنْ لَقِيَ اللَّهَ مُدْمِنَ خَمْرٍ لَقِيَهُ كَعَابِدِ وَثَنٍ

"**İçki bağımlısı olduğu halde Allah ile karşılaşan, puta tapan kimse gibi karşılaşır**."[1296]

Cabir radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

من مات مدمن خمر مات كعابد وثن

"**İçki bağımlısı olarak ölen puta tapan gibidir**."[1297]

Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Rasulullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdu ki:

مُدْمِنُ الْخَمْرِ كَعَابِدِ الْوَثَنِ

"**İçki müptelası (=şarap düşkünü), puta tapan gibidir**."[1298]

Enes radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

الْمُقِيمُ عَلَى الرِّبَا كَعَابِدِ وَثَنٍ، وَالْمُقِيمُ عَلَى الْخَمْرِ كَعَابِدِ وَثَنٍ

"**Faize devam eden puta tapan gibidir. Sarhoş edici içkiye devam eden puta tapan gibidir**."[1299]

Cezalandırılması ve kendisine had uygulanması hususuna gelince;

[1295] **Hasen.** Ebu Nuaym Ahbaru İsbehan (1/130) Said b. Mansur (817) Haris b. Ebi Usame Musned (549)

[1296] **Sahih ligayrihi.** İbn Hibban (12/167) Ziyau'l-Makdisi el-Muhtare (10/330, 13/65) Ahmed (1/272) Abdurrazzak (9/238) Abd b. Humeyd (708) Bezzar (11/289) Taberani (12/45) Ebu Nuaym Hilye (9/253) İbn Bişran Emali (1346) Ebu'l-Hasen b. es-Saka, Meclis (29)

[1297] **Hasen.** Buhari Tarih (3/515)

[1298] **Hasen.** İbni Mace (3375) Buhârî Tarihu'l-Kebir (1/129) Ebu'ş-Şeyh Tabakat (228) Beyhaki Şuab (5/12) Ebu Bekr el-Anberi Meclis (el yazma no:3) Darekutni el-İlel (5/78) el-Elbani es-Sahiha (2/294)

[1299] **Zayıf.** Taberani Evsat (5/107) İbn Asakir Tarih (21/243) isnadında Cunade b. Mervan zayıftır.

Nebî sallallahu aleyhi ve sellem, âlemlerin Rabbi'nin teşri kılmasıyla şöyle buyurmuştur:

مَنْ شَرِبَ الْخَمْرَ فَاجْلِدُوهُ، ثُمَّ إِنْ شَرِبَ فَاجْلِدُوهُ، ثُمَّ إِنْ شَرِبَ فَاجْلِدُوهُ، ثُمَّ إِنْ شَرِبَ فَاقْتُلُوهُ

"**İçki içene celde (sopa) vurunuz. Sonra yine içerse yine sopa vurunuz. Sonra yine içerse yine sopa vurunuz. Sonra yine içerse öldürünüz.**"[1300] Bu içki içen kimsenin hak ettiği cezadır. Ancak öldürülmekle cezalandırılması kaldırılmış, sopa cezası baki kalmıştır. Bu da kırk sopadır.

Deylem el-Himyerî radiyallahu anh'den:

سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّا بِأَرْضٍ بَارِدَةٍ نُعَالِجُ فِيهَا عَمَلًا شَدِيدًا، وَإِنَّا نَتَّخِذُ شَرَابًا مِنْ هَذَا الْقَمْحِ نَتَقَوَّى بِهِ عَلَى أَعْمَالِنَا وَعَلَى بَرْدِ بِلَادِنَا، قَالَ: «هَلْ يُسْكِرُ؟» قُلْتُ: نَعَمْ، قَالَ: «فَاجْتَنِبُوهُ» قَالَ: قُلْتُ: فَإِنَّ النَّاسَ غَيْرُ تَارِكِيهِ، قَالَ: «فَإِنْ لَمْ يَتْرُكُوهُ فَقَاتِلُوهُمْ»

"Dedim ki: "Ey Allah'ın rasulü! Biz soğuk bir ülkedeyiz, zor işlerde çalışıyoruz. Bu buğdaydan şarap edinip içiyoruz, işlerimize karşı güçlü oluyoruz ve ülkemizin soğuğuna karşı da mukavemetli oluyoruz." Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem: "**Sarhoş yapıyor mu?**" diye sorunca; "Evet" dedim. Şöyle buyurdu: "**Ondan uzak durun!**" Ben: "İnsanlar onu içmeyi bırakmazlar" dedim. "**Bırakmazlarsa onlarla savaşın!**" buyurdu.[1301]

Yemeklerde Titizlik Hususunda Aşırılık Yapanlar Hristiyanlara Benzer

Adiy b. Hatim radıyallahu anh'den: "Dedim ki: "Ey Allah'ın rasulü! Bazı yemeklerden dolayı bende isteksizlik oluyor" Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

فَلَا تَحَرَّجْ مِنْ شَيْءٍ ضَارَعْتَ فِيهِ النَّصْرَانِيَّةَ

[1300] **Sahih.** Nesai (5661) Bezzar (15/226) Buhari, Tarih (1/244) Şafii, Musned (1560) İbn Hazm, el-Muhalla (11/367)

[1301] **Sahih.** Ebu Davud (3683) İbn Sad (5/534) İbn Ebi Şeybe (7/459) Buhari Tarih (7/136)

"**Yemekler konusunda gönlünde sıkıntı olmasın. Aksi halde Hristiyanlara benzemiş olursun.**"[1302]

Hulb et-Tâî radıyallahu anh'den gelen rivayette: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e Hristiyanların yemeklerinden yemenin hükmünü sordum. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

لَا يَتَخَلَّجَنَّ فِي صَدْرِكَ طَعَامٌ ضَارَعْتَ فِيهِ النَّصْرَانِيَّةَ

"**Herhangi bir yemekten dolayı sakın kalbine şüphe düşmesin. Aksi halde bu hususta şüphelenip aşırı giden Hristiyanlara benzemiş olursun**."[1303]

Bazı Yiyecek ve İçecekleri Kendisine Haram Kılanlar Şeytana Uymuştur

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُحَرِّمُوا طَيِّبَاتِ مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ * وَكُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ حَلَالًا طَيِّبًا وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي أَنْتُمْ بِهِ مُؤْمِنُونَ

"**Ey iman edenler! Allah'ın size helal kıldığı temiz şeyleri haram kılmayın ve haddi aşmayın! Muhakkak ki Allah haddi aşanları sevmez! Allah'ın size rızık olarak verdiği helal ve temiz olan şeyleri yiyin de kendisine iman ettiğiniz Allah'tan sakının!**" (Maide 87-88)

Abdullah b. Mes'ud radıyallahu anh'e içinde süt bulunan bir tulum getirildi. Yanında bulunanlara: "Yaklaşın" dedi. Onlar da ondan yemeye başladılar. Aralarından birisi kenarda durmuştu. Abdullah radıyallahu anh: "Gel" deyince o: "Canım istemiyor" dedi. Abdullah: "Neden?" dedi. Adam: "Çünkü ben sütü haram kıldım" dedi. Abdullah radıyallahu anh dedi ki: "Bu şeytanın adımlarındandır." Sonra şu ayeti okudu:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُحَرِّمُوا طَيِّبَاتِ مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكُمْ، وَلَا تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ

"**Ey iman edenler! Allah'ın size helal kıldığı o temiz ve en güzel şeyleri haram kılmayın ve haddi aşmayın. Çünkü Allah haddi aşanları sevmez**." (Maide 87) Sonra: "Yaklaş ve ye. Yeminine de kefarette bulun.

[1302] **Hasen.** Tirmizi (1565) Tayalisi (1129) Ahmed (4/258, 377) İbn Hibban (2/43) Taberani (17/104) Beyhaki (7/279) İbnu'l-Cad Musned (572)

[1303] **Hasen.** Ebu Davud (3784) Tirmizi (1565) İbn Mace (2830) Ahmed (5/226-227) Taberani (22/166-167) İbn Ebi Şeybe (6/433)

Çünkü bu senin yaptığın şeytanın adımlarındandır" dedi.[1304]

İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan: "Bir kişi Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'e gelerek: "Ey Allah'ın rasulü! Ben et yediğim zaman kadınlara karşı şehvetim artıyor. Bu sebeple kendime et yemeyi haram kıldım" dedi. Bunun üzerine Maide 87. ayeti nazil oldu."[1305]

Enes radıyallahu anh'den: "Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabından bir grup Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in hanımlarına onun gizli olarak yaptığı ibadetleri sordular. Bunun üzerine: "Nebî sallallahu aleyhi ve sellem nerede, biz neredeyiz. Allah onu geçmiş ve gelecek günahlardan affetmiştir" dediler. Kimisi: "Artık ben et yemeyeceğim", - bir rivayette kimisi: "Ben evlenmeyececeğim" dedi - kimisi: "Artık ben yatağımda uyumadan namaz kılacağım", kimisi de: "Her gün oruç tutacağım" dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem kalkıp Allah'a hamdu senâ ettikten sonra şöyle buyurdu: "**Ne oluyor da bazı kavimler şöyle şöyle diyor? Vallahi ben Allah'tan en çok korkan ve O'ndan en çok sakınanızım. Lakin ben namaz kılar, sonra uyurum. Bazen oruç tutar, bazen tutmam ve hanımlarıma yaklaşırım. Her kim sünnetimden yüz çevirirse o benden değildir**."[1306]

Bazı Balık Cinsini Haram Sayanlar Cahiliyye Ehline Benzer

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

وَلَا تَقُولُوا لِمَا تَصِفُ أَلْسِنَتُكُمُ الْكَذِبَ هَذَا حَلَالٌ وَهَذَا حَرَامٌ لِتَفْتَرُوا عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ إِنَّ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ لَا يُفْلِحُونَ

"**Dillerinizin yalan vasfetmesi dolayısıyla "şu helâldir; bu da haramdır" demeyin; aksi halde Allah'a iftira etmiş olursunuz. Allah'a iftira edenler ise, asla felah bulmazlar**." (Nahl 116)

İkrime şöyle demiştir: "İbn Abbas radıyallahu anhuma'ya yılan balığı soruldu. Dedi ki: "Onda bir sakınca yoktur. Onu ancak Yahudiler haram kılmıştır. Biz yeriz."[1307]

Şanlı Urfa'da Balıklı Göl diye bilinen yerin balıklarını haram saymak ve bu balıkları yiyenler hakkında uydurulan hurafeler de cahiliyye kalıntılarındandır.

[1304] **Sahih mevkuf.** Hakim (2/343) Taberani (9/184) Abdurrazzak (8/498) Said b. Mansur Tefsir (772) Beyhaki (7/354)

[1305] **Sahih**. Tirmizî (3054) Taberî (8/613) İbn Ebî Hâtim (6687) Taberânî (11981)

[1306] **Sahih.** Ahmed (13534) Buhârî (5063) Muslim (1401)

[1307] **Sahih mevkuf.** İbn Ebi Şeybe (5/146) Fethu'l-Bari (9/615)

Altın ve Gümüş Kaplar Kullananlar Bizden Değildir

İbn Ömer radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

من لبس الحرير وشرب في الفضة فليس منا ومن خبب امرأة على زوجها أو عبدا على مواليه فليس منا

"**İpek giyen ve gümüş kaptan içen bizden değildir. Kadını kocasına karşı veya köleyi efendilerine karşı aldatarak kışkırtan bizden değildir**."[1308]

Huzeyfe radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لاَ تَشْرَبُوا فِي آنِيَةِ الذَّهَبِ وَالفِضَّةِ، وَلاَ تَلْبَسُوا الحَرِيرَ وَالدِّيبَاجَ، فَإِنَّهَا لَهُمْ فِي الدُّنْيَا وَلَكُمْ فِي الآخِرَةِ

"**Altın ve gümüş kaplarda içmeyin. İpek ve ibrişim elbise giymeyin. Zira bunlar dünyada onlar (müslüman olmayanlar) ve ahirette de sizler içindir."**[1309]

Yedi Mideyle Yiyen Kafirlere Benzer

Ebu Hureyre radıyallahu anh'den: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem bir kâfiri misafir etmişti. O, bir koyunun sütünün sağılıp kâfire içirilmesini emretti. Koyun sağıldı, kâfir kaptaki bütün sütü içti. Sonra başka bir kap getirildi. Kâfir onu da içti. Daha sonra başka bir kap getirildi, onu da içti. Böylece kâfir, yedi koyunun sütünü bitirdi. Sabah olunca o, Müslüman oldu. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem yine, onun için, bir koyun sağılmasını emretti. Bu defa kâfir, sütün tamamını içemedi. Bunun üzerine Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem

الْمُؤْمِنُ يَشْرَبُ فِي مِعًى وَاحِدٍ، وَالْكَافِرُ يَشْرَبُ فِي سَبْعَةِ أَمْعَاءٍ

"Mümin bir mide için içer, kâfir ise yedi mide için içer" buyurdu."[1310]

Ebu Hureyre radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve

---

[1308] **Sahih.** Taberani Mu'cemu's-Sagir (698) Mu'cemu'l-Evsat (5/115, 8/79) Ebu Nuaym Hilye (3/114) Hatib Tarih (14/54-55)

[1309] **Sahih.** Buhari (5632-33) Muslim (2067)

[1310] **Sahih**. Müslim, (2063) İbn Hibbân (1/379, 12/40) Muvatta (2/924) Ahmed (2/375) Tirmizî (1819)

sellem şöyle buyurdu:

يَأْكُلُ المُسْلِمُ فِي مِعًى وَاحِدٍ، وَالكَافِرُ يَأْكُلُ فِي سَبْعَةِ أَمْعَاءٍ

"**Müslüman bir mideyle yer, kâfir yedi mideyle yer**."[1311]

Bu hadis mütevatirdir: İbn Ömer[1312], İbn Amr[1313], İbnu'z-Zubeyr[1314], Ebu Musa[1315], Enes[1316], Cabir[1317], Ebu Said[1318], Semura[1319], Cehcah el-Gıfari[1320], Nadle b. Amr[1321], Meymune[1322] Cuheyne kabilesinden biri[1323], Sikkîn ed-Damrî[1324] ve Ebu Basra el-Gıfarî[1325] radıyallahu anhum'den gelmiştir.

Dayanarak/Bağdaş Kurarak Yemek Zorbalara Benzemektir

Abdullah b. Busr radıyallahu anh'den:

أَهْدَيْتُ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَاةً، فَجَثَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى رُكْبَتَيْهِ، يَأْكُلُ، فَقَالَ أَعْرَابِيٌّ: مَا هَذِهِ الْجِلْسَةُ؟ فَقَالَ: «إِنَّ اللَّهَ جَعَلَنِي عَبْدًا كَرِيمًا، وَلَمْ يَجْعَلْنِي جَبَّارًا عَنِيدًا»

"Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e koyun eti hediye ettim. Dizleri üzerine oturup yedi. Bir bedevi: "Bu oturuş da nedir?" dedi. Buyurdu ki: "**Şüphesiz Allah beni kerim bir kul kıldı. Zorba ve inatçı kılmadı**."[1326]

Ubey b. Kab radıyallahu anh'den:

1311 **Sahih.** Buhari (5396) Muslim (2063) İbn Hibban (1/378)
1312 **Sahih.** Buhari (5393) Muslim (2060) İbn Hibban (12/43)
1313 **Sahih.** Ebu Avane (8435) Taberani (13/41)
1314 **Sahih.** Taberani Evsat (7/348) Dulabî, Kuna (1/328)
1315 **Sahih.** Muslim (2062) İbn Hibban (12/38)
1316 **Sahih.** Ziya el-Muhtare (5/267) Taberani Evsat (1/276)
1317 **Sahih.** Muslim (2061) Ebu Avane (8408) Ahmed (3/333, 357, 392)
1318 **Sahih.** Ebu Avane (8430) Ebu Ya'la (4/53) Taberani (7/230)
1319 **Sahih.** Ebu Avane (8431) Bezzar (10/437)
1320 **Sahih.** Ebu Avane (8432) Ebu Ya'la (2/218) Taberani (2/274)
1321 **Sahih.** Ebu Avane (8433) Buhari Tarih (8/119) Ebu Ya'la (3/158)
1322 **Sahih.** Ebu Avane (8434) Ahmed (6/335) Taberani (23/432)
1323 **Sahih.** Ahmed (5/369) Tahavî Şerhu Muşkili'l-Asar (2014)
1324 **Sahih ligayrihi.** Ebu Nuaym, Marife (3671)
1325 **Hasen.** Ahmed (6/397) Taberani Evsat (9/137)
1326 **Sahih.** İbn Mace (3263)

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يجثو على رُكْبَتَيْهِ وَكَانَ لَا يتكىء

“Nebî sallallahu aleyhi ve sellem iki dizi üzerine oturur, bağdaş kurmazdı.”[1327]

Ebu Cuhayfe radıyallahu anh’den “Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لاَ آكُلُ مُتَّكِئًا

“**Ben dayanarak/bağdaş kurarak yemem**.”[1328]

Abdullah b. Amr radıyallahu anhuma’dan:

مَا رُئِيَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْكُلُ مُتَّكِئًا قَطُّ

“Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’in dayanarak/bağdaş kurarak yediği hiç görülmemiştir…”[1329]

Enes radıyallahu anh’den;

لَمْ يَأْكُلِ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم عَلَى خِوَانٍ حَتَّى مَاتَ وفي روايةٍ: مَا أعلمه أَكَلَ عَلَى سُكُرُجَةٍ قَطُّ، قِيلَ لِقَتَادَةَ: فَعَلامَ كَانُوا يَأْكُلُونَ. قَالَ: عَلَى (الشقر)

“Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem, ölünceye kadar hıvan (masa) üzerinde yemedi.” Diğer rivayette: “Sükürrüce (nihale ve tahta sofra) üzerinde yediğini hiç bilmem”. Katade’ye: “Ne üzerinde yerlerdi?” diye sorulunca: “Deriden yer sofrası üzerinde yerdi” dedi.”[1330]

İbni Abbas radıyallahu anhuma’dan; “Rasulullah sallallahu aleyhi ve

---

[1327] **Hasen.** İbn Hibban (12/487) Ziyau’l-Makdisi el-Muhtare (4/40, 43) Ebu’ş-Şeyh, Ahlaku’n-Nebi (588) Mehamili, Emali (454)

[1328] **Sahih.** Buhari (5398)

[1329] **Sahih.** İbn Mace (244)

[1330] **Sahih.** Buhari (5386, 6450)

sellem yere, toprağın üzerine oturur ve yerde yemek yerdi."[1331]

Ebud Derda radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لا تأكل متكئا ولا على غربال

"**Dayanarak/bağdaş kurarak ve kalbur (sofra altlığı) üzerinde yemek yeme**"[1332]

Mustafa el-Buga Buhari ta'likinde şu notu düştü: "Muttekien: kalça üzerine oturarak doğrulmak ve yerleşmektir. Bir yanına ve ayaklara meyletmektir denildi." Muhammed Fuad Abdulbaki İbn Mace ta'likinde şöyle dedi: "Mutteki: bağdaş kurarak, yerleşerek oturmaktır. Yahut ayaklar üzerine dayanıp doğrularak oturmaktır. Ya da sırtını bir şeye dayamak veya ellerinden birini yere dayamaktır. Bütün bunlar yemede talep edilen edebe aykırıdır. Bazısı kibirlilerin fiilidir. Bazısı çok yiyenlerin fiilidir."

Hattabi şöyle diyor: "**Ben dayanarak yemem**" hadisindeki "muttekien: dayanarak" kelimesini avamın çoğunluğu, bir tarafa meyledip yaslanmak zannediyorlar. Halbuki hadisin anlamı böyle değildir. Buradaki "mutteki" kelimesi ancak altındaki ayaklarına dayanmaktır. Ayaklarına dayanarak oturup doğrulana mutteki denir… Anlamı şudur: yemek yediğim zaman çok ve çeşitli yemek isteyenler gibi ayaklara ve yastığa dayanarak oturmam. Lakin hafif otururum ve az yerim. Böylece oturuşum tedirgin şekildedir."[1333]

Firuzabadi şöyle der: "İttika: dayanarak oturmak. Yani: yerleşmiş halde, bağdaş kurarak ve benzerleri gibi çok yemeye sebep olan oturuş şekilleridir. Bilakis bağdaş kurmadan ve yerleşmeden, tedirgin oturmak gerekir. Avam ve ilim talebelerinin zannettikleri gibi dayanmak ile kastedilen; bir tarafa yaslanmak değildir.[1334]

Aliyyu'l-Kari, şöyle der: "el-Ebheri dedi ki: Mutteki; ayaklar üzerine dayanıp yerleşerek oturandır. Avam mutteki kelimesini ancak bir tarafına yaslanan şeklinde bilir. Şüphe yok ki ittika lügatte âm ve hâs olan sözleri kapsar. Bu yüzden el-Kamus sahibi: "**Ben dayanarak yemem**" hadisini "yerleşerek oturmak, bağdaş kurmak ve benzerleri gibi çok yemeye sebep

---

[1331] **Sahih.** Begavi Şerhu's-Sunne (1/277) İbn Ebi'd-Dunya Tevazu (111) Ebu'ş-Şeyh Ahlaku'n-Nebi (128, 615) Taberani (12/67) Elbani Sahihu'l-Cami (4915)

[1332] **Hasen.** Taberani Evsat (1/14) İbn Asakir Tarih (45/408) İbni Şahin en-Nasih ve'l-Mensuh (s.475 no:634) el-Elbani es-Sahiha (3122)

[1333] Mealimu's-Sunen (4/242)

[1334] Kamusu'l-Muhit (s.71)

olan oturuş şekilleridir" diye açıklamıştır. Bilakis bağdaş kurmadan ve yerleşmeden, tedirgin oturmak gerekir. Bilinmektedir ki, bir tarafa meylederek oturmak kibirden kaynaklanır ve burada kişinin kendisini tutmaya güç yetiremeyeceği çok yemeye işaret vardır."[1335]

Tacu'l-Arus'ta şöyle denir: "İttika: dayanarak oturmaktır. Ancak yemek yerken dayanmak hakkında söylenir. Zira kavim, yemeğe dayanarak oturuyordu. Ümmet bundan yasaklanmıştır. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem: "**Ben kul gibi yerim**" buyurmuştur. Diğer hadiste: "**Dayanarak yemem**" buyurdu. Yani yerleşmek ve bağdaş kurmak gibi çok yemeye sebep olan şekillerde oturarak yemem demektir. Arapçada mutteki: ayaklarına dayanarak doğrulup oturan herkes hakkında kullanılır. Hatta hadisin anlamı, İbnu'l-Esir'in dediği gibi: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in oturuşu kalkmak üzereymiş gibi tedirgin idi. çok yemek isteyenler gibi bağdaş kurmaz ve yerleşmezdi. İttika kelimesini bir tarafa meyletmek şeklinde açıklayan kimse, tıbba göre yorumlamaktadır. Zira böyle oturuş yemeğin kolay geçişini engeller ve bazen eziyet verir."[1336]

Sol Eliyle Yeyip İçen Şeytana Benzer

İbn Ömer radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إِذَا أَكَلَ أَحَدُكُمْ فَلْيَأْكُلْ بِيَمِينِهِ، وَإِذَا شَرِبَ فَلْيَشْرَبْ بِيَمِينِهِ، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَأْكُلُ بِشِمَالِهِ، وَيَشْرَبُ بِشِمَالِهِ

"**Biriniz yerken sağ eliyle yesin, içerken sağ eliyle içsin. Zira şeytan soluyla yer ve soluyla içer**."[1337]

Câbir radıyallahu anh'den: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لَا تَأْكُلُوا بِالشِّمَالِ، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَأْكُلُ بِالشِّمَالِ

"**Sol elinizle yemeyin. Zira şeytan soluyla yer!**"[1338]

[1335] Mirkatu'l-Mefatih (2/30)

[1336] Tacu'l-Arus (s.260)

[1337] **Sahih.** Muslim (2020) Malik (1644) Ebu Davud (3776) Tirmizi (1799) İbn Mace (3266) Ahmed (2/8,33, 146) İbn Hibban (12/30, 148)

[1338] **Sahih.** Muslim (2019)

TIP KİTABI

Hiç Hastalanmayan Bizden Değildir

Ebû Hureyre radıyallahu anh'den:

جَاءَ أَعْرَابِيٌّ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «هَلْ أَخَذَتْكَ أُمُّ مِلْدَمٍ؟» قَالَ: وَمَا أُمُّ مِلْدَمٍ؟ قَالَ: «حَرٌّ بَيْنَ الْجِلْدِ وَاللَّحْمِ» ، قَالَ: لَا، قَالَ: «فَهَلْ صُدِعْتَ؟» قَالَ: وَمَا الصُّدَاعُ؟ قَالَ: «رِيحٌ تَعْتَرِضُ فِي الرَّأْسِ، تَضْرِبُ الْعُرُوقَ» ، قَالَ: لَا، قَالَ: فَلَمَّا قَامَ قَالَ: «مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى رَجُلٍ مِنْ أَهْلِ النَّارِ فَلْيَنْظُرْهُ

"Bir bedevî bir gün Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem'in yanına girdi. Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem ona: "**Umm Mildem hastalığına mı yakalandın?**" dedi. Bedevî: "Umm mildem nedir?" diye sordu. Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem: "**Deri ile et arasındaki bir hararettir**" buyurdu. Bedevî: "Bu hiç başıma gelmedi" dedi. Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem: "**Sudâ (baş ağrısı) var mı?**" buyurdu. Bedevî: "Sudâ nedir?" diye sordu. Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem: "**İnsanın başına vuran bir damardır**" buyurdu. Bedevî: "Bunu kendimde hiç hissetmedim" dedi ve arkasını dönüp gidince Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem: "**Kim cehennemlik birine bakmak istiyorsa işte şu adama baksın**" buyurdu."[1339]

Ka'b b. Malik radıyallahu anh'den: Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

مَثَلُ الْمُؤْمِنِ مَثَلُ الْخَامَةِ مِنَ الزَّرْعِ تُفَيِّئُهَا الرِّيَاحُ: تُعَدِّلُهَا مَرَّةً، وَتُضْجِعُهَا أُخْرَى حَتَّى يَأْتِيَهُ الْمَوْتُ. وَمَثَلُ الْكَافِرِ كَمَثَلِ الْأَرْزَةِ الْمُجْذِيَةِ عَلَى أَصْلِهَا لَا يُصِيبُهَا شَيْءٌ حَتَّى يَكُونَ انْجِعَافُهَا مَرَّةً وَاحِدَةً

"**Müminin ölünceye kadar durumunun misali çöldeki ot gibidir. Rüzgar onu bir devirir, bir doğrultur, bir yaralar. Kafirin misali ise kökü sağlam kavak ağacı gibidir, tek seferde yıkılıncaya kadar bir şey onu**

[1339] **Hasen.** İbn Hibban (7/178) Hakim (1/498) Buhârî Edebu'l-Mufred (495) Ahmed (2/332) Nesâî Sunenu'l-Kubra (7449) Bezzar (14/323) Beyhaki, Şuab (7/177) Ebu Nuaym, Tıbbu'n-Nebevî (239, 586) Ziyau'l-Makdis, el-Emraz ve't-Tıb (21)

devirmez."[1340]

Rebi b. Umeyle'den: "Ammar radıyallahu anh'ın yanında bir bedevî vardı. Bu kişi hastalığı zikredince Ammar: "Hiç hasta olmadın mı?" diye sordu. Bedevî: "Hayır, olmadım" dedi. Ammar radıyallahu anh şöyle dedi:

مَا أَنْتَ مِنَّا, أَوْ لَسْتَ مِنَّا, إِنَّ الْمُسْلِمَ يُبْتَلَى بِبَلاَءٍ فَتُحَطُّ عَنْهُ ذُنُوبُهُ كَمَا تُحَطُّ الْوَرَقُ مِنَ الشَّجَرِ, وَإِنْ كَانَ الْكَافِرُ, أَوْ قَالَ: الْفَاجِرُ, شُعْبَةُ يَشُكُّ, يُبْتَلَى بِبَلاَءٍ, فَمَثَلُهُ مَثَلُ بَعِيرٍ, أُطْلِقَ فَلَمْ يَدْرِ لِمَ أُطْلِقَ, وَعُقِلَ فَلَمْ يَدْرِ لِمَ عُقِلَ

"Sen bizden değilsin. Mümin kişi hasta olduğu zaman mutlaka günahları yaprakların ağaçtan dökülmesi gibi dökülür. Hasta olan kafir, bağlı olan, sonra bırakılan, niçin bağlandığını ve niçin bırakıldığını bilmeyen deve gibidir."[1341]

Dağlama veya Rukye Yaptıran Bizden Değildir

Mugire b. Şu'be radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

ليس منا من اكتوى أو استرقى

"**Dağlama veya rukye yaptıran bizden değildir**."[1342]

Diğer lafzı şu şekildedir:

مَنِ اكْتَوَى، أَوِ اسْتَرْقَى، فَقَدْ بَرِئَ مِنَ التَّوَكُّلِ

"**Dağlama veya rukye yaptıran tevekkülden uzaktır**."[1343]

İstirkâ: Birisinden kendisine şifa talebi veya başka bir sebeple rukye yaparak okumasını istemektir. Burada kınanan durum, rukye talebidir. Ancak talep söz konusu olmaksızın, Kur'ân ve sünnet naslarında gelen meşru rukyelerin yapılmasının caiz olduğu hadislerde sabit olmuştur.

İmran b. Husayn radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**Ümmetimden yetmiş bin kişi hesapsız olarak**

[1340] **Sahih.** Dârimî (2791) Ziyau'l-Makdisi Muhtare (5/135) Ahmed (3/454) Nesâî Sunenu'l-Kubra (7437) Taberanî (19/94) Abd b. Humeyd (304)

[1341] **Sahih mevkuf.** İbn Ebi Şeybe (2/442) Beyhaki Şuabu'l-İman (7/178) İbn Ebi'd-Dunya, Marad ve Keffarat (15) İbn Asakir Tarihu Dımeşk (43/445)

[1342] **Sahih.** Buhari Tarih (7/95)

[1343] **Sahih.** İbn Hibban (13/453) Tirmizi (2055) İbn Mace (3489) Ahmed (4/249, 253) İbn Ebi Şeybe (5/54) Abd b. Humeyd (293) Taberani (20/381) Beyhaki Şuab (2/60) Hatib Tarih (7/194) Deylemi (5390) İbn Mende el-Fevaid (41) Elbani Sahiha (244)

cennete girecek." Dediler ki: "Onlar kimlerdir ey Allah'ın rasulü!" Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem: "**Onlar dağlama yaptırmayanlar, rukye yapılmasını istemeyenler, rablerine tevekkül edenlerdir**" buyurdu. Ukkâşe radıyallahu anh kalktı ve: "Allah'a dua et de beni de onlardan kılsın" dedi. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem: "**Sen onlardansın**" buyurdu. Birisi daha kalktı ve: "Ey Allah'ın Nebîsi! Allah'a dua et de beni de onlardan kılsın" dedi. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem: "**Ukkâşe seni geçti**" buyurdu.[1344]

İbn Abbâs radıyallahu anhuma'dan: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**Şifa üç şeydedir: Hacamatçının neşterinde, bal şerbeti ve ateşle dağlama. Ben ümmetimi dağlamadan yasaklıyorum**."[1345]

Cabir radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu işittim: "**Eğer sizin ilâçlarınızdan bir şeyde hayır varsa, bu ya hacamat için neşter vuruşunda, ya bal şerbetinde yahut ateşle dağlamaktadır. Ama ben dağlanmayı sevmem**"[1346]

İmran b. Husayn radıyallahu anh'den: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem bizi dağlamadan yasakladı. Biz dağlama yaptırdık ama ne iflah olduk, ne kurtulduk."[1347]

İmran b. Husayn radıyallahu anh'den: "Ben dağlama yaptırıncaya kadar melekler tarafından bana selam verilirdi. Dağlama yaptırınca selam kesildi. Dağlamayı terk ettim, tekrar selam vermeye başladılar."[1348]

Abdullah b. Mes'ud radıyallahu anh'den: "Bir topluluk Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'e geldiler ve: "Bir arkadaşımızın rahatsızlığı var, ona dağlama yapabilir miyiz?" dediler. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem sustu. Sonra: "Ona dağlama yapalım mı?" dediler. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem sustu. Sonra şöyle buyurdu: "**Ona dağlama yapın ve bir sefer bastırarak dağlayın**."[1349]

Cabir b. Abdillah radıyallahu anhuma'dan: "Sa'd b. Muaz radıyallahu anh can damarından vuruldu, Nebî sallallahu aleyhi ve sellem onu elindeki uzun demirle dağladı. Sonra şişti ve onu ikinci defa dağladı."[1350]

[1344] **Sahih.** Muslim (218, 371, 372)
[1345] **Sahih.** Buhârî (5680, 5681)
[1346] **Sahih.** Buhârî (5683, 5702, 5704) Muslim (2205, 71)
[1347] **Sahih.** Ahmed (4/427) Tirmizî (2049) İbn Hibbân (6081) Hakim (4/213)
[1348] **Sahih.** Muslim (1226, 167)
[1349] **Sahih.** Ahmed (1/390, 406, 423, 426) Hakim (4/416) Taberani (10/148)
[1350] **Sahih.** Muslim (2208)

Muska ve Nazar Boncuğu Takanlar Şirk Ehline Benzer

Ruveyfi radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

يَا رُوَيْفِعُ لَعَلَّ الْحَيَاةَ سَتَطُولُ بِكَ بَعْدِي، فَأَخْبِرِ النَّاسَ أَنَّهُ مَنْ عَقَدَ لِحْيَتَهُ، أَوْ تَقَلَّدَ وَتَرًا، أَوْ اسْتَنْجَى بِرَجِيعِ دَابَّةٍ، أَوْ عَظْمٍ فَإِنَّ مُحَمَّدًا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْهُ بَرِيءٌ

"**Ey Ruveyfi! Benden sonra belki uzun zaman yaşarsın. İnsanlara şöyle bildir: "Kim sakalına düğümler atarsa, nazarlık gibi şeyler takarsa, hayvan tezeği ve kemik ile taharetlenirse Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem ondan berîdir**."[1351]

Ali radıyallahu anh şöyle demiştir: "Temime (muska, nazar boncuğu vs.) asmak Cahiliye şubelerinden bir şubedir."[1352]

Ebû Beşir el-Ensârî radıyallahu anh'den: "O, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem ile beraber bir yolduluktaydı. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem bir haberci göndererek develerin boyunlarında koparılmadık bir kolye veya gerdanlık bırakılmamasını emretti."[1353] Malik dedi ki: "Bunların nazardan dolayı asılan şeyler olduğu görüşündeyim."

Bekr b. Sevâde, Sudâ kabilesinden birinden rivayet ediyor: "Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'e on iki kişi olarak gittik. Bizimle biat etti fakat bizden birinden biat almadı. Biz: "Ey Allah'ın nebîsi! Onun da biatını al" dedik. Buyurdu ki:

لَنْ أُبَايِعَهُ حَتَّى يَنْزِعَ الَّذِي عَلَيْهِ , إِنَّهُ مَنْ كَانَ مِنَّا , مِثْلُ الَّذِي عَلَيْهِ , كَانَ مُشْرِكًا مَا كَانَتْ عَلَيْهِ

"**Üzerinde asılı olan şeyi çıkarmadıkça ondan biat almayacağım. Zira onda bu gibi şeyler asılı olduğu sürece bir müşrik olarak kalır**." Biz baktık ki onun pazusunda bir ağaç kabuğu veya ağaç parçası takılı idi."[1354]

Ukbe b. Amir radıyallahu anh'den; "Birisi beyat ederken Rasulullah

---

[1351] **Sahih.** Ebu Davud (36) Nesai (5067) Ahmed (4/108, 109) Taberani (5/28) Deylemi (8591) Ebu Nuaym Marife (2704) Begavi Mu'cemu's-Sahabe (1052)

[1352] **Hasen mevkuf.** İbn Vehb el-Cami (667)

[1353] **Sahih.** Buhârî (3005) Muslim (2115)

[1354] **Hasen.** Tahâvî Şerhu Meâni'l-Âsâr (4/325) İbn Vehb, el-Cami (666)

sallallahu aleyhi ve sellem ondaki muskayı kopardı ve şöyle buyurdu:

من علق تميمة فقد أشرك

"**Kim muska asarsa şirk koşmuştur**."[1355]

Hattabi dedi ki: "Temime (Muska), kendilerinden kötülükleri def ettiği zannedilerek asılan muskadır. Böyle bir görüş cahillik ve sapıklıktır. Allah Subhanehu'dan başka mani olan ve def eden yoktur. Kur'an ile teberrük etmek ve onunla şifa istemek böyle değildir. Zira O Allah Subhanehu'nun kelamıdır. Kur'an'a sığınmak Allah Teâla'ya sığınmaktır. Temime ise boyna asılan muskadır... Nitekim Arap lisanı üzere olmayan ve manası anlaşılmayan korunma duaları haramdır, çünkü içerisinde sihir ve benzeri sakıncalar bulunabilir. Vallahu a'lem."

İbn Mes'ud radıyallahu anh anlatıyor: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إِنَّ الرُّقَى، وَالتَّمَائِمَ، وَالتِّوَلَةَ شِرْكٌ

"**Rukyeler, temimeler (muskalar) ve tiveleler (muhabbet muskası) şirktir**." Bunu işiten hanımı atılarak, İbn Mes'ud'a: "Böyle söyleme! Benim gözüm ağrıyordu. Falan yahudiye gittim geldim. O bana rukye yaptı. Ağrım kesildi" dedi. Abdullah b. Mes'ud radıyallahu anh tereddüt etmeden, "Bu (ağrı) şeytanın işiydi, o eliyle dürtüyordu, sana rukye yapılınca vazgeçti. Bu durumda sana Rasulullah aleyhissalâtu ve's-selâm gibi, şöyle söylemem kâfidir:

أَذْهِبِ الْبَأْسَ رَبَّ النَّاسِ، اشْفِ أَنْتَ الشَّافِي، لَا شِفَاءَ إِلَّا شِفَاؤُكَ شِفَاءً لَا يُغَادِرُ سَقَمًا

"**Ey insanların Rabbi, acıyı gider, şifa ver, sen Şafisin. Senin şifandan başka bir şifa yoktur, hiçbir hastalığı terketmeyen bir şifa istiyorum**."[1356]

Hadiste geçen "Temâim" lafzı, "Temîme"nin çoğuludur. Temîme; kulun, istenen ve arzulanan hayırlı işini tamamlanması veya zararı kendisinden savması için boynuna astığı veya edindiği, onda sebep olduğuna inandığı şeydir. Çünkü Allah Teâlâ o şeyi ne şer'î, ne de kaderî bir sebep kılmıştır. O halde temîme (muska ve nazarlık), deriden, kâğıttan, boncuklardan veya ip gibi şeylerden edinilen ve göğüs, pazu ve bileğe veya

[1355] **Sahih.** Ahmed (4/156) Hakim (4/244) Taberani (17/320) Haris Müsned (554) Kadi'l-Maristan Meşyeha (521) el-Elbani es-Sahiha (492)

[1356] **Sahih.** Ebu Davud (3883) İbni Mace (3530) Ahmed(1/381) es-Sahiha (331)

evin kapısına veya arabaya veyahut da herhangi bir yere asılan içerisinde zikir ve duâlar olan muskalardır. Bu, bazı kimselerin ishal ve kusma gibi iç hastalıkları gidermesi için karın bölgesine astıkları ve zamanımızda çokça gördüğümüz şeylerdir. Bazı kimseler arabasına ayı veya tavşanın başını koymakta veya arabasının dikiz aynasına boncuklar ve ağaçtan yapılmış tesbihler asmakta veya siyah kayışlar ve iplikler koymakta ve bunların trafik kazalarını savdıklarına, kötülük ve âfetlere engel olduklarına inanmaktadırlar. Bazıları da nazardan korunmak için içerisine küçük göz şeklinde zincir takmaktadırlar. Bütün bunlar, muska ve nazarlıkların tür ve şekilleridir ve hepsi de, eğer bu gibi şeylerin iyiliği sağlama ve zararı savmanın bir sebebi olduklarına inanıyorlarsa, küçük şirktir.

Tivele ise; kadını kocasına, kocasını da karısına sevdirdiğini iddiâ ettikleri şeydir. Bu, bir tür sihirdir ve halk arasında muhabbet muskaları diye bilinir. Gerçekte bu, muskanın bir türüdür ve sihirbaz onunla şirkî rukye ile rukye yapar. Böylelikle kadını, kocasına, kocasını da karısına sevdirir.

Buradaki rukyelerden kasıt; içerisinde şirkî tevessüllerle Allah'tan başkasın-dan imdat ve yardım dilemenin bulunduğu şirkî rukyelerdir. Allah'ın kitabından ve elçisi Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'in sünnetinden olan rukyelere gelince, bu rukyelerde bir sakınca yoktur. Aksine bu rukyeler dînen istenen rukyelerdir.

Nitekim Nebî -sallallahu aleyhi ve sellem- hem kendisine, hem de başkasına rukye yaptığı sâbittir. Hatta Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'e Cebrail -aleyhisselâm- ve Âişe -Allah ondan râzı olsun- tarafından rukye yapıldığı sâbittir.

İslâm âlimleri rukye konusunda şöyle demişlerdir: “Rukye, üç şartla yapıldığı takdirde câiz olur:

Birincisi: Rukye, Kur'an ile veya Allah'ın güzel isimleri ile veya sıfatları ile veyahut da Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'in sünneti ile olması gerekir.

İkincisi: Rukye, anlamı bilinen Arapça olması gerekir.

Üçüncüsü: Rukyenin bizzat kendisinin fayda verdiğine inanılmaması gerekir. Aksine rukyenin Allah Azze ve Celle'nin takdiri ile olduğuna inanılması gerekir. Kim, Allah Teâlâ'nın kendisini korumasını istiyorsa, Allah Teâlâ'nın emirlerini, yasaklarını, haklarını, helal ve haram sınırlarını koruması gerekir.

Bu şartlara bir de; “asılan bir şey olmaması” eklenmelidir. Zira bununla ilgili deliller yukarıda geçmiştir. Allah Teâlâ'nın bir kimseyi korumasının yollarından birisi de, Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'den bildirilen ve sabah-akşam okunan şer'î duâ ve zikirlerdir. Böyle yapıldığı takdirde, her müslümanın ümidini Allah Teâlâ'ya bağlaması ve O'na tevekkül etmesi gerekir.

Cabir radıyallahu anh anlatıyor: “Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’e nüşre hakkında sorulmuştu: “**O şeytan işidir**!” buyurdu.”[1357]

Hattabi dedi ki: “Nüşre: kendisine cin çarptığı zannedilen kimseye yapılan muskadır.” Büyüyü büyü ile bozmak (nüşre) yasaktır. Lakin büyü Kur'an ile bozulabilir.

İsa b. Hamza rahimehullah anlatıyor: “Abdullah b. Ukeym radıyallahu anh'ın yanına girdim. Kendisinde kızıllık vardı. “temime (muska) takmıyor musun?” diye sordum. Bana şu cevabı verdi: “Bundan Allah'a sığınırım. Zira Rasulullah aleyhissalâtu vesselâm şöyle buyurmuştu:

مَنْ تَعَلَّقَ شَيْئًا وُكِلَ إِلَيْهِ

“**Kim bir şey takınırsa/asarsa, ona havale edilir**.”[1358]

Cinlerin İnsan Bedenine Girmesini İnkâr Edenler Haktan Sapmıştır

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

الَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبَا لَا يَقُومُونَ إِلَّا كَمَا يَقُومُ الَّذِي يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطَانُ مِنَ الْمَسِّ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا إِنَّمَا الْبَيْعُ مِثْلُ الرِّبَا

“**Faiz yiyenler, “alışveriş de faiz gibidir” demiş olmaları dolayısıyla, ancak kendisini şeytan çarpmış mecnun kimsenin kalktığı gibi kalkarlar.**” (Bakara 275)

Eşarî ve Mu’tezile fırkaları gibi akıllarıyla naslara muhalefet eden gruplar, bu ayette geçen ve âlimlerin “cünun/cin çarpması” olarak tefsir ettikleri “el-mes” kelimesini, “*şeytanın vesvesesi ve eziyet vermesi*” olarak açıklamışlar, cinlerin insan bedenine girmesini inkâr etmişlerdir. Hâlbuki bu mecaz tefsiridir ve usule aykırıdır. Bu yüzden Ehl-i Sünnet, bu açıklamaya karşı çıkmıştır. Bu görüşü, bir Eşari olan Fahreddin er-Razî şöyle açıklar: “*Sanki şeytan insana dokunmuş gibi cinlenir*”

Böylece “el-mes” kelimesini Allah’ın dinine muhalif olarak tahsis eder ve şöyle derler: “*Aslında kimse dokunmamıştır. Sadece olması gerekenden uzaklaşmıştır*”

Cinlerin insan bedenine girdiğini gösteren başka deliller vardır: Osman b. Ebi’l-As es-Sekafi radıyallahu anh’den:

شكوت إلى رسول الله صلى الله عليه و سلم نسيان القرآن فضرب صدري

[1357] **Sahih.** Ahmed (2/294) Ebu Davud (3868) Beyhaki (9/351) es-Sahiha (2760)
[1358] **Hasen.** Tirmizi (2072)

بيده فقال : يا شيطان أخرج من صدر عثمان

"Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e Kur'an'ı unutmaktan şikâyet ettim. Eliyle göğsüme vurdu ve: "**Ey Şeytan! Osman'ın göğsünden çık**!" dedi. Bunu üç defa yaptı."[1359]

Şeyh el-Elbâni şöyle demiştir: "Bu hadiste salih bir mümin dahi olsa, şeytanın insana musallat olduğuna ve içine girdiğine dair açık bir delil vardır. Bu konuda birçok hadisler vardır."

Ya'la b. Murre radıyallahu anh şöyle demiştir:

سَافَرْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَرَأَيْتُ مِنْهُ شَيْئًا عَجَبًا، وَأَتَتْهُ امْرَأَةٌ فَقَالَتْ: إِنَّ ابْنِي هَذَا بِهِ لَمَمٌ مُنْذُ سَبْعِ سِنِينَ يَأْخُذُهُ كُلَّ يَوْمٍ مَرَّتَيْنِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَدْنِيهِ» فَأَدْنَتْهُ مِنْهُ فَتَفَلَ فِي فِيهِ وَقَالَ: «اخْرُجْ عَدُوَّ اللَّهِ أَنَا رَسُولُ اللَّهِ»

"Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem ile beraber yolculuğa çıkmıştım. Şaşırtıcı bir şey gördüm…" Hadisin devamında şöyle anlatmaktadır: "Ona bir kadın geldi ve şöyle dedi: "Yedi seneden beri şu oğlumda huzursuzluk var. Her gün iki defa tutuyor" Bunun üzerine Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem: "**Onu bana yaklaştır**" buyurdu. Kadın yaklaştırdı. Ona tükürdü ve: "**Çık ey Allah'ın düşmanı! Ben Allah'ın rasulüyüm**" buyurdu…[1360]

Şeyh el-Elbani rahimehullah şöyle demiştir: "Şüphe olmayan hususlardan birisi de birinci lafızdaki: "Çık" sözü, "Haddini aşma" sözünden daha sahihtir. Zira bu, nakledilen hadislerin beş rivayetinde bu şekilde gelmiştir. İkinci lafız ise sadece bir rivayet yolundan gelmiştir. Anlam olarak da ikisi arasında büyük bir fark yoktur. Her ikisi de bir şahsa hitaptır. Biri cinlenmiş kişinin içinde olan cine hitaptır, diğeri ise dolaylı hitaptır. Birinci lafzın sıhhatini destekleyen diğer bir husus, Osman b. Ebi'l-As hadisinin açık oluşudur. – Allah'ın izniyle – imkânsız olduğu iddia edilen, "cinin insan bedenine girmesi" hakkında hükmü ortaya koymaktadır...

Sonuç olarak şunları söylüyorum: Geçen açıklamalardaki amacım sadece gaybi meselelerde dinin ispat ettiklerini ispat etmekten ve bunu inkâr edeni reddetmekten ibarettir. Lakin diğer taraftan ben, bu akideyi

---

[1359] **Sahih.** Taberani (9/47) İbn Mace (3548) Beyhaki Delail (5/308) Ebu Nuaym Delil (396) İbn Şebbe Tarihu'l-Medine (2/507) Bkz.: es-Sahiha (2918)

[1360] **Sahih.** Hakim (2/674) Ahmed (4/171-172) Veki Zuhd (508) Hennad Zuhd (1338) Beyhaki Delail (6/21) Taberani (22/264) es-Sahiha (no:485)

suistimal etmeye çalışanlara, cinlerle bağlantı kurup cinlenmişleri ve sara hastalarını tedavi etmek için cinleri muhatap alanlara şiddetle karşı çıkıyorum. Onlar sadece Kur'an okuyarak değil de, bazen hastanın ölümüne de sebep olarak şekilde şiddetle vurmak gibi, Allah'ın hakkında delil indirmediği vesilelere de başvuruyorlar. Umman'da ve Mısır'da bunun örnekleri meydana gelmiş, dergilere çıkmıştır.

Nitekim saralılara okumak için görevlendirilen Kur'an okuyucuları eskiden Salihlerden az sayıda kimselerdi. Bugün yüzlerce oldu. Bunlar arasında açık saçık kadınlar da var! İş, meşru bir vesile olmaktan çıkmış, ancak sıradan tabiplerin yapabileceği şeyler, ne dinde ne de tıpta bilinmeyen başka vesileler haline getirilmiştir. Bana göre bu, şeytanın, düşmanı olan insanlara vahyettiği hile ve veseveselerden bir türdür.

"**Keza biz, her peygambere, aldatmak için birbirlerine yaldızlı sözler telkin eden insan ve cin şeytanlarını düşman etmişizdir**" (En'am 112) Bu, müşriklerin cahiliyede yaptıkları gibi cinlere sığınma türüdür. Allah Teâla onları şöyle zikreder: "**Fakat insanlardan bazı adamlar varmış ki, cinlerden bazı kimselere sığınıyorlarmış; cinler de onların azgınlıklarını artırıyorlarmış**" (Cin 6)

Sihir çözmek için – iddialarına göre – veya musallat olan cinin erkek mi dişi mi, Müslüman mı, kâfir mi, olduğunu öğrenmek için kim onlardan yardım ister? Onlardan yardım isteyen sonra onu tasdik eder, sonra da orada bulunanlar tasdik ederler. Böylece hepsi de Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in şu tehdidinin kapsamına girerler:

"**Kim bir arrafa veya bir kâhine (gaybi bildiğini iddia eden bir kimseye) gider de, onun söylediklerini tasdik ederse, Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem)e indirileni inkâr etmiş olur**" Diğer hadiste: "…**Namazı kırk gün kabul edilmez**" buyrulmuştur.[1361]

Bu konuda uyanık olmak gerekir. Bu belaya maruz kalan birçok kimsenin bu gerçekten gafil olduklarını biliyorsun. Onlara nasihatim, - belaları devam etse dahi – cinlere Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in: "**Çık ey Allah'ın düşmanı**" sözünden fazla bir şey eklememeleridir. Onlara yine Allah Azze ve Celle'nin şu ayetini hatırlatırım: "**Onun emrine muhalefet edenler, başlarına bir belânın gelmesinden yahut acı bir azaba uğramaktan sakınsınlar.**" (Nur 63) Allah yardımcımız olsun."[1362]

[1361] **Sahih.** Muslim ve başkaları rivayet etmişlerdir. Bkz.: Gayetu'l-Meram (284) el-İrva (2006)

[1362] El-Elbani es-Sahiha (6/417)

HÜKÜMLER KİTABI

Kureyş'in Yönetim Hakkını Tanımayan Bizden Değildir

Rifa'a b. Râfi ez-Zurakî radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إِنَّ قُرَيْشًا أَهْلُ أَمَانَةٍ مَنْ بَغَاهُمُ الْعَوَاثِرَ كَبَّهُ اللَّهُ لِمِنْخَرِهِ

"**Şüphesiz ki Kureyş emanet ehlidirler. Kim onların tökezlemelerini isteyerek zora koşacak olursa Allah da onu burnu üzere yıkar**."[1363]

Osman radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

مَنْ أَهَانَ قُرَيْشًا أَهَانَهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ

"**Kureyş'i küçük düşüreni Allah Azze ve Celle de küçük düşürür**."[1364]

Sa'd b. Ebi Vakkas radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

مَنْ أَهَانَ قُرَيْشًا أَهَانَهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ

"**Kureyş'i küçük düşüreni Allah Azze ve Celle de küçük düşürür**."[1365]

Enes radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

مَنْ أَهَانَ قُرَيْشًا أَهَانَهُ اللهُ قَبْلَ مَوْتِهِ

"**Kureyş'i küçük düşüreni Allah, ölümünden önce küçük düşürür**."[1366]

[1363] **Sahih.** Hakim (4/82) Ahmed (4/340) Bezzar (Keşfu'l-Estar 2780) Taberani (5/45) Begavî, Mu'cem (681) İbn Ebi Asım, es-Sunne (1507)

[1364] **Hasen.** Hakim (4/83) İbn Hibban (14/166) Ziyau'l-Makdisi, el-Muhtare (1/511) Ahmed (1/64) İbn Asakir, Tarih (46/285)

[1365] **Hasen.** Hakim (4/83) Ahmed (1/183) Ziyau'l-Makdisi, el-Muhtare (3/225) Taberani (1/146) Ebu Ya'la (2/114) İbn Asakir, Tarih (53/105)

[1366] **Hasen.** Taberani (1/259) İbnu'l-Buhteri, Musannefat (572) İbnu'l-Arabi, Mu'cem (1120) el-Elbani, es-Sahiha (1178)

Müslüman Yöneticiye Karşı Ayaklanan Cahiliyye Ehline Benzer

İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

مَنْ كَرِهَ مِنْ أَمِيرِهِ شَيْئًا فَلْيَصْبِرْ، فَإِنَّهُ مَنْ خَرَجَ مِنَ السُّلْطَانِ شِبْرًا مَاتَ مِيتَةً جَاهِلِيَّةً

"**Yöneticisinde hoşlanmadığı bir şey gören kimse sabretsin. Zira insanlardan hiçkimse yoktur ki yöneticiye karşı bir karış karşı çıksın da bu halde ölürse cahiliyye ölümüyle ölmesin**."[1367]

Abdullah b. Ömer radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu işittim:

مَنْ خَلَعَ يَدًا مِنْ طَاعَةٍ، لَقِيَ اللهَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ لَا حُجَّةَ لَهُ، وَمَنْ مَاتَ وَلَيْسَ فِي عُنُقِهِ بَيْعَةٌ، مَاتَ مِيتَةً جَاهِلِيَّةً

"**Kim itaatten el çekerse kıyamet gününde Allah ile bir hücceti olmaksızın karşılaşır. Kim boynunda biat bağı olmadan ölürse cahiliyye ölümüyle ölür**.[1368]

Ubâde b. es-Sâmit radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem bizi çağırdı ve O'na biat ettik. Bizden biat için aldığı sözler arasında; dinçlik ve isteksizlik zamanlarımızda, zorlukta ve kolaylıkta ve bizim aleyhimizde kayırmacılık yapıldığında dahi dinleyip itaat etmemiz, yöneticilerle çekişmememiz de vardı. Şöyle buyurdu: "**Ancak katınızda Allah'tan bir burhan bulunan apaçık bir küfür görmeniz hali bundan hariçtir**."[1369]

Alkame b. Vâil el-Hadramî, babasından rivayet ediyor: "Seleme b. Yezid el-Cu'fî Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e şöyle sordu: "Ey Allah'ın nebisi! Başımıza; kendi haklarını bizden isteyen ama bizim haklarımızı vermeyen idareciler gelirse ne yapmamızı emredersin?" Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem ondan yüzünü çevirdi. Sonra tekrar sordu, yine yüzünü çevirdi. Sonra ikinci veya üçüncü defa sorduğunda el-

[1367] **Sahih.** Buhârî (7053, 7054) Muslim (1849, 56)
[1368] **Sahih.** Muslim (1851)
[1369] **Sahih.** Buhârî (7056, 7200) Muslim (1709, 42)

Eş'as b. Kays onu tutup çekti. Bunun üzerine Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**Dinleyin ve itaat edin. Onların yüklendikleri şey kendi üzerlerine, sizin yüklendiğiniz şeyler de sizin üzerinizedir**."[1370]

Huzeyfe b. el-Yemân radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**Yöneticiyi dinle ve itaat et. Sırtına vurup malını alsa dahi dinle ve itaat et.**"[1371]

Arfece radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu işittim: "**İşleriniz bir kişi (halife) üzerinde toplanmışken asânızı yarmak (birliğinizi bozmak) veya cemaatinizi ayırmak üzere size gelen kimseyi öldürün**."[1372]

Umm Seleme radıyallahu anha'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**İleride bazı yöneticiler olacak, bilecek ve karşı çıkacaksınız. Kim bilirse berî olur, kim karşı çıkarsa selamette olur. Lakin rıza gösteren ve tâbi olan**..." Dediler ki: "Onlarla savaşmayalım mı?" Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem: "**Namaz kıldıkları sürece hayır**" buyurdu."[1373]

Avf b. Mâlik radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**Yöneticilerinizin hayırlıları sizin kendilerini sevdiğiniz ve sizin seven, onlara dua ettiğiniz ve size dua eden yöneticilerdir. Yöneticileriniz şerlileri ise kendilerine buğz ettiğiniz ve size buğz eden, kendilerine lanet ettiğiniz ve size lanet eden yöneticilerdir.**" Denildi ki: "Ey Allah'ın rasulü! Onlara kılıçla karşı çıkmayalım mı?" Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**Aranızda namazı ikame ettikleri sürece hayır! Yöneticilerinizde hoşlanmadığınız bir şey gördüğünüzde, amelini çirkin görün fakat itaatten büsbütün el çekmeyin**."[1374]

Ebû Hureyre radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**İmam (halife) ancak bir kalkandır. Arkasında savaşılır, onunla korunulur. Allah Azze ve Celle'den sakınmayı emreder ve adil olursa bundan dolayı kendisine ecir vardır. Bundan başkasını emrederse bu da kendisinin aleyhinedir**."[1375]

Şeyh el-Elbânî rahimehullah'a şöyle soruldu: "Zamanımızda

[1370] **Sahih.** Muslim (1846)
[1371] **Sahih.** Muslim (1847, 52)
[1372] **Sahih.** Muslim (1852, 60)
[1373] **Sahih.** Muslim (1854)
[1374] **Sahih.** Muslim (1855)
[1375] **Sahih.** Muslim (1841)

“Yöneticilere karşı Askeri inkılap (darbe, ayaklanma) denilen şey dinde mi gelmiştir yoksa bir bid’at midir?

Cevap: Bu fiillerin İslam’da aslı yoktur. Bu, davetin kurulmasında ve salih ülke oluşturulmasında İslamî menhece aykırı bir metottur. Bu ancak bazı müslümanların kafirlerden etkilendikleri bir bidattir. Bu hususu Akidetu’t-Tahaviyye şerhi ve dipnotlarında açıkladım.”[1376]

Münafık Dahi Olsalar İslâm İddia Edenleri Haksız Yere Öldürenler Bizden Değildir

Enes b. Malik radıyallahu anh’den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَقُولُوا لاَ إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، فَإِذَا قَالُوهَا، وَصَلَّوْا صَلاَتَنَا، وَاسْتَقْبَلُوا قِبْلَتَنَا، وَذَبَحُوا ذَبِيحَتَنَا، فَقَدْ حَرُمَتْ عَلَيْنَا دِمَاؤُهُمْ وَأَمْوَالُهُمْ، إِلَّا بِحَقِّهَا وَحِسَابُهُمْ عَلَى اللَّهِ

“**İnsanlarla Allah’tan başka ibadete layık hak ilah olmadığına, Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem)’in Allah’ın rasulü olduğuna şahitlik edene kadar savaşmam emredildi. Şayet buna şehadet eder, kıblemizi kıble edinir, kestiklerimizden yer ve namazlarımızı da kılarsa, hak etmedikten sonra canlarını ve mallarını bize karşı korumuş olurlar. Sonrasında müslümanların lehine olan onların da lehine, müslümanların aleyhine olan, onların da aleyhine olur**.”[1377]

Iyaz el-Ensari radıyallahu anh’den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ كَلِمَةٌ عَلَى اللَّهِ كَرِيمَةٌ لَهَا عَنْدَ اللَّهِ مَكَانٌ، وَهِيَ كَلِمَةٌ مَنْ قَالَهَا صَادِقًا أَدْخَلَهُ اللَّهُ بِهَا الْجَنَّةَ، وَمَنْ قَالَهَا كَاذِبًا يَعْنِي قَالَهَا بِلِسَانِهِ حَقَنَتْ دَمَهُ وَأَحْرَزَتْ مَالَهُ وَلَقِيَ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ غَدًا يُحَاسِبُهُ

“**Muhakkak ki La ilahe illallah öyle bir kelimedir ki, Allah katında pek değerlidir. Allah katında belli bir yere sahiptir. O öyle bir kelimedir ki, kim onu samimiyetle (ihlâsla) söylerse Allah buna karşılık onu cennete koyar. Kim de onu sahtekârca söylerse, (dünyada) canını ve malını korusa bile yarın Allah’ın huzuruna çıktığında (Allah) onu**

[1376] Şeyh el-Elbânî’nin el-Esale dergisinde yayınlanan 41 no’lu fetvası

[1377] **Sahih.** Buhari (392) Ebu Davud (2641) Tirmizi (2608) Nesai (7/76) Ahmed (3/199)

hesaba çeker”[1378]

Ubeydullah b. Adiy b. el-Hıyar radıyallahu anh’den: “Ensardan biri kendisine (şöyle bir olay) anlattı: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem otururken bir kişi yanına geldi ve münafıklardan birini öldürmek için gizlice izin istedi. Nebî sallallahu aleyhi ve sellem sesini yükselterek şöyle dedi: “**Allah'tan başka ilâh olmadığına şehadet etmiyor mu?**” Adam: “Evet ey Allah'ın Rasûlü! Ancak bu şehâdet değil.” “**Muhammed'in Allah Rasûlü olduğuna şehadet etmiyor mu?**” diye sordu. Adam: “Evet ey Allah'ın Rasûlü! Ancak bu (hakikî) şehâdet değil” dedi. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem: “**Namaz kılmıyor mu?**” dedi. Adam: “Evet ey Allah'ın Rasûlü! Ancak bu namaz değil” deyince Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: “**İşte bu kişilere dokunmayı Allah bana yasakladı**.”[1379]

Evs radıyallahu anh’den: “Sakîf heyetiyle birlikte Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’in yanına geldim. Bir çadırda oturuyorduk. Bir müddet sonra ben ve Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem dışındaki herkes kalkıp gitti. Bir adam Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in yanına girdi ve gizlice bir şeyler söyledi. Nebî sallallahu aleyhi ve sellem: “**Git ve onu öldür!**” dedi. Adam dönüp giderken yanına çağırdı ve: “**O kişi 'Allah'tan başka ilâh olmadığına şehadet etmiyor mu?**” diye sordu. Adam: “Evet şehadet ediyor, ama korunmak için söylüyor” dedi. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem: “**Onu bırakın (öldürmeyin)! İnsanlarla Lâ ilahe illallah' deyinceye kadar mücâdele etmekle emrolundum. Bunu kabul ederlerse işte o zaman (hukukî ceza dışında) canlarının ve mallarının dokunulmazlığı vardır**.” Muhammed b. Cafer dedi ki: “Şû'be'ye sordum: “Hadiste; “**O kişi 'Allah'tan başka ilâh olmadığına ve benim Allah Rasûlü olduğuma şehadet etmiyor mu**?” şeklinde (risâlet cümlesi) geçmiyor mu?” O da: “Olduğunu zannediyorum, (ancak) tam bilemiyorum” dedi.[1380]

Enes b. Mâlik radıyallahu anh’den: Itban gözünden şikâyetçiydi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e elçi gönderdi, rahatsızlığını belirtti ve: “Ey Allah'ın Rasûlü! Evimde namaz kılsanız da ben orayı namazgâh edinsem” (sözlerini) aktardı. Bunun üzerine Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile Allah'ın nasip ettiği bir grup sahabe Itban'ın evine gittiler. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem namaza başladı. Sahabe ise kendi arasında sohbet ediyordu. Münafıklardan karşılaştıkları hâlleri konuşmaya başladılar ve konuşmaların ağırlığı Malik b. Duheyşim'e döndü, (hep ondan

---

[1378] **Sahih.** Bezzar, Keşfu’l-Estar (no:4), Şecerî, Emali (no:97) Ebu Nuaym, Ma’rife (5442) İbn Kani Mucemu’s-Sahabe (2/277) Deylemi (7281) Şahidini Enes radıyallahu anh’den: İbn Neccar, Zeylu Tarihi Bağdad (2/162)

[1379] **Sahih.** Ahmed (5/432, 433) Malik (1/171) Şafii (1/13)

[1380] **Sahih.** Ahmed (4/8, 9) Nesai (7/80) Darimi (2/218)

bahsettiler,) Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem namazı bitirince şöyle dedi: "**O, Allah'tan başka ilah olmadığına ve benim Allah Rasûlü olduğuma' şehadet etmiyor mu?**" Birisi: "Bilâkis (şehâdet ediyor), ancak kalbinden değil" dedi. O zaman Nebî sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki: "**Kim 'Allah'tan başka ilâh olmadığına ve benim Allah Rasûlü olduğuma' şehadet ederse ateşin azabını tatmayacak" (ya da dedi ki) cehennem ateşine girmeyecek**."[1381]

Ebû Mâlik el-Eşcaî babası Târık b.Eşyem radıyallahu anh'den rivayet ediyor: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**Kim Allah'ın tek olduğuna inanıyor ve diğer tapılanları reddediyorsa, canının ve malının dokunulmazlığı vardır, (âhiretteki) hesabı ise Allah'a kalmıştır**."[1382]

Mikdâd b. Esved radıyallahu anh'den: "Ey Allah'ın Rasûlü! Kâfirlerden biri ile karşılaşsam ve benimle savaşsa, bir iki vuruşsak, sonra ellerimden birini kılıçla vurup koparsa ve bir ağacın arkasına sığınıp 'ben Müslüman oldum' dese, onu öldürebilir miyim, ne dersin?" Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem: "**Onu artık öldüremezsin, eğer öldürürsen o senin öldürmeden önceki yerine geçer ve sen de onun kelime-i tevhidi söylemeden önceki yerine geçersin.**"[1383]

Münafk; kalbinde küfrü gizlediği halde iman izhar eden, müslüman olduğunu iddia eden kimsedir. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem, iki şehadet kelimesini söyleyen, namaz kılan, kıblemize yönelen kimseleri, münafıklıklarına dair emareler görülse dahi öldürtmüyordu. Zira birçok kimse İslam'a münafıkça düşüncelerle girmiş, sonra ihlasa kavuşmuştur:

Enes radıyallahu anh şöyle demiştir: "Bazıları dünyalık bir şeyler edinmek için Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e gelip müslüman olurlardı. Ancak akşam olmadan bu kişiler İslâm'ı dünya ve içindekilerden daha fazla sever hale gelirlerdi."[1384]

Enes radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem adamın birine: "**Müslüman ol**" buyurdu. Adam: "İçimden gelmiyor" dedi. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem: "**İçinden gelmese de müslüman ol**" buyurdu."[1385]

Hükümde Adalet Yapmayan Bizden Değildir

Bilal b. Sa'd, babası (Sad b. Temim radıyallahu anh)'den rivayet ediyor: "Dedik ki: "Ey Allah'ın rasulü! Senden sonraki halifeye ne düşer?"

[1381] **Sahih.** Buhari (425) Muslim (33) Ahmed (3/135, 174)
[1382] **Sahih.** Muslim (23) Ahmed (3/472, 6/394) İbn Ebi Şeybe (10/123)
[1383] **Sahih.** Buhari (6865) Muslim (95) Ahmed (6/3-5) Ebu Davud (2544)
[1384] **Sahih.** Ahmed (3/107,175, 259, 284) Muslim (2311)
[1385] **Sahih.** Ahmed (3/109, 181) Ebu Ya'la (6/406)

Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

مِثْلُ الَّذِي لِي مَا عَدَلَ فِي الْحُكْمِ، وَأَقْسَطَ فِي الْقِسْطِ، وَرَحِمَ ذَا الرَّحِمَ، فَمَنَ فَعَلَ ذَلِكَ فَلَيْسَ مِنِّي وَلَسْتُ مِنْهُ

"**Bana düşenin aynısı; hükümde adil olmak, orta yolu gözetmek ve merhamet edilmesi gereken yerde merhamet etmek. Kim böyle yapmazsa benden değildir, ben de ondan değilim**."[1386]

Ma'kıl b. Yesâr radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu işittim: "**Allah'ın kendisine bir halkın sorumluluğunu verdiği bir kul, onlara nasihat etmezse elbette cennetin kokusunu bulamaz.**"[1387]

Muslim'in rivayetinde şöyledir: "**Müslümanların işlerini üstlenen, sonra da onlar için çalışıp nasihat etmeyen her yönetici asla onlarla beraber cennete giremez**."[1388]

Recmi İnkâr ve Terk Edenler Bizden Değildir

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ لَا يَحْزُنْكَ الَّذِينَ يُسَارِعُونَ فِي الْكُفْرِ مِنَ الَّذِينَ قَالُوا آمَنَّا بِأَفْوَاهِهِمْ وَلَمْ تُؤْمِنْ قُلُوبُهُمْ وَمِنَ الَّذِينَ هَادُوا سَمَّاعُونَ لِلْكَذِبِ سَمَّاعُونَ لِقَوْمٍ آخَرِينَ لَمْ يَأْتُوكَ يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ مِنْ بَعْدِ مَوَاضِعِهِ يَقُولُونَ إِنْ أُوتِيتُمْ هَذَا فَخُذُوهُ وَإِنْ لَمْ تُؤْتَوْهُ فَاحْذَرُوا

"**Ey Peygamber! Kalpleri îman etmediği halde, ağızlarıyla "İman ettik" diyenlerin, yalana kulak verenlerle, sana gelmeyen başka bir kavmi dinleyen (Yahudi)lerin küfür hususunda yarış etmeleri, seni mahzun etmesin; bunlar, kelimeleri (yerli yerine) konulduktan sonra, yerlerini değiştirirler ve "Eğer size (kırbaç cezası) verilirse, onu kabul edin; eğer bu ceza verilmez de (recm cezası verilir)se, ondan da sakının" derler**." (Maide 41)

[1386] **Sahih.** Buhari, Tarihu'l-Kebir (4/46) Taberani (6/45) İbn Kani Mu'cem (1/255) Ebu Nuaym Marife (3211) Hilyetu'l-Evliya (5/233) Temmam Fevaid (1169) İbn Zencuye el-Emval (39) Fesevi Marife (1/116) Sehmî Tarihu Curcan (s.493) İbn Asakir (35/104, 38/317, 46/244)

[1387] **Sahih.** Buhârî (7150)

[1388] **Sahih.** Muslim (142, 229)

İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan: Ömer radıyallahu anh hutbesinde dedi ki: "Ey insanlar! Recm ayeti hakkında sizi yanıltmasınlar! Zira o Allah Azze ve Celle'nin kitabında indirilmiş bir ayet idi. Onu Kur'ân'da okurduk. Lakin Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem ile beraber onun çoğu gitti. Bunun delili, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in recmi uygulamış olmasıdır. Ebu Bekr radıyallahu anh recmetti. Onlardan sonra biz de recmederiz. Şüphesiz bu ümmetten bir topluluk gelecek, recmi yalanlayacaklar, güneşin batıdan doğacak olmasını yalanlayacaklar, şefaati yalanlayacaklar, havzı yalanlayacaklar, deccal(in çıkışını) yalanlayacaklar, kabir azabını yalanlayacaklar ve bir topluluğun cehenneme girmelerinden sonra çıkarılacaklarını yalanlayacaklar."[1389]

Ömer b. El-Hattab radıyallahu anh şöyle demiştir: "Korktum ki insanlar üzerine zaman uzayacak, ta ki birisi şöyle diyecektir: "Allah'ın kitabında recm cezasını bulamıyoruz" böylece Allah'ın indirdiği bir farzı terk etmek suretiyle sapacaklar. Dikkat edin! Zina eden muhsan kişi (evlilik yaşamış kimse) için delil ile veya hamilelikle yahut itirafla anlaşılması üzerine recm haktır. Nitekim şunu (Kur'andan olarak) okudum:

الشَّيْخُ وَالشَّيْخَةُ إذا زَنَيَا فَارْجُمُوهُمَا الْبَتَّةَ

"**Evlilik yaşamış erkek ve evlilik yaşamış kadın zina ettiklerinde her ikisini kesinlikle recmedin**"[1390]

Abdullah b. Abbas radıyallahu anhuma'dan: Ömer b. El-Hattab radıyallahu anh Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in minberi üzerine çıkmış halde iken şöyle dedi: "Hiç şüphe yok ki Allah, Muhammed'i hak peygamber olarak gönderdi. Ona indirilen bu kitabın içinde "recm ayeti de vardı" Biz bu ayeti okuduk ezberledik ve onu anlayıp belledik. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem recm etti, bizde ondan sonra recm ettik. Böyle olduğu halde insanlara zaman uzayıp da onlardan birinin: "Biz Allah'ın kitabında recmi bulamıyoruz" demesi ve böylece Allah'ın indirmiş olduğu bir farizayı, terk suretiyle dalalete düşmelerinden korkarım. Hiç şüphesiz ki Allah'ın kitabında evli erkek ve kadınlardan olup da zina eden ve zinasında beyyine bulunan yahut da gebelik ve itiraf bulunmasıyla zinası sabit görünen kimse üzerine recm bir haktır.[1391]

[1389] **Sahih.** Ahmed (1/23) Abdurrazzak (7/330) İbnu'l-Carud el-Munteka (812) Nesai Sunenu'l-Kubra (4/274) Ebu Ya'la (1/136) Tayalisi (25) İbn Ebi Şeybe (5/539-540) İbn Abdilberr et-Temhid (9/83, 19/69, 70, 23/98) Haris Musned (736) Mehamili Emali (220) İbn Ebi Zemeneyn es-Sunne (112, 243) Acurri eş-Şeria (765-768) Beyhaki el-Ba's ve'n-Nuşur (149) el-Lalekai (2083-84) Mervezi es-Sunne (354) İbn Ebi Asım es-Sunne (343) el-Elbani Zılalu'l-Cenne'de (697) sahih demiştir.

[1390] **Sahih.** Buhari (7170) Muslim (1691) El-Elbâni es-Sahiha (2913)

[1391] **Sahih.** Buhari (6830) Muslim (1691) Ebu Davud (4418) Tirmizi (1431)

Ömer b. el-Hattab radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem recm etti; Ebu Bekr recm etti; ben de recm ettim. Allah'ın kitabına ilave etmiş olmaktan çekinmemiş olsam onu muhakkak mushafa yazardım. Çünkü ileride bazı kavimlerin gelip onu Allah'ın kitabında bulamayınca inkâr edeceklerinden cidden korkuyorum.[1392]

Ömer b. El-Hattab radıyallahu anh, insanlara hutbe okumuş ve şöyle demiştir: "Uyanık olunuz; bazı kimseler: Recm de ne oluyormuş? Allah'ın kitabında değnek cezası var diyorlar. Muhakkak ki Allah Resulü sallallahu aleyhi ve sellem recmi uygulamış ve ondan sonra biz de uygulamışızdır. Şayet bazı kimseler: Ömer Allah'ın kitabından olmayan bir şeyi Allah'ın kitabında ziyade etti dememiş olsalardı, o ayeti nazil olduğu gibi Kur'an'a koyardım."[1393]

İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan: "Recmi inkar eden kişi, hesap etmediği bir şekilde Kur'ân'ı inkar etmiş olur. Çünkü Allah Teâlâ: "**Ey kitap ehli! Kitaptan gizlemiş olduğunuz pek çok şeyi açıklayan, pek çoğunu da affeden rasulümüz size geldi**" (Maide 15) buyuruyor. Recmetme hükmü de onların gizledikleri şeylerdendi."[1394]

Hafız İbn Hacer söyle demiştir: "Sahabeden bir topluluktan, Kur'an içinde nazil olup da hükmü devam ettiği veya etmediği halde tilaveti nesh edilen bazı ayetler zikretmelerinin sabit olması bunu destekler. Mesela Ömer radıyallahu anh'ın rivayetinde: "Evlilik yaşamış erkek ile evlilik yaşamış kadın zina ettiklerinde her ikisini de kesinlikle recmedin" buyrulmuştur. Enes radıyallahu anh'ın rivayet ettiği Bi'ru Maune'de öldürülen kurrâlar kıssasında: "Onlar hakkında Kur'an nazil olmuştur: "Bizden kavmimize ulaştırın ki muhakkak biz rabbimizle karşılaştık" demiştir. Ubey b. Ka'b radıyallahu anh hadisinde: "Ahzab suresi, Bakara suresi kadar idi" demiştir. Huzeyfe radıyallahu anh Tevbe suresi hakkında: "Dörtte birini okuyorlar" demiştir. Bütün bunlar sahih hadislerdir. Nitekim İbn Dureys İbn Ömer radıyallahu anhuma'dan şöyle rivayet etmiştir: "İbn Ömer radıyallahu anhuma bir kimsenin: "Kur'anın tamamını okudum" demesini hoş görmez ve şöyle derdi: "Şüphesiz Kur'an'dan kaldırılan kısmı vardır." Bunlarda konunun hadisiyle çelişen bir şey yoktur. Zira bütün bunlar Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in hayatı zamanında tilaveti nesh edilen ayetlerdir."[1395]

Recm ilk önce ayetle sabitti. Tilaveti nesh edildi, hükmü sünnetle sabit kaldı. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in recm cezası uyguladığı

[1392] **Sahih.** Tirmizi (1432)

[1393] **Sahih.** Ahmed (1/29), Nesai Sunenu'l-Kubra (4/272)

[1394] **Sahih mevkuf**. Hakim (4/359) İbn Hibbân (10/276) Nesâî Sunenu'l-Kubrâ (7162, 11139) Taberî (8/262)

[1395] Fethu'l-Bari (9/65)

hakkındaki rivayetler mütevatirdir. Toplam 20 sahabeden rivayet edilmiştir.[1396] Bunlardan bazıları şu şekildedir:

Ebu Hureyre radıyallahu anh şöyle demiştir: Sizler Rasullullah sallallahu aleyhi ve sellem'in huzurunda bulunduğunuz sırada birden bedeviler den bir adam ayağa kalktı ve; "Ya Resulullah! Benim için Allah'ın kitabı ile hükmet!" dedi. Akabinde ona muhasımı olan kimse de ayağa kalktı ve: "Ya Resulallah! Hasmım doğru söyledi. Sen onun için Allah'ın kitabı ile hükmet ve söz söylemek üzere bana izin ver!" dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de ona: "**Sözünü söyle**" buyurdu. O da şöyle dedi: "Benim oğlum, bu Arabinin yanında ücretle çalışan bir kimse idi. Oğlum bunun karısı ile zina etmiş. İnsanlar bana oğlum üzerine taşlanmak cezası olduğunu haber verdiler. Ben bu adama oğlum adına yüz koyun ve bir de cariyeyi fidye vererek oğlumu bu cezadan kurtardım. Bundan sonra ben bu meseleyi ilim ehlinden sordum. Onlar da bana onun karısı üzerine taşlama cezası düştüğünü, benim oğluma da ancak yüz değnek vurulma ile bir yıl gurbete sürgün edilmek üzere, ceza olduğunu haber verdiler!" dedi. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem de: "**Nefsim elinde olan Allah'a yemin ederim ki ben sizin aranızda elbette Allah'ın kitabı ile hükmedeceğim. Cariye ile koyunları kendi sahibine geri veriniz. Senin oğluna gelince: onun üzerinde yüz değnek cezası ve bir yıl gurbete sürgün edilme cezası vardır**" buyurdu. Bundan sonra Eslem kabilesinden bir adam olan Uneys'e de: "**Sana gelince ya Uneys! Sende bu adamın karısına git tahkikini yap, eğer kadın suçunu itiraf ederse onu recm et"** buyurdu. Ravi: Uneys o kadına gitti, kadının suçunu itiraf etmesi üzerine, Uneys ona taşlama cezası uyguladı demiştir.[1397]

Ebu Ya'la Kesir b. Salt'dan rivayet ediyor: Biz Mervan'ın yanındaydık, içimizde Zeyd radıyallahu anh de vardı. Zeyd radıyallahu anh: biz zina eden ihtiyar erkeği ve ihtiyar kadını mutlaka recm edin, diye okurduk, dedi. Mervan: onu mushafa yazmadın mı? Diye sordu da, o şöyle dedi: Biz bunu zikretmiştik. Ömer b. El-Hattab radıyallahu anh da içimizdeydi. Size bu hususta yeterli bilgi vereyim mi? Dedi, Biz: Nasıl? Diye sorduk. Şöyle dedi: Bir adam Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e; "Ey Allah'ın elçisi, bana recm ayetini yazdır" dedi. Allah Resulü sallallahu aleyhi ve sellem: "**Şimdi yazdıramam**" veya benzeri bir söz söyledi.[1398]

Abdullah b. Ömer radıyallahu anhuma'dan: Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e zina etmiş bir Yahudi erkeği ile bir Yahudi kadını getirildi. Bunun üzerine Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem Yahudilerin yanına

---

[1396] Bkz. Kettani Nazmu'l-Mutenasir (183)

[1397] **Sahih.** Buhari (6827), Muslim (1697) Tirmizi (1433)

[1398] **Sahih.** Nesai Sunenu'l-Kubra (4/271) Beyhaki (8/367) Ziyau'l-Makdisi el-Muhtare (1/220)

kadar gidip: "**Sizler zina edenlerin üzerine Tevrat'ta ne cezası buluyorsunuz**?" diye sordu. Onlar: "Biz zina eden erkek ile kadının yüzlerini karartır, onları bir hayvan üzerine yükler, yüzleri biri birinin aksine gelecek surette oturtup ve böylece onları dolaştırıp teşhir ederiz" dediler. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem: "**Eğer doğru söyleyenler iseniz Tevrat'ı getirin**" buyurdu. Onlar Tevrat'ı getirdiler ve onu okumaya başladılar. Nihayet "recm" ayeti üzerine elini koydu da iki eli arasını ve arkasını okudu. O sırada Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem ile beraber bulunan Abdullah b. Selam radıyallahu anh, Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'e: "Ona emret de elini kaldırsın" dedi. Genç elini kaldırdı. Bir de baktılar ki "recm" ayeti elinin altındadır. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem zina eden erkek ve dişi yahudilerin "recm" edilmelerini emretti. Onlar da "recm" olundular.[1399]

Ubade b. Samit radıyallahu anh şöyle dedi. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**Benden alınız! Benden alınız! Muhakkak ki Allah zina yapan kadınlar için bir yol tayin etmiştir. Evlenmemiş olan evlenmiş olanla zina ederse bunların her birine yüz değnek ve bir sene sürgün cezası vardır. Evli veya dul olanla zina ederse bunların her birine de yüz değnek ve recm cezası vardır**."[1400]

Ebu Hureyre radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem mescidde iken müslümanlardan bir kimse yanına geldi ve ona bir nida edip: "Ya Rasulullah! Ben zina yaptım" dedi. Nebî sallallahu aleyhi ve sellem ondan yüz çevirdi. Bu sefer o zat Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in yüzünü döndürdüğü tarafa geçip yine: "Ya Resulullah! Ben zina ettim dedi. Nebî sallallahu aleyhi ve sellem ondan yüz çevirdi. Nihayet o zat bu itirafı dört kere tekrarladı. Bu şekilde kendi aleyhine dört kere şehadet edince Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem onu çağırıp: "**Sende delilik var mı**?" diye sordu o zat: "Hayır" dedi. Rasulullah: "**Sen evli misin**?" Diye sordu. O zat: "Evet" dedi. Bunun üzerine Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem oradakilere: "**Bunu götürünüz ve recm ediniz**" emrini verdi.[1401]

Cabir b. Abdillah radıyallahu anhuma şöyle diyordu: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem Eslem kabilesinden bir adamı, Yahudilerden bir adamı ve onun zina ettiği kadını recm etti."[1402]

Had Cezaları Hakkında İltimas Yapan Kafirlere Benzer

Aişe radıyallahu anha'dan: "Usame radıyallahu anh Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'e bir kadın hakkında aracı olmak için bir şeyler söyledi. Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

[1399] **Sahih.** Buhari (4556), Muslim (1699)
[1400] **Sahih.** Muslim (1690)
[1401] **Sahih.** Muslim (1691)
[1402] **Sahih.** Muslim (1701)

إِنَّمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ، أَنَّهُمْ كَانُوا يُقِيمُونَ الحَدَّ عَلَى الوَضِيعِ وَيَتْرُكُونَ الشَّرِيفَ، وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، لَوْ أَنَّ فَاطِمَةَ فَعَلَتْ ذَلِكَ لَقَطَعْتُ يَدَهَا

"**Sizden öncekiler ancak had cezalarını düşük konumdakilere uygulayıp, şereflilere uygulamadıkları için helak oldular. Nefsim elinde olana yemin ederim ki şayet (kızım) Fatıma dahi bunu yapacak olsa elini keserdim**."[1403]

Diyetlerde Haddi Aşan Cahiliyye Ehlindendir

Ukbe b. Evs dedi ki: "Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem'in ashabından birisi, Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem'in Mekke'nin Fethi günü yaptığı hutbesinde şunları da söylediğini rivayet etmiştir:

وَإِنَّ قَتِيلَ خَطَأِ الْعَمْدِ بِالسَّوْطِ، وَالْعَصَا وَالْحَجَرِ مِائَةٌ مِنَ الْإِبِلِ، مِنْهَا أَرْبَعُونَ فِي بُطُونِهَا أَوْلَادُهَا، فَمَنْ ازْدَادَ بَعِيرًا فَهُوَ مِنْ أَهْلِ الْجَاهِلِيَّةِ

"**Şüphesiz bilerek öldürmeye benzeyen hata ile öldürmenin diyeti kırk tanesi gebe olmak üzere yüz devedir. Kim buna bir deve fazladan eklerse o kimse cahiliyye ehlindendir**."[1404]

Zalimleri Destekleyen Bizden Değildir

Huzeyfe radıyallahu anh'den: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إنها ستكون أمراء يكذبون ويظلمون فمن صدقهم بكذبهم وأعانهم على ظلمهم فليس منا ولست منهم ولا يرد على الحوض ومن لم يصدقهم بكذبهم ولم يعنهم على ظلمهم فهو مني وأنا منه وسيرد علي الحوض

"**Şüphesiz yalan söyleyen ve zulmeden yöneticiler olacaktır. Onların yalanlarını tasdik eden ve zulümlerine yardım edenler bizden değillerdir, ben de onlardan değilim. Onlar havza gelemeyecektir. Onların yalanlarını tasdiklemeyen ve zulümlerine yardım etmeyen ise bendendir, ben de ondanım. O havza gelecektir**."[1405]

İbn Ömer radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve

---

[1403] **Sahih.** Buhari (6787) Muslim (1688) İbn Carud, el-Munteka (804) Ahmed (6/162)

[1404] **Sahih.** Ahmed (3/410)

[1405] **Sahih.** Ahmed (5/384) Taberani (3/167) Bezzar (7/255)

sellem şöyle buyurdu:

سيكون عليكم أمراء يأمرونكم بما لا يفعلون فمن صدقهم بكذبهم وأعانهم على ظلمهم فليس مني ولست منه ولن يرد على الحوض

"**Üzerinize öyle idareciler gelecek, yapmadıkları şeyleri size emredeceklerdir. Onların yalanlarını tasdikleyen ve zulümlerine yardım eden benden değildir, ben de ondan değilim. O havza gelemez**."[1406]

Ka'b b. Ucre radıyallahu anh'den: "Biz deriden bir minder üzerinde otururken Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem, yanımıza çıktı geldi ve şöyle buyurdu:

إِنَّهُ سَيَكُونُ بَعْدِي أُمَرَاءُ؛ فَمَنْ دَخَلَ عَلَيْهِمْ وَصَدَّقَهُمْ بِكَذِبِهِمْ وَأَعَانَهُمْ عَلَى ظُلْمِهِمْ فَلَيْسَ مِنِّي وَلَسْتُ مِنْهُ، وَلَيْسَ يَرِدُ عليَّ الْحَوْضَ، وَمَنْ لَمْ يُصَدِّقْهُمْ بِكَذِبِهِمْ وَلَمْ يُعِنْهُمْ عَلَى ظُلْمِهِمْ فَهُوَ مِنِّي وَأَنَا مِنْهُ، وَهُوَ وَارِدٌ عليَّ الحوض

"**Benden sonra bazı idareciler olacaktır. Kim onların yanına girer, yalanlarını tasdik eder ve zulümlerine yardım ederse benden değildir, ben de ondan değilim. O havza gelemez. Kim de onların yalanlarını tasdik etmez ve zulümlerinde yardım etmezse o bendendir, ben de ondanım. O havza gelebilir**."[1407]

Diğer lafzı şöyledir:

من ههنا هل تسمعون إن من بعدي أمراء يعملون بغير طاعة الله فمن شاركهم في عملهم وأعانهم على ظلمهم فليس مني ولست منه ومن لم يشاركهم في عملهم ولم يعنهم على ظلمهم فهو مني وأنا منه

"**Burada kim varsa beni duyuyor mu? Şüphesiz benden sonra Allah'a taat dışında amel eden idareciler olacak. Kim onlara işlerinde ortak olur ve zulümlerine yardım ederse benden değildir, ben de ondan değilim. İşlerinde onlara katılmayan ve zulümlerine yardım**

[1406] **Hasen ligayrihi.** Ahmed (2/95) isnadında İbrahim b. Kuays zayıftır.

[1407] **Hasen.** Nesai (4207) İbn Hibban (1/519) Ahmed (4/243) İbn Ebi Asım el-Ahad ve'l-Mesani (2065) Taberani (19/141) Taberani Evsat (5/206) Beyhaki (8/165)

etmeyen bendendir ve ben de ondanım."[1408]

Cabir b. Abdillah radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem Ka'b b. Ucra radıyallahu anh'e dedi ki:

يا كعب بن عجرة إني أعيذك بالله من إمارة السفهاء قال يا رسول الله وما إمارة السفهاء قال أمراء يكونون من بعدي لا يهتدون بهديي ولا يستنون بسنتي من دخل عليهم فصدقهم بكذبهم وأعانهم على ظلمهم فليس مني ولست منه ولن يرد علي الحوض

"**Ey Ka'b b. Ucra! Ben seni sefihlerin idareciliğinden Allah'a sığındırırım**." Ka'b: "Ey Allah'ın rasulü! Sefihlerin idareciliği nedir?" dedi. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki: "**Benden sonra gelecek bazı idarecilerdir. Benim hidayetime uymazlar ve sünnetlerime tabi olmazlar. Onların yanına girip yalanlarını tasdik eden ve zulümlerinde onlara yardım eden benden değildir, ben de ondan değilim. O havza gelemez**."[1409]

Ebu Said el-Hudri radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

يكون امراء يظلمون ويكذبون يأتيهم حواش من الناس فمن صدقهم بكذبهم فليس منى ولست منهم

"**Zulmeden ve yalan söyleyen idareciler olacak. İnsanlardan aldanmış olanları bunlara gidecektir. Kim onların yalanlarını tasdik ederse ben onlardan değilim, onlar da benden değillerdir**."[1410]

Zalim Yöneticiler İçin Milletvekili, Polis, Vergi Memuru ve Hazinedar Olan Tehdit Edilmiştir

Ebu Said ve Ebu Hureyre radıyallahu anhuma'dan:

[1408] **Hasen.** Taberani (19/160) Tayalisi (1064) İbn Ebi Asım el-Ahad ve'l-Mesani (2064)

[1409] **Sahih.** İbn Hibban (5/11, 10/372) Hakim (1/152, 3/546, 4/141, 469) Ahmed (3/321, 399) Taberani (19/142, 145, 146, 156, 161) Taberani Sagir (430) Mamer b. Raşid Cami (1330) Begavi Mu'cem (2833) Hattabi el-Uzlet (s.92) Abd b. Humeyd (1138)

[1410] **Hasen.** İbn Hibban (1/519) Tayalisi (2337) Ebu Ya'la (2/404, 465) Ahmed (3/24, 92) Ebu Muhammed el-Fakihi el-Fevaid (197)

لَيَأْتِيَنَّ عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ يَكُونُ عَلَيْهِمْ أُمَرَاءُ سُفَهَاءُ، يُقَدِّمُونَ شِرَارَ النَّاسِ وَيُظْهِرُونَ بِخِيَارِهِمْ، وَيُؤَخِّرُونَ الصَّلَاةَ عَنْ مَوَاقِيتِهَا فَمَنْ أَدْرَكَ مِنْكُمْ فَلَا يَكُونَنَّ عَرِيفًا وَلَا شُرَطِيًّا وَلَا جَابِيًا وَلَا خَازِنًا

"**İnsanlar üzerine bir zaman gelecek, sefihler yöneticileri olacak, insanların şerlilerini öne geçirecekler ve hayırlılarını geri bırakacaklar. Namazları da vakitlerinden geciktirecekler. İçinizden kim buna yetişirse arîf (millet vekili) olmasın, şurtî (polis, asker, zabıta vb.) olmasın, vergi tahsildarı olmasın ve muhasebeci olmasın**."[1411]

Ebu Hureyre radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

صِنْفَانِ مِنْ أَهْلِ النَّارِ لَمْ أَرَهُمَا، قَوْمٌ مَعَهُمْ سِيَاطٌ كَأَذْنَابِ الْبَقَرِ يَضْرِبُونَ بِهَا النَّاسَ

"**İki sınıf insan vardır ki, onlar cehennem ehlidirler; Bunlardan biri ellerinde sığırkuyruğu gibi kamçılar olup insanları dövecekler….**"[1412]

Bâtıla Şahitlik ve Yalancı Şahitlik Yapanlar Bizden Değildir

Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ لِلَّهِ شُهَدَاءَ بِالْقِسْطِ وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَآنُ قَوْمٍ عَلَى أَلَّا تَعْدِلُوا اعْدِلُوا هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَى وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ

"**Ey îman edenler! Allah için hakkı ayakta tutan, adaletle şahitlik eden kimseler olunuz. Bir kavme karşı olan düşmanlığınız, sizi (haklarında) âdil davranmamaya sevk etmesin. Adaletli olun; zira bu, takvaya daha yakındır Allah'tan korkun; şüphe yoktur ki Allah, yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır**" (Maide 8)

Görmediği veya işitmediği bir şeye, görmüş veya işitmiş gibi şahitlikte bulunmak yalan şahitliktir. Yine şahit olduğu bir şeyi eklemelerde bulunarak veya farklı mana verecek şekilde eksiltmeler yaparak nakletmek de bu

---

[1411] **Hasen.** İbn Hibban (10/447) Ebu Ya'la (2/362) el-Elbani, es-Sahiha (360)

[1412] **Sahih.** Malik (Libas,7) Müslim (2128) Ahmed (2/355, 440) Deylemi (3783) Beyhaki (2/234) Şuabu'l-İman (7801) İbn Hibban (16/500) Taberani Evsat (2/224) Darimi (isti'zan,15) İbn Teymiye Mecmu (4/402) İbnu Katan Kitabu'n-Nazar (s177) İbn Habib El-Gaye ve'n-Nihaye (s.213)

ayetin yasağı kapsamındadır. Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur: "**Şu halde pisliğin tâ kendisi olan putlardan uzak durun ve yalan şahitlikten de kaçının**" (Hac 30)

İbn Mesud radıyallahu anh; "Yalan şahitlik bu ayette Allah'a ortak koşmakla denk tutulmuştur" demiştir.[1413]

Allah Azze ve Celle müminlerin vasıfları hakkında şöyle buyurmuştur: "**Onlar yalan şahitlik yapmazlar**" (Furkan 72) Bu ayette "yalan" kelimesiyle tercüme ettiğimiz "zûr" kelimesi, bir şeyi olduğundan başka türde gösterip süslemek için söylenen söz veya işlenen fiillerdir. Kısaca zûr: bâtıl demektir. Nitekim selef tarafından bu ayete yapılan açıklamalarda zûr'a yani bâtıla şahitlik: putlar, şirk, müzik, kâfirlerin bayramları, yalan, takma saç (peruk) hakkında zûr kelimesini kullandıkları gelmiştir.

Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: "**Şüphesiz büyük günahların en büyüğü Allah'a ortak koşmak, ana babaya isyan etmek, yalan şahitlikte bulunmak (batıla şahitlik etmek) ve yalan söylemektir.**" Son cümleyi o kadar çok tekrar etti ki sahabeler "Keşke sussa" demişlerdir.[1414]

Ömer radıyallahu anh yalan şahitlikte bulunan kimseye kırk sopa vurur, onun yüzünü karalar, saçını traş eder ve çarşı pazarda dolaştırırdı."[1415]

İlim ehlinin çoğunluğu yalan şahitlikte bulunanın şahitliği bir daha asla kabul edilmez demişlerdir.

Sehl b. Abdillah rahimehullah şöyle demiştir: "Gıybetten kurtulmak isteyen nefsine zan kapılarını kapatsın. Zandan kurtulursa tecessüsten (kusurları araştırmaktan) kurtulur. Tecessüsten kurtulunca gıybetten kurtulur. Gıybetten kurtulan da yalandan kurtulur. Yalandan kurtulan ise iftiradan kurtulur"[1416]

İbn Mesud radıyallahu anh'den gelen rivayette Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: "**Kıyametten önce yalnız tanıdıklara selam verilecek, ticaret yayılacak, öyle ki bu işte kadın kocasına yardım edecek. Akrabalık bağları koparılacak, yalan şahitlik yayılacak, hakka şahitlik gizlenecektir**."[1417]

[1413] **Hasen mevkuf.** Beyhaki (10/207) Abdurrazzak (8/327)

[1414] **Sahih.** Buhari (Edeb 6) Muslim (İman 143)

[1415] **Hasen mevkuf.** Abdurrazzak (8/326) Vekî, Ahbaru'l-Kudat (3/220)

[1416] Beyhakî, Şuabu'l-İman.

[1417] **Sahih.** Hakim (4/110) Ahmed'in rivayetinde (1/407) "ve kalemin yaygınlaşması" ziyadesi de vardır. Başka bir rivayette kalem kelimesi yerine "cehaletin yaygınlaşması" ziyadesi vardır. Allah en iyi bilendir ya, kalem ve cehalet kelimelerinin birbirinin yerine kullanılması, okullarda okuma artmasına rağmen din konusundaki cahilliğin artmasıdır.

Dinî Hükümlerde Hile Yapanlar Yahudilere Benzer

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

فَبَدَّلَ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ قَوْلًا غَيْرَ الَّذِي قِيلَ لَهُمْ فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِجْزًا مِنَ السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا يَظْلِمُونَ

"**Fakat içlerinden o zulmedenler, sözü, kendilerine söylenenden başka bir şekle çevirmişlerdi de, biz de onların üzerine, zulmetmiş olmaları dolayısıyla gökten bir azâb göndermiştik**" (A'raf 162)

Ebu Hureyre radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem, cumartesi ashabının yaptıkları hakkında şöyle buyurmuştur:

لَا تَرْتَكِبُوا مَا ارْتَكَبَتِ الْيَهُودُ , فَتَسْتَحِلُّوا مَحَارِمَ اللَّهِ بِأَدْنَى الْحِيَلِ

"**Yahudilerin işlediği şeyi işlemeyin! Onlar en düşük hilelerle Allah'ın haram kıldığı şeyleri helal saydılar**."[1418]

İbn Kayyım şöyle demiştir: "Hakkında lanet edilen konulardaki hadisler iyi düşünülürse bunların genelinin hileler yoluyla Allah'ın haramlarının helal sayılması ve farzların düşürülmesi hakkında olduğu görülür."[1419]

Cabir radıyallahu anh'den: "Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem fetih yılında: "**Allah Teâlâ içki, put, ölmüş hayvan ve domuz satışını haram kılmıştır**" buyurdu. Bazı kişiler: "Ölü hayvanların yağı(nın satışı) için ne dersin? Zira onunla gemiler ve deriler yağlanır, insanlar da onu aydınlatmada kullanıyorlar" deyince: "**O(nun) satışı da haramdır**" buyurdu. Sonra da şöyle buyurdu: "**Allah Yahudileri kahretsin! Allah iç yağının satışını kendilerine haram etmiş, ancak onlar bu yağları eritip satmışlar ve parasını da öyle yemişlerdi**"[1420]

Kadınları İdareci Yapanlar Kafirlere Benzer

Ebu Bekre radıyallahu anh'den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

لَنْ يُفْلِحَ قَوْمٌ وَلَّوْا أَمْرَهُمْ امْرَأَةً

[1418] **Hasen.** İbn Batta, İbtalu'l-Hiyel (s.46) Tefsiru İbn Kesir (2/157) el-Elbani Sıfatu'l-Fetva (s.28) İrvau'l-Galil (1535)

[1419] İ'lamu'l-Muvakkiin (3/171-172)

[1420] **Sahih**. Buhârî (2236) Muslim (1581)

“**İşlerinin idaresini kadınlara veren bir kavim asla kurtuluşa ermez**.”[1421]

Allah Azze ve Celle şöyle buyuruyor:

الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ بِمَا فَضَّلَ اللَّهُ بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَبِمَا أَنْفَقُوا مِنْ أَمْوَالِهِمْ

“Allah'ın insanlardan bir kısmını diğerlerine üstün kılması sebebiyle ve mallarından harcama yaptıkları için erkekler kadınların yöneticisi ve koruyucusudur.” (Nisa 34)

Âlimler, devlet başkanının erkek olmasının şart olduğunda icma etmiştir.[1422] Ehli Kıbleden hiçbiri kadının imamlığını ve emirliğini caiz görmemiştir. Buna sadece Haricilerden Şebibiye fırkası muhalefet etmiştir.[1423]

Hadisin ravisi Ebu Bekre radıyallahu anh, Cemel savaşında yer almayı istememiş, bu hadisi delil göstermiştir.[1424] Cemel vakasında Aişe radıyallahu anha’nın lider olması, kadının idareci olması hakkında delil olmaz. Zira İbn Abbas radıyallahu anhuma’nın rivayet ettiği hadiste Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem, hanımlarına hitaben şöyle demiştir:

لَيْتَ شِعْرِي، أَيَّتُكُنَّ تَنْبَحُهَا كِلابُ الْحَوْأَبِ، يُقْتَلُ عَنْ يَمِينِهَا وَعَنْ شِمَالِهَا قُتَّامٌ مِنَ النَّاسِ، وَمَا كَادَتْ أَنْ تَنْجُوَ

“**Bilmiyorum, Haveb’in köpekleri hanginize havlar? Onun sağında ve solunda birçok insan öldürülür. Neredeyse kendisi de kurtulamayacak gibi olur**.”[1425]

Aişe radıyallahu anha, Cemel vakasında Irak’a giderken Beni Amir sularından bir suyun yanına vardı. Orada köpekler havlamaya başladı. “Buranın adı nedir?” diye sorunca “Hav’eb’dir” dediler. Bunun üzerine Aişe

---

[1421] **Sahih.** Buhari (4425, 7099) Hakim (2/128) Tirmizi (2262) Nesai (5388) Tayalisi (2811) Ahmed (5/43) Dulabi Kuna (1/18) Beyhaki (3/90)

[1422] Şankıti Advau’l-Beyan (1/55) Demici İmametu’l-Uzma (s.225) İbn Hazm Meratibu’l-İcma (s.125) Kurtubi (5/168) Ahmed Muhammed Şakir Umde (3/164) Gazali Fadaihu’l-Batıniye (s.180) Vehbe Zuhayli Fıkhu’l-İslami (6/693) İbn Hazm Faslu’l-Makal (4/110) Begavi Şerhu’s-Sunne (10/77) Ahmed Şibli el-İslam (s.226) Bağdadi el-Fark Beyne’l-Firak (110)

[1423] İbn Hazm Faslu’l-Makal (4/110) Kurtubi (1/271) Demici (s.227)

[1424] İbni Kesir el-Bidaye (6/291) İbn Hacer Metalibu’l-Aliye (4474) Nuaym b. Hammad el-Fiten (s.97)

[1425] **Sahih.** Ziyau’l-Makdisi el-Muhtare (12/160) Taberi Tarihi (5/170) İbni Kesir el-Bidaye (6/290) Metalibu’l-Aliye (4464)

radıyallahu anha “Ben dönüyorum” dedi. Zubeyr radıyallahu anh dedi ki: “Henüz değil. Öne geç, insanlar seni görecekler ve Allah onların aralarını düzeltecektir.” Aişe radıyallahu anha: “Hayır ben dönmeliyim, çünkü Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’in şöyle buyurduğunu işittim: “**Hav’eb’in köpekleri kendisine havlayacağı vakit sizden birinizin hali nice olacak?**”[1426]

Aişe radıyallahu anha’nın bu hareketinde hatalı olduğu, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem tarafından bildirilmiş, Aişe radıyallahu anha da Ahzab 33. ayetini okuyarak ağlamış, ömrü boyunca bu hareketinin pişmanlığını çekmiştir.[1427] Ayrıca Aişe radıyallahu anha’nın hilafet için değil, ara bulmak için çıktığı bilinmektedir.[1428]

Ebu Bekre radıyallahu anh’den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

هَلَكَتِ الرِّجَالُ إِذَا أَطَاعَتِ النِّسَاءَ

“**Erkekler, kadınlara itaat ettiklerinde helak olmuştur**.”[1429]

Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem, kadınlara; “**Sizin aklınız ve dininiz eksiktir**” buyurunca, bu eksikliğin ne olduğu soruldu. Buyurdu ki; “**İki kadının şahitliği bir erkeğin şahitliğine denktir. Bu aklın noksanlığıdır. Adet günlerinde namaz kılamayıp oruç tutamaması da dininin eksikliğidir**”[1430]

Avrupa’da yapılan bir araştırmada erkek ve kadın deneklere, trende bir yaşlı adamla bir zenci adamın kavgasını karikatürize eden bir resim gösteriliyor. Daha sonra deneklere bu resimde bıçağın kimin elinde olduğu soruluyor. Kadınlar hissi davranıp yanılarak bıçağın zencide olduğunu söylerken, erkekler yaşlı adamda olduğunu söylüyorlar. Resimde bıçak, gerçekten yaşlı adamın elindedir. Bu örnekte, İslam’ın kadına şahitlik konusunda yarım pay verilişinin hikmeti görülmektedir.

Ayet ve hadisler, kadının idareciliğine açık bir kapı bırakmamıştır.

[1426] **Sahih.** Ahmed (6/52, 97) İbn Hibban (15/126) Hakim (3/129) İbn Ebi Şeybe (7/536) Ebu Ya’la (8/282) Bezzar (3275) Beyhaki, Delail (6/41) Taberi (5/171) İbn Sa’d (8/56) Nuaym b. Hammad el-Fiten (s.45)

[1427] **Sahih.** Ebu Nuaym el-Hilye (2/48) Ahmed Zuhd (920) Buhari Halku Ef’ali’l-İbad (s.56) İbn Sa’d (8/73) Nuaym b. Hammad Fiten (s.44) Ayrıca bkz.: Buhari (4753) İbn Hacer, Tagliku’t-Ta’lik (5/366) İbn Hibban (16/41-42) Hakim (4/9) Ahmed (1/276, 349)

[1428] bkz.: Kurtubi (14/181)

[1429] **Hasen.** Hakim (4/291) Ahmed (5/45) Ebu Nuaym Tarihu İsbehan (2/34) İbn Masi Ahiru Cüz (11/1) Fethu’l-Vehhab (1/197) Suyuti Lealiu’l-Masnua (2/147) Hakim bu hadise sahih demiş, Zehebi de onu doğrulamıştır.

[1430] **Sahih.** Buhari (hayz 7) Müslim (iman 132)

Kadınlar; hislerine yenik düşmeleri, erkeklerin sahip olduğu idrak, fikir ve düşünceye sahip olamayışları, şefkat ve vicdan konularında erkeklerden farklı oluşları sebebiyle aklen de lider olamazlar.

Allame Ahmed Muhammed Şakir der ki; "Çağımızın kadınları dış etkilerin büyük tesiriyle kibir, gurur ve isyan ile doludur. Erkeklerle her alanda eşitlik peşindeymiş gibi görünüyorlarsa da temelde ev içinde ve dışında erkeklere tasallut ve görüşlerini dayatma peşindedirler. Kur'an ve sünnette açık naslar ile sabit olan İslam şeriatına karşı açık bir isyan ve eylem içerisindedirler. Kelimenin tam anlamıyla sorumluluk alanlarına girmeyen bölümlerde bile erkeklerin üzerinde sulta kurma peşindedirler."[1431]

Kadın Davetçi Bid'ati!

Şeyh el-Elbânî rahimehullah şöyle demiştir: "Şu son zamanlarda Dımeşk'te kadınların mescidlerde belirli vakitlerde, "kadın davetçi" diye iddia ettikleri kadınlardan birinin dersini dinlemek için toplanmaları sonradan uydurulmuş muhdes (bid'at) işlerdendir. Bu Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in ve salih selefin zamanında yoktu. Onlarda olan uygulama; kadınların eğitiminin hadiste geldiği gibi özel mekanda veya imkan dahilinde mescidde erkeklerden ayrı bulunan bölümde, salih alimler tarafından verilen deslere katılmaları şeklinde idi. Aksi halde erkekler onlara galip gelir ve ilim öğrenme ve sorma imkanları olmaz. Eğer bugün kadınlar arasında kendisine ilim verilmiş, kitap ve sünnetten kendisine fetva sorulacak selim fıkıh sahibi varsa, onun evinde veya kadınlardan birinin evinde özel meclis kurmasında sakınca yoktur. Bu onlar için daha hayırlıdır. Nasıl böyle olmasın ki? Nebî sallallahu aleyhi ve sellem mescidde cemaatle namaz hakkında dahi: "**Kadınlar için evleri daha hayırlıdır**" buyurmuştur. Müslüman Kadının edep ve haşmetini en fazla korumak zorunda olduğu, daha fazla çıkamayacağı namaz halinde bile durum böyle olduğuna göre, peki ya ilim için evlerinde toplanmaları onlar için nasıl daha hayırlı olmaz? Özellikle de onlardan bazısı sesini yükseltir, başkaları da onlara katılır. Böylece mescidde onların bu sesleri çirkin ve kötülenmiş bir şey olur. Maalesef işittiğimiz ve şahit olduğumuz şeyler böyledir. Sonra bu bid'at'in Umman gibi başka yerlerde de yayıldığını gördüm. Allah'tan her sonradan çıkarılmış bid'atten selamette kılmasını dileriz."[1432]

Şeyh el-Elbani'nin diğer bir fetvası şu şekildedir: "Soru: "Bazı kadınlar, kadınları davet için çıkıyor, onları evlerinde ziyaret ediyorlar, davet etmek ve onlara özel ders vermek için oturuyorlar. Nitekim bunu çokça yapıyorlar. Bu durum Allah Teâlâ'nın kadınlara evlerinde karar kılmaları emrine aykırı mıdır? Zira onlar vasıtalara binip gidiyorlar. Özellikle burada kadınların araba sürmesine izin veriyorlar ve şu şunu, şu da şunu

[1431] Ahmed Muhammed Şakir, Umdetu't-Tefasir (3/164)
[1432] Silsiletu's-Sahiha (6/179)

götürüyor. Bu uygun mudur?

Cevap: Ben bu işin asrımızın problemlerinden olduğuna inanıyorum. Bundan dolayı bugün arkadaşlarımızla beraber diyoruz ki: "Burada erkek ve kadın davetçiler" olması şüphesiz sonradan çıkma işlerdendir. Kadın davetçiler diye isimlendirmek uygun değildir. Dinî ilim öğreten kadınlar bulunmasında ise sakınca yok, hatta bu vaciptir. Zira kadınlar bu kadınlara soru sorarlar. Çünkü birçok kadınlar özel sorularını faziletli âlimlere sormakta sıkıntı duymaktadırlar. Eğer gerçekten kadınlar arasında, az önce açıkladığımız gbi kitap ve sünneti bilen âlimeler varsa, onların kadınlara gitmesi değil, kadınların ona gidip sormaları gerekir. Çünkü bizler şunu diyen ilim ehlinin sözünün doğruluğuna inanıyoruz: "Bütün hayır selefe tabi olmakta, bütün şer ise sonrakilerin çıkardıkları bid'atlerdedir."

Burada ve bazen diğer bazı beldelerde durum şu hale ulaşmıştır: Kadın mescidde minbere çıkıyor ve kadınlara ders veriyor! Burada mescid avlusuna erkekler gelip cemaatle namaz kılabiliyor ve içeri girip namaz kılabiliyorlar. Şüphe yok ki ben bunun bir bid'at olduğunu söylemekten hiç çekinmiyorum!

Durum sorduğun soruda söylediğin gibidir. Kadına gereken evinde vakarla oturmasıdır. Eğer kadın, Allah Azze ve Celle'nin dininde bir ilimle başkalarından ayrıcalıklı olmuşsa, bu konuda erkekler gibi hareket edemez. Evinden çıkma konusunda erkeklerle eşit olamaz. Nitekim rabbimiz kerim kitabında:

وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ

"(Kadınlar) Evlerinde karar kılsınlar" (Ahzab 33) buyurmuştur.

Kadında asıl olan; dışarı çıkmadıkça gideremeyeceği bir ihtiyacı olmadıkça çıkmamasıdır. Böylece durum ortadadır: İlim sahibi olan kadının çıkıp harekete geçmesi ve "davetçi kadın" diye isimlendirilmesi caiz değildir. İlim öğrenmek isteyen kadının ise Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in zamanında olduğu gibi mescide çıkması caizdir. Bununla beraber Nebî sallallahu aleyhi ve sellem:

وَبُيُوتُهُنَّ خَيْرٌ لَهُنَّ

"**Kadınlar için evleri daha hayırlıdır**"[1433] buyurmuştur. Nitekim Nebî sallallahu aleyhi ve sellem kadınların yatsı namazı için bile mescide çıkmalarını onaylamıştır.

[1433] **Sahih.** Ahmed (2/76) Ebu Davud (567) İbn Huzeyme (1684) Hakim (1/327) Ziyau'l-Makdisi, el-Muhtare (13/155) Taberani (13/143)

لا تَمْنَعُوا نِسَاءَكُمُ الْمَسَاجِدَ بِاللَّيْلِ

"**Kadınlarınızı gece mescide çıkmaktan engellemeyin**"[1434] şeklinde açık yasak da gelmiştir. Muslim'deki hadiste geçtiği gibi kadınlar, sabah namazından örtülerine bürünmüş olarak dönüyorlardı.

Nebî sallallahu aleyhi ve sellem, beş vakit namazı eda etmeleri için kadınların mescide çıkmalarını onaylamasına rağmen, evlerinin kendileri için daha hayırlı olduğunu açıklamıştır. Eğer burada ilim sahibi bir kadın varsa, diğer kadınlar ilim talebi için de çıkabilir, onun evine gidip oturabilirler. Kadınların ona gidip toplanmalarında engel yoktur. Bütün bunlar imkân ve takat nispetincedir. Ama kadın, erkeklerin çıktığı gibi çıkamaz! Zira bu erkeklere benzemek olur."[1435]

Ruh Taşıyan Canlıların Suretini Yapanlar Müşriklere Benzer

Bilinmektedir ki Âdemoğulları arasında ilk şirk Salihler hakkında aşırı gitmek ve onların suretlerini yapmakla meydana gelmiştir.

Buhari Sahih'inde İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan rivayetine göre Nuh kavminin putlarının Araplara da geçtiğini haber vererek şöyle demiştir: "Bu isimler Nuh aleyhisselam'ın kavminden birtakım salih kişilerin isimleri idi. Onlar ölünce, şeytan onların kavimlerine bunların oturduğu yerlere heykellerini[1436] yapmalarını ve bu heykellere o salih kişilerin isimlerini vermelerini telkin etti. Onlar da böyle yaptılar. İnsanlar ilk başta bunlara tapmıyorlardı. Fakat bu heykelleri yapanlar öldükten sonra, yapılış gayesini unuttular ve daha sonra gelenler heykellere ibadet etmeye başladılar."[1437]

Bu yüzden Müslümanın bu konuda gevşek davranmaması gerekir. Ta ki şirke düşmesin veya onu görüp de taklit eden kendisinden sonra büyük şirke düşmesin.

Hafız İbn Kayyım şöyle demiştir: "Seleften birçok kimse şöyle demiştir: Onlar Nuh aleyhisselam'ın kavminden Salih kimselerdi. Öldükleri zaman kabirlerinde ibadet edilmeye başlandı. Sonra suretlerini ve heykellerini yaptılar. Zaman geçti ve onlara ibadet etmeye başladılar. Onlar iki fitneyi bir araya getirdiler: kabirler fitnesi ve heykeller fitnesi. Bu iki fitne de sıhhati üzerinde ittifak edilen hadiste Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in işarette bulunduğu fitnelerdir." Sonra yukarıdaki Aişe radıyallahu anha hadisini zikreder ve şöyle der: "Gördüm ki, Vedd, Yegus, Yeuk, Nesr ve Lat'a ibadet etmelerinin sebebi sadece onların kabirlerine tazim etmeleridir. Sonra onlar için heykeller yapmışlar ve Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in

---

[1434] **Sahih.** Ahmed (2/43) İbn Huzeyme (1678) Serrac, Musned (241)

[1435] Şeyh el-Elbani Silsiletu'l-Hedyi ve'n-Nur, kaset 189, Fetava'l-Kuveytiye (s.74-80)

işaret ettiği gibi bunlara ibadet etmişlerdir."[1438]

Aişe radıyallahu anha'dan: Nebi sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**Onlar, içlerinde Salih bir kimse öldüğü zaman kabrini mescid edinir ve oraya şu suretlerden yaparlardı**"[1439]

İmam Kurtubi, Aişe radıyallahu anha hadisini şerh ederken şöyle demiştir: "Bunu yapan öncekileri ancak onların suretlerine bakmakla ve iyi hallerini düşünmekle ünsiyet sağlamak ve onlar gibi gayretli olmak için yapmışlardı. Onların kabirleri yanında Allah Teâla'ya ibadet ettiler. Üzerlerinden zaman geçti. Onlardan sonra gelenler onların bu gayelerini bilmediler. Şeytan onlara; babalarının ve dedelerinin bu suretlere ibadet ve tazim ettikleri şeklinde vesveseler verdi. Onlar da bunlara ibadet ettiler. Nebi sallallahu aleyhi ve sellem böyle şeylerden sakındırmış ve şiddetle karşı çıkarak böyle yapanları tehditle yasaklamıştır. Buna götürecek vesilelerin de yolunu tıkamıştır. Şöyle buyurmuştur: "**Allah'ın gazabı, peygamberlerinin kabirlerini mescid edinen bir topluluğa çok şiddetlendi. Kabirleri mescid edinmeyiniz!**"[1440]

Suret yapmanın tehlikesi ve bunu yapanın suçunun büyüklüğü hakkında gelen şer'i naslarda suret yapanlara ağır ifadeler kullanılmıştır. Bu naslar ruh taşıyan canlıların suretlerinin tam şeklini yapmanın haram olduğuna delalet etmektedir

Bu konuda gelen naslardan bazıları şöyledir: Nebi sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

إِنَّ أَشَدَّ النَّاسِ عَذَابًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ الْمُصَوِّرُونَ

"**Kıyamet gününde en şiddetli azaba uğrayacak olanlar suret yapanlardır**."[1441]

Yine Buhari ve Müslim, İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan rivayet ediyorlar: "Birisi ona geldi ve dedi ki: "Ben şu suretlerden yapan birisiyim. Bu konuda bana fetva ver." Ona şöyle cevap verdi: "Rasulullah sallallahu

---

[1436] Ensab: nasb'ın çoğuludur. Bir amaç için dikilen her baston, taş veya buna benzer şeylerdir. Arapların cahileyede ensabı taşlardan idi ve bunlar için kurban keserler, kan ile kırmızıya boyarlardı. Denildi ki: Onlar put edinip ibadet ettikleri taşlar idi. Bkz.: Umdetu'l-Kari (19/263) en-Nihaye (n,s,b maddesi) el-Kavlu'l-Mufid (1/368)

[1437] **Sahih.** Buhari (4920)

[1438] İgasetu'l-Lehfan (s.188, 189)

[1439] **Sahih.** Buhari (427) Muslim (528)

[1440] el-Mufhim (2/931, 932) bkz.: Kurtubi tefsiri (2/58 Bakara 104. Ayetinin tefsiri) Hafız İbn Hacer Fethu'l-Bari'de (1/525) Kurtubi'nin geçen sözünü, Kurtubi'ye nispet etmeden ikrar ederek nakletmiştir. Bkz.: el-Cevabu'l-Mufid (s.27)

[1441] **Sahih.** Buhari (5950) Müslim (2109)

aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu işittim:

كُلُّ مُصَوِّرٍ فِي النَّارِ يَجْعَلُ لَهُ بِكُلِّ صُورَةٍ صَوَّرَهَا نَفْسًا فَتُعَذِّبُهُ فِي جَهَنَّمَ

"**Her suret yapan ateştedir. Yaptığı her surete can verilecek ve bunlar cehennemde azab edecektir**." (İbn Abbas radıyallahu anhuma) şöyle dedi: "Bir şeyin suretini yapmak zorundaysan ağaç ve cansız varlıkların suretini yap."[1442]

Buhari'nin lafzı şöyledir: "**Kim bir suret yaparsa muhakkak ki Allah ona ruh üfleyinceye kadar azab eder. Ona asla ruh üfleyemeyecektir**." Adam şiddetle korktu ve yüzü sarardı. İbn Abbas radıyallahu anhuma dedi ki: "Yazık sana! Muhakkak bir şey yapacaksan şu ağacın ve ruh taşımayan şeylerin suretini yap"

Raşid halife Ali b. Ebi Talib radıyallahu anh'ın, Ebu'l-Heyyac el-Esedi'ye şöyle dediği sabit olmuştur:

أَلَا أَبْعَثُكَ عَلَى مَا بَعَثَنِي عَلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ لَا تَدَعَ صُورَةً إِلَّا طَمَسْتَهَا وَلَا قَبْرًا مُشْرِفًا إِلَّا سَوَّيْتَهُ

"Seni Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in beni görevlendirdiği görevle göndereyim mi? Yok etmedik hiçbir suret bırakma ve yerden yüksek hiçbir kabri düzlemeden bırakma." Bunu Muslim rivayet etmiştir.[1443]

Ahmed b. Hanbel'in rivayetinde şu ziyade vardır: "Ali radıyallahu anh dedi ki: "Ey Allah'ın rasulü! Oradaki her putu kırdım, yükseltilmiş her mezarı yerle bir ettim ve her sureti yok ettim." Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

مَنْ عَادَ لِصَنْعَةِ شَيْءٍ مِنْ هَذَا، فَقَدْ كَفَرَ بِمَا أُنْزِلَ عَلَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

"**Bunlardan birini tekrar yapmaya kalkan kişi, Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem)'e indirileni inkar etmiş olur**."[1444]

Bu yüzden Müslümanın her tür suret konusunda gevşeklik göstermemesi gerekir. Heykel gibi gölgeli olması – ki bu haramlık bakımından en şiddetlisidir – veya bir kâğıt, bir duvar veya başka bir şey üzerinde olması fark etmez. Büyük âlimlerin veya insanların kalplerinde

---

[1442] **Sahih.** Buhari (2225) Muslim (2110) lafız Müslim'indir.

[1443] **Sahih.** Muslim (969)

[1444] **Hasen.** Ahmed (1/87, 138) Tayalisî (97) Ebu Ya'la (1/390) el-Elbani, İrvau'l-Galil (3/210)

büyük yeri olan kimselerin sureti konusunda tasvirin tehlikesi daha da büyüktür. İbnu'l-Arabi el-Endulusi ve başkaları cisimli suretlerin haramlığına dair icma zikretmişlerdir.[1445]

Haramlık hükmü, gerçekte mevcut olmayan bir şeyin mesela gagalı bir insan, kanatları olan at ve benzerlerinin suretini de kapsar. Çizgi filmlerdeki buna benzer şekiller böyledir. Bazı ilim ehli mumyalanmış ve içi doldurulmuş hayvanları da bu hükme dâhil etmişlerdir. Bu da suret asılmasına götürür. Zira bu bazı cahillerin evden ve ev halkından belayı def eder zannıyla suret asmasına vesile olur.[1446]

Şeyh Salih b. Fevzan el-Fevzan şöyle demiştir: "Tasvirin anlamı; bir şeyin şeklini ve görüntüsünü resim, aletle (fotoğraf çekerek) almak veya işlemek suretiyle nakletmektir. Bu şekil bir levhaya, bir kâğıda veya heykele tespit edilir. Âlimler tasviri akide konularında işlemişlerdir. Zira tasvir şirkin vesilelerinden biridir. Bunda Allah Teâla'ya yaratışında benzeyerek ortaklık iddiası vardır. Yeryüzünde ilk şirk tasvir sebebiyle başlamıştır. Tasvir, putçuluğun menşeidir. Zira mahlûkun tasviri ona tazim için olup genelde asılır. Özellikle sureti yapılan şahıs yetki, ilim veya salah sahibi ise ve suret bir duvara asılarak veya bir caddeye ve bir meydana dikilerek tazim ediliyorsa! Şüphesiz bu cahillerin ve sapıklık ehlinin, bir süre sonra dahi olsa, bunlara tutunmalarına, sonra da Allah dışında kendisine ibadet edilen putlar ve heykeller dikmeye büyük bir kapı açılır.[1447]

Allah Teala şöyle buyurmuştur: "**Hiç Allah'tan başka, gökten ve yerden size rızık veren bir yaratıcı var mı?**" (Fatır 3) Bu ayet yaratmanın Allah'a has kılınmasını ifade etmektedir. Zira buradaki soru edatı (istifham) meydan okuma anlamını içermektedir.

Allah'tan başka halık (yaratıcı) olduğunu ifade eden: "**Yaratanların en güzeli olan Allah ne yücedir.**" (Mu'minun 14) ayetinde gelince, bu Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in suret (resim) yapanlar hakkında söylediği:

أَحْيُوا مَا خَلَقْتُمْ

"**(Suret yapanlara): "yarattıklarınıza can verin!" (denilir)**"[1448] hadisinde geçtiği gibidir.

[1445] Aridatu'l-Ahvezi (7/253)

[1446] Bkz.: Muhammed el-Vasıl; Ahkamu't-Tasvir risalesi

[1447] Bkz.: Kitabu'l-İrşad İla Sıhhati'l-İtikad (1/45, 46)

[1448] **Sahih.** Buhari (2105, 3224, 5181, 5951, 5957, 5961, 7557, 7558) Muslim (2107-2108)

Bu gerçek manada yaratmak veya yoktan var etmek demek değildir. Aksine bir şeyi bir durumdan başka bir duruma çevirmek anlamındadır. Yine bu genel kapsamlı değil, bilakis insan için mümkün olan şeylerle ve dar bir alanla sınırlıdır. "Allah'ın yaratma hususunda birlenmesi" sözümüze aykırı değildir.

Evet, suret yapanlar hakikatte onu yaratanlar değildirler. Buna rağmen Allah Azze ve Celle onlara "halk/yaratma" fiili nispet etmiştir! Hakiki anlamda yaratan Allah Azze ve Celle'dir. Suret yapan ise bunu, ister eliyle yapsın ister cihaz yardımıyla yapsın, yaratma konusunda Allah Azze ve Celle ile çekişen, O'na benzemeye çalışan hükmünün dışına çıkmaz. Zira eliyle suret yapan da hakikatte onu yaratmamıştır, cihaz ile yapan da. Fakat hangi metotla yapılırsa yapılsın ortaya bir sonuç çıkmıştır: SURET!

Şeyh Mustafa el-Hamami'nin fotoğraf olan resimlerin mübahlığını söyleyenlere karşı şöyle demiştir: "Muhakkak, elle yapılan resimler menedilmiştir. Bu bana göre tıpkı yırtıcı aslanı salıp da öldürdüğünü öldüren veya elektrik düğmesini açıp da kendisine dokunan herkesi yok eden ya da yemeğe zehir koyup da ondan yiyen herkesi helak eden kimseye benzemektedir. Çünkü kendisi cinayetle suçlandığında: "Ben öldürmedim. Zehir, aslan veya elektrik öldürdü" der. Arkasından delil olarak da şu sözünü sıralar: "Öldürmek ancak el ile olandır. Ben ise elimi bu ölülere asla uzatmadım. Peki onları öldürmek nasıl olur da bana nisbet edilir?"

Böyle diyene şu şekilde söylenir: Şüphesiz, ölüm, öldürme vasıtalarından herhangi biriyle ruhun çıkartılmasıdır. Zehir, elektrik ve yırtıcı hayvan da öldürme vesilelerindendir. Buna göre kim bu vesileleri kullanırsa o kişi öldürme suçunu işlemiştir. İsterse elini hiç uzatmamış olsun. İşte resim de böyledir. Resimden murad, sureti icad etmektir. Bütün bela resimdedir..."

Cihazla çekilen resmin günahının elle yapılandan kat kat fazla olduğunu da söyleyebilirsin. Hatta cihazın bir anda çektiği resmi, ressam eliyle ancak senelerce uğraşarak yapar. Azap ise ne kadar resim meydana geldiğine göredir. Buradan da kesinlikle anlarsın ki, bir resmi yapmak büyük bir masiyettir. Buna ikinci resim de eklenirse masiyet de ikinci defa olur. Böylece resim her çoğalışında o resmi yapanın günahı da hep çoğalmaktadır. Ve sen biliyorsun ki, azap da günah miktarıncadır. Buna göre resim çoğaldıkça azap da çoğalır, şiddetlenir ve uzar."[1449]

Suretler konusunda Kitap ve sünnet naslarında gelenler, sahabe ve onlardan sonraki İslâm imamlarından nakledilen ayrıntılı açıklamalar, resmin haramlığının İslâm'da şüpheli veya tartışmalı bir mesele olmadığını,

[1449] Salih b. Fevzan, el-İ'lâm. (s. 40).

bilakis yabancı kültürlerden etkilenen kimselerin kılı kırk yarma çabaları ile değiştiremeyecekleri bir şekilde Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in apaçık emirleri, sahabenin uygulaması ve İslâm fakihlerinin ortak görüşleri ile belirlenmiş, üzerinde icmâ edilmiş kesin bir İslâm kuralı olduğunu göstermektedir.

Suretler Fitnesinde Boğulanların Sözleri:

1- Onların en üstünü ve en isabetlisi şöyle der: "Suretler haramdır. Lakin ben, davetin maslahatı için bunu caiz kabul ediyorum." Buna, "Kitap ve sünnetten, davetin maslahatı ve islam'a destek için haramları kullanmanın caiz olduğunun delili nerede? Denilir. Sözün güzeli ve hakkı parlatan şeylerden birisi, Riyad'daki el-Lecnetu'd-Daime'nin şu fetvasıdır:

"Tebliğ ve İslâm'ı yayma vasıtası olarak haramları kullanmak caiz değildir. Meşru vesileler çoktur. Bunların yerine Allah'ın haram kıldığı şeyler kullanılamaz. İslam devletlerinde kullanılan suretler, bunun caiz olduğuna delil değildir. Bilakis bu münkerdir. Çünkü bu konuda sahih deliller vardır. Delillerle amel ederek suretlere karşı çıkmak gerekir."[1450]

Nitekim Şeyh Salih el-Fevzan'a şöyle soruldu: "Fıkıh, Tefsir gibi derslerde video, sinema ve benzerleri gibi eğitim araçlarını kullanmanın hükmü nedir? Bu sakıncalı mı, yoksa meşru mudur?"

Şöyle cevap verdi: "Benim görüşüm, bunun caiz olmadığıdır. Zira bunlarda tasvirin (suret yapmanın) bulunması kaçınılmazdır. Tasvir (suret yapmak) ise haramdır. Bunu gerektirecek bir zaruret de söz konusu değildir."[1451]

2- Hayırlı olan ilk üç asrı kötüleyen re'y ve kelam sahipleri için insanların en yakınları, saptırarak şöyle derler: "*Haram olan elle çizilendir. Aletle yapılan tasvirler ise haram değildir*." Neden ey şeyhulislam?

Sana şöyle der: "*Çünkü bu suret değildir*." Öyleyse bu nedir ey kayıtlı sohbetlerin yıldızı? Şöyle der: "*Bu tıpkı aynalarda olduğu gibi gölgenin hapsedilmesidir. Bu elektro manyetik dalgalardır. Bu, gerçeğin naklidir, tasvir değildir. Videoyu seyreden sanki yüksek bir yerden caddeyi seyreden gibidir*."

İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

كُلُّ مُصَوِّرٍ فِي النَّارِ، يَجْعَلُ لَهُ، بِكُلِّ صُورَةٍ صَوَّرَهَا، نَفْسًا فَتُعَذِّبُهُ فِي جَهَنَّمَ

"**Her musavvir (suret yapan) cehennemdedir. Yaptığı her surete**

[1450] Fetava'l-Lecne (2922)
[1451] el-Munteka (513)

can verilecek ve onlar kendisine azap edecektir.”[1452]

Şeyh Salih el-Fevzan şöyle demiştir: “Yaptığı suret” ifadesi, nasıl olursa olsun, ister resim, ister oyma, ister makineyle çekilme şeklinde olsun her sureti kapsamaktadır. Makineyle resim çeken, resim çizenden daha serî şekilde bunu yapar. Ancak sonuç birdir. Bunların herbirinin maksadı suret yapmaktır. Oyma yapan veya heykel yapanın maksadı da suret meydana getirmektir, resim çizenin maksadı da suret meydana getirmektir. Neden bunlar arasında fark görelim ki? Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem “**Her suret yapan ateştedir**” buyuruyor. Ayrım yapmanın delili nedir? Getirdikleri şey sadece felsefe ve uydurdukları sözlerdir. Kafalarına göre Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’in sözünü tahsis etmek istiyorlar!”

Allâme el-Elbânî rahimehullah şöyle demiştir: “Bu aletle – yani kamerayla – bir anda ortaya konulan suretleri, bu alet olmadan saatlerce uğraşan kimse yapamaz. Onlara göre bu insanın ameli değildir. Aletle suret yapanın tutunduğu şey de budur. Suret yapmaktaki maksadının hedefini böylece kapatıyor. Filim dedikleri terkip de bu türdendir. Bundan sonra da fotoğrafı tab ederek banyo ediyorlar. Yine bu da onlara göre insan ameli değildir!

Nitekim onlardan birine seneler önce şöyle dedim: Sizleri, oymacılık suretiyle yapılmayan putları mubah saymakla ilzam ederim. Bu, özel alet vasıtasıyla, bir elektrik düğmesine basmakla, bir dakikada onlarca put çıkarmaktır… Buna ne dersin?” dedim. Başını eğdi.”

Video cihazı veya video kasetlerinin İslâm’a izafe edilerek “İslâmi video” diye isimlendirilmesi üç şekilde yorumlanır ki hepsi de dinde bidattir:

Birinci yorum: Bununla seyredilmesi veya çekilmesi ile Allah Teâla’ya yakınlaşma kastedilir ki bu bid’attir. Allah Teâla’ya meşru olmayan, asıl ve nitelik olarak meşru kılınmayan bir şekilde yakınlaşmaya çalışmadır.

Bunun açıklaması: İcma ile – hatta caiz sayanlara göre dahi - bu, sonradan çıkarılmış bir şeydir. İbadetlerde asıl olan ise; delil olmadığı sürece yasaklıktır. Bu cihazları kullanmanın Allah Teâla’ya yakınlaşma konusunda meşru olduğuna dair delil bulunması zorunludur. Aksi halde bununla Allah’a yakınlaşma talebi bidattir. Nitekim Sahih’te Aişe radıyallahu anha, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’in şöyle buyurduğunu nakletmiştir: “**Şu emrimizde ondan olmayan bir şey çıkaran reddolunur**”

İkinci yorum: Bununla kastedilen, Allah Teâla’ya davettir. Yine bu da bid’attir. Zira Allah Subhanehu dini tamamlamış, nimeti kemale erdirmiştir. Allah Teâla’ya davetin de Allah Teâla’nın meşru kıldığı şeylerle yapılması zorunludur. Bu da iki kısımdır:

Birinci kısım: Asıl ve nitelik olarak meşru olanlar. Nebi sallallahu

[1452] **Sahih.** Buhari (2225) Muslim (2110)

aleyhi ve sellem ve sahabeleri radıyallahu anhum'un Allah Teâla'ya davet konusunda yaptıkları; cihad, konuşma, yazışma, hitabet ve benzerleri böyledir.

İkinci kısım: Nitelik olarak değil de, asıl olarak meşru olanlar. Veya hakkında nas bulunmasa da meşru cinsinden olanlar. Kitap ve risaleler telif edilmesi böyledir.

Hakkında nas bulunmayıp meşru cinsten de olmayanlar bid'attir! Peki ya Allah Teala'ya davette vesilenin aslı; tasvirler, temsiller, çizgi resimler ve benzerleri gibi haram olan unsurlardan ise nasıl olur?!!

Nitekim Şeyhulislam İbn Teymiyye rahimehullah'a şöyle sorulur; "Adam öldürmek, yol kesicilik yapmak, hırsızlık, içki içmek ve benzeri büyük günahlar işlemek amacıyla bir araya gelen bir bir topluluğu, bir şeyhin Allah Teâla'ya zincirsiz def ve genç olmayanların mubah şiirlerle kaside söylemesi gibi musiki aletlerini kullanmak suretiyle davet etmesi halinde, o cemaatin tevbe ettikleri, namaz kılmayan, hırsızlık yapan ve zekât vermeyen bu kimselerin, şüphelilerden dahi kaçınan kimseler haline geldikleri, farzları yerine getirmeye başladıkları, haramlardan sakındıkları anlatılır. Bu şeyhin, başka türlü davet edilmeleri mümkün olmayan topluluğa karşı, böyle bir maslahatı elde etmek için bu yolları kullanması mubah mıdır?"

Şeyhulislam rahimehullah uzunca cevabını – özet olarak - şöylece verir: "…Bilindiğine göre sapıkları hidayet eden, şaşkınlara yol gösteren, isyankârların tevbesini kabul eden ancak Allahtır. Bunun Allah'ın rasulüyle gönderdiği kitabı ve sünnet ile olması zorunludur. Aksi halde, Alah'ın rasulüyle gönderdiği bu konuda yeterli olmasaydı, rasulün dini eksik, tamamlanmaya muhtaç olurdu… İnsanların Allah ve rasulü meşru kılmadığı halde Allah'a yaklaştırıcı olarak gördükleri ameller de böyledir. Zira mutlaka bunların zararı faydasından büyüktür. Ancak faydası zararından büyük ise şeriat bunu bildirmeyi ihmal etmemiştir. Zira Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem hikmet sahibidir. Dinin maslahatını ihmal etmemiştir. Müminler alemlerin rabbine yakınlaşmada farklı mertebededirler…

Şüphesiz Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem, sahabe ve tabiin bu kimselerden daha şerli olan küfür, fısk ve isyan ehlini meşru metotlarla davet etmişlerdir. Allah onları bidat yollara muhtaç bırakmamıştır. Allah'ın nebisi sallallahu aleyhi ve sellem ile gönderdiklerinde isyankârları tevbeye çağırmak için meşru bir metot olmadığını söylemek caiz değildir. Zira zorunlu bilgiyle ve mütevatir nakille anlaşılmıştır ki, ümmetler içinde küfürden, fısktan, isyandan meşru yollarla tevbe edenlerin sayısını ancak Allah bilir. Bunlarda bidat toplantılar yoktu. Şunu demeye imkân yoktur: "Şüphesiz ki isyankârları bu bidat metottan başkasıyla tevbeye çağırmak

mümkün değildir”[1453]

Üçüncü yorum: Bununla Allah’a yakınlaşmak ve O’na davet kastedilmez, lakin bu isim sayesinde bu videolar ile münker şeyler içeren diğer videoların ve kasetlerin arası ayrılmak istenir. Bu da yine bu cihazların İslam’a nispet edilmesi sebebiyle bidattir. Halbuki İslâm bunlardan berîdir! Bunun zararı şu açılardandır:

1- Videoların İslâm’a nispet edilmesi halkın bu cihazların müstehap olduğunu zannetmesine sebep olur. Hâlbuki bu batıl bir iştir.

2- Bu iş, bir bid’at veya münkerin önünü açmak isteyen herkes için bir vesile olur. Onlar da yaptıkları işi İslam’a nispet ederek bunun önünü açarlar. Nitekim bu, fiilen de meydana gelmiştir. Mesela “İslâmî tiyatro”, “İslâmî temsil”, “İslâmî müzik” denilmesi gibi. Allah Tealadan bizleri bu beladan kurtarmasını ve kendisiyle karşılaşıncaya kadar İslâm ve sünnet üzerinde sabit kılmasını dileriz.

3- Bu işte tasvir, tiyatro, çizgifilm ve benzerleri gibi münkeratın yayınlandığı cihazların İslâm’a nispet edilmesi söz konusudur. Bu ise, İslâm bunları haram kılıp yasakladığı halde İslâm’a nispet etmektir. Bu büyük bir vebaldir! Şayet bu cihazlarda hardal tanesi kadar münkerat bulunmasaydı dahi İslâm’a nispet edilmesi yine caiz olmazdı. Allah yardımcımız olsun.

Bu hususta, hiçbir yanlış anlamaya meydan vermemek için bir kaç mesele daha açıkça anlaşılmalıdır.

Bazı kimseler boyama resim ile fotoğraf arasında bir ayrım yapmaya çalışırlar, **oysa şeriat resmin (suret) kendisini yasaklar, suretin yapılış şeklini ve metodunu değil.** Fotoğraf ile resim arasında hiçbir fark yoktur, ikisi de surettir. İkisi arasındaki tek fark yapılışlarında kullanılan metoddur ve bu hususta şeriat emirleri ikisi arasında hiçbir ayrım yapmaz.

Bazı kimseler *İslam'da resmin, putperestliğe bir son vermek için yasaklandığı iddiasında bulunurlar. Bugün böyle bir tehlike olmadığına göre bu yasak iptal edilmelidir* derler. Fakat bu iddia kesinlikle yanlıştır. Çünkü hadislerden hiçbirinde, resmin putperestlik ve şirk tehlikesinden sakınmak için haram kılındığına dair bir ifade yoktur. İkincisi, şirk ve puta tapıcılığın yer yüzünden silindiği iddiası da temelsizdir. Bugün Hindistan (Hint-Pakistan) yarımadasında bile hâlâ puta tapanlar mevcuttur. Şirk, dünyanın çeşitli bölgelerinde farklı şekillerde uygulanmaktadır. Ehl-i Kitaptan Hıristiyanlar da İsa (aleyhisselam), Meryem (aleyhasselam) ve diğer azizlerin resim ve heykellerine tapmaktadırlar. Hatta Müslümanlardan (!) büyük bir bölümü de Allah'tan başkasına kulluk etmekle meşguldürler. Sufiler denilen fırka, şeyhlerinin resimleriyle rabıta dedikleri bir ayin yaparak şirk koşmaktadırlar.

[1453] el-Fetava (11/620)

Bazı kimseler de *sadece putperestlik özelliği taşıyan resimlerin yani ilah addedilen kimselerin resim ve heykellerinin yasak olduğunu* söylerler. *Diğer resim ve heykellere gelince, onların haram olması için hiçbir sebep yoktur.*

Fakat bu iddiada bulunanlar, Allah Teâlâ'nın emir ve talimatlarından hüküm çıkaracakları yerde kendi kendilerine kanun ve şeriat ortaya koymaktadırlar. Onlar resmin yeryüzünde sadece puta tapıcılık ve çok tanrıcılığa değil, daha birçok kötülük ve fitnelere sebep olduğunu ve bugün de olmaya devam ettiğini bilmiyorlar.

- Resim, kralların, diktatörlerin ve siyasi liderlerin büyük olduğu fikrinin halkın zihnine işlenmesine yarayan en önemli araçlardan biridir.

- Resim müstehcenliğin yayılmasında da geniş olarak kullanılmıştır.

- Resimler, milletler arasına ayrılık ve nefret tohumları ekmek ve yığınları çeşitli şekillerde saptırmak için de kullanılmaktadır.

O halde, Allah Teâlâ'nın, resmi, sadece puta tapıcılığın kökünü kazımak için yasaklamış olduğu iddiası tamamen asılsızdır. Allah Teâlâ, ruh taşıyan canlı varlıkların resmini yapmayı kesinlikle yasaklamıştır. Eğer biz kendi kendimize kanun ve şeriat koymuyor ve Allah'ın dinine tabi oluyorsak, bundan kesinlikle kaçınmalıyız. Belirli bir emir için kendi kendimize belirli bir sebep ve temel tayin etmemiz, sonra da bu temele dayanarak bazı resimleri helal, bazılarını da haram saymamız helal değildir.

Bazı kimseler "zararsız" resimler diye bir grup resimden bahsederler ve bunların hiçbir tehlikesinin olmadığını söylerler. "*Bu resimler şirke, müstehcenliğe, politik propagandaya ve başka kötülüklere sebep olmazlar, bu yüzden bu tür resimler yasak olmamalıdır"* derler.

Burada insanlar yine aynı hataya düşüyorlar: İlk önce belirli bir emir için bir sebep ve temel tayin ediyorlar, sonra da tayin edilen sebebin bulunmadığı şeyleri helal kabul ediyorlar. Bunun yanı sıra bu kimseler, İslam Şeriatının, insanın ne zaman helal sınırları içinde olduğuna, ne zaman onları aştığına karar veremeyeceği belirsiz ve kaypak bir helal-haram sınırı çizmediğini, bilakis herkesin gün ışığı gibi görebileceği bir ayırma sınırı çizdiğini bilmiyorlar.

Resimle ilgili ayrım çizgisi kesinlikle apaçıktır: Canlı varlıkların resimleri haram, cansız varlıkların ki helaldir. Bu ayrım çizgisi hiçbir belirsizliğe yer vermemektedir. Allah'ın koyduğu emirlere uymak isteyen bir kimse neyin helal, neyin haram olduğunu açıkça görebilir. Fakat, eğer canlı varlıkların resimlerinden bazıları helal, bazıları haram kabul edilirse, ne kadar geniş olursa olsun iki tür resmi konu alan hiçbir liste, haram ile helal arasındaki sınırı açık ve kesin kılamayacak ve birçok resim helal sınırları içinde mi yoksa değil mi bilinmeyen muallak bir konumda kalacaktır. Bu, İslam'ın şarap konusundaki kesinlikle ondan sakınma emrine

benzemektedir ve bu emir apaçık bir sınır belirler. Fakat eğer sarhoş edecek kadar şaraptan sakınılması gerektiği emredilmiş olsaydı, haramla helalin arasını ayırmak imkansız olacak ve hiç kimse ne kadar şarap içebileceğine ve nerde durması gerektiğine karar veremeyecekti.

Suret Meselesi Hakkında Şüpheler ve Cevapları

Birinci Şüphe: "Haram Kılınan Suretler Sabit Olanlarıdır, Hareketli Olanları Değildir"

Bu makinelerle elde edilen sabit suretlerin, haram kılıcı naslara dâhil olduğu konusunda bizimle ittifak etmeleri açısından bu kimseler bize en yakın olanlarıdır. Bu kimselerin dayanağı: hareketli çekimler aynadaki suret gibidir demeleridir.

Bu şüpheye cevap birkaç açıdan olacaktır:

1- Sabit suretlerin, haram suretlerden olduğunu kabul ediyorsunuz. O halde hareketli suretlerin de haram olduğunu kabul etmeniz daha evladır. Bunun sebepleri şöyledir:

a- Hitap fehvasının anlamının) delaleti: Hitap, herhangi bir illetten dolayı bir şeyi haram kılarsa, hitabın fehvası, bu illeti taşıyan şeylerin de haramlık kapsamında olduğunu gösterir. Zira bunun haramlığı daha önceliklidir. Allah Teâlâ'nın: "**O ikisine öf deme**" (İsra 23) sözünün, dövmenin haramlığına öncelikle delalet etmesi ve hamr'ın (sarhoş edici içkilerin) haram kılınmasının, uyuşturucu maddelerin haram kılınmasına da delalet etmesi böyledir. O zaman sabit suretlerin haram, hareketlilerin mubah olduğunu söyleyenlere de şöyle deriz:

Sizler sabit suretlerde illetin mevcut olduğunu kabul ediyorsunuz. Aynı şekilde bu illet hareketli suretlerde de mevcuttur. Hatta daha büyüktür. Zira sabit suretlerde sadece benzerlik vardır. Hareketli suretlerde ise buna bir de hareket eklenmiştir. Haram kılan mana mevcut olduğu gibi, daha fazlası da mevcuttur. O halde sadece suret illetini haram kıldığınız halde, ondan fazla olarak bir de hareketlilik illeti bulunan bir sureti nasıl mubah sayarsınız?

Eğer hareketli suretlerdeki haramlık, sabit suretlerdekinden daha büyük değilse, ondan aşağı da kalmaz!

b- Sabit suretler, hareketli suretlerde zaten mevcuttur. Bilindiği üzere tek bir çekimle binlerce suret meydana gelmektedir. Eğer, sabit suretlerin haram olduğunu kabul ediyorsanız, hareketli suretler buna bir vesiledir. Eğer bu hareketli suretlerin durdurulmadıkça haram olmadığını söylerseniz, şeriat koyucunun, bir şeyi haram kıldığı zaman ona götüren vesileleri de haram kıldığı bilinmektedir.

c- Daha önce tekrar edildiği gibi hikmet sahibi şeriat koyucu, mutlak olarak birbirinin aynı olan iki şey arasında fark gözetmez. Sabit suretler ile

hareketli olanlar arasında ne dinen, ne lugat açısından ne aklen ve ne de örfen bir fark yoktur. Bilakis bu anlam, hareketli suretlerde, sabit suretlerde olduğundan daha fazla gerçekleşmektedir. İyi düşünen anlar.

2- Hareketli suretlerin aynada görünen suretlere kıyaslanması batıl bir kıyastır. Çünkü asıl ile fer arasında şu açılardan farklılık sözkonusudur:

a- Aletlerle çekilen suretlerin aksine, aynadaki suret kalıcı değildir.

b- Aynadaki suret ancak karşısına geçildiği zaman ortaya çıkar. Sadece aynanın karşısındaki kimse bunu görür. Bu aletlerle çekilen suretler ise böyle değildir.

c- Aynada suretini gören kimse için "suret yaptı" denilmez ve bu amele de "tasvir" adı verilmez. Aletlerle çekilen videolar ise böyle değildir.

d- Aynalar, musavvire (suret çekecek veya yapacak) kimseye muhtaç değildir. Kameralar ise bunun hilafınadır.

e- Aynalar, parlak ve akıcı şeyler ve benzerlerine Allah Teala, insanın müdahalesi olmadan sureti aksettirme özelliği vermiştir. Kameralarda asıl olan ise bu değildir.

f- Kameralarla suret yapmanın dört rüknü vardır. Bunlar olmadan suret yapılmaz: musavvir (suret çeken kimse), musavver (sureti yapılan şey), alet (kamera) ve tasvir (çekme) işlemi. Aynalardaki surette ise sadece iki rükün vardır: ayna ve karşısına geçecek kimse.

g- Aynadaki suretten dolayı ne bir fitneden, ne fesaddan, ne şirkten ne de başka bir şeyden korkulur. Kamera çekimlerinde ise bu durumlar sözkonusudur.

h- Ayna ve benzerleri Nebi sallallahu aleyhi ve sellem zamanında mevcuttu ve mubah kılınmıştı. Bu aletler ise böyle değildir.

ı- Aynadaki suret ile kameraların çektiği suret arasındaki benzerlik, tıpkı, aynalardaki suret ile hakkında naslar gelerek haram kılınan suretler arasındaki benzerlik gibidir. Fakat Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem ikisi arasında fark görmüş, aynayı mubah kılarken, bu suretleri haram kılmıştır. Bu da şeriat koyucu katında benzerlik ve niteliğin ortadan kalktığını gösterir.

i- Bu çekim aletleri (kameralar vb.) ile naslarla haram kılınan tasvirler arasındaki ortak anlamlar, (insanın bu işe müdahalesi, suretlerin kalıcılığı, kötülükleri vb. anlamlar) aynadaki suret ile arasındaki ortak anlamdan çok daha fazladır. Açıkça görüldüğü gibi bunların haram olan tasvirlere katılması daha öncelikli ve kıyasa da daha uygundur!

Bu iki şey arasındaki farkların bazıları bunlardır. İnsaf sahibi hiçkimse böyle bir kıyasın batıl oluşunda şüphe etmez. Bu konuda (kıyasa ihtiyaç olsaydı) sahih kıyas, kamera gibi aletlerle yapılan suretlerin naslarla haram kılınan suretlere kıyaslanması olurdu. Zira bu suretlerde bulunan ve haram

kılınmasına sebep olan anlamlar, bu cihazlarla yapılan suretlerde de mevcuttur. Yalnızca bu (modern) suretlerde bulunan kötülükler bile önceki suretlerde bulunmuyordu. Allah yardımcımız olsun.

İkinci Şüphe: "Bu cihazlarla yapılan suretler, "suret" isminin anlamına girmez, bilakis bu elektronik dalgalardan ibarettir"

Bil ki bu şüpheyi, - şayet işitmiş olmasaydık – dine karşı kibirlenme içermesinden dolayı bir kimsenin dile getirebileceğini zannetmezdim. Bu şüpheye cevap birkaç açıdan gelecektir:

1- Haramlığı hakkında nasların geldiği suretler ile bu suretler arasında fark görüp "elektronik dalgalardır" demek, dinde itibar edilmeyen, kaldırılmış bir nitelik ile ayrım yapmaktır. Zira şeriat koyucu, hükmü benzerlik niteliğine bağlamıştır. Bu hükmü etkileyen niteliktir. Suretin benzetilmesi ve gözler önüne serilme yoluna gelince bu, şeriat koyucunun arz etmediği reddedilmiş bir niteliktir. (Dinin yasakladığı şey suretin elde edilme metodu değil, hangi şekilde olursa olsun suretin ortaya çıkmasıdır)

2- Dinî hüküm ancak insanlara görünen şeyin üzerine kuruludur. Onlara gizli olan şey üzerinde değil! İnsanlara görünen ise suretlerdir. Elektronik dalgalar ise gizlidir, ancak özel şekilde bilinebilirler.

3- Dinde, lügatte ve örfte suret isminin kapsamına bu suretler dâhildir. Hüküm ise – lugavî ve örfî hakikate muhalif olsa dahi - şer'î hakikate tâbîdir. O halde bu üç hakikatin ittifak ettiği durumda nasıl olur?

4- Şayet bizler bu görüşü bağlayıcı kabul edip alsak, suretlerin haram olduğunu söylememizin ne anlamı kalır? Sadece dinin konulduğu asırdaki madde ve boyalarla yapılanlar mı haramdır? Modern asırda bulunan cihazlarla, kimyevî maddelerle, lazerle ve bu dalgalarla yapılan suretler bunun dışında mı kalacak? Böyle bir görüşün batıllığı ortadadır.

Bu delillerden sonra: bil ki - Allah seni taatinde başarılı kılsın – bu cihazları kullanan biriysen ve daha önce anlatılanları okuduysan, şu üç durumdan birindesin demektir:

1- Daha önce geçen delillerden dolayı bu cihazların haram olduğunu anlamış olabilirsin. Bu durumda hidayet etmesi ve başarılı kılmasından dolayı Allah'a hamdet. Derhal bu kötülükten kurtulmaya bak ve Allah'tan sebat dile.

2- Bu delilleri okumadan önceki durumunla okuduktan sonraki durumun arasında fark olmamış olabilir. Bu haramlığı anlayamamış olabilirsin. Tekrar tekrar bak, Allah'tan hidayet ve başarı dile. Şu nebevî dua ile Allah'a yalvar:

اللَّهُمَّ رَبَّ جِبْرِيلَ وَمِيكَائِيلَ وَإِسْرَافِيلَ، فَاطِرَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ، عَالِمَ الْغَيْبِ

وَالشَّهَادَةِ أَنْتَ تَحْكُمُ بَيْنَ عِبَادِكَ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ، اهْدِنِي لِمَا اخْتُلِفَ فِيهِ مِنَ الْحَقِّ بِأَمْرِكَ إِنَّكَ تَهْدِي مَنْ تَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

"**Allah'ım! Cebrail'in, Mikâîl'in, İsrafil'in rabbi, gökleri ve yeri yaratan, gaybi ve görünen âlemi bilen rabbim! Sen ihtilaf edip durdukları konuda kulların arasında hükmedecek olansın. Onların ihtilaf ettikleri konuda izninle beni hakka hidayet et. Şüphesiz sen dilediğini dosdoğru yola hidayet edensin**."[1454]

3- Bu deliller sende bazı tereddütler meydana getirmiş, şüphen kuvvetlenmiş, bunun haramlığına kesin karar verememiş ve mubahlığına da gönlün yatışmamış olabilir. İşte sen bu son delilin muhatabısın!

Eğer durumun, anlattığım gibiyse, bu cihazların hükmü sana göre açık değilse, durum senin için karışık geliyorsa, en azında bu şüpheli bir şeydir! Şüphelileri terk etmek ve zararlarından sakınmak ise dinin esaslarındandır. Nitekim Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şüphelilerden sakınmayı emretmiştir:

Buhari ve Muslim, Nu'man b. Beşir radıyallahu anh'den, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu rivayet etmişlerdir: "**Muhakkak ki helal açıktır, haram da açıktır. Bu ikisinin arasında şüpheliler vardır. İnsanların çoğu bunları bilmez. Kim şüphelilerden sakınırsa dinini ve şerefini korumuş olur. Kim de şüphelilere düşerse, harama düşer! Tıpkı sürüsünü koruluğun etrafında otlatan çobanın sürüsünün oraya dalıverecek olması gibi**…"

Ey kardeşim! Allah muvaffak kılsın, bil ki, kıyamet günündeki selamet hiçbir şeyle değişilemez! Sen bu cihazı terk ettiğinden dolayı "niye terk ettin?" diye sorgulanmazsın! Ancak bu delillerden sonra buna devam edersen, bundan dolayı sorgulanırsın! Suale ve cevabına hazır ol! Allah yardımcımız olsun..." – İslamî Videolar kitabından nakiller bitti –

Tiyatro ve Sinema Yapanlar Kafirlere Benzer

Video cihazlarıyla yapılan şeylerin en meşhuru "İslami temsiller/tiyatrolar" denilen şeyler ve benzerleridir[1455] ki bunlar haramdır.

[1454] **Hasen.** İbn Hibban (6/335) İbn Huzeyme (1153) Ebu Avane (2/41) Ahmed (6/156) Ebu Davud (767) Tirmizi (3420) Nesai (1625)

[1455] Ömer Muhtar, gibi islami film denilen şeylerde bu kimseler müzik dışında bir münker görmemektedirler! Sonra da kalkıp "İslamî" diyorlar. Ayn-ı Calut Aslanı, Fatih Sultan Mehmed ve benzerleri gibi elle çizilen çizgi filmlerde de durum aynıdır. "İslami video"(!) yu helal sayanlar ruh taşıyan canlıların resimlerini "İslami tasvir" adı altında yapmakta yarışıyorlar! Bu filmler hakikatte büyük günahlardan ve ifsattandır. La havle vela kuvvete illa billah..

Bunlar ister insanların sureti çekilmek suretiyle olsun, ister çizgifilm şeklinde olsun fark etmez. Bunların haramlığı şu açılardandır:

1- Temsil/tiyatro denilen şeyin aslı Hristiyanlardan, eski ve modern tarihteki putperestlerden alınmıştır.

* Temsil/tiyatro, Yunan putperestlerinde başlamış, sonra Hristiyanlara intikal etmiş, mabedlerine kilisilerine bu tiyatroları yapmışlar, sonra da onlardan başkalarına geçmiştir.

*Modern tarihte ise Avrupa'da başlamış, sonra Nakkaş Marun denilen Yunan bir hristiyan eliyle müslümanlara geçmiştir. 1840 yılında ilk arapça temsilini yapmış, sonra insanlar temsil yapmaya başlamışlardır… Allah yardımcımız olsun.

Temsil bu kimselere benzemektir. Müsned'de ve diğer hadis kitaplarında İbn Ömer radıyallahu anhuma'dan gelen hadiste: "**Kim kendisini bir kavme benzetirse onlardandır**" buyrulmuştur.

2- Temsilde açık bir yalan vardır. Zira o olmadığı halde, filan kimse olduğunu iddia eder. Öyle bir iş yapmadığı halde, o işi yapar. Kıssası yalandır! Bu ise ciddi de olsa, şaka yoluyla da olsa haramdır. Nitekim İmam Ahmed, sahih isnadla, Şu'be'den, o Ebu İshak'tan, o da Ebu Ahvas'tan diyerek, Abdullah b. Mes'ud radıyallahu anh'ın şöyle dediğini rivayet eder: "Şüphesiz yalanın ciddisi de, şakası da yaramaz. Kişi çocuğuna yapmayacağı birşeyin sözünü vermesin. Muhakkak ki Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem bize şöyle buyurdu:

وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَصْدُقُ حَتَّى يَكُونَ صِدِّيقًا. وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَكْذِبُ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللَّهِ كَذَّابًا

"**Kişi doğru söyleye söyleye Allah katında sıddîk olarak yazılır. Yine kişi yalan söyleye söyleye Allah katında kezzab/çok yalancı yazılır**."[1456]

Eğer tiyatrosu (veya filmi) oynanan kıssa sahih ise ve aslı varsa da yalana nispet edilir:

3- Bu müslümanların mahremiyetine girmektir ve rızası olmadan onun adına anlatmaktır. Bu ise haram olan gıybettendir. Nitekim Sahihu Muslim'de Ebu Hureyre radıyallahu anh'den, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:

أَتَدْرُونَ مَا الْغِيبَةُ؟ قَالُوا: اللهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، قَالَ: ذِكْرُكَ أَخَاكَ بِمَا يَكْرَهُ قِيلَ

[1456] **Sahih.** Buhari (6094) Muslim (2607)

أَفَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ فِي أَخِي مَا أَقُولُ؟ قَالَ: إِنْ كَانَ فِيهِ مَا تَقُولُ، فَقَدِ اغْتَبْتَهُ، وَإِنْ لَمْ يَكُنْ فِيهِ فَقَدْ بَهَتَّهُ

"**Bilir misiniz gıybet nedir**?" "Allah ve rasulü daha iyi bilir" dediler. Buyurdu ki: "**Kardeşini hoşlanmayacağı şekilde zikretmendir**" denildi ki: "Söylediğim şey kardeşimde mevcutsa ne dersin?" Şöyle buyurdu: "**Eğer onda söylediğin mevcutsa gıybetini etmişsin demektir. Yok, eğer onda mevcut değilse, iftira etmişsindir**."[1457]

Birinin fiillerini ve sözlerini taklid etmek amelî gıybettir. Aişe radıyallahu anha şöyle demiştir: "Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'e birinin taklidini yaptım. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem:

مَا يَسُرُّنِي أَنِّي حَكَيْتُ رَجُلًا وَأَنَّ لِي كَذَا وَكَذَا

"**Bana şu kadar ve şu kadar verilse bile herhangi birinin taklidini yapmak hoşuma gitmez**" buyurdu.[1458]

Şayet bu taklitler çizgi film denilen resimlerle yapılırsa bu daha da çirkindir. Zira buna şunlar da eklenir:

4- Çizgifilmler şu kötülükleri bir araya getirir:

* El ile suret çizmek. Bu dinde kötülenen şeyin aslıdır.
* Rızası olmadan müslümanın taklidini yapmak.
* Çocuklar için müslümanı tasvir etmek ve resmini çizmek. Bunda alay etme söz konusudur. Hiçkimsenin bu şekilde tasvir edilmesine razı olacağını ve buna izin vereceğini zannetmem. Şahısların fiil olarak taklid edilmesi, resminin çizilmesinden daha ehvendir!
* İki açıdan yalan söz konusudur: birincisi: Resmi yapan bu suretlerin o kimselere ait olduğunu iddia eder, lakin kendisi onları görmemiştir. İkincisi: Bu resimlerin diliyle konuşur, onun sözlerine yalan katar. Daha önce açıklandığı gibi, bu da üçüncü açıdır.

Eğer gayri müslimlerin taklidi yapılıyorsa buna da şunlar katılır:

5- Bu, yollarında, sözlerinde ve fiillerinde kâfirlere benzemektir. Bu ise daha önce geçtiği gibi, haramdır.

Eğer buna onların putlara secde, islam ile alay etmek gibi küfür olan görüşlerinden veya ibadetlerinden bir şey de eklenirse bu Allah'a sığınırız,

---

[1457] **Sahih.** Muslim (2589)

[1458] **Sahih.** Tirmizi (2502) Ebu Davud (4875) Ahmed (6/128, 136, 189, 206) İshak b. Rahuye (1596-97) Beyhaki (10/247) Beyhaki Şuab (5/301) Tahavi Şerhu Muşkili'l-Asar (1080) Haraiti Mesaviu'l-Ahlak (198)

küfürdür. Bu gibi münkeratın sunumuyla tiyatro (ve sinema)ya ruhsat yoktur.

Bu tiyatro (ve filmler), tıpkı "İslâmî" diye isimlendirmelerinde olduğu Allah'a yakınlık olarak yapılır ve öyle görülürse:

6- Bu dinde bid'at çıkarmaktır! Rasullerin efendisinin yoluna aykırılıktır! Nitekim Sahih'te Aişe radıyallahu anha'dan Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:

مَنْ أَحْدَثَ فِي أَمْرِنَا هَذَا مَا لَيْسَ فِيهِ، فَهُوَ رَدٌّ

"**Emrimizde ondan olmayan bir şey çıkaran reddolunur**"[1459] Diğer rivayette:

مَنْ عَمِلَ عَمَلًا لَيْسَ عَلَيْهِ أَمْرُنَا فَهُوَ رَدٌّ

"**Kim emrimiz olmayan bir amelde bulunursa reddolunur**"[1460] buyrulmuştur.

Kumar Oynayanlar Müminlere Benzemez

Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur:

يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِنَّمَا ٱلْخَمْرُ وَٱلْمَيْسِرُ وَٱلْأَنصَابُ وَٱلْأَزْلَـٰمُ رِجْسٌ مِّنْ عَمَلِ ٱلشَّيْطَـٰنِ فَٱجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

'**Ey iman edenler! İçki, kumar, dikili taşlar (putlar), fal ve şans okları birer şeytan işi pisliktir; bunlardan uzak durun ki kurtuluşa eresiniz**.' (Mâ'ide 90)

Cahiliye insanı sürekli kumar oynardı. En meşhur oyunlarından biri şu şekildeydi: On kişi bir deveye eşit oranlarda ortak olurdu. Sonra kadehlerle bir tür kura çekilirdi. Yedisi, örflerine göre belirlenen değişik paylarını alır kalan üç kişi ise hiç bir şey almazdı.

Zamanımızda ise kumarın birçok şekli bulunmaktadır. Bunlardan bazıları şu şekildedir.

- Piyango olarak bilinen olay... Bunun çok çeşitli şekilleri vardır. En basiti; çekiliş yapılacak rakamların parayla satılarak ilk şanslı kişiye bir ödül, ikincisine başka bir ödül şeklinde birden fazla ve değişik ödüllerin verilmesidir. Bu -kendilerince hayırlı bir iş olarak adlandırsalar bile- haramdır.

[1459] **Sahih.** Buhari (7350) Muslim (1718)
[1460] **Sahih.** Buhari (2697) Muslim (1718)

- İçerisinde bilinmeyen bir ödülün bulunduğu bir malı satın almak ya da malın satışı esnasında, ödül kazananların belirleneceği çekiliş için bir numara vermek.

- Çağımızdaki kumar türlerinden biri de ticarî sigorta anlaşmalarıdır. Hayat sigortası, eşya sigortası, yangına karşı sigorta, genel sigorta ve benzeri çeşitli sigortalar... Hatta bazı sanatçılar, seslerini sigorta ettirirler.

Bunlar ve şans oyunlarının her türlüsü kumara dâhildir. Günümüzde; bu büyük günahın işlendiği, içerisinde kumar masaları ve kumar aletleri bulunan özel kumar klüpleri bulunmaktadır. Futbol maçları vb. oyunların bahislerinde yapılan da kumar türlerinden biridir. Bazı oyun salonlarında ve eğlence merkezlerinde de kumar fikrine dayalı oyun çeşitleri vardır.

Müsabakalar ve yarışmalar üç çeşittir:

Birincisi: Şeriata uygun bir gayesi olanlar... Bunların ödüllü ya da ödülsüz oynanması mübahtır. Deve ve at yarışları, atıcılık müsabakaları gibi. Kuvvetli görüşe göre buna -Kur'ân ezberi gibi- şer'î ilimlerle ilgili müsabakalar da dâhildir.

İkincisi: Kendisi mübah olan (ama üzerine ödül konulması caiz olmayan) müsabakalar... Namazları geçirme, avret bölgelerini açma gibi haramların işlenmediği futbol maçları ve koşular buna örnektir. Bunların ödülsüz olarak yapılması caizdir.

Üçüncüsü: Kendisi haram olan ya da harama götüren yarışmalar... Örneğin: 'güzellik yarışmaları' olarak isimlendirilen fesat müsabakaları, yüze vurmayı içeren -ki yüze vurmak haramdır- boks maçları ya da: 'Koç dövüşü, horoz dövüşü… şeklinde düzenlenen müsabakalar...

Satranç, Tavla, Zar ve Kâğıt Oyunları Oynayanlar Şeytana Uyanlardır

Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ * إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ وَيَصُدَّكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ

"**Ey iman edenler! İçki, kumar, dikili taşlar ve fal okları, şeytan işi birer pisliktir Onlardan sakının ki kurtuluşa eresiniz. Şeytan, içki ve kumarla sizin aranıza düşmanlık ve kin sokmak ve sizi, Allah'ın zikrinden ve namazdan alıkoymak ister. Artık siz, (bunlardan) vazgeçtiniz değil mi?**" (Miade 90-91)

Meysere b. Habib dedi ki: "Ali b. Ebi Talib radıyallahu anh satranç

oynayan bir topluluğa uğradı ve şöyle dedi: “İbadet ettiğiniz şu heykeller de nedir?”[1461]

Ebu Cafer el-Bakır’a satranç oynamak hakkında sorulunca şöyle dedi: “Şu mecusilikten bizi uzak tutun.”[1462]

Yahya el-Leysî şöyle demiştir: “İmam Malik rahimehullah’ın satrancı ve diğer batıl oyunları çirkin gördüğünü ve bu konuda şu ayeti okuduğunu işittim: “**Haktan sonra sapıklıktan başka ne var ki?**” (Yunus 32)[1463]

Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

من لعب بالنرد شير فكانما غمس يده في لحم خنزير ودمه

“**Kim tavla oynarsa elini domuzun etine ve kanına batırmış gibidir**.”[1464]

Ebu Musa radıyallahu anh’den Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

من لعب بالنرد فقد عصى الله ورسوله

“**Tavla oynayan Allah’a ve rasulüne isyan etmiştir**.”[1465]

İbn Mes’ud radıyallahu anh’den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إياكم وهاتان الكعبتان الموسومتان اللتان تزجران زجراً، فإنها ميسر العجم

“**Sizleri yasaklandıkça yasaklanan şu iki damgalı zardan sakındırırım. Zira o acemlerin meysiri (kumarıdır)**”[1466]

Ez-Zurkanî, tavlanın haram kılınmasının hikmeti hakkında şöyle demiştir: “Tavla oynayan, Allah Teâla’ya karşı kibirlenen Mecusilerini âdetini ihya etmiş olur. Çünkü bu oyunu Erdeşir, her şeyin Allah’ın kaza ve kaderi ile meydana geldiğini ve insanın burada herhangi bir kazancı olmadığını ortaya koymak için koymuştur. Bu yüzden şöyle denilmiştir:

[1461] **Hasen mevkuf.** Ziyau’l-Makdisi el-Muhtare (2/361) İbn Ebi Şeybe (5/287) İbn Hazm el-Muhalla (9/63) İbnu’l-Munzir el-Evsat (7/297) el-Muhlisiyyat (981) Beyhaki (10/212) İbn Ebi’d-Dunya Zemmu’l-Melahi (88-89)

[1462] **Sahih maktu.** Beyhaki (10/221) Beyhaki Şuab (5/242) İbn Ebi’d-Dunya Zemmu’l-Melahi (90, 92, 99)

[1463] Muvatta – Zurkani şerhiyle beraber - (3/356-357)

[1464] **Sahih.** Muslim (2260).

[1465] **Hasen.** Malik (2/958) Ahmed (4/394) Ebu Davud, Sünen (4938) bkz.: İrvau’l-Galil (2670) Sahihu’l-Cami (6529)

[1466] **Sahih.** Ahmed (1/446) Beyhaki (10/215) İbn Husrev Musnedu Ebi Hanife (1194) İbn Ebi’d-Dunya Zemmu’l-Melahi (73) Buhari Edebu’l-Mufred (1270)

Tavla, cebriye mezhebi üzerine konulmuştur.[1467]

Tavla oynamak Mecusilerin adetlerini ihya etmek olduğuna göre, kâğıt oyunları oynamak da kâfir Avrupalılara, eğlence ehline ve utanmaz kimselerin veya Romenlerin adetlerini ihya etmektir. Nitekim bu oyunun ortaya çıkışının ve kökeninin Romenlere ait olduğu söylenmiştir. Allah en iyi bilendir.

Muhaddis Şeyh Muhammed Nasıruddin el-Elbanî rahimehullah'a kâğıt oyunları ve iskambil oynamanın hükmü sorulduğunda şöyle cevap vermiştir:

"İskambil hakkında iki yönden açıklama vardır ve bunun hükmü buna göre değişir: Bu oyun şans ve kısmete dayalı olursa, bu caiz değildir. Çünkü bu yönden tavla ile aynı hükümdedir… Tavla şans üzerine kuruludur. Atılan zar onun kısmetidir. Bu kısmeti taşlara göre değişir. İskambil oyunları da çeşitli türleriyle tavla gibidir. Şans ve kısmet üzerine kurulu olması bakımından nerdeşir yani çiçek tavlasına benzer. Bu caiz değildir. Tavlanın şans üzerine kurulu olmayan diğer bir türü vardır. Bu türü hafıza ve hatırlama gücü üzerine kuruludur. Bu itibarla bunda sakınca yoktur.

Bana göre bu oyunun hükmü, şans ve kısmet üzerine kurulu olması ile hafıza ve hatırlama gücü üzerine kurulu olmasına göre değişir.

Bu caizlik şartı, yani, oyunun, oynayan kimseyi, Allah'ın, ailesinin veya Allah'ın kullarından birinin hakları gibi yerine getirmesi gereken haklardan alıkoymaması şartı bütün oyunların geneli için geçerlidir.

Ancak ben şöyle derim: İkinci yönü yani küfür ve sapıklığa benzediği sürece yine caiz değildir. Bu kartların üzerinde papaz, haç, genç oğlan, kız ve birbirinin yansıması olan iki haç şekli vardır. Müslüman bu oyunu oynadığı zaman bu şekillere karışır.

Tevhidi ve dinini anlamış bir Müslümanın bu oyunu oynayacağını düşünemiyorum. Böyle bir Müslümanın tevhide aykırı bu gibi manzaraları gördükçe kızması gerekir. Bu yüzden Nebi sallallahu aleyhi ve sellem bir sergide veya başka bir şeyde haç görürse onun şeklini değiştirirdi. Nitekim Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem bir elbisede haç görünce onu değiştirmiştir. Bizler ise kâğıtlar üzerindeki haç şekillerine razı oluyoruz! Şayet gerçek Müslümanlar isek, bunları kâğıt üzerinde gördüğümüzde hemen yırtmamız gerekir. Peki ya üzerinde haç şekilleri olan bu kağıtlarla oynamak için nasıl razı olabiliriz?! Bu itibarla bu kâğıt oyunlarını mutlak olarak caiz görmüyorum!"[1468]

[1467] Bkz.: Şerhu'z-Zurkanî Ala Muvattai Malik, (4/357) Benzer açıklama Neylu'l-Evtar'da (8/95) bulunmaktadır.

[1468] Şeyh el-Elbanî rahimehullah'ın bu sözleri kaset kaydında mevcuttur. Fetva:

Oyun kâğıtlarının yırtılması ve açıkladığımız gibi tavlanın hükmüne dâhil edilmesi İbn Ömer radıyallahu anhuma'nın yoludur: "İbn Ömer radıyallahu anhuma ailesinden birinin veya çocuklarının tavla oynadığını görürse ona vurur ve kırardı."[1469]

Yarış Gününde Atlara Celeb Yapan Bizden Değildir

İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لَيْسَ مِنَّا مَنْ خَبَّبَ عَبْدًا عَلَى سَيِّدِهِ، وَلَيْسَ مِنَّا مَنْ أَفْسَدَ امْرَأَةً عَلَى زَوْجِهَا، وَلَيْسَ مِنَّا مَنْ أَجْلَبَ عَلَى الْخَيْلِ يَوْمَ الرِّهَانِ

"**Köleyi efendisine karşı kızıştıran bizden değildir. Kadını kocasına karşı ifsat eden bizden değildir. Yarış gününde atlara celeb yapan bizden değildir**."[1470]

Celeb: at yarışlarında yarışçılardan birinin kendi atı daha hızlı koşsun diye nara atması için bir adam tutup hayvanın peşine düşürmesidir[1471]

Hırsızlık Yapan Mü'mine Benzemez

Ebu Hureyre radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لاَ يَزْنِي الزَّانِي حِينَ يَزْنِي وَهُوَ مُؤْمِنٌ، وَلاَ يَشْرَبُ الخَمْرَ حِينَ يَشْرَبُ وَهُوَ مُؤْمِنٌ، وَلاَ يَسْرِقُ حِينَ يَسْرِقُ وَهُوَ مُؤْمِنٌ، وَلاَ يَنْتَهِبُ نُهْبَةً، يَرْفَعُ النَّاسُ إِلَيْهِ فِيهَا أَبْصَارَهُمْ حِينَ يَنْتَهِبُهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ

"**Zina eden, zina ettiği sırada mümin değildir. Sarhoş edici içki içen içtiği sırada mümin değildir. Hırsızlık yapan çaldığı sırada mümin değildir. İnsanların gözleri kendisine dikilmiş halde iken yağma yapan, yağmaladığı sırada mümin değildir**."[1472]

Yağmacılık ve Gasp Yapan Bizden Değildir

İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve

---

(2/395)

[1469] **Sahih mevkuf.** İmam Malik Muvatta (2/958) el-Âcurrî Tahrimu'n-Nerd (157)

[1470] **Hasen.** Ziyau'l-Makdisi el-Muhtare (11/276) Ebu Ya'la (4/303) Taberani (11/222) el-Elbani Sahihu'l-Cami (6191)

[1471] Bkz.: Feyzu'l-Kadir (6/147)

[1472] **Sahih.** Buhari (2475) Muslim (57)

sellem şöyle buyurdu:

لَيْسَ مِنَّا مَنِ انْتَهَبَ، أَوْ سَلَبَ، أَوْ أَشَارَ بِالسَّلَبِ

"**Yağmacılık veya gasp yapan veya gasp için işarette bulunan bizden değildir.**"[1473]

İmran b. Husayn radıyallahu anh'den: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

مَنْ انْتَهَبَ نُهْبَةً ، فَلَيْسَ مِنَّا

"**Kim bir yağma yaparsa bizden değildir**."[1474]

Ebu Lebid (Limaze b. Ziyad) dedi ki: "Abdurrahman b. Semura radıyallahu anh ile Kabil'de beraberdim. İnsanlar ganimetler elde edince yağma ettiler. Bunun üzerine Abdurrahman b. Semura radıyallahu anh şöyle dedi: "Kim şu ganimetlerden yağmaladı ise iade etsin. Zira ben Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu işittim:

مَنِ انْتَهَبَ فَلَيْسَ مِنَّا

"**Yağma yapan bizden değildir**."[1475]

Enes radıyallahu anh'den: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem yağma yapmaktan yasakladı ve: "**Yağma yapan bizden değildir**" buyurdu[1476]

Cabir radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**Kim bir yağma yaparsa bizden değildir**." [1477]

Müslümanlardan Vergi Alanlar Kafirlere Benzer

Şeyh el-Elbanî rahimehullah'ın vergile hakkındaki bazı fetvaları şu şekildedir:

Soru: *Vergiler hakkında İslam'ın hükmü nedir*?

Cevap: "Müslümanların âlimlerinin ittifakıyla vergiler caiz değildir.

[1473] **Hasen.** Ziyau'l-Makdisi el-Muhtare (9/553) Hakim (2/147) Taberani (11/358, 12/107)

[1474] **Sahih.** Ahmed (4/438, 446) İbn Hibban (11/574) İbn Mace (3937) Taberani (18/147) Tahavi Şerhu Muşkili'l-Asar (1312, 1315)

[1475] **Sahih ligayrihi.** Tahavi Şerhu Muşkili'l-Asar (1311 Tuhfetu'l-Ahyar tertibi 1/188 No:163) Ebu Davud (2703) Ahmed (5/62, 63) Darimi (2001) İbn Asakir (50/300)

[1476] **Sahih.** Ziyau'l-Makdisi el-Muhtare (6/128) Tirmizi (1601) Ahmed (3/156) İbnu'l-Cad, Musned (2983) Bezzar (13/132) Tahavi Şerhu Muşkili'l-Asar (1316-17)

[1477] **Sahih ligayrihi.** İbnu'l-Cad, Musned (2655) Ahmed (3/312, 323, 325, 395) İbn Mace (3935) İbn Ebi Şeybe (5/277) Tahavi Şerhu Muşkili'l-Asar (1313)

Ancak İmam Şatıbi'nin el-İ'tisam kitabında bid'atlerden bahsederken ayrıntısını açıkladığı bir durum hariçtir. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

وَكُلَّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ , وَكُلَّ ضَلَالَةٍ فِي النَّارِ

"**Her bid'at sapıklıktır ve her sapıklık ateştedir**."[1478] Bu hadis mutlaktır ve genel kapsamlıdır. İslam'da güzel bir bid'at yoktur. Kitap'tan ve sünnetten bir delili olmayan ve hadislerin genel kapsamına aykırı olan herşey hakkında mutlak ve genel kapsamlı olarak kötülenmiş bid'at tabiri kullanılır. Bunun sebebi, Buhari ve Muslim'in Aişe radıyallahu anha'dan rivayet ettikleri hadistir: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

مَنْ أَحْدَثَ فِي أَمْرِنَا هَذَا مَا لَيْسَ فِيهِ، فَهُوَ رَدٌّ

"**Kim emrimiz olmayan bir şey ortaya çıkarırsa o reddolunur**."[1479]

Nitekim Şatıbi bu kitabında sonrakilerden bazılarının bid'atu'l-hasene ile karıştırdığı ve birbirinden farklı olan iki şey olan "Mesalihu'l-Mursele" denilen şeye itiraz etmektedir.

Maslahatu'l-mursele, konum veya zaman olarak şer'i bir maslahatın gerçekleşmesini sağlayan şeydir. Bunun bid'atu'l-hasene ile alakası yoktur. Yani bid'atu'l-hasene ile Allah'a daha fazla yaklaşmak kastedilir. İslam dairesi bu fazlalığı alacak genişlikte değildir.

Nitekim İmam Malik b. Enes rahimehullah şöyle demiştir: "Kim islam'da güzel görerek bir bid'at çıkarırsa Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'in risalete ihanet ettiğini iddia etmiş olur. Allah Tebarek ve Teâlâ'nın şu ayetini okuyun: "**Bugün size dininizi kemale erdirdim ve üzerinizdeki nimetimi tamamladım. Sizin için din olarak İslam'ı seçtim**." (Maide 3)

Şatıbi bugün Müslümanların ülkelerinde kanunlarla alınan değişik vergilerin meşru olduğunu desteklemiştir. Semadan inen şeriat gibi sabit kanunlarla alınan vergiler caiz değildir. Lakin devletin Müslümanı borçlandırdığı, o devletin belli bir sınırda koyduğu vergiler caizdir.

Mesela: İslam devletlerinden birisi saldırıya uğrasa ve bu devletin hazinesinde bu hücuma karşı koyacak askeri donanım için mal yoksa, o zaman devletin belirli şahıslar üzerine belli bir vergi uygulaması caiz olur. Devletten bu şer savıldığı zaman Müslümanlardan bu vergiler de kaldırılır."[1480]

[1478] **Sahih.** İbn Huzeyme (1785) Nesai (1578)
[1479] **Sahih.** Buhari (2697) Muslim (1218)
[1480] El-Elbânî, Fetava'l-İmarat (28)

Şeyh el-Elbani diğer bir fetvasında şöyle demiştir: "İmam İbn Teymiyye, İktizau's-Sırati'l-Mustekîm kitabında bid'at ile maslahatu'l-mursele arasını ayırarak şöyle demiştir: "Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'den sonra çıkan her yenilik şu hususlar etrafında döner:

Birincisi: Bu yeniliği gerektiren bir sebep vardır ve bu sebep Nebî sallallahu aleyhi ve sellem zamanında mevcut olmasına rağmen O bunu yapmamıştır. Beş vakit namaz dışındaki namazlar için ezan okunması buna örnektir. Bu takdirde bu yeniliği uygulamak dinde bid'at çıkarmak olur.

İkincisi: Bu yeniliği gerektiren sebep, Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in zamanında mevcut değildir. Ancak O'ndan sonra ortaya çıkmıştır. O zaman şuna bakarız:

* Eğer bu gerektirici sebep Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'den sonra ortaya çıkmış ve bu Müslümanların dinin hükümlerini yerine getirmelerindeki kusurdan kaynaklanmışsa, bu yeniliğe tutunmak caiz değildir. Mesela: vergiler böyledir. Bunun kanunlaştırılmasını gerektiren sebep vardır ve bazı dinî hükümleri iptal etmektedir. Yani zekat gibi devlet hazinesinin gelirlerini iptal eder. Bu vergileri almak caiz değildir. Çünkü bunu uygulamanın neticesinde müslümanlar zekat hükümlerini uygulamakta ihmalkar ve kusurlu davranmaktadırlar.

* Eğer bu gerektirici sebep, müslümanların kusurlu davranmalarına sebep olmuyorsa o zaman bu yeniliği gerektiren şeye tutunmak caizdir. Burada maslahatu'l-mursele ile sonradan çıkan bid'at yenilikler arasındaki farka dair bir bahis vardır:

Maslahatu'l-mursele; dinde ibadete bir fazlalık getirmez. Bu dinde yakınlaşmayı artırmakla alakası olmayıp, sadece müslümanların maslahatının gerçekleşmesidir. Mesela: Şayet kuvvetli bir bünye sahibi zengin bir kimse, uçakla veya arabayla hac farizasını yerine getirmek için Allah'ın haram evine (Kabe'ye) gidebilir. Lakin der ki: "Ben Allah'ın beytu'l-haramını yürüyerek haccetmek istiyorum. Bu daha faziletlidir" İşte bu bir bid'attir.

Ama bu bineklerden birine güç yetiremeyen fakat yürüyerek hac yapmaya güç yetirebilen bir kimseye düşen şey Allah Teâlâ'nın şu ayetinin genel kapsamıdır: "**Yoluna güç yetirebilen kimse için beyt'i haccetmek Allah'ın insanlar üzerindeki hakkıdır**" (Al-i İmran 97)

Nitekim Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem en kuvvetli erkeklerden idi. Yine diğer sahabeler de öyle idiler. Lakin onlar yürüyerek haccetmediler. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem ve sahabeleri develer üzerinde hac yaptılar. Kim meşru kılınan şeylerle Allah'a yakınlaşma hususunda Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in daha istekli olmadığını iddia edebilir? Nebî sallallahu aleyhi ve sellem yürüyerek hac yapacak güçte olduğu halde, yürüyerek hac yapmamıştır.

Uçak, yeni çıkan icatlardandır. Lakin maslahatu'l-murseleye dâhildir. Çünkü insanlara Allah'ın haram beytini (Kabe'yi) haccetmeyi kolaylaştırmaktadır.[1481]

Kayıp Hayvanı İlan Etmeyip Kapatan Sapıktır

Zeyd b. Halid el-Cuhenî radıyallahu anh'den: Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

مَنْ آوَى ضَالَّةً فَهُوَ ضَالٌّ مَا لَمْ يُعَرِّفْهَا

"**Kayıp bir hayvanı evine kapatıp onu ilan etmeyen sapıktır**."[1482]

[1481] El-Elbani, Fetava'l-İmarat (93)
[1482] **Sahih.** Muslim (1725) Ahmed (4/117)

DÂVÂLAR KİTABI

Cahiliye Davasında Bulunan Bizden Değildir

Abdullah b. Mesud radıyallahu anh'den: Nebi sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

ليس منا من ضرب الخدود وشق الجيوب ودعا بدعوى الجاهلية

"(**Musibet sebebiyle) Yanaklarına vuranlar, yakalarını yırtanlar ve cahiliye davasında bulunanlar bizden değildir**."[1483]

Ebu Hureyre radıyallahu anh'den: Nebi sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

من خرج من الطاعة وفارق الجماعة فمات : مات ميتة جاهلية ، ومن قاتل تحت راية عمية : يغضب لعصبة ، أو يدعو إلى عصبة ، أو ينصر عصبة فقتل فقتلة جاهلية ، ومن خرج على أمتي يضرب برها وفاجرها ، ولا يتحاشى من مؤمنها ، ولا يفي لذي عهدها فليس مني ولست منه.

"**İtaatten çıkıp cemaatten ayrılan öldüğünde cahiliyye ölümüyle ölür. Kim kör bir bayrağın altında savaşır, asabiyeti (taassupta bulunduğu grup) için öfkelenirse, asabiyete çağırırsa veya asabiyeti desteklemek için savaşarak öldürülürse cahiliye üzere öldürülmüş olur. Kim de iyisini kötüsünü ayırmadan ümmetime karşı ayaklanıp vurursa, müminin den sakınmaz ve ahit sahibinin ahdini gözetmezse o benden değildir, ben de ondan değilim**."[1484]

Müslim'in lafzı şu şekildedir:

من خرج من الطاعة وفارق الجماعة ثم مات مات ميتة جاهلية ومن قتل

[1483] **Sahih.** Buhari (1297, 3519) Muslim (103) Ahmed (1/386, 442, 456, 465) Trmizi (999) İbn Mace (1584) Nesai (1860) İbn Hibban (7/419) Beyhaki (4/63) Bezzar (5/362) Begavi Şerhu's-Sunne (5/436)

- Ebu Hureyre radıyallahu anh'den: Taberani Evsat (4/199) İsnadında Abdullah b. Abdulkuddus vardır. Bkz.: Heysemi Mecma (3/15)
- Ebu Musa radıyallahu anh'den benzeri: Muslim (104) İbn Hibban (7/422)
- Aişe radıyallahu anha'dan: Abdurrazzak (3/558)

[1484] **Sahih.** Ahmed (2/296) İshak b. Rahuye (145) Ebu Avane (4/421) Beyhaki (8/156) İbn Hibban (10/442) İbn Mace (3948) Nesai Kübra (3579)

تحت راية عمية يغضب للعصبة ويقاتل للعصبة فليس من أمتي ومن خرج من أمتي على أمتي يضرب برها وفاجرها لا يتحاش من مؤمنها ولا يفي بذي عهدها فليس مني

"**Kim itaatten çıkar, cemaatten ayrılır ve sonra ölürse cahiliye ölümüyle ölür. Kim kör bir bayrak altında asabiyet için öfkelenirse ve asabiyet için savaşırsa ümmetimden değildir. Ümmetimden her kim ümmetime karşı ayaklanır, iyisini kötüsünü ayırmadan vurur, mümin olanından sakınmaz ve anlaşmalı olanın ahdini gözetmezse benden değildir**."[1485]

Mut'im b. Cubeyr radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

ليس منا من دعا إلى عصبية وليس منا من قاتل على عصبية وليس منا من مات على عصبية

"**Asabiyete (taassub ve kör taraftarlığa) davet eden, asabiyet için savaşan ve asabiyet üzere ölen bizden değildir**."[1486]

Cabir radıyallahu anh'den: "Bizler Nebî sallallahu aleyhi ve sellem ile beraber bir gazvede idik. Muhacirlerden biri, Ensar'dan birinin sırtına vurdu. Ensar'lı: "Ey Ensar! Yetişin!" diye seslenip onları yardıma çağırdı. Muhacir de: "Ey Muhacirler! Yetişin" diye seslenip onları yardıma çağırdı. Bunu duyan Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem:

ما بال دعوى الجاهلية قالوا يا رسول الله رجل من المهاجرين كسع رجلا من الأنصار قال رسول الله صلى الله عليه و سلم دعوها فإنها منتنة

"**Cahiliyye dönemindeki gibi bu seslenmeler de nedir**?" diye çıkıştı. Oradakiler: "Ey Allah'ın rasulü! Muhacirlerden bir adam, Ensar'dan bir adamın sırtına vurdu" dediklerinde Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem: "**Böyle kokuşmuş geleneklerden uzak durun**" buyurdu."[1487]

[1485] **Sahih.** Muslim (1848)

[1486] **Hasen ligayrihi.** Ebu Davud (5121) İbn Adiy el-Kamil (3/146) Beyhaki el-Adab (170) Deylemi (5274) Elbani Daifu'l-Cami (4935) Abdullah b. Suleyman, Cubeyr b. Mut'imden işitmemiştir.

[1487] **Sahih.** Buhari (4905, 4907, 3518) Muslim (2584) Tirmizi (3315) Ahmed (14632) İbn Hibban (5990, 6582) Nesai Sunenu'l-Kubra (8812)

Haris el-Eşari radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

من دعا بدعوى جاهلية فإنه من جثى جهنم فقال رجل يا رسول الله وإن صام وصلى قال نعم وإن صام وصلى فادعوا بدعوة الله التي سماكم الله بها المسلمين المؤمنين عباد الله

"**İnsanlara cahiliye adetlerinde olduğu gibi seslenen kişiler cehennem odunu olacaktır.**" Bir adam: "Ey Allah'ın rasulü! Oruç tutsa, namaz kılsa da mı?" dedi. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki: "**Oruç tutsa da, namaz kılsa da öyledir. Allah Teâlâ nasıl size "Müslümanlar, müminler ve Allah'ın kulları" demişse, siz de bibirinizi buna uygun şekilde çağırın.**"[1488]

Ubey b. Ka'b radıyallahu anh bir adamın "Ey falancı, ey filan oğullarının mensubu" dediğini işitti. Ona dedi ki: "Babanın aletini ısır." Bunu söylerken kinaye yapmadı. Ona: "Ey Ebu'l-Munzir! Sen müstehcen konuşan biri değildin" dediler. Dedi ki: "Ben Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu işittim:

مَنْ تَعزَّى بِعَزَاءِ الْجَاهِلِيَّةِ، فَأَعِضُّوهُ بِهَنِ أَبِيهِ وَلا تَكْنُوا

"**Kim cahiliyye nispeti ile gurur duyarsa ona babasının şeyini ısırtın ve bunu üstü kapalı söylemeyin**."[1489]

Begavi dedi ki: "Kim cahiliyye ile övünürse" sözünde kastedilen; "Ey Falana ait olan, ey filan oğullarının mensubu" demelerinde olduğu gibi kendisini nispet ederse demektir… Diğer hadiste:

مِن لم يتعز بعزاء اللَّه، فَلَيْسَ منا

"**Kim Allah'a nispet edilmekle izzet duymazsa bizden değildir**" buyrulmuştur. Bunun iki açısı vardır: Birincisi, kabilecilik davasıyla cahiliye nispetinden dolayı gurur duymayın. Lakin: "Ey Müslümanlardan olan" deyin. Bu İslam nispetidir. İkincisi: Bu hadiste kastedilen musibet anında teselli ve sabır ile taziyede bulunarak Allah Azze ve Celle'nin emrettiği gibi:

[1488] **Sahih.** Nesai Sunenu'l-Kubra (8815) Tirmizi (2863-64) Ahmed (17170) İbn Hibban (6233)

[1489] **Sahih.** Buhari Edebu'l-Mufred (962) İbn Hibban (7/424) Ziyau'l-Makdisi el-Muhtare (4/11, 12) Nesai Sunenu'l-Kubra (8813-14) Ahmed (5/136) Tahavi Şerhu Muşkili'l-Asar (3204) Taberani (1/199) el-Elbani es-Sahiha (269)

{إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ}

"**Biz Allah'a aidiz, O'na dönücüleriz**" (Bakara 156) demektir. "Allah'a nispet edilmek" ile kastedilen, O'na aidiyetle taziyede bulunmaktır. "Ona babasının şeyini" sözünde kastedilen zekeri/cinsel organıdır. Derim ki: "Atalarıyla övünenlere: "babanın aletini ısır" sözünü açıkça söylemek kastedilmiştir. Bu çirkin söz, övündüğü kabilesine (mezhebine, tarikatına) mensubiyeti reddetmek için açıkça söylenir."[1490]

Abdullah b. Amr b. el-Âs radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إِنَّ أَعْدَى النَّاسِ عَلَى اللهِ مَنْ قَتَلَ فِي الْحَرَمِ، أَوْ قَتَلَ غَيْرَ قَاتِلِهِ، أَوْ قَتَلَ بِذُحُولِ الْجَاهِلِيَّةِ

"**Allah katında en azgın olan kişi Harem bölgesinde birini öldüren veya kendi katilinden başkasını öldüren veya cahiliyye'den kalma davalardan dolayı birini öldüren kişidir**."[1491]

Kendisini Babasından Başkasına Nispet Eden Bizden Değildir

Ebu Zerr radıyallahu anh'den: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

ليس منا رجلا ادعى إلى غير أبيه و هو يعلمه إلا كفر و من ادعى ما ليس له فليس منا و ليتبوأ مقعده من النار و من دعا رجلا بالكفر أو قال يا عدو الله و ليس كذلك إلا حار عليه

"**Babasından başkasına nispet iddia eden bizden değildir. Bunu bile bile yapan küfretmiş olur. Kendisine ait olmayan bir şeyi iddia eden bizden değildir ve cehennemde oturacağı yeri hazırlasın. Kim bir kimseye "kâfir" veya "Ey Allah'ın düşmanı" der de, o kimse öyle değilse, bu söz kendisine döner**."[1492]

Diğer lafzı şu şekildedir:

[1490] Begavi Şerhu's-Sunne (13/121)

[1491] **Sahih.** Ahmed (2/179) İbn Ebi Şeybe (7/403)

[1492] **Sahih.** Buhari (3508) Muslim (61) – lafız Müslim'e ait - Ahmed (5/166) İbn Batta el-İbane (1036) Hallal es-Sunne (1505) Beyhaki (7/403)

من ادعى إلى غير أبيه فليس منا ومن ادعى ما ليس له فليس منا ومن رمى رجلا بالكفر أو رماه بالفسق وليس كذلك ارتدت عليه

"**Kim kendisini babasından başkasına nispet ederse bizden değildir. Kendisine ait olmayanı iddia eden bizden değildir. Kim bir kimseyi küfürle veya fıskla suçlar da, o öyle değilse, bu suçlama kendisine döner**."[1493]

Başkasının Çocuğu Üzerinde Hak İddia Eden Cahiliyye Ehline Benzer

Abdullah b. Amr b. el-As radıyallahu anhuma'dan: "Adamın birisi kalkıp: "Filan kişi benim oğlumdur" deyince Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لَا دَعْوَةَ فِي الْإِسْلَامِ، ذَهَبَ أَمْرُ الْجَاهِلِيَّةِ، الْوَلَدُ لِلْفِرَاشِ، وَلِلْعَاهِرِ الْأَثْلَبُ " قَالُوا: وَمَا الْأَثْلَبُ؟ قَالَ: " الْحَجَرُ

"**İslam'da bu şekilde çocuk üzerinde hak iddia etme yoktur. Cahiliyye'de olan bu tür şeylerin hükmü kalkmıştır. Çocuk kimin yatağında doğmuşsa onundur. Zina edene ise esleb vardır**." Ona: "Esleb nedir?" diye sorulunca: "**Taştır (recimdir)**" buyurdu."[1494]

Kendisine Ait Olmayan Bir Şeyi Sahiplenen Bizden Değildir:

Ebu Zerr radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

مَنِ ادَّعَى مَا لَيْسَ لَهُ فَلَيْسَ مِنَّا، وَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ

"**Kim kendisine ait olmayan bir şeyi iddia ederse bizden değildir, cehennemde oturacağı yeri hazırlasın**."[1495]

Allah Azze ve Celle şöyle buyurur;

لَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَفْرَحُونَ بِمَا أَتَوْا وَيُحِبُّونَ أَنْ يُحْمَدُوا بِمَا لَمْ يَفْعَلُوا فَلَا تَحْسَبَنَّهُمْ بِمَفَازَةٍ مِنَ الْعَذَابِ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

[1493] **Sahih.** Ebu Avâne (57) el-Lâlekâi İtikad (1897)
[1494] **Sahih.** Ahmed (2/179, 207) Ebu Davud (2274)
[1495] **Sahih.** Muslim (61) İbn Mace (2319)

“**Sanma ki ettiklerine sevinen, yapmadıkları ile övülmek isteyenler, evet, sanma ki onlar azaptan kurtulacaklardır. Onlar için elem verici bir azap vardır.**” (Al-i İmran 188)

Ebu Said radıyallahu anh rivayet ediyor: “Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem harbe çıktığında münafıklardan bir kısmı geride kalır ve Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’e muhalefet ederek oturup kalmalarıyla sevinirlerdi. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem harpten döndüğünde, o'na özür beyan ederek yemin ederler ve yapmadıkları şeylerle övülmek isterlerdi. Bunun üzerine Al-i İmran 188. Ayeti nazil oldu.”[1496]

Aişe radıyallahu anha’dan: “Bir kadın şöyle dedi: “Ey Allah’ın rasulü! Kocamın aslında bana vermediği şeyi verdiğini söylüyorum.” Bunun üzerine Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: “**Kendisine verilmeyen şeyle doymuş görünen tıpkı yalandan iki elbise giymiş gibidir**.” Muslim rivayet etmiştir.[1497] Buhârî ise Esmâ radıyallahu anha’dan rivayet etmiştir.[1498]

Düşmanlıkta Ahlâksızlık Yapanlar Münafıklara Benzer

Abdullah b. Amr radıyallahu anhuma’nın rivayet ettiği hadiste Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem münafıkların özellikleri arasında:

وَإِذَا خَاصَمَ فَجَرَ

“**…ve hasımlaştığı zaman da ahlaksızlık yapar**”[1499] buyurmuştur.

İbn Receb, Camiu’l-Ulum ve’l-Hikem’de der ki; “Burada fücur (ahlaksızlık) kelimesinin anlamı; hakkı batıla, batılı hakka çevirinceye kadar kasten haktan ayrılmaktır. Bu, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’in de buyurduğu gibi yalanın getirdiği bir durumdur; “**Sizi yalandan sakındırırım! Zira yalan fücura götürür. Fücur ise cehenneme iletir.”** Sahihayn’de Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğu da rivayet edilmiştir;

إِنَّ أَبْغَضَ الرِّجَالِ إِلَى اللَّهِ الأَلَدُّ الخَصِمُ

“**Şüphesiz Allah’ın en çok buğz ettiği kişi hasımlıkta aşırılık edendir**.”[1500] Yine şöyle buyurmuştur;

[1496] **Sahih.** Buhari (4567) Muslim (2777)
[1497] **Sahih.** Muslim (2130)
[1498] **Sahih.** Buhârî (5219)
[1499] **Sahih.** Buhari (34) Muslim (58)
[1500] **Sahih.** Buhari (2457) Muslim (2668)

إِنَّكُم لَتَخْتَصِمُونَ إِليّ وَلَعَلّ بَعْضكم أَنْ يَكُون ألحَن بِحُجَّتِهِ مِنْ بَعْضٍ فَأَقْضِي لهُ عَلَى نَحْو ما أَسْمَعُ منْهُ فَمَنْ قَضيتُ لَهُ بِشَيءٍ مِنْحَقِّ أَخِيه فَلاَ يَأْخُذَنَّهُ فإِنَّما أَقْطَعُ لَهُ قِطعَةً مِنَ النَّارِ

"**Bana davalılar gelir. Bunlardan birinin delili, diğerine nazaran daha ikna edici olur. Ben de ancak işittiğime göre hükmederim. Ancak kime bir müslüman kardeşinin hakkını vermişsem, onu almasın. Zira ona ancak ateşten bir parça vermişimdir**."[1501]

İbn Ömer radıyallahu anhuma'nın rivayet ettiği bir hadisi şerifte de;

إِنَّ مِنَ البَيَانِ لَسِحْرًا

"**Şüphesiz beyanın bazısı sihirdir**" buyrulmuştur.[1502]

Eğer kişi husumet anında kudret sahibi ise, bu husumetin din veya dünya hakkında olması fark etmez, batıla yardım eder, dinleyenlere haklı olduğunu düşündürür ve hakkı hafife alarak onu batıl suretinde gösterir. İşte bu haramların en çirkinlerinden ve nifak hasletlerinin en kötülerindendir.

İbn Ömer radıyallahu anhuma'dan: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur;

وَمَنْ خَاصَمَ فِي بَاطِلٍ وَهُوَ يَعْلَمُهُ، لَمْ يَزَلْ فِي سَخَطِ اللَّهِ حَتَّى يَنْزِعَ عَنْهُ

"**Kim batıl olduğunu bildiği bir davada husumet yaparsa onu bırakıncaya kadar Allah'ın gazabında olmaya devam eder**."[1503]

Allah Teâla şöyle buyurmuştur:

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُعْجِبُكَ قَوْلُهُ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيُشْهِدُ اللَّهَ عَلَى مَا فِي قَلْبِهِ وَهُوَ أَلَدُّ الْخِصَامِ

"**İnsanlardan öyleleri vardır ki, dünya hayatı hakkında söyledikleri senin hoşuna gider. Hatta böylesi kalbinde olana (samimi olduğuna) Allah'ı şahit tutar. Hâlbuki o, hasımların en yamanıdır**." (Bakara 204)

Düşmanlıkta aşırı giden: Düşmanlıkta haddi aşan ve şiddet gösteren kimsedir. Düşmanlık yapan düşmanların en yaman olanıdır. O, tartışma kabiliyetine sahiptir. Batıl düşmanlığında galip gelmek için hırslıdır. Batıl

[1501] **Sahih.** Buhari (2680) Muslim (1713)
[1502] **Sahih.** Buhari (5146)
[1503] **Sahih.** Ebu Davud (3597) Hakim (2/32) Ahmed (2/70)

iddiada bulunur ve hakkı kabul etmez. Kendisine her delil getirilişinde başka tarafa çeker. Cedeli bırakmaz ve güzel olana galip gelmeye çalışır. Her hususta hasımlaşmaya bir yön bulur. İyi olandan çirkin olana yönlendirmeye çalışır. Batılı laf kalabalığı ile süsleyerek hak suretinde göstermek ister.

Seninle konuşup sana cevap verdiği vakit onun sözünün tatlı ve güzel olduğunu görürsün; hâlbuki içten içe ise batıldır. Dili baldan tatlı, kalbi ise sabır otundan daha acıdır. İnsanlara yumuşaklıkla koyun postu giydirerek meseleleri karıştırır, dini dünya karşılığında satar. Sözleri eğri, fiilleri çirkin, konuşmaları yalan, itikadı bozuk, yaptıkları kötüdür.

Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur:

وَإِذَا قِيلَ لَهُ اتَّقِ اللَّهَ أَخَذَتْهُ الْعِزَّةُ بِالْإِثْمِ

"**Böylesine "Allah'tan kork!" denilince benlik ve gurur kendisini günaha sevkeder.**" (Bakara 206)

Bu fâsık kimseye fiillerinden ve sözlerinden dolayı öğüt verilip, "Allah' tan kork, söz ve fiillerinden vazgeç ve hakka koş" dendiği zaman o bundan rahatsız olur. Bir nevi hamiyete kapılır. Günahla gazaplanır. Öyle ki günah onu çepeçevre kuşatmıştır.

Soylarla Övünenler Cahiliyye Ehline Benzer

Ebu Malik el-Eşari radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

أَرْبَعٌ فِي أُمَّتِي مِنْ أَمْرِ الْجَاهِلِيَّةِ، لَا يَتْرُكُونَهُنَّ: الْفَخْرُ فِي الْأَحْسَابِ، وَالطَّعْنُ فِي الْأَنْسَابِ، وَالِاسْتِسْقَاءُ بِالنُّجُومِ، وَالنِّيَاحَةُ " وَقَالَ: «النَّائِحَةُ إِذَا لَمْ تَتُبْ قَبْلَ مَوْتِهَا، تُقَامُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَعَلَيْهَا سِرْبَالٌ مِنْ قَطِرَانٍ، وَدِرْعٌ مِنْ جَرَبٍ

"**Ümmetimde dört şey, terk edemedikleri cahiliye işlerindendir: Soyla övünmek, nesebe sövmek, yıldızlarla yağmur istemek ve niyaha (ağıt)" Dedi ki: "Ağıtçı kadın şayet ölümünden önce tevbe etmezse, kıyamet gününde ona katrandan bir gömlek ve uyuzlu elbise giydirilir**."[1504]

Acemleri Araplardan Üstün Gören Kafirlere Benzer

Komunistler, Arap olmayanları, Araplardan üstün görmekte ve Arapların faziletini itiraf etmemektedirler. Arap ırkının, sonra Kureyş'in, sonra Haşim oğullarının faziletinin delili, Vâsile b. Eska radıyallahu anh'ın

[1504] **Sahih.** Muslim (934) Hakim (1/539)

şu rivayetidir: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَى مِنْ وَلَدِ إِبْرَاهِيمَ، إِسْمَاعِيلَ، وَاصْطَفَى مِنْ وَلَدِ إِسْمَاعِيلَ بَنِي كِنَانَةَ، وَاصْطَفَى مِنْ بَنِي كِنَانَةَ قُرَيْشًا، وَاصْطَفَى مِنْ قُرَيْشٍ بَنِي هَاشِمٍ، وَاصْطَفَانِي مِنْ بَنِي هَاشِمٍ»

"**Şüphesiz Allah İbrahim (aleyhi's-selâm) oğullarından İsmail (aleyhi's-selâm)'ı seçti. İsmail oğullarından Kinane oğullarını seçti. Kinane oğullarından Kureyş'i seçti. Kureyş'ten Haşim oğullarını seçti. Haşim oğullarından da beni seçti**."[1505]

Komunistler, Arapları hakir görür ve faziletlerini inkâr ederler. Onlar Araplar dışındaki halkları destekledikleri için onlara "Şuubiyye" denilmiştir.

Kureyş'in üstünlüğüne ve insanların idareciliğinde onların hak sahibi oluşlarına dair mütevatir naslar vardır. Kastedilen üstünlük, insanlar katındaki üstünlüktür. Allah katında en üstün olan ise, takvada en üstün olanlardır.

Neseplere Hakaret Edenler Cahiliyye Ehline Benzer

Ebu Hureyre radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

ثلاث من عمل أهل الجاهلية لا يتركهن أهل الإسلام النياحة والاستسقاء بالأنواء وكذا قلت لسعيد وما هو قال دعوى الجاهلية يا آل فلان يا آل فلان يا آل فلان

"**Üç şey cahiliye halkının ameli olup, İslam ehli olanlar bunları bırakamamışlardır: Ağıt yakmak, yıldızlardan yağmur istemek**…" Ravi diyor ki: "Said'e üçüncüsü nedir?" dedim. Dedi ki: "**Ey falan oğulları, ey filan oğulları diyerek Cahiliye davasında bulunmaktır.**" İbn Hibban'ın rivayetinde üçüncü şey: ta'yir olarak geçer ki, bu nesepten dolayı kınamak demektir.[1506]

İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan

خِلاَلٌ مِنْ خِلاَلِ الجَاهِلِيَّةِ الطَّعْنُ فِي الأَنْسَابِ وَالنِّيَاحَةُ» وَنَسِيَ الثَّالِثَةَ، قَالَ

[1505] **Sahih.** Muslim (2276) Tirmizi (3605-3606)
[1506] **Sahih.** Ahmed (2/262) İbn Hibban (7/411) el-Elbani es-Sahiha (1801)

سُفْيَانُ وَيَقُولُونَ إِنَّهَا الِاسْتِسْقَاءُ بِالأَنْوَاءِ

“Şu hasletler Cahiliyye hasletleridir: Neseplere hakaret etmek, ağıt yakmak ve...” Ravi üçüncüsünü unuttu. Sufyan dedi ki: “O üçüncüsünün yıldızlardan yağmur istemek olduğunu söylediler.”[1507]

[1507] **Sahih mevkuf.** Buhari (3850) Beyhaki (4/63, 10/234)

CİHÂD KİTABI

İyiliği Emretmeyen ve Kötülüğü Yasaklamayan Bizden Değildir

Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur:

لُعِنَ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ مِنۢ بَنِيٓ إِسۡرَٰٓءِيلَ عَلَىٰ لِسَانِ دَاوُۥدَ وَعِيسَى ٱبۡنِ مَرۡيَمَۚ ذَٰلِكَ بِمَا عَصَواْ وَّكَانُواْ يَعۡتَدُونَ ٧٨ كَانُواْ لَا يَتَنَاهَوۡنَ عَن مُّنكَرٖ فَعَلُوهُۚ لَبِئۡسَ مَا كَانُواْ يَفۡعَلُونَ ٧٩

"**İsrail oğullarından küfredenler, Dâvud ve Meryem'in oğlu îsâ diliyle lânetlenmişlerdir. Bu, isyan etmeleri ve haddi aşmaları yüzündendi. İşledikleri kötülüklerden biribirlerini menetmezlerdi. İşlemiş oldukları bu şeyler ne kadar da kötü idi**." (Maide 78-79)

كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ

"**Siz, insanların iyiliği için ortaya çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz; iyiliği emreder; kötülükten menedersiniz**." (Al-i İmran 110)

وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ

"**Mü'min erkekler ve mü'min kadınlar da birbirlerinin dostları olup iyiliği emreder, kötülükten alıkoyarlar**" (Tevbe 71)

Ebû Saîd radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu işittim:

مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهِ فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ وَذَلِكَ أَضْعَفُ الإِيمَانِ

"**İçinizden kim bir kötülük görürse ona eliyle karşı çıksın. Buna gücü yetmezse diliyle, buna da gücü yetmezse kalbiyle karşı çıksın. Bu da imanın en zayıfıdır**."[1508]

İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve

[1508] **Sahih.** Muslim (49).

sellem buyurdu ki:

ليس منا من لم يرحم صغيرنا ويوقر كبيرنا ويأمر بالمعروف وينهى عن المنكر

"**Küçüğümüze merhamet etmeyen, büyüğümüze saygı göstermeyen, iyiliği emretmeyen ve kötülükten yasaklamayan bizden değildir**."[1509]

Huzeyfe radıyallahu anh'den: "**Allah bizden olmayana lanet etsin. Vallahi ya iyiliği emredip kötülüğü yasaklarsınız ya da Allah şerlilerinizi hayırlılarınız üzerine musallat eder de, onlarla savaşırsınız. İyiliği emredip kötülüğü yasaklayan kimse kalmaz. Sonra Allah Azze ve Celle'ye dua edersiniz fakat size olan öfkesinden dolayı dualarınız kabul edilmez**."[1510]

Ebu Hureyre radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

الْإِسْلَامُ أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ لَا تُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا، وَتُقِيمَ الصَّلَاةَ، وَتُؤْتِيَ الزَّكَاةَ، وَتَصُومَ رَمَضَانَ، وَتَحُجَّ الْبَيْتَ، وَالْأَمْرُ بِالْمَعْرُوفِ، وَالنَّهْيُ عَنِ الْمُنْكَرِ، وَتَسْلِيمُكَ عَلَى أَهْلِكَ، فَمَنِ انْتَقَصَ شَيْئًا مِنْهُنَّ فَهُوَسَهْمٌ مِنَ الْإِسْلَامِ يَدَعُهُ، وَمَنْ تَرَكَهُنَّ كُلَّهُنَّ فَقَدْ وَلَّى الْإِسْلَامَ ظَهْرَهُ

"**İslam; Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmaksızın ibadet etmen, namazı dosdoğru kılmaz, zekatı vermen, Ramazan orucunu tutman, beyti haccetmen, iyiliği emredip, kötülüğü yasaklaman, ehline selam vermendir. Kim bunlardan bir şey eksiltirse, şüphesiz o, kendisinin İslam'dan terk ettiği bir paydır. Bunların hepsini terk eden kişi ise sırtını İslam'a dönmüş olur**."[1511]

[1509] **Hasen ligayrihi.** Ahmed (1/257) Tirmizi (1921) İbn Hibban (2/205, 211) Taberani (11/72, 449) Beyhaki Şuabu'l-İman (7/458) Abd b. Humeyd (586) Heraiti Mekarimu'l-Ahlak (154) Bezzar (1955-Keşfu'l-Estar) Heysemi Mecma'da (8/14) dedi ki: "Ahmed ve Bezzar benzerini rivayet etmiştir. Taberani muhtasar olarak rivayet etti. Bezzar'ın iki isnadından birinde Kays b. Er-Rebi vardır. Şu'be ve Sevri onu güvenilir bulmuş, başkaları zayıf olduğunu söylemişlerdir. Diğer ravileri güvenilirdir. Ahmed'in isnadında ise müdellis bir ravi olan Leys b. Ebi Suleym vardır." Bkz.: Elbani Daifu'l-Cami (4938)

[1510] **Zayıf mevkuf.** Ebu Nuaym Hilye (1/279) İbn Adiy el-Kamil (5/146) İbn Ebi'd-Dunya el-Ukubat (246) Musnedu Ali b. Cad (2692) Ebu Bekr el-Hallal, el-Emru bi'l-Maruf ve'n-Nehyu Ani'l-Munker (no 17) Abdullah b. Seydan meçhuldür.

[1511] **Sahih.** Hakim (1/70) Taberani, Musnedu'ş-Şamiyyin (429) Beyhaki, Şuab (6/447) Şeceri, Emali (1/38) el-Elbani, es-Sahiha (333)

Adiy b. Umeyra radıyallahu anh'den: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**Allah Teâlâ seçkin kişilerin kötülüğü yüzünden bütün toplumu azaplandırmaz. Ancak toplum, bu seçkin kişilerin kötülüğünü görür ve bu kötülüğü değiştirmeye gücü yettiği halde değiştirmezse, işte o zaman ileri gelen kişilerin kötülüğü ile bütün toplumu azaplandırır**."[1512]

Bid'at Ehlini Reddetmek Cihaddır

Bilmek gerekir ki, cerh ve ta'dil ile sapıklık ve bid'at ehlini reddetmek ilimlerin en şereflisi ve en gereklisidir. Zira hak batıldan; sünnet, bid'atten ve sünnet ehli, bid'at ehli olandan bu sayede ayrılır. Nitekim seleften ilim ehli bid'at ehlini reddetmişler, onların kusurlarını ve batıllarını açıklamışlar, bu konuda birçok kitaplar telif etmişlerdir. Öyle ki bu husus, her zaman ve her mekanda bid'at ehlini reddeden Ehl-i Sünnet alimlerinin menheci olmuştur. Nitekim Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: "**Sonradan gelen her bir neslin arasından bu ilmi adaletli olanları yüklenip taşır. Bunlar aşırı gidenlerin tahriflerini, batıl ehlinin sahiplenmelerini ve cahillerin yanlış tevillerini bertaraf ederler**."[1513]

Bu, usulü ve kaideleri olan bir ilimdir. Bunu ancak âlimler yerine getirmişlerdir. Bizler onlardan nakleden ve onların menhecinde yürüyerek onların izlerine uyan kimseleriz. Allah'tan başarı ve sebat dileriz. Bu husus, iyiliği emretmek ve kötülüğü yasaklamak kapsamında olup Allah yolunda cihaddandır.

Cerh ve ta'dil ilmi iki kısma ayrılır. Hadislerin ravileri ve isnadları hakkındaki cerh ve ta'dil ilmi hususunda kitaplar yazılmış ve ravilerin durumları açıklanmıştır. İkinci kısmı ise bid'at ve sapıklık ehlini red ile şahitlikler hakkındaki cerh ve ta'dil ilmidir ki kıyamet gününe kadar devam edecektir.

Allah Azze ve Celle, Rasulü sallallahu aleyhi ve sellem'i hidayet ve hak din ile göndermiş, sahabeler de tertemiz hak üzere O'na tabi olmuşlardır. Sonra Kitap ve Sünnete muhalif olan bid'at fırkaları ortaya çıkmaya başlamıştır. Bunun üzerine sahabeler onları reddederek karşı çıkmışlar, onların batıllarını açıklamışlar ve onlardan sakındırmışlardır. Salih selef ve onlara en güzel şekilde tabi olanlar da onların yolunda devam etmişler, birisi çıkıp din hakkında ilimsiz olarak konuştuğunda onu reddetmiş ve ondan sakındırmışlardır. Bu Allah için ve rasulü sallallahu aleyhi ve sellem için nasihattir.

[1512] **Sahih.** Ahmed (4/192) Dulâbî el-Kuna (265) Taberani (17/139)

[1513] İbnul Vezir el-Yemanî Ravzu'l-Basim (1/21-23) Elbani; Tahricu'l-Mişkat (1/82-83/248)

Muhalifi reddetmek Ehl-i Sünnet akidesinin esaslarındandır. Bu, iyiliği emretmek ve kötülüğü yasaklamaktır. Kitap ve sünnete muhalefet eden, bid'at ve sapıklıkları yayanlara karşı nasıl sükût edilebilir? İlim ehli, Ehl-i sünnetten ve ilim ehlinden biri olsa dahi, reddedilip yanlışının açıklanması gerektiğinde, kitap ve sünnete muhalefet eden herkesi reddetmeye devam etmişlerdir. Peki ya ehl-i sünnetten ve ilim ehlinden olmayan kimselerin, hatta Allah'a davet kapısını cehaletle ve zulümle tıkayan, haramı helal, helali haram sayan, bid'atleri yayarak hak davete karşı kafa tutanları reddetmemek nasıl düşünülebilir? Böylesini reddetmek daha önceliklidir ve dinen farzdır. Batıl hakkında sükût etmek ise ilmi gizlemektir. Şayet hata yapan ve cehaletiyle davete engel olan herkese karşı susulsa ve yanlışı açıklanmasa ortam kaosa döner ve herkes din hakkında konuşmaya başlar. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: "**İçinizden hayra çağıran, iyiliği emreden ve kötülükten yasaklayan bir ümmet bulunsun.**"

"**İyilik ve takva üzerinde yardımlaşın**."

"**Asr'a yemin ederim ki, insan muhakkak hüsrandadır. Ancak îman edenler, sâlih amel işleyenler, birbirlerine hakkı tavsiye edenler ve birbirlerine sabrı tavsiye edenler böyle değildir**."

Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: "**Din nasihattir**" Sahabeler: "Kimin için?" dediler. Buyurdu ki: "**Allah için, Kitabı için, rasulü için, müslümanların imamları ve geneli için**"[1514]

"**Sizden biriniz kendisi için istediği şeyi kardeşi için de istemedikçe iman etmiş olmaz**."[1515]

"**Sizden her kim bir münker görürse eliyle değiştirsin, buna gücü yetmezse diliyle değiştirsin. Buna da gücü yetmezse kalbiyle. Bu ise imanın en zayıfıdır**."[1516]

Adiy b. Hâtim radıyallahu anh'den: "Bir adam Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in yanında hutbe verdi ve şöyle dedi: "Kim Allah'a ve rasulüne itaat ederse doğru yolu bulmuştur. Kim de bu ikisine isyan ederse sapmıştır" Bunun üzerine Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**Sen ne kötü bir hatipsin. "Kim de Allaha ve rasulüne isyan ederse" de.**"[1517]

İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan: Bir adam Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'e geldi ve bir mesele hakkında konuştu. O sırada: "Allah ve sen

[1514] **Sahih**. Muslim (iman 95)
[1515] **Sahih**. Buhari (13) Muslim (iman 71)
[1516] **Sahih**. Muslim (iman 78)
[1517] **Sahih**. Muslim (Cuma 48)

dilersen” dedi. Bunun üzerine Nebî sallallahu aleyhi ve sellem: “**Beni Allah’a ortak mı koştun! Yalnız Allah dilerse demelisin.**”[1518]

Ebu Vakıd el-Leysi radıyallahu anh’den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem Huneyn gazasına giderken müşriklerin çevresinde toplandıkları, “Zatu envat” dedikleri üzerine silah ve diğer eşyalarını astıkları bir ağaca uğradı. Müşrikler topluca onun çevresinde oturuyorlardı. Sahabeler dediler ki: “Ey Allah’ın Rasulu müşriklerin olduğu gibi bizim de bir “Zatu envat”ımız olsa iyi olmaz mı? Bize de böyle bir yer seç?” Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: “**Subhanallah! Bu sizin dediğiniz kardeşim Musa’nın kavminin dediğine benzer. Onlar da “Ey Musa! Müşriklerin ilahları olduğu gibi bizim için de ilahlar edin” dediler. Nefsim elinde olan Allah'a yemin ederim ki sizden öncekilerin adetlerini birer birer işleyeceksiniz**."[1519]

Amr b. Yahyâ’dan: Babamı, babasından (naklen) şöyle rivayet ederken duydum: (Babam) dedi ki: "Sabah namazından önce Abdullah b. Mes'ûd'un kapısının önünde otururduk. Çıktığında, onunla beraber mescide giderdik. Neyse (bir gün) Ebû Mûsâ el-Eş'arî yanımıza geldi ve: "Ebû Abdirrahman (Abdullah b. Mes’ûd) şimdiye kadar yanınıza çıktı mı?" dedi. "Hayır" dedik. O da bizimle beraber oturdu. Nihayet (Abdullah) çıktı. Çıkınca toptan ona ayağa kalktık. Sonra Ebû Mûsâ ona şöyle dedi: "Ey Ebû Abdirrahman! Biraz önce mescidde yadırgadığın bir durum gördüm. Ama yine de, Allah'a hamd olsun, hayırdan başka bir şey görmüş değilim. (Abdullah): "Nedir o?" diye sordu. O da; "Yaşarsan birazdan göreceksin" dedi (ve) şöyle devam etti:

"Mescidde halkalar halinde, oturmuş, namazı bekleyen bir topluluk gördüm. Her halkada (idareci) bir adam, (halkadakilerin) ellerinde de çakıl taşları var. (İdareci): "Yüz defa Allahu ekber deyin" diyor, onlar da yüz defa Allahu Ekber diyorlar. Sonra, yüz defa La ilahe illallah, deyin diyor, onlar da yüz defa La ilahe illallah diyorlar. Yüz defa Subhânallah deyin diyor, onlar da yüz defa Subhânallah diyorlar."

"Peki, onlara ne dedin?" dedi. "Senin görüşünü bekleyerek -veya "senin emrini bekleyerek"- onlara bir şey söylemedim." dedi. Dedi ki; "Onlara kötülüklerini sayıp (hesap etmelerini) emretseydin ve (bununla) iyiliklerinden hiçbir şeyin zayi edilmeyeceğine dair onlara güvence verseydin ya!" Sonra gitti, biz de onunla beraber gittik. Nihayet o, bu

---

[1518] **Sahih**. Ahmed (no:1839) Buhari Edebu’l-Mufred (783) Nesai Sunenu’l-Kubra (10759) ve başkaları rivayet etmişler, Şeyh el-Elbani sahih demiştir. es-Sahiha (139)

[1519] **Sahih.** Tirmizi (2180) Ebu Ya’la (3/30) Ahmed (5/218) İbn Hibban (15/95) Taberani (3/244)

halkalardan birine geldi, başlarında durdu ve şöyle dedi: "Bu, yaptığınızı gördüğüm şey nedir?"

Dediler ki; "Ey Ebû Abdirrahman! (Bunlar) çakıl taşları. Onlarla Allahu Ekber, La ilahe illallah ve Subhânallah deyişleri sayıyoruz." (Bunun üzerine Abdullah b. Mes'ûd) dedi ki; "Artık kötülüklerinizi sayıp (hesap edin)! Ben, iyiliklerinizden hiç bir şeyin zayi edilmeyeceğine kefilim. Yazıklar olsun size ey Muhammed ümmeti! Ne çabuk helâk oldunuz! Peygamberinizin -salallahu aleyhi ve sellem- şu sahabesi (içinizde hâlâ) bolca bulunmakta. İşte onun elbiseleri, (henüz) eskimemiş; kapları, (henüz) kırılmamış. Canım elinde olan (Allah'a) yemin olsun ki, sizler kesinlikle (ya) Muhammed'in dininden daha doğru yolda olan bir din üzerindesiniz (-ki bu imkânsızdır) veya bir sapıklık kapısı açmaktasınız."

Onlar; "Vallahi, Ey Ebû Abdirrahman, biz, başka bir şey değil, sadece hayrı (elde etmeyi) istedik" dediler.

(O da) şöyle karşılık verdi; "Hayrı (elde etmek) isteyen niceleri vardır ki onu hiç elde edemeyeceklerdir. Rasûlullah -salallahu aleyhi ve sellem- bize haber vermişti ki; "**Kur'an'ı okuyacak olan bir topluluğun (bu okuyuşları sadece dilde kalacak), onların köprücük kemiklerini ileriye geçmeyecek**."[1520] Vallahi, bilmiyorum, belki onların çoğu sizdendir." Sonra (Abdullah) onlardan yüz çevirdi. (Amr b. Yahya'nın dedesi) Amr b. Seleme, bundan sonra şöyle dedi: "Bu halkalardaki (insanların) çoğunu, en-Nehrevân olayında, Haricîlerin yanında bize karşı vuruşurken gördük."[1521]

Bunlar ve sözün uzamaması için terk ettiğimiz daha başka pekçok deliller, hatanın reddedilmesinin ve muhalife karşı çıkmanın farz olduğunu göstermektedir. Bu konuda esas; iyiliği emretmeyi ve kötülüğü yasaklamayı emreden naslardır.

İbn Teymiyye şöyle demiştir: "Sünneti emretmek ve bid'ati yasaklamak iyiliği emir ve kötülüğü yasaklamaktır ve bu salih amellerinden en üstünlerindendir…"

Yine İbn Teymiyye şöyle demiştir: "Birisi Ahmed b. Hanbel'e şöyle dedi: "Bana; "Filan kimse şöyledir, falan kimse böyledir" demek ağır

---

[1520] hadisin bu kısmı hakkında;bkz.: Muslim (1/663); İbn Mâce (1/59); Ahmed (1/380, 404).el-Elbânî, es-Sahîha (2005)

[1521] **Sahih mevkuf**. Bu rivayet İbn Mes'ud radıyallahu anh'den birçok rivayet yoluyla gelmiştir. Bkz.: Darimi (1/79). Abdurrazzak (5408-5409); Ahmed, Zühd (2116); Taberânî (9/125-128 no: 8628-8639); İbn Vaddah, el-Bid'a (s.8-13 no: 9-24); Ebû Nuaym, el-Hilye (4/380-381); Ziyâ el-Makdisî, İttibau's-Sunen (s.1); Eslem b. Sehl Bahşel, Tarihu Vasıt (s.198); Ebû Şâme el-Bâis (s.14); Suyuti el-Emru Bi'l-İttiba (s.83) İbnu'l-Cevzi Telbîsu İblîs (s.17). Heysemî, Mecmau'z-Zevâ'id'de (1/181); el-Elbânî, es-Sahîha'da (5/4) ve et-Tarhûni, Kâsımî'nin Cem'u'l-Fevâid adlı eserinin tahkikinde (s.9) sahih demişlerdir.

geliyor." Bunun üzerine Ahmed dedi ki: "Sen susarsan, ben susarsam cahil kimse sahih ile sahih olmayanı nasıl bilecek?" Hata eden veya yalan söyleyen hadis ravileri hakkında konuşulmasında olduğu gibi, dinin özel ve genel maslahatları hakkında nasihat de farzdır.

Yahya b. Said rahimehullah şöyle demiştir: "Malik, Sevrî, Leys b. Sa'd ve el-Evzâî'ye hadis hususunda itham edilen bir kimse hakkında sordum. Hepsi de: "Onun durumunu açıkla" dediler.

"Bid'at önderleri ile kitap ve sünnete aykırı görüş ve amel sahipleri de böyledir. Onların durumlarını açıklamak ve ümmeti onlardan sakındırmak müslümanların ittifakı ile farzdır. Hatta Ahmed b. Hanbel'e şöyle denilmiştir: "Oruç tutan, namaz kılan ve itikaf yapan birisi mi yoksa bid'at ehli hakkında konuşan biri mi sana daha sevimlidir?" İmam Ahmed rahimehullah dedi ki: "Eğer namaz kılar, oruç tutar ve itikaf yaparsa bunlar ancak kendisi içindir. Ama bid'at ehli hakkında konuşan müslümanların yararına bir iş yapmıştır ve bu daha faziletlidir."[1522]

İbn Teymiyye şöyle demiştir: "Böylece İmam Ahmed bunun müslümanların geneli ve dinleri hakkında faydalı olduğunu, bunun Allah yolunda cihaddan olduğunu açıklamıştır. Zira Allah'ın yolunun, dininin, menhecinin ve şeriatinin bu bozguncu düşmanlardan temizlenmesi, müslümanların ittifakıyla farz-ı kifayedir. Şayet Allah, bunu yerine getiren kimseler vesilesiyle o kimselerin zararını def etmeseydi elbette din ifsat olurdu. Dinin ifsat olması, düşmanın ve harp ehlinin istila etmesinden daha büyük bir fesattır. Zira onlar toprakları istila ettikleri zaman kendilerine uymayanların kalplerini ve o kalplerde olan dinleri bozamazlar. Ama bunlar öncelikle kalpleri bozarlar."

Bu yüzden imamlarımız selefin menhecinden sapmış kimselere yağcılık yapanlardan daha fakih idiler. Hatta onların cihadını iki cihaddan en büyük olanı olarak görmüşlerdir. Nitekim Buhari ve Muslim'in şeyhi olan Yahya b. Yahya rahimehullah şöyle demiştir: "Sünneti savunmak Allah yolunda en üstün cihaddır" Muhammed b. Yahya dedi ki: "Ben Yahya'ya: "Kişi malını infak ediyor, cihadda kendisini yoruyor, bundan da mı üstün?" dedim. O dedi ki: "Evet, hem de çok üstün."[1523]

Buhari'nin şeyhi el-Humeydi şöyle demiştir: "Vallahi Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in hadislerini reddeden şu kimselerle savaşmam benim için türklerden olan birçok kimse ile savaşmaktan daha sevimlidir." Burada Türkler ile kafirleri kasdetmiştir. Nitekim bu ifadenin benzeri el-Humeydi'nin tabakasından üstte de mevcuttur. Asım b. Şumeyh şöyle demiştir: "Ebu Said el-Hudri radıyallahu anh'ı yaşlanmış ve eli titrer halde

[1522] Mecmuu'l-Fetava (4/110, 28/231-232)

[1523] Bunu, Nasr b. Zekeriyya – Muhammed b. Yahya ez-Zuhli – Yahya b. Yahya isnadıyla Herevî rivayet etmiştir. Siyeru Alami'n-Nubela (10/51)

gördüm. Şöyle diyordu: “Haricilerle savaşmak benim için türklerden birçok kimse ile savaşmaktan daha değerlidir.”

Bu yüzden İbn Hubeyre, Ebu Said radıyallahu anh’ın Haricilerle savaş hakkındaki hadisi hakkında şöyle demiştir: “Hadiste haricilerle savaşmanın, müşriklerle savaşmaktan öncelikli olduğu geçmektedir. Bunun hikmeti onlarla savaşmanın İslam’ın temel sermayesi, şirk ehliyle savaşmanın ise kazanç olmasıdır. Sermayenin korunması daha önceliklidir.”

Ebu Ubeyd Kasım b. Sellam rahimehullah şöyle demiştir: “Sünnete sarılan kor avuçlamış gibidir. Bugün bana göre bu, Allah yolunda kılıç vurmaktan daha faziletlidir.”[1524]

İbnu’l-Kayyım şöyle demiştir: “Hüccet ile cihad ve dil ile cihad, kılıçla ve dişlerle cihaddan önceliklidir.”

Bu yüzden bid’at ehlinin reddedilmesi, onların utandırılması ve batıllarının açıklanması ilmin gereğidir. Bid’at ve sapıklık hakkında susmak ise din ve dünya hakkında münker ve bâtılın yayılması karşısında sükût etmektir. Bunun için bu ilim, dinin korunmasında en önemli ve pekiştirilmiş farzlardan birisidir.

Nitekim Sahabeler radıyallahu anhum ve onların yolunda yürüyen tabiin ve din imamları bu farzı idrak etmiş ve hakkıyla uygulamışlardır. Hafız Ebu Hatim b. Hibban el-Bustî rahimehullah şöyle demiştir: “Bu ilmin süvarileri müslümanlar için dini koruyanlar ve onları dosdoğru yola iletenlerdir. Onlar şehirlerde sünnetleri talep yolunda çölleri ve çorak arazileri aşmayı, uzun yolculuklara çıkmayı ve birçok ülkelerde dolaşmayı, yurtlarında ve vatanlarında nimetlenmeye tercih etmişlerdir. Hatta sünnetlere saptırıcı bir kimsenin saptırması girmesin diye, bir tek hadis ve tek bir kelime için günler süren fersahlarca uzak yollara gitmişlerdir. Onlar bunu Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’in sünnetini yalandan korumak ve dine destek olmak için yapmışlardır.”[1525]

Hak ile batılın mücadelesinin kıyamet gününe kadar süreceği bilinen bir durumdur. Bu durumda sahabe radıyallahu anhum’un, tabiinin ve din imamlarının; şeriat-ı Muhammediyye’yi aşırıların tahriflerinden, batıl ehlinin sahiplenmelerinden ve cahillerin tevilinden koruma ve dini safiyetiyle muhafaza etme menhecinde devam etmek, bununla beraber Allah’ın farz kıldığı; halk için hakkı açıklayıp batılı reddetme görevini yerine getirmek kaçınılmaz bir zorunluluktur.

İbn Kayyım şöyle demiştir: “Selef, bidat önderlerine şiddetle karşı çıkmışlar, bidat ehlini her yerde yüksek sesle ilan etmişler, onların

[1524] Tarihu Bağdad (12/410)

[1525] el-Mecruhin (1/27)

fitnelerinden şiddetle sakındırmışlar, kötülük, zulüm ve düşmanlıklara karşı çıktıklarından daha fazlasıyla bidat ehline karşı çıkmışlardır. Çünkü bidatlerin zararı ve dini yıkması daha şiddetlidir."[1526]

Yine şöyle demiştir: "Allah'ın kitabına ve rasulüne hakaret edenleri reddetmek, onlarla delil ve açıklamayla, dişler ve kılıçla, kalp ve gönülle cihad etmek, Allah'ın kulları üzerindeki hakkındandır. Bundan ötesinde ise hardal tanesi kadar iman yoktur."[1527]

Allame İbn Muflih, şu şekilde başlık açmıştır: "Bidatleri ve sapıklıkları iptal etmenin ve bunların batıl oluşuna dair hüccet ikamesinin farz oluşu" Sonra şöyle demiştir: "Nihayetu'l-Mubtediîn'de şöyle denilmektedir: "Saptırıcı bid'atlere karşı çıkılması ve bunların batıl oluşunun açıklanması, bu bidatlerin sahiplerinin kötülüklerinin açıklanması ve reddedilmesi farzdır. Kötülüğe karşı çıkmak için sultana şikayet edebilen eder. Eğer onun karşı çıkmayacağından endişe ederse kendisi karşı çıkar."[1528]

Şeyhulislam İbn Teymiyye rahimehullah şöyle demiştir: "Dinin düşmanların iki türdür: kâfirler ve münafıklar. Allah, nebisine her iki grupla da cihad etmesini emrederek şöyle buyurmuştur: "**Kâfirlerle ve münafıklarla cihad et ve onlara sert davran**" (Tevbe 73) zira Münafık toplulukları kitaba aykırı bid'atler çıkarmakta ve insanlara onu karışık göstermektedirler. İnsanlar kitabın bozulması ve dinin değiştirilmesini fark edemiyorlar. Nitekim bizden önceki kitap ehlinin dini, o dinin mensuplarının karşı çıkmadıkları tebdiller (dinde değişiklikler) ile bozulmuştu. Bidatçi topluluklar münafıklar olmasalar da münafıkları dinlemişler ve durumları onlara karışık gelmiş, onların kitaba aykırı sözlerini hak zannetmişler ve böylece münafıkların bidatlerine davet eden kimseler haline gelmiştir. Nitekim Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: "**Eğer sizinle birlikte (savaşa) çıksalardı sizi bozmaktan başka bir işe yaramazlar, içinizde fitne çıkarmak için hemen aranıza sokulurlardı; zira içinizde onlara kulak veren kimseler vardı. Allah, zalimleri hakkıyla bilendir**." (Tevbe 47)

Yine onların durumlarını açıklamak zorunludur. Hatta onların fitnesi daha büyüktür. Zira onlarda, kendilerine dostluk gösterilmesini gerektiren iman vardır fakat münafıkların dini bozmak için çıkardıkları bidatlere girmişlerdir. Bu bidatlerden sakındırılması zorunludur. Bu husus onların isimlerini ve şahıslarını zikretmeyi de gerektirebilir. Hatta şayet bu bidatleri bir münafıktan almış olmasalar da bunların dinden olduğu için hidayet ve iyilik olduğunu söylerler. Şayet durum böyle olmasaydı bile yine onun açıklanması gerekirdi. Bu yüzden hadis ve rivayet hususunda hata eden,

[1526] Medaricu's-Salikin (1/372)
[1527] Hidayetu'l-Hiyara (s.10)
[1528] el-Adabu'ş-Şer'iyye (1/230)

görüş ve fetva hususunda hata eden ve zühd ve ibadet hususunda hata kimselerin durumlarını açıklamak farzdır. Hata eden kişi hatası bağışlanmış ve içtihadından dolayı ecir almış bir müçtehit dahi olsa durum böyledir. Kişinin kendisi söz ve ameliyle muhalefet etse dahi, Kitap ve sünnetin delalet ettiği söz ve ameli açıklamak zorundadır."[1529]

İbnu'l-Kayyım rahimehullah şöyle demiştir: "Kalplerin iki kalbe döndüğünü açıkladıktan sonra; bir kalp Allah'ı isimleri ve sıfatlarıyla bilir, bunları Allah Azze ve Celle'nin muradına göre tahrifsiz, ta'tilsiz, tekyifsiz ve temsilsiz olarak ispat eder. Bir kalp de şüphe, tartışma ve kelam ile doludur, bunları bilmeye itiraz eder ve tahrif eder. Bu kimse ehli hadis tarafından tekfir edilir, bidatçi ve sapık görülür. Bu yüzden Allah'ın sıfatlarını cisimleştirme ve benzetme yaparak ispat etmeye kalkar. Bu ikinci kalp hakkında şöyle denir: Bundan ve imanda bunun benzerlerinden büyük bir musibet yoktur. Kur'an ve sünnete karşı ondan kötü suç yoktur. Kalp, el ve dil ile buna karşı cihad etmek Rahman'ın en sevdiği ameldir. Bu mizanda en ağır gelecek olan cihaddır. Hüccet ve dil ile yapılan cihad, kılıç ve dişlerle yapılan cihaddan önceliklidir. Bu yüzden Allah Teâlâ el ile cihadın olmadığı Mekke döneminde inen surelerde, sakındırarak ve kınayarak şöyle buyurmuştur: "**Kâfirlere itaat etme ve onlara karşı büyük bir cihad ver**." (Furkan 52) Allah Teâlâ Müslümanların arasında yaşamalarına rağmen münafıklarla cihad edilmesini ve onlara sert davranılmasını emretmiştir: "**Ey nebi! Kâfirlerle ve münafıklarla cihad et ve onlara sert davran. Onların varacakları yer cehennemdir ki, o ne kötü varış yeridir**" (Tevbe 73) İlim ve hüccet ile cihad, nebilerin, rasullerin ve Allah'ın hidayet ve başarıya tahsis ettiği seçkin kullarının cihadıdır.

Kalemlerin en şereflisi bidat ve sapıklık ehlini reddetme kalemidir.

İbnu'l-Kayyım rahimehullah, kalemlerin türlerini açıklarken şöyle demiştir: "On ikinci kalem; kapsamlı kalemdir. Bu, batıl ehlini reddeden ve sünneti yücelten kalemdir. Batıl ehlinin batıllarını farklı türleri ve cinslerine göre ortaya çıkarır, onların çelişkilerini ve haktan çıkıp batıla girişlerini açıklar. İşte bu kalem, kalemler arasında tıpkı insanlar arasındaki krallar gibidir. Bu kalemin sahipleri Rasul ile gelenlerle desteklenen hüccet ehlidir. Rasulün düşmanlarına karşı harbeder. Onlar Allah'a hikmet ve güzel öğütle davet ederler. Allah'ın yolundan cedel ve tartışma türleriyle çıkanlarla mücadele ederler. Bu kalemin sahipleri her batıl ehliyle savaşırlar ve rasule muhalefet eden herkesin düşmanıdırlar. Onların yeri başka, diğer kalem sahiplerinin yeri başkadır."[1530]

Şeyh Abdulaziz Alu'ş-Şeyh'in fetvası:

[1529] İbn Teymiyye el-Fetava (28/231-232)
[1530] et-Tıbyan Fi Aksami'l-Kur'an (s.132)

Soru: “Şöyle diyen kimse hakkında ne dersiniz: Bidat ve sapıklık ehlini reddetmek, selefin üzerinde durdukları şeylerden değildi. Reddiyeler yazmışlarsa da bunların ilim talebelerinden başkasına yayılması uygun değildir”

Cevap: Bidat ehline reddiye vermek Allah yolunda cihaddandır ve dine dinden olmayan şeylerin yapışmasını önlemektendir. Bu konuda kitaplar basılması ve dağıtılması hak davet ve Allah yolunda cihaddir. Bidatçileri reddetmek için kitaplar basmanın ve dağıtmanın sonradan çıkma bidat olduğunu iddia eden hatalıdır. Zira Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur: “**Ey Nebi! Kafirlerle ve münafıklarla cihad et ve onlara sert davran**” (Tevbe 73) Cihad el ile, dil ile ve mal ile olur. Dil ile cihad; bu dini her türlü şüphe ve batıllardan savunmak ve himaye etmektir. Bidatlerden sakındırma ve hakka davet etmek de böyledir. Bu yüzden İmam Ahmed ve başkaları bidatçilerden sakındırdıkları kitaplar yazmışlardır. İmam Ahmed er-Reddu Ale’z-Zenadika risalesini yazmış, onların şüphelerini açıklamış ve herbirine cevap vermiştir. Buhari rahimehullah Halku Ef’ali’l-İbad kitabını yazmış, diğer islam imamları da bidatçileri reddetmek, batıllarını çürütmek ve aleyhlerine hucceti ikame etmek için kitaplar telif etmişlerdir. Aynı şekilde Şeyhulislam İbn Teymiyye, Rafizilere “Minhacu’s-Sunneti’n-Nebeviyye Fi Nakdi Kelami’ş-Şia ve’l-Kaderiye” kitabını yazmış ve onların batıl ve sapıklıklarını açıklamıştır.”[1531]

Fitnelerde Savaşmak Cihad Değildir

Güvenlik ve istikrar, büyük faydaları ve değerli neticeleri olan bir nimettir. Fitne ve karışıklıkların sıcağına karşı altında herkesin gölgelendiği bir gölgedir. Bu nimetten hükmeden de, hükmedilen de, fakir de, zengin de, erkekler de, kadınlar da ve hatta hayvanlar da faydalanırlar, güvenlik ile huzur bulurlar. Panik, korkuyla zarar verilmesi, sarsıcı durumlar, vahşi kalabalıkların heyecanlandırılması gibi gözleri kör, kulakları sağır eden fitnelerden Allah’a sığınırız.

Güvenlik sayesinde Ka’be haccedilmekte, mescidler imar edilmekte, minarelerden ezan sesleri yükselmektedir. İnsanların kanları, malları ve ırzları güvende olur, yollar güvende olur, zulümler uzaklaştırılır, zulme uğrayanlara yardım edilir, zalime engel olunur, şiarlar yerine getirilir, minberler üzerinde Tevhidden bahseden sesler yükselir, âlimlerin meclislerinden faydalanılır, öğrenciler ilimden faydalanmak için yolculuklara çıkarlar, meseleler araştırılır, deliller öğrenilir, hastalar ziyaret edilir, akrabalık bağları kuvvetlenir, hükümler bilinir, iyilik emredilir, kötülük yasaklanır, değerli kimselere saygı gösterilir, alçak kimseler cezalandırılır. Her halukarda güvenlik, dünya ve ahiret işlerini düzeltir, hayatı ve ölümü,

[1531] Ceridetu’r-Riyadi’s-Suudiyye, 4 Muharrem 1424 Cuma sayı: 12674, Fetava’l-Muhimme Fi Tabsiri’l-Umme’den)

durumu ve geleceği ıslah eder. Nitekim Allah belaları yaygınlaştıran fitnelerden sakındırarak şöyle buyurmuştur: "**Yalnız içinizden zulmedenlere isabet etmeyecek olan bir fitneden de sakının**" (Enfal 25)

Allah Azze ve Celle'den aramızdaki beyinsizlerin işledikleri yüzünden bizleri sorumlu tutmamasını diler, intikamından, verdiği afiyeti bozmasından ve gazabından O'na sığınırız. Şüphesiz O, cömert ve çok bağışlayandır, merhamet edendir.

Güvenliğin böyle büyük bir yeri olduğundan, yüz çevirme ve büyüklenmeyi büyük nimetler karşılığında değişen Kureyş'e Allah Subhanehu ve Teâla bağışta bulunmuştur.

Pek cömert ve çok bağışlayıcı olan Allah Azze ve Celle, nimet olmayan bir şeyle bağışta bulunmaz. Nitekim şöyle buyurmuştur: **"Bari Kureyş'in emniyetini, onların kış ve yaz yolculuğunda güvenliğini sağladığı için, onları yedirip açlıktan, onlara güven verip korkudan kurtaran bu Beyt'in Rabbına ibadet etsinler.**" (Kureyş 1-4)

Tirmizi'de Abdullah b. Mihsan el-Hatmi radıyallahu anh'den, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir: "**Sizden her kim rûhen ve bedenen sağlıklı olup günlük yiyeceği de yanında olursa tüm dünya nimetleri kendisi için toplanmış gibidir**"[1532]

Fazilet sahibi şeyh Salih el-Fevzan – Allah onu korusun – şöyle demiştir: "Güvenliğin bulunması, insanın yemeye ve içmeye ihtiyacı gibi zorunlu ihtiyaçlarındandır. Bu yüzden İbrahim Aleyhisselam duasında bu hususu, rızık talebinin önüne geçirmiş ve şöyle dua etmiştir: "**İbrahim: "Rabbım! Burasını emniyetli bir şehir kıl; ahalisinden Allah'a ve Âhiret gününe inananları ürünlerle rızıklandır" demiş, (Rabbi de ona:) "Küfredeni de: Onu da kısa bir süre için faydalandıracak, sonra da, cehennem azabına mecbur tutacağım; ne kötü bir akıbet!" diye buyurmuştu.**" (Bakara 126) Zira insanlar, korku bulunması halinde yiyecek ve içecekle memnun olmazlar. Çünkü korku, başka bir şehirden rızıkların taşınmasına vasıta olan yolları keser. Bunun için Allah yol kesicilik için en şiddetli cezayı tayin etmiştir… İslam, şu beş zorunluluğu korumak esasıyla gelmiştir: din, can, akıl, namus ve mal. Bu zorunluluklar hakkında haddi aşanlar için keskin cezalar belirlemiştir. Bu beş hususun müslümanlara veya anlaşmalılara ait olması fark etmez.

Kendileriyle anlaşma bulunan kâfirlerin hakkı da müslümanların hakkı gibidir. Müslümana gereken onlara da gerekir. Nebi sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: "**Kim bir anlaşmalıyı öldürürse cennetin kokusunu alamaz**."… güvenlik hususunda haddi aşanlar ya hariciler, ya yol kesen eşkıyalar ya da isyancılardır. Bu üç sınıftan her biri için, onların

[1532] **Sahih.** Tirmizî (2346) Bkz.: Sahihu'l-Cami (6042)

Müslümanlara, kendilerine güvence verilenlere veya zimmet ehline kötülük ulaştırmalarını engelleyecek katı cezalar vardır…"[1533]

Her akıl sahibinin ülkedeki güvenliği korumaya devam etmesi gerekir. Bu da öncelikle doğru akidenin korunmasıyla gerçekleşir. Allah Subhanehu ve Teâla şöyle buyurmuştur: "**İman edenler ve imanlarına şirk bulaştırmayanlar, işte emniyet onlar içindir ve doğru yola iletilmiş olanlar da onlardır**" (En'am 82) İyiliği emretme ve kötülüğü yasaklama görevini de hikmet ve güzel öğütle yerine getirmeli, Rabbine itaate hırs göstermelidir. Şüphesiz bu dünyada ve ahirette izzeti çeker. Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur: "**Faraza biz onlara "kendinizi öldürün", yahut "yurdunuzdan çıkın' diye yazıp farz kılsaydık, onlardan çok azı müstesna onu yapmazlardı. Eğer onlar, kendilerine öğüt verilen şeyi yapsalardı, kendileri için elbette daha hayırlı ve (îmanlarında) daha sağlamlaştırıcı olurdu. Bu takdirde de biz onlara kendi tarafımızdan pek büyük bir mükâfat verirdik. Ve onları dosdoğru yola iletirdik**." (Nisa 66-68)

Kişi bilmelidir ki, Allah'ın emrinden yüz çevirmek nimet ve güvenliğin kaybolmasına, korku ve paniğin yayılmasına bir sebeptir. Allah Teala şöyle buyurmuştur: "**Kim de beni anmaktan yüz çevirirse, onun için dar bir geçim vardır**." (Taha 124)

"**Allah'ın zikrini kim umursamazsa, ona bir şeytanı musallat ederiz de, artık o, ondan hiç ayrılmayan bir arkadaş olur. O şeytanlar, onları doğru yoldan ayırırlar da onlar kendilerinin doğru yolda olduklarını zannederler.**" (Zuhruf 36-37)

"**Nankörlük etmelerinden dolayı onları işte böyle cezalandırmıştık. Biz, nankörlerden başkasını cezalandırır mıyız?**" (Sebe 17)

Her birimizin – bütün gücümüzle – Allah Azze ve Celle'nin önünde herhangi bir yönden güvenliği bozmaktan yahut söz veya amel ile fitneyi kışkırtmış olmaktan sorumlu olduğumuzu düşünmesi gerekir. Müslümanların güvenliğini bozan herkese – dinin şartlarına uygun olmak kaydıyla - karşı çıkılması gerekir. Çünkü müslümanların güvenliğini bozan, onların dinlerini de, dünyalarını da bozmuş olur. İnsanlar bu dünyada bir gemiyi paylaşan topluluk gibidir. Kimisinin payına üst taraf, kimisine de alt taraf düşmüştür. Alt tarafta olanlar kendi paylarına düşen bölgeyi, rahatlamak için delmek istediklerinde, üst taraftakiler onları kendi hallerine bırakırlarsa hep birlikte boğulurlar. Şayet onlara engel olurlarsa hep birlikte kurtulurlar. Nitekim bunu Nebi sallallahu aleyhi ve sellem böylece haber vermiştir.

[1533] Fetava'ş-Şer'iyye Fi'l-Kadaya'l-Asriyye (s.125-127 – ikinci baskı. Hazırlayan: Muhammed b. Fehd el-Husayn)

Bizlerin niyetleri güzel olsa dahi, ülkelerin güvenliğini bozanlara ve Müslümanlara fitnelerin kapılarını açanlara karşı güzel davranmamamız ve güzel zanda bulunmakta aşırı gitmememiz gerekmektedir. Güzel niyet tek başına yeterli değildir. Bilakis doğru bir tabi oluş, şeriatın maksatlarını ve neticenin iyilik olmasını gözetmeye devam etmek ve başa gelenlerden ibret almak da şarttır. Allah en iyi bilendir.

Bil ki, âlim olsun, halktan olsun her akıl sahibinin yöneticilerin zulüm ve baskısına sabretmesi ve bu konuda selefin metoduna bağlı kalması gerekir. Ta ki nebimiz Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'in ardından kan döken, cana kıyan, namus perdesini yırtan ve malları yağmalayan bir ümmet olmasın.

Yine geçmiş devletlerin başlarından geçenlerden ibret almamız gerekir. Mesela Somali'de olanlarda bizim için ders ve ibret vardır. Onlar kötülüklerini yayan ve dağıtan yöneticilerine karşı ayaklandılar. Peki bundan sonra şu ana gelinceye kadar neler oldu? Allah'tan bizleri iyiliklere anahtar, kötülüklere kilit kılmasını, bizlerden ve bütün Müslümanlardan helak edici kötülükleri uzaklaştırmasını dileriz.

Bilinmektedir ki bu güvenlik ancak insanlara hükmeden, onları geçimlerine ve inançlarına uygun şekilde idare eden kuvvetli bir devletle gerçekleşir. Yine bilinmektedir ki, bir devletin bu büyük öneme sahip olan güvenliği gerçekleştirebilmesi için bazı hususlar gereklidir. Bunlardan bazıları; halkın yöneticilerini iyilikte dinleyip itaat etmeleri, kötülüklerin bulunması halinde en güzel şekilde nasihat ederek zulme sabretmeleri, yapılan işlerde sonrakilerin hislerine göre hareket etmesi gibi değil, selefin yolunu ve hikmeti gözeterek maslahatlara uygun hareket etmeleridir.

Nitekim bu konuda gelen delillerden bazıları şu şekildedir:

Allah Teala şöyle buyurmuştur: "**Ey iman edenler! Allah'a itaat edin. Rasule itaat edin ve sizden olan emir sahiplerine de. Eğer bir şeyde anlaşmazlığa düşerseniz. Allah'a ve âhiret gününe inandığınız takdirde, onu, Allah'a ve Peygambere arz edin. Bu, netice itibariyle daha hayırlı ve daha güzeldir.**" (Nisa 59)

Nebi sallallahu aleyhi ve sellem, zulmetseler dahi yöneticileri dinleyip itaat etmeyi emretmiştir. Müslim'de rivayet edildiğine göre, Seleme b. Yezid el-Cu'fî, Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'e şöyle sordu: "Ey Allah'ın peygamberi! Başımıza kendi haklarını isteyen ama bizim haklarımızı vermeyen idareciler geçerse ne yapmamızı emredersin?" Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem ondan yüz çevirdi. Sonra yine sordu. Nebi sallallahu aleyhi ve sellem yine yüz çevirdi. İkinci veya üçüncü defa sorunca el-Eş'as b. Kays onu çekti. Bunun üzerine Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"**Dinleyin ve itaat edin. Onların yüklendikleri kendilerine, sizin**

yüklendikleriniz de kendinizedir.”[1534]

Buhari ve Müslim, İbn Mesud radıyallahu anh’den rivayet ediyorlar: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem bize şöyle buyurdu: “**Şüphesiz sizler kayırmacılık ve karşı çıktığınız işler göreceksiniz**.” Dediler ki: “Bize ne yapmamızı emredersin ey Allah’ın rasulü?” buyurdu ki: “**Onların haklarını yerine getirin ve kendi haklarınızı Allah’tan isteyin**.”[1535]

Müslim, Huzeyfe radıyallahu anh’den ahir zaman fitnelerinin zikredildiği bir hadiste Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’in şöyle buyurduğunu rivayet eder:

“…**Benden sonra benim yolumdan gitmeyen, sünnetime uymayan idareciler olacaktır. İçlerinde kalpleri şeytanların kalbi gibi olup insan bedeninde bulunan kimseler olacaktır**.” Dedim ki;

“Ey Allah’ın rasulü, bu zamana yetişirsek ne yapalım?” şöyle buyurdu:

“**İdarecini dinlemeli ve itaat etmelisin. Sırtına vurup malını alsa bile dinle ve itaat et**.”[1536]

İyilik hususunda yöneticilere itaat etmeye ve onların eziyetlerine sabretmeye dair bu açık delilleri düşün! Kalpleri şeytanların kalbi olsa da, kayırmacılık yapsalar da, kötülük işleseler de, sırtlara vurup mallara el koysalar da, halklarının haklarını gözetmeseler de ve kendi haklarının yerine getirilmesini mecbur tutsalar da onların dinlenmesi ve onlara itaat edilmesi hep güvenliğin korunması ve hayırda devam içindir. Zira yöneticilere karşı ayaklanmak şaşıyı kör yapar, toprakları ve nesilleri helak eder.

Seleme b. Yezid el-Cu’fî’nin: “Ey Allah’ın peygamberi! Başımıza kendi haklarını isteyen ama bizim haklarımızı vermeyen idareciler geçerse ne yapmamızı emredersin?” şeklindeki sorusuna Nebi sallallahu aleyhi ve sellem’in cevap vermekten bir iki defa yüz çevirmesini dikkatli düşün! Kalpleri kurtların kalbi olduğu halde insan şeklinde olan yöneticiler hakkındaki cevabını ve sırtına vurup malına el koyan hakkındaki cevabını da düşün!

Şayet zamanımızdaki büyük âlimlerden birine bu soru sorulup, o da Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’e uyarak, selefin yolunu izleyerek ve vereceği cevaptan dolayı meydana gelecek fitneyi söndürmek için cevap vermekten yüz çevirse, hislerine mağlup düşmüş pek çok genç cahilce şöyle derler: “Korkak. Hakkı söyleyemedi. Satılık. Ona güvenilmez. Ona itibar edilmez.” Söylentiler çıkaranlardan ve âlimlere karşı cüretkârlıktan

---

[1534] **Sahih.** Muslim (1846)
[1535] **Sahih**. Buhari (7052) Muslim (4752)
[1536] **Sahih.** Muslim (4763)

Allah'a sığınırız.

Ebu Zer el-Gıfari radıyallahu anh, gayretkeş, doğru sözlü ve hakkı açıkça haykıran biri olmasına rağmen bu nebevi emre uyarak fitneye anahtar olmamıştır. Allah ondan razı olsun. İbn Ebi Asım'ın es-Sunne adlı eserinde Muaviye b. Ebi Sufyan radıyallahu anhuma'dan rivayet ediyor: "Ebu Zerr radıyallahu anh Rabeze'ye gittiği zaman ıraklılardan bir binekli grubuyla karşılaştı. Dediler ki:

"Ey Ebu Zerr! Sana yapılanları duyduk. Bir sancak edin, dilediğin kadar adamla sana gelelim." Ebu Zerr radıyallahu anh şöyle dedi:

"Yavaş olun yavaş ey müslümanlar! Şüphesiz ki ben Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu işittim:

"**Benden sonra sultan olacak. Onun şerefini koruyun. Onun zillete düşmesini arayan İslam'da bir gedik açmış olur. Önceki haline dönmedikçe de tevbesi kabul edilmez**."[1537]

İşte hakkı haykıran, zahid ve vera sahibi Ebu Zerr radıyallahu anh, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in hayatı dönemindeki sözünü bozmuyor. İnsanların çoğunun beğenmediği aykırılıklar ve kendisine tabi olmak isteyenler çokça bulunmasına rağmen sultanı zillete düşürmek isteyenlere razı olmamıştır. Kitap ve sünnet ile şeriatın maksatlarını iyi anlayanlara göre mesele önemlidir. Bütün bunlar iyiliğin devamını korumak, güvenliği ve huzuru devam ettirmek içindir. Çünkü Allah Azze ve Celle'nin hakkının ve kulların hakkının doğru bir şekilde yerine gelmesi ancak güvenlik ile birlikte mümkündür. Güvenlik ise ancak kuvvetli bir hükümetle mümkündür. Kuvvet de ancak iyilikte dinleyip itaat etmekle, kötülüğün ve zulmün bulunması halinde de nasihat etmek ve sabretmekle mümkündür.

Şeyhulislam İbn Teymiyye rahmetullahi aleyh şöyle demiştir: "İnsanların yöneticilerini tanıma görevi, dinin en önemli gereklerindendir. Hatta din ve dünya ancak bununla ayakta durur. İnsanların maslahatları ancak bir araya gelmekle tamamlanır. Çünkü birbirlerine ihtiyaçları vardır... Muhakkak ki Allah Teâla iyiliği emretmeyi ve kötülüğü yasaklamayı farz kılmıştır. Bu da ancak kuvvet ve emirlik ile tamamlanır. Aynı şekilde cihad, adalet, hacc görevini yerine getirmek, Cuma namazı, bayramlar, mazluma yardım etmek had cezalarını uygulamak gibi farzlar da ancak kuvvet ve emirlikle tamamlanır. Bu yüzden "Sultan'ın yeryüzünde Allah'ın gölgesi" olduğu rivayet edilmiştir. Şöyle denilmiştir: "Zulmeden bir yönetici ile geçen altmış sene, yöneticisiz geçen bir geceden daha iyidir." Tecrübe de bunu ortaya koymaktadır."[1538]

[1537] **Sahih**. İbn Ebi Asım, es-Sunne (1079) Şeyh Elbani rahmetullahi aleyh Zılalu'l-Cenne'de (2/499) isnadı sahih demiştir.

[1538] Mecmuu'l-Fetava (28/390-391)

"Bu yüzden Fudayl b. Iyaz ve Ahmed b. Hanbel gibi seleften bazıları şöyle demişlerdir: "Kabul edilecek bir duamız olsaydı mutlaka sultan için dua ederdik." Nebi sallallahu aleyhi ve sellem de şöyle buyurmuştur: "**Muhakkak ki Allah sizin için üç şeyden razı olur: kendisine hiçbir şeyi ortak koşmadan ibadet etmenizden, Allah'ın ipine hep birlikte sarılıp ayrılığa düşmemenizden ve yöneticilerinize nasihat etmenizden**." Bunu Müslim rivayet etmiştir.

"**Müslümanın kalbi şu üç şeye doymaz: Allah için ihlas ile amel etmek, yöneticilere nasihat etmek ve Müslümanların cemaatinden ayrılmamak. Şayet onlara dua ederseniz, sizden sonrakileri gözetmiş olursunuz**." Bunu sünen sahipleri rivayet etmişlerdir.

(Müslim'in) Sahih'inde Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir: "**Din nasihattir, din nasihattir, din nasihattir**." Dediler ki: "Kimin için ey Allah'ın rasulü?" şöyle buyurdu: "**Allah için, kitabı için, rasulü için, Müslümanların yöneticileri için ve Müslüman halk için**"

Yöneticiliği din ve Allah Teâla'ya yakınlaşma vesilesi kabul etmek gerekir. Zira Allah'a ve rasulüne itaat etmekle yakınlaşmak, yakınlıkların en üstünüdür. İnsanların çoğunun durumunu ise ancak önderlik ve mal talebi bozar…"

Yine İbn Teymiyye der ki: "Bu yüzden Nebi sallallahu aleyhi ve sellem ümmetine kendileri için idareci seçmelerini, idarecilere de emanetleri sahiplerine vermelerini, insanlar arasında hükmettiklerinde adaletle hükmetmelerini emretmiş, Allah'a itaat yolunda yöneticilere itaat edilmesini emretmiştir."[1539]

Şeyhulislam İbn Teymiyye şöyle demiştir: "Muhakkak ki Allah'ın zalim yönetici ile savdığı kötülük, o yöneticinin zulmünden daha fazladır. Nitekim: "Zalim yönetici ile geçen altmış sene, yöneticisiz geçen bir geceden iyidir" denilmiştir…"[1540]

Yine şöyle demiştir: "Şeriat, maslahatların elde edilmesi veya tamamlanması, kötülüklerin yok edilmesi veya azaltılması ve iki iyilikten üstün olanını tercih için gelmiştir. Yöneticiler tayin edilmesi de bunun faydalarındandır. Cahilin zannettiği gibi olsaydı yöneticinin varlığı da yokluğu gibi olurdu. Bunu ise bırakın Müslümanı, akıl sahibi bir kimse dahi söylemez. Bilakis akıl sahipleri şöyle derler: "Zalim sultan ile geçen altmış sene, sultansız geçen bir geceden hayırlıdır."

Abdullah b. el-Mubarek ne güzel söylemiş:

"*Yöneticiler olmasaydı güven bulamazdık,*

[1539] Mecmuu'l-Fetava (28/64-65)
[1540] Mecmuu'l-Fetava (14/268)

En zayıfımızı, kuvvetli olanımız yağmalardı"[1541]

Yine şeyhulislam şöyle demiştir: "Bilinmektedir ki: insanlar ancak yöneticileriyle düzelirler. Emeviler ve Abbasiler'den daha aşağı seviyede zalim yöneticileri de olsa, bu onların yokluğundan iyidir. Nitekim şöyle denilmiştir: "Zulmeden idareci ile geçen altmış sene, idarecisiz geçen bir geceden daha iyidir."[1542]

Başka bir yerde de şöyle der: "Yetki sahipleri düzelirse insanların işleri de düzelir. Onlar bozulursa insanların işleri, her açıdan bozulmasa da, aynı oranda bozulur. Yetki sahiplerinin düzelmesi zorunludur. Çünkü o Allah'ın gölgesidir. Lakin gölge bazen bütün sıkıntıları engelleyecek şekilde tam olur, bazen de bütün sıkıntıları engelleyemez. Fakat bu gölge hiç bulunmazsa işler bozulur."[1543]

Bütün bu açıklamalardan anlaşılan şudur: "Güvenlik herkes için bir nimettir. Bu da ancak yöneticilerin ve kuvvetin varlığı ile mümkündür. Bunun gerçekleşmesi için iyilikte dinleyip itaat etmek, zulüm ve baskıya karşı da sabretmek şarttır.

Yöneticilerini düşüren ve – eğrilik ve sapmalarından dolayı - devletlerini deviren toplulukların, daha önceki hallerinde olduğu gibi bir değere ulaşamadıklarını gördük. Yine onların kendi ülkelerinde birçok devletçiklere bölündüklerini, parçalandıklarını, değerlerini kaybettiklerini, alçak kimseler tarafından kınandıklarını, hakir konuma düştüklerini, akrabalık bağlarını kopardıklarını, kişilerin ana babalarıyla ve çocuklarıyla aralarının açıldığını görüyoruz. Bu yüzden şöyle denilmiştir: "Hükümetsiz toplum, değersiz bir toplumdur. Zalim sultan, devam edip giden fitneden hayırlıdır."

Bugünün gençleri bütün ülkelerdeki Müslümanların fitneleri tercih ederek ve – zalim de olsalar - yöneticilerinin devrilmesiyle güvenliklerini kaybederek bu duruma düşmelerini isterler mi? Nezleyi tedavi etmek isterken cüzzama sebep olan kimse gibi oluruz! Yahut cüzzamı tedavi etmek isterken yaşlı ve genç sağlıklı kimseleri öldüren kimse gibi oluruz. Tuzak kuranların tuzaklarından ve boş işler peşinde olanların işlerinden Allah'a sığınırız.

Gençler – halklarına kötülük yapan - yöneticilerini deviren birçok devletlerin başına gelenlerden, fitnenin her eve yayılmasından, bela ve felaketlerin artmış olmasından ibret almazlar mı? Bu başarısızlıkları yaşadıktan sonra - her şeye rağmen - onlar şüphesiz eski günlerin geri gelmesini temenni etmektedirler. Lakin heyhat ki ne heyhat! Milyonlarca insan öldürülmüş ve yaralanmıştır. Evler ve mescitler yıkılmıştır.

[1541] Mecmuu'l-Fetava (30/136)
[1542] Minhacu's-Sunne (1/547-548)
[1543] Mecmuu'l-Fetava (25/46)

Mahremiyetler parçalanmış, mallar yağmalanmış ve yollar kesilmiştir. Yardım istenecek olan Allah'tır.

Ehl-i sünnet âlimleri Müslüman zalim devletleri, zulümlerini isteyerek veya dünyalarına meylederek müdafaa etmezler. Onlar bu işten insanların en uzak olanlarıdır ve yöneticilerin elindekilerden payı en az olanlarıdır. Lakin mevcut olan kötülüklerden üzüntü duysalar da, selefin metoduna tabi olarak iyiliğin devamını korumak ve kan dökülmesine, mahremiyetlerin parçalamasına engel olmak için fitneye ve ona götüren sebeplere karşı çıkmaktadırlar. Kötülüklerin mevcut olduğunu inkâr etmemekte, bu kötülükleri işleyenleri mazur görmede aşırı gitmemekte, mümkün olduğu kadar günahların sonuçlarından sakındırmakta, İslam ve Müslümanlar için en uygun olanını tercih ederek Allah Azze ve Celle'ye davet etmektedirler.

Ey gençler! Sizlerin falan devleti düşürmeyi başaracağınızı kabul etsek bile, bu ancak toprakların ve nesillerin helak olmasını getirecektir. Müslümanlar ise şu duruma zayıf haldedirler. İslam'ın düşmanları sizi ve meselenizi bırakacaklar mı? Yoksa sizinle onlardan birçok topluluk arasında savaş mı çıkaracaklar? Onların çoğunun durumunu Allah Azze ve Celle'nin şu sözü bildirmektedir: "**Sen onları birlik sanırsın; kalbleri dağınıktır.**" (Haşr 14)

Tahribatlardan sonra düşmanlar pek çok ülkelere girdikleri gibi girecekler, - sizden ve savaştığınız kimselerden - kafalar ve kollar kesilecek, sonra sonuç bizden başkalarının lehine olacak. Durum şu sözde denildiği gibidir: "Biz sığırın kafasına ve boynuzlarına sarıldık, İslam düşmanları ise sütünü sağdı." Allah'tan geldik ve O'na dönücüleriz. Şair şöyle der:

İki omuzunun üzerinde başkasını yükseklere taşıyor
O sadece yukarı çıkmaya yarayan bir merdiven değil mi?

Uyarı: Şeyhulislam'ın az önce nakledilen sözlerini delil getirerek emirlik tayinin farz olduğunu ve kendi emirlerine biat edilmesinin gerektiğini iddia eden bazı cemaatleri görmemiz çok şaşırtıcıdır. Bununla kendi hiziplerine (gruplarına) katılmak gerektiğini, onların bayrak ve alametlerinin yayılmasının zorunlu olduğunu iddia ederler!

Bununla beraber onların emirlerinin çoğu zulme uğramış ve meçhul kimselerdir. Sadece kendilerine güvendikleri kimselere bildirirler!

Oysa onlar bütün ülkelerdeki seçimle ya da zorla başa geçmiş liderleri ve yöneticileri iyilik hususunda dinleyip itaat etmeyi kabul etmezler! Her ne kadar bazıları ancak bilinen şekilde başa geçenlere itaat edileceğine dair detaylara girseler de böyledir. Nitekim Şeyhulislam İbn Teymiyye – kendilerine biat edilmesinin doğru olduğuna dair delil getirdikleri – Minhacu's-Sunne'de geçen sözünde, Rafızilerin Mehdilik iddialarını reddederek şöyle demiştir: "Dokuzuncu yön: Nebi sallallahu aleyhi ve

sellem bilinen şekilde mevcut olan, yetkileri bulunan, insanları idare etmeye güçleri olan yöneticilere itaati emretmiştir. Mevcut olmayan ve bilinmeyen yahut yetkisi ve hiçbir şeye gücü yetmeyen kimselere itaati emretmemiştir…"[1544]

Bunu düşün! Afiyet veren Allah'a hamd ederim.

Lakin şu da söylenmiştir: "*İyilikte dinleyip itaat etmek ve eziyete karşı sabretmeye dair bu geçen delillerin hepsi doğrudur. Ancak bunlar en kötü ihtimalde zulüm ve baskı uygulayan Müslüman idareciler hakkındadır. Zamanımızdaki idareciler ise kâfirlerdir. Bundan dolayı onları dinlemek de yoktur, saygı göstermek de. Onların uzaklaştırılması için ayaklanmak gerekir!*!"

Cevap: Biz bunu tamamen kabul etmiyoruz. Detaya gidilmesi gerekir ama yeri burası değildir. Lakin söylenenleri tartışacak olursak, bütün bunlar fitneyi kışkırtmayı, toplumların iyilik üzere devamının yok olmasına sebep olan kargaşa kapısının açılmasını mı gerektirir?! İdarecinin küfre girmesi ayrı bir şey, fitnelerin ülkelere ve kullara akması başka bir şeydir.

Fitneleri kışkırtmak; kâfir idareciyi Müslüman mı edecek veya onların günahkâr olanlarını takvalı haline mi getirecek? Bu, toprakların ve nesillerin helak olmasına sebep olan fitnelerin ateşini kuvvetlendirmek, mazlumun uğradığı zulmü ve günahkârın günahını artırmak değil midir? Dinin alametlerini ayağa kaldırıp isyankârları ve kâfirleri zelil edecek şey bu mudur? Dinde günahkâr veya kâfirin cezalandırılmasının yolu bu mudur? Yarım asırdan fazla zamandır birçok ülkelerde bunlar yapılmasına rağmen kötülük azaldı mı veya yok oldu mu?

Adil bir şekilde ve objektif olarak değerlendirenler bu meselelerin Müslümanlara ancak kötülük getirdiğini görürler. Çalışanların çabası, mazlumun zulmü ve kötülüklerin çirkinliği artmıştır. Hatta bazı ülkelerdeki bazı Müslümanların, kendi aralarındaki savaşta kendilerine uymaları için veya kendi kardeşlerinden olan muhaliflerine karşı yardım istemek için Yahudi ve Hristiyanların dahi ülkelerine girmelerini temenni ettiklerini görürüz. "**İbret alın ey akıl sahipleri!**" (Haşr 2)

İmam İbn Kayyım rahimehullah, zaman ve durumların değişmesine göre fetvanın da değişmesi kaidesine örnek verirken şöyle demiştir[1545] "…Birinci örnek: Nebi sallallahu aleyhi ve sellem ümmetine kötülüğe karşı çıkmak gerektiğini bildirmiştir. Bunun amacı bu karşı çıkma sayesinde Allah'ın ve rasulünün sevdiği bir iyiliğin elde edilmesidir. Eğer kötülüğe karşı çıkmak, daha büyük bir kötülüğe ve Allah ile rasulünün daha çok nefret ettiği bir şeyin ortaya çıkmasına sebep olacaksa, her ne kadar Allah bu

[1544] Minhacu's-Sunne (1/115) Tahkik: Muhammed Reşad Salim
[1545] İ'lamu'l-Muvakki'in (3/15-16 Daru'l-Fikr baskısı)

kötülüğe ve onu işleyenlere gazap etse de, böyle bir karşı çıkış doğru değildir. İdarecilere ve yetki sahiplerine karşı çıkıp, onlara karşı ayaklanmak böyledir. Çünkü bu, her kötülüğün ve zamanın sonuna kadar sürecek bir fitnenin esasıdır. Nitekim sahabeler, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'den namazı vaktinden erteleyen idarecilere karşı savaşmak için izin istemişler, "Onlarla savaşmayalım mı?" demişlerdi. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem ise: "**Namaz kıldıkları sürece hayır**" buyurdu. Yine: "**Kim idarecisinde hoşlanmadığı bir şey görürse sabretsin. İtaat etmekten elini çekmesin**" buyurmuştur.

Yine şöyle demiştir: "Büyük ve küçük fitnelerde İslam'ın başından geçenleri düşünenler, bu esasın kaybedildiğini göreceklerdir. Kötülüğe karşı sabretmeyip bunu gidermeyi talep etmek daha büyük kötülüğü meydana getirmiştir. Nitekim Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem Mekke'de daha büyük kötülükler görmüştü ve bunları değiştirmeye gücü yetmiyordu. Hatta Allah Mekke'nin fethini nasip ettiğinde orası İslam diyarına dönmüştü. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem Kabe'yi İbrahim aleyhisselam'ın kurduğu direkler üzerinde yeniden bina etmek istiyordu. Buna gücü yetiyor olmasına rağmen, Kureyş'lilerin bunu kaldıramayacak olması ve küfürden İslam'a yeni girmiş olmaları sebebiyle, daha büyük bir sıkıntının ortaya çıkmasından çekinmişti. Bu yüzden, mevcut durumdan daha büyük bir sıkıntının ortaya çıkmaması için idarecilere el ile karşı çıkmaya izin vermemiştir…"

"Şeyhulislam'ın – Allah onun ruhunu kutsasın ve kabrini aydınlatsın – şöyle dediğini duydum: "Ben ve bazı arkadaşlarım Tatar'ların baskını zamanında şarap içen bir topluluğa uğradık. Yanımdakilerden biri onlara karşı çıkmaya çalıştı. Ben de bunu kabul etmeyerek dedim ki: Şüphesiz Allah içkiyi haram kılmıştır. Çünkü bu Allah'ı zikretmekten ve namazdan alıkoyar. Bu kimselere gelince, içki bunları canlara kıymaktan, esirler almaktan ve mallara el koymaktan alıkoyuyor. Onları kendi hallerine bırak."

İbn Kayım rahmetullahi aleyh'in "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem Mekke'de daha büyük kötülükler görmüştü fakat değiştirmeye gücü yetmiyordu" şeklindeki sözlerini bir düşünün! Şüphe yok ki burada putlara tapılmasını kastetmektedir. Bu hiçbir kapalılığın bulunmadığı apaçık bir küfürdür. Bununla beraber Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem o sırada Müslümanların güçlerinin bunu değiştirmeye yetmemesi sebebiyle karşı çıkamadı. Çünkü böyle bir karşı çıkış kötülük ve fitne getirecekti. Bütün bu hususlar, ister günahkâr bir idareci isterse küfründe ihtilaf bulunmayan kâfir bir idareci zamanında olsun fark etmeksizin, kötülüğe karşı çıkmanın güç yetmesi ve maslahata uygunlukla kayıtlı olduğunu göstermektedir.

El-İstikamet adlı eserde Şeyhulislam'ın içki içen Tatarlara, Gürcülere ve benzerlerine karşı çıkan Müslümanları bundan alıkoyduğunu bizzat anlatmasına bakınız! Yine iyiliği emretmek ve kötülüğü yasaklamak

hususunda maslahatları ve mefsedetleri (iyiliğe uygunluğu ve bozgunculuğu) gözetmenin gerektiğine dair detaylı açıklamalar yapmıştır. Hatta şöyle demiştir: "Neticede bu konuda ve benzerlerinde bir araya gelen iyiliklerle kötülüklerin varlığının ve yokluğunun tartılması gerekir…"[1546]

Müslümanların bütün kâfir yöneticilerine karşı ayaklanmak görüşünde olanlar, Selef'in güç yetmesi ve maslahata uygunluğa gösterdikleri özeni gözetmemektedirler. Hatta şu açık ayete muhalefet etmektedirler: "**Allah'tan gücünüz yettiği kadar korkun.**" (et-Tegabun 16) Dinen güç yetirmek, ancak kötülüğün ona eşit seviyede veya daha ileri boyutta bir kötülüğe sebep olmadan ortadan kaldırılmasıyla mümkündür. Bütün bunlar ilim ve anlayış sahiplerinin takdiri ile olur.

Nitekim Şeyhulislam İbn Teymiyye rahimehullah şöyle demiştir: "Dinen güç yetirmek, daha üstün bir zararın bulunmadığı şeyin elde edilmesiyle olur."[1547]

Şunu da açıklar: "Şayet savaşmanın getirdiği kötülük, iyiliğinden fazla olacaksa bu savaş fitnedir…"[1548]

Bunun değerlendirmesi heveslerle değil, din terazisinde olur. Şeyhulislam şöyle demiştir: "İyiliklerle kötülüklerin tartılması dinin ölçüleriyle olur. Kişi delillere tabi olursa bu konuda sapmaz. Ancak benzerlerini bildiğinden dolayı kendi görüşüyle içtihat ederse o başka. Delillerden yoksun olanın hükümlere isabet etmesi çok azdır."[1549]

El-Cuveynî, Gıyasu'l-Umem'de[1550] iyiliklerle kötülüklerin değerlendirilmesini anlatırken şöyle demiştir: "Bu tek kişilerin gözetmesiyle değil, bilakis hal ve akd ehli (meseleleri karara bağlamaya ehliyetli) kimselerin gözetmesiyle gerçekleşir."

Müslümanların bugünkü bütün yöneticilerinin – bu muhaliflerin görüşünde olduğu gibi - kâfir olduklarını kabul etsek dahi onlara karşı silahla ayaklanmak gerekmez. Çünkü Müslümanların durumu tıpkı Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in Mekke'de putlara tapılırken bulunduğu durum gibi olmasına rağmen O (sallallahu aleyhi ve sellem) sabrederek davet işiyle meşgul olmuştur. Sadece putları kırmakla uğraşmamıştır. Kalplerinde bu putları parçaladıktan sonra gözlerinin önünde parçalamıştır. Onlar İslam nimetinden dolayı Allah'a hamd ve şükrediyorlardı. Peki ya bizler Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in hikmetli davranışının neresindeyiz?

[1546] El-İstikamet (2/165-167)

[1547] Mecmuu'l-Fetava (14/103)

[1548] Mecmuu'l-Fetava (4/442-443)

[1549] El-İstikamet (2/217)

[1550] Gıyasu'l-Umem (s.96) bkz.: Şeyh Abdulmuhsin el-Ubeykan, el-Havaric ve'l-Fikri'l-Muteceddid (s.40)

Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ve sahabelerinin (Allah hepsinden razı olsun) Mekke'deki durumlarına bakıp müşriklerin eziyetlerine rağmen en güzel şekilde davet ettiklerini gören, bununla günümüzde âlimlerin metoduna muhalefet eden kimselerin arasındaki farkları anlar. Yardım istenecek olan Allah'tır.

Aynı şekilde Kur'an'ın mahlûk olduğunu söylemesine, buna davet etmesine, insanları imtihan etmesine ve Ehl-i Sünnet'e eziyet etmesine rağmen, yine bu sözün küfür oluşunda âlimler ittifak etmiş olmalarına rağmen halife el-Vasık'a karşı ayaklanmak isteyenlerin karşısında İmam Ahmed'in konumu da böyledir.

Batınî, Hululcü, aşırı Muattıla ve buna benzer küfre düşürücü hallerde bulunan yöneticiler karşısında şeyhulislam İbn Teymiyye ve diğer sünnet imamlarının konumu da böyledir. Allah en iyi bilendir.

Bu yüzden fazilet sahibi şeyh İbn Useymin rahmetullahi aleyh şöyle demiştir: "…Uzak ihtimalle idarecinin kâfir olduğunu varsayarsak bu insanları ona karşı isyan ettirinceye kadar kışkırtmak, tahrik edip savaş çıkarmak anlamına gelmez mi? Şüphesiz bu hatadır. Bu yolla maslahatı sağlamak ümit edilmez. İstenen maslahatı bu yolla elde etmek mümkün değildir. Bilakis bu büyük kötülüklere sebep olur. Mesela insanlardan bir grup ülkede yöneticiye karşı ayaklansa ve bu grubun elinde olmayan güç ve yetkiler bu yöneticinin elinde bulunsa durum ne olur? Bu azınlık grup galip gelebilir mi? Galip gelemez!! Tam aksine kötülük ve bozgun ortaya çıkar. İşler düzelmez. İnsan öncelikle dinin nazarından bakmalıdır. Dine de şaşı gözle bakmamalıdır. Delilleri tek taraflı ele almamalıdır. Bilakis bütün delilleri bir arada değerlendirmelidir.

İkincisi; bunun nasıl bir sonuç doğuracağına akıl ve hikmet gözüyle bakmalıdır. Bu yüzden bizler bu gibi yolları çok yanlış ve tehlikeli görüyoruz. İnsanın bu yolu takip edenleri desteklemesi caiz değildir. Bilakis tamamen uzak durmalıdır. Bizler hükümetin kendisi hakkında değil, genel anlamda konuşuruz."[1551]

Sadece yöneticinin kâfir olmasıyla – şayet bunu kabul edersek – insanların ona karşı ayaklanmasının ve silahla görevden ayırmanın gerekmediğini kabul ettikten sonra bilmeli ki, zalim de olsa Müslüman yöneticiye karşı ayaklanmak büyük kötülüklere sürükler.

Nitekim Şeyhulislam İbn Teymiyye rahmetullahi aleyh şöyle demiştir[1552]: "Yetki sahibine karşı ayaklanıp da gidermek istediği kötülükten daha büyük bir kötülüğe sebep olmayan bir grup neredeyse bilinmemektedir."

[1551] El-Fetava'ş-Şer'iyye Fi'l-Kadaya'l-Asriyye (s.86-87)

[1552] Minhacu's-Sunne (1/391)

Yine şöyle demiştir: “Yetki sahibi idareciye ayaklanıp da bundan dolayı iyilikten daha büyük bir kötülüğün meydana gelmemesi çok nadirdir. Mesela Medine’de Yezid’e karşı ayaklananlar, Irak’ta Abdulmelik’e karşı ayaklanan İbnu’l-Eş’as, Horasan’da oğluna karşı ayaklanan İbnu’l-Muhelleb, yine Horasan’da ayaklanan davet sahibi Ebu Muslim, Medine ve Basra’da Mansur’a karşı ayaklananlar ve benzerleri böyledir.”

“Bunlar amaçlarına ya ulaşmışlar ya da ulaşamamışlardır. Sonra yönetimleri ellerinden çıkmış, sonuçsuz kalmıştır. Abdullah b. Ali ve Ebu Muslim birçok insan öldürmüşlerdir. Her ikisini de Ebu Cafer el-Mansur öldürmüştür. Harre halkı, İbnu’l-Eş’as, İbnu’l-Muhelleb ve diğerlerine gelince taraftarlarıyla birlikte yenilgiye uğramışlardır. Ne dinin gereğini yerine getirebilmişler ne de dünyaları kalmıştır. Allah Teâla ne dini ne de dünyayı ıslah etmeyen bir şeyi emretmez. Bunu yapanlar Allah’ın takva sahibi dostlarından ve cennetliklerden olsa da Ali, Aişe, Talha, Zübeyr ve diğerlerinden (Allah onlardan razı olsun) daha üstün olamazlar. Bununla beraber bunların yaptıkları savaşlar övgüye değer şeyler değildir. Bu kimseler Allah katında en değerli kimselerdir ve niyetleri başkalarından daha güzel idi.”

“Harre halkı da böyledir. Onların arasında da ilim, din ve ahlak sahibi insanlar vardı. İbnu’l-Eş’as’ın taraftarları arasında da ilim ve din ehli kimseler vardı. Allah hepsini bağışlasın.”

“İbnu’l-Eş’as fitnesi zamanında eş-Şa’bî’ye: “Neredeydin ey Amir?” denilince şöyle cevap vermiştir: “Şairin dediği yerdeydim:

Kurt uludu ve uluduğunda kurtla ünsiyet ettim, insan sesi neredeyse beni uçuracaktı

Bize fitne isabet etti ve takva sahibi iyi kimselerden de olamadık, kuvvetli günahkârlardan da olmadık.”

Yine Şeyhulislam şöyle demiştir: “Hasen el-Basri şöyle derdi: Haccac Allah’ın bir azabıdır. Allah’ın azabını ellerinizle uzaklaştıramazsınız. Lakin zilletle boyun eğerek yalvarmalısınız. Muhakkak ki Allah şöyle buyurmuştur: “**Bu sebeple onları azâb ile yakaladık; fakat onlar yine de Rablarına boyun eğmemişler ve yalvarmamışlardır.**” (Muminun 76) Abdullah b. Ömer, Said b. el-Museyyeb, Ali b. el-Hasen ve diğerlerinin Harre olayında Yezid’e karşı ayaklanmaktan yasaklamaları örneğinde olduğu gibi Müslümanların faziletlileri fitnede ayaklanmaktan yasaklıyorlardı. Yine Hasen el-Basri, Mucahid ve başkaları da İbnu’l-Eş’as fitnesinde ayaklanmaktan yasaklamışlardı. Bu yüzden Ehl-i Sünnet, Nebi sallallahu aleyhi ve sellem’den sabit olan sahih hadislerden dolayı fitnede savaşılmamasını kararlaştırmış, akidelerinde bu hususu zikreder olmuşlardır. Yöneticilerin zulmüne karşı sabretmeyi ve savaşı terk etmeyi emretmişlerdir. İlim ve din ehlinden birçok kimse fitnede savaşmış olsalar da durum böyledir…”

"Bütün bunlar Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in yöneticilerin zulmüne sabretme ve onlara karşı savaş ve ayaklanmayı terk etme emrini açıklamaktadır. Çünkü kulların dünya ve ahiret işlerinin iyiliği için uygun olan budur. Kasten veya hata ile buna muhalefet eden bunu yapmakla iyiliği elde edemez, bilakis kötülük ortaya çıkar. Bunun içindir ki Nebi sallallahu aleyhi ve sellem el-Hasen radıyallahu anh'ı: "**Şüphesiz bu oğlum efendidir. Allah bunun vesilesiyle Müslümanlardan iki büyük grubu barıştıracaktır**" sözleriyle övmüştür. Fitnede savaşan, idarecilere karşı ayaklanan, itaatten el çeken ve cemaatten ayrılan hiç kimseyi ise övmemiştir."[1553]

Şeyhulislam'ın: "Fitnede savaşan hiç kimse övülmemiştir" sözünü iyi düşün. O zaman ayaklanmanın fitne kapısı açacağını anlarsın ve bu konuda heyecana kapılanlardan olmazsın. Hatta idareci zulmeden birisi ve en kötü günahkârlardan biri olsa dahi böyledir. Zira ona karşı ayaklanman – genellikle – ancak daha büyük bir kötülük getirir.

El-Fethu'l-Bari'de[1554] İbn Battal'ın şöyle dediği zikredilir: "Bu hadiste – yine – yöneticiye karşı – zalim de olsa - ayaklanmanın terk edilmesi gerektiğine delil vardır. Çünkü Nebi sallallahu aleyhi ve sellem Ebu Hureyre radıyallahu anh'e bunların ve babalarının isimlerini bildirmiştir. Ümmetinin helakinin bunların eliyle olacağını haber verdiği halde onlara karşı ayaklanmayı emretmemiştir. Çünkü ayaklanmak daha fazla helak edici ve onların itaatini kökten yok edicidir. İki kötülükten hafif olanı ve iki işten kolay olanı tercih edilmiştir."

Bu bize Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in yolunu ve sahabelerin – Allah onlardan razı olsun – metodunu göstermektedir. Burada Müslümanları yöneticilerin haber ve durumlarını araştırmakla meşgul etmek ve büyüklerle küçüklerin, erkeklerle kadınların, iyilerle kötülerin diline dolayıncaya kadar halk arasında bunları yaymak söz konusu değildir. Aksi halde neden Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem ümmetin helakinin ellerinde bulunduğu bu gençlerin halini bütün sahabelerine bildirmedi? Hâlbuki namaz, zekât ve benzerlerini bildirmiştir. Şayet bunları halk arasında meşhur edip yaymak doğru bir yol olsaydı Ebu Hureyre radıyallahu anh bunu neden insanlara yaymadı? Şüphesiz bütün bunlar savaşlara sebep olan fitnelerin kapılarını kapatan selefin fıkhını (anlayışını) göstermektedir. Onların yolunu yol edinmeyenler bunu korkaklık ve geri kalmak olarak görüyorlar. Şikâyetimiz Allah'adır.

Nitekim Şeyhulislam İbn Teymiyye rahmetullahi aleyh fitne ve savaşlarda geçenleri bilmenin dini hakikatlerden olmadığını açıklamış ve

---

[1553] Minhacu's-Sunne (4/527-531)

[1554] Fethu'l-Bari (13/11 Kitabu'l-Fitne, Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in "Ümmetimin helaki beyinsiz gençlerin eliyle olacaktır" sözü babı, hadis no: 7058)

Ebu Hureyre radıyallahu anh'ın: "**Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'den iki kap dolusu ilim ezberledim. Birini aranızda yaydım. Şayet diğerini de yayarsam gırtlağımı kesersiniz**" sözünü zikrettikten sonra şöyle demiştir: "Bu saklanan ilim zahire aykırı düşen bir batın değildir. Hatta dinin hakikatlerinden de değildir. Bu sadece fitnelerde ve savaşlarda olacak şeylerin haberidir. Savaşlar; Müslümanlarla kâfirler arasında olacak savaşlardır. Fitneler ise Müslümanlar arasında olacak şeylerdir. Bu yüzden Abdullah b. Ömer radıyallahu anhuma şöyle demiştir: Şayet Ebu Hureyre size halifenizi öldüreceğinizi haber verse, şöyle şöyle yapacağınızı bildirse elbette Ebu Hureyre yalan söyledi derdiniz" Bunun gibi haberlerin ortaya çıkması, devletlerinin değişmesinden bahsettiği için kralların ve yandaşlarının hoşlanmadıkları şeylerdendir…"[1555]

Hükümlerin detaylarının bilinmemesini, dinde zorunlu olarak bilinmesi gereken meselelerin bilinmemesi ve dinin hakikatlerini bilmemekle eşit gören, muhaliflerinin namuslarını ve hatta canlarına kıymayı helal sayan şu kimseler neyin nesi?

Tahaviye şarihi der ki: "Zulmetseler dahi itaat edilmelerine gelince, bunun sebebi onların itaatinden ayrılmanın onların zulmünden de daha fazla kötülük getirmesidir. Hatta zulmetmelerine rağmen onlara sabretmek kötülükleri örter ve ecirleri katlar."[1556]

El-Muallimi rahmetullahi aleyh et-Tenkil'de şöyle der: "Ebu Hanife, ortaya çıkardıkları zulümlerinden dolayı Abbasi oğullarına karşı ayaklanmayı müstehap veya vacip görürdü. Onların öldürülmesini kâfirlerin öldürülmesinden üstün tutardı. Ebu İshak – yani el-Fezari – buna karşı çıktı. İlim ehli bu konuda ihtilaf ediyorlardı. Onlara karşı ayaklanmayı iyiliği emir ve kötülüğü yasaklamak ve hakkı ayağa kaldırmak olarak gören olduğu gibi bundan hoşlanmayanlar da vardır. Müslümanlara isyandan dolayı bir ayrılış, sözü ayırmak, cemaati parçalamak, birliği bozmak, birbirlerini öldürmekle meşgul etmek, kuvvetlerini zayıflatmak, düşmanlarını güçlendirerek açıklarını kapamak, Müslümanlara kâfirleri yönetici kılmak, Müslümanların öldürülmesine sebep olmak, onları zelil etmek ve Müslümanlar arasında ayrılığı yerleştirmek olarak görürler. Böylece sonuç onların hepsi için başarısızlık ve utanç sebebi olacaktır."[1557]

"Nitekim Müslümanlar ayaklanma tecrübesini yaşamışlar ancak sonuçta kötülük görülmüştür. İnsanlar Osman radıyallahu anh'e karşı ayaklanırken sadece hakkı talep ettikleri görüşündeydiler. Cemel savaşında taraflar önderlerinin hakkı talep ettikleri görüşündeydiler. Bunların neticesi nebevi halifeliğin sona erip Ümeyye oğulları devletinin kurulması oldu.

[1555] Mecmuu'l-Fetava (13/255-256)
[1556] Akidetu't-Tahaviye Şerhi (2/542)
[1557] et-Tenkil (1/93-94) el-Mearif baskısı.

Huseyn b. Ali radıyallahu anh zorlandığı şeye zorlandı, o kötülükler oldu. Sonra Medine'liler ayaklandı ve Harre vakası meydana geldi. Sonra Kur'an okuyucuları İbnu'l-Eş'as ile birlikte ayaklandı, peki ne oldu? Sonra Zeyd b. Ali olayı oldu. Rafıziler ondan Ebu Bekir ve Ömer radıyallahu anhuma'dan uzak olduğunu açıklamasını istediler. Kabul etmeyince onu yardımsız bıraktılar. Olanlar oldu. Sonra Abbas oğulları ile beraber ayaklandılar ve – Ebu Hanife'nin ayaklanılması görüşünde olduğu - devletleri kuruldu. Rafıziler – ayaklanma konusunda Ebu Hanife ile aynı görüşte olan – İbrahim ile birlikte grup oluşturdu. Şayet onlara başarı yazılmış olsaydı Rafıziler onların devletine hâkim olacaklardı. Böylece Ebu Hanife onlara karşı ayaklanmaya dair fetvasından döndü."

Yine şöyle demiştir: "Ayaklanmaya karşı çıkanların ve caiz görenlerin delil getirdikleri naslar bilinmektedir. Muhakkikler bunların arasını şöyle bulmuşlardır: "Ayaklanılması halinde meydana gelecek kötülük galip zanna göre hafif olacaksa ayaklanmak caiz olur, aksi takdirde caiz olmaz. Müçtehitler bu konuda ihtilaf etmişlerdir. İki görüşten doğruya yakın olanı tarihten ibret alan, insanların arasına çok karışan, savaşları ve askerlerin durumlarını bilenlerin görüşüdür. Ebu İshak işte böyleydi." [1558]

el-Muallimi rahmetullahi aleyh'in sözünü zalim idarecilere ayaklanmanın kötülüğünü açıklamak için zikrettim. Ayaklanma konusunda âlimlerin ihtilafına gelince, bu eski bir ihtilaftır. Bundan sonra ayaklanmaya karşı çıkmak görüşü karara bağlanmış ve ayaklanmamak Ehl-i Sünnet'in bir özelliği haline gelmiştir. Ehli Sünnet bunu akidelerini anlattıkları kitaplarında zikretmişler, kendilerine bu konuda muhalefet eden düşmanlar bidat ve heva ehli olmuştur.

Nitekim İmam Buhari rahmetullahi aleyh, el-Lalkai'nin Şerhu Usuli İtikadi Ehli's-Sunne'de rivayet ettiği akidesinde şöyle demiştir: "Hicaz, Mekke, Medine, Kufe, Basra, Vasıt, Bağdad, Şam ve Mısır halkından ilim ehli olan binden fazla kimseyle karşılaştım. Onlarla birkaç yıl aralıkla defalarca, sonra yine defalarca görüştüm. Kırk altı yıldan daha fazla bir süreden beri onlar henüz çok sayıda mevcutken birkaç sene içinde Şam'lılarla, Mısır ve Cezire'lilerle iki defa, Basra'lılarla dört defa görüştüm. Hicaz'da altı yıl kaldım. Horasan'lı muhaddislerle Kufe'ye ve Bağdad'a kaç defa girdiğimin sayısını bilemem…" Sonra bu beldelerdeki birçok kimselerin isimlerini zikreder ve şöyle der:

"Bunların ismini vermekle yetinmemizin sebebi sözü kısa kesmek ve uzayıp gitmemesi içindir. Ben onlardan herhangi bir kimsenin şu hususlarda ihtilaf ettiklerini görmedim…" Burada akide ile ilgili meseleleri zikreder. Bu hususlardan biri de şudur "Yöneticilerle çekişmemek… Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'in ümmetine karşı kılıç çekileceği görüşünde

[1558] Et-Tenkil (1/93-94) Daru'l-Mearif baskısı

olmamak. El-Fudayl dedi ki: "**Eğer benim kabul edileceğini bildiğim bir duam olsaydı onu ancak yönetici hakkında yapardım. Çünkü o düzelince ülke de, kullar da güvenliğe kavuşur**." İbnu'l-Mubarek dedi ki: "**Ey hayrı öğreten kişi! Böyle bir şeye senden başka kim cesaret edebilir?**"[1559]

Sabit ve karara bağlanmış bu icmanın bu meseledeki ihtilafı ortadan kaldırmasını düşün! İbnu'l-Mubarek'in Fudayl'e söylediğini de düşün. Muhtemelen – doğrusunu Allah bilir – heva ehlinin Ehl-i Sünneti korkaklık ve yöneticiler karşısında zayıflıkla itham etmelerine işaret ediyor. Doğrusunu Allah bilir ya, bu yüzden Ehl-i Sünnet'ten bazıları önlerinde idareciye dua edilmesine ses çıkarmamışlardır. İbnu'l-Mubarek bu sözü Fudayl'den işitince ona: "Buna senden başka kim cesaret edebilir?" demiştir. Bu, Fudayl'ın inandığı şeyi açıkça söylemedeki kuvvetini gösterir. Günümüzde nice âlim ve imam vardır ki yöneticiye dua ettiği için – Hak gözetilmeksizin – "o paralı işçidir" veya "Dalkavuk" yahut "Korkak" denilmiştir. Hak üzerinde devam edenden başka hakkın taraftarı yoktur. Şikayetimiz Allah Subhanehu ve Teala'yadır ve tevekkülümüz de O'nadır.

Nitekim el-Lalkaî yine birçok kimseden bu konudaki icmayı nakletmiştir. Adı geçen esere müracaat ediniz.

El-Eşari Risaletu Ehli's-Sugr'da[1560] şöyle demiştir: "İyi olsun kötü olsun Müslümanların idarecilerini ve Müslümanların işlerini rıza ile veya zorla üstlenen herkesi dinlemek ve itaat etmek hususunda, icma edilmiştir. Zulmeden veya adalet yapan idarecilere kılıçla ayaklanmak gerekmez. Yine onlarla beraber düşmana karşı savaşılacağında, beytin haccedileceğinde, talep ettiklerinde zekâtın onlara verileceğinde, arkalarında Cuma ve bayram namazlarının kılınacağında da icma etmişlerdir." Allah ona rahmet etsin.

Bu icma yukarıda geçen açıklamalara uygundur. Eşari'nin zikrettiği gibi düşmana karşı bu idareciyle birlikte savaşılması hususunda muhaliflerin delili yoktur. Çünkü mutlak olarak – bu konuda detay vardır - itaatten el çekip onunla birlikte savaşmayı terk etmek gerekmez. Allah en iyi bilendir.

Bunun benzerini es-Sabuni Akidetu's-Selefi Ashabi'l-Hadis[1561] adlı eserinde şu şekilde belirtmektedir: "Hadis ashabı Cuma ve bayram namazları ile diğer namazların iyi ya da kötü her Müslüman imam arkasında kılınabileceği, zalim ve günahkar olsalar da onlarla birlikte kafirlere karşı cihada çıkılacağı görüşündedirler. Onlara düzelmeleri ve başarılı olmaları, halkına adaletle muamele etmesi için dua edilmesi ve onlardan adaletten sapma, zulüm veya korku görseler de onlara karşı

[1559] El-Lalekai, İtikad (2/193-197 no:320 Daru't-Taybe baskısı)

[1560] (s.297) Mektebetu'l-Ulum ve'l-Hikem baskısı.

[1561] (s.106) Mektebetu'l-Guraba baskısı.

kılıçla ayaklanılmaması görüşündedirler."

El-İsmailî İtikadu Ehl-i's-Sunne[1562] adlı eserinde şöyle der: "Onlara düzelmeleri ve adaletle hareket etmeleri için dua edilmesi görüşündedirler. Onlara karşı kılıçla ayaklanılmasını doğru görmezler."

Şeyhulislam İbn Teymiyye[1563] rahmetullahi aleyh şöyle demiştir: "İlim, din ve fazilet sahiplerine gelince onlar Allah'ın yasakladığı bir şeyde kimseye ruhsat vermezler. İdarecilere isyan etmek, onları aldatmak, herhangi bir şekilde onlara karşı ayaklanmak bu yasaklardandır. Nitekim Sünnet ve din ehlinin eskileri ve yenileri ile onların yolundan gidenlerin adetleri budur."

Yine şöyle der: "Bu yüzden cemaatten ayrılmamak ve fitnede idarecilerle savaşmamak da Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaatin esaslarındandır. Mutezile gibi heva ehline gelince idarecilere karşı savaşmak onların dininin esaslarındandır."[1564]

İbn Kayyım rahmetullahi aleyh Hadi'l-Ervah'ta[1565], Ahmed b. Hanbel'in öğrencilerinden Harb'ın meşhur; Mesail adlı eserinden şöyle dediğini nakletmiştir: "Bunlar, ilim ehlinin, Eser ashabının, sünnete sarılan Ehl-i Sünnetin ve bu günümüze kadar Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in sahabelerine uyanların görüşleridir. Hicaz, Şam ve başka yerlerin âlimlerinden yetişebildiklerime yetiştim. Bu görüşlere muhalefet edenler veya kötüleyenler yahut söylenenleri kınayanlar muhalif, bidatçi, cemaatten ayrılmış ve sünnet metodu ile hak yoldan uzaklaşmış kimselerdi."

Yine şöyle der: "Bu görüş Ahmed, İshak b. İbrahim, Abdullah b. Mahled, Abdullah b. ez-Zubeyr el-Humeydi, Said b. Mansur ve meclisine katılıp kendilerinden ilim aldığımız kimselerin görüşüdür…" Bazı meseleler zikrettikten sonra şöyle der: "Allah'ın idarecilik nasip ettiği kimseye boyun eğmek, ona itaatten el çekmemek, Allah bir kurtuluş veya çıkış yolu nasip edinceye kadar ona karşı kılıçla ayaklanmamak, sultana karşı ayaklanmamak, dinleyip itaat etmek, biati bozmamak. Kim böyle yaparsa o bidatçidir, muhaliftir ve cemaatten ayrılmıştır…"

İmam en-Nevevi rahmetullahi aleyh şöyle demiştir: "Günahkâr ve zalim olsalar dahi onlara karşı ayaklanmak ve savaşmak Müslümanların icmaı ile haramdır. Nitekim zikrettiğim anlamda hadisler ortadadır. Ehl-i Sünnet yöneticinin günahla görevinden düşürülmeyeceğinde icma etmiştir."[1566]

[1562] (s.50) Daru'r-Reyyan baskısı.
[1563] Mecmuu'l-Fetava (35/12)
[1564] El-İstikamet (2/215-216)
[1565] (s.401, 399) Mektebetu'l-Medeni baskısı.
[1566] Şerhu Muslim (13/432-433)

Hafız İbn Hacer Tehzibu't-Tehzib'de[1567] kılıçla ayaklanmak görüşünde olan el-Hasen b. Salih b. Hayy'in hal tercemesinde şöyle demiştir: "Kılıç görüşündeydi" şeklindeki sözleri; zalim idarecilere karşı kılıçla ayaklanılabileceği görüşündeydi demektir. Bu selefin eski görüşüdür. Lakin bu mesele bunun terki üzerinde karara bağlanmıştır. Çünkü bunun daha kötüsüne yol açtığı görülmüştür. Harre olayı, İbnu'l-Eş'as olayı ve diğerlerinden ibret alınmıştır…"

Nitekim Şeyh Abdullatif b. Abdirrahman b. Hasen Âlu'ş-Şeyh[1568] rahmetullahi aleyh şöyle demiştir: "…Bu fitneye düşenler şunu bilmezler: İslam ehlinin yöneticilerinin çoğu Yezid b. Muaviye zamanından beri – Ömer b. Abdilaziz ile Allah'ın Ümeyye oğullarından diledikleri dışında - zulme, büyük olaylara, isyanlara, Müslümanların idaresinde bozukluklara düşmüşlerdir. Bununla beraber meşhur imamlar ve büyük efendilerin onlara karşı tutumu bilinmektedir: Allah ve rasulünün emri ve dinin şartı olarak onlara itaatten el çekmemişlerdir…"

Şayet – tartışma gereği – Müslümanların bugünkü idarecilerinin hepsinin bunların iddia ettikleri gibi kâfir olduklarını kabul edecek olsak, onlara karşı ayaklanıp savaşmaya yine yol yoktur. – Bu durumda Müslümanlara karşı savaşılacaktır – Savaş toprakları ve nesilleri helak eden kötülüklere sebep olur. Zalim idareci hakkında bunu mutlak olarak söylemek nasıl doğru olabilir ve bu nasıl olur da ilimde köklü kimselerin fetvalarından olabilir? Bilakis hükmün adaletli olması için detaya gidilmesi zorunludur.

Bu, toplumlarda bulunan çirkinlikleri kabul ettiğim anlamına gelmemelidir. – hidayetten sonra sapıklıktan Allah'a sığınırız – ancak kastedilen şudur: mümkün olduğu kadar iyiliği korumak ve mümkün olduğu kadar kötülüğü kaldırmak.

Fazilet sahibi Şeyh Salih el-Fevzan hafazahullah, zalim idarecilere karşı ayaklanmayı kötüleyerek şöyle demiştir: "Çünkü onlara karşı ayaklanmak onların düştükleri yanlış ve bozukluktan daha şiddetlisini getirir ve onların eziyetlerine sabretmekten daha büyük zararlar meydana gelmesine sebep olur. Onların eziyetlerine sabretmenin zarar vereceğinde bir şüphe yoktur. Lakin onlara karşı ayaklanmak, itaatin isyana dönmesi, Müslümanların ayrılığı, kâfirlerin Müslümanlara karşı musallat olmaları gibi küfür derecesine varmamış zalim ya da günahkâr idarecilerin eziyetine sabretmenin kötülüğünden daha şiddetlisine sebep olur."[1569]

Az önce Şeyhulislam'ın şu sözleri geçmişti: "İlim, din ve fazilet

---

[1567] Tehzibu't-Tehzib (2/263)

[1568] Ed-Dureru's-Seniyye (7/177-178) bkz.: Şeyh Abdusselam el-Abdulkerim, Muameletu'l-Hukkam (s.12)

[1569] Bkz.: el-Fetava'ş-Şer'iyye Fi'l-Kadaya'l-Asriyye (s.93)

sahiplerine gelince onlar Allah'ın yasakladığı bir şeyde kimseye ruhsat vermezler. İdarecilere isyan etmek, onları aldatmak, herhangi bir şekilde onlara karşı ayaklanmak bu yasaklardandır."

"Herhangi bir şekilde onlara karşı ayaklanmak" sözünü düşünün. Sebep olacağı kötülüğün hâkim olması ve helak edici belalardan dolayı bunu söylemiştir.

Yine Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in Hasen radıyallahu anh'ı, onun vesilesiyle gerçekleşecek barış sebebiyle övdüğü de geçmişti. Sonra Şeyhulislam şöyle demiştir: "Fitnede savaştığından, idarecilere ayaklandığından, itaatten el çektiğinden veya cemaatten ayrıldığından dolayı hiç kimse övülmemiştir."

Bil ki yöneticileri tekfir konusu – bundan sonra da onlara karşı ayaklanmak – ilim talebelerinin veya sürünüp emekleyenlerin meşgul olması caiz olmayan bir konudur. Bilakis içtihat ve istinbat (delil çıkarma) ehline müracaat edilmesi gerekir. Zira bunun gibi hassas konularda sözü onlara bırakmamız din ve dünyamız için daha hayırlıdır. Çünkü affetmede hata etmemiz, - özellikle de yöneticiler meselesinde - cezalandırmada hata etmemizden iyidir. Yıllardan beri nice davet ve davetçiler – İsrail oğullarının sapmalarından daha fazla zamandır – ilim ehlinin büyüklerinin nasihatlerini terk ederek, hidayet ve aydınlatıcı bir kitap olmaksızın en önemli meselelere dalmaları sebebiyle düşüş, karışıklık ve çelişkiler yaşamışlardır. Ümmetin başından geçen – eski ve yeni – fitnelerin yeryüzüne geniş çaplı kötülüklerle yayılmasından öğüt almamışlardır.

Bil ki, bizler yöneticilerin kâfir olduklarını kabul edersek, onlara karşı ayaklanmak için güç yetmesi şartının yerinde olup olmadığına bakarız. Kararlaştırılan işin getireceği iyilik ve kötülükleri değerlendiririz. İşte Yahudilerin ve Hristiyanların ülkeleri! Bunu yapan Müslümanların oralarda huzursuzluk çıkarmalarına müsaade edemeyiz. Bilakis onlardan hanif dinlerine sarılarak ve bu dinin emrettiği gibi güzel ahlaklara bürünerek güçleri yettiğince Allah Azze ve Celle'ye davet eden kimseler olmalarını isteriz. Zira bu Allah'a davet yollarından biridir. Böyle şaz fikirlerle İslam'ı çirkin göstermemelidirler. Bu, dinimizde haram kılınan kötülüklerdendir ve selefimizin metoduna aykırıdır. İmamlarımız bundan sakındırmışlardır. Kendi ülkelerinde her kâfirle savaşmak caiz olmadığından Yahudilerin, Hristiyanların ve diğerlerinin ülkelerinde bu işe ruhsat vermiyorsak, İslam ülkelerinde buna nasıl ruhsat verilebilir?

Sualatu Ebi Davud Li Ahmed[1570] adlı eserde şu rivayet gelmiştir: "İmam Ahmed'e, düşman topraklarında esir olan imkân bulursa onlarla savaşabilir mi? diye sorulduğunu onun da şöyle cevap verdiğini işittim: "Eğer onlar canları ve malları konusunda kendisinden emin olduklarını

[1570] (s.332 no:1588) Tarık b. Avadullah'ın tahkikiyle.

anlarsa onlarla savaşamaz.” Bu mutlak mıdır diye sorulunca da şöyle dedi: “Mesele emin olmamaları halinde mutlaktır. Kendisinden emin oldukları bilinirse savaşamaz.”

İşte bu Müslümanların ahlak ve adabıdır. Bundan ayrılanlara itibar etme! Müslümanlara kin duyanları dinleyip itaat etme! Bu suçları işlemek için fırsat kollayanlar İslam’ı ve Müslümanları çirkin göstermektedirler!

Şunu diyen doğru söylemiştir:

Düşmanlarımızın önünde yapmadıklarımızı söyleriz
Sevdiklerimize ise hem söyler hem yaparız.

Hem sonra bu muhaliflerin çoğunu İslam ülkelerinden hicret edip Yahudi, Hristiyan ve putperestlerin ülkelerinde eman almaya iten sebep nedir?

Şüphesiz fikirleri Ehl-i Sünnet metoduna aykırıdır. Bu da kendilerini sıkıntıya sokan sebeplerden birisidir. Yöneticileri tekfir etmekte aşırılık yaptıklarında selefin metodunu ve büyük âlimlerin bu konudaki yolunu gözetmezler. Haram olan kanları helal sayarak büyük fitnelere atılırlar. Hatta – birçok ülkede – İslam dininin adaletine aykırı davranırlar. İşte bu fitnelerin durumudur. – Çoğu zaman – daha şiddetli fitnelere düşmekten başka tedavisi olmaz. Onların ve başkalarının Hanif dine aykırı davranışlarını çirkin gördüğümüze dair Allah’ı şahit tutarız. Ancak konu durumu anlama konusudur. Olanları kabul etme konusu değildir. Bunu iyi düşün.

Bunu söylemekle beraber bizler birçok durumlarda – yalan dolu çekiştirmelerin sonucu olarak - bazı yetki sahiplerinin ve Allah Teâla’ya davet edenlere ve ilim talebelerine eziyet vermeye çalışanların zulmünü kabul etmiyoruz. Lakin bizler önder imamların yolunu tutuyoruz. Allah bize yeter ve O ne güzel vekildir. Allah’tan ecir ve selameti bizim için bir araya getirmesini, bol afiyet vermesini ve kusurlarımızı örtmesini dileriz. Şüphesiz O her şeye gücü yetendir.

Geçen açıklamaları şöylece özetleyebiliriz: Güvenlik ve huzur herkesin arzu ettiği büyük bir nimettir. Toplumlarda pek çok aykırılıkların bulunmasına rağmen en güzel şekilde nasihat ederek güvenliği korumaya devam etmek selefin ve onların yolundan giden sonraki imamlar ile bu asrın âlimlerinin yoludur.

Bu nimet ancak – zalim de olsa - kuvvetli bir devletle gerçekleşir. Kuvvetli bir devlet ise ancak sahibine itaatle ve ümmetin Allah Azze ve Celle’ye itaat yolunda ona itaat etmesiyle mümkün olur. Müslüman devlet tarafından bu dengenin kaybedilmesi ya Allah’ın hakkını ya da halkın hakkını ihlal etmekle olur. Halkın nasihat ederek sabretmesi, davete devam etmesi, fitneleri söndürmesi ve idarecilerle başkanlara karşı halkı kışkırtanlara nasihat etmeleri gerekir. Bu harici hareketleri – niyetleri

düzgün olsa da – terk etmeleri gerekir. İlmî, selefî, davetçi ve ıslahçı bir metod takip edilmelidir. Şu an en büyük cihad davet ve açıklama cihadıdır. Nitekim Allah Teâla şöyle buyurmuştur:

"**Onlara karşı onunla (Kur'ân'la) bütün gücünü kullanarak savaş.**" (Furkan 52) Yani onlara karşı çarpışmakla değil, Kur'an ile ve ona davet ederek savaş demektir. Bunu düşün.

Hatta Allah'a davet etmek ve bu din hakkındaki şüpheleri reddetmek, insanlara faydalı ilmi yaymak Allah yolunda en büyük cihaddır. İmam İbn Kayyım rahmetullahi aleyh şöyle demiştir: "Ancak ilim talebi Allah yolundan kılınmıştır. Zira bu da cihad gibi İslam'ın desteğidir. Dinin desteği ilim ve cihaddır. Bu yüzden cihad iki türdür: el ile ve dil ile cihad. Buna (el ile cihada) birçok kimse katılır. İkincisi delil ve açıklama ile cihaddır. Bu tür ise rasullere tabi olanlara özeldir. Bu imamların cihadıdır. Faydasının bolluğu, zahmetinin zorluğu ve düşmanlarının çokluğundan dolayı iki cihad türünün en üstünü budur. Allah Teâla Furkan suresinde – ki Mekkî bir suredir – şöyle buyurmuştur:

"**Eğer dileseydik, her kasabaya bir uyarıcı gönderirdik. Bu itibarla sen, kâfirlere itaat etme ve onlara karşı Kur'ân'la bütün gücünü kullanarak savaş.**" (Furkan 51-52) Onlara karşı olan bu cihad Kur'an iledir. Bu iki cihadın en büyüğüdür. Yine bu münafıklarla da cihaddır. Zira münafıklar Müslümanlarla çarpışmıyorlardı. Hatta görünüşte onlarla birlikteydiler ve düşmanlarına karşı bazen onlarla birlikte savaşıyorlardı. Bununla beraber Allah Teâla şöyle buyurmuştur:

"**Ey Nebi! Kâfirlerle ve münafıklarla savaş; onlara karşı sert davran**" (Tevbe 73) bilinmektedir ki münafıklara karşı cihad delil getirmekle ve Kur'an ile olur.

Maksat: Allah'ın yolu cihad, ilim talep etmek ve insanları Allah'a davet etmektir. Bu yüzden Muaz radıyallahu anh şöyle demiştir: "**Size ilim talep etmeyi tavsiye ederim. Zira ilmin talep edilmesi Allah'tan korkmaktır. Onun dersini yapmak ibadettir. İlim müzakeresi tesbihdir. İlmi araştırma yapmak cihaddır**." Bu yüzden Allah Subhanehu indirdiği kitab ile demiri bir arada zikrederek şöyle buyurmuştur:

"**Gerçek şu ki, biz, peygamberlerimizi apaçık delillerle gönderdik; insanların adaletle hareket etmeleri için onlarla birlikte kitabı ve adalet ölçüsünü indirdik. Keza kendisinde çok büyük bir sertlik ve insanlar için faydalar bulunan demiri yarattık. Bütün bunlar, Allah'ın, kendi dînine ve peygamberlerine, onları görmeksizin yardım edenleri ortaya çıkarması içindir. Allah, şüphesiz çok kuvvetlidir; dâima gâlibtir.**" (Hadid 25) dinin destekleri olduğu için kitap ile demir birlikte zikredilmiştir. Nitekim şöyle denilmiştir:

O ancak vahiy ya da keskin bıçaktır

Ceylanlarını tuzağıma meylettirir
Bu akıl sahiplerinin derdine şifadır
Yine bu cahillerin derdine devadır

Sonunda İbn Kayyım rahmetullahi aleyh şöyle der: "İlim öğrenmek ve öğretmek, Allah Azze ve Celle yolundaki en büyük işlerdendir."[1571]

Şeyhulislam rahmetullahi aleyh şöyle demiştir: "**Bidat ehlini reddeden mücahittir**. Hatta Yahya b. Yahya şöyle derdi: "**Sünneti savunmak en üstün cihaddandır**."[1572]

Yine Şeyhulislam şöyle demiştir: "…böylece anlaşılmıştır ki, kendisine davet iyiliği emretmek ve kötülüğü yasaklamaktır."[1573]

Yine zulüm anında sabretmek, fitneleri terk etmek, eski ihtilaftan ve son olarak karara bağlandıktan sonra selefin icma ettiği hususlardandır. Öyle ki bu, her asırda ve her yerde Ehl-i Sünnet'in bir özelliği haline gelmiştir. – İcmadan sonra – onlara sadece heva ehli muhalefet etmiştir.

Yine biz belli bir yönetici hakkında deliller bunu apaçık ortaya koymadıkça küfür hükmü verilmesi görüşünde değiliz. Bu hükümde köklü ilim sahibi âlimler bizden önceliklidir. Belirli bir şahsın tekfirinde Ehl-i Sünnetin kaideleri gözetilmelidir. Bundan dolayı şartların yerine gelmesi, engellerin ortadan kalkması gerekir. Zira mesele oldukça tehlikelidir. Bunun neticesi – genellikle – kötü olur. Bizlerden birinin bu meseleye girmesi ve konumunu belirlemesi gerekmez. Zira falan kimseyi tekfir etmek veya etmemek dinde bilinmesi zorunlu meselelerden değildir. Müslüman bir kimsenin bilmemesi caiz olmayan konulardan da değildir. Her mükellefin falan idarecinin tekfiri gerektiren bir iş işlemesi sebebiyle Müslüman mı yoksa kâfir mi olduğuna dair açıklamayı kabul etmesi gerekmez.

Namazın farz oluşunu ve zinanın haramlığını kabul etmek gerekir. Zira bunları her mükellef bilmek zorundadır. Ama önceki mesele ehli olan âlimlere özel bir konudur.

Burada atlanılmaması gereken bazı konular var. Bu konuları anlamak, gayretli kimselere karşı atılan şüpheler ordusunun önünde sağlam ilmî yolun metoduna göre hareket etmek için büyük bir yardımdır. Allah'tan başarı ve doğruluk dileyerek diyorum ki:

1- İdarecinin söz, fiil ve inanç olarak işlediği amelin büyük küfür olup olmadığını, küfrünün açık mı yoksa ihtimalli mi olduğunu, mutlak küfür mü yoksa başkalarında bulunmayıp o şahısta bulunması gereken şartlardan sonra gerçekleşen bir küfür mü olduğunu bilmek zorunludur. İnsanların çoğu detay gerektiren meselelerde mutlak tekfir yapmaktadır.

[1571] Miftahu Dari's-Seade (1/70)
[1572] Mecmuu'l-Fetava (4/13)
[1573] Mecmuu'l-Fetava (15/166)

2- Şayet idarecinin büyük küfre girdiğini ve bunun apaçık olduğunu kabul edersek, bunun tekfirini gerektirir mi? Burada genel ifade ile belli bir şahıs hakkındaki ifade, tür ile fert, söz ile söyleyen ve fiil ile fail arasında fark vardır. Yani genel, tür, söz veya fiil olarak küfür olan eylemden dolayı söyleyen veya işleyen kimsenin kâfir olması gerekmez.

Müslümanın tekfir edilmesinden önce tekfirin şartlarının yerine gelmiş olması ve engellerinin ortadan kalkmış olması zorunludur. Nitekim cahil, korkan, te'vil eden veya heva sahiplerinin şüphelerine veya fetvalarına güvenmiş bir kimse olabilir. Hakkında küfrüne hükmedilebilmesi için – dinen – bunu hak ettiği ortaya çıkıncaya kadar şüphenin giderilmesi ve mazeretin kaldırılması zorunludur.

3- İdarecinin apaçık bir şekilde büyük küfre düştüğünü kabul edersek ona hüccet ikamesi yapılması zorunludur. Bundan sonra hak ettiği hüküm verilir. Bu konu âlim veya cahil herkese düşen bir konu mudur yoksa âlimlerin ve sözlerin delalet ettiği manaları, meselelerin derecelerini, dinin hükümlerini güzelce bilen, söylenen sözün sadece zahirindeki anlamı değil, maksadındaki zorunlulukları idrak eden ve özür sahipleriyle başkalarına caiz olanlar arasındaki farkları idrak eden kadılara düşen bir konu mudur?

4- Şayet bir idarecinin kâfir olduğunu, ona hüccet ikamesi yapıldığını ve mazeretinin ortadan kalktığını kabul edersek, bundan dolayı bu hükmü küçüklerin kalabalıklarında yaymak ve minberler üzerinden bağırmak mı gerekir?

5- Sonra şayet bütün bunları yaymanın caiz olduğunu kabul edersek, ümmetimizin – bu günlerde – içinde bulunduğu bu durumda bunların yayılması maslahatın gereği midir? Yoksa bunlar büyük kötülüklere ve tehlikelere mi sebep olur? Çünkü bu idareciye karşı kılıçla ayaklanmayı gündeme getirir. Müslümanların ise buna gücü yoktur. Kanlar dökülecek, haramlar delinecek, bütün pusuda bekleyenler – ki bunların kötülüğü daha büyüktür – işleri ellerine geçirecek, ümmeti en kötü azaba sokacaklar ve durum daha da kötüleşecektir. Bunların ardından ümmet ancak parçalanır ve zillete düşer. Şikâyetimiz Allah'adır.

Bu tehlikelerin – bu zincirleme içinde – gözetilmesi konunun önemindendir. Bu olmadığı takdirde – Suriye ve benzerlerinde olduğu gibi - insanlar kan denizinde yüzerler, fitneler üzerlerine çöreklenir. Bu beladan Allah'a sığınırız.

Bilmek gerekir ki, belirli bir şahsa hükmetmek şartları ve engelleri gözetmeyi gerektirir. Asıl ve itikadi meselelerden değil, içtihadi bir meseledir. İlim ehli arasında olan bu konudaki ihtilaf, sapıklıkla, fasıklıkla veya tekfirle suçlamayı gerektirmez. Ehil olan âlimlerden birbirinden farklı hüküm veren her iki âlim de ecir alır. İsabet eden iki ecir, hata eden de bir ecir alır ve hatası bağışlanır. Abartanlara ve delilsiz sözlerin peşinden

koşturanlara aldanma!

Bu ümmet için kötülüğe anahtar olmaktan Allah'a sığınırız. Nitekim Nebi sallallahu aleyhi ve sellem – mertebesi küçük ve kuvveti zayıf olsa dahi - bir Müslümanı tekfir etmekten sakındırmışken, nasıl olur da tekfir kapısına dindeki kapısından girmeden, elinde kuvvet bulunan kimse tekfir edilebilir?

Yine bundan dolayı kendimizi veya başkalarını – batıl yolla – idarecilerin hatalarını savunmakla meşgul etmemiz ve savunacak bir yönü olmayan apaçık meselelerde, arkadaşımız için veya âlimlerden biri için tevil ediyormuşuz gibi mazeret bulmaya kendimizi zorlamamız da gerekmez. Bilakis onların düzelmeleri için dua etmemiz, - şayet mümkünse – onları günahlardan, Allah Azze ve Celle'ye karşı harp olan isyanlardan sakındırmamız, onlara Allah'ın hakkını ve halkın onlar üzerindeki hakkını hatırlatmamız gerekir. Nitekim bizler işlerin sonucunu fitnelere götüren metotlardan sakındırılmışızdır. Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur:

"**Ey îman edenler! Barış (ve kurtuluş) dîni olan İslam'a tam olarak girin**" (Bakara 208)

Maksat: Hak, iki taraf arasında orta ve iki dağ arasındaki vadidir. Bizler sözleri yerinden kaydırmaktan ve idarecilerin hatalarıyla meşgul olmaktan, insanları onlara karşı kışkırtmaktan, zulümlerine karşı sabretmeyi terk etmekten yasaklandık. Aynı şekilde hidayet ve aydınlatıcı bir kitap olmaksızın onlar veya başkaları hakkında dedikodu yapmaktan da yasaklandık. Bize onların hidayet bulması, düzelmeleri, Allah'ın onların vesilesiyle ülkelere ve kullara iyilik vermesi için dua etmek meşru kılınmıştır.

Birisi şöyle diyebilir: "Büyük âlimler bir idarecinin kâfir olup olmadığında ihtilaf ederlerse ne yapmamız gerekir?"

Cevap: Susmak en selametlisi, bundan yüz çevirip meşgul olmak en hikmetlisidir. Bu konuda konuşmayı terk eden kendisine düşen kötülükleri geri çevirmiş olur. O – hata etmiş olsa bile - kötülüğe bulaşmadan iyilik işlemiştir. Bu konuya dalan ve fitneleri tutuşturan ise güzel bir şey yaptığını zannetse bile kötülük işlemiştir.

İdareci itikadıyla, amelleriyle veya sözleriyle büyük küfür derecesine ulaşmış da bunu açığa çıkarıp yayıyor ve insanları bunu bilmeye davet ediyorsa, - genelde – mutlaka bu idarecinin kötülüğünden daha fazla kötülük getirir. Buna karşı susmak, insanları meclislerinde, mescidlerinde ve minberlerinde bununla meşgul etmekten alıkoymak, bunun yerine din ve dünyaları için kendilerine daha faydalı olan şeylerle meşgul etmek, selefin metoduna sarılmak gerekir.

Bununla beraber onları Allah Teâla'ya sadık olmaya, hayırlısını seçmesi ve kötülükleri onlardan savması, idarecilerini ıslah etmesi, hakka

yönlendirmesi ve salih yardımcıyla rızıklandırması için Allah'a dua edip yalvarmaya teşvik etmelidir. Zira idarecinin düzelmesi, ülkelerin ve kulların düzelmesini getirir. Allah en iyi bilen ve en hikmetli olandır.

Cihâdı Veya Bunu Arzu Etmeyi Terk Eden Münafıklara Benzer

Münafıklar şüphesiz korkak, zayıf ve din ile dindarlara düşman olduklarından cihadı istemezler, katılmazlar ve içlerinden de geçirmezler. Mesele böyle olduğu için, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem, cihad etmeyen ve içinden cihad etmeyi geçirmeden ölenin nifaktan bir şube üzere öleceğine hükmetmiştir.

Ebu Hureyre radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

مَنْ مَاتَ وَلَمْ يَغْزُ وَلَيْسَ فِي نَفْسِهِ مَاتَ عَلَى شُعْبَةٍ مِنَ النِّفَاقِ

"**Kim savaşmadan ve savaşmayı içinden geçirmeden ölürse nifaktan bir şube üzere ölür**."[1574]

Nice Müslüman vardır ki, ne cihad eder ne de Allah yolunda savaşarak cihad etmeyi içinden geçirir. Bu yüzden Allah Azze ve Celle, münafıkların cihaddan geri kalıp terk ettiklerini haber vermektedir;

قُلْ لِلْمُخَلَّفِينَ مِنَ الْأَعْرَابِ سَتُدْعَوْنَ إِلَى قَوْمٍ أُولِي بَأْسٍ شَدِيدٍ تُقَاتِلُونَهُمْ أَوْ يُسْلِمُونَ فَإِنْ تُطِيعُوا يُؤْتِكُمُ اللَّهُ أَجْرًا حَسَنًا وَإِنْ تَتَوَلَّوْا كَمَا تَوَلَّيْتُمْ مِنْ قَبْلُ يُعَذِّبْكُمْ عَذَابًا أَلِيمًا

"**Bedevîlerden (seferden) geri kalmış olanlara de ki: Siz yakında çok kuvvetli bir kavme karşı savaşmaya çağırılacaksınız. Onlarla, teslim oluncaya kadar savaşacaksınız. Eğer emre itaat ederseniz, Allah size güzel bir mükâfat verir. Ama önceden döndüğünüz gibi yine dönecek olursanız sizi acıklı bir azaba uğratır.**" (Fetih 16)

Beşir b. el-Hassasiyye radıyallahu anh'den: "Biat etmek üzere Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e geldim. Bana Allah'tan başka ibadete layık hak ilah olmadığına, Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem)'in O'nun kulu ve rasulü olduğuna şahitlik etmem, namazı kılmam, zekatı vermem, İslam'daki haccı ifâ etmem, Ramazan ayı orucunu tutmam ve Allah yolunda cihad etmem şartlarını koşunca ona: "Ey Allah'ın rasulü! Bunlardan cihad ve zekat olmak üzere ikisine vallahi gücüm yetmez. Savaş

[1574] **Sahih.** Muslim (1910)

meydanından kaçan kişinin Allah'ın öfkesine maruz kalacağını söylüyorlar. Öylesi bir durumda ölümü isteyip korkuya düşmekten endişe ederim. Zekata gelince, sadece on devem var. Bu on deveyle de ailemin sütünü karşılayıp işlerini görüyorum" dedi. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem elini önce geri çekti, sonra hareket ettirip:

فَلَا جِهَادَ وَلَا صَدَقَةَ، فَبِمَ تَدْخُلُ الْجَنَّةَ إِذًا

"**Cihad yok, zekat yok, o zaman ne ile cennete gireceksin**?" buyurdu. Bunun üzerine: "Ey Allah'ın rasulü! Sana biat ediyorum" dedim ve bütün şartlarını kabul ederek biatımı yaptım."[1575]

Müşrik Bölgelerinde İkamet Eden Bizden Değildir

Semura radıyallahu anh'den Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لا تساكنوا المشركين و لا تجامعوهم فمن ساكنهم أو جامعهم فليس منا

"**Müşriklerin bölgelerinde yerleşmeyin, onlarla bir araya gelmeyin. Kim onların bölgesinde yerleşir veya onlarla bir araya gelirse bizden değildir**."[1576]

Diğer rivayette lafzı şöyledir:

لَا تُسَاكِنُوا المشْرِكِينَ، وَلَا تُجَامِعُوهُمْ، فَمَنْ سَاكَنَهُمْ أَوْ جَامَعَهُمْ فَهُوَ مِثْلُهُمْ

"**Müşriklerin bölgelerinde yerleşmeyin, onlarla bir araya gelmeyin. Kim onların bölgesinde yerleşir veya onlarla bir araya gelirse onlar gibidir."**[1577]

Diğer lafzı şöyledir:

لاَ تساكنوا المشركين فمن ساكنهم فهو منهم

"**Müşriklerin bölgelerinde oturmayın. Kim onların bölgesinde yerleşirse onlardandır**."[1578]

Enes radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

[1575] **Sahih.** Hakim (2/89) Ahmed (5/224) Taberani (2/28) Hatib, Tarih (1/195) Beyhaki, Şuabu'l-İman (3/186)

[1576] **Sahih.** Hakim (2/154) Beyhaki (9/142)

[1577] **Sahih.** Tirmizi (1605) Ebu Davud (2787) İbnu'l-Munzir el-Evsat (6/405) Taberani (7/251) Ebu Nuaym Tarihu İsbehan (1/66) el-Elbani es-Sahiha (636, 2330) Deylemi (5756)

[1578] **Sahih.** Bezzar (10/420) Taberani (7/217)

لا تساكنوا المشركين ولا تجامعوهم فمن ساكنهم أو جامعهم فهو منهم

"**Müşriklerin bölgelerinde oturmayın ve onlarla bir araya gelmeyin. Kim onların bölgesinde yerleşir veya biraraya gelirse onlardandır**."[1579]

Cerir b. Abdillah radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem Has'am tarafına bir seriyye gönderdi. Bazı insanlar (Müslüman olduklarını göstermek için) secdeye kapandılar. Onları öldürmekte acele ettiler. Bu durum Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e ulaşınca, onlar için yarım diyet ödenmesini emretti ve şöyle buyurdu:

أَنَا بَرِيءٌ مِنْ كُلِّ مُسْلِمٍ يُقِيمُ بَيْنَ أَظْهُرِ المشْرِكِينَ. قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَلِمَ؟ قَالَ: لَا تَرَاءَى نَارَاهُمَا

"**Ben müşrikler arasında ikamet eden her Müslümandan beriyim**" Sahabeler: "Neden ey Allah'ın rasulü?" dediler. Buyurdu ki: "**Çünkü ateşleri biribirinden ayırt edilmez.**"[1580]

Cerir b. Abdillah el-Becelî radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

من أقام مع المشركين فقد برئت منه الذمة

"**Müşriklerle beraber ikamet eden, zimmetten (korunma güvencesinden) uzaklaşmıştır**"[1581]

Muaviye b. Hayde radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لَا يَقْبَلُ اللهُ مِنْ مُشْرِكٍ يُشْرِكُ بَعْدَمَا أَسْلَمَ عَمَلًا، أَوْ يُفَارِقُ الْمُشْرِكِينَ إِلَى الْمُسْلِمِينَ

"**Bir müşrik Müslüman olduktan sonra müşriklerin yanından Müslümanların yanına ayrılmadıkça Allah onun hiçbir amelini kabul etmez**."[1582]

Daimi olarak kâfirlerin ülkelerinde yerleşmek, Müslümanın kâfirlerin

---

[1579] **Hasen ligayrihi.** Bahşel, Tarihu Vasıt (s.172)

[1580] **Sahih.** Tirmizi (1604) Ebu Davud (2645) Nesai (4780) Beyhaki (8/131) Şafii Musned (1/202) Taberani (2/304)

[1581] **Sahih ligayrihi.** Taberani (2/302) Beyhaki (9/13) Sahihu'l-Cami (6073)

[1582] **Hasen.** Hakim (4/643) Ahmed (20037, 20043) Nesâî (2568) İbn Mace (2536)

ülkelerine taşınması ve orayı vatan edinmesi caiz değildir. Dinini şiarlarını izhar edebiliyor olsa dahi, taşınabileceği Müslüman bir belde olmaması, ülkesinde kaldığı takdirde canından korkması ve buna benzer bir zaruret hali[1583] dışında o ülkenin vatandaşlığına[1584] geçmesi caiz değildir.

Kâfirlerin ülkeleri "Daru'l-Küfr" olarak isimlendirilen, kâfirlerin hükmettiği, küfür hükümlerinin yürürlükte olduğu veya halkının bir kısmı Müslüman olsa da küfür hükümlerinin galip olduğu ülkelerdir.[1585]

Şeyh Abdullah el-Ehdel el-Yemani şöyle der: "Şirk ehlinin yönettiği ülkeye taşınan kimse, küfür ve hükümlerinden razı olmasa da büyük günah işleyen bir fasıktır. Ancak bu hükümlerden razı olursa mürted bir kâfirdir. Ona mürted hükümleri uygulanır. Akıl sahibi olan düşünür ki; kâfirlerin bulunmadığı İslam diyarından, kâfirler tarafından alınan ve küfürlerini izhar ettikleri, taguti küfür hükümlerini uyguladıkları bir ülkeye taşınan kimse ancak kalbi sapmış biridir. Her hatanın başı olan dünya sevgisinden, dinle alakası olmayan bütün dünya yıkıntılarından, tevhid ehlinin ihanete tenezzül etmesinden ve Allah dostlarının civarı yerine Allah düşmanlarının civarını seçmekten Allah Teâla'ya sığınırız."[1586]

Bu sözleri el-Kettani de nakletmiş ve ikrar etmiştir.[1587] Şeyh Muhammed b. Useymin şöyle demiştir: "Bir müminin nefsi, küfür şiarlarının ilan edildiği, Allah ve rasulünün hükümlerinden başkasının uygulandığı bir kâfir ülkesinde yaşamaktan, bunları gözüyle gördüğü, kulağıyla işittiği halde nasıl hoşlanıp razı olabilir? Hatta bu ülkelerin vatandaşlığına geçip ailesini ve çocuklarını oraya götürmekle nasıl Müslümanların ülkesindeki gibi rahat olabilir? Bunda kendisi, ailesi ve çocukları için dinleri ve ahlakları hakkında büyük bir tehlike vardır."[1588]

Şeyhulislam şöyle demiştir: "İman bakımından kıt olan Yahudi ve Hıristiyanlarla muaşereti çoğaltarak İslam'dan sıyrılan Müslümanlar gördük"[1589]

Cerir b. Abdillah radıyallahu anh şöyle demiştir: "Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'e bütün Müslümanlara nasihat etmek ve müşriklerden

---

[1583] bkz.: el-Muhalla (11/200)

[1584] Bkz.: Şeyh Salih Şüsteri Hükmu'l-Lucu ve'l-İkamet Fi Biladi'l-Kuffar, Fetava'l-Lecneti'd-Daime (2/69-74) Mecelletu'l-Mecmai'l-Fıkhiyye (c.4)

[1585] Bkz.: el-Ümm (7/334) el-Muhalla (11/200) el-Mebsut (10/144) Bedaiu's-Sanai (7/130, 131) es-Seylu'l-Cerrar (4/575) İhtilafu'd-Dareyn (s.30-36)

[1586] es-Seyfu'l-Bettar (s.7)

[1587] ed-Devahiyu'l-Mudhiye (s.210, 211)

[1588] Mecmuu Fetava (3/30)

[1589] el-İktiza (1/488) bkz.: İbn Rüşd Mukaddimat (2/612, 613) el-Mi'yaru'l-Muarreb (2/119-141) ed-Dureru's-Seniyye (1/165) Mealimu's-Sunen, Tehzibu's-Sunen ile birlikte (3/437) el-Kavlu'l-Fasli'n-Nefis (s.266)

ayrılmak üzere biat ettim."[1590]

Kâfir Müslüman olup ülkesi küfür ülkesi ise ve orada dininin şiarlarını izhar edemiyorsa, hicrete gücü yettiği takdirde Müslümanların ülkesine hicret etmesi ilim ehlinin icmaı ile vaciptir.

El-Merdavî şöyle demiştir: "Darulharpte dinini izhar etmekten aciz kalanın hicret etmesinin vacip olduğunda kimse tartışmamıştır."[1591]

Bu durumda olan bir kimsenin zaruret hali dışında o ülkede kalması caiz değildir. Allah Teâla şöyle buyurmuştur: "**İman edip de hicret etmeyerek kendi öz nefislerine zulmeder vaziyette olanların canlarını alırken melekler onlara diyorlardı ki: "Ne işte idiniz?" Onlar da: "Biz bu ülkede, dinin emirlerini uygulayamayan, baskı altında yaşayan kimselerdik" deyince, melekler bu sefer şöyle dediler: "Peki Allah'ın arzı geniş değil miydi? Siz de orada hicret etseydiniz ya?" İşte onların durağı cehennemdir. Ne fena bir dönüş yeridir orası! Ancak, her türlü imkândan mahrum ve hicret için yol bulamayan erkekler, kadınlar ve çocuklar bu hükmün dışındadırlar.**" (Nisa 97-98)

Hafız İbn Kesir, bu ayetin tefsirinde şöyle demiştir: "Bu âyet-i kerîme genel olarak dinini yaşama imkânı olmadığı ve hicrete gücü yettiği halde müşriklerin arasında kalanlar hakkında nazil olmuştur. Bu kişi icmâ' ile nefsine zulmetmiş, haramı işlemiş sayılır. Bu âyet-i kerîme'nin metni de onların kendilerine yazık ettiklerini ve haram işlediklerini bildirmektedir ki; bu âyette Allah Teâlâ: Melekler (hicreti terk etmek suretiyle) kendilerine yazık edenlerin canlarını aldıkları zaman: Ne yapıyordunuz (Niçin hicreti terk ederek burada kaldınız?) deyince; biz, yeryüzünde zavallı kimselerdik (yerde gitmeye ve memleketten çıkmaya güç yetiremezdik.) diyecekler."

Ebu'l-Mevahib el-Kettani, bu ayeti zikrettikten sonra şöyle der: "Bu ayet, insanın bir ülkede – bazı sebeplerin gereği olarak ve dinin ikame edilmesinin engellerinden dolayı - dinini ikame etme imkânı bulamadığı takdirde veya ülkesi dışında Allah'ın hakkını ikame edip ibadete devam edebileceğini bilirse hicretin kendisine vacip olacağının delilidir."[1592]

Şeyh Muhammed b. Useymin, kendisine Müslüman olup, İslam'dan hoşlanmayan ve Müslümanlarla harp eden ülkesinin halkıyla, vatanını terk etmesinin zorluklardan dolayı beraber kalan kimsenin durumu sorulmuş, o da şöyle cevap vermiştir:

"Bu kimsenin böyle bir ülkede kalması haramdır. Onun hicret etmesi gerekir. Eğer bunu yapmazsa Allah Teala'nın şu ayetindekini irtikap etmiş

[1590] **Sahih.** Ahmed (4/365) Nesai (4186, 4187).

* Benzer şahidini Ahmed (5/3, 4, 5) **Hasen** bir isnad ile rivayet etmiştir.

[1591] Merdavî, el-İnsaf (10/35)

[1592] ed-Devahiyu'l-Mudhiye (s.167)

olur: “**İman edip de hicret etmeyerek kendi öz nefislerine zulmeder vaziyette olanların canlarını alırken melekler onlara diyorlardı ki**:…” Buna vacip olan, eğer hicrete güç yetirebiliyorsa İslam ülkesine hicret etmesidir. Ama İslam ve Müslümanlarla harb eden bir ülkeden sırf ilk vatanı olduğu için ayrılmamak haramdır. Orada kalması caiz değildir.”[1593]

Böyle bir ülkeden ve bid’at diyarından hicret vaciptir. Nitekim İmam Malik şöyle demiştir: “Hiç kimsenin selefe söven bir beldede ikamet etmesi helal değildir.” Haramların galip olduğu bir ülkeden de hicret etmek vaciptir. Zira helali talep etmek farzdır.[1594]

Müslüman dininin tevhid, namaz gibi şiarlarını izhar edebiliyor, İslam ahkâmını öğrenebiliyor ve kadınlar tesettürüne riayet edebiliyorsa, bu kimsenin Müslümanların diyarına hicreti kendisi hakkında müstehap olur. Önceki ülkesinde kalması da caizdir. Nitekim Ebu Said el-Hudri radıyallahu anh bir bedevi’nin hicret hakkında sorduğunda Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

أَنَّ أَعْرَابِيًّا سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ الْهِجْرَةِ فَقَالَ وَيْحَكَ إِنَّ شَأْنَ الْهِجْرَةِ لَشَدِيدٌ فَهَلْ لَكَ مِنْ إِبِلٍ قَالَ نَعَمْ قَالَ فَهَلْ تُؤَدِّي صَدَقَتَهَا قَالَ نَعَمْ قَالَ فَاعْمَلْ مِنْ وَرَاءِ الْبِحَارِ فَإِنَّ اللَّهَ لَنْ يَتِرَكَ مِنْ عَمَلِكَ شَيْئًا

“**Muhakkak ki hicret çok zor bir iştir. Deven var mı**?” adam: “Evet” dedi. “**Zekâtını verdin mi**?” “Evet” dedi. Bunun üzerine şöyle buyurdu: “**Denizler ardından amel et. Zira Allah senin amelinden bir şey terk etmez**.”[1595]

Nebi sallallahu aleyhi ve sellem kendisine gelen Müslümanların elçilerine ve fetihten önce kavimlerine İslam’ı haber verenlere hicret etmelerini emretmemiştir. Ebu Ubeyd de böyle demiştir. Yine Abbas radıyallahu anh’ın Müslüman olduktan sonra da Mekke’de kalmaya devam ettiği rivayet edilmiştir. Sumame’nin Müslüman olduktan sonra ülkesine döndüğü sabit olmuştur.[1596]

[1593] Mecmuu Fetava (3/30) bkz.: Fetava’l-Lecneti’d-Daime (2/45)

[1594] Bkz.: el-Muhalla (11/200) İbnu’l-Arabi Ahkamu’l-Kuran (Nisa 94 tefsiri) Şerhu’l-Kebir, el-İnsaf ile beraber (10/35-38) Mecmuu’l-Fetava (18/284) el-Vela ve’l-Bera (s.286-288)

[1595] **Sahih.** Buhari (1452) Muslim (1865) Bu hadisin anlamına Müslim’in (1731) Burayde radıyallahu anh’den rivayet ettiği hadis şahitlik etmektedir. Yine elçiler hadisi de buna şahittir.

[1596] bkz.: el-Emval (s.271-285) el-Mukni’, Şerhu’l-Kebir ve el-İnsaf (10/35-39) Nevevi Şerhu Sahihi Muslim (13/7) Fethu’l-Bari (6/190) Şeyh Hamd b. Atik, ed-Difa An Ehli’s-Sunne ve’l-İttiba (s.14-17) Mecmuatu’r-Resail ve’l-Mesail (1/39)

Eğer İslam'a davet gibi şer'î bir maslahat varsa ilk beldesinde kalması mustehaptır.[1597]

İhtiyaç ve zaruret olmadan küfür ülkesine yolculuk yapmak haramdır. Eğer o ülkeye kendisi için veya Müslümanların geneli için yolculuk yapmasına ihtiyaç varsa bu yolculuk üç şartla caiz olur:

Birincisi: Bu ülkelere giden kimse dininin meselelerini bilen, faydalı ve zararlı olan hususlar konusunda dirayetli birisi olmalıdır.

İkincisi: Din ve ahlak hususunda fitneden emin ve uzak olmalıdır.

Üçüncüsü: Dininin şiarlarını izhar etmeye gücü yeten biri olmalıdır.

Kendisi için yolculuğun caiz olacağı ihtiyaçlar; Allah Teâla'ya davet için yolculuk, ticaret amaçlı yolculuk, tedavi için yolculuk, o ülkelerdeki Müslüman hükümet elçileriyle Müslümanların ihtiyaçlarını görüşmek için yolculuk, sadece küfür ülkelerinde mevcut olup Müslümanların da ihtiyacı olan ilmi öğrenmek için yolculuk.

Şeyh Muhammed b. Useymin kâfirlerin ülkelerine yolculuğun kısımlarını ve yukarıda ikinci ve üçün şart olarak zikrettiğimiz şartları zikrettikten sonra şöyle demiştir:

"Beşinci kısım: öğrenim görmek için ikamet, ticaret ve tedavi için ikamet türündendir. Buna da ihtiyaç vardır lakin din ve ahlak bakımından daha tehlikelidir. Zira öğrenci, mertebesini öğretmeninden daha aşağıda hisseder. Bundan dolayı onlara saygı duyar, görüşlerini, fikirlerini ve tutumlarını alabilir. Ancak Allah'ın korumayı dilediği az sayıdaki kimseler bu taklitten kurtulabilir. Sonra öğrenci, öğretmenine ihtiyaç duyunca kendisinde ona karşı sevgi hisseder ve ona üzerinde bulunduğu sapıklığa rağmen yağcılık yapar. Öğrenci, öğreniminde kendisine refakat edenlerden arkadaşlar edinir ve onlara sevgi besler, onlara yakınlaşır. bu tehlikelerden dolayı öncekilerden daha fazla korunması gerekir. Bu meselede iki ana şarta uygunluk şart koşulur:

Birinci şart: Öğrencinin yararlı ve zararlıyı ayırt edebilecek ve meselelerinin sonunu görebilecek akli melekeye sahip bir seviyede ve yaşta olması gerekir. Küçük yaşta olan, küçük akıl sahiplerinin gönderilmesi dinleri ve ahlakları bakımından büyük tehlike arz eder. Sonra onlar geri döndüklerinde vakıaya şahit olunduğu üzere; o kâfirlerden aldıkları zehirleri üfleyerek ümmet için tehlikeli olurlar. Bu şekilde gönderilenlerin çoğu geri döndüklerinde dinlerinden ve ahlaklarından yüz çevirmiş bir halde gelmişlerdir. Bilindiği ve şahit olunduğu gibi, onlarla beraber yaşamaları kendilerine zarar vermiştir. Bu gönderilenlerin misali ancak kurtlara takdim

---

Mecmuatu't-Tevhid (1/34, 35, 366-376)

[1597] Bkz.: el-Muvalat ve'l-Muadat (2/848) Dr. Muhammed Lutfi es-Sabbag el-İbtias ve Muhatiruh (s.12) İbn Teymiyye Mecmuu'l-Fetava (27/39)

edilen koyunlar gibidir.

İkinci şart: Öğrenci, hak ile batılı ve batılı hak zannederek aldanmamak için veya kendisine kapalı gelip def etmekten aciz kalıp batıla uymaması için hakka benzeyen batılı birbirinden ayırabilecek seviyede şeriat bilgisine sahip olmalıdır.

Üçüncü şart: Öğrencinin küfür ve günahlardan korunabilecek kadar dindar olması gerekir. Dini zayıf olursa orada ancak Allah'ın dilediği kadar selamette kalabilir. Hücum eden kuvvetlere karşı dayanaklılığı zayıftır. Orada küfür ve günahların sebepleri kuvvetli ve çok çeşitlidir. Eğer girebileceği bir mukavemet zayıflığı bulursa girer ve yapacağını yapar.

Dördüncü şart: Kendisi sebebiyle ikamet ettiği ve ihtiyaç duyduğu ilmi Müslümanların maslahatı için öğrenmeli, ülkelerindeki okullarda bunun dengi bulunmuyor olmalıdır."[1598]

Küfür ülkelerine seyahat veya buna benzer maksatlarla yolculuk etmek ise haramdır. Zira önceki maddede zikredilen hadislerin ifadesi geneldir. Bu hadislerde küfür ülkelerinde ikamet yasaklanıyor olsa da, bir veya iki gün gibi az süre kalmak da bunun kapsamındadır. Çünkü bunda Müslümanın zaruret veya ihtiyaç olmadığı halde dinini ve ahlakını riske atması vardır.[1599]

Muhammed b. Useymin şöyle der: "Kâfirlerin ülkelerine gitmek ancak şu üç şartla caiz olur:

1- Kişinin şüpheleri def edebilecek ilme sahip olması

2- Kendisini haram şehvetlere düşmekten engelleyecek takva ve Allah korkusuna sahip olmalıdır.

3- Bu yolculuk için ihtiyaç olmalıdır.

Eğer bu şartlar tamamlanmazsa kâfir ülkelerine yolculuk caiz olmaz. Zira bunda fitne veya fitne korkusu ve insan bu yolculukta pekçok mal harcayacağı için malın zayi edilmesi vardır. Ama eğer kendi ülkesinde bulunmayan tedavi ve ilim tahsili gibi bir ihtiyaç olursa ve kendisinde anlattığımız gibi ilim ve dindarlık varsa o zaman yolculuğa çıkmasında sakınca yoktur. Kâfir ülkelerine seyahate gelince, ailesini ve İslam şiarlarını koruyabileceği İslam ülkelerine seyahat imkânı varken buna gerek yoktur."[1600]

Kâfirlerle beraber ikamet etmek: Müslümanın, akrabası veya arkadaşı olsa bile kâfirlerle beraber aynı yerde ikamet etmesi caiz değildir. Yine onların dilini öğrenmek, ticaret veya başka bir dünyevi maslahat için

[1598] Mecmuu Fetava (3/28, 29) Bkz.: İbn Rüşd el-Mukaddimat (2/612, 613)

[1599] Bkz.: Mecmuatu't-Tevhid (1/65, 66, 373, 374) Abdulaziz b. Baz Mecmuu Fetava (2/1066-1070) el-Muvalat ve'l-Muadat (2/847-874)

[1600] İbn Useymin, Mecmuu Fetava (3/24)

onlarla beraber ikamet etmesi caiz değildir.

Müslümanın sahip olduğu köle, ehli kitaptan olan eşi ve hizmetçisi istisna edilir. Yine anne babayla birlikte ikamet etmek de bu hükmün dışındadır. Zira dünyada onlara iyi davranmak emredilmiştir. Ebu Hureyre radıyallahu anh gibi bazı sahabeler anne babasıyla veya onlardan biriyle birlikte ikamet etmişlerdir.

Onunla ünsiyet etmek için veya eğlenmek için evini ziyaret etmek, bu sebeplerle ondan kendisini ziyaret etmesini istemek de caiz değildir. Zira bu onlarla muvalat (dostluk)tur. Kâfirler ise bize düşmandırlar. Müslüman onların dini veya bedeni hakkında verecekleri zararlarından emin olamaz. Fakat akrabası veya komşusu olmasından dolayı onu ziyaret ederse bunda sakınca yoktur.[1601] Müslümanın onun kalbini ısındırıp İslam'a davet etmek gibi şer'î bir ihtiyaçtan dolayı, onun dinine veya bedenine zarar vermesinden emin olması halinde ihtiyacı kadar onu ziyaret etmesi veya ondan kendisini ziyaret etmesini istemesi de mubahtır.[1602]

Bunun delillerinden birisi, Sad b. Muaz'ın Mekke'de Umeyye b. Halef'i ziyaret etmesi ve Umeyye'nin de Medine'de Sad radıyallahu anh'ı ziyaret etmesidir.[1603]

İbn Muflih şöyle demiştir: "Kâfirlerin davetlerine icabet etmek vacip değil müstehap, caiz veya mekruhtur. Bununla beraber şeriat koyucu genel bir emir vermiş ve Yahudi'nin davetine icabet etmiştir. Onları mutlaklık ve umumdan çıkaran delil, bunda ikram ve sevgi bulunmamasıdır."[1604]

Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in Yahudi'nin davetine icabet etmesine dair hadisi Enes radıyallahu anh'den rivayet etmiştir: "Bir Yahudi Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'i arpa ekmeği ve bozulmuş içyağı için davet etti. Nebi sallallahu aleyhi ve sellem de ona icabet etti."[1605] Ancak hadisin mahfuz olan lafzında, davette bulunan bir yahudi değil, bir hayyat (terzi)dir.[1606] Böylece, Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in Yahudi'nin davetine icabet ettiği sabit olmamıştır.

[1601] Bkz.: Ahkamu Ehli'z-Zimme (1/158) Şeyh Abdulaziz b. Baz Fetava (3/1051) el-Muvalat ve'l-Muadat (1/729-731)

[1602] Bkz.: Fetava'l-Lecneti'd-Daime (2/44, 63-65, 75)

[1603] **Sahih.** Buhari (2632)

[1604] el-Adabu'ş-Şer'iyye'de (3/22)

[1605] **Münker**. Ahmed (3/210, 211) "Bir yahudi.." lafzı sadece müdellis bir ravi olan Katade'nin tedlis sigası ile rivayetinde gelmiş olup şaz veya münkerdir. Katade tahdis sigasını açıkladığı rivayette "Hayyat; terzi davet etti" demiştir. Bkz.: el-İrva (35)

[1606] **Sahih.** Bunu "Bir terzi… davet etti" lafzıyla Buhari (2092, 5420), Müslim (2041) Ahmed (3/270, 289) dört rivayet yoluyla Enes radıyallahu anh'den rivayet etmişlerdir.

Müslümanları Bırakıp Müşriklere Yardım Edenler Münafıklara Benzer

Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur:

وَلِيَعْلَمَ الَّذِينَ نَافَقُوا وَقِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا قَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوِ ادْفَعُوا قَالُوا لَوْ نَعْلَمُ قِتَالًا لَاتَّبَعْنَاكُمْ هُمْ لِلْكُفْرِ يَوْمَئِذٍ أَقْرَبُ مِنْهُمْ لِلْإِيمَانِ يَقُولُونَ بِأَفْوَاهِهِمْ مَا لَيْسَ فِي قُلُوبِهِمْ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يَكْتُمُونَ

"**Münafıkları belli edeceği için, bunlara "Gelin, Allah yolunda savaşın veya savunma yapın!" denilmişti. Onlar: "Savaşmayı bilsek arkanızdan gelirdik" dediler. Onlar, o gün imandan çok küfre yakındılar, ağızlarıyla kalplerinde olmayanı söylüyorlardı, Allah onların kalplerinde ne sakladıklarını en iyi bilendir**." (Al-i İmran 167)

Eş-Şevkanî, "**Onlar, o gün imandan çok küfre yakındılar"** kavli hakkında dedi ki; "Yani; onlar müminleri terk ettikleri o gün, onları Müslüman zannedenlerden küfre daha yakındılar. Zira onlar durumlarını açığa çıkarmış, perdelerini yırtmış, nifaklarını ortaya koymuşlardı. Ayetin anlamı hakkında denildi ki; onlar o gün yardım bakımından küfür ehline, iman ehlinden daha yakındılar."

Allah müminleri bu gibi fiillerden sakındırarak buyuruyor ki;

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ كَفَرُوا وَقَالُوا لِإِخْوَانِهِمْ إِذَا ضَرَبُوا فِي الْأَرْضِ أَوْ كَانُوا غُزًّى لَوْ كَانُوا عِنْدَنَا مَا مَاتُوا وَمَا قُتِلُوا

"**Ey iman edenler! Sizler, inkâr edenler ve yeryüzünde sefere çıkan veya savaşan kardeşleri hakkında: "Eğer bizim yanımızda kalsalardı ölmezler, öldürülmezlerdi" diyenler gibi olmayın**." (Al-i İmran 156)

Sonra Müslümanları terk ettikleri için mazeret sunma şekli az bir gelişmeyle başka bir konuda geçtiği gibi farklı bir şekil alıyor;

فَرِحَ الْمُخَلَّفُونَ بِمَقْعَدِهِمْ خِلَافَ رَسُولِ اللَّهِ وَكَرِهُوا أَنْ يُجَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَقَالُوا لَا تَنْفِرُوا فِي الْحَرِّ قُلْ نَارُ جَهَنَّمَ أَشَدُّ حَرًّا لَوْ كَانُوا يَفْقَهُونَ

"**Allah'ın Rasûlüne muhalefet etmek için geri kalanlar (sefere çıkmayıp) oturmaları ile sevindiler; mallarıyla, canlarıyla Allah yolunda**

cihad etmeyi çirkin gördüler; "bu sıcakta sefere çıkmayın" dediler." (Tevbe 81) Allah onlara şöyle cevap veriyor; "**De ki: "Cehennem ateşi daha sıcaktır!" Keşke anlasalardı!**" (Tevbe 81)

İlk zamanlardaki bu şekil zamanımızda, Müslümanları en şiddetli tehlikede terk etmek hususunda en yüksek nifak üsluplarına ulaşıncaya kadar gelişmeye devam etti. Bu günlerde güven içinde yaşamak veya korkutulmamak için Müslümanları terk etmelerinden dolayı özür diliyorlar.

Korkutulmaktan maksatları *Allah yolunda cihad veya mustaz'af Müslümanlara yardım edersek, kâfir devletleri bize karşı çıkar, bize ekonomik ambargo uygularlar* gibi yeni şekillerle nifakı ortaya koyuyorlar. Zira bu Müslümanları terk etmektir. Yeryüzünün çeşitli yerlerinde manevî de olsa yardım ve desteğe muhtaç nice Müslümanlar vardır. Lakin terk etmek nedir? Münafıkların Müslümanları terk etmeleri sebebiyle koşuşturma durdurulmaz, aksine kâfirlerin yardımı Müslümanlara ulaşıncaya kadar beklenir. İşte onlar Allah Teâla'nın şu kavlinde belirtildiği gibi bunu açıklayanların ilk önderleridir;

"**Münafıkların, kitap ehlinden inkâr eden dostlarına: "Eğer siz yurdunuzdan çıkarılırsanız, mutlaka biz de sizinle beraber çıkarız; sizin aleyhinizde kimseye asla uymayız…" dediklerini görmedin mi?**" (Haşir 11)

Bize Karşı Silah Taşıyan Bizden Değildir

İbn Ömer radıyallahu anhuma'dan: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

من حمل علينا السلاح فليس منا

"**Bize karşı silah taşıyan bizden değildir**."[1607]

Aynı lafızla; Ebu Musa[1608], Ebu Hureyre[1609], İbnu'z-Zubeyr[1610], İbn Abbas[1611], Aişe[1612] ve Enes[1613] radıyallahu anhum ecmain rivayet

---

[1607] **Sahih.** Buhari (6874, 7070) Muslim (98) Malik Muvatta (217- İbn Kasım rivayeti) İbn Hibban (10/450) Nesai (4100) İbn Mace (2576) Ahmed (2/3, 16, 53, 142, 150) Abdurrazzak (10/160) Tayalisi (1937) Ebu Ya'la (10/196) Bezzar (12/63) Temmam Fevaid (775) İbnu'l-Arabi Mucem (1373)

[1608] **Sahih.** Buhari (7071) Muslim (100) Tirmizi (1459) Ebu Ya'la (13/244, 277) Bezzar (8/153) Ruyani (2/46) İbnu'l-Arabi Mucem (1375)

[1609] **Sahih.** Buhari Edebu'l-Mufred (1280) Ebu Nuaym Musnedu'l-Mustahrac (283) Ebu Avane (158) İbn Mace (2575) Bezzar (15/91) Hatib Tarih (12/381) Ebu İshak el-Askeri Musnedu Ebi Hureyre (96)

[1610] Taberani (13/124)

[1611] Taberani Evsat (6/75)

etmişlerdir.

İbn Ömer radıyallahu anhuma'dan gelen diğer lafzı şöyledir: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

من سل السلاح على أمتي فليس من أمتي

"**Ümmetime karşı silah çeken ümmetimden değildir**."[1614]

Ebu Musa radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

ليس منا من شهر السلاح علينا

"**Bize karşı silah gösteren bizden değildir**."[1615]

Aynı lafızla: Ebu Hureyre[1616], Amr b. Avf[1617] ve İbn Ömer[1618] radıyallahu anhum rivayet etmişlerdir. Ömer radıyallahu anh'den[1619] de mevkuf olarak rivayet edilmiştir.

Ebu Hureyre radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

مَنْ حَمَلَ عَلَيْنَا السِّلَاحَ فَلَيْسَ مِنَّا، وَمَنْ غَشَّنَا فَلَيْسَ مِنَّا

"**Bize karşı silah taşıyan bizden değildir. Bizi aldatan bizden değildir**."[1620]

Seleme b. Ekva radıyallahu anh'den: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

من سل علينا السيف فليس منا

[1612] Rabi Musned (465)

[1613] el-Hasen b. Ali el-Vahşi, el-Vahşiyyat (el yazma ikinci cüz, no:47)

[1614] **Hasen ligayrihi.** Ebu Nuaym Tarihu Esbehan (1/309) isnadında Suveyd b. Abdilaziz zayıftır.

[1615] **Sahih.** İbn Mace (2577)

[1616] **Hasen ligayrihi.** İbn Ebi Zemeneyn Usulu's-Sunne (171) ed-Dani Sunenu'l-Varide (88) İbn Adiy el-Kamil (7/204)

[1617] **Hasen ligayrihi.** Bezzar (8/319) Ebu Nuaym Marife (5049) İbn Adiy (6/57) Kesir b. Abdillah zayıftır.

[1618] **Hasen ligayrihi.** el-Vahşiyyat (el yazma ikinci cüz no:48)

[1619] İbn Ebi Şeybe (5/555)

[1620] **Sahih.** Muslim (101) Ebu Nuaym Musnedu'l-Mustahrac (285) Ahmed (2/417) Musnedu Serrac (1936) el-Lalekai (1898) Kudai (351) İbn Bişran Emali (829) İbn Mende el-İman (547)

"**Bize karşı kılıç çeken bizden değildir**."[1621]

Müslümanlara Karşı Yol Gözcülüğü Yapan ve Gece Baskın Yapan Bizden Değildir

Abdullah b. Amr radıyallahu anhuma'dan: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

من حمل علينا السلاح فليس منا ولا رصد بطريق

"**Bize karşı silah taşıyan ve bize karşı yol gözcülüğü yapan bizden değildir**."[1622]

Ebu Hureyre radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

من رمانا بالليل فليس منا

"**Bize gece saldıran bizden değildir**."[1623]

Aynısını Burayde[1624] Abdullah b. Cafer[1625] ve İbn Abbas[1626] radıyallahu anhum rivayet etmişlerdir.

Müslümanlar Aleyhine Casusluk Yapanlar Bizden Değildir

Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا بِطَانَةً مِنْ دُونِكُمْ لَا يَأْلُونَكُمْ خَبَالًا وَدُّوا مَا عَنِتُّمْ قَدْ بَدَتِ الْبَغْضَاءُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ وَمَا تُخْفِي صُدُورُهُمْ أَكْبَرُ قَدْ بَيَّنَّا لَكُمُ الْآيَاتِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْقِلُونَ

[1621] **Sahih.** Muslim (99) Ahmed (4/46, 54) İbn Ebi Şeybe (5/556) Ebu Nuaym Musnedu'l-Mustahrac (281) İbn Hibban (10/448) Darimi (2562) Taberani (7/16, 20) İbnu'l-Cad Musned (3301)

[1622] **Sahih.** Ahmed (2/183, 185, 224) Abdurrazzak (9/278, 10/160) Ebu'l-Abbas el-Asam, Cüz (57) Malik Mudevvene (1/498)

[1623] **Hasen ligayrihi.** İbn Hibban (12/421) Ahmed (2/321) Buhari Edebu'l-Mufred (1279) Taberani Evsat (9/135) Tahavi Şerhu Muşkili'l-Asar (1327) Ebu Muhammed el-Fakihi Fevaid (187) İbn Mende el-İman (553) Deylemi (5746) el-Elbani es-Sahiha (2339) isnadında Yahya b. Ebi Suleyman leyyindir. Ancak hadisin şahitleri sebebiyle hasendir.

[1624] **Hasen ligayrihi.** Bezzar (10/331) el-Elbani, Sahihu'l-Cami (6146) isnadında Leys b. Ebi Suleym vardır.

[1625] **Çok zayıf isnadla**: Taberani (14/168) Yezid b. Iyad metruktür.

[1626] **Hasen.** Tahavi Şerhu Muşkili'l-Asar (1326) Kudâî (355)

“**Ey iman edenler! Kendi dışınızdakileri sırdaş edinmeyin. Çünkü onlar size fenalık etmekten asla geri durmazlar, hep sıkıntıya düşmenizi isterler. Gerçekten, kin ve düşmanlıkları ağızlarından (dökülen sözlerinden) belli olmaktadır. Kalplerinde sakladıkları (düşmanlıkları) ise daha büyüktür. Eğer düşünüp anlıyorsanız, ayetlerimizi size açıklamış bulunuyoruz.**” (Al-i İmran 118)

Münafıkların Müslümanlara ait haberleri taşıdıkları sahabe tarafından biliniyordu. Bunun en açık örneği Hatıb b. Ebi Beltea kıssasıdır. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem halkı ahdi bozduğu için Mekke’yi Fethetmeye niyetlenmişti. Müslümanlar düşmana karşı hazırlık yaptığı zaman Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem: “**Allah’ım! Haberimizi onlardan sakla**” diye dua etti. Hatıb, Rasulullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem gaza niyetini bildiren bir mektup yazarak, Kureyş’li bir kadın ile Mekke halkına gönderdi. Allah rasulünü bundan haberdar etmişti. Bunun üzerine kadının peşinden bir grup sahabe göndererek mektubu getirtti.

Ali radiyallahu anh anlatıyor: ‘‘Nebî sallallahu aleyhi ve sellem beni, Zübeyr ve Mikdâd'ı gönderip şöyle buyurdu:

انطلقوا حتى تأتوا روضة خاخ فإن بها ظعينة معها كتاب فخذوه منها

“**Haydi, gidin, Ravdatu Hah adlı mevkiye vardığınızda bir kadın göreceksiniz. Onda bir mektup var, elinden onu alın getirin!**” Bu emir üzerine yola revan olduk; atlarımızı koşturarak kadına Ravda'da yetiştik ve dedik ki: “Haydi mektubu çıkar!” Kadın: “Bende mektub falan yoktur” deyince, şöyle dedik: ‘‘Ya mektubu çıkartıp verirsin ya da elbiselerini soyup mektubu biz senden zorla alırız.” Bunun üzerine kadın mektubu saç bağından çıkartıp verdi. Onu hemen alıp Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'e götürdük. İçerisinde şunlar yazılı idi: “Hâtib b. Ebî Beltaa'dan Mekke'deki müşriklerden birtakım insanlara.” Bu mektubu Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in (savaş hazırlığı ile ilgili) bazı işlerini onlara (müşriklere) bildiriyordu. Şöyle buyurdu: “**Ey Hâtib! Bu nedir!**” Cevap verdi:

“Ey Allah'ın Resulü! Bana kızmakta acele etme! Sana anlatayım. Biliyorsunuz ki ben Kureyş arasında akrabası olmayan biriyim. Kendilerinden de değilim, yabancıyım. Seninle bulunan muhacirlerin de orada akrabaları vardır ki onların malları ve ailelerini korurlar. Fakat benim malımı ve ailemi orada koruyacak kimsem yoktur. Onun için onlardan dost edinmek istedim; yoksa bu işi ben kâfir olduğum ya da dinimden döndüğümden, ya da İslâm'la müşerref olduktan sonra haşa küfre rıza gösterdiğimden dolayı yapmış değilim. Böyle bir şeyi aklımdan bile geçirmiş değilim.” Bunun üzerine şöyle buyurdu: “**Bakınız bu (adam) size doğruyu söyledi**.” Ömer radıyallahu anh fırlayıp dedi ki: “Beni bırak da bu münafığın boynunu vurayım.” Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إنه قد شهد بدرًا، وما يدريك لعل الله اطلع على أهل بدر فقال: اعملوا ما شئتم فقد غفرت لكم فأنزل الله تعالى: {يا أيها الذين آمنوا لا تتخذوا عدوي وعدوكم أولياء}

"**O, Bedir'de bulunmuştur, ne biliyorsun belki Allah Bedir ehline muttali olup da söyle buyurmuştur: "İstediğinizi yapın, sizi bağışladım.**" Bunun üzerine Allah şu âyeti inzal buyurdu: "**Ey iman edenler! Benim de sizin de düşmanınız olan kimseleri dostlar edinmeyin!**" (Mümtehine, 1).[1627]

Bu kıssada delil olan kısım, Ömer radıyallahu anh'ın Müslümanların aleyhinde müşriklere haber yollayan kimse hakkında "münafık" ithamında bulunmasıdır. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem, böyle bir fiilinin nifakla nitelenmesine karşı çıkmamış, lakin fiil ile fail arasında ayrım yaparak Hatıb radıyallahu anh'ın bunu küfürden dolayı yapmadığını açıklamıştır.

Âlimler buradan casusun hükmünün öldürülmek olduğunu çünkü casusun münafık olduğu hükmünü çıkarmışlardır.

Allah'ın düşmanları hesabına casusluk yalnızca haberleşme cihazlarıyla yapılan bir şey değildir, düşün! Şüphesiz bu ondan daha kapsamlı bir şeydir. Buna Müslümanların içtimai, iktisadi ve sair hayatlarına zarar verecek haberleri taşımak dâhildir. Müslüman toplum hakkında küçük bir ayrıntının nakledilmesi, müşriklerin Müslümanların durumu hakkında bilgi sahibi olarak zayıf noktaları öğrenmelerini, böylece tahribatlarını kolaylaştıracaktır. Onların haber taşınmasında elleri vardır ve onlar düşmanın müslümanlar arasında fesatçılık yapmasına hizmet ederler. Kuvvetimizin zayıflığını ve çaresizliğimizi Allah'a arz ediyoruz.

Atıcılığı Öğrendikten Sonra Terk Eden Bizden Değildir

Abdurrahman b. Şemmase'den: "Fukaym el-Lahmi, Ukbe b. Amir'e dedi ki: "Şu iki hedef arasında gidip geliyorsun. Hâlbuki sen yaşlandın ve bu sana meşakkat veriyor." Ukbe radıyallahu anh dedi ki: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'den işittiğim şu söz olmasaydı bunu yapmazdım." Ravilerden Haris b. Yakub dedi ki: "İbn Şemmase'ye: "O nedir?" dedim. Şöyle dedi: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

من علم الرمي ثم تركه فليس منا أو قد عصى

"**Atıcılığı öğrenip de sonra terk eden bizden değildir veya isyan**

[1627] **Sahih.** Buhari (3007) Muslim (2494)

etmiştir."[1628]

Müslüman Olduğunu Söyleyen Birini Haksız Yere Öldüren Bizden Değildir

Allah Teala şöyle buyurmuştur:

ومن يقتل مؤمنا متعمداً فجزاؤه جهنم خالداً فيها وغضب الله عليه ولعنه وأعد له عذاباً عظيماً

"**Kim bir mümini kasten öldürürse onun cezası içinde devamlı kalacağı cehennemdir. Allah ona gazap ve lanet etmiş ve büyük bir azap hazırlamıştır**." (Nisa 93)

مَنْ قَتَلَ نَفْساً بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعاً

"**Sebepsiz yere adam öldürmenin yahut yeryüzünde fesad çıkarmanın karşılığı olmaksızın, kim bir kimseyi öldürürse, o, insanları topluca öldürmüş gibidir**." (Maide 32)

Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem de şöyle buyurmuştur:

المؤمنون تتكافأ دماؤهم وهم يد على من سواهم ويسعى بذمتهم أدناهم ألا لا يقتل مؤمن بكافر ولا ذو عهد في عهده من أحدث حدثا فعلى نفسه ومن أحدث حدثا أو آوى محدثا فعليه لعنة الله والملائكة والناس أجمعين".

"**Mü'minlerin kanları eşittir. Onlardan en aşağı görülen biri bile düşmana eman verebilir, kafire karşılık Mü'min öldürülmez. Anlaşma yapılan kimse de ahdine vefa gösterdiği sürece öldürülmez. Her kim bir suç işlerse kendi aleyhine işlemiş olur. Her kim bir suç işler veya suçluyu koruyacak olursa Allah'ın, meleklerin ve bütün insanların laneti üzerine olur**."[1629]

Ukbe b. Malik radıyallahu anh'den: "Nebî sallallahu aleyhi ve sellem bir seriyye göndermişti. Bunlar bir kavme baskın düzenlediler. O kavimden bir adam tek başına kaçıp gidince seriyyeden beraberinde kınından

---

[1628] **Sahih.** Muslim (1919) Ebu Avane (7494) Beyhaki (10/13) Taberani (17/318) İbn Asakir Tarih (34/433) Ru'yani (195) İbn Hazm el-Muhalla (7/353) Kasım b. Kutlubuğa Musnedu Ukbe b. Amir (173) İbn Abdilhakem Futuhu Mısr (s.320 no:148)

[1629] **Sahih.** Beyhaki Marife (12/190) Tahavi Şerhu Meani'l-Asar (5043) Sahihu'l-Cami (6666)

sıyrılmış bir kılıcı bulunan bir adam onun arkasından gitti. Tek başına kaçan kişi: "Ben müslümanım" dedi. Ancak onu takip eden adam bunu düşünmeden onu öldürdü. Bu olay Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e ulaşınca ağır sözler söyledi. Bu sözler öldüren kişiye ulaştı. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem hutbe verirken o öldüren kişi: "Ey Allah'ın rasulü! O söylediği sözü ancak ölümden kurtulmak için söylemişti" dediği halde Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem o kişiden ve kendisine doğru duran diğer insanlardan yüzünü başka tarafa çevirdi ve hutbesine devam etti…" Adam ikinci ve üçüncü defa aynı mazereti ileri sürdü, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem her defasında yüz çevirdi… Diğer rivayette Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

أَمَّا بَعْدَ، فَمَا بَالُ الرَّجُلِ يَقْتُلُ الرَّجُلَ وَهُوَ يَقُولُ: أَنَا مُسْلِمٌ؟ " فَقَالَ الْقَاتِلُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّمَا قَالَهَا مُتَعَوِّذًا، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَكَذَا وَكَرِهَ مَقَالَتَهُ، وَحَوَّلَ وَجْهَهُ عَنْهُ، فَقَالَ: «أَبَى اللَّهُ عَلَى مَنْ قَتَلَ مُسْلِمًا، أَبَى اللَّهُ عَلَى مَنْ قَتَلَ مُسْلِمًا»

"**Şimdi bir adam nasıl oluyor da "ben müslümanım" diyen birisini öldürebiliyor?**" Katil olan dedi ki: "Ey Allah'ın rasulü! O bunu ancak ölümden kurtulmak için söylemişti." Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem onun söylediğinden hoşlanmayarak yüzünü başka tarafa çevirdi ve şöyle buyurdu: "**Bir müslümanı öldürenden Allah yüz çevirmiştir. Bir müslümanı öldürenden Allah yüz çevirmiştir**."[1630]

Abdullah b. Mes'ud radıyallahu anh'den:

سَأَلْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:أَيُّ الذَّنْبِ أَعْظَمُ عِنْدَ اللَّهِ؟ قَالَ: «أَنْ تَجْعَلَ لِلَّهِ نِدًّا وَهُوَ خَلَقَكَ». قُلْتُ: إِنَّ ذَلِكَ لَعَظِيمٌ، قُلْتُ: ثُمَّ أَيُّ؟ قَالَ: «وَأَنْ تَقْتُلَ وَلَدَكَ تَخَافُ أَنْ يَطْعَمَ مَعَكَ». قُلْتُ: ثُمَّ أَيُّ؟ قَالَ: «أَنْ تُزَانِيَ حَلِيلَةَ جَارِكَ»

Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'e: "Hangi günah Allah katında daha büyüktür?" diye sordum. Buyurdu ki: "**Seni yaratmış olduğu halde Allah'a denk edinmendir**." "Sonra hangisi?" dedim. "**Yemeğine ortak olur korkusuyla çocuğunu öldürmendir**" buyurdu. "Sonra hangisi?" diye sordum. "**Komşunun hanımıyla zina etmendir**" buyurdu.[1631]

[1630] **Sahih.** İbn Hibban (13/310) Hakim (1/66-67) Ahmed (4/110, 5/288) İbn Ebi Şeybe (5/557) Ebu Ya'la (12/210) Taberani (17/355)

[1631] **Sahih.** Buhari (4477) Muslim (86)

Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

"إذا التقى المسلمان بسيفيهما فالقاتل والمقتول في النار قيل يا رسول الله! هذا القاتل فما بال المقتول؟ قال: إنه كان حريصا على قتل أخيه

"**İki müslüman kılıçlarıyla karşılaştıkları zaman ölen de öldüren de cehennemdedir**." "Ey Allah'ın rasulü! Öldüreni anladık, peki ölen neden ateşte?" denildi. "**Çünkü o da kardeşini öldürmeye çalıştı**" buyurdu.[1632]

İbn Ömer radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لا يزال المرء في فسحة من دينه ما لم يصب دماً حراما

"**Kişi, haram bir kana bulaşmadıkça dininde ferahlık üzere devam eder**."[1633]

Yine şöyle buyurmuştur:

لا ترجعوا بعدي كفاراً يضرب بعضكم رقاب بعض

"**Benden sonra birbirlerinizin boynunu vuracak kafirlere dönüşmeyin**"[1634]

İbn Mesud radıyallahu anh'den: Nebi sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

أول ما يقضي بين الناس يوم القيامة في الدماء

"**Kıyamet gününde insanlar arasında ilk görülecek dava dökülen kanlar hususunda olacaktır**."[1635]

İbn Hacer dedi ki: "Bunun anlamı; ilk görülecek davaların kanlar hakkında olmasıdır. Veya takdiri şöyle olabilir: ilk olarak kan davalarının görülmesi emredilir."[1636]

Bera b. Âzib radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لزوال الدنيا أهون على الله من قتل مؤمن بغير حق

"**Muhakkak ki, dünyanın son bulması, Allah katında bir müminin**

[1632] **Sahih.** Buhari (31) Muslim (2888)
[1633] **Sahih.** Buhari (6862)
[1634] **Sahih.** Buhari (121) Muslim (65)
[1635] **Sahih.** Buhari (6864) Muslim (1678)
[1636] Fethu'l-Bari (11/396)

haksız yere öldürülmesinden daha hafiftir."[1637]

El-Esbahani'nin rivayetinde şu fazlalık vardır:

ولو أن أهل سماواته وأهل أرضه اشتركوا في دم مؤمن، لأدخلهمُ الله النار

"**Şayet göklerinde ve yerinde bulunanlar bir müminin kanını dökmede iştirak etseler Allah hepsini cehenneme atar**."

Abdullah b. Ömer radıyallahu anhuma'dan: Nebi sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لزوال الدنيا أهون على الله من قتل رجل مسلمٍ

"**Elbette dünyanın son bulması, Allah'a göre müslüman kimsenin öldürülmesinden daha hafiftir**."[1638]

İbn Ömer radıyallahu anhuma şöyle demiştir: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'i Ka'be'yi tavaf ederken gördüm. Şöyle diyordu:

ما أطيبك، وما أطيب ريحك، ما أعظمك وما أعظم حرمتك والذي نفس محمد بيده لحرمة المؤمن عند الله أعظم حرمةً منك، ماله ودمه وأن تظن به إلا خيراً

"**Ne güzelsin ve kokun ne kadar hoş! Ne büyüksün ve hürmetin ne kadar da yücedir. Muhammed'in nefsini elinde tutana yemin ederim ki, Allah katında müminin, malının, kanının ve onun hakkında yalnız iyilik düşünmenin hürmeti, senin hürmetinden daha büyüktür**."[1639]

Ebu'd-Derda radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu işittim:

كل ذنب عسى الله أن يغفره، إلا الرجل يموت مشركا، أو يقتل مؤمناً متعمداً

"**Allah dilerse her günahı bağışlar, ancak müşrik olarak ölen veya bir mümini kasten öldüren hariç**"[1640]

İbn Abbas radıyallahu anhuma'ya birisi, "Ey İbn Abbas! Katil için tevbe var mıdır?" diye sordu. İbn Abbas radıyallahu anhuma buna şaşırmış gibi: "Sen ne diyorsun böyle?" dedi. Adam soruyu tekrar etti. Bunun üzerine

---

[1637] **Sahih.** İbn Mace (2619) Sahihu't-Tergib (2438) Sahihu'l-Cami (5078)

[1638] **Sahih.** Nesai (3987) Tirmizi (1395) Sahihu't-Tergib (2439) Sahihu'l-Cami (5077)

[1639] **Sahih.** İbn Mace (3932) Silsiletu's-Sahiha (3420)

[1640] **Sahih.** Hakim (4/391) el-Elbani, Sahihu't-Tergib (2446)

iki veya üç defa: “Ne diyorsun böyle?” dedi. Sonra İbn Abbas radıyallahu anhuma şöyle dedi: “Onun tevbesi mi olur? Ben Nebî sallallahu aleyhi ve sellem’in şöyle buyurduğunu işittim:

يأتي المقتول متعلقاً رأسه بإحدى يديه، متلبّباً قاتله بيده الأخرى تشخب أوداجه دماً، حتى يأتي به العرش، فيقول المقتول لرب العالمين: هذا قتلني، فيقول الله للقاتل: تعست ويذهب به إلى النار

“**Öldürülen kimse, (kıyamet gününde) boyun damarlarından kan akarak, başı iki elinden birine asılı, diğer eliyle de katilinin yakasından sürükleyerek arş’ın yanına getirir. Öldürülen kimse alemlerin rabbine: “Beni bu öldürdü” der. Allah, katile: “Sen artık bedbaht oldun” denilir ve cehenneme götürülür**.”[1641]

Ebu Said radıyallahu anh, Nebi sallallahu aleyhi ve sellem’in şöyle buyurduğunu rivayet etti:

يخرج عنق من النار يتكلم فيقول: وكلت اليوم بثلاثةً: بكل جبار عنيد، ومن جعل مع الله آلها آخر، ومن قتل نفسا بغير حق، فينطوي عليهم، فيقذفهم في غمرات جهنم

“**Cehennemden bir parça çıkar ve konuşarak şöyle der: Bugün üç kişi ile görevlendirildim: Her bir zorba, Allah ile beraber başka bir ilâh edinen ve haksız olarak bir cana kıyan ile. Sonra onlara sarılır ve cehennemin alevleri içine atar**.”[1642]

Cundub b. Abdillah radıyallahu anh’den rivayet edilmiştir:

إنَّ أوَّل ما ينتن من الإنسان بطنُه، فمن استطاع أن لا يأكل إلا طيَّباً فليفعل، ومَن استطاع أن لا يُحال بينه وبين الجنَّة بملء كفٍّ من دم هراقه فليفعل

“**İnsanın kokuşacak ilk organı karnıdır. Helalden başka bir şey yememeye gücü yeten bunu yapsın. Cennet ile kendisi arasında bir engel oluşmaması için bir avuç kan dökmemeye gücü yeten bunu yapsın**.”[1643]

[1641] **Sahih.** Taberani (10/306) el-Elbani, es-Sahiha (2697)

[1642] **Hasen.** Ahmed (3/40) İbn Ebi Şeybe (7/51) Taberani Evsat (1/103) el-Elbani es-Sahiha (2699) Sahihu’t-Tergib (2451)

[1643] **Sahih.** Buhari (7152)

İbn Mesud radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

سباب المؤمن فسوق وقتاله كفرٌ

"**Mümine sövmek fasıklık, onu öldürmek küfürdür**."[1644]

Es-San'anî, "Onu öldürmek küfürdür" ifadesi hakkında şöyle demiştir: "Müslümanı haksız yere öldürmenin küfür olduğuna delalet etmektedir. Müslümanı öldürmeyi helal sayan veya müslüman olduğu için onu öldüren kimse hakkında zahir olan budur. Ama başka sebeple çarpışmaya gelince, kastedilen inkar küfrü değil, islam kardeşliği ve iyiliklere karşı nankörlüğün kastedildiği mecazi küfürdür. İşlenen günah sebebiyle kalpte oluşan hakka karşı körlüğün, kendisini küfre götürebileceği için küfür denilmiştir. Yahut müslümanı öldüren bir kafirin yaptığı iş gibi bir iş yapması sebebiyle bu isim verilmiştir."[1645]

İntihar Edenler Bizden Değildir

Cundeb b. Abdillah radıyallahu anh, Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'den rivayet ediyor:

كان ممن كان قبلكم رجل به جرح فَجَزِعَ فأخذ سكيناً فحزَّ بها يده فما رقأ الدم حتى مات قال الله تعالى: بادرني عبدي بنفسه حرمت عليه الجنة

"**Sizden öncekiler içinde bir adamda yara çıktı. Yara kendisini rahatsız etmeğe başlayınca bir bıçak alarak onu yardı. Derken kan dinmedi. Nihayet adam öldü. Bunun üzerine Allah Teâla: "Kulum canı hakkında beni geçti, Ben de ona cenneti haram ettim" buyurmuştur**."[1646]

"Kulum canı hakkında beni geçti" ifadesini İbn Hacer şöyle açıklamıştır: "Bu ifade, zikredilen ölüm hususunda acele etmekten kinayedir. "Cenneti ona haram ettim" ifadesi sürekli cezalandırmanın devam etmesiyle ilgilidir. Çünkü ölüm hususunda acele etmiş, kendi isteğiyle Allah'a isyan ederek kendini öldürmüş, cezası da buna uygun şekilde olmuştur. Buradan anlaşılıyor ki adamın maksadı galip zanna göre faydalı olacağını düşündüğü bir tedavi değil, ölmek idi."[1647]

Ebu Hureyre radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

[1644] **Sahih.** Buhari (5697) Muslim (64)
[1645] Subulu's-Selam (4/189)
[1646] **Sahih.** Buhari (3463) Müslim (113)
[1647] Fethu'l-Bari (6/500)

من قتل نفسه بحديدة فحديدته في يده يتوجأ بها في بطنه في نار جهنم خالداً مخلداً فيها ابداً، ومن قتل نفسه بسم فسمه في يده يتحساه في نار جهنم خالداً مخلداً فيها أبداً

“**Her kim kendisini bir demir parçası ile öldürürse, demiri elinde, onu karnına saplar bir hâlde cehennem ateşinde ebedî ve dâîmi olarak kalacaktır. Her kim kendisini zehir içerek öldürürse o kimse de zehirini cehennem ateşinde ebedî ve daimi kalarak içecektir**.”[1648]

Sabit b. Dahhak radıyallahu anh, Nebi sallallahu aleyhi ve sellem’in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

لعن المؤمن كقتله ومن قذف مؤمنا بكفر فهو كقاتله ومن قتل نفسه بشيء عذبه الله به يوم القيامة

“**Mümine lanet etmek onu öldürmek gibidir. Bir mümini küfür ile suçlayan onu öldürmüş gibidir. Kim kendisini bir şeyle öldürürse Allah kıyamet gününde ona o şeyle azap eder**.”[1649]

Ebu Hureyre radıyallahu anh, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

من تردى من جبل، فقتل نفسه، فهو في نار جهنم، يتردى فيها خالداً مخلداً فيها أبداً، ومن تحسى سماً، فقتل نفسه، فسمه في يده يتحساه في نار جهنم خالداً مخلداً فيها أبداً، ومن قتل نفسه بحديدة، فحديدته في يده يتوجأ بها في نار جهنم خالداً مخلداً فيها ابداً

“**Kim kendisini yüksek bir yerden atarak öldürürse o cehennem ateşinde ebedi ve kalıcı olarak kendini yükten atmaya devam edecektir. Her kim kendisini zehir içerek öldürürse o kimse de zehirini cehennem ateşinde ebedî ve daimi kalarak içecektir. Her kim kendisini bir demir parçası ile öldürürse, demiri elinde kendisine saplar bir hâlde cehennem ateşinde ebedî ve dâîmi olarak kalacaktır**.”[1650]

Ebu Kılabe’nin, Sabit b. Dahhak radıyallahu anh’den rivayetinin

---

[1648] **Sahih.** Buhari (5778) Müslim (109)
[1649] **Sahih.** Buhari (6652) Müslim (110)
[1650] **Sahih.** Buhari (5778) Müslim (109)

sonunda şöyle demiştir: “O Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’e ağaç altında biat etmişti. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

من حلف على يمين بملةٍ غير الاسلام كاذباً متعمداً، فهو كما قال: ومن قتل نفسه بشئ عذب به يوم القيامة، ومن رمى مؤمناً بكفرٍ فهو كقاتله، ومن ذبح نفسه بشيء، عذب به يوم القيامة

“**Her kim İslâmdan başka bir din adına yalan yere kasten yemin ederse, o kimse dediği gibidir. Her kim kendini bir şeyle öldürürse Allah onu cehennem âteşinde o şeyle azâb eder. Kim de bir mümini kafirlikle suçlarsa, onu öldürmüş gibidir. Kim kendisini bir şeyle keserse, kıyamet günü onunla azap olunur**.”[1651]

Yine Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

إن رجلاً كان ممن كان قبلكم، خرجت بوجهه قرحة، فلما آذته انتزع سهماً من كنانته، فنكأها، فلم يرقأ الدم حتى مات، قال ربكم: قد حرمتُ عليه الجنة

“**Sizden öncekiler içinde bir adamın yüzünde çıban çıkmıştı. Bu kendisine rahatsızlık verince sadağından bir ok çıkardı ve onu kazıdı. Kanı dinmedi ve öldü. Rabbiniz şöyle buyurdu: “Cenneti ona haram kıldım**.”[1652]

Sehl b. Sa’d radıyallahu anh’den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem müşriklerle karşılaşarak harb etmişti. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem askerinin karargâhına, ötekiler de kendi karargâhlarına döndükleri vakit Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabı arasında bir adam bulunuyordu ki, bu adam düşman ordusundan ayrılan bir asker görünce peşine düşüyor ve kılıcı ile (boynunu) vurmadan bırakmıyordu. Bunun üzerine ashâb: “Bu gün bizden hiç birimiz filân kadar yararlık gösteremedi” dediler. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem;

أما إنه من أهل النار؟

“**Dikkat edin, o adam muhakkak cehennemliktir**.” Buyurdu. Bunun üzerine cemaattan bir zât: “Ben daima onun yanında bulunacağım dedi ve hemen onunla birlikte çıktı. O durdukça bu da duruyor; o hızlandı mı bu da onunla beraber hızlanıyordu. Derken adam ağır şekilde yaralandı ve çabuk ölmek isteyerek kılıcının kabzasını yere, sivri ucunu da iki göğsünün

[1651] **Sahih.** Buhari (1363, 6047, 6652) Müslim (110)
[1652] **Sahih.** Müslim (113)

arasına dayadı. Sonra kılıcının üzerine yüklenerek kendini öldürdü. Artık beraberinde giden zât da Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in huzuruna çıkarak: "Şehâdet ederim ki sen Allah'ın Resulüsün" dedi. Nebi sallallahu aleyhi ve sellem: "**Ne o?**" deyince: "Demin cehennemlik olduğunu söylediğin adam yok mu, cemaat onun meselesini büyüttüler. Ben de onlara: "Ben sizin için onu ta'kib ederim" diyerek onu aramaya çıktım. Nihayet ağır surette yaralandı ve çabuk ölmek isteyerek kılıcının kabzasını yere, sivri ucunu da göğsünün arasına dayadı. Sonra da üzerine yüklenerek kendini öldürdü" dedi. O zaman Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şunları söyledi:

إن الرجل ليعمل عمل أهل الجنة فيما يبدو للناس، وهو من أهل النار، وإن الرجل ليعمل عمل أهل النار فيما يبدو للناس، وهو من أهل الجنة

"**Hakikatte bazen kişi cehennemlik olduğu halde görünürde ehl-i cennetin yaptığını yapar. (Bazen de) adam cennetlik olduğu halde insanların gözleri önünde cehennemliklerin yaptığını yapar**."[1653]

İntikam Alacakları Korkusuyla Yılanları Öldürmeden Bırakan Bizden Değildir

İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

من ترك الحيات مخافة طلبهن فليس منا ما سالمناهن منذ حاربناهن

"**Kim intikam alacaklarından korkarak yılanları öldürmeyi terk ederse bizden değildir. Biz onlarla harbe başladığımızdan beri barış yapmadık**."[1654]

Aişe radıyallahu anha şöyle dedi: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem ev yılanlarını öldürmeyi yasakladı. Yalnız ebter (kuyruğu kısa olan) ile iki çizgilisi müstesna. Çünkü onlar gözü kör eder ve kadınların karınlarındaki ceninleri düşürtürler. Kim onları öldürmeden terk ederse bizden değildir."[1655]

Aişe radıyallahu anha'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

اقتلوا الحيات كلها إلا الجان اقتلوا الأبتر وذا الطغرة على ظهره فإنهن يقتلن

[1653] **Sahih.** Buhari (2898) Müslim (112)

[1654] **Sahih.** Ebu Davud (5250) Ahmed (1/230) Taberani (11/301)

[1655] **Sahih.** Ahmed (6/29, 83) Ebu Ya'la (7/320, 8/212) İshak b. Rahuye (1801) Tayalisi (1542)

الصبيان في بطون أمهاتهم ويعشين الأبصار ومن لم يقتلهن فليس مني

"**Cinler dışında bütün yılanları öldürün. Kuyruğu kısa ve sırtında çizgi olan yılanları öldürün. Zira onlar annelerinin karınlarındaki çocukları öldürür, gözleri kör ederler. Kim onları öldürmezse benden değildir**."[1656]

İbn Ömer radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

اقتلوا الحيات واقتلوا ذا الطفتين والأبتر فإنهما يلتمسان البصر ويستسقطان الحبل فمن لم يقتلهما فليس منا

"**Yılanları öldürün. İki çizgili ve kuyruğu kısa olanları da öldürün. Zira onlar gözü kör eder, hamileye düşük yaptırırlar. Kim onları öldürmezse bizden değildir**."[1657]

Ebu Hureyre radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

مَا سَالَمْنَاهُنَّ مُنْذُ حَارَبْنَاهُنَّ , فَمَنْ تَرَكَ مِنْهُنَّ شَيْئًا خِيفَتَهُنَّ , فَلَيْسَ مِنَّا

"**Onlarla (yılanlarla) savaşa başladığımızdan beri barış yapmadık. Kim onlardan birini öldürmeyi korkusundan terk ederse bizden değildir**."[1658]

İbn Mesud radıyallahu anh'den: o da Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'den rivayet ediyor: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem yılanların öldürülmesini emretti ve

من خاف ثأرهن فليس منا

"**Kim onların intikamından korkarsa bizden değildir**" buyurdu."[1659]

Hişam b. Zühre'nin azatlısı Ebu's-Saib'den: "Ebu Said el-Hudri

---

[1656] **Sahih.** İshak b. Rahuye, Musned (2/570, 3/1025 no:1143, 1774) Ahmed (6/49, 157) Haris b. Ebi Usame Musned (418)

[1657] **Sahih.** İbn Hibban (12/456) Taberani (12/296, 310)

[1658] **Sahih.** Ahmed (2/520) Ebu Davud (5248) Tahavi, Şerhu Muşkili'l-Asar (1338) Hallal es-Sunne (1327) Humeydi (1156)

[1659] **Sahih.** Nesai (3193) Ebu Davud (5249) Taberani (9/351) Hatib Tarih (12/242) Dineveri Mucalese (1762) Ebu Bekr eş-Şafii Gaylaniyyat (318) İbn Cemaa Meşyeha (162) Ebu'l-Kasım el-Hannaî, el-Hannaiyyat (176)

* Aynısı Osman b. Ebi'l-As radıyallahu anh'den: Taberani (9/46)

radıyallahu anh'ın evine gittim ve onun namaz kılmakta olduğunu gördüm. Oturup namazını bitirmesini bekledim. Sedirinin altında bir şeyin kıpırtısını işittim ve hemen (ona doğru bir) baktım. Bir de ne göreyim, bir yılan! Bunun üzerine hemen ayağa kalktım. Ebu Said: "Sana da ne oluyor (öyle)" dedi. "Şurada bir yılan var" dedim. "Ne yapmak istiyorsun" dedi. "Onu öldüreceğim" dedim. Evinde kendi odasının karşısında bulunan bir odayı göstererek:

"Şu odada amcamın oğlu vardı. Hendek savaşı günü ailesine gitmek üzere Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den izin istemişti. Kendisi daha yeni evlenmişti. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem de ailesinin yanına gitmesi için kendisine izin verdi. Ve ona silahıyle gitmesini emretti. Kendisi evine varınca, hanımını evin kapısı önünde ayakta dikili bir halde buldu. Bunun üzerine (kıskançlığı tuttu da) süngüsünü karısına çevirdi. Süngünün kendisine çevrildiğini gören kadın:

"Acele etme! Eve bir gir de beni dışarı çıkaran şeyi sen de gör!" dedi. Aldığı bu cevap üzerine hemen eve girdi. Bir de ne görsün; büyük bir yılan. Hemen süngüyü ona sapladı, sonra yılan süngü kendisine saplanmış olduğu halde hareket etmekte iken onu süngünün ucunda dışarı çıkardı. Yılan bir ara süngüden kurtulup hasmının üzerine saldırdı uzun bir boğuşmadan sonra her ikisi de öldüler. Onlardan hangisi, yılan mı yoksa adam mı erken öldü, bilemiyorum. Bunun üzerine onun kavmi Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e gelerek:

"Ey Allahın Resulü! Allah'a dua et de arkadaşımızı yeniden diriltsin!" dediler. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de:

اسْتَغْفِرُوا لِصَاحِبِكُمْ ثُمَّ قَالَ إِنَّ بِالْمَدِينَةِ جِنًّا قَدْ أَسْلَمُوا فَإِذَا رَأَيْتُمْ مِنْهُمْ شَيْئًا فَآذِنُوهُ ثَلاثَةَ أَيَّامٍ فَإِنْ بَدَا لَكُمْ بَعْدَ ذَلِكَ فَاقْتُلُوهُ فَإِنَّمَا هُوَ شَيْطَانٌ

"**Arkadaşınız için istiğfar ediniz**." dedi. Sonra "**Cinlerden bir topluluk Medine'de müslüman oldular. Onlardan birini evinizde gördüğünüz zaman onu üç defa korkutunuz. Onu öldürmek istediğiniz halde öldürmekten vazgeçip sadece korkutmakla yetindikten sonra yine de size evinizde görünecek olursa üçüncü defaki tehdidinizden sonra onu öldürünüz. Zira o şeytandır**." buyurdu.

Diğer rivayette Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

إِنَّ لِهَذِهِ الْبُيُوتِ عَوَامِرَ فَإِذَا رَأَيْتُمْ شَيْئًا مِنْهَا فَحَرِّجُوا عَلَيْهَا ثَلاثًا فَإِنْ ذَهَبَ وإلا فَاقْتُلُوهُ فَإِنَّهُ كَافِرٌ

"**Muhakkak ki bu evlerde avamir (denilen yılan suretinde cinler)**

vardır. Onları gördüğünüz zaman üç defa gitmesini söyleyin. Eğer gitmezse onu öldürün, zira o kâfirdir."[1660]

İbn Mesud radıyallahu anh şöyle demiştir: "Gümüşden bir dal gibi bembeyaz (küçük ve ince) yılanların dışında tüm yılanları öldürünüz"[1661]

İbn Teymiyye dedi ki: "İnsanı haksız yere öldürmek caiz olmadığı gibi cinleri de haksız yere öldürmek caiz değildir. Zulüm her durumda haramdır. Kâfir dahi olsa hiç kimsenin birine zulmetmesi helal olmaz. Cinler farklı şekillere bürünürler. Ev yılanı görüldüğünde bu bir cin olabilir. Ondan üç defa gitmesi istenir. Eğer insanlara yılan şeklinde görünmek suretiyle düşmanlıkta ısrar ederse bundan dolayı öldürülürler."

Emân (Güvence) Verdiği Kimseyi Öldüren Bizden Değildir

Amr b. el-Hamik radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

أَيُّمَا مُؤْمِنٍ أَمَّنَ مُؤْمِنًا عَلَى دَمِهِ فَقَتَلَهُ، فَأَنَا مِنَ الْقَاتِلِ بَرِيءٌ

"**Herhangi bir mümin, herhangi bir mümine kanı hususunda eman verir ve onu öldürürse ben o katilden berîyim**."[1662]

Müslümanı Arkadan Vuranlar ve Suikast Yapanlar Bizden Değildir

Zubeyr b. Avvam radıyallahu anh'den: Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

الْإِيمَانُ قَيَّدَ الْفَتْكَ، لَا يَفْتِكُ مُؤْمِنٌ

"**İman, fırsat kollayarak öldürmeyi engelleyen bir bağdır. Mü'min kimse öldürmek için fırsat kollamaz**."[1663]

Muaviye b. Ebi Sufyan radıyallahu anhuma'dan: Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

الْإِيمَانُ قَيَّدَ الْفَتْكَ، لَا يَفْتِكُ مُؤْمِنٌ

"**İman, fırsat kollayarak öldürmeyi engelleyen bir bağdır. Mü'min**

[1660] **Sahih.** Muslim (2236) Ebu Davud (5257) Tirmizi (1484) Nesai Amelu'l-Yevme ve'l-Leyle (970-72) Tahavi Müşkilu'l-Asar (6/432) Beyhaki Adab (1/484) Muvatta (2798)

[1661] **Sahih mevkuf.** Ebu Davud (5261)

[1662] **Hasen.** Ahmed (5/223, 437) İbn Hibban (13/320) Bezzar (6/285) Taberani Evsat (8/5) İbnu'l-A'rabî, Mu'cem (612)

[1663] **Sahih.** Ahmed (1/166, 167) İbn Ebi Şeybe (7/486) Abdurrazzak (5/298) Taberani Evsat (6/186) İbn Asakir (18/406)

kimse öldürmek için fırsat kollamaz."[1664]

Ebû Hureyre radıyallahu anh'den: Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

الْإِيمَانُ قَيَّدَ الْفَتْكَ، لَا يَفْتِكُ مُؤْمِنٌ

"**İman, fırsat kollayarak öldürmeyi engelleyen bir bağdır. Mü'min kimse öldürmek için fırsat kollamaz**."[1665]

Enes b. Malik radıyallahu anh'den: Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لا يَفْتِكُ مُؤْمِنٌ , إِنَّ اللَّهَ قَيَّدَ الْفَتْكَ بِالإِيمَانِ

"**Mü'min fırsat kollayıp öldürmez. Muhakkak ki Allah fırsat kollayarak öldürmeyi iman ile bağlamıştır**."[1666]

Anlaşmayı Bozanlar Bizden Değildir

Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur:

وَلَا تَكُونُوا كَالَّتِي نَقَضَتْ غَزْلَهَا مِنْ بَعْدِ قُوَّةٍ أَنْكَاثًا تَتَّخِذُونَ أَيْمَانَكُمْ دَخَلًا بَيْنَكُمْ أَنْ تَكُونَ أُمَّةٌ هِيَ أَرْبَى مِنْ أُمَّةٍ إِنَّمَا يَبْلُوكُمُ اللَّهُ بِهِ وَلَيُبَيِّنَنَّ لَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ

"**Bir ümmetin, bir ümmetten sayıca daha çok olması dolayısıyla, aranızdaki yeminleri hile kılarak, ipini iyice büktükten sonra bozan kadın gibi olmayın. Zira Allah, bununla sizi imtihan etmektedir. Kıyamet günü de, üzerinde ihtilaf ettiğiniz şeyleri size elbette açıklayacaktır.**" (Nahl 92)

"Mücahid, bu âyet-i Kerimeyi şöyle izah etmektedir: Cahiliye döneminde insanlar birbirleriyle anlaşma yapıp taraftarlar edinirlerdi. Anlaşmayı yaptıktan sonra, kendileriyle anlaşma yaptıkları topluluklardan daha güçlü ve sayıca da daha çok olanlarını bulunca, öncekilerle olan anlaşmalarını bozup o güçlü ve sayıca çok olanlarla anlaşma yaparlardı. Böylece, kendileriyle daha önce anlaşma yaptıkları insanları, Allaha söz verdikleri halde aldatmış olurlardı. Allah Teâlâ onların bu hallerini, ipliğini

---

[1664] **Sahih ligayrihi.** Ahmed (4/92) Hakim (4/393) Taberani (19/319) İbnu'l-A'rabî, Mu'cem (1842) İbn Ebi Asım, ed-Diyat (90) Deylemi (379)

[1665] **Sahih ligayrihi.** Ebû Dâvûd (2769) Hakim (4/392) Buhârî Tarih (1/402) İbn Ebi Şeybe (7/486) Hatib, Tarih (10/387) Abdulganî Makdisi, Tahrimu'l-Katl (45) İbn Ebi Asım, ed-Diyat (91)

[1666] **Sahih ligayrihi.** Ebu'l-Hasen el-Evzaî, Hadisu İbn Hazlem (46)

iyice eğirdikten sonra onu tekrar çözen kadının haline benzetmiş ve Müslümanlara, yaptıkları anlaşmayı, başkalarına yaranmak için bozmamalarını emretmiştir."[1667]

Müslümanın harp halinde olmayan kâfirlerden birine, bedenine vurarak, öldürerek veya başka bir şekilde saldırması haramdır.[1668] Nitekim Buhari, Abdullah b. Amr radıyallahu anhuma'dan merfuan şu hadisi rivayet etmiştir:

مَنْ قَتَلَ مُعَاهَدًا لَمْ يَرَحْ رَائِحَةَ الْجَنَّةِ وَإِنَّ رِيحَهَا لَيُوجَدُ مِنْ مَسِيرَةِ أَرْبَعِينَ عَامًا

"**Kim bir anlaşmalı (kâfiri) öldürürse cennetin kokusunu alamaz. Hâlbuki cennetin kokusu kırk senelik mesafeden duyulur**."[1669]

Hişam b. Hâkim b. Hizam Şam'daki Nabıtalara uğrayıp onları güneşte ayakta bekletildiklerini gördü. "Mesele nedir?" diye sorunca, "Cizyeyi vermediler" dediler. Dedi ki: "Şehadet ederim ki, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu duydum: "**Muhakkak ki Allah dünyada insanlara azab edenlere azap eder**."[1670]

İmam Ahmed ve Nesai, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabından birinden, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu rivayet etmişlerdir:

مَنْ قَتَلَ مِنْ أَهْلِ الذِّمَّةِ لَمْ يَرَحْ رَائِحَةَ الْجَنَّةِ

"**Zimmet ehlinden birini öldüren, cennetin kokusunu dahi alamaz**."[1671]

Müslümanın, harbî olmayan kâfirlerden birini alışverişte aldatması veya haksız yere mallarından bir şey alması haramdır ve onlara emanetlerini iade etmesi vaciptir.[1672] Nitekim Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğu sabit olmuştur:

أَلاَ مَنْ ظَلَمَ مُعَاهَدًا وَانْتَقَصَهُ وَكَلَّفَهُ فَوْقَ طَاقَتِهِ أَوْ أَخَذَ مِنْهُ شَيْئًا بِغَيْرِ طِيبِ نَفْسٍ فَأَنَا حَجِيجُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

[1667] Taberi (17/284)

[1668] Bkz.: el-Veciz (2/201, 202) ez-Zevacir (403. Büyük günah) Mevahibu'l-Celil (3/360) Abdulaziz b. Baz Mecmuu fetava (3/1039, 1047) İhtilafu'd-Dareyn (s.123, 124, 130)

[1669] **Sahih.** Buhari (3166)

[1670] **Sahih.** Muslim (2613)

[1671] **Sahih.** Ahmed (4/237, 5/369) Nesai (4763) Elbani Gayetu'l-Meram'da (450) sahih demiştir.

[1672] bkz.: Abdurrazzak (6/91-94) Fetava'l-Lecneti'd-Daime (2/73)

"**Dikkat edin! Kim bir anlaşmalıya zulmederse, onun hakkından eksiltirse, gücünün üstünde yük yüklerse veya rızası olmadan ondan bir şey alırsa kıyamet günü ondan ben davacı olurum!**"[1673]

Müslümanın harbî olmayan kâfirlerden birini sözle kötülemesi, onlara yalan söylemesi haramdır. Zira Allah Teâla'nın şu kavli umumidir: "**İnsanlara iyi (söz) söyleyin**" (Bakara 83)[1674] Hatta onlara yumuşak söz söylemesi, onunla sevgi izharı olmayacak şekilde ve onlara zillet gösterip onları Müslümana tercih etmeyecek şekilde bütün güzel ahlaklar ile muhatap olması gerekir.

El-Karafi zimmet ehline iyilik kaidesi ile onlara sevgi kaidesi arasındaki farkı açıklarken şöyle demiştir: "İçten sevgi olmaksızın emredilen yumuşaklık; zayıflarına rıfk ile davranmak, fakirlerinin ihtiyaçlarını gidermek, açlarını doyurmak, çıplaklarını giydirmek, onlara korku ve zillet yoluyla değil, lütuf ve merhamet yoluyla yumuşak söz söylemek, komşuluklarında verdikleri ezaları izale etmeye yetecek güç bulunduğu halde, onlara korku ve saygıdan değil, lütuf olarak eziyetlerine tahammül etmek, onların hidayeti ve saadet ehlinden olmaları için dua etmek, dinleri ve dünyaları ile ilgili bütün meselelerinde nasihat etmek, biri onlara eziyet ettiğinde gıyaplarında onları korumak, mallarını, ailelerini, ırzlarını ve bütün hukuk ve maslahatlarını korumak, onlardan zulmün giderilmesinde ve haklarının onlara ulaştırılmasında yardım etmek, düşmanına en üstününden en düşüğüne bütün iyilikleri yapmak, bütün bunlar üstün ahlaktandır."[1675]

Sakalına Düğüm Atan Bizden Değildir

Ruveyfi radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

يَا رُوَيْفِعُ لَعَلَّ الْحَيَاةَ سَتَطُولُ بِكَ بَعْدِي، فَأَخْبِرِ النَّاسَ أَنَّهُ مَنْ عَقَدَ لِحْيَتَهُ، أَوْ تَقَلَّدَ وَتَرًا، أَوْ اسْتَنْجَى بِرَجِيعِ دَابَّةٍ، أَوْ عَظْمٍ فَإِنَّ مُحَمَّدًا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْهُ بَرِيءٌ

"**Ey Ruveyfi! Benden sonra belki uzun zaman yaşarsın. İnsanlara şöyle bildir: "Kim sakalına düğümler atarsa, nazarlık gibi şeyler takarsa, hayvan tezeği ve kemik ile taharetlenirse Muhammed**

[1673] **Sahih.** Ebu Davud (3052) Beyhaki (9/205) birbirini destekleyen birçok isnadlarla rivayet etmişlerdir. El-Iraki ve es-Sehavi isnadını kuvvetli görmüşlerdir. Birçok şahitleri de vardır. Bkz.: Mekasıdu'l-Hasene (1044) es-Silsiletu's-Sahiha (445)

[1674] Bkz.: Şeyh Abdulaziz b. Baz Fetava (3/1047)

[1675] el-Furuk (3/15 fark 119) Bkz.: Fetava'l-Lecneti'd-Daime (2/21, 43, 62)

sallallahu aleyhi ve sellem ondan berîdir."[1676]

Sakala düğüm atmak, savaşta büyüklenen ve kendini beğenenlerin yaptığı bir iştir.

Saç ve Sakala Müsle Yapan Bizden Değildir

Müsle; savaşta öldürülen düşmanların organlarını kesmektir.

Tavus rahimehullah'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

مَنْ مَثَّلَ بِالشَّعْرِ فَلَيْسَ مِنَّا.

"**Saç ve sakala müsle yapan bizden değildir**."[1677]

İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki: "**Saç ve sakala müsle yapanın Allah katında nasibi yoktur**."[1678]

Abdullah b. Yezid el-Ensarî radıyallahu anh şöyle demiştir:

نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ النُّهْبَى وَالْمُثْلَةِ

"**Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem gasp yapmaktan ve müsleden yasakladı**."[1679]

Semura ve İmran b. Husayn radıyallahu anhuma'dan:

مَا خَطَبَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خُطْبَةً، إِلَّا أَمَرَنَا بِالصَّدَقَةِ، وَنَهَانَا عَنِ الْمُثْلَةِ

"**Rasulullah sallallahu aleyhi ve selem bize sadakayı emretmediği ve müsleyi yasaklamadığı bir hutbe vermemiştir**."[1680]

İbn Asakir, Ömer b. Abdilaziz rahimehullah'tan şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Sakalın traş edilmesi müsledir ve muhakkak ki Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem müsleden yasaklamıştır."[1681]

[1676] **Sahih.** Ebu Davud (36) Nesai (5067) Ahmed (4/108, 109) Taberani (5/28) Deylemi (8591) Ebu Nuaym Marife (2704) Begavi Mu'cemu's-Sahabe (1052)

[1677] **Hasen Mürsel.** İbn Ebi Şeybe (5/526)

[1678] **Hasen ligayrihi.** Taberani (11/41)

[1679] **Sahih.** Buhari (2474)

[1680] **Sahih.** Ahmed (4/429, 432, 439, 440) İbn Hibban (10/324, 12/434) Ebu Davud (2667) Hakim (4/338) Darimi (1697) Bezzar (10/442) Ebu Ya'la (1/150) Tahavi Muşkilu'l-Asar (1822) Haraiti Mekarimu'l-Ahlak (505)

[1681] İbn Asakir Tarih (45/3) Kevakibu'd-Derari (2/101)

İmam İbn Hazm rahimehullah, Meratibu'l-İcma'da şöyle demiştir: "Sakalın tamamen traş edilmesinin caiz olmayan bir müsle olduğunda ittifak edilmiştir." Bazı âlimler sakalın kesilmesinde mübalağayı da müsle saymış, bazıları da bıyıkların kökten traş edilmesini müsle saymışlardır.

Ateşle Azap Eden Haddi Aşanlardandır

Abdullah b. Mes'ud radıyallahu anh'den: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem ile birlikte iken yakılmış bir karınca yuvası gördük. Bunun üzerine Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لَا يَنْبَغِي لِبَشَرٍ أَنْ يُعَذِّبَ بِعَذَابِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ

"**Hiçbir beşerin Allah Azze ve Celle'nin azabıyla azap etmeye hakkı yoktur.**"[1682]

Ebu Hureyre radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إِنِّي أَمَرْتُكُمْ أَنْ تُحْرِقُوا فُلاَنًا وَفُلاَنًا، وَإِنَّ النَّارَ لاَ يُعَذِّبُ بِهَا إِلَّا اللَّهُ، فَإِنْ وَجَدْتُمُوهُمَا فَاقْتُلُوهُمَا

"**Filan ile filan kişiyi yakmanızı emretmiştim. Ateşle ancak Allah azap eder. Bunun için onları bulursanız sadece öldürün**."[1683]

İkrime dedi ki. "Ali radıyallahu anh'e bir zındık topluluğu kitaplarıyla birlikte getirildi. Ali radıyallahu anh bir ateş yakılmasını emretti ve ateş gürleştirildi. Sonra bu kişileri kitaplarıyla birlikte yaktırdı. Bu haber İbn Abbas radıyallahu anhuma'ya ulaşınca: "Ben olsaydım Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in bundan yasaklamasından dolayı onları yakmazdım. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem: "**Kim dinini değiştirirse onu öldürün**" buyurduğu gibi, onları öldürürdüm. Zira Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem: "**Allah'ın azabıyla azap etmeyin**" buyurdu."[1684]

[1682] **Sahih.** Ahmed (1/423) Nesai Sunenu'l-Kubra (8560) Abdurrazzak (5/213) Taberani (10/176)

[1683] **Sahih.** Buhârî (3016) Tirmizi (1571) Ahmed (2/453)

[1684] **Sahih.** Ebu Davud (4351) Ahmed (1/217, 282) Darekutni (4/108)

FERÂİZ KİTABI

Kadınlara Miras Vermeyenler veya Bu Konuda Kadın ile Erkeği Eşit Sayanlar Cahiliyye Ehline Benzer

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

يُوصِيكُمُ اللَّهُ فِي أَوْلَادِكُمْ لِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْأُنْثَيَيْنِ

"**Çocuklarınızın, mirastaki durumu hakkında; Allah size şöyle emir buyuruyor: Erkeğe iki dişinin hissesi kadardır…**" (Nisa 11)

İbn Kesir bu ayetin tefsirinde şöyle demiştir: "Onlar hakkında adaletli davranmanızı emrediyor. Zira Cahiliye devri halkı mîrâsın tamâmını erkeklere bırakır, kadınlara hiçbir şey vermezlerdi. Mirasta hakkı olma bakımından Allah Teâlâ aralarında eşitliği emretmiş; ancak iki sınıf arasında fark gözeterek, erkeğe, iki dişinin hissesini vermiştir. Zîrâ erkek nafaka, külfet zahmetinden dolayı daha muhtaçtır. Erkek ticâret ve kazanç meşakkatleriyle boğuşmak zorundadır. O halde kadının aldığının iki mislinin ona verilmesi uygun olacaktır."[1685]

Kadınlara Zoraki Varis Olanlar Cahiliyye Ehline Benzer

İbn Abbâs radıyallahu anhuma şöyle demiştir: "Câhiliyye devrinde bir kadının kocası öldüğünde bir adam gelip kadının üzerine bir elbise atar ve o kadınla (evlenmeye) en lâyık aday o kişi olurdu."[1686] Bunun üzerine şu ayet inmiştir:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَحِلُّ لَكُمْ أَنْ تَرِثُوا النِّسَاءَ كَرْهًا

"**Ey imân edenler, kadınlara zorla vâris olmaya kalkmanız size helâl değildir.**" (Nisa 19)

Mirasçı Yapmak İçin Başkasından Hamile Olan Hanımıyla İlişkiye Giren Lanetlenmiştir

Ebu'd-Derda radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem bir çadırın kapısında veya yanında doğumu yaklaşmış bir kadın ve şöyle buyurdu:

«لَعَلَّ صَاحِبَهَا أَلَمَّ بِهَا» قَالُوا: نَعَمْ. قَالَ: «لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ أَلْعَنَهُ لَعْنَةً تَدْخُلُ

[1685] Tefsiru İbn Kesir (2/225)
[1686] **Hasen mevkuf.** Taberi (8/108)

مَعَهُ فِي قَبْرِهِ، كَيْفَ يُوَرِّثُهُ وَهُوَ لَا يَحِلُّ لَهُ، وَكَيْفَ يَسْتَخْدِمُهُ وَهُوَ لَا يَحِلُّ لَهُ»

"**Herhalde (bu kadının) sahibi onunla (hamile olduğu halde) ilişkide bulunmak istiyor**." Ashab: "Evet" dedi. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**Vallahi içimden bu adama kendisiyle beraber kabrine girecek bir lanet okumak geliyor. Bu adam (ondan doğacak) çocuğu nasıl mirasçı kılacak? Halbuki bu iş ona helal olmaz. O çocuğu nasıl hizmetinde kullanacak? Halbuki bu da ona caiz değildir**."[1687]

Müslüman Kâfire, Kâfir de Müslümana Varis Olamaz

Üsâme radiyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لَا يَرِثُ الْمُسْلِمُ الْكَافِرَ، وَلَا يَرِثُ الْكَافِرُ الْمُسْلِمَ

"**Müslüman kâfire, kâfir de müslümana vâris olamaz**."[1688]

Muhammed b. el-Eş'as radıyallahu anh'ın Yahudi ya da Hristiyan olan halası vefat etti. Durumu Ömer radıyallahu anh'e anlatıp: "Ona kim vâris olabilir?" diye sordu. Ömer radıyallahu anh:

«يَرِثُهَا أَهْلُ دِينِهَا»، ثُمَّ أَتَى عثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ فَسَأَلَهُ عَنْ ذَلِكَ؟ فَقَالَ لَهُ عُثْمَانُ: " أَتُرَانِي نَسِيتُ مَا قَالَ لَكَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ: يَرِثُهَا أَهْلُ دِينِهَا

"Ona kendi dininden olanlar vâris olur" şeklinde cevap verdi. Daha sonra Osman'a gelip ona da aynı soruyu sorunca, Osman şöyle dedi: "Ömer'in sana, "Ona kendi dininden olanlar vâris olur" dediğini unuttuğumu mu sanıyorsun?' dedi."[1689]

[1687] **Sahih.** Muslim (1441) Ahmed (5/195) Ebu Davud (2196) Hakim (2/212)

[1688] **Sahih.** Buhari (6764) Muslim (1614)

[1689] **Sahih mevkuf.** Malik (2/519) İbn Ebi Şeybe (6/283) Beyhaki (6/219) İbn Asakir, Tarih (52/129)

EDEP VE AHLÂK KİTABI

Hayâsızlar Bizden Değildir

İbn Ömer radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

الْحَيَاءُ وَالْإِيمَانُ قُرِنَا جَمِيعًا، فَإِذَا رُفِعَ أَحَدُهُمَا رُفِعَ الْآخَرُ

"**Hayâ ve iman bir araya getirilmiştir. Bunlardan biri kaldırıldı mı diğeri de kaldırılır.**"[1690]

Bilerek Bâtılı Savunan Allah'ın Gazabındadır

İbn Ömer radıyallahu anhuma'dan: Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

مَنْ حَالَتْ شَفَاعَتُهُ دُونَ حَدٍّ مِنْ حُدُودِ اللَّهِ، فَقَدْ ضَادَّ اللَّهَ فِي أَمْرِهِ، وَمَنْ مَاتَ وَعَلَيْهِ دَيْنٌ، فَلَيْسَ ثَمَّ دِينَارٌ، وَلَا دِرْهَمٌ، وَلَكِنَّهَا الْحَسَنَاتُ وَالسَّيِّئَاتُ، وَمَنْ خَاصَمَ فِي بَاطِلٍ وَهُوَ يَعْلَمُ، لَمْ يَزَلْ فِي سَخَطِ اللَّهِ حَتَّى يَنْزِعَ، وَمَنْ قَالَ فِي مُؤْمِنٍ مَا لَيْسَ فِيهِ، حُبِسَ فِي رَدْغَةِ الْخَبَالِ حَتَّى يَأْتِيَ بِالْمَخْرَجِ مِمَّا قَالَ

"**Her kim şer'î cezadan daha hafif olan bir cezanın düşmesi için birine aracılık ederse Allah'a kendi mülkünde karşı gelmiş olur. Kim borçlu olarak ölürse "ahirette ödemesini dinar ve dirhemle değil iyiliklerden karşı tarafa vermek veya karşı tarafın kötülüklerinden almak suretiyle yapar. Bile bile haksız bir davayı savunan kişi bundan vaz geçinceye kadar Allah'ın öfkesine maruz kalır. Kişi Müslüman**

[1690] **Sahih.** Hakim (1/73) Beyhaki Şuab (6/140) Ebu Nuaym Hilye (4/297) İbnu'l-Buhteri, Musannefat (570/74)

* **İbn Ömer radıyallahu anhuma'dan Sahih** isnad ile **mevkuf** olarak: Buhari Edebu'l-Mufred (1313) İbn Ebi Şeybe (6/92)

* **Ebu Musa radıyallahu anh'den zayıf** isnad ile: Taberani Evsat (4/374) Hatib Tarih (10/95)

* **İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan zayıf** isnadlar ile: Taberani Evsat (8/174) Beyhaki Şuab (6/139) el-Lalekaî İtikad (1867) Deylemi (2763)

* **Enes b. Malik radıyallahu anh'den zayıf** isnad ile: İbn Asakir Tarih (16/437, 37/330) Ebu Bekr b. Abdiddaim, Avali (3) Abdulcebbar el-Havlanî, Tarihu Darya (s.125) Ebu Nasr es-Secezi, Seb'iyyat (el yazma no: 46-79) Suyuti, Uşariyyat (7)

* **Aişe radıyallahu anha'dan zayıf** isnad ile: Ebu'l-Kasım el-Masisî, Min Hadisi Ebu'l-Fevaris es-Sabuni, (el yazma no: 144)

birine onda bulunmayan şeyleri söylediği zaman bu sözlerinden dönünceye kadar Allah onu cehennem halkının irinlerinden oluşan çamur içinde bırakır."[1691]

Yalan Söyleyen, Hainlik Eden, Sözünde Durmayan Münafıklara Benzer

Münafıkların ayrılmaz sıfatlarından birisi de Allah, rasulü ve müminler aleyhine yalan söylemeleridir. Allah Teâla buyuruyor ki:

إِذَا جَاءَكَ الْمُنَافِقُونَ قَالُوا نَشْهَدُ إِنَّكَ لَرَسُولُ اللَّهِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّكَ لَرَسُولُهُ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَكَاذِبُونَ

"**Münafıklar sana geldiklerinde: Şahitlik ederiz ki sen Allah'ın Peygamberisin, derler. Allah da bilir ki sen elbette, O'nun Peygamberisin. Allah, münafıkların kesinlikle yalancı olduklarını bilmektedir.**" (Munafıkun 1)

Ve bundan başka ayetler de yalanın onların asla uzak kalamadıkları sıfatları olduğunu göstermektedir. Öyle ki Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem, bunu onların meşhur alametlerinden saymıştır.

Ebû Hureyre radıyallahu anh'den: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

آيَةُ الْمُنَافِقِ ثَلاَثٌ: إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ، وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ، وَإِذَا اؤْتُمِنَ خَانَ

"**Münafığın alameti üçtür; konuştuğunda yalan söyler, vaat ettiğinde sözünde durmaz ve kendisine güvenildiğinde ihanet eder.**"[1692]

Abdullah b. Amr radıyallahu anhuma'dan: Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

أَرْبَعٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ كَانَ مُنَافِقًا خَالِصًا، وَمَنْ كَانَتْ فِيهِ خَلَّةٌ مِنْهُنَّ كَانَتْ فِيهِ خَلَّةٌ مِنْ نِفَاقٍ حَتَّى يَدَعَهَا: إِذَا اؤْتُمِنَ خَانَ وَإِذَا حَدَّثَ كَذَبَ، وَإِذَا عَاهَدَ غَدَرَ، وَإِذَا خَاصَمَ فَجَرَ

"**Dört şey kimde bulunursa katışıksız bir münafıktır. Kimse bu hasletlerden biri bulunursa onu terk edinceye kadar onda nifaktan bir**

[1691] **Sahih.** Ahmed (2/70) Hakim (2/32) Ebû Dâvûd (3597) İbn Asakir (64/154)
[1692] **Sahih.** Buhari (33) Muslim (59).

haslet var demektir: Kendisine güvenildiğinde ihanet eder, konuştuğunda yalan söyler, söz verdiğinde sözünü bozar ve düşmanlıkta haddi aşar."[1693]

Bu günlerde Müslümanların durumunu gözden geçirirsek, yalanın haddinden fazla olduğunu buluruz. Baba, anne, oğul, memur, satıcı, müşteri ve saire hepsi de yalanı öğreniyor, bunlardan çok azı doğru söylüyor. Hatta insanlar bunlardan bazısına karşı güvenini kaybetmiştir. Erkek ve kadın birbirine iman üzerine yemin ettiği halde doğru söylemez hale geldi. Bu, Müslümanlar için yıldırıcı bir felakettir.

İbn Mes'ud radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إِيَّاكُمْ وَالْكَذِبَ، فَإِنَّ الْكَذِبَ يَهْدِي إِلَى الْفُجُورِ، وَإِنَّ الْفُجُورَ يَهْدِي إِلَى النَّارِ، وَمَا يَزَالُ الرَّجُلُ يَكْذِبُ وَيَتَحَرَّى الْكَذِبَ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللهِ كَذَّابًا

"**Sizi yalandan sakındırırım! Zira şüphesiz yalan, fücura götürür. Şüphesiz fücur da cehenneme iletir. Kul yalan söylemeye ve yalana talip olmaya devam eder de sonunda Allah katında "çok yalancı" diye yazılır.**"[1694]

Münafıklar bu sıfata hırs göstermeleri ve bunun peşinden koşmaları sebebiyle Allah katında çok yalancılar olarak yazılmışlardır. Hüsranları anında; "**Allah hakkında yalan söyleyenlerin yüzlerinin kapkara olduğunu görürsün**" (Zümer 60) Bu hüsranları kıyamet gününde ortaya çıkar. Şüphesiz onlar ayetlerin de belirttiği gibi Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'i yalanlamışlardır. Şayet tasdik etselerdi kendileri için daha hayırlı olurdu. Onların insanlarla beraber konuştuklarında yalan söylemeleri sadece onlara hıyanet içindi. Etraflarındaki kimseler sadık niyetli olmalarına rağmen bilmeden onları tasdikleyerek o münafıkların tuzağına düşüyorlardı.

Buna ancak kalpleri hasta olan ve konuştuğu yalanın nifakın esası olduğuna aldırmayacak kadar hafif akıllı olan kimseler cüret ederler. Nifakın yalan üzerine kurulduğu söylenmiştir.

Bu yüzden Müslümanların yalandan uzak durmaları gerekir. Eş-Şa'bî der ki; "Yalan söyleyen münafıktır." Nifak üzerinde ısrar eden kimseye toplumun artık inanmaması gerekir; "**(Boşuna) özür dilemeyin! Size asla inanmayız**" (Tevbe 94) Yani; size inanmayacağız. Artık yalanınızı anladık. Müslüman bir delikten iki defa ısırılmaz.

Hainlik: İhanet ettiği emanet, sadece ona emanet bırakılan eşyalar değildir, dikkat et. Namaz, oruç ve bunun gibi şeylerdir. Bu, inanılan her şey

[1693] **Sahih.** Buhârî (34) Muslim (58)
[1694] **Sahih.** Buhari (6094) Muslim (2607).

hakkında genel bir ifadedir. Allah Teâla'nın buyurduğu gibi; "**Ey iman edenler! Allah'a ve Peygamber'e hainlik etmeyin; (sonra) bile bile kendi emanetlerinize hainlik etmiş olursunuz**." (Enfal 27)

Vaadi yerine getirmemek ve ahdi bozmak, münafıkların şu günlerde toplumda görülen sıfatlarıdır. Vaatlerinde sadık olduklarını değil, gevşeklik gösterdiklerini görürsün. Bu hususta şirketler, kurumlar ve başkaları eşittir. İnsanların bu işi alışkanlık haline getirdikleri söylenebilir. İnsanların çoğu, sözünde durmama ve ahdi bozmakta devam etmeleriyle anlaşmalarına ve verdikleri sözlere aldırmama hususunda tecrübe kazanmışlardır. En acısı da, Allah'ın ahdini bozmaktır. Bu nifakın ötesinde bir nifak yoktur.

Allah Teâla buyuruyor ki; "**Onlardan kimi de, "Eğer Allah lütuf ve kereminden bize verirse, mutlaka sadaka vereceğiz ve elbette biz sâlihlerden olacağız!" diye Allah'a and içti. Fakat Allah lütfünden onlara (zenginlik) verince, onda cimrilik edip (Allah'ın emrinden) yüz çevirerek sözlerinden döndüler. Nihayet, Allah'a verdikleri sözden döndüklerinden ve yalan söylediklerinden dolayı Allah, kendisiyle karşılaşacakları güne kadar onların kalbine nifak (ikiyüzlülük) soktu**." (Tevbe 75-77)

Enes b. Malik radıyallahu anh'den: Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لِكُلِّ غَادِرٍ لِوَاءٌ يَوْمَ القِيَامَةِ

"**Kıyamet gününde sözünde durmayan herkes için bir sancak bulunacaktır**."[1695] Aynı hadisi Ali[1696], İbn Abbas[1697], İbn Mes'ud[1698], Muaz b. Cebel[1699], İbn Ömer[1700], Ebu Said el-Hudrî[1701], Ebu Hureyre[1702], Ebu Bekre[1703], Ebu'd-Derda[1704] ve Aişe[1705] radıyallahu anhum de rivayet etmişlerdir. Hadis mütevatirdir.

[1695] **Sahih.** Buhârî (3186) Muslim (1736)

[1696] **Sahih ligayrihi.** Tirmizî İlelu'l-Kebir (2/86)

[1697] **Sahih ligayrihi.** İbn Asakir (18/87) Şemsuddin el-Akilî, Fevaidu'l-Celile (s.161) İbn Hacer, Garaibu'l-Multekita (el yazma no: 647)

[1698] **Sahih.** Muslim (1736)

[1699] **Sahih ligayrihi.** Taberani (20/86) Haraiti, İ'tilalu'l-Kulub (434) İbn Bişran, Emali (323)

[1700] **Sahih.** Buhârî (6177-78) Muslim (1735)

[1701] **Sahih.** Muslim (1738)

[1702] **Sahih ligayrihi.** Taberani Evsat (6/5)

[1703] **Sahih ligayrihi.** Taberani, Munteka Min Mu'cemi'l-Kebir (el yazma no: 258) Mecmau'z-Zevaid (10/246)

[1704] **Sahih ligayrihi.** İbn Asakir (11/161)

[1705] **Sahih ligayrihi.** Hakim (2/155) Ebu Avane (6526) Ebu Ya'la (7/354) Taberani Evsat (6/5)

Haset Edenler Kitap Ehline Benzer

Allah Teala kitabı Kuran'da birçok yerde yahudileri hased ile vasfetti, şu kavli gibi:

وَدَّ كَثِيرٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ يَرُدُّونَكُمْ مِنْ بَعْدِ إِيمَانِكُمْ كُفَّارًا حَسَدًا مِنْ عِنْدِ أَنْفُسِهِمْ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ الْحَقُّ

"**Ehli kitaptan çoğu, hakikat kendilerine apaçık belli olduktan sonra, sırf içlerindeki kıskançlıktan ötürü sizi imanınızdan vazgeçirip küfre döndürmek istediler**" (Bakara 109)

أَمْ يَحْسُدُونَ النَّاسَ عَلَى مَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ

"**Yoksa onlar, Allah'ın lütfundan verdiği şeyler için insanlara haset mi ediyorlar**?" (Nisa 54)

Ebu Hureyre radıyallahu anh'den: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

سَيُصِيبُ أُمَّتِي دَاءُ الْأُمَمِ فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَمَا دَاءُ الْأُمَمِ؟ قَالَ: الْأَشَرُ، وَالْبَطَرُ، وَالتَّدَابُرُ، وَالتَّنَافُسُ فِي الدُّنْيَا، وَالتَّبَاغُضُ، وَالْبُخْلُ، حَتَّى يَكُونَ الْبَغِيُّ، ثُمَّ يَكُونَ الْهَرْجُ

"**Ümmetime ümmetlerin hastalığı isabet edecek**" dediler ki: "Ey Allah'ın peygamberi! Ümmetlerin hastalığı nedir?" Buyurdu ki: "**Kibir ve hakkı kabullenmeyip insanları hor görmektir, çoklukla övünmek, dünya için yarışmak, birbirine buğzetmek, birbirine hased etmektir. Bunun sonucunda taşkınlık, sonra kargaşa ortaya çıkar**."[1706]

Zubeyr b. Avvam radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

دَبَّ إِلَيْكُمْ دَاءُ الأُمَمِ قَبْلَكُمْ: الحَسَدُ وَالبَغْضَاءُ، هِيَ الحَالِقَةُ، لَا أَقُولُ تَحْلِقُ الشَّعَرَ وَلَكِنْ تَحْلِقُ الدِّينَ، وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا تَدْخُلُوا الجَنَّةَ حَتَّى تُؤْمِنُوا، وَلَا تُؤْمِنُوا حَتَّى تَحَابُّوا، أَفَلَا أُنَبِّئُكُمْ بِمَا يُثَبِّتُ ذَلِكَ لَكُمْ؟ أَفْشُوا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ

"**Sizden önceki ümmetlerin hastalığı sizin içinize girdi. Hased**

[1706] **Sahih.** Hakim (4/168) Taberani Evsat (9/23) İbn Ebi'd-Dunya Zemmu'l-Bagy (2) İbn Ebi'd-Dunya el-Ukubat (261) Deylemi (3457) el-Elbani, es-Sahiha (680)

ve buğuz. Buğuz: O tıraş edicidir, dini tıraş edicidir, saçı tıraş edici değil, Muhammed'in nefsi elinde olana yemin olsun ki birbirinizi sevinceye kadar iman etmiş olmazsınız, yaptığınız takdirde birbirinizi seveceğiniz şeyi size bildireyim mi? Aranızda selamı yayınız."[1707]

Gösteriş (Riya) Yapanlar Münafıklara Benzer

Onlar dıştan istikamet sahibi gibi gözüküp, içlerinde küfrü sakladıkları için, dışları içlerine uymaz. Bu dış görünüşleri Allah için değil insanlar içindir. Zira onlar iç âlemlerine Allah için bir değer vermezler. Allah için ibadette ihlâslı olmadıklarına göre bunu insanlar için yapmış olurlar. İnsanlar için namaz kıldıkları zaman bunu güzelleştirirler. Bu şekilde her ibadetlerinde Allah'ın rızasını değil, insanların memnuniyetini gözetirler. Bu yüzden Allah Azze ve Celle pek çok ayette onların amelleriyle dünyayı talep ettiklerini anlatmıştır;

وَإِذَا قَامُوا إِلَى الصَّلَاةِ قَامُوا كُسَالَى يُرَاءُونَ النَّاسَ وَلَا يَذْكُرُونَ اللَّهَ إِلَّا قَلِيلًا

"**Onlar namaza kalktıkları zaman üşenerek kalkarlar, insanlara gösteriş yaparlar, Allah'ı da pek az zikrederler.**" (Nisa 142) Eğer onları gören kimse yoksa ibadeti terk ederler. Ne yatsı namazına ne sabah namazına katılmazlar, bu onlara ağır gelir. Kur'ân okuyucuları veya hafızlarına gelince, eğer bu işi insanlara gösteriş ve duyurma için yaparlarsa, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şu kınamasına ve sakındırmasına dâhil olurlar;

أَكْثَرُ مُنَافِقِي أُمَّتِي قُرَّاؤُهَا

"**Ümmetimin münafıklarının çoğu Kur'ân okuyucularıdır.**"[1708]

Begavî der ki; "Bu ameldeki ihlâsa şirk katmaktır."[1709]

Ebû Saîd el-Hudrî radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِمَا هُوَ أَخْوَفُ عَلَيْكُمْ عِنْدِي مِنَ الْمَسِيحِ الدَّجَّالِ؟» قَالَ: قُلْنَا:

[1707] **Hasen.** Tirmizi (2510) Ahmed (1/165, 167) Abdurrazzak (19438) Bezzar (6/192)

[1708] **Sahih.** İbn Amr radıyallahu anhuma'dan: Ahmed (2/175) Buhari Tarih (1/257) İbn Ebi Şeybe (7/79) İbn Batta el-İbane (942-943) İbnu'l-Mubarek Zuhd (451)

* Ukbe b. Amir radıyallahu anh'den **Hasen** isnad ile: Ahmed (4/151, 155) Taberani (17/305) Hatib Tarih (1/357) Ru'yani (210) İbn Batta el-İbane (944)

* İsmet radıyallahu anh'den: Taberani (17/179)

* Şurahbil b. Yezid el-Meafiri radıyallahu anh'den: Beyhaki Şuab (5/362)

[1709] Şerhu's-Sunne (1/76)

بَلَى، فَقَالَ: «الشِّرْكُ الْخَفِيُّ، أَنْ يَقُومَ الرَّجُلُ يُصَلِّي، فَيُزَيِّنُ صَلَاتَهُ، لِمَا يَرَى مِنْ نَظَرِ رَجُلٍ

"**Benim için sizin hakkınızdan Mesih ed-Deccal'den daha korkunç olanını haber vereyim mi?**" Biz: "Evet" dedik. Buyurdu ki: "**Gizli şirktir ki bu, kişinin namaza kalktığı zaman bir kimsenin görebileceği yerde namazını süslemesidir**."[1710]

İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan: "Bir adam dedi ki: "Ey Allah'ın rasulü! Ben Allah'ın vechini dileyerek bir bağışta bulunuyorum, aynı zamanda hemşehrilerimin de bunu görmelerini istiyorum" Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şu ayet ininceye kadar cevap vermedi: "**Her kim Rabbine kavuşmayı umuyorsa salih amel işlesin ve rabbine ibadette hiç kimseyi ortak koşmasın**." (Kehf 110)"[1711]

Mahmûd b. Lebîd radıyallahu anh'den: "Nebî sallallahu aleyhi ve sellem çıktı ve şöyle buyurdu:

أَيُّهَا النَّاسُ إِيَّاكُمْ وَشِرْكَ السَّرَائِرِ» قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَمَا شِرْكُ السَّرَائِرِ؟ قَالَ: «يَقُومُ الرَّجُلُ فَيُصَلِّي فَيُزَيِّنُ صَلَاتَهُ جَاهِدًا لِمَا يَرَى مِنْ نَظَرِ النَّاسِ إِلَيْهِ، فَذَلِكَ شِرْكُ السَّرَائِرِ»

"**Ey insanlar! Sizleri gizli şirkten sakındırırım**." Dediler ki: "Ey Allah'ın rasulü! Gizli şirk nedir?" şöyle buyurdu: "**Kişi kalkar ve namaz kılar, insanların kendisini görmelerinden dolayı da namazını süslemeye çalışır. İşte bu gizli şirktir**."[1712]

Ebû Saîd radıyallahu anh'den: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu işittim: "**Rabbimiz baldırını açar, her mümin erkek ve mümine kadın ona secde ederler. Sadece dünyada iken gösteriş ve duyurma olsun diye secde edenler kalır. Bunun üzerine secde etmeye kalkarlar da, (secdeye gidememeleri için) sırtları tek bir tabakaya çevrilir**."[1713]

Muslim'in lafzı şöyledir: "**İster takvasından, ister riya için olsun**

[1710] **Hasen.** İbn Mâce (4204)
[1711] **Sahih.** Hakim (2/111)
[1712] **Sahih.** İbn Huzeyme (937) Beyhakî (2/291)
[1713] **Sahih.** Buhârî (4919, 7439)

(dünyada) secde edenlerden hiç biri kalmaksızın, Allah her birinin sırtını tek bir tabaka haline getirecek. Her secde etmek isteyen kafası üzerine düşecek."[1714]

Ebû Hureyre radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

مَنْ أَتَى الْمَسْجِدَ لِشَيْءٍ فَهُوَ حَظُّهُ

"**Kim mescide bir şey için gelirse, onun nasibi odur**."[1715]

Kibirlenenler Kafirlere Benzer

Kibir, yüz çevirme, hakka veya Rasulullah sallallahu aleyhi ve selleme çağrılınca sırt çevirmek yahut nasihati kabul etmekten burun kıvırmak onların çirkin sıfatlarındandır. Allah Azze ve Celle buyuruyor ki;

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا يَسْتَغْفِرْ لَكُمْ رَسُولُ اللَّهِ لَوَّوْا رُءُوسَهُمْ وَرَأَيْتَهُمْ يَصُدُّونَ وَهُمْ مُسْتَكْبِرُونَ

"**Onlara: Gelin, Allah'ın Peygamberi sizin için mağfiret dilesin, denildiği zaman başlarını çevirirler ve sen onların, büyüklük taslayarak uzaklaştıklarını görürsün**." (Münafikun 5)

Onlar ve sahabelerden başkaları kendileri için bağışlanma dilenmesine muhtaç olup bunu isterler. Fakat kibir onları kaplayınca büyüklenerek başlarını çevirirler. Bağışlanma istediklerinde ise bunu ancak takiyye olarak ve gösteriş için yaparlar.

Enes radıyallahu anh'den: "Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğu bana anlatıldı:

إِنَّ فِيكُمْ قَوْمًا يَتَعَبَّدُونَ حَتَّى يُعْجِبُوا النَّاسَ وَتُعْجِبَهُمْ أَنْفُسُهُمْ، يَمْرُقُونَ مِنَ الدِّينِ كَمَا يَمْرُقُ السَّهْمُ مِنَ الرَّمِيَّةِ

"**Muhakkak ki içinizde ibadet eden bir topluluk vardır ki, insanlar onları beğenirler. Onlar kendilerini beğendiklerinden okun yaydan çıktığı gibi dinden çıkarlar**."[1716]

Enes radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**Şayet sizler günah işleyen kimseler olmasaydınız, sizin**

[1714] **Sahih.** Muslim (183)
[1715] **Hasen.** Ebû Dâvûd (472)
[1716] **Sahih.** Ahmed (12972) Ebû Ya'lâ (7/116)

hakkınızda bundan daha kötüsü olan ucub/kendini beğenmişlikten korkardım."[1717]

Ebû Hureyre radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**Bir adam bir elbise içinde, taranmış saçlarını salmış olarak, kendini beğenmiş bir şekilde yürürken Allah onu yere geçirdi. O adam kıyamet gününe kadar debelenir**"[1718]

Ebu Hureyre radıyallahu anh'den: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

سَيُصِيبُ أُمَّتِي دَاءُ الْأُمَمِ» فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَمَا دَاءُ الْأُمَمِ؟ قَالَ: «الْأَشَرُ، وَالْبَطَرُ، وَالتَّدَابُرُ، وَالتَّنَافُسُ فِي الدُّنْيَا، وَالتَّبَاغُضُ، وَالْبُخْلُ، حَتَّى يَكُونَ الْبَغِيُّ، ثُمَّ يَكُونَ الْهَرْجُ

"**Ümmetime ümmetlerin hastalığı isabet edecek**" dediler ki: "Ey Allah'ın peygamberi! Ümmetlerin hastalığı nedir?" Buyurdu ki: "**Kibir ve hakkı kabullenmeyip insanları hor görmektir, çoklukla övünmek, dünya için yarışmak, birbirine buğzetmek, birbirine hased etmektir. Bunun sonucunda taşkınlık, sonra kargaşa ortaya çıkar**."[1719]

Ebu Hureyre radıyallahu anh'den: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**Cennet ve cehennem çekişti. Cehennem dedi ki: "Kibirli ve cebbarlarla tercih olundum." Cennet dedi ki: "Bana ancak insanların zayıfları ve düşükleri girer" Allah Teâla cennete buyurdu ki: "Sen benim rahmetimsin, seninle kullarımdan dilediğime merhamet ederim." Cehenneme buyurdu ki: "Sen azabımsın, seninle kullarımdan dilediğime azab ederim**."[1720]

Ebu Said radıyallahu anh'den: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**Cennet ve cehennem övündü. Cehennem dedi ki: "Ya Rab! Bana zorbalar, kibirliler, krallar ve eşraf girer." Cehennem de dedi ki: "Ya Rab! Bana zayıflar, fakirler ve yoksullar girer**."[1721]

Müslümanlarla Ülfet Etmeyen Hayırlılardan Değildir

Ebû Hureyre radıyallahu anh'den: Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

[1717] **Sahih.** Bezzar, Keşfu'l-Estâr (3633) el-Ukaylî (171) Beyhakî Şuab (5/453) el-Elbânî, isnadının ceyyid olduğunu söylemiştir: es-Sahiha (158)

[1718] **Sahih.** Buhârî (5789) Muslim (2088, 49, 50)

[1719] **Sahih.** Hakim (4/168) Taberani Evsat (9/23) İbn Ebi'd-Dunya Zemmu'l-Bagy (2) İbn Ebi'd-Dunya el-Ukubat (261) Deylemi (3457) el-Elbani, es-Sahiha (680)

[1720] **Sahih.** Buhari (4850) Muslim (2846)

[1721] **Sahih.** Ahmed (3/13, 78) İbn Ebi Asım, es-Sunne (528) bkz.: Muslim (2847)

إِنَّ الْمُؤْمِنَ يَأْلَفُ، وَلَا خَيْرَ فِيمَنْ لَا يَأْلَفُ وَلَا يُؤْلَفُ

"**Şüphesiz mü'min; kendisiyle ülfet edilen kimsedir. Ülfet etmeyen ve ülfet edilmeyen kimsede hayır yoktur**."[1722]

Aynısını Sehl b. Sa'd[1723] ve İbn Mes'ud[1724] radıyallahu anhuma da Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem'den rivayet etmişlerdir.

Cabir radıyallahu anh'den: Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

الْمُؤْمِنُ يَأْلَفُ وَيُؤْلَفُ، وَلَا خَيْرَ فِيمَنْ لَا يَأْلَفُ، وَلَا يُؤْلَفُ، وَخَيْرُ النَّاسِ أَنْفَعُهُمْ لِلنَّاسِ

"**Mümin ülfet eden ve kendisiyle ülfet edilen kimsedir. Ülfet etmeyen ve kendisiyle ülfet edilmeyen kimsede hayır yoktur. İnsanların en hayırlısı onlara en faydalı olanıdır**."[1725]

Haksız Olarak Müslümana Küsen Bizden Değildir

Abdullah b. Mes'ud radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لَوْ أَنَّ رَجُلَيْنِ دَخَلَا فِي الْإِسْلَامِ فَاهْتَجَرَا كَانَ أَحَدُهُمَا خَارِجًا مِنَ الْإِسْلَامِ حَتَّى يَرْجِعَ الظَّالِمُ

"**İki kişi İslâm'a girmiş olsalar, sonra biri diğerine küsse, zalim olan dönünceye kadar İslam'dan çıkmış olur**."[1726]

Ebu Hureyre radıyallahu anh'ten: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ، فَإِنَّ الظَّنَّ أَكْذَبُ الْحَدِيثِ، وَلَا تَحَسَّسُوا، وَلَا تَجَسَّسُوا، وَلَا تَنَافَسُوا، وَلَا تَحَاسَدُوا، وَلَا تَبَاغَضُوا، وَلَا تَدَابَرُوا، وَكُونُوا عِبَادَ اللهِ إِخْوَانًا

[1722] **Sahih.** Hakim (1/73) Bezzar (15/349) el-Lalekaî, İtikad (1680) İbnu'l-Mukri, Mu'cem (397) Beyhaki, Şuab (6/270)

[1723] **Sahih.** Ahmed (5/335) Taberani (6/131) Ru'yani (1048) es-Silefi, Meşyeha (229) Beyhaki el-Adab (159) el-Elbani, Sahihu'l-Cami (6661)

[1724] **Sahih ligayrihi.** Temmam, Fevaid (944) İbn Asakir, Tarih (5/432)

[1725] **Hasen.** Taberani Evsat (6/58) el-Elbani, Sahihu'l-Cami (6662)

[1726] **Sahih.** Hakim (1/71) Bezzar (5/176) Ebu Nuaym Hilye (4/173) Deylemi (5095) el-Elbani, es-Sahiha (3294)

“**Sizi zandan sakındırırım. Zira zan sözün en yalanıdır. Birbirinizi gizlice dinlemeyin, birbirinizin ayıplarını araştırmayın, birbirinizle rekabet etmeyin, birbirinize haset etmeyin, birbirinize buğz etmeyin, birbirinize sırt çevirmeyin, Allah’ın kardeş kulları olun.**”[1727]

Ebu Eyyub radıyallahu anh’den: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لَا يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلَاثِ لَيَالٍ، يَلْتَقِيَانِ فَيُعْرِضُ هَذَا وَيُعْرِضُ هَذَا، وَخَيْرُهُمَا الَّذِي يَبْدَأُ بِالسَّلَامِ

“**Müslümana üç günden fazla kardeşini terk etmesi helal olmaz. İkisi karşılaşır, biri yüzünü bir tarafa, diğeri de yüzünü bir tarafa çevirir. O ikisinden en hayırlısı ilk selam verendir**.”[1728]

Ebu Hiraş es-Sulemi radıyallahu anh’den: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

مَنْ هَجَرَ أَخَاهُ سَنَةً فَهُوَ كَسَفْكِ دَمِهِ

“**Kim kardeşini bir sene terk ederse, kanını akıtmış gibidir**.”[1729]

Bütün bunlar dünyevi işler için alakayı kesmek hakkındadır. Din için ilişkiyi kesmeye gelince bunun üç günden fazla olması caizdir. Bunu İmam Ahmed ifade etmiş ve Tebük savaşından geri kalan üç kişinin kıssasını delil getirmiştir. Nebî sallallahu aleyhi ve sellem onları terk etmeyi emretmiştir. Yine İmam Ahmed, ağır bid’at işleyen ve hevalara davet edenlerin terk edilmesinin de caiz olduğunu açıklamıştır.

Hattabi de edeblendirmek için babanın evladını, kocanın karısını üç günden fazla terketmesinin caiz olduğunu söylemiştir. Çünkü Nebî sallallahu aleyhi ve sellem hanımlarını bir ay terk etmiştir.

Çirkin Lakâp Takanlar Cahiliyye Ehline Benzer

Ebû Cubeyra b. ed-Dahhak radıyallahu anh, “**Birbirinizi lakaplarla çağırmayın**.” (Hucurat 11) ayeti hakkında şöyle demiştir:

كَانَتْ لَهُمْ أَلْقَابٌ فِي الْجَاهِلِيَّةِ، فَدَعَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلًا

[1727] **Sahih.** Muslim (2563)

[1728] **Sahih.** Buharî (6077, 6277) Muslim (2560)

[1729] **Sahih.** Buhari, Edebu’l-Mufred (404, 405) Ebu Davud (4915) Ahmed (4/320) İbn Sa’d (7/500) Hakim (4/163)

بِلَقَبِهِ، فَقِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّهُ يَكْرَهُهُ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ وَلا تَنَابَزُوا بِالْأَلْقَابِ

"Lakap takmak cahiliyyede (adet) idi. Nebî sallallahu aleyhi ve sellem onlardan birini lakabıyla çağırınca ona: "Ey Allah'ın rasulü! O bu lakaptan hoşlanmıyor" denildi. Bunun üzerine Allah Azze ve Celle "**Birbirinizi lakaplarla çağırmayın**" ayetini indirdi."[1730]

Ahlaksız Konuşanlar ve Edebiyat Parçalayanlar Münafıklara Benzer

Ebu Umame el-Bahili radıyallahu anh'den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

الْحَيَاءُ وَالْعِيُّ شُعْبَتَانِ مِنَ الْإِيمَانِ، وَالْبَذَاءُ وَالْبَيَانُ شُعْبَتَانِ مِنَ النِّفَاقِ

"**Hayâ ve çekingenlik imandan iki şubedir. Ahlaksız ve çok konuşmak da nifaktan iki şubedir**."[1731]

Tirmizi dedi ki; "el-Ayy"; az konuşmak (çekingenlik, derdini anlatamama) demektir. "el-Bezâ"; ahlaksız konuşmalardır. "el-Beyan"; çok konuşmaktır. İnsanlara hitap eden şu hatiplerin yaptığı gibi sözlerini genişletip Allah'ın razı olmayacağı şekilde insanları överken lafı köşeletmektir."[1732]

Abdullah b. Amr b. el-Âs radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يُبْغِضُ الْبَلِيغَ مِنَ الرِّجَالِ الَّذِي يَتَخَلَّلُ بِلِسَانِهِ تَخَلُّلَ الْبَاقِرَةِ بِلِسَانِهَا

"**Muhakkak ki Allah sığırın geviş getirmesi gibi diliyle katıp karıştıran edebiyatçı kimseye buğzeder**."[1733]

Ebû Hureyre radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**Muhakkak ki Allah, kibirlenerek kabaca ve ağzını doldurarak konuşan herkese buğzeder**."[1734]

Câbir b. Abdillah radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu

---

[1730] **Sahih.** İbn Hibban (13/16) Hakim (2/503, 4/314) Ziya, el-Muhtare (8/81-82) Ebu Davud (4962) İbn Mace (3741) Tirmizi (3268) Ahmed (4/69, 260, 5/380)

[1731] **Sahih.** Hakim (1/51) Ahmed (5/269) Tirmizi (2027)

[1732] Sunenu't-Tirmizi (4/375)

[1733] **Sahih.** Ebû Dâvûd (5005) Tirmizî (2853)

[1734] **Sahih.** İbn Hibbân (72) Beyhakî (10/194)

aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إِنَّ مِنْ أَحَبِّكُمْ إِلَيَّ وَأَقْرَبِكُمْ مِنِّي مَجْلِسًا يَوْمَ القِيَامَةِ أَحَاسِنَكُمْ أَخْلَاقًا، وَإِنَّ أَبْغَضَكُمْ إِلَيَّ وَأَبْعَدَكُمْ مِنِّي مَجْلِسًا يَوْمَ القِيَامَةِ الثَّرْثَارُونَ وَالمُتَشَدِّقُونَ وَالمُتَفَيْهِقُونَ

"**Kıyamet gününde bana en sevimliniz ve meclis olarak en yakınınız ahlâkı en güzel olanınızdır. Kıyamet gününde bana en buğzedilenleriniz ve meclis olarak en uzağınız ise çok konuşan, sözleriyle insanlara karşı üstünlük taslayan ve kibirlenenlerinizdir.**"[1735]

Beliğ: Konuşmasında fesahat ve belagat yapmakta aşırı giden, edebiyat parçalayan kimsedir. Belagatini ortaya koymak için mübalağa ile dili, dişleri üzerinde dolanır. Onun bu durumu, diliyle otu geveleyen sığırın haline benzetilmiştir. Yani sığırın dilini ağzında dolandırması gibi, o da lafı köşeletmek için dilini ağzında dolandırır. Özellikle sığıra benzetilmesi, bütün hayvanların dişleriyle yemesine rağmen sığırın diliyle toplayarak yemesinden dolayıdır. Mizacında belagat olan kimse ise hadiste kastedilenden farklıdır.

Hadiste anlatılan kişi; başkalarına karşı üstünlük sağlamak, büyüğü küçük düşürmek, hakir olanı yüceltmek, başkalarını aciz bırakmak, batılı süsleyerek hak suretinde göstermek veya hakkı batıl suretinde göstermek yahut insanların gözünde sözü makbul sayılır biri olmak için fesahatli görünmeye çalışan kimsedir.

Ağzını eğip bükerek konuşan: Gereksiz yere sözlerini genişleten ağzını yayarak konuşan, başkalarına üstünlük sağlamak için fesahatli konuşmaya çalışan kimsedir. Denildi ki: "Bu, kibirden ve ahmaklıktandır." Lafın derinine dalmak, yapmacık konuşmak, secî ve kafiye yapmak, hatiplik iddiasında bulunan fasihlerin adeti olduğu üzere lüzumsuz mukaddimeler kötülenmiş yapmacık ve zorlama konuşmalardır. Bütün bunlar Allah Teala'ya en sevimsiz olan işlerdendir. Her hususta maksada en kısa yoldan ulaşmak gerekir. Konuşmada da maksat, gayeyi anlatmaktır. Bundan ötesi kötülenmiş yapmacık konuşmalardır. Aşırıya kaçmamak şartıyla hitabette konuşmayı güzelleştirmek buna girmez. Zira bunda maksat kalpleri hareketlendirmek, teşvik etmek, daraltıp genişletmek ve layık olan şekilde konuşmanın etkileyici olmasını sağlamaktır.

İhtiyacı karşılamak sebebiyle olan tartışmalara gelince, bu hususta secî yapmak, ağzı eğip bükerek kötülenmiş yapmacıklık ile konuşmak layık değildir. Bunun sebebi ancak riya, fesahatli görünmeye çalışmak ve başkalarından ayrıcalıklı görünmeye çalışmaktır. Bütün bunlar kötülenmiştir

[1735] **Sahih.** Tirmizî (2018)

ve din bundan sakındırmıştır.

İbn Mes'ud radıyallahu anh'den: Rasulullah (Sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

هَلَكَ الْمُتَنَطِّعُونَ قَالَهَا ثَلَاثًا

"**Sözün derinliklerine dalıp gereksiz yere lafı uzatanlar helak oldu.**" Bunu üç defa tekrarladı.[1736] Mutanattiun; sözün derinliklerine dalan, sözlerinden ve fiillerinde haddi aşan demektir.

Bu, dildeki güzellik, açıklamadaki mürüvvet ve bunun dünya ziynetlerinden bir ziynet olması ile munafi değildir. Allah Azze ve Celle: "**İnsanı yarattı, ona konuşmayı öğretti**."(Rahman 3-4) buyurmuştur. Zira Allah onu nimetlerinden kılmıştır. Buğza sebep olanı ise beğenilmek ve büyüklenmek için yapılanlardır.

Birbirlerine Söven İki Kişi Şeytanlara Benzer

Iyaz b. Himar radıyallahu anh'den:

قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، الرَّجُلُ يَشْتُمُنِي مِنْ قَوْمِي وَهُوَ دُونِي، أَعَلَيَّ مِنْ بَأْسٍ أَنْ أَنْتَصِرَ مِنْهُ؟، قَالَ: "الْمُسْتَبَّانِ شَيْطَانَانِ يَتَهَاتَرَانِ وَيَتَكَاذَبَانِ

"Dedim ki: "Ey Allah'ın rasulü! Kişinin nesep olarak benden daha aşağı olmasına rağmen bana sövmesine ne dersin?" Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**Birbirine söven iki kişi yalan söyleyen ve hayasızca birbirlerini lekeleyen iki şeytandır**."[1737]

Diğer rivayette şu şekildedir: "**Birbirine söven iki kişiden hangisi önce başladıysa, mazlum olan kişi ileri gitmedikçe sövgülerin hepsi ilk sövene gider. Birbirine söven iki kişi yalan söyleyen ve hayasızca birbirlerini lekeleyen iki şeytandır.**"[1738]

İbn Mes'ud radıyallahu anh'den: Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

سِبَابُ المُسْلِمِ فُسُوقٌ، وَقِتَالُهُ كُفْرٌ

"**Müslümana sövmek fasıklık, onunla savaşmaksa küfürdür**."[1739]

[1736] **Sahih.** Muslim (2670)

[1737] **Sahih.** İbn Hibban (13/34-35) Ahmed (4/162) Buhârî Tarih (7/19) Bezzar (8/423) Taberani (17/365)

[1738] **Sahih.** Ahmed (4/266) Tayalisi (1176)

[1739] **Sahih.** Buhârî (48, 6044) Muslim (133) Ahmed (1/385)

Müminlerin Namuslarına Dil Uzatanlar Münafıklara Benzer

Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem zamanında münafıklar, tehlikeli bir hâdise çıkarmayı amaçladılar. Bu ifk hadisesine dalmak, müslümanlar arasında iftirayı yayarak karışıklık çıkarmak böylece Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e şiddetli hamleler ile saldırmak idi. Münafıkların ve bazı sahabelerin daldığı İfk hadisesi ile münafıklar Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'i lekelemeyi hedefliyorlardı. Bunu başardıkları takdirde bu onun için dinde ve risaletinde bir yara olacaktı. Onların Aişe radıyallahu anha ve Safvan b. Muattal radıyallahu anh'e hakaret etmede asıl hedefi insanlar gözünde Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'i tahrip etmek yoluyla dini yıkmak idi. Neredeyse sahabe arasında fitne çıkacaktı. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem kalktı ve buyurdu ki;

"**Şimdi ailemi itham eden bazı kimseler hakkında bana yol gösteriniz. Vallahi ben ailem hakkında hiçbir kötülük bilmiyorum ve olacağına da ihtimal vermiyorum. Bir kişiyi itham ettiler ki vallahi onun üzerinde de bir kötülük olacağına ihtimal vermiyorum. O kimse ben olmadan evime girmiş değildir. Hangi savaşa çıktımsa benimle beraber çıkmıştır**."

Bunun üzerine Sa'd b. Muâz radıyallahu anh kalktı ve: "Ey Allah'ın Rasûlü! Bana izin ver onların boyunlarını vuralım" dedi. Arkasından Hazrec'den bir adam kalktı -Hassân b. Sabit'in annesi o kimsenin kabilesindendi- ve şöyle dedi: "Yanıldın! Allah'a yemin olsun eğer o kimseler Evs kabilesinden olsalardı onların boyunlarını uçurmak hoşuna gitmezdi." Neredeyse mescid içersinde Evs ve Hazreç arasında kötü bir olay çıkacaktı. Müslümanları sıkıntıya sokan hadiseler tam bir ay sürdü. Allah'ın korudukları dışında bu hadiseye dalan daldı. Allah Müslümanları, münafıklarla aralarında çıkacak bir fitneden korudu. Allah'ın kelamı, onları kınayıcı ve onlardan sonrakileri sakındırıcı olarak nazil oldu;

إِنَّ الَّذِينَ جَاءُوا بِالْإِفْكِ عُصْبَةٌ مِنْكُمْ

"**(Peygamber'in eşine) bu ağır iftirayı uyduranlar şüphesiz sizin içinizden bir guruptur**." (Nur 11)

Bu hadiselerin aynısı günümüzde de tekrar etmektedir. Münafıklar, bu ümmetin davetçilerden veya salihlerden birini gördükleri zaman yayın harbi ilan etmeye başlarlar. Zira onlar harp ateşini tutuşturmayı bir an bile ertelemezler. Allah'tan korkmazlar ve mümine acımasızca davranırlar. Falan zina eder, falan lutilik yapar, falan şöyle şöyle yapar demek onlara kolaydır. Yeryüzünde rahatça fesat ekebilmek için âlimlerin ve salih davetçilerin güvenilirliğini sarsıncaya kadar toplum ortasında yalan ve iftiralarını saçarlar.

Ey Müslüman! Delilsiz olarak bir müslümanın namusunu ve şerefini

lekelemek hususunda dikkat et! Münafıklar hakkında inen ayetleri düşün ve onlardan biri olmaktan sakın! Haberleri tespit ve araştırmak şiarın olsun;

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَإٍ فَتَبَيَّنُوا أَنْ تُصِيبُوا قَوْمًا بِجَهَالَةٍ فَتُصْبِحُوا عَلَى مَا فَعَلْتُمْ نَادِمِينَ

"**Ey iman edenler! Eğer bir fâsık size bir haber getirirse onun doğruluğunu araştırın. Yoksa bilmeden bir topluluğa kötülük edersiniz de sonra yaptığınıza pişman olursunuz.**" (Hucurat 6)

İfk hadisesine dalan sahabelere gelince, onların maksadı münafıklarınki gibi değildi. Allah'ın sakındırdığı bir günaha girmişlerdi. Allah Ebu Bekir radıyallahu anh'e Mistah'ı affetmesini emrederek şöyle buyurdu;

وَلْيَعْفُوا وَلْيَصْفَحُوا

"**Bağışlasınlar; feragat göstersinler**" (Nur 22) Münafıklar hakkında ise şöyle buyurmuştur:

لِكُلِّ امْرِئٍ مِنْهُمْ مَا اكْتَسَبَ مِنَ الْإِثْمِ وَالَّذِي تَوَلَّى كِبْرَهُ مِنْهُمْ لَهُ عَذَابٌ عَظِيمٌ

"**Onlardan (elebaşlık yapıp) bu günahın büyüklüğünü yüklenen kimse için de çok büyük bir azap vardır.**" (Nur 11)

Söz Taşıyanlar ve Müslümanların Arasını Açanlar En Şerli Kimselerdendir

Esma bt. Yezid radıyallahu anha'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِخِيَارِكُمْ " قَالُوا: بَلَى يَا رَسُولَ اللهِ قَالَ: " الَّذِينَ إِذَا رُؤُوا، ذُكِرَ اللهُ تَعَالَى " ثُمَّ قَالَ: " أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِشِرَارِكُمْ؟ الْمَشَّاءُونَ بِالنَّمِيمَةِ، الْمُفْسِدُونَ بَيْنَ الْأَحِبَّةِ، الْبَاغُونَ لِلْبُرَآءِ الْعَنَتَ

"**Size en şerlilerinizi haber vereyim mi?**" Dediler ki: "Evet ey Allah'ın rasulü!" Buyurdu ki: "**Nemimeyle yürüyen (insanların arasında söz götürüp getirenler), birbirini seven dostların arasını ayıranlar ve suçsuz kimseleri sıkıntıya düşürmek isteyenlerdir**."[1740]

[1740] **Hasen.** Ahmed (6/459) Taberani (24/423) Beyhaki Şuab (7/494) İbn Mâsi, Fevaid (26) İbn Ebi'd-Dunya, el-Gıybet (119) el-Elbani, es-Sahiha (2849)

Parmağıyla, Avuç içiyle ve Başıyla Selam Veren Kitap Ehline Benzer

Abdullah b. Amr radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu

ليس منا من تشبه بغيرنا لا تشبهوا باليهود ولا بالنصارى فإن تسليم اليهود الإشارة بالأصابع وتسليم النصارى الإشارة بالأكف

"**Bizden başkalarına benzeyenler bizden değildir. Yahudi ve Hristiyanlara benzemeyin. Şüphesiz Yahudilerin selamı parmaklarla işarettir. Hristiyanların selamı ise avuç içiyledir.**"[1741]

Cabir radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

من تشبه بغيرنا فليس منا ولا تسلموا بتسليم اليهود والنصارى فإن تسليم اليهود بالأكف وتسليم النصارى بالإشارة

"**Bizden başkalarına benzeyen bizden değildir. Yahudi ve Hristiyanların selamıyla selam vermeyin. Zira Yahudilerin selamı elleriyle selamlamalarıdır. Hristiyanların selamı ise işarettir**."[1742]

El-Berâ b. Âzib radıyallahu anh dedi ki:

لَقِيتُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وآله وَسَلَّمَ فَصَافَحَنِي فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنْ كُنْتُ لأَضَعُ هَذِهِ المصافحة علي الأخلاق الأَعَاجِمِ وَتَشَبُّهٍ بِهِمْ قَالَ: "كَلا إِنَّ الْمُسْلِمَ إِذَا لَقِيَ أَخَاهُ فَصَافَحَهُ لَمْ يَتَفَرَّقَا حَتَّى يُغْفَرَ اللَّهُ لَهُمَا

"Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem ile karşılaştım, benimle musafaha etti. Dedim ki: "Ey Allah'ın rasulü! Ben acemlerin ahlakı ve onlara benzemek olmasından dolayı bu musafahayı terk etsem ne olur?" Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**Hayır. Şüphesiz Müslüman, kardeşiyle karşılaştığında musafaha ederse Allah her**

[1741] **Hasen.** Tirmizi (2695) Taberani Evsat (7/238) Kudai (2/105) Deylemi (5270) Elbani bunun hasen olduğunu söylemiştir: es-Sahiha (2194) Sahihu'l-Cami (5434) Abdulkadir el-Arnaut da el-Ezkar tahkikinde (1/210) isnadı zayıf olup bunu takviye eden şahitleri vardır" dedi.

[1742] **Hasen.** Taberani Musnedu'ş-Şamiyyin (1/289 no: 503) Bkz.: Nesai Sunenu'l-Kubra (6/92)

ikisini bağışlamadan birbirlerinden ayrılmazlar."[1743]

Sebepsiz Olarak Müslümanların Selamını Almayan Bizden Değildir

Abdurrahman b. Şibl radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

يسلم الراكب على الراجل ، ويسلم الراجل على القاعد ، ويسلم الأقل على الأكثر ، فمن أجاب السلام فهو له ، ومن لم يجب السلام فليس منا

"**Binekli yayaya selam verir, yaya oturana selam verir, azınlık, çoğunluğa selam verir. Kim selamı cevaplarsa kendi lehinedir. Kim de selamı cevaplamazsa bizden değildir**."[1744]

Enes radıyallahu anh'den gelen şu rivayette Allah ve rasulüne isyan edenlerden selamı kesmenin ve onlardan selam almamanın sünnetten olduğuna delil vardır:

مَرَرْتُ مَعَ رَسُولِ اللهِ صَلى الله عَلَيه وَسَلم فِي طَرِيقٍ مِنْ طُرُقِ الْمَدِينَةِ، قَالَ: فَرَأَى قُبَّةً مِنْ لَبِنٍ، فَقَالَ: لِمَنْ هَذِهِ؟ قِيلَ: لِفُلاَنٍ، فَقَالَ: أَمَا إِنَّ كُلَّ بِنَاءٍ وَبَالٌ عَلَى صَاحِبِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ, إِلاَّ مَا كَانَ فِي مَسْجِدٍ، أَوْ بِنَاءِ مَسْجِدٍ, أَوْ قَالَ: ثُمَّ مَرَّ فَلَمْ يَرَهَا، فَقَالَ: مَا فَعَلَتِ الْقُبَّةُ؟ قَالَ: قُلْتُ: بَلَغَ صَاحِبَهَا مَا قُلْتَ, فَهَدَمَهَا, فَقَالَ: رَحِمَهُ اللهُ

"Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem ile beraber Medine yollarından birinden geçiyordum. Kerpiçten bir kubbe gördü ve: "Bu kimin?" dedi. "Falanın" dediler. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**Bir mescid veya mescid binası için olanlar dışında her bina kıyamet gününde sahibi için bir vebaldir**." Sonra o kubbeyi göremedi. "Kubbeye ne oldu?" dedi. Ben: "Söylediğin sözler kubbenin sahibine ulaşınca onu yıktı" dedim. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem: "**Allah ona rahmet etsin**" buyurdu.[1745]

[1743] **Hasen.** Rafii, et-Tedvin (4/183)

[1744] **Sahih.** İbn Sunni Amelu'l-Yevme ve'l-Leyle (211) Abdulkadir el-Arnaut, el-Ezkar tahkikinde (no:740) sahih demiştir.

[1745] **Hasen.** Ahmed (3/220) Ziyau'l-Makdisi el-Muhtare (4/370) Ebu Nuaym Tarihu İsbehan (2/186, 276) Taberani Evsat (3/258) İbn Ebi'd-Dunya Kasru'l-Emel (235) Darekutni İlel (12/216) Esbehani et-Tergib (2/206) Beyhaki Şuabu'l-İman

Sol Eline Dayanarak Oturan Yahudilere Benzer

Şerid b. Suveyd radıyallahu anh'den: "Bir gün ben şöylece oturmuştum: Sol elimi yan tarafıma doğru yere dayamış ve onun üstüne abanmıştım. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem bana uğradı ve şöyle buyurdu:

أتقعد قِعدة المغضوب عليهم

"**Allah'ın gazabına uğrayanlar gibi mi oturuyorsun**?"[1746]

Gölge İle Güneş Arasında Oturmak Şeytan Meclisidir

Ebu Hureyre radıyallahu anh'den: Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

«إِذَا كَانَ أَحَدُكُمْ فِي الْفَيْءِ فَقَلَصَ عَنْهُ الظِّلُّ، وَصَارَ بَعْضُهُ فِي الشَّمْسِ، وَبَعْضُهُ فِي الظِّلِّ فَلْيَقُمْ»

"**Biriniz gölgede olduğu zaman gölge çekilir de bir kısmı güneşte, bir kısmı gölgede kalırsa hemen kalksın**."[1747]

Burayde radıyallahu anh'den:

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «نَهَى أَنْ يُقْعَدَ بَيْنَ الظِّلِّ وَالشَّمْسِ

"Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem gölge ile güneş arasında oturmaktan yasakladı."[1748]

Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem'in ashabından birinden:

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، نَهَى أَنْ يُجْلَسَ بَيْنَ الصِّحِ وَالظِّلِّ وَقَالَ: «هُوَ مَجْلِسُ الشَّيْطَانِ»

"Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem güneş ile gölge arasında oturmaktan yasakladı ve: "**Bu şeytan oturuşudur**" buyurdu.[1749]

Ebu Hureyre radıyallahu anh'den:

(7/390-391)

[1746] **Sahih.** İbn Hibban (12/488) Ebu Davud (4848) Ahmed (4/388) Hakim (4/299)

[1747] **Sahih.** Ebû Dâvûd (4821) Beyhaki (3/326) Ahmed (2/383)

[1748] **Sahih.** İbn Mace (3722) Hakim (4/303)

[1749] **Sahih.** Ahmed (3/413) İbn Ebi Asım, el-Ahad ve'l-Mesani (2905) Sahihu'l-Cami (6823)

إِذَا كَانَ أَحَدُكُمْ فِي الْفَيْءِ فَقَلَصَ عَنْهُ، فَلْيَقُمْ فَإِنَّهُ مَجْلِسُ الشَّيْطَانِ

“Biriniz gölgede olduğu zaman gölge çekilirse kalksın. Zira bu şeytan oturuşudur.”[1750]

Abdullah b. Ömer radıyallahu anhuma’dan:

الْقُعُودُ بَيْنَ الظِّلِّ وَالشَّمْسِ مَقْعَدُ الشَّيْطَانِ

“Gölge ile güneş arasında oturmak şeytan oturuşudur.”[1751]

Görmediği Rüyayı Gördüm Diyenler Taşkınlık Yapanlardandır

Ebû Şureyh el-Huzâî radıyallahu anh’den: Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

مِنْ أَعْتَى النَّاسِ عَلَى اللَّهِ تَعَالَى مَنْ قَتَلَ غَيْرَ قَاتِلِهِ أَوْ طَلَبَ بِدَمٍ فِي الْجَاهِلِيَّةِ مِنْ أَهْلِ الْإِسْلَامِ، وَمَنْ بَصُرَ عَيْنَيْهِ فِي النَّوْمِ مَا لَمْ تُبْصِرْ

“**Allah katında taşkınlık bakımından insanların en ileri gideni katilinden başkasını öldüren veya İslam’da Cahiliye’den kalan kan davasını güden veya uykuda gözlerine gerçekte görmediği bir şeyi gördüren (görmediği rüyayı görmüş gibi anlatan) kimsedir**.”[1752]

İbn Abbas radıyallahu anhuma’dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

مَنْ تَحَلَّمَ بِحُلْمٍ لَمْ يَرَهُ كُلِّفَ أَنْ يَعْقِدَ بَيْنَ شَعِيرَتَيْنِ، وَلَنْ يَفْعَلَ، وَمَنِ اسْتَمَعَ إِلَى حَدِيثِ قَوْمٍ، وَهُمْ لَهُ كَارِهُونَ، أَوْ يَفِرُّونَ مِنْهُ، صُبَّ فِي أُذُنِهِ الآنُكُ يَوْمَ القِيَامَةِ، وَمَنْ صَوَّرَ صُورَةً عُذِّبَ، وَكُلِّفَ أَنْ يَنْفُخَ فِيهَا، وَلَيْسَ بِنَافِخٍ»

“**Kim görmediği bir rüyayı görmüş gibi anlatırsa, iki arpa tanesini düğümlemekle yükümlü tutulur fakat bunu yapamaz. İstemedikleri halde bir topluluğun konuşmasını dinleyen kimsenin kulaklarına kıyamet gününde kurşun dökülür. Kim bir suret yaparsa azap edilir ve ona ruh üflemekle yükümlü tutulur. Bunu ise**

[1750] **Sahih mevkuf.** Ma’mer, Cami (11/24) Humeydi (1138) İbn Ebi Şeybe, Edeb (299) Beyhaki (3/237) Bkz.: Ahmed (2/383)

[1751] **Sahih mevkuf.** İbn Ebi Şeybe (5/267)

[1752] **Sahih.** Ahmed (4/32) Hakim (4/349) Taberanî (22/191) Darekutni (3/96) Beyhaki (8/26)

yapabilecek değildir."[1753]

Hadiste geçen tahallüm kelimesi; yalan bir iddiada bulunduğu halde rüyayı gördüğünü iddia ederek kendini rüyaya zorlamak demektir. Onu yapamaz sözü ise birini diğerine bağlamanın adeten imkansız olmasından dolayıdır. O bunu yapıncaya kadar azap edilir. Yapması da mümkün olmadığı için azabı devamlı olur.

El-Munavi rahmetullahi aleyh şöyle demiştir: "Uyanık haliyle ilgili yalan söylemek – adam öldürme veya had cezası hakkında yalan şahitlik gibi - daha çok kötülüğe sebep olmasına rağmen rüya hakkında yalan söyleyene şiddetli tehditte bulunulması, uyku hakkındaki yalanın Allah Teala adına yalan söylemek olmasındandır. Zira rüya, nübüvvet cüzlerindendir. Nübüvvet cüzlerinden olan rüya ise Allah Teala'dandır. Yaratıcı adına yalan söylemek, yaratılan hakkında yalan söylemekten daha çirkindir."[1754]

İbn Ömer radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buıyurdu:

إِنَّ مِنْ أَفْرَى الفِرَى أَنْ يُرِيَ عَيْنَيْهِ مَا لَمْ تَرَ

"**En büyük yalanlardan birisi de kişinin (rüyada) görmediği şeyleri gözünün gördüğünü iddia etmesidir**."[1755]

Yüzüstü Yatmak Cehennem Ehlinin Yatışıdır

Tıhfe el-Gıfarî radıyallahu anh'den: "Ben karnım üzerine yüzükoyun yatarken Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem bana uğradı ve beni dürterek şöyle buyurdu:

يَا جُنَيْدِبُ، إِنَّمَا هَذِهِ ضِجْعَةُ أَهْلِ النَّارِ

"**Bu ancak cehennem ehlinin yatışıdır**."[1756]

Ebû Hureyre radıyallahu anh'den: "Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem yüzüstü yatan birinin yanından geçerken şöyle buyurdu:

إِنَّ هَذِهِ لَضِجْعَةٌ مَا يُحِبُّهَا اللهُ عَزَّ وَجَلَّ

"**Bu şekildeki yatma, Allah Azze ve Celle'nin sevmediği bir**

[1753] **Sahih.** Buhari (7042)
[1754] Feyzu'l-Kadir (6/99)
[1755] **Sahih.** Buhari (7043)
[1756] **Hasen.** Ahmed (3/430, 5/426) Ziyau'l-Makdisî, el-Muhtare (8/136) İbn Mâce (3724) Ebu Nuaym Hilye (1/352)

yatma şeklidir."[1757]

Ayakta Durarak Saygı Gösterenler Müşriklere Benzer

Cabir b. Abdillah radıyallahu anhuma'dan: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem rahatsızlandı ve O oturarak namaz kılarken biz de arkasında (ayakta) namaz kılıyorduk. Ebu Bekr radıyallahu anh insanlara tekbir sesini duyuruyordu. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem bize döndü ayakta olduğumuzu görünce bize işaret etti. Biz de oturduk ve namazı oturarak kıldık. Selam verince Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إن كدتم لتفعلون فعل فارس والروم يقومون على ملوكهم وهم قعود فلا تفعلوا ائتموا بأئمتكم إن صلى قائما فصلوا قياما وإن صلى قاعدا فصلوا قعودا زاد في رواية : ولا تفعلوا كما يفعل أهل فارس بعظمائها

"**Neredeyse İran'lılar ve Rumlar gibi yapacaktınız. Onlar oturan krallarının yanında ayakta el pençe divan dururlar. Sakın öyle yapmayın. Siz imamınıza uyun. Eğer ayakta kılarsa siz de namazınızı ayakta kılın. Şayet oturarak kılarsa siz de oturarak kılın**." Bir rivayette şu ziyade vardır: "**Sakın İran'lıların büyüklerine yaptığını siz de yapmayın**."[1758]

Büyüğümüze Saygı Göstermeyen Bizden Değildir

Ebu'l-Azbat b. Huyey radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

ليس منا من لم يرحم صغيرنا ويوقر كبيرنا

"**Küçüğümüze merhamet etmeyen, büyüğümüze saygı göstermeyen bizden değildir**."[1759]

Enes radıyallahu anh'den:

جاء شيخ يريد النبي صلى الله عليه و سلم فأبطأ القوم عنه أن يوسعوا له فقال النبي صلى الله عليه و سلم ليس منا من لم يرحم صغيرنا ويوقر كبيرنا

Yaşlı bir adam Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'i arayarak geldi. Topluluk ona yer açmakta ağır hareket edince Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**Küçüklerimize merhamet etmeyen ve**

[1757] **Hasen.** Ahmed (2/287, 304) İbn Hibban (12/357) Hakim (4/271) Buhârî Tarih (4/366) Tirmizî (2768) Bezzar (14/323)

büyüklerimize saygı göstermeyen bizden değildir."[1760]

İbn Amr radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

ليس منا من لم يرحم صغيرنا و يعرف حق كبيرنا

"**Küçüklerimize merhamet etmeyen ve büyüklerimizin hakkını tanımayan bizden değildir.**"[1761]

Ebu Hureyre radıyallahu anh'den: Nebi sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

مَن لَم يَرحَم صَغِيرنَا ويَعرف حَق كَبيرِنَا فَليس مِنَّا

"**Küçüklerimize merhamet etmeyen ve büyüklerimizin hakkını tanımayan bizden değildir**"[1762]

Ebu Umame radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

مَن لَم يَرحم صَغيرَنَا ويُجِلَّ كَبيرنَا فَليسَ مِنَّا

"**Küçüklerimize merhamet etmeyen ve büyüklerimizin hakkını tanımayan bizden değildir**"[1763]

Küçüğümüze Merhamet Etmeyen Bizden Değildir

Abdullah b. Yahya b. Harise b. El-Azbat babasından, o da dedesinden: Nebi sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

[1758] **Sahih.** Muslim (413) Ahmed (3/334) İbn Huzeyme (486) İbn Hibban (5/491) Nesai (1200) İbn Mace (1240)

[1759] **Hasen ligayrihi.** Ebu Nuaym Marife (1026) el-İsabe (1/93) Lisanu'l-Mizan (3/376)

[1760] **Sahih.** Tirmizi (1919) Ebu Ya'la (7/238) İbn Adiy el-Kamil (3/48, 240) İbnu'l-Arabi Mucem (877) Beyhaki Şuab (10476) Haraiti Mekarimu'l-Ahlak (380) İbn Neccar Zeylu Tarihi Bagdad (4/152) Haris (798) Ebu Nuaym Ahbaru İsbehan (1/313) Deylemi (5265) Sahihu'l-Cami (5445)

[1761] **Sahih.** Ahmed (2/207, 222) Tirmizi (1920) İbn Ebi Şeybe (8/527) Hakim (1/131) Humeydi (614) Buhari Edebu'l-Mufred (358) Beyhaki el-Medhal (2/60) Fesevi Marife (3/50) Ebu'ş-Şeyh Emsal (149) Hennad Zühd (1321) Elbani Sahihu'l-Cami (2199, 5444) Haraiti Mekarimu'l-Ahlak (376)

[1762] **Sahih.** Buhari Edebu'l-Mufred (353) Hakim (4/197) Haraiti Mekarimu'l-Ahlak (378) İbn Ebi'd-Dunya el-İyal (186) Hennad Zühd (1320)

[1763] **Hasen Sahih.** Buhari Edebu'l-Mufred (356) Taberani (8/167, 227, 236) Elbani Sahiha (2196) Daifu'l-Cami (2370)

ليس منا من لم يرحم صغيرنا ويوقر كبيرنا

“**Küçüklerimize merhamet etmeyen, büyüklerimize saygı göstermeyen bizden değildir**.”[1764]

Abdullah b. Mesud radıyallahu anh’den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

ليس منا من لم يرحم صغيرنا ، ويعرف حق كبيرنا

“**Küçüklerimize merhamet etmeyen ve büyüklerimizin hakkını tanımayan bizden değildir.**”[1765]

Ebu Zeyd (Ebu Yezid el-Medeni)’den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

ليس منا من لم يرحم صغيرنا ويوقر كبيرنا

“**Küçüklerimize merhamet etmeyen ve büyüklerimize saygı göstermeyen bizden değildir.**”[1766]

İbn Serh, Nebi sallallahu aleyhi ve sellem’den:

من لم يرحم صغيرنا ويعرف حق كبيرنا فليس منا

“**Küçüklerimize merhamet etmeyen, büyüklerimizin hakkını tanımayan bizden değildir**”[1767]

İbn Ömer radıyallahu anhuma’dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

من لم يرحم صغيرنا ويوقر كبيرنا فليس منا

“**Küçüklerimize merhamet etmeyen ve büyüklerimizin hakkını tanımayan bizden değildir**”[1768]

Vasile b. Eska radıyallahu anh’den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

[1764] **Hasen ligayrihi.** Ebu Nuaym Marife (1851) el-İsabe (1/93) Ebu Musa el-Medini ez-Zeyl’de,

[1765] **Sahih.** İbnu’l-A’rabi Mu’cem (1961) Haraiti Mekarimu’l-Ahlak (381)

[1766] **Hasen ligayrihi.** Ebu Nuaym Tarihu İsbehan (1/72) Ebu’l-Huseyn el-Bagdadi, Hadisu Şu’be (59) İbn Adiy el-Kamil (3/279) İbn Tahir Makdisi Etrafu’l-Garaib (4673) mürseldir.

[1767] **Sahih.** Ebu Davud (4943) Ahmed (2/222)

[1768] **Hasen ligayrihi.** İbn Adiy (6/78)

ليس منا من لم يجل كبيرنا ويرحم صغيرنا

“**Büyüklerimize saygı göstermeyen ve küçüklerimize merhamet etmeyen bizden değildir**.”[1769]

Enes radıyallahu anh’den diğer rivayette:

ليس منا من لم يوقر كبيرنا ويرحم صغيرنا ويؤاخي فينا ويزور

“**Büyüklerimize saygı göstermeyen, küçüklerimize merhamet etmeyen ve aramızdan kardeş edinip de iftira eden bizden değildir**.”[1770]

Müslümanların Hakkını Tanımayan Bizden Değildir

Ali radıyallahu anh’den: Nebi sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

ليس منا من لم يرحم صغيرنا ، ويوقر كبيرنا ، ويعرف لنا حقنا

“**Küçüklerimize merhamet etmeyen, büyüklerimize saygı göstermeyen ve bizim hakkımızı tanımayan bizden değildir**.”[1771]

İbn Abbas radıyallahu anhuma’dan diğer lafzı şöyledir: “Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يَرْحَمْ صَغِيرَنَا، وَيُوَقِّرْ كَبِيرَنَا، وَيَعْرِفْ لَنَا حَقَّنَا

“**Küçüklerimize merhamet etmeyen, büyüklerimize saygı göstermeyen ve hakkımızı tanımayan bizden değildir**.”[1772]

Müslümanların Gizli Kusurlarını Araştırmak Nifaktandır

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ وَلَا تَجَسَّسُوا

“**Ey iman edenler! Zannın çoğundan sakının. Zira zannın bazısı günahtır. Birbirinizin gizli kusurlarını araştırmayın**.” (Hucurat 12)

Muaviye radıyallahu anh’den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

[1769] **Hasen ligayrihi.** Taberani (22/95) Heysemi Mecma’da (8/14) dedi ki: “Zühri, Vasile radıyallahu anh’den işitmemiştir.”

[1770] **Hasen ligayrihi.** Taberani Evsat (5/107) el-Haris b. Nu’man zayıftır.

[1771] **Hasen.** İbnu’l-A’rabi Mucem (1465) Haraiti Mekarimu’l-Ahlak (377) Sem’ani Ensab (3/130)

[1772] **Hasen ligayrihi.** Taberani (11/449)

إِنَّكَ إِنِ اتَّبَعْتَ عَوْرَاتِ النَّاسِ أَفْسَدْتَهُمْ، أَوْ كِدْتَ أَنْ تُفْسِدَهُمْ

"**Şayet sen müslümanların kusurlarını araştıracak olursan onları kötülüğe sevk etmiş olursun**."[1773]

İbn Mes'ud radıyallahu anh'e bir adam getirildi ve: "Bu falancadır, sakalından şarap damlıyor" denildi. Bunun üzerine o şöyle dedi: "Bize gizli kusurları araştırmamız yasaklandı. Ancak aşikar bir kusur görürsek o zaman gereğini yaparız."[1774]

Bera radıyallahu anh'den: "Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem bize hutbe verdi hatta perde arkasında olan kızlar dahi işitti. Yüksek sesle seslenerek şöyle buyurdu:

خَطَبَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى أَسْمَعَ الْعَوَاتِقَ فِي خُدُورِهِنَّ، فَنَادَى بِأَعْلَى صَوْتِهِ: «يَا مَعْشَرَ مَنْ آمَنَ بِلِسَانِهِ وَلَمْ يَخْلُصِ الإِيمَانُ إِلَى قَلْبِهِ، لا تَغْتَابُوا الْمُسْلِمِينَ، وَلا تَتَّبِعُوا عَوَرَاتِهِمْ، فَإِنَّهُ مَنْ يَتَّبِعْ عَوْرَةَ أَخِيهِ اتَّبَعَ اللَّهُ عَوْرَتَهُ، وَمَنِ اتَّبَعَ عَوْرَتَهُ فَضَحَهُ فِي جَوْفِ بَيْتِهِ»

"**Ey diliyle iman etmiş fakat kalplerine iman ulaşmamış topluluk! Müslümanları gıybet etmeyin! Onların ayıplarını araştırmayın! Zira kim kardeşinin ayıbını araştırırsa Allah da onun ayıbını takip eder ve evinin ortasında dahi olsa onu rezil eder**."[1775]

Hadiste geçen: "el-avatiku fi hudûrihinne" ifadesindeki "avatik", âtik" kelimesinin çoğuludur. Buluğa ermiş ve evlenmemiş kız demektir. "Hudûr" kelimesi ise "hudr"un çoğuludur. Hudr; evin bir kenarında bulunan perde olup bakire kızlar bu perdenin gerisinde otururdu. Yahut hudr ile evin kastedildiği söylenmiştir.[1776]

Ebu Berze el-Eslemî radıyallahu anh'den: Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem öyle seslendi ki bakire kızlar dahi işitti. Şöyle buyurdu:

يا معشر من آمن بلسانه ولم يدخل الإيمان قلبه لا تغتابوا المسلمين ولا

[1773] **Sahih.** Ebu Davud (4888) İbn Hibban (13/72) Ebu Ya'la (13/382)

[1774] **Sahih.** Ebu Davud (4890) Abdurrazzak (10/232) Taberani (9/350)

[1775] **Sahih.** Ebu Ya'la (3/237) Ebu Nuaym Sıfatu'n-Nifak (2) Ebu Nuaym Delail (356) Temmam, Fevaid (242) Şecerî, Emali (2510-2511) Abdulhalık eş-Şehami, Erbain (39) Ru'yani, Musned (305) İbn Ebi'd-Dunya el-Gıybet (28) İbn Ebi'd-Dunya es-Samt (167) Ebu'ş-Şeyh, et-Tevbih (87) Beyhakî, Şuab (7/108, 521)

[1776] Mustafa el-Buga, Sahihu Buharî ta'liki (1/72) Muhammed Fuad Abdulbaki, Sahihu Muslim Ta'liki (2/605)

تتبعوا عوراتهم فإنه من يتبع عورة أخيه يتبع الله عورته حتى يفضحه في بيته

“**Ey diliyle iman etmiş fakat iman kalbine girmemiş topluluk! Müslümanları gıybet etmeyin. Onların kusurlarını araştırmayın. Zira kim kardeşinin kusurunun peşine düşerse Allah da onun kusurunu takip eder ve evinde de olsa onu utandırır**.”[1777]

Ebu Berze el-Eslemî radıyallahu anh’den diğer rivayet şu şekildedir: “Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem’e münafıklardan bazı insanların Müslümanlardan bazı kimselere eza verdikleri ve kusurlarını araştırdıkları ulaştı. Bunun üzerine minbere çıkarak perde arkasındaki bekar kızların dahi işiteceği yüksek sesle şöyle buyurdu:

«إنَّه بلَغَني أنَّ ناساً مِن المنافقينَ يُؤذونَ ناساً مِن المسلمينَ ويتَّبعونَ عَوراتِهم، وإنَّه مَن يتبعْ عَوراتِهم يَتَّبع اللهُ عزَّ وجلَّ عورتَهُ فيفضَحَهُ في بيتِهِ»

“**Muhakkak bana ulaştığına göre münafıklardan bazı kimseler, Müslümanlardan bazı kimselere eziyet veriyor ve onların kusurlarını araştırıyorlarmış. Onların kusurlarını araştıranların kusurunu Allah Azze ve Celle takip eder ve evlerinde dahi olsalar rezil eder**.”[1778]

Burayde b. Husayb radıyallahu anh’den: “Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem’in arkasında öğle namazını kıldık. Namazını bitirdiği zaman bize öfkeli bir şekilde döndü ve evlerinin içindeki bekar kızların dahi işiteceği bir yüksek sesle şöyle buyurdu:

«يَا مَعْشَرَ مَنْ أَسْلَمَ، وَلَمْ يَدْخُلِ الْإِيمَانُ فِي قَلْبِهِ، لَا تَذُمُّوا الْمُسْلِمِينَ، لَا تَطْلُبُوا عَوْرَاتِهِمْ، فَإِنَّهُ مَنْ يَطْلُبُ عَوْرَةَ أَخِيهِ الْمُسْلِمِ، هَتَكَ اللهُ سِتْرَهُ، وأَبْدَا عَوْرَتَهُ، وَلَوْ كَانَ فِي سِتْرِ بَيْتِهِ»

“**Ey Müslüman olan fakat iman kalbine girmemiş kimseler topluluğu! Müslümanları kötülemeyin! Onların kusurlarını aramayın. Zira kim Müslüman kardeşinin kusurunu ararsa, Allah onun perdesini yırtar ve evinin örtüsü içinde dahi olsa onun kusurunu ortaya çıkarır.**”[1779]

[1777] **Hasen.** Ahmed (4/424) Şuayb el-Arnaut: sahih ligayrihi dedi.

[1778] **Hasen.** El-Muhallisiyyat (1422) Ebu’ş-Şeyh et-Tevbih (90)

[1779] **Hasen ligayrihi.** Taberani (2/20) Taberani Evsat (3/207) Ebu Nuaym Delail (357) Şecerî, Emali (2509) isnadında Rumeyh b. Hilal meçhuldür. Geçen rivayetlerin şahit olması sebebiyle hasen derecesine çıkar.

İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan: "Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem perdelerinin arkasında olan bekar kızların işiteceği bir hutbe verdi ve şöyle buyurdu:

«يَا مَعْشَرَ مَنْ أَسْلَمَ بِلِسَانِهِ وَلَمْ يَدْخُلِ الْإِيمَانُ قَلْبَهُ، لَا تُؤْذُوا الْمُؤْمِنِينَ، وَلَا تَتَّبِعُوا عَوْرَاتِهِمْ، فَإِنَّهُ مَنْ يَتَّبِعْ عَوْرَةَ أَخِيهِ يَتَّبِعِ اللهُ عَوْرَتَهُ، وَمَنْ يَتَّبِعِ اللهُ عَوْرَتَهُ يَفْضَحْهُ، وَلَوْ فِي جَوْفِ بَيْتِهِ»

"**Ey diliyle Müslüman olmuş, iman kalbine girmemiş kimseler topluluğu! Müminlere eziyet vermeyin! Onların kusurlarının peşine düşmeyin! Zira kim kardeşinin kusurunu takip ederse Allah da onun kusurunu takip eder. Allah kimin kusurunu takip ederse evinin ortasında dahi olsa onu rezil eder**."[1780]

Cabir radıyallahu anh'den: "Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem bir gün geldi ve perdeleri arkasındaki kızların işiteceği bir sesle şöyle seslendi:

يا معشر من أسلم بلسانه، ولم يخلص الإيمان إلى قلبه، لا تذموا المسلمين، ولا تتبعوا عوراتهم، فإنه من يتتبع عورة أخيه يتتبع الله عورته فيفضحه في جوف بيته

"**Ey diliyle Müslüman olmuş, iman kalbine yerleşmemiş kimseler topluluğu! Müslümanları kötülemeyin! Onların kusurlarını araştırmayın. Zira kim kardeşinin kusurunu araştırırsa Allah da onun kusurunu takip eder ve onu evinin ortasında rezil eder**."[1781]

Kendisi İçin İstediğini Din Kardeşi İçin İstemeyen Mü'minlere Benzemez

Muaz b. Enes el-Cuhenî radıyallahu anh'den: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e: "Ey imanın en üstünü nedir?" diye sordum.

أَفْضَلُ الْإِيمَانِ أَنْ تُحِبَّ لِلَّهِ، وَتُبْغِضَ فِي اللهِ، وَتُعْمِلَ لِسَانَكَ فِي ذِكْرِ ". قَالَ: وَمَاذَا يَا رَسُولَ اللهِ؟ قَالَ: " وَأَنْ تُحِبَّ لِلنَّاسِ مَا تُحِبُّ لِنَفْسِكَ، وَتَكْرَهَ لَهُمْ مَا تَكْرَهُ لِنَفْسِكَ، وَأَنْ تَقُولَ خَيْرًا أَوْ تَصْمُتَ

[1780] **Hasen ligayrihi.** Taberanî (11/186) Taberani Evsat (4/125) isnadında İsmail b. Şeybe et-Taifi zayıftır.

[1781] **Hasen ligayrihi.** İbn Ma'ruf el-Bağdadi, Fevaidu'l-Muntekati'l-Garaib (el yazma no: 11) isnadında hal tercemesini bulamadığım kimseler var.

"**Allah için sevmen ve Allah için buğzetmen, dini Allah'ı zikretmekte kullanmandır**" buyurdu. Ona: "Ey Allah'ın rasulü! Başka?" diye sordum. Buyurdu ki: "**Kendin için sevdiğini diğer insanlar için de sevmen, kendin için istemediğini başkaları için de istememendir. Yine ya hayır konuşman, ya da susmandır.**"[1782]

Enes b. Malik radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لَا يُؤْمِنُ عَبْدٌ حَتَّى يُحِبَّ لِجَارِهِ – أَوْ قَالَ: لِأَخِيهِ – مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ

"**Kul, kendisi için istediğini komşusu veya din kardeşi için de istemedikçe iman etmiş olmaz**."[1783]

Başkalarını Elinden ve Dilinden Selamette Kılmayan Müslümanlara Benzemez

İbn Mes'ud radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إِنَّ اللهَ قَسَمَ بَيْنَكُمْ أَخْلَاقَكُمْ، كَمَا قَسَمَ بَيْنَكُمْ أَرْزَاقَكُمْ، وَإِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ يُعْطِي الدُّنْيَا مَنْ يُحِبُّ وَمَنْ لَا يُحِبُّ، وَلَا يُعْطِي الدِّينَ إِلَّا لِمَنْ أَحَبَّ، فَمَنْ أَعْطَاهُ اللهُ الدِّينَ، فَقَدْ أَحَبَّهُ، وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، لَا يُسْلِمُ عَبْدٌ حَتَّى يَسْلَمَ قَلْبُهُ وَلِسَانُهُ، وَلَا يُؤْمِنُ حَتَّى يَأْمَنَ جَارُهُ بَوَائِقَهُ "، قَالُوا: وَمَا بَوَائِقُهُ يَا نَبِيَّ اللهِ؟ قَالَ: " غَشْمُهُ وَظُلْمُهُ، وَلَا يَكْسِبُ عَبْدٌ مَالًا مِنْ حَرَامٍ، فَيُنْفِقَ مِنْهُ فَيُبَارَكَ لَهُ فِيهِ، وَلَا يَتَصَدَّقُ بِهِ فَيُقْبَلَ مِنْهُ، وَلَا يَتْرُكُ خَلْفَ ظَهْرِهِ إِلَّا كَانَ زَادَهُ إِلَى النَّارِ، إِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ لَا يَمْحُو السَّيِّئَ بِالسَّيِّئِ، وَلَكِنْ يَمْحُو السَّيِّئَ بِالْحَسَنِ، إِنَّ الْخَبِيثَ لَا يَمْحُو الْخَبِيثَ

"**Allah rızıkları aranızda paylaştırdığı gibi ahlakınızı da öyle paylaştırmıştır. Allah dünyalıkları hem sevdiği, hem de sevmediği kullarına verir. Ancak dini sadece sevdiği kullara nasip eder. Allah birine dini nasip ettiği zaman onu seviyor demektir. Nefsim elinde olana yemin olsun ki, kulun kalbi ve dili teslim olmadıkça kendisi de müslüman olamaz. Komşuları vereceği zarardan emin olmadığı sürece kul mümin olamaz**." Sahabeler: "Ey Allah'ın rasulü! Bu zararlar nedir?"

[1782] **Sahih ligayrihi.** Ahmed (5/247) Taberani (20/153)
[1783] **Sahih.** Ahmed (3/176, 251, 272, 278) Buhari (13) Muslim (45)

diye sorunca, Nebî sallallahu aleyhi ve sellem: "**Eziyet ve zulümlerdir**" buyurdu. Sonra şöyle devam etti: "**Kişi haram yoldan kazandığı malı infak etse de bereketini göremez. Bu maldan vereceği sadakalar kabul görmez. Bu maldan yanında tuttuğu miktar, onun cehennemde azığı olur. Allah kötülüğü başka bir kötülükle gidermez. Fakat kötülüğü yapılan bir iyilikle temizler. Zira pis olan bir şeyi pis olan başka bir şey silemez**."[1784]

Abdullah b. Amr radıyallahu anhuma'dan: "Adamın biri: "Ey Allah'ın rasulü! En İslam'ın en üstünü hangisidir?" diye sordu. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ

"**Müslümanların, kişinin dilinden ve elinden selamette olmasıdır**."[1785]

Abdullah b. Amr radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

المسْلِمُ مَنْ سَلِمَ المسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ، وَالمهَاجِرُ مَنْ هَجَرَ مَا نَهَى اللَّهُ عَنْهُ

"**Müslüman; dilinden ve elinden diğer müslümanların selamette kaldığı kişidir. Muhacir ise Allah'ın yasakladığı şeylerden uzaklaşan kişidir**."[1786]

Ebu Hureyre radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

المسْلِمُ مَنْ سَلِمَ المسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ، وَالمؤْمِنُ مَنْ أَمِنَهُ النَّاسُ عَلَى دِمَائِهِمْ وَأَمْوَالِهِمْ

"**Müslüman; dilinden ve elinden diğer müslümanların selamette kaldığı kimsedir. Mü'min; canları ve malları hususunda diğer insanların kendisine güvendiği kimsedir**."[1787]

Fadale b. Ubeyd radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve

---

[1784] **Sahih.** Ahmed (1/387) Hakim (1/89, 4/183) İbn Asakir, Tarih (49/87) İbn Ebi Şeybe, Musned (344)

[1785] **Sahih.** Muslim (40) Ahmed (2/187)

[1786] **Sahih.** Buhari (10) Ahmed (2/192, 195, 202, 205, 209, 212, 215, 224) Ebu Davud (2481) Nesai (2/267)

[1787] **Sahih.** Ahmed (2/379) Tirmizi (2627) Nesai (8/104)

sellem veda haccında şöyle buyurdu:

أَلَا أُخْبِرُكُمْ مَنِ الْمُسْلِمُ؟ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ، وَالْمُؤْمِنُ مَنْ أَمِنَهُ النَّاسُ عَلَى أَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ، وَالْمُهَاجِرُ مَنْ هَجَرَ الْخَطَايَا وَالذُّنُوبَ، وَالْمُجَاهِدُ مَنْ جَاهَدَ نَفْسَهُ فِي طَاعَةِ اللهِ

"**Müslümanın kim olduğunu size söyleyeyim mi? Müslüman; insanların dilinden ve elinden selamette oldukları kimsedir. Mü'min; insanların canları ve malları konusunda kendisine güvendiği kimsedir. Muhacir; hata ve günahlardan uzak duran kimsedir. Mucahid; Allah'a itaat yolunda kendi nefsiyle mücahede eden kimsedir**."[1788]

Islık Çalan ve Alkış Tutan Müşriklere Benzer

Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur:

وَمَا كَانَ صَلَاتُهُمْ عِنْدَ الْبَيْتِ إِلَّا مُكَاءً وَتَصْدِيَةً فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ

"**Dahası, onların Beyt yanındaki duaları, ıslık çalmaktan ve el çırpmaktan başka bir şey değildi. Öyleyse, küfretmiş olmanız dolayısıyle (hak ettiğiniz) azabı tadın**." (Enfal 35)

İbn Kayyım rahimehullah bu ayet hakkında şöyle demiştir: "İbn Abbas, İbn Ömer, Atiyye, Mucahid, Dahhak, el-Hasen el-Basrî ve Katade, ayette geçen "mukâ" ıslık çalmak, "tasdiye" ise el çırpmaktır dediler. İbn Abbas radıyallahu anhuma şöyle demiştir: "Kureyş, beytullah'ı çıplak olarak tavaf ediyor, ıslık çalıp el çırpıyorlardı." Mucahid dedi ki: "Tavafta Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in karşısına çıkıp tavafını ve namazını bozmak için ıslık çalıp el çırpıyorlardı. El çırpanlar ve kamış, mizmar veya benzeri şeylere üfleyerek ses çıkaranlarda bunlara benzeme vardır. Bu sadece görünüşte bir benzeme olsa dahi, onlara benzemeye çalışmaları sebebiyle bunların da kınanması söz konusudur."[1789]

Şeyh Ahmed b. Yahya en-Necmî şöyle demiştir: "Allah, el çırpmaları ve ıslık çalmaları sebebiyle Kureyş'i kötüledi. Allah birisini ancak batıl ve boş bir işten dolayı kötüler. Bu yaptıkları doğru veya helal olsaydı, Allah bundan dolayı onları kötülemezdi. Onları bundan dolayı kötülediğinden bu, onun haram ve batıl olduğunu gösterir. Şu dinî kurallardandır: hakkında

[1788] **Sahih.** Ahmed (6/21, 22) İbn Hibban (10/484, 11/203) Hakim (1/54) Tirmizi (1621) Bezzar (9/206) Taberani (18/309)

[1789] İgasetu'l-lehfan (2/274-275).

tehdit bulunan, lanet edilen, gazap edilen ve yapan kimse hakkında kötüleme bulunan şeyler, haramdır ve büyük günahlardan sayılır. Büyük imamlar şöyle demişlerdir: Islık çalma ve el çırpma kötülendi ve azap tehditiyle yan yana zikredildi. Bu, onların haram kılındıklarını ifade eder.

İnsanların iddia ettiklerine göre büyüklere saygı ve şanlarını yüceltmek için yaptıkları alkış da haramdır. Çünkü o, Allah'ın kâfirleri kötülemesine sebep olan, bu tür kötülenmiş davranıştandır. Alkış, batı hayranlarının, batıl kâfir dostlarından ithal ettikleri şeylerdendir. Çünkü onlar dine aykırı olsa bile, herşeyde onları taklit etmişlerdir. Allah en iyi bilendir."[1790]

Aksırana "Çok Yaşa" Diyenler Acemlere Benzer

Said b. Cubeyr rahimehullah dedi ki: "İbn Abbas radıyallahu anhuma, Allah Teâlâ'nın: "**Onlardan her biri kendisine bin yıl ömür verilsin ister**" (Bakara 96) ayeti hakkında şöyle dedi: "Bu Acemlerin birisi aksırdığı vakit söyledikleri: "On bin yıl yaşa" sözünden alınmıştır."[1791]

Said b. Cubeyr rahimehullah'tan: "İbn Abbas radıyallahu anhuma, Allah Teâlâ'nın: "**Andolsun ki sen onları insanlar arasında müşriklerden bile hayata daha tutkun bulursun**" (Bakara 96) ayeti hakkında şöyle dedi: "Bunlar şu kitap ehli olan kimselerdir. "**Onlardan her biri kendisine bin yıl ömür verilsin ister. Halbuki ömrünün uzatılması kendisini azaptan kurtarıcı değildir**" (Bakara 96) Bu, onlardan birisinin aksırması üzerine arkadaşına: "Hez irsal sururi mihrican behor: bin yıl sevinç ve neşe ile yaşayasın" diye söylemelerine işarettir."[1792]

Müzik Dinleyenler Münafıklara Benzer

Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur:

مِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْتَرِي لَهْوَ الْحَدِيثِ لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَيَتَّخِذَهَا هُزُوًا

"**İnsanlar arasında, başkalarını bilgisizce Allah'ın yolundan saptırmak ve onu alaya almak için boş sözleri satın alanlar bulunmaktadır.**" (Lokman 6)

İbn Mes'ud radıyallahu anh şöyle demiştir: "Bu ayette geçen boş söz musikidir."[1793]

[1790] Tenzihu'ş-Şeria An İbahati'l-Egani'l-Halia (s.13)

[1791] **Sahih ligayrihi mevkuf.** Hakim (2/290) Said b. Mansur (201) Taberi, Tefsir (2/373) İbn Ebi Hatim Tefsir (1/250) İbn Ebi Şeybe (7/160) Ebu Davud Zühd (333)

[1792] **Sahih mevkuf.** Hakim (2/290) Taberi Tefsir (2/372)

[1793] **Sahih mevkuf.** Hakim (2/445) Taberi (20/127) Beyhaki (10/223) İbn Ebi

Aynısını İbn Abbas[1794], Cabir b. Abdillah[1795], İkrime[1796], Mucahid[1797], el-Hasen (el-Basrî)[1798], Said b. Cubeyr[1799], Katade[1800] ve İbrahim (en-Nehaî)[1801] de söylemişlerdir.[1802]

Allah Teâla şöyle buyurmuştur: "**Ve hem de gafilsiniz.**" (Necm 61)

İbn Abbas radıyallahu anhuma dedi ki: "Bu ayette kastedilen müziktir"[1803]

Yine Mücahid rahimehullah ayette geçen "samidun" kelimesini açıklarken şöyle demiştir. "Yemen halkı bir kimse şarkı söylediği zaman "semmede" derler."[1804]

Allah Teâla şöyle buyurmuştur: "**İçlerinden gücünün yettiklerini sesinle titret**" (İsra 64)

Mucahid rahimehullah dedi ki: "Bu ayette kastedilen şarkı ve müzik aletleridir."[1805]

Nafi rahimehullah şöyle demiştir: "İbn Ömer radıyallahu anhuma ile

---

Şeybe (5/132) İbn Ebi'd-Dunya Zemmu'l-Melahi (26) Ziyau'l-Makdisi İttibau's-Sunen (s.6) İbnu'l-Cevzi Telbis (s.231-232) Elbani es-Sahiha (6/421)

[1794] **Sahih mevkuf.** Buhari Edebu'l-Mufred (786) Taberi (20/127) Beyhaki (10/221) İbn Ebi Şeybe (5/132) İbn Ebi'd-Dunya Zemmu'l-Melahi (27) Ziyau'l-Makdisi İttibau's-Sunen (s.6) İbnu'l-Cevzi Telbis (s.231-232) Elbani Tahrimu Alati't-Tarb (s.142)

[1795] Taberi (20/128)

[1796] **Sahih maktu.** Buhari Tarihu'l-Kebir (4/217) Taberi (20/129) İbn Ebi Şeybe (5/132) Beyhaki (10/223) İbn Ebi'd-Dunya Zemmu'l-Melahi (28) İbnu'l-Cevzi Telbis (s.231-232) Elbani Tahrimu Alati't-Tarb (s.143)

[1797] **Sahih maktu.** İbn Ebi Şeybe (5/132) Taberi (20/128) Tefsiru Sufyan es-Sevri (s.238) Abdurrazzak Tefsir (3/105) Beyhaki (10/223) Ebu Nuaym Hilye (3/286) İbn Ebi'd-Dunya Zemmu'l-Melahi (32) İbnu'l-Cevzi Telbis (s.231-232)

[1798] Tefsiru'l-Begavi (6/284) İbn Atiyye Muharraru'l-Veciz (4/399) Elbani Tahrimu Alati't-Tarb (s.145)

[1799] Tefsiru'l-Begavi (6/284) İbn Atiyye Muharraru'l-Veciz (4/399)

[1800] Zadu'l-Mesir (6/315-316) Durru'l-Mensur (5/159-161)

[1801] **Sahih maktu.** İbn Ebi'd-Dunya Zemmu'l-Melahi (29) Tefsiru'l-Begavi (6/285) Beyhaki (10/223) İbn Ebi Şeybe (5/132)

[1802] Kurtubi el-Cami Li'l-Ahkami'l-Kur'an'da (14/51) İbn Atiyye'den şöyle dediğini nakleder: "İbn Mesud, İbn Abbas, Cabir b. Abdillah ve Mucahid bu şekilde tefsir ettiler" Sonra (14/52): "İkrime, Meymun b. Mihran ve Mekhul'den de bu görüşü nakleder.

[1803] **Sahih mevkuf.** Abdurrazzak Tefsir (3/255) İbn Ebi Şeybe (7/160) İbnu'l-Cevzi Telbis (s.231-232) Taberi (22/559) Beyhaki (10/223) İbn Ebi'd-Dunya Zemmu'l-Melahi (33) Kurtubi (17/123) İbn Cevzi Zadu'l-Mesir (8/86)

[1804] **Hasen maktu.** Taberi (22/560) İbnu'l-Cevzi Telbis (s.231-232)

[1805] **Hasen maktu.** Taberi (17/490) İbn Ebi Hatim (9/172) İbn Ebi'd-Dunya Zemmu'l-Melahi (71) İbn Cevzi Telbis (s.232) Kurtubi (14/51) Zadu'l-Mesir (5/58)

birlikte yolda gidiyorduk. Bir çoban kavalı sesi duydu. Bunun üzerine parmaklarını kulaklarına tıkadı ve yolunu değiştirdi. Dedi ki:

يَا نَافِع ، هَكَذَا رَأَيْتُ رسول الله صلى الله عليه وسلم فَعَلَ

"Ey Nafi! Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in (çoban kavalı işittiği zaman) böyle yaptığını gördüm!"[1806]

Suyuti, el-Emru bi'l-İttiba'da şöyle demiştir: "Dinleyenini ölçü sınırından çıkarmayan, ritimli olmayan ses hakkında yaptıkları böyleyse, bu zamandakilerin çalgı aletleriyle dinledikleri müzikli seslere karşı nasıl olurdu?

Nitekim Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şarkıcı kadınların alım satımını yasaklamış ve: "**Onların kazancı haramdır**" buyurmuştur.[1807]

Taberi rahimehullah şöyle demiştir: "Meşhur âlimler müziğin haramlığında ve bunun yasaklanmasında icma etmişlerdir."[1808]

Suyuti şöyle der: "Onların zamanlarında söylenen şarkılar zühd hakkında olmasına rağmen yasaklığında birleşmişlerdir. Peki ya bu zamanda çıkarılan şeyleri görselerdi ne derlerdi? Şüphesiz çirkinlikler artmıştır. Salih selefe uy ve bunlardan sakın ey kardeşim! Nitekim İbn Mes'ud radıyallahu anh şöyle demiştir: "Müzik, tıpkı suyun baklayı yetiştirdiği gibi kalpte nifakı yetiştirir."[1809]

Ebû 'Amîr ve Ebû Mâlik el-Eş'arî radıyallahu anh Rasûlullah

[1806] **Sahih.** Ahmed (2/8, 38) Ebu Davud (4924-26) Beyhaki (10/222) İbn Sad (4/163) el-Hallal, el-Emru bi'l-Maruf ve'n-Nehyu Ani'l-Munker (176) Taberani Sagir (1/30) İbn Hibban (2013-mevaridu'z-Zaman) İbn Ebi'd-Dunya Zemmu'l-Melahi (544) İbn Asakir (57/173) Acurri Tahrimu'n-Nerd ve'ş-Şatranc ve'l-Melahi (64) İbn Cevzi Telbis (s.232) Elbani Tahrimu Alati't-Tarb (s.116)

[1807] **Hasen.** Ebu Umame radıyallahu anh'den: Tirmizi (1282) İbn Mace (2168) Humeydi (910) Ahmed (5/257, 268) İbn Ebi'd-Dunya Zemmu'l-Melahi (24) Tayalisi (1134) Beyhaki (6/14) Taberani (8/212,no: 7749, 7805,7825, 7855, 7861, 7862) Ebu Ya'la (1/104, 402) İbnu'l-Cevzi Telbisu İblis (s.232) Begavi Mealimu't-Tenzil (6/451) Taberi Tefsiri (21/60) İbn Hazm el-Muhalla (9/67) Elbani Sahiha (2922)

[1808] Taberi Tefsiri (14/56)

[1809] **Sahih mevkuf.** Beyhaki (10/223) Ebu Ubeyd İman (s.34) İbn Ebi'd-Dunya Zemmu'l-Melahi (30, 31, 34, 35, 37, 38,) Mervezi Ta'zimu Kadri's-Salat (680) Ziyau'l-Makdisi İttibau's-Sunen (s.7) Elbani Tahrimu Alati't-Tarb (s.10, 145)

*** İbn Mesud radıyallahu anh'den merfu olarak zayıf isnadla**: Ebu Davud (4929) Beyhaki (10/223) İbn Adiy el-Kamil (4/279) İbn Ebi'd-Dunya Zemmu'l-Melahi (39) Elbani Daifu'l-Cami (3936) ed-Daife (2430)

* **Ebu Hureyre radıyallahu anh'den merfu olarak zayıf isnadla**: Fevaidu Ebi Ali es-Savvaf (el yazma no: 133)

* **Cabir radıyallahu anh'den merfu olarak zayıf isnadla**: Beyhaki Şuab (4/279) Elbani Daifu'l-Cami (3937)

sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu rivayet eder:

لَيَكُونَنَّ مِنْ أُمَّتِي أَقْوَامٌ، يَسْتَحِلُّونَ الحِرَ وَالحَرِيرَ، وَالخَمْرَ وَالمَعَازِفَ

'**Ümmetimden zinayı, ipeği, içki ve çalgı dinlemeyi helal kabul eden insanlar çıkacak.**..'[1810]

İmran b. Husayn ve Enes radıyallahu anhum, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den şöyle dediğini rivayet etmiştir:

فِي هَذِهِ الأُمَّةِ خَسْفٌ وَمَسْخٌ وَقَذْفٌ، فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ المُسْلِمِينَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَمَتَى ذَاكَ؟ قَالَ: إِذَا ظَهَرَتِ القَيْنَاتُ وَالمَعَازِفُ وَشُرِبَتِ الخُمُورُ

'**Bu ümmet içerisinde yere batırılma, hayvana dönüştürülme ve taşlanma olacak**." Müslümanlardan biri: "Bu ne zaman olacak ey Allah'ın rasulü?" dedi. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki: "**Kadın şarkıcılar edinip müzik aletleri çaldıklarında ve içki içtiklerinde olacak**.'[1811]

el-Hasen el-Basrî rahimehullah şöyle demiştir: "Defler Müslümanların işlerinden değildir. Abdullah (b. Mesud)'un ashabı defleri parçalarlardı."[1812]

Abdullah b. Ahmed b. Hanbel'den: "Babama müzik hakkında sorduğumda şöyle dedi: "Müzik kalpte münafıklık yeşertir. Ondan hoşlanmam."[1813]

İshak b. İsa et-Tabbâ'dan: "Malik b. Enes'e Medine'liler müziğe ruhsat veriyor mu? Diye sordum. Dedi ki: "Bizde onu ancak fasıklar yapar"[1814]

[1810] **Sahih.** Buhârî (5590) Bkz. *Fethu'l-Bârî* (10/51).

[1811] **Sahih.** İbn Ebî'd-Dunyâ' Zemmu'l-Melahi'(7) Tirmizi (2212) el-Elbani *es-Silsîletu's-Sahîhâ* (2203)

[1812] **Sahih maktu.** El-Hallal el-Emru bi'l-Maruf ve'n-Nehyi ani'l-Munker (s.171) Elbani Tahrimu Alati't-Tarb (s.10, s.104)

[1813] **Sahih maktu.** El-Hallal el-Emru bi'l-Maruf ve'n-Nehyi ani'l-Munker (s.203) Abdullah b. Ahmed b. Hanbel el-İlel (2/76) İbn Kudame Şerhu'l-Kebir (12/51) Ziyauddin Makdisi İttibau's-Sunen (s.7) Muştuli Selvetul Ahzan (s.28) Suyuti el-Emru bi'l-İttiba (s.8)

[1814] **Sahih maktu.** El-Hallal el-Emru bi'l-Maruf ve'n-Nehyi ani'l-Munker (s.204) Ziyauddin Makdisi İttibau's-Sunen (s.7) Muştuli Selvetul Ahzan (s.28) Kurtubi (15/55) Elbani Tahrimu Alati't-Tarb (s.100) Abdullah b. Ahmed el-İlel (2/70) İbn Receb Fethul Bari (7/36) Zehebi Tarih (3/329) Suyuti el-Emru bi'l-İttiba (s.8)

el-Abbas b. Muhammed ed-Devrî – İbrahim b. El-Münzir'den: Ona şöyle denilerek soruldu: "Sizler müziğe ruhsat veriyor musunuz?" dedi ki: "Allah'a sığınırım! Bizden bunu yapanlar ancak fasıklardır."[1815]

Abdurrahman el-Mutetabbib'den: Ahmed b. Hanbel'e: "Kaside ehli hakkında ne dersin?" dedim. Dedi ki: "Bidattir. Onlarla oturulmaz."[1816]

eş-Şafiî dedi ki: "Irak'ta tağbir denilen bir şey bıraktım. Zındıklar onu Kurandan alıkoymak için uydurmuşlardı."[1817]

Tagbir: musiki ve kaside meclisleridir. Ebu Mansur el-Ezheri şöyle demiştir: "Bir topluluk Allah'ı zikir, dua ve yalvarma ile toz kaldırırlar. Allah Azze ve Celle'yi zikrederken söyledikleri şiirlere "tagbir: toz kaldırma" adını vermişlerdir. Sanki onlar söyledikleri şarkı esnasında ayaklarıyla yere vurmaları ve raks etmeleri sebebiyle toz kaldırma anlamına gelen bu ismi kullanmışlardır.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, kevbe'yi yasaklamıştır. Kevbe darbuka ve davuldur. Nefesli çalgıyı facir ahmakın sesi olarak tanımlamıştır. Geçmiş âlimler -İmam Ahmed rahimehullah gibi- eğlence ve müzik aletlerinin haram olduğunu bildirmiştir. Ud, tambur, kaval, keman ve zil bunlardandır. Kemençe, kanun, org, piyano, gitar ve benzeri modern eğlence ve müzik aletlerinin; Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in müzik aletlerini yasakladığı hadisin kapsamına girdiğinde şüphe yoktur. Üstelik bu aletler, coşturup eğlendirmede ve etkilemede bazı hadislerde haramlığı bildirilen eski enstrümanlardan çok daha ileridir.

Müzik aletlerinin günümüzde ilahi adı verilen kaside ve neşidelerle birlikte çalınması, ibadetlerini müzik eşliğinde yapan ehl-i kitabı ve kitapsız kâfirleri taklitten kaynaklanmaktadır.

Hatta -İbn Kayyım rahimehullah ve benzeri ilim ehlinin değindiği gibi- müziğin coşkusu ve sarhoşluğu içkinin sarhoşluğundan daha büyüktür. Müziğe, şarkı sözleri ve çalıp söyleyen şarkıcı kadınların sesleri eklenince şüphesiz günah daha büyük olur ve bunun haramlığı daha kuvvetlidir. Şarkının sözleri aşk, sevgi, tutku ve güzelliklerin nitelendirilmesi olunca sorun daha da büyür. Bu nedenle âlimler şarkının, zinanın postacısı olduğunu ve kalpte nifak meydana getirdiğini söylemiştir. Genel olarak,

---

[1815] **Sahih maktu.** El-Hallal el-Emru bi'l-Maruf ve'n-Nehyi ani'l-Munker (s.205) İbn Receb Fethul Bari (7/36) Elbani Tahrimu Alatit Tarb (s.100)

[1816] El-Hallal el-Emru bi'l-Maruf ve'n-Nehyi ani'l-Munker (s.222) İbn Muflih el-Füru (9/352) İbnul Cevzi Telbis (s.294)

[1817] El-Hallal el-Emru bi'l-Maruf ve'n-Nehyi ani'l-Munker (s.234) İbn Teymiye Mecmuu Fetava (2/352, 7/351) İbnul Cevzi Telbis (s.296) Suyuti el-Emru bil İttiba (s.8)

şarkı ve müzik konusu bu zamanın en büyük fitnelerinden birisi olmuştur.

Günümüzde; saatler, ziller, çocuk oyuncakları, bilgisayar ve bazı telefon cihazları gibi birçok eşyaya müziğin girmesi bu sorunu daha da artırmış ve müzikten sakınmak kesin kararlılık gerektiren bir iş haline gelmiştir. Allah yardımcımız olsun!

Kur'ân'ı Musiki Makamlarıyla Okuyan Bizden Değildir

Ebu Hureyre radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

« لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يَتَغَنَّ بِالْقُرْآنِ. وَزَادَ غَيْرُهُ « يَجْهَرُ بِهِ »

"**Kur'an ile teganni etmeyen bizden değildir**" Diğer rivayette: "**Kur'ân'ı sesli okumayan bizden değildir**"."[1818]

Vekî b. El-Cerrah[1819] ve Sufyan b. Uyeyne dediler ki: "Kur'an ile teganni, onunla yetinmek demektir."[1820]

Ebu Ubeyd, Şube, Eyyub, Tahavi, Darimi, Beyhaki, Kurtubi, İbni Kesir, Nevevi ve pek çok âlim de bu görüştedirler.[1821] Bu manâ, söz konusu tehdit ile uyumludur.

Ebu Hureyre radıyallahu anh ve başkaları teganniyi; "Kur'an'ı yüksek sesle okumak kastediliyor" diye açıkladılar.[1822]

[1818] **Sahih.** Buhari (7527) Beyhaki (10/229) Hatib Tarih (1/395) İbn Asakir (51/242)

- Sad b. Ebi Vakkas radıyallahu anh'den merfuan: Ahmed (1/172, 175, 179) Ebu Davud (1471) Darimi (1490, 3488) Ebu Ya'la (2/93) İbn Hibban (1/326) Ziyaul-Makdisi el-Muhtare (1/491) Hakim (1/758) Beyhaki (10/230)
- Sad b. Malik radıyallahu anh'den: Hakim (1/759) Abdurrazzak (2/483)
- İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan: Hakim (1/760) Taberani (11/121)
- Abdullah b. Zübeyr radıyallahu anhuma'dan: Bezzar (6/168) Dulabi el-Kuna (319)
- Aişe radıyallahu anha'dan: Ebu Ya'la (8/195) İbn Adiy el-Kamil (5/375) isnadı **Zayıf.**
- Said b. Ebi Said radıyallahu anh'den: Ebu Davud (1471) **Sahih.**
- Ebu Lubabe radıyallahu anh'den: Ebu Davud (1473) Beyhaki (2/54) Elbani hasen sahih demiştir.

[1819] **Sahih maktu**. Ahmed (1/172) Şuayb el-Arnaut isnadı sahih demiştir. Ebu Davud (1474) Elbani sahih maktu demiştir.

[1820] **Sahih maktu**. Buhari (5024) Ebu Davud (1474) Elbani sahih maktu demiştir.

[1821] Bkz.: Darimi (1499, 3491) Beyhaki Şuab (2/529) Tahavi Müşkilu'l-Asar (2/130) İbn Kesir Fezailu'l-Kur'an (s.103 v.d.) Nevevi et-Tıbyan (s.78) Kurtubi Tefsir, (1/10) Kurtubi et-Tizkar (s.123)

[1822] **Sahih.** Buhari (5023, 7482) Darimi (3533)

Adı geçen âlimler bazı bidatçilerin bu hadisteki “teganni” kelimesini kendilerinin ezgi gibi Kuran okumalarına delil getirmelerine şiddetle karşı çıkmışlardır.[1823]

Nitekim böyle bir saptırmaya ihtimal vermeyecek kadar sarih ibareler vardır ve sesi dalgalandırarak elhan, ezgi ve melodilerle, bir harf eksilmek veya artırmak şeklinde uzatmayla Kur’an okumanın haram oluşunda icma vardır.[1824]

Şu ayette, Kur’an’ı açık, anlaşılır ve acelesiz okumak emredilmiştir;

وَرَتِّلِ الْقُرْآنَ تَرْتِيلًا

“**Kur'an'ı tane tane (tertil ile) oku**” (Müzemmil 4)

Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem, kendisinden sonra ümmeti için korktuğu bazı hasletleri saymış ve sonunda şöyle buyurmuştur:

و نشوا يتخذون القرآن مزامير يقدمون الرجل ليس بأفقههم و لا أعلمهم ما يقدمونه إلا ليغنيهم

“…**bir de şu kavimden uzağım; onlar Kur’anı şarkı gibi okurlar, bir kimseyi ilim sahibi olmadığı halde sırf şarkı gibi Kur’an okuduğu için imamlığa geçirirler**.”[1825]

[1823] bkz.:İbn Kesir Fezailu’l-Kur’an (s.108)

[1824] İbn Kesir Fezailu’l-Kuran (s.113) Kurtubi Tefsir (1/16) Kurtubi et-Tizkar (s.129) İbn Kudame el-Muğni (1/459)

[1825] **Sahih.** El-Elbani es-Sahiha (979) birçok sahabeden gelmiştir:

* Ebu Hureyre radıyallahu anh’den: Abdurrazzak (2/488) Taberani Evsat (2/105) Ebu Nuaym Hilye (1/384) İbn Sad (5/254) İbn Asakir (67/379) Mustagfiri Fadailu’l-Kur’an (37)

* Huzeyfe radıyallahu anh’den: Ebu Nuaym Hilye (3/359) el-Elbani ed-Daife (1171)

* Ali radıyallahu anh’den: Şeceri Emali (2724) Ebi Said eş-Şaşi, Cüz (no:46)

* Uleym radıyallahu anh’den: İbn Ebi Şeybe (7/529)

* el-Hakem b. Amr el-Gıfari’den: Hakim (3/500) Taberani (3/211) Mustagfiri Fadailu’l-Kur’an (38)

* Amr b. Abese radıyallahu anh’den: Taberani, Mecmau’z-Zevaid (10/206)

* Abis el-Gıfari’den: Buhari Tarih (7/80) Ahmed (3/494) Bezzar (2/177 Keşfu’l-Estar 1610) Taberani (18/34-37) Hafız Ebu Garze Musnedu Abis (no:1-2) Beyhaki Şuab (2/541) Tahavi Şerhu Muşkil (1389) İbn Kani Mucem (851) Haris b. Ebi Usame Musned (2/640) Ebu Ubeyd Fadailu’l-Kuran (s.166) Ebu Nuaym Marife (5550) Deylemi (2328) Mustagfiri Fadailu’l-Kur’an (39) el-Elbani Sahihu’l-Cami (2812)

* Avf b. Malik radıyallahu anh’den: Ahmed (6/22) İbn Ebi Şeybe (7/530) Taberani (18/51, 57) Ziyau’l-Makdisi el-Munteka (el yazma no:507) el-Elbani

Sehl b. Sad ve Cabir radıyallahu anhuma'dan; "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem bizler Kuran okuyorken yanımıza çıktı, aramızda arap da, acem de vardı. Buyurdu ki;

اقْرَءُوا فَكُلٌّ حَسَنٌ وَسَيَجِيءُ أَقْوَامٌ يُقِيمُونَهُ كَمَا يُقَامُ الْقِدْحُ يَتَعَجَّلُونَهُ وَلَا يَتَأَجَّلُونَهُ

"**Okuyun, her okuyuş güzeldir. İleride bir kavim gelecektir ki bunlar, Kur'an'ın kelime ve lafızlarını okun yontulması gibi yontacaklar, ondan hâsıl olacak karşılığı ahirete bırakmayıp dünyada alacaklar**."[1826]

Nevfel b. Iyas'tan; Bizler Ömer radıyallahu anh'ın zamanında mescidte durur, grup grup olurduk. İnsanlar ise gruplardan en güzel sesli olanlara meylederdi. Bunun üzerine Ömer radıyallahu anh; "Görüyorum ki Kur'anı nağmeler gibi okuyorlar. Vallahi şayet gücüm yetseydi onların bu hallerini değiştirirdim" dedi.[1827]

Enes radıyallahu anh, insanların sonradan ihdas ettikleri bu ezgilerle Kur'an okuyan birini bundan nehyetmiştir.[1828]

Muhammed b. Sirin rahimehullah dedi ki; "Önceki âlimler (sahabeler ve tabiin) şu ezgilerin sonradan ortaya çıkarılmış bidat olduğu görüşündeydiler."[1829]

Salim b. Abdillah rahimehullah birisinin lahinlerle Kur'an okuduğunu işitince; "bu şarkıdır, bu şarkıdır" diyerek orayı terk etmiştir.[1830]

Huzeyfe (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "**Kur'ân'ı Arap lahn'ı ve Arap sesleri üzere okuyun. Sakın ha fasıkların ve Yahudilerle hristiyanların lahn'ı üzere okumayın. Bilesiniz, benden sonra bir kavim gelecek ki, onlar Kur'ân'ı okurken, şarkı ve mâtem tercîi gibi terci' ile okuyacaklar. Onların (imanları laftadır) gırtlaklarından öte geçmez. Kalbleri fitne ve fesada uğramıştır. Böylelerinden hoşlanan kimselerin kalpleri de fitne ve fesad içindedir**."[1831]

Sahihu'l-Cami (216)

[1826] **Sahih.** Ebu Davud (830) Beyhaki Şuabu'l-İman (2/538-539) Buhari Tarihu'l-Kebir (8/191) İbn Ebi Şeybe'den; Metalibu'l-Aliye (3492)

[1827] **Hasen.** Buhari Halku Ef'ali'l-İbad (259) İbn Sa'd (5/59) Muhammed b. Nasr Kıyamu'l-Leyl (s.171)

[1828] **Sahih.** Darimi (3505) İbn Ebi Şeybe (10/466) İbn Kesir Fezailu'l-Kur'an (s.112)

[1829] **Sahih.** Darimi (3506)

[1830] Darimi (3498)

[1831] **Sahih ligayrihi.** Taberani Evsat (7/183) Beyhaki Şuab (2/540) Hakiym et-Tirmizi

Ebu'd-Derda radıyallahu anh dedi ki: "Sizleri Kur'anı tahrif eden, onu okuyuşta haddi aşan, Kur'an ile dalga geçenlerden sakındırım!"[1832]

Katâde rahimehullah anlatıyor: "Enes radıyallahu anh'e Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in kıraatından sordum. Şu cevabı verdi: "Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem medleri (uzun heceleri) uzatırdı." Sonra örnek olarak Bismillâhirrahmânirrahim'i okudu ve uzatılacak yerleri belirgin şekilde uzattı: Bismillâhi'yi uzattı, er-rahmân'ı uzattı, er-rahîm'i uzattı."[1833]

Şu hadise gelince; Abdullah b. Muğaffel radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'i devesinin üstünde Feth suresini okurken gördüm. Sureyi terci' üzere okuyordu."[1834]

Bu terci (sesi kaldırıp indirme) ile okuma, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in üzerine binmiş olduğu devenin hareketinden kaynaklanmıştır. Bu sadece binek üzerindeyken istek dışı olarak terci yapmanın caiz oluşunu gösterir. Başka yerde caiz değildir.[1835]

Esma radıyallahu anhâ anlatıyor: "Seleften hiç kimse Kur'ân-ı Kerim'in tilâveti sırasında bayılıp düşmezdi. Onlar ağlarlar ve ürperirlerdi. Sonra bedenleri ve kalpleri zikrullah için yumuşardı."[1836]

İmam Nevevi'ye soruldu; "Şimdi Dımeşk'te bazı cahiller cenaze üzerine teganni ile harfleri birbirine katarak, fazladan harf ekleyip uzatarak Kur'an okuyorlar. Bu kötü bir hareket midir?

Cevabında dedi ki; cenaze üzerine bu şekilde Kur'an okunması çok çirkin bir şeydir. Âlimlerin ittifakı ile haramdır. Bu hususta imam Maverdi ve başkaları icma olduğunu söylediler. Hatta yöneticilerin üzerine, bunlara mani olmaları, tevbeye çağırmaları ve cezalandırmaları gerekir. Bu her müslümana vaciptir."[1837]

Yine şöyle demiştir: "Kur'an'ı böyle haram tegannilerle okumak bir takım cahil, aşağılık ve zalim kimselerin müptela olduğu bir musibettir.

Nevadir (3/255) Zehebi el-Muktena (2/58) İbn Kesir Fezailu'l-Kur'an (s.111) Kurtubi Tefsir (1/17) Kurtubi et-Tizkar (s.130) Mecmau'z-Zevaid (7/169) Suyuti el-İtkan (1/256) Mişkat (2207) Suyutî, Câmiu's-Sağîr (1339) Beyhaki bunu birkaç tarikten rivayet etti. Şahitleriyle sahihtir.

[1832] Beyhaki Şuab (2/541)

[1833] **Sahih.** Buharî (Fedailul-Kur'ân 42, 29) Buhari Halku Ef'ali'l-İbad (298) Ebu Dâvud (1465) Begavi Şerhus Sunne (4/481) Muhammed İbnu'l-Muzaffer Garaibu Şube (s.113)

[1834] **Sahih.** Buharî (Fedailu'l-Kur'ân 24, 30, Meğâzi 48, Tefsir, Feth 1, Tevhid 50) Müslim (794) Ebû Dâvud (1467)

[1835] Bkz.:İbn Kesir Fazailu'l-Kur'an (s.139)

[1836] Ebu Ubeyd Fadailu'l-Kur'ân (306) Rezîn'den; Cemu'l-Fevaid (7370) Bağavî Tefsiri (7/238).

[1837] Nevevi Fetava (s.54-55)

Onlar cenaze ve mevlit gibi bidat merasimlerinin okuyucularıdırlar. İşte bu açıkça haram olan bir bidattir. Kadı Maverdi'nin de dediği gibi böyle okuyuşu dinleyen de fasık olur."[1838]

Kasidelerle Raks ve Semâ Yapanlar, Zikirde Cezbeye Gelmeye Çalışanlar Yahudilere Benzer

Tevratta Yahudilerin zikir şekli şöyle anlatılır: "Siyon oğulları hükümdarlıklarına sevinsinler, tef ve ud ile dans ederek adını tesbih etsinler, terennüm etsinler. Tehlil getirin, kutsallığında (Kudüs'de) Allah'ı tesbih edin. Rebab ve ud ile tesbih edin. Tef ve dans ile tesbih edin. Sazlar ve zurnalarla tesbih edin. Türlü naralarla tesbih edin."[1839]

Tasavvufçular da aynı bu şekilde zikir yaparlar. Yahudi cahiliyye bidatı ile tasavvufçuların zikri arasında sıkı ilişkiyi ve benzerliği görmek için bir zikir meclisini müşahade etmek yeterlidir.

Şemsuddin es-Sefârinî rahimehullah şöyle demiştir: "Zamanımızdaki sufilerin ateş yakmalarını, zincirli defler, davul, neyler ve udlar gibi çalgı aletleri kullandıklarını ve ayakları üzerinde raksedip sallandıklarını görsen, elbette onların buzağıya tapan Samirî'nin arkadaşlarından kalıntılar olduklarına hükmedersin."[1840]

Amr b. Yahyâ'dan: Babamı, babasından (naklen) şöyle rivayet ederken duydum: (Babam) dedi ki: "Sabah namazından önce Abdullah b. Mes'ûd'un kapısının önünde otururduk. Çıktığında, onunla beraber mescide giderdik. Neyse (bir gün) Ebû Mûsâ el-Eş'arî yanımıza geldi ve: "Ebû Abdirrahman (Abdullah b. Mes'ûd) şimdiye kadar yanınıza çıktı mı?" dedi. "Hayır" dedik. O da bizimle beraber oturdu. Nihayet (Abdullah) çıktı. Çıkınca toptan ona ayağa kalktık. Sonra Ebû Mûsâ ona şöyle dedi: "Ey Ebû Abdirrahman! Biraz önce mescidde yadırgadığın bir durum gördüm. Ama yine de, Allah'a hamd olsun, hayırdan başka bir şey görmüş değilim. (Abdullah): "Nedir o?" diye sordu. O da; "Yaşarsan birazdan göreceksin" dedi (ve) şöyle devam etti:

"Mescidde halkalar halinde, oturmuş, namazı bekleyen bir topluluk gördüm. Her halkada (idareci) bir adam, (halkadakilerin) ellerinde de çakıl taşları var. (İdareci): "Yüz defa Allahu ekber deyin" diyor, onlar da yüz defa Allahu Ekber diyorlar. Sonra, yüz defa La ilahe illallah, deyin diyor, onlar da yüz defa La ilahe illallah diyorlar. Yüz defa Subhânallah deyin diyor, onlar da yüz defa Subhânallah diyorlar."

"Peki, onlara ne dedin?" dedi. "Senin görüşünü bekleyerek -veya "senin emrini bekleyerek"- onlara bir şey söylemedim." dedi. Dedi ki;

[1838] Nevevi et-Tıbyan (s.79)
[1839] Kitabı Mukaddes (149. Mezmur)
[1840] Şemsuddin es-Sefarinî, Gızau'l-Elbab (2/314)

"Onlara kötülüklerini sayıp (hesap etmelerini) emretseydin ve (bununla) iyiliklerinden hiçbir şeyin zayi edilmeyeceğine dair onlara güvence verseydin ya!" Sonra gitti, biz de onunla beraber gittik. Nihayet o, bu halkalardan birine geldi, başlarında durdu ve şöyle dedi: "Bu, yaptığınızı gördüğüm şey nedir?"

Dediler ki; "Ey Ebû Abdirrahman! (Bunlar) çakıl taşları. Onlarla Allahu Ekber, La ilahe illallah ve Subhânallah deyişleri sayıyoruz." (Bunun üzerine Abdullah b. Mes'ûd) dedi ki; "Artık kötülüklerinizi sayıp (hesap edin)! Ben, iyiliklerinizden hiç bir şeyin zayi edilmeyeceğine kefilim. Yazıklar olsun size ey Muhammed ümmeti! Ne çabuk helâk oldunuz! Peygamberinizin -salallahu aleyhi ve sellem- şu sahabesi (içinizde hâlâ) bolca bulunmakta. İşte onun elbiseleri, (henüz) eskimemiş; kapları, (henüz) kırılmamış. Canım elinde olan (Allah'a) yemin olsun ki, sizler kesinlikle (ya) Muhammed'in dininden daha doğru yolda olan bir din üzerindesiniz (-ki bu imkânsızdır) veya bir sapıklık kapısı açmaktasınız."

Onlar; "Vallahi, Ey Ebû Abdirrahman, biz, başka bir şey değil, sadece hayrı (elde etmeyi) istedik" dediler.

(O da) şöyle karşılık verdi; "Hayrı (elde etmek) isteyen niceleri vardır ki onu hiç elde edemeyeceklerdir. Rasûlullah -salallahu aleyhi ve sellem- bize haber vermişti ki; "**Kur'an'ı okuyacak olan bir topluluğun (bu okuyuşları sadece dilde kalacak), onların köprücük kemiklerini ileriye geçmeyecek**."[1841] Vallahi, bilmiyorum, belki onların çoğu sizdendir." Sonra (Abdullah) onlardan yüz çevirdi. (Amr b. Yahya'nın dedesi) Amr b. Seleme, bundan sonra şöyle dedi: "Bu halkalardaki (insanların) çoğunu, en-Nehrevân olayında, Haricîlerin yanında bize karşı vuruşurken gördük." [1842]

Amir b. Abdillah b. ez-Zubeyr dedi ki: "Babama gittim. Bana: "Neredeydin?" dedi. Dedim ki: "Öyle bir topluluk gördüm ki onlardan hayırlı kimse görmedin. Allah'ı zikrediyorlar, onlardan biri öyle titriyordu ki Allah Teâlâ'nın korkusundan bayılıyordu. Onlarla oturdum." Dedi ki: "Bir daha onlarla oturma. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'i kendisine Kur'ân okunurken gördüm, Ebu Bekr ve Ömer'i de kendilerine Kur'ân okunurken gördüm. Onlara böyle şeyler olmadı. Bu kimselerin Allah Teâlâ'dan

---

[1841] **Sahih.** bkz.: Muslim (1/663); İbn Mâce (1/59); Ahmed (1/380, 404).el-Elbânî, es-Sahîha (2005).

[1842] **Sahih.** Bu rivayet İbn Mes'ud radıyallahu anh'den birçok rivayet yoluyla gelmiştir. Bkz.: Darimi (1/79). Abdurrazzak (5408-5409); Ahmed, Zühd (2116); Taberânî (9/125-128 no: 8628-8639); İbn Vaddah, el-Bid'a (s.8-13 no: 9-24); Ebû Nuaym, el-Hilye (4/380-381); Ziyâ el-Makdisî, İttibau's-Sunen (s.1); Eslem b. Sehl Bahşel, Tarihu Vasıt (s.198); Ebû Şâme el-Bâis (s.14); Suyuti el-Emru Bi'l-İttiba (s.83) İbnu'l-Cevzi Telbîsu İblîs (s.17). Heysemî, Mecmau'z-Zevâ'id'de (1/181); el-Elbânî, es-Sahîha'da (5/4) ve et-Tarhûni, Kâsımî'nin Cem'u'l-Fevâid adlı eserinin tahkikinde (s.9) sahih demişlerdir.

korkusunu Ebu Bekr ve Ömer'in korkusundan fazla mı görüyorsun? Durumu böyle görüyorsan, onları terk et."[1843]

Abdullah b. Urve b. ez-Zubeyr'den: Ninem Esma radıyallahu anha'ya: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sahabeleri Kur'ân'ı dinlediklerinde nasıl olurlardı?" diye sordum. Dedi ki: "Gözleri yaşarır, derileri ürperirdi. Tıpkı Allah Teâlâ'nın nitelediği gibi." Ben: "Burada bazı insanlar var. Onlardan biri Kur'ân dinlediği zaman düşüp bayılıyor" dedim. Dedi ki: "Kovulmuş şeytandan Allah'a sığınırım."[1844]

Katade rahimehullah dedi ki: Enes b. Malik radıyallahu anh'e Kur'an dinleyince bayılıp düşen bir topluluk soruldu. Dedi ki: "Onlar haricilerdir."[1845] Diğer rivayette: "Bu haricilerin işidir" dedi.

Ebu Hazım şöyle anlattı: İbn Ömer radıyallahu anhuma Irak'lı bir adama uğradı. Adam yere düşmüş, insanlar etrafına toplanmışlardı. "Ne oluyor?" diye sorunca: "Bu adama Kur'ân okunduğu zaman veya Allah'ın zikredildiğini işittiği zaman Allah korkusundan düşüp bayıldı" dediler. İbn Ömer radıyallahu anhuma dedi ki: "Allah'a yemin olsun biz de Allah'tan korkuyoruz ama düşüp bayılmıyoruz."[1846]

İkrime dedi ki: "Esma radıyallahu anha'ya seleften birinin korkudan dolayı bayılıp bayılmadığı soruldu. Dedi ki: "Hayır. Lakin onlar sadece ağlarlardı."[1847]

Hişam b. Hassan'dan: Aişe radıyallahu anha'ya: "Bir topluluk Kur'an dinleyince bayılıyor" denildi. Dedi ki: "Kur'ân, insanların akıllarında tükenmekten daha değerlidir. Lakin Allah Azze ve Celle'nin buyurduğu gibi (Zümer 23), rablerinden korkanların ondan dolayı deriler ürperir, sonra derileri ve kalpleri Allah'ın zikri için yumuşar."[1848]

Katade rahimehullah; "**Rablerinden korkarak derileri ürperir. Sonra Allah'ın zikriyle kalpleri yatışır**" (Zümer 23) ayetini okudu ve dedi ki; "Bu Allah'ın dostlarının sıfatıdır. Allah onları, "şuurlarının kaybolmasıyla, çığlık atıp bayılmalarıyla" değil, derilerinin ürpermesi, gözlerinin yaşarması ve zikrullah ile kalplerinin sükûnete ermesiyle vasıflıyor. Zira çığlık atıp bayılmak, şuurların gitmesi, ancak bidat ehlinde bulunur ve şeytandandır."[1849]

[1843] **Hasen mevkuf.** Ebu Nuaym Hilye (3/167-168) Murtaza ez-Zubeydi, Emali (el yazma s.72)

[1844] **Sahih mevkuf.** Said b. Mansur (95) Beyhaki Şuab (3/416 no:1900- diğer baskı 2/365 no:2062) İbn Asakir Tarihu Dımeşk (69/20)

[1845] **Hasen mevkuf.** Ebu Ubeyd Fadailu'l-Kur'an (308) El-İbane (153)

[1846] **Sahih mevkuf.** Ebu Ubeyd Fadailu'l-Kur'ân (305)

[1847] **Sahih mevkuf.** İbn Sad Tabakat (10/241) Ebu Ubeyd Fadailu'l-Kur'ân (306)

[1848] **Munkatı'**. Ebu Ubeyd Fadailu'l-Kur'ân (307)

[1849] **Sahih maktu.** Abdurrazzak Tefsir (3/172) İbn Kesir (4/63)

Sufiler, “Tağbir” denilen bidati çıkarmışlardır. Tagbir, dünyaya karşı rağbeti azaltan ve bir şarkıcının nağmeli olarak söylediği bir şiir türüdür. Hazır bulunanlardan birisi de bir çubuk ile söylediği şarkının maktalarına göre bir deriye ya da bir yastığa vurur.

İmam Şafii rahimehullah şöyle demiştir: “Ben Irak’ta “tağbir” (defler eşliğinde kaside okumak) diye adlandırılan zındıkların icad ettikleri ve kendisiyle insanları Kur’an’dan alıkoydukları bir şey bıraktım geldim.”[1850]

İmam Ahmed’e tagbir hakkında sorulunca: “Bir bid’attir” diye cevap vermiştir. (Bir rivayette: Onu çirkin görmüş, dinlenilmesini yasaklamış ve şöyle demiştir: “Onlardan birisini bir yolda görecek olursan sen bir başka yoldan git.”[1851]

İmam Acurri rahimehullah şöyle demiştir: “Şüphesiz Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem, ashabını, bidatten sakındırmış, bidatin sapıklık olduğunu, Kur’an’a Rasulullah Sallallahu aleyhi ve sellem’in raşit halifelerinin sünnetlerine ve sahabelerin kavline uygun olmayan her amelin veya konuşulan kelamın bidat olduğunu, onun sapıklık olduğunu, onu söyleyen veya yapan kişiye reddedilmiş olduğunu onlara bildirmiştir. Onlardan biri de; İbrad b. Sariye radıyallahu anh’ın; “Rasulullah Sallallahu aleyhi ve sellem bize gözleri yaşartan, kalpleri titreten belagatlı bir vaaz etti” demesidir.

Bu sözü iyi ayırt edin! Onun vaazında, bayıldık, bağırdık, başlarımıza vurduk, göğüslerimizi yumrukladık, kendimizi attık, (cahillerin çoğunun yaptığı gibi) raks ettik demiyor! (O cahiller) vaaz esnasında bağırır, bayılır düzenbazlık yapmaya çalışırlar. Bütün bunlar şeytanın onlarla oynamasıdır. Bunların hepsi bid’at ve delalettir.

Böyle hareket edenlere denilir ki; Bil ki şüphesiz Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem insanların en doğrusudur, Ümmetine en güzel nasihat edenidir. Kalbi en rikkatli olanıdır. Ashabı da kalbi en rikkatli olanlardır. Onlardan sonra gelen insanların en hayırlılarıdır. Akıl sahibi için bunda şüphe yoktur. Onlar vaaz esnasında çığlık atmazlar, bağırmazlar, raks etmezler, hoplayıp zıplamazlar idi. Bu doğru bir şey olsaydı buna insanların en hak sahibi, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’in zamanında olanlar olurdu. Ancak bu, bid’attir, batıldır, münkerdir. Böylece bil! Onun sünnetine ve ondan sonra ki hidayete ermiş raşit halifelerin ve diğer sahabelerin (Rıdvanullahi aleyhim ecmain) sünnetlerine temessük edip sarılmalısınız.”[1852]

[1850] **Sahih maktu.** el-Hallal, el-Emr bi’l-Maruf (s.36); Ebu Nuaym, el-Hilye, (9/146) İbnu’l-Kayyim, İğasetu’l-Lehfan (1/229) bunun Şafii’den mütevatir olarak nakledildiğini belirtmektedir

[1851] **Sahih maktu.** el-Hallal, el-Emru bi’l-Maruf (186-193) Mes’eletu’s-Sema (s.124)

[1852] Acurri Kitabu’l-Erbain (s.37 benim tercümem.)

Fadl b. Mihran'dan; "Yahya b. Main ve Ahmed b. Hanbel'e; "Bir topluluk cemaat olarak dua ediyor, Kur'an okuyor ve Allah'ı zikrediyorlar. Bu konuda görüşünüz nedir?" diye sordum. Yahya b. Main dedi ki; "Mushafı okur, namazdan sonra dua eder ve Allah'ı içinden zikreder." "Benim bir kardeşim var, öyle yapmıyor" dedim; "Onu yasakla" dedi. "Kabul etmiyor" dedim. "Ona nasihat et" dedi. "Kabul etmiyor onu terk edeyim mi" dedim. "Evet" dedi. Bunu Ahmed b. Hanbel'e sorduğumda o da aynı şeyleri söyledi ve; "Anlattığın şekilde toplanmak bidattir" dedi.[1853]

İmam el-Kadı Iyaz naklediyor; "el-Museyyebî dedi ki; "İmam Malik rahimehullah'ın yanında idik. Ashabı da oradalardı. Nusaybin halkından birisi dedi ki; "Ey Abu Abdillah! Bizim o tarafta "Sufiler" denilen bir topluluk var. Çok yiyorlar, sonra kasideler okumaya başlıyor ve kalkıp raks ediyorlar." Bunun üzerine imam Malik dedi ki; "Onlar çocuk mu?" dedi. Adam: "hayır" dedi. "Peki onlar mecnun mu?" diye sorunca adam dedi ki; "Hayır onlar şeyhtirler ve akıl sahibidirler." İmam Malik dedi ki: "İslam ehlinden hiç kimsenin böyle yaptığını duymadım!!!" Adam dedi ki; "Onlar yiyorlar, sonra kalkıp ayakları üzerinde raks ediyor, bazıları başlarını ve yüzlerini tokatlıyorlar" bunun üzerine İmam Malik güldü ve kalkıp evine girdi.

Malik rahimehullah'ın ashabı adama dediler ki; "Arkadaşımıza bereketsizlik getirdin. Biz otuz küsur senedir onun meclisindeydik, bu gün dışında güldüğünü görmedik."[1854]

İzinsiz Olarak Konuşmaları Dinleyenler Azap Ehline Benzer

İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

مَنْ تَحَلَّمَ بِحُلْمٍ لَمْ يَرَهُ كُلِّفَ أَنْ يَعْقِدَ بَيْنَ شَعِيرَتَيْنِ، وَلَنْ يَفْعَلَ، وَمَنِ اسْتَمَعَ إِلَى حَدِيثِ قَوْمٍ، وَهُمْ لَهُ كَارِهُونَ، أَوْ يَفِرُّونَ مِنْهُ، صُبَّ فِي أُذُنِهِ الآنُكُ يَوْمَ القِيَامَةِ، وَمَنْ صَوَّرَ صُورَةً عُذِّبَ، وَكُلِّفَ أَنْ يَنْفُخَ فِيهَا، وَلَيْسَ بِنَافِخٍ

"**Kim görmediği bir rüyayı görmüş gibi anlatırsa, iki arpa tanesini düğümlemekle yükümlü tutulur fakat bunu yapamaz. İstemedikleri halde bir topluluğun konuşmasını dinleyen kimsenin kulaklarına kıyamet gününde kurşun dökülür. Kim bir suret yaparsa azap edilir ve ona ruh üflemekle yükümlü tutulur. Bunu ise yapabilecek değildir**."[1855]

[1853] İbn Muflih Adabu'ş-Şer'iyye (2/75)

[1854] Kadı Iyaz Tertibu'l-Medarik (1/55) Venşerisi Miyar (11/41)

[1855] **Sahih.** Buhari (7042)

İbn Ömer radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لَا يَجْلِسُ الرَّجُلُ إِلَى الرَّجُلَيْنِ إِلَّا عَلَى إِذْنٍ مِنْهُمَا إِذَا كَانَا يَتَنَاجَيَانِ

"**Bir kimse, fısıldaşan iki kişinin arasına onların izni olmadan giremez**."[1856]

Lunapark ve Sirklerde Eğlenenler Fasıklara Benzer

Lunaparklar, deniz kenarları ve sirk gösterileri kâfir ve fasıkların eğlence mekânları olup bu yerlerde içki, kadın-erkek ihtilatı, açılıp saçılma, müzik, sihir, hokkabazlık, hayvan kızıştırma gibi Müslümanın engel olmaya gücü yetmeyen birçok münkerat bulunmaktadır. Şüphesiz Müslümanın böyle yerlerde bulunması, ailesi ve çocuklarını buralara götürmesi, eğlencelerinde kâfirlere benzeme olup caiz değildir.[1857]

Allah Azze ve Celle müminlerin özellikleri hakkında şöyle buyurmuştur:

وَالَّذِينَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ

"**Boş şeylerden yüz çevirenler onlardır**" (Mu'minun 3)

İbn Kesir rahimehullah, bu ayetin tefsirinde şöyle demiştir: "Yani batıldan yüz çevirirler. Batış ise şirk, günahlar ve faydası olmayan söz ve fiillerin hepsini kapsar."

وَالَّذِينَ لَا يَشْهَدُونَ الزُّورَ وَإِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا كِرَامًا

"(**Rahman'ın kulları), zûr'a şâhidlik etmeyen ve boş laf edenlerle karşılaştıklarında vakarla geçip gidenlerdir**." (Furkan 72)

Bu ayette geçen zûr'a şahitlik, şirk, yalan şahitlik ve müşriklerin eğlenceleri gibi batıl olan her şeyi kapsamaktadır. Nitekim Taberi ve Kurtubi tefsirlerinde ümmetin selefinden bu konuda birçok rivayetler nakledilmektedir.

Enes radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem

---

[1856] **Hasen.** Ebu Nuaym Hilye (8/198) Hakîm et-Tirmizî Nevadiru'l-Usul (1/23) Sunenu'l-İsfahani (2309) Elbani Sahiha (1395)

[1857] Bkz.: Şeyh Abdullah Cibrin'in 11068 nolu fetvası. Link: http://www.ibn-jebreen.com/?t=fatwa&view=vmasal&subid=11068 Ayrıca bkz.: Fetva no:1697 ve 2685

* Sirk hakkında fetva için bkz.: Dr. Abdullah el-Fakih başkanlığında Fetva Merkezi, Fetava'ş-Şebeketi'l-İslamiyye (Fetva no:51837)

* Lunapark hakkındaki fetva için bkz.: Şeyh Cibrin'in sitesi (Fetva no:11036)

şöyle buyurmuştur:

لست من دَد وَلَا دَد مني يَعْنِي لست من بَاطِل وَلَا الْبَاطِل مني

"**Ne ben eğlencedenim, ne de eğlence bendendir**. **Yani ne bâtıl bendendir, ne de ben bâtıldanım**"[1858]

Ukbe b. Amir radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

كُلُّ شَيْءٍ يَلْهُو بِهِ ابْنُ آدَمَ فَهُوَ بَاطِلٌ، إِلَّا ثَلَاثًا: رَمْيَهُ عَنْ قَوْسِهِ، وَتَأْدِيبَهُ فَرَسَهُ، وَمُلَاعَبَتَهُ أَهْلَهُ، فَإِنَّهُنَّ مِنَ الْحَقِّ

"**Âdemoğlunun yayıyla attığı ok, atını eğitmesi ve eşiyle oynaşması dışında her eğlencesi bâtıldır.**"[1859]

Hadiste sakıncalı olan eğlencenin bütün türleri açıklanmıştır. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem bunlardan bâtıl olmayanlarını istisna etmiştir. Çünkü düşünüldüğü zaman bu istisna edilenlerin her birinde hakka yardımcı veya ona vesile olan unsurlar bulunur. Bunun anlamına dâhil olan silahlı eğitim, koşu yarışları ve benzerleri gibi insanın faydalanacağı, bedenini eğiteceği ve düşmana karşı mücadelede kendisini kuvvetlendiren şeyler de böyledir. İbnu'l-Kayyım böyle söylemiş ve şunu eklemiştir:

"Tembel kimselerin eğlendikleri tavla, satranç, güvercinlerle oynama gibi eğlence türlerine gelince, bunlarda hakka yardımcı olarak bir unsur yoktur ve bununla farz olanları yerine getirme isteği söz konusu değildir. Bu tamamen sakıncadan ibarettir."[1860]

Salıncak ve Tahteravalli İle Eğlenenler Mecusilere Benzer

Talha b. Musarrif rahimehullah şöyle demiştir: "Şüphesiz ben, Nevruz

---

[1858] **Hasen.** Buhari Edebu'l-Mufred (785) Bezzar (12/345) Taberani Evsat (1/132) Beyhaki (10/217) Beyhaki el-Adab (30) Darekutni el-Efrad (37) İbn Asakir Tarih (38/369) Ebu Ubeyd el-Emsal (s.52) İbn Kuteybe, Te'vilu Muhtelefi'L-Hadis (s.293) İbnu'l-Esir en-Nihaye (2/109)

*** Muaviye radıyallahu anh'den**: Taberani (19/343) İbn Ebi Hatim el-İlel (2295)

*** Cabir radıyallahu anh'den**: el-İsmaili Mu'cem (no:25) Byehaki (10/217) Deylemi (5283)

*** Muttalib b. Abdillah b. Hanteb'den Mursel olarak**: Darekutni el-İlel (12/114)

[1859] **Hasen.** Ebu Davud (2513) Tirmizi (1637) Nesai (3578) İbn Mace (2811) Ahmed (4/144, 148) Hakim (2/104) Darimi (2449) Taberani (17/341) Ru'yani (186) Beyhaki Şuab (4/44) İbn Asakir Tarih (28/313, 40/497) Ma'mer b. Raşid Cami (1623) Kasım b. Kutlubuga Musnedu Ukbe (46) Acurri Tahrimu'n-Nerd ve'ş-Şatranc (no:3, 4)

[1860] İbn Kayyım, Tehzibu Sunen (3/371) bkz.: Şerhu's-Sunne (10/383)

günü tahteravalli ve salıncakları çirkin görürüm. Bunları mecusilikten bir şube olarak görüyorum.” O, salıncak üzerinde birisini görünce böyle demişti.”[1861]

El-Hasen b. Hakîm, annesinden şöyle dediğini naklediyor:

رأيت أبا بردة إذا رأى أحدا من أهله وولده يلعب على المراجيح ضربهم وكسرها

“Ebu Burde radıyallahu anh’ı gördüm; ailesinden ve çocuklarından birinin tahteravalli/salıncak üzerinde oynadığını görünce onları döver ve tahteravalliyi kırardı.”[1862]

Hakîm et-Tirmizî şöyle demiştir: “Salıncak acemlerin işidir. Bu adetleri araplara da geçmiştir. Acemlerin adeti ve onların şekilleri sakındırılmıştır. Bu bir oyun ve eğlencedir. Hadiste geçen meracih; acemlerin nevruz günlerinde günahlarından dolayı kalplerini paslandıran gamlarını dağıtmak üzere eğlenmek ve ferahlamak için yaptıkları bir şeydir. Çoğunlukla acem kralları bunu kullanır… Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem bu salıncakların kesilmesini emretmiş ve ahiret karşılığında dünya hayatını satın alanların şekline benzemeyi çirkin görmüştür. Bununla beraber bundaki tehlike az değildir. Bazen ip kopar, boyun kırılır…”[1863]

Mucahid b. Cebr’den: Aişe radıyallahu anha dedi ki:

أَبْصَرَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَنَا عَلَى أُرْجُوحَةٍ أَتَرَجَّحُ، فَتَزَوَّجَنِي، فَلَمَّا دُخِلْتُ عَلَيْهِ أَمَرَ بِقَطْعِ الْمَرَاجِيحِ

“Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem beni tahteravalli/salıncak üzerinde iken gördü, sonra benimle evlendi. Yanıma girdiğim zaman salıncakların kesilmesini emretti.”[1864]

Bu hadisin şahitleri şu şekilde gelmiştir: Aişe radıyallahu anha dedi ki:

أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلى الله عَليهِ وسَلم أَمَرَ بِقَطْعِ المَرَاجِيحِ

[1861] **Sahih maktu.** Beyhaki Şuabu’l-İman (5/244) İbn Ebi’d-Dunya Zemmu’l-Melahi (108) Ebu Nuaym Hilye (5/20)

[1862] **Hasen mevkuf.** Beyhaki Şuabu’l-İman (5/244) İbn Ebi’d-Dunya Zemmu’l-Melahi (106)

[1863] Hakim et-Tirmizi Nevadiru’l-Usul (1/230)

[1864] **Sahih.** Temmam Fevaid (1759) Ebu Suleyman Casim ed-Devserî Ravdu’l-Bessam’da (1236) “İsnadı ceyyid” demiştir. Ebu Hatim ve Yahya b. Main, Mucahid b. Cebr’in Aişe radıyallahu anha’dan işitmediğini söyleseler de İbnu’l-Medini işittiğini ispat etmiştir.

“Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem salıncakların koparılmasını emretti.”[1865]

Salih Ebu Halil’den: “Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem salıncakların koparılmasını emretti.”[1866]

İbn Ömer radıyallahu anhuma’dan:

ان النبي صلى الله عليه و سلم نهى عن المراجيح وامر بقطعها

“Nebî sallallahu aleyhi ve sellem salıncaklardan yasakladı ve koparılmasını emretti.”[1867]

[1865] **Munkatı.** Taberani Evsat (7/212) Hakîm et-Tirmizi Nevadiru’l-Usul (1/229 no:144) Salih Ebu Halil, Aişe radıyallahu anha’dan işitmemiştir. Muhtemelen bunu Mucahid b. Cebr yoluyla Aişe radıyallahu anh’dan rivayet etmiştir.

[1866] **Mürsel**. Ebu Davud Merasil (516) Beyhaki (10/221) Beyhaki Adab (s.254) İbn Ebi’d-Dunya Zemmu’l-Melahi (105).

[1867] **Zayıf.** Hatib Tarih (12/204) isnadında Amr b. Muhammed el-Esam zayıftır.

RİKÂK VE ZÜHD KİTABI

Çok Yaşamak İsteyenler Kafirlere Benzer

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

وَلَتَجِدَنَّهُمْ أَحْرَصَ النَّاسِ عَلَى حَيَاةٍ وَمِنَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا يَوَدُّ أَحَدُهُمْ لَوْ يُعَمَّرُ أَلْفَ سَنَةٍ وَمَا هُوَ بِمُزَحْزِحِهِ مِنَ الْعَذَابِ أَنْ يُعَمَّرَ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِمَا يَعْمَلُونَ

"**Sen, onların, hayata, başkalarından ve hattâ her biri bin sene yaşamayı temenni eden müşriklerden bile daha düşkün olduklarını görürsün. Halbuki uzun yaşamak, hiçbirini azaptan kurtarmayacaktır. Allah, elbette, yaptıklarını hakkıyla görendir**." (Bakara 96)

Ömrü Uzun, Ameli Kötü Olanlar En Şerlilerdendir

Ebû Bekre radıyallahu anh'den: "Bir adam: "Ey Allah'ın rasulü! İnsanların en hayırlsı hangisidir?" diye sordu. Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

«مَنْ طَالَ عُمْرُهُ وَحَسُنَ عَمَلُهُ» . قَالَ: فَأَيُّ النَّاسِ شَرٌّ؟ قَالَ: «مَنْ طَالَ عُمْرُهُ وَسَاءَ عَمَلُهُ»

"**Ömrü uzun ve ameli güzel olandır.**" Adam: "İnsanların en şerlisi hangisidir?" diye sorunca da: **"Ömrü uzun, ameli de kötü olandır**." Buyurdu.[1868]

Ebû Hureyre radıyallahu anh'den: Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

أَعْذَرَ اللَّهُ إِلَى امْرِئٍ أَخَّرَ أَجَلَهُ، حَتَّى بَلَّغَهُ سِتِّينَ سَنَةً

"**Allah, altmış yaşına ulaştırdığı kişinin artık hiçbir mazeretini kabul etmez**."[1869]

Sünneti Terk Eden Bizden Değildir

İbn Ömer radıyallahu anhuma'dan: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

[1868] **Hasen.** Ahmed (5/40, 43, 47) Darimî (2784) Hakim (1/489) Tirmizî (2330) Bezzar (9/92) Tayalisî (905) Sahihu'l-Cami (3297)

[1869] **Sahih.** Buhârî (6419) İbn Hibban (7/245) Hakim (2/464) Ahmed (2/275)

مَنْ رَغِبَ عَنْ سُنَّتِي فَلَيْسَ مِنِّي

"**Kim sünnetimden yüz çevirirse benden değildir**."[1870]

Abdullah b. Amr b. El-Âs radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

يَا عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمْرٍو إِنَّ لَنَا سُنَّةً , فَمَنْ أَخَذَ بِهَا فَهُوَ مِنَّا , وَمَنْ تَرَكَهَا فَلَيْسَ مِنَّا

"**Ey Abdullah! Şüphesiz bizim bir sünnetimiz vardır. Kim ona sarılırsa bizdendir. Kim de onu terk ederse bizden değildir**."[1871]

Enes b. Malik radıyallahu anh Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'den daha fazla ibadet etmek isteyen üç kişinin hadisini rivayet etmiştir. Onlardan biri: "Ben gece boyunca daima namaz kılacağım" dedi. Diğeri: "Ben her gün oruç tutacağım" dedi. Üçüncüleri de: "Ben kadınlardan uzaklaşıp evlenmeyeceğim" demişti. Bunun üzerine Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

أَنْتُمْ الَّذِينَ قُلْتُمْ كَذَا وَكَذَا أَمَا وَاللَّهِ إِنِّي لَأَخْشَاكُمْ لِلَّهِ وَأَتْقَاكُمْ لَهُ لَكِنِّي أَصُومُ وَأُفْطِرُ وَأُصَلِّي وَأَرْقُدُ وَأَتَزَوَّجُ النِّسَاءَ فَمَنْ رَغِبَ عَنْ سُنَّتِي فَلَيْسَ مِنِّي

"**Sizler şöyle ve şöyle diyenler misiniz? Allah'a yemin olsun içinizde Allah'tan en çok korkanınız ve en takvalı olanınız benim. Lakin ben bazen oruç tutarım, bazen iftar ederim, gecenin bir kısmında namaz kılarım ve uyurum da. Kadınlarla da evlenirim. Kim benim sünnetimden yüz çevirirse benden değildir**."[1872]

Bugün İslâmî cemaatlerin çoğu, başlarını öncelikle sünnete doğru çevirmiyorlar. Sünnetin dindeki anlamı, fakihlerin tarifine göre daha geniş ve daha kapsamlıdır. Zira fakihler sünnet kelimesini, farz ve sünnet diyerek, müslümana farz olmayan ibadetler anlamında kullanırlar. Lakin sünnetin dindeki anlamı: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in Kur'ân'ı beyan, tefsir ve tatbik etmede takip ettiği yol, menhec ve gidişat demektir.

Nebî sallallahu aleyhi ve sellem: "**Sünnetimden yüz çeviren benden**

[1870] **Sahih.** İbn Huzeyme (2024) Hatib Tarih (3/330) el-Lalekâî, İtikad (1/108) Herevî, Zemmu'l-Kelam (455) İbn Ebi Asım, es-Sunne (62)

[1871] **Sahih ligayrihi.** Ebu Ali Şazan el-Cuz'u Samin (el yazma no:135) Saduk bir ravi olan Eban b. Abdillah dışındaki ravileri güvenilirdir. **Sahih** bir mutabisini; Ahmed (2/158) rivayet etmiştir. Sa'd b. Ebi Vakkas radıyallahu anh'den şahidini; Darimi (2/132) rivayet etmiştir. bkz.: el-Elbani, es-Sahiha (394)

[1872] **Sahih.** Buhari (5063) Müslim (1401)

değildir.” buyurmuştur. Burada sünnetten yüz çevirmekle kastedilen, sabah namazının sünneti yahut öğle namazının farzından önceki sonra sünnet namazlar veya diğer ratibe sünnetler değildir. Hadiste kastedilen şey ancak; Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in ümmete Kur'ân'a açıklama olarak getirdiği sünnet ve yoldur. İki şey bu manayı destekler. Bunlardan birincisi, hadisin varid oluş sebebiyle ilgilidir. Diğeri ise; farzları yerine getirmeye devam eden ve haramlardan kaçınan kimsenin inşaallah cennetlik olacağına dair ümmetin ittifakıdır.

Nitekim Cabir radıyallahu anh şöyle rivayet etmiştir: “Bir adam dedi ki: “Ey Allah'ın rasulü! Eğer beş vakit namazı kılar, Ramazan orucunu tutar, helali helal, haramı da haram sayarsam ne dersin, cennete girer miyim?” Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: “**Evet. Eğer beş vakit namazı kılar, Ramazan orucunu tutar, helali helal ve haramı haram sayarsan sen cennetliklerdensin**.”[1873]

Öyleyse burada fakihlerin ıstılahında “sünnet” dedikleri gibi farzlar dışında kalan ibadetler ve terk edildiğinde sahibi cennete girmekten engellemeyen sünnetin kastedilmesi söz konusu değildir. Burada kastedilen sünnet; dinî anlamdaki sünnettir ve onun terk edilmesi; aynı zamanda müminlerin yolu olan Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in yolundan yüz çevirmektir. Hadisin söyleniş sebebine gelince: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in üç sahabesi, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ibadeti hakkında sordular. Kendilerine bu haber verilince onu azımsadılar. Yani Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in ibadetini az buldular. Zihinlerinde Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in kulların en çok ibadet edeni olduğunu tasavvur etmişlerdi ve bu düşünceye nisbetle söylenenleri az gördüler.

Şüphe yok ki Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem onların en çok ibadet edeni idi. Lakin ibadet, ibadetleri çokça yapmak değildir. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem ile gelenlerle yetinmektir. Onların zihinlerinde tasavvur ettikleri şey ise abartı üzerine kurulu idi. Bu yüzden Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in ibadetini az gördüler. Sanki onlar bunu Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem hakkında bir kusur gibi düşündüler. Bunun üzerine sahip oldukları düşüncenin bâtıl olduğunu gösteren gerekçeler getirdiler. Onlar Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in ibadetini azımsadıkları zaman şöyle dediler: “O Allah'ın rasulüdür! Allah onun geçmiş ve gelecek günahlarını bağışlamıştır.” Sanki onlar, “Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem neden kendisini fazla yormuyor, ibadete çokça gayret etmiyor” demek ister gibiydiler. Hâlbuki O, Allah Azze ve Celle'nin şöyle buyurduğu hedefe ulaşmıştır: “**Allah'ın, senin geçmiş ve gelecek bütün günâhlarını bağışlaması, senin üzerindeki nimetini tamamlaması ve seni dosdoğru**

[1873] **Sahih.** Muslim (15).

yola hidayet etmesi için sana apaçık bir fetih verdik“ (Fetih 1-2)

O halde Allah, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’in geçmiş ve gelecek günahlarını bağışlamıştır. Bu sahabelere göre burada Nebî sallallahu aleyhi ve sellem’in gece boyunca namaz kılmasını, gündüzleri oruçlu geçirmesini ve kadınlardan tamamen uzaklaşmasını gerektirecek bir sebep yoktu. Bu yüzden onlar kendilerine döndüler ve şöyle düşündüler: “Bize gelince Allah’ın bağışlamasına ulaşmış değiliz. Bizim Allah Azze ve Celle’ye ibadete daha fazla çalışmamız lazım. Umulur ki Allah bizi de bağışlar.” Böylece kendi kendilerine söz verdiler. Birisi: “Ben uyumayacağım ve gece boyu namaz kılacağım” dedi. İkincisi: “Ben iftar etmeksizin her gün oruç tutacağım” dedi. Üçüncüsü de: “Ben de kadınlarla evlenmeyeceğim” dedi. Bu şekilde söz vererek ayrıldılar.

Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem gelince minbere çıkarak insanlara hutbe verdi ve şöyle buyurdu: “Şöyle ve şöyle diyen kimselere ne oluyor?” Her birinin sözlerini tekrar etti. Şu; iftar etmeksizin her gün oruç tutacağım diyor, diğeri uyumakasızın gece boyu namaz kılacağım diyor. Öteki de kadınlarla evlenmeyeceğim diyor!

“**Allah’a yemin olsun içinizde Allah’tan en çok korkanınız ve en takvalı olanınız benim. Lakin ben bazen oruç tutarım, bazen iftar ederim, gecenin bir kısmında namaz kılarım ve uyurum da. Kadınlarla da evlenirim. Kim benim sünnetimden yüz çevirirse benden değildir**.”

Hadisin varid olma sebebi budur. Yani, bu hadisin manası: Allah’a kulluk ve O’na yakınlık sağlamak için, benim Allah’a ibadet için yapmadığım bir şeyi yapan, bu konuda benim yolumdan ve menhecimden yüz çeviren benden değildir demekltir.

Şayet bir kimse hiç gece namazı kılmasa, Ramazan ayı dışında hiç oruç tutmasa, hadisin şahitliğiyle, o kimse cennetliklerden olmayı hak edebilir. Onun hakkında: “Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’in sünneti terk etti” denilemez. Lakin şayet Ramazan orucu ile beraber din sahibinin oruç tutulmasını yasaklamadığı diğer günlerde de oruç tutarsa, sonra senenin tamamında bütün gece boyunca namaz kılarsa, bu kimse Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’in sünnetinden yüz çevirmiş olur.

Bu yüzden farzlarla yetinen kimse ile taat ve ibadette fazlalık olduğu zannıyla sünnette gelenlerin üzerine çıkan kimsenin bu iki durumu farklıdır. Hakikatte bu ikincisi Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’in menhecine ve siyretine muhalefet etmiştir. Bu yüzden Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem sahih hadiste şöyle buyurmuştur: “**Kim şu emrimizde ondan olmayan bir yenilik çıkarırsa reddolunur**.”[1874]

Mucahid şöyle demiştir: “Ben ve Yahya b. el-Ca’de, Ensar’dan bir

[1874] **Sahih.** Buhari (2697) Muslim (1718)

sahabenin yanına girdik. Dedi ki: “Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’in yanında Abdulmuttalib oğullarının azatlılarından birinden bahsedildi ve onun geceleri namazla, gündüzleri oruçla geçirdiği söylendi. Bunun üzerine Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: “**Lakin ben hem uyurum, hem namaz da kılarım. Bazı günler oruç tutar, bazı günler tutmam. Kim bana uyarsa o bendendir. Kim de sünnetimden yüz çevirirse benden değildir. Her amelin bir coşkulu dönemi ve sonra duraklama dönemi vardır. Kimin duraklaması bid’ate doğru olursa o sapmıştır. Kimin duraklaması da sünnete doğru olursa o hidayet üzeredir**.”[1875]

Ebû Hureyre radıyallahu anh’den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: “**Yüz çevirenler dışında ümmetimin tamamı cennete girerler.**” Dediler ki: “Ey Allah’ın rasulü? Yüz çevirenler kimlerdir?” Şöyle buyurdu: “**Bana itaat eden cennete girer, bana isyan eden ise yüz çevirmiştir.**”[1876]

Ebû Hureyre radıyallahu anh’den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: “**Kim bana itaat ederse Allah’a itaat etmiştir. Kim de bana isyan ederse Allah’a isyan etmiştir. Kim benim emîrime itaat ederse bana itaat etmiştir, kim de emîrime isyan ederse bana isyan etmiştir**.”[1877]

el-Mikdâm b. Ma’dikerib radıyallahu anh’den: “Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: “**Dikkat edin! Bana kitap ile beraber onun bir misli verilmiştir. Dikkat edin! Karnı tok bir adamın koltuğuna yaslanarak; “Size şu Kur’ân yeter. Onda helal bulduğunuzu helal sayın ve onda haram bulduğunuzu haram sayın” demesi yakındır. Dikkat edin! Size ehlî eşek eti ve köpek dişi olan yırtıcıların hiçbiri helal kılınmamıştır. Sahibinin ihtiyacı olmayanlar haricinde anlaşmalı kimselerin kayıp malları da helal kılınmamıştır. Bir kavmin yanına misafir olan kimseyi o kavmin ağırlamaları gerekir. Eğer ağırlamazlarsa, o misafir ağırlama hakkını alarak onları cezalandırabilir.**”[1878]

Ebû Râfi’ radıyallahu anh’den: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: “**Sizden birinizi sakın koltuğuna yaslanmış bir haldeyken kendisine, emrettiğim veya yasakladığım bir konuya dair emir geldiği zaman: “Bunu bilmeyiz, Allah’ın kitabında bulduğumuza tabi oluruz” derken bulmayayım**.”[1879]

[1875] **Sahih.** Ahmed (5/409) Şeyh Mukbil, Sahihu’l-Musned (1486)
[1876] **Sahih.** Buhârî (7280)
[1877] **Sahih.** Buhârî (2957, 7137) Muslim (1835)
[1878] **Sahih.** Ahmed (17174) Ebû Dâvûd (4604)
[1879] **Sahih.** Ebû Davûd (4605) Tirmizî (2663) İbn Mâce (13) Hâkim (1/108)

Cabir b. Abdillah radıyallahu anhuma'dan: Ömer b. el-Hattâb radıyallahu anh, Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'e Kitap ehlinden edindiği bir kitap ile geldi ve okudu. Bunun üzerine Nebî sallallahu aleyhi ve sellem öfkelenerek şöyle buyurdu: "**Onda bulunanlara mı dalıyorsunuz ey İbnu'l-Hattâb? Nefsim elinde olana yemin ederim ki size kendisiyle geldiğim şey, tertemiz aydınlıktır. Onlara bir şey sormayın. Aksi halde size hakkı haber verdikleri halde yalanlayabilir veya batıl haber verdiklerinde tasdikleyebilirsiniz. Nefsim elinde olana yemin ederim ki şayet Musa (aleyhi's-selâm) hayatta olsaydı bana tabi olmaktan başka yolu yoktu**."[1880]

Ebû Hureyre radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**Muhammed'in nefsi elinde olana yemin ederim ki, bu ümmetten ister Yahudi olsun, ister Hristiyan olsun, beni işitip de kendisiyle gönderildiğim şeye iman etmeyen ancak cehennemin ashabından olur**."[1881]

Amellerde Aşırılık Yapanlar Helâk Ehline Benzer

Abdullah b. Mes'ud radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

هَلَكَ الْمُتَنَطِّعُونَ

"**Fazla inceleyenler helak oldu**." Bunu üç defa söyledi.[1882]

Abdullah b. Abbâs radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem Akabe sabahı (yâni Akaba cemresine taş atılacak bayramın ilk günü sabahleyin): "**Benim için yerden çakıl taşları topla**" buyurdu. Bunun üzerine ben O'nun için çakıl taşı topladım. O taşları eline koyduğum zaman Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem:

نَعَمْ بِأَمْثَالِ هَؤُلاءِ نَعَمْ بِأَمْثَالِ هَؤُلاءِ نَعَمْ بِأَمْثَالِ هَؤُلاءِ وَإِيَّاكُمْ وَالْغُلُوَّ فَإِنَّمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ بِالْغُلُوِّ فِي الدِّينِ

"**Evet, (atacağınız taşlar) işte şunlar gibi olsun. Sizleri dinde haddi aşmaktan sakındırırım. Çünkü sizden öncekiler ancak dinde**

[1880] **Sahih.** Ahmed (15156) İbn Ebî Şeybe (9/47) İbn Ebî Âsım, es-Sunne (50) Bezzar (124) Beyhakî, Şuabu'l-İmân (177) Begavî, Şerhu's-Sunne (126) İbnu Dureys, Fadailu'l-Kur'ân'da (no:89) Hasen el-Basri'ye kadar **Sahih** isnadla Ömer radıyallahu anh'den merfu olarak şahidini rivayet etmiştir. Ancak Hasen el-Basri, Ömer radıyallahu anh'e yetişmemiştir. Hadisin diğer bazı şahitlerini Şeyh el-Elbâni el-İrva'da (1589) zikrederek hasen demiştir.

[1881] **Sahih.** Muslim (153)

[1882] **Sahih.** Muslim (2670)

aşırılık sebebiyle helak olmuştur."[1883]

Enes b. Mâlik radıyallahu anh'den: "Nebî sallallahu aleyhi ve sellem iki sütun arasında uzatılmış bir ip görünce: "**Bu ip de nedir**?" buyurdu. Dediler ki: "Bu Zeyneb'in (ibadetten) yorulduğu zaman tutunduğu iptir" Bunun üzerine Nebî sallallahu aleyhi ve sellem: "**Hayır, onu çözünüz. Sizden biriniz dinç olduğu sürece namaz kılsın, yorulduğu zaman otursun**."[1884]

Aişe radıyallahu anha'dan: "el-Havlâ bt. Tuveyt b. Habib b. Esed b. Abdiluzza Aişe radıyallahu anha'ya uğradığında yanında Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem de vardı. Aişe radıyallahu anha: "Bu el-Havlâ bt. Tuveyt'tir. Onun gece uyumadığını söylüyorlar" dedi. Bunun üzerine Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem: "**Gece uyumuyor mu! Amellerden gücünüz yettiği kadarını yapınız. Allah'a yemin olsun sizler usanmadıkça Allah usanmaz**."[1885]

Aişe radıyallahu anha'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**Ey insanlar! Amellerden gücünüz yettiği kadarını yapmanız gerekir. zira Allah sizler usanmadıkça usanmaz. Allah'a amellerin en sevimli olanı, az da olsa üzerinde devam edilenidir**."[1886]

Buraydete'l-Eslemî radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**Size orta yolu tavsiye ederim. Size orta yolu tavsiye ederim. Size orta yolu tavsiye ederim. Zira bu dine karşı zorluk çıkaran ona yenik düşer**."[1887]

Enes radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabından bir topluluk Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'în hanımlarına O'nun gizlide işlediği ameli hakkında sordular. Onlardan biri şöyle dedi: "Ben kadınlarla evlenmeyeceğim." Bir diğeri: "Et yemeyeceğim" dedi. Bir diğeri de: "Yatakta uyumayacağım" dedi. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem Allah'a hamdu senada bulunduktan sonra şöyle buyurdu: "**Bazı kimselere ne oluyor da şöyle şöyle diyorlar? Bana gelince, namaz da kılarım, uyurum da. Oruç tuttuğum günler de, tutmadığım günler de olur. Kadınlarla da evlenirim. Kim sünnetimden yüz çevirirse benden değildir**."[1888]

Abdullah b. Amr radıyallahu anhuma'dan: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem bana şöyle buyurdu: "**Bana ulaştığına göre sen**

[1883] **Sahih.** Ahmed (1851) Nesâî (3057) İbn Mâce (3029) İbn Huzeyme (2867) Hakim (1/637) Ziyau'l-Makdisi, el-Muhtare (10/29)

[1884] **Sahih.** Buhârî (1150) Muslim (784)

[1885] **Sahih.** Buhârî (1970) Muslim (785)

[1886] **Sahih.** Buhârî (5861) Muslim (782)

[1887] **Sahih.** Ahmed (22963) İbn Huzeyme (1179) Hakim (1/314)

[1888] **Sahih.** Buhârî (5063) Muslim (1401)

gündüzleri oruçla, geceleri namazla geçiriyormuşsun. Böyle yapma. Zira bedeninin senin üzerinde bir hakkı vardır. Gözlerinin senin üzerinde bir hakkı vardır. Eşinin senin üzerinde bir hakkı vardır. Bazen oruç tut, bazen tutma. Her aydan üç gün oruç tut. Bu bütün zamanı oruçla geçirmek gibidir." Ben: "Ey Allah'ın rasulü! Bende daha fazla kuvvet vardır" dedim. Buyurdu ki: "**Davud aleyhi's-selâm'ın orucunu tut; bir gün tut, bir gün tutma**."[1889]

Sa'd b. Ebî Vakkas radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem, Osman b. Maz'un radıyallahu anh'ın tebettul (hanımlarından uzak durma) isteğini geri çevirdi. Şayet izin verseydi kendimizi hadımlaştırırdık."[1890]

Urve radıyallahu anh'den: "Osman b. Maz'un radıyallahu anh'ın hanımı – zannederim adı Havle bt. Hakîm idi – Aişe radıyallahu anha'nın yanına girdi. Bakımsız halde idi. Aişe radıyallahu anha ona bu durumunu sorunca şöyle dedi: "Eşim geceleri namaz kılıyor, gündüzleri oruç tutuyor." Bunun üzerine Nebî sallallahu aleyhi ve sellem gelince, Aişe radıyallahu anha O'na bu hadiseyi anlattı. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem Osman ile karşılaşınca ona şöyle buyurdu: "**Ey Osman! Muhakkak ki bize ruhbanlık yazılmadı. Senin için bir örnek yok mu? Allaha yemin olsun ben Allah'tan en çok korkanınızım ve O'nun sınırlarını en iyi koruyanınızım**."[1891]

Ruhbanlık Yapanlar Bizden Değildir:

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

وَرَهْبَانِيَّةً ابْتَدَعُوهَا مَا كَتَبْنَاهَا عَلَيْهِمْ إِلَّا ابْتِغَاءَ رِضْوَانِ اللَّهِ فَمَا رَعَوْهَا حَقَّ رِعَايَتِهَا فَآتَيْنَا الَّذِينَ آمَنُوا مِنْهُمْ أَجْرَهُمْ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ

"**Sırf Allah'ın rızasını kazanmak için ilk defa kendilerinin İhdas ettikleri ruhbanlığı, biz onlara farz kılmamıştık. Buna rağmen ona da hakkıyla riayet etmediler, içlerinden îman edenlere mükâfatlarını yine de verdik; çoğu ise fâsık idiler**" (Hadid 27)

Ebu Kerime şöyle dedi: "Ali b. Ebi Talib'i Kufe minberi üzerinde şöyle hutbe verirken işittim: "Ey insanlar! Muhakkak ben Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu işittim: "

إياكم ولباس الرهبان فانه من ترهب او تشبه فليس مني

1889 **Sahih.** Buhârî (1978) Muslim (1159, 193)
1890 **Sahih.** Buhârî (5073, 5074) Muslim (1402)
1891 **Sahih.** Ahmed (25893)

Sizleri rahiplerin elbiselerinden sakındırırım. Zira kim rahipleşirse veya kendisini rahiplere benzetirse benden değildir."[1892]

Deylemi'nin rivayetinde şu ziyade vardır: "**Kim et yemeyi terk eder ve kendisine haram kılarsa benden değildir. Kim kadınlarla evlenmeyi çirkin görerek terk ederse benden değildir**."[1893]

Ebu Hureyre radıyallahu anh'den: "Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'e bazı kimselerin et yemeyi, bazı temiz şeyleri ve kadınları kendilerine haram kıldıkları ve hadım olmak istedikleri ulaştı. Osman b. Maz'un ve Abdullah b. Mes'ud radıyallahu anhuma da onlar arasında idi. Nebî sallallahu aleyhi ve sellem minbere çıkıp öldürmekle tehdite kadar tehdit etti ve şöyle buyurdu:

إني لم أبعث بالرهبانية وإن خير الدين عند الله الحنيفية السمحة ، إنما هلكوا بالتشديد ، فشدد عليهم ، فتلك بقاياهم في الصوامع. اعبدوا الله ولا تشركوا به شيئا وأقيموا الصلاة وآتوا الزكاة وحجوا واعتمروا واستقيموا نعم بكم

"**Muhakkak ki ben ruhbanlıkla gönderilmedim. Allah katında dinin hayırlısı musamahalı hanifliktir. Helak olanlar ancak şiddetli davranmaları ve kendilerine şiddet uygulanması sebebiyle helak oldular. Onların kalıntıları manastırlardadır. Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmadan ibadet edin, namazı kılın, zekatı verin, hac ve umre yapın, dosdoğru olun, sizin için bu en güzelidir**."[1894]

Bu hadisin aynı manada Ebu Umame radıyallahu anh'den bir şahidi daha vardır.[1895]

İbn Mes'ud radıyallahu anh'den: "Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile beraber bir gazvede idik ve beraberimizde kadınlarımız yoktu. "Kendimizi hadım edelim mi?" dedik. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bizi bundan yasakladı ve belli bir zamana kadar bir giysi karşılığında bir kadınla evlenmemize ruhsat verdi. Sonra da şu ayeti okudu: "**Ey iman edenler! Allah'ın size helal kıldığı temiz şeyleri haram kılmayın ve haddi aşmayın! Muhakkak ki Allah haddi aşanları sevmez**!" (Maide

---

[1892] **Hasen ligayrihi.** Taberani Evsat (4/178) Bkz. El-Elbani ed-Daife (3234) Hafız İbn Hacer Fethu'l-Bari'de (10/272) isnadı sakıncasız demiştir.

[1893] Deylemi (1534)

[1894] **Hasen ligayrihi.** Ebu Nuaym, Tarihu İsbehan (1/309) Ebu'ş-Şeyh Tabakat (3/426) isnadında Muhammed b. Humeyd er-Razi vardır. Bkz.: El-Elbani, es-Sahiha (4/281)

[1895] **Hasen ligayrihi.** Taberani (8/170) Suyuti, Durru'l-Mensur (4/531) isnadında Ufeyr b. Ma'dan zayıftır.

87)[1896]

İbn Mes'ud radıyallahu anh'e bir yemek getirilince içlerinden biri kenara çekildi ve: "Ben onu kendime haram kıldım, onu yemem" dedi. İbn Mes'ud radıyallahu anhi: "Yaklaş ve ye. Yemininin de kefaretini ver" dedi, sonra Maide 87. ayetini okudu."[1897]

Şehvetlerine Uyanlar Kafirlere Benzer

Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur:

فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ أَضَاعُوا الصَّلَاةَ وَاتَّبَعُوا الشَّهَوَاتِ فَسَوْفَ يَلْقَوْنَ غَيًّا

"**Onlardan sonra namazı zâyi eden ve şehvetlerine uyan bir nesil gelmiştir. Sonra Gayy ile karşılaşırlar**." (Meryem 59)

Kurtubi şöyle demiştir[1898]: "Arzular (şehevât) insanın hevâsına uygun düşen arzu ettiği, uygun bulduğu ve kendisinden çekinmediği şeylerdir. Sahih hadiste de şöyle denilmektedir: (Enes b. Malik radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:)

حُفَّتِ الْجَنَّةُ بِالْمَكَارِهِ، وَحُفَّتِ النَّارُ بِالشَّهَوَاتِ

"**Cennet hoşlanılmayan şeylerle çevrelenmiş; cehennem de arzularla (şehevâtla) çevrelenmiştir**."[1899]

Emir ve Yasaklara Aldırmayanlar Kafirlere Benzer

Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur:

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ قَالُوا سَمِعْنَا وَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ

"**Dinlemedikleri halde "dinledik' diyenler gibi olmayınız**." (Enfal 21)

Taberi dedi ki: "Allah Teâlâ Allah'a ve rasulüne iman eden sahabelere şöyle diyor: Ey müminler! Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e muhalefet konusunda kendilerine okunan Allah'ın kitabını işittiklerinde: "Kulaklarımızla işittik" diyen fakat hakikatte onu dinlemeyen müşrikler gibi olmayın. Onlar kulaklarıyla işittiklerinden ibret alıp faydalanmıyorlardı. Çünkü ondan yüz çevirmişlerdi. Kalpleriyle onu düşünmeyi terk etmişlerdi. Kulaklarıyla işitseler de Allah onları Kur'ân'ın öğütlerinden faydalandırmadı. Böylece hiç

[1896] **Sahih**. Buhârî (4615) Muslim (1404)
[1897] **Sahih.** Hâkim (2/313) Fethu'l-Bârî (11/575)
[1898] Kurtubî Tefsiri (11/125)
[1899] **Sahih.** Buhari (6487) Muslim (2822)

işitmemiş gibi oldular. Allah Teâlâ, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sahabelerine: sizler Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in emrinden yüz çevirip, yasaklarına son vermeyi terk etmeyen kimseler olmayın. Siz de o müşrikler gibi kulaklarınızla işitiyorsunuz. Onlar, Allah'ın kitabının öğütlerini kulaklarıyla işitip "dinledik" dediler, sonra da hiç duymamış gibi onun öğütlerinden yüz çevirdiler."[1900]

Kalpleri haktan çevrilmiştir. Ne anlar ne de düşünürler. Rabbimiz bunu bize böylece onların ahmaklar olduğunu haber veriyor;

وَمِنْهُمْ مَنْ يَسْتَمِعُ إِلَيْكَ حَتَّى إِذَا خَرَجُوا مِنْ عِنْدِكَ قَالُوا لِلَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ مَاذَا قَالَ آنِفًا أُولَئِكَ الَّذِينَ طَبَعَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ وَاتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ

"**Onların arasında, seni dinleyenler vardır. Fakat senin yanından çıkınca kendilerine bilgi verilmiş olanlara "Az önce ne demişti?" diye sorarlar. Bunlar, Allah'ın kalplerini mühürlediği, hevâ ve heveslerine uyan kimselerdir**." (Muhammed 16)

İbn Kesir diyor ki; "Allah Teâlâ münafıkların ahmaklığını ve anlayışlarının kıtlığını haber veriyor. Onlar Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in yanında oturur, sözlerini dinler ve ondan hiç bir şey anlamazlar da yanından çıktıklarında: Sahabe radıyallahu anhum'den kendilerine ilim verilmiş olanlara: "Biraz önce ne demişti?" diye sorarlar. Söyleneni anlamazlar ve önem verip aldırmazlar."

Abdullah b. Amr radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

ارحموا ترحموا و اغفروا يغفر الله لكم و ويل لأقماع القول و ويل للمصرين الذين يصرون على ما فعلوا و هم يعلمون

"**Merhamet edin ki, merhamet olunasınız. Bağışlayın ki, Allah da sizi bağışlasın. Söze huni olanlara yazıklar olsun. Bile bile yaptıklarında ısrar eden ısrarcılara yazıklar olsun"**[1901]

Hadiste geçen: "el-Akma': huni" kelimesi, kım'a kelimesinin çoğuludur. Bu kelime, sıvıyı kaplara aktarmak için kullanılan huni demektir.

Nebi sallallahu aleyhi ve sellem sözü işitip de onunla ilgilenmeyen ve amel etmeyen kimseyi, içinde bir şey tutmayıp aktaran huniye

---

[1900] Taberi Tefsiri (13/458)

[1901] **Sahih.** Buhari Edebu'l-Mufred (380) Ahmed (2/165, 219) Taberani (13/651) Beyhaki Şuab (5/449) Hatib Tarih (8/265) Uşeyb Cüz (54) El-Elbani es-Sahiha (482)

benzetmiştir. Sanki içeceğin huniden geçmesi gibi, söz de ona uğrayıp geçmektedir. ez-Zemahşerî şöyle demiştir: "Sözün hunilerine yazıklar olsun" sözü mecazdandır. Onlar işittikleri halde ilgilenmeyen ve amel etmeyenlerdir."

Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur:

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ فَأَنْسَاهُمْ أَنْفُسَهُمْ أُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ

"**Allah'ı unutan ve bu yüzden de Allah'ın kendilerini kendilerine unutturduğu kimseler gibi olmayın. İşte asıl fâsık olanlar bunlardır.**" (Haşr 19)

Taberi şöyle demiştir: "Ey iman edenler, Allah'ın farz kıldığı emirleri yerine getirmeyerek onları unutan kimselerden olmayın. Allah böyle insanlara hayırdan nasip almalarını unutturmuştur. İşte bunlar, Allah'ın itaatinden ayrılıp isyana düşen kimselerdir"[1902]

Ebû Saîd el-Hudrî radıyallahu anh'den: Tebuk savaşı sırasında Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem bir hurma ağacına yaslanarak bir konuşma yaptı. Konuşmasında şöyle buyurdu:

أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِخَيْرِ النَّاسِ وَشَرِّ النَّاسِ، إِنَّ مِنْ خَيْرِ النَّاسِ: رَجُلًا عَمِلَ فِي سَبِيلِ اللهِ عَلَى ظَهْرِ فَرَسِهِ – أَوْ عَلَى ظَهْرِ بَعِيرِهِ، أَوْ عَلَى قَدَمَيْهِ – حَتَّى يَأْتِيَهُ الْمَوْتُ، وَإِنَّ مِنْ شَرِّ النَّاسِ: رَجُلًا فَاجِرًا جَرِيئًا، يَقْرَأُ كِتَابَ اللهِ وَلَا يَرْعَوِي إِلَى شَيْءٍ مِنْهُ

"**Size insanların en hayırlısını ve insanların en şerlisini haber vereyim mi? Şüphesiz insanların en hayırlısı kendisine ölüm gelinceye kadar atının veya devesinin yahut ayaklarının üzerinde Allah yolunda çalışan kimsedir. İnsanların en kötüsü ise Allah'ın kitabını okuduğu halde onun emirlerinden bir şeyi gözetmeyen günahkar ve günah işlemede cüretkar olan kişidir**."[1903]

Vicdansızlar Mü'minlere Benzemez

Ebu Musâ el-Eşarî radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

مَنْ عَمِلَ حَسَنَةً فَسُرَّ بِهَا، وَعَمِلَ سَيِّئَةً فَسَاءَتْهُ فَهُوَ مُؤْمِنٌ

[1902] Taberi Tefsiri (23/300)

[1903] **Hasen.** Ahmed (3/37, 41, 57) Nesai (3106) Abd b. Humeyd (989) Hakim (2/77) İbnu'l-Mubarek Cihad (167) İbn Ebi Şeybe (4/225) Ebu Bekr ez-Zekvani, Emali (el yazma no: 57) Beyhaki (9/160)

"**İyilik yaptığında buna sevinen, kötülük yaptığında ise buna üzülen kişi mü'mindir**."[1904]

Ebu Umâme radıyallahu anh'den: "Adamın biri Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e: "Günah nedir?" diye sorunca, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem: "**Bir şey seni içten rahatsız ediyorsa, ondan uzak dur**" buyurdu. Adam: "İman nedir?" diye sorunca Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem: "**Yaptığım iyiliğe sevinip, yaptığın kötülüğe üzülüyorsan sen mü'minsin**" buyurdu.[1905]

Ömer radıyallahu anh şöyle dedi: Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem tıpkı benim kalktığım gibi bir gün aramızda hutbe için kalktı ve şöyle buyurdu:

أَمَارَةُ الْمُنَافِقِ الَّذِي لا تَسُؤْهُ سَيِّئَتُهُ، وَلا تَسُرُّهُ حَسَنَتُهُ، إِنْ عَمِلَ خَيْرًا لَمْ يَرْجُو مِنَ اللَّهِ فِي ذَلِكَ الْخَيْرِ ثَوَابًا، وَإِنْ عَمِلَ شَرًّا لَمْ يَخَفْ مِنَ اللَّهِ فِي ذَلِكَ الشَّرِّ عُقُوبَةً

"**Kötülüğünü kötü görmeyen ve iyiliğine sevinmeyen münafığın alameti; iyilik işlediğinde Allah'ın bu iyiliğinden dolayı sevapla karşılık vereceğini ummaması, bir kötülük işlediğinde Allah'ın bu kötülükten dolayı kendisini cezalandıracağından korkmamasıdır**."[1906]

Nevvâs b. Sem'an el-Ensârî radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**Allah size her iki tarafında duvar bulunan, dosdoğru bir yolu misal verdi. Bu duvarın da açık olan kapıları ve kapılarında perdeleri vardır. Bu yolun başında birisi: "Ey insanlar! Bu yola girin ve bir yere sapmadan yürüyün diye seslenmektedir. Yolun üzerinde aynı şekilde bir uyarıcı vardır. Yolda giden insanlardan biri duvardaki kapıların perdesini aralamak istediği zaman yolun üst tarafında bulunan bu kişi: "Sakın orayı açma! Şayet açarsan içeriye girmek zorunda kalırsın" diye onu uyarır. Bu misalde dosdoğru yol İslâmdır. Yolun kenarındaki duvarlar da Allah'ın buyruklarıdır. Açık kapılar Allah'ın yasaklarıdır. Yolun başında insanları uyaran kişi Allah'ın kitabıdır. Yolun üst tarafında durup insanları uyaran kişi de her müslümanın kalbinde bulunan vicdanıdır**."[1907]

Vefâsızlar İman Ehline Benzemez

Aişe radıyallahu anha'dan: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem

---

[1904] **Sahih.** Ahmed (4/398) Hakim (1/58, 120) Beyhaki, Şuabu'l-İman (5/371)

[1905] **Sahih.** Ahmed (5/251, 252, 255) Tirmizi (2165) Taberani (8/117) İbn Hibban (103)

[1906] **Hasen.** Ebu Nuaym, Sıfatu'n-Nifak (68)

[1907] **Sahih.** Hakim (1/73) Ahmed (4/182, 183) Tahavî, Şerhu Meâni'l-Asar (2142)

buyurdu ki:

إِنَّ حُسْنَ الْعَهْدِ مِنَ الْإِيمَانِ

“Şüphesiz vefâkarlık imandandır.”[1908]

İhtiyaç Dışında Köşk ve Binalar Yapanlar İmansızlara Benzer

Allah Azze ve Celle, Hud aleyhi's-selâm'ın kavmine şöyle dediğini haber vermiştir:

أَتَبْنُونَ بِكُلِّ رِيعٍ آيَةً تَعْبَثُونَ * وَتَتَّخِذُونَ مَصَانِعَ لَعَلَّكُمْ تَخْلُدُونَ

“**Siz, her yüksek yere bir köşk yapıp abesle mi uğraşıyorsunuz? Sanki dünyada ebedî kalacakmışsınız gibi binalar ediniyorsunuz**.” (Şuara 128-129)

Enes b. Malik radıyallahu anh'den: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem birgün dışarı çıkıp yüksek bir kubbe gördü ve: “**Bu da ne böyle**?” dedi. (Orada bulunan) sahâbîler de kendisine: “Bu kubbe ensardan falanca kişiye aittir” dediler, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem hoşlanmadığı bu işi içinde saklayarak sükût etti. Nihayet bu kubbenin sahibi Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e gelip halkın içinde selâm verdi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem de ondan yüz çevirdi. Adam selamının alınmadığını anlayınca bu selam verme işini defalarca tekrarladı. Nihayet adam her defasında da selamının alınmadığını görünce Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'deki öfkeyi ve kendinden yüz çevirdiğini sezdi ve durumu arkadaşlarına açarak dert yandı: “Vallahi ben Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in bu davranışını yadırgadım” dedi. Onlar da: “Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem dışarı çıktı, senin bu kubbeni gördü” dediler. Bunun üzerine adam hemen kubbesini dönüp yıktı, yerle bir etti. Derken Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem birgün yine dışarı çıktı. Bu kubbeyi göremeyince (oradakilere): “Kubbeye ne oldu?” diye sordu. Onlar da: “Onun sahibi bize senin kendisinden yüz çevirdiğinden sızlandı. Gidip onu yıktı” dediler. Nebî sallallahu aleyhi ve sellem de:

أَمَا إِنَّ كُلَّ بِنَاءٍ وَبَالٌ عَلَى صَاحِبِهِ إِلَّا مَا لَا، إِلَّا مَا لَا يَعْنِي مَا لَا بُدَّ مِنْهُ

“**İhtiyaç fazlası her bina sahibi üzerine bir vebaldir**” buyurdu.[1909]

[1908] **Hasen ligayrihi.** Hakim (1/62) Buhari Tarih (1/319) Beyhaki Şuab (6/517) İbn Asakir Tarih (4/52) İbnu'l-Arabi, Mu'cem (774) el-Elbani, es-Sahiha (216)

[1909] **Sahih ligayrihi.** Ebu Davud (5237) Bezzar (14/42) Ziyau'l-Makdisi el-Muhtare (7/291) İbn Mace (4161) Buhari Tarih (9/45) Ebu Ya'la (7/308) Tahavî Muşkilu'l-Asar (956) Beyhaki Şuab (7/390) İbn Ebi'd-Dunya Kasru'l-Emel (240, 284) İbn Ebi Ömer el-Adeni'nin Müsned'inden naklen: Metalibu'l-Aliye (3269) el-

Bir rivayette: “**Ancak mescid hariç**” şeklindedir.

Enes radıyallahu anh’den gelen diğer rivayet şu şekildedir:

مَرَرْتُ مَعَ رَسُولِ اللهِ صَلى الله عَلَيه وَسَلم فِي طَرِيقٍ مِنْ طُرُقِ الْمَدِينَةِ، قَالَ: فَرَأَى قُبَّةً مِنْ لَبِنٍ، فَقَالَ: لِمَنْ هَذِهِ؟ قِيلَ: لِفُلاَنٍ، فَقَالَ: أَمَا إِنَّ كُلَّ بِنَاءٍ وَبَالٌ عَلَى صَاحِبِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ, إِلاَّ مَا كَانَ فِي مَسْجِدٍ، أَوْ بِنَاءِ مَسْجِدٍ, أَوْ قَالَ: ثُمَّ مَرَّ فَلَمْ يَرَهَا، فَقَالَ: مَا فَعَلَتِ الْقُبَّةُ؟ قَالَ: قُلْتُ: بَلَغَ صَاحِبَهَا مَا قُلْتَ, فَهَدَمَهَا, فَقَالَ: رَحِمَهُ اللهُ

“Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem ile beraber Medine yollarından birinden geçiyordum. Kerpiçten bir kubbe gördü ve: “Bu kimin?” dedi. “Falanın” dediler. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: “**Bir mescid veya mescid binası için olanlar dışında her bina kıyamet gününde sahibi için bir vebaldir**.” Sonra o kubbeyi göremedi. “Kubbeye ne oldu?” dedi. Ben: “Söylediğin sözler kubbenin sahibine ulaşınca onu yıktı” dedim. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem: “**Allah ona rahmet etsin**” buyurdu.[1910]

İbrahim en-Nehâî’den: Abdullah b. Mes’ud radıyallahu anh şöyle demiştir:

نَفَقَةُ الرَّجُلِ عَلَى نَفْسِهِ وَأَهْلِهِ وَصَدِيقِهِ وَبَهِيمَتِهِ لَهُ مِنْهَا أَجْرٌ، إِلَّا نَفَقَتَهُ فِي بِنَاءٍ، إِلَّا أَنْ يَكُونَ مَسْجِدًا» ، فَقِيلَ لَهُ: فَإِنْ كَانَ بِنَاءً كَفَافًا؟، قَالَ: «فَذَلِكَ لَا لَهُ وَلَا عَلَيْهِ» . فَقِيلَ لَهُ: فَإِنْ كَانَ فَوْقَ الْكَفَافِ؟، قَالَ: «عَلَيْهِ وِزْرُهُ، وَلَا أَجْرَ لَهُ فِيهِ»

“Kişinin nefsi, ailesi, arkadaşı ve hayvanı için yaptığı harcamadan dolayı ecir vardır. Ancak mescid dışındaki bir bina için yaptığı harcamadan ecir yoktur.” Ona denildi ki: “Kişinin kendisine yetecek kadar bina yapmasına ne dersin?” Şöyle dedi: “Bu ne lehine, ne de aleyhinedir.” Ona denildi ki: “Peki ya kendisine yeten miktarın üstünde bir bina için yaptığı harcamaya ne dersin?” Şöyle dedi: “Bundan dolayı ona günah vardır.

Elbani, Sahihu’t-Tergib (1874) es-Sahiha (2830)

[1910] **Hasen.** Ahmed (3/220) Ziyau’l-Makdisi el-Muhtare (4/370) Ebu Nuaym Tarihu İsbehan (2/186, 276) Taberani Evsat (3/258) İbn Ebi’d-Dunya Kasru’l-Emel (235) Darekutni İlel (12/216) Esbehani et-Tergib (2/206) Beyhaki Şuabu’l-İman (7/390-391)

Bundan dolayı ona ecir yoktur.”[1911]

Bu rivayetlerden anlaşılmaktadır ki; Mescid dışında binalar olan; medrese, dernek, dergah gibi ibadet maksatlı yapılan binalar için yapılan harcamalardan ecir ummak bid’attir.

Sabretmeyen ve Şükretmeyenler İman Ehline Benzemez

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

إِنَّ الْإِنْسَانَ خُلِقَ هَلُوعًا * إِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ جَزُوعًا * وَإِذَا مَسَّهُ الْخَيْرُ مَنُوعًا * إِلَّا الْمُصَلِّينَ * الَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ دَائِمُونَ

“**Şüphe yoktur ki insan, çok haris yaratılmıştır. Kendisine kötülük dokunduğu zaman sızlanır; hayır dokunduğu zaman da herkesi ondan meneder. Ancak namazlarına devam edenler müstesna**.” (Mearic 19-22)

Suheyb radıyallahu anh’den: Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

عَجَبًا لِأَمْرِ الْمُؤْمِنِ، إِنَّ أَمْرَهُ كُلَّهُ خَيْرٌ، وَلَيْسَ ذَاكَ لِأَحَدٍ إِلَّا لِلْمُؤْمِنِ، إِنْ أَصَابَتْهُ سَرَّاءُ شَكَرَ، فَكَانَ خَيْرًا لَهُ، وَإِنْ أَصَابَتْهُ ضَرَّاءُ، صَبَرَ فَكَانَ خَيْرًا لَهُ

“**Müminin durumuna şaşılır. Zira onun her durumunda hayır vardır. Bu müminden başkası için söz konusu değildir. Ona bolluk isabet ederse şükreder ve bu kendisi için hayır olur. Ona darlık isabet ederse sabreder, bu da kendisi için hayır olur**.”[1912]

Komşusu Açken Tok Yatan Mü’mine Benzemez

İbn Abbas radıyallahu anhuma’dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

ليس المؤمن الذي يشبع وجاره جائع

“**Komşusu açken tok yatan mümin değildir**.”[1913]

[1911] **Mevkuf.** İbn Ebi’d-Dunya Kasru’l-Emel (302) Beyhaki Şuabu’l-İman (7/391)

* Aynısını İbrahim en-Nehâi **mürsel** olarak merfuan rivayet etmiştir: İbn Ebi’d-Dunya Kasru’l-Emel (285) Beyhaki Şuabu’l-İman (7/391)

[1912] **Sahih.** Muslim (2999)

[1913] **Hasen.** Buhari Edebu’l-Mufred (112) Buhari Tarih (5/195) Hakim (4/185) Ziya el-Muhtare (11/129) Ebu Ya’la (5/92) Taberani (12/154) Temmam Fevaid (1262) Beyhaki (10/3) Beyhaki Şuab (5/31) Hatib Tarih (10/391) İbn Asakir Tarih (28/216-217, 52/170) el-Elbani es-Sahiha (149)

Enes radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

ما آمن بي من بات شبعان وجاره جائع إلى جنبه وهو يعلم

"**Yanında komşusunun aç yattığını bildiği halde tok olarak yatan bana iman etmemiştir**."[1914]

Ebu Hureyre radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

ليس المؤمن الذي يبيت شبعان وجاره جائع

"**Komşusu açken tok yatan mümin değildir**."[1915]

Konfora Dalanlar Şerli Kimselere Benzer

Muaz b. Cebel Radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لَا تَتَنَعَّمَنَّ فَإِنَّ عِبَادَ اللَّهِ لَيْسُوا بِالْمُتَنَعِّمِينَ

"**Nimetlere dalmayın. Zira Allah'ın kulları nimetlere dalan kimseler değildirler**."[1916]

Şüphesiz konfora dalmaktan sakınma konusu, zaruretlerin ve hacetin/ihtiyacın kapsamını bilmeyi gerektirmektedir. Lüks/konfor ancak zaruretlerin ve hâcetlerin ne olduğunu anladıktan sonra ortaya çıkar ve zaruretlerle ihtiyaçların dışındakilerin lükse dahil olduğu anlaşılır. Bu yüzden İslam hukukunda ve usûlde zaruriyyat/zorunlu olanlar ve hâciyyât/ihtiyaçların tanımlarını sunalım:

Zaruriyyât ve Hâciyyât

Zaruret: Din ve dünya maslahatlarının yerine gelmesi için zorunlu olan işlerdir. Din ve dünya maslahatları: dinin, aklın, canın, neslin ve malın korunmasıdır. Bunlar kaybedildiğinde dünya maslahatları düzgün yürümez. Hatta işler bozulur ve hayat kaybedilir. Ahirette de kurtuluş ve nimetler

---

* Aynısını Aişe radıyallahu anha'dan: Hakim (2/15)

[1914] **Hasen.** Taberani (1/259) Bezzar: Keşfu'l-Estar (119) Deylemi (8447) Ebu Zur'a Duafa (2/491) İbn Ebi Hatim el-İlel (2294) İbn Hacer, Muhtasaru Müsnedi'l-Bezzar (2/501) İbn Hacer Garaibu Multekita (el yazma no:3339) İbn Hacer el-Kavlu'l-Musedded'de (s.21) Bezzar'ın isnadı hasen demiştir. el-Elbani Sahihu'l-Cami (5505)

[1915] **Sahih.** Tahavi Şerhu Meani'l-Asar (1/28)

[1916] **Hasen.** Taberani Musnedu'ş-Şamiyyin (1395) Ahmed (5/243, 244) Ahmed Zühd (23) Ebu Nuaym Hilye (5/155) Beyhaki Şuab (5/156) Şeceri Emali (2204) Deylemi (1565) el-Elbani es-Sahiha (353)

kaybedilir, apaçık bir ziyana dönülür.

Hâcet: Meşakkate, sıkıntıya ve maslahatın elden kaçmasına sebep olan darlığın kalkmasına duyulan ihtiyaçtır.

Zaruret ve hâcet arasındaki fark: Hâcet, zorunlu kalınmayan meşakkat ve zorluk halidir. Bu elden kaçırıldığı zaman helak olunmaz. Zaruret ise insanın yasak olan şeyi kullanmadığı takdirde helak olacağı veya helake yaklaşacağı bir sınıra gelmesidir.

Yani insan, hâcet olan bir şeye sıkıntı ve zorluğu kaldırmak için ihtiyaç duyar. Bu gerçekleşmediği zaman büyük bir fesat olur. Mesela yemek yemediği zaman helak olmayacak durumdaki aç kimse böyledir.

Hâcet ile Zaruret Arasındaki Farklar

1- Hâcetteki meşakkat, zaruret halindeki meşakkatten daha azdır. Hâcet durumunda ihtiyaç duyulan şeyin yerine gelmemesi helak edici değildir. Mesela su kuyularındaki yosun ve yaprakların suyu bozması durumunda hacet halinde meşakkati kaldırmak, sıkıntıyı kaldırmak babındandır. Zarurette ise sıkıntıyı kaldırmak, zararı kaldırmak babındandır. Şayet bu terk edilirse; helak olmak, organlardan birinin veya malın kaybı gibi dinin altı maksadından birinin yok olması söz konusu olur.

2- Zaruret doğrudan haram olan bir şeyden faydalanmakla alakalıdır, hâcet ise dolaylı olarak haram olan şeyden faydalanmak hakkındadır.

3- Zarurete iten sebep mecburiyettir, hâcete iten sebep ise kolaylaştırmadır. Bunun anlamı şudur: Hâcet halinde kişi sıkıntıyı gidermekle gidermemek arasında muhayyerdir. Zaruret halinde ise tercih hakkı yoktur.

Şeyhulislam İbn Teymiyye rahimehullah haramları mubah kılan zaruretlerin oluşması meselesinden bahsettikten sonra şöyle der: "Kadınların altın ve ipekle süslenmesi, altın ve ipekle tedavi gibi, ihtiyaç için caiz kılınanlar zaruret için caiz kılınmış değildir. Bunlar ölü etinin mubah olması örneğinde olduğu gibi zaruretten dolayı değil, ancak faydanın kemali için mubah kılınmıştır. Hâcet bu faydanın kemali içindir. Zira eksik faydalanma beraberinde kemaline ihtiyaç da meydana getirir. İşte hacet bu gibi konulardadır. Zaruret ise, yokluğu halinde ölüm, hastalık, farzları yerine getirmekten aciz kalma gibi durumların meydana gelmesi hakkındadır. Mesela böyle bir zaruret halinde ölü eti yemeye mecbur kalmak, muteber

zarurettir. “[1917]

Nitekim dolaylı olarak haram olan bir şey kaçınılmaz olabilir. Böyle bir durumda önceki kaide kaybolur ve bunun hükmü, hâcetin hükmünü değil, zaruretin hükmünü alır. Mesela tabibin kadın hastaya bakması hacettir. Kadın tabibenin ona bakabileceği zamanda erkek tabip kadına bakamaz. Gece doğum gibi durumlarda kadın tabibe yoksa, erkek tabibin bakması hâcetten daha çok zarurete yakındır.

4- Zaruret, şiddet, sıkıntı ve meşakkat bakımından, ölü eti, kan ve domuz eti gibi haramları mubah kılar. Hacet ise ihtiyaçtır ve eksikliktir. Hacet, zaruretten daha kapsamlıdır.

5- Zaruretin delilleri açıktır. Hacete gelince genellikle galip zanna ve umumi delillere müracaat edilir.

6- Zaruret şahsîdir. Mecbur kalandan başkası ondan faydalanamaz. Hacete gelince burada fertlerden biri hakkında ihtiyacın gerçekleşmiş olması şart koşulmaz. Galip zanna göre ihtiyaç varsa yeterlidir.

7- Zaruret haramlığı kaldırır, hacet ise harama götüren vesileler hakkındaki engeli kaldırır. Bu, ikinci maddede zikredilenin bir cüzüdür.

8- Zaruret azı da, çoğu da mubah kılar. Hacet ise yalnızca azı mubah kılar.

9- Zarureti, mecbur kalan kimse takdir eder. Haceti ise müçtehit takdir eder.

10- Zaruretin, hakkında kuruntu yapılan şey hakkında değil, meydana gelmesi kesin olan bir şey hakkında olması zorunludur. Lakin bu durumun belirli bir şahıs hakkında özel olması böyle değildir. Hacetin takdirinde orta halli, sıradan bir şahsın konumu dikkate alınır, özel şartlara bağlanmaz. Zira teşri (din koyma), genel özelliktedir.

11- Zaruretin hükmü söz konusu zaruretin vaktiyle sınırlıdır. Hacetin hükmü ise devamlıdır. Bununla beraber bazen zaruret kelimesi kullanılarak hacet kastedilmiştir. Bu kaideye dair hüküm mutlak değildir. Nitekim âlimler sakıncalıyı mubah kılan hacet hakkında en önemlileri şu şekilde olan şartlar koşmuşlardır:

[1917] Mecmuu’l-Fetava (31/225-226)

Sakıncalıyı Mubah Kılan Hacetin Şartları

a- Dinin aslî hükmüne muhalefet edilebilmesi için alışılmışın üzerinde sıkıntı derecesine ulaşmış bir şiddetin meydana gelmiş olması.

b- Bu hacetin takdirinde insanlardan vasat olan birisi ve çoğunluğun ihtiyacı dikkate alınmalıdır. Hacet şayet özelse, bununla ilgili olan belli grubun orta hallisine bakılır.

c- Hacetin belirlenmesinde, umumi hükme muhalefet dışında maksada ulaşmaya başka bir yol bulunmamalıdır.

d- Söz konusu olan hacet, tıpkı zarurette olduğu gibi, ihtiyaç miktarı kadar takdir edilir.

e- Hacet üzerine kurulu hüküm, Allah'ın kitabından veya Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sünnetinden, bunun hususi hükmünü ifade eden bir nassa muhalif olmamalı, şeriatın maksatlarına çelişmemeli ve daha büyük maslahatın kaybına sebep olmamalıdır.

Şeyh el-Elbanî rahimehullah'ın "Zaruretler mahzurları mubah kılar" kaidesiyle ilgili bir fetvası şu şekildedir:

Soru: Müslüman kadının evinin dışında mubah bir işte çalışması ve çocuklarını mürebbilere veya müslüman hizmetçi kadınlara bırakmasının dindeki hükmü nedir?

Cevap: Bu meselede aslolan Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in hanımları şahsında, Allah Teâlâ'nın ümmetin kadınlarına şu hitabıdır:

وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى

"**Evlerinde karar kılsınlar. İlk cahiliyyede olduğu gibi açılıp saçılmasınlar**." (Ahzab 33)

Şeyhulislam İbn Teymiyye rahimehullah şöyle demiştir: "Erkekte aslolan dışarı çıkması, kadında aslolan ise evlerde kalıp zorunlu bir ihtiyaç olmadıkça çıkmamalarıdır."

Buhari'nin Sahih'inde Allah kadınlara hicabı farz kıldığı zaman Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğu gelmiştir:

إِنَّهُ قَدْ أُذِنَ لَكُنَّ أَنْ تَخْرُجْنَ لِحَاجَتِكُنَّ

"**Allah siz (kadınlar)in ihtiyaçlarınız için çıkmanıza izin**

vermiştir."[1918]

Kadın, evinden bir ihtiyacı için, cilbabıyla örtünmüş olarak, koku sürünmeden çıkarsa bu caizdir. Ama bu çıkışında az önce işaret ettiğimiz şeylerden birini işleyecek olursa veya evindeki bazı görevlerini ihmal edecek olursa o zaman az önce geçen ayet söz konusu olur: "**Evlerinde karar kılsınlar**." Onun bu durumda çıkıp da çocuklarını hizmetçilere bırakması caiz olmaz. Anne çocuğunun ihtiyaçlarını ve onlara uygun gelen eğitici yönlendirmeleri daha iyi bilir.[1919]

Soru: Doktor, öğretmen veya hemşire olan kadının çalışması, çocuklarını hizmetçiye bırakmasını mubah kılan meşru zaruretlerden midir?

Cevap: Eğer kız çocuklarının zorunlu eğitimini yerine getirecek kimse yoksa önceki soruda zikredilen şartlarda bu ihtiyacı yerine getirmek üzere hemcinsi olan kız çocuklarının eğitimi için kadının evinden çıkması caiz olur. Bu şartlara zorunlu olarak bir de bu işte kadın erkek karışık bulunulmaması şartı eklenir.[1920]

Soru: "Müslüman kadın tıp, öğretmenlik ve hemşirelik gibi alanlarda çalışmazsa bu görevi kim yerine getirecek?" diyene nasıl cevap verilir? Bu görevleri yapması halinde kadının dine aykırı olan bazı durumlara düşmesini, "Zaruretler mahzurları mubah kılar" kaidesiyle delil getirmektedirler.

Cevap: Bu meselede bu kaidenin delil getirilmesini isabetli görmüyordum. Çünkü mahzurları mubah kılan zaruretler fertlerle alakalıdır. Bu kaide şu ayetlerden alınmıştır:

فَمَنِ اضْطُرَّ فِي مَخْمَصَةٍ غَيْرَ مُتَجَانِفٍ لِإِثْمٍ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

"**Her kim açlık halinde, mecbur kalırsa, günâha meyletmek sizin (haram kılınan etlerden yiyebilir); zira Allah, çok bağışlayıcıdır, çok merhametlidir**" (Maide 3)

إِلَّا مَا اضْطُرِرْتُمْ إِلَيْهِ

"**Mecbur kaldığınız dışında Allah size haram kıldıklarını açıkladığına göre…**" (En'am 119)

İki şeyi düşünmemiz gerekir:

Birincisi: Mükellef olan insanın başına bir şey gelir de, aslen haram olan olan bir şeye mecbur kalırsa burada zaruretler mahzurları mubah kılar.

[1918] **Sahih.** Buhari (1/40) Muslim (4/1709)
[1919] El-Elbani, Fetava'l-İmarat (no:100)
[1920] Fetava'l-İmarat (no:101)

İkincisi: Gerçekleşmemiş olan, ancak ileride gerçekleşebilecek olan şeyler hakkında zaruretlerin mahzurları mubah kıldığı söylenemez. Allah'ın helal kıldığı şeylerle kurtulmaya yol bulamadığımız konularda kendimizi tehlikeye atmamız uygun değildir. Kişi Allah'ın haram kıldığı şeylere düşeceğini bildiği bir topluma girmeyi kastedip de, bu girişinde "zaruretler mahzurları mubah kılar" kaidesini kullanarak temize çekmeye kalkışırsa, bu kaidenin yeri burası değildir.

Yine âlimler bu kaideyi, diğer bir kaide olan: "Zaruretler miktarıyla takdir edilir" kaidesiyle kayıtlamışlardır. Şayet insan leş yemek zorunda kalırsa, oturup da helal et yiyormuş gibi yiyemez. Ancak tehlikeyi giderecek kadar yiyebilir.

Bizler yeteri kadar müslüman kadın doktorların bulunması gerektiğini söyleriz. Lakin farz-ı kifaye olanın yerine getirilmesi, dine muhalefet etmeyi beraberinde getiriyorsa bu caiz değildir. Bizim, "Farz-ı kifaye olanı onlara öğretmek istiyoruz" iddiasıyla kadınlarımızı ve genç kızlarımızı üniversitelerde ve başka yerlerde gördüğümüz fesada sunmamız caiz değildir.

Okullardaki ve üniversitelerdeki müslüman kızların hepsi dindar değillerdir. Dindar olanları bunu yapmadıkları zaman, gevşek davranan kadınlar bu farz-ı kifayeyi yerine getireceklerdir. Bu durumda onlara sorumluluk yoktur. Zira bu farz-ı kifayedir. (Bazılarının yerine getirmesiyle bu farz diğerlerinden düşer.)[1921]

Kalpleri Katılaşan Fasıklar Benzeyenler Kınanmıştır

Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur:

أَلَمْ يَأْنِ لِلَّذِينَ آمَنُوا أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ اللَّهِ وَمَا نَزَلَ مِنَ الْحَقِّ وَلَا يَكُونُوا كَالَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلُ فَطَالَ عَلَيْهِمُ الْأَمَدُ فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ

"**İman edenlere, Allah'ın ve Kur'ân'dan nazil olanların zikri için, kalplerinin titreme vakti henüz gelmedi mi? Sakın ola ki evvelce kendilerine kitap verilip de aradan geçen zamanın uzaması dolayısıyla kalpleri katılaşan ve çoğu da fâsık olan Yahudî ve Hristiyanlara benzemesinler.**" (Hadid 16)

Allah Subhanehu ve Teâla bu ayette müminleri bizden önce kendilerine kitap verilen Yahudi ve Hıristiyanlara benzemekten yasaklıyor.

Şeyhulislam İbn Teymiyye şöyle demiştir: "**Kendilerine kitap**

[1921] Fetava'l-İmarat (no:102)

verilenler gibi olmayın” kavli, mutlak olarak onlara benzemekten yasaklamadır. Yine bu ayet, özellikle kalbin katılaşmasında onlara benzemekten yasaklamaktadır.”[1922]

Hafız İbn Kesir bu ayetin tefsirinde şöyle demiştir: “Allah müminleri usul ve furû meselelerinde (her meselede) onlara benzemekten yasaklıyor.”[1923]

[1922] el-İktiza (s.258, 259)
[1923] Tefsîru İbn Kesîr (8/20)

TEVHÎD KİTABI

Hak Ehli İle Bâtıl Ehli Arasında Ayrım Yapmayanlar Hakka İhanet Eder

Cübeyr b.Nüfeyr'den: “Bir gün Mikdad b. Esved radıyallahu anh'ın yanında oturuyorduk, bir adam geldi ve dedi ki: “Ne mutlu, bu iki göze ki Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'i gördüler, vallahi biz de senin gördüklerini görmek ve yaşadıklarını yaşamak isterdik.” Onun konuşması Mikdad radıyallahu anh'ı sinirlendirdi. (Ancak) benim hoşuma gitmişti, hayırdan başka bir şey söylemiyordu. Mikdad ona yönelip şöyle dedi:

مَا يَحْمِلُ الرَّجُلُ عَلَى أَنْ يَتَمَنَّى مَحْضَرًا غَيَّبَهُ اللهُ عَنْهُ، لَا يَدْرِي لَوْ شَهِدَهُ كَيْفَ كَانَ يَكُونُ فِيهِ، وَاللهِ لَقَدْ حَضَرَ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَقْوَامٌ كَبَّهُمُ اللهُ عَلَى مَنَاخِرِهِمْ فِي جَهَنَّمَ لَمْ يُجِيبُوهُ، وَلَمْ يُصَدِّقُوهُ، أَوَلَا تَحْمَدُونَ اللهَ إِذْ أَخْرَجَكُمْ لَا تَعْرِفُونَ إِلَّا رَبَّكُمْ، مُصَدِّقِينَ لِمَا جَاءَ بِهِ نَبِيُّكُمْ، قَدْ كُفِيتُمُ الْبَلَاءَ بِغَيْرِكُمْ، وَاللهِ لَقَدْ بَعَثَ اللهُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى أَشَدِّ حَالٍ بُعِثَ عَلَيْهَا فِيهِ نَبِيٌّ مِنَ الْأَنْبِيَاءِ فِي فَتْرَةٍ وَجَاهِلِيَّةٍ، مَا يَرَوْنَ أَنَّ دِينًا أَفْضَلُ مِنْ عِبَادَةِ الْأَوْثَانِ، فَجَاءَ بِفُرْقَانٍ فَرَقَ بِهِ بَيْنَ الْحَقِّ وَالْبَاطِلِ، وَفَرَّقَ بَيْنَ الْوَالِدِ وَوَلَدِهِ حَتَّى إِنْ كَانَ الرَّجُلُ لَيَرَى وَالِدَهُ وَوَلَدَهُ أَوْ أَخَاهُ كَافِرًا، وَقَدْ فَتَحَ اللهُ قُفْلَ قَلْبِهِ لِلْإِيمَانِ، يَعْلَمُ أَنَّهُ إِنْ هَلَكَ دَخَلَ النَّارَ، فَلَا تَقَرُّ عَيْنُهُ وَهُوَ يَعْلَمُ أَنَّ حَبِيبَهُ فِي النَّارِ "، وَأَنَّهَا لَلَّتِي قَالَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: {الَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا قُرَّةَ أَعْيُنٍ} (1)

“Hangi şey, bazı kişileri Allah'ın gizlediği konularda birtakım temennilerde bulunmaya sevk ediyor? O vakit yaşasa olaylar nasıl gelişecek, bilmiyor! Vallahi, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem döneminde birçok topluluk vardı ve Allah onları yüzüstü cehenneme attı. (Çünkü) Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e icabet etmediler ve onu kabullenmediler. Allah'ın sizi, Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in getirdiklerini tasdik ederek Rabbinizi tanır bir hâlde dünyaya getirmesine hamd etmez misiniz? Allah bu imtihanı, sizden başkasıyla savuşturdu. Allah'a yemin olsun, Allah, Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'i peygamberlerini gönderdiği fetret ve cahiliye dönemleri içinde en şiddetli

olanında gönderdi. Putlara ibadetten daha üstün bir din görmüyorlardı. Nebi sallallahu aleyhi ve sellem hak ile batılın, baba ile evladının ayırıcısı olarak geldi. Öyle ki kişi babasının, çocuğunun veya kardeşinin kâfir olduğunu görüyordu. Nitekim Allah onun kalbindeki kilidi imana açmıştı. O halde ölse cehenneme gireceğini biliyordu. Sevdiği kimse cehennemlik iken sevinemezdi. Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur: "**Rabbimiz! Bize eşlerimizden ve nesillerimizden gözlerimizin bebeği iyi insanlar ihsan et.**" (Furkan 74)"[1924]

Şeyh el-Elbani bu hadisin açıklamasında şöyle der: "Bu hadiste ayrımın bizzat kınanmış olmadığına açık bir delil vardır. Bazı insanlar, Kitap ve sünnete davetten ve Kitap ile sünnete muhalif sonradan çıkarılan şeylerden sakındırılmasından nefret ettirerek bunun vaktinin gelmediğini gerekçe gösteriyorlar. Bu davetin insanları uzaklaştırdığını ve insanların aralarını ayırdığını iddia etmeleri hak davet konusunda büyük bir cahilliktir. Her zaman ve her yerde bu davetin karşısındaki muhalefet ve çekişmeler, Allah Teâla'nın halk üzerindeki sünnetidir. Allah'ın sünnetinde değişiklik olmaz.

وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَجَعَلَ النَّاسَ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَا يَزَالُونَ مُخْتَلِفِينَ * إِلَّا مَنْ رَحِمَ رَبُّكَ

"**Eğer Rabbın dileseydi, insanları tek bir ümmet yapardı. Oysa işte ihtilaf edip durmaktadırlar. Ancak Rabbının merhamet ettikleri, (bu ihtilaftan) istisna teşkil ederler**" (Hud 118-119)[1925]

Bazı kimseler bâtıl üzerinde toplanmış, birbirlerine hakka itaat yolunda yardım etmeyen, kalitesiz bir kalabalığı cemaat zannetmekte ve böylesi toplulukların hak açıklanınca dağılmalarını çirkin görmektedirler. Şüphesiz bu hayırdır, lakin insanların hayır zannettikleri birçok şeyde şer vardır.

Cabir b. Abdillah radıyallahu anhuma'dan: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e: "**De ki: O, size üzerinizden bir azap göndermeye kadirdir**" ayeti indiği zaman Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle dedi: "**Senin vechine sığınırım**." Sonra ayetin: "**Yahut sizi fırkalara ayırıp birbirinize düşürerek kötülüklerinizi birbirinize tattırmaya kadirdir**!" (En'am 65) kısmı nazil olunca: "**Bu ikisi daha hafif – veya daha kolay** –" buyurdu.[1926]

[1924] **Sahih.** Ahmed (6/2-3) Buhari, Edebu'l-Mufred (87) İbn Hibban (6552) Taberani (20/253) İbn Asakir (69/180) el-Elbani es-Sahiha (2823)

[1925] El-Elbani es-Sahiha (6/322)

[1926] **Sahih.** Buhârî (4628, 7313, 7406)

Evet, hak ile batıl arasında ayrım yapmayan, batılı bildiği halde ona karşı çıkmayan bir topluluk toptan azabı hak eder. Böyle bir topluluktan bazısının hakkı beyan etmesi ve hakka uymak için ayrılması üzerine bir kısmının bâtıl üzerinde devam etmesi ve müslümanlardan bu iki grubun birbirine sıkıntı vermesi, toptan azaba uğramalarından ehvendir.

İbrahim b. Nasr şöyle demiştir: "Fudayl b. Iyad rahimehullah'ın şöyle dediğini işittim: "İçerisinde hak ile batıl, mümin ile kafir, güvenilir ile hâin, cahil ile alim arasında ayrım yapmayan, iyiliği iyi görmeyen ve kötülüğe karşı çıkmayan insanlara şahit olacağın bir zamanda kalsan ne yaparsın?" İbn Batta dedi ki: "Biz Allah'a aidiz ve O'na dönücüleriz. Muhakkak ki buna ulaştık, bunların çoğunu işittik, öğrendik ve şahit olduk. Şayet Allah'ın kendisine sahih bir akıl ve güçlü bir basiret bağışladığı kimse, İslam'ın ve müslümanların hali ile doğru yolu tutan müslümanların halini iyice düşünse ve tekrar tekrar tefekkür etse, insanların topukları üzerinde geri döndüklerini, arkalarını dönerek gittiklerini, doğru yoldan yüz çevirdiklerini, sahih delilden saptıklarını açıkça görürdü. Nitekim insanların çoğu daha önce çirkin gördüklerini güzel görmeye, daha önce haram saydıklarını helal saymaya, daha önce karşı çıktıklarını uygun bulmaya başlamışlardır. Allah size rahmet etsin, bu müslümanların ahlakı değildir. Bu dinde basiret üzere olan, iman ve yakîn ehli olan kimseler bunları yapamaz."[1927]

Mubeşşir b. İsmail el-Halebî dedi ki: "el-Evzaî'ye: "Bir adam: "Ben sünnet ehliyle de, bid'at ehliyle de otururum" diyor" denildi. El-Evzaî dedi ki: "Bu adam hak ile batılı eşitlemek istiyor." İbn Batta dedi ki: "el-Evzaî doğru söylemiştir. Ben derim ki; bu adam hakkı batıldan, küfrü imandan ayıramaz. Bunun gibiler hakkında ayet inmiş ve el-Mustafa sallallahu aleyhi ve sellem'den sünnet gelmiştir. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: "**İman edenlerle karşılaştıkları zaman "iman ettik" derler. Şeytanlarıyla başbaşa kaldıklarında ise "Biz sizinle beraberiz" derler.**" (Bakara 14)"[1928]

İbn Ömer radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

مَثَلُ الْمُنَافِقِ فِي أُمَّتِي كَمَثَلِ الشَّاةِ الْعَايِرَةِ بَيْنَ الْغَنَمَيْنِ تَصِيرُ إِلَى هَذِهِ مَرَّةً , وَإِلَى هَذِهِ مَرَّةً , لَا تَدْرِي أَيُّهَا تَتْبَعُ

"**Ümmetimde münafığın misali, iki koyun sürüsü arasında kalan, bazen şuna bazen buna katılan, hangisine tabi olacağını bilemeyen**

[1927] İbn Batta, el-İbane (1/188 no:24)
[1928] **Sahih.** İbn Batta, el-İbane (2/456 no: 430)

koyunun misali gibidir."[1929]

İbn Kayyım rahimehullah, şöyle demiştir: "Allah Subhanehu ve Teâlâ, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in getirdiğinden başkasını hakem tayin edip onun hakemliğine müracaat etmenin, tagutu hakem olarak benimsemek ve ona müracaat etmek olduğunu haber vermiştir. Tagut: Kulun kendisiyle haddini aştığı her türlü ma'bud, kendisine uyulan ve itaat edilen varlıktır. Her kavmin tagutu, Allah ve rasulü dışında kendisinin hakemliğine başvurulan, Allah dışında ibadet edilen, Allah'tan bir yol gösterme olmaksızın kendisine ittiba edilen veya insanların bilmedikleri konularda kendisine itaat etmeyi Allah'a itaat kabul ettikleri kimselerdir. İşte bunlar dünyanın tagutlarıdırlar. Düşünüp incelediğin zaman, insanların çoğunun Allah'a ibadetten onlara kulluğa, Allaha ve rasulünün hakemliğinden onların hakemliğine, Allah'a itaat ve rasulüne ittibâdan, onlara itaat ve ittibaya yöneldiklerini görürsün. Onlar bu ümmetin kurtuluşa ermişleri olan sahabe ve tabiun'un yolunu tutmamış, onların hedeflerine yönelmemişler, hem menhec hem de hedef olarak onlardan ayrılmışlardır.

Sonra Allah Teâlâ haber veriyor ki; "Onlara: Allah'a ve rasulüne gelin" denildiği zaman bundan yüz çevirir, davetçiye icabet etmez ve başkalarının hükümlerine razı olurlar. Ardından onları Allah ve rasulünden yüz çevirip, başkalarının hâkimliğine müracaat etmelerinin, malları, bedenleri, basiretleri, dinleri ve akıllarına büyük musibetler getireceği ile tehdit etmiştir. "**Eğer yüz çevirirlerse bil ki, Allah onların bazı günahları sebebiyle başlarına bir felaket getirmek iste**r." (Maide 49) Onlar maksatlarının yalnızca iyilik ve uyumdan ibaret olduğunu ileri sürerek mazeret beyan ederler. Yani ana gayeleri her iki zümreyi razı edip aralarını bulmaktı. Bunların bu davranışları aynen Rasulün getirdiği ile onun zıddı olanların arasını bulmaya çalışıp, bununla da iyilik yaptığını ve tarafların arasını düzeltip, uyumlu hale getirdiğini sananlara benzemektedir. Hâlbuki iman, rasulün getirdiği ile onun karşıtları arasında yol, hakikat, inanç, siyaset ve yorum bakımından tam bir savaş hali ilan etmeyi gerektirmektedir. Katıksız iman işte bu savaşı başarmakla mümkündür, uyum sağlamakla değil. Başarı Allah'tandır."[1930]

Kâfirlerle Dostluk Kuranlar ve Onlara Yönetim Verenler Onlara Meyledenlerdendir

Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى أَوْلِيَاءَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ

[1929] **Sahih.** Muslim (2784) İbn Hibban (264) Ahmed (2/47, 68, 82, 88, 102, 143) İbn Batta, el-İbane (2/457 no:431)

[1930] İ'lâmu'l-Muvakki'in (1/41)

وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

"**Ey îman edenler! Yahudileri ve Hristiyanları kendinize dost edinmeyin, Onlar birbirlerinin dostudurlar. İçinizden her kim onları dost edinirse, o onlardandır. Allah, şüphesiz zâlim kimseleri doğru yola iletmez**." (Maide 51)

İbn Cerir, bu ayet hakkında der ki; "Kim müminleri bırakıp Yahudileri ve Hıristiyanları dost edinirse onlardandır. Kim müminlere karşı onlara dostluk ederse onların dinindendir. Zira herkes ancak dininden olanla veya üzerinde olduğu şeye razı olarak dostluk eder. Onun dininden razı olduğu zaman onun muhalifine de düşmanlık etmiş olur. Böylece onunla aynı hükme dâhil olur. Bu yüzden bazı âlimler, Tağlib oğullarının kestikleri, kadınlarının nikâhlanması ve benzer hususlarda onlar hakkında Hıristiyanlar gibi hüküm vermişlerdir. Nesepleri ve dinlerinin aslı farklı olsa da, İsrail oğullarına dostluklarından, onlardan razı olmalarından ve onlara yardım etmelerinden ötürü böyle hüküm verilmiştir. Bu açıkça, kim bir kimsenin dinini din edinirse onunla aynı hükümdedir şeklindeki sözlerimizin doğrulunu göstermektedir…"

Kurtubi şöyle demiştir: "Allah Teâlâ'nın: "İçinizden kim onları veli edinirse" buyruğu, kim onlara Müslümanlar aleyhine destek verirse, "muhakkak o da onlardandır" demektir. Şanı yüce Allah bu buyrukla, böylesinin hükmünün onların hükmü gibi olacağını beyan etmektedir. Bu da Müslümanın mürtedden miras almasına engel olması anlamına gelir. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem döneminde onları veli edinen kişi, İbn Ubeyy idi. Diğer taraftan bu hüküm, onlarla müvâlât ilişkisini koparmak hususunda Kıyamet gününe kadar bakidir. Nitekim Yüce Allah başka yerlerde şöyle buyurmaktadır:

وَلَا تَرْكَنُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ

"**Bir de zulmedenlere meyletmeyin. Sonra size ateş dokunur**." (Hûd, 113)

Yüce Allah Âl-i İmran sûresinde de şöyle buyurmaktadır: "**Mü'minler, müminleri bırakıp kâfirleri veli edinmesin**." (Âl-i İmran, 28) Yine yüce Allah şöyle buyurmaktadır: "**Ey iman edenler, kendinizden başkalarını sırdaş edinmeyin**..." (Âl-i İmran, 118)

Şöyle de denilmiştir: Yüce Allah'ın: "**Onlar, birbirlerinin dostlarıdırlar**" buyruğu ile yardımlaşmak hususu kast edilmektedir. "İçinizden kim onları veli edinirse, muhakkak o da onlardandır" buyruğu da şart ve cevabıdır. Yani, bunun böyle olmasına sebep, onları veli edinen kimsenin bizzat Yahudi ve Hıristiyanların muhalefetleri gibi, Allah'a ve Rasulüne muhalefet etmiş olmasıdır. Onlara düşmanlık beslemek farz olduğu gibi, artık ona da

düşmanlık beslemek farz olmuştur. Onlar için cehennem nasıl vacip olduysa, böylesi için de cehennem vacip olmuştur. Bunun sonucunda o da onlardan, yani onların arkadaşlarından olmuştur."[1931]

لَا يَتَّخِذِ الْمُؤْمِنُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَلَيْسَ مِنَ اللَّهِ فِي شَيْءٍ إِلَّا أَنْ تَتَّقُوا مِنْهُمْ تُقَاةً وَيُحَذِّرُكُمُ اللَّهُ نَفْسَهُ وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ

"**Müminler, müminlerin dışında kendilerinden sakınmadıkça, kâfirleri dost edinmesinler. Kim bunu yaparsa, hiçbir şeyde Allah'tan yardım göremez (Böylece) Allah, sizi kendisinden sakındırıyor; (nasıl olsa) varış Allah'adır**." (Al-i İmran 28)

(Ayette geçen) takiyye (sakınma) içinde onlara karşı buğz ve düşmanlığı gizlediği halde yakınlık izhar etmektir.[1932] Onlarla şer'î bir maslahat söz konusu olmaksızın, sevgilerini kazanmak amacıyla konuşmak haramdır.[1933]

Şeyh Muhammed b. Useymin şöyle der: "Müminin, kâfirlerden birine hitaben sevgi amacıyla latifede bulunarak konuştuğu hiçbir kelime caiz değildir. Yine onların arasında sevgi kazanmak için onlara gülmek de bunun gibidir, caiz değildir." Müslümanın, akrabalarından olması dışında kâfirlerin cenazesine katılması da caiz değildir.[1934]

Şu günlerde münafıkların Allah'tan başkası için yeni dostluk programları yaptıklarını, "vatan için", "anayasa için" vs. dostluk dediklerini işitiyoruz. Allah buyuruyor ki; "**Sizin dostunuz (veliniz) ancak Allah'tır, Resulüdür, iman edenlerdir; onlar ki Allah'ın emirlerine boyun eğerek namazı kılar, zekâtı verirler. Kim Allah'ı, Resûlünü ve iman edenleri dost edinirse (bilsin ki) üstün gelecek olanlar şüphesiz Allah'ın tarafını tutanlardır**." (Maide 55-56)

Cenaze törenlerine, bayramlarına katılarak, tarihlerini yazarak, bayramlarını kutlayarak onlarla sevinir, onlarla hüzünlenirler. Yine bu günlerde pek çok münafık yönetici veya bazı yönetilenlerin vatan için ve anayasa için dostluk seslerini yükselttiklerini işitiyoruz. Batıdan gelen bundan başka batıl şiarlar da vardır. Durumu en iyi olan; "Allah, vatan ve devrim için" diyerek vatan ve devrimi Allah'a eş tutuyor, müminlere ve Allah rasulü sallallahu aleyhi ve sellem'e dostluğu kaldırıyor.

[1931] Kurtubi (6/203-204).

[1932] Bu ayetin tefsiri için İbn Cerir et-Taberi, Begavi ve Cessas'ın tefsirlerine bakınız. Ayrıca bkz.: Fethu'l-bari (12/311-314) ed-Devahiyu'l-Mudhiye (s.92-99)

[1933] bkz.: Ahkamu Ehli'z-Zimme (1/159, 160) İbn Useymin Fetava (3/40)

[1934] Mecmuu Fetava (3/43)

Bid’at Ehliyle Oturanlar Onlara Benzer

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

وَقَدْ نَزَّلَ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ أَنْ إِذَا سَمِعْتُمْ آيَاتِ اللَّهِ يُكْفَرُ بِهَا وَيُسْتَهْزَأُ بِهَا فَلَا تَقْعُدُوا مَعَهُمْ حَتَّى يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ إِنَّكُمْ إِذًا مِثْلُهُمْ

“**Allah size Kitapta “Allah'ın âyetlerine küfredildiğini ve onlarla alay edildiğini işittiğiniz zaman, (onlar konuyu değiştirip) başka bir konuşmaya dalmadıkça, onlarla birlikte oturmayın.” (diye bir âyet) indirmişti. Aksi halde, siz de onlar gibi olursunuz**.” (Nisâ 140)

وَإِذَا رَأَيْتَ الَّذِينَ يَخُوضُونَ فِي آيَاتِنَا فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ حَتَّى يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ وَإِمَّا يُنْسِيَنَّكَ الشَّيْطَانُ فَلَا تَقْعُدْ بَعْدَ الذِّكْرَى مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ

“**Âyetlerimiz üzerinde (lüzumsuz münakaşaya) dalıp (onlar hakkında ileri geri) konuşan kimseleri gördüğün zaman, (onlar konuyu değiştirip de) başka bir konuya dalmadıkça onlardan uzak dur. Eğer şeytan bunu sana unutturursa, hiç olmazsa hatırladıktan sonra, zâlim kişilerle beraber oturma**.” (En’âm 68)

İmrân b. Husayn radıyallahu anh’den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

مَنْ سَمِعَ بِالدَّجَّالِ فَلْيَنْأَ عَنْهُ فَوَاللَّهِ إِنَّ الرَّجُلَ لَيَأْتِيهِ وَهْوَ يَحْسِبُ أَنَّهُ مُؤْمِنٌ فَيَتَّبِعُهُ مِمَّا يُبْعَثُ بِهِ مِنَ الشُّبُهَاتِ أَوْ لِمَا يُبْعَثُ بِهِ مِنَ الشُّبُهَاتِ

“**Deccâl’i işiten ondan uzaklaşsın. Allah’a yemin olsun, kişi ona gider de, onu mü’min zannederek attığı şüphelere veya onun hakkında meydana gelen şüphelere tabî oluverir**.”[1935]

Ebû Hureyre radıyallahu anh’den: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

الْمَرْءُ عَلَى دِينِ خَلِيلِهِ فَلْيَنْظُرْ أَحَدُكُمْ مَنْ يُخَالِلُ

“**Kişi dostunun dini üzeredir. Her biriniz kiminle dostluk ettiğine baksın**.”[1936]

Abdurrahman b. Yezid rahimehullah’tan: Abdullah b. Mes’ud

[1935] **Sahih.** Ahmed (4/341); Ebû Dâvûd (4/116) Sahîhu’l-Câmi (6301)

[1936] **Hasen.** Ahmed (2/303, 334); Ebû Dâvûd (4833); Tirmizî (2378) Hakim (4/188) el-Elbani, es-Sahiha (927)

radıyallahu anh şöyle dedi:

إِيَّاكُمْ وَمَا يُحْدِثُ النَّاسُ مِنَ الْبِدَعِ , فَإِنَّ الدِّينَ لَا يَذْهَبُ مِنَ الْقُلُوبِ بِمَرَّةٍ , وَلَكِنَّ الشَّيْطَانَ يُحْدِثُ لَهُ بِدَعًا حَتَّى يُخْرِجَ الْإِيمَانَ مِنْ قَلْبِهِ , وَيُوشِكُ أَنْ يَدَعَ النَّاسُ مَا أَلْزَمَهُمُ اللَّهُ مِنْ فَرْضِهِ فِي الصَّلَاةِ وَالصِّيَامِ وَالْحَلَالِ وَالْحَرَامِ , وَيَتَكَلَّمُونَ فِي رَبِّهِمْ عَزَّ وَجَلَّ , فَمَنْ أَدْرَكَ ذَلِكَ الزَّمَانَ فَلْيَهْرُبْ» . قِيلَ: يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ فَإِلَى أَيْنَ؟ " قَالَ: «إِلَى لَا أَيْنَ» . قَالَ: «يَهْرَبُ بِقَلْبِهِ وَدِينِهِ , لَا يُجَالِسُ أَحَدًا مِنْ أَهْلِ الْبِدَعِ

"Sizleri insanların çıkardıkları bid'atlerden sakındırırım. Şüphesiz din, kalplerden tek seferde gitmez. Lakin şeytan bunun için bid'atler çıkarır da, iman kişinin kalbinden gider. İnsanların Allah'ın kendilerini sorumlu tuttuğu; namaz, oruç, helal, haram gibi farzları terk edip, rableri Azze ve Celle hakkında konuşmaları yakındır. Kim bu zamana yetişirse kaçsın." Denildi ki: "Ey Ebu Abdirrahman! Nereye kaçsın?" İbn Mes'ud radıyallahu anh dedi ki: "Nereye değil! Kalbiyle ve diniyle kaçsın. Bid'at ehlinden hiçkimseyle beraber oturmasın."[1937]

Ebû Kılâbe şöyle dedi: "Hevâ ehliyle oturmayın ve onlarla tartışmayın. Zira ben sizi sapıklıklarına daldırmalarından veya sizi bildiğiniz konularda şüpheye düşürmelerinden emin değilim."[1938]

Hişâm dedi ki: "el-Hasen (el-Basrî) ve Muhammed (b. Sîrîn) şöyle derlerdi: "Hevâ sahipleriyle oturmayın. Onlarla ne tartışın ne de onları dinleyin."[1939]

Mufaddal b. Muhelhel şöyle demiştir: "Şayet bir bid'at sahibi senin yanına oturur da bid'atinden konuşsaydı ondan sakınır ve ondan kaçardım. Lakin o meclisinin başında sana sünnete dair hadisler rivayet eder, sonra da sana bid'atini bulaştırır. Belki de bu senin kalbine yapışır. Peki, onu

---

[1937] **Hasen mevkuf.** El-Lâlekâi, İtikad (196) Esbehânî, et-Tergib ve't-Terhib (477) Esbehânî, el-Hucce Fi Beyani'l-Mahacce (1/339)

[1938] **Sahih maktu.** Dârimî (1/120); el-Lâlekâî (1/134) Ebû Nuaym, Hilye (2/287); İbn Asâkir, Tarihu Dımeşk (28/298); Beyhakî, Şuabu'l-İmân (7/60); İbn Sa'd, Tabakat (7/184); Ebû Ubeyd, el-Emsâl (s.22); İbn Ebî Zemeneyn, Usûlu's-Sunne (236); Âcurrî, eş-Şerîa (111, 1973); Firyâbî, el-Kader (327, 331); İbn Vaddâh, el-Bid'a (119); Abdullah b. Ahmed, es-Sunne (99) Şeyh Mukbil b. Hadi, Neşru's-Sahîfe (s.52)

[1939] **Sahih maktu.** Dârimî (1/121); İbn Batta, el-İbâne (2/444); el-Lâlekâî (1/133) İbn Sad, Tabakat (7/172); İbn Abdilberr, el-Câmi (2/96); Beyhakî, Şuab (7/61); Herevî, Zemmu'l-Kelâm (754); İbn Vaddâh, el-Bid'a (126); Ebû İshâk el-Cuzcâni, Ahvâlu'r-Ricâl (s.36) Şeyh Mukbil b. Hâdî, Neşru's-Sahîfe (s.51)

kalbinden nasıl çıkaracaksın?”[1940]

Sâbit b. Aclân şöyle dedi: “Enes b. Mâlik’e, İbnu’l-Museyyeb’e, el-Hasen el-Basrî’ye, Saîd b. Cubeyr’e, eş-Şa’bî’ye, İbrahim en-Nehâî’ye, Atâ b. Ebî Rabâh’a, Tâvus’a, Mucâhid’e, Abdullah b. Ebî Muleyke’ye, ez-Zuhrî’ye, Mekhûl’e, el-Kâsım b. Abdirrahman’a, Atâ el-Horâsânî’ye, Sâbit el-Bunânî’ye, el-Hakem b. Utbe’ye, Eyyûb es-Sahtiyânî’ye, Hammâd’a, Muhammed b. Sîrîn’e, Ebû Âmir’e – ki o Ebû Bekr es-Sıddîk’a yetişmişti – Yezîd er-Rakkâşî’ye ve Suleymân b. Mûsâ’ya yetiştim. Hepsi de bana cemaatte bulunmamı emrediyor ve hevâ sahiplerinden beni yasaklıyorlardı.”[1941]

Sufyân es-Sevrî’den: Bid’at sahibiyle oturan kimse şu üç şeyden birinden kurtulamaz: Ya başkasına bir fitne olur, ya kalbine bir şey girer de bu sebeple Allah onu cehenneme atar, ya da şöyle der: “Allah’a yemin olsun ne konuştuklarına aldırmıyorum. Ben kendime güveniyorum.” Her kim göz açıp kapayıncaya kadar dini konusunda Allah’tan emin olursa, ondan onu çekip alır.”[1942]

Abdullah b. Mes’ûd radıyallahu anh şöyle dedi: “İnsanları dostlarıyla değerlendirin. Zira kişi ancak hoşlandığı kimselerle dostluk eder.”[1943]

İbn Avn şöyle demiştir: “Bid’at ehlinin meclislerine katılanlar bize karşı bid’at ehlinden daha şiddetlidirler.”[1944]

El-Evzâî şöyle derdi: “Bizden bid’atini gizleyenler, kaynaştıkları kimseleri gizleyemezler.”[1945]

Yahyâ b. Saîd el-Kattân şöyle dedi: “Sufyân es-Sevrî, Basra’ya geldiğinde Rebî’ b. Subeyh’in durumuna ve insanlar katındaki değerine baktı. “Onun mezhebi nedir?” diye sordu. “Onun sünnetten başka mezhebi yoktur” dediler. “Yakın dostları kimlerdir?” diye sorunca: “Kaderîlerdir” dediler. Bunun üzerine: “O halde o da bir kaderîdir” dedi.”[1946]

Muâz b. Muâz şöyle dedi: “Yahyâ b. Saîd’e şöyle dedim: “Ey Ebû Saîd! Kişi kendi görüşünü gizlese de, oğlunu, arkadaşını veya meclisine katıldığı kimseleri gizleyemez.”[1947]

[1940] **Hasen maktu.** İbn Batta, el-İbâne (2/444)

[1941] **Hasen maktu.** Taberânî, Musnedu’ş-Şâmiyyîn (3/279); el-Lâlekâî (1/132) İbn Asâkir, Tarih (11/134); Fesevî, el-Ma’rife (3/375)

[1942] İbn Vaddâh, el-Bid’a (s.89).

[1943] **Hasen mevkuf.** İbn Ebî Şeybe (25592); Taberânî, Mu’cemu’l-Kebîr (9/187); İbn Batta, el-İbâne (2/477) İbn Ebi’d-Dunya, el-İhvan (38) Abdurrazzak (4/307)

[1944] İbn Batta, el-İbâne (2/473)

[1945] **Hasen maktu.** İbn Batta, el-İbâne (2/452) el-Lâlkâi (1/137 no:257) İbn Ebi’d-Dunya el-İhvan (no:40)

[1946] **Sahih maktu.** İbn Batta, el-İbâne (2/452).

[1947] **Hasen maktu.** İbn Batta, el-İbâne (2/479)

Muhammed b. Ubeydillah el-Gullâbî şöyle dedi: "Şöyle deniliyordu: Hevâ ehli, kaynaştıkları ve sohbet ettikleri kimseler dışında herşeylerini gizleyebilirler."[1948]

Bid'atçi Kimdir?

Şeyh el-Elbânî rahimehullah şöyle demiştir:

"Bid'atçi olduğu söylenmesi gereken kimdir meselesine gelince; o, Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem'in: "Her bid'at sapıklıktır ve her sapıklık ateştedir" sözüne muhalefet eden kimsedir. Sonra Allah Azze ve Celle'ye yakınlaşmak için Allah'ın dininde yenilik çıkaran veya Allah Azze ve Celle'nin dininde başkasının çıkardığı bir bid'at ile yakınlık sağlamaya çalışan kimsedir.

Ama kendisinden bir bid'at meydana gelip de bunu kaidedeki gibi kastetmeyene gelince; o kimse Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem'in "her bid'at sapıklıktır" kaidesini benimseyen bir kimsedir. Lakin hata eder ve bid'at çıkarır. Nitekim bazı müçtehitler bazen haram olan bir şey hakkında mubah olduğunu söyleyebilmiştir. Bu İslam'da caiz değildir. Ancak böyle bir müçtehit ecir alır, onun harama düştüğü söylenmez. Aynı şekilde bid'atçi olmadığı halde ondan bir bid'at meydana gelebilir. Bu kendisinin sadece bir içtihadıdır. Lakin hakikatte o bir bid'attir ve bu konuda o müçtehide bid'atçi denmez."[1949]

Fetvadan çıkan sonuçlar:

1- Her bid'at sapıklıktır kaidesine muhalefet eden; yani bazı bid'atleri sapıklık olarak görmeyen kimsedir. Böyle bir kimse bid'atçi hükmünü hak eder.

2- Allah'a yakınlık/ibadet maksadıyla dinde yenilik çıkaran kimse – samimiyetle, ilmin kuralları çerçevesinde içtihat eden bir ilim ehli değilse - bid'atçi hükmünü hak eder.

3- Başkasının çıkardığı bir bid'atle amel ederek Allah'a yakınlaşmaya çalışan kimse bid'atçidir.

4- Her bid'atin sapıklık olduğunu kabul etmekle beraber içtihada ehil olan bir ilim ehlinin samimiyetle ve ilmin kaidelerine uygun hareket ederek içtihat etmesi ve hata etmesi neticesinde, böyle bir âlim bid'atçi olarak nitelenemez.

İbn Kayyım rahimehullah İ'lamu'l-Muvakki'in'de şöyle demiştir: "Her halukarda kıyamet günü Allah katında, kendisine bu gibi meselelerle ilgili

[1948] **Sahih maktu.** İbn Batta, el-İbâne (2/479).

[1949] Şeyh el-Elbani'nin resmi sitesi Kaset: 704 fetva no: 10

hadis ya da sahabî sözü nakledilir, bu hadis ve sözlerle çelişecek bir başka hadis ya da söz de bulunmaz ise, bunları arkasına atarak Allah Teâlâ'nın taklit edilmesini yasakladığı kişileri taklit edenler için hiçbir mazeret yoktur. Alim şöyle der: "Sünnete aykırı olması halinde benim sözüm ile hükmetmen sana helal olmaz. Hadis sahih ise benim sözüme aldırış etme." Alim kendisine böyle bir şey söylememiş olsa bile, kişiye düşen böyle davranmasıdır. Bu, onun için zorunluluktur, hiçbir kaçamağı olamaz. Alim bunun aksini söyleyecek olsa, kişiye düşen alime değil, delile tabi olmaktır…"

Bid'ate Çağıranlara Nasıl Davranılır?

Şeyh Rebi b. Hadi hafizehullah'a şöyle soruldu: "Bu zamanda bid'atçiye hecr etmenin (ona darılıp uzaklaşmanın) sınırları nelerdir? Onunla konuşmak, ona selam vermek ve hasta olduğu zaman ziyaret etmek gibi hakları yerine getirmek caiz midir?

Cevap: Hayır. Bid'atine çağıran bid'atçiye darılmak, bağları koparmak ve ondan sakınmak gerekir. Eğer had cezalarını uygulayan bir İslam devleti varsa, bid'at davetçilerinin şerrini engellemek için onları öldürür. Bu islam alimlerinin katında bid'ate davet edenin hükmüdür.

Soru: Şeyhimiz! Hizipçiler bu bid'at davetçilerinden sayılır mı?

Şeyh Rebi: "Evet. O fitne davetçisidir. Batılı destekler ve onu savunur. Ona karşı nasıl sükut edilebilir! Mesela Kutbiyye (Seyyid Kutupçular), sünnete harp açan biri gelse ve habis tekfirci metodunu benimsese, hurafeci ve kabirci olsa dahi onu bir dost edinirler.

Hurafecilere dostluk eden bu Seyyid Kutupçuların birçok örnekleri vardır. Onlara kötülük olarak Seyyid Kutub'a dostluk etmeleri yeter. O, Muhammed sallallâhu aleyhi ve sellem'in ashasına ve Musa aleyhi's-selâm'a hakaret eden, hulul ve vahdeti vücud görüşünde olan bir kimsedir. Onlar kötülük ve bela ehlidirler.

Şu an İslam alemi Seyyid Kutub'un menhecine ve belasına uymaktadır. Cezayir'de, Afganistan'da ve her yerde olanları görüyorsunuz! Bu menhec pis bir menhecdir. Onlar yalan ve takiyye ehlidirler. Bununla beraber maalesef selefi olduklarını iddia etmektedirler."[1950]

[1950] Şeyh Rebi b. Hadi el-Medhali'nin Fetvaları (1/307)

Bidât Ehliyle Oturan da Terk Edilir

Ahmed b. Ömer Bâzemûl, "Salih selefin, bid'atten ve bid'at ehlinden ayrılmak (hecr) ile onlarla beraber olanlardan ve onları övenlerden sakındırmak hususundaki menhecini gözetmek maslahattır, Sapmış Halefîn (sonrakilerin) cerh, ta'dil ve nasihatlerdeki maslahatları kötüleyen ve çirkinlikleri güzel gösteren menheci ise tamamen mefsedettir" başlıklı yazısında şöyle demiştir:

Şüphesiz hamd Allah içindir. O'na hamd eder, O'ndan yardım ister ve O'ndan bağışlanma dileriz. Nefsilerimizin şerrinden ve amellerimizin kötülüklerinden Allah'a sığınırız. Allah kimi hidayet etmişse onu saptıracak yoktur. Kimi de saptırmışsa onu hidayet edecek yoktur. Şehadet ederim ki Allah'tan başka ibadete layık hak ilah yoktur, o birdir, ortağı yoktur. Yine şehadet ederim ki Muhammed sallallâhu aleyhi ve sellem O'nun kulu ve rasulüdür.

Dikkat edin! Sözlerin en doğrusu Allah'ın kelamıdır. Yolların en hayırlısı Muhammed sallallâhu aleyhi ve sellem'in yoludur. İşlerin en kötüsü dinde sonradan çıkarılanlardır. Dinde her sonradan çıkarılan bir bid'attir, her bid'at sapıklıktır ve her sapıklık da ateştedir.

Şüphesiz selefin menhecine sarılmak azizdir, bu menhecde yürüyen de çok azdır. Lakin işlerin en garip ve en çirkini; müdafaa ve püskürtme ve bid'at ehline karşı kahramanlık alanlarında kendilerini selefiliğe nispet edenlerin selefi alimlere ve talebelerine eleştiri ve karalamalarda bulunmalarıdır.

Huzeyfe radıyallahu anh şöyle der: "Bil ki sapıklığın en hakikisi; karşı çıktığın şeyi kabul etmeye ve kabul ettiğin şeye karşı çıkmaya başlamandır. Seni televvünden (delilsiz olarak renkten renge girmekten, görüşler değiştirmekten) sakındırırım. Zira Allah'ın dini tektir."

Hatta temel esasları ve kuralları değiştirip tahrif ederek ve nasları eğip bükerek nefsini savunmaya kalkar. Allah'ın diniyle hevasına göre oynar. İmam Malik b. Enes şöyle demiştir: "Mutlaka oynayacaksan, dininle oynama!"

Bazı sahtekarların, ilmiyle ve konumu ile mağrur olanların yıkmaya çalıştığı bu esaslardan birisi de cerh ve ta'dil esası, bid'at ehlinden, onlarla sohbet etmekten ve onları övmekten sakındırma esaslarıdır.

Nitekim selef, bid'at ehliyle oturmaktan, onlarla sohbet etmekten ve

onları övmekten sakındırmışlardır. Kim böyle bir şey yaparsa nasihat edilir ve sakındırılır. Eğer bunu terk etmezse onlara (bid'at ehline) katılır ve ona değer verilmez.

Peki ya onlarla oturan, onları savunan, onlara destek vererek ülfet eden nasıl olur?

Ya sünnet ehlini eleştiren ve onlar hakkında karalama yapanın durumu nasıl olur?

Şüphe yok ki bu gibi kimseler daha düşüktürler. Selefî olduklarını iddia etseler dahi onlar bid'at ve sapıklık ehline nispet edilirler.

Sünnet ehli olan bir selefi; hevâlar (bid'atler) zikredildiği zaman onlara gazap eden ve onlara taassup göstermeyen kimsedir.

Ebu Bekr b. Ayyaş şöyle demiştir: "Sünnet ehli; hevâlar (dinde sonradan çıkarılan görüş ve ameller) zikredildiği zaman onlardan hiçbirine taassup göstermeyen kimsedir."

Süleyman b. Harb şöyle demiştir: "Sünnetten kıl kadar ayrılan kimse sünnet ehlinden sayılmaz."

Derim ki, Allah ona rahmet etsin, doğru söylemiştir. Zira sünnete muhalefet eden çok az bir şey hususunda dahi olsa sünnetten ayrılmıştır. Şüphesiz onun durumu büyük bir kötülüğe varır. Ancak Allah'a tevbe eden ve hakka dönen hariçtir.

El-Berbehari şöyle demiştir: "Dinde sonradan çıkarılan şeylerin küçüklerinden sakın. Zira küçük bid'atler büyüklere dönüşür."

Her bir selefi ve hakkı dileyen herkes için, bid'at ve heva ehlinden ayrılmanın, sakındırıldıktan sonra onlarla sohbet edip onları öven ve onları savunan kimsenin onlara katılması gerektiğini ifade eden şu nasları zikredeceğim:

Mus'ab b. Sad şöyle demiştir: "Fitneye düşmüşlerle oturma. Zira onlara karşı sen iki halde birisindesin: Ya seni de fitneye düşürür ve ona tabi olursun, ya da sen ondan ayrılmadan önce sana eziyet verir."

Hasen el-Basri ve İbn Sirin şöyle demişlerdir: "Hevâ ehliye oturmayın, onlarla tartışmayın, onları dinlemeyin."

Ebu Kılabe şöyle demiştir: "Heva ehliyle oturmayın, onlarla tartışmayın. Zira ben sizi sapıklıklarına daldırmalarından veya bildikleriniz

hakkında sizi şüpheye düşürmelerinden emin olamam.”

İbn Avn şöyle demiştir: “Bid’at ehliye oturanlar bize karşı bid’at ehlinden daha şiddetlidirler.”

Sufyan es-Sevri şöyle demiştir: “Kim bir bid’at sahibi ile otururbut şu üç halde birinden kurtulamaz: Ya başkaları için bir fitne olur, ya kalbine gideremediği bir şüphe girer de Allah onu cehenneme sokar, ya da “Vallahi onların konuştuklarına aldırmıyorum, ben kendime güveniyorum” der. Her kim dini hakkında göz açıp kapayıncaya kadar Allah’tan emin olursa, kendisinden bu dini alır.”

Fudayl b. Iyaz şöyle demiştir: “Kim bir bid’at sahibiyle oturuyorsa, ondan da sakın.”

İmam Ahmed şöyle demiştir: “Bid’at ehliyle hiçkimsenin oturmaması, onların arasına karışmaması ve onlarla ünsiyet etmemesi gerekir.”

Ebu Davud, İmam Ahmed b. Hanbel’e şöyle sordu: “Sünnet ehli olarak gördüğüm birisini, bid’at ehlinden biriyle görürsem onunla konuşmayı terk edeyim mi?” Ahmed dedi ki: “Hayır, ona kendisiyle beraber gördüğün kimsenin bid’at sahibi olduğunu öğret. Eğer onu terk ederse onunla konuş, terk etmezse o da ona katılır.”

El-Berbehari şöyle demiştir: “Bir kimseyi heva ehlinden biriyle beraber görürsen onu sakındır ve onu tanıt. Eğer öğrendikten sonra hala onunla oturmaya devam ediyorsa o kimseden de sakın. Zira o bir hevâ sahibidir.”

İbn Batta şöyle demiştir: “Bilin ki ey kardeşlerim, ben bazı toplulukların sünnet ve cemaatten ayrılmalarının, bid’atlere ve çirkinliklere mecbur kalmalarının, kalplerine bela kapısının açılıp hakkın nurunun basiretlerinden engellenmesinin sebebini düşündüm ve bunun iki açıdan olduğunu gördüm:

Birincisi: Kendilerini ilgilendirmeyen, bilinmemesinin akıl sahibine zarar vermediği ve anlamasının mümine fayda vermediği şeyleri çokça araştırıp çokça sormaları.

İkincisi: Fitnesinden emin olunmayan ve sohbeti kalpleri ifsad eden kimselerle oturmaları.”

Yine şöyle demiştir: “Ey Müslümanlar topluluğu! Allah’tan korkun Allah’tan! İçinizden hiç kimseyi, kendi nefsine güzel zannı ve tuttuğu yol hakkındaki bilgisi, şu hevaların ehlinden biriyle oturmaya ve böylece dinini

riske atmaya sürüklemesin! O şöyle der: “Ben onun yanına münazara etmek veya görüşünden döndürmek için gidiyorum” Şüphesiz onların fitnesi deccalin fitnesinden şiddetli, sözleri kuduz mikrobundan daha bulaşıcı ve kalpleri ateş korundan daha yakıcıdır. Nitekim onlara lanet ve hakaret eden bazı insan toplulukları gördüm ki, onlara karşı çıkmak ve reddiye vermek için onlarla oturdular. Onlar da kendilerine gizlice, ince fikirlerle yaygılar döşediler, nihayet onlardan oldular.”

Şeyhulislam İbn Teymiyye şöyle dedi: “…Bunlar ne söylediklerini ve Müslümanların dinine muhalefet ettiklerini gayet iyi bilmektedirler. Bu sebeple bunlara intisap eden, bunları savunan, övüp yücelten, kitaplarına değer veren, bunlara yardım ve desteğiyle tanınan, bunları eleştirmeyi hoş görmeyen veya onların sözlerinin mahiyetini, bu kitabı onun yazıp yazmadığını bilmediği mazeretiyle ve ancak bir cahilin ya da münafığın ileri sürebileceği benzeri mazeretlerle onları mazur görmeye kalkışan herkesin cezalandırılması gerekir. Hatta durumlarından haberdar olup da onlara karşı çıkmaya yardım etmeyen herkesin de cezalandırılması gerekir. Çünkü böylelerine karşı kıyam edilip de mücadelede bulunmak en önemli farzlardandır…”

Şeyh Salih el-Fevzan şöyle demiştir: “Kendisinde hak olan bazı unsurlar bulunsa dahi bid’atçıya saygı göstermek ve onu övmek caiz değildir. Zira onların övülmesi, onların bid’atlerine revaç ettirir. Bid’atçileri bu ümmetten kendilerine uyulacak kimselerin saflarına sokar. Selef bizi bid’atçiye güvenmekten, onları övmekten ve onlarla oturmaktan sakındırmıştır. Onlarda hak olan bazı unsurlar bulunsa dahi, bid’atçiden sakındırılması ve onlardan uzaklaştırılması gerekir. Zira sapıklık onlarda galip gelmiş ve haktan bir şey bırakmamıştır. Lakin onlarda bid’at unsurlar, muhalefetler ve kötü fikirler bulunduğu sürece onları övmek caiz değildir. Bid’atlerine göz yummak caiz değildir. Çünkü bu bid’ate teşvik olur ve sünnetin değerini alçaltmak olur. Bu yol, bid’atçilerin ortaya çıkıp ümmete önderlik etmelerine vesile olur. Allah onlara imkan vermesin! Onlardan sakındırmak gerekir.”

Allahu ekber! Bu imamlar şayet selefilik iddia eden kimselerin bid’at ehlinden birilerini savunduklarını, sapıklık kurumlarını savunduklarını görselerdi nasıl olurdu? Şayet onların sünnet ehlini karaladıklarını görselerdi nasıl olurdu? Onlar kendilerinin selef menheci üzerinde olduğunu nasıl zannedebiliyorlar! Halbuki onlar daha önce bid’at ehlini eleştirmeye dair tasnifler yapıyorlardı! Şimdi ise daha önce karar verdikleri şeyin aksine tasnifler yapıyorlar!

Onlara hangi bir mazeret vardır?

Allaha yemin olsun hakkın kuyruğu olman, senin için batılın başı olmaktan hayrlıdır!

Bu yüzden ben bütün açıklığıyla şunu ilan ediyorum:

Kendisini bu temel esastan ilgisiz bırakan herkes, selefî olduğunu iddia etse dahi, halini açıklamamızdan, iç yüzünü ortaya koymamızdan, kitaplarını, konferanslarını ve derslerini değersizce duvara çarpmamızdan, ismen kendisinden sakındırmamızdan çekinsin!

Şeyh Salih el-Fevzan şöyle demiştir: "Hataya ve sapmaya karşı uyarmanın kuralı, teşhis edilmesinden sonra, eğer durum kendilerine aldanılmaması için muhalefet eden şahısların ismini açıklamayı gerektiriyorsa, özellikle kendilerinde fikirde, gidişatta veya menhecde sapma bulunan şahıslar, insanlar arasında meşhur iseler, onlara güzel zan besleniyorsa, isimlerinin zikredilmesinde ve menheclerinden sakındırılmasında sakınca yoktur. Alimler, cerh ve tadil ilminde ravileri ve onlar hakkında söylenen eleştirileri zikretmişlerdir. Şahıslarından dolayı değil, ancak ümmete nasihat edip onlardan din alınmaması veya Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem adına yalandan korunmaları için bunu yapmışlardır.

Öncelikli kaide; eğer isminin zikredilmesi zarar verecekse veya bunda bir fayda yolsa, sahibinin ismini zikretmeden hataya uyarmaktır. Ama durum, insanları o kişiden ve menhecinden sakındırmayı gerektiriyorsa ismi açıklanır. Bu, Allah için, kitabı için, rasulü için, Müslümanların imamları için ve halkın geneli için nasihattendir. Özellikle de insanlar arasında o kişi meşhur ise, ona güzel zan besleniyorsa, insanlar onun kasetlerinin ve kitaplarının fitnesine düşmüşseler isminin açıklanması ve insanların ondan sakındırılmaları gerekir. Çünkü böyle bir sükut, insanlara zarar getirir. Mutlaka açıkça eleştirilmesi gerekir. Bu ancak Allah için, kitabı için rasulü için, Müslümanların imamları için ve halkın geneli için nasihat olarak yapılır. Hata, insanların fark edemedikleri şekilde gizli ise, onu reddetmek de gizli olur. Ama ortaya çıkmışsa açıkça reddedilmesi gerekir. Ancak bu hatanın sahibi, nasihat edildiğinde bu hatadan dönecekse o başka."

Allah'ın salat ve selamı nebimiz Muhammed'e, ailesine ve ashabının üzerine olsun.[1951]

[1951] Şeyh Ahmed b. Ömer Bazemul Hafizehullah'ın şu linkteki yazısı:

Hecr (Darılmanın) Çeşitleri ve Şartları

Şeyhulislam İbn Teymiyye rahimehullah'a şöyle soruldu: "Kimlere buğzedip hecretmek (darılmak) caizdir? Yahut bunlardan hangisi Allah için olandır? Allah Teâlâ için kendisine buğzedilecek veya kendisinden ayrılınacak kimsenin şartları nelerdir? Selam vermeyi terk etmek hecr'e girer mi girmez mi? Hecr uygulanan kimse, bunu uygulayana selam verirse bu selama cevap vermek gerekir mi? kendisinden dolayı buğzedilen veya ayrılık uygulanan sıfat, sahibinden zail oluncaya kadar bu ayrılık sürdürülür mü? Yoksa bunun bilinen bir müddeti mi vardır? Eğer bunun belli bir müddeti varsa bunun sınırı nedir? Bize cevap verin, Allah size karşılık versin."

Şeyhulislam İbn Teymiyye rahimehullah şöyle cevap verdi: "Şer'î hecr (ayrılık/dargınlık) iki çeşittir:

1- Kötülükleri terk etmek anlamında olan hecr.

2- Bu kötülüklerden dolayı cezalandırma manasında olan hecr.

Birincisi: Allah Teâlâ'nın şu ayetinde zikredilmektedir: "**Âyetlerimiz üzerinde (lüzumsuz münakaşaya) dalıp (onlar hakkında ileri geri) konuşan kimseleri gördüğün zaman, (onlar konuyu değiştirip de) başka bir konuya dalmadıkça onlardan uzak dur. Eğer şeytan bunu sana unuttursa, hiç olmazsa hatırladıktan sonra, zâlim kişilerle beraber oturma**." (Enâm 68)

Yine Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: "**Allah size Kitapta "Allah'ın âyetlerine küfredildiğini ve onlarla alay edildiğini işittiğiniz zaman, (onlar konuyu değiştirip) başka bir konuşmaya dalmadıkça, onlarla birlikte oturmayın.' (diye bir âyet indirmişti.! Aksi halde, siz da onlar gibi olursunuz.**" (Nisa 140)

Bu ayetlerde ihtiyaç olmadıkça münkerlere şahitlik etmemek kastedilmiştir. Mesela içki içen topluluğun yanında oturmak gibi. İçki ve çalgı bulunan düğün yemeğine davet edene icabet edilmez. Bunun gibi. Ancak onların yanına katılıp da onlara karşı çıkan yahut istemeden onların yanında hazır bulunan böyle değildir. Bu yüzden: "Münkere şahit olan onu işleyen gibidir" denilmiştir. Hadiste de şöyle buyrulmuştur:

مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ، فَلَا يَقْعُدْ عَلَى مَائِدَةٍ يُشْرَبُ عَلَيْهَا الْخَمْرُ

"**Allah'a ve ahiret gününe iman eden üzerinde içki bulunan**

---

http://www.sahab.net/forums/index.php?showtopic=96268

sofraya oturmasın."[1952]

Bu hecr (ayrılık) insanın kendisini münkerleri işlemekten uzak tutması cinsindendir. Nitekim Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

وَالمهَاجِرُ مَنْ هَجَرَ مَا نَهَى اللَّهُ عَنْهُ

"**Muhacir, Allah'ın yasakladığı şeylerden uzaklaşandır**."[1953]

Bu, küfür ve günahkârlık diyarından İslam ve iman yurduna hicret etmek babındandır. Zira Allah'ın emirlerini yerine getirmeye imkân vermeyen kâfirlerle ve münafıkların arasında ikamet etmekten ayrılmaktır. Bu yüzden Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: "**Günahlardan uzak dur.**" (Muddessir 5)

İkincisi: Edeplendirme yoluyla hecr (ayrılık)tır. Bu, münkerleri açıkça işleyen kimseden ayrılmaktır. Bu kötülükten tevbe edinceye kadar ondan ayrılmak gerekir. Nitekim Nebî sallallahu aleyhi ve sellem ve müslümanlar, Allah kendilerinin tevbelerini kabul ettiğine dair ayet indirinceye kadar, kendilerine farz olan cihaddan mazeretsiz olarak geri kalan üç kişiden ayrılmışlardır. Bir münafık dahi olsa, hayrı izhar eden kimseden ise hecr uygulanmaz. Buradaki hecr (ayrılık) ta'zir menzilesindedir.

Ta'zir ise farzları açıkça terk eden ve haramları açıkça işleyen kimseye karşı uygulanır. Mesela namazı ve zekât vermeyi terk eden, zulüm ve çirkinlikleri ortaya koyan, Kitap, sünnet ve ümmetin selefinin icma'ına aykırı bid'atlere çağıran, bu bid'atleri açıkça işleyen kimseler böyledir.

Aslında bu, seleften ve imamlardan şöyle diyenlerin görüşüdür: "Bid'atlere davet edenlerin şahitlikleri kabul edilmez, onların arkasında namaz kılınmaz, onlardan ilim alınmaz, onlarla evlenilmez." Bid'atlerini terk edinceye kadar bu onlara bir cezalandırmadır. Bu yüzden bid'ate davet eden ile davet etmeyen arasında fark gözetilir. Çünkü bid'atlere davet eden kişi münkeratı açıkça izhar edendir. Cezalandırılmayı hak etmiştir. bid'atini gizleyen ise böyle değildir. Zira o Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in kendilerinden alenî hallerini kabul ettiği ve gizli hallerini Allah'a bıraktığı münafıklardan daha şerli değildir. Hâlbuki Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem münafıkların çoğunun da durumunu biliyordu.

[1952] **Sahih.** Ahmed (1/20, 3/339) Darimi (2137) Tirmizi (2801) Ebu Ya'la (1925) Taberani (11/191) Taberani Musnedu'ş-Şamiyyin (4/331) el-Elbani, el-İrva (1949)

[1953] **Sahih.** Buhari (10, 6484) Ebû Davud (2481) Nesai (4996)

Bu yüzden hadiste şöyle buyrulmuştur:

إِنَّ النَّاسَ إِذَا رَأَوُا الْمُنْكَرَ وَلا يُغَيِّرُوهُ أَوْشَكَ اللَّهُ أَنْ يَعُمَّهُمْ بِعِقَابِهِ

"**Muhakkak ki insanlar bir münker gördükleri zaman onu değiştirmezlerse yakında Allah cezasını onlara genelleştirir**."[1954]

Açıkça işlenen münkerlere karşı çıkılması gerekir. Gizli işlenenler ise böyle değildir. Zira gizli işlenenlerin cezası sahibine özeldir.

Bu hecr, bunu uygulayacak kimselerin kuvvet veya zayıflıklarına, azınlık veya çoğunluk olmalarına göre farklılık gösterir. Eğer burada amaç hecr uygulanan kimsenin sakındırılması, edeplendirilmesi ve halkın onun durumundan geri çevirilmesi ise böyledir.[1955] Eğer bunda ağır basan bir maslahat varsa, ondan ayrılmak kötülüğü azaltacak ve gizleyecekse bu meşrudur. Ama eğer kendisinden uzaklaşılan kimse bundan ibret almayacaksa, bilakis kötülük artacaksa veya hecri uygulayacak kişi zayıfsa, kötülük, maslahata ağır basacaksa, hecr meşru olmaz. Bilakis bazı insanlar için ülfet, hecr'den daha faydalı olur. Bazı insanlar içinse hecr, ülfetten daha faydalı olur.[1956] Bu yüzden Nebî sallallahu aleyhi ve sellem bir topluluğa ülfet ederken, diğer bir topluluğa hecr uygulamıştır.

Nitekim cihaddan geri kalan üç kişi, müellefetu'l-kulub (kalpleri İslama ısındırılan kimseler)den daha hayırlı idiler. Zira onlar (müellefetu'l-kulub) aşiretlerinin ileri gelenleri ve kendilerine itaat edilen kimseler idiler.

[1954] **Sahih.** İbn Hibban (1/540) Ziya el-Muhtare (1/145) Ahmed (1/2, 5, 9) Ebu Davud (4338) Tirmizi (2307, 3309) İbn Mace (4005) el-Elbani, es-Sahiha (1564)

[1955] Önem verilmesi gereken diğer bir konu da şudur: hecri uygulayacak kimsenin durumu gözetilmelidir. Zira müslüman, bid'at, şüphe ve hevâ ehlinden uzaklaşmakla emrolunmuştur. Ta ki onlara iştirak eder ve onların yolunda gider bir duruma düşmesin. Nitekim ilim ehli, bid'atçilerden uzaklaşılmasını emretme hususunda ittifak etmişlerdir. Kalp zayıftır. Aynı şekilde onların sözlerini dinlememek için kulakların tıkanması emredilmiş, yolda onlardan biriyle karşılaşılırsa yolunu değiştirmek tavsiye edilmiştir. Bu husus gayet açıktır.

[1956] Bid'at ehlinin destekçilerinin ve savunucularının çoğu bu sözü kötü anlıyorlar ve Sünnet ehline karşı harb etmelerine ve bid'at ehlini dost edinmelerine sebep olacak şekilde uyguluyorlar! Hâlbuki kötülüklerin maslahatlara ağır bastığı kıyaslanamayacak kadar açıktır. Bid'at ehliyle içli dışlı olmaktan hiç geri kalmazlar. Durum, birçok gençlerin bidatlere ve bid'at ehlinin kucağına atılarak zayi edilmelerine sebep olmuştur. Şayet Şeyhulislam İbn Teymiyye sağ olsaydı ve bunlara şahit olsaydı, bu kimselerin kendisinin sözlerini nasıl çarpıttıklarına hayret eder, bid'at ehlinden çok bunlara hücum ederdi! Zira bu çirkin işleri, bid'at ehlinin hile yaparak ve tuzak kurarak gerçekleştiremeyecekleri yıkımlara götürmüştür. Gerçekten kötülük zayıf ve hafif midir? Yoksa yırtık daha fazla mı genişlemektedir?

Dinî maslahat, onların kalplerinin ısındırılması idi. Cihaddan geri kalan üç kişi ise müminler idiler. Onlardan başka (kendilerine hecr uygulanan) müminler de çoktur.[1957]

Onlara hecr uygulanması dinin izzetinden[1958] ve kendilerinin günahlarından temizlenmeleri için idi. Nitekim bazen düşmanla savaşmak meşru iken, bazen onlarla barış yapmak, bazen onlardan cizye almak meşrudur. Bütün bunlar durumların ve maslahatların farklılığına göredir.

İmam Ahmed gibi imamların ve başkalarının bu konudaki cevabı asla göredir. Bu yüzden bid'atlerin çok olduğu mekânlar ile böyle olmayan yerler arasında fark gözetilir.[1959] Nitekim Basra'da Kaderiyye yoğun idi. Horasan'da Tencîm (yıldızcılık) – yahut Cehmîlik -, Kufe'de şialık yoğun idi. İtaat olunan imamlar ile başkaları arasında da ayrım gözetilir. Dinin maksatları bilinirse, ona ulaştıran yolu tutmak da başarılabilir.[1960]

Eğer şer'î hicretin, Allah'ın ve rasulü sallallahu aleyhi ve sellem'in emrettiği amellerden olduğu anlaşıldıysa, itaatin Allah'a hâlis olması ve emrine uygun olması, yani hem Allah'a hâlis ve hem de doğru olması da zorunludur. Kim nefsinin hevası için hecr uygularsa veya emrolunduğundan başka bir hecr uygularsa bu anlatılanların dışındadır. Nefislerin yaptığının çoğu heva üzerine olmasına rağmen, yaptığının Allah'a itaat olduğunu zannettirebilir.[1961]

İnsanın hazzı için uyguladığı hecrin (dargınlığın) üç günden fazla devam etmesi caiz değildir. Nitekim Buhari ve Muslim'in Sahih'lerinde Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğu gelmiştir:

لاَ يَحِلُّ لِرَجُلٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلاَثِ لَيَالٍ، يَلْتَقِيَانِ: فَيُعْرِضُ هَذَا

[1957] Peki o kimseler ülfet ettirme konusunda Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in yolunu tutuyorlar mı? Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in müellefei kulub'u küfürlerinden ve şirklerinden ayrılmaya yönlendirdiği gibi, onlar da bid'at ehlini sünnetlere ve bid'atlerini terk etmeye yönlendiriyorlar mı? Yoksa durum bunun tam aksi midir?

[1958] Peki bid'at ehline yakınlık göstermede ve bu sebeple sünnet ehline karşı harb etmede dinin izzeti elde edilebilir mi?

[1959] Peki çözülme ve gevşeme davetçileri bu ayrımı gözetirler mi? Hayır, asla! Bilakis onlar sünnetin aziz ve kuvvetli olduğu yerlerde dahi hecr uygulanmasına karşı çıkarlar. Peki bid'atlere davet edenler ile davet etmeyenler arasında ayrım gözetiyorlar mı? Bid'at ehliyle karışma ile başkaları arasında ayrım gözetirler mi?

[1960] Onlar dinin maksadını biliyor ve doğruluk, samimiyet ve ihlas ile ona ulaşmaya çabalıyorlar mı? Samimiyet, fıkıh ve ihlaslarının sonuçları ortaya çıkıyor mu?

[1961] Hecrin uygulanıp uygulanmaması hususunda bu açıklama çok önemlidir!

وَيُعْرِضُ هَذَا، وَخَيْرُهُمَا الَّذِي يَبْدَأُ بِالسَّلاَمِ

"**Müslümanın, kardeşini üç günden fazla hecretmesi (darılıp terk etmesi) helal değildir. İkisi karşılaşırlar da biri bir tarafa, diğer bir tarafa döner. İkisinden hayırlı olanı selam vermeye önce başlayanadır.**"[1962] Böyle bir hecrde üç günden fazlasına ruhsat verilmemiştir. Nitekim kadının kocasından başkası için üç günden fazla yas tutmasına da ruhsat verilmemiştir. Buhari ve Muslim'de Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğu gelmiştir:

تُفْتَحُ أَبْوَابُ الْجَنَّةِ يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ، وَيَوْمَ الْخَمِيسِ، فَيُغْفَرُ لِكُلِّ عَبْدٍ لَا يُشْرِكُ بِاللهِ شَيْئًا، إِلَّا رَجُلًا كَانَتْ بَيْنَهُ وَبَيْنَ أَخِيهِ شَحْنَاءُ، فَيُقَالُ: أَنْظِرُوا هَذَيْنِ حَتَّى يَصْطَلِحَا

"**Cennet kapıları her pazartesi ve Perşembe günleri açılır. Allaha ortak koşmamış olan her kul bağışlanır. Ancak kendisiyle kardeşi arasında kinleşme bulunan kimse bundan hariçtir. Şöyle buyrulur: "Bu ikisi barışıncaya kadar bekleyin**."[1963]

Böyle bir dargınlık insana haramdır. Ancak bazısına ruhsat verilmiştir. Mesela erkeğin, serkeşlik yaptığı zaman karısının yatağını ayırması ve üç güne kadar dargınlığa ruhsat verilmesi gibi.

Allah'ın hakkı için olan dargınlık ile nefsin hakkı için olan dargınlığın arasının ayrılması gerekir. İlki emrolunan şeydir, ikincisi ise yasaklanmıştır. Zira müminler birer kardeştirler. Nitekim Nebî sallallahu aleyhi ve sellem sahih hadiste şöyle buyurmuştur:

لَا تَقَاطَعُوا، وَلَا تَدَابَرُوا، وَلَا تَبَاغَضُوا، وَلَا تَحَاسَدُوا، وَكُونُوا عِبَادَ اللهِ إِخْوَانًا الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ

"**Birbirinizle bağınızı koparmayın, birbirinize sırt dönmeyin, birbirinize buğz etmeyin, birbirinize haset etmeyin. Allah'ın kardeş kulları olun. Müslüman, müslümanın kardeşidir.**"[1964]

[1962] **Sahih.** Buhari (6077) Muslim (2560)

[1963] **Sahih.** Muslim (2565) Begavi Şerhu's-Sunne (13/103) Ebu Ya'la (12/38) Hatib Tarih (14/314)

[1964] **Sahih.** Muslim (2563-2564)

Yine Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem Sünen'de gelen hadiste şöyle buyurmuştur:

أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِأَفْضَلَ مِنْ دَرَجَةِ الصَّلَاةِ، وَالصِّيَامِ، وَالصَّدَقَةِ؟ " قَالُوا: بَلَى قَالَ: " إِصْلَاحُ ذَاتِ الْبَيْنِ قَالَ: وَفَسَادُ ذَاتِ الْبَيْنِ هِيَ الْحَالِقَةُ ل لَا أَقُولُ تَحْلِقُ الشَّعْرَ، وَلَكِنْ تَحْلِقُ الدِّينَ

"**Dikkat edin! Size namaz, oruç, zekât, iyiliği emir ve kötülüğü yasaklamadan daha üstün bir dereceyi bildireyim mi?**" Sahabeler: "Evet Ey Allah'ın rasulü!" dediler. Şöyle buyurdu: "**Ara bulmaktır. Ara bozmak ise traş edicidir. Saçları traş eder demiyorum, bilakis dini traş edicidir.**"[1965]

Yine sahih hadiste şöyle buyurmuştur:

مَثَلُ الْمُؤْمِنِينَ فِي تَوَادِّهِمْ، وَتَرَاحُمِهِمْ، وَتَعَاطُفِهِمْ مَثَلُ الْجَسَدِ إِذَا اشْتَكَى مِنْهُ عُضْوٌ تَدَاعَى لَهُ سَائِرُ الْجَسَدِ بِالسَّهَرِ وَالْحُمَّى

"**Müminlerin birbirlerini sevme, merhamet ve şefkat göstermedeki misali, tek bir bedenin misali gibidir. Bir organ sancısa, bedenin diğer organları da ateşlenme ve uykusuzlukla ona katılırlar**."[1966]

Böyledir, zira hecr (darılma) şer'î cezalar babındandır. Bu da Allah yolunda cihad cinsindendir. Bu, Allah'ın kelimesinin en yüce olması ve dinin tamamen Allah'a ait olmas için yapılır.[1967] Mümin, Allah için düşmanlık yapar, Allah için dostluk yapar. Eğer bu kimse mü'min ise, ona dostluğun gereği, zalim olsa da (zulmünden alıkoyarak) ona yardım etmektir. Eğer zulmediyorsa imanî dostluk ondan kesilmez. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: "**Eğer mü'minlerden iki gurup birbirleriyle vuruşurlarsa, aralarını düzeltin. Eğer biri diğerine tecavüz ederse, Allah'ın emrine dönünceye kadar, tecavüz edenle savaşın. Eğer Allah'ın emrine**

[1965] **Sahih.** Ahmed (6/64, 444) İbn Hibban (11/489) Ebu Davud (4919) Tirmizi (2508-2509) el-Elbani, Sahihu Ebi Davud (4111)

[1966] **Sahih.** Buhari (6011) Muslim (2586)

[1967] Şeyhulislam doğru söylemiştir! Bid'at ehline dostluk ve fitne davetçileri Şeyhulislam İbn Teymiyye'nin ve salih selefin penceresinden bakabilirler mi? yoksa sünnet ehline karşı kılıçları çekip ortalığı mı karıştırırlar? Bunun Allah'ın kelimesinin en yüce olması için bir vesile olduğunu idrak edebilirler mi?

dönerse, aralarını adaletle düzeltin ve adil davranın. Allah, şüphesiz adil davrananları sever. Mü'minler kardeştirler; kardeşlerinizin aralarını düzeltin ve Allah'tan sakının ki merhamet olunasınız." (Hucurat 9-10) Savaşma ve taşkınlık bulunmasına rağmen Allah onları kardeş kılmıştır ve aralarını bulmayı emretmiştir.

Mümin bu iki tür arasındaki farkı iyi düşünmelidir. Bu iki türden biri diğeriyle çokça karıştırılıyor. Bilinmelidir ki, zulmetse de, sana karşı taşkınlık etse de mümine dost olmak gerekir. Sana bağışta bulunsa ve iyilik etse dahi kâfire de düşman olunması gerekir. Zira Allah Subhanehu ve Teâlâ rasulleri dinin tamamen Allaha ait olması, dostlarının sevilmesi ve düşmanlarına buğzedilmesi, dostlarına ikram etmek, düşmanlarını aşağılamak, dostlarını ödüllendirmek ve düşmanlarını cezalandırmak için göndermiş, kitapları bunun için indirmiştir.

Bir kimsede iyilik ve kötülük, itaat ve isyan, sünnet ve bid'at bir araya gelmişse; ondan bulunan iyilik oranında dostluğu ve ödüllendirilmeyi hak eder. Yine kendisinde bulunan kötülük oranında düşmanlığı ve cezalandırılmayı hak eder. Böylece aynı şahısta ikramı gerektiren şeyler ve aşağılanmayı gerektiren şeyler bir araya gelir. Bununla diğeri cem edilir.[1968] Tıpkı fakir hırsızın elinin kesilmesi ile devlet hazinesinden onun ihtiyacının karşılanmasının bir araya gelmesi gibi.

Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaatin ittifak ettiği asıl budur. Bu konuda Ehl-i Sünnete; Hariciler, Mutezile ve onlara uyum gösterenler muhalefet etmişlerdir. İnsanların sadece ödüllendirilmeyi hak edeceklerini

[1968] Allah şeyhulislam'a rahmet etsin. Eğer bu sözleriyle Fitne ehlinden birileri, iyiliklerle kötülüklerin tartılması gerektiğine delil getirirse bu, salih selefin yapmadıkları bir şeydir. Hatta İbn Teymiyye'nin kendisi de bid'at ehline reddiyelerinde bunu yapmamıştır. Bilakis buna aykırı kararları vardır. Bkz.: Mecmuu'l-Fetava (4/483) ve Fetava'l-Mısriye (s.210) Ondan önce İmam Ahmed, Yezid b. Muaviye ve benzerleri hakkında şöyle demiştir: "Ona ne söveriz, ne de severiz." Bid'at ehlinin iyilikleri ile kötülüklerini tartmak, selefin icmaına da aykırıdır. Şeyhulislam'ın gelecek olan sözü gayet açıktır. O, burada büyük günah işlemenin ve bunda ısrar etmenin sahibini İslam dairesinden çıkaracağını ve cehennemde ebedi kalmayı gerektirdiğini, yani büyük günah işlemenin kulun imanını ve salih amelini iptal ettiğini iddia eden Haricileri ve Mutezile'yi reddetmeyi kastetmiştir. Nitekim başka bir yerde (Mecmuu'l-Fetava 28/228-229) bunu açıklamış ve şöyle demiştir: "Kimde iman ve günahkârlık bir arada mevcutsa, imanına göre ona dostluk edilir, günahkârlığına göre ona buğzedilir. Haricilerin ve Mutezilenin iddia ettikleri gibi sırf günahları sebebiyle iman dairesinden çıkarılmaz." Selefin cerh ve ta'dil hususunda menheci, Haricilerin ve Mutezile'nin ifratlarından ve İslam'da akide ve menhec çözünmesine sebep olan gevşemecilerin iyiliklerle kötülükleri tartma iddialarındaki tefritlerinden ve mürcielikteki aşırılıklarından uzaktır.

söylememişlerdir. Ehl-i Sünnet şöyle der: “Muhakkak ki Allah, büyük günah sahiplerinden azap edileceklere cehennem ile azap eder, sonra Allah’ın fazlu rahmetiyle izin verdiği kimselerin şefaatiyle onları çıkarır. Nitekim Nebî sallallahu aleyhi ve sellem’den gelen sünnet de bu şekilde ifade etmektedir.”[1969]

Bu Fetva Hakkında Bir Şüphenin Giderilmesi

Ebu Malik el-Cuhenî er-Rıfâî şöyle demiştir: “Şeyhulislam İbn Teymiyye rahimehullah’ın Mecmuu’l-Fetava’da (28/209) geçen şu sözünden alınarak karıştırma yapılmıştır:

“Bir kimsede hayır, şer, fücur, taat, ma’siyet, sünnet ve bid’at bir araya gelmişse, kendisinde bulunan hayır miktarında dostluk edilmeyi ve ödüllendirilmeyi, kendisinde bulunan şer miktarında düşmanlık ve cezalandırılmayı hak eder. Bir şahısta ikram edilmeyi ve aşağılanmayı gerektiren haller bir araya gelmiş olur. Mesela fakir hırsızın, hırsızlıktan dolayı eli kesilir ve ona beytu’l-mal’den ihtiyacını giderecek bağış verilir.”

Selefin menhecine muhalefet eden bu kimseler, bu sözü varacağı tehlikeye aldırmayan bir anlayışla anlıyorlar ve Şeyhulislam’ın sözün şöyle açıklıyorlar:

“*Bid’atçide hayır ve şer, taat ve masiyet bir araya gelmiştir. O halde onda bulunan hayır kadar sevilir ve dostluk edilir. Bunun gereği olarak da bid’atçiye darılman, onunla bağları kesmen, buğzetmen ve mutlak buğzu izhar etmen caiz değildir. Çünkü o hayrı ve şerri, taat ve masiyeti bir araya getirmiştir*.”

Şeyhulislam İbn Teymiyye’nin sözü hakkında yaptıkları bu açıklamadaki tuhaf maksatları çok açıktır.

Bunlar, kalabalıklaşma ve yığılma ehlidir. Üzerinde salih selefin ve onlardan sonraki imamların icma ettikleri “Bid’atçiye hecr (darılma) kaidesine itiraz etmekte, bu ümmetin samimi mensuplarını onların yolundan engellemektedirler: Sünnet ehli olanla bid’at ehli olanı, selefi ile tekfirci olanı nasıl tek çatı altında toplayabilirsiniz?!

Nitekim Salih selefimiz bid’atçiden hecr uyguluyor (onlardan bağları kesiyor), buğzu ve öfkeyi izhar ediyor ve insanları onlardan sakındırıyorlardı.

Nitekim Fudayl b. Iyad rahimehullah şöyle demiştir:

صَاحِبُ بِدْعَةٍ لَا تَأْمَنْهُ عَلَى دِينِكَ , وَلَا تُشَاوِرْهُ فِي أَمْرِكَ , وَلَا تَجْلِسْ إِلَيْهِ ,

[1969] İbn Teymiyye, Mecmuu’l-Fetava (28/203-210)

وَمَنْ جَلَسَ إِلَى صَاحِبِ بِدْعَةٍ , أَوْرَثَهُ اللَّهُ الْعَمَى. يَعْنِي فِي قَلْبِهِ

"Bid'at sahibine dinin hakkında güvenme! İşin hakkında onunla istişare etme! Onun yanında oturma! Kim bid'at sahibinin yanına otururs Allah onun kalbine körlük bulaştırır."[1970]

O kalabalıkçı ve yığılmacılar nasıl yapıyorlar? İbn Teymiyye rahimehullah'ın bu sözüyle oynayarak her tarafa çekiyorlar, hevalarına göre açıklıyorlar, salih selefin bid'atçiye dargınlık hakkındaki icma'ına direşiyorlar. Gençler de onların Şeyhulislam İbn Teymiyye rahimehullah'ın sözü hakkında söyledikleri bu yalan ve saptırmayı tasdikliyorlar!

Şayet İbn Teymiyye rahimehullah'ın sözünün anlamı, onların söyledikleri ve anladıkları gibi olsaydı, istisnasız olarak bütün bid'at ehli bu sözün kapsamına girerdi. Bu topluluk, Seyyid Kutupçular'ı ve benzerleri kastediyorlar, bu sözü bu kapsamda değerlendirmiyorlar. Onlar Rafızilere muvalat (yakınlık) gösteren İhvanu'l-Muslimin'e karşı çıkarlar. Sufilere muvalat eden Tebliğ cemaatine karşı çıkarlar. Şayet İhvanu'l-Musliminciler ve Tebliğ cemaati onlara İbn Teymiyye'nin bu sözünü delil getirirlerse cevapları ne olurdu? Bu delil getirmeye karşı konumları ne olurdu?

Eğer Şeyh'in bu sözü ile getirilen delili reddeder ve kabul etmezlerse çelişmiş olurlar. İhvancılar ve Tebliğ cemaatinin şöyle demeleri hak olur: "Size helal de bize haram mı? Biz, İbn Teymiyye'nin sözünü, bid'atçiye muvalat, sevgi ve destek hususunda sizin delil getirdiğiniz manaya yakın olarak delil getiriyoruz. Şayet İbn Teymiyye'nin sözü sizin açıkladığınız ve şerh ettiğiniz gibiyse, size de uyar, bize de uyar." Böylece bütün bid'at ve heva ehli bu kapsama girer. Sadece İhvancılar ve Tebliğ cemaati değil, dikkat et!

O zaman Şia, Sufiyye, Eşariyye, Maturidiyye, Mu'tezile, İbadiyye ve diğer sapıklık fırkalarına dostluk edenler sizi ilzam ederler. Ancak siz, Şeyhulislam'ın sözünü bir yerde delil olarak kullanıp, bir yerde reddetmekle çelişkiye düşersiniz.

Onların hepsinde, başta Şia'da, sonra İbadiyye'de hayır ve şer, sünnet ve bid'at, taat ve masiyet bulunmaktadır. İbn Teymiyye'nin sözünden onları nasıl çıkaracaksınız? Ya bu sözü, bütün bid'atçileri dikkate alarak anlayacaksınız ve böylece bütün bid'at ehliyle aynı safta ittifak edeceğiz, ya da selefe tabi olanlar gibi yapacaksınız! Selefe tabi olanlar İbn Teymiyye'nin sözünü sizin anladığınız gibi anlamıyor, sizin açıkladığınız gibi açıklamıyorlar. Bu sözü bid'atçilerle muvalat etmeye delil getirmiyorlar. Onlar, bir yerde bunu delil getirirken diğer bir yerde reddetmiyorlar. Bu,

[1970] **Sahih maktu.** İbn Batta el-İbane (437) Lâlekâî, İtikad (264) Ebu Nuaym Hilye (8/103)

sizin oynamanızdır. Bize gelince, meselenin aslı indimizde sabittir. Sizin gibi çelişkiye düşmüyoruz.

Derim ki: Şayet düşünürsen, şu Seyyid Kutupçuların hali tek başına, Şeyhulislam rahimehullah'ın bu sözünü doğru anlamadıklarını ve yanlış yükleme yapmalarını açıklamaya yeter.

Eğer: "Şeyhulislam İbn Teymiyye rahimehullah'ın sözünün düzgün ve doğru açıklaması nedir?" dersen;

Derim ki: Şeyhulislam İbn Teymiyye rahimehullah sünnette bir imamdır. O, sonraki sünnet ehlinin selefi akideyi anlayış ve takrirlerinde dayanağıdır. Buna göre, şu muhaliflerin İbn Teymiyye'nin sözünü az önce geçtiği şekilde salih selefin bid'atçiye hecr, buğz ve düşmanlığa dair icmalarını iptal edip çelişerek açıklamaları gibi, O'nun sözünün bir kısmını alıp, selefi icmalara ve eserî (rivayetlere dayalı) akidelere karşı çıkmamız yaraşmaz.

İmam Begavî rahimehullah Şerhu's-Sunne'de (1/227) şöyle der: "Sahabe, tabiin ve onlara tabi olanlar ile sünnet imamları bid'at ehline düşmanlık ve onlara hecr (dargınlık) uygulama hususunda icma ve ittifak üzere devam etmişlerdir."

Durum böyle olduğuna göre yürürlükte olan esaslar, selefin icma'ını koruyarak devam etmeyi gerektirir. İbn Teymiyye rahimehullah bile olsa, sonrakilerden herhangi bir âlimin sözü, ilk asırlardaki icmayı delemez. Sonra, bu âlimin sözünü, sahih ve açık icmaya zıt düşmeyecek şekilde yönlendirmek gerekir.

Bizler Şeyhulislam İbn Teymiyye rahimehullah'ı, kendisinin sözüne şu muhaliflerin salih selefin bid'atçiden ayrılmaya dair icma'ına aykırı kılarak yaptıkları tuhaf açıklamadan tenzih ederiz. İbn Teymiyye'nin bir vadide, bunların ise başka bir vadide olmaları sana yeter.

Şayet onlar İbn Teymiyye rahimehullah'ın sözünün akışını düşünselerdi elbette maksadını öğrenir, meramını anlarlardı. Lakin onlar O'nun sözünün bir kısmını alarak sözün akışından ayırıyorlar, sonra diledikleri şekilde açıklıyorlar. Onların durumu: "**Namaz kılanlara veyl olsun**" kısmını alıp da ayetin devamındaki: "**Onlar ki, namazlarından gafildirler**" kısmını okumayan kimseye benzer.

Kıymetli kardeşim, işte sana Şeyhulislam İbn Teymiyye rahimehullah'ın Mecmuu'l-Fetava'daki (28/209) sözünün tamamı! Bu sözleri okuduğunda Şeyhulislam rahimehullah'ın maksadının şu muhaliflerin zannettikleri gibi olmadığını öğreneceksin. Allah ona rahmet etsin, İbn Teymiyye şöyle diyor: "Bir kimsede hayır ve şer, fücur, taat ve masiyet, sünnet ile bid'at bir araya gelirse, onda bulunan hayır oranında muvalatı ve ödüllendirilmeyi hak eder. Yine kendisinde bulunan şer oranında düşmanlık ve cezalandırılmayı hak eder. Bir şahısta ikram ve aşağılamayı gerektiren

hallerle şu ve şu haller bulunabilir. Mesela fakir hırsızın çalmasından dolayı eli kesilir, lakin Beytu'l-mal'den onun ihtiyacını giderecek bağış yapılır. Ehl-i sünnet ve'l-cemaatin üzerinde ittifak ettiği asıl budur. Hariciler, mutezile ve onlara uyum gösterenler buna muhalefet ederek, ödüllendirilmeyi hak eden insanın cezayı hak etmeyeceğini söylemişlerdir. Ehli sünnet ise şöyle der: "Muhakkak ki Allah, büyük günah sahiplerine cehennemde azap eder, azap ettiği bu kimseleri lütfu ve rahmetinden dolayı sonra kendilerine izin verilenlerin şefaatiyle çıkarır. Nitekim Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem'den gelen sünnet bu şekilde belirtmiştir."

Şeyh rahimehullah'ın sözü gördüğün gibi, Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaatin ittifak ettiği esas ile onlara muhalefet eden Harici ve Mutezile'nin sözleri hakkındadır. Onun sözünün bu esas çerçevesinde açıklanması gerekir. Ehl-i sünnet ve'l-cemaat, büyük günah sahibine veya bid'at sahibi olan fasığa kâfir muamelesi yapmaz. Onların katında zina eden kimse bir Yahudi gibi değildir. Onların katında hırsız, puta tapan bir müşrik gibi değildir. Hariciler ve Mutezile ise böyle görmezler. Hariciler bunların hepsini bir sayarlar. Mutezile ise ilk kısımdakileri (büyük günah işleyenleri) dünyada iki menzile arasında bir menzilede sayarlar, sonra ahiretteki durumları hakkında Haricilerle ittifak ederek onların cehennemde ebedî kalacaklarını söylerler.

Şeyhulislam rahimehullah'ın sözleri bu şekilde düzgünce açıklandığı zaman, selefin sözleri ile ittifak etmiş olur. Selefin bid'atçiye hecr uygulanması hususundaki icma'ı ile bu söz arasında bir çelişki yoktur. Ama Kutupçuların ve benzerlerinin açıkladığı gibi batıl şekilde açıklanırsa selefin icma'ına aykırı düşer. İbn Teymiyye rahimehullah ise bundan berîdir.

Bu muhaliflerin Şeyhulislam rahimehullah'ın sözünü bu şekilde batıl olarak açıklayıp, sonra bid'at ehline muvalat için delil getirmeleri şaşırtıcıdır. İbn Teymiyye'nin kendisi, "Bu, ehl-i sünnet ve'l-cemaatin üzerinde ittifak ettikleri bir esastır" diyor. Allah'ım! Hayret doğrusu! Ehl-i sünnet ve'l-cemaat, bid'atçiye muvalat edip, - iddia ettikleri gibi - onda bulunan hayır ve taatten dolayı sevilmesinde ittifak mı etmişlerdir? Ya İbn Teymiyye rahimehullah bu ittifakı aktarmada yanlış yapıyor, ya da salih selefin yolunu delmeye çalışan bu kimseler İbn Teymiyye'nin sözünü açıklamada yanlış yapıyorlar! Şüphesiz ortadaki durum ikincisidir. İbn Teymiyye'nin söylediği de doğrudur, aktardığı ittifak da doğrudur. Lakin bâtıl olsan, şu bâtıl ehlinin getirdikleri açıklamalardır.

Sonra, herhangi bir âlimin sözü açıklanırken kendisinin menheci ve akidesi gözetilmelidir. Bid'atçiye muvalat için sözünü delil getirdikleri İbn Teymiyye rahimehullah'ın, bid'at ehline karşı dikilmede, onlara karşı çıkmada insanların en şiddetlilerinden olduğu, onun siyretinden malum ve meşhurdur. Allah ona rahmet etsin.

Hafız İbn Hacer rahimehullah, er-Reddu'l-Vafir'e takrizinde şöyle

diyor: “Şu adamın (yani İbn Teymiyye) Rafızilerden, Hulul ve ittihatçılardan olan bid’at ehline karşı en büyük direnişi yapan insan olması hayret vericidir. Bu konuda pek çok ve meşhur eserleri ve hasıraltı edilemeyecek fetvaları vardır…”

Şayet Şeyhulislam İbn Teymiyye rahimehullah şu kimselerin menhecinde olduğu gibi; bid’atçiye kendisinde bulunan – iddia ettikleri - hayır ve taat oranında sevgi ve yakınlık gösterileceği menhecinde olsaydı, bid’at âlimleri ve sapıklık kadıları kendisinin asrında onu defalarca öldürmeye kalkmazlardı. Allah onu, onlardan korudu.

Hafız Zehebî rahimehullah, Şeyhulislam İbn Teymiyye hakkında şöyle diyor: “Sağlam sünnete ve selefi yola destek oldu, kendisinden önce çıkmamış meselelerde deliller ve mukaddimelerle sünnete delil getirdi, öncekilerin ve sonrakilerin hücum edecekleri ibareleri kullandı, ondan ürktüler, o da cesaretle üzerine gitti, hatta Mısır ve Şam âlimlerinden bir topluluk üzerine kıyam ettiler, bid’atçilikle suçladılar, tartıştılar, ona büyüklendiler, İbn Teymiyye ise ne korktu, ne yağcılık yaptı, sebat etti. Bilakis, içtihadının, zihninin keskinliğinin, sünnetler ve görüşler hususundaki geniş kapasitesinin, kendisini götürdüğü sonuç olan acı gelen hakkı söyledi. Bununla beraber verâ, mükemmel tefekkür, kavrama çabukluğu, Allah’tan korkma ve Allah’ın haramlarına tazim ile meşhur oldu. Kendisiyle rakipleri arasında hamle savaşları oldu, Şam ve Mısır olayları meydana geldi. Tek bir yaydan dönüşümlü olarak nice atışlar yaptılar, Allah onu kurtardı. Kendisi daima Allah’a yalvarır, yardım isterdi. Tevekkülü kuvvetli idi. Sarsıntılara karşı sebatkâr idi. Devam ettiği virdleri ve zikirleri vardı. Diğer taraftan alimler ve Salihler, askerler ve komutanlar, tüccarlar ve ileri gelenler ile kendisini seven halk tarafından sevilirdi. Çünkü o, gece gündüz dili ve kalemiyle onlara faydalı olmaya kendisini adamıştı.” (ez-Zeyl Ala Tabakati’l-Hanabile 4/394)

Şeyhulislam İbn Teymiyye rahimehullah ve sünnete, selefi akideye destek olma yolunca üstün cihadı hakkındaki bu parlak tablo, Şam’da ve Mısır’da nebevî sünnetin ve eserî akidenin düşmanları tarafından yapılan saldırılar nerede, bid’at ehline muvalat ve muhabbetten bahseden şu muhalifler nerede? Sonra da tutup bid’at ve heva ehline karşı böylesine cihad ve mücadele etmiş bir kimsenin sözünü kendilerine delil getiriyorlar!

İbn Teymiyye üzerine yalan söylüyor ve onun sözünü açıklarken saptırıyorsunuz! Onun menhecine ve itikadına muhalefet ediyorsunuz. Kendi nefislerinize acıyın. Zira İbn Teymiyye adına yalan söyleyen, güneş hakkında yalan söyleyen gibidir.

Şeyhulislam rahimehullah’ın akidesi, menheci, siyreti ve cihadı, parlaklık ve açıklık bakımından güneş gibidir.

İnsanlardan birinin sözünü delil getirmeden edemiyorsanız, işte size

(muasır sünnet inkarcısı) Muhammed el-Gazalî'nin kitapları yahut Fehmi Huveydi, yahut Said Havva, Hasen el-Benna'nın ashabı! Onları takip edin, orada hevanıza uyacak, bid'at ehline karşı dostluk ve sevgi duyup aynı safa geçebileceğiniz, cesaretlenebileceğiniz pek çok şey bulursunuz!

Belki de bu sizin için, sünnet imamları adına yalan söylemenizden, onların sözünü olmadık yerlere çekmenizden daha hayırlıdır.

Makalemi, Şeyhulislam İbn Teymiyye rahimehullah'ın rakiplerine yaptığı duasıyla bitiyorum:

"Allah'ım! Onlara kendisiyle hakka hidayet bulacakları bir nur bağışla"

Bid'at Ehline ve İsyankârlara Sevgi Besleyenler İman Ehline Benzemez

Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur:

لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ

"**Allah'a ve âhiret gününe îman eden bir kavmin, babaları yahut oğulları yahut kardeşleri yahut da akrabaları bile olsalar, Allah'a ve Rasûlüne karşı gelen kimselere sevgi beslediklerini göremezsin.**" (Mucadele 22)

Taberi rahimehullah şöyle demiştir: "Bu âyet-i kerime, İslam'da dostluğun ve kardeşliğin dini esaslar üzere kurulduğunu, bu itibarla İslam'a ters düşen kişinin dostluk ve kardeşlik bağını kopardığını, bu itibarla kişinin öz babası, oğlu, kardeşi ve akrabası da olsa artık onlara karşı sevgi besleyemeyeceğini beyan etmektedir." [1971]

Bu hususta başka âyetlerde de şöyle buyrulmaktadır:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا آبَاءَكُمْ وَإِخْوَانَكُمْ أَوْلِيَاءَ إِنِ اسْتَحَبُّوا الْكُفْرَ عَلَى الْإِيمَانِ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ * قُلْ إِنْ كَانَ آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ وَإِخْوَانُكُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ وَأَمْوَالٌ اقْتَرَفْتُمُوهَا وَتِجَارَةٌ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا وَمَسَاكِنُ تَرْضَوْنَهَا أَحَبَّ إِلَيْكُمْ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَجِهَادٍ فِي سَبِيلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ

"**Ey müminler, eğer inkârı imana tercih ediyorlarsa, babalarınızı**

[1971] Taberi (23/257)

ve kardeşlerinizi dostlar edinmeyin. Sizden kim onları dost edinirse işte onlar zalimlerin ta kendileridir. De ki: "Eğer babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz, eşleriniz akrabalarınız, elde ettiğiniz mallar, durgunluğundan korktuğunuz ticaret ve hoşlandığınız evler, Allah'tan, peygamberinden ve Allah yolunda cihad etmekten sizin için daha fazla sevgili ise Allah'ın emri gelinceye kadar bekleyin. Allah, fasıklar güruhunu hidayete erdirmez" (Tevbe 23-24)"

Kurtubi rahimehullah şöyle demiştir: "Malik rahimehullah bu âyet-i kerimeden Kaderiyeye düşmanlık edilmesi ve onlarla oturup kalkmanın terkedilmesine delil çıkarmıştır: Eşheb, Malik'ten şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Kaderiye (Kaderi inkâr edenler) ile oturup kalkma ve Allah için onlara düşmanlık et! Çünkü Allah Teâlâ: "Allah'a ve âhiret gününe inanan hiçbir kavmin Allah ve Rasûlü ile sinir mücadelesi yapanlara sevgi beslediklerini göremezsin" diye buyurmaktadır.

Bütün zulüm ehli ve haddi aşıp başkalarına haksızlık yapanlar da Kaderiye hükmündedirler. es-Sevrî'den şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Öncekiler bu âyet-i kerimenin sultanlar ile arkadaşlık yapan kimseler hakkında indiği görüşünde idiler. Abdulaziz b. Ebi Davud'dan rivayet edildiğine göre o tavaf esnasında Mansur ile karşılaşmış. Onu tanıyınca, ondan kaçmış ve bu âyeti okumuş."[1972]

İbn Mes'ud radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

مَا مِنْ نَبِيٍّ بَعَثَهُ اللهُ فِي أُمَّةٍ قَبْلِي إِلَّا كَانَ لَهُ مِنْ أُمَّتِهِ حَوَارِيُّونَ، وَأَصْحَابٌ يَأْخُذُونَ بِسُنَّتِهِ وَيَقْتَدُونَ بِأَمْرِهِ، ثُمَّ إِنَّهَا تَخْلُفُ مِنْ بَعْدِهِمْ خُلُوفٌ يَقُولُونَ مَا لَا يَفْعَلُونَ، وَيَفْعَلُونَ مَا لَا يُؤْمَرُونَ، فَمَنْ جَاهَدَهُمْ بِيَدِهِ فَهُوَ مُؤْمِنٌ، وَمَنْ جَاهَدَهُمْ بِلِسَانِهِ فَهُوَ مُؤْمِنٌ، وَمَنْ جَاهَدَهُمْ بِقَلْبِهِ فَهُوَ مُؤْمِنٌ، وَلَيْسَ وَرَاءَ ذَلِكَ مِنَ الْإِيمَانِ حَبَّةُ خَرْدَلٍ

"**Allah'ın benden önceki ümmetlere gönderdiği her bir nebînin kendi ümmetinden havarî ve dostları olmuştur. Bunlar o nebîden sonra sünnetine tutunur, emirlerine uyarlar. Bunlardan sonra ise yapmadıklarını söyleyen (kendileri yapmadıkları halde başkalarına emreden) ve emrolunmadıkları şeyleri yapan halefler çıkar. Kim onlarla eliyle cihad ederse mümindir. Kim diliyle cihad ederse mümindir. Kim kalbiyle cihad ederse mümindir. Bundan sonrasında**

[1972] Kurtubi (17/260)

ise hardal tanesi kadar iman yoktur."[1973]

Bu hadiste emrolunmadıkları şeyleri yapmaları, onların Kitap ve sünnetten bir delil olmaksızın ibadet içerikli amel etmeleri, yani bid'atleri işlemeleridir. Onlara elle ve dille karşı çıkmak, bunlara güç yetmiyorsa kalp ile buğzetmek gerekmektedir. Bunun ötesinde iman olmadığı bildiriliyor!

Fudayl b. Iyaz rahimehullah şöyle demiştir: "Şüphesiz Yahudi veya Hristiyanın yanında yemek yemem, bid'at sahibinin yanında yemek yememden daha iyidir. Zira ben eğer Yahudi veya Hristiyanın yanında yemek yersem kimse bana uymaz. Eğer bid'at sahibinin yanında yemek yersem insanlar bana uyarlar. Benimle bid'at sahibi arasında demirden bir kale olmasını isterdim. Sünnet ile az amel, bid'at sahibinin çok amelinden hayırlıdır. Kim bir bid'at sahibiyle otururusa ona hikmet verilmez. Kim bir bid'at sahibiyle oturuyorsa, ondan da sakındırın. Bid'at sahibine dinin hakkında güvenemezsin. İşin hakkında da onunla istişare etme. Onun yanında oturma. Kim bid'at sahibiyle otururusa Allah Azze ve Celle ona körlük bulaştırır. Allah bir kimsenin bid'at sahibine buğzettiğini bilirse, ameli az da olsa Allah'ın onu bağışlamasını umarım. Muhakkak ki ben ondan ümitliyim. Çünkü sünnet ehlinin her iyiliği arz edilir. Bid'at sahibinin ise ameli çok olsa da Allah'a bir ameli yükseltilmez. Muhakkak ki Allah Azze ve Celle'nin zikir halkalarını arayan melekleri vardır. Kimin yanında oturduğuna dikkat et. Yanındaki bid'at sahibi olmasın! Zira Allah onlara bakmaz. Münafıklığın alameti, kişinin bid'at sahibi ile beraber oturmasıdır. İnsanların hayırlılarına yetiştim, hepsi de sünnet ashabı idi ve bid'at ashabından sakındırıyorlardı. Bid'at sahibiyle otururusan Allah amelini iptal eder ve İslam nurunu kalbinden çıkarır. Allah bir kulu sevdiği zaman yemeğini (yemek arkadaşlarını) güzelleştirir. Bid'at sahibiyle oturma. Zira ben üzerine lanet inmesinden korkarım. Kime bir kimse danışmak için gelir de, ona bid'atçi birini gösterirse İslam'ı aldatmış olur. Bid'at sahibinin yanına girmekten sakının. Zira onlar haktan alıkoyarlar. Ruhlar derli toplu askerler gibidir. Tanışan ruhlar anlaşır, tanışmayan ruhlar ise ihtilaf ederler. Sünnet ehli birinin bid'at sahibine meyletmesi mümkün değildir. Bunun sebebi ancak münafıklıktır."[1974]

Abdullah b. Mes'ud radıyallahu anh "**Kafirlerle ve münafıklarla cihad et**" ayeti hakkında şöyle dedi:

بِيَدِهِ فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ، وَلْيَلْقَهُ بِوَجْهٍ مُكْفَهِرٍ.

"Eliyle cihad eder, buna gücü yetmeyen diliyle, buna gücü yetmeyen

[1973] **Sahih.** Muslim (50) Ahmed (1/458, 461)

[1974] **Sahih maktu.** Ebu Nuaym Hilye (8/103-104) İbn Batta el-İbane (437-441) el-Lalekai İtikad (261-267)

kalbiyle cihad eder ve asık surat gösterir."[1975]

Diğer lafzı şöyledir: İbn Mes'ud radıyallahu anh dedi ki:

إِذَا لَقِيتَ الْفَاجِرَ فَالْقَهُ بِوَجْهٍ مُكْفَهِرٍ

"Günahkar kimseyle karşılaştığında onu asık suratla karşıla"[1976]

Diğer bir lafzı şöyledir: İbn Mesud radıyallahu anh dedi ki:

«إِذَا كَانَ لَكَ جَارٌ فَاجِرٌ لَا تَسْتَطِيعُ لَهُ غَيْرًا فَالْقَهُ بِوَجْهٍ مُكْفَهِرٍّ»

"Eğer günahkar bir komşun olursa ve onu değiştirmeye (ıslah etmeye) gücün yetmezse onu asık suratla karşıla"[1977]

İbn Mes'ud radıyallahu anh şöyle demiştir:

لَمَّا نَزَلَتْ: {يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ وَاغْلُظْ عَلَيْهِمْ} أُمِرَ رَسُولُ اللهِ صَلى الله عَلَيه وَسَلم أَنْ يُجَاهِدَ بِيَدِهِ, فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَعَلَيْهِ بِوَجْهٍ مُكَفَهِرٍّ

"**Ey Nebi! Kafirlerle ve münafıklarla cihad et**" ayeti indiği zaman Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem; el ile cihad etmesi, buna gücü yetmezse onları asık suratla karşılamakla emrolundu."[1978]

İbn Mes'ud radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

تقربُوا إِلَى الله عز وَجل ببغض أهل الْمعاصِي وألقوهم بِوُجُوه مكفهرة والتمسوا رضَا الله بسخطهم وتقربوا إِلَى الله بالتباعد مِنْهُم

"**Allah'a isyan bayrağı açanlara kalben kızmakla Allah'a yakınlaşmaya çalışın. Onları asık yüzle karşılayın. Onlara kızmakla Allah'ın rızasını arayın. Onlardan uzaklaşmakla Allah'a yakınlaşın**."[1979]

İbn Ömer radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

[1975] **Sahih mevkuf.** İbn Ebi Hatim, Tefsir (7/333) Taberi (14/358)

[1976] **Sahih mevkuf.** Taberani (9/112) Zehebî Mu'cemu'l-Latif (39)

[1977] **Sahih mevkuf.** Hennad es-Seri, Zühd (1251) Vekî Zühd (532)

[1978] **Sahih.** Beyhaki, Şuabu'l-İman (7/38)

[1979] **Hasen ligayrihi.** İbn Şahin et-Tergib (482) Deylemi (2320) İbn Hacer, Garaibu'l-Multekita (el yazma no: 1234)

* Malik b. Migvel bunu İsa aleyhi's-selâm'ın sözü olarak nakletmiştir: İbnu'l-Mubarek, ez-Zuhd (355) Ahmed, Zühd (299)

مَنِ انْتَهَرَ صَاحِبَ بِدْعَةٍ مَلَأَ اللَّهُ قَلْبَهُ أَمْنًا وَإِيمَانًا، وَمَنْ أَهَانَ صَاحِبَ بِدْعَةٍ أَمَّنَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْفَزَعِ الْأَكْبَرِ، وَمَنْ أَلَانَ لَهُ وَأَكْرَمَهُ أَوْ لَقِيَهُ بِبِشْرٍ فَقَدِ اسْتَخَفَّ بِمَا أُنْزِلَ عَلَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

"**Bidat sahibini red ve inkar eden kimsenin kalbini Allah emniyet ve imanla doldurur. Bid'at sahibini aşağılayan kimseyi Allah büyük korku gününde güvende kılar. Bid'at sahibine yumuşak davranıp ona ikramda bulunan ve güleryüz gösteren kimse Allah'ın Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem)'e indirdiğini hafife almış olur.**"[1980]

Ebu Nuaym'ın rivayetinde şu şekildedir:

مَنْ أَعْرَضَ عَنْ صَاحِبِ بِدْعَةٍ بِوَجْهِهِ بُغْضًا لَهُ فِي اللهِ مَلَأَ اللهُ قَلْبَهُ أَمْنًا وَإِيمَانًا وَمَنْ نَهَى عَنْ صَاحِبِ بِدْعَةٍ أَمَّنَهُ اللهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ الْفَزَعَ الْأَكْبَرَ وَمَنْ سَلَّمَ عَلَى صَاحِبِ بِدْعَةٍ وَلَقِيَهُ بِالْبُشْرَى وَاسْتَقْبَلَهُ بِالْبُشْرَى فَقَدِ اسْتَخَفَّ بِمَا أَنْزَلَ اللهُ عَلَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

"**Kendisine Allah için buğzederek bid'at sahibinden yüzünü çeviren kimsenin kalbini Allah emniyet ve iman ile doldurur. Kim bir bid'at sahibinden sakındırırsa Allah onu kıyamet gününde büyük korkudan emin kılar. Bid'at sahibine selam veren ve onu güler yüzle karşılayıp, güler yüzle ona yönelen kimse, Allah'ın Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'e indirdiğini hafife almıştır**."[1981]

Diğer rivayetinde lafzı şu şekildedir:

مَنْ أَعْرَضَ بِوُجْهِهِ عَنْ صَاحِبِ بِدْعَةٍ بُغْضًا لَهُ مَلَأَ اللَّهُ قَلْبَهُ أَمْنًا وَإِيمَانًا وَمَنِ انْتَهَرَ صَاحِبَ بِدْعَةٍ آمَنَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْفَزَعِ الْأَكْبَرِ وَمَنْ أَعَانَ عَلَى صَاحِبِ بِدْعَةٍ رَفَعَهُ اللَّهُ فِي الْجَنَّةِ مِائَةَ دَرَجَةٍ وَمَنْ سَلَّمَ عَلَى صَاحِبِ بِدْعَةٍ أَوْ لَقِيَهُ بِالْبِشْرِ أَوِ اسْتَقْبَلَهُ بِمَا يَسُرُّهُ فَقَدِ اسْتَخَفَّ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ عَلَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

[1980] **Hasen.** Kudaî Musnedu Şihab (537) İsnadında Ebu Hazım Abdulgaffar b. el-Hasen hakkında Ebu Hâtim: "sakınca yok" demiştir.

[1981] **Hasen.** Ebu Nuaym Hilye (8/199) Hatib Tarih (10/263)

وَسَلَّمَ

“**Kim kendisine buğzederek bid’at sahibinden yüzünü çevirirse Allah onun kalbini emniyet ve imanla doldurur. Kim bid’at sahibini reddederse Allah onu büyük korku gününde emin kılar. Kim bir bid’at sahibine karşı yardım ederse Allah onun cennette yüz derecesini yükseltir. Kim bir bid’at sahibine selam verirse veya onu güleryüzle karşılar ya da onu sevindirecek şekilde yönelirse Allah Azze ve Celle’nin Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem’e indirdiğini hafife almıştır**.”[1982]

İbn Asakir’in rivayetinde şöyledir: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

مَنْ أَرْعَبَ صَاحِبَ بِدْعَةٍ مَلأَ اللَّهُ قَلْبَهُ يُمْنًا وَإِيمَانًا وَمَنِ انْتَهَرَ صَاحِبَ بِدْعَةٍ أَمَّنَهُ اللَّهُ مِنَ الْفَزَعِ الأَكْبَرِ وَمَنْ أَهَانَ صَاحِبَ بِدْعَةٍ رَفَعَهُ اللَّهُ فِي الْجَنَّةِ دَرَجَةً وَمَنْ لانَ لَهُ إِذَا لَقِيَهُ تَبَشُّشًا فَقَدِ اسْتَخَفَّ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَى مُحَمَّد

“**Kim bir bid’at sahibini korkutursa Allah onun kalbini bereket ve iman ile doldurur. Kim bir bid’at sahibi reddederse Allah onu büyük korkudan emin kılar. Kim bir bid’at sahibini aşağılarsa Allah onun cennette bir derecesini yükseltir. Kim onunla karşılaştığında yumuşak davranır ve güler yüz gösterirse Allah’ın Muhammed’e indirdiğini hafife almıştır**.”[1983]

Ebu Nasr Ubeydullah b. Said b. Hâtim es-Secezî, el-İbane’de;… Abdulmecid b. Abdulaziz b. Ebi Ravvad – babası – Nafi – İbn Ömer radıyallahu anhuma isnadıyla rivayet ediyor: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

منْ أعرض بِوَجْهِهِ عَن صَاحب بِدعَة رَفعه الله فِي الْجنَّة مائَة دَرَجَة وَمن

[1982] **Hasen.** Herevî Zemmu’l-Kelâm (949) Hatib, Muvazzahu Evham (288) Hadisu Ebi’l-Fadl ez-Zuhri (no:147) İbn Ebi’l-Muberred, Cem’u Cuyuşi’d-Desakir Ala İbn Asakir (no: 46) Deylemi (5779) İsnadında bulunan el-Huseyn b. Halid hakkında İbn Main: “Sika değil” dedi. İbn Adiy: “Hadislerinin geneli zayıf veya meçhul kimselerdendir” demiştir. Ancak Huseyn b. Halid tek kalmamıştır. Ebu Nuaym, el-Hilye’de (8/200)… İbrahim b. Edhem’in arkadaşı; Muhammed b. Mansur ez-Zahid yoluyla Abdulaziz b. Ebi Ravvad – Nafi – İbn Ömer radıyallahu anhuma’dan rivayet etmiştir.

[1983] **Hasen.** İbn Asakir (54/199); …Muhammed b. Mansur - Abdulaziz b. Muhammed ed-Deraverdi – Nafi – İbn Ömer radıyallahu anhuma isnadıyla rivayet etmiştir.

سلم عَلَى صَاحب بِدعَة ورحب بِهِ بالبشر فقد اسْتَخَفَّ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَى مُحَمَّد،

"**Kim bir bid'at sahibinden yüzünü çevirirse Allah onun cennette yüz derecesini yükseltir. Kim bir bid'at sahibine selam verir ve güler yüzle onu rahatlatırsa Allah'ın Muhammed'e indirdiğini hafife almıştır**."[1984]

Sünnette Açıktan Günah İşleyenlere Karşı Tavır

Sefine Radıyallahu anh'den: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem nakışlarla süslenmiş bir eve girmezdi"[1985]

Ebu Sa'lebe el-Huşenî radıyallahu anh'den: "Bir adam parmağında altından bir yüzük bulunduğu halde Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in yanına oturdu. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem elindeki değnekle adamın eline vurdu. Sonra da adama gereken önemi göstermedi. Adam da yüzüğünü çıkarıp attı…"[1986]

Ebû Said el-Hudrî radıyallahu anh'den: "Bir adam parmağında altından bir yüzük olduğu halde Necran'dan Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in yanına geldi. Nebî sallallahu aleyhi ve sellem yüzüğü görünce adamdan yüz çevirdi. Adam da Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e hiçbir şey soramadı. Bunun üzerine adam, hanımının yanına geri döndü ve ona durumu anlattı. Hanımı: "Sende bir hal var. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in yanına dön ve yüzüğü de at" dedi. Adam gelip Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in yanına girmek için izin istedi. Ona izin verdi. Adam selam verdi, Nebî sallallahu aleyhi ve sellem de selamı aldı. Adam: "Ey Allah'ın rasulü! Benden niçin yüz çevirdin?" diye sordu. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem: "**Sen bana parmağında ateşten bir kor tanesi olduğun halde geldin.**" Buyurdu. Adam: "Ey Allah'ın rasulü! O halde ben şu anda size pekçok ateş koru getirdim" dedi. Zira adam bahreyn'den süslü eşyalar getirmişti. Nebî sallallahu aleyhi ve sellem: "**Getirdiğin şeyler bizden bir şeyi zenginleştirecek değildir ve bizim yanımızda Harre'nin taşlarından farksızdır. Fakat onlar dünya hayatının geçimliğidir**" buyurdu. Adam: "O halde ashabının içerisinde bana mazeret beyan et ki, senin herhangi bir şey sebebiyle bana kızdığını sanmasınlar" dedi. Bunun üzerine Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem ayağa kalkıp adama mazeret beyan etti ve aralarında geçen durumun yüzükle ilgili olduğunu bildirdi. Adam: "O halde yüzüğü neden yaptırayım?" dedi. Rasulullah sallallahu

---

[1984] **Hasen.** Suyuti, Lealiu'l-Masnua (1/230)

[1985] **Sahih.** İbn Hibban (8/91) Hakim (2/186) Ahmed (5/220-222) İbn Mace (3360) Ebu Davud (3755) Taberani (7/84)

[1986] **Hasen.** İbn Hibban (1/410) Tahavi (4/261) Ahmed (4/195) Nesai (8/171)

aleyhi ve sellem: “**Demir, gümüş veya tunçtan**” buyurdu.”[1987]

Cabir b. Abdillah radıyallahu anhuma’dan: “Nebî sallallahu aleyhi ve sellem Ömer b. el-Hattab radıyallahu anh’e Mekke’nin fethi yılında Muhassab vadisinde iken, Kabe’ye varmasını, orada bulunan bütün suretlerin silinmesini emretti. Çünkü Nebî sallallahu aleyhi ve sellem Kabe’nin içindeki bütün resimler silininceye kadar oraya girmemiştir.”[1988]

Kumandanlardan birini bir kimse övmeye başlayınca Mikdad b. Esved radıyallahu anh onun üzerine toprak atmaya başlamış ve “Nebî sallallahu aleyhi ve sellem bize meddahların yüzüne toprak saçmamızı emretti” demiştir.[1989]

İbn Abbas radıyallahu anhuma Arafatta cemaatin telbiye getirmediklerini görünce bunun sebebini sormuş, halkın Muaviyeden korktukları için telbiye getirmediğini öğrenince hemen çadırından çıkmış ve: “Lebbeyk, Allahumme Lebbeyk. Onlar Ali radıyallahu anh’e kızgınlıklarından dolayı sünneti terk ediyorlar!” diye söylenmiştir.[1990]

İbn Ömer radıyallahu anhuma’nın azatlı cariyesi ona Medine’den gitmek istediğini, zamanın kötüleştiğini söyleyince, İbn Ömer radıyallahu anhuma: “Yerinde otur! Aptal! Zira ben Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’i “**Eğer bir kimse Medinenin şiddet ve sıkıntısına katlanırsa, kıyamet gününde ben ona şahit yahut şefaatçi olurum**” buyururken işittim” demiştir.[1991]

Abdullah b. Ömer radıyallahu anhuma oğlunun, hanımını mescide göndermeyeceği ile ilgili sözü üzerine, daha önce hiçkimseye sövmediği şekilde sövmüştür.[1992]

Birisi İbn Ömer radıyallahu anhuma’ya Ramazanda Teravihi imamın arkasında kılayım mı?” diye sordu. O da ona Kur’an’ı okuyup okuyamadığını sordu. Adam evet deyince: “Öyleyse neden eşek gibi susuyorsun? Git evinde kıl” dedi.[1993]

Umare b. Rueybe, Bişr b. Mervan’ı Cuma günü minberde ellerini kaldırarak dua ederken görünce: “Allah bu ellerin belasını versin Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’i minber üzerinde gördüm; işaret parmağından başkasını kaldırmazdı” demiştir.[1994]

[1987] **Sahih.** İbn Hibban (7/411) Ahmed (3/14) Nesai (8/170)

[1988] **Sahih.** İbn Hibban (7/540) Ebû Davud (4156) Beyhaki (7/268) Ahmed (3/335, 336, 383, 396)

[1989] **Sahih.** Muslim (Zühd 68)

[1990] **Sahih.** Nesai, (3006)

[1991] **Sahih.** Muslim (Hac 482)

[1992] **Sahih.** Abdurrazzak (3/147, 5107) Ahmed (2/127, 140, 143)

[1993] **Sahih.** Abdurrazzak (4/263)

[1994] **Sahih.** Muslim (hac 53)

Ebu Bekre radıyallahu anh Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in taş atmayı yasakladığına dair hadisi anlatırken amcasının oğlu taşı almış ve: "Bunu mu yasakladı?" diyerek atmış, Ebu Bekre radıyallahu anh de bunun üzerine: "Dikkat et! Ben sana Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'den haber veriyor ve yasakladığını söylüyorum, sen ise hala atıyorsun. Vallahi yaşadığım sürece artık seninle konuşmam" demiştir.[1995]

İbn Ömer radıyallahu anhuma mescidde hadis rivayet ederken orada bulunan bir kıssacıya sırtını dönerek oturmuş, o kıssacı ellerini kaldırıp dua etmiş, İbn Ömer radıyallahu anhuma ise elini kaldırmamıştır.[1996]

Muaviye b. Ebi Sufyan, altın veya gümüşten yapılmış su kabını kendi ağırlığından daha fazlasıyla satınca Ebu'd-Derda radıyallahu anh: "Ben Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'den işittim, O böyle yapılmasını yasakladı. Ancak misli misline satılmasına izin verdi" dedi. Muaviye: "Ben bunda sakınca olduğunu sanmıyorum" dedi. Ebu'd-Derda: "Bunun yaptığını kınayıp beni destekleyecek yok mu? Ben ona Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'den hadis rivayet ediyorum, o ise kendi görüşünü söylüyor. Ben senin bulunduğun yerde artık kalamam…" demiştir.[1997]

İbn Ömer radıyallahu anhuma Ebu Eyyub radıyallahu anh'ı evine davet etti. Ebu Eyyub duvarda bir perde asılı olduğunu gördü. İbn Ömer: "Duvara perde (duvar halısı gibi) asma hususunda kadınlar bize galip geldi" deyince, Ebu Eyyub: "Bunu herkesten beklerdim de senden beklemezdim. Vallahi senin yemeğini yemeyeceğim" diyerek geri döndü.[1998]

İbn Mes'ud radıyallahu anh bir evde suret görünce geri dönmüştür.[1999]

Vali Mervan b. Hakem sünnette olanın aksine olarak bayram namazında hutbeyi öne alınca Ebu Said radıyallahu anh bunun sebebini sordu. Mervan bu durumun terk edildiğini söyleyince Ebu Said radıyallahu anh üç defa: "Asla olmaz! Allaha yemin ederim ki siz benim bildiğimden daha hayırlısını yapamazsınız" diyerek oradan ayrılmıştır.[2000]

Aişe radıyallahu anha kendisinin yanında kalan bir ailenin evinde tavla olduğunu öğrenince: "Eğer o tavlayı çıkarmazsanız, ben sizi evimden kovacağım" demiştir.[2001]

1995 **Sahih.** Ahmed (5/46) Muslim (sayd 54)
1996 **Hasen.** Abdurrazzak (3/218)
1997 **Sahih.** Malik (buyu 33) Şafii, er-Risale (s.192)
1998 **Sahih.** Buhari (Nikah 76)
1999 **Sahih.** Buhari (Nikah 76)
2000 **Sahih.** Muslim (Salatu'l-iydeyn 9)
2001 **Hasen.** Malik (Ru'ya 6) Şerhu's-Sunne (12/385) Buhari Edebu'l-Mufred (1274)

Ömer radıyallahu anh, Ebu Bekr radıyallahu anh'ın kızkardeşini ölü ardından feryatla ağladığı için yanından uzaklaştırmıştır.[2002]

Ömer radıyallahu anh bir adamın başında kedi derisinden bir şapka görünce onu alıp yırtmış ve "Ben bunu ancak leş olarak görüyorum" demiştir.[2003]

Huzeyfe radıyallahu anh Medain'de iken kendisine gümüş kapta su getiren birisinin elinden bardağı alıp sahibine fırlatmış ve "Bunu ilk defa yapmadım. Ben onu gümüş bardakla su vermekten yasaklamıştım. Fakat o vazgeçmedi" demiş ve ilgili hadisi rivayet etmiştir.[2004]

İbn Ömer radıyallahu anhuma kendisine gümüş kapla su verilirse o kabı kırardı.[2005]

Küfür Sistemlerini Destekleyenler Onlara Meyledenlerdendir

Cahiliye toplumları, kralı ve sistemi eleştirdikleri için, rasule ve hakka karşı çıkarak kralın ya da sistemin dinini savunmuşlardır. Baş edemeyecekleri kesin delillerle karşılarına çıkıldığında onları hemen düzene bağlı yetkililere şikâyet ederek: "Bunlar senin dinine hakaret edip aşağılıyor, dinimizi değiştirmek istiyorlar. Yeryüzünde bozgunculuk çıkarmak istiyorlar" derler.

وَقَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِ فِرْعَوْنَ أَتَذَرُ مُوسَى وَقَوْمَهُ لِيُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ وَيَذَرَكَ وَآلِهَتَكَ

"Firavun'un kavminden ileri gelenler ise, (Firavun'a) şöyle demişlerdi: "Mûsâ ve kavmini, yeryüzünde fesad çıkarmaları, aynı zamanda onun da seni ve ilâhlarını bırakması için mi serbest bırakıyorsun?" (Araf 127)

وَقَالَ فِرْعَوْنُ ذَرُونِي أَقْتُلْ مُوسَى وَلْيَدْعُ رَبَّهُ إِنِّي أَخَافُ أَنْ يُبَدِّلَ دِينَكُمْ أَوْ أَنْ يُظْهِرَ فِي الْأَرْضِ الْفَسَادَ

"**Firavun şöyle demişti: "Bırakın beni, Musa'yı öldüreyim; o Rabbına yalvaradursun. Ben, dîninizi değiştirmesinden yahut yeryüzünde fesad çıkarmasından korkuyorum"** (Mü'min 26)

[2002] **Sahih.** Buhari (husumat 5)
[2003] **Munkatı'.** Abdurrazzak (1/71)
[2004] **Sahih.** Ahmed (5/396, 397, 398, 400)
[2005] **Sahih.** Abdurrazzak (Ma'mer'in Cami kitabı 11/70)

Muaz b. Cebel radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

ألا إن الكتاب والسلطان سيفترقان فلا تفارقوا الكتاب الا إنه سيكون أمراء يقضون لكم فإن أطعتموهم أضلوكم وإن عصيتموهم قتلوكم قال يا رسول الله فكيف نصنع قال كما صنع أصحاب عيسى بن مريم نشروا بالمناشير وحملوا على الخشب موت في طاعة خير من حياة في معصية الله عز و جل

"**Dikkat edin! Kur'ân ile yönetim birbirinden ayrılacaktır. Sizler Kur'ân nerede olursa o tarafta yer alın. Üzerinize bazı idareciler gelecek, onlara itaat ederseniz sizi saptırırlar. Karşı çıkarsanız sizi öldürürler**." Dediler ki: "Ey Allah'ın rasulü! O zaman ulaşırsak ne yapalım?" Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**İsa'nın (aleyhi's-selâm) ashabının yaptığını yapın. Onlar testere ile biçildiler, darağaçlarına çekildiler. Allah'a itaat üzere ölmek, isyan üzere yaşamaktan iyidir**."[2006]

Demokratik Düzenlere Oy Vererek İtaat Edenler Kafirlere Benzer

İbn Mes'ud radıyallahu anh'den: "Ben Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu işittim: "**Kim bir topluluğun kalabalığını artırırsa onlardandır. Kim bir topluluğun amelinden razı olursa onu işleyene ortak olur**."[2007]

Ebu Zerr el-Gıfari radıyallahu anh şöyle dedi: "Kim bir topluluğun kalabalığını artırırsa onun ehlinden olur. Kim bir amelden razı olursa onu

---

[2006] **Sahih ligayrihi.** Taberani (20/90) Taberani Mucemu's-Sagir (749) Ebu Nuaym Hilye (5/165) Şeceri Emali (2830) İbn Hacer Metalibu'l-Aliye (4416) Ravileri güvenilirdir. Ancak Yezid b. Mersed, Muaz radıyallahu anh'den işitmemiştir. Hadisin şahitleri vardır:

* **Ubade b. Samit radıyallahu anh'den**: Ziyau'l-Makdisi el-Muhtare (8/345) İbn Ebi Şeybe (7/461)

* **Ebu Hureyre radıyallahu anh'den**: İbn Ebi Şeybe (7/461)

* **Ebu Berze radıyallahu anh'den**: Ebu Ya'la (13/436)

[2007] **Sahih.** Deylemi (5621) eş-Şenterini, ez-Zahire Fi Mehasini Ehli'l-Cezire (4/777) Zehebi, Teşbihu'l-Hamis (s.17) Ebu Ya'lâ'dan naklen: Fethu'l-Bari (13/37) Zeylai Nasbu'r-Raye (4/346) Metalibu Aliye (1660) Busayrî İthaf (3297/1) Ali b. Ma'bed'in Kitabu't-Taat ve'l-Ma'siyet'inden naklen; İbn Hacer, ed-Diraye (1015) Keşfu'l-Hafa (2588)

işleyene ortak olur."[2008]

Enes b. Malik radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**Kim bir topluluğun karartısını (kalabalığını) artırırsa onlardandır.**"[2009]

Burada dikkat edilmesi gereken husus, bizim oy kullanmayı küfür, oy kullananları da kâfir sayan haricilere muhalefet etmemizdir. Teşrî kelimesi lügatte kanun koymaktır. Dinde kullanılan manası ise; bir hükmü Allah'a veya dine nispet etmek, helal ve haram koymak yahut Allah'ın hükmünü değiştirerek uydurulan hükmü dine nispet etmektir. Nitekim delil getirilen ayette "**Yoksa onların Allah'ın meşru kılmadığı şeyi dinden meşru kılan ortakları mı var**?" (Şura 21) buyrulmuştur.

Demokratik seçimlere katılmak, amelde kâfirlere benzemek ve onlara amelî olarak itaat etmek olduğundan haramdır. Eğer akide hususunda da onlara benzenir ve itikadî itaat gerçekleşirse bu küfür ve şirk olur. Bu da demokrasiyi meşru görmek, Allah'ın indirdiğinden başkasıyla hükmetmeyi caiz kabul etmekle gerçekleşir. Böyle bir itikada sahip olan kimse oy kullanmasa dahi kâfir olur.

Lakin demokrasiyi akide olarak reddettiği halde, demokrasiden daha şerli küfür sistemlerinin zulmüne maruz kalmaktan dolayı, mevcut zulmü ancak oy kullanmak suretiyle def edebileceğini zannederek oy kullanan tevhid ehli bir kimseyi tekfir etmek mümkün değildir. Zira bu kimse, muhatap olduğu iki kötülükten büyük olanını def etmek için küçük olanına katlanmak düşüncesiyle bu fiilde bulunmuştur. İlim ehli olarak kabul ettikleri bazı kimselerin de görüşünü almak suretiyle böyle bir davranışta bulunan kimselerin hatalı olduklarını anlatmak için sağlam delillerle hüccet ikamesi gereklidir. Kur'ân ve sünnet naslarından veya aklî olarak getirilen şüphelerin giderilmesi gerekir. Oy kullanmak sebebiyle insanları tekfir edenler ise diğer bir sapık gruptur. Şu kaideyi hatırdan çıkarmamak gerekir: "Batıl, hak suretinde gelebilir lakin hak hiçbir zaman batıl suretinde gelmez." Bu yüzden tevhid ehli Müslümanlar, davetlerinde asla miting, seçimlere katılmak, parlementoya girmek gibi küfür ehline ait metotları benimsemezler. İbrahim aleyhi's-selâm'ın kavminin şerrinden kurtulmak için yıldıza bakarak "ben hastayım" demesi gibi, Müslümanların kendilerini oy kullanmaya mecbur hissettikleri durumlar söz konusu olabilir, lakin oy kullanmama gibi bir seçenek olduğu sürece bu bâtıl fiile asla iştirak

---

[2008] **Munkatı.** İbnu'l-Mubarek, Kitabu'z-Zuhd (42) Begavi Şerhu's-Sunne (9/149) ez-Zeylaî Nasbu'r-Raye (4/346) Abdurrahman b. Ziyad ile Ebu Zerr radıyallahu anh arasında inkıta vardır.

[2009] **Hasen ligayrihi.** Hatib Tarih (10/40) İbn Ebi Asım, es-Sunne (1464) Ebu Amr el-Buhayri, Fevaidu'l-Muntabe Li'l-Mahledî (el yazma no:788) el-Elbani ed-Daife (4608) isnadında el-Haris b. en-Numan ve Said b. Umare zayıftır.

etmemek gerekir! Nitekim zarurette kaldığı için meyte veya domuz eti yiyen kimse, bunların helal olduğunu iddia edemez!

Şeyh Muqbil b. Hâdi el-Vadiî Rahimehullah'ın Seçimler Hakkındaki Fetvaları

Şeyh Mukbil b. Hadi el-Vadiî rahimehullah şöyle demiştir: "Seçimlere katılmaya davet eden selefi olamaz. O selefi değil, felsefîdir."[2010]

Yine şöyle demiştir: "Seçimlere katılmaya çağıranlar sapık ve fasık sayılırlar. Zira bu, komünistlerin, baasçıların, nasırîlerin ve - Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in: "**İman Yemendendir, hikmet Yemen'lidir**"[2011] buyurduğu - tertemiz topraklarımız üzerine gelecek olan diğerlerinin ayaklarını sağlamlaştırmaktır. Oy kullanma meselesine "içtihadi bir mesele" diyen miskinin de miskinidir."[2012]

Şeyh Mukbil b. Hadi el-Vadiî rahimehullah'a şöyle soruldu: "*Seçimlere katılmayı vacip görüyorum. Zira hayır ehlinin bundan geri kalması caiz olmaz. Çünkü hayır ehli bundan geri kalırlarsa hayırsız kimseler oraya girer. Hayırlı kimselerin hükümet meclislerinde bulunmaları iyidir. Zira bu meclislerde doğruyu gösterebilirler. Seçimler hakkında sizin görüşünüz nedir? Bunu caiz gören kimseyi reddetmek için kitap ve sünnetten delil nedir? Bunun haramlığının delili nedir*?"

Cevap: Rabbu'l-İzzet, kerim kitabında şöyle buyuruyor: "**Hiç mü'min olan kimse fâsık olan gibi midir? Bunlar asla eşit olamazlar.**" (Secde 18) Alim, fazilet sahibi, eşek ve komünistin oyları birdir. Allah Teâlâ kerim kitabında şöyle buyuruyor: "**Yoksa kötülükleri işleyenler, hayatlarında ve ölümlerinde, kendilerini, iman eden ve sâlih amel işleyen kimselerle bir tutacağımızı mı zannediyorlar? Ne kötü hüküm veriyorlar**." (Casiye 21)

"**Yoksa îman edenleri ve sâlih amel işleyenleri, yeryüzünde fesad çıkaranlar gibi mi tutacağız? Yahutta Allah'tan korkanları, kötülük işleyenler gibi mi tutacağız**?" (Sad 28)

"**Erkek kız gibi değildir**." (Al-i İmran 36)

Fazilet sahibi kimsenin oyu, günahkâr bir kadının oyu ile eşit sayılmaktadır. Allah Subahnehu ve Teâlâ, müşrikler meleklerin Allah Teâlâ'nın kızları olduklarını söyledikleri ve erkekleri kendilerine nispet ettiklerinde şöyle buyurmuştur: "**O halde bu haksız bir taksim**" (Necm 22)

Bu seçimler Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem zamanında, Ebu Bekir ve Ömer radıyallahu anhuma zamanlarında, Emeviler ve Abbasiler

---

[2010] Garetu'l-Eşrita (2/20)
[2011] **Sahih.** Muslim (52)
[2012] Garetu'l-Eşrita (2/153)

devletlerinde var mıydı? Nitekim küfür ülkelerinden bazısında livata, erkeğin erkekle evlenmesi, içkiyi ve faizli bankaları serbest bırakma konuları oylanır hale gelmiştir. Oylama ve seçimler gölgesinde her şeyi yapmak mümkündür. Rabbu'l-İzzet ise kerim kitabında şöyle buyuruyor: "**Onlar, yine de câhiliyyenin (o kokuşmuş) hükmünü mü arıyorlar?**" (Maide 50) Sen dosdoğru olanı talep et. Allah Teâlâ, Nebisi Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'e şöyle buyuruyor: "**Emrolunduğun gibi dosdoğru ol**." (Hud 112) Yine şöyle buyurur: "**O halde dosdoğruca O'na yönelin**" (Fussilet 6) Bizler Kitap ve sünnete karşı dosdoğru olmakla emrolunduk. Allah Teâlâ şöyle buyuruyor: "**Eğer seni sağlam tutmamış olsaydık, neredeyse onlara azıcık meyledecektin**." (İsra 74)

Afganistan'da seçimlerin sonucu ne oldu? Birçok İslamî ülkelerde seçimler ne sonuç getirdi? Bundan da kötüsü, seçimler demokrasinin vesilesidir. Bu sözler Sudan'lı kardeşlerimize yönelik değildir. Seçimlerden günler sonra kimse benden konuşmamı istemesin. Ben "el-Musara'a", "Fetva Fi Vahdeti'l-Muslimin Maa'l-Kuffar", "Kam'u'l-Muanid" ve "Gâretu'l-Eşrita Ala Ehli'l-Cehl ve's-Safsata" kitaplarımda seçimler hakkında konuşmaktan yoruldum. Elhamdulillah bu kitapların hepsi basılmıştır."[2013]

Şeyh Mukbil rahimehullah'a bazı şeyhlerin oy kullanmaya cevaz verdikleri söylenir ve bunun neden içtihadi bir mesele olmadığı sorulur. Bunun üzerine şöyle cevap vermiştir: "Şeyh el-Elbânî Cezair'de seçimlere katılmaya cevaz vermiş, kadınların nikaplarıyla seçime katılmasında sakınca görmemiştir. Yine Şeyh b. Baz da böyle fetva vermiştir. İhvanu'l-Muflisin de onların fetvalarını yayınlamıştır. Ben de diyorum ki bu iki şeyhin Allah'tan korkmaları ve Ehl-i Sünnet'ten bir çok kimseyi saptırdıkları bu fetvadan dönmeleri gerekir. Allaha hamd olsun Ehl-i Sünnet taklit etmez. Çünkü Allah Azze ve Celle kitabında şöyle buyurmuştur: "Bilmediğin şeyin ardına düşme" (İsra 36)…"

Şeyh Mukbil rahimehullah oy kullanmayı caiz sayan Abdurrahman Abdulhalık ve Ebu İshak el-Huveyni'yi şu sözleriyle reddetmiştir:

"Abdurrahman Abdulhalık'a Allah hayırlı karşılık vermesin. Selefi idi, sonra Sulfatî oldu. Çünkü seçimlere katılma görüşüne tutundu. Oy kullanmak demokratiyye'nin görüşüdür.

Onun Allah'tan korkması ve Allah'a daveti terk etmesi gerekir. Zira ben onun gibilerin yerinde oturması gerektiği görüşündeyim. Onun zararı faydasından büyüktür. Ondan teberri edilmelidir. Çünkü başkalarının Kitap ve sünnet üzerine kurulu olan davetlerine zararı çoktur. Onun tevbe etmesini ve bu partilerden uzaklaşmasını öğütlerim.[2014]

[2013] Mukbil b. Hadi, Tuhfetu'l-Mucib (244-246) Garetu'l-Eşrita (2/114, 166)
[2014] Fadaih ve Nasaih (s.49, 54)

Bütün selefilerin sünnet ile izzet bulmaları, bunu şeref saymaları gerekir. Abdurrahman Abdulhalık'ın selefiliği gibi olmamalıdırlar. O Yemen'de, Sudan'da, Cidde'de ve hatta Endonezya'da Ehl-i Sünnet'in saflarını bölmüştür. Abdurrahman Abdulhalık oralara gittiğinde ancak aralarını bölen belalarla dönmüştür. Fikirleriyle değil, dinarlarıyla bölücülük yapmıştır.

Onun İhvanî görüşleri vardır ve seçimlere katılmaya davet etmektedir. Onun ve Abdullah es-Sebt'in daveti Selefî ve Sünnî davete karşı bir lekedir.[2015]

Abdurrahman Abdulhalık'ın el-Vela ve'l-Bera kitabı hakkında Şeyh Mukbil şöyle dedi: "Hükümetlere dostluk edenleri ve Salihlerden uzaklaşanları Allah'a davet edenlerin en faziletleri olarak sayıyor" demiştir. Sonra Şeyh Mukbil, Abdurrahman Abdulhalık'ın bu kitabındaki sapık sözlerinden birisi olarak şunu nakleder: "Saddam müminlerin kahramanı ve mucahiddir…" diyor"[2016]

Ebu İshak el-Huveyni, Parlemento meselesi hakkında: "Fer'î bir meseledir, aslî mesele değildir. Bizim bundan geri kalmamamız gerekir" demiştir. Ebu Abdillah el-Mısri dedi ki: Şeyh Mukbil, Ebu İshak el-Huveyni hakkında şöyle dedi: "Nasıf Ali dedi ki: "Allah biliyor ya, bu adam hakkında emin olamıyorum." Kasetlerini dinlemeyi tavsiye etmiyorum."[2017] Bir gün Şeyh Mukbil, Ebu İshak el-Huveyni hakkında eliyle havaya işaret ederek "Şuradan ve buradan yemeyi seven birisi" dedi.[2018]

Şeyh Mukbil'in seçimler hakkında birçok açıklamaları; İ'lamu'l-Ecyal Bikelami'l-İmam el-Vadiî Fi'l-Furuk ve'l-Kutub ve'r-Rical kitabında bulunmaktadır.

Şeyh Mukbil'in bu konuda fetvalarından diğer bazıları da şöyledir:

Soru: *Hüküm yalnız Allahın olmasına rağmen, "Halkın kendi kendini yönetmesi" sözlerinin anlamı nedir? Oylama Allahın şeriatına muhalif olursa tabi olunabilir mi?*

Cevap: Halkın kendi kendini yönetmesi demokrasidir ve bu küfürdür. Zira Allah Teâla: "**Hükmünde hiç kimseyi ortak kılmaz**." (Kehf 26) Demokrasi küfürdür başlıklı sesli kaydımız vardır.

Oylamaya gelince, bu Müslümanlara karşı taraf olmaktır. Bu dinde pazarlıktır. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: "**Bütün cahiliye işleri ayaklarımın altındadır**"[2019] Bizim de: "Partilerin,

---

[2015] Garetu'l-Eşrita (Es'ileti'l-Cezairiyye)
[2016] Garetu'l-Eşrita (1/286) el-Mahrec Mine'l-Fitne (s.138)
[2017] Şemsan nakletmiştir.
[2018] Şeyh Yahya b. Ali el-Hacuri hafazahullah nakletmiştir.
[2019] **Sahih.** Müslim (2137)

Ba'aşçıların, Nasırilerin görüşleri ayaklarımızın altındadır" dememiz gerekir. Ama Allah'ın kitabını millet meclisine koymamız halinde Kitap ve sünnete aykırı bir oylama yapıldığında, "Millet meclisinin söylediğini alırız" demek küfürdür. "**Öyleyse bu haksız bir paylaşma**" (Necm 22) Allah yardımcımız olsun.[2020]

Soru: *İnsanların birçoğu Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in: "**Şeytan arap yarımadasında kendisine ibadet edilmesinden ümit kesmiştir**" hadisini delil getirerek Arap yarımadasında şirk olmayacağını söylüyor.*

Cevap: Şeytanın ümit kesmesi hüccet değildir. O namaz kılanların ibadetinden ümit kesmiş ve namaz kılmayanlara çıkmıştır. Nebi sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: "**Devs kabilesinin kadınlarının kıçları Zu'l-Halasa putu için sallanmadıkça kıyamet kopmaz**."[2021]

İşte Arap yarımadasında Allah'tan başkasına dua edenler! İşte Allah'ın indirdiğinden başkası ile hükmedenler! Allah'ın indirdiğinden başkasıyla hükmetmek şirktir. İşte Allah'tan başkasına itikad besleyenler!

Bu sadece şeytanın bir zannıdır ve o zannında hata etmiştir. Şirk günümüzde de kol gezmektedir. Mesela Müslümanların yöneticilerinin hükümde bulunduğu meclisler buna bir örnektir. Bu şekilde muhakeme şirk ve küfürdür. Birleşmiş Milletlerin hükümleri şirk ve küfürdür.: "**Yoksa, Allah'ın dinde izin vermediği bir şeyi onlara meşru kılacak ortakları mı vardır?**" (Şura 21)

İşte Irak tagutu Saddam! İşte Kaddafi! Savtu'l-Ummal ve el-Mesar gazeteleri: "el-Vadii Müslümanları tekfir ediyor" diyorlar! Bilakis ben ehl-i sünnetim ey gafiller! Müslümanları değil, kâfirleri tekfir ediyorum! Allah'ın kendilerine vacip kıldıklarını yerine getirerek namaz kılanlara gelince, ben onları tekfir etmiyorum. Size meydan okuyorum: bir müslümanı tekfir ettiğimi ispatlayın!

Bu gazeteleri rezil ederek onların partici olduklarını Müslümanlara bildiren Allah'a hamd olsun. Onların partici olduklarını söylediğimizde hakkımızda: "Siz çok sertsiniz, siz şöylesiniz, siz böylesiniz…" diyorlardı. Bizim bu gazetelerin partici olduğunu yazmaktaki amacımız; Müslümanlara onların partici olduklarını ve küfre hizmet ettiklerini bildirmekti.

Bu zamanda tagutlar çoktur. Millet meclisi taguttur, ülkemizdeki partici bakanlar taguttur. Ey Cezayirli'ler! Şazeli b. Cedid taguttur. Fransa Şazeli b. Cedid'e öfkelenmiş ve ülkesine girmekle tehdit etmiştir. Bu, Şazeli b. Cedid'in Fransa için çalıştığını ve onlara vekâlet ettiğini gösterir."[2022]

[2020] Mecmuul Fetava'l-Vadii 1/154)

[2021] **Sahih.** Buhari (6583) Müslim (5173)

[2022] Mecmuu'l-Fetava'l-Vadii (1/139-140)

Şeyh Nasıruddin el-Elbânî'nin Fetvası

Şeyh el-Elbani rahimehullah şöyle demiştir: "Oy kullanarak seçimlere katılmak zalimlere meyletmektir. Çünkü sahih islâmi kültüre sahip her Müslüman bilir ki, parlemento düzeni ve seçimler İslam düzeninden değildir."[2023]

Şeyh el-Elbani rahimehullah'a şöyle denildi: "Ey şeyh! İşittiğimize göre bazı şartlarda parlementoya girmeye cevaz vermişsiniz?!" el-Elbani dedi ki: "Hayır! Caiz değildir. Bu şartlar pratik değil, teoriktir. Hangi şartları zikrettiğim size ulaştı mı?" soruyu soran: "Birinci şart insanın nefsini muhafaza etmesidir." Şeyh dedi ki: "Bu mümkün müdür?" Soruyu soran: "Hiç tecrübe etmedim" Şeyh: "İnşaallah tecrübe etmezsin. Bu şartların gerçekleşmesi mümkün değildir. Bizler insanlardan birçoğunun hayatlarında, giyimlerinde, sakallarında, bu meclislere girdikleri zaman değişmeler ve bozulmalar meydana geldiğine şahit oluruz!! Onlar bu işlerini temize çeker, takip ettikleri yolun bunu gerektirdiğini söylerler… Bazı insanlar parlementolara İslami Arap elbisesiyle girmiş, kısa bir zaman sonra giyim şekilleri değişmiştir. Bu bozulmanın mı yoksa düzelmenin mi göstergesidir?" Soruyu soran: "Cezayirdeki kardeşleri ve siyasi alanda yaptıklarını mı kastediyorsunuz?" Şeyh dedi ki: "Tavsiye etmeyiz! Bu günlerde herhangi bir islam ülkesinde siyasi çalışmayı tavsiye etmeyiz."[2024]

Şeyh Abdusselam Berces'in Fetvası

Şeyh Abdusselam Berces rahimehullah şöyle demiştir: "Bilinmektedir ki bu parlementolara girmek, hâciyyat ve tahsiniyyat bir tarafa, hakikatte dinin zaruretler hususundaki maksatlarının da kaybedilmesidir. Çünkü bu dini temelinden yıkmaktır. Dinin en yüksek gayesi olan Allah'ın birlenmesini gerçekleştirme esası düşürülmektedir."[2025]

Yahyâ el-Hacûrî'nin Fetvası

Şeyh Yahya el-Hacuri şöyle demiştir: "Eğer sana seçimlerde oy kullanmanın hakikati nedir diye sorarlarsa de ki: "O Allah'ın hak dininden uzak olan Demokrasi nizamıdır ve kâfirlere benzemektir. Onlara benzemek caiz değildir. Oy kullanmakta birçok zararlar vardır ve Müslümanlara hiçbir faydası yoktur. En önemli zararları şunlardır: Çoğunluk hesabıyla hak ile batılın ve hak ehliyle batıl ehlinin eşit sayılması, vela ve beranın (Allah için dostluk ve Allah için düşmanlık ilkesinin) kaybolması, Müslümanları parçalaması, aralarına kin, düşmanlık, partilerle gruplaşma, taassup, aldatma, hile ve yalan sokması, vakitlerin ve malların zayi edilmesi, kadınların saygınlığının yok edilmesi, İslamî din ilimlerine ve ehline karşı

[2023] Hataru'l-Muşareke fi'l-İntihabat adlı kaset.
[2024] Silsiletu'l-Hedyi'n-Nur (2/352) bkz.: Medariku'n-Nazar Fi's-Siyase (s.345)
[2025] Abdusselam Berces, el-Hucecu'l-Kaviyye (s.37-38)

güvenin sarsılmasıdır."[2026]

Yine şöyle demiştir: "Zaruretlerin sınırını din belirler. Âlimler şöyle derler: "Zaruret; insanın canı veya malı hususunda tahammül edemeyeceği zarardır." Bazı insanlar zaruret kaidesini öyle genişletiyorlar ki, sakalı kesmeyi, rezillikleri seyretmeyi, pantolon giymeyi, kadın erkek karışık okullarda okumayı, partileri ve oy kullanmayı dahi zaruret görmektedirler! Bunlar zaruret değil bilakis haram olan şeylerdir."[2027]

Yine Yahya el-Hacuri şöyle demiştir: "Hangi delil seçimlere katılmayı mubah kılabilir? Bu kâfirleri taklittir. Oy kullanmanın kafirleri taklid olması yeter. Hayır vallahi, ilimden az bir nasibi olan alim veya sünnetin rayihasından koklamış kimse bir tarafa, akıl sahibi bir kimse dahi oy kullanmanın Allah Azze ve Celle'nin dininden olduğunu söylemeye cüret edemez. Bu ancak kâfirlerin işidir."[2028]

Şeyh Muhammed b. el-İmam'ın Fetvaları:

Soru: *Siyasi partilere üye olmak caiz midir?*

Cevap: Siyasi partiler laikliğin gruplarıdır. Laiklik; dinsizliktir. Yani Allah'ın hak dinini din edinmemektir. Hatta laiklik, Allah katından indirilmiş ve değişikliğe uğramamış dini dahi kabul etmez. Laiklik, mesela batıda tahrif edilmiş ve değiştirilmiş Tevrat ve İncil'i de kabul etmez. Kendi iddialarına göre Musa ve İsa aleyhime's-selâmdan kaldığını ileri sürdükleri Yahudilik ve Hristiyanlığı da kabul etmez. Bu, Allah Azze ve Celle'nin katından bir din indiğine iman etmemektir.

Sonra Müslümanlar arasında laiklik yayıldı. Şu kaidelerini ortaya koydular: Din Allah içindir, vatan herkes içindir. Yine: Din kul ile rabbi arasındadır kaidesini yaydılar. Yani namaz, oruç ibadet edenin ibadetidir. Ama hükümler, ahlak, muameleler, siyasi ve iktisadi meselelere gelince bunlarda insanların hükmüne müracaat edilmesi ve insanların kanun koyması görüşündedirler! Bu konularda İslam dininin hükmünü kabul etmezler. Müslümanların arasında bu laiklik/dinsizlik çoğaldı. Bu, batılı devletlerin laikler için seçtiği laiklik olup Müslümanlar arasında da bulunmaktadır.

Bütün bunlara göre; partiler, laik partiler ile bidat ve sapıklık içeren partiler arasındadır. Bu partilere girmek dinen caiz değildir. Bilakis bu haram, hatta haramların en büyüklerindendir. Zira bunda günahta yardımlaşmak, sapıklık üzere düşmanlık ve haddi aşma vardır. Özellikle siyasi partiler, ister seçim yoluyla gelip barış devrimi denilen, demokrasi kanunlarıyla amel eden demokratik devrim partileri olsun, isterse askeri

[2026] El-Mebadiu'l-Mufide (s.30)
[2027] El-Kenzu's-Semin (5/131)
[2028] Celsetun Saa Fi'r-Reddi Ale'l-Muftiyyine bi'l-İzaa

devrimle gelenler olsun fark etmez.

Yine bu partiler iki şeyi bir arada barındırır. Siyasi partiler fitnelerin ve sapıklıkların kaynağıdır. Müslümanları fazlasıyla parçalamakta ve zayıflatmaktadır. Düşmanlar için Müslümanlara karşı gedikler açmaktadır. Daha bunun gibi Müslümanlara zararlı olan birçok meseleleri vardır. Hareket ve kuvvet ancak Allah'tandır. Allah'a ve ahiret gününe iman eden için partilere girmek caiz değildir. Bilakis Müslümanlara farz olan, tek grup olan Allah'ın seçtiği Allah'ın grubu olmaları, tek ümmet olmalarıdır ki, o da salih selefin ve onlara güzellikle uyanların üzerinde bulundukları nübüvvet menhecine tabi olan İslam ümmetidir. Allah en iyi bilendir.[2029]

Şeyh Muhammed el-İmam şöyle demiştir: "Seçimler, Allah'a ortak koşma kapsamındadır. Bu itaatte şirktir. Zira seçimler demokrasi nizamının bir parçasıdır ki, bunu İslam düşmanları, Müslümanları dinlerinden uzaklaştırmak için koymuşlardır. Kim onu razı olarak, istekle, sahih olduğuna inanarak kabul ederse, Allah Azze ve Celle'nin emrine muhalefet hususunda İslam düşmanlarına itaat etmiş olur. Bu ise itaatte şirkin ta kendisidir. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ شَرَعُوا لَهُمْ مِنَ الدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَنْ بِهِ اللَّهُ وَلَوْلَا كَلِمَةُ الْفَصْلِ لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ وَإِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ * تَرَى الظَّالِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمَّا كَسَبُوا وَهُوَ وَاقِعٌ بِهِمْ

"**Yoksa onların, Allah'ın izin vermediği şeyi kendileri için dinden bir şeriat koyan ortakları mı var? Eğer önceden verilmiş bir hüküm olmasaydı, muhakkak aralarında hükmolunurdu. Şüphesiz zâlimler için acı bir azâb vardır. Zâlimleri, işledikleri şeylerin azabından korkan kimseler olarak görürsün ki, bu, mutlaka onların başına gelecektir**" (Şura 21-22)

إِنَّ الَّذِينَ ارْتَدُّوا عَلَى أَدْبَارِهِمْ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ الْهُدَى الشَّيْطَانُ سَوَّلَ لَهُمْ وَأَمْلَى لَهُمْ * ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لِلَّذِينَ كَرِهُوا مَا نَزَّلَ اللَّهُ سَنُطِيعُكُمْ فِي بَعْضِ الْأَمْرِ

"**Kendileri için hidayet apaçık belli olduktan sonra arkalarını dönüp tekrar küfre yönelenlere şeytan işlerini kolaylaştırmış, ümidlerini artırmıştır. Bu da, onların, Allah'ın indirdiklerinden hoşnud olmayanlara, "biz, bazı hususlarda size itaat edeceğiz" demiş olmalarındandır**." (Muhammed 25-26)

[2029] Fetva tarihi: 02 Cemadiyessani 1433 Link: http://www.sh-emam.com/show_fatawa.php?id=424

وَإِنْ أَطَعْتُمُوهُمْ إِنَّكُمْ لَمُشْرِكُونَ

"**Onlara itaat ettiğiniz takdirde, şüphe yoktur ki, siz de müşriklerden olursunuz**" (En'âm 121)

Bu seçimler Allah'ın kanunlarından mıdır, yoksa beşerin kanunlarından mıdır? Eğer Allah'ın kanunlarındandır derlerse bu Allah'a karşı büyük bir iftiradır. Laik anayasalar Müslümanların ülkelerinde mevcuttur. Bu, seçimlerin laik düzenlerin uygulaması olduğunun en büyük şahididir. Eğer: "Beşerin kanunlarındandır" derlerse, beşerin kanunlarını nasıl kabul edebilirsiniz? Böyle bir kanun koymanın hükmü nedir? Ayet, seçimleri düzenleyen demokrasi kurucularının, insanlar için şeriat koyma hususunda Allah'a ortak koşmakta olduklarını açıklamıyor mu? Seçimleri kabul eden kimse, yaratılmışları şeriat koyucu olarak görmüyorsa, yaratılmışlar nasıl şeriat koyucu olurlar? Geçen ayeti nasıl anlamamız gerekir o halde? "Seçimlere katılmak caizdir" diyen kimse bununla yetinmiyor, daha da çamura batarak: "Oy kullanmak vaciptir, bunu terk eden günahkârdır, emaneti eda etmemiştir…" vs. diyor!"[2030]

Şeyh Muhammed el-İmam, Mefasidu'l-İntihabat kitabında demokrasinin birçok pisliklerini anlatmış, demokratik seçimlerde oy kullanmanın caiz olmadığına dair doyurucu açıklamalar yapmış ve "iki zarardan hafif olanına katlanmak" kaidesiyle oy kullananların şüphelerini çürütmüştür.

Şeyh Rebi' b. Hâdi el-Medhalî'nin Fetvası

Şeyh Rebi b. Hadi el-Medhali, Ebu'l-Hasen es-Suleymani'ye son reddiyesinde şöyle demiştir: "Diyorsun ki: "Seçimler konusu içtihadî bir meseledir"

Derim ki: Seçimlerin içtihadi bir mesele olduğunu söylemek caiz değildir. Bilakis bu sapıklık meselelerindendir ve Yahudi ve Hristiyanların uydurdukları kâfir demokrasi pisliklerinden birisidir. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem onlara tabi olmayı en şiddetli bir şekilde kötülemiştir:

لَتَتَّبِعُنَّ سَنَنَ مَنْ قَبْلَكُمْ شِبْرًا بِشِبْرٍ وَذِرَاعًا بِذِرَاعٍ حَتَّى لَوْ سَلَكُوا جُحْرَ ضَبٍّ لَسَلَكْتُمُوهُ قُلْنَا يَا رَسُولَ اللهِ الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى قَالَ فَمَنْ

"**Elbette sizler, sizden öncekileri karış karış, dirsek dirsek izleyeceksiniz. Hatta onlar keler deliğine girseler sizler de gireceksiniz**." Dediler ki: "Ey Allah'ın rasulü! Onlar Yahudi ve Hristiyanlar mı?" Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem: "**Başka kim olacaktı**?"

[2030] Şeyh Muhammed el-İmam Mefasidu'l-İntihabat (s.25)

buyurdu.[2031]

Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

أما بعد فإن خير الحديث كتاب الله وخير الهدى هدى محمد وشر الأمور محدثاتها وكل بدعة ضلالة

"**Bundan sonra. Şüphesiz sözlerin en hayırlısı Allah'ın kitabı, yolların en hayırlısı Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'in yolu, işlerin en kötüsü sonradan çıkarılanlardır. Her bidat sapıklıktır**."[2032]

Yine şöyle buyurmuştur:

وَإِنَّهُ مَنْ يَعِشْ مِنْكُمْ فَسَيَرَى اخْتِلاَفًا كَثِيرًا فَعَلَيْكُمْ بِسُنَّتِي وَسُنَّةِ الْخُلَفَاءِ الرَّاشِدِينَ الْمَهْدِيِّينَ عَضُّوا عَلَيْهَا بِالنَّوَاجِذِ وَإِيَّاكُمْ وَمُحْدَثَاتِ الأُمُورِ فَإِنَّ كُلَّ بِدْعَةٍ ضَلاَلَةٌ

"**Şüphesiz aranızdan yaşayacak olanlarınız, birçok ihtilaflar görecektir. Sizlere sünnetime ve hidayet edilmiş raşid halifelerimin sünnetine sarılmak düşer. Ona azı dişlerinizle tutunun. Sizleri sonradan çıkarılan işlerden sakındırırım. Zira her bidat sapıklıktır**."[2033]

Demokrasi seçimlerini yapanlar, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ve raşid halifelerin sünnetine en ilgisiz kalan insanlardır. Seçimlerin sayılamayacak kadar kötülükleri vardır. Nitekim bu konuda birçok eserler yazılmıştır. Allah fesattan yasaklar. Senin sapıklıkları içtihadi mesele sayma ve hafife alma konusundaki bu menhecin, Rafızilik, Haricilik, Kabircilik gibi sapıklıklara kapı açar.

Diyorsun ki: "Selefîler arasında bu meselelerde daha önce de ihtilaf vardı. Kuveyt'teki Selefîler seçimlere katılma görüşündeler. Bizler ise Yemen'de bu görüşte değildik. Bu gün uygun gören de var, görmeyen de var."

Derim ki: Sen ve senin menhecinde olup sana körükörüne tabi olanlar bunu uygun görüyorlar. Selefilere gelince, onların İslamî duruşları sabittir. Sakın karıştırma! Demokratik seçimler hakkında selefilerin ihtilaf ettikleri meselelerden saymaya kalkışma!

Nitekim Allame el-Elbani rahimehullah Kuveyt'te İhyau't-Turas

---

[2031] **Sahih.** Buhari (3456) Muslim (2669)

[2032] **Sahih.** Muslim (867) Ahmed (3/371)

[2033] **Sahih.** İbn Hibban (1/178) Hakim (1/174, 176, 177) Ahmed (4/126) Ebu Davud (4607) İbn Mace (42) Bezzar (10/137) Taberani (18/245, 248, 249)

cemiyetinde demokratik seçim sapıklığına katılma konusuna dalan ve gruplaşan kimseleri reddederek çürütmüştür."[2034]

İbn Useymin, Ahmed en-Necmî, Muhammed Eman Camî ve Şeyh Fevzan'ın Fetvaları

Allame İbn Useymin rahimehullah Şerhu'l-Mumti'de Müslümanların seçimlere katılmalarının mümkün olmadığını söylemiştir.[2035]

Allame en-Necmî[2036], Muhammed Eman Cami[2037] ve Şeyh Salih el-Fevzan[2038] da seçimlere katılmanın caiz olmadığını, bunun kâfirlere benzemek olduğunu açıklamışlardır.

Tagut Kelimesinin Tefsiri

Soru: Bakara suresi 256. Ayetinde geçen "tagut" kelimesi, bazı türkçe Kur'an meallerinde "şeytan" olarak tercüme edilmiştir. Bazıları da bu ayeti öne sürerek "tagut" olarak isimlendirdikleri devlet yöneticilerini tekfir etmeyen kimselerin imanlarının geçersiz olduğunu iddia etmektedirler. Hatta Allah'ın dinine aykırı her hükmü reddettiklerini ifade eden, lakin oy kullanmak suretiyle Müslümanlar üzerindeki zulmün bir kısmını bertaraf edebileceklerine inanan ve celb-i maslahat niyetiyle oy kullanan Müslümanların, "tagutu reddetmemiş olacakları" gerekçesiyle kâfir olduklarını iddia ediyorlar. Özetle;

Tagut kelimesinin şeytan olarak tefsir edilmesi doğru mudur? Günümüzdeki yöneticileri tekfir etmeyen ya da oy kullananlar Bakara 256. Ayetine göre kâfir mi olmaktadırlar?

Cevap: Şüphesiz Allah Azze ve Celle sahabelerin, Kur'an ve sünnet nasları hakkındaki anlayışlarını sonrakiler üzerine bir rehber kılmış, hidayeti onların iman ettiği gibi iman etmeye bağlamıştır. Sahabe asrından sonra ihtilaf ederek fırkalara ayrılanlar arasında aşırılık yapanlar, geri kalanlar ve orta yolu tutarak selefin menhecinden ayrılmayanlar bulunmaktadır. Selefin anlayışı aşırılık edenlerin hislerini törpülemekte, aşırılığında ısrar edenler orta yolu tutanlara "Mürcie" ithamında bulunmaktadır. Yine selefin anlayışı geri kalanları da olması gereken konuma yönlendirmekte, onların ısrar edenleri de kendilerini ora yola çağıranları "haricilik" ile itham edebilmektedir. Selefin menheci, bütün meselelerde olduğu gibi bu

---

[2034] Rebi b. Hadi el-Medhali, "Tenbihu'l-Magrur İla Ma Fi Makali Ebi'l-Hasen ve Menhecihi Mine'd-Dalal ve'ş-Şurur" (Hicri 4.11.1432)

[2035] Şerhu'l-Mumti (8/10)

[2036] El-Mevridi'l-Azbi'z-Zulal (s.240)

[2037] Hakikatu'd-Dimokratiyye (s.33-34)

[2038] Şeyh Fevzan'ın internet sitesi 8027 nolu fetva. Bkz.: Es'iletu'l-Menahici'l-Cedide (s.207)

meselede de birbirine zıt iki sapıklığın tam karşısında değil, ortasında yer almaktadır. Dolayısıyla her iki uç da orta yolu tutanları kendilerine tam bir zıtlık arz eden fırka ile eşit kefeye koymaktadır.

Meselenin aslına gelecek olursak; Allah Azze ve Celle mealen şöyle buyurmuştur:

لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِنْ بِاللَّهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى لَا انْفِصَامَ لَهَا وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

"**Dinde zorlama yoktur. Hak yol, bâtıl yoldan ayrılmıştır. Kim tâğûtu inkâr eder, Allah'a iman ederse, kopması mümkün olmayan en sağlam kulpa tutunmuş olur**." (Bakara 256)

Ayetin akışından anlaşılacağı üzere kişiyi reddetmediği takdirde kâfirlerden kılacak olan tagut; Allah'ı birleyerek iman etmesini ve İslam dinine girmesini engelleyen her şeydir. Bunların başında şeytan gelir. Görünürde şeytandan başka bir varlık da olabilir.

Müfessirler imamı İbn Cerir et-Taberî rahimehullah, tefsirinde sahabelerden ve tabiin imamlarından tagutun tarifi hakkında bazı nakillerde bulunmuştur. Buna göre tagut kelimesi, şeytan, kendisine muhakeme olunmak için başvurulan kâhin, sihirbaz vb. olarak tefsir edilmiştir. Kâhinlere ve sihirbazlara da neticece şeytan indiği için bu görüşler arasında ciddi bir ihtilaf olduğundan söz edilemez.

İmam Taberî rahimehullah bahsi geçen nakillerden sonra şöyle der: "Bana göre tagut kelimesi hakkındaki görüşlerden doğru olanı şudur: Allah'a karşı tuğyan (taşkınlık) eden ve Allah'ın dışında kendisine kulluk edilen her şey taguttur. Bu ister kendisine kulluk edenlere karşı tagutun zorlamasıyla yapılıyor olsun, isterse ona kulluk edenlerin kendiliklerinden itaatleriyle yapılıyor olsun fark etmez. Bu kendisine kulluk edilen varlık bir insan, şeytan, put veya herhangi bir şey olabilir."[2039]

Bu tarife göre tagutun tekfir edilmesi ile kastedilen tagutun, Allah'ın dinine aykırı olan her yönünü reddetmektir. Bir kimse "tagut" olduğuna hükmedilen bir kimsenin Allah'a itaate aykırı tavırlarını reddetmesine rağmen, sırf o kimseye "kâfir" hükmü vererek tekfir etmediği için Bakara 256. Ayetine muhalefet ettiği söylenemez. Bunu ancak dinde anlayıştan mahrum kılınmış olan haricilerin aşırıları iddia eder.

[2039] Taberi Tefsiri (5/419)

Sonra İmam Taberî rahimehullah ayetin anlamını şöylece takdir eder: "**Kim tagutu inkâr eder**" Yani; Allah'ın dışında kendisine tapılan her şeyin rububiyetini inkâr eden kimse tagutu tekfir (red) etmiş olur. "**Ve Allah'a iman ederse**" Yani; Allah'ın kendisinin ilahı, rabbi ve mabudu olduğunu tasdik ederse, "**kopması mümkün olmayan sağlam kulpa tutunmuş olur**" Yani; kendi nefsi için Allah'ın azabından ve cezalandırmasından kurtuluş talep ederek sağlam kulpa sarılmıştır."[2040]

Günümüzde Müslümanların yaşadıkları ülkelerdeki yöneticilerin tekfiri meselesine gelince, belirli şahısların tekfirine hükmetmek, ümmetin büyük âlimlerinin en çok sakındıkları meselelerdendir. Zira Allah'tan hakkıyla korkanlar, âlim kullarıdır. Sözü edilen yöneticilerin bazılarının fiilleri büyük küfür, bazılarının fiilleri küçük küfür türündendir. Her Müslümana vacip olan, küfrün büyüğüne de küçüğüne de karşı çıkmaktır. Ancak küfre karşı çıkmak ve onu reddetmek, bu fiillerin sahibi olan herkesi tekfir etmeyi gerektirmez. Ehl-i Sünnet indinde karara bağlanmış olan şudur ki, belirli bir şahsın tekfirinde şartlar ve maniler gözetilir. İmanı, küfrü, tekfir hükümlerinin detaylarını, tekfir edilecek kimsenin durumunu değerlendirmeyi vb. hususları, dinlerinin temel esaslarını dahi iyi bilmeyen kimselerin cılız omuzlarına yükleyip, kendi zanlarına göre kâfir saydıkları kimseleri tekfir etmeyi herkese farz kılmak gibi bir metod; asla ümmetin selefinin anlayışına tabi olanların menheci olmamıştır. Hatta böyle bir yolu tutmak bir kimsenin din konusunda sapmış veya aldanmış olduğunun en önemli göstergelerinden biridir. Bu, meselenin ifrat/aşırılık boyutudur.

Bunun tefrit/geri kalma boyutu ise, büyük ya da küçük olsun, işlenmekte olan küfrün yahut günahların hoş görülmesi, durumun sanki yönetici konumunda olan kimselerin Allah'ın dinine muhalefet etme serbestlikleri varmış gibi bir hal almasıdır. Hatta daha büyük kötülüğü savmak düşüncesiyle demokrasi küfrünü, ondan daha beter küfür ideolojilerinin üzerine salmakla işin bittiğini zannedenler vardır. Bilakis demokrasi küfrüne karşı insanlar bilinçlendirilmeli, bu pisliğin diğer küfürlere nazaran daha hafif görünmekle beraber diğer küfürlerden daha fazla yayılmaya müsait olduğu, bunun insanlarda dinlerine karşı gevşekliğe daha fazla sebep olduğu hususu dikkatlerden uzak tutulmamalı, bu küfre karşı çok daha fazla mücadele sergilemek gerektiği unutulmamalıdır! Zira diğer küfür rejimlerinde Müslümanlar üzerindeki baskı tek bir yönden şiddetle gelirken, demokrasi rejimlerinde şiddeti daha az olan birçok yönden gelmektedir. Demokrasi rejiminde Tevhid davetinin önü bir miktar açılmakla beraber, tevhide aykırı olan görüşlerin ve din adına sapık fırkaların görüşlerinin önü de o oranda açılmaktadır. Diğer bir ifadeyle baskıcı ve

[2040] Taberi Tefsiri (5/419)

bariz küfür rejimlerinde müslümanlar daha çok zarar görürlerken, demokratik rejimlerde İslâm dini daha çok tahrif edilmekte, zarar görmektedir.

Şayet yukarıda belirttiğimiz gaye ile oy kullananlar, tehlikenin bu yönlerini de düşünmüş, gereken tedbirleri almış ve bunu uygulamaktalarsa mesele yok. Lakin gördüğümüz o ki, partitisyon selinde birçok Müslüman boğulmakta, konfora râm olmakta, Allah için gözetilmesi gereken değerler bir yana bırakılmakta, aşağılanması gereken düşüklükler yüceltilmekte, en büyük düşmanımız olan şeytana boyun eğmiş tagutların "ılımlı İslam" yahut "aslı giderilip yalnız adı kalmış İslam" planları saat gibi işlemekte, sakallı Müslüman vizyon(!) değiştirip önce sakalını kısaltarak "maslahat" yaptığını zannetmekte ve sonra imanını kısaltmakta, tesettürlü kadın "maslahat" yaptığını zannederek önce çarşafıyla peçesini terk etmekte ve sonra imanından sıyrılmakta, mayasında Müslümanlara karşı kalleşlik olanlara karşı "kardeşlik" sergilenmekte, Müslümanlar taklit edenler ve taklit edilenler olarak ya vitrinlerin yahut tribünlerin adamı olmaya sürüklenmektedir. Fakat dinin başladığı andaki gurbeti gibi garip kalanlar Allah'a hamd olsun ümmetten hiç eksik olmayacaktır. Önemli olan; nerede duracağımızı, nerede ilerleyeceğimizi Kitap, sünnet ve sahabelerin menhecinden öğrenerek bunun dışına çıkmamaktır. Allah'tan afiyet ve muvaffakiyet dileriz.

Kâfirlere Küfür ve İsyanlarında İtaat Edenler Onlara Benzer

Allah Teâlâ şöyle buyuruyor:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ تُطِيعُوا فَرِيقًا مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ يَرُدُّوكُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ كَافِرِينَ

"Ey iman edenler! Eğer kendilerine kitap verilenlerden herhangi bir zümreye (küfürlerinde) itaat ederseniz, onlar sizi imanınızdan sonra çevirip kâfir yaparlar." (Al-i İmran 100)

وَلَا تُطِعْ مَنْ أَغْفَلْنَا قَلْبَهُ عَنْ ذِكْرِنَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ وَكَانَ أَمْرُهُ فُرُطًا

"Kalbini bizi zikretmekten gafil kıldığımız, hevasına uyan ve işi aşırılık olan kimseye itaat etme!" (Kehf 28)

وَإِنَّ الشَّيَاطِينَ لَيُوحُونَ إِلَى أَوْلِيَائِهِمْ لِيُجَادِلُوكُمْ وَإِنْ أَطَعْتُمُوهُمْ إِنَّكُمْ لَمُشْرِكُونَ

"Muhakkak ki şeytanlar, dostlarına sizinle mücadele etmelerini

telkin ederler. Onlara (şirklerinde) itaat ettiğiniz takdirde, şüphesiz siz de müşriklerden olursunuz." (En'am 121)

فَلَا تُطِعِ الْكَافِرِينَ وَجَاهِدْهُمْ بِهِ جِهَادًا كَبِيرًا

"Sen, kâfirlere itaat etme ve onlara karşı bütün gücünü kullanarak cihad et." (Furkan 51-52)

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ اتَّقِ اللَّهَ وَلَا تُطِعِ الْكَافِرِينَ وَالْمُنَافِقِينَ

"Ey Peygamber! Allah'tan sakın; kâfir ve münafıklara itaat etme." (Ahzab 1)

Allah-u Teâlâ kâfir önderlere itaat edenler hakkında şöyle buyuruyor:

وَقَالُوا رَبَّنَا إِنَّا أَطَعْنَا سَادَتَنَا وَكُبَرَاءَنَا فَأَضَلُّونَا السَّبِيلَا

"Derler ki: "Rabbimiz! Biz liderlerimize ve büyüklerimize itaat ettik; onlar da bizi doğru yoldan saptırdılar." (Ahzab 67)

İşte bu, kâfirlerle dostluk ile şiddetlenerek tekrar eder. Lakin içteki şekli başkadır; münafıklarla kâfirler arasında ittifak! Münafıkların kâfirlerin bazı emirlerine itaat etmeleri üzerine anlaşmaları! Bu, bazı işlerde, hatta her işte kâfirlere itaat eden pek çok müslümanın yaptığı şeydir. Bazen şu şekilde haberler duyarsın; "Taraflar oturumdan bakış açılarında ittifak ederek ayrıldılar." İttifak eden bu iki taraf; bazen müslümanlar ile kâfirler olur. Anlaştıkları şey ise demokrasinin yaygınlaştırılması ve laiklik ilkesi esasıyla korunması, münafıkların dediği gibi, kadının çalışmak ve sosyal yaşama katılmak için evinden çıkarılmasıdır. Bunun gibi pek çok şeyler ve hatta daha tehlikelileri bu kabildendir. Allah Azze ve Celle buyurmuştur ki;

إِنَّ الَّذِينَ ارْتَدُّوا عَلَى أَدْبَارِهِمْ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ الْهُدَى الشَّيْطَانُ سَوَّلَ لَهُمْ وَأَمْلَى لَهُمْ * ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لِلَّذِينَ كَرِهُوا مَا نَزَّلَ اللَّهُ سَنُطِيعُكُمْ فِي بَعْضِ الْأَمْرِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِسْرَارَهُمْ * فَكَيْفَ إِذَا تَوَفَّتْهُمُ الْمَلَائِكَةُ يَضْرِبُونَ وُجُوهَهُمْ وَأَدْبَارَهُمْ * ذَلِكَ بِأَنَّهُمُ اتَّبَعُوا مَا أَسْخَطَ اللَّهَ وَكَرِهُوا رِضْوَانَهُ فَأَحْبَطَ أَعْمَالَهُمْ

"**Şüphesiz ki, kendilerine doğru yol belli olduktan sonra, arkalarına dönenleri, şeytan sürüklemiş ve kendilerine ümit vermiştir. Bunun sebebi; onların, Allah'ın indirdiğinden hoşlanmayanlara: Bazı hususlarda size itaat edeceğiz, demeleridir. Oysa Allah, onların gizlediklerini biliyor. Ya melekler onların yüzlerine ve sırtlarına vurarak canlarını alırken durumları nasıl olacak! Bunun sebebi, onların Allah'ı**

gazaplandıran şeylerin ardınca gitmeleri ve O'nu razı edecek şeylerden hoşlanmamalarıdır. Bu yüzden Allah onların işlerini boşa çıkarmıştır." (Muhammed 25-28)

Muhammed Sallallahu aleyhi ve sellem'den Başkasına Tâbî Olanlar Sapıklığa Düşer

Abdullah b. Haris radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ, لَوْ نَزَلَ مُوسَى فَاتَّبَعْتُمُوهُ وَتَرَكْتُمُونِي لَضَلَلْتُمْ، أَنَا حَظُّكُمْ مِنَ النَّبِيِّينَ, وَأَنْتُمْ حَظِّي مِنَ الأُمَمِ

"**Nefsim elinde olana yemin ederim ki şayet Musa (aleyhi's-selâm) nüzul etse ve siz beni bırakıp ona tâbî olsanız elbette sapıklığa düşmüş olurdunuz. Ben peygamberlerden sizin payınıza düşenim. Siz de ümmetlerden benim payıma düşensiniz**."[2041]

Cabir b. Abdillah radıyallahu anhuma'dan: Ömer b. el-Hattâb radıyallahu anh, Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'e Kitap ehlinden edindiği bir kitap ile geldi ve okudu. Bunun üzerine Nebî sallallahu aleyhi ve sellem öfkelenerek şöyle buyurdu:

أَمُتَهَوِّكُونَ فِيهَا يَا ابْنَ الْخَطَّابِ، وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَقَدْ جِئْتُكُمْ بِهَا بَيْضَاءَ نَقِيَّةً، لَا تَسْأَلُوهُمْ عَنْ شَيْءٍ فَيُخْبِرُوكُمْ بِحَقٍّ فَتُكَذِّبُوا بِهِ، أَوْ بِبَاطِلٍ فَتُصَدِّقُوا بِهِ، وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَوْ أَنَّ مُوسَى كَانَ حَيًّا، مَا وَسِعَهُ إِلَّا أَنْ يَتَّبِعَنِي

"**Onda bulunanlara mı dalıyorsunuz ey İbnu'l-Hattâb? Nefsim elinde olana yemin ederim ki size kendisiyle geldiğim şey, tertemiz aydınlıktır. Onlara bir şey sormayın. Aksi halde size hakkı haber verdikleri halde yalanlayabilir veya batıl haber verdiklerinde tasdikleyebilirsiniz. Nefsim elinde olana yemin ederim ki şayet Musa (aleyhi's-selâm) hayatta olsaydı bana tabi olmaktan başka yolu yoktu**."[2042]

[2041] **Sahih.** Ahmed (3/471, 4/266) Abdurrazzak (10/312) Beyhaki Şuabu'l-İman (4/307) el-Elbani, Sahihu'l-Cami (5308)

[2042] **Sahih.** Ahmed (15156) İbn Ebî Şeybe (9/47) İbn Ebî Âsım, es-Sunne (50) Bezzar (124) Beyhakî, Şuabu'l-İmân (177) Ebu Nuaym Delail (7) Begavî, Şerhu's-Sunne (126) İsnadında Mucalid b. Said zayıftır. İbnu Dureys'in Fadailu'l-Kur'ân'da (no:89) Hasen el-Basri'ye kadar **Sahih** isnadla Ömer radıyallahu anh'den merfu olarak şahidini rivayet etmiştir. Ancak Hasen el-Basri, Ömer radıyallahu anh'e

Cabir radıyallahu anh'den gelen diğer rivayet şu şekildedir: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لَوْ بَدَا لَكُمْ مُوسَى فَاتَّبَعْتُمُوهُ وَتَرَكْتُمُونِي لَضَلَلْتُمْ عَنْ سَوَاءِ السَّبِيلِ وَلَوْ كَانَ حَيًّا ثُمَّ أَدْرَكَ نبوتي لاتبعني

"**Musa aleyhi's-selâm size görünse ve siz ona tabi olup beni bırakırsanız elbette doğru yoldan saparsınız. Şayet O hayatta olsaydı ve benim nübüvvetime yetişseydi elbette bana tabi olurdu**."[2043]

Ebu'd-Derdâ radıyallahu anh'den: "Ömer radıyallahu anh Tevrat nüshalarıyla Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e geldi ve: "Ey Allah'ın rasulü! Bunlar Tevrat nüshalarıdır. Bunu Zureyk oğullarından bir kardeşimden aldım" dedi. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in yüzünün rengi değişti. Ezanı rüyasında görmüş olan Abdullah b. Zeyd radıyallahu anh: "Allah senin aklını mı sildi? Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in yüzünü görmüyor musun?" dedi. Ömer radıyallahu anh: "Rab olarak Allah'tan, din olarak islam'dan, nebimiz olarak Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem)'den ve imamımız olarak Kur'ân'dan razı olduk" dedi. Sonra Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ، لَوْ كَانَ مُوسَى بَيْنَ أَظْهُرِكُمْ ثُمَّ اتَّبَعْتُمُوهُ وَتَرَكْتُمُونِي لَضَلَلْتُمْ ضَلَالًا بَعِيدًا، أَنْتُمْ حَظِّي مِنَ الْأُمَمِ وَأَنَا حَظُّكُمْ مِنَ النَّبِيِّينَ

"**Nefsim elinde olana yemin ederim ki, şayet Musa aranızda olsaydı ve ona tabi olup beni terk etseydiniz elbette uzak bir sapıklıkla sapardınız. Sizler ümmetlerden benim nasibimsiniz, ben de nebilerden sizin nasibinizim.**"[2044]

Ukbe b. Âmir radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

لَوْ كَانَ فِيكُمْ مُوسَى فَاتَّبَعْتُمُوهُ وَعَصَيْتُمُونِي لَدَخَلْتُمُ النَّارَ

---

yetişmemiştir. Hadisin diğer bazı şahitlerini Şeyh el-Elbâni el-İrva'da (1589) zikrederek hasen demiştir.

[2043] **Hasen.** Ahmed (3/338) Darimi (449) Bezzar (124) Herevî Zemmu'l-Kelam (594)

[2044] **Sahih.** Taberanî (Mecmau'z-Zevaid 1/174), İbn Kesir Camiu'l-Mesanid'de (9/344) Taberani'nin isnadını zikretmiştir. Heysemi, isnadında Ebu Amir el-Kasım el-Esedi'yi tanımadığını söylemiş ve Şeyh el-Elbani' de bu ravinin muteber bir ravi olduğunu açıklamaya çalışmıştır. bkz.: el-Elbâni, es-Sahiha (3207) Ancak Ebu Amir künyeli ravi, el-Esedi değil, Taberani'nin tasrih ettiği gibi el-Ukadî'dir ve o sikadır.

"**Şayet Musâ (aleyhi's-selâm) aranızda olsa ve ona ittiba edip bana isyan etseniz elbette cehenneme girerdiniz**."[2045]

Allah'a İsyan Hususunda Mahluka İtaat Edenler İman Ehline Benzemez

Ali radıyallahu anh'den: "Nebî sallallahu aleyhi ve sellem bir seriyye gönderdi ve başlarına Ensâr'dan birini emir tayin ederek ona itaat etmelerini emretti. Bu emir öfkelendi ve şöyle dedi: "Nebî sallallahu aleyhi ve sellem size bana itaat etmenizi emretmedi mi?" Onlar da: "Evet" dediler. Emir: "Benim için odun toplayın" dedi. Onlar da topladılar. "Bir ateş yakın" dedi, onlar da yaktılar. "İçine girin" dedi. Onlar düşündüler ve birbirlerini engellediler. Dediler ki: "Ateşten Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'e kaçtık" Onlar bu halde devam ederken ateş söndü ve emirin de öfkesi dindi. Bu hâdise Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'e ulaşınca şöyle buyurdu: "**Şayet o ateşe girselerdi kıyamet gününe kadar oradan çıkamazlardı. İtaat ancak meşrû olan konudadır**."[2046]

İbn Ömer radıyallahu anhuma'dan: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**Müslüman kişinin günah ile emredilmediği sürece hoşuna giden ve gitmeyen konularda itaat etmesi gerekir. Günah ile emredildiğinde ise dinlemek de yoktur, itaat de**."[2047]

Adiy b. Hâtim radıyallahu anh'den: "Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'e gittim. Boynumda altından bir haç vardı. Buyurdu ki: "**Ey Adiy! Şu putu boynundan çıkar at**" Ben de çıkarıp attım ve O'na gittiğimde Tevbe suresini okuyordu. Şu ayeti de bitirene kadar okudu: "**Alimlerini ve rahiplerini Allah'ın dışında rabler edindiler**." (Tevbe 31) Bunun üzerine ben: "Biz onlara ibadet etmiyorduk" dedim. Buyurdu ki: "**Allah'ın helal kıldığını haram kıldıklarında siz de haram sayıyor ve Allah'ın haram kıldığını helal kıldıklarında helal sayıyor değil miydiniz?**" Ben: "Evet" dedim. "**İşte bu onların ibadetleridir**" buyurdu."[2048]

Abdullah b. Mes'ûd radıyallahu anh'den: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**Benden sonra işlerinizi sünneti öldüren ve bid'atle amel eden kimseler üstlenecektir. Namazları da vakitlerinden erteleyecekler**." Ben: "Ey Allah'ın rasulü! Onlara yetişirsem nasıl yapayım?" dedim. Buyurdu ki: "**Nasıl yapacağını bana mı soruyorsun ey**

[2045] **Hasen ligayrihi.** Ru'yânî (225) İbn Ebi Hatim, İlel (1945) el-İrva (1589)
[2046] **Sahih.** Buhârî (4340, 7257) Muslim (1840, 40)
[2047] **Sahih.** Buhârî (2955) Muslim (1839)
[2048] **Hasen.** Tirmizî (3095) Taberânî (17/218)

Ummi Abd'in oğlu! Allah'a isyan edene itaat yoktur"[2049]

Mus'ab b. Sa'd, babası radıyallahu anh'den rivayet ediyor: "Kur'an'dan bazı âyetler onun hakkında inmişti. Sa'd'ın annesi dininden dönmedikçe ebediyyen onunla konuşmayacağına ve yiyip içmeyeceğine yemin etti. Dedi ki: "Sen Allah'ın annenle babanı sana vasiyyet ettiğini söylüyorsun. Ben senin annenim, sana bunu ben emrediyorum." Annesi üç gece bekledi hattâ yorgunluktan bayıldı. Bunun üzerine Umare denilen bir oğlu kalkarak ona su verdi. Annesi Sa'd'a beddua etmeye başladı. Az sonra Allah Azzeve Celle Kur'ân'da şu âyeti indirdi: "**Eğer ana-baba, hakkında bilgin olmayan bir şeyi bana ortak koşman için seni zorlarlarsa, onlara itaat etme. Dünya işlerinde onlara iyilik üzere muamele et**." (Lokman 15)"[2050]

Onun hakkında başka bir rivayete göre şu ayet inmiştir: "**Biz insana, ana ve babasına karşı iyi davranmasını tavsiye etmişizdir. Bununla beraber eğer onlar, senin bana hiç bilmediğin bir şeyi ortak koşman için seni zorlarlarsa, o zaman onlara itaat etme**." (Ankebut 8)

Korku Sebebiyle Allah'a İsyan Eden Şeytana Uyar

Allah Teâla şöyle buyurmuştur:

إِنَّمَا ذَلِكُمُ الشَّيْطَانُ يُخَوِّفُ أَوْلِيَاءَهُ فَلَا تَخَافُوهُمْ وَخَافُونِ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

"**İşte o şeytan ancak dostlarını korkutur. Eğer gerçekten mü'min kimseler iseniz, onlardan korkmayıp benden korkun**." (Al-i İmran 175)

Şirk olan korku: Ta'zim, boyun eğme ve muhabbet ile birlikte bir mahluktan korkmaktır. Bir puttan veya bir ölüden ta'zim ve muhabbetle birlikte korkmak böyledir. Bir hastalık veya malına bir afet dokunması gibi istemediği bir şeyi onun dilemesi ve kudretiyle kendisine isabet ettirmesinden veya kendisine öfkelenmesinden, nimetlerini elinden zorla almasından korkarsa bu büyük şirktir. Zira korku ve tazim ibadetini Allah'tan başkasına yönlendirmiştir ve burada Allah Teâla'dan başkasının fayda ve zarar verebileceğine inanmak vardır.

Allah Teâla'nın Hud aleyhisselamın kavminden bahsederken zikrettiği şu hususlar da bu türdendir: "**Onlar dediler ki: "Bazı ilâhlarımızın seni çarpmış olduklarını söylemekten başka bir şey demeyiz. Hûd da demişti ki: Ben Allah'ı şâhid tutarım ve siz de şâhid olun ki, ben sizin Allah'a ortak koştuklarınızdan uzağım. Hem O'nu bırakıp da ortak koştuklarınızdan... Öyleyse hep birden tuzak kurun, sonra da hiç**

[2049] **Hasen.** İbn Mâce (2865) Ahmed (3790) Taberani (10361) Beyhaki (3/124)
[2050] **Sahih.** Muslim (1748)

bekletmeyin” (Hud 54-55)

İbn Abbas radıyallahu anhuma rivayet ediyor: “Dımam b. Sa’lebe radıyallahu anh Müslüman olarak kavmine geldiğinde onlara şöyle dedi: “Lat ve Uzza çirkin olsun!” onlar da: “Sus ey Dımam! Baras hastalığına uğramaktan kork, deli olmaktan kork! Cüzzam olmaktan kork!” dediler. Bunun üzerine o da: “Size yazıklar olsun! Onlar ne fayda ne de zarar verebilirler!” dedi.[2051]

Bir mahlûktan ancak Allah Teala’nın gücünün yettiği bir şey sebebiyle korkmak, şirk olan bir korkudur. Bir mahlûkun kendi dilemesi ve kudretiyle kendisine hastalık dokundurmasından korkmak gibi.

Böyle bir korkuda tazim de varsa uluhiyette şirktir. Eğer tazim olmaksızın korku varsa bu da rububiyette şirktir.

Ebu Said el-Hudri radıyallahu anh’den: Nebi sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لَا يَمْنَعَنَّ أَحَدَكُمْ مَخَافَةُ النَّاسِ أَنْ يَتَكَلَّمَ بِلحقٍّ إِذَا رَآهُ أو عَلِمَهُ

“**İnsanların korkusu sizden birini gördüğü veya bildiği bir hakkı söylemekten alıkoymasın**”[2052]

Bir vacibin terkine veya bir haramı işlemeye götüren korku haram olan bir korkudur.[2053] Hayatta olan bir kimsenin malına veya bedenine zarar vermesinden korkan kimsede olduğu gibi. Bu korku hakiki olmayıp kuruntu kaynaklı bir korkudur. Bu az bir fiil karşısında korkudur. Bununla beraber vacibin terki veya haram işlemek caiz değildir.

İyiliği emretmeyi ve kötülüğü yasaklamayı isyankârların dil uzatmasından ya da küçük bir eziyetten korkarak terk eden veya zalimden korkarak haramları işleyen imanları zayıf birçok kimsenin durumu budur. Bu korku hakikati olmayan, kuruntu kaynaklı korkudur. Hakiki fakat az bir korku olsa, bu sebeple vacibi terk etmek ya da haramı işlemek caiz olmaz. Nitekim ilim ehli, ikrah (zorlama) ve korku meselelerinde vacibin terkinin ya da haram işlemenin caiz olduğu zararı; ölüm, organının kesilmesi, çok miktarda malının telef edilmesi, uzun süreli hapis veya can yakıcı dayak

---

[2051] **Hasen.** İbn İshak (Siretu İbn Hişam-4/573, 574) Ahmed (2382) Darimi (658) Ebu Davud (487) ve Hakim (3/54-55) Hakim sahih olduğunu söylemiş, Zehebi de ona muvafakat etmiştir. Yine Ahmed Şakir de Müsned ta’likinde sahih demiş, Elbani ise Fıkhu’s-Siyre üzerine notlarında (s.342) hadisin hasen olduğunu belirtmiştir.

[2052] **Sahih.** Tayalisi (2151) Ahmed (3/5, 47, 84) İbn Ebi’d-Dunya el-Emru bi’l-Ma’ruf (9, 15) Elbani es-Sahiha (168)

[2053] Korkunun çeşitleri hakkında bkz.: Teysiru’l-Azizi’l-Hamid (s.24) el-Fevzan; el-İrşad (s.53-60)

gibi büyük zararlar olarak açıklamışlardır. Malın az bir kısmının telefi, hakarete uğramak gibi büyük olmayan zararlar sebebiyle haram işlemek veya vacibi terk etmek caiz olmaz. Bilakis Müslümanın buna tahammül etmesi gerekir. Yine bir vacibi terk etmediği takdirde ya da bir haramı işlemediği takdirde galip zanna göre korktuğu bir şeye düşmek gibi şartlar aranır.[2054]

Sevgide Allah'a Ortak Koşan Bizden Değildir

Allah Teâla şöyle buyurmuştur:

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَنْدَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ

"**İnsanlar içinde bir takım kimseler de vardır ki, Allah'tan başkasını O'na ortak edinip, onları, Allah'ı sever gibi severler**" (Bakara 165)

Şirk olan sevgi: Bir yaratılmışı boyun eğme ve tazim ile birlikte sevmektir. Bu, Allah'tan başkasına yönlendirilmesi caiz olmayan, kulluk olan bir sevgidir. Kim bunu Allah'tan başkasına yönlendirirse büyük şirke düşmüş olur.[2055]

Hafız İbn Kayyım aşktan bahsederken şöyle demiştir: "Bunun kısımları vardır. Bazen maşukunu Allah'ı sever gibi sevdiğinden küfür olur. Kalbinde Allah'ın sevgisinden daha büyük bir sevgi olursa nasıl olur? Bu aşkın sahibini Allah bağışlamaz. Zira bu en büyük şirklerdendir. Şirk ve küfr olan bu aşkın alameti; aşığın, maşukunun rızasını Rabbinin rızasının önüne geçirmesidir. Âşıklardan çoğu kalbinde maşukundan başkasına yer kalmadığını kesin olarak açıklarlar. Hatta maşuku kalbine tamamen sahip olur. Böylece her bakımdan maşukuna halis bir kul olur. Nitekim Halık Azze ve Celle yarattıklarından böylesi bir kulluğa razı olur. Zira kulluk; sevgi ve boyun eğmenin kemalidir. Bu kimse sevgisinin, itaatinin ve zilletinin kuvvetinden maşukunda gark olmuştur. Hakiki kulluğunu ona vermiştir."[2056]

Bir şarkıcıyı veya bir oyuncuyu aşırı derecede severek ona tazim eden kimse de bu şirke düşmektedir. Böylece sevdiği kimseye olan tazimi kendisini ona boyun eğmeye götürür.

[2054] Bkz.: Gazali, el-İhya (2/347-351) İbn Muflih el-Adabu'ş-Şer'iyye (1/155-157) Maverdi, Edebu'd-Dunya ve'd-Din (s.102) İbn Kayyım, İgasetu'l-Lehfan (1/118) İbn Ebi'd-Dunya el-Emru bi'l-Ma'ruf (9, 14, 39) Abdulgani el-Makdisi el-Emru bi'l-Ma'ruf (28, 30, 49, 50, 53)

[2055] Kaide Fi'l-Muhabbet (s.67-107) Tariku'l-Hicreteyn (s.383) Cilau'l-Efham (s.93, 249) Tecridu't-Tevhid (s.80, 81) ed-Dureru's-Seniye (2/291) ed-Dinu'l-Halis (1/69, 219)

[2056] el-Cevabu'l-Kafi (s.300, 301) Bkz.: Mecmuu'l-Fetava (10/68-71)

Çekim Kuvvetini Yeryüzüne Nispet Edenler Ateistlere Benzer

Yahudi fizikçi İsaac Newton'ın yer çekimi teorisi konusunda söylediği şeyler, etkiyi kâinatın kendisine nispet etmeyi ve kâinatın ezeli ve ebedi olduğu iddiasını içermesi bakımından sapıklık ve şirktir.

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُمْ مَا فِي الْأَرْضِ وَالْفُلْكَ تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ وَيُمْسِكُ السَّمَاءَ أَنْ تَقَعَ عَلَى الْأَرْضِ إِلَّا بِإِذْنِهِ

"**Görmüyor musun, Allah, yeryüzündeki her şeyi ve kendi emriyle denizde yüzen gemileri size boyun eğdirmiştir. Keza izni olmaksızın yer üzerine düşmemesi için göğü de tutmaktadır**." (Hac 65)

İbn Kesir şöyle demiştir: "Buyruğu olmadıkça, göğü yerin üzerine düşmemesi için O tutar." Şayet dileyip göğe izin vermiş olsaydı, yeryüzüne düşer ve ondakileri helak ederdi. Fakat lutfu, rahmeti ve kudretinden olarak göğü buyruğu olmadıkça yeryüzüne düşmemesi için O tutar."[2057]

إِنَّ اللَّهَ يُمْسِكُ السَّمَوَاتِ وَالأَرْضَ أَنْ تَزُولا وَلَئِنْ زَالَتَا إِنْ أَمْسَكَهُمَا مِنْ أَحَدٍ مِنْ بَعْدِهِ

"Yerlerinden oynamamaları için gökleri ve yeri Allah tutmaktadır. Onlar yerlerinden oynarsa, Allah'tan başka hiç kimse onları tutamaz." (Fatır 41)

Allah Teâlâ şu ayette, kullarına onları yeryüzünde mekân tutmalarını sağlayarak nimette bulunduğunu zikrediyor:

وَلَقَدْ مَكَّنَّاهُمْ فِيمَا إِنْ مَكَّنَّاكُمْ فِيهِ وَجَعَلْنَا لَهُمْ سَمْعًا وَأَبْصَارًا وَأَفْئِدَةً فَمَا أَغْنَى عَنْهُمْ سَمْعُهُمْ وَلَا أَبْصَارُهُمْ وَلَا أَفْئِدَتُهُمْ مِنْ شَيْءٍ إِذْ كَانُوا يَجْحَدُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ

"**Oysa onları, sizi yerleştirmediğimiz yerlere yerleştirmiştik. Onlara, kulaklar, gözler ve kalpler vermiştik. Fakat ne kulakları, ne gözleri ve ne de kalpleri onlara hiçbir fayda sağlamadı. Çünkü Allah'ın ayetlerini inkâr ediyorlardı. Alay ettikleri şey de kendilerini kuşatıverdi.**" (Ahkaf 26)

[2057] İbn Kesir (5/451)

هُوَ الَّذِي يُسَيِّرُكُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ

"**Sizi karada ve denizde yürüten O'dur**" (Yunus 22)

وَسَخَّرَ لَكُمُ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ دَائِبَيْنِ وَسَخَّرَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ

"**Yörüngelerinde biteviye hareket eden güneşi ve ayı, gece ile gündüzü, sizin istifadenize sunan (Allah'tır)**" (İbrahim 33)

Fizik felsefecilerinin teorilerine aldananlar, Allah Teâlâ'nın rububiyetine kâinatı ve yer çekimini ortak koşmaya başlıyorlar. İşte karşı çıktığımız şey, bu cazibe/çekim denilen kuvvetin "ezelî ve ebedî" diye nitelenerek Allah'a ortak koşulan tabiate nispet edilmesidir. Allah Teâlâ şöyle buyuruyor:

أَلَمْ يَرَوْا إِلَى الطَّيْرِ مُسَخَّرَاتٍ فِي جَوِّ السَّمَاءِ مَا يُمْسِكُهُنَّ إِلَّا اللَّهُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

"**Gök boşluğunda Allah'ın emrine boyun eğmiş kuşu görmüyorlar mı? Onları Allah'tan başka hiçbir şey orada tutmaz. Bunda da îman eden kimseler için ibretler vardır.**" (Nahl 79)

Yerçekimi teorisinin batıl olduğunu gösteren diğer ayetler de şunlardır:

يُدَبِّرُ الْأَمْرَ مِنَ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ ثُمَّ يَعْرُجُ إِلَيْهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ أَلْفَ سَنَةٍ مِمَّا تَعُدُّونَ

"**Gökten yere bütün işleri O tanzim eder; sonra sizin saydığınızla süresi bin sene olan bir günde işler, O'na yükselir**" (Secde 5)

يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ

"**Göklerde ve yerde olan herkes O'ndan ister. O da her gün bir iştedir.**" (Rahman 29)

İlahî tedbir, bize üzerimizden gelmektedir. Zira Allah Teâlâ arş üzerine istiva etmiştir. Yerçekimi ise yerin içindendir. Bu teori sahiplerinin iddialarının batıl oluşuna bu yeter. Şayet yer çekimi iddiası doğru kabul edilirse, Allah Teâlâ'nın insanlar için arşı üzerinden tedbiri inkâr edilmiş olur! Bu da Allah'ın varlığını inkâr demektir. Buna dikkat edilsin! Yine yerçekimin olmadığını gösteren hususlardan birisi, yağmur yağdığı ve bitkiler çıktığı zaman yerin yarılmasıdır. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الرَّجْعِ * وَالْأَرْضِ ذَاتِ الصَّدْعِ

"**Dönüşü olan göğe ve yarılan yere yemin ederim**" (Tarık 11-12)

Şüphe: “Biz yerçekimin de Allah’tan olduğunu söylüyoruz. Buna neden karşı çıkılıyor?” Bu şüphenin cevabı şöyledir:

1- Bizler yerden çekenin Allah Teâlâ olduğunu söylemek için şer’î bir delile muhtacız. Böyle bir delil yoktur.

2- Bizler kendi sapıklıklarını ispat etmeye çalışan kâfirlerin teorilerini doğru kabul edemeyiz. Bundan Allah’a sığınırız.

3- Mahlûkatta tabiat ve kuvvetin bulunduğu doğrudur. Lakin bunun böyle olması, kuruntu ve tahminlerin gerçek olduğunu ispat etmez. Bu ancak şer’ân ve aklen muteber delillerle ispatlanabilir.[2058]

Dinler Arası Diyaloga Çağıranlar Münafıklara Benzer

Münafıklar, son günlerde kâfirce bir davet olan; “Dinler arası diyalog” çağrısını yaygınlaştırmışlar, bunun neticesinde Yahudi ve Hristiyan’ların tekfir edilmesi hususunda şüphe eden hatta onları cennetlik sayan yığınlar oluşturulması hedeflenmiştir. Böylelikle İslam’ın dostluk ve düşmanlık, cihad, bâtılı reddetme gibi ilkeleri geçersiz sayılacak, camilerin yanına kilise ve sinagoglar açılacak, Mushafların yanına tahrif olmuş İncil ve Tevrat nüshaları basılacak, akıllarınca kurt kardeş(!)lerin sofrasına kuzu takdim edilecektir! Allah bizleri İslâm’a tuzak kurmaya çalışanların şerrinden korusun. Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur:

قَاتِلُوا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلَا يُحَرِّمُونَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَلَا يَدِينُونَ دِينَ الْحَقِّ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حَتَّى يُعْطُوا الْجِزْيَةَ عَنْ يَدٍ وَهُمْ صَاغِرُونَ

“**Kendilerine kitap verilenlerden Allah'a ve âhiret gününe îman etmeyenlerle, Allah'ın ve Rasûlünün haram kıldığını haram saymayanlarla ve hak dîni dîn edinmeyenlerle, boyun eğip kendi elleriyle cizye vermedikçe savaşın**.” (Tevbe 29)

إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيُرِيدُونَ أَنْ يُفَرِّقُوا بَيْنَ اللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيَقُولُونَ نُؤْمِنُ بِبَعْضٍ وَنَكْفُرُ بِبَعْضٍ وَيُرِيدُونَ أَنْ يَتَّخِذُوا بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا * أُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ حَقًّا وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُهِينًا

“**Allah'ı ve peygamberlerini inkâr edenler, Allah ve peygamberleri arasını açmak isteyenler, bazılarına inanır, bazılarını da inkâr ederiz, diyenler ve (îman île küfür) arasında bir yol tutmak isteyenler.. İşte**

[2058] Bkz.: Nakzu Nazariyyat (s.323)

gerçekten kâfir olanlar bunlardır. Ve biz, (böyle) kâfirler için zelil edici bir azâb hazırladık." (Nisa 150-151)

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا آمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي نَزَّلَ عَلَى رَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي أَنْزَلَ مِنْ قَبْلُ وَمَنْ يَكْفُرْ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا

"**Ey iman edenler! Allah'a, Rasulüne ve peygamberine indirdiği Kitab'a ve daha önce indirdiği kitap(lar)a iman(da sebat) edin! Kim Allah'ı, meleklerini, kitaplarını, peygamberlerini ve ahiret gününü inkâr ederse, o takdirde doğrusu (haktan) uzak bir dalalet ile sapmış olur**." (Nisa 136)

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا ثُمَّ آمَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا ثُمَّ ازْدَادُوا كُفْرًا لَمْ يَكُنِ اللَّهُ لِيَغْفِرَ لَهُمْ وَلَا لِيَهْدِيَهُمْ سَبِيلًا

"**Şüphesiz ki iman edip sonra inkâr edenler, sonra inanıp, tekrar inkâr eden, sonra da inkârında aşırı gidenler yok mu, (bu inkârlarında devam ettikleri müddetçe) Allah onları ne bağışlayacak, ne de doğru yola iletecektir**." (Nisa 137)

Katade rahimehullah der ki; "Bu ayet Yahudiler hakkındadır. Onlar Musa aleyhisselam'a iman ettiler, sonra buzağıya tapmak suretiyle kâfir oldular. Sonra Musa aleyhisselam dönünce tekrar iman ettiler, daha sonra İsa aleyhisselam'ı inkâr ettiler, sonra da Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'i inkârları sebebiyle küfürleri arttı." Taberi de bu şekilde tefsir etmiştir.

İbni Abbas radıyallahu anhuma; münafıklar da bu ayetin hükmüne dâhildir demiştir.[2059]

قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ فَآمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ الَّذِي يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَكَلِمَاتِهِ وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ

"(Ey Habibim!) De ki; "Ey insanlar! Muhakkak ki ben, sizin hepinize göklerin ve yerin mülkü kendisinin olan Allah'ın peygamberiyim. O'ndan başka ilah yoktur. O hayat verir ve O öldürür.

[2059] İbn Kesir Tefsiri Muhtasarı (1/448)

Öyleyse Allah'a ve O'nun ümmi peygamber olan rasulüne iman edin; O ki, Allah'a ve O'nun kelimelerine (kitaplarına) iman eder, Ona tabi olun ki, hidayete eresiniz." (A'raf 158)

Bu ayet, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in peygamberliğinin bütün halk için umumi oluşunu açıklar.

وَمَنْ لَمْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ فَإِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَعِيرًا

"**Hâlbuki kim Allah'a ve Rasulüne iman etmezse, hiç şüphesiz ki Biz, o kâfirler için alevli bir ateş hazırlamışızdır**." (Fetih 13)

Bu ayet, Allah'a iman etse bile, rasulüne iman etmedikçe kişinin kâfir olduğunu belirtir.

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا

"**Mü'minler ancak o kimselerdir ki, Allah'a ve Rasulüne iman ederler, sonra şüpheye düşmezler**…" (Hucurat 15)

فَآمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالنُّورِ الَّذِي أَنْزَلْنَا

"**O halde Allah'a , Rasulü'ne ve indirdiğimiz o nur'a iman edin!..**" (Tegabun 8)

Allah Azze ve Celle, kendisine, Rasulü Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'e ve Kur'anı Kerim'e iman edilmesini şart koşmakta, bunlara imanı, kendisine iman ile bir tutmaktadır.

اسْتَغْفِرْ لَهُمْ أَوْ لَا تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ إِنْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ سَبْعِينَ مَرَّةً فَلَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ

"**Onlar için ister mağfiret dile, ister mağfiret dileme (fark etmez). Eğer onlar için yetmiş defa da istiğfar etsen, Allah onları asla bağışlamayacaktır. Bu şüphesiz ki onların, Allah'ı ve Rasulünü inkâr etmeleri sebebiyledir**…" (Tevbe 80)

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e iman; O'nun sadece bir peygamber olduğuna inanmanın ötesinde anlam ifade eder. Bu da; Onun Allah'tan alıp bize bildirdiklerinin bütününü, Onun her bakımdan örnek alınmasını ve Ona itaati de gerektirir.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e imanın farz olduğunu ifade eden hadis-i şeriflere gelince, bunlardan birkaçı şöyledir;

İbn Ömer radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَشْهَدُوا أَنْ لاَ إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَيُقِيمُوا الصَّلاَةَ، وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ، فَإِذَا فَعَلُوا ذَلِكَ عَصَمُوا مِنِّي دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ إِلَّا بِحَقِّ الإِسْلاَمِ، وَحِسَابُهُمْ عَلَى اللَّهِ

“**İnsanlarla Allah’tan başka ibadete layık hak ilah olmadığına ve benim Allah’ın rasulü olduğuma şehadet etmeleri, namazı kılmaları ve zekâtı vermelerine kadar savaşmakla emrolundum. Bunları yaptıkları zaman İslam hakkı dışında kanlarını ve mallarını benden korumuş olurlar. Hesapları ise Allah’a aittir**.”[2060]

Ebu Hureyre radıyallahu anh’den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ، لَا يَسْمَعُ بِي أَحَدٌ مِنْ هَذِهِ الْأُمَّةِ يَهُودِيٌّ، وَلَا نَصْرَانِيٌّ، ثُمَّ يَمُوتُ وَلَمْ يُؤْمِنْ بِالَّذِي أُرْسِلْتُ بِهِ، إِلَّا كَانَ مِنْ أَصْحَابِ النَّارِ

“**Muhammed’in (sallallahu aleyhi ve sellem) nefsi elinde olan Allah’a yemin olsun ki, şu Yahudi ve Hristiyanlardan, beni işitip de haberdar olan, sonra beraber gönderilmiş olduğum hükümlere inanmadığı halde ölen bir kimse yoktur ki ateş ehlinden olmasın**!”[2061]

İbn Ömer radıyallahu anhuma’dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

بُنِيَ الإِسْلاَمُ عَلَى خَمْسٍ: شَهَادَةِ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَإِقَامِ الصَّلاَةِ، وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ، وَالحَجِّ، وَصَوْمِ رَمَضَانَ

“**İslam beş (temel) üzerine bina edilmiştir; Allah’tan başka hak ma’bud olmadığına ve Muhammed’in O’nun kulu ve Rasulü olduğuna şehadet, namazı dosdoğru kılmak, hak sahiblerine zekâtı vermek, Beyt’i haccetmek ve Ramazan orucunu tutmak**.”[2062]

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’e uymayanlar sadece heveslerine uymuş olurlar ki, onlar şu tehdide muhataptırlar;

[2060] **Sahih.** Buhari (25) Muslim (22)

[2061] **Sahih.** Muslim (153, 240) Ahmed (2/350) Tayalisi (43) Taberi (2/235) Ebu Nuaym Hilye (4/308) Ebu Avane (1/104) Nesai Sunenu’l-Kubra (1/241) Elbani es-Sahiha (157)

[2062] **Sahih.** Buhari (8) Muslim (16)

فَإِنْ لَمْ يَسْتَجِيبُوا لَكَ فَاعْلَمْ أَنَّمَا يَتَّبِعُونَ أَهْوَاءَهُمْ وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّنِ اتَّبَعَ هَوَاهُ بِغَيْرِ هُدًى مِنَ اللَّهِ

"**Eğer sana cevap veremezlerse, bil ki onlar, sırf heveslerine uymaktadırlar. Allah'tan bir yol gösterici olmaksızın kendi hevesine uyandan daha sapık kim olabilir**." (Kasas 50)

Uğursuzluğa İnanan Bizden Değildir

İmran b. Husayn radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لَيْسَ مِنَّا مَنْ تَطَيَّرَ ، أَوْ تُطِيَّرَ لَهُ أَوْ تَكَهَّنَ ، أَوْ تُكِهِّنَ لَهُ أَوْ سَحَرَ ، أَوْ سُحِرَ لَهُ وَمَنْ عَقَدَ عُقْدَةً أَوْ قَالَ : مَنْ عَقَدَ عُقْدَةً ، وَمَنْ أَتَى كَاهِنًا فَصَدَّقَهُ بِمَا يَقُولُ فَقَدْ كَفَرَ بِمَا أُنْزِلَ عَلَى مُحَمَّدٍ صلى الله عليه وسلم

"**Tatayyür yapan, tatayyür yaptıran, kehanet yapan, kehanet yaptıran, sihir yapan ve sihir yaptıran bizden değildir. (Büyü için) düğüm yapan ve bir kâhine gidip onun söylediklerini tasdikleyen Muhammed'e indirileni inkâr etmiştir**."[2063]

Tatayyur lügatte: tetayyera kelimesinden türemiştir. Uçurmak ve uçmak demektir.[2064] Istılahta ise; görülen veya işitilen bir şeyi uğursuzluğa yormak veya kötü yorumlamaktır. Şu'm, bereketin zıddı olup bereketsizlik demektir.[2065]

Bunun anlamı, insanın azmettiği bir işi, hoşlanmadığı bir şey gördüğünden veya işittiğinden dolayı terk etmesidir.

Tatayyür hükmüne bunun aksi de girer. Yani hoşuna giden bir şey gördüğünde veya işittiğinde hayra yorup azmetmediği bir işi yaparsa da böyledir.

Allah Teâla'nın şu ayetlerinde haram kıldığı fal oklarıyla kura çekmek de buna dâhildir: "**ve fal oklarıyla kısmet aramanız haram kılınmıştır.**" (Maide 3) "**Ey îman edenler! İçki, kumar, dikili taşlar ve fal okları, şeytan işi birer pisliktir Onlardan sakının ki kurtuluşa eresiniz**." (Maide 90) Bu cahiliye ehlinin yaptıkları bir ameldir. Onlar bir iş yapmak istedikleri zaman bir kap içinde ok veya taşlar getirirlerdi. Bunlardan birine

---

[2063] **Sahih.** Bezzar (3023) Taberani (18/162) Dulabî el-Kuna (1584) Elbani Sahiha (2195)

[2064] Bkz.: en-Nihaye (Tayr maddesi) İkmalu'l-Mu'lim (7/141)

[2065] Bkz.: Şerhu's-Sunne (12/170) Nevevi Şerhu Sahihi Muslim (13/218)

hayır, diğerine şer yazarlardı. Üçüncüyü ise boş bırakırlardı. Hayır çıkarsa yaparlar, şer çıkarsa terk ederler, boş çıkarsa tekrar kura çekerlerdi. Taşlara, arpalara, levhalara veya tahta gibi şeylere aynı şeyi yapmaları da böyledir.[2066]

Tatayyure örnekler: Cahiliye ehlinin yaptıkları gibi, onlardan biri yola çıkmak istediği zaman kuş uçururdu. Sağa doğru uçarsa hayra yorar ve yola çıkardı. Sol tarafa uçarsa bereketsizliğe yorardı ve yola çıkmazdı. Cahiliye ehli tatayyur işini çok kullanırlardı. Yine: (mesela ey helak olan sözü gibi) hoşlanmadığı bir söz işitenin, ak saçlı bir ihtiyarla karşılaşanın, karga görenin, baykuş görenin, yolculuğun başında veya yola çıkacağı günün başında kusurlu birini görenin, bunu uğursuzluğa yorması, yolculuğu bu sebeple terk etmesi, o gün alışveriş yapmayı terk etmesi bunun örneklerindendir. Safer gibi bazı ayları, on üç sayısı gibi bazı rakamları uğursuz saymak, bu rakamı otel odalarına, uçak koltuklarına vb. vermemek de uğursuz saymaya örnektir.

Tatayyur haramdır[2067] ve küçük şirktir. Bunun şirk olmasının sebebi, tatayyur yapan kimsenin bu işle hoşlanmadığı bir şeyin def edilmesinde veya hayrın celbinde bir sebep olduğuna inanmasıdır. Hâlbuki bu doğru bir sebep değildir. Bu ancak cahiliye hurafeleridir. Şeytan bunları cahillerin gönüllerinde süslemiştir. Onlardan biri tatayyur yapınca şeytan onları bu tatayyur yapılan şeylere bağlar ve onlar da bunu doğru zannederler. Yine bu tatayyur, zararın def'i ve faydanın temininde şer'an ve aklen batıl olan sebeplere dayanmanın bir türüdür. Allah'ın sebep kılmadığı bir şeyi sebep edinip ona dayanmaktır. Kalbini bu batıl sebebe bağlar. Yine tatayyur, gelecekte olacak bir şeyi bilme iddiasında bu batıl işlere itimad etmektir.[2068]

Bu hüküm ancak, hakkında tatayyur yaptığı şeyi Allah Teâla'nın hoşlanmadığı işe alamet kıldığına veya o işin meydana gelmesine sebep kıldığına itikad ederse böyledir. Ama bu uğursuz saydığı şeyin bizzat şer meydana getirdiğine ve bunu müstakil olarak kendisinin yaptığına veya bu işin gelecekte olacak bir şeyi haber verdiğine itikad ederse bu büyük şirktir.[2069]

Hükümde tatayyur'un örneği; oklarla kura çekmek, avuç okumak, fincandan fala bakmak, Mushaf veya kitap açarak fal bakmak, sonra o

---

[2066] Bkz.: el-Fetava'l-Kubra (1/209)

[2067] Bkz.: ez-Zehebi el-Kebair (63.kebire)

[2068] Bkz.: Tahavi, Muşkilu'l-Asar (2/299) et-Temhid (24/195) İbn Battal Şerhu Sahihi'l-Buhari (9/436) Nevevi Şerhu Muslim (13/219) Fethu'l-Mecid (2/506, 521, 526) ed-Dinu'l-Halis (2/142, 143)

[2069] Bkz.: Feydu'l-Kadir (4/294) Mirkatu'l-Mefatih (4/522, 523) el-Arusi es-Sudani ed-Dua (2/912)

sayfada okuduğundan olacak şeylere delil çıkarmak.[2070]

Mesela: Kulun önündeki işi veya yapmak istediği bir şeyi hoşuna giden bir şey görmesinden veya işitmesinden dolayı yapması böyledir. Hayra yormak bundan hariçtir. Bu da şöyle olur: Kişi belli bir işe azmeder, sonra kasıtsız olarak güzel bir şey görür veya duyar. Bundan dolayı da sevinir. Azmettiği işe karşı güveni artarak, Allah'ın o işten hayır dilediğini ve bereketli kılacağını düşünür. O işin gerçekleşmesi hususunda, bu hayra yormasına dayanmaksızın, Allah'tan ümidi artar. Bu güzeldir. Hayra yormak, Allah'a güzel zanda bulunmaktır, O'ndan ümit etmektir. O'ndan yardım istemeye, O'na tevekkül etmeye, gönül huzuruna, göğsün genişlemesine ve korkunun dinmesine sebeptir. Tıyera (uğursuz saymak) ise Allah'a kötü zanda bulunmaktır, Allah'tan başkasına tevekkül etmektir, ümidi kesmektir, belaya düşürücüdür, nefsin hayırdan ümit kesmesine sebep olur ve o şer'an ve aklen yerilmiş bir batıldır."[2071]

Tatayyur'un batıl ve haram oluşuna dair birçok deliller varid olmuştur. Bunlardan biri de İbn Mesud radıyallahu anh'ın rivayet ettiği şu hadistir: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**Tıyera şirktir**."[2072]

İbn Mes'ud radıyallahu anh dedi ki: "Bu her birimizde bulunur, lakin Allah bunu tevekkül ile giderir."

Yani: Bizden her birimize tatayyur arız olur demektir. Bu da gösteriyor ki, kalbe uğursuzluk (kötümserlik) düşüncesi kulun kastı olmaksızın gelir ve kalpte yerleşmezse bu affolunmuştur. Fakat ona yönelmek ve onda karar kılmak haramdır. Bunu Muaviye b. Hakem radıyallahu anh'ın rivayet ettiği şu hadis destekler: "Dedim ki: "Ey Allah'ın rasulü! Bizim cahiliyye'de yaptığımız bazı işler vardı. Bizler kâhinlere giderdik." Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**Kâhinlere gitmeyin**." Dedim ki: "Biz tatayyur (kötümserlik) de yapardık." Şöyle buyurdu: "**Birinizin nefsinde hissettiği bir şeydir. Bu his sizi alıkoymasın**."[2073]

Aişe radıyallahu anha'dan: "Bazı insanlar Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e kâhinler hakkında sordular. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem onlara şöyle dedi: "**Onlar bir şey değillerdir**." Dediler ki: "Ey Allah'ın rasulü! Onlar bazen bir şeyler söylüyorlar da doğru çıkıyor." Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**O haktan olan söz,**

[2070] Bkz.: Tefsiru'l-Kurtubi (6/285, 19/28)

[2071] Bkz.: Şerhu's-Sunne (12/175) el-Mufhim (5/627, 628) İkmalu'l-Mu'lim (7/144) Tefsiru'l-Kurtubi (2/244-247) Haşiyetu İbn Abidin (1/555)

[2072] **Sahih.** Ahmed (3687- Ahmed Şakir tahkiki) İbn Ebi Şeybe (6442) Ebu Davud (3910) Tirmizi (1614) İbn Hibban (6122) Hakim (1/17, 18).

[2073] **Sahih.** Muslim (537)

bir cinin kapıp da dostunun kulağına tavuğun gıdaklaması gibi gıdakladığı bir sözdür. O da ona yüz yalan katarak karıştırır."[2074]

Abdullah b. Amr radıyallahu anhuma'dan Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki: "**Uğursuzluk inancı kimi ihtiyacından alıkoymuşsa, o şirk koşmuştur.**" Dediler ki: "Bunun kefareti nedir ey Allah'ın rasulü?" şöyle buyurdu: "**Onlardan birinin: "Allah'ım' senin uğurundan başka uğur yoktur, senin hayrından başka hayır yoktur, senden başka ilah yoktur**" demesidir."[2075]

Allah Teâla Salih aleyhisselam'ın kavmi hakkında şöyle buyurmuştur: "**Onlar da şöyle demişlerdi: "Senin ve seninle birlikte olanların yüzünden başımıza uğursuzluk geldi." Salih de demişti ki: "Sizin uğursuzluğunuz, Allah katındaki (kaderiniz) dir.**" (Neml 47) Bu ayette uğursuzluk reddedilmekte, onlara isabet edenin ancak Allah'ın takdiri olduğu ispat edilmektedir.

Ebced Hesabı Yapanlar Nasipsizlere Benzer

Ebced hesabı, büyü ve tılsım yapımında istifade edilen, gelecekten bazı haberler vermek için de kullanılan bir sihir dalıdır.[2076]

İbn Abbas radıyallahu anhuma şöyle demiştir:

قَوْمٌ يَنْظُرُونَ فِي النُّجُومِ وَيَكْتُبُونَ أَبَاجَادَ أُولَئِكَ لَا خَلَاقَ لَهُمْ

"Yıldızlara bakan ve ebced harflerini yazan topluluğun Allah katında hiçbir nasibi yoktur."[2077]

Tavus rahimehullah şöyle demiştir:

رُبَّ ناظرٍ في النجومِ، ومتعلِّم حروفَ "أبي جاد" ليس له عند اللَّهَ خَلاَقٌ

[2074] **Sahih.** Buhârî (5762) Muslim (2228, 123)

[2075] **Hasen.** Ahmed (7045) İbn Vehb el-Cami (656) İbn Sunni (292)

[2076] Bkz.: İbn Hacer Fethu'l-Bari (11/351) Suyuti el-İtkan (1/241)

[2077] **Sahih mevkuf.** İbn Vehb el-Cami (no:690) İbn Ebi Şeybe (5/240) Beyhaki (8/239) Beyhaki Şuabu'l-İman (4/306) Ma'mer b. Raşid Cami (410) Haraiti Mesaviu'l-Ahlak (739) İbn Sahnun Adabu'l-Muallimin (62) Begavi Şerhu's-Sunne (12/183) İbn Abdilberr Camiu'l-Beyanil-İlm (1478) Hatib Kitabu'n-Nucum (s.189)

İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan: merfu olarak **zayıf** isnad ile:

رَبَّ مُعَلِّمِ حُرُوفِ أَبِي جَادٍ دَارِسٍ فِي النُّجُومِ لَيْسَ لَهُ عِنْدَ اللهِ خَلَاقٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

"**Ebced harflerini öğreterek yıldızlar hakkında araştırma yapan nice kimse vardır ki kıyamet gününde onların Allah katında hiçbir nasibi yoktur**." Taberani (11/41) İbnu'l-A'rabi Mu'cem (4/191 no:1728) Deylemi (3250) Mecmau'z-Zevaid (5/117) Suyuti Camiu's-Sağir (4408) Daifu'l-Cami (3092) Feyzu'l-Kadir (4/23) Silsiletu'd-Daife (417) Durru'l-Mensur (3/331) Teysiru'l-Azizi'l-Hamid (s.363) İsnadında Halid b. Yezid el-Umeri vardır

“Yıldızlara bakıp ebced harfleri öğreten kimsenin Allah katında hiçbir nasibi yoktur.”[2078]

Yine İbn Abbas radıyallahu anhuma’nın rivayet ettiği merfu hadiste buyrulur ki;

ومن اقتبس شعبة من النجوم فقد اقتبس شعبة من السحر

“**Kim yıldızlardan bir ilim elde ederse, sihirden bir şube elde etmiştir**.”[2079]

Katade dedi ki: “Allah bu yıldızları üç özellikte yarattı: Onları semanın süsü yaptı, onlarla yol bulunmasını sağladı ve onlarla şeytanların taşlanmasını sağladı. Kim yıldızlarla ilgili bunlardan başka bir şey söylerse, kendi görüşünü söylemiş, isabet etmemiş, nasibini kaybetmiş ve bilmediği konuda sorumluluk yüklenmiş olur. İnsanlar Allah’In emri konusunda cahildir. Bu yıldızlarla kâhinliği çıkardılar ve “Kim falan yıldızın doğuşu veya batışı zamanında evlenirse şöyle olur, kim falan yıldızın doğuşu veya batışı zamanında yola çıkarsa şöyle olur demeye başladılar. Yemin olsun ki her yıldızın doğuşunda beyaz da, siyah da, uzun da, kısa da doğar. Eğer gaybı bilecek biri olsaydı, o da Allah’ın kendi eliyle yarattığı, melekleri secde ettirdiği ve her şeyin ismini öğrettiği Âdem aleyhi's-selâm olurdu.”[2080]

İbn Abbas radıyallahu anhuma’dan: “Bana Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in Ensar’dan olan ashabından biri haber verdi: “Onlar bir gece Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem ile birlikte otururlarken bir yıldız kaydı ve ortalık aydınlandı. Bunun üzerine Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem onlara: “**Böyle bir şey kaydığı vakit cahiliyye devrinde ne derdiniz?**” diye sordu. “Allah ve Rasulü bilir. Biz bu gece büyük bir adam doğdu ve bu gece büyük bir adam öldü derdik” cevâbını verdiler. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem: “**Yıldız ne bir kimsenin ölümü için kayar, ne de hayatı için. Lâkin Rabbimiz Tebâreke ve Teâlâ bir şey takdir buyurdu mu arşı taşıyan melekler tesbih eder. Arkasından onlardan sonra gelen gök ehli tesbih eder. Tâ ki tesbih şu alt semânın sakinlerine ulaşır. Sonra arşı taşıyanların arkasından gelenler arşı taşıyanlara: “Rabbiniz ne buyurdu?” diye sorarlar. Onlar da ne buyurduğunu kendilerine haber verirler. Böylece göklerin sakinleri birbirleriyle haberleşir, nihayet haber şu alt semâya ulaşır ve cinler işitileni kaparak onu dostlarına aktarır ve bu yıldızla taşlanırlar. Olduğu gibi getirdikleri (haber) haktır.**

[2078] **Hasen maktu.** İbn Receb Fadlu İlmi Selef (s.2) İbn Receb Fethu’l-Bari (3/142) Humeyd b. Zencuye bunu hasen bir isnad ile rivayet etmiştir.

[2079] **Sahih.** İbn Ebi Şeybe (6/129) Ebu Davud (3905) İbni Mace (3726) Ahmed (1/227, 311) Harbi Garibu’l-Hadis (5/195) Elbani es-Sahiha (793)

[2080] **Sahih maktu**. Abdurrazzak Tefsir (1/354) Taberî (23/123) İbn Ebî Hâtim (16536) Ebu’ş-Şeyh Azamet (706) Hatib Kitabu’n-Nucum (s.185)

Lâkin onlar ona yalan karıştırırlar ve ekleme yaparlar.”[2081]

Enes radıyallahu anh’den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: “**Benden sonra ümmetim için iki hasletten korkarım: Kaderin yalanlanması ve yıldızlara iman etmek**.”[2082]

Ebu Umame radıyallahu anh’den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إِنَّ أَخْوَفَ مَا أَخَافُ عَلَى أُمَّتِي فِي آخِرِ زَمَانِهَا النُّجُومُ، وَتَكْذِيبٌ بِالْقَدَرِ، وَحَيْفُ السُّلْطَانِ

“**Son zamanlarında ümmetim hakkında en çok korktuğum şey; yıldızlar, kaderin yalanlanması ve yöneticilerin haksızlıklarıdır**.”[2083]

Recâ b. Hayve’den: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إِنَّمَا أَتَخَوَّفُ عَلَى أُمَّتِي ثَلَاثًا: التَّصْدِيقُ بِالنُّجُومِ، وَالتَّكْذِيبُ بِالْقَدَرِ، وَحَيْفُ الْأَئِمَّةِ

“**Ümmetim hakkında en çok korktuğum şeylerden bazısı şunlardır; yıldızları tasdik etmek, kaderi yalanlamak ve imamların haksız hükümleri**.”[2084]

Cifr, ebced, cümmel vs. gibi adlar verilen rakam değerli harf sistemiyle olayların zamanını, yerini, durumunu, sırrını keşfetmek için yapılan bu hurâfecilik işlemine “hurûfîlik” adını verebiliriz. Tarihte bu adla ünlenmiş bir ekol de bulunmaktadır. İran’lı Fazlullah Hurûfî (ö. 1394) adlı bir şeyhin kurduğu bu tarikatta, görülmeyen güçleri harekete geçirmek ve tabiatüstü kuvvetleri kullanmak için birtakım harf, rakam ve şekillere özel anlamlar yüklenir.

İmam Şatıbi rahimehullah diyor ki; “Birçok insan Kur’an üzerindeki iddialarında sınırı aşmışlar ve ona tabiat ilimleri, matematik, mantık, ilm-i huruf gibi öncekilerin – sonrakilerin bütün ilimlerini yüklemişlerdir. Bu iddia yanlıştır. Kaldı ki, sahabe, tabiun ve selefi Salihin, Kur’anı ve Kur’an ilimlerini, Kur’anda bulunan esrarı en iyi bilen kimselerdi. Bununla birlikte

---

[2081] **Sahih.** Muslim (2229)

[2082] **Hasen ligayrihi.** Ebû Ya’lâ (7/162 no:4135) İbn Asâkir, Tarih (23/207-208) isnadında Yezid er-Rakaşî zayıftır.

[2083] **Hasen ligayrihi.** Taberani (8/289), Ru’yanî (1245) isnadında Leys b. Ebi Suleym zayıftır.

[2084] **Mürsel, Sahih ligayrihi.** Buhârî, Tarihu’l-Kebir (1/148) İbn Batta el-İbane (1529)

onlardan hiç kimsenin bu iddia doğrultusunda söz ettiği bize gelmemiştir. Onlar, Kur'andan sadece tevhid delilleri, teklifi hükümler, ahiretle ilgili hükümler ve bunlarla ilgili konuların ispatına çalışmışlardır. Eğer onların bu iddia doğrultusunda çabaları olsaydı meselenin esasına delalet edecek şeyler mutlaka bize ulaşırdı. Böyle bir şey ulaşmadığına göre bu iddianın onlarda mevcut olmadığı anlaşılır. Bu da Kur'anda onların iddia ettiği gibi bütün ilimlerin esaslarının bulunmadığına bir delildir.

Evet, Kur'an bazı ilimleri içermektedir, ancak bunlar Arapların bildikleri ilimlerdir. Yahut onların bildikleri ilimler üzerine kurulu olan ve akıl sahiplerinin taaccüp ettiği, işaretleri gösterilmedikçe yolları aydınlatılmadıkça üstün akıl sahiplerinin dahi kavrayamayacağı türdendir. Kur'anda bunların dışında başka bir şeyin bulunması noktasında ise cevap; hayır olacaktır.

İddia sahipleri muhtemelen kendilerine şu ayetleri delil getirirler; "**Sana; her şeyi açıklayan, hidayet ve rahmet, müslümanlara da bir müjde olan kitabı indirdik**."(Nahl 89) **"Biz, kitabta hiçbir şeyi eksik bırakmadık**." (En'am 38) Ayrıca onlar surelerin başında bulunan harfleri – ki bunlar Arapların yabancı oldukları şeylerdi – özellikle Ali radıyallahu anh olmak üzere seleften bazılarından nakledilen sözleri delil getirmektedirler.

Delil olarak kullandıkları ayetlerden maksat, müfessirlere göre yükümlülük ve Allah'a karşı kulluk icrasında gerekli olan hususlarla ilgili şeylerdir. İkinci ayette ise levhi mahfuzdan bahsedilir…

Sure başlarındaki harflere gelince, âlimler bunlar hakkında Arapların bilgisi bulunduğunu gerektirecek şekilde açıklamalar getirmişlerdir. Mesela bunlara siyer müelliflerine göre, Arapların ehli kitaptan öğrendikleri cümmel hesabı gibi yorumlar yapılmıştır. Yahut bunların Allah'tan başka kimsenin bilemeyeceği müteşabihattan olduğu söylenmiştir. Bunları Arapların hiç bilmediği şeklindeki yorumlara gelince, bu asla caiz değildir ve seleften hiç kimse böyle bir iddiada bulunmamıştır. Dolayısıyla iddiacıların elinde kendi davalarına delalet edecek hiçbir delilleri yoktur. Ali radıyallahu anh'den ve başkalarından nakledilen şeyler sabit değildir. Kur'anın gerektirdiği şeylerin inkârı caiz olmadığı gibi, ona onun gerektirmediği şeylerin nispeti de caiz değildir. Dolayısıyla onu anlamak için özellikle Araplara nispet edilen ilimlerle yetinmek gerekir.

Kur'andaki hükümlere ancak bu yolla ulaşılır. Kuranı anlamak için bundan başka yollar arayanlar, onu asla anlayamayacaklar, Allah ve Rasulüne kasdetmedikleri anlamları nisbet edecekler, onlara söylemediklerini söyleteceklerdir."[2085]

Bazılarına göre sure başlarındaki bu harflerden maksat, bu ümmetin

[2085] Şatıbi Muvafakat (2/77-79)

ecelini belirleyen sayı remizleridir.(cifir hesabı gibi) bu iddianın dikkate alınabilmesi için, Kur'an indiği sırada araplar'ın harflere belli sayılar yükleyerek tarih düşürme ya da zaman belirleme gibi bir usulü bildikleri sabit olmalıdır. Hâlbuki onların böyle bir şey bildikleri asla sabit değildir. Bunun aslı, siyer müelliflerinin dediği gibi Yahudilere dayanmaktadır…

İlme intisap ettiklerini, hatta eşyanın hakikatine keşif yoluyla vakıf olduklarını söyleyen bazı kimseler, bu görüşleri Kur'an hakkında ileri sürdükleri iddialarına hüccet kabul etmişler ve bunlardan bir kısmını da Ali radıyallahu anh'e isnad etmişlerdir. Bunlar, sözü edilen yorumları, ilimlerin aslı, dünya ve ahiret hallerine mükaşefe yoluyla vakıf olabilmenin kaynağı sanmışlardır. Gariptir ki bu kimseler, bu konuda hiçbir şey bilmeyen ümmi arap halkına yönelik olan ilahi hitaptan Allah'ın muradının bunlar olduğunu iddia etmişlerdir. Haydi diyelim ki onlar, kısmen sure başlarında murad olsun, peki onların çeşitli şekillerde terkip edilmesi ve birbiri ile çarpılması yoluyla her hal ve durum üzerine delalet ettiklerine, onların dört tabiata nispetine ve varlık âleminde etkin olduğuna, her mufassalın özü, her mevcudun unsuru olduğuna delil nerede? Onlar bu konuda çeşitli tertipler yapmaktadırlar ve onların hepsi de keşif ve gayba ıttıla esası üzerine dayandırılmaktadır. Keşif iddiası, şer'i konularda kesin olarak bir delil değildir. Kaldı ki şeriat dışında diğer hususlarda da delil sayılmamaktadır."[2086]

Örnek verecek olursak; bazıları kıyametin "ansızın" manasına gelen "**بغتة"** kelimesinin ebced değeri olan "1407" hicri yılında kopacağını söylemişler, fakat kıyamet bu tarihte kopmamıştır. Şayet insanlar ebced ve cifir hesabını delil kabul edip "Kur'an kıyametin 1407 yılında kopacağını belirtiyor" diye iddia etselerdi, bu tarihte de kıyamet kopmayınca Kur'an yalanlansaydı kopacak fitne akla hayale gelmezdi.

Yine Muhyiddin Arabi "ج ف خ" geçtikten sonra mehdi çıkar demiş, bunun ebced değeri olan h.683 yılından beri mehdi çıkmamıştır. Şa'rani de mehdinin h.1255 yılı Şaban ayında çıkacağını söylemiş, tarih aksini göstermiştir.

Cifir yoluyla haber verilen bazı şeylerin çıkmış olması, cifrin hak olduğunu göstermez. Çünkü bir kimse, olması muhtemel olan pek çok şeyi haber verirse, şüphesiz bunların bazısı doğru çıkar. Eğer cifir hak olsaydı, bu yolla verilen her haberin doğru çıkması gerekirdi.

Allah Teâla buyurur ki; "**Onlar, ancak zanna uyarlar ve yalnız yalan söyleyip dururlar**. " (En'am 116)

"**De ki: Rabbım, açığıyla, gizlisiyle tüm hayâsızlıkları, günahı, Allah'a şirk koşmanızı ve Allah'a karşı bilmediğiniz şeyleri söylemenizi**

[2086] Şatıbi Muvafakat (3/383-384)

haram kılmıştır." (A'raf 33)

"**Hakkında bilgin olmadığı şey üzerinde durma. Çünkü kulak da, göz de, kalb de bütün bunlar ondan sorumludurlar**."(İsra 36)

"**Rabbından apaçık bir burhan üzerinde bulunan kimse; işlediği kötülükleri kendisine güzel gösterilen ve heveslerine uyanlar gibi midir**? "(Muhammed 14)

"**Şeytanların kime indiğini size bildireyim mi? Onlar, 'gerçeği ters yüz eden,' günaha düşkün olan her yalancıya inerler**." (Şuara 221-222)

"**Bununla beraber onların çoğu, sadece biz zan peşinde gider, ama zan gerçek adına hiçbir şey ifade etmez! Şüphesiz Allah onların ne yaptıklarını çok iyi biliyor**." (Yunus 36)

"**Sana kitabı indiren O'dur. O'nun bazı ayetleri muhkemdir ki bunlar; kitabın anasıdır. Diğer bir kısmı da müteşabihlerdir. İşte kalblerinde eğrilik bulunanlar; fitne çıkarmak ve te'vile yeltenmek için müteşabih olanlara uyarlar. Hâlbuki onun gerçek te'vilini, ancak Allah bilir. İlimde derinleşmiş olanlar: Biz ona inandık, hepsi Rabbımızın katındadır, derler. Ancak akıl sahibleri düşünebilirler**." (Ali İmran 7)

"**Acaba gaybın bilgisine sahiptir de o âlemin sırlarını mı görüyor**?" (Necm 35)

"**Hâlbuki onların bu hususta bilgileri yoktur. Onlar, sadece zanna uyarlar. Zan ise hiç şüphesiz gerçekten bir şey ifade etmez**." (Necm 28)

Abdullah b. Avf b. el-Ahmer'den ; "Ali b. Ebi Talib radıyallahu anh, Enbar'dan dönüp Nehravana gideceği zaman Misafir b. Avf b. el-Ahmer ona dedi ki:

"Ey müminlerin emiri! Bu saatte gitme, üç saat sonra git. Zira bu saatte gidersen sana ve arkadaşlarına çok şiddetli bir bela isabet eder. Sana söylediğim zamanda gidersen kazanır ve galip gelirsin." Bunun üzerine Ali radıyallahu anh dedi ki; "Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'in müneccimi yoktu, ondan sonra bizim de olamaz. Sen şu atımın karnındakini bilir misin ?" Dedi ki; "Tahminle bilirim."

"Senin şu sözünü Kuran yalanladığı halde kim tasdik eder? Allah Azze ve Celle buyuruyor ki:

"**Kıyamet saatinin bilgisi şüphesiz ki Allah katındadır. Yağmuru O indirir, rahimlerde olanı O bilir. Kimse yarın ne kazanacağını bilmez. Ve hiç bir nefis nerede öleceğini de bilmez. Şüphesiz ki Allah Âlimdir, Habirdir.**" (Lokman,34) Senin bildiğini iddia ettiğin, "Şu saatte gidersen kötülüğe uğrarsın" gibi şeylerin ilmini Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem iddia etmemiştir. Seni kim tasdik eder? Şu sözünle Allah'tan yüz

çevirerek kalmamızı emrediyorsun. Falan saatte gidersek kötülükten kurtulacağımızı iddia ediyorsun. Kim bu sözüne inanırsa Allah'a şirk koşmuş olur. Allah'ım senin bereketinden başka bereket, senin hayrından başka hayır yoktur." Seni yalanlıyoruz, sana muhalefet ediyoruz ve bizi yasakladığın bu saatte gidiyoruz."

Sonra insanlara döndü ve dedi ki; "Ey insanlar! Sizleri yıldız ilminden sakındırırım, onu ancak karada ve denizde yol bulacak kadar öğrenin. Müneccim kâfir gibidir ve kâfir cehennemdedir. Allah'a yemin olsun, eğer yıldızlara bakıp onunla amel ettiğini duyarsam, sağ kaldığım sürece seni hapseder ve seni bağış almaktan mahrum ederim." Sonra o saatte gitti ve Nehravan halkıyla savaştı. Sonra dedi ki; "Şayet onun bize söylediği saatte çıkıp ta zafer kazansaydık "Müneccimin dediği saatte gittiği için kazandı" diyeceklerdi. Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'in müneccimi yoktu, bizim de olamaz. Allah bize Kisra'nın, Kayserin beldelerini ve başka yerleri Feth etmiştir. Ey insanlar! Allah'a tevekkül edin ve O'na güvenin. Zira şüphesiz O, başkalarına yetecektir."[2087]

Fal Bakan ve Baktıran Bizden Değildir

El-Hasen el-Basri rahimehullah'dan: İmran b. Husayn radıyallahu anh birisinin kolunda bakırdan bir halka gördü ve ona: "Bu da nedir?" dedi. Adam: "Bana bunun kuvvet verdiği anlatıldı" dedi. İmran radıyallahu anh dedi ki: "Eğer o üzerinde bulunduğu halde ölseydin, ona havale edilirdin. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

«لَيْسَ مِنَّا مَنْ تَطَيَّرَ وَلَا تُطُيِّرَ لَهُ، وَلَا تَكَهَّنَ وَلَا تُكُهِّنَ لَهُ» أَظُنُّهُ قَالَ: «أَوْ سَحَرَ أَوْ سُحِرَ لَهُ»

"**Tatayyur yapan ve yaptıran, kehanet yapan ve yaptıran bizden değildir**." Zannederim ki: "**Sihir yapan ve yaptıran bizden değildir**" de demişti."[2088]

Cerîr b. Abdillah radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem bana şöyle buyurdu: "**Beni zi'l-halasa (putundan) rahata kavuşturmayacak mısın?**" Ben: "Evet" dedim ve Ahmes'ten yüz elli atlı ile oraya gittim. Ben at üstünde duramıyordum. Bunu Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e söyledim. Eliyle göğsüme vurdu ve elinin izini göğsümde gördüm. Şöyle buyurdu: "**Allah'ım! Bunu sabit kıl! Bunu hidayet edici ve hidayet olunmuş kıl.**" Bundan sonra attan hiç düşmedim." (Râvi diyor ki):

[2087] **Zayıf.** Haris b. Ebi Usame Musned (Buğyetu'l-Bahis-539), Hatib el-Bagdadi, el-Kavl Fi İlmi'n-Nucum (s.181) Busayri İthaf (4700) isnadında Yusuf b. Zeyd meçhuldür.

[2088] **Hasen.** Taberani (18/162)

“Zu’l-Halasa putu Yemen’de; Has’am ve Becile kabilelerine ait bir evde idi. Orada dikili putlara ibadet ediliyor ve ona “Kabe” diyorlardı. Cerir gitti, o evi ateşle yaktı ve putları kırdı. Cerir Yemen’e geldiği zaman orada fal oku çeken birisi vardı. Ona: “Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’in elçisi buralarda. Eğer sana güç yetirirse boynunu vurur” dediler. O fal oku çekerken Cerir radıyallahu anh başında durdu ve: “Onları kıracak ve Allah’tan başka ibadete layık hak ilah olmadığına şahitlik edeceksin ya da senin boynunu vuracağım” dedi. Bunun üzerine okları kırdı ve şehadet getirdi. Sonra Cerir radıyallahu anh, Ahmes’ten Ebu Ertat diye künyelenen birini Nebî sallallahu aleyhi ve sellem’e bunu müjdelemesi için gönderdi. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’e gelerek şöyle dedi: “Ey Allah’ın rasulü! Seni hak ile gönderene yemin ederim ki O’nu uyuz deve gibi bırakmadıkça sana gelmedim” dedi. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem de Ahmes atlarına ve erkeklerine beş defa bereket duasında bulundu.”[2089]

Gayb ilmi iddiasıyla şirkin örnekleri:

Peygamberlerin veya bazı evliya ile Salihlerin gaybı bildiklerine inanmak: Bu itikad aşırı giden Rafızilerle sufilerde mevcuttur. Bu yüzden ölmüş olan, kabirlerinde kendilerinden uzakta bulunan peygamberler ve Salihlerden yardım isterler, yanlarında bulunmayan bazı dirilere seslenerek dua ederler ve onların hepsinin kendilerinin durumlarından haberdar olduklarına ve sözlerini işittiklerine itikad ederler. Bunlar tamamen kişiyi dinden çıkaran birer şirktirler.[2090]

Kehanet: Kâhin, gaybı bildiğini iddia eden kimsedir. Bunun benzeri veya ona yakını arraf veya remmal ve benzerleridir. Kendisine gayb olan bir şeyi, kendisine haber verici olmadan bildiğini iddia eden veya meydana gelmesinden önce olayları bildiğini iddia eden kimse büyük şirk ile şirk koşan bir müşriktir. Bu ilmini taşlarla, ebced hesabı yoluyla[2091], yere çizgiler çizmek suretiyle, avuç okumakla, fincana bakmakla ya da başka bir şekilde bildiğini iddia etmesi arasında bir fark yoktur. Bütün bunlar şirktir.[2092]

Bazı avamın, sihirbazların veya kâhinlerin gaybı bildiklerine inanmaları veya onların gelecekte olacak hadiseleri bildiklerini iddia etmelerini tasdik etmeleri. Onları; şu vakitte yağmur yağacak veya falan

---

[2089] **Sahih.** Buhârî (3020, 3976, 3823, 4357, 6333) Muslim (2476)

[2090] Ed-Dehlevî Risaletu’t-Tevhid (s.20, 31, 34) bkz.: Teysiru’l-Azizi’l-Hamid, Fethu’l-Mecid.

[2091] Ebced hesabı maksadıyla harfleri öğrenmek caiz değildir. Ama hecelemek için bunları öğrenmede sakınca yoktur. Bkz.: et-Teysir (s.364)

[2092] Bkz.: Şerhu’s-Sunne (12/181-184) Nevevi Şerhu Muslim (14/223) İbn Teymiyye Mecmuu’l-Fetava (35/170-197) Fethu’l-Bari (10/216-217) Heytemi ez-Zevacir (2/109) Sıddık Hasen Han ed-Dinu’l-Halis (1/423-455, 2/137-141) ed-Dehlevi et-Tevhid (s.34, 69)

devlet şu vakitte zafer kazanacaktır yahut falan şöyle kazanacak, şöyle zarar edecektir ya da şu vakitte ölecektir diye iddia ettiklerinde tasdik etmek gibi. Ama önceden olmuş bir şeyi kâhin, o olaya şahit olan cinler vasıtasıyla bilir de haber verirse, onun bunu bilmesi, başkasının haber vermesi sebebiyledir. Nitekim bazı cahiller aldanarak böyle kimselerin verdiği her haberi tasdiklerler.[2093]

Onları, gelecekte vuku bulacak olayları bildiklerini iddia ettiklerinde tasdik etmek, bunları cinlerin meleklerin sözlerinden işittikleri ve kâhinin de cinlerden öğrenmesi yoluyla bilebileceklerini iddia etmek caiz değildir. Zira Nebi sallallahu aleyhi ve sellem onların bir kelimeye yüz yalan katarak haber verdiklerini bildirmiştir.[2094] Dolayısıyla onları doğrulayan kimse, Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in yalan olduğunu belirttiği şeyi tasdiklemiş ve gayb ilmi iddia edeni doğrulamış olur. Hadisin zahirinde onları tasdik edeni tekfir edene delil vardır.[2095]

Kim böyle itikad eder veya onları tasdiklerse dinden çıkaran küfre ve şirke düşmüş olur.

Ebû Hureyre radıyallahu anh rivayet ediyor: Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurdu:

مَنْ أَتَى عَرَّافًا أَوْ كَاهِنًا فَصَدَّقَهُ فِيمَا يَقُولُ، فَقَدْ كَفَرَ بِمَا أُنْزِلَ عَلَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

"**Kim (gelecekten haber veren) bir kâhine veya arrafa (müneccim, falcı, medyum vs.) gider de söylediklerini tasdik ederse Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'e indirileni inkâr etmiş olur.**"[2096]

Şeyh Hafız el-Hakemi rahimehullah şöyle demiştir: "Bir kâhini tasdik eden kâfir olur. Muteber rasul ile gelenleri inkâr etmiştir. Mücerred olarak kâhine gitmek ve onu tasdik etmeksizin ona soru sormak haram olup büyük günahlardandır.

Safiyye radıyallahu anha, Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in hanımlarından birinden rivayet ediyor: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

مَنْ أَتَى عَرَّافًا فَسَأَلَهُ عَنْ شَيْءٍ، لَمْ تُقْبَلْ لَهُ صَلَاةٌ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً

"**Kim bir arrafa gider ve ona bir şey sorarsa kırk gece namazı**

[2093] Bkz.: Nevevi Şerhu Muslim (14/223) Fethu'l-Bari (10/217)

[2094] Buhari (5762) ve Muslim (2228)

[2095] Bkz: Teysiru'l-Azizi'l-Hamid (s.358)

[2096] **Sahih.** Hâkim (1/49) İbn Ebi Şeybe (5/42) İbn Mace (639) Ebu Davud (3904) Tirmizî (135) Ahmed (5/380) Ebu Ya'la (9/281)

kabul edilmez."[2097]

Müneccimlik (Yıldız falı): Gök cisimlerinin hareketlerinden yeryüzünde meydana gelecek olaylar hakkında istidlalde bulunmaktır. Müneccim, yıldızlara bakarak yeryüzünde bir topluluğun kazanacağını veya diğerlerinin hezimete uğrayacağını veya bir kimsenin zarar edeceğini, bir diğerinin kazanacağını ve buna benzer meydana gelecek bir olay iddia eder. Şüphe yok ki bu bir gayb ilmi iddiasıdır ve Allah Teâla'ya şirk koşmaktır.[2098]

Birçok hokkabaz ve deccallerin yaptığı gibi; her bir yıldızın, o dönemde doğan çocuğa muayyen bir etkisi olduğunu iddia etmek ve: "Falan şu burçta doğmuştur, mutlu olacaktır, falan şu burçta doğmuştur, hayatı sıkıntı içinde olacaktır demek ve benzeri söylenen şeyler tamamen yalandır. Bunu ancak cahil ve düşük insanlar tasdik ederler. Şeyh İbn Useymin şöyle demiştir: "Bu, gayb ilmi iddia etmek için yıldızları vesile edinmektir. Gayb ilmi iddiası dinden çıkaran bir küfürdür."[2099]

Ali radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

يَا عَلِيُّ ، لاَ تُجَالِسْ أَصْحَابَ النُّجُومِ

"**Ey Ali! Yıldız ashabı ile oturma**"[2100]

Ebû Mes'ud el-Ensârî radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem köpeğin ücretinden, fuhuştan dolayı verilen ücretten ve kâhine verilen ücretten yasakladı."[2101]

Aişe radıyallahu anha'dan: "Ebû Bekr radıyallahu anh'ın kendisi için kazanç getiren bir kölesi vardı. Ebû Bekr radıyallahu anh onun kazancından yerdi. Bir gün bir şey getirdi ve Ebu Bekr ondan yedi. Köle ona: "Biliyor musun bu neydi?" dedi. Ebû Bekr radıyallahu anh: "Neydi?" dedi. Dedi ki: "Cahiliyye'de birisi için kâhinlik yapmıştım. Ben kâhinliği iyi yapmadığım halde onu aldattım. O adam benimle karşılaştı ve bunu verdi. Senin yediğin de işte o idi." Bunun üzerine Ebû Bekr radıyallahu anh elini boğazına soktu ve karnındaki herşeyi çıkararak kustu."[2102]

[2097] **Sahih.** Muslim (2230)

[2098] bkz.: Teysiru'l-Azizi'l-Hamid; müneccimlik hakkında gelenler babı ve yıldızlarla yağmur istemek hakkında gelenler babı.

[2099] El-Kavlu'l-Mufid (2/5)

[2100] **Hasen ligayrihi.** Ahmed (1/78) Ahmed Fadailu's-Sahabe (1242) Ebu Ya'la (1/376) Hatib Tarih (7/434) Deylemi (8320) Haraiti Mesaviu'l-Ahlak (741)

[2101] **Sahih.** Buhârî (5761) Muslim (1567)

[2102] **Sahih.** Buhârî (3842)

Yıldızlardan Yağmur İsteyenler Cahiliyye Ehline Benzer

Cunade b. Malik radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

ثَلَاثٌ مِنْ فِعْلِ أَهْلِ الْجَاهِلِيَّةِ لَا يَدَعُهُنَّ أَهْلُ الْإِسْلَامِ اسْتِسْقَاءٌ بِالْكَوَاكِبِ، وَطَعْنٌ فِي النَّسَبِ، وَالنِّيَاحَةُ عَلَى الْمَيِّتِ

"**Üç şey cahiliye halkının yaptıkları işlerden olup İslam ehli olanlar da bunları bırakamamıştır: Yıldızlardan yağmur istemek, nesebe hakaret etmek ve ölü üzerine ağıt yakmak**."[2103]

Yıldızlardan yağmur istemekle kastedilen; yıldızların doğuş ve düşüşlerini gözetleyerek bunlardan anlamlar çıkarmaktır. Yıldızlardan yağmur istemek iki kısma ayrılır:

Birinci kısım: Yağmuru yıldıza nispet ederek, yıldızın o yağmuru Allah'ın dilemesi ve fiili dışında indirdiğine itikad etmek. Bu icma ile büyük şirktir. "Yağmurun Allah dışında yıldıza izafe edilmesi, icma ile küfürdür" denilmiştir.[2104] Bu rububiyette şirktir. Bu babda yıldızlara yağmur yağdırması için dua etmek de büyük şirktendir. Bu ise hem rububiyette ve hem uluhiyette şirktir.

İkinci kısım: Yağmurun yıldıza nispet edilip, Allah'ın bu yıldızı yağmura sebep kıldığına inanmak küçük şirktir. Bazı âlimler bu şirki "Küfrü'n-ni'me: nimete nankörlük" olarak isimlendirmişlerdir. Zira Allah'ın nimeti olan yağmur yıldıza nispet edilmekte ve Allah bunu bir sebep kılmadığı halde bu konuda sebep kılınmaktadır.[2105] Allah Teala yağmurun inmesinde yıldızları sebep kılmamıştır. Yağmur ile yıldızların herhangi bir alakası yoktur. Sadece Allah'ın yürüyen âdeti olarak yıldızlardan bazısının vaktinde yağmuru indirmektedir. Yıldızlardan yağmur istemenin haramlığını gösteren birçok delilden bazıları şu şekildedir:

İbn Abbas radıyallahu anhuma şöyle demiştir:

مُطِرَ النَّاسُ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

[2103] **Sahih.** Buhari Tarih (2/232) Bezzar, (Keşfu'l-Estar 1/377) Taberani (2/282) Ebu Nuaym Marife (1664) İbn Kâni Mucemu's-Sahabe (1/156) Taberi Tarih (11/590) el-Elbani Sahihu'l-Cami (3040)

[2104] El-Furu (2/163) Bkz.: el-Ümm (1/252) et-Temhid (16/268) İkmalu'l-Mu'lim (1/330) Nevevi Şerhu Muslim (2/60) Nevevi el-Ezkar (s.308) Mugni'l-Muhtac (1/326) Letaifu'l-Mearif (s.70)

[2105] Bkz.: İkmalu'l-Mu'lim (1/332) Nevevi Şerhu Muslim (2/61) el-Füru (2/163) Letaifu'l-Mearif (s.70)

وَسَلَّمَ أَصْبَحَ مِنْ النَّاسِ شَاكِرٌ وَمِنْهُمْ كَافِرٌ قَالُوا هَذِهِ رَحْمَةُ اللَّهِ وَقَالَ بَعْضُهُمْ لَقَدْ صَدَقَ نَوْءُ كَذَا وَكَذَا قَالَ فَنَزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ {فَلَا أُقْسِمُ بِمَوَاقِعِ النُّجُومِ حَتَّى بَلَغَ وَتَجْعَلُونَ رِزْقَكُمْ أَنَّكُمْ تُكَذِّبُونَ}

"Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem zamanında insanlar yağmur gördüler. Nebi sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**Bazı insanlar şükredici olarak bazısı da kâfir olarak sabahladı. "Bu Allah'ın rahmetidir" diyenler olduğu gibi, "Şu ve şu yıldızlar doğru çıktı" diyenler de oldu.**" Bunun üzerine: "**Hayır, yıldızların yerlerine yemin ederim ki..**" (Vakıa 75) ayetinden; "**size verilen rızka karşı şükrü onu yalanlamakla mı yerine getiriyorsunuz…**" (Vakıa 82) ayetine kadar nazil oldu."[2106]

Son ayetin anlamı şudur: "Sizler Allah'ın size nimeti olan yağmura karşı şükrü, bunu yalanlayarak mı yerine getiriyorsunuz?" Bu, yağmurun inmesini Allah Teâla'dan başkasına nispet etmektir.[2107]

Zeyd b. Halid el-Cuheni radıyallahu anh şöyle demiştir:

صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَاةَ الصُّبْحِ بِالْحُدَيْبِيَةِ فِي إِثْرِ السَّمَاءِ كَانَتْ مِنْ اللَّيْلِ فَلَمَّا انْصَرَفَ أَقْبَلَ عَلَى النَّاسِ فَقَالَ هَلْ تَدْرُونَ مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ قَالُوا اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ قَالَ أَصْبَحَ مِنْ عِبَادِي مُؤْمِنٌ بِي وَكَافِرٌ فَأَمَّا مَنْ قَالَ مُطِرْنَا بِفَضْلِ اللَّهِ وَرَحْمَتِهِ فَذَلِكَ مُؤْمِنٌ بِي كَافِرٌ بِالْكَوْكَبِ وَأَمَّا مَنْ قَالَ مُطِرْنَا بِنَوْءِ كَذَا وَكَذَا فَذَلِكَ كَافِرٌ بِي مُؤْمِنٌ بِالْكَوْكَبِ

"Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem bize Hudeybiye'de sabah namazını kıldırdı. Semada geceden kalma alamet vardı. Namazı bitirince insanlara dönerek şöyle buyurdu: "**Rabbiniz ne buyurdu biliyor musunuz?**" "Allah ve rasulü daha iyi bilir" dediler. Buyurdu ki: "**Kullarımdan bazısı mümin, bazısı kâfir olarak sabahladı. "Allah'ın fazlı ve rahmeti ile yağmur yağdı" diyenler bana iman etmiş ve yıldızları inkâr etmiş olarak sabahladı. "Şu ve şu yıldız ile bize yağmur yağdı" diyenler ise beni inkâr etmiş ve yıldızlara iman etmiş olarak sabahladı**."[2108]

[2106] **Sahih.** Muslim (73)
[2107] Bkz.: el-Mufhim (1/261) İkmalu'l-Mu'lim (1/333)
[2108] **Sahih.** Buhari (846) Muslim (71)

Muâviye el-Leysî radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**İnsanlar kıtlıkta idiler ve Allah Tebâreke ve Teâlâ onlara rızkından bir rızık indirdi onlar da müşrikler oldular**." Denildi ki: "Bu nasıl oldu ey Allah'ın rasulü!" Şöyle buyurdu: "**Şu ve şu yıldız sayesinde yağmurlandık" dediler**."[2109]

Bu söz küfürdür. Lakin yağmurun Allah'ın dışında bir yıldıza nispet edilmesi küfür ve büyük şirktir. Eğer sadece sebep olarak nispet ederse bu küfranı nimettir ve küçük şirktir.[2110] Bu yüzden âlimlerin çoğu: Bu hadis iki hususa da ihtimal taşır demişlerdir.[2111]

Ebû Hureyre radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

أَلَمْ تَرَوْا إِلَى مَا قَالَ رَبُّكُمْ عَزَّ وَجَلَّ، قَالَ: مَا أَنْعَمْتُ عَلَى عِبَادِي مِنْ نِعْمَةٍ، إِلَّا أَصْبَحَ فَرِيقٌ مِنْهُمْ بِهَا كَافِرِينَ، يَقُولُونَ: الْكَوْكَبُ وَبِالْكَوْكَبِ

"**Rabbiniz ne buyurdu görmez misiniz? Şöyle buyurdu: "Kullarıma ne zaman bir nimet versem mutlaka onlardan bir kısmı ona nankörlük ediyor ve: "Yıldızlar ve yıldızlar sayesinde" diyorlar**."[2112]

Ebû Saîd el-Hudrî radıyallahu anh'den: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لَوْ أَمْسَكَ اللهُ الْقَطْرَ عَنِ النَّاسِ سَبْعَ سِنِينَ، ثُمَّ أَرْسَلَهُ لَأَصْبَحَتْ طَائِفَةٌ بِهِ كَافِرِينَ، يَقُولُونَ: مُطِرْنَا بِنَوْءِ الْمِجْدَحِ

"**Şayet Allah damlayı insanlardan yedi sene engellese de sonra bıraksa elbette kâfirlerden bir grup: "Falan gezegen sayesinde yağmur yağdı" demeye başlarlar**."[2113]

Ebu Malik el-Eş'ari radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

أَرْبَعٌ فِي أُمَّتِي مِنْ أَمْرِ الْجَاهِلِيَّةِ لَا يَتْرُكُونَهُنَّ الْفَخْرُ فِي الْأَحْسَابِ وَالطَّعْنُ فِي

[2109] **Hasen.** Ahmed (3/429) Tayalisî (1262)

[2110] Et-Temhid (16/286)

[2111] Bkz.: el-Ümm (1/252) el-Mufhim (2/261) Nevevi Şerhu Muslim (2/60) Fethu'l-Bari (2/524)

[2112] **Sahih.** Muslim (72)

[2113] **Hasen.** Ahmed (3/7) İbn Hibban (13/500) Nesai (1526) Buhari Tarih (7/55) Ebu Ya'lâ (2/482) Humeydi (751)

الْأَنْسَابِ وَالْاسْتِسْقَاءُ بِالنُّجُومِ وَالنِّيَاحَةُ

"**Ümmetimde şu dört şey terk etmedikleri cahiliye işlerindendir: Soyla övünmek, nesebe sövmek, yıldızlarla yağmur istemek ve ölü için yüksek sesle ağıt yakmak**"[2114]

Şayet Müslüman; "Şu ve şu yıldız sayesinde yağmur yağdı" derse, maksadı; Allah Teâla'nın yağmuru o yıldızın vaktinde indirmiş olmasıysa ve bu yıldızın müstakil olarak en küçük bir tesiri olduğuna inanmaz ve sebep olarak görmezse ilim ehli bu sözün hükmünde ihtilaf etmişlerdir. Bunun haram olduğu[2115], mekruh olduğu[2116] ve mubah olduğu[2117] söylenmiştir. Şüphe yok ki bu sözün terk edilip yerine bu manayı akla getirmeyecek başka bir söz kullanmak gerekir. Ya: "Allah'ın fazlı ve rahmetiyle yağmur yağdı" demeli veya "Bu Allah'ın rahmetidir" demelidir. Bu, sözü söyleyen kimseden bir övgüdür. Naslarda geçtiği gibi, bu diğerinden daha uygundur. Ama: "Allah bu yağmuru şu yıldızın vaktinde yağdırmıştır" veya "Şu yıldızın vaktinde yağmur yağdı"[2118] demek ve benzerleri, "Şu yıldız sayesinde yağmur yağdı" sözü gibi kapalı ve karışık değildir. Bu sözün en düşük durumu şiddetle mekruh olmasıdır. Haram olduğu görüşü aşağıdaki sebeplerden dolayı daha kuvvetlidir:

1- Kudsi hadiste mutlak olarak bu sözü kullanmak kınanmış ve Allah Teâla'yı inkâr ve yıldızlara iman ifade ettiği belirtilmiştir.

İmam Şafii şöyle demiştir "Şu yıldızla yağmur gördük" diyen; "Şu yıldızın vaktinde yağmur yağdı" demek istiyorsa bu, "Şu ayda yağmur yağdı" sözü gibidir. Bu küfür olmaz. Başka bir söz kullanmak daha iyidir."[2119]

"Hafız İbn Hacer, İmam Şafii'nin sözünü naklettikten sonra şöyle demiştir: "Hadisin mutlak anlam ihtimalinden dolayı önünü kesmeyi kastetmiştir."[2120] İbn Kuteybe, el-Enva'da, şöyle demiştir: "Şayet tecrübe kabilinden böyle itikad etmişse şirk değildir. Lakin küfranı nimet kastedilerek küfür kelimesinin kullanılması mümkündür. Zira hadisin rivayet yollarında küfür ile şirk arasında vasıta yoktur. Buradaki küfür ifadesi, ikisi arasında gidip gelmektedir."[2121] El-Bâcî, şöyle demiştir: "Şayet bu sözü söyleyen zikrettiğimiz gibi itikad etmezse, tek bir açıdan küfür anlamında

---

[2114] **Sahih.** Muslim (934)
[2115] El-Füru (1/163)
[2116] Nevevi el-Ezkar (s.308) Nevevi Şerhu Muslim (2/61)
[2117] Şerhu's-Sunne (4/421) en-Nihaye (nev' maddesi)
[2118] Mugni'l-Muhtac (1/326) el-Füru (1/163) el-İnsaf (5/439)
[2119] İmam Şafii el-Ümm (1/252)
[2120] el-Feth (2/523)
[2121] Fethu'l-Bari (2/524)

mutlaklaştırmak caiz değildir. Zira şeriat, dinleyenin aklına gelebilecek şeylerden dolayı bundan engellemiştir."[2122]

2- Bu söz şirk itikadına düşmeye bir vesiledir. İnsanların bu asırdaki alışkanlıkları, onların cahillerini veya kendilerinden sonra gelecek olan nesli, yıldızlardan yağmur isteme şirkine düşürür.

3- Söz, fasit bir inanç vehmi vermektedir.[2123]

4- Burada müşriklerin sözleri yerine şer'an tavsiye edilen; "Allah'ın fazlı ve rahmetiyle yağmur yağdı" sözünü kullanmak teşvik edilmiştir. Diğer sözün kullanılması sünneti terk etmek ve müşriklere benzemektir. Nitekim onlara benzemek yasaklanmıştır.

Kurtubi şöyle demiştir: "Allah Teâla'nın yağmurun yaratıcısı olduğuna inanan kimse bu sözü söylerse kâfir olmaz. Lakin iki açıdan hata etmiştir. Birincisi: Şeriata muhaliftir. Zira bundan mutlak olarak yasaklanmıştır. İkincisi: Kâfirlere sözlerinde benzemek olur. Bu ise caiz değildir. Zira bizlere onlara muhalefet etmemiz emredilmiş, "**Müşriklere muhalefet edin**" ve "**Yahudilere muhalefet edin**" buyrulmuştur. Onlara benzememiz yasaklanmıştır. Bu muhalefet emri, sözlerde ve fiillerde de muhalefeti gerektirir. Şüphesiz Allah Teâla bizleri onlara benzemekten şu ayetiyle yasaklamıştır: "**Ey iman edenler! "Raina" demeyiniz**" Yahudiler bu kelimeyi Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'e söylüyorlar ve bununla hakareti kastediyorlardı. Allah bizleri bu sözü kullanmaktan yasaklamıştır. Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in sözü de, bununla hayır kastedilmiş olsa bile kötülüğün önünü kapamak ve onlara benzememek için yasaklamaktadır."[2124]

Sonra Kurtubi yağmur yağdığında müşriklerin söylediği sözleri zikretmiş ve onların şirk itikadını açıkladıktan sonra şöyle demiştir: "Şeriat bu sözün kullanılmasını, onların itikadından birine inanılmaması ve sözlerinde onlara benzememek için mutlak olarak yasaklamıştır."

Kadı Iyaz şöyle demiştir: "Şu yıldız ile yağmur gördük" sözüne gelince, bunu söyleyen kimse yıldızların etkisine inanmasa bile bunda yıldızların tesirine inananların sözlerine benzemek söz konusudur. Şeriat kâfirlere benzemeyi yasaklamıştır. Allah Teâla şöyle buyurmuştur: "**Ey iman edenler! Raina demeyiniz**" (Bakara 104) Çünkü bu söz Yahudilerine ve münafıkların sözüdür."[2125]

Büyü Yapan ve Yaptıran Bizden Değildir

Bunlar içerisinden sihir şüphesiz küfürdür. Yedi en büyük günahtan

---

[2122] el-Munteka (1/335)
[2123] bkz.: Fethu'l-Mecid (s.373)
[2124] el-Mufhim (1/259, 260)
[2125] İkmalu'l-Mu'lim (1/332)

biridir. Zarar verir, fayda vermez. Sihirle uğraşan kişi kâfirdir. Yüce Allah sihir yapmayı öğretmekle ilgili şöyle buyurur:

وَمَا كَفَرَ سُلَيْمَانُ وَلَكِنَّ الشَّيَاطِينَ كَفَرُوا يُعَلِّمُونَ النَّاسَ السِّحْرَ وَمَا أُنْزِلَ عَلَى الْمَلَكَيْنِ بِبَابِلَ هَارُوتَ وَمَارُوتَ وَمَا يُعَلِّمَانِ مِنْ أَحَدٍ حَتَّى يَقُولَا إِنَّمَا نَحْنُ فِتْنَةٌ فَلَا تَكْفُرْ

"**Süleyman büyü yapıp kâfir olmadı. Lakin şeytanlar kâfir oldular. Çünkü insanlara sihri ve Babil'de Harut ve Marut isimli iki meleğe indirileni öğretiyorlardı. Hâlbuki o iki melek herkese: 'Biz ancak imtihan için gönderildik, sakın kâfir olmayasınız' demeden hiç kimseye (sihir bilgisini) öğretmezlerdi**." (Bakara, 102)

وَلَا يُفْلِحُ السَّاحِرُ حَيْثُ أَتَى

"**Büyücü (sihir yapan), ne yaparsa yapsın iflah olmaz**." (Tâhâ, 69)

İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan: Nebi sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لَيْسَ مِنَّا مَنْ تسحر أَوْ تسحر له أَوْ تَكَهَّنَ أَوْ تُكِهِّنَ لَهُ أَوْ تَطَيَّرَ، أَوْ تُطِيَّرَ لَهُ

"**Sihir yapan ve yaptıran, kehanet yapan ve yaptıran, tatayyür yapan veya yaptıran bizden değildir**."[2126]

Ebû Mûsâ el-Eş'arî radıyallahu anh'den: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

ثَلَاثَةٌ لَا يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ: مُدْمِنُ الْخَمْرِ, وَقَاطِعُ الرَّحِمِ, وَمُصَدِّقٌ بِالسِّحْرِ

"**Şu üç kimse cennete giremez: sarhoş edici içki bağımlısı, akrabalık bağını koparan ve sihirbazı tasdik eden**."[2127]

Benzerini Ebû Saîd el-Hudrî[2128] ve Ebu'd-Derdâ[2129] radıyallahu

---

[2126] **Sahih.** Taberani Evsat (4/302) İbn Adiy el-Kamil (3/340) Elbani Sahiha (2650)

[2127] **Hasen ligayrihi.** Ahmed (4/399) İbn Hibban (12/165, 13/508) Hakim (4/146) Muhlisiyyat (740) Ebu Ya'la (13/223) el-Elbani es-Sahiha (678)

[2128] **Hasen ligayrihi.** Ahmed (3/14,83) Bezzar (Keşfu'l-Estar 2932) Ebu'ş-Şeyh Tabakatu'l-Muhaddisin (465) Esbehani et-Tergib (459) Şeceri, Emali (128)

anhuma rivayet etmişlerdir.

Ebû Hureyre radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

مَنْ عَقَدَ عُقْدَةً ثُمَّ نَفَثَ فِيهَا فَقَدْ سَحَرَ، وَمَنْ سَحَرَ فَقَدْ أَشْرَكَ، وَمَنْ تَعَلَّقَ شَيْئًا وُكِلَ إِلَيْهِ

"**Kim bir düğüm atar da sonra ona üflerse sihir yapmıştır. Sihir yapan şirk koşmuştur. Bir şey asan ona havale edilir.**"[2130]

Cundub b. Abdillah radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

حَدُّ السَّاحِرِ ضَرْبَةٌ بِالسَّيْفِ

"**Sihirbazın cezası kılıçla boynunun vurulmasıdır**."[2131]

Becâle b. Abde'den: "Bize Ömer radıyallahu anh'den gelen mektupta şöyle yazıyordu: "Sihir yapan her erkek ve kadını öldürün." Bunun üzerine biz üç tane sihirbaz öldürdük."[2132]

Cabir b. Abdillah radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e nüşre (büyüyü büyüyle bozmak) hakkında sorulunca şöyle buyurdu: "**O şeytanın amelindendir.**"[2133]

Aişe radıyallahu anha'dan: "Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'e büyü yapıldı. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e yapmadığı bir şey, yapmış gibi geliyordu. Nihâyet bir gün Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem yanımda iken Allah'a dua etti. Sonra tekrar, sonra tekrar duâ etti. Sonra: "**Ey Âişe! Anladın mı, Allah bana hakkında fetva sorduğum şeyin fetvasını verdi**." Ben: "O nedir ey Allah'ın rasulü?" dedim. Buyurdu ki: "**Bana iki adam geldi, biri başımın ucuna, diğeri ayakucuma oturdu. İkisinden biri kalkıp diğerine: "Bu zâtın rahatsızlığı nedir?" diye sordu. O da: "Büyülüdür" dedi. "Onu kim büyüledi?" dedi. Diğeri: "Zurayk**

[2129] **Sahih.** İbn Asakir Tarih (56/135) Ahmed (6/441)

[2130] **Hasen ligayrihi.** Nesâî (4079) Sunenu'l-Kubra (3528) Taberani Evsat (2/127) isnadında Abbad b. Meysera el-Minkarî vardır. O hadiste leyyin (gevşek)tir. Hasen el-Basrî'den mürsel olarak şahidi: Mamer, Cami (376)

[2131] **Hasen.** Tirmizî (1460) Darekutnî (3/114) Taberani (2/161) Hakim (4/401) Abdurrazzak (10/184) Beyhaki (8/136)

[2132] **Sahih.** Ahmed (1/190) Ebû Dâvûd (3043) Bezzar (3/268) İbn Carud (1105)

[2133] **Sahih.** Ahmed (3/294) Ebû Dâvûd (3868) Abdurrazzak (19762) Beyhakî (9/351)

oğullarından bir Yahudi olan Lebid b. A'sam!" cevâbını verdi. "Büyüyü neye yaptı?" dedi. "Bir tarakla saç döküntüsüne ve bir de erkek hurma tomurcuğunun içine" dedi. "Nerede o?" diye sordu. "Zî-Ervan kuyusunda" cevâbını verdi. Âişe radıyallahu anha dedi ki: "Bunun ardından Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem ashabından bazı kimselerle birlikte oraya gitti. Sonra bana: "**Ey Âişe! Vallahi kuyunun suyu kına ıslatılmış gibi, hurması da şeytanların başları gibi idi**" dedi. Ben: "Ey Allah'ın rasulü! Onu çıkarmadın mı!" dedim. "**Hayır! Bana gelince Allah afiyet ve şifa verdi. İnsanlara kötülük getirmekten çekindim**" buyurdu. Böylece emir vererek onu gömdürdü.[2134]

İbn Hacer şöyle demiştir: "el-Humeydî'nin rivayetinde: "Dedim ki: "Ey Allah'ın rasulü! Yapmayacak mısın?" Sufyan dedi ki: "Yani nüşre yapmayacak mısın?" demek istiyor."[2135]

Sihirbazın cezası ölümdür. Kazancı pistir, haramdır. Cahiller, zalimler ve imanı zayıf olan kimseler bazı kişilere düşmanlıkları nedeniyle, onlardan intikam almak için büyücülere büyü yaptırmaya giderler. Bazı insanlar da büyüyü bozması için büyücüye başvurarak haram işlerler. Oysa Allah'a sığınıp; İhlas, Felak, Nas surelerini ve başka ayetleri okuyarak Allah'ın kelamıyla O'ndan şifa dilemek gerekir.

Küfür Merkezleri İnşa Eden, Allah Yolundan Alıkoyan ve Müslümanları Bölenler Münafıklara Benzer

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مَسْجِدًا ضِرَارًا وَكُفْرًا وَتَفْرِيقًا بَيْنَ الْمُؤْمِنِينَ وَإِرْصَادًا لِمَنْ حَارَبَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ مِنْ قَبْلُ وَلَيَحْلِفُنَّ إِنْ أَرَدْنَا إِلَّا الْحُسْنَى وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ

"(Münafıklar arasında) bir de (müminlere) zarar vermek, (hakkı) inkâr etmek, müminlerin arasına ayrılık sokmak ve daha önce Allah ve Rasûlüne karşı savaşmış olan adamı beklemek için bir mescid kuranlar ve: "(Bununla) iyilikten başka bir şey istemedik" diye mutlaka yemin edecek olanlar da vardır. Hâlbuki Allah onların kesinlikle yalancı olduklarına şahitlik eder." (Tevbe 107)

Onların küfür için gayretleri dinmemiş ve kötülükleri yaymaya, Müslümanların sırlarını taşımaya hatta Müslümanların arasını bölmeye devam etmektedirler. Bunu ya ayrılık duvarı oluşturup grupları bir birine tahrik etmek yoluyla veya bir gruba karşı diğer bir grubun yanında olarak

[2134] **Sahih.** Buhari (3268, 5763, 5765, 5766, 6063, 6391) Muslim (2189)
[2135] Fethu'l-Bârî (10/235)

veyahut başka bir yolla yapıyorlar. Günümüzün münafıklarının gayreti Müslümanların arasını ayıracak mescidler, merkezler, cemiyetler ve engelleyici küfür kuruluşları kurmaktır. Müslümanların sessiz ve sakin duruşu ise şaşırtıcı olmakla beraber bu fikirleri yok etmeleri ve yeryüzüne gömmeleri gerekmektedir. Allah'tan yardım isteriz.

Eş-Şevkanî, Fethul Kadir'de, "Zarar vermek için mescid kuranlar" ayetinin tefsirinde der ki; "Allah Azze ve Celle, bu mescidin şu dört sebeple yapıldığını haber veriyor;

1- Başkalarına zarar vermek

2- Allah'ı küfür, İslam ehline karşı övünmek. Zira onlar onu kurmakla nifak ehlini güçlendirmek istiyorlardı.

3- Müminlerin arasını ayırmak. Zira onlar Kuba mescidine gelmemek, Müslümanların cemaatini azaltmak, ihtilafa düşürmek ve ülfeti yok etmek istiyorlardı.

4- Allah ve Rasulüne harp edilmesi için pusu hazırlamak."

Allah, Rasulü ve Müminler ile Alay Edenler Münafıklara Benzer

Münafıkların düşmanlık çehresi, müminlerle ve din ile alay etmeleri şeklinde belirir. Nitekim Allah Kitab'ında, münafıkların müminlerle alay etme şekillerini şöyle zikrediyor;

وَإِذَا لَقُوا الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمَنَّا وَإِذَا خَلَوْا إِلَى شَيَاطِينِهِمْ قَالُوا إِنَّا مَعَكُمْ إِنَّمَا نَحْنُ مُسْتَهْزِئُونَ * اللَّهُ يَسْتَهْزِئُ بِهِمْ وَيَمُدُّهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ

"**(Bu münafıklar) müminlerle karşılaştıkları vakit "(Biz de) iman ettik" derler. (Kendilerini saptıran) şeytanları ile baş başa kaldıklarında ise: "Biz sizinle beraberiz, biz onlarla (müminlerle) sadece alay ediyoruz" derler. Gerçekte, Allah onlarla istihza (alay) eder de azgınlıklarında onlara fırsat verir, bu yüzden onlar bir müddet başıboş dolaşırlar**." (Bakara 14-15)

Müminlerle birlikte yaşayan, meclislerinde oturan münafıklar; "Biz sizdeniz, sizin yolunuzdayız" derler, günahkâr insanlardan olan şeytan dostlarının yanına gittikleri zaman da onlara; "Hafif akıllı ve ahmak olduklarından biz onlara sadece "biz sizinle beraberiz" dedik. Fakat biz aslında sizin yanınızdayız. Onlarla sadece alay ediyor, akılsızlıklarına gülüyoruz." Derler. Bu durum, salih insanlarla beraber oturmak zorunda kalan yahut mecbur kalmasa da onlarla beraber yaşayan bazı insanların durumudur. Kötü arkadaşlarının yanına uğradıkları zaman da; "Biz sadece onların ne yaptıklarını, vakitlerini nasıl geçirdiklerini öğrenmek için yahut onları araştırmak için yanlarına gidiyoruz. Lakin ey küfür ve nifak dostları!

Biz sizinleyiz” derler. Bunu onların sözlerinin doğruluğuna inanarak veya şeytanlarından, kötü arkadaşlarından korktukları için yaparlar.

İkinci şekle gelince, müminlere kusur bularak hor görmeleri ve hakaret ederek alay etmeleri suretiyle ortaya çıkar. Allah Teâla şöyle buyuruyor:

وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ لَيَقُولُنَّ إِنَّمَا كُنَّا نَخُوضُ وَنَلْعَبُ قُلْ أَبِاللَّهِ وَآيَاتِهِ وَرَسُولِهِ كُنْتُمْ تَسْتَهْزِئُونَ * لَا تَعْتَذِرُوا قَدْ كَفَرْتُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ إِنْ نَعْفُ عَنْ طَائِفَةٍ مِنْكُمْ نُعَذِّبْ طَائِفَةً بِأَنَّهُمْ كَانُوا مُجْرِمِينَ

“**Eğer onlara, (niçin alay ettiklerini) sorarsan, elbette, biz sadece lafa dalmış şakalaşıyorduk, derler. De ki: Allah ile, O'nun âyetleriyle ve O'nun peygamberi ile mi alay ediyordunuz? (Boşuna) özür dilemeyin; çünkü siz iman ettikten sonra tekrar kâfir oldunuz. Sizden (tevbe eden) bir gurubu bağışlasak bile, bir guruba da suçlu olduklarından dolayı azap edeceğiz**.” (Tevbe 65-66)

İbn Cerir ve İbn Ebi Hatim, İbn Ömer radıyallahu anhuma'dan rivayet ediyorlar; o, şöyle demiştir: Tebük gazvesinde birisi bir mecliste: “Bizim şu Kuran okuyucularımız kadar midelerine düşkün, dilleri yalancı ve düşmanla karşılaşma esnasında korkak kimseyi hiç görmedim” demişti. Orada bulunan birisi: “Yalan söyledin, fakat sen münafıksın. Mutlaka Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’e bunu haber vereceğim” dedi. Bu, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’e ulaştı ve ayet nazil oldu. Abdullah b. Ömer radıyallahu anhuma dedi ki:

“Ben onu gördüm. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’in devesinin üzengisine asılmış ve taşlar ayağını yaralıyorken: “Ey Allah'ın rasulü! Biz sadece eğleniyorduk” diyor ve Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem de:

“**Allah ile, O'nun âyetleriyle ve O'nun peygamberi ile mi alay ediyordunuz? (Boşuna) özür dilemeyin; çünkü siz iman ettikten sonra tekrar kâfir oldunuz.**” (Tevbe 65-66) buyuruyordu.

Kur’an ile, Rasul sallallahu aleyhi ve sellem ile ve dinin hükümleriyle alay eden, müminlere gülen nice müslümanlar var;

“**Şüphesiz günahkârlar, (dünyada) iman edenlere gülerlerdi. Onlarla karşılaştıklarında kaş göz hareketiyle alay ederlerdi. Ailelerine döndüklerinde, (alaylarından dolayı) keyiflenerek dönerlerdi. Müminleri gördüklerinde: "Şüphesiz bunlar sapıtmış" derlerdi. Hâlbuki onlar, müminleri denetleyici olarak gönderilmediler. İşte o gün (ahirette) de iman edenler kâfirlere gülerler. Koltuklar üzerinde etrafa bakarlar.**” (Mutaffifin 29-35)

Bunun münafıkların özelliği olduğunu bilmezler. Hâlbuki onlar, sadece

bir cümle ile dünyalarını ve ahiretlerini harap ettiler. Allah, bunu eğlenerek söyleyen adamı tekfir etmiştir.

Bu da gösteriyor ki, Allah, meseleyi din ile alay ve istihzaya açık kapı bırakmayacak şekilde detaylı olarak açıklamıştır. Buna rağmen bunu yapanları da tehdit etmiştir. İşte sahabeler! Onlardan birisi Allah yolunda infak için az bir şey getirdiğinde: "Allah Teâlâ'nın bunun sadakasına ihtiyacı yoktur" dediler. Zengin olan da bol mal getirince: "Bu, riyakârdır" dediler. Münafıkların dilinden azı da çoğu da kurtulamamıştır.

Nitekim kıssa Buharî'de anlatılır ve bunun üzerine Allah Teâla'nın şu ayeti indirdiği zikredilir;

الَّذِينَ يَلْمِزُونَ الْمُطَّوِّعِينَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ فِي الصَّدَقَاتِ وَالَّذِينَ لَا يَجِدُونَ إِلَّا جُهْدَهُمْ فَيَسْخَرُونَ مِنْهُمْ سَخِرَ اللَّهُ مِنْهُمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

"**Sadakalar hususunda, müminlerden gönüllü verenleri ve güçlerinin yettiğinden başkasını bulamayanları çekiştirip onlarla alay edenler var ya, Allah işte onları maskaraya çevirmiştir. Ve onlar için elem verici azap vardır.**" (Tevbe 79)

Şımararak Allah'ın Yolundan Alıkoyanlar Kafirlere Benzer

Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur:

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ خَرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بَطَرًا وَرِئَاءَ النَّاسِ وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ

"**Çalım satarak ve insanlara gösteriş yaparak ülkelerinden çıkan ve Allah'ın yolundan alıkoyan kimseler gibi olmayın**." (Enfal 47)

Taberi şöyle dedi: "Ey iman edenler, sizler, evlerinizden, böbürlenerek, insanlara gösteriş yaparak savaşa çıkan ve insanların İslam'a girmelerine engel olan kâfir Kureyş orduları gibi davranmayın. Allah, onların yaptıkları her şeyi çepeçevre kuşatmıştır. Ve kendilerini ona göre cezalandıracaktır. Âyet-i kerime, Bedir savaşında, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem ve müminlerle savaşmak için şımarık bir şekilde yola çıkan Kureyş kâfirlerine ve Ebu Cehil'in şu sözlerine işaret etmektedir: "Müşriklerden bazıları "Şamdan gelen kervan, Müslümanların saldırısına uğramadan sağ salim Mekke'ye ulaştı artık geri dönelim." demişlerdi. Ebu Cehil ise bu teklife şöyle karşılık vermiştir: "Vallahi Bedir'e gidip orada içki içip, develeri keserek yemedikçe, cariyeleri oynatıp eğlenmedikçe, Arapların, bizim bu halimizi duyarak bizden çekinmeye devam etmelerini

sağlamadıkça geri dönmeyeceğiz."[2136]

Küfür ehlinin tek düşünceleri bu dünya hayatıdır. Onlar, dünya hayatında kendilerine verilen nimetleri, Allah'ın kendilerinden razı olduğu için verdiğini sanırlar. Bu nedenle hakkı kabul etmemek için kendileri gibi güç kuvvet, mal ve mevki verilmiş bir kavmi delil getirirler. Allah Azze ve Celle şöyle buyuruyor:

قَالَ فَمَا بَالُ الْقُرُونِ الْأُولَى

"(Firavun): "Öyleyse, önceki milletlerin hali ne olacak?" dedi." (Taha 51)

وَلَقَدْ مَكَّنَّاهُمْ فِيمَا إِنْ مَكَّنَّاكُمْ فِيهِ وَجَعَلْنَا لَهُمْ سَمْعًا وَأَبْصَارًا وَأَفْئِدَةً فَمَا أَغْنَى عَنْهُمْ سَمْعُهُمْ وَلَا أَبْصَارُهُمْ وَلَا أَفْئِدَتُهُمْ مِنْ شَيْءٍ إِذْ كَانُوا يَجْحَدُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ

"**Oysa onlara, size vermediğimiz şeyleri vermiştik. (Ey Mekke'liler) Onlara, kulaklar, gözler ve kalpler vermiştik. Fakat ne kulakları, ne gözleri ve ne de kalpleri onlara hiçbir fayda sağlamadı. Çünkü Allah'ın ayetlerini inkâr ediyorlardı. Alay ettikleri şey de kendilerini kuşatıverdi**" (Ahkaf 26)

Hakka Uyanları Küçümseyenler Kafirlere Benzer

Müşriklerin ileri gelenleri, hakkı kabul etmemek için, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e uyanların sıradan ve önemsiz kimseler olduğunu söylemişler, zayıf ve güçsüzlerin kendilerinden önce İslam'ı kabullenmelerini gururlarına yediremedikleri için hakkı reddetmişler, hidayet ehline aşağılayıcı çirkin sözler söylemiş ve onlara çirkin sıfatlar yakıştırmışlardır. Allah Azze ve Celle şöyle buyuruyor:

قَالُوا أَنُؤْمِنُ لَكَ وَاتَّبَعَكَ الْأَرْذَلُونَ

"Dediler ki: "Sana adi (sıradan) kimseler tâbi olup dururken, biz sana iman eder miyiz hiç?" (Şuara 111)

وَكَذَلِكَ فَتَنَّا بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لِيَقُولُوا أَهَؤُلَاءِ مَنَّ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنْ بَيْنِنَا أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَعْلَمَ بِالشَّاكِرِينَ

"**Biz, bazılarını, "Allah, buldu buldu da, aramızdan bunlara mı**

[2136] Taberi (13/578)

ihsanda bulundu?" demeleri için diğer bazıları ile böyle imtihan etmişizdir Allah, şükredenleri daha iyi bilmez mi?" (En'am 53)

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا لَوْ كَانَ خَيْرًا مَا سَبَقُونَا إِلَيْهِ

"İnkâr edenler, iman edenler için dediler ki: "Bu iş bir hayır olsaydı, onlar bizi geçemezlerdi." (Ahkaf 11)

وَنَادَى فِرْعَوْنُ فِي قَوْمِهِ قَالَ يَا قَوْمِ أَلَيْسَ لِي مُلْكُ مِصْرَ وَهَذِهِ الْأَنْهَارُ تَجْرِي مِنْ تَحْتِي أَفَلَا تُبْصِرُونَ * أَمْ أَنَا خَيْرٌ مِنْ هَذَا الَّذِي هُوَ مَهِينٌ وَلَا يَكَادُ يُبِينُ

"**Firavun kavmine seslenmiş ve demişti ki: "Ey kavmim! Mısır'ın ve altımda akan şu ırmakların hâkimiyeti bana âit değil mi? Görmüyor musunuz? Yoksa ben, hakîr olan ve neredeyse hiç konuşamayan şu adamdan daha hayırlı değil miyim**?" (Zuhruf 51-52)

وَكَانَ لَهُ ثَمَرٌ فَقَالَ لِصَاحِبِهِ وَهُوَ يُحَاوِرُهُ أَنَا أَكْثَرُ مِنْكَ مَالًا وَأَعَزُّ نَفَرًا

"**Bahçe sahibinin başka gelirleri de vardır. Bir gün arkadaşıyla konuşurken ona şöyle der: "Mal yönünden senden daha zenginim; adam yönünden de üstünüm**." (Kehf 34)

Hakka Davet Edenlerle Alay Edenler Kafirlere Benzer

Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur:

كَذَلِكَ مَا أَتَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا قَالُوا سَاحِرٌ أَوْ مَجْنُونٌ * أَتَوَاصَوْا بِهِ بَلْ هُمْ قَوْمٌ طَاغُونَ

"**Bunun için, kendilerinden önce gönderilen hiçbir peygamber yoktur ki, ona sihirbaz yahut mecnûn dememiş olsunlar. Birbirine bunu mu tavsiye ettiler? Hayır; onlar, azmış kimselerdir**." (Zariyat 52-53)

وَكَمْ أَرْسَلْنَا مِنْ نَبِيٍّ فِي الْأَوَّلِينَ * وَمَا يَأْتِيهِمْ مِنْ نَبِيٍّ إِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ

"**Biz, öncekilere nice peygamberler göndermiştik. Onlara hiçbir peygamber gelmemişti ki, onunla alay etmemiş olsunlar**." (Zuhruf 6-7)

وَإِذَا رَأَوْكَ إِنْ يَتَّخِذُونَكَ إِلَّا هُزُوًا أَهَذَا الَّذِي بَعَثَ اللَّهُ رَسُولًا * إِنْ كَادَ لَيُضِلُّنَا عَنْ آلِهَتِنَا لَوْلَا أَنْ صَبَرْنَا عَلَيْهَا وَسَوْفَ يَعْلَمُونَ حِينَ يَرَوْنَ الْعَذَابَ مَنْ

أَضَلُّ سَبِيلًا

“**Seni gördükleri zaman “Allah'ın Peygamber olarak gönderdiği bu mu?” diyerek seni alaya almaktan başka bir şey yapmıyorlar. “İlâhlarımıza ibadet etmekte direnmeseydik, neredeyse bizi onlardan saptıracaktı” demektedirler. Fakat onlar azabı gördükleri zaman, asıl kimin yolunun sapık olduğunu anlayacaklardır**.” (Furkan 41-42)

وَمَا نُرْسِلُ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ وَيُجَادِلُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالْبَاطِلِ لِيُدْحِضُوا بِهِ الْحَقَّ وَاتَّخَذُوا آيَاتِي وَمَا أُنْذِرُوا هُزُوًا

“**Biz, peygamberleri yalnız müjdeci ve uyarıcı olarak göndeririz. Küfredenler ise, hakkı bâtılla ortadan kaldırmak için mücadele ediyorlar; ayetlerimi ve korkutuldukları şeyleri alaya alıyorlar**.” (Kehf 56)

وَإِذَا نَادَيْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ اتَّخَذُوهَا هُزُوًا وَلَعِبًا ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَ

“**Namaza çağırdığınız zaman, onu alay konusu ve oyuncak ediniyorlar. Bu, onların, akıllarını kullanmayan kimseler olmalarındandır**.” (Maide 58)

إِنَّ الَّذِينَ أَجْرَمُوا كَانُوا مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا يَضْحَكُونَ * وَإِذَا مَرُّوا بِهِمْ يَتَغَامَزُونَ* وَإِذَا انْقَلَبُوا إِلَى أَهْلِهِمُ انْقَلَبُوا فَكِهِينَ * وَإِذَا رَأَوْهُمْ قَالُوا إِنَّ هَؤُلَاءِ لَضَالُّونَ *وَمَا أُرْسِلُوا عَلَيْهِمْ حَافِظِينَ

“**Suç işleyenler, dünyada iken îman edenlere gülüyorlardı. Yanlarından geçtikleri zaman, birbirlerine göz kırparlar, ailelerine dönünce de, yaptıklarıyla gülüşüp eğlenirlerdi. Mü'minlere gözcü olarak gönderilmedikleri halde, onları görünce “bunlar sapık kimseler” derlerdi**.” (Mutaffifin 29-33)

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَكُمْ هُزُوًا وَلَعِبًا مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَالْكُفَّارَ أَوْلِيَاءَ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

“**Ey îman edenler! Sizden önce kendilerine kitap verilenlerden olup da, dînînizi alay konusu ve oyuncak edinenleri ve kâfirleri dost edinmeyin. Eğer (gerçekten) îman etmiş kişiler iseniz, Allah'tan korkun**.” (Maide 57)

وَإِذَا رَأَيْتَ الَّذِينَ يَخُوضُونَ فِي آيَاتِنَا فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ حَتَّى يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ وَإِمَّا يُنْسِيَنَّكَ الشَّيْطَانُ فَلَا تَقْعُدْ بَعْدَ الذِّكْرَى مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ

"**Âyetlerimiz üzerinde (lüzumsuz münakaşaya) dalıp (onlar hakkında ileri geri) konuşan kimseleri gördüğün zaman, (onlar konuyu değiştirip de) başka bir konuya dalmadıkça onlardan uzak dur. Eğer şeytan bunu sana unuttursa, hiç olmazsa hatırladıktan sonra, zâlim kişilerle beraber oturma.**" (En'am 68)

وَقَدْ نَزَّلَ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ أَنْ إِذَا سَمِعْتُمْ آيَاتِ اللَّهِ يُكْفَرُ بِهَا وَيُسْتَهْزَأُ بِهَا فَلَا تَقْعُدُوا مَعَهُمْ حَتَّى يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ إِنَّكُمْ إِذًا مِثْلُهُمْ إِنَّ اللَّهَ جَامِعُ الْمُنَافِقِينَ وَالْكَافِرِينَ فِي جَهَنَّمَ جَمِيعًا

"**Allah size Kitapta "Allah'ın âyetlerine küfredildiğini ve onlarla alay edildiğini işittiğiniz zaman, (onlar konuyu değiştirip) başka bir konuşmaya dalmadıkça, onlarla birlikte oturmayın" (diye bir âyet indirmişti.! Aksi halde, siz da onlar gibi olursunuz. Şüphe yoktur ki Allah, münafıkları ve katilleri, hepsini birden cehennemde bir araya getirecektir**." (Nisa 140)

Ebu Hureyre radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

بِحَسْبِ امْرِئٍ مِنَ الشَّرِّ أَنْ يَحْقِرَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ، كُلُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ حَرَامٌ، دَمُهُ، وَمَالُهُ، وَعِرْضُهُ

"**Müslüman kardeşini aşağılaması kişiye kötülük olarak yeter. Her müslümana diğer müslümanın kanı, malı ve ırzı (şerefi) haramdır.**"[2137]

Hakka Davet Edenlere "Cinli, Sapık, Sefih (Beyinsiz) ve Yalancı" Gibi İthamlar Yapanlar Müşriklere Benzer

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

قَالَ إِنَّ رَسُولَكُمُ الَّذِي أُرْسِلَ إِلَيْكُمْ لَمَجْنُونٌ

"**Firavun şöyle demişti: "Size gönderilen peygamberiniz mutlaka bir cinli (deli)dir**." (Şuara 27)

[2137] Muslim (2564)

وَيَقُولُونَ إِنَّهُ لَمَجْنُونٌ

“**Senin hakkında “O muhakkak bir mecnun (cinlidir)” diyorlardı**.” (Kalem 51)

قَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِهِ إِنَّا لَنَرَاكَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ

“Kavminin ileri gelenleri ise, ona (Nuh aleyhi's-selâm’a) demişlerdi ki: “Biz seni apaçık bir sapıklık içinde görüyoruz.” (A’raf 60)

قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ إِنَّا لَنَرَاكَ فِي سَفَاهَةٍ وَإِنَّا لَنَظُنُّكَ مِنَ الْكَاذِبِينَ

“**Kavminin küfreden ileri gelenleri de (Hûd aleyhi's-selâm’a) şöyle demişlerdi: “Biz seni beyinsizlik içinde görüyoruz ve zannediyoruz ki sen, yalancılardansın**” (A’raf 66)

İbni Abbas radıyallahu anhuma; “**Onlar ihanet ettiler**” (Tahrim 10) ayetini şöyle tefsir etti;

لم يكن زنا ولكن امرأة نوح كانت تخبر أنه مجنون وامرأة لوط تخبر بالضيف إذا نزل

“Onlar zina etmediler. Lakin Nuh aleyhi’s-selâm’ın hanımı onun hakkında; “Mecnundur” diyordu. Lut aleyhi’s-selâm’ın hanımı ise, gelen misafirleri haber veriyordu.”[2138]

Hakka Davet Edenleri Dışlayanlar Kafirlere Benzer

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِرُسُلِهِمْ لَنُخْرِجَنَّكُمْ مِنْ أَرْضِنَا أَوْ لَتَعُودُنَّ فِي مِلَّتِنَا

“**Küfredenler peygamberlerine şöyle demişlerdi: “Sizi ülkemizden mutlaka çıkaracağız yahut da siz, mutlaka bizim dînimize döneceksiniz**.” (İbrahim 13)

قَالُوا لَئِنْ لَمْ تَنْتَهِ يَا لُوطُ لَتَكُونَنَّ مِنَ الْمُخْرَجِينَ

“**Onlar ise şöyle demişlerdi: "Ey Lût! Eğer buna son vermezsen, mutlaka sürülenlerden olacaksın**.” (Şuara 167)

[2138] **Sahih mevkuf.** Hakim (2/495) İbn Ebi’d-Dunya Kitabu’s-Samt (271)

Kötülüğü Emredip İyiliği Yasaklayanlar Münafıklara Benzer

Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur:

الْمُنَافِقُونَ وَالْمُنَافِقَاتُ بَعْضُهُمْ مِنْ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمُنْكَرِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمَعْرُوفِ وَيَقْبِضُونَ أَيْدِيَهُمْ نَسُوا اللَّهَ فَنَسِيَهُمْ إِنَّ الْمُنَافِقِينَ هُمُ الْفَاسِقُونَ

"**Münafık erkekler ve münafık kadınlar (sizden değil), birbirlerindendir. Onlar kötülüğü emreder, iyilikten alıkoyar ve cimrilik ederler. Onlar Allah'ı unuttular. Allah da onları unuttu! Çünkü münafıklar fâsıkların kendileridir**." (Tevbe 67)

Şüphesiz iyiliğin ikamesi ve onun emredilmesi onları öfkelendirmektedir. Zira bu, dinin ikamesi anlamına gelmektedir. Onlar ise bunu asla istemezler. Onlar sadece kötülüğün türlü çeşitlerini emrederler. İbadette Allah'a şirk koşmayı ve O'ndan başkasına ibadet etmeyi emrederler. Namazı terk etmeyi emrederler ve ondan nefret ettirirler. Akrabalık bağlarını koparmayı ve ana babaya isyanı emrederler. Hırsızlığı, zinayı, livatayı emrederler. İman edenler hakkında çirkin şeyler yaymak isterler. Yayın araçlarıyla Müslümanların evlerine fesatlarını sokarlar, iffetten fuhşa çıkarırlar. Gece kulüpleri, tiyatrolar ve sinemalar kurarak müslümanlar arasında fitnelerin ateşini tutuştururlar. Ta ki, İslam'a çağıran bu eller hiçbir direk dikemesin.

Bunların her birini yaparken bazen kendilerini temize çekmek için "ilerleme", "çağ atlama", gibi örümcek ağından zayıf gerekçeler öne sürerler. "Kadın erkek eşitliği", "ortak yaşam", "toplumsal özgürlük" ve buna benzer şeyler, dürüst toplumda yaşamaya güç yetiremeyen münafık laiklerin ve onların taraftarlarının propagandalarıdır.

Onların hayatları rezil ve çirkin toplumlarda olup kalpleri bununla tatmin olur, nefisleri bununla rahat eder. Onların tehlikesi kötülükleri emretmekle durmamıştır, hayır! Aksine iş, iyilikleri yasaklamaları haddine varmıştır. Bazen dînî şiarlar ikame edilmesi zorlarına gider, şiddet uygularlar, tesettürü engellemeye çalışırlar. Allah'ın indirdiği ile hükmetmeyi yasaklayarak yavaş yavaş milletleri mahveder ve dağıtırlar. Savaşların ve fitnelerin ateşini tutuştururlar. Konferans ve derslere engel olmak, davetçilerin nefeslerini kesmek, dini sonsuzluğa gömmek zorundadırlar.

Allah'ın emrettiği ve teşvik ettiği her iyiliği değiştirip yok etmek için engel oluştururlar. Öyle ki bunların dine sarılma hakkında yaydıkları yalan ve iftiralardan ötürü Müslümanların çoğu, ibadetlerde, muamelelerde ve görünüşte şiarları izhar etmekten korkar hale gelirler. İşte bu onların hevesleridir ve hayatları bundan ibarettir. Kötülüğü emreder, iyiliği yasaklarlar.

“Vebâli Bizim Üzerimize Olsun” Diyerek Bâtılı Emredenler Kafirlere Benzer

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا اتَّبِعُوا سَبِيلَنَا وَلْنَحْمِلْ خَطَايَاكُمْ وَمَا هُمْ بِحَامِلِينَ مِنْ خَطَايَاهُمْ مِنْ شَيْءٍ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ * وَلَيَحْمِلُنَّ أَثْقَالَهُمْ وَأَثْقَالًا مَعَ أَثْقَالِهِمْ وَلَيُسْأَلُنَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَمَّا كَانُوا يَفْتَرُونَ

“**Küfredenler, îman edenlere “Bizim yolumuza uyun da sizin günâhlarınızı biz taşıyalım” demektedirler. Hâlbuki onların günâhlarından hiç bir şey taşıyacak değillerdir. Onlar, mutlaka kendi ağırlıklarını ve kendi ağırlıklarıyla beraber daha nice ağırlıkları taşıyacaklar ve kıyamet günü iftira ettikleri şeylerden mutlaka sorguya çekileceklerdir**.” (Ankebut 12-13)

Müminlerin Musibetine Sevinen ve Zaferlerinden Dolayı Üzülen Münafıklara Benzer

Bu hususta Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur:

إِنْ تَمْسَسْكُمْ حَسَنَةٌ تَسُؤْهُمْ وَإِنْ تُصِبْكُمْ سَيِّئَةٌ يَفْرَحُوا بِهَا وَإِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا لَا يَضُرُّكُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ

“**Size bir iyilik dokunsa, bu onları tasalandırır; başınıza bir musibet gelse, buna da sevinirler. Eğer sabreder ve korunursanız, onların hilesi size hiçbir zarar vermez. Şüphesiz Allah, onların yaptıklarını çepeçevre kuşatmıştır**.” (Al-i İmran 120)

Bu ayet münafıkların Müslümanlara düşmanlık ve kinlerinin şiddetli olduğunu göstermektedir. Tarihte de onlar bu şekilde devam etmiş olup günümüzde de düşmanlıklarını öncekilerden daha açık ve daha kuvvetli surette ortaya koymaktadırlar. Onlardan biri Müslümanların cihad alanlarında başarı kazandığını yahut mescidler ve ilim medreseleri yaparak Allah’a davette öne geçtiklerini veya insanların hak davete icabet ettiklerini işittiği zaman suratları buruşur, dillerinden çirkinliklerini dökmeye başlarlar.

“**Eğer sana bir iyilik erişirse, bu onları üzer. Ve eğer başına bir musibet gelirse, "İyi ki biz daha önce tedbirimizi almışız" derler ve böbürlenerek dönüp giderler.**” (Tevbe 50)

Bunlara cevap şu ayettedir; “**De ki: Allah'ın bizim için yazdığından başkası bize asla erişmez. O bizim mevlâmızdır. Onun için müminler yalnız Allah'a dayanıp güvensinler**.” (Tevbe 51)

Vasile b. el-Eskâ radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لَا تُظْهِرِ الشَّمَاتَةَ لِأَخِيكَ فَيَرْحَمَهُ اللَّهُ وَيَبْتَلِيكَ

"**Kardeşinin başına gelen musibete sevinme! Sonra Allah ona merhamet eder de, sana bir musibet verir**."[2139]

Çokluklarıyla Gururlananlar Kafirlere Benzer

Çokluklarıyla gururlanmak, kendilerinin doğru yolda olduklarını kanıtlamak için, karşı tarafın varlıktan yoksun olduğunu, çevresi olmadığını, ailesinin azlığını ileri sürmek cahiliyye toplumunun özelliğidir. Allah Azze ve Celle şöyle buyuruyor:

وَإِنْ تُطِعْ أَكْثَرَ مَنْ فِي الْأَرْضِ يُضِلُّوكَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ

"Yeryüzünde bulunanların çoğunluğuna uyacak olursan, seni Allah'ın yolundan saptırırlar." (En'am 116)

إِنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ

"Zira bu, Rabbin tarafından bildirilmiş bir gerçektir; fakat insanların çoğu inanmazlar." (Hud 17)

وَلَقَدْ ضَلَّ قَبْلَهُمْ أَكْثَرُ الْأَوَّلِينَ

"Andolsun ki, onlardan önceki milletlerin çoğu dalalete düşmüştü." (Saffat 71)

لَقَدْ جِئْنَاكُمْ بِالْحَقِّ وَلَكِنَّ أَكْثَرَكُمْ لِلْحَقِّ كَارِهُونَ

"Andolsun ki biz, size hakkı getirdik; fakat çoğunuz haktan hoşlanmıyorsunuz." (Zuhruf: 78)

وَقَالُوا نَحْنُ أَكْثَرُ أَمْوَالًا وَأَوْلَادًا وَمَا نَحْنُ بِمُعَذَّبِينَ

"Ve dediler ki: "Biz malca ve evlatça daha çoğuz. Biz azaba uğratılacak değiliz." (Sebe 35)

[2139] **Hasen ligayrihi.** Tirmizi (2506) Taberani (22/53) Beyhaki, Şuab (5/315) Hatib, Tarih (9/95) Ebu Nuaym, Hilye (5/186) Mekhul eş-Şamî'nin, Vasile radıyallahu anh'den işitmesi ihtilaflıdır. Buna Ebu Hanife'den mutabaat gelmiş ve Ebu Hanife bu hadisi Vasile radıyallahu anh'den işittiğini iddia etmiştir: Haskefî, Musnedu Ebi Hanife (32) İbn Husrev, Musnedu Ebi Hanife (1117) Ebu Hanife zayıftır. İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan şahidini Hatib, el-Muttefak ve'l-Mufterak (120)'de rivayet etmiştir. Bkz.: Suyuti, Leali (2/356)

Ebu Hureyre radıyallahu anh'den: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

سَيُصِيبُ أُمَّتِي دَاءُ الْأُمَمِ» فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَمَا دَاءُ الْأُمَمِ؟ قَالَ: «الْأَشَرُ، وَالْبَطَرُ، وَالتَّدَابُرُ، وَالتَّنَافُسُ فِي الدُّنْيَا، وَالتَّبَاغُضُ، وَالْبُخْلُ، حَتَّى يَكُونَ الْبَغِيُّ، ثُمَّ يَكُونَ الْهَرْجُ

"**Ümmetime ümmetlerin hastalığı isabet edecek**" dediler ki: "Ey Allah'ın peygamberi! Ümmetlerin hastalığı nedir?" Buyurdu ki: "**Kibir ve hakkı kabullenmeyip insanları hor görmektir, çoklukla övünmek, dünya için yarışmak, birbirine buğzetmek, birbirine hased etmektir. Bunun sonucunda taşkınlık, sonra kargaşa ortaya çıkar**."[2140]

Peygamberler Hakkında Aşırılık Yapanlar Hristiyanlara Benzer

Ömer radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لاَ تُطْرُونِي كَمَا أُطْرِيَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ، وَقُولُوا: عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ

"**Hristiyanların Meryem oğlu İsa'yı yüceltmede aşırı gittikleri gibi siz de beni yüceltmede aşırı gitmeyin. Hakkımda yalnızca Allah'ın kulu ve rasulü deyin**."[2141]

Abdullah b. eş-Şıhhir radıyallahu anh şöyle demiştir: "Amir oğullarının temsilcileriyle beraber Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in huzuruna çıkmıştık. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e: "Sen bizim seyyidimizsin." dedik. O şöyle buyurdu: "**Seyyid (yüce ve mübarek) olan Allah Teâlâ'dır**." Biz: "Sen bizim en faziletli, en muktedir olanımızsın." dedik. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

لِيَقُلْ أَحَدُكُمْ بِقَوْلِهِ وَلا يَسْتَجِرَّهُ الشَّيْطَانُ

"**Söyleyeceğiniz sözü söyleyin, (abartmayın) ki, şeytan sizi peşine takmasın**."[2142]

Enes radıyallahu anh şöyle rivayet ediyor: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in yanına gelen bazı kimseler şöyle dediler: "Ey Muhammed! Ey seyyidimizin seyyidi! Ey bizim en hayırlımızdan daha

[2140] **Sahih.** Hakim (4/168) Taberani Evsat (9/23) İbn Ebi'd-Dunya Zemmu'l-Bagy (2) İbn Ebi'd-Dunya el-Ukubat (261) Deylemi (3457) el-Elbani, es-Sahiha (680)

hayırlısı” Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem bunun üzerine dedi ki:

عَلَيْكُمْ بِقَوْلِكُمْ وَلا يَسْتَهْوِيَنَّكُمُ الشَّيْطَانُ أَنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ وَاللَّهِ مَا أُحِبُّ أَنْ يَرْفَعُونِي فَوْقَ مَنْزِلَتِي الَّتِي أَنْزَلَنِي اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ

“**Ey insanlar! Söyleyeceğiniz sözü söyleyin. Şeytan sizi kışkırtmasın. Ben sadece Muhammed b. Abdullah'ım, Allah'ın kulu ve rasulüyüm. Beni, Allah'ın bana ihsan ettiği mertebenin üzerine çıkarmanızı istemem.**”[2143]

Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem, aynı şekilde, Enes hadisinde yer alan “seyyidina” gibi ifadeleri de doğru bulmamış ve övgülerle karşılanmayı kabul etmemiştir. Bunun aşırılığa götüreceğinden endişe duymuştur. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem, bir kimsenin övgülerle karşılanmasını, velev ki denilenler kişide mevcut bulunsa bile, doğru kabul etmemiş ve bunun şeytan işi olduğunu haber vermiştir. Çünkü bu, ileride tevhidin kemalini zedeleyecek manada sakıncalı durumlar meydana getirebilir.

Allah ubudiyet/kulluk makamını Nebi sallallahu aleyhi ve sellem için kemale erdirince, o bundan böyle övülmeyi hoş görmedi. Bunun amacı sırf bu makamı korumaktı. Bu itibarla ümmetini de bunu terk etmeleri için irşad etti, bunu onlara öğüt olarak sundu. Amacı Tevhid makamını korumak ve buna herhangi bir fesadın girmesini engellemekti. Ya da ümmetini şirk ve buna götüren yollardan korumak içindi.

Allah Azze ve Celle şöyle buyuruyor: “**Ama zulmedenler, kendilerine söylenen sözü bir başkasıyla değiştirdiler. Biz de o zalimlerin yaptıkları bozgunculuğa karşılık, üzerlerine gökten iğrenç bir azab indirdik**.” (Bakara 59)

İşte Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem, böyle yapmakla, ümmetini nehyettiği fiilleri işlemekten, Allah'a yaklaştırıcı çok daha faziletli fiillere ve hasenelerin en büyüklerine yönlendirmiş oldu.

[2141] **Sahih.** Buhari (3445, 6830) İbn Hibban (2/145, 152, 14/133) Tayalisi (24) Ahmed (1/23, 24, 47, 55) Darimi (2826) Ebu Ya’la (1/142) Bezzar (1/299)

[2142] **Sahih.** Buhari Edebu’l-Mufred (211), Ziyau’l-Makdisi el-Muhtare (9/467-468) Ebu Davud (4806), Ahmed (4/24, 25), İbnu's-Sunni Amelu’l-Yevm ve’l-Leyle (387)

[2143] **Sahih.** Ziyau’l-Makdisi el-Muhtare (5/26, 6/96) Nesai, Amelu'l-Yevm ve'l-Leyl (248, 249) Ahmed (3/153, 241)

İslâm'dan Başka İsim Alan Bizden Değildir

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

هُوَ سَمَّاكُمُ الْمُسْلِمِينَ مِنْ قَبْلُ وَفِي هَذَا

"**Daha önceki kitaplarda ve bu Kitapta, sizi müslüman diye isimlendirmiştir**." (Hac 78)

وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ

"**Her kim İslam'dan başka bir dîn ararsa, (bu dîn), kendisinden asla kabul edilmeyecektir. O kimse, âhirette hüsrana uğrayanlardan olacaktır**" (Âl-i İmrân 85)

El-Hasen b. Muhammed'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

ليس منا مِنْ حلِفَ بِغَيْرِ اللهِ، أو قَالَ بِغَيْرِ الإسلام

"**Allah'tan başkası adına yemin eden veya İslâmdan başka bir din üzerinde olduğunu söyleyen bizden değildir**."[2144]

Tavus rahimehullah şöyle anlatmıştır: İbn Abbas radıyallahu anhuma dedi ki: "Allah kendisine rahmet etsin, Muaviye bana dedi ki: "Sen Ali'nin – Allah ona rahmet etsin - milletinden misin?" Ben de dedim ki: "Hayır, ne Ali'nin ne de Osman'ın milletindenim. Ancak ben Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in milletindenim."[2145]

İbn Abbas radıyallahu anhuma şöyle demiştir: "Kendisine İslâm'dan başka isim edinen bizden değildir. Allah bizleri Müslümanlar olarak isimlendirmiştir. Rabbimiz Allah, dinimiz İslâm, imamımız Kur'ân, Nebimiz Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem, kıblemiz Kâbe'dir. Kim bundan başkası üzerindeyse bizden değildir."[2146]

İbn Abbâs radıyallahu anhuma şöyle demiştir: "Kim şu sonradan çıkarılmış isimlerden birini kabul ederse, boynundan İslâm bağını çıkarmış olur."[2147]

Meymûn b. Mihrân şöyle demiştir: "Sizi "İslâm" adı dışındaki bütün

---

[2144] **Mürsel.** İbn Ebi Şeybe (7/549) Hallal es-Sunne (1456)

[2145] **Sahih mevkuf.** el-Lâlekâî, İtikad (no:132-133) Ebu Nuaym Hilye (1/328) İbn Batta el-İbâne (237, 238) İbn Hazm el-İhkam (4/607, 6/315) Belazuri Ensab (4/35)

[2146] **Zayıf.** Ebu'l-Ferac Mes'ud b. el-Hasen es-Sekafi, Fevaid (el yazma no:22) isnadında Haccac b. Temim vardır.

[2147] **Zayıf.** İbn Batta, el-İbâne (234, 281) Herevî, Zemmu'l-Kelâm (720) İbnu'l-Muberred, Cem'ul-Cuyuş (17) İsnadında Nûh b. Ebî Meryem vardır.

isimlerden sakındırırım."[2148]

Berbeharî şöyle demiştir: "Bilin ki, İslâm, sünnetin ta kendisi, sünnet de İslâm'ın ta kendisidir."[2149]

El-Lâlekâî şöyle demiştir: "Hadis ashâbı dışında, bir mezhebe bağlanan herkesin dayandığı bir görüş sahibi vardır. Hadis ashâbının görüşlerinin önderi ise Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'dir. Onlar, Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'e nispet edilirler. O'nun ilmine dayanırlar. O'nunla delil getirirler. O'na kaçarlar, O'nun görüşüne uyarlar ve bununla iftihar ederler. Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in sünnetinin düşmanlarına karşı O'na olan yakınlıklarıyla üstün gelirler. Anılmak bakımından bundan daha güzel bir şeref, övünme sahasında bundan daha yüce bir isme sahip olan başka kim vardır?"[2150]

İbn Teymiyye rahimehullah şöyle der: "Selefin mezhebini (görüşlerini) ortaya koyan ve kendisini selefe nispet eden bir kimsenin ayıplanacak hiçbir tarafı yoktur. Aksine böyle bir tavrı ondan ittifakla kabul etmek gerekir. Çünkü selefin mezhebi haktan başkası değildir! Eğer bu tavrı ortaya koyan kişi zâhiren ve bâtınen selefin mezhebine muvâfık ise, o kişi zâhiren ve bâtınen hak üzere olan bir mü'min durumundadır. Yok, eğer sadece zâhirde selefin mezhebine muvâfık, bâtınen muvâfık değilse o kişi de münâfık durumundadır. Açığa vurduğu kabul edilir (zâhirine göre hareket edilir), gizledikleri (içinde olanlar) Allah'a havale edilir. Çünkü biz insanların kalplerini yarıp içine bakmakla ve karınlarını deşmekle emrolunmadık"[2151]

Hizipçilik Yapanlar Bizden Değildir

Cubeyr b. Mut'im radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لَا حِلْفَ فِي الْإِسْلَامِ، وَأَيُّمَا حِلْفٍ كَانَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ لَمْ يَزِدْهُ الْإِسْلَامُ إِلَّا شِدَّةً

"**İslâm'da hılf (Cahiliye döneminde Arap kabileleri arasında başkalarına baskı yapmak amacıyla yapılan yardımlaşma akdi/hizipçilik) yoktur. Ancak İslâm cahiliyet devrinde mazluma yardım amacıyla yapılan (Hılfu'l-Fudul gibi ahitleşmeleri) kuvvetlendirmiştir**."[2152]

[2148] **Sahih maktu.** İbn Batta, el-İbâne (236) Ebû Nuaym, el-Hilye (4/92)

[2149] Şerhu's-Sunne (s.65).

[2150] Usulu İtikadi Ehli's-Sunne (1/24).

[2151] Mecmûu'l-Fetâvâ (4/149).

[2152] **Sahih.** Muslim (2530) İbn Hibban (10/214) Hakim (2/239) Ahmed (4/83) Ebu Davud (2925) Taberani (2/142) Ebu Ya'la (13/404) Beyhaki (6/262)

Aynısını İbn Abbas[2153], İbn Amr[2154], Abdurrahman b. Avf[2155], Umm Seleme[2156] ve Kays b. Asım[2157] radıyallahu anhum da rivayet etmişlerdir.

Hizipçilik ve gruplaşmalar, insanların niteliklerini bozmaktadır ve bu gruplar, mensuplarını; kurmuş oldukları düzene muhalefet edilmesi halinde ihraç ve ayırmalarla korkutmaktadır. Allah buna benzer hususlarda bir delil de indirmemiştir. Onlar, insanları Allah'ın, hakkında delil indirdiği şeylerden alıkoymaktadırlar. Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur: "**Erkek ve kadın müminler birbirlerinin velileri/dostlarıdırlar**" (Tevbe 71) Onlar ise taraftarlarını: "*Cemaate/derneğe mensup erkekler ve kadınlar birbirlerinin dostudurlar*" sloganı üzerine eğitirler. Onlar, bir uslup hatası yapan veya Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sünnetine bağlanan bir genci fark edince, onu itham eden sözlerle, "işbirlikçi" ve "aşırı" olmakla, müslümanların birliğini dağıtmak ve ümmetin varlığını yıkmakla suçlarlar.

Acaba insanların fıtratlarını işlemez hale getiren, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sözlerini reddeden hizipçilikle ümmeti bölen kimse, Allah'a ve rasulüne itaat edip ashabına uyan kimse gibi midir?

Tek yürek, tek inanç ve tek menhec üzere olan, ancak daha sonra hizipçiliğin girip saflarını dağıttığı ve bütünlüklerini darmadağın ettiği bazı memleketlerde müslümanları bölen kimdir? Bunlar hakkında şu Arap atasözü ne kadar da uygundur:

Bana hastalığını bulaştırdı ve aradan sıyrıldı,
Beni döverken sanki o ağladı,
Benden önce o şikayete başladı

Bizim şikayetimiz ise Allah'adır. Hizipçilik, dostluk ve ayrılıkların Allah, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem ve müminler için oluşunu yaralamakta ve hizbin koyduğu ilkeler, mensupları arasında yaydığı telkinler ve yükselttiği sloganlarla müslümanlar arasındaki kardeşliği bozmaktadır.

Böylece dostluk ve kardeşlik ilkelerini toprağa gömmekte ve cemaat üyesinin bütün derdi cemaati, derneği, cemaatinin liderleri, üyeleri ve sloganları olmaktadır. O, bütün erkek ve kadın müminlerin İslam'ın bütünlüğü içerisinde birbirine eşit bireyler olduklarını göz ardı ederek, haklı

[2153] **Sahih.** İbn Hibban (10/213) Ahmed (1/329) Ziya el-Muhtare (12/78, 251) Darimi (2568) Ebu Ya'la (4/225) Taberani (11/281)

[2154] **Sahih.** Tirmizi (1585) Ahmed (2/213) Buhari Edebu'l-Mufred (570) Beyhaki Delail (5/86) Begavi, Şerhu's-Sunne (10/202)

[2155] **Sahih.** Ahmed (1/190)

[2156] **Sahih ligayrihi.** Ebu Ya'lâ (12/330) Taberani (23/375)

[2157] **Sahih.** İbn Hibban (10/211) Ahmed (5/61) Taberani (18/337) Bezzar (Keşfu'l-Estar 1915) Tayalisi (1180) Humeydi (1206) Tahavi Şerhu Muşkili'l-Asar (1616)

haksız cemaatini savunmaktadır.

İbn Teymiyye rahimehullah şöyle demiştir: “Hiç kimsenin ümmet için Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem dışında bir şahsı belirleyip onun yoluna davet etmeye, bunun üzerine dostluk ve düşmanlık oluşturmaya hakkı yoktur. Allah ve rasulünün sözleri veya ümmetin üzerinde icma ettikleri sözler dışında bir söz belirleyip bunun için dostluk ve düşmanlık yapılamaz. Bilakis bu; kendilerine bir şahsı veya bir görüşü belirleyip bunun üzerine ümmetin arasını ayıran, bu söz veya nispet üzerine dostluk ve düşmanlık kuran bid’at ehlinin işidir.”[2158]

El-Elbani rahimehullah şöyle demiştir: “İbn Ömer radıyallahu anhuma’dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki: “**Kim taatten el çekerse kıyamet gününde Allahın huzuruna hücceti olmaksızın çıkar ve boynunda biat olmadan ölen cahiliye üzere ölür.**”

Bil ki bu hadiste zikredilen tehdit ancak müslümanların halifesine biat etmeyen ve bu biatten ayrılan kimse hakkındadır. Bazılarının zannettikleri gibi; fırka, grup ve liderlere biat edenler hakkında değildir. Bilakis bu Kur’an-ı Kerimde yasaklanan fırkalaşmadır.”[2159]

Âlimleri, Sâlihleri ve Peygamberleri Rab Edinenler Ehli Kitaba Benzer

Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur:

اتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَالْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا إِلَهًا وَاحِدًا لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ سُبْحَانَهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ

“**Onlar, Allah'ı bırakıp hahamlarını, rahiplerini ve Meryem'in oğlu Mesîh'i kendilerine Rab edinmişler. Hâlbuki onlar da tek bir ilâha ibadet etmekten başka bir şeyle emrolunmamışlardı. Zira O'ndan başka ilâh yoktur. O, onların şirk koştuklarından münezzehtir**” (Tevbe 31)

Taberi[2160] şöyle demiştir: “Âyette zikredilen hahamlar'dan maksat, Yahudilerin din âlimleridir. Rahiplerden maksat ise, Hıristiyanların manastırlara çekilen ve ibadette çok çaba sarf eden abidleridir. Allah Teâla bu âyette Yahudi ve Hıristiyanların din adamlarını rabler edindiklerini zikretmiştir. Bu ifadeden maksat onların din adamlarını ilah edinerek onlara tapmaları değildir. Bundan maksat, Allah’ın emir ve yasaklarını bırakıp din adamlarının koydukları emir ve yasaklara uymalarıdır.

[2158] Mecmuu’l-Fetava’dan naklen; Mukbil b. Hadi el-Vadiî, el-Burkan (s.13)

[2159] es-Sahiha (2/677)

[2160] Taberi Tefsiri (14/208-212)

“Erbaben min dûnillah”: yani Allah’ın dışında, Allah’a isyan ederek kendilerine itaat ettikleri efendiler edindiler. Allah’ın haram kıldığı şeyleri onlar kendilerine helal sayınca, onu helal, Allah’ın helal kıldıklarını haram sayınca da onu haram kabul ettiler.”

Nitekim Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’den rivayet edilen şu hadîs ve birçok tabiinden rivayet edilen şu görüşler, din adamlarını rabler edinmelerinden maksadın, onların emir ve yasaklarına uymak olduğunu göstermektedir:

Adiy b. Hatim diyor ki: “Ben, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’in yanına gittim. Boynumda altından bir haç bulunuyordu. Bana dedi ki: “**Ey Adiy! Boynundan şu putu çıkarıp at.**” Bunun üzerine onu attım. Ona gittiğimde, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem Tevbe suresinin “**Onlar, hahamlarını, rahiplerini ve Meryemoğlu İsa Mesihi, Allah'tan başka rabler edindiler**” âyetini okuyordu. Dedim ki: “Ey Allah’ın Rasulü biz onlara ibadet etmiyorduk ki!” Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem de buyurdu ki: “**Onlar Allah’ın helal kıldığı şeyleri haram kıldığında haram saymıyor muydunuz? Allah’ın haram kıldıklarını helal saydıklarında da helal kabul etmiyor muydunuz?**” Ben: “Evet” dedim. Buyurdu ki: “**İşte onların ibadeti budur**!”[2161]

Huzeyfetu’l-Yemanî: “Yahudi ve Hristiyanlar, Allah’ı bırakıp da hahamlarını ve rahiplerini rabler edindiler.” buyuruluyor. Bunlar, haham ve rahiplere ibadet mi ediyorlardı?” diye sorulunca o şu cevabı vermiştir: “Hayır, onlar, bunlara oruç tutup namaz kılarak ibadet etmiyorlardı. Fakat onlara, kendilerine bir şeyi helal yapınca onlar onu helal görüyorlar bir şeyi haram yapınca da onu haram sayıyorlardı. İşte onların rab edinmeleri budur.”[2162]

Abdullah b. Abbas radıyallahu anhuma da demiştir ki: “Hahamlar ve rahipler, Yahudi ve Hristiyanlara, kendilerine secde etmelerini emretmemişlerdir. Fakat onlar, Allah’ın emirlerine aykırı emirler vermişler, onlar da bu emirlere itaat etmişlerdir. Bu sebeple Allah, hahamları ve rahipleri: “Rabler” diye isimlendirmiştir.”[2163]

Rebi' b. Enes diyor ki: “Ben, Ebu’l-Âliye'den: “Yahudiler ve Hristiyanlar, hahamlarını ve rahiplerini rabler edindiler” âyetinin manasını sordum ve dedim ki: “İsrailoğullarında bu rab edinme olayı nasıldı?” O dedi ki: “Hahamlar bize ne emrettiyse ona uyarız, neyi de yasakladılarsa, sözlerini dinleriz dediler. Hâlbuki bunların emrettikleri ve yasakladıkları şeylerin hükmü, Allah’ın kitabında mevcuttu. İnsanlar din adamlarının

---

[2161] **Sahih.** Taberi (14/210) Tirmizi (3095) Taberani (17/92) Beyhaki (10/116) Ziyau’l-Makdisi el-Munteka (el yazma no:134)

[2162] **Sahih mevkuf.** Taberi (14/211) Beyhaki Şuab (7/45)

[2163] **Hasen mevkuf.** Taberi (14/212)

telkinlerini nasihat kabul edip aldılar ve Allah'ın kitabını arkalarına attılar. Böylece Allah'ı bırakıp din adamlarını rabler edinmiş oldular."[2164]

Fethu'l-Beyan'da Sıddık Hasen Han şöyle demiştir: "Bu ayette kalbi veya kulak vermesi olup şahit olan kimse için Allah'ın dininde taklid etmekten sakındırma ve Aziz Kitap ve tertemiz sünnete uygun olarak selefin söylediklerini takip etmeye yönlendirme vardır. Kur'an ve sünnet naslarında gelenlere, Allah'ın ikame olunmuş hüccetlere aykırı olmasına rağmen bu ümmetin âlimlerinin görüşlerine uyarak ve onların sünnetlerini sünnet edinerek mezhebe tabi olmak, Yahudi ve Hristiyanların alimlerini ve abidlerini Allah'tan başka rabler edinmeleri gibidir. Onların bunlara ibadet etmedikleri kesin olarak bildirilmiştir. Bilakis onlar, alimlerinin ve abidlerinin haram kıldıklarını haram sayıyor, helal kıldıklarını helal sayıyorlardı. İşte bu ümmetteki taklitçilerin yaptıkları da budur. Yumurtanın diğer yumurtaya, hurmanın hurmaya ve suyun suya benzediği gibi Yahudi ve Hristiyanlara benzemişlerdir.

Ey Allah'ın kulları! Size ne oluyor da Kitap ve sünneti bir kenara bırakıyorsunuz? Kitap ve sünnetin gösterdikleriyle amel ederek Allah'a kulluk etmelerinin kendilerinden talep edilmesi konusunda sizinle aynı durumda olan kimselere dayandınız! Bunların getirdikleri, hakka dayanmayan, dinden kitap ve sünnet nasları tarafından desteklenmeyen görüşleriyle amel ettiniz. En yüksek sesle bağırarak bunu ilan ettiniz, ona aykırı olanlardan uzaklaştınız. Onu sağır bir kulak, kılıflı bir kalp, körelmiş zihin ve hastalıklı düşüncelerle ödünç alıyor, hal dilinizle şöyle diyorsunuz:

"Ben ancak Guzeyye saparsa saparım ve Guzeyye doğru yolu bulursa doğruyu bulurum."[2165]

Er-Razi, Tefsir'inde şöyle demiştir: "Muhakkik ve müçtehitlerin sonuncusu şeyhimiz şöyle dedi: "Fakihleri taklid edenlerden bir topluluğa şahit oldum. Onlara meselelerden birisi hakkında Allah Teâlâ'nın kitabından birçok ayetler okundu. Mezhepleri bu ayetlere aykırı idi. bu ayetleri kabul etmediler ve onlara hiç bakmadılar. Şaşkın bir halde bakakaldılar. "Selefimizden gelen buna aykırı görüş rivayet edilmiş olmasına rağmen bu ayetlerin zahiri ile nasıl amel ederiz?" demek istiyorlardı. Hakkıyla düşünecek olursan, Bu bulaşıcı hastalık dünya ehlinden birçok kimsenin damarlarına işlemiştir."[2166]

Cehmîler Bizden Değildir

Ebu Zekeriyya Yahya b. Yusuf ez-Zimmî dedi ki: "Biz Abdullah b. İdris'in yanında idik. Bir adam ona gelip şöyle dedi: "Ey Ebu Muhammed!

[2164] **Hasen maktu.** Taberi (14/212)

[2165] Sıddık Hasen Han el-Kannuci Fethu'l-Beyan (5/286)

[2166] Fahreddin Razi Mefatihu'l-Gayb (16/31) Tuhfetu'l-Ahvezi (7/418)

“Kur’ân mahlûktur” diyen topluluk hakkında ne dersin?” Dedi ki: “Onlar Yahudilerden midir?” Adam: “Hayır” dedi. “Hristiyanlardan mıdır?” dedi. Adam: “Hayır” dedi. “Mecusilerden midir?” diye sordu. Adam yine: “Hayır” dedi. “Peki kimlerden?” dedi. Adam: “Tevhid ehlindendir” dedi. Bunun üzerine dedi ki: “Onlar Tevhid ehlinden olamazlar. Onlar ancak zındıklardır. Kim Kur’an’ın mahlûk olduğunu iddia ederse Allah’ın mahlûk olduğunu iddia etmiş olur. Allah: “Bismillahirrahmanirrahim” buyuruyor. Allah mahlûk olamaz. Rahman mahlûk olamaz. Rahim mahlûk olamaz. Bu zındıklığın aslıdır. Kim böyle söylerse Allah’ın laneti onun üzerine olsun. Onlarla oturmayın ve onları nikâhlamayın.”[2167]

Buhari dedi ki: “Vehb b. Cerir şöyle demiştir: “Cehmîler zındıklardır. Onlar ancak arş üzerinde istiva eden kimse bulunmadığını söylemek istiyorlar.”[2168]

Abdullah b. el-Mubarek şöyle demiştir: “Her kim “**Ben, kendisinden başka hak ilah olmayan Allah’ım**” (Taha 114) sözünün mahlûk olduğunu söylerse kâfirdir. Mahlûk olanın böyle demesi olacak iş değildir.”[2169]

İmam Buhari şöyle demiştir: “Bir Cehmi ve Rafizinin arkasında namaz kılmakla, Yahudi ve Hristiyan arkasında namaz kılmak arasında fark görmem. Onlara selam verilmez, hasta ziyaretine gidilmez, nikâhlanılmaz, cenazelerine katılınmaz, kestikleri yenmez.”[2170]

Bişr b. el-Haris (el-Hâfî) Cehmiler hakkında şöyle demiştir: “Onlarla oturmayın, onlarla konuşmayın, hastalandıklarında ziyaret etmeyin, öldüklerinde cenazelerine katılmayın.”[2171]

Said b. Amir rahimehullah şöyle demiştir: “Cehmiyye görüş olarak Yahudi ve Hristiyanlardan daha zararlıdırlar. Nitekim Yahudiler, Hristiyanlar ve dini olan kavimler, Allah Azze ve Celle’nin arş üzerinde olduğunda ittifak etmişlerken, Cehmiyye: “Arş üzerinde bir şey yoktur” diyorlar.”[2172]

Muhammed b. Yusuf (el-Firyabi) dedi ki: “Allah’ın arşı üzerinde olmadığını söyleyen kâfirdir. Allah’ın Musa ile konuşmadığını iddia eden kâfirdir.”[2173]

Ahmed b. Hanbel rahimehullah şöyle demiştir: “Kim Kur’an’ı

[2167] **Sahih maktu.** Buhari Halku Ef’ali’l-İbad (5) Abdullah b. Ahmed es-Sunne (s.8) Zehebi el-Uluv (s.112)

[2168] **Sahih maktu.** Buhari Halku Ef’ali’l-İbad (6)

[2169] **Sahih maktu.** Buhari Halku Ef’ali’l-İbad (11) Zehebi el-Uluv (s.111) Ebu Said ed-Darimi er-Reddu Ale’l-Cehmiyye (s.375) Abdullah b. Ahmed es-Sunne (s.7)

[2170] Buhari Halku Ef’ali’l-İbad (53)

[2171] Abdullah b. Ahmed es-Sunne (1/126)

[2172] Buhari Halku Ef’ali’l-İbad (18) Zehebi el-Uluv (s.117)

[2173] **Sahih maktu.** Buhari Halku Ef’ali’l-İbad (66)

telaffuzum mahlûktur derse o cehmîdir”[2174]

İmam Ahmed’e telaffuzu mahlûk sayan Lafziyye fırkası sorulduğu zaman: “Onlar cehmilerdir. Bu Cehm’in görüşüdür. Onlarla oturmayın” dedi.[2175]

El-Hasen b. es-Seken Ebu Mansur el-Bari’ye: “Kur’an’ın telaffuzu Kur’an’dan başka bir şeydir” diyenler hakkında sorulunca şöyle dedi: “Onlar Sünneti terk etmişlerdir. Onlarla oturmayın, alışveriş yapmayın, onları nikâhlamayın.”[2176]

El-Merrûzî şöyle demiştir: “Ebû Abdillah’a (Ahmed b. Hanbel’e): “el-Kerâbisî “Kur’ân’ın lafzı mahlûktur” demeyen kimse kâfirdir” diyor dedim. Dedi ki: “Bilakis kendisi kâfirdir.” Sonra şöyle dedi: “Bişr el-Merisî kışkırttı ve Huseyn el-Kerâbisî onun yerine geçti.” Sonra bana şöyle dedi: “Bu Cehmîleşmiş ve Cehmî’liğini ortaya koymuştur. Ondan ve ona uyan herkesten sakındırmak gerekir.”[2177]

Şeyhulislam İbn Teymiyye rahimehullah şöyle der: “İmam Ahmed ve sünnet imamlarının genelinin mezhebine göre, Rahman’ın sıfatlarını iptal eden Cehmiyye’nin tekfir edilmesi meşhurdur. Zira rasullerin kitap ile getirdiklerine açıkça aykırı sözler etmişlerdir. Sözlerinin hakikati yaratıcıyı inkar etmektir. Bunda Rabbin inkarı ve Allah Teala’nın hem kendisinin hem de rasulünün diliyle haber verdiği şeyleri inkar vardır. Bu yüzden Abdullah b. El-Mubarek şöyle demiştir: “Yahudi ve Hıristiyanların sözlerini nakledebiliriz ama cehmiyye’nin sözlerini nakletmeye gücümüz yetmez.”

İmamlardan birçoğu şöyle demişlerdir: “Muhakkak ki Cehmiyye fırkası Yahudi ve Hıristiyanlardan daha kafirdirler.” Bu sebeple “*Kuran mahluktur*”, “*Allah ahrette görülmeyecektir*” ve “*Allah arş üzerinde değildir, kudreti, rahmeti ve gazabı yoktur*” diyenleri ve bunun gibi sıfatları inkar edenleri tekfir etmişlerdir.

El-Hallâl dedi ki: “Bize el-Merrûzî haber verdi: Ebû Abdillah (Ahmed b. Hanbel) Hâris el-Muhâsibî’den bahsederek şöyle dedi: “Hâris, belânın – yani Cehm’in sözündeki bid’atlerin – aslıdır. Belâ ancak Hâris ile gelmiştir. İbnu’l-Allâf dışında onun sohbetine katılanların genelinin durumu açığa çıkmıştır. İbnu’l-Allâf ise gizlenerek ölmüştür. Hâris’ten şiddetle sakındırın.” Dedim ki: “Bir topluluk ona gidip geliyorlar.” Şöyle dedi: “Onların önüne geçelim. Belki de onun bid’atini bilmiyorlardır. Eğer kabul ederlerse ne âlâ. Aksi halde onlardan uzaklaşırız. Hâris için tevbe yoktur. Onun inkârına şahit

---

[2174] Abdullah b. Ahmed es-Sunne (181)

[2175] Abdullah b. Ahmed es-Sunne (182)

[2176] El-Lalekai İtikad (586)

[2177] **Sahih maktu.** Abdullah b. Ahmed, es-Sunne’de (no:186); Yusuf b. El-Muberred, Bahru’d-Dem’de (s.192)

olunmuştur. Tevbe ancak itiraf eden kimse için söz konusudur."[2178]

Cehmiyye fırkasının başı, Cehm b. Safvan, bu sıfatı inkar ederken: "Konuşmak insanlarda da bulunan bir sıfattır. Dolayısıyla biz "Allah Azze ve Celle konuşur" dersek, Allah`ı mahlukuna benzetmiş oluruz" demiştir. Eşarilerle Maturidiler de bir taraftan bu konuda Cehmî`lere karşı çıkarak: "Hayır Kuran Allah'ın kelamıdır" demişler, ama aynı Eşariler veya Maturidiler, el, ayak, yüz, nüzul, Arş`a istiva gibi sıfatları te'vil etmişlerdir.

Bizim itikadımıza göre; Kur'ân Allah kelâmıdır. Onun Kitab'ı, hitabı ve vahyidir. Bu vahyi; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e Cebrail getirmiştir. Bu manada gelen ayet-i kerime şöyledir; **"Uyarıcılardan olman için (ey Muhammed!) onu senin kalbine apaçık bir Arapçayla Cebrail indirmiştir."** (Şuara 193-195)

Bu Kur'ân, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in, Âlemlerin Rabbi Allah'ın emrine uyarak kullara tebliğ eylediği Kur'ân-ı Kerim'dir. Allah Teala şöyle buyurmuştur; **"Ey Resul, Rabbinden sana indirileni tebliğ et**." (Maide 67)"

Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat alimleri, Kuran'ın indirilmiş Allah kelamı olup, mahluk olmadığı, O'ndan gelip O'na döndüğü hususunda ittifak etmişlerdir.

Amr b. Dinar şöyle demiştir: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabından dokuz kişiye yetiştim. Hepsi de "Kuran mahluktur diyen kafirdir" diyorlardı."[2179]

Abdullah b. Mubarek rahimehullah şöyle demiştir: "Kırk dokuz yıldır insanların; "Kuran mahluktur diyenin karısı kendisinden üç talak ile boş olur" (yani kafir olur) dediklerini işitirdim. Bunun sebebini sorunca bana şöyle dediler: "Çünkü karısı müslümandır. Müslüman kadının kafir bir kimsenin nikahında durması mümkün değildir."[2180]

İsmail b. Ebi Uveys şöyle dedi: "Dayım Malik b. Enes ile Medine'deki alimler topluluğunun Kur'an'dan bahsettiklerini ve: "Kuran Allah kelamıdır, Allah'tandır, Allah'tan olan hiçbir şey mahluk değildir" dediklerini işittim."[2181]

Rabi b. Süleyman'dan: "Şafii'yi şöyle derken işittim: "Kur'ân'ın mahluk olduğunu söyleyen kafirdir."[2182]

Abdullah b. Ahmed, babası Ahmed b. Hanbel'den şu sözünü rivayet etmiştir: "Kur'ân'ın mahluk olduğunu söyleyen bize göre kafirdir. Zira Kur'ân

---

[2178] **Sahih maktu.** İbn Batta, el-İbâne (1/342, 344); İbn Ebî Ya'lâ, Tabakâtu'l-Hanâbile (1/62-63).

[2179] El-Lalekai Şerhu Usuli İtikadi Ehli's-Sunne (2/253-259)

[2180] Lalekai (405)

[2181] Acurri eş-Şeria (s.79)

[2182] Acurri eş-Şeria (s.82)

Allah'ın ilmindendir ve içinde Allah'ın isimleri vardır."[2183] Yine kendisine sorulduğunda şöyle cevap vermiştir: "Kur'ân Allah kelamıdır, mahluk değildir."[2184]

Gündemde olan çoğu Mutezile'den etkilenmiş bulunan ilahiyatçıların dile getirdiği "Hermonetik" yani Kur'an'ın tarihselliği denilen şey, Kur'an'ın Allah'ın kelamı olduğuna dair itikatımıza muhalif bir akidedir. Bu hermonetik inancına göre Kur'an indiği asırda Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem tarafından nasıl yorumlanmışsa, daha sonraki asırlardada her asrın ileri gelenleri tarafından, Kur'an üzerine araştırma yapanlar tarafından farklı farklı şekillerde yorumlanabilir demişlerdir. Böylece insanlar, Allah Azze ve Celle'nin Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem ile gönderdiği dinden sapmış, akideleri sünnet inkarı gibi batıl itikatlarla sarsılmıştır. Seleften bir çok alim, Kur'an'ın mahluk olduğunu söyleyenleri tekfir etmişlerdir:

Yahya b. Halef el-Mukri şöyle anlatıyor: "168 yılında Malik b. Enes'in yanında idim. Ona bir adam geldi ve: "Ey Eba Abdillah! Kuran'ın mahluk olduğunu söyleyen kimse hakkında ne dersin?" diye sordu. İmam Malik: "Şu kafiri öldürün" dedi. Adam dedi ki: "Ey Eba Abdillah! Bunu ben söylemedim, sadece söyleyen kimseyi sordum" İmam Malik: "Ben bunu ancak senden işittim" dedi.[2185]

Süfyan b. Uyeyne'nin yanında alimler topluluğu vardı. İnsanlar gürültü yapmaya başlayınca İbn Uyeyne: "Bu nedir?" dedi. "Bişr el-Merisi geldi" dediler. "Ne diyor" dedi. "Kuran'ın mahluk olduğunu söylüyor" dediler. Bunun üzerine İbn Uyeyne şöyle dedi: "Bana iki şahid getirin ki valiye onun boynunu vurmasını söyleyeyim."[2186]

Abdurrahman b. Mehdi şöyle demiştir: "Köprünün başına durmayı ve geçen herkese sormayı, eğer "Kuran mahluktur" derse boynunu vurup suya atmayı istedim."[2187]

El-Lalekâî, Şerhu Usuli İtikadi Ehli's-Sunne ve'l-Cemaat adlı eserinde selef alimlerinden Kuran'ın mahluk olduğunu söyleyenin kafir olduğunu belirten beş yüz elliden fazla isim zikretmiştir.[2188]

Rafizî (Şiî)ler Bizden Değildir

Rafizî: Ebu Bekr es-Sıddık ve Ömer b. el-Hattab radıyallahu anhuma'ya buğz edendir. Zehebi şöyle demiştir: "Şeyhayn'a (Ebu Bekr ve Ömer radıyallahu anhuma'ya) ve onların imamlığına inanmaya buğz eden

---

[2183] Abdullah b. Ahmed Kitabu's-Sunne (1/102)
[2184] Tabakatu'l-Hanabile (1/189)
[2185] Beyhaki el-Esma ve's-Sıfat (247)
[2186] Lalkai (501)
[2187] Acurri eş-Şeria (79)
[2188] Bkz.: Şerhu Usuli İtikad (2/300-344)

rafizidir. Onlara hakaret eden ve onların hidayet imamları olmadıklarını söyleyen gulat (aşırı) rafizîdir. Allah onları uzaklaştırsın."[2189]

Ali radıyallahu anh, Rafizî akidesinin kurucusu olan Yahudi dönmesi Abdullah b. Sebe'den teberri etmiştir: Seleme b. Kuheyl, Zeyd b. Vehb'den rivayet ediyor: Ali radıyallahu anh, Abdullah b. Sebe hakkında şöyle demiştir: "Ebu Bekir ile Ömer (radıyallahu anhuma) hakkında sövüp sayan şu koca siyah saçlıdan ben uzağım."[2190]

Nasibî: Ali radıyallahu anh ve ashabına karşı çıkanlardır. Buna karşılık Ehl-i Beyt sevgisi hakkında aşırılık yapan Rafizilik bidati çıkmıştır.[2191]

Rafızilerin imamlarına masumiyet ve gayb bilgisi nispet etmeleri, Ehli Beyt hakkında aşırılık etmeleri, diğer sahabelere hakaret edip tekfir etmeleri, Kur'ân'ın korunmuşluğunu inkâr edip, imamların ellerinde hakiki mushafın bulunduğuna itikad etmeleri, takiyyeyi vacip görerek Müslümanlara karşı hakiki inançlarını gizlemeleri, türbe ve kabirlere tapmaları gibi birçok küfür itikadları vardır. Şüphesiz Rafıziler (İmamiye Şiası, diğer adıyla Caferiler) kâfirdirler. Onları tekfir etmeyen de ya sapık, ya kâfir ya da aldanmış bir cahildir.

Ali radıyallahu anh dedi ki; "Bu ümmet yetmiş üç fırkaya ayrılacak, en kötüleri de bizi, ehli beyti sevdiklerini iddia edip de amellerimize muhalefet edenler olacak."[2192]

Ali radıyallahu anh dedi ki: "Bir topluluk cehenneme girinceye kadar beni sevmekte aşırılık edecek. Bir topluluk da cehenneme girene kadar bana buğz edecek."[2193]

Ali radıyallahu anh dedi ki; "Bizim Ehli beytimiz uğrunda iki fırka helak olacak; birisi bizi aşırı derecede öven ve sevenler, diğeri de bize iftirada bulunanlardır."[2194]

[2189] Siyeru A'lami'n-Nubela (16/458)

[2190] **Sahih mevkuf.** İbn Asakir Tarihu Dımeşk (29/7) İbn Ebi Hayseme Tarih (5/177)

[2191] Bkz.: Mecmuu'l-Fetava (25/301)

[2192] Acurri eş-Şeria (1806, 1807, 1939) Abdullah b. Ahmed es-Sunne (1269) Darekutni İlel (4/188) Ebu Nuaym Hilye (5/8) Hatib Tarih (13/104) İbn Asakir (58/95) İbn Batta el-İbane (229)

[2193] İbn Ebi Şeybe (6/374) Ahmed Fazailu's-Sahabe (952) İbn Ebi Asım es-Sunne (2/476 no:983, 986) Abdullah b. Ahmed es-Sunne (1338)

[2194] **Hasen.** İbn Ebi Şeybe (6/374) Ahmed (1/160) Ahmed Fazailu's-Sahabe (951, 964, 1087, 1147, 1221) Hakim (3/132) İbn Ebi Asım (1005) Abdullah b. Ahmed es-Sunne (1337, 1339) Ebu Ya'la (534) Acurri eş-Şeria (1961) Haraiti İtilalu'l-Kulub (364) Musnedu'ş-Şaşi (1455) Cuz'ul-Himyeri (4) Ebu Nuaym Fadailu'l-Hulefa (54) İbn Şahin Şerhu Mezahib (s.167) el-Lalkai (6/257) Hallal es-

Fatıma radıyallahu anha'dan: Rasulullah Sallallahu aleyhi ve sellem Ali Radıyallahu anh'e buyurdu ki;

أبشر أما إنك وشيعتك في الجنة أما إنك وشيعتك في الجنة، وإن قوما يجيئون من بعدك يصغرون الإسلام ثم يلفظونه، لهم نبز، يقال لهم: الرافضة فإن أدركتهم فقاتلهم فإنهم مشركون

"**Müjdelen ey Ali! Şüphesiz sen ve seni sevenler cennettesiniz. Fakat bir güruh insan seni sevdiklerini iddia edecekler, fakat İslam'ı küçümseyecekler, onu terk edip bir tarafa atacaklar, İslam'dan okun yaydan çıktığı gibi çıkacaklardır. Onlara "Rafıza" denilecektir. Eğer onlarla karşılaşırsan, onlarla savaş! Zira onlar müşriktirler**." Ali Radıyallahu anh'ın bu rivayetin ardından şöyle dedi; "Bizleri, Ehli beyti sevdiklerini söyleyecekler, lakin böyle değildir. Onların alameti Ebu Bekr ve Ömer radıyallahu anhuma'ya sövmeleridir." [2195]

Ümmü Seleme radıyallahu anha dedi ki; "Bir gece Rasulullah Sallallahu aleyhi ve sellem yanımda iken Fatıma ile beraber Ali (radıyallahu anhuma) geldi. Ali radıyallahu anh'e buyurdu ki;

أنت واصحابك في الجنة أنت وشيعتك في الجنة الا ان ممن يحبك قوما يضفزون الإسلام بالسنتهم يقرؤون القران لا يجاوز تراقيهم لهم نبز يسمون الرافضة فإذا لقيتهم فجاهدهم فانهم مشركون قال قلت يا رسول الله ما علامة ذلك فيهم قال يتركون الجمعة والجماعة ويطعنون في السلف الأول

"**Sen ve arkadaşların cennettesiniz. Sen ve seni sevenler cennettesiniz. Dikkat et! Seni seven bir kavim dilleri ile söyledikleri şeyler sebebiyle İslam'dan dışarı fırlayacaklar. Okudukları Kur'an boyunlarından aşağı geçmeyecek. Onları "Rafıza" diye**

Sunne (362, 797) Mecmau'z-Zevaid (9/133) Mişkat (9063) Maksadul Ali (1319) Busayri İthaf (6676) Metalibu Aliye (3970-71) Elbani Zılalu'l-Cenne (984, 987) Elbani hasen dedi.

[2195] **Hasen ligayrihi.** Ebu'ş-Şeyh Tabakat (2/74, 4/122) Darekutni (15/181) Ebu Ya'la (6749) Taberani (1/319) Abdullah b. Ahmed es-Sünne (2/548) Deylemi (8301) Acurri eş-Şeria (1934) Lalkai Şerhu Usuli'l-İtikad (6/372) Hatib Muvazzahu Evham (1/51) Allame ed-Dani Sünenü'l-Varide Fi'l-Fiten (3/616) İbni Adiy el-Kamil (3/83) Muhibbu't-Taberi Rıyadu'n-Nadra (1/363, 385) Metalibu'l-Aliye (2974) Mecmau'z-Zevaid (9/131, 10/22) Zehebi Mizanu'l-İtidal (2/18)

isimlendirecekler. Onlarla karşılaştığın zaman, onlarla mücadele et. Zira onlar müşriklerdir." Dedim ki; "Ey Allah'ın Rasulü! Onların alameti nedir?" buyurdu; "**Cum'ayı ve Cemaati terk edecekler ve (sahabeler ve tabiinden ibaret olan) selefe hakaret edecekler**."[2196]

Ali radıyallahu anh'den diğer bir rivayette alametleri hakkında şöyle buyrulur;

يقرضونك بما ليس فيك ويطعنون على أصحابي ويشتمونهم

"**Onlar sende olmayan şeyle seni överler. Diğer sahabelerime ise dil uzatır ve söverler**."[2197]

Ebu Süleyman el-Hemedani rivayet ediyor; Ali radıyallahu anh dedi ki; "Bizden sonra rafıza denilen bir kavim gelecek, sevgimizi istismar edeceklerdir. Onlar bizim dostlarımız değillerdir. Onların alameti Ebu Bekr ile Ömer radıyallahu anhuma'ya söveceklerdir. Nerede onlarla karşılaşırsanız öldürün, çünkü onlar müşriklerdir."[2198]

İbni Abbas radıyallahu anhuma'dan; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

يكون في آخر الزمان قوم ينبزون الرافضة يرفضون الإسلام ويلفظونه فاقتلوهم فإنهم مشركون

"**Ahir zamanda "Rafıza" diye anılan, İslam'ı terk eden bir grup zuhur edecek. Onları gördüğünüzde onlarla savaşın. Zira onlar müşriktir**."[2199]

İbn Ömer radıyallahu anhuma hadisi: Rasulullah sallallahu aleyhi ve

---

[2196] **Hasen ligayrihi.** Taberani Evsat (6/335) Ahmed Fazailu's-Sahabe (1115) Darekutni İlel (15/182) Acurri Şeria (1933) İbni Ebi Asım es-Sünne (816) İbnu'l-Arabi Mucem (1503) Hatib Tarihu'l-Bağdat (12/358) el-Lalkai İtikad (6/372) İbn Asakir (42/334) Muhibbu't-Taberi Rıyadu'n-Nadra (1/364) Mecmau'z-Zevaid (10/21) Elbani Daife (5590)

[2197] **Hasen ligayrihi.** İbni Ebi Asım es-Sünne (2/475 no 979) Bezzar (2/139) Ahmed (1/103) İbn Ahmed es-Sünne (2/546)

[2198] Ahmed Fadailu's-Sahabe (703) Abdullah b. Ahmed es-Sünne (no:1272) İbnu'l-Arabi Mucem (245) Acurri eş-Şeria (1937) İbn Asakir (42/335) İbnül Cevzi Telbisu İblis (s.91)

[2199] **Hasen ligayrihi.** Ahmed Fadailu's-Sahabe (651, 702) Ebu Ya'la (2586, 6749) Bezzar (Keşful Estar 2777) Taberani (12/242) Abd b. Humeyd (1/232 no:698) Heysemi Maksadu'l-Ali (1456) Buğyetu'l-Bahis (2/945) Mecmau'z-Zevaid (10/22) Metalibu'l-Aliye (2973) İbni Ebi Asım es-Sünne (2/475) Haris b. Ebi Usame Müsned (1043) Ebu Nuaym Hilye (4/95) İbn Cevzi İlel (1/160) Muhibbu't-Taberi Rıyadu'n-Nadra (1/364) Elbani Zılalu'l-Cenne (981)

sellem buyurdu ki:

يا علي أنت في الجنة ثلاثا قالها وسيأتي من بعدي قوم لهم نبز، يقال لهم: الرافضة فإذا لقيتهم فاقتلهم فإنهم مشركون» قال: وما علامتهم يا رسول الله؟ . قال : « لا يرون جمعة ولا جماعة ، يشتمون أبا بكر وعمر

"**Ey Ali! Sen cennettesin. (bunu üç defa söyledi) benden sonra bir kavim gelecek ki onların bir lakabı vardır. Onlara rafıza denilecektir. Onlarla karşılaşırsanız öldürün. Zira onlar müşriklerdir**." Onların alameti nedir ey Allah'ın rasulü?" diye sorunca şöyle buyurdu: "**Cuma ve cemaate gelmezler, Ebu Bekr ve Ömere hakaret ederler**."[2200]

Ali radıyallahu anh'den merfuan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

سيأتي قوم لهم نبز يقال لهم: الرافضة فإن لقيتهم فاقتلهم فإنهم مشركون». قلت: يا رسول الله ما العلامة فيهم؟ قال : « يقرضونك بما ليس فيك ويطعنون على السلف

"**Lakapları olan bir kavim olacak, onlara rafıza denilecek. Onlarla karşılaştığınızda öldürün. Zira onlar müşriklerdir**." Dedim ki: "Ey Allah'ın rasulü! Onların alameti nedir?" şöyle buyurdu: "**Sende olmayan şeyle seni övecekler, selefe hakaret edecekler.**"[2201]

Ali radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

يظهر في آخر الزمان قوم يسمون الرافضة يرفضون الإسلام

"**Ahir zamanda rafiza denilen ve İslam'dan ayrılan bir topluluk zuhur edecek**."[2202]

[2200] Acurri eş-Şeria (1932) Salebi el-Keşfu ve'l-Beyan (9/67)

[2201] Acurri eş-Şeria (1936) Abdullah b. Ahmed es-Sunne (1272) Ebu Ya'la (6749) Taberani (6/355) Hatib Tarih (12/358) Taberi Riyadu'n-Nadra (1/364) Ebu Nuaym Hilye (4/329) Ebu Amr ed-Dani Sunenu'l-Varide Fi'l-Fiten (279) İbn Cevzi İlel (1/164) Mecmau'z-Zevaid (10/22)

[2202] Acurri eş-Şeria (1938) Buhari Tarih (1/279) Ahmed (1/103) Abdullah b. Ahmed es-Sunne (1268-70) İbn Ebi Asım es-Sunne (978) Bezzar (499) İbnu'l-Arabi Mucem (1501) Sunenu'l-Varide Fi'l-Fiten (277) Hatib Muvazzahu Evham (2/368) İbn Adiy el-Kamil (7/207) Ebu Tahir es-Silefi Tuyuriyyat (363) İbn Cevzi İlel (1/163)

Ali radıyallahu anh'den: Nebi sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

يَجِيءُ قَوْمٌ قَبْلَ قِيَامِ السَّاعَةِ يُسَمَّوْنَ الرَّافِضَةَ براء مِنَ الإِسْلاَمِ

"**Kıyametten önce Rafiziler denilen bir kavim gelecek. Onlar İslam'dan uzaktırlar**."[2203]

Muhammed b. Huseyn el-Acurri rahimehullah dedi ki: "Eğer bir kimse "Ali radıyallahu anh'ın: "Onları öldürün, zira onlar müşriklerdir" dediği rivayet edilmiştir, Ali radıyallahu anh onlardan kimseyi öldürdü mü? Derse, ona denilir ki; evet. Nitekim onları ateşte yakmış, kuyulara atmış, bir topluluğu sürgün etmiş, bir grubu sakındırmış ve korkutmuştur. Ali radıyallahu anh bu hususta geri kalmamıştır. Ebu Bekir ve Ömer radıyallahu anhuma'dan teberi edenlerden beri olmuştur."[2204]

Osman b. Ebi Osman'dan: "Bazı Şialar Ali b. Ebi Talib radıyallahu anh'e geldiler ve: "Ey Müminlerin emiri! Sen o musun?" dediler. "Ben kimim?" dedi. "Sen osun" dediler. "Yazıklar olsun size! Kimim ben?" dedi. "Sen rabbimizsin" dediler. "Dönün ve tevbe edin" dedi. Onlar kabul etmeyince boyunlarını vurdu. Sonra kuyular kazarak onları kuyulara attırdı. Sonra Kanber'e: "Bana kesilmiş odunlar getir" dedi. O da getirdi ve onları yaktı. Sonra dedi ki: "Ne zaman bu çirkin işle karşılaştıysam ateş hazırladım ve Kanber'i çağırdım."[2205]

Fudayl b. Merzuk'tan: Hasen b. Hasen radıyallahu anhuma Rafızilerden birine dedi ki: "Vallahi Allah imkân verirse sizlerin ellerinizi ve ayaklarınızı keseriz, tevbenizi de kabul etmeyiz."[2206]

Mürcie ve Kaderiyye Bizden Değildir

Kaderiler iki sınıftır:

El-Cebriyyetu'l-Cehmiyye: Allah Teâlâ'nın kaderini ispat eder ve ispatta aşırı giderler. Hatta kulun seçme ve kudretini inkar ederek: "Kulun seçme hakkı, bir şeyi yapmaya veya terk etmeye kudreti yoktur" derler. "Cebriyye" sözü ile kastedilen bunlardır.

El-Kaderiyetu'l-Mu'tezile: Kulun seçme ve amelinde kudret sahibi

---

[2203] Abdullah b. Ahmed es-Sunne (1271) Dineveri Mucalese (2576) İbnul Arabi Mu'cem (1502) Sarimu'l-Meslul (582) Beyhaki Delail (8/22)

[2204] Acurri eş-Şeria (1939)

[2205] **Hasen.** Acurri eş-Şeria (1940-41) Ebu'ş-Şeyh Tabakatu'l-Muhaddisin (2/217) Dineveri Mucalese (3/454) İbnu'l-Arabi Mu'cem (67, 1508) Ebu İshak el-Cuzcani Ahvalu'r-Rical (s.36-39) İbn Asakir (42/475) Mukbil b. Hadi İlhadu'l-Humeyni (s.154) Fethu'l-Bari (12/270) İbn Hacer: isnadı hasen dedi.

[2206] Acurri eş-Şeria (1942) Darekutni Fadailu's-Sahabe (31) es-Sevaiku'l-Muhrika (1/162)

oluşunu ispatta aşırır giderler. Hatta Allah Teâlâ'nın kulun amelinde meşiyetini veya yaratmasını inkâr ederler. Onların aşırıları Allah'ın olayların meydana gelmesinden önceki ilmini inkâr ederler. "Kaderî" sözüyle kastedilenler bunlardır.[2207]

Mürcie: İrca bidatine nispet edilenlerdir. Bunun birkaç tarifi vardır:

* Ameli imandan ayrı görüp imana nispetle ikinci bir mertebede görürler. Amelleri imandan bir cüz saymazlar. Amellerin iman olarak isimlendirilmesini mecaz kabul eder, imanın hakikatinin sadece tasdikten ibaret olduğunu söylerler. Nitekim: "Küfürle beraber taatin faydası olmadığı gibi, iman ile beraber isyanın/günahın zararı olmaz" derler.

* İrca ile kastedilen, büyük günah işleyen kimsenin kıyamet gününde dünyada hükmedildiği gibi hükmedilmeyip hükmünün erteleneceğini söylemeleridir.

* İrca ile kastedilenin Ali radıyallahu anh ile Osman radıyallahu anh'ın imanlarına veya küfürlerine şahitlik etmeyip bunu Allah'a bırakmak olduğu söylenmiştir.[2208]

Kaderiyye ve Mürcie fırkalarının (ve bunların dalları olan; Cebriyye, Maturidiyye, Cehmiyye, Mutezile kollarının) haktan sapmış gruplar olduğunu ifade eden rivayetler gelmiştir:

Cabir b. Abdillah radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

صِنْفَانِ مِنْ أُمَّتِي لَيْسَ لَهُمَا فِي الإِسْلامِ نَصِيبٌ أَهْلُ الإِرْجَاءِ وَأَهْلُ الْقَدَرِ

"**Ümmetimden iki sınıfın İslam'dan nasipleri yoktur: İrca ehli (amelleri imandan saymayan Mürcie) ve Kader ehli (Allah dileyeni hidayet eder, dileyeni de saptırır diyerek kaderi inkâr eden Mutezile)**"[2209]

İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

صِنْفَانِ مِنْ أُمَّتِي لَيْسَ لَهُمْ فِي الإِسْلامِ سَهْمٌ الْمُرْجِئَةُ وَالْقَدَرِيَّةُ

"**Ümmetimden iki sınıfın İslam'dan nasibi yoktur: Mürcie ve Kaderiyye**"[2210]

[2207] Bkz.: İbn Useymin, el-Kavlu'l-Mufid (2/397)

[2208] Bkz.: Furuku Muasira Tentesib İle'l-İslam (2/746)

[2209] **Hasen.** İbn Mace (73) Taberani Evsat (6/154) Hatib Tarih (5/376) Taberi Tehzibu'l-Asar (1967) İbn Ebi Asım es-Sunne (344)

[2210] **Hasen.** Tirmizi (2149) İbn Mace (62) Taberani (11/262) Buhari Tarihu'l-Kebir (4/133) Abd b. Humeyd (579) İbn Batta el-İbane (1272) el-Lalekai İtikad

Ebu Said el-Hudri radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

صِنْفَانِ مِنْ أُمَّتِي لَيْسَ لَهُمَا فِي الْإِسْلَامِ نَصِيبٌ: الْمُرْجِئَةُ وَالْقَدَرِيَّةُ

"**Ümmetimden iki sınıfın İslam'dan nasibi yoktur: Mürcie ve Kaderiyye**"[2211]

İbn Ömer radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

صِنْفَانِ مِنْ أُمَّتِي لَيْسَ لَهُمَا فِي الْإِسْلَامِ نَصِيبٌ الْقَدَرِيَّةُ، وَالْمُرْجِئَةُ

"**Ümmetimden iki sınıfın İslam'dan nasibi yoktur: Mürcie ve Kaderiyye**"[2212]

Ebu Hureyre radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

صِنْفَانِ مِنْ أُمَّتِي لَيْسَ لَهُمَا فِي الْإِسْلَامِ نَصِيبٌ، الْمُرْجِئَةُ وَالْقَدَرِيَّةُ

"**Ümmetimden iki sınıfın İslam'dan nasibi yoktur: Mürcie ve Kaderiyye**"[2213]

Ali radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

صنفان من أمتي ليس لهما في الاسلام نصيب المرجئة والقدرية

"**Ümmetimden iki sınıfın İslam'dan nasibi yoktur: Mürcie ve Kaderiyye**"[2214]

Yahyâ b. Saîd el-Kattân şöyle dedi: "Sufyân es-Sevrî, Basra'ya geldiğinde Rebî' b. Subeyh'in durumuna ve insanlar katındaki değerine baktı. "Onun mezhebi nedir?" diye sordu. "Onun sünnetten başka mezhebi yoktur" dediler. "Yakın dostları kimlerdir?" diye sorunca: "Kaderîlerdir" dediler. Bunun üzerine: "O halde o da bir kaderîdir" dedi."[2215]

Huzeyfe radıyallahu anh'den: "**Dininizden ilk kaybedeceğiniz şey huşû, son kaybedeceğiniz şey ise namazdır. İslam'ın bağları birer birer çözülecek, kadınlar hayızlı ile namaz kılacak, bir ayakkabının**

(1156) Taberi Tehzibu'l-Asar (1965-66) İbn Ebi Asım es-Sunne (334-335) Beyhaki İtikad (s.238) Acurri eş-Şeria (310)

[2211] **Hasen.** Taberani Evsat (5/370) İbn Batta el-İbane (1537)

[2212] **Hasen.** El-Lalekai İtikad (1799) Taberi Tehzibu'l-Asar (1968)

[2213] **Hasen.** Firyabi el-Kader (231) Acurri eş-Şeria (309)

[2214] Saduk eş-Şii, Sevabu'l-A'mal (s.156)

[2215] **Sahih maktu.** İbn Batta, el-İbâne (2/452).

şaşmadan diğer eşinin adımlarını izlemesi gibi aynen sizden öncekilerin yolunu adım adım izleyeceksiniz. Sonunda birçok fırkalardan iki fırka kalacak, bunlardan birisi: "Neden beş vakit namaz kılıyoruz? Bizden öncekiler sapıtmış. Allah Teâlâ sadece şöyle buyuruyor: "Gündüzün iki ucunda ve gecenin ilk saatlerinde namaz kıl" (Hud 114) **Böylece onlar sadece üç vakit namaz kılacaklar. Diğer fırka da şöyle der: "Müminlerin Allah'a imanı, meleklerin imanı gibidir. Aramızda kâfir ve münafık yoktur." Allah'ın onları Deccal ile beraber haşretmesi bir haktır**."[2216]

Bir tarikinde ikinci fırkanın tarifi şu lafızla gelmiştir: "**Bir kavim gelecek, kıbleye yönelip namaz kılan kimsenin imanına şahitlik edecek**"[2217]

Acurri'nin rivayetinde şu ziyade vardır: "**Hatta onlar arasında namaz kılmayanlar bile olur. Onlar kaderi yalanlarlar. Deccal'in çıkış sebebi onlardır. Allah'ın onları Deccal'e katması bir haktır**."

Huzeyfe radıyallahu anh yine şöyle demiştir: "**Şüphesiz ben iki din biliyorum ki ikisinin mensupları da cehennemdedir. Bir topluluk: "Zina etse de, adam öldürse de, iman sözden ibarettir" der. Diğer topluluk: "Bizden öncekiler sapıklar idi" derler ve "Neden beş vakit namaz kılıyoruz, o sadece iki vakittir: yatsı namazı ve sabah namazı" derler**."[2218]

Hafız Ebu Bekr el-Humeydi, Ömer b. el-Hattab radıyallahu anh'ın azatlısı Hamze b. el-Haris'ten, o da babasından rivayet ediyor: "Mescidu'l-Haram'da birisi Ebu Hanife'ye: "Şehadet ederim ki kâbe haktır, lakin bu o mudur, değil midir bilmiyorum" diyen kimse soruldu. Dedi ki: "O gerçek bir mümindir" Ona: "Şehadet ederim ki Muhammed b. Abdillah (sallallahu aleyhi ve sellem) nebidir, fakat o, kabri Medine'de bulunan kişi midir bilmiyorum" diyen kimse soruldu. Dedi ki: "O gerçek bir mümindir" Ebu Bekir el-Humeydi dedi ki: "Kim böyle söylerse kâfir olmuştur."[2219]

Mu'tezile Bizden Değildir

Mu'tezile'nin özellikleri ve akidelerinin esaslarından bazısı şunlardır:

1- Şöyle derler: "Büyük günah işleyen ne kâfirdir, ne de mümindir.

[2216] **Sahih.** Hakim (4/516) Taberi Tehzibu'l-Asar (2002) Ahmed Zühd (1000) İbn Vaddah el-Bid'a (153) Hallal es-Sunne (1292-93) Acurrî eş-Şeria (35) İbn Ebi Asım Zühd (1/179) Ebu Nuaym Hilye (1/281) İbn Batta el-İbane (1/174, 2/571 no:1260)

[2217] Taberi Tehzibu'l-Asar (2003)

[2218] Hallal es-Sunne (1356, 1369) Abdullah b. Ahmed es-Sunne (1/323-324 no:663) İbn Ebi Şeybe İman (s.30) Ebu Ubeyd İman (s.33) Taberi Tehzibu'l-Asar (2004) Acurri eş-Şeria (s.143-144)

[2219] **Sahih.** Fesevi el-Ma'rife (3/96)

İki menzile arasında bir menzilededir.”

2- Şöyle derler: “Allah insanların fiillerini yaratmaz, insanlar kendi fiillerini yaratırlar. Bundan dolayı sevap veya günah kazanırlar. Allah Teâlâ bu yüzden adaletle nitelenir.”

3- Allah Teâlâ’nın; ilim, kudret, hayat, işitme, görme gibi ezeli sıfatlarının zatından ayrı olmasını inkar ederler.[2220]

Abdulaziz er-Rakaşî dedi ki: “Yunus b. Ubeyd’i şöyle derken işittim: “Mu’tezile’nin bu ümmete fitnesi Ezarika’nın fitnesinden şiddetlidir. Zira onlar Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’in ashabının sapmış olduğunu iddia ediyorlar. Ortaya çıkardıkları bid’at sebebiyle onların şahitliği caiz değildir. Şefaati, havzı, kabir azabını inkâr ediyorlar. Onlara Allah lanet etmiş, kulaklarını sağır, gözlerini kör etmiştir. Yöneticinin onları tevbeye çağırması, tevbe etmedikleri takdirde Müslümanların ülkesinden sürgün etmesi gerekir.”[2221]

Ma’mer b. Raşid şöyle dedi: “İbn Tavus oturuyordu. Mu’tezile’den bir adam geldi ve konuşmaya başladı. İbn Tavus hemen parmaklarını kulaklarına tıkadı ve oğluna şöyle dedi: “Ey oğulcuğum! Parmaklarını kulaklarına tıka ve sıkıca kapa. Onun sözünden hiçbir şey duyma.” Ma’mer dedi ki: “Yani kalp zayıftır” demek istiyor.[2222]

Abbad b. Avvam dedi ki: “Şureyk b. Abdillah elli seneye yakın bizim orada kaldı. Ona dedim ki: “Ey Ebu Abdillah! Bizim orda Mu’tezile’den bir topluluk şu hadisleri inkâr ediyorlar.” Onlarca hadis zikrettim. Dedi ki: “Bize gelince, biz şu dinimizi tabiîn’den aldık. Onlar da Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’in sahabelerinden aldılar. Peki, onlar dinlerini kimden almışlar?”[2223]

Kelâmcılar Bizden Değildir

Kelamcılar ile kastedilen: Kur’ân ve sünnet naslarına akılla te’vilde bulunan, Allah Teâlâ’nın isim ve sıfatları ile ilgili konularda delilsiz yorumlarda bulunan, sahabenin susup teslim oldukları konuda susmayan, haber-i vahidi hüccet saymayan kimselerdir. Kitap ve sünnetten kendilerine delil getirildiğinde, ona felsefî metotlarla açıklama getirenler, “Bu Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’in zamanında böyleydi, şimdi biz başka şeye

---

[2220] Bkz.: Dr. Arif Tamer, Mu’cemu’l-Furuki’l-İslamiyye (s.25)

[2221] Ebu Nuaym Hilye (3/21) Taberani Kitabu’s-Sunne (71)

[2222] **Sahih maktu.** Herevi Zemmu’l-Kelam (4/45 no:772) İbn Batta el-İbane (400, 1778) Abdurrazzak (11/125) el-Lalekai İtikad (248) Abdullah b. Ahmed es-Sunne (102) Ebu Nuaym Hilye (9/218)

[2223] **Sahih maktu.** İbn Batta (156) Darekutni es-Sifat (65) Abdullah b. Ahmed es-Sunne (509) Makdisi el-Hucce (2/531) Zehebi el-Uluv (393) Beyhaki el-Esma ve’s-Sifat (949)

uyabiliriz” diyenler ve buna benzer aklî te’villerle naslara muhalefet edenler de yine bu kelamcılardandır. Şu ayet onları reddetmektedir:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَاتَّقُوا اللَّهَ

“**Ey îman edenler! Allah'ın ve Rasûlünün önüne geçmeyin. Allah'tan korkun**.” (Hucurat 1)

Ebû Hureyre radıyallahu anh’den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem Huzeyl kabilesinden birbiriyle vuruşan iki kadın hakkında hükmetti. Bunlardan biri hamile olan diğerine taş atarak onun karnındaki çocuğu öldürmüştü. Davalaşarak Nebî sallallahu aleyhi ve sellem’e geldiler. O da karnındaki çocuk için bir diyet ile erkek veya kadın köle olarak gurreye hükmetti. Borçlu duruma düşen kadının yakını şöyle dedi: “Ey Allah’ın rasulü! İçmeyen, yemeyen, konuşmayan ve ağlamayan bir çocuk için nasıl tam diyet borçlanırız?” Bunun üzerine Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: “**Bu ancak kâhinlerin kardeşlerindendir.**”[2224]

Alî b. Ebî Tâlib radıyallahu anh’den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem bir gece kızı Fatıma’nın kapısını çaldı ve “**İkiniz (gece) namazı kılmıyor musunuz?**” buyurdu. Ben: “Ey Allah’ın rasulü! Nefislerimiz Allah’ın elindedir. Bizi uyandırmayı dilerse uyandırır” dedim. Bunu söylememiz üzerine Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem oradan ayrıldı. Sonra geri dönüp giderken dizine vurarak şöyle dediğini işittim: “**Zaten insan pek mücadeleci bir şeydir**.”[2225]

Abdullah b. Mes’ûd radıyallahu anh şöyle demiştir: “Sizleri, insanların çıkardıkları bid’atlerden sakındırırım! Zira din kalplerden bir seferde gitmez. Lakin şeytan, kişinin kalbinden iman çıkıncaya kadar ona bid’atler çıkarır. İnsanların, Allah’ın kendilerine yükümlü kıldığı namaz, oruç, helal, haram gibi farzları terk edip, Rableri Azze ve Celle hakkında konuşmaya başlamaları yakındır. Kim bu zamana yetişirse kaçsın.” Denildi ki: “Ey Ebû Abdirrahman! Nereye kaçalım?” Dedi ki: “Nereye değil! Kalbiyle ve diniyle kaçsın. Bid’at ehlinden kimseyle oturmasın.”[2226]

Ebu Reca dedi ki: Yunus b. Süleyman es-Sekatî’den işittim – o güvenilir idi – şöyle dedi: “Bir meseleye baktığımda o hususta hadis ve re’y vardı. Hadiste Rabb Teâlâ’nın rububiyetinin, celalinin, azametinin, arşın, cennetin ve insanların sıfatının, peygamber ve rasullerin, helal ve haramın, akrabalık bağlarını gözetmeye teşvikin zikredildiğini ve bütün hayırların

---

[2224] **Sahih.** Buhârî (5758) Muslim (1681, 36)

[2225] **Sahih.** Buhârî (1127, 7347, 7465) Muslim (775)

[2226] El-Lâlekâî (1/121) el-Esbahanî, el-Hucce Fî Beyani’l-Mahacce (1/339) Benzeri: Darimi (1/71)

onda toplandığını gördüm. Re'ye baktığımda ise tuzak, aldatma, hileler, akrabalık bağlarını koparmak ve bütün kötülüklerin onda toplandığını gördüm."[2227]

Harun er-Reşid dedi ki: "Mürüvvet hadis ashabındadır. Kelam Mutezile'dedir. Yalan ise Rafızilerdedir."[2228]

İmam Ahmed şöyle dedi: "Kelamcı asla iflah olmaz."[2229]

Ebu Sevr ve el-Huseyn b. Ali dediler ki: "Şafiî'nin şöyle dediğini işittik: "Kelamcılar hakkındaki hükmüm onlara değnekle vurulması, develere bindirilip aşiret ve kabilelerde dolaştırılarak: "Bu kitap ve sünneti terk edip kelamı alanın cezasıdır" diye nida edilmesidir."[2230]

Yine imam Şafii şöyle demiştir: "Kelama dalıp da kurtulan bir kimse yoktur."[2231]

Ebu'l-Hâris şöyle dedi: "Ebû Abdillah'a (Mâlik b. Enes'e) şöyle sordum: "Burada Cehmiyye ile tartışan, onların hatalarını açıklayan ve onlara meseleleri araştıran birisi var, görüşün nedir?" Şöyle dedi: "Bu hevâlar hakkında herhangi bir şey konuşmak taraftarı değilim. Birinin onlarla tartışmasını da uygun görmem. Muaviye b. Kurra şöyle demiyor mu?: "Tartışmak amelleri boşa çıkarır. Düşük bir konuşmadır. Hayra sebep olmaz. Kelâmcı iflâh olmaz. Tartışma ve kelâm ehlinden uzak durunuz. Sizlere sünnetleri ve sizden önceki ilim ehlinin üzerinde durdukları şeyi tavsiye ederim. Şüphesiz onlar kelâmı, bid'at ehli hakkında konuşmaya dalmayı ve onlarla beraber oturmayı çirkin görürlerdi. Selâmet ancak bunların terk edilmesindedir. Sapıklık ehliyle tartışmak ve münakaşa etmekle emrolunmadık. Muhakkak ki selâmet bundadır."[2232]

İmam Malik dedi ki: "Sizleri bidatlerden sakındırırım." Denildi ki: "Ey Ebu Abdillah! Bidatler nedir? Dedi ki: "Bidat ehli Allah'ın isimleri ve sıfatları, kelamı, ilmi ve kudreti hakkında konuşurlar, fakat sahabe ile onlara en güzel şekilde uyan tabiinin sustuğu yerde susmazlar."[2233]

Abdurrahman b. Mehdi şöyle dedi: "İmam Malik'in yanına girdiğimde bir adam Kur'ân hakkında bir şey soruyordu. Malik dedi ki: "Galiba sen Amr b. Ubeyd'in arkadaşlarındansın. Allah Amr'a lanet etsin. Zira o şu kelam

---

[2227] Şerafu Ashabi'l-Hadis (161)

[2228] Şerafu Ashabi'l-Hadis (167) Suyuti Savnu'l-Mantık (s.146)

[2229] İbn Abdilberr Camiu Beyani'l-İlm (2/95) İbn Kudame Tahrimu'n-Nazar (s.41) Suyuti Savnu'l-Mantık (128) İbnu'l-Cevzi Telbisu İblis (s.83)

[2230] Şerafu Ashabi'l-Hadis (168) Beyhaki Menakibu'ş-Şafii (1/462) İbn Ebi Hatim Adabu'ş-Şafii (s.186) İbn Asakir Tebyinu Kizbi'l-Mufteri (335) Ebu Nuaym Hilye (9/116) İbn Abdilberr el-İntika (s.80)

[2231] İbnu'l-Muberred, Cemu'l-Cuyuş (57)

[2232] İbn Batta, el-İbâne (2/539).

[2233] İbnu'l-Muberred, Cemu'l-Cuyuş (no 31)

bidatini çıkardı. Şayet kelam ilim olsaydı sahabe ve tabiin, hükümler ve kurallar hakkında konuştukları gibi bu konuda da konuşurlardı. Lakin batıl ancak batıla götürür."[2234]

Yine İmam Malik şöyle demiştir: "Dini kelam ile talep eden zındıklaşır"[2235]

Ebu Yusuf şöyle demiştir: "İlmi, kelam ile talep eden zındıklaşır"[2236]

Abdurrahman b. Mehdî rahimehullah şöyle demiştir: "Kelamı öğrenen kimsenin sonu zındıklaşmaktır."[2237]

Ebu Zur'a rahimehullah şöyle demiştir: "Dini kelam ile talep eden sapar."[2238]

Ebu Amr b. Matar şöyle demiştir: "İbn Huzeyme'ye isimler ve sıfatlar hakkında konuşmak (Kelam) soruldu. Dedi ki: "Bu sonradan çıkarılmış bir bidattir. Malik, Sufyan, el-Evzaî, Şafii, Ahmed, İshak, Yahya b. Yahya, İbnu'l-Mubarek, Muhammed b. Yahya, Ebu Hanife, Muhammed b. el-Hasen, Ebu Yusuf gibi Müslümanların imamları bu konuda konuşmazlar, kelama dalmaktan yasaklarlardı. Onlar arkadaşlarına kitap ve sünneti gösteriyorlardı. Sen de kelamdan ve onların kitaplarına bakmaktan sakın!"[2239]

Eş'arî ve Maturidî'ler Haktan Sapmıştır

Eş'arî ve Mâturidî fırkaları, kelâmcılara dahildir. Asrımızda birçok cahil kimseler bu fırkaları Ehl-i Sünnet'e nispet ederek büyük bir iftirada bulundukları için özel başlıkta ele almak gerekti.

Şeyh Ahmed b. Muhammed ed-Dihlevi rahimehullah Tarihu Ehli'l-Hadis'te şöyle anlatmıştır:

"Şüphe olmayan hususlardandır ki, diğer İslâm ülkelerinin halkları – sahabe, tabiîn, tebâu't-tabiîn ve dört imâm rahimehumullah – bu mezhepler ortaya çıkana kadar revaçtaki bu mezhepleri bilmiyorlardı. Zaman içinde hevâ ile bu mezhepler galip geldi. Kâdîlar kuvvet sahibi idiler ve zorlama yaptılar. Bu galebe, imkân, tasarruf ve zorbalıklar, devletin insanları bu mezheplere ve Eş'arî akidesine sarılmaya zorlamasıyla tamamlanmıştır. Bu mezhepler, farz kılınmış ve bunların dışında kalan Kitap ve sünnet ise haram kılınmıştır.

Onlara karşı çıkanlar, Allah'ın kitabı ve Rasulullah sallallahu aleyhi ve

---

[2234] İbnu'l-Muberred, Cemu'l-Cuyuş (no:33)
[2235] İbnu'l-Muberred, Cemu'l-Cuyuş (no:32)
[2236] İbn Kuteybe, Te'vilu Muhtelef (43) İbn Asakir Tebyinu Kizbi'l-Mufteri (333) Hatib Şerafu Ashabi'l-Hadis (4) Suyuti Savnu'l-Mantık (60)
[2237] İbnu'l-Muberred, Cem'ul-Cuyuş (48)
[2238] İbnu'l-Muberred Cem'u'l-Cuyuş (97)
[2239] İbnu'l-Muberred, Cemu'l-Cuyuş (98)

sellem'in sünnetiyle amel edenler, bu ikisini bağımsız olarak te'vil ve tahrif etmeden anlayanlar, önceki ilk selefe tâbî olup kâmil sıfatları teşbih ve ta'tile gitmeden, geldiği gibi kabul edenler kâdîlık görevine getirilmediler, şâhitlikleri kabul edilmedi, hatip olarak konuşturulmadılar, imâm yapılmadılar, onlara ders verdirilmedi. Zira onlar usulde ve fürû'da bu mezheplerden birini taklit etmediler. Ebu'l-Hasen el-Eş'arî'nin - tevbe etmeden önceki eski - akîdesini benimsemediler. Âlimler ve halktan olan insanlara bunun için zorlama yapıldı. İnsanlar, devlet ve idareciler katında revaçta bulunan bu mezheplere rağbet ederek dünyalığa, izzete ve şöhrete hırs gösterdiler. Hatta Allah Azze ve Celle'nin kitabına ve Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in hadislerine bakılmaz oldu. İslâm şehirlerinde bu mezheplere ve el-Eş'arî'nin eski akîdesine tâbî olmayan kimse kalmadı. Hanefî, Mâlikî ve Şâfiî olan herkes usûlde el-Eş'arî'nin eski akîdesine tâbî oluyordu. Nitekim bu husus es-Subkî'nin Tabakât ve Muîdu'n-Niam adlı eserlerinde anlatılmıştır. Durum bu şekilde devam etmiş, Eş'arî ya da Mâturîdî[2240] akîdesinde olmayan bir Şâfii, Mâlikî ya da Hanefî görülmez olmuştur. Sadece Hanbelî'ler önceki selefin mezhebi üzerinde devam etmişlerdir.

Hanbelîler ile Ebu'l-Hasen el-Eşarî arasında bir münâzara olmuş ve el-Eş'arî rahimehullah tevbe ederek itizal (Mutezile) akîdesinden uzaklaşmış, hakka dönüş yapmıştır. Cuma günü Basra Camii'nde kürsüye çıkarak yüksek sesle şöyle seslenmiştir: "Beni tanıyan tanır. Beni tanımayana kendimi tanıtıyorum: Ben falan oğlu filanım. Daha önce Kur'ân'ın mahlûk olduğunu, Allah'ın gözle görülemeyeceğini, kötülüklerin failinin insanın kendisi olduğunu söylerdim. Ben kesin olarak bunlardan tevbe ettim. Mutezile'yi reddeden, onların kusurlarını açıklayan itikâda sahibim."

Sonra elli beş kitap tasnif etti. El-İbâne adlı eseri bunlardan birisidir. El-Makrîzî'nin el-Hutut kitabından yapılan özet bitti.[2241]

Eski Eş'arî mezhebinin hakikatine gelince, o Mutezile'nin metodu olan nefiy/inkâr ve Tecsim ehlinin metodu olan ispat[2242] arasında idi. Onun bu konudaki görüşüne bakan kendi mezhebine delil getirirdi. Bir topluluk buna meyletmiş ve kendi görüşüne göre yorumlamıştır. Bunlardan bazıları Kâdî Ebû Bekr Muhammed b. Et-Tayyib el-Bakıllânî el-Mâlikî, Ebû Bekr Muhammed b. El-Hasen b. Fûrek, Ebû İshâk İbrâhim b. Muhammed b.

[2240] Bkz.: Şeyh Şemsuddin el-Efgânî'nin üç cilt halinde "Nakzu'l-Mâturîdiyye" adında kitabı.

[2241] El-Makrîzî el-Hutut (3/359)

[2242] Yaratıcı ile yaratılan arasına benzetmeye sebep olan ispat kastedilmiştir. Allah Teâla'nın şu ayetine dayanan ispat kastedilmemiştir: "O**'nun benzeri gibisi yoktur. O işitendir, görendir**." (Şura 11)

Mihrân el-İsferâyînî, el-Gazâlî[2243], Ebu'l-Feth Muhammed eş-Şehristânî, Fahruddin er-Râzî ve başkalarıdır. Bunlar mezhebine destek olmuşlar, bunun için tartışmışlar, mücadele etmişler ve el-Eş'ari mezhebi Irak'ta, 380 yılı civarında yayılmıştır.

Buradan Şâm'a yayılmıştır. en-Nâsır Salahuddin Yûsuf b. Eyyûb Mısır diyarına kral olunca kâdî Sadruddin Abdulmelik b. İsâ b. Dirbâs el-Mâderânî, Eş'arî mezhebinde idi. Sultân Melik Nureddin b. Mahmûd b. Ez-Zengî'nin hizmetinde idi. Kutbuddin Ebu'l-Meâlî Mes'ûd b. Muhammed Mes'ûd en-Nîsâbûrî onun için "Akîdetu Mezhebi'l-Eş'arî" kitabını yazdı. Çocuklarına küçük yaşlarda bunu ezberletmeye başladı. Böylece bunu üstün tuttular, Eş'arî mezhebine bağlandılar. Devletlerinin hüküm sürdüğü günlerde bütün insanları bu mezhebe bağlanmaya zorladılar. Krallık devam ettiği sürece durum böyle sürdü. İslâm şehirlerinde Eş'arî mezhebi yayıldı. Diğer mezhepler unutuldu ve bilinmez hale geldi. Hatta bugün İmâm Ahmed'e tâbî olan Hanbelî'ler dışında Hanefîlere, Mâlikîlere ve Şâfiilere muhâlif bir mezheb kalmadı. Zira Hanbelîler selefin yolunda idiler. Sıfatlar hakkında, seleften rivayetle gelmiş te'vil dışında bir te'vili uygun görmediler.

Yedinci yüzyıldan sonra Dımaşk'ta ve etrafında Şeyh Takiyuddîn Ahmed b. Abdulhalim ibn Teymiyye el-Harrânî rahimehullah meşhur oldu. Önceki selefin mezhebine destek olmak için meydan okudu. Eş'arî mezhebine kuvvetli reddiyeler verdi ve şiddetle karşı çıktı." El-Makrîzî'nin[2244] Mısır'daki el-Kadim matbaasında basılan el-Hutut kitabında[2245] söyledikleri bunlardır.

Burada Eş'arî ve Mâturîdî akidesinin Ebû Hanîfe, İmâm Mâlik ve İmâm Şâfii rahimehumallah'ın akîdeleriyle aynı olmadığına açık bir delâlet vardır. Zira bu akîde dört imâmın vefatlarından sonra Ebu'l-Hasen el-Eş'arî'nin dilinden ortaya çıkmıştır. Kim bunun aksini iddia ederse delil getirmesi gerekir."[2246]

İbn Teymiyye rahimehullah şöyle der: "Burada şunun da bilinmesi gerekir ki, usûlu'd-dîn ve kelâmda şahıslara bağlı zümreler, farklı derecelerdedirler. Bunlar arasında birçok usûl konusunda sünnete muhalefet etmiş olanlar vardır, sadece ince bir takım meselelerde sünnete muhalefet edenler vardır. Bir de sünneti kendisinden daha fazla terk etmiş olanları reddetmiş olanlar vardır ki; bunlar, reddettikleri bâtıl ve söyledikleri hak hususlarda övülürler. Fakat bunlar, diğer taraftan birtakım hak unsurları

[2243] Gazâîi'nin vefat anında tevbe etmiş ve Sahihu'l-Buhârî'yi göğsüne koyarak güzel son ümit ettiğini zikretmiştir. Allah onu bağışlasın.

[2244] Tecrîdu't-Tevhîdi'l-Mufîd (s.13-16) kitabına Ali el-Halebi'nin yazdığı mukaddimeye bakınız.

[2245] el-Hutut (3/358)

[2246] Tarihu Ehli'l-Hadis (s.78-80)

red ve inkâr, bâtıl hususları da kabul ve ifâde etmek suretiyle bu redlerinde adâlet ve itidâl ölçülerini aşmış; büyük bir bid'ati, ondan biraz daha hafif bir bid'atle, bir bâtılı, ondan biraz daha hafif bir bâtılla reddetmişlerdir. İşte bu durum, Ehl-i Sünnet ve'l-Cemâat'e mensup kelâmcıların birçoğunda görülmektedir.

Böyleleri, ortaya koydukları bid'ati, müslümanların cemaatini parçalayan ve ona göre dost edinip, ona göre düşman bildikleri bir görüş haline getirmedikleri takdirde bu, bir hata kâbilindendir ve Allah Subhânehu ve Teâlâ, böyle durumlarda mü'minlerin hatalarını bağışlar.

Bu ümmetin selefi ve imamlarından birçoğu böyle durumlara düşmüştür. Onların, bir içtihad neticesinde ileri sürdükleri birtakım görüşleri vardır ve bunlar, Kitap ve Sünnet'te sâbit olan esaslara muhaliftir. Ama kendilerine uyanları dost bilen, muhalif kalanlara düşmanlık besleyenlerle, müslüman cemâatin arasına ayrılık sokan, içtihâd ve görüşe dayalı mes'elelerde kendisiyle uyuşanları değil de, muhalif kalanları kâfirlik ve fâsıklıkla itham eden, yine kendilerine uyanlarla değil de muhalifleriyle savaşmayı dahi helâl sayanların durumu farklıdır. İşte bunlar, tefrika/ayrılık ve ihtilâf ehli kimselerdir."[2247]

Son zamanlarda Eş'ârî ve Maturidî fırkaları kendilerinden daha fazla sapmış olan taifelerin akidelerini benimsemeye, ümmetin selefinin akidesini sapıklıkla itham etmeye başlamışlardır.

İbn Teymiyye rahimehullah şöyle demiştir: "Söz İmam Eş'arî'nin söylediklerine gelince içlerinde önde gelen bir şeyhleri: "Hiç şüphesiz İmam Ahmed hem kadri büyük bir imam hem de İslam imamlarının en büyüklerindendir! Ancak O'na birçok bid'at çıkarmış kimseler mensûbiyet iddia etmişlerdir" dedi. Dedim ki: "Evet doğru, ama bu yalnız İmam Ahmed'e hâs bir özellik değildir. Hemen hemen hiçbir imam yoktur ki, kendisinden uzak olan topluluklar kendisine intisab etmiş olmasın. İmam Mâlik'in kendilerinden uzak olduğu bazı insanlar, kendilerini O'na nispet etmişlerdir. Şâfiî'nin uzak olduğu bazı insanlar, kendilerini O'na nispet etmişlerdir. Ebû Hanîfe'nin uzak olduğu bazı insanlar kendilerini O'na nispet etmişlerdir. Mûsâ aleyhis's-selâm'ın uzak olduğu bazı insanlar, kendilerini O'na nispet etmişlerdir. İsâ aleyhi's-selâm'ın uzak olduğu bazı insanlar, kendilerini O'na nispet etmişlerdir. Ali b. Ebî Tâlib radıyallahu anh'ın uzak olduğu bazı insanlar, kendilerini O'na nispet etmişlerdir. Yine Nebî *sallallâhu aleyhi ve sellem*-'in uzak olduğu Karâmita, Bâtıniyye ve başka fırkalardan nice mülhidler, nice münafıklar kendilerini O'na nispet etmişlerdir."

O önde gelen şeyh sözleri esnasında 'Haşeviyye ve Müşebbihe'den bazı insanlar, kendilerini İmam Ahmed'e nispet etmişlerdir' veya benzeri bir şey söyledi. Dedim ki: Müşebbihe ve Mücessime'den olanlar, İmam

[2247] Mecmûu'l-Fetâvâ (3/348).

Ahmed'in ashâbı dışında diğer mezhep ashâbı arasında İmam Ahmed'in ashâbında olduğundan daha çoktur. Nitekim şu Kürt boylarının hepsi Şâfiî'dir. Onlarda olan teşbîh ve tecsîm fikri başka hiçbir insan sınıfında yoktur. Ceylân halkı içinde Şâfiîler de vardır, Hanbelîler de. Sonra dedim ki: Halis Hanbelîler'e gelince onlar arasında, kendilerinden başka mezheplerde olan bu tür fikirlerden hiçbiri yoktur. (Daha sonra) Mücessimî Kerrâmîler'in hepsi Hanefî'dir diyerek cevabı tamamladım."[2248]

İbn Ebi'l-'İzz el-Hanefî ise bu konuyla ilgili olarak, Ebû Hanîfe'nin, "Allah'ın semada olduğunu inkâr eden kâfir olmuştur" sözünü aktardıktan sonra şöyle demiştir: "Kendilerini Ebû Hanîfe'nin mezhebine nispet edenlerden bunu inkâr edenlere aldırılmaz. İnandıkları şeylerin çoğunda Ebû Hanîfe'ye muhâlif olan Mu'tezile ve başka gruplar, kendilerini O'na nispet etmişlerdir. İnandıkları şeylerin bir kısmında Mâlik, Şâfiî ve Ahmed'e muhalefet edenler de, kendilerini bazen bu imamlara nispet edebilmişlerdir."[2249]

İbn Teymiyye şöyle demiştir: "Cehmiyye ve Mu'tezile, -yalan ve iftira olarak- bu güne kadar sıfatlardan bir şeyi ispat edene Müşebbihe adını verirler. Hatta onlardan öyle aşırı gidenler olmuştur ki, bunlar peygamberleri bile Müşebbihe olmakla itham ederler. Öyle ki Cehmiyye'nin ileri gelenlerinden Sümâme b. el-Eşres şöyle demektedir: "Peygamberlerden üçü Müşebbihe'dendir: Mûsâ (aleyhi's-selâm) böyledir. Çünkü O: "**Bu iş, senin imtihanından başka bir şey değildir**." (A'râf, 155) demiştir. İsâ (aleyhi's-selâm) da böyledir. Çünkü O: "**Sen benim nefsimde olanı bilirsin, hâlbuki ben senin nefsinde olanı bilmem**" (Mâide, 116) demiştir. Yine Muhammed sallallâhu aleyhi ve sellem de böyledir. Çünkü O: "**Rabbimiz nüzul eder**" demiştir. Hatta Mutezile'nin pek çoğu, İmâm Mâlik, Sevrî, Evzâ'î, Şâfiî, Ahmed ve bunlara tâbi olanlarla, İshâk b. Râhûye, Ebû 'Ubeyd ve başkaları gibi imamların çoğunu müşebbihe sınıfına sokarlar."[2250]

Bid'at ehli zındıkların en büyük alâmeti, Ehl-i Sünnet'e; "Haşeviyye", "Müşebbihe" ve "Mücessime" gibi lakaplar takarak iftira etmeleridir.

İmam Tirmizî şöyle demiştir: "Sıfatlar hakkında gelen rivâyetler kesinlikle sâbittir. Bunlara olduğu gibi inanılır ve haklarında hiçbir vehme düşülmez. Bunların nasıl olduğu konusunda da hiçbir şey söylenilemez. Bunun gibi Mâlik, Süfyân b. 'Uyeyne ve Abdullah b. Mübârek'in bu hadisler hakkında: "Onları keyfiyet belirlemeden (olduğu gibi) alıp kabul ediniz" dedikleri, rivâyet edilmiştir. İşte Ehl-i Sünnet ve'l-Cemâat'in ilim ehlinin görüşü de böyledir. Cehmiyye ise bu rivâyetleri inkâr ederek "Bunlar birer

[2248] Mecmûu'l-Fetâvâ (3/184-185)
[2249] Şerhu Akideti't-Tahaviyye (s.288)
[2250] Mecmûu'l-Fetâvâ (5/110)

teşbih/benzetmedir" demişlerdir."[2251]

Abdurrahmân b. Ebî Hâtim ise babası Ebû Hâtim er-Râzî'nin şöyle dediğini nakleder: "Ehl-i Eser'e söven bid'at ehlinin alâmetiyle zındıkların alâmeti, Ehl-i Sünnet'e Haşeviyye ismini takmalarıdır ki, onlar bununla eserleri (hadisleri) ortadan kaldırmak istemektedirler. Cehmiyye'nin alâmeti ise Ehl-i Sünnet'e Müşebbihe adını takmalarıdır."[2252]

İshâk b. Râhûye şöyle demiştir: "Cehm'in ve ashâbı Cehmiyye'nin alâmeti, alışageldikleri şekilde ve yalan yere Ehl-i Sünnet ve'l-Cemâat'in, müşebbihe olduklarını iddia etmektir. Oysa bilakis onlar (Cehm ve Cehmiyye), Muattıla'nın (Allah'ın sıfatlarını inkâr edenlerin) kendileridir."[2253]

Molla Aliyyu'l-Kârî ise kendisi gibi Hanefî olan Sadreddîn Konevî'nin şöyle dediğini nakletmiştir: "Bu nedenle selef âlimlerinin çoğu şöyle söylemişlerdir: Cehmiyye'nin alâmeti, Ehl-i Sünnet'e müşebbih (benzeticiler) adını takmalarıdır."[2254]

İbn 'Useymîn şöyle demiştir: "Eş'arîler, Ehl-i Sünnet ve'l-Cemâat'e muvâfık oldukları meselelerde Ehl-i Sünnet ve'l-Cemâat'tendirler. Ancak onlar sıfatlar konusunda Ehl-i Sünnet ve'l-Cemâat'e muhaliftirler. Çünkü onlar sadece yedisi dışında Allah'ın sıfatlarından başka hiçbir sıfatı ispat etmezler. Öte yandan bunları da Ehl-i Sünnet'in ispat ettiği şekilde ispat da etmezler. Her yönüyle onlar Ehl-i Sünnet'tendir dememiz icab etmediği gibi onların Ehl-i Sünnet'e mensup oluşlarını tamamen reddetmemiz de icab etmez. Biz deriz ki, onlar Ehl-i Sünnet'e muvâfık oldukları meselelerde Ehl-i Sünnet'tendirler. Ehl-i Sünnet'e muhalefet ettikleri meselelerde ise Ehl-i Sünnet'e muhaliftirler. İşte böylece tafsîle gitmek kendisi ile hakkın ve adaletin gerçekleşeceği yoldur. Allah-u Teâlâ şöyle buyurmuştur: "**Söz söylediğiniz zaman adaletli olun**." (En'âm, 152). Sonuç olarak onların mutlak sûrette Ehl-i Sünnet dışına çıkartılmaları adaletten olmayacağı gibi tamamen Ehl-i Sünnet'e dâhil edilmeleri de adaletten olmaz. Vâcib (gerekli) olan her hak sahibine hakkının verilmesidir."[2255]

Şeyh İbn Useymin, Vasitiyye şerhinde de şöyle demiştir: "Şeyhulislam İbnu Teymiye'nin bu tarifi, Eşariler, Maturidiler ve benzerlerinin Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat'ten olmamalarını gerektirir. Zira onlar şaibelere tutunmuş ve dine bidatler sokmuşlardır. Doğru olan da budur. Çünkü Eşariler ve Maturidiler, Allah'ın isimleri ve sıfatları konusunda tuttukları yol bakımından Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaatten sayılmazlar. Bu konuda Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaate muhalefet ettikleri halde nasıl Ehl-i

---

[2251] Sunenu't-Tirmizi (3/50)
[2252] El-Lalekâî İtikad (321, 939)
[2253] İbn Ebi'l-İzz Şerhu Akideti't-Tahaviye (s.118)
[2254] Aliyyu'l-Kârî, Şerhu Fıkhi'l-Ekber (s.15)
[2255] Likau'l-Bâbi'l-Meftuh (6/21-22, no:294)

Sünnet ve'l-Cemaat'ten sayılsınlar?! Çünkü denilir ki: "Ya bu Eşarilerle Maturidiler'in gittiği yol doğrudur, ya da selefin gittiği yol doğrudur."

Bilinmektedir ki doğru olan Selef'in gittiği yoldur. Çünkü burada selef, sahabeler, tabiin ve onlardan sonraki hidayet imamlarıdır. Doğru olan, selef'in gittiği yol olduğuna göre onlara muhalefet eden bu kimseler (Eşari ve Maturidiler) bu konuda Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat'ten olamazlar."[2256]

Hâricîler Yeryüzündeki En Şerli Topluluktur

Alî b. Ebî Tâlib radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu işittim: "**Âhir zamanda yaşları genç, akılları ermez bir kavim meydana çıkacak. Bunlar mahlûkatın en hayırlı sözlerini söyleyecek, Kur'ân okuyacaklar fakat okudukları Kur'ân gırtlaklarından aşağı geçmeyecek. Dînden, okun avı delip geçtiği gibi çıkacaklar. Böylelerine rastladınız mı hemen öldürün. Çünkü onları öldürenlere kıyamet gününde Allah indinde büyük ecir vardır**."[2257]

Ebû Saîd el-Hudrî radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**Ümmetimde iki fırka meydana gelecek, bunların arasından biri dinden çıkacak. Bunların katlini hakka en yakın olan fırka üzerine alacaktır**."[2258]

Abdullah b. Ömer Radıyallahu anhumâ'dan, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu,:

يَنْشَأُ نَشْءٌ يَقْرَءُونَ الْقُرْآنَ لَا يُجَاوِزُ تَرَاقِيَهُمْ، كُلَّمَا خَرَجَ قَرْنٌ قُطِعَ قَالَ ابْنُ عُمَرَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: كُلَّمَا خَرَجَ قَرْنٌ قُطِعَ، أَكْثَرَ مِنْ عِشْرِينَ مَرَّةً، حَتَّى يَخْرُجَ فِي عِرَاضِهِمُ الدَّجَّالُ

"**Öyle genç bir cemâat türeyecek ki Kur'an okuyacaklar. Fakat okudukları Kur'an onların boğazlarının çemberlerinden öteye geçmeyecektir. Onlardan bir grup çıktıkça hemen kökleri kazınmalıdır.**" İbn Ömer dedi ki: Ben Rasûlulah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'den: "**Onlardan bir grup çıktıkça hemen kökleri kazınmalıdır**" fıkrasını yirmi defadan fazla işittim. İbn Ömer radıyallahu anhuma bundan sonra Rasûlullah'ın buyurduğu hadisin son parçasını şöyle nakletti: "**Nihayet bu cemâatin sürdürdüğü hile ve aldatma esnasında veya**

[2256] Şerhu Akideti'l-Vasitiyye (2/372)
[2257] **Sahih.** Buhârî (3611, 6930) Muslim (1066)
[2258] **Sahih.** Muslim (1065, 151)

onların askerleri arasında Deccal çıkıverecektir."[2259]

Huzeyfe radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إن ما أتخوف عليكم رجل قرأ القرآن حتى إذا رئيت بهجته عليه , وكان ردئا للإسلام غيره إلى ما شاء الله فانسلخ منه , ونبذه وراء ظهره , وسعى على جاره بالسيف ورماه بالشرك قال : قلت : يا نبي الله أيهما أولى بالشرك المرمي أم الرامي ؟ قال : بل الرامي

"**Sizin hakkınızda en çok korktuğum şey, Kur'ân okuyan, sonra da parlaklığı yüzünde belirince İslam'a da yardımcı iken İslam'dan sıyrılıp çıkan ve onu arkasına atan, komşusuna kılıçla yürüyen, onu müşriklikle itham eden kimsedir**." Ben: "Ey Allah'ın rasulü! Müşriklikle itham eden mi, yoksa edilen mi şirke daha yakındır?" dedim. Buyurdu ki: "**Şirkle itham eden kişi şirke daha yakındır**."[2260]

Muaz b. Cebel radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

أخوف ما أخاف على أمتي ثلاث رجل قرأ كتاب الله حتى اذا رأيت عليه بهجة وكان عليه رداء الاسلام أعاره الله اياه اخترط سيفه وضرب به جاره ورماه بالشرك قيل يا رسول الله الرامي أحق بها ام المرمي؟ قال: الرامي ورجل أتاه الله سلطانا فقال من أطاعني فقد أطاع الله ومن عصاني فقد عصى الله وكذب ليس لخليفة ان يكون جنة دون الخالق ورجل استخفته الاحاديث كلما قطع أحدوثة حدث بأطول منها ان يدرك الدجال يتبعه

"**Ümmetim için en çok şu üçünden korkarım; birincisi; Kur'an'ı, onun ihtişamını görünceye kadar okuyan kimsedir. Allah onun**

[2259] **Sahih.** İbn Mace (174) Elbani de sahih olduğunu belirtmiştir. Sahihu Camii's-Sağir (6/362. Hadis no:8027) Zevâidu İbn Mace'de Hafız Busayri şöyle demiştir: Bunun senedi sahihtir. Buhari bunun bütün râvilerini hüccet saymıştır.

[2260] **Sahih.** İbn Hibban (1/281) Buhari Tarihu'l-Kebir (4/301) Bezzar (7/220) Herevi Zemmu'l-Kelam (1/394) Tahavi Şerhu Muşkili'l-Asar (864) Ebu Nuaym Marife (1859) İbnu'l-Enbari el-Munteka (el yazma no:33) el-Elbani es-Sahiha (3201)

üzerindeki İslam gömleğini soyar ve o da kılıcını kaldırıp komşusuna vurarak onu şirk ile itham eder." Dediler ki; "Ey Allah'ın Rasulü! Bu şirk ithamına hangisi layıktır?" buyurdu ki;

"**İtham eden layıktır. İkincisi; Allah'ın kendisine yetki nasip ettiği kimsedir. Bu kimse der ki; "Bana itaat eden Allah'a itaat etmiş olur. Bana isyan eden de Allah'a isyan etmiş olur." Hâlbuki yalan söylemektedir. Halifenin yaratıcıya karşı kalkan olması mümkün değildir. Üçüncüsü ise söylentilere dalan kimsedir. Bir söylenti bittiğinde ondan daha uzun sürenine dalar. Şayet Deccal'e yetişirse hemen ona tabi oluverir**."[2261]

Hikmet sahibi şeriat koyucu, müslümanı tekfir etmekten yasaklamış ve bundan şiddetle sakındırmıştır.

İbn Ömer radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

إذا قال الرجل لأخيه يا كافر فقد باء بها أحدهما فإن كان كما قال، وإلا رجعت عليه

"**Kişi kardeşine "ey kafir" derse bu söz iksinden birine döner. Eğer o, dediği gibi ise ona aittir. Aksi halde bu söz kendisine döner**."[2262]

Ebu Zerr radıyallahu anh'den rivayete göre, o Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

ومن دعا رجلاً بالكفر أو قال:عدو الله وليس كذلك إلا حار عليه

"**Kim bir kimseyi küfür ithamıyla çağırırsa veya ona Allah'ın düşmanı der de, şayet o kimse dediği gibi değilse, bu söz kendisine döner**."[2263]

Ebu Hureyre radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إِذَا قَالَ الرَّجُلُ لِأَخِيهِ يَا كَافِرُ، فَقَدْ بَاءَ بِهِ أَحَدُهُمَا

"**Kişi kardeşine "ey kafir" derse, bu söz ikisinden birine**

[2261] **Hasen.** Taberani (20/88) Taberani Musnedu'ş-Şamiyyin (2/254) Fesevi Ma'rife (2/358) Herevî Zemmu'l-Kelam (1/393) Mecmau'z-Zevaid (5/228) İbni Kesir Camiu'l-Mesanid (11/480) İbni Ebi Asım Diyat (s.22) İbni Ebi Asım es-Sunne (1/24) isnadında Şehr b. Havşeb vardır. Bu yüzden hadis hasendir.

[2262] **Sahih.** Buhari (6104) Müslim (60)

[2263] **Sahih.** Buhari (6045) Muslim (61)

döner."[2264]

Ebu Kılabe, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e ağaç altında biat edenlerden olduğunu haber verdiği Sabit b. ed-Dahhak'tan rivayet ediyor: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

من حلف على يمين بملةٍ غير الإسلام كاذباً متعمداً فهو كما قال، ومن قتل نفسه بشئ عذب به يوم القيامة وليس على رجل نذر فيما لا يملك ولعن المؤمن كقتله ومن رمى مؤمناً بكفر فهو كقتله ومن ذبح نفسه بشيء عذب به يوم القيامة

"**Her kim İslâmdan başka bir din adına yalan yere kasten yemin ederse, o kimse dediği gibidir. Her kim kendini bir şeyle öldürürse Allah kıyamet gününde o şeyle azâb eder. Kişinin sahip olmadığı bir şeyi adama hakkı yoktur. Mümine lanet etmek onu öldürmek gibidir. Kim de bir mümini kafirlikle suçlarsa, onu öldürmüş gibidir. Kim kendisini bir şeyle keserse, kıyamet günü onunla azap olunur**."[2265]

Ebu Said el-Hudri radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

ما أكفر رجلٌ رجلاً، إلا باءَ أحدهما بها، إن كان كافراً، وإلا كفر بتكفيره

"**Bir kimse birisini tekfir ederse, bu söz mutlaka ikisinden birine döner. Eğer o kimse kafirse ona, değilse, tekfiri kendisine döner**."[2266]

İbn Hacer şöyle demiştir: "Hadisin akışı, müslüman bir kimsenin, müslüman kardeşi hakkında bunu söylemekten sakındırmak içindir. Bu da hariciler fırkasının ve diğerlerinin varlığından önce olmuştur."[2267]

Sonra şöyle dedi: "Bir müslümanı tekfir edenin durumuna bakılır, şayet bunu herhangi bir tevile dayanmaksızın söylüyorsa kınamayı hak eder. Hatta belki de kendisi kafir olur. Şayet bir tevile dayanarak söylüyorsa bakılır, yaptığı tevil geçerli ise kınamayı hak etmez. Bilakis doğruya dönünceye kadar ona hüccet ikame edilir."[2268]

Helak edici belalardandır ki, bazı insanlar, alimlerin yaşantısı

[2264] **Sahih.** Buhari (6103)

[2265] **Sahih.** Buhari (1363) Muslim (110) Bkz.: el-Elbani Sahihu't-Tergib (2775) Sahihu'l-Cami (5545)

[2266] **Sahih.** İbn Hibban(1/483) Sahihu't-Tergib (2775) Sahihu'l-Cami (5545)

[2267] Fethu'l-Bari (10/166)

[2268] Fethu'l-Bari (12/304)

hakkında bilgi sahibi olmuşlar veya kitaplarını okumuşlar veyahut ses kayıtlarını dinlemişler, ama kendilerine nispet edilen kusurları araştırıyorlar veya hatalarına tabi oluyorlar. Allah'ın onlara lutfettiği, insanlara bir hak veya hayır olarak sundukları ilimlere ise iltifat etmiyor ve anlatmıyorlar. Onlar tıpkı iyilik gördüğü zaman gizleyen, kötülük gördüğü zaman da yayan ve eziyet eden kötü komşu gibidirler. Hataları araştırıp sözleri yerinden saptırmaktan, meşhur olmak için nasları tevil etmekten ve eksiltmekten Allah'a sığınırız. Zira bu ancak hevayı önder edinen toplulukların işidir. Onları harekete geçiren şey, suçsuz kimselerin kusurlarını ve isabet eden kimselerin hatalarını araştırma hususunda taassublarıdır. Herhangi bir müslümanın elinde kesin ve sabit bir ilim olmaksızın şüphe, kuruntular ve zan ile tekfir meydanına girmesi caiz değildir. Aksi halde yeryüzünde çok az kimse dışında müslüman kalmaz.

Yine işlenen günahlar imanı ve şehadet kelimelerini ikrar etmeyi büyük tehlikeye soksa da, bu sebeple tekfir etmek caiz değildir.

Vehb (b. Munebbih) şöyle demiştir: "Câbir radıyallahu anh'e: "Musalliler (namaz kılanlar) arasında tağutlar var mıdır?" diye sordum. "Hayır" dedi. "Onlardan müşrik olanı var mıdır?" diye sordum. Yine: "Hayır" dedi.[2269]

Ebû Sufyan Talha b. Nafi şöyle demiştir: "Mekke'yi ziyaret edip Fihr oğullarına konuk olan Câbir radıyallahu anh'e sordum. Sonra bir adam kendisine: "Sizler ehl-i kıbleden hiç kimseyi müşrik olarak itham eder miydiniz?" diye sordu. Dedi ki: "Allah'a sığınırım." Adam bu cevaptan ürktü, sonra "Onlardan hiç kimseye "kafir" diye hitap eder miydiniz?" diye sordu. "Hayır" dedi."[2270]

Aynısını Süleyman b. Kays el-Yeşkuri, Cabir radıyallahu anh'den rivayet etmiştir.[2271]

Cundub b. Abdillah radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

مَنْ صَلَّى صَلاتَنَا، وَاسْتَقْبَلَ قِبْلَتَنَا وَأَكَلَ ذَبِيحَتَنَا فَذَلِك الْمُسلم، لَهُ ذمَّة اللهِ، وَذمَّة رَسُولِهِ

"**Kim namazımızı kılar, kıblemize yönelir, kestiğimizi yerse o**

[2269] **Hasen mevkuf.** Haris b. Ebi Usame Musned (35) Mervezi Ta'zimu Kadri's-Salat (889) İbn Hacer Metalibu'l-Aliye (2997)

[2270] **Sahih mevkuf.** Ebu Ya'la (4/207) Taberani el-Evsat (Mecmau'l-Bahreyn 162) İbnu'l-Buhteri Musannefat (678) Şeceri Emali (60) el-Esbehani el-Hucce (439) İbn Tahir el-Makdisi el-Hucce (2/596) İbn Hacer el-Metalibu'l-Aliye (2998)

[2271] **Sahih mevkuf.** El-Lalekai İtikad (2008)

Müslümandır. Allahın zimmeti ve rasulünün zimmeti onun üzerindedir."[2272]

Buhari aynısını Enes b. Malik radıyallahu anh'den, Ebu Yusuf; Ebu Hureyre radıyallahu anh'den merfu olarak rivayet etmişlerdir.[2273]

Nafi dedi ki: "Bir adam İbn Ömer radıyallahu anhuma'ya: "Benim bir komşum var, benim aleyhimde şirk ile şahitlik ediyor" dedi. İbn Ömer radıyallahu anhuma dedi ki: "La ilahe illallah diyerek onu yalanlamadın mı?"[2274]

İbn Sa'd, Tabakat'ta, İkrime'den, o da İbn Abbâs radıyallahu anhuma'dan rivayet ediyor: Ali b. Ebî Tâlib radıyallahu anh, İbn Abbâs radıyallahu anhuma'yı haricilere gönderdiği zaman şöyle dedi: "Onlara git ve onlarla tartış. Onlara Kur'ân'dan delil getirme. Çünkü Kur'ân pek çok anlamlar taşır. Sen onlarla sadece sünnet ile tartış."

Başka bir rivayet yoluyla İbn Abbâs radıyallahu anhuma'dan şöyle dediğini nakleder: "Ey müminlerin emiri! Ben Allah'ın kitabını onlardan iyi bilirim. Zira Kur'ân bizim evlerimize nazil oluyordu." Ali radıyallahu anh de şöyle dedi: "Doğru söylüyorsun. Fakat Kur'ân pek çok anlamlar taşıyıcı özelliktedir. Biz bir şey deriz, onlar da Kur'ân'dan bir delil bulup başka şey söylerler. Lakin sen onlara karşı sünnetlerle tartış. Çünkü hadisleri onlara arz ettiğinde kaçacak yer bulamazlar." İbn Abbâs radıyallahu anhuma onlara gitti, sünnetleri delil getirerek tartıştı. Haricîlerin onun karşısında ellerinde bir delil kalmadı."[2275]

Şeddad b. Abdillah b. Ebi Ammar'dan: "Ebu Umame el-Bahili radıyallahu anh'ın Dımaşk kapısı yanında Haricilerin başında durduğuna ve şöyle dediğine şahit oldum: "Cehennem köpekleri! (Bunu üç defa söyledi) Onların öldürdüğü kimseler öldürülenlerin en hayırlılarıdır." Gözleri yaşardı. Birisi ona: "Ey Ebu Umame! Onların cehennem köpekleri olduğunu söylemen, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'den işittiğin bir şey mi yoksa kendi görüşün mü?" dedi. Ebu Umame radıyallahu anh dedi ki:

[2272] **Sahih.** Taberani (1669) Ru'yani (954) el-Muhlisiyyat (1393) İbn Adiy (2/454) El-Esbehani el-Hucce (442)

[2273] **Sahih.** Buhari (391) el-Muhlisiyyat (1825) Ebu Yusuf el-Harac (270)

[2274] **Hasen mevkuf.** El-Esbehani el-Hucce (443) Buhari Tarihu'l-Kebir (7/99) İbnu'l-Mukri Mu'cem (729)

[2275] Suyutî, Miftâhu'l-Cenne (s.41) İbn Sa'd'ın Tabakât'ının matbu nüshalarında bunu bulamadım. Hatîb el-Fakîh'te (609) yakın bir lafızla zikretmiştir. İsnadında Yahyâ b. Abdillah el-Bâbilitî zayıftır. El-Merzukî (v.453h.) el-Ezmine ve'l-Emkine adlı eserinde (s.45) isnadsız olarak zikretmiştir. İbn Sa'd'ın Tabakât'ının matbu nüshasında mevcut değildir. Suyutî Durru'l-Mensur'da (1/40) ikinci lafzı İmrân b. Menah yoluyla İbn Abbas'tan diyerek zikretmiştir. İmrân b. Menâh'ın hal tercemesini bulamadım.

“Şayet size söylediğimi Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’den bir, iki, üç sefer (böylece yediye kadar saydı) işitmeseydim büyük bir cürette bulunmuş olurdum.” Adam: “Gözlerinin de yaşardığını gördüm” dedi. Dedi ki: “Onlar müminler iken imanlarından sonra küfre girdiler. Sonra “**Fırkalara ayrılan ve kendilerine açık deliller geldikten sonra ihtilaf edenler gibi olmayın**.” (Al-i İmran 105) ayetini okudu.“[2276]

Abdullah b. el-Kevva, Ali radıyallahu anh’e: “**Amelleri bakımından en çok hüsrana uğrayanların kimler olduğumu bildireyim mi**?” ayetini sordu. Ali radıyallahu anh dedi ki: “**Harura halkı (hariciler) onlardandır.**”[2277]

Haricî’lerin İddialarına Reddiye

Birinci İddia: Maide 44. Ayeti

Allah Tebarek ve Teâla şöyle buyurmuştur: “**Kim Allah’ın indirdikleri hükmetmezse işte onlar kâfirlerin ta kendileridir**.” (Maide 44) Şayet: “Yöneticiler Allah’ın indirdiklerinden başkasıyla hükmettikleri için ayetin belirttiği gibi kâfir olmuşlardır” denilirse,

Cevap: Burada zikredilen küfür, büyük küfür değil, küçük küfürdür. Bunun delili şu üç meseledir:

1- Ehl-i Sünnet bu ayette zahirindeki anlamın kastedilmediğinde icma etmiştir. Sadece Allah’ın indirdiği ile hükmetmeyi terk etmek sebebiyle tekfir edilmesi gerektiğini Ehl-i Sünnet ve’l-Cemaat âlimlerinden hiçbiri söylememiştir. Bilakis Nebi sallallahu aleyhi ve sellem’in ashabı (Allah onlardan razı olsun) Abdullah b. Şakik rahimehullah’ın dediği gibi bunun zıddına dair icma etmişlerdir. O şöyle demiştir: “Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem’in sahabeleri namaz dışında amellerden herhangi birinin terkini küfür olarak görmezlerdi.”[2278]

Bu icma Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’in şu hadisi üzerine gerçekleşmiştir: Bera b. Azib radıyallahu anh, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’in Maide 44, 45 ve 47. Ayetlerini okuduktan sonra şöyle dediğini haber vermiştir:

هِيَ فِي الْكُفَّارِ كُلُّهَا

[2276] **Hasen.** Hakim (2/163) Taberani (8/267)

[2277] **Hasen.** Taberi Tefsiri (18/127) Hakim (2/383) Tahavî Şerhu Muşkili’l-Asar (10/241) İbn Asakir Tarih (17/334, 335, 27/101) eş-Şaşî, Musned (620) el-Muhlisiyyat (1646) İbn Mende Tevhid (s.314) Abdullah b. Ahmed, es-Sunne (1516)

[2278] **Sahih.** Tirmizi (2622) Hakim (1/7/12) Mervezi Ta’zimu Kadri’s-Salat (948) Bu rivayet hakkında Hâkim: “Buhari ve Müslim’in şartlarına göre sahihtir” demiş, Zehebi de onaylamıştır. Şeyh Elbani de sahih olduğunu söylemiştir. Bkz.: Sahihu’t-Tergib (564)

"**Bu ayetlerin tamamı inkar edenler hakkındadır**."[2279]

Yine İbn Abbas radıyallahu anhuma da: "Vallahi bu ayetlerde Allah Teâlâ Yahudileri kastetmektedir" demiştir.[2280]

2- İbn Abbas radıyallahu anhuma bu ayette zikredilen küfrün küçük küfür olduğunu açıklamıştır.

İbn Ebi Hatim Tefsirinde; Muhammed b. Abdillah b. Yezid el-Mukri – Sufyan – Hişam b. Huceyr – Tavus – İbn Abbas isnadıyla; İbn Abbas radıyallahu anhuma

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، فِي قَوْلِهِ: " وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ " ، قال:"لَيْسَ هُوَ بِالْكُفْرِ الَّذِي يَذْهَبُونَ إِلَيْهِ

"**Kim Allah'ın indirdikleriyle hükmetmezse onlar kâfirlerdir**" (Maide 44) ayeti hakkında dedi ki: "İddia ettikleri küfür kastedilmemiştir."[2281]

Bazıları bunun en sağlam isnadının sadece Hişam b. Huceyr el-Mekki yoluyla geldiğini zannediyorlar. Bunun sebebi Ebu Katade el-Filistini adlı yazarın saptırmalarıdır. Bu zata hüsnü zan edenler yanılgıya düşmektedir. Lakin İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan gelen bu rivayette Hişam b. Huceyr tek kalmamıştır. Birçok tariklerden diğer iki tanesi şu şekildedir:

İbn Ebi Hatim Tefsir'inde; el-Hasen b. er-Rabî' – Abdurrazzak – Ma'mer – İbn Tavus – babası isnadıyla rivayet ediyor:

سُئِلَ ابْنُ عَبَّاسٍ فِي قَوْلِهِ: " وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ " ، قال:"هِيَ كَبِيرَةٌ

"İbn Abbas radıyallahu anhuma'ya: "**Kim Allah'ın indirdikleriyle**

[2279] **Sahih.** Muslim (1700) Ahmed (4/286) Ebu Davud (4448) İbn Mace (2327)

[2280] **Sahih**. Ahmed (2212) Ebû Dâvûd (3576) Taberî (8/461) Taberânî (10732)

[2281] **Sahih ligayrihi.** İbn Ebi Hatim, Tefsir (4/485 no: 6467) İsnadında Hişam b. Huceyr el-Mekki hakkında olumlu ve olumsuz sözler vardır. Cerh ve tadil konusunda ihtilaf bulunan raviler hakkında son söz için İbn Hacer'in Takrib'i, ve Hafız Zehebi'nin Kaşif'ine bakılır. Hafız İbn Hacer Takrib'de: "Saduktur, yanılmaları vardır" demiştir. Zehebi Kaşif'te: sika (güvenilir) demiştir. Ayrıca Zehebi onun ismini, güvenilir oldukları halde eleştirilen ravilere dair "Men Tukellime Fih" adlı kitabında zikretmiştir. Hişam b. Huceyr; Buhari ve Muslim ricalinden olup, hakkında yapılan cerh mücmel olduğundan bu konuda muhaddisler, tevsik edilen bir ravinin mücmel cerhine itibar etmezler. Ebu Katade gibi bu ilmin inceliklerinden habersiz olanların iddialarına da itibar edilmez. Bu isnad hasendir. Diğer rivayet yollarıyla sahih ligayrihidir. Allah en iyi bilendir.

hükmetmezse onlar kafirlerdir” (Maide 44) ayeti soruldu. Dedi ki: “O kebiredir (büyük günah kastedilmiştir)”[2282]

Sufyan es-Sevri - Ma'mer - İbn Tavus - babası (Tavus el-Yemani) tarikiyle rivayet ediyor:

قال رجل لابن عباس في هذه الآيات (ومن لم يحكم بما أنزل الله) فمن فعل هذا فقد كفر؟ قال ابن عباس: إذا فعل ذلك فهو به كُفْرٌ، وليس كمن كفر بالله، واليوم الآخر، وبكذا، وكذا

“Bir adam İbn Abbas radıyallahu anhuma'ya "Kim Allahın indirdiği ile hükmetmezse..) ayetlerini söyledi ve: "Kim böyle yaparsa kafir mi olur?" diye sordu. İbn Abbas dedi ki: "Bunu yaparsa küfretmiş olur lakin Allah’ı, ahiret gününü, şunu ve şunu inkar eden kafir gibi değil!"[2283]

Bu isnad sahihtir. Süfyan es-Sevri'den gelen bu rivayette son cümlenin tamamı İbn Abbas'a isnad edilmektedir. Başka tarikinde Tavus'un da bu açıklamayı yapmış olmasında bir işkâl yoktur. Burada *ihtimal söz konusu ise istidlal batıl olur* kaidesini işletmeye çalışanlar komik bir duruma düşmektedirler. Tavus, İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan işittiğini de söylemiştir. Ayrıca, ravinin rivayet hakkında yaptığı açıklama usul ilminde kararlaştırılan kaideye göre, başkalarının yorumundan daha önceliklidir. Nitekim Tavus bu açıklamayı, İbn Abbas’tan işittiğini de açıkça ifade etmiştir.

Görüldüğü gibi rivayetin İbn Abbasa nisbeti sahihtir. Sahabeden hiç kimse bu tefsire aykırı bir söz etmediğinden, bir ayetin tefsiri hakkında sahabe sözü merfu hükmünde olur.

Son günlerde bazıları İbn Mesud’un: “Hükümde rüşvete gelince bu küfürdür” demesini, ibn Abbas’ın tefsirine aykırı olarak ele almaktadırlar. Halbuki, İbn Mesud radıyallahu anh, rüşvetin büyük bir günah olduğunu, ama hükümde rüşvetin daha ağır bir suç olduğunu dile getirmiştir. Zira İbn Mesud radıyallahu anh’e sorulan soru ve onun verdiği cevap, hüküm hakkında değil, rüşvet hakkındadır. İbn Mesud radıyallahu anh rüşvetin hüküm konusunda olduğu zaman daha çirkin olacağını, tıpkı Nebi sallallahu aleyhi ve sellem’in bazı büyük günahları “küfür” sözüyle ifade etmesi gibi bir ifade ile belirtmiştir. Ehl-i sünnete göre rüşvetin küfür olmayıp büyük günahlardan olduğunda herhangi bir ihtilaf yoktur. Nitekim gerek bunu nakleden Taberi, gerekse Ehli Sünnet akidesine dair eserler yazan İbn

[2282] **Sahih.** İbn Ebi Hatim, Tefsir (4/484 no:6468)

[2283] **Sahih.** İbn Nasr Tazimu Kadri's-Salat (2/571-572) Taberi Tefsir (6/256) Tahavi Müşkilu'l-Asar (2/318) Sufyan es-Sevri Tefsir (1/101)

Batta, Ebu Bekir el-Hallal gibi alimler ve hatta bu sözü kendi aleyhlerine delil kabul eden hariciler dahi bu sözü başka bir anlama yorumlamamışlardır. Evet, Taberi bu sözü, Maide 44. Ayetinde geçen küfrün küçük küfür olduğunu ifade edenler bölümünde zikretmiş, İbn Batta ve el-Hallal da, bu sözü haricilerin maide 44. Ayetini kendi lehlerine kullanmalarına reddiye sadedinde, aslı itibarıyla küfür olmayan bazı ameller hakkında da "küfür" ifadesinin kullanıldığını ispatlamak için nakletmişlerdir.

3- Tabiinden bazıları (İbn Abbas'ın öğrencileri) bu ayette zikredilen küfrün dinden çıkaran küfür olmadığını açıklamışlardır. Onların asrında bu açıklamaya muhalefet eden kimse olmamıştır.

Abdullah b. Abbas radıyallahu anhuma bu ayetin tefsiri hakkında hiçbir şey söylememiş olsaydı bile, Tavus ve Ata'dan – rahmetullahi aleyhima - sabit olan açıklamalar, onlara muhalefet eden kimse olmaması sebebiyle yine hüccet olurdu.

Şeyhulislam İbn Teymiyye rahmetullahi aleyh, Tabiin'in tefsiri hakkında şöyle söylemiştir: "Onlar bir konuda birleşirlerse, bunun hüccet olduğunda şüphe yoktur. Eğer ihtilaf ederlerse bazılarının görüşü, diğer bazılarının ve kendilerinden sonra gelenlerin görüşü aleyhine delil olmaz. Böyle bir durumda Kur'an ve Sünnet lügatine veya genel Arap lügatine yahut sahabe görüşlerine müracaat edilir."[2284]

Yine şöyle demiştir: "Sahabe ile Tabiin'in mezhebinden ve tefsirlerinden ayrılıp onlara muhalif olanı tercih eden bu konuda hata etmiştir. Hatta bidatçidir. Ama eğer müçtehid ise hatası bağışlanır."[2285]

Şayet; "*Küfür kelimesi mutlak olarak kullanıldığında bundan büyük küfrün kastedilmesi esastır. Zira bir şey mutlak olarak zikredilince onun tam hali kastedili*r" denilirse,

Cevap: Bunu söylemenin bir faydası yoktur. Zira bu ayette küçük küfrün kastedildiğini İbn Abbas radıyallahu anhuma ve arkadaşları açıklamıştır. Asırlarında onlara muhalefet eden olmamıştır.

Şayet, *Şeyhulislam İbn Teymiyye rahimehullah "el-Kufr" şeklinde belirlilik takısı olan elif-lam ile gelen küfür kelimesi ile ancak büyük küfrün kastedilmiş olduğunu belirterek şöyle demiştir: "Belirlilik takısı ile gelen el-Kufr kelimesi, bilinen küfür yani dinden çıkaran küfür hakkında kullanılır*"[2286] denilirse,

Cevap: İbn Teymiyye rahmetullahi aleyh'in burada zikrettiği mastar olan "el-kufr" kelimesi ile ayette ism-i fail olarak gelen "el-kafir" arasında fark vardır. Zira mastar sadece fiile delalet eder. İsm-i fail ise hem fiile hem

[2284] İbn Teymiyye, el-Fetava (13/370)
[2285] el-Fetava (13/361)
[2286] Şerhu'l-Umde (namaz bölümü s.82)

de o fiili işleyene delalet eder.

Bundan dolayı, Şeyhulislam İbn Teymiyye rahmetullahi aleyh'in bizzat kendisi Maide 44. Ayetinde kastedilen küfrün küçük küfür olduğunu bazı sünnet imamlarının, hatta selefin genelinin görüşü olarak saymıştır.

İbn Useymin, el-Elbani'nin – rahmetullahi aleyhima – cevabına not olarak şöyle demiştir: "Şeyhulislam İbn Teymiyye'nin; "Küfür kelimesi belirlilik takısı ile gelirse büyük küfür kastedilir" şeklindeki sözünü, "**işte onlar kâfirlerdir**" (Maide 44) ayetinden dolayı tekfire delil getirmek, kötü anlayıştandır. Halbuki ayette "el-kufr" kelimesi geçmiyor. Doğrusu Şeyhulislam İbn Teymiyye rahmetullahi aleyh nekra (belirsiz) gelen "küfr" kelimesi ile marife (belirlilik takısı olan el- takısı) ile gelen "el-küfr" kelimelerinin arasındaki farkı açıklamıştır. Ama vasıflamaya gelince, dinden çıkarmayan küfrü anlatmak için "ha ulâi kafirun" (işte onlar kafirlerdir) de deriz, "ha ulâi'l-kafirun" da deriz. Fiili anlatmak ile faili anlatmak arasında da fark vardır."[2287]

Eğer: "*Terk sebebiyle tekfir, Allah Azze ve Celle'nin: "**Her kim Allah'ın indirdikleriyle hükmetmezse, işte asıl kâfir olanlar onlardır**." (Maide 44) ayetinin zahiri değil midir*?" denilirse şöyle cevap verilir:

Evet, ayetin zahiri budur. Lakin ehl-i sünnet ve'l-cemaat bu ayetin zahirine göre alınmaması hususunda icma etmiştir. Hatta bu ayeti zahirine göre alanları haricilik ve mutezile'ye nispet etmişlerdir. Bunun delili, İmam el-Âcurrî'nin şu sözleridir:

Said b. Cubeyr rahimehullah şöyle demiştir:

مِمَّا يَتَّبِعُ الْحَرُورِيَّةُ مِنَ الْمُتَشَابِهِ قَوْلَ اللَّهِ تَعَالَى: {وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ} وَيَقْرِنُونَ مَعَهَا: {ثُمَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ يَعْدِلُونَ}، فَإِذَا رَأَوُا الْإِمَامَ يَحْكُمُ بِغَيْرِ الْحَقِّ/ قَالُوا: قد كفر، ومن كفر عَدَلَ بِرَبِّهِ؛ فَقَدْ أَشْرَكَ، فَهَذِهِ الْأُمَّةُ مُشْرِكُونَ فَيَخْرُجُونَ (فَيَقْتُلُونَ) مَا رَأَيْتُ، لِأَنَّهُمْ يَتَأَوَّلُونَ هَذِهِ الْآيَةَ

"Haruriyye'nin (Haricilerin) tabi oldukları müteşabih ayetlerden biri de şudur: "**Her kim Allah'ın indirdikleri ile hükmetmezse işte onlar kafirlerin ta kendileridir**." (Maide 44) Onlar bu ayeti "…**Sonra kafir olanlar putları rableri ile denk tutuyorlar**" (En'am 1) ayeti ile birlikte değerlendiriyor ve yöneticinin haktan başkasıyla hükmettiklerini görünce şöyle diyorlar: "O küfretmiştir. Küfreden de rabbine denk tutmuş ve şirk koşmuştur. Bu ümmet müşriktir." Böylece gördüğün gibi huruc ediyor ve

[2287] Fitnetu't-Tekfir (s.25, dipnot 1)

savaşıyorlar. Çünkü onlar müteşabih olan bu ayeti tevil etmektedirler."[2288]

Hafız İbn Abdilberr rahimehullah şöyle demiştir: "Bidat ehlinden Hariciler ve Mutezile gibi bir topluluk, bu konuda sapıtarak bu ve benzer rivayetleri, günah işleyenleri tekfire delil getirmişlerdir. Allah'ın kitabından, zahirdeki anlamı kastedilmeyen ayetleri delil getirmişlerdir. Bunlardan birisi de: "**Her kim Allah'ın indirdikleriyle hükmetmezse, işte asıl kâfir olanlar onlardır**." (Maide 44) ayetidir."[2289]

Allame el-Kurtubi rahimehullah şöyle demiştir: "**Her kim Allah'ın indirdikleriyle hükmetmezse, işte asıl kâfir olanlar onlardır**." (Maide 44) ayetini, günah sebebiyle tekfir eden hariciler delil getirmişlerdir. Hâlbuki bu ayette onlara delil yoktur."[2290]

Allame Ebu Hayyan el-Endülüsî rahimehullah şöyle demiştir: "Hariciler bu ayeti, Allah'a isyan eden herkesin kâfir olduğuna delil getirmişler ve şöyle demişlerdir: "Bu ayet, Allah'ın indirdiğinden başkasıyla hükmeden herkesin kâfir olduğunu ifade etmektedir. Her günah işleyen de Allah'ın indirdiğinden başkasıyla hükmetmiştir. Bundan dolayı kâfir olur."[2291]

Şeyh Muhammed Reşid Rıza rahimehullah şöyle demiştir: "Meşhur fıkıh imamlarından hiçbiri bu ayetin zahirini söylememiştir."[2292]

Ehl-i Sünnet, Allah'ın indirdiğinden başkasıyla hükmetmenin bazı şekillerinin büyük küfür olmayacağında ittifak etmişlerdir. Hafız İbn Abdilberr şöyle demiştir: "Âlimler, bilerek ve kasten hükümde zulmetmenin büyük günah olduğunda icma etmişlerdir."[2293]

Allame İbn Hazm rahimehullah şöyle demiştir: "Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur: "**Her kim Allah'ın indirdikleriyle hükmetmezse, işte asıl kâfir olanlar onlardır**." (Maide 44) "**Zira kim Allah'ın indirdiğiyle hükmetmezse, işte asıl zâlim olanlar onlardır.**" (Maide 45) "**Her kim Allah'ın indirdikleriyle hükmetmezse, işte asıl fâsık olanlar onlardır**." (Maide 47) Mu'tezile her günah işleyenin, zalimin ve fasığın kâfir olacağını açıkça söylemişlerdir. Zira günah işleyen herkes Allah'ın indirdiği ile hükmetmemiş olur."[2294]

İkinci İddia: Nisa 65. Ayeti

Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur: "**Fakat hayır; Rabbine**

[2288] **Hasen maktu.** Acurri eş-Şeria (44) İbnu'l-Munzir, Tefsir (228) Suyuti, Durru'l-Mensur (2/146) Şatıbi el-İtisam (1/465)

[2289] Et-Temhid (16/312)

[2290] El-Mufhim (5/117)

[2291] Bahru'l-Muhit (3/493)

[2292] Tefsiru'l-Menar (6/336)

[2293] Et-Temhid (16/358)

[2294] El-Fasl (3/278)

yeminler olsun ki onlar, aralarında çekişlikleri şeyler hakkında seni hakem yapıp, sonra da verdiğin hükümden dolayı içlerinde hiçbir sıkıntı duymadan tam bir teslimiyet göstermedikçe îman etmiş olmazlar." (Nisa 65)

Şayet: "*Allah, şeriate muhakeme olmayanlardan iman vasfını kaldırmıştır. Bu da küfrü gerektirir*" denilirse,

Cevap: Burada kaldırılan vasıf imanın aslı (tümü) değil, kemalidir. Ayet imanın ortadan kalkacağına değil, eksileceğine hükmetmektedir.

Bunun açıklaması; şeriatta iman vasfının kaldırılması ile onun aslı (tamamı) değil, kemali kastedilmiştir.

Bunun örnekleri; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem; "**Sizden biriniz kendisi için sevdiği şeyi kardeşi için de sevmedikçe iman etmiş olmaz**"[2295] sözüdür. Yine şöyle buyurmuştur: "**Vallahi iman etmemiştir, vallahi iman etmemiştir, vallahi iman etmemiştir**" denildi ki; "Kim ey Allah'ın rasulü?" bunun üzerine şöyle buyurdu: "**Komşusunu kötülüklerinden güvende kılmayan kimse**"[2296]

Şunu iyi bil ki, ayette kaldırılan iman vasfını, imanın aslı ile kemali arasında değiştiren sebepler vardır. Bu konudada iki hususa dikkat edilir;

Birinci sebep: Ayette iman vasfının kaldırılması üç kişi hakkında söz konusu olmuştur:

1- Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e muhakeme olmayan

2- Gönlünde Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in hükmüne karşı sıkıntı hisseden

3- Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in hükmüne teslim olmayan

Ayette iman vasfının kaldırılmasını imanın aslına yorumlayanların (imanın tamamen kaldırıldığına hükmedenlerin) bu üç sınıfı da tekfir etmeleri gerekir. Halbuki ikinci ve üçüncü maddede zikredilenlerin kafir olmayacaklarına deliller vardır. Bunun apaçık delillerinden iki tanesi şu şekilde:

Birincisi; Enes b. Malik radıyallahu anh şöyle demiştir: "Mekke fethedildiğinde Kureyş arasında ganimetler taksim edildi. Ensar dedi ki: "Bu gerçekten hayret vericidir! Onların kanlarını bizim kılıçlarımız döktü, ganimetler ise şunlara veriliyor!" Bu söz Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e ulaşınca onları topladı ve şöyle dedi: "**Sizden bana ulaşan şu sözler neyin nesidir?**" onlar da yalanlamayarak: "Neyse odur" dediler. Buyurdu ki: "**Sizler, onların evlerine dünya ile dönmesinden, sizlerin ise evlerinize Allah'ın rasulü ile birlikte dönüyor olmanızdan razı değil**

[2295] **Sahih.** Buhari (13) Müslim (168)
[2296] **Sahih.** Buhari (6016)

misiniz? Şayet insanlar bir vadiye veya bir mahalleye, Ensar da başka bir vadiye veya başka bir mahalleye gidecek olsa, muhakkak ki ben Ensar'ın vadisine veya Ensar'ın mahallesine giderdim."[2297] Dediler ki: "Ey Allah'ın rasulü, artık razı olduk"[2298]

İkincisi: Aişe radıyallahu anha hadisidir; "Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in eşleri, Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'e Ebu Kuhafe'nin kızı (Aişe radıyallahu anha) konusunda adaletli olmasını söylemeye gelmişlerdi.[2299]

Ayette geçen üç sınıftan ikinci ve üçüncüsünden imanın kemal vasfı kaldırıldığına göre, ilk sınıf hakkında da bu geçerlidir. İkinci ve üçüncü sınıflar tekfir edilemeyeceğine göre, ilk sınıf da (Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e muhakeme olmayanlar da) tekfir edilemez. Zira hepsi hakkındaki tehdit tektir.

Bu hususu Şeyhulislam İbn Teymiyye rahmetullahi aleyh'in şu sözleriyle bağlayalım: "Bu ayet, haricilerin Allah'ın indirdiği ile yönetmedikleri gerekçesiyle yöneticileri tekfir etmekte getirdikleri delillerdendir."[2300] Böylece mesele aydınlığa kavuşmuştur.

İkinci sebep: - bu dikkat gerektiren bir konudur – Ayet, Bedir ashabından olan bir Ensari hakkında nazil olmuştur. Bedir ashabı, büyük küfre düşmekten korunmuşlardır. Bu olay, Zübeyr radıyallahu anh ile bu adam (radıyallahu anh) arasında geçen bir dava idi. Nebi sallallahu aleyhi ve sellem Ensari'yi öfkelendiren bir hüküm verince; "O amcanın oğlu olduğu için mi böyle hükmettin?" demişti.[2301]

Bedir ashabından olan bu Ensari'nin – radıyallahu anh – öfkesine bakınız! Ondan Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in bu konudaki hükmüne tam bir teslimiyet gerçekleşmemişti.

Şeyhulislam İbn Teymiyye rahmetullahi aleyh şöyle demiştir: "Allah ve rasulünün iman, islam, din, namaz, oruç, taharet, hac ve benzer ismler gibi, isimlerin gereklerinden olan meseleleri nefyettiği her müsemma, ancak bu müseammanın gereklerinden olan bir vacibin terk edilmesi sebebiyle nefyedilmiştir. Bu yüzden Allah Azze ve Celle: "**Fakat hayır; Rabbine yeminler olsun ki onlar, aralarında çekişlikleri şeyler hakkında seni hakem yapıp, sonra da verdiğin hükümden dolayı içlerinde hiçbir sıkıntı duymadan tam bir teslimiyet göstermedikçe îman etmiş olmazlar**." (Nisa 65) buyurmuştur. Bu gaye gerçekleşmediği sürece iman vasfı nefyedildiğinden, bu gayenin insanlara farz olduğunu gösterir. Kim

---

[2297] **Sahih.** Buhari (3778) Müslim (2437)
[2298] **Sahih.** Buhari (4331) Müslim (2438)
[2299] **Sahih.** Buhari (2581) Müslim (6240)
[2300] Minhacu's-Sunne (5/131)
[2301] Buhari (2309, 2362, 2708, 4585) Müslim (6065) Ebu Davud (3637) Tirmizi (1363) Nesai (5431)

bunu terk ederse tehdite muhatap olur ve cennete azaba uğramadan girmekle vaad edilen vacip iman sahiplerinden olamaz."[2302]

Yine şöyle demiştir: "Kitap ve sünnette nefyedilen ameller ancak o amelin bazı gereklerinin yerine gelmemesi sebebiyledir. Allah Teala'nın şu ayetinde olduğu gibi: "**Fakat hayır; Rabbine yeminler olsun ki onlar, aralarında çekişlikleri şeyler hakkında seni hakem yapıp, sonra da verdiğin hükümden dolayı içlerinde hiçbir sıkıntı duymadan tam bir teslimiyet göstermedikçe îman etmiş olmazlar.**" (Nisa 65)"[2303]

Şayet; "*Bedir ashabının küfre düşmekten korunmasının delili nedir*?" denilirse,

Cevap: Muhakkak ki Allah Teala onlara cenneti vacip kılmıştır. Nitekim Hatıb radıyallahu anh kıssasında Nebi sallallahu aleyhi ve sellem Bedir ashabı hakkında şöyle buyurmuştur: "**Allah onların durumlarından haberdar olduğundan olsa gerek, şöyle buyurmuştur; Dilediğiniz ameli işleyin, Sizlere cenneti vacip kıldım**"[2304]

İslam'dan çıkaran konularda onların özelliklerini ve korunmuşluklarını söylemeyen kimse, hem zikredilen hadise hem de Allah Azze ve Celle'nin şu ayetine çelişir: "**Şüphesiz Allah kendisine ortak koşulmasını bağışlamaz, bunun altındakilerde ise dilediğini bağışlar**." (Nisa 48, 116)

Şayet; "*Bedir ashabından birinin küfre düşüp de sonra bundan tevbe etmesi, sonra da bu tevbe üzerine ölerek cennete girmesi mümkün değil midir? Böylece çelişki sözkonusu olmaz*" denilirse,

Cevap: Buna iki açıdan cevap verilecektir:

1- Allah Azze ve Celle Bedir ashabını mutlak bir bağışlama ile bağışlamıştır. Bu bağışı, tevbeye bağlamamıştır. Bedir ashabı hakkındaki bu nassın mutlak olarak değerlendirilmesi, Allah Teala'nın şart koşmadığı şeylerin şart koşulmaması gerekir.

2- Şayet bu söylenilirse, onlar hakkındaki bu üstünlüğü iptal etmiş oluruz. Zira onlar bedir savaşına katılmış olmakla bu özelliği kazandılar. İlim ehli küfür de dahil bütün günahların tevbe ile affedileceği hususunda ittifak etmişlerdir. Şayet Bedir ashabının günahının bağışlanması, tevbe şartına bağlanırsa, onları Bedir'e katılmayan başkalarından ayıran bir özellikleri kalmaz.

Şeyhulislam İbn Teymiyye rahmetullahi aleyh şöyle demiştir: "Bedir ashabı ve benzerleri hakkında: "İstediğiniz ameli işleyiniz, sizleri bağışladım" buyrulması, küçük günahlara veya tevbeyle birlikte bağışlanmasına yorumlanırsa, onlarla başkaları arasında bir fark kalmaz.

[2302] El-Fetava (7/37)
[2303] El-Fetava (22/530)
[2304] **Sahih.** Buhari (6939)

Yine hadisin küfre yorumlanması da caiz değildir. Zira küfrün ancak tevbe ile bağışlandığı bilinmektedir. Yine bunun sadece büyük günahlardan sakınmak suretiyle bağışlanan küçük günahlara yorumlanması da caiz değildir."[2305]

Şayet: "*Ayette şeriata muhakeme olmayanlardan iman vasfı kaldırılıyor, bu hükmün bu sahabi hakkında sabit olması gerekmez, zira belirli bir şahsın tekfirinde şartlar ve engeller sözkonusudur*" denilirse,

Cevap: Bu belirli sahabeyi diğerlerinden ayıran özelliği, hakkında ayet indirilmiş olmasıdır. Ayetin kim hakkında indirildiğine bakmadan tefsir etmenin imkanı yoktur. Bununla beraber ayetin sebebinin özel oluşuna değil, lafzının genel oluşuna itibar edilir. Ancak ayetin kapsamına, hakkında indirildiği kimsenin girmesinin öncelikli oluşunda ihtilaf yoktur.

Şeyhulislam İbn Teymiyye rahmetullahi aleyh şöyle demiştir: "Ayetin belirli bir sebebi vardır. Eğer emir veya yasak sözkonusu ise, bu hakkında nazil olduğu o şahıs ile onun durumunda olan başkaları arasındadır. Eğer övgü veya kınama türünden bir haber sözkonusu ise, yine o şahıs ile onun durumunda olan başkaları arasındadır."[2306]

Allame İbn Kayyım rahmetullahi aleyh şöyle demiştir: "Hükme sebep olan, hükmün kapsamı dışında bırakılıp başkalarına uygulanamaz."[2307]

Hatta Allame Zerkeşi rahmetullahi aleyh bu konuda bazılarından icma nakletmiş ve şöyle demiştir: "Sebep olanın içtihat ve icma ile kapsamdan çıkarılması caiz değildir. Nitekim Kadı Ebu Bekr Muhtasaru't-Takrib'de bunu nakletmiştir. Zira sebebin hüküm kapsamına girmesi kesindir."[2308]

Üçüncü İddia: Nisa 60. Ayeti

Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur: "**Sana indirilen'e ve senden önce indirilenlere inandıklarını iddia eden kimseleri görmüyor musun? Aslında tâğûtu inkar etmekle emrolundukları halde, yine de onun önünde muhakeme olunmak istiyorlar. Şeytan da onları, (dönüşü olmayan) uzak bir sapıklığa düşürmek istiyor.**" (Nisa 60) Şayet: "*Şeriattan başkasına muhakeme olmak küfürdür. Zira Allah onun imanının iddiadan ibaret olduğunu, yani onun munafık olduğunu bildiriyor*" denilirse, buna iki açıdan cevap verilecektir:

Birinci Cevap: Ayetin münafıklar hakkında nazil olduğu doğrudur. Lakin bunun anlamının iki şeye ihtimali vardır;

1- Onların imanı, tagutun hükmünü istemelerinden ötürü iddiaya dönüşmüştür. (Yani onlar münafık olmuşlardır). Muhaliflerin tutunduğu

---

[2305] El-Fetava (7/490)
[2306] El-Fetava (13/339)
[2307] Zadu'l-Mead (5/317)
[2308] El-Burhan (1/117)

ihtimal budur.

2- Bu, iman iddiasında bulunan (münafıklar)ın sıfatlarındandır. Zira onlar taguta muhakeme olmak istemişlerdir. Müminlerin münafıklara ait sıfatlardan birisine onlara benzemesi küfrü gerektirmez. Bundan dolayı kim Allah'ın indirdiklerinden başkasıyla muhakeme olursa, münafıkların bir sıfatında onlara benzemiş olur. Başka bir delil olmadıkça bu küfrü gerektirmez. Nitekim münafıkların sıfatlarından bir diğeri olan yalan hususunda onlara benzeyen de kafir olmaz.

Eğer bir meselede tekfiri gerektimesi ihtimali ile gerektirmemesi ihtimali bir araya gelirse, bu sebepten tekfir edimez. Zira tekfir, ihtimal üzerine kurulamaz. Bilakis ancak kesin bilgi üzere kurulur. Özellikle de, kendilerine, ancak Allah'tan başkasına muhakeme olmaları sebebiyle verilen nifak hükmü hakkında gelen delil, bunu göstermiyorsa, bu konuda ihtiyatlı olmak gerekir.

İkinci Cevap: Bu kimseler tagutun hükmünü istiyorlardı. Lakin onların bu istekleri mutlak bir istek değildi. Hatta küfrü ortadan kaldırmayan özel bir istekti. Tagutu inkar etmek gerektiğine inanmayanın büyük küfürle kafir olduğunda şüphe yoktur. Allah Teala şöyle buyurmuştur. "**Kim tâğûtu inkar eder, Allah'a inanırsa, kopması mümkün olmayan en sağlam kulpa tutunmuş olur**." (Bakara 256)

İmam İbn Cerir et-Taberi rahmetullahi aleyh şöyle demiştir: "Davalarında "**Taguta**" yani saygı gösterdikleri, sözünü delil kabul ettikleri ve hükmüne razı oldukları, Allah dışında kimselere "**muhakeme olmak istiyorlar. Halbuki onu inkar etmekle emrolunmuşlardı.**" (Nisa 60)

Yani onlara Allah'ın emrini bırakarak şeytana tabi olmak suretiyle hükmüne başvurdukları tagutun getirdiği şeyleri yalanlamaları emredilmişti."[2309]

Dördüncü İddia: En'am 121. Ayeti

Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur: "**Muhakkak ki şeytanlar, dostlarına, sizinle mücadele etmelerini telkîn edeceklerdir. Onlara itaat ettiğiniz takdirde, şüphe yoktur ki, siz de müşriklerden olursunuz.**" (En'am 121) Şayet; "*Allah'ın emrine aykırı hususlarda Allah'tan başkasına itaat eden şirk koşmuş olur*" denilirse,

Cevap: Buna iki açıdan cevap verilecektir:

1- Ayetin zahiri, her taatin şirk olduğunu düşündürmektedir. Kastedilen ise kesinlikle bu değildir. Hatta bunu kimse söylememiştir.

2- Burada kastedilen itaat, helal ve haram saymak suretiyle itaattir. Yani onlara uyup haramı helal ve helali haram olarak inanmaktır.

[2309] Taberi Tefsiri (5/96)

Allame Abdullatif b. Abdirrahman b. Hasen rahmetullahi aleyh şöyle demiştir: "Allah Teala'nın: "**Muhakkak ki şeytanlar, dostlarına, sizinle mücadele etmelerini telkîn edeceklerdir. Onlara itaat ettiğiniz takdirde, şüphe yoktur ki, siz de müşriklerden olursunuz**." (En'am 121) ayetini düşün! Allah'ın haram kıldığını helal saymada şeytanın dostlarına itaat edenlerin müşrik olduğuna nasıl hükmediyor!"[2310]

Beşinci İddia: Şura 21. Ayeti

Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur: "**Yoksa onların, Allah'ın izin vermediği şeyi kendileri için dinden bir şeriat koyan ortakları mı var**?" (Şura 21) Şayet; "*Allah'ın indirdiğinden başkasıyla hükmeden, hükmünde Allah'a ortak koşmuş bir kafir olur*" denilirse,

Cevap: Ayet sadece dinde değişiklik yapanın küfrüne delildir. Çünkü o, iki sıfatı bir araya getirmekle kafir olur;

1- Teşri (şeriat/din koymak). Zira "**onlarabir şeriat koyan/meşrû kılan**" buyrulmuştur.

2- Bunun dinden olduğunu iddia etmek. Çünkü "**dinden**.." buyrulmuştur.

Bu, dinde değişiklik anlamındadır. Bunun ise küfür olduğunda icma vardır.

Altıncı İddia: Kehf 26. Ayeti

Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur: "**O, hükmünde hiç kimseyi ortak etmez**" (Kehf 26)

Şayet; "*Allah'ın indirdiğinden başkasıyla hükmeden, Allah'ın hükmünde kendisini O'na ortak tutan bir kafirdir*" denilirse,

Cevap: Buna üç açıdan cevap verilecektir:

1- Allah'ın indirdiğinden başkasıyla hükmeden, kendi hükmünü dine nispet etmedikçe veya Allah'ın indirdiğinden başkasıyla hükmetmenin caiz olduğuna inanmadıkça Allah'ın hükmünde ortak olmaz. Bunun dışındakilerin Allah'a hükmünde ortak koşanlar olduğunu kabul edemeyiz.

2- Ayette Allah'ın indirdiğinden başkasıyla hükmedenin Allaha hükmünde ortak koştuğuna delil yoktur. Bilakis bundan ileri derecede yasaklama söz konusudur. Bu konuda ihtilaf yoktur. İhtilaf tekfir hususundadır.

3- Bu, zulmedenin de, Allah'a hükmünde ortuk koşmuş sayılarak tekfirini gerektirir. Halbuki Ehl-i Sünnet zulmeden yöneticinin kafir olmayacağında icma etmişlerdir.

[2310] Uyunu'r-Resail (1/251)

Yedinci İddia: En'am 57 ve Yusuf 40. Ayetleri

Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur: "**Hüküm ancak Allah'ındır**." (En'am 57, Yusuf 40, 67) Şayet; "*Kendisinden hükümler koyan, sadece Allah'a ait olan hüküm konusunda Allah ile çekişmiştir. Bu yüzden kafir olur*" denilirse,

Cevap: Buna üç açıdan cevap verilecektir:

1- Allah'ın indirdiğinden başkasıyla hükmedenin, kendisinin buna hak sahibi olduğunu iddia etmeksizin sadece fiiliyle Allah ile çekiştiğini kabul etmek mümkün değildir.

2- Buna muhalefet edenin, Ehl-i Sünnetin, kafir olmayacağı hususunda icma ettikleri zalim yöneticiyi de tekfir etmesi gerekir.

3- Yine buna muhalefet edenin, Ehl-i Sünnetin, kafir olmayacağı hususunda icma ettikleri suret yapan kimseyi de tekfir etmesi gerekir.

Sekizinci İddia: Tevbe 31. Ayeti

Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur: "**Onlar, Allah'ı bırakıp hahamlarını, rahiplerini ve Meryem'in oğlu Mesîh'i kendilerine Rab edinmişler.**" (Tevbe 31) Şayet; "*Kitap ehli, alimlerine ve rahiplerine Allah'ın indirdiği dışındaki hükümlerinde itaat ettiklerinden Allah onları, Allah dışında rabler edinmekle vasıfladı. Zira bu şirktir. Yöneticiler de Allah ile beraber mabud ednilmektedir*" denilirse,

Cevap: Hahamlara ve rahiplere itaat etmek iki durumun dışına çıkmaz:

1- Onlara Allah'ın haram kıldıklarını helal, Allah'ın helal kıldığını da haram sayarak itaat etmek. Bunun dinden çıkaran küfür olduğunda ihtilaf yoktur.

2- Onlara Allah'a isyan hususunda, Allah'ın haram kıldığını helal, helal kıldığını da haram saymadan itaat etmek. Bu ise kesin olarak küfür değildir. Zira aksi halde hevalarına veya günah işlemeye davet eden günahkarlara itaat eden tüm günahkarları tekfir etmek gerekir. Yine Ehl-i Sünnetin kafir olmadıkları hususunda icma ettikleri; Allah'a isyan hususunda kocasına itaat eden kadın veya babasına itaat eden çocuğu da tekfir etmek gerekir.

Bu aynı zamanda Şeyhulislam İbn Teymiyye rahmetullahi aleyh'in söylediğidir: "Alimlerini ve rahiplerini rabler edinen bu kimseler, Allah'ın haram kıldığını helal, Allah'ın helal kıldığını da haram sayma hususunda itaat etmişlerdir. Bunlar iki durumdadırlar; birincisi; Onların Allah'ın dinini değiştirdiklerini bildikleri halde bu hususta onlara tabi olurlar. Böylece Allah'ın haram kıldığının helal olduğuna, Allah'ın helal kıldığının da haram olduğuna inanarak, önderlerinin rasulün getirdiği dine muhalefet ettiklerini bildikleri halde tabi olurlar. İşte bu küfürdür… ikincisi; helali haram, haramı

helal olarak inanmak imanlarında sabittir.[2311] Lakin onlar günahkarların yaptığı gibi Allah'a isyan hususunda, bunun günah olduğuna inanarak itaat ederler. İşte bunlar, diğer günahkarlarla aynı hükümdedirler."[2312]

Dokuzuncu İddia: Şura 10. Ayeti

Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur: "**Üzerinde ihtilâf ettiğiniz şeyin hükmü Allah'a aittir**" (Şura 10)

Şayet: "*Allah'tan başkasına muhakeme olmak, Allah Azze ve Celle'nin emrine muhalefettir*" denilirse,

Cevap: Bu ayet, şeriata muhakeme olmanın vacip olduğuna delalet ediyor. Bu konuda bir ihtilaf yoktur. Yine Allah'ın indirdiğinden başkasıyla muhakeme olan bu kimselerin de günahkar olduklarında ve büyük bir günaha düştüklerinde ihtilaf yoktur. Lakin ayette tekfire delalet yoktur.

Onuncu İddia: Maide 50. Ayeti

Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur: "**Onlar, yine de câhiliyye devrinin (o kokuşmuş) hükmünü mü arıyorlar? Oysa yakînen bilen insanlar için, Allah'tan daha güzel hüküm sahibi olan kim vardır?**" (Maide 50)

Şayet; "*Allah Azze ve Celle şeriattan başkasıyla hükmetmeyi cahiliye hükmü olarak nitelemiştir. Bu da onun küfür olduğunu gösterir*" denilirse,

Cevap: Bir şeyin cahiliye'ye nispet edilmesi veya cahiliye ehlinin amellerinden olmakla nitelenmesi küfrü gerektirmez. Bunun delili şu iki meseledir:

1- Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem, birisini kınadığı zaman Ebu Zer radıyallahu anh'e,: "**Sen kendisinde cahiliye bulunan bir kimsesin**" demiştir.[2313]

2- Nebi sallallahu aleyhi ve sellem küfür olmadığında ittifak bulunan bazı şeyleri cahiliye amelleri olarak nitelemiştir. Soya sövmek ve ölü üzerine ağıt yakmak bunlardandır.[2314]

Cahiliyeye nispetten dolayı küfürle alaka kuran, Ehl-i Sünnet'in tekfir edilmemesi hususunda ittifak ettikleri; müslümanı kınamak, soya sövmek ve ölü üzerine ağıt yakmak gibi işlerden dolayı da tekfir etmesi gerekir.

İmam Ebu Ubeyd el-Kasım b. Sellam rahmetullahi aleyh şöyle demiştir: "Allah Azze ve Celle'nin şu ayetini işitmedin mi?: **"Cahiliye hükmünü mü arıyorlar?**" (Maide 50) Tefsir ehline göre bu ayetin

---

[2311] Burada ki ifade de muhtemelen hata vardır. Doğrusu: "Haramı haram, helali helal olarak inanmak imanlarında sabittir" şeklinde olmalı.

[2312] El-Fetava (7/70)

[2313] **Sahih.** Buhari (30) Müslim (4289)

[2314] **Sahih.** Müslim (2157)

açıklaması; Allah'ın indirdiği dışında hükmeden, İslam üzere olup, bu hükmü cahiliye ehlinin hükmü gibidir. Ancak cahiliye halkı böyle hükmederler demektir. Bu tıpkı Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şu sözü gibidir: "Üç şey cahiliye işlerindendir; soya sövmek, ölü üzerine ağıt yakmak ve yıldızlardan yağmur beklemek"… Bu rivayetlerin tamamında zikredilenler – günahlar – işleyenini kafir ya da münafık değil cahil yapar… lakin bunun anlamı; bunların kafirlerin amellerinden olduğunu, Kitap ve sünnette yasaklanmış bir haram olduğunu açıklamaktır."[2315]

İmam Buhari rahmetullahi aleyh şöyle demiştir: "Günahların cahiliye işlerinden olduğuna, şirk olmadıkça bunları işleyenin tekfir edilmeyeceğine dair bir bölüm. Nebi sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: "Şüphesiz sen, kendisinde cahiliye bulunan bir kimsesin." Allah Teala da şöyle buyurmuştur: "**Muhakkak ki Allah kendisine şirk koşulmasını bağışlamaz, bunun altındakileri dilediği kimse için bağışlar**." (Nisa 48, 116)"[2316]

Onbirinci İddia: Nisa 60. Ayetinin Sebebi Nüzulü

Allah Azze ve Celle'nin şu ayetinin nüzul sebebi: "**Sana indirilen'e ve senden önce indirilenlere inandıklarını iddia eden kimseleri görmüyor musun? Aslında tâğûtu inkar etmekle emrolundukları halde, yine de onun önünde muhakeme olunmak istiyorlar. Şeytan da onları, (dönüşü olmayan) uzak bir sapıklığa düşürmek istiyor.**" (Nisa 60)

Eş-Şa'bî rahmetullahi aleyh şöyle demiştir: "Münfıklardan biri ile bir yahudi arasında bir dava vardı. Yahudi rüşvet almayacağını bildiğinden; "Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem)'e muhakeme olalım" dedi. Munafık ise rüşvet alacaklarını bildiğinden; "Yahudilere muhakeme olalım" dedi. Böylece anlaşarak Cüheyne'deki bir kahine gittiler ve ona muhakeme oldular. Bunun üzerine bu ayet nazil oldu."[2317]

Şayet; "*Allah, kahine muhakeme oldukları için onların münafık olduklarına hükmetmiştir*" denilirse,

Cevap: Buna üç açıdan cevap verilecektir:

1- Bu rivayet zayıftır. Zira eş-Şa'bî rahmetullahi aleyh tabiinden olup, bu rivayet mürseldir.

2- Şayet hadis sahih olsa dahi, ayet bir münafık hakkında indirilmiştir. Bir müslümanda münafıkların sıfatlarından bir sıfat meydana gelirse, bunun büyük nifak olmasını gerektirmez. Ancak delil, nifakla nitelemenin sadece bu sıfattan (yani muhakemeden) dolayı olduğunu gösterirse o başka.

[2315] El-İman (s.90)
[2316] Sahihu Buhari (30 nolu hadisin başlığı)
[2317] Vahidi, Esbabu'n-Nuzul (s.119)

3- Burada delil, nifak vasfının bu adamda muhakeme sebebiyle gerçekleştiğini göstermemektedir. Şayet rivayet sahih kabul edilirse, kahine muhakeme olmadan önce de bu adamın münafık olduğu açıkça belirtilmektedir.

On İkinci İddia: Nisa 60. Ayetinin Diğer Bir Nüzul Sebebi

Ayetin nüzul sebebine dair diğer bir rivayet şu şekildedir: "İki kişi davalaştılar. Biri; "Meseleyi Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'e götürelim" derken, diğeri; "Ka'b b. Eşref'e gidelim" dedi. Sonra anlaşıp Ömer radıyallahu anh'e gittiler ve içlerinden biri kıssayı anlattı. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in hakemliğine razı olmayan adama: "Böyle mi oldu?" diye sordu. O da; "Evet" deyince, onu kılıçla öldürdü."[2318]

Cevap: Bu rivayet el-Kelbî yoluyla, Ebu Salih Bazam'dan rivayet edilmiş, o da İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan rivayet etmiştir. Bu rivayette dört illet vardır:

1- Muhammed b. Saib el-Kelbî; terk edilmiş bir ravidir. Yahya b. Said ve İbn Mehdi onun rivayetlerini terk etmişlerdir. Hatta Ebu Hatim onun hakkında: "İnsanlar onun rivayetlerini terk etme hususunda icma etmişlerdir" demiştir.[2319]

2- Bazam zayıf bir ravidir. Buhari ve İbn Hacer onun zayıf olduğunu belirtmişlerdir. Hatta İbn Adiy, onun hakkında şöyle demiştir: "Öncekiler arasında ondan razı olan hiçkimse bilmiyorum."[2320]

3- Bazam ile İbn Abbas radıyallahu anhuma arasında kesinti vardır. İbn Hibban şöyle demiştir: "Bazam, İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan işitmediği halde ondan rivayette bulunur."[2321]

4- el-Kelbî'nin Bazam'dan rivayetlerinin hiçbir değeri yoktur. Yahya b. Main, Bazam hakkında şöyle demiştir: "Şayet ondan rivayet eden el-Kelbî ise hiçbir kıymeti yoktur."[2322]

On Üçüncü İddia: Nisa 60. Ayetinin Diğer Nüzul Sebebi

Ayetin nüzul sebebiyle ilgili üçüncü rivayet, İbn Abbas radıyallahu anhuma'nın şu sözüdür: "Ebu Berze el-Eslemî, Yahudiler arasında, zıtlaşmalar hususunda kadılık yapan bir kahin idi. Müslümanlardan zıtlaşan bazı kimseler de ona başvurdular. Bunun üzerine Allah Azze ve Celle, "**Sana indirilen'e ve senden önce indirilenlere inandıklarını iddia eden**

[2318] Vahidi, Esbabu'n-Nuzul (s.119)
[2319] Bkz.: Tehzibu'l-Kemal (6/318-319/5825)
[2320] Bkz.: Mizanu'l-İtidal (2/3/1123) Takribu't-Tehzib (s.163) el-Kamil (2/258/300)
[2321] Bkz.: Tehzibu't-Tehzib (1/211)
[2322] Bkz.: Tehzibu'l-Kemal (1/326/265)

kimseleri görmüyor musun?.." (Nisa 60) ayetini indirdi."[2323]

Hafız el-Heysemi rahmetullahi aleyh; "Ravileri, Sahih'in ricalidir" demiştir.[2324]

Hafız İbn Hacer rahmetullahi aleyh: "İsnadı ceyyid (iyi)dir" demiştir.[2325]

Şayet; "*Allah Teala, müslümanlardan olan bu kimseleri kahine muhakeme oldukları için münafıklıkla nitelemiştir*" denilirse,

Cevap: buna iki açıdan cevap verilecektir:

1- Ayetin akışı, onların münafık olduklarını gösteriyor ve münafıkların sıfatlarından birinden bahsediyor. Ne ayette, ne de nüzul sebebinde, onlar hakkında nifak nitelemesinin sebebinin kahine muhakeme olmaları olduğuna delil yoktur. Her kim onlar gibi davranırsa, onlara benzemiş olur. Münafıklara ait bir sıfatta onlara benzeyenin münafık olması gerekmez.

2- Bu kimselerin tekfiri gerektiren bir istek içindeydiler. Bu istekleri ise tagutu inkar şartına aykırıdır. Nitekim daha önce bu husus açıklanmıştır.

On Dördüncü İddia: Cengiz'in Yâsık Kanunnamesi

Hafız İbn Kesir rahmetullahi aleyh, Tatarların "Yasa" veya "Yasık" adlı kitabındaki bazı hükümlerle ilgili olarak şöyle demiştir:

"Bu tamamıyla Allah'ın peygamber olan kullarına indirdiği şeriatlere aykırıdır. Her kim peygamberlerin sonuncusu Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'e indirilen muhkem şeriatı bırakır da, nesh edilmiş başka şeriatlarla hükmetmeye kalkarsa kafir olur. O halde "Yasa"ya muhakeme olup onu öne geçirenin hali nasıl olur? Kim bunu yaparsa müslümanların icmaı ile kafir olur."[2326]

Şayet; "*Burada şeriatı terk edip başka şeylere muhakeme olanların küfrüne icma bulunduğu zikrediliyor*" denilirse,

Cevap: Burada zikredilen icma sadece şu iki kişiden biri hakkındadır:

1- Allah'ın indirdiklerinden başkasıyla hükmetmeyi helal sayan

2- Allah'tan başkasının hükmünü, Allah'ın hükmünden üstün tutan.

Diyorum ki, durumu böyle olanın küfründe tartışma yoktur. Nitekim Allah'ın indirdiğinden başkasıyla hükmetymeyi helal sayan ve başkasının hükmünü Allah'ın hükmünden üstün tutanın küfrü daha önce açıklanmıştı.

Bunun delili: İbn Kesir rahmetullahi aleyh, sadece Tatarların ve onlar gibi davrananların küfrüne dair icma nakletmiştir. Onların durumunun ise tekfiri gerektirdiğinde ihtilaf yoktur. Bunun açıklaması iki açıdan olacaktır:

[2323] Vahidi, Esbabu'n-Nuzul (s.118) Taberani (12045)

[2324] Mecmau'z-Zevaid (7/6/10934)

[2325] El-İsabe (7/32) Ebu Burde el-Eslemi radıyallahu anh'ın hal tercemesi.

[2326] El-Bidaye ve'n-Nihaye (13/128) hicri 624. Yıl hadiseleri bölümü.

Birincisi: Onlar Allah'ın indirdiğinden başkasıyla hükmetmeyi helal saymışlardı.

Şeyhulislam İbn Teymiyye rahmetullahi aleyh onlar hakkında şöyle demiştir: "İslam dinini, Yahudilik ve Hıristiyanlık ile aynı konuma getirdiler. Bunların hepsinin de Allah'a ulaştıran birer yol olduğunu, müslümanlardaki dört mezhep gibi olduğunu söylediler. Sonra onlardan bazıları yahudiliği, bazıları hıristiyanlığı, bazıları da müslümanların dinini tercih etti."[2327]

İkincisi: Onlar başkasının hükmü Allah'ın hükmünden üstün tutmuşlardır.

İbn Kesir rahmetullahi aleyh onların, Cengiz Han tarafından konulan hükümleri içeren kitabı olan "Yasık" hakkında şöyle demiştir: "Yahudilik Hıristiyanlık ve İslam dini gibi farklı şeriatlardan derlenmiş hükümlerden ibarettir. Yine bir çok hükmü de kendi görüş ve hevasından almış, bunları tabi olunan bir din kılmış, Allah'ın kitabı ve Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sünnetindeki hükmün önüne geçirmişlerdir. Onlardan her kim böyle yapmışsa, onlar Allah'ın ve rasulünün hükmüne dönünceye ve az ya da çok başka bir şeyle hükmetmemelerine kadar savaşılmaları gereken kafirlerden olmuşlardır."[2328]

Kim bunu iyi düşünürse, Hafız İbn Kesir rahmetullahi aleyh'in sözlerinin diğer sünnet imamlarının Allah'ın indirdiğinden başkasıyla hükmetmeyi helal sayanlar ve başkasının hükmünü Allah'ın hükmünden üstün tutanlar hakkında naklettikleri icma ile birleştiğini anlar.

Şayet – bazılarının dediği gibi - helal saymaksızın veya üstün tutmaksızın şeriatı terk edip başkasında muhakeme olmada icma bulunsaydı, mutlaka alimlerin bunu naklettiklerini ve benimsediklerini görürdün. Bunların İbn Kesir rahmetullahi aleyh'in asrında veya daha önce olmaları yahut ondan sonra gelmiş olmaları fark etmez. Zulmeden yöneticinin kafir olmayacağı hakkında icma mevcutken bunun tam aksi bir icma nasıl mümkün olabilir?[2329]

[2327] El-Fetava (28/523)

[2328] Tefsiru İbn Kesir (2/88, Maide 50. Ayetin tefsiri)

[2329] Bunder b. Nayif el-Uteybî'nin; el-Hukmu Bigayri Ma Enzelellah adlı risalesinden biraz tasarrufla nakledilmiştir.

Sûfîler Haktan Sapmıştır

Şüphesiz sahabe ve Tabiin dönemlerinde zühd, vera ve ibadet ile meşhur olan kimseler vardı. Bunlardan sonra zühd, vera, ibadet gibi hasletleri devam ettiren, yün (Suf) giyinmeye verdikleri önemden dolayı "Sûfîler" denilen kimseler çıktı. Zühd ve ibadet yolunu tutan kimseler de artık, onlara nisbet ile "Sufiler" diye anılır oldular. Fakat bu ismin bir ekol haline gelmesi, "Tasavvuf" adı altında, İslam dışı unsurların da din'denmiş gibi görünmesine sebep olmuştur.

Tasavvufun ilk dönemlerinde ilimden yüz çevirme, Hulul, ittihat, vahdet-i vucud, Rafızîlik, Batınîlik, birden fazla anlama çekilebilen ıstılahların kullanımı gibi unsurlar bazı sufilerde görülmeye başlandı. Sonraları çeşitli anlayış ihtilaflarından dolayı tarikatler zuhur etti. Bu dönemlerde önceki sufilerde rastlanılmayan şu tehlikeli bidatler çıktı;

Şeyhlere ölü gibi teslim olma şartı, Şeyhleri masum görme, Musiki ve raks ederek zikretmeyi caiz sayma, Müridleri kendilerine bağlamak için tılsımlar ile keramet elde etmeyi caiz sayma[2330], Yalnız Allah'tan istenebilecek manevi yardımı velilerden isteyerek istiğase yapma, Kabirlerin türbeleştirilip ziyaretgâh edinilmesi, Mürşidin her an kendisini gördüğünü düşünerek onu rabıta etmek[2331], Allah Rasulünün ve sahabelerin yapmadığı bir takım zikir usulleriyle halkalar kurarak toplu halde yüksek sesle zikir yapmak, Bidatlerin güzelinin de olduğunu iddia etmek, Uyanık iken Rasulullah ile görüşme iddiaları, Kur'an ve Sünnetin nefis tezkiyesinde yetersiz olduğunu iddia etme v.b.[2332]

Her ne kadar Ebu Talib el-Mekkî, Kuşeyrî, Gazalî, Serrac, Sühreverdî gibi ilimle meşgul olan ve tasavvuf esasları hakkında eser yazan sufiler, birçok bidatlerden sakındırıp, selef yolundan sapılmaması ve keşifler ile ilhamlara Kitap ve Sünnet'e uygunluk oranında itibar etmek gerektiğine dikkat çekseler de, kendileri de bazı bidatlere kapı açmaktan kurtulamamışlar, ne Rasulullah'ın, ne de sahabe ve tabiin'in bahsetmediği şeylerden bahsetmişler, Batınî yorumlara girişmişlerdir.

Mesela Ebu Talib el-Mekkî şöyle diyor; "Şatahat ehlinden bir sufiye gidersiniz, böyle bir sufi, yolunu kaybetmiş, hatalar içinde biri olduğu için sizi Kitap ve sünnetin ötesine taşır. O bu iki kaynağı önemsemez ve söylediği sözlerle imamların görüşlerine muhalefet eder. Sadece zanna, vesveseye dayanarak konuşmakta, hakkı batıl göstermektedir. Kevni ve mekânı ortadan kaldırarak ilmi ve ahkâmı tamamen devreden çıkarır. Kaideleri çiğneyip atar. Bunlar ucu bucağı olmayan bir çölde yollarını

[2330] Bkz. Molla Cami; Nefahatu'l-Uns, Lamii Çelebi tercümesi (s.119)
[2331] Bkz.: Abdulhakim Arvasi; Rabıta-i Şerife
[2332] Bu konuların ilmî tenkidi için Sufiye Nasihat adlı kitabıma bakınız.

kaybetmiş ve hiçbir delile dayanmayan kimselerdir. Bu zavallılar rehber olamayacağı gibi delilden yoksun görüşleri de geçersizdir."[2333]

İmam Şatıbî el-İtisam'da sufilerin hatalarını sayarak der ki;

a. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e yalan ihtiva eden ve zayıf hadislere güvenmeleri... Zayıf hadislerin ise Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem tarafından söylendiğine dair zan galip değildir. Dolayısıyla bunlara bir hüküm isnad etmeye imkân yoktur. Durum böyle olunca ya yalan oldukları bilinen hadisler hakkında ne denilir?[2334]

b. Maksatlarına uymayan sahih hadisleri reddederek bunların akla muhalif olduğunu ileri sürerler. Kabir azabını, sıratı, mizanı, ahirette Allah'ın görülmesini ve benzeri hususları inkâr edenler gibi bunların akla aykırı olduğunu ileri sürerler.[2335]

c. Allah'tan ve Rasûlünden gelenlerin kendisi vasıtasıyla anlaşılabildiği arapça ilmini bilmemekle birlikte, arapça olan Kur'an ve sünnet hakkında söz söyleme cesaretini göstererek, şeriatı geride bırakıp, ilimde derinleşmiş olan kimselere muhalefet etmeleri.

d. Apaçık usulü bırakıp saparak, akılların çeşitli tavırlar takındığı müteşabihata tabi olmaya yönelmeleri.[2336]

e. Mutlaklara kayıt getiren hükümleri tetkik etmeden, mutlak ifadeleri alıp kabul etmek. Tahsis edici buyrukları var mıdır, yok mudur düşünmeden umumi buyrukları anmak. Aynı şekilde bunun aksini de yaptıkları olur. Mesela nass mukayyed ise mutlak alınır yahut has ise başka herhangi bir delil olmadan mücerred görüş ile umumi kabul edilir.[2337]

f. Delilleri kullanılacakları yerlerden uzaklaştırarak tahrif etmek. Mesela delil herhangi bir menata dair varid olmuş iken bir başka menata yönlendirilerek her iki menatın aynı olduğu vehmini vermekle delilleri tahrife kalkışmak. Bu ise sözleri yerlerinden kaydırmak suretiyle yapılan gizli tahriflerdendir. Bundan Allah'a sığınırız. Büyük bir ihtimalle İslamı kabul ettiğini ifade etmekle birlikte, sözlerin yerlerinden tahrif edilmesini kötüleyen bir kimse, bu işe ancak karşı karşıya kaldığı bir şüphe ya da kendisini haktan alıkoyacak bir cehaletten dolayı girişmiştir. Bununla birlikte o kimse için, delilin gerçek yerinde kullanılmasını engelleyecek bir hevâsının bulunması da sözkonusu olur. Bu sebeple böyle bir kimse bid'atçi olur.[2338]

g. Şeyhlerini tazimde çok ileri derecede giderek sonunda onları

[2333] Kutu'l-Kulub; (terc.:Muharrem Tan, İz yay., 2/60)
[2334] El-İ'tisam (s.299-300)
[2335] El-İ'tisam (s.309)
[2336] El-İ'tisam (s.320)
[2337] El-İ'tisam (s.329)
[2338] El-İ'tisam (s.334)

haketmedikleri seviyeye ulaştırmaları. Onların aşırıya gitmeyip, orta hallileri; "Allah'ın filan kimseden daha büyük hiçbir velisinin olmadığı"nı iddia eder. Bazen velayet kapısını bu sözü eden kişi dışında diğer ümmetin yüzüne kapatırlar. Bu ise katıksız bir batıldır...[2339] Orta halli mutedil olanları ise şeyhinin Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e eşit olduğunu ileri sürer, ancak ona vahiy gelmediğini ifade eder."[2340]

Zühd ve ibadet ile meşhur olmuş pek çok kimsenin hadis rivayeti konusunda dikkatsiz oldukları bilinmektedir. İmam Suyuti şunları nakleder;

"Zahid olarak tanınan Meysere b. Abdirabbih vefat ettiği gün, cenazesine katılabilmek için Bağdat çarşıları tamamen kapanmıştır. Böyle bir zahid olmasına rağmen Meysere, hadis uydurmakla itham edilmiştir. Vefat edeceği sırada; "Rabbinden ümitvar ol" dedikleri zaman "Nasıl olmam ki, Ali radıyallahu anh'ın fazileti hakkında yetmiş hadis uydurdum" diye cevap vermiştir.[2341]

Suyuti'nin verdiği daha başka bilgilere göre Ebu Davud en-Nehai geceleri ibadet etmesi, gündüzleri oruç tutmasıyla şöhret bulan bir zattı. Buna rağmen hadis uydururdu.

Ebu Bişr Ahmed b. Muhammed el-Fakih el-Mervezi, zamanında sünneti en çok müdafaa eden, muhaliflere karşı amansız mücadele veren biriydi. Böyleyken hadis uydurmaktan çekinmezdi. Yine Vehb b. Hafs Salihlerden bir zat idi. Yirmi sene hiç kimseyle konuşmadan durmasına rağmen, hadis uydurmaktan da geri durmazdı.[2342]

Sufilerin münker hadisler nakletmelerinin sebebi, ibadetle meşguliyetlerinin, onları rivayet ilimlerinden alıkoymasıdır. Şeyhulislam İbn Teymiye rahimehullah der ki; "Abidlerin çoğu hadisleri ve isnadlarını ezberleyememiş, hadislerin isnadında ve metinlerinde çokça hatalar yapmışlardır. Bunun için Yahya b. Said; "Hadis konusunda salihlerden yalancısını görmedik" der. Yani çok hata ettiklerini anlatmak ister. Eyyub es-Sahtiyani rahimehullah der ki; "Kendisinden bereket umduğum ve seher vaktinde bana dua etmesini istediğim bir komşum var. Bununla beraber o, bir bakla tanesi hakkında şahitlik etse, onun şahitliğini kabul etmem."

Ebu Said İbnul-A'rabî, kendi asrındaki tasavvuf ehlinin bid'atlere meylettiğini gördüğünden, sonrakilerin çıkardığı; fena, mahv, sahv, sekr gibi terimlere tepki göstererek şöyle demiştir: "Bunlar hayal ve vesveseden başka bir şey değildir. Bu ibareleri Tabiîn'den ne bir sadık, ne bir zahid ne de bir imam ağızlarına almamış, onların talebeleri de bunları kullanmamışlardır… La havle ve la kuvvete illa billah… Tasavvuf, sülûk,

[2339] El-İ'tisam (s.348)
[2340] El-İ'tisam (s.349)
[2341] Tedribu'r-Ravi (1/283)
[2342] Tedribu'r-Ravi (1/283)

seyr ve muhabbet ancak Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabından gelen; Allah'tan razı olmak, takva, Allah yolunda cihad, Şeriatın edepleriyle edeplenmek, Kur'an'ı tertîl ile ve manasını düşünerek okumak, namazı huşu ile kılmak, yerine göre oruç tutmak ve bazen tutmamak, iyilik yapmak için gayret sarf etmek, başkasını kendine tercih etmek, bilmeyene öğretmek ve müminlere alçak gönüllü olup, kâfirlere karşı izzetli olmak gibi şeylerdir. Allah dilediğini sıratı mustakîme iletir."[2343]

Aslında Ebu Said İbnu'l-A'rabi'nin bu izahında anlatılan şeyler, İslam'ın ta kendisidir ve ona "Tasavvuf" ismini vermek bile gereksizdir. Delilsiz olarak herhangi bir ıstılahın kullanılmasına şiddetle karşı çıkarken kendisinin, "Tasavvuf" kelimesinin kullanımına da karşı çıkması gerekirdi. Zira bu kelime de Tabiin asrından sonra ortaya çıkmış ve maalesef bu isim, İslam dışı unsurların İslam'a sokulmasında bir maske olmuştur.

Saîd b. Amr el-Berzaî şöyle demiştir: "Ebû Zur'a'ya Hâris el-Muhâsibî ve kitaplarının sorulduğuna ve onun şöyle cevap verdiğine şahit oldum: "Bu kitaplardan sakının. Bu kitaplar bid'at ve sapıklık kitaplarıdır. Sana rivayetleri tavsiye ederim. Zira onlarda seni o kitaplara muhtaç bırakmayacak şeyler bulacaksın." Ona: "Bu kitaplarda da ibret vardır" denilince şöyle dedi: "Allah Azze ve Celle'nin kitabında kendisine ibret bulunmayan kimse için bu kitaplarda ibret bulunması söz konusu değildir. Malik b. Enes, Sufyân es-Sevrî, el-Evzâî ve önceki imamların; kalbe gelen düşünceler, vesveseler ve bu gibi şeyler hakkında kitaplar tasnif ettikleri size ulaştı mı? Onlar, ilim ehline muhalefet eden bir topluluktur. Bazen bize el-Hâris el-Muhâsibî ile bazen Abdurrahim ed-Dubeylî ile bazen Hâtim b. El-Asam ile bazen de Şakîk ile gelirler." Sonra şöyle dedi: "İnsanlar bid'atler konusunda ne kadar da hızlılar!"[2344]

Suveyd şöyle dedi: Abdurrahman b. Mehdî'nin, Sufiler'den bahsedilince şöyle dediğini işittim: "Onlarla oturmayın. Kelamcılarla da oturmayın."[2345]

İshak b. Davud b. Subayh şöyle demiştir: Abdurrahman b. Mehdî'ye dedim ki "Ey Ebu Said! Beldemizde şu sufilerden bir topluluk var." Dedi ki: "Onlara yaklaşma. Zira onlardan bir topluluk gördük, bazılarını deli ettiler, bazılarını da zındık yaptılar."[2346]

Said b. Nasr'dan: "Sufyan b. Uyeyne'ye dedim ki: "Ey Ebu Muhammed! Yanımızda kıldan elbiseler giyen bir topluluk var. Azık

---

[2343] Zehebi Siyeru A'lamin-Nubela (15/410)

[2344] **Sahih maktu.** Ed-Duâfâ ve Ecvibeti Ebî Zur'atu'r-Râzî Alâ Suâlâti'l-Berzaî (2/561) Hatib el-Bagdadi, Tarih (8/215); Tehzibu't-Tehzib (2/117); Mîzânu'l-İtidal (2/165); İbn Cevzî, Telbîsu İblis (s.150).

[2345] **Sahih maktu.** İbn Batta el-İbane (483)

[2346] **Sahih maktu.** Ebu Bekr el-Hallal, el-Has Ale't-Ticare (93)

almadan hac yapıyorlar ve azık taşıyanın mümin olmadığını iddia ediyorlar." Dedi ki: "Yalan söylüyorlar. Onlar sünnetin düşmanlarıdır. Onlarla oturmayın ve konuşmayın."[2347]

İmam Şafii şöyle demiştir: "Akıllı bir kimse tasavvufa girse, öğlen olmadan ahmak olur çıkar"[2348] Yine İmam Şafii şöyle der: "Tasavvuf tembellik üzerine kuruludur."[2349]

İbnu'l-Mubarek şöyle demiştir: "Sufilerden akıl sahibi hiç kimse görmedik."[2350]

Sufiler, veliler konusunda aşırılık yapar, onların fayda ve zarar verdiklerini, kâinatta tasarrufta bulunduklarını iddia ederler. Vahdeti vücuda (varlığın birliğine) ve böylece her şeyin rab olduğuna inanırlar.

Muhammed el-Bulkini, Ahmed eş-Şernubî'nin dilinden yazdığını belirttiği Kitabu'l-Guyubî Fî Tabakati'ş-Şernubî (Dört Kutubun Gizemli Dünyaları adıyla tercüme edilmiştir) adlı kitabında şöyle diyor: "Bir gün Ahmed eş-Şernubi'ye şöyle sordum:… Ey efendim! Bana güç sahibi dört seyyidin (Ahmed er-Rifai, Ahmed el-Bedevi, Abdulkadir el-Geylani ve İbrahim ed-Dusuki'yi kastediyor) kerametlerini bildir. Başkaları değil de, neden yeryüzünü sırf bunlar paylaştılar? Dedi ki: "Onların kerametleri sayılamayacak kadar çoktur. Ancak ben sana birkaç tanesini anlatayım…[2351]

"Biz Kabe-i müşerrefenin üzerinde iken İbrahim ed-Dusuki bana şöyle anlattı:… "Bizim kerametlerimizden biri; biz ecelini bilmeden bir müminin eceli gelmez. Ne gece, ne gündüz hiç kimse ölmez ki, onun ruhu bana gelmesin. Geldiğinde dilersem onun ruhunu tekrar bedenine gönderirim. Ama eceli gelmişse ruhunu eceliyle birleştiririm, o zaman ölür. Bizim kerametlerimizden bir diğeri: Rabbim benim konuşmama ve "Ben Allah'ım" dememe izin verdi. Bana: "Sen aldırma, "ben Allah'ım" de" hitabında bulundu. Bir diğer kerametimiz: "Dünyanın günü dolup da İsrafil Sur'a üfleyeceği zaman, ben izin vermeden ona üfleyemeyecek. Bir diğer kerametimiz: Annemi bakire olduğu kızlık döneminde ben himaye ettim…"[2352]

Adı geçen eserde buna benzer küfür içeren birçok saçmalık zikrettikten sonra diğer peygamberlerin çözemediği sırları çözdüğüne dair küfür dolu iddialar ed-Dusuki'ye nispet edilmektedir. Tasavvuf ve menkıbe kitapları bunun gibi Rububiyet, ulûhiyet ve isim-sıfat tevhidine aykırı birçok

---

2347 İbn Hibban es-Sikat (8/269)
2348 **Sahih maktu.** Ebu Nuaym Hilye (9/142) Beyhaki Menakıbu'ş-Şafii (2/207)
2349 Ebu Nuaym Hilye (9/137)
2350 **Sahih maktu.** Ebu Bekr el-Hallal, el-Has Ale't-Ticare (94)
2351 Dört Kutubun Gizemli Dünyası, Ocak Yayınları (s.12)
2352 A.g.e (s.15)

ifadeler içermektedir. Burada maksadımız, sufilerin rububiyet konusunda nasıl bir şirk itikadı içinde olduklarına dair örnek vermektir.

Âlimler tasavvufu red konusunda çok çabalar göstermişler, bu yüzden eziyetlere uğramışlardır. Bunlardan birisi de bizzat tasavvuf kültürü içerisinde yetişen İmam Suyutîdir. O, sufilerin şeyhliğine tayin edildikten sonra, zamanında Sufilerin birçok yanlışlarına uyarıda bulunmuştur. Onların dergâhlarda çalışmadan yaşadıklarını, farz ibadetleri yerine getirmediklerini ve tasavvuf ahlakı diye bilinen esaslara uymadıklarını görmüştür. Bu yüzden onlara nasihatlerde bulunmuştur.[2353] Lakin sufiler intikam almak için Suyuti'ye saldırmışlar, neredeyse öldürecek hale gelmişler, onu fasıklıkla suçlamışlardır.[2354] Bu olay hicri 903 yılı Cemadiyelahira ayında olmuştur. Sufiler bununla da yetinmemiş, onu sultan Tomanbay'a şikâyet etmişler, öldürtmeye teşvik etmişler ve sürgün ettirmişlerdir.

Şeyhleri Rabıta Yapanlar Müşriklere Benzer

Ömer b. el-Hattâb radıyallahu anh'den: Cibril aleyhi's-selâm, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e:

فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِحْسَانِ، قَالَ: «أَنْ تَعْبُدَ اللهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ، فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ»

"Bana ihsandan haber ver" dedi. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki: "**Allah'a, O'nu görüyormuş gibi ibadet etmendir. Zira sen O'nu görmesen de O seni görmektedir**."[2355]

Ebû Hureyre radıyallahu anh'ın rivayetinde:

أَنْ تَعْبُدَ اللهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ، فَإِنَّكَ إِنْ لَا تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ

"**Allah'ı görüyormuşsun gibi O'ndan korkmandır. Zira sen O'nu görmesen de muhakkak O seni görmektedir**."[2356]

İbn Ömer radıyallahu anhuma'dan: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem vücudumun bir kısmından tuttu ve şöyle buyurdu:

اعْبُدِ اللهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ

"**Alllah'a sanki O'nu görüyormuşsun gibi ibadet et**."[2357]

[2353] Şa'rani Zeylu't-Tabakati'l-Kubra (el yazma v.24)
[2354] İbn Iyas Bedaiu'z-Zuhur (2/339)
[2355] **Sahih.** Muslim (8)
[2356] **Sahih.** Buhârî (50, 4777) Muslim (9)

Şeyhleri rabıta yapmak, kulun her an Allah'ın kendisini gördüğünü düşünerek ibadet etmesi olan ihsan'dan alıkoyan bir şirktir.

Rabıta Hakkında Şüphelere Cevaplar

Bir tasavvuf taraftarının bana yazdığı, rabıta hakkında şüphelerini içeren mektup şu şekilde: "*Selamun Aleykum Ebu Muaz. Aliyyu'l-Kari'nin Mişkatu'l-Mesabih şerhi Mirkatu'l-Mefatih isimli eserinde (15/129) şu malumat zikredilmiş: "Hakikatte hikmet, ilmin itkanı (yakini olması), amelin şeriat ve tarikat üzere olmasıdır. Hikmet sahibi, şu hadisi şerif hükmünce; "**Kim kırk sabah Allah için halis/ihlaslı olursa, Allahu Teâla kalbinden, lisanına hikmet pınarlarını fışkırtır.**" İlmi ile amil olan, muhlis ve kâmil olandır. Bu zat kemale erdiren mürşid olur. Herkes üzerine bu gibi bir zatla birlikte olmayı talep etmek lazımdır ki onunla sohbete nail olsun. Allahu Teâlâ buyurdu: "**Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve sadıklarla beraber olun**." (Tevbe:119) Yani kavlen/sözünüzle ve halen/halinizle. Bazı arifler derki: "Allah ile birlikte olun, şayet buna gücünüz yetmezse, Allah ile beraber olanla beraber olun." Bu zatın hallerinin sıhhatinin alameti, sözleri ve fiillerinin tashihinden sonradır.*

Şimdi iyi düşünmek lazım, böyle yakini iman sahibi olan sadık kimselerle birlikte olmak, Allahu Teâla ile birlikte olmak değil midir? Bu zatlar görülünce Allahu Teâla hatırlanır. O halde bu zatları mana itibarıyla hatırda bulundurmak neden yasak olsun! Asla bu gibi bir düşünce doğru olamaz. Çünkü ayeti kerime açıkça beyan etmiştir ki her hal ve zamanda, söz ve fiillerinizle benim dostlarımla birlikte olun, haliniz sözünüz ve işleriniz onlara uysun, asla muhalif olmasın.

*Şu hadisi şerif bu konuyu izah eder: "**Kişi sevdiği ile beraberdir**." Ayrıca ashabtan Sevban radıyallahu anhın kıssası da bizlere rabıtanın, sevginin ne kadar ileri derecede olmasını göstermektedir. Abdullah b. Abbas radıyallahu anhuma'dan rivayet edilen kıssada, Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in hanımlarından birinin yanına gidince kendisine ayna veriyorlar, aynaya bakınca aynada Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in suretini görmüştür. Bu durum rüyasında Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'i gördükten sonra vaki olmuştur. Huzeyme radıyallahu anh hadisinde bahsedilen ve Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in alnına secde etmesi meselesi de, mürşid olan zatın müridlerine teveccühüne delildir. O halde iyice incelediğimiz zaman tarikatta hiçbir şey delilsiz değilmiş, ama delil arayan ve kabul eden için bu böyledir. İnkâr için, muhalefet için ararsanız hiçbir şey delil olmaz hatta aksine delil zannedilir.*

Ancak biz açıkça söylüyoruz ki, hangi ayeti ve hadisi şerifi getirirseler getirsinler, mutlaka onu kendileri aleyhine delil yapmak

[2357] **Sahih.** Ahmed (6156)

mümkündür, bunu acizâne iddia etmekte hiçbir mahzur görmüyorum, aksini iddia eden varsa buyursun…

*Muhaliflerin getireceği en büyük ve kendilerine göre en sağlam delil ne olabilir? Mesela "**Ancak sana ibadet ederiz ve ancak senden yardım isteriz**" (Fatiha: 5) ayeti kerimesi… Bu ayeti kerimeyi bir talebenin hocası karşısında tekrar ederek okuduğunu düşünelim, o durumda talebe hocaya mı hitab eder yoksa Allahu Teâla'ya mı? Elbette Allahu Teâlaya.. Hoca vesiledir, maksud Allah'tır.*

O halde mürid mürşidin veçhine bakarak ve onu tasavvur ederek "Allah, Allah" derse, ne yapmış oluyor? Aracı ve vesile ile maksud olan Rabbisini zikrediyor… Aynı talebenin hocası yardımıyla ayetleri öğrenmeye çalışması gibi. Bu hususu anlamayan kalın kafalılara ne diyelim. O zaman bunlar Kabe'ye dönerek namaz kılmasınlar da direk Allaha dönsünler bakalım??? Mecburen bir vesile gerekir; hatta emir böyledir. Dinlemeyen, yani Kâbe'ye dönmeden kılan kâfir olur. Vesileye başvurmadan Allah'a ulaşacağını zanneden de mahrum olur.

*Muhaliflerin başka bir delili, "**İstediğin zaman sadece Allah'tan iste**…" şeklinde gelen hadisi şeriflerdir. Bunlara karşı birçok hadisi şerifler getirerek bu iddialarını nakzedebiliriz. Bir tanesi a'ma/kör olan bir zatın gelip Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'den dua istemesidir. Nebî sallallahu aleyhi ve sellem ona dua etmedi de "Git abdest al, iki rekât namaz kıl ve şöyle dua et" buyurdu ve duanın sonunda "Ya Muhammed! Hacetimi yerine getirmesi için seninle rabbime yöneliyorum/tevessül ediyorum" demesini emretti.*

Şayet bu emri, Allah'tan başkasından istemek manasında olsaydı, o a'ma olan kişiye böyle emreder miydi? Demek ki, Allahu Teâlanın razı olduklarını vesile etmekle sanki Allah'tan istemiş gibi oluyor, arada fark yok, hatta böylesi Allah için daha hoştur. Evet, yağmur duası için yapılan uygulamalar da bunu teyid eder.

Muhalifler bazen de putçuların putlarını vesile ederek Allah'a yakınlaşacaklarını iddia ettikleri ayetlerle delil getirirler. Evvela şunu bilsinler ki o ayetler putçu müşrikler hakkındadır ve onlar putlara ibadet ederler. Yani Allah ile beraber putları da ilah olarak kabul ederler ve onların emir ve yasaklarına tabi olurlar.

***Ebu Muaz** bir derviş, ehli sünnet itikadında olunca, Allah'tan başka ilah kabul edebilir mi??? Asla!!! Mürşidi onun için bir vesiledir ve Allah'ın rızasına ulaştıran yolu kendisine öğretir. Eğer mürşid Allah ve resulüne muhalif bir şey emretse zaten mürşid olamaz ve ona kimse tabi olamaz. O halde mürşidler müridleri kendilerine davet etmezler, bilakis Allah ve Resulüne davet ederler ve Allah ve Resulünun emirlerini yasaklarını müridlerine tebliğ ederler. Bu ikisinin arasını ayıramayan kalın kafalılar da mürşidleri putlara benzeterek çok büyük bir iftiraya düçar olurlar…*

Netice olarak deriz ki, bütün Kur'an ve hadisi şerifler, her müslümanın bir alime tabi olmasını, takva ve Salih kimselelrle birlikte olmasını ya direk olarak veya dolaylı olarak emreder, ama kim anlayacak???"

Cevaplar

Aleykum selam. Öncelikle Aliyyu'l-Kari'nin adı geçen kitaptaki sözleri "*Bu zatın hallerinin sıhhatinin alameti, sözleri ve fiillerinin tashihinden sonradır*" cümlesiyle bitmektedir. Sanki devam eden kısımlar da Aliyyu'l-Kârî'ye aitmiş gibi anlaşıldığından bu uyarıyı yapmak gerekti.

"*Kim kırk sabah Allah için ihlaslı olursa*…" sözünün Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'e nispeti sahih değildir. Nitekim Aliyyu'l-Kari'nin bizzat kendisi el-Esraru'l-Merfua (no:454) ve uydurma hadislere dair telifte bulunan muhaddisler bunun sahih olmadığını zikretmişlerdir. Aliyyu'l-Karî'nin sözlerinde rabıtayla doğrudan alakalı bir şey de yoktur.

İstikamet sahibi bir hoca anlamında bir mürşidden ilim öğrenmeye, ondan istifade etmeye kimse karşı çıkmaz. Âlim olmayan kimsenin ilim tâlibi olması veya en azından ilim ehline sorması gerekir. Nitekim Muaz b. Cebel radıyallahu anh'den gelen rivayete göre O şöyle demiştir: "Ya âlim ol, ya ilim öğrenen ol, ya da dinleyen ol. Sakın dördüncüsü olma, yoksa helak olursun."

Yani, ilmi dinleyen ve sormayan bir kimse isen, o zaman bir cahil olarak yaşarsın. Allah Tebârek ve Teâlâ'ya nasıl ibadet edeceğini bilemezsin. İlim ehline mesele sormaya gelince, bu konuda bir ihtilaf yoktur.

Ama tarikat şeyhi edinmeye gelince, sizler bilmektesiniz ki Allah Tebârek ve Teâlâ'ya ulaştıracak olan yol; Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in bizi üzerinde bıraktığı dosdoğru yoldur. Âlimler bu yolun rehberleridirler. Kendilerine sorulması gerekenler onlardır.

Müslümanın kendisine tabi olmak ve kendisinden ilim öğrenmek için, başka âlimlerden ayrı olarak özellikle bir şeyh/hoca edinmesi caiz değildir. Çünkü burada çirkin bir hataya düşer. O da şudur: Bizim ibadette Allah Azze ve Celle'yi birlememiz gerektiği gibi, ittibâ/uyma hususunda da Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'i birlememiz gerekmektedir. İlim ve fazilet hususunda ne kadar üstün olursa olsun, tâbî olmak için âlimlerden sadece birini seçmemiz caiz değildir. Böyle bir makam sadece Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e aittir.

"**Şehadet ederim ki Allah'tan başka ibadete layık hak ilah yoktur ve şehadet ederim ki Muhammed O'nun kulu ve rasulüdür**" diyerek şehadet eden kimsenin sözünün manası budur. İnsanlar içinde onun tâbî olacağı kişi Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'dir. Müslüman, tek bir şeyh veya kendisinden ilim öğrenmek için tek bir hoca edinirse, diğer şeyhlerden ve diğer âlimlerin ilminden faydalanamaz. Bu durum, Rasulullah

sallallahu aleyhi ve sellem'e ittibâ'nın ihlal edilmesi olur. Muhakkak ki bizim, rasulümüz sallallahu aleyhi ve sellem'in üzerinde bulunduğu yolu göstermeleri için bütün âlimleri rehber edinmemiz gerekir.

Tek bir âlim, ilimden ne getirirse getirsin, onun durumu ve bütün âlimler hakkında geçerli olan durum, Allah Azze ve Celle'nin şu ayetinde geçtiği gibidir: "**Size çok az bilgi verilmiştir.**" (İsra 85)

Her müslümanın bir şeyh edinmesi gerektiği sözü, eski bir Sufî hurafesidir. Her müslümanın ya âlim, ya ilim talebesi ya da ilmin dinleyicisi olması gerekir. Aksi halde helâk olur. Yalnızca bir şeyh edinmeye gelince, bu şeytanların amelindendir.

Tasavvuf ekolleri mürşid anlayışında sapmalar göstermiş, gassal (ölü yıkayıcının) elinde meyyit (ölü) gibi mürşide teslim olmayı şart koşmuşlardır. Nebî sallallahu aleyhi ve sellem dışında herhangi bir beşere böyle bir teslimiyet göstermek ittibâda şirktir. Zira Allah Azze ve Celle yalnızca vahyin gözetimi altında olan peygamberi için böyle bir yetki vermiş, onun dışındaki yetki sahiplerine ancak Allah ve rasulüne itaate uygun konularda itaat izni vermiştir. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: "**Biz, gönderdiğimiz herbir peygamberi, ancak Allah'ın izniyle itaat olunması için gönderdik**" (Nisa 64)

Ali radıyallahu anh şöyle rivayet etmiştir:

بَعَثَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَرِيَّةً فَاسْتَعْمَلَ رَجُلًا مِنَ الأَنْصَارِ وَأَمَرَهُمْ أَنْ يُطِيعُوهُ، فَغَضِبَ، فَقَالَ: أَلَيْسَ أَمَرَكُمُ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ تُطِيعُونِي؟ قَالُوا: بَلَى، قَالَ: فَاجْمَعُوا لِي حَطَبًا، فَجَمَعُوا، فَقَالَ: أَوْقِدُوا نَارًا، فَأَوْقَدُوهَا، فَقَالَ: ادْخُلُوهَا، فَهَمُّوا وَجَعَلَ بَعْضُهُمْ يُمْسِكُ بَعْضًا، وَيَقُولُونَ: فَرَرْنَا إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ النَّارِ، فَمَا زَالُوا حَتَّى خَمَدَتِ النَّارُ، فَسَكَنَ غَضَبُهُ، فَبَلَغَ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: «لَوْ دَخَلُوهَا مَا خَرَجُوا مِنْهَا إِلَى يَوْمِ القِيَامَةِ، الطَّاعَةُ فِي المَعْرُوفِ»

"Nebî sallallahu aleyhi ve sellem bir seriyye gönderdi ve başlarına Ensâr'dan birini emir tayin ederek ona itaat etmelerini emretti. Bu emir öfkelendi ve şöyle dedi: "Nebî sallallahu aleyhi ve sellem size bana itaat etmenizi emretmedi mi?" Onlar da: "Evet" dediler. Emir: "Benim için odun toplayın" dedi. Onlar da topladılar. "Bir ateş yakın" dedi, onlar da yaktılar. "İçine girin" dedi. Onlar düşündüler ve birbirlerini engellediler. Dediler ki: "Ateşten Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'e kaçtık" Onlar bu halde devam

ederken ateş söndü ve emirin de öfkesi dindi. Bu hâdise Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'e ulaşınca şöyle buyurdu: "**Şayet o ateşe girselerdi kıyamet gününe kadar oradan çıkamazlardı. İtaat ancak meşrû olan konudadır**."[2358]

. Bu hadisten şu faideleri anlıyoruz:

1- Bu emir tayin edilen şahıs sahabeden birisidir ve bizzat Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem tarafından görevlendirilip, ona itaat edilmesi emredilmiştir. Tasavvuf ehlinin teslim olmayı öngördükleri şeyhler ise sahabenin en alt mertebede olanından dahi daha alt konumdadır. Üstelik Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in tasavvuf şeyhlerine itaat etmeyi emrettiğine dair hiçbir belge yoktur.

2- Nebî sallallahu aleyhi ve sellem itaat edilmesini emretmiş olduğu halde, seriyyede bulunan sahabeler, gassal elinde meyyit gibi teslim olmamışlar, kitap ve sünnete aykırı gördükleri bir durumla karşılaşınca, "**Allaha itaat edin, rasule itaat edin ve sizden olan emir sahiplerine de. Herhangi bir şeyde çekişirseniz onu Allah'a ve rasulüne döndürün**.." (Nisa 59) ayetinin gereğiyle amel etmişler, kendilerinden olan emir sahibinden Allah'a ve rasule itaate aykırı bir durum görünce onu rasule arz etmişlerdir.

3- Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem, kim olursa olsun, itaatin ancak meşru konularda caiz olabileceğini beyan etmiştir. Şayet bu kayda itibar etmezlerse müşrik olacaklarını da bildirmiştir. Çünkü "**bir daha ateşten çıkamazdınız**" sözü ancak şirk ve küfür ehli için söylenebilecek bir sözdür.

Şimdi insafla düşünün, Minhâcu'l-Fukarâ adlı kitabında; "Şeyhinin içki içtiğini dahi görsen, "A*llah onu şerbete çevirmiştir*" diye yorumla" diyen Şeyh İsmail Ankaravî, Şems'in karısını kaybettiğini, bu sebeble Celaleddin Rumi'nin dervişleriyle beraber onu aramaya çıktıklarını, sonra Celaleddin eve geldiğinde Şems'i karısıyla sarmaş dolaş görüp derhal dışarı çıktığını, tekrar girdiğinde kadını göremediğini, bunun hikmetini sorduğunda ise "Beni kendisiyle beraber gördüğün o kadın Allah idi" demesi üzerine teslimiyet göstermesini, bu hikâyelerin tarikat mensuplarına teslimiyet numunesi olarak sunulmasını, Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in bu açık uyarısının yanında nereye koyabiliriz?

Diyorsunuz ki: "*Şimdi iyi düşünmek lazım, böyle yakini iman sahibi olan sadık kimselerle birlikte olmak, Allahu Teâla ile birlikte olmak değil midir*?"

Bu sözleriniz de Kitap ve Sünnete aykırıdır. Zira bizler insanların yakinî iman bir tarafa, imanlarına dahi şahitlik edemeyiz. Zira iman; kalp

[2358] **Sahih.** Buhârî (4340, 7257) Muslim (1840, 40)

hasletleridir. Biz sadece İslâmlarına, yani azalarıyla yerine getirdikleri hasletlerden dolayı müslümanlıklarına ya da küfürlerine şahitlik edebiliriz. Kendimizin dahi müslüman olduğunu söyleriz, lakin "mümin" olduğumuzu iddia etmeyiz. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: "**Bedevîler "İman ettik" demektedirler. De ki: "Siz iman etmediniz. Fakat "İslâm olduk" deyin. Çünkü iman, henüz kalplerinize girmedi. Eğer Allah'a ve Rasûlüne itaat ederseniz, Allah amellerinizden hiçbir şey eksiltmez. Şüphesiz Allah, çok bağışlayıcıdır; çok merhametlidir.**" (Hucurat 14)

Sa'd b. Ebî Vakkâs radıyallahu anh şöyle anlatmıştır:

قَسَمَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَسْمًا، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ، أَعْطِ فُلَانًا فَإِنَّهُ مُؤْمِنٌ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَوْ مُسْلِمٌ»

"Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem bir taksim yaptı. Ben: "Ey Allah'ın rasulü! Falan kimseye de ver, zira o bir mü'mindir" dedim. Nebî sallallahu aleyhi ve sellem: "**Yahut bir müslüman de**" buyurdu..."[2359]

Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem kalplerini bilemeyeceğimiz için belirli bir şahıs için mü'min denilmesine karşı çıkmış, ancak İslâm'ı kabul etmişse, müslüman denilebileceğini belirtmiştir.

Diğer bir incelik de şudur: Cennetle müjdelenmiş bir sahabe olan Sad b. Ebi Vakkas radıyallahu anh dahi bu kimsenin kalbini bilemezken, tasavvuf ehli, şeyhlerinin kalpleri okuduğunu iddia etmektedirler! Allah rasulü sallallahu aleyhi ve sellem herhangi bir şahıs hakkında "mümin" ifadesinin dahi kullanılmasına karşı çıkmışken, tasavvuf ehli, kalplerine vakıf olmadıkları kimseleri "Allah dostu" olarak nitelemektedir.

İfadenizdeki diğer bir sakınca da, yakin derecesinde iman sahibi olduğu iddia edilen sadık kimseyle beraber olmak Allah Teâla ile birlikte olmak demek sözündeki şirktir. Zira Allah Teâlâ hiçbir sıfatında mahlûkuna benzemez. Dolayısıyla Allah Teâlâ'nın maiyyeti (beraberliği) kulların beraberliği gibi değildir. Sizin böyle bir anlam kastetmediğinizi ummakla beraber, sözün vardığı bu tehlikeli anlama da dikkat çekmek gerekir.

"*Allah dostları görüldüklerinde Allah'ın hatırlandığı kimselerdir*" sözüne gelince, "Allah'ın dostları" ifadesi umumi bir sıfattır, muayyen şahısları Allah dostu olarak ilan etmek, yukarıda zikrettiğim sebeplerden dolayı bizler için mümkün değildir. Allah'ın dostları, iyiliği emreden, kötülüğü yasaklayan, insanları Allah'tan sakındıran kimseler olduklarından, günah işlemeye meyletmiş birisi, iyiliği emretme ve kötülüğü yasaklama görevini yerine getiren birini gördüğü zaman Allah'ı hatırlar ve ondan vazgeçer. Bunun rabıtayla bir ilgisi yoktur.

[2359] **Sahih.** Buhârî (1478) Muslim (150)

Şöyle demişsiniz: "*O halde bu zatları mana itibarıyla hatırda bulundurmak neden yasak olsun! Asla bu gibi bir düşünce doğru olamaz. Çünkü ayeti kerime açıkça beyan etmiştir ki her hal ve zamanda, söz ve fiillerinizle benim dostlarımla birlikte olun, haliniz sözünüz ve işleriniz onlara uysun, asla muhalif olmasın. Şu hadisi şerif bu konuyu izah eder: "**Kişi sevdiği ile beraberdir**." Ayrıca ashabtan Sevban radıyallahu anh'ın kıssası da bizlere rabıtanın ve sevginin ne kadar ileri derecede olmasını göstermektedir*."

O zatları hatırda bulundurmanıza kimse karşı çıkmaz. Ama dikkat edin!' Bu masum sözü, şirk ibadetlerden biri olan rabıta hakkında kullanıyorsunuz! O rabıta ki, tam bir ibadet şuurunda, abdestli olarak, kıbleye yönelerek, huşû içerisinde, karşında şeyhi düşünerek yapılır. Allah Azze ve Celle'ye, Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in meşrû kıldığından başka bir şeyle ibadet etmek caiz değildir.

Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem: "**Her kim emrimiz olmayan bir amelde bulunursa reddolunur**" buyrulmuştur. Kaldı ki rabıtada Allah'a bir başkasının ortak koşulması, Allah ile beraber Allah'tan başkası için de huşû göstermek söz konusudur. Bırakın şeyhi, Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'i dahi bu şekilde rabıta etmek şirktir.

En son nazil olan ayet, Maide suresi 3. âyetidir ki bu ayette dinin tamamlandığı bildirilmiştir. Din tamamlandığı sırada hiç kimse insanların en hayırlısı olan Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'i rabıta etmedi. Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in vefatından sonra da bu yapılmadı.

Nitekim "Hanzala munafık oldu" diye sokağa fırlayan Hanzala radıyallahu anh kıssasını bilirsiniz. Hanzala radıyallahu anh Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in sohbetinde iken başka, onun yanından ayrıldığında başka hisler içinde olduğundan dert yanmıştı. Ebu Bekir radıyallahu anh de bu endişeye katılarak Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'e geldiklerinde, Nebî sallallahu aleyhi ve sellem, kendilerini nifak üzere hissettirecek kadar rahatsız eden bu durum karşısında onlara: "*Benim yanımdan ayrıldığınızda beni rabıta edin*" demeyip, "**Şayet her anınız benim huzurumda bulunduğunuz gibi olsaydı, sokaklarda rahat yürüyemez, melekler sizinle musafaha etmek için sıraya girerdi, lakin ey Hanzala, Bazen öyle, bazen böyle**" demiştir.

Yani her durumlarında kendisinin huzurunda bulundukları hal içerisinde bulunmalarını sağlamak için onlara rabıta gibi bir yol meşru kılmamış, beşerin fıtratına uygun olan normal durumun bu olduğunu ifade etmiştir. Allah'ın nebisi diliyle meşru kılmadığı bir şeyi kim meşru kılabilir? Öyle yaparsak şu ayetin tehdidine girmez miyiz: "**Yoksa onların, Allah'ın izin vermediği şeyi kendileri için dinde meşrû kılan bir ortakları mı var?**" (Şura 21)

Hem tarikat ehlinin uygulayageldikleri rabıta fiili asr-ı saadetten asırlarca sonra çıkmıştır. "**Kişi sevdiğiyle beraberdir**" hadisi gibi mütevatir bir hadisi rabıta yapmaya hiçkimse delil getirmemiştir. Allah'ın ayetlerini ve Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in hadislerini, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'den sonra insanların en üstünleri olan sahabeler, sonra tabiin, müçtehit imamlar böyle anlamamışlar, hiçbirinden rabıta ameli yaptıkları nakledilmemiştir.

Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur: "**Her kim, kendisi için doğru yol apaçık belli olduktan sonra, rasule muhalefet eder ve mü'minlerin yolundan başka bir yola tâbi olursa, onu girdiği yolda bırakırız ve cehenneme sokarız. Orası ne kötü bir yerdir**." (Nisa 115) Bu ayetin ilk muhatabı olan mü'minler sahabelerdir ve onlar rabıta yapmamışlardır. Rabıta yapan kimse, müminlerin yoluna da muhalefet ederek bu ayetin tehdidi kapsamına girmektedir.

Nebî sallallahu aleyhi ve sellem herhangi bir beşerin rabıta edilmesini meşrû kılmamış, ihsân'ı emretmiştir ki, yukarıda zikrettiğim hadislerde geçtiği gibi ihsân; kulun her durumda Allah'ın kendisini gördüğünün farkında olarak ibadet etmesidir. Rabıta ise Allah'ı bırakıp şeyhi onun yerine koymaktır.

Şöyle demişsiniz: "*Abdullah b. Abbas radıyallahu anhuma'dan rivayet edilen kıssada, Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in hanımlarından birinin yanına gidince kendisine ayna veriyorlar, aynaya bakınca aynada Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in suretini görmüştür. Bu durum rüyasında Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'i gördükten sonra vaki olmuştur*."

Bu rivayeti İbn Hacer Fethu'l-Bari'de meçhul sigasıyla zikretmiştir. Nitekim hiçbir hadis kitabında bunun isnadı mevcut değildir. İsnadı olmayan bir rivayetin delil olması mümkün değildir. Ayrıca sufilerin yaptıkları rabıta ile de bir ilgisi yoktur.

Diyorsunuz ki: "*O halde iyice incelediğimiz zaman tarikatta hiçbir şey delilsiz değilmiş, ama delil arayan ve kabul eden için bu böyledir. İnkâr için, muhalefet için ararsanız hiçbir şey delil olmaz hatta aksine delil zannedilir*."

Bilakis iyice incelemediğiniz zaman tarikatta herşeyi delil üzere zannedersiniz. Şahsım adına söyleyeyim ki, eski bir tasavvuf mensubu olarak, tasavvufun karşı çıkılan yönlerine delil bulup muhaliflere ispat etmek için çok çaba sarf etmiş birisiyim. Yani araştırmalarımda asla muhalefet veya inkâr maksadım yoktu. Lakin iman edenler için hakka teslim olmaktan başka bir yol yoktur. İyice incelediğim zaman tasavvuf yolunun Allah rasulü sallallahu aleyhi ve sellem'in sünnetine çok uygun zannedilmekle beraber taban tabana zıtlık arz ettiğini gördüm. Hamd âlemlerin rabbinedir.

Fakat görünen o ki "*Ancak biz açıkça söylüyoruz ki, hangi ayeti ve*

hadisi şerifi getirirseler getirsinler, mutlaka onu kendileri aleyhine delil yapmak mümkündür, bunu acizane iddia etmekte hiçbir mahzur görmüyorum, aksini iddia eden varsa buyursun.." şeklindeki iddialı sözlerinizle sizin maksadınız sanki; delile teslim olmamak için her türlü eğip bükmek!

Şöyle diyorsunuz: "*Hoca vesiledir, maksud Allah'tır. O halde mürid mürşidin veçhine bakarak ve onu tasavvur ederek "Allah, Allah" derse, ne yapmış oluyor? Aracı ve vesile ile maksud olan Rabbisini zikrediyor… Aynı talebenin hocası yardımıyla ayetleri öğrenmeye çalışması gibi. Bu hususu anlamayan kalın kafalılara ne diyelim. O zaman bunlar Kabe'ye dönerek namaz kılmasınlar da direk Allaha dönsünler bakalım? Mecburen bir vesile gerekir; hatta emir böyledir. Dinlemeyen, yani Kâbe'ye dönmeden kılan kâfir olur. Vesileye başvurmadan Allah'a ulaşacağını zanneden de mahrum olur.*"

Nebîler ve hocalar yani âlimler, ibadette değil, dinin tebliğinde ve ilmin öğrenilmesinde vesiledirler. Bu ikisinin arasını ayırmak zorunludur. İbadette Nebî sallallahu aleyhi ve sellem dahi vesile olamaz. Yani biz Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'den veyahut âlimlerden dini ve meşrû olan ibadetleri öğreniriz fakat hiçbir ibadeti Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'e veya âlimlere yönlendiremeyiz.

Müridin, şeyhinin yüzüne bakarak "Allah, Allah" diye zikretmesi ile Kâ'be'ye yönelerek ibadet edilmesini kıyaslıyorsunuz. Öncelikli olarak bilinmelidir ki, Ehl-i Sünnetin icmaıyla, ibadetlerde kıyas yapmak caiz değildir. İkincisi; Kâ'be'yi namazın kıblesi olarak Allah Teâlâ tayin etmiştir. Peki, Allah Teâlâ'yı zikretmenin kıblesi olarak şeyhleri kim tayin etti?

Ey muhataplarını kalın kafalılık, kendisini de delil üzere olmakla niteleyen! Mesela sahabelerin Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in yüzüne bakarak "Allah, Allah" diye zikrettiklerine dair bir delil getirebilir misiniz!?

Zikirde şeyhin yüzüne bakmak ile ibadette Kâ'be'ye dönmek arasında kıyas yaptığınıza göre şunu da söylemeniz gerekir ki, kıyasınız tam olsun: "Kâbeye dönmeden namaz kılan kafir olacağına göre, şeyhin yüzüne bakmadan Allah'ı zikreden de kafirdir diyebilecek misiniz?!!

Şöyle demişsiniz: "*Muhaliflerin başka bir delili, "**İstediğin zaman sadece Allah'tan iste**…" şeklinde gelen hadisi şeriflerdir. Bunlara karşı birçok hadisi şerifler getirerek bu iddialarını nakzedebiliriz. Bir tanesi a'ma/kör olan bir zatın gelip Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'den dua istemesidir. Nebî sallallahu aleyhi ve sellem ona dua etmedi de: "Git abdest al, iki rekat namaz kıl ve şöyle dua et" buyurdu ve duanın sonunda "Ya Muhammed! Hacetimi yerine getirmesi için seninle rabbime yöneliyorum/tevessül ediyorum" demesini emretti. Şayet bu emri, Allah'tan*

başkasından istemek manasında olsaydı, o a'ma olan kişiye böyle emreder miydi? Demek ki, Allahu Teâlanın razı olduklarını vesile etmekle sanki Allah'tan istemiş gibi oluyor, arada fark yok, hatta böylesi Allah için daha hoştur. Evet, yağmur duası için yapılan uygulamalar da bunu teyid eder."

Bu sözleriniz dinin bir kısmına iman edip bir kısmına iman etmemek ve nasları birbirine vuruşturmak anlamına gelmektedir. A'mâ hadisine gelince; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in a'ma'ya öğrettiği; "**Beni de O'nun için şefaatçi kıl**" sözü, "Onun benim gözümün iyileşmesi hakkındaki duasını kabul et" demektir. Bu cümle iddianızı temelden yıkmaktadır. Şayet âmâ adam gerçekten Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in zatı ile tevessülde bulundu ise, bu tevessül, Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'e has bir hüküm olurdu.

Bu durumda Ahmed ve diğer rivayetinde Hakim'in kaydettikleri "**ve şeffi'ni fih**" ziyadesinde geçen "fih" zarf edatı gözleri görmeyen adamın kendi nefsine raci oluyor. Yani toplu mana şöyle olur; "Allah'ım! O'nu bana (duasını kabul etmek suretiyle) şefaatçi eyle ve beni de kendim için (yaptığım duayı kabul ederek) şefaatçi eyle".

Nebî sallallahu aleyhi ve sellem bu a'ma sahabeye meşru vesileyi göstererek namaz kılmasını ve dua etmesini, kendisinin kendisine duasının ve peygamberin kendisi hakkında duasının kabul edilmesini Allah'tan istemesini salık vermiştir. Zira burada vesile edilen şey Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in duasıdır. Zatı değildir. Şayet zatı olsaydı, bu a'mâ sahabenin Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'e gelip dua istemesine dahi gerek yoktu. Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in yanına gelmeden de "Allah'ım peygamberin hürmetine…" diye dua edebilirdi.

Nitekim bunun ardından zikrettiğiniz yağmur duası örnekleri de aleyhinize delildir. Zira şayet vesile ile kastedilen dua değil de, Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in zatı olsaydı, Ömer radıyallahu anh, Abbas radıyallahu anh'ı dua etmesi için çağırmaz, Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in hürmetine diye dua ederdi. Fakat vesile ile maksat dua olduğundan ve Nebî sallallahu aleyhi ve sellem o anda vefat etmiş bulunduğu için dua etme imkânı olmadığından, Ömer radıyallahu anh Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in amcasını dua etmesi için çağırmıştır.

Şöyle diyorsunuz: "*Muhalifler bazen de putçuların putlarını vesile ederek Allah'a yakınlaşacaklarını iddia ettikleri ayetlerle delil getirirler. Evvela şunu bilsinlerki o ayetler putçu müşrikler hakkındadır ve onlar putlara ibadet ederler. Yani Allah ile beraber putları da ilah olarak kabul ederler ve onların emir ve yasaklarına tabi olurlar*."

Şunu sormak lazım; onların Allah'a ortak koşmaları, sizin anladığınız gibiyse emir ve yasakları koyan bu putlar kimlerdi? Şayet bu putlar taşlardan ibaretse nasıl emir ve yasak koyuyorlardı? Yok eğer söz

konusu olan şahısların ilah edinilmesi ise, acaba Mekke müşrikleri neden müşrik olmuşlardı? Kur'an ayetlerine baktığımız zaman Mekke'li müşriklerin yaratma, rızık verme, kâinatın tasarrufunu elinde bulundurma, gökten yağmuru indirme vb. rablik sıfatlarında Allah'a asla ortak koşmadıklarını anlıyoruz. Fakat onların şirklerinin; Allah'a ibadetlerinde, Allah'a yakın kabul ettikleri kulları, melekleri, cinleri aracı etmeleri olarak görüyoruz.

Ayeti bir daha okuyup tekrar düşünelim: "**Bilesiniz ki, hâlis dîn Allah'ındır. O'ndan başkasını "biz onlara, ancak bizi Allah'a daha çok yaklaştırmaları için ibadet ediyoruz" diyerek dost edinenler ise, Allah, onların ihtilâf ettikleri hususlarda, aralarında elbette hüküm verecektir. Elbette Allah, kâfir yalancı olan kimseye hidayet etmez"** (Zümer 3)

Bu müşriklerin maksadı nedir? Ayette görülüyor ki onların maksadı da Allah'a daha çok yakınlaşmak! Fakat o müşriklerle sizin aranızda tek bir fark var; Müşrikler Allah ile beraber başkalarına yönelmelerinin ve Allah ile beraber başkalarına seslenmelerinin de ibadet olduğunu biliyor ve itiraf ediyorlardı. Ama siz bir türlü bunu anlayamıyor ve itiraf edemiyorsunuz!

Siz bunu öğreninceye ve itiraf edinceye kadar biz de sizi tekfir etmiyoruz. Zaten bunu bir anlayabilseniz derhal şirkten uzaklaşacağınızı hüsnüzan ediyorum.

Nitekim şöyle demişsiniz: "*Ebu Muaz! bir derviş, ehli sünnet itikadında olunca, Allah'tan başka ilah kabul edebilir mi??? Asla!!!*"

Keşke ehl-i sünnet itikadında olduğunuzu ben de söyleyebilseydim. Fakat nasıl bir atalara bağlılık, nasıl bir taklit ve kibirdir ki, Mekke müşrikleri şirk koştuklarını bile bile, hem de itiraf ede ede devam ettiler. Allah bizleri onlar gibi olmaktan korusun!

Allah'tan Başkasına Duâ İçin Seslenenler Müşriklere Benzer

Cahiliye toplumu; salih kimseler hakkında aşırıya giderek dua ve ibadetlerinde onları Allah'a ortak koşar; Rasullerin ve salih kişilerin kabirlerini, onların yaşadıkları yerleri mescid ve türbe haline getirir, kabir ve türbeleri üzerine kandiller yakar, onlar için kurban keser, onların hürmetine yağmur isteyip onlardan medet beklerler ve bu türbeleri bayram günlerinde ziyaret edip birer bayram yeri haline getirirler ve bu şekilde onların kendileri için şefaatçi olacaklarını zannederler.

Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur:

وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَيَقُولُونَ هَؤُلَاءِ شُفَعَاؤُنَا عِنْدَ اللَّهِ قُلْ أَتُنَبِّئُونَ اللَّهَ بِمَا لَا يَعْلَمُ فِي السَّمَاوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ

“Onlar Allah'ı bırakıp kendilerine zarar da fayda da veremeyecek şeylere tapıyorlar ve: “Bunlar, Allah katında şefaatçilerimizdir” diyorlar." (Yunus 18)

وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّنْ يَدْعُو مِنْ دُونِ اللَّهِ مَنْ لَا يَسْتَجِيبُ لَهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَهُمْ عَنْ دُعَائِهِمْ غَافِلُونَ

“**Allah'ı bırakıp da kıyamet gününe kadar kendisine hiç cevap vermeyecek olan kimseye seslenenden daha sapık kim vardır? Hâlbuki onların seslenişlerinden de habersizdirler**” (Ahkaf 5)

أَلَا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَى إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ فِي مَا هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ كَاذِبٌ كَفَّارٌ

“**Bilesiniz ki, hâlis dîn Allah'ındır. O'ndan başkasını “biz onlara, ancak bizi Allah'a daha çok yaklaştırmaları için ibadet ediyoruz” diyerek dost edinenlere gelince, Allah, onların ihtilâf ettikleri hususlarda, aralarında elbette hüküm verecektir. Elbette Allah, kâfir yalancı olan kimseye hidayet etmez**.” (Zümer 3)

Nu’mân b. Beşîr radıyallahu anh’den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

الدُّعَاءُ هُوَ الْعِبَادَةُ، {قَالَ رَبُّكُمُ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ}

“**Şüphesiz duâ ibadetin ta kendisidir**.” Sonra şu ayeti okudu: “**Rabbiniz buyurdu ki: Bana duâ edin, size icabet edeyim. Bana kulluktan büyüklenenler hakir bir şekilde cehenneme gireceklerdir**.” (Mu’min 60)”[2360]

Ebû Hureyre radıyallahu anh’den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

مَنْ لَا يَدْعُو اللَّهَ يَغْضَبْ عَلَيْهِ

“**Allah, kendisine dua etmeyene (diğer rivayette kendisinden istemeyene) gazap eder**.”[2361]

[2360] **Sahih.** İbn Hibban (3/172) Ahmed (4/267, 271, 276) Ebû Dâvud (1479) Hâkim (1/667)

[2361] **Sahih.** Hakim (1/668) Ahmed (2/442) Buhari Edebu’l-Mufred (658) İbn Mace (3827) Tirmizi (3373) Ebu Ya’la (12/11)

Abdullah b. Mes'ud radıyallahu anh'den: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**Allah'ın dışında bir ortağa dua ettiği halde ölen kimse cehenneme girer.**"[2362]

İmran b. Husayn radıyallahu anh'den: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem babama şöyle dedi: "**Ey Husayn! Bugün kaç ilaha ibadet ediyorsun?**" Babam: "Altısı yerde, biri semada, yedi ilaha" dedi. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem: "**Bir şey istediğinde ve bir şeyden sakındığında hangisini ilah sayıyorsun**?" buyurdu. Babam: "Semadakini" dedi. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem: "**Ey Husayn! Muhakkak ki sen müslüman olursan sana fayda verecek iki kelime öğreteceğim**" buyurdu. Husayn müslüman olunca dedi ki: "Ey Allah'ın rasulü! Şimdi bana vaad ettiğin o iki kelimeyi öğret." Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**Şöyle söyle: Allah'ım! Bana rüşdümü (doğruluğu) ilham et. Nefsimin şerrinden beni sığındır.**"[2363]

Ebû Hureyre radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

يَخْرُجُ عُنُقٌ مِنَ النَّارِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، لَهُ عَيْنَانِ يُبْصِرُ بِهِمَا، وَأُذُنَانِ يَسْمَعُ بِهِمَا، وَلِسَانٌ يَنْطِقُ بِهِ، فَيَقُولُ: إِنِّي وُكِّلْتُ بِثَلَاثَةٍ: بِكُلِّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ، وَبِكُلِّ مَنِ ادَّعَى مَعَ اللهِ إِلَهًا آخَرَ، وَالْمُصَوِّرِينَ

"**Kıyamet günü cehennemden gören iki gözü, işiten iki kulağı ve konuşan bir dili olan bir boyun çıkacak, şöyle diyecektir: "Muhakkak ki ben, üç tür kimse için görevlendirildim: Her inatçı zorba, Allah ile beraber başka bir ilaha seslenen herkes ve suret yapanlar**!"[2364]

Abdullah b. Mes'ud radıyallahu anh'den: "**Oysa onların dua ederek kendilerine seslendikleri kimseler de Rablerine daha yakın olmak için vesile ararlar**." (İsra 57) ayeti hakkında şöyle dedi: "Bu ayet cinlerden bir gruba ibadet eden bir arap topluluğu hakkında inmiştir. Cinler müslüman oldular, onlara ibadet etmekte olan insanlar ise bunu fark etmediler. Bunun üzerine: "**Oysa onların dua ederek kendilerine seslendikleri kimseler de Rablerine daha yakın olmak için vesile ararlar**." (İsra 57) ayeti nazil oldu."[2365]

Rifa'a el-Cuhenî radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve

---

[2362] **Sahih.** Buhârî (4497, 6683)

[2363] **Hasen.** Tirmizî (3483) Bezzar (9/53) İbn Huzeyme et-Tevhid (215) Taberani (18/174) Buhari Halku Ef'ali'l-İbad (134) Ru'yani (85)

[2364] **Sahih.** Ahmed (2/336) Tirmizî (2574) Beyhakî, Şuabu'l-İman (6317)

[2365] **Sahih.** Buhârî (4714) Muslim (3030, 30)

sellem şöyle buyurdu:

إِنَّ اللَّهَ يُمْهِلُ، حَتَّى إِذَا ذَهَبَ مِنَ اللَّيْلِ نِصْفُهُ أَوْ ثُلُثَاهُ، قَالَ: لَا يَسْأَلَنَّ عِبَادِي غَيْرِي، مَنْ يَدْعُنِي أَسْتَجِبْ لَهُ، مَنْ يَسْأَلْنِي أُعْطِهِ، مَنْ يَسْتَغْفِرْنِي أَغْفِرْ لَهُ، حَتَّى يَطْلُعَ الْفَجْرُ

"**Muhakkak ki Allah gecenin yarısı veya üçte ikisi geçinceye kadar mühlet verir, fecir doğana kadar şöyle buyurur: "Kullarım benden başkasından istekte bulunmasınlar. Kim benden isterse ona icabet ederim, kim benden isterse ona veririm, benden bağışlanma dileyeni bağışlarım**."[2366]

Aişe radıyallahu anha'dan:

سَلُوا اللَّهَ كُلَّ شَيْءٍ حَتَّى الشِّسْعَ؛ فَإِنَّ اللَّهَ إِنْ لَمْ يُيَسِّرْهُ لَمْ يَتَيَسَّرْ

"**Bir ayakkabı bağı olsa dahi, herşeyi Allah'tan isteyin. Zira o nasip edilmeyecek olsaydı, ihtiyaç olarak çıkarılmazdı**."[2367]

Enes b. Mâlik radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**Sizden biriniz ihtiyacını veya kopan ayakkabı bağı bile olsa, bütün ihtiyaçlarını rabbinden istesin**."[2368]

İbn Abbâs radıyallahu anhuma'dan: "**Allah bize yeter ve O ne güzel vekildir**" sözünü İbrahim aleyhi's-selâm ateşe atılırken söyledi. Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem de bunu şöyle dedikleri zaman söyledi: "**(Size düşman olan) insanlar, size karşı bir araya geldiler; bu sebeple onlardan korkun" demişlerdir de, (bu söz) onların imanını artırmış ve "Allah bize yeter: O, ne güzel bir vekildir" demişlerdir**." (Al-i İmran 173)"[2369]

Esma bt. Umeys radıyallahu anha şöyle demiştir: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem bana sıkıntı anında şöyle dememi öğretti:

اللَّهُ، اللَّهُ رَبِّي لَا أُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا

[2366] **Sahih.** İbn Mâce (1367)

[2367] **Sahih mevkuf.** Ebu Ya'la (8/44) İbn Sunni Amelu'l-Yevm (355) Beyhaki Şuab (2/42)

* Ebu Hureyre radıyallahu anh'den merfu olarak: Beyhakî Şuabu'l-İman (2/41) Beyhaki: isnadı kuvvetli değildir demiştir.

* İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan: Deylemi (3378)

[2368] **Sahih.** Tirmizî (3604) Bezzar (13/294) Ebu Ya'lâ (6/130) İbn Hibban (3/148, 177) Beyhaki Şuab (2/40) Ziyau'l-Makdisi, el-Muhtare (5/9)

[2369] **Sahih.** Buhârî (4563)

"**Allah, Allah rabbimdir, O'na hiçbir şeyi ortak koşmam.**"[2370]

İbn Abbâs radıyallahu anhuma'dan: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem sıkıntı anında şöyle diyerek dua ediyordu:

لاَ إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ العَظِيمُ الحَلِيمُ، لاَ إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالأَرْضِ، وَرَبُّ العَرْشِ العَظِيمِ

"**Azim ve Halîm olan Allah'tan başka ibadete layık hak ilah yoktur. Göklerin, yerin ve yüce arşın rabbi olan Allah'tan başka ibadete layık hak ilah yoktur.**"[2371]

Allah Tek Olarak Anılınca Sıkılanlar Müşriklere Benzer

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

وَإِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَحْدَهُ اشْمَأَزَّتْ قُلُوبُ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ وَإِذَا ذُكِرَ الَّذِينَ مِنْ دُونِهِ إِذَا هُمْ يَسْتَبْشِرُونَ

"**Allah'ın adı tek başına zikredildiği zaman, âhirete îman etmeyenlerin kalpleri kinle dolar; fakat Allah'tan başkası, (yani putları) zikredildiği zaman da hemen neşelenirler**." (Zumer 45)

وَإِذَا ذَكَرْتَ رَبَّكَ فِي الْقُرْآنِ وَحْدَهُ وَلَّوْا عَلَى أَدْبَارِهِمْ نُفُورًا

"**Kur'ân'da Rabbını tek olarak zikrettiğin zaman, onlar da hoşnudsuzluk içinde dönüp kaçarlar**." (İsra 46)

Allah'ın Dışında İbadet Edilenleri İnkar Etmeyenler Müşriklere Benzer

Ebû Mâlik el-Eşcaî babası Târık b.Eşyem radıyallahu anh'den rivayet ediyor: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

مَنْ وَحَّدَ اللهَ تَعَالَى، وَكَفَرَ بِمَا يُعْبَدُ مِنْ دُونِهِ، حَرُمَ مَالُهُ وَدَمُهُ، وَحِسَابُهُ عَلَى اللهِ عَزَّ وَجَلَّ

"**Kim Allah Teâlâ'yı birliyor ve O'nun dışında kensisine ibadet edilenleri reddediyorsa, canının ve malının dokunulmazlığı vardır, (âhiretteki) hesabı ise Allah'a kalmıştır**."[2372]

[2370] **Sahih.** İbn Mâce (3882)
[2371] **Sahih.** Buhârî (6345, 6346) Muslim (2730)
[2372] **Sahih.** Muslim (23) Ahmed (3/472, 6/394) İbn Hibban (1/395) İbn Ebi Şeybe

Delilsiz Olarak Kutsallaştıranlar Müşriklere Benzer

el-Ma'rur b. Suveyd rahimehullah'tan: "Ömer b. El-Hattab radıyallahu anh ile beraber yola çıktık. Yolda karşımıza bir mescid çıktı. İnsanlar hemen orada namaz kılmaya başladılar. Ömer radıyallahu anh: "Bunlara ne oluyor?" dedi. "Bu Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in içinde namaz kıldığı bir mesciddir" dediler. Bunun üzerine Ömer radıyallahu anh şöyle dedi:

إِنَّمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ أَنَّهُمُ اتَّخَذُوا آثَارَ أَنْبِيَائِهِمْ بِيَعًا، مَنْ مَرَّ بِشَيْءٍ مِنَ الْمَسَاجِدِ فَحَضَرَتِ الصَّلَاةُ فَلْيُصَلِّ وَإِلَّا فَلْيَمْضِ

"Ey insanlar! Muhakkak ki sizden öncekiler nebîlerinden kalanları ibadet yerleri edinmelerinden dolayı helak oldular. Kim namaz vaktinde mescidlerden geçerse orada namazı kılsın, aksi halde geçsin gitsin."[2373]

Nafi dedi ki: "Ömer b. El-Hattab radıyallahu anh'e bazı insanların, altında Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in biat aldığı ağaca gittikleri ulaştı, bunun üzerine o ağacın kesilmesini emretti."[2374]

Ebu Vakıd el-Leysi radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem Huneyn gazasına giderken müşriklerin çevresinde toplandıkları, "Zatu envat" dedikleri üzerine silah ve diğer eşyalarını astıkları bir ağaca uğradı. Müşrikler topluca onun çevresinde oturuyorlardı. Sahabeler dediler ki: "Ey Allah'ın Rasulu onlarınki gibi bizim de bir "Zatu envat"ımız olsa iyi olmaz mı? Bize de böyle bir yer seç?" Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**Subhanallah! Bu sizin dediğiniz kardeşim Musa'nın kavminin dediğine benzer. Onlar da "Ey Musa! Onların ilahları olduğu gibi bizim için de ilahlar edin" dediler. Nefsim elinde olan Allah'a yemin ederim ki sizden öncekilerin adetlerini birer birer işleyeceksiniz**."[2375]

Nebî sallallahu aleyhi ve sellem, sırf kafirlere benzemelerinden dolayı onlara karşı çıkmıştır.

İslam'a yeni girmiş sahabeler müşrikleri takliden bir ağaç ile teberrük etmek isteyince Nebi sallallahu aleyhi ve sellem onlara karşı çıkmış ve onların bu talebinin, israiloğullarının Musa aleyhisselam'dan zamanlarındaki

---

(10/123) Bezzar (7/198)

[2373] **Sahih mevkuf.** Abdurrazzak (2/118 no: 2734) İbn Ebi Şeybe (2/151) İbn Hacer, Fethu'l-Bari (1/569)

[2374] **Sahih mevkuf.** İbn Ebi Şeybe (2/150) İbn Sad (2/100) İbn Hacer, Fethu'l-Bari (7/448)

[2375] **Sahih.** Tirmizi (2180) Ebu Ya'la (3/30) Ahmed (5/218) İbn Hibban (15/95) Taberani (3/244)

müşrikleri takliden bir ilah yapmasını istemelerine benzetmiştir. Burada bu sahabeler küçük şirki talep etmese de, onların talebinin, İsrail oğullarının talebine benzeme yönü; müşriklerin şirk olan bir ameline benzemeyi talep etmeleri bakımındandır.

Onlar bu ağaç ile müşriklerin teberrük etmesi gibi teberrük etmeyi talep ettiler. İsrail oğulları ise onların ilahı gibi bir ilah talep etmişlerdi. Her iki talep de tevhide aykırıdır. Zira ağaç ile teberrük şirk türlerindendir. İlah edinmek ise açık bir şirktir."[2376]

İmam Ebu Bekr et-Tartûşî şöyle demiştir: "Allah size rahmet etsin, görüyor musunuz, nerede bir ağaç, direk, duvar, kemer veya taş bulsalar, insanlar ona yöneliyor, değerini yüceltiyor, yanında şifa ve bereket umuyorlar. Üzerine kumaş parçası asıyor, yanında mum ve kandiller yakıyor veya oraya zeytinyağı adağında bulunuyorlar. İşte bu zâtu envattır. Bunları koparın ve sökün."[2377]

Özelliği olduğu iddiasıyla bir mekânın dua ve zikir için tahsis edilmesi açık bir sapıklıktır. Bu, karşı çıkılması gereken çirkin bir iştir. Zira bunda putlara tapanlara benzeme vardır. Bu iş, putlara tapmaya bir vesile veya putlara ibadetin bir türüdür. Zira putlara tapanlar, orada heykel veya buna benzer şeylerin bulunması sebebiyle bir yere yöneliyor, bununla hayır bekliyorlardı. Din, bunu hoş görmemiştir. Bu iş münkerlerdendir. Bunlardan bazısı, diğer bazısından daha beterdir. Oraya; namaz kılmak, dua etmek, Allah'ı zikretmek, yanında kurban kesmek veya ibadet türlerinden birini tahsis etmek için yönelmek arasında fark yoktur.[2378]

Büyüklerine Secde Edenler Müşriklere Benzer

Kays b. Sa'd radıyallahu anh'den: "Hire'den geldim. Onların din adamlarına secde ettiklerini görmüştüm ve kendi kendime: "Allah'ın rasulü buna daha layıktır" dedim. Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'e geldim ve: "Ben Hire'den geliyorum. Onların din adamlarına secde ettiklerini gördüm. Ey Allah'ın rasulü! Secde etmemize sen daha layıksın" dedim. Şöyle buyurdu: "**Ne dersin, kabrime uğrasan secde eder miydin?**" Ben: "Hayır" dedim. Şöyle buyurdu: "**Bunu yapmayın. Şayet bir kimsenin bir kimseye secde etmesini emredecek olsaydım, kadınların kocalarına secde etmelerini emrederdim. Zira Allah onlar üzerine hak yüklemiştir**."[2379]

Enes b. Malik radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve

---

[2376] El-Kavlu'l-Mufid (1/205)

[2377] Ebu Bekr et-Tartuşi'nin sözünü Ebu Şâme el-Makdisi, el-Bais Ala İnkaru'l-Bid'â ve'l-Havadis (s.24) kitabında nakleder. Bkz.: et-Tartuşî, el-Havadis ve'l-Bid'a (s.33)

[2378] Bkz.: İktizau's-Sirati'l-Mustakim (s.313-314).

[2379] **Sahih.** Ebu Davud (2140) Hakim (2/204) Taberani (18/352) Bezzar (9/199) Saduddin en-Ne'âl Meşyeha (s.102) Beyhaki (7/291)

sellem şöyle buyurdu: “**Bir insanın bir insana secde etmesi uygun değildir**.”[2380]

Ebu Hureyre radıyallahu anh’den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem bir bahçe duvarından girmişti. Bir deve gelerek ona secde etti. Bunun üzerine: “Biz sana secde etmeye şu deveden daha layıkız” dediler. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem ise şöyle buyurdu:

ما ينبغي لأحد أن يسجد لأحد ولو كان أحد ينبغي أن يسجد لأحد لأمرت المرأة أن تسجد لزوجها لما عظم الله عليها من حقه

“**Bir kimsenin bir kimseye secde etmesi yakışmaz**. **Şayet bir kimsenin bir kimseye secde etmesini emredecek olsaydım, Allah, kadının üzerinde kocasının hakkını büyük kıldığı için, kadının kocasına secde etmesini emrederdim.**”[2381]

Abdullah b. Ebî Evfâ radıyallahu anh şöyle dedi: “Muaz radıyallahu anh Şam’dan geldiğinde Nebî sallallahu aleyhi ve sellem’e secde etti. Nebî sallallahu aleyhi ve sellem: “**Bu nedir ey Muaz?**” dedi. O da: “Ben Şam’da onların din adamlarına ve rahiplerine secde ettiklerini gördüm. Kendi kendime bunu sana yapmak istedim.” Dedi. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: “**Böyle yapmayın. Şayet ben bir kimsenin Allah’tan başkasına secde etmesini emredecek olsaydım, kadının kocasına secde etmesini emrederdim. Muhammed’in nefsi elinde olana yemin olsun ki, kadın kocasının hakkını eda etmedikçe rabbinin hakkını eda edemez. Kocası, eşinden istekte bulunsa ve kendisi de deve üzerinde olsa, ona mani olmaya hakkı yoktur**.”[2382]

[2380] **Sahih.** Ahmed (3/158) Nesai Sunenu’l-Kubra (5/363) Ziyau’l-Makdisi el-Muhtare (5/265, 6/130, 131) Bezzar (13/93) Ebu Nuaym Delail (276, 287) Ebu Musa el-Medini Munteha Ragbati’s-Samiin (88) İbn Ebi’d-Dunya en-Nafaka (527)

[2381] **Sahih.** İbn Hibban (9/470) Hakim (2/206, 4/189) Tirmizi (1159) İbnu’l-Munzir el-Evsat (7557) İbn Bişran Emali (914) Ebu Bekr el-Meragi Meşyeha (s.396) Beyhaki (7/291) Bezzar (14/340, 15/219) İbn Ebi’d-Dunya en-Nafaka (534)

[2382] **Sahih.** İbn Hibban (9/479) Ziyau’l-Makdisi el-Muhtare (13/124) İbn Mace (1853) Ahmed (4/381) Yahya b. Muhammed b. Sâ’ad, Musnedu İbn Ebi Evfâ (no:4, 5) eş-Şaşi, Musned (1332) İbnu’l-Munzir el-Evsat (7558) İbn Ebi’d-Dunya en-Nafaka (541) Beyhaki (7/292) hadis mütevatirdir:

* **Muaz radıyallahu anh’den**: Ahmed (5/228) İbn Ebi Şeybe (2/261, 3/557) Hakim (4/190) Taberani (20/52, 175) Bezzar (10/226) Buhari Tarihu’l-Kebir (9/28) İbn Ebi’d-Dunya en-Nafaka (535)

* **Burayde radıyallahu anh’den**: Hakim (4/190) Darimi (1505) İbnu’l-A’rabi, el-Kubl ve’l-Muanaka (43)

* **Sa’lebe b. Ebi Malik’ten**: Ebu Nuaym Delail (282) Acurri eş-Şeria (1074)

* **Aişe radıyallahu anha’dan**: Ahmed (6/76) İbn Mace (1852) İbn Ebi Şeybe

Bu hadiste zikredilen secde, zahiri üzere hakiki secdedir. Bazı felsefecilerin iddia ettikleri gibi mecazî secde yahut selamlama için eğilme değildir. Şirk hususunda cehaletin mazeret olmayacağını iddia edenler, bunun tahiyye/selamlama anlamında bir secde olduğunu söylemişler, bu hususta meleklerin Adem aleyhi's-selâm'a selamlama secdesi yapmakla emrolunduğunu, yine Yusuf aleyhi's-selâm'ın kardeşlerinin ona secde etmelerinin de bu manada olduğunu iddia etmişlerdir. Onlar, bu sözlerini; "Şayet bu secdeyi hakiki secde olarak kabul edecek olursak, meleklerin ve Yusuf aleyhi's-selâm'ın kardeşlerinin şirk işlemiş olacaklarını, tevhid ve şirk konularında nesih söz konusu olmadığı için böyle bir mananın kabul edilemeyeceğini" söyleyerek gerekçelendirmişlerdir.

Bu iddiaya şöyle cevap verilir: Meleklerin Adem aleyhi's-selâm'a secde etmelerinin emredilmesi, Adem aleyhi's-selâm'ın Allah Azze ve Celle tarafından onlara kıble tayin edilmesi sebebiyle şirk değildir. Bu tıpkı müslümanların Mescidu'l-Haram'daki Kabeyi kıble edinmelerinin emredilmesi gibidir. Secde Allah'adır, Kabe yalnızca kıbledir. Başkasına secde etmek ise ya bu ibadetin Allah Azze ve Celle'den başkasına yönlendirilmesi sebebiyle yahut Allah'ın izin vermediği bir kıble edinmek sebebiyle şirk olmaktadır. Yine Yusuf aleyhi's-selâm'ın kardeşlerinin O'na secdeleri de Yusuf aleyhi's-selâm'ın; Allah Azze ve Celle'nin onlar için izin verdiği bir kıble olması sebebiyledir. Peygamberlerin rüyalarının vahiy olduğu bilinen bir hususdur. Yusuf aleyhi's-selâm'ın kardeşlerinin Yusuf

---

(3/558) İbn Bişran Emali (1378) Acurri eş-Şeria (1073) İbn Ebi'd-Dunya en-Nafaka (538) Deylemi (5038)

* **Selman radıyallahu anh'den**: Ebu Nuaym Tarihu İsbehan (1/235)

* **Cabir radıyallahu anh'den**: İbn Ebi Şeybe (3/558) Abd b. Humeyd (1051)

* **Zeyd b. Erkam radıyallahu anh'den**: Bezzar (10/226) Taberani (5/208) İbn Ebi Sabit, Cüz (el yazma no:142) İbn Ebi'd-Dunya en-Nafaka (540)

* **Ya'la b. Murre radıyallahu anh'den**: Ebu Nuaym Delailu'n-Nubuvve (284)

* **Suheyb radıyallahu anh'den**: Bezzar, Taberani (8/31) İbn Ebi'd-Dunya en-Nafaka (536)

* **İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan**: Bezzar (Keşfu'l-Estar 1467) Taberani (11/356) Ziyau'l-Makdisi el-Muhtare (12/338) İbn Ebi'd-Dunya en-Nafaka (539)

* **İbn Mes'ud radıyallahu anh'den**: Taberani Evsat (9/81) İsmail el-Ebehani Delailu'n-Nubuvve (135)

* **İsmet radıyallahu anh'd**en: Taberani (17/183)

* **Ensar'dan bir sahabeden**: Haris b. Ebi Usame Musned (498)

* **Suraka b. Malik radıyallahu anh'den**: Taberani (7/129) İbn Ebi'd-Dunya en-Nafaka (537)

* **Ebu Umame radıyallahu anh'den**: Ebu'l-Kasım es-Semerkandi Ma Kurribe Senedihi (no:17) Ebu Hafs el-Kettani Cüz, (el yazma no:55)

* **Gaylan b. Seleme radıyallahu anh'den**: Taberani (18/263) Ebu Nuaym Delail (285)

aleyhi's-selâm'a secde etmeleri, bunun Allah Azze ve Celle'nin rüyadaki vahiyle verdiği bir emir olduğunu bilmeleri sebebiyle olmuştur.

Said b. Cubeyr rahimehullah'tan: "İbn Abbas radıyallahu anhuma, "**Ben on bir yıldız gördüm**" (Yusuf 3) ayeti hakkında şöyle demiştir: "Nebilerin rüyası vahiy idi."[2383]

Bid'at ehli tarafından hadisin metni hakkında dile getirilen bir diğer şüphe de şöyledir: "*Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şirk olan bir fiili emretmeyi düşünmesi olacak şey değildir*"

Cevap: Bu iddia Kur'an'a aykırıdır. Zira Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: "**De ki: "Eğer Rahman olan Allah'ın bir çocuğu olsaydı, ben ona ibadet edenlerin ilki olurdum**" (Zuhruf 81)

Kıyam Ederek Saygı Gösterenler Kafirlere Benzer

Cabir radıyallahu anh'den: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem rahatsızlanınca namazı oturarak kıldı, biz de arkasında namaz kıldık. Ebu Bekr radıyallahu anh insanlara tekbiri işittiriyordu. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem bize dönünce ayakta namaz kıldığımızı gördü ve bize oturmamızı işaret etti. Biz de oturarak namazı kıldık. Selam verince şöyle buyurdu: "**Az önce neredeyse Faris ve Rum'ların, kralları otururken, kendilerinin ayakta duruşları gibi yapacaktınız. Böyle yapmayın. İmamınıza uyun. Eğer imamınız ayakta kıldırırsa siz de ayakta kılın. Oturarak kılarsa, siz de oturarak namaz kılın**."[2384]

Bu hadis, kıyamın ibadet türlerinden olmasının delillerindendir. Liderlere, ölülere, bayrağa vb. karşı ayakta durmak veya onlar için ayağa kalkmak, kâfirlere ait ta'zim ve saygı gösterme şekillerindendir.

Muaviye b. Ebi Sufyan radıyallahu anh'den: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu işittim: "**Kim insanların kendisi için kıyama durmalarına sevinirse cehennemde oturacağı yeri hazırlasın**."[2385]

Ebu Umame radıyallahu anh'den: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem asasına dayanmış olarak yanımıza çıkageldi. Biz de hemen ona ayağa kalktık. Şöyle buyurdu: "**Acemlerin saygı için birbirlerine kalktıkları gibi yapmayın.**"[2386]

Enes radıyallahu anh'den: "(Sahabelere) Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'den daha sevgili bir şahıs yoktu. Bununla beraber O'nu gördükleri

---

[2383] **Sahih.** Hakim (4/438) Tahavî, Şerhu Muşkili'l-Âsâr (14/465) Taberani (12/6)
[2384] **Sahih.** Muslim (413)
[2385] **Hasen.** Tirmizi (2755)
[2386] **Hasen ligayrihi.** Ahmed (5/253) Ebu Davud (5230) İbn Mace (3836)

zaman, bundan hoşlanmadığını bildikleri için ayağa kalkmazlardı."[2387]

Bayrak Karşısında ve Milli Marş Söylenirken Kıyama Duranlar Müşriklere Benzer

Şeyh el-Elbânî rahimehullah'a sorulan bir soru ve cevabı şu şekildedir:

Soru: Bayrak önünde saygı duruşunun hükmü nedir? Milli marş esnasında bayrak dikip önünde hareketsiz durmanın hükmü nedir?

Cevap: Şüphesiz bu kafir Avrupa'lıları takliddendir. Nitekim onları taklid etmekten genel olarak ve özel olarak yasaklanmış bulunuyoruz. Herhangi bir müslüman devletin kâfirleri taklid etmesi caiz değildir. Lakin mesele ileri gelenlerin buna müsaade etmemelerine dönmektedir.

Şüphe yok ki bu taklitçiliği ve kâfirlerin adetlerini İslamî adetlere çevirebilecek olan; dünyada kendisinin üzerinde yönetici bulunmayan müslüman yöneticidir. Memur veya askerlere gelince, İslam'dan sapmış olan bu kanunlara uymaktan başkasını yapamaz. İnsanların mertebelerinde Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şu hadisine göre, görünen durum budur:

مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ، وَذَلِكَ أَضْعَفُ الْإِيمَانِ

"**Bir münker göreniniz eliyle değiştirsin. Buna gücü yetmezse diliyle, buna da gücü yetmezse kalbiyle. Bu ise imanın en zayıfıdır**." [2388]

Bizler biliyoruz ki İslamî beldelerin çoğunda bu gibi problemler – söylediğimiz gibi – yabancıları taklid etmek sebebiyledir.

Mesela; Bazı İslâmî arap devletleri askerlerin sakal bırakmasına müsaade etmiyorlar. İnsanlar bu konuda hadiste zikredilen mertebelere göre hareket ederler. İnsanların çoğu bugün askere gittiklerinde sakallarını kesiyorlar. Kanun böyledir. Bazıları da kesmiyorlar. Buna rağmen onların sakallarını zorla kesiyorlar. Bunu yapan gerçekten azdır. Burada – Ürdün'de ve Suriye'de – bunun örnekleri çoktur. Onlara baskı ve işkence yapılıyor, hapse atılıyorlar… Sonra Allah Azze ve Celle yardım ediyor da, sakallı askerin binlerce sakalsızın önüne çıktığını görüyorsun.

Öyleyse mesele, mükellef kulun iman kuvvetiyle ilgilidir.

Bu tutum, İslam'a uygun olmayan bir selamlama ile bayrağa saygı

[2387] **Sahih.** Ahmed (3/250) Tirmizi (2754) Ziyau'l-Makdisi el-Muhtare (6/14) İbn Ebi Şeybe (8/586) Buhari Edebu'l-Mufred (946) Ebu Ya'la (784)

[2388] **Sahih.** Muslim (49)

gösterme teklifidir. Şüphesiz bunu yapmamaya güç yeter. Lakin önünce hapis ve işkence olduğunu bilmelidir. Bazen bilmediğimiz daha başka şeyler de yapabilirler. İmanı kuvvetli olan mümin sabreder. Allah Azze ve Celle'nin müminlere vaad ettiği gibi, sabırdan sonra ancak zafer vardır. Bu şekilde sabredemeyen diğerleri ise kalpleri bu selama karşı çıktıkları halde selamlarlar.

Böylece bunun bir münker olduğunu bilmemiz gerekir. Kıyamda durmak zorunda kalan kimse en azından kalbiyle inkâr etmelidir. Çünkü sahih rivayetlerden birinde geldiği gibi bundan öte zerre kadar iman yoktur.

Soru sahibi: "Bayrağın önünde sadece bir duruş tevhidi bozar mı?"

Cevap: Evet. İslâm'ı, dini ve İslamî edebi bozar. Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur:

يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ

"**O gün insanlar âlemlerin rabbi için kıyama dururlar**." (Mutaffifin 6)

Bu saygı duruşu, putlara yapılan saygı duruşuna benzemektedir. Zira bayrak, kumaş parçasından ibarettir. Lakin bu, maalesef, Avrupa'lıları körce taklid etmektir."

***

Subhaneke Allahumme ve bihamdike eşhedu en lâ ilahe illa ente vahdeke lâ şerike leke ve estağfiruke ve etûbu ileyk.

İçindekiler

MUKADDİME 3
BİZDEN OLMAYANLAR 7
Başkalarına Benzeyenler Bizden Değildir: 7
Bizden Değildir Sözünün Tefsiri 13
Kâfirlere Benzemek 13
İhtilaf ve Çeşitleri 19
İhtilafın Boyutları 27
Ehl-i Sünnet ile Bid'at Ehli Arasındaki Ayrım 31
Ehli Sünnetin Gaye Birliği 33
Ehli Sünnetin Üzerinde Buluşacağı Kayıtlar 35
İLİM KİTABI 37
Kitap ve Sünnet Dışında Hidayet Arayan Sapar 37
İhtilafları Kitap ve Sünnete Arz Etmemek İmana Aykırıdır 43
Allah'ın İndirdiklerinden Başkasıyla Hükmedenler Bizden Değildir 46
Sünnetin Bağlayıcılığını İnkâr Edenler Bizden Değildir 50
Kitaplarda Buldukları Kur'ân ve Sünnet Naslarıyla Amel Edenlerin Övülmesi 57
Rasulullah Adına Yalan Söyleyenler Tehlikededir 59
İlmi ve Hakkı Gizleyenler Tehdit Altındadır 64
Müteşâbihlere Tâbî Olanlar Sapıklıktadır 65
Selefe Muhalefet Edenlerden Sakınma Emri 66
Sahabenin Menhecine Uymayanlar Sapıklıktadır 67
Sahabelerden Yüz Çeviren Bizden Değildir 69
Dinde Mezhep ve Tarikatlara Ayrılanlar Tehlikededir 71
Dört Mezhep Nasıl Yayıldı? 73
İmam Ahmed'in Taklid, Mezhep, Re'y ve Kıyasa Karşı Tutumu 74
İmam Ahmed'in Tabi Olduğu Menhec 77
Hanbeli Mezhebinin Tabakaları 79
İbn Teymiyye Hanbelî Mezhebini Taklid Etti mi? 81

Muhammed b. Abdilvehhab'ın Hanbeli Mezhebini Islah Etmeye Çalışması 82
Ebu Hanife Bid'atinden Döndü mü? 84
Zâhirîlik İthamının Hakikati 86
Delilsiz Amel Eden Taklitçiler Yahudilere Benzeşir 90
Şahıslara Bağlanıp Mezhep Taklid Etmek Caiz Değildir 96
Selefî Alimler İcma Ettiklerinde Taklit Edilir mi? 101
İcmaya Muhalefet Eden Müminlerin Yolundan Başkasına Uyar 103
İcmanın farklı mertebeleri: 104
Re'y Ashabı Kınanmış ve Onlardan Sakındırılmıştır 109
Kıyas Ashabı Kınanmış ve Sakındırılmıştır 113
Kıyasın Hüccet Olduğunu İddia Edenlerin Şüpheleri 115
El-Ciyzânî'nin Kıyas Hakkında Yazdıklarının Değerlendirmesi 115
Bazı Ayetleri Kıyasa Delil Getirme Yanlışı 118
Kıyası İptal Eden Delili Kıyasa Delil Getirenlerin Reddi 122
Mazmaza Hadisinin Kıyasa Delil Getirilmesinin Reddi 123
Sadaka Hadisinin Kıyasa Delil Getirilmesinin Reddi 126
İki Alametten Birinin Diğerine Delil Getirilmesi Kıyas mıdır? 129
Cinslerin Eşitliği ve Kıyas İle Alakası 130
Muayyenin, Umuma Delil Getirilmesi ve Kıyas 133
Salih Selefin Re'y ve Kıyastan Uzak Oluşları 137
Ebu Bekr Radıyallahu anh'ın Re'y ve Kıyas Hakkındaki Sözü 137
Ömer Radıyallahu anh'ın Re'y ve Kıyas Hakkındaki Sözü 137
Osman Radıyallahu anh'ın Re'y ve Kıyas Hakkındaki Sözü 138
Ali Radıyallahu anh'ın Re'y ve Kıyas Hakkındaki Sözü 138
İbn Abbas radıyallahu anhuma'nın Re'y ve Kıyas Hakkındaki Sözü . 139
İbn Mes'ud Radıyallahu anh'ın Kıyas Hakkındaki Sözü 140
Muaz b. Cebel Radıyallahu anh'ın Re'y ve Kıyas Hakkındaki Sözü . 141
Sehl b. Huneyf Radıyallahu anh'ın Re'y ve Kıyas Hakkındaki Sözü . 141
İbn Ömer Radıyallahu anh'ın Re'y ve Kıyas Hakkındaki Sözü 142
Abdullah b. Amr b. el-Âs radıyallahu anhuma'nın Kıyas Hakkındaki Sözü 142

Ebu Hureyre Radıyallahu anh'ın Kıyas Hakkındaki Sözü 142
Zeyd b. Sâbit radıyallahu anh'ın Kıyas Hakkındaki Sözü 143
Aişe Radıyallahu anha'nın Kıyas Hakkındaki Sözü 143
Urve b. ez-Zubeyr'in Kıyas Hakkındaki Sözü 143
Şâ'bî'nin Kıyas Hakkındaki Görüşü 144
Hasen el-Basri'nin Kıyas Hakkındaki Görüşü 145
Mesruk b. Ecda'nın Kıyas Hakkındaki Görüşü 145
İbn Sirin'in Kıyas Hakkındaki Görüşü 145
Cafer es-Sadık'ın Kıyas Hakkındaki Görüşü 145
Ebu Hanife'nin Kıyas Hakkındaki Görüşü 145
Vekî b. El-Cerrah'ın Kıyas Hakkındaki Görüşü 145
İshak b. Rahuye'nin Re'y ve Kıyas Hakkındaki Görüşü 146
Şafiî'nin Kıyas Hakkındaki Görüşü 146
Ahmed b. Hanbel'in Kıyas Hakkındaki Görüşü 146
İbn Kuteybe'nin Kıyas Hakkındaki Görüşü 147
İbn Huzeyme'nin Kıyas Hakkında Görüşü 147
İmam Buhari'nin Kıyas Hakkındaki Görüşü 147
İmam Ebu'l-Hasen el-Kercî'nin Kıyas Hakkındaki Sözü 148
Berbehârî'nin Kıyas Hakkındaki Görüşü 149
Fahreddin Razi'nin Kıyas Hakkındaki Görüşü 149
İbn Teymiyye'nin Kıyas Hakkındaki Görüşü 150
İbn Kayyım'ın Kıyas Hakkındaki Görüşü 152
Kastallanî'nin Kıyas Hakkındaki Görüşü 153
Fevatihu'r-Rahamut Sahibi İbn Nizamuddin el-Ensari'nin Kıyas Hakkındaki Görüşü 154
Birgivî'nin Kıyas Hakkındaki Görüşü 154
Sıddık Hasen Han el-Kannûcî'nin Kıyas Hakkındaki Görüşü 154
Rızaeddin b. Fahreddin'in Kıyas Hakkındaki Görüşü 155
Allâme Şeyh Mukbil'in Kıyas Hakkındaki Fetvalarından 155
Şeyh el-Elbani'nin Kıyas Hakkındaki Sözü 156
Salahuddin b. İbrahim Ebu Arafe'nin Kıyas Hakkındaki Sözü 156
Hükümlerde Nesh'i İnkâr Edenler Beyinsizlere Benzemiştir 158

Kur'ân'da neshin şekli dört kısımdır: 161
Sünnet İmamlarına Buğz Edenler Bid'at Ehlidir 162
Âlimimizin Hakkını Tanımayan Bizden Değildir 164
Hakkı Bâtıl İle Gizleyenler Kafirlere Benzemiştir 165
Şiî ve Bâtınî'lerin Hilekârlıkları 165
İlimsiz Amel Edenler ve Bildikleriyle Amel Etmeyenler Sapıtan ve Gazaba Uğrayanlara Benzemiştir 172
Ahiret İşlerini Değil de Dünya İşlerini İsteyenlere Allah Buğzeder 175
İMAN KİTABI 178
Kitapsız Kâfirlere Benzeyenler 178
Muhammed Sallallahu aleyhi ve sellem'e İman Edip Tâbî Olmayan Kimse Kitap Ehli Kafirlere Benzemiştir 179
Yahudi ve Hristiyanlara Benzeyenler 182
Akide İle Amel Meselelerini Ayıranlar Bid'at Ehlidir 184
Münâfıklar Bizden Değildir: 191
Dinde Şüphe Edenler Münafıklara Benzer 191
Peygamberlere Eziyet Edenler Yahudilere Benzer 192
Kadere İman Etmeyenler Mü'minlerden Değildir 193
Abdulaziz Bayındır ve Mustafa İslamoğlu'nun Meşîet Konusundaki Bir Saptırmalarına Reddiye 200
İrade/Dilemenin Kısımları: 206
İsâ Aleyhi's-selâm'ın Öldürüldüğüne İnanan Bizden Değildir 207
Deccal'in Çıkacağını İnkar Edenler Haktan Sapmıştır 213
Güneşin Batıdan Doğacağını İnkar Edenler Haktan Sapmıştır 215
Kabir Azabını İnkar Eden Haktan Sapmıştır 217
Sünnetten Deliller: 219
Şefaati ve Bir Topluluğun Cehennemden Çıkacağını İnkar Edenler Haktan Sapmıştır 227
Şefaatin Türleri 230
Kevser Havuzunu Yalanlayanlar Haktan Sapmıştır 234
Hesâba ve Mizâna İman Etmeyen Mü'minlerden Değildir 236
Dünyanın Döndüğüne İnananlar Kafirlere Benzemiştir 237

"Güneş Sabittir" Diyenler Kafirlere Benzemiştir 244
Ensar'a Buğzedenler Münafıklara Benzer 247
Sahabenin Değerini Düşüren Haktan Sapmıştır 248
Ebû Hureyre radıyallahu anh'ı Sevmeyen Mü'minlerden Değildir 255
Cemaatten Ayrılan Kınanmış Bir Fırka Olur 257
TAHÂRET KİTABI 261
Avlularını Temiz Tutmayanlar Yahudilere Benzemiştir 261
Abdestte Elini Yıkamadan Başlayan Kafirlere Benzemiştir 261
Kemik ve Tezekle Taharetlenen Rasul'den Uzaktır 261
Ayakkabılarla Namaz Kılmayı Çirkin Gören Kitap Ehline Benzer 262
Hayızlı Kadınlar Hakkında Aşırılık Edenler Yahudilere Benzer. 263
Hayızlı Kadınların Namaz Kılabileceklerini Söyleyen Bid'at Ehlidir 265
Hamama veya Denize Giren Kadınlar Tehdit Edilmiştir 266
NAMAZ KİTABI 269
Namaz Kılmayanlar Bizden Değildir 269
Namazı Önemsemeyenler Münafıklara Benzer 271
Sabah ve Yatsı Namazlarında Tembellik Gösterenler Münafıklara Benzer 272
Akşam Namazını Yıldızlar Görününceye Kadar Erteleyenler Fıtrattan Sapar 272
Güneş Doğarken, Tam Tepedeyken ve Batarken Namaz Kılan Kafirlere Benzer 273
Namaza Çağrıda Kâfirlere Muhalefet: 274
Ezanda Tegannî Yapanlar Cahiliyye Ehline Benzer 275
Tegannîsiz Ezan Nasıl Olur? 275
Ezanı İşittikten Sonra Mescidden Çıkanlar Münafıklara Benzer 276
Kıblemizden Başkasına Yönelen Bizden Değildir 277
Mescidlerde Mihrap Edinenler Hristiyanlara Benzemiştir 278
Mescidleri Süsleyenler Kitap Ehline Benzer 280
Mescidleri Tahrip Etmeye Çalışanlar Zâlimlerdir 282

Dünyalık Kelam İçin Mescidlerde Halka Olanlardan Sakındırılmıştır 283
Dergâh, Zaviye, Medrese ve Cem Evlerinde Toplananlar Bid'at Ehlidir 285
Dinî İlim Tahsili İçin Mescid Dışında; Dernek, Okul ve Medreseler Gibi Binalar Tahsis Etmek Bid'attir 288
Derneklerin Fitneleri 291
Dernekçilerin Şüphelerine Cevaplar 293
Şeyh Mukbil b. Hâdi'nin Dernekler Hakkındaki Fetvası 297
Şeyh Rebi b. Hâdi el-Medhalî'nin Dernekler Hakkında Fetvası 297
Yahyâ el-Hacûrî'nin Dernekler Hakkındaki Fetvası 298
Şeyh Salih el-Bekrî'nin Dernekler Hakkındaki Fetvası 298
Namaz Kılanın Önünden Geçmeye Çalışan Şeytana Benzer ... 299
Namazda Ağzını Örten Mecusilere Benzer 299
Namazda Elbiseyi Sarınanlar Yahudilere Benzer 300
Fatihadan Sonra Yüksek Sesle Amin Denilmesine Kızan Yahudilere Benzer 302
Tekbirlerde Elleri Kaldırmayı Yasaklayan Bid'at Ehlidir 304
Rükû ve Secdeleri Tam Yapmayanlar Sünnetten Sapmıştır 305
Namazda Saç ve Elbiseyi Sarkıtanlar Yahudilere Benzer 306
Namazda Elleri Bele Koyanlar Yahudilere Benzer 307
Namazda Sol Eline Dayananlar Yahudilere Benzer 307
Ellerini Kenetleyerek Namaz Kılanlar Yahudilere Benzer 308
Farz Namazdan Sonra Fasıla Koymadan Nafile Namaz Kılan Kitap Ehline Benzer 308
Tesbihleri Taşlarla veya Boncuklarla Yapan Kafirlere Benzer .. 308
Gece Namazı Kılıp da Vitr Yapmayan Bizden Değildir 310
Cuma Namazını Üç Kere Terk Eden Nifakla Tehdit Edilmiştir .. 311
Cuma namazı için İslam devleti şartı yoktur: 311
Cuma namazı için halife izni şart değildir: 312
Zaruret dışında evde cemaat olarak kılınan Cuma namazı geçersizdir 313
Yolculukta Namazı Kısaltmayanlar Sünnete Aykırı Düşer 314

CENÂZELER KİTABI 317
Musibet Sebebiyle Ağıt Yapan Bizden Değildir 317
Ağıt İçin Yardımlaşanlar Bizden Değildir 318
Ölümü Bağrışarak İlan Edenler Cahiliyye Ehline Benzer 318
Ölülerin Yüzünü Örtmeyenler Yahudilere Benzer 319
Cenazeyi Tütsü veya Meşale İle Takip Eden Kitap Ehline Benzer 320
Cenazeyi Kabre Koymadan Oturanlar Yahudilere Benzer 320
Kabri Lahit Yapmayanlar Kitap Ehline Benzer 320
Cenazesinde Yemek Veren ve Cenaze Sahibiyle Geceleyen Cahiliyye Ehline Benzer 322
Kabirleri Türbe Yapan ve Mescid Edinenler Kitap Ehline Benzer 324
Kabirlerin Yanında Kurban Kesenler Bizden Değildir 327
Türbelere Yolculuk Yapanlar Bizden Değildir 329
ZEKÂT KİTABI 331
Zekât Vermeyenler Bizden Değildir 331
Zekâtı Vaktinden Geciktirenler Lanetlenmiştir 333
Zekat Vermeye Engel Olanlar Kafirlere Benzer 333
Cimrilik Yapan Zengin Münafıklara Benzer 334
Israrla İsteyen ve İhtiyacı Olmadığı Halde Dileneni Allah Sevmez 335
Allah'ın Vechiyle İsteyen Lanetlenmiştir 336
Allah Adına İstendiği Halde Vermeyen Şerli İnsanlardandır 337
ORUÇ KİTABI 339
Ramazan Vaktini Hesapla Belirleyenler Bizden Değildir 339
Ramazanı Önceden Oruç Tutarak Karşılayanlar İsrailoğullarına Benzer 340
Receb Ayına Tazim İçin Oruç Tutan Cahiliyye Ehline Benzer 341
İftar Etmeksizin Visal Orucu Tutanlar Hristiyanlara Benzer 341
İftarda Acele Etmeyenler Kitap Ehline Benzer 341
İftar Vakti Girer Girmez Orucu Açmak 344
İnsanların Garip Karşılaması Sahabeyi İftarda Acele Etmekten

Alıkoymazdı 346
Sahur Yapmayanlar Kafirlere Benzer 346
Sahuru Geciktirmeyenler Fıtrattan Sapar 347
Tek Aşura Günü Oruç Tutanlar Yahudilere Benzer 351
Cumartesi ve Pazar Oruç Tutan Müşriklere Muhalefet Etmiş Olur 352
Susma Orucu Tutanlar Bid'at Çıkarır 352
HAC KİTABI 354
İmkânı Olduğu Halde Hac Yapmayan Bizden Değildir 354
Hacca Azıksız Gelmek Cahiliye Âdetidir 354
Hacca Yaya Gitmeyi Adayan Bid'at Çıkarır 354
Müzdelife'den Güneş Doğduktan Sonra Ayrılanlar ve Arafat'tan Güneş Batmadan Ayrılanlar Müşriklere Benzer 355
Haram Ayları Erteleyenler ve Hac Aylarında Umreyi Çirkin Görenler Cahiliyye Ehline Benzer 355
Harem Bölgesinde Cinayet İşleyen Azgındır 356
ADAK VE YEMİNLER KİTABI 357
Allah'tan Başkası İçin Adak Adayan Müşriklere Benzer 357
Allah'a İsyan Olan Hususta Adak Yapan Kınanmıştır 358
Allah'tan Başkası Adına Yemin Eden Bizden Değildir 360
Emanete Yemin Eden Bizden Değildir 363
BAYRAMLAR KİTABI 365
Zamana Bağlı Bayramlar: 365
Mekâna Bağlı Bayramlar: 365
Başkalarının Bayramlarına, Festivallerine ve Özel Günlerine Katılanlar Bizden Değildir 366
Bayramlarda Şeker Toplamak Kâfirlerin Adetlerindendir 369
Bayram Ziyaretleşmeleri Bid'attir 370
Aşura Gününü Bayram Edinenler Yahudilere Benzer 373
Cahiliye Ehlinin Bayram Yerlerinde Kurban Kesmek Yasaklanmıştır 374
Mevlid Kandili ve Kandil Gecelerini Kutlayanlar Kafirlere Benzer 374

Doğum Günü ve Millî Bayramları Kutlayanlar Kafirlere Benzer. 381
Öğretmenler Günü Kutlayanlar Kafirlere Benzer 383
HAYVAN KESİMLERİ KİTABI..... 385
Övünmek İçin ve Allah'tan Başkası İçin Kurban Kesenler Bizden Değildir..... 385
Boş Yere Hayvanları Öldürenler Fasıklardır..... 387
Diş ve Tırnak İle Hayvan Kesenler Başkalarına Benzer 387
Akika Kurbanının Kanını Çocuğun Başına Sürenler Cahiliyye Ehline Benzer..... 387
Cahiliyye Usulüyle Fera' ve Atîra Kurbanları Kesenler Bizden Değildir..... 388
Hayvanların Kulaklarını Delenler Şeytana Uymuştur..... 389
Hayvanlara İşkence Yapanlar Lanetlenmiştir 390
GİYİM VE ZİYNET KİTABI..... 392
Sakallarını Kesenler Müşriklere Benzemiştir 392
Sakallarını Kısaltanlar Mecusilere Benzemiştir..... 396
Bıyığından Almayan Bizden Değildir 397
Saç Traşında Kâfirlere Benzeyenler..... 397
Perçem Bırakanlar Yahudilere Benzer 398
Ağarmış Saç ve Sakalını Boyamayan Kitap Ehline Benzer 398
Peruk Takan, Saç Ekleten Lanetlenmiştir..... 400
Dövme Yaptıran, Kaş Aldıran Lanetlenmiştir..... 401
Burnunu Deldiren Cahiliyye Ehline Benzer..... 402
Giyimde Başkalarına Benzeyen Bizden Değildir:..... 402
Sarık Sarmak Hakkında: 405
Elbiselerini Sarkıtanlar Yahudilere Benzer 408
İpek Giyen Bizden Değildir..... 410
Rahiplere Benzeyen Bizden Değildir: 411
Yırtıcı Hayvan Derilerini Kullananlar Mecusilere Benzer..... 411
Tesettürü Tam Olarak Yerine Getirmeyen Kadınlar Cahiliyye Ehline Benzer..... 412
Kocasının Yokluğunda Açılıp Saçılan Kadınlar Bizden Değildir 416

Erkeklere Benzeyen Kadınlar ve Kadınlara Benzeyen Erkekler Bizden Değildir 416
ALIŞVERİŞ KİTABI 419
Bizi Aldatan Bizden Değildir 419
Ölçü ve Tartıyı Eksik Yapan, Malzemeden Çalan Bizden Değildir 419
Henüz Mevcut Olmayan Şeyi Satanlar Cahiliyye Ehline Benzer 420
Haram Kılınan Şeylerin Ücretini Yiyenler Yahudilere Benzer 420
Faizle Alışveriş Yapanlar Allah'ın Düşmanıdır 421
Yiyeceği Karaborsa Yapan Bizden Değildir 424
Rehine El Koyanlar Cahiliyye Ehline Benzer 424
Hibesinden (Yaptığı Bağıştan) Dönen Bizden Değildir 425
İşçi Çalıştırıp da Ücretini Ödemeyen Günâhkârdır 425
Sol Eliyle Alıp Verenler Şeytana Benzer 426
NİKÂH KİTABI 427
İbadet Maksadıyla Evlenmeyi Terk Eden Bizden Değildir 427
İhtiyacı Bitince Hanımını Boşayan ve Mehrini Ödemeyen Günahkârdır 427
Hadımlaşan Bizden Değildir 428
Erkeğin Birden Fazla Evlenmesine Karşı Çıkanlar Bizden Değildir 429
Kadınları Değersiz Gören Cahiliye Ehline Benzer 430
Nikahında Dörtten Fazla Kadın Bulunduranlar Cahiliyye Ehline Benzer 432
Cahiliye Devrinin Yasaklanan Nikâh Türleri 432
Şigar Nikâhı Yapanlar Bizden Değildir 433
Kâfirler Gibi Düğün Yapanlar Bizden Değildir 434
Mahremiyeti Gizlemeyenler Önceki Ümmetlere Benzer 439
Kız Evlat İstemeyenler Müşriklere Benzer 440
Deyyuslar (Ailesini Kıskanmayanlar) Cehennemliklere Benzer 441
Kadınlarla Arada Perde veya Duvar Olmadan Sohbet Edenler Haddi Aşanlardır 443

Kadını Kocasına Karşı, Köleyi Efendisine Karşı Kışkırtan Bizden Değildir. 446
Eşine Arkadan Yanaşan Bizden Değildir 446
Başkasından Hamile Kalan Cariye İle İlişki Kuran Bizden Değildir 448
Zina Eden Mü'minlere Benzemez 448
Mahremleriyle İlişki Kuranlar Mecusilere Benzer 449
Mahremler İle Otururken Ölçü 450
Hullecilik Yapan Cahiliyye Ehline Benzer 451
Livata Yapanlar Bizden Değildir 452
Lezbiyenlik Yapanlar Bizden Değildir 453
YEME VE İÇME KİTABI 456
İçki İçenler Müminlere Benzemez 456
Yemeklerde Titizlik Hususunda Aşırılık Yapanlar Hristiyanlara Benzer 463
Bazı Yiyecek ve İçecekleri Kendisine Haram Kılanlar Şeytana Uymuştur 464
Bazı Balık Cinsini Haram Sayanlar Cahiliyye Ehline Benzer 465
Altın ve Gümüş Kaplar Kullananlar Bizden Değildir 466
Yedi Mideyle Yiyen Kafirlere Benzer 466
Dayanarak/Bağdaş Kurarak Yemek Zorbalara Benzemektir 467
Sol Eliyle Yeyip İçen Şeytana Benzer 470
TIP KİTABI 471
Hiç Hastalanmayan Bizden Değildir 471
Dağlama veya Rukye Yaptıran Bizden Değildir 472
Muska ve Nazar Boncuğu Takanlar Şirk Ehline Benzer 474
Cinlerin İnsan Bedenine Girmesini İnkâr Edenler Haktan Sapmıştır 477
HÜKÜMLER KİTABI 480
Kureyş'in Yönetim Hakkını Tanımayan Bizden Değildir 480
Müslüman Yöneticiye Karşı Ayaklanan Cahiliyye Ehline Benzer 481
Münafık Dahi Olsalar İslâm İddia Edenleri Haksız Yere Öldürenler

Bizden Değildir 483
Hükümde Adalet Yapmayan Bizden Değildir 485
Recmi İnkâr ve Terk Edenler Bizden Değildir 486
Had Cezaları Hakkında İltimas Yapan Kafirlere Benzer 490
Diyetlerde Haddi Aşan Cahiliyye Ehlindendir 491
Zalimleri Destekleyen Bizden Değildir 491
Zalim Yöneticiler İçin Milletvekili, Polis, Vergi Memuru ve Hazinedar Olan Tehdit Edilmiştir 493
Bâtıla Şahitlik ve Yalancı Şahitlik Yapanlar Bizden Değildir..... 494
Dinî Hükümlerde Hile Yapanlar Yahudilere Benzer 496
Kadınları İdareci Yapanlar Kafirlere Benzer 496
Kadın Davetçi Bid'ati! 499
Ruh Taşıyan Canlıların Suretini Yapanlar Müşriklere Benzer ... 501
Suretler Fitnesinde Boğulanların Sözleri: 506
Suret Meselesi Hakkında Şüpheler ve Cevapları 511
Tiyatro ve Sinema Yapanlar Kafirlere Benzer 514
Kumar Oynayanlar Müminlere Benzemez 517
Satranç, Tavla, Zar ve Kâğıt Oyunları Oynayanlar Şeytana Uyanlardır 518
Yarış Gününde Atlara Celeb Yapan Bizden Değildir 521
Hırsızlık Yapan Mü'mine Benzemez 521
Yağmacılık ve Gasp Yapan Bizden Değildir 521
Müslümanlardan Vergi Alanlar Kafirlere Benzer 522
Kayıp Hayvanı İlan Etmeyip Kapatan Sapıktır 525
DÂVÂLAR KİTABI 526
Cahiliye Davasında Bulunan Bizden Değildir 526
Kendisini Babasından Başkasına Nispet Eden Bizden Değildir 529
Başkasının Çocuğu Üzerinde Hak İddia Eden Cahiliyye Ehline Benzer 530
Kendisine Ait Olmayan Bir Şeyi Sahiplenen Bizden Değildir: ... 530
Düşmanlıkta Ahlâksızlık Yapanlar Münafıklara Benzer 531
Soylarla Övünenler Cahiliyye Ehline Benzer 533

Acemleri Araplardan Üstün Gören Kafirlere Benzer 533
Neseplere Hakaret Edenler Cahiliyye Ehline Benzer 534
CİHÂD KİTABI 536
İyiliği Emretmeyen ve Kötülüğü Yasaklamayan Bizden Değildir 536
Bid'at Ehlini Reddetmek Cihaddır 538
Fitnelerde Savaşmak Cihad Değildir 546
Cihâdı Veya Bunu Arzu Etmeyi Terk Eden Münafıklara Benzer 572
Müşrik Bölgelerinde İkamet Eden Bizden Değildir 573
Müslümanları Bırakıp Müşriklere Yardım Edenler Münafıklara Benzer 581
Bize Karşı Silah Taşıyan Bizden Değildir 582
Müslümanlara Karşı Yol Gözcülüğü Yapan ve Gece Baskın Yapan Bizden Değildir 584
Müslümanlar Aleyhine Casusluk Yapanlar Bizden Değildir 584
Atıcılığı Öğrendikten Sonra Terk Eden Bizden Değildir 586
Müslüman Olduğunu Söyleyen Birini Haksız Yere Öldüren Bizden Değildir 587
İntihar Edenler Bizden Değildir 592
İntikam Alacakları Korkusuyla Yılanları Öldürmeden Bırakan Bizden Değildir 595
Emân (Güvence) Verdiği Kimseyi Öldüren Bizden Değildir 598
Müslümanı Arkadan Vuranlar ve Suikast Yapanlar Bizden Değildir 598
Anlaşmayı Bozanlar Bizden Değildir 599
Sakalına Düğüm Atan Bizden Değildir 601
Saç ve Sakala Müsle Yapan Bizden Değildir 602
Ateşle Azap Eden Haddi Aşanlardandır 603
FERÂİZ KİTABI 604
Kadınlara Miras Vermeyenler veya Bu Konuda Kadın ile Erkeği Eşit Sayanlar Cahiliyye Ehline Benzer 604
Kadınlara Zoraki Varis Olanlar Cahiliyye Ehline Benzer 604
Mirasçı Yapmak İçin Başkasından Hamile Olan Hanımıyla İlişkiye Giren Lanetlenmiştir 604

Müslüman Kâfire, Kâfir de Müslümana Varis Olamaz.....605
EDEP VE AHLÂK KİTABI.....606
Hayâsızlar Bizden Değildir.....606
Bilerek Bâtılı Savunan Allah'ın Gazabındadır.....606
Yalan Söyleyen, Hainlik Eden, Sözünde Durmayan Münafıklara Benzer.....607
Haset Edenler Kitap Ehline Benzer.....610
Gösteriş (Riya) Yapanlar Münafıklara Benzer.....611
Kibirlenenler Kafirlere Benzer.....613
Müslümanlarla Ülfet Etmeyen Hayırlılardan Değildir.....614
Haksız Olarak Müslümana Küsen Bizden Değildir.....615
Çirkin Lakâp Takanlar Cahiliyye Ehline Benzer.....616
Ahlaksız Konuşanlar ve Edebiyat Parçalayanlar Münafıklara Benzer.....617
Birbirlerine Söven İki Kişi Şeytanlara Benzer.....619
Müminlerin Namuslarına Dil Uzatanlar Münafıklara Benzer.....620
Söz Taşıyanlar ve Müslümanların Arasını Açanlar En Şerli Kimselerdendir.....621
Parmağıyla, Avuç içiyle ve Başıyla Selam Veren Kitap Ehline Benzer.....622
Sebepsiz Olarak Müslümanların Selamını Almayan Bizden Değildir.....623
Sol Eline Dayanarak Oturan Yahudilere Benzer.....624
Gölge İle Güneş Arasında Oturmak Şeytan Meclisidir.....624
Görmediği Rüyayı Gördüm Diyenler Taşkınlık Yapanlardandır 625
Yüzüstü Yatmak Cehennem Ehlinin Yatışıdır.....626
Ayakta Durarak Saygı Gösterenler Müşriklere Benzer.....627
Büyüğümüze Saygı Göstermeyen Bizden Değildir.....627
Küçüğümüze Merhamet Etmeyen Bizden Değildir.....628
Müslümanların Hakkını Tanımayan Bizden Değildir.....630
Müslümanların Gizli Kusurlarını Araştırmak Nifaktandır.....630
Kendisi İçin İstediğini Din Kardeşi İçin İstemeyen Mü'minlere Benzemez.....633

Başkalarını Elinden ve Dilinden Selamette Kılmayan Müslümanlara Benzemez 634
Islık Çalan ve Alkış Tutan Müşriklere Benzer 636
Aksırana "Çok Yaşa" Diyenler Acemlere Benzer 637
Müzik Dinleyenler Münafıklara Benzer 637
Kur'ân'ı Musiki Makamlarıyla Okuyan Bizden Değildir 642
Kasidelerle Raks ve Semâ Yapanlar, Zikirde Cezbeye Gelmeye Çalışanlar Yahudilere Benzer 646
İzinsiz Olarak Konuşmaları Dinleyenler Azap Ehline Benzer 650
Lunapark ve Sirklerde Eğlenenler Fasıklara Benzer 651
Salıncak ve Tahteravalli İle Eğlenenler Mecusilere Benzer 652
RİKÂK VE ZÜHD KİTABI 655
Çok Yaşamak İsteyenler Kafirlere Benzer 655
Ömrü Uzun, Ameli Kötü Olanlar En Şerlilerdendir 655
Sünneti Terk Eden Bizden Değildir 655
Amellerde Aşırılık Yapanlar Helâk Ehline Benzer 660
Ruhbanlık Yapanlar Bizden Değildir: 662
Şehvetlerine Uyanlar Kafirlere Benzer 664
Emir ve Yasaklara Aldırmayanlar Kafirlere Benzer 664
Vicdansızlar Mü'minlere Benzemez 666
Vefâsızlar İman Ehline Benzemez 667
İhtiyaç Dışında Köşk ve Binalar Yapanlar İmansızlara Benzer 668
Sabretmeyen ve Şükretmeyenler İman Ehline Benzemez 670
Komşusu Açken Tok Yatan Mü'mine Benzemez 670
Konfora Dalanlar Şerli Kimselere Benzer 671
Zaruriyyât ve Hâciyyât 671
Hâcet ile Zaruret Arasındaki Farklar 672
Sakıncalıyı Mubah Kılan Hacetin Şartları 674
Kalpleri Katılaşan Fasıklar Benzeyenler Kınanmıştır 676
TEVHÎD KİTABI 678
Hak Ehli İle Bâtıl Ehli Arasında Ayrım Yapmayanlar Hakka İhanet Eder 678

Kâfirlerle Dostluk Kuranlar ve Onlara Yönetim Verenler Onlara Meyledenlerdendir 681
Bid'at Ehliyle Oturanlar Onlara Benzer 684
Bid'atçi Kimdir? 687
Bid'ate Çağıranlara Nasıl Davranılır? 688
Bidât Ehliyle Oturan da Terk Edilir 689
Hecr (Darılmanın) Çeşitleri ve Şartları 694
Bu Fetva Hakkında Bir Şüphenin Giderilmesi 701
Bid'at Ehline ve İsyankârlara Sevgi Besleyenler İman Ehline Benzemez 706
Sünnette Açıktan Günah İşleyenlere Karşı Tavır 712
Küfür Sistemlerini Destekleyenler Onlara Meyledenlerdendir ... 715
Demokratik Düzenlere Oy Vererek İtaat Edenler Kafirlere Benzer 716
Şeyh Muqbil b. Hâdi el-Vadiî Rahimehullah'ın Seçimler Hakkındaki Fetvaları 718
Şeyh Nasıruddin el-Elbânî'nin Fetvası 722
Şeyh Abdusselam Berces'in Fetvası 722
Yahyâ el-Hacûrî'nin Fetvası 722
Şeyh Muhammed b. el-İmam'ın Fetvaları: 723
Şeyh Rebi' b. Hâdi el-Medhalî'nin Fetvası 725
İbn Useymin, Ahmed en-Necmî, Muhammed Eman Camî ve Şeyh Fevzan'ın Fetvaları 727
Tagut Kelimesinin Tefsiri 727
Kâfirlere Küfür ve İsyanlarında İtaat Edenler Onlara Benzer 730
Muhammed Sallallahu aleyhi ve sellem'den Başkasına Tâbî Olanlar Sapıklığa Düşer 732
Allah'a İsyan Hususunda Mahluka İtaat Edenler İman Ehline Benzemez 734
Korku Sebebiyle Allah'a İsyan Eden Şeytana Uyar 735
Sevgide Allah'a Ortak Koşan Bizden Değildir 737
Çekim Kuvvetini Yeryüzüne Nispet Edenler Ateistlere Benzer . 738
Dinler Arası Diyaloga Çağıranlar Münafıklara Benzer 740

Uğursuzluğa İnanan Bizden Değildir 744
Ebced Hesabı Yapanlar Nasipsizlere Benzer 747
Fal Bakan ve Baktıran Bizden Değildir 753
Gayb ilmi iddiasıyla şirkin örnekleri: 754
Yıldızlardan Yağmur İsteyenler Cahiliyye Ehline Benzer 757
Büyü Yapan ve Yaptıran Bizden Değildir 761
Küfür Merkezleri İnşa Eden, Allah Yolundan Alıkoyan ve Müslümanları Bölenler Münafıklara Benzer 764
Allah, Rasulü ve Müminler ile Alay Edenler Münafıklara Benzer 765
Şımararak Allah'ın Yolundan Alıkoyanlar Kafirlere Benzer 767
Hakka Uyanları Küçümseyenler Kafirlere Benzer 768
Hakka Davet Edenlerle Alay Edenler Kafirlere Benzer 769
Hakka Davet Edenlere "Cinli, Sapık, Sefih (Beyinsiz) ve Yalancı" Gibi İthamlar Yapanlar Müşriklere Benzer 771
Hakka Davet Edenleri Dışlayanlar Kafirlere Benzer 772
Kötülüğü Emredip İyiliği Yasaklayanlar Münafıklara Benzer 773
"Vebâli Bizim Üzerimize Olsun" Diyerek Bâtılı Emredenler Kafirlere Benzer 774
Müminlerin Musibetine Sevinen ve Zaferlerinden Dolayı Üzülen Münafıklara Benzer 774
Çokluklarıyla Gururlananlar Kafirlere Benzer 775
Peygamberler Hakkında Aşırılık Yapanlar Hristiyanlara Benzer 776
İslâm'dan Başka İsim Alan Bizden Değildir 778
Hizipçilik Yapanlar Bizden Değildir 779
Âlimleri, Sâlihleri ve Peygamberleri Rab Edinenler Ehli Kitaba Benzer 781
Cehmîler Bizden Değildir 783
Rafizî (Şiî)ler Bizden Değildir 787
Mürcie ve Kaderiyye Bizden Değildir 792
Mu'tezile Bizden Değildir 795
Kelâmcılar Bizden Değildir 796

Eş'arî ve Maturidî'ler Haktan Sapmıştır 799
Hâricîler Yeryüzündeki En Şerli Topluluktur 805
Haricî'lerin İddialarına Reddiye 811
Birinci İddia: Maide 44. Ayeti 811
İkinci İddia: Nisa 65. Ayeti 816
Üçüncü İddia: Nisa 60. Ayeti 820
Dördüncü İddia: En'am 121. Ayeti 821
Beşinci İddia: Şura 21. Ayeti 822
Altıncı İddia: Kehf 26. Ayeti 822
Yedinci İddia: En'am 57 ve Yusuf 40. Ayetleri 823
Sekizinci İddia: Tevbe 31. Ayeti 823
Dokuzuncu İddia: Şura 10. Ayeti 824
Onuncu İddia: Maide 50. Ayeti 824
Onbirinci İddia: Nisa 60. Ayetinin Sebebi Nüzulü 825
On İkinci İddia: Nisa 60. Ayetinin Diğer Bir Nüzul Sebebi 826
On Üçüncü İddia: Nisa 60. Ayetinin Diğer Nüzul Sebebi 826
On Dördüncü İddia: Cengiz'in Yâsık Kanunnamesi 827
Sûfîler Haktan Sapmıştır 829
Şeyhleri Rabıta Yapanlar Müşriklere Benzer 834
Rabıta Hakkında Şüphelere Cevaplar 835
Cevaplar 837
Allah'tan Başkasına Duâ İçin Seslenenler Müşriklere Benzer 845
Allah Tek Olarak Anılınca Sıkılanlar Müşriklere Benzer 849
Allah'ın Dışında İbadet Edilenleri İnkar Etmeyenler Müşriklere Benzer 849
Delilsiz Olarak Kutsallaştıranlar Müşriklere Benzer 850
Büyüklerine Secde Edenler Müşriklere Benzer 851
Kıyam Ederek Saygı Gösterenler Kafirlere Benzer 854
Bayrak Karşısında ve Milli Marş Söylenirken Kıyama Duranlar Müşriklere Benzer 855
İçindekiler 857